

တောင်သမန်ရွှေအင်းကလေးညှင်းဆက်တော့

ပြသနာတင်

သင်္ဂြိုဟ်စာအုပ်စာပေ

မြဲစာနိးစာနိ

တောင်သမန်ရွှေအင်းက
လေညင်းဆော်တော့

ယနေ့ပုဏ္ဏ လေးစာအုပ်တိုက်
၂၉၀(ခ) ၆၃ လမ်း
ပုဏ္ဏလေးညို

- ┆ စာချုပ်စာချုပ်ခင်း၊ ငြိတ်တင်ပုံစံထုတ်ဝေပေးခြင်းအတွက် ၉၁/၉၆(၂)
- ┆ စာချုပ်စာချုပ်ခင်း၊ ငြိတ်တင်ပုံစံထုတ်ဝေပေးခြင်းအတွက် ၁၄၀/၉၉(၃)

- ┆ ဥပဒေရေးရာ၊ စာပေ၊ အုပ်စု (၁၀၀၀)၊ ပထမအကြိမ်ပုံနှိပ်သည်။
- ┆ တစ်ဝိုက် - ၉၀၀

┆ ဂုဏ်ထူးဆောင် - မောင်တင် (၁၀၀၀) ကျောင်းစာပေ၊ ၂၅၅ နှစ်အထိမ်းအမှတ်၊ ငါ့မိမိအတွက်၊ အိမ်ထောင်ရေး၊ မှတ်တမ်းအတွက်ပုံနှိပ်သည့် - အိမ်ထောင် (၁၂၀၀၅) သုတေသနအတွက်၊ အပတ် ၁၂၀၀၀၀၀၀ နှစ်တစ်ဆောင်မြို့နယ်၊ မှတ်တမ်း

┆ မှတ်တမ်းအိမ်ထောင်ရေး - အိမ်ထောင်ရေး - အိမ်ထောင်ရေး အတွက်အိမ် - အိမ်ထောင်ရေး၊ ကျန်းမာရေး - ကျန်းမာရေး၊ စာချုပ်ချုပ် - ကိုဗိုင်း

မာတိကာ

၁။ ထုတ်ဝေသူအမှာ	
၂။ ပုံများ	
၃။ ဝိးနစ်ငှက် မန္တလေး	၁
၄။ မြန်မာ့ရေညိုသန်းတယ်၊ မန်းတောင်ရိပ်ခို	၉
၅။ ယွန်းခင်ခင်တို့ခေတ်က မန္တလေး	၁၅
၆။ မဟေသီတစ်ပါး၏ ဂေါပိနီအလွမ်း	၂၁
၇။ မန္တလေး၏ ကိုလိုနီအရက်ဦး	၃၃
၈။ သိမ်းပိုက်ရေးသမားများ၏ အိပ်မပျော်သောညများ	၄၁
၉။ နွေလယ်ခြောက်အိပ်မက်များ	၅၃
၁၀။ သူရဲကောင်းဝတ်ရုံကို ကောက်မြို့လာခဲ့ကြသော အညတရများ	၆၉
၁၁။ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲများ	၇၉
၁၂။ မာတိနီ-ဟင်နရီရိုင်ဇယ်၊ မားလွတ်နှင့် ခရစ္စမတ်	၈၃
၁၃။ အောင်ပင်လယ်မှသည် မိုးထိတောင်တန်းများအထိ	၉၁
၁၄။ ရွှေပြည်တော် မျှော်တိုင်းဝေ	၁၀၁
၁၅။ ဒေါင်းအဆင်ဆန်းတွေနဲ့ ပဝါအလံထူ	၁၁၃
၁၆။ ဝန်းသိုမှတိုက်ပွဲများ	၁၁၉
၁၇။ သွေးစွန်းသော တောင်ဇလပ်ပွင့်များ	၁၂၅
၁၈။ ကန္တာရဝတီအလွမ်း	၁၃၃
၁၉။ မန်းအပျက်တွင်ဖြင့် ကြွန်းမက်လိုက်ပုံက	၁၃၉
၂၀။ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်းမှ သာသနာအလံ	၁၄၇
၂၁။ သူ့ဘက်ကကြည့်တော့ လူဆိုးစားပြ၊ ကိုယ့်ဘက်ကကြည့်တော့ အာဇာနည်	၁၅၅
၂၂။ အင်းဝမြို့စား၏ ပြည်တော်ဝင်ခန်း	၁၆၃

၂၃။ မြန်မာတို့၏ တန်ပြန်သံတမန်ထိုးစစ်လော	၁၆၉
၂၄။ မန္တလေးမြို့ကြီး၏ ပတ်လည်တစ်ခို	၁၇၉
၂၅။ ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်၍ မင်းဆက်ဖြုတ်ရသလော	၁၈၇
၂၆။ ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်းဘာလဲ	၁၉၅
၂၇။ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်းတာမင်းကြီး	၂၀၃
၂၈။ အဆုံး၏အစ	၂၁၁
၂၉။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးစီမံကိန်း	၂၁၉
၃၀။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ 'ပြုပြင်ရေးဂိုဏ်း' အရေးနိမ့်ခြင်း	၂၂၅
၃၁။ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ်ရှေ့	၂၃၁
၃၂။ မန္တလေးနှင့် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားအဖွဲ့	၂၃၇
၃၃။ မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့	၂၄၃
၃၄။ သီပေါမင်းသည် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို အကာအကွယ်ပေးခဲ့သည်	၂၄၉
၃၅။ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဩဇာကျဆင်းလာခြင်း	၂၅၇
၃၆။ ရနောင်မင်းသား၏ ကျဆုံးခန်း	၂၆၃
၃၇။ နှင်းဖုံးသော ဆင်းမလားသို့	၂၆၉
၃၈။ ဆင်းမလားမှ အပြန်ခရီး	၂၇၇
၃၉။ သံချက်ဝန်ထောက်၏ လွန်းပျံသံတမန်ဗေဒ	၂၈၅
၄၀။ မန္တလေးက ကျွန်ုပ်တို့လူ	၂၉၃
၄၁။ မြီးကွန်းမင်းသား၏ ဩဒကဆီနှင့် ညောင်ရမ်းမင်းသား၏ ဒဏ္ဍာရီ	၃၀၁
၄၂။ ကြယ်တံခွန်နှင့် အညောက်ပေါက်သော တညင်းသီးဆားစိမ်	၃၀၉
၄၃။ မီးမွှေးခဲ့ကြသော လူကြီးလူကောင်းနှစ်ဦး	၃၁၇
၄၄။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဘားနဒ်နှင့် ကုန်သည်ကြီးများ	၃၂၅
၄၅။ ပွဲစားများ၊ မုဆိုးများနှင့် ပတ္တမြားမြေ	၃၂၉
၄၆။ နိုင်ငံခြားသူ မိန်းမချောတစ်ယောက်နှင့် မြန်မာပြည်	၃၃၅
၄၇။ ဒင်းညုမြစ်ပြာနှင့် ဧရာဝတီ	၃၄၃
၄၈။ ဆောလစ်ဘာရီ၊ သံချက်ဝန်ထောက်၊ ဖရေစီနေ	၃၄၉
၄၉။ သိမ်းပိုက်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း	၃၅၅
၅၀။ ဘီဘီတီစီသစ်ကုမ္ပဏီနှင့် နင်းကြမ်းသစ်တော	၃၆၁
၅၁။ ဂြိုဟ်မွေ့သော ဘီဘီတီစီ၊ ဘုံဘောဘားမားထိရတ်ဒင်း ကော်ပိုရေးရှင်း	၃၆၇
၅၂။ ယသစ်၊ ပေတိုနှင့် ဘီဘီတီစီ	၃၇၃
၅၃။ မြန်မာတောခေါင်းများ	၃၇၉
၅၄။ မြန်မာ့လွတ်တော်ထဲက နိုင်ငံရေးကျားကွက်များ	၃၈၅

၅၅။ မော်လမြိုင်၊ ဇင်းမယ်၊ ယုနန်၊ မီးရထားလမ်း	၃၉၃
၅၆။ ဘီလပ်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် တတိယစစ်ပွဲ	၃၉၉
၅၇။ ဖရက်ဒရစ်အားစ်၏ ကြေကွဲဖွယ်နိဂုံး	၄၀၅
၅၈။ သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် လောဘီရန်ဒေါ့ချာချီတို့၏ သံတမန်ပရိယာယ် အားပြိုင်ပွဲ	၄၀၉
၅၉။ ပြင်သစ်သံအမတ် ဝက်ဒင်တန်နှင့် မြင်ကွန်းမင်းသား	၄၁၅
၆၀။ ငိုနေသော ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ စုဖုရားလတ်နှင့် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်	၄၁၉
၆၁။ အန်ဒရေနို၏ သစ္စာဖောက်မှု	၄၂၅
၆၂။ မာလိန်ကူးပါး၏ အမင်္ဂလာခရီး	၄၃၁
၆၃။ သူတို့စနက်လည်း ပါခဲ့သည်	၄၃၇
၆၄။ မြန်မာပြိုကွဲမှု၏ အကြောင်းရင်းများ	၄၄၃
၆၅။ လက်ချင်းတွဲခဲ့ကြသော ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီး	၄၄၉
၆၆။ မန္တလေး၏ ကမ်းလှမ်းချက်	၄၅၅
၆၇။ ထွက်တော်မူ နန်းကဗွာ	၄၆၁
၆၈။ မင်းပြောင်းမင်းလွဲ ခေတ်ဆိုးကြီး	၄၆၇
၆၉။ ဗြိတိသျှအရာရှိများနှင့် မြန်မာအနာဂတ်	၄၇၃
၇၀။ မန္တလေး-ပိကင်း-လန်ဒန် သုံးပွင့်ဆိုင်	၄၇၉
၇၁။ လောဘီဒပ်ဖရင်၏ စီမံကိန်းများ	၄၈၅
၇၂။ သမိုင်းဆရာနှင့် သစ်တောများ	၄၈၉
၇၃။ မှတ်သုံး၊ မြစ်တစ်စင်း၏ ရင်ခုန်သံ	၄၉၃
၇၄။ သီပေါရုပ်ပုံလွှာ	၄၉၉
၇၅။ ပါတော်မူရှုခင်း	၅၀၅
၇၆။ နောက်ဆုံးအရုဏ်	၅၁၁
၇၇။ ကန်လန်ကာချလေပြီ	၅၁၉
၇၈။ သီပေါ၏နောက်ဆုံးည	၅၂၃
၇၉။ စိန့်ဟယ်လီနာ ရတနာဂီရီ	၅၂၉

ထုတ်ဝေသူအမှာ

ကွယ်လွန်သွားပြီဖြစ်သော စာရေးဆရာကြီး 'မြသန်းတင့်' ၏ ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းတွင်လစဉ် အခန်းဆက် ရေးသားခဲ့သော 'တောင်သမန်ရွှေအင်းက လေညင်းဆော်တော့' စာအုပ်ကို စာဖတ်သူလက်သို့ အပ်နှံခဲ့ပြီ ဖြစ်သည်။

ဆရာ၏ ပင်ကိုယ်ရေး သမိုင်းသုံးသပ်ချက်စာအုပ်ဟု ဆိုကာ ဆိုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤစာအုပ်ကို ရေးသားရာတွင် ဆရာမြသန်းတင့်အနေဖြင့် မြင်ကွန်းအရေးတော်ပုံ (ဦးဝဇီရုဋ္ဌိ)၊ မြတောင်သာသနာ နှစ်တစ်ရာ၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးသမိုင်း (ဦးမောင်မောင်တင်)၊ မန္တလေးမြို့နန်းတည်စာတမ်း (ဦးမောင်မောင်ကျော်)၊ နှစ်တစ်ရာပြည့်မန္တလေး (ရွှေကိုင်းသား)၊ ကုန်းဘောင်ဆက်မဟာရာဇဝင် (ဦးမောင်မောင်တင်)၊ ၁၈၈၅ခုနှစ် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ အခြေအနေ (ဒေါ်ကြွနီ)၊ THE MAKING OF BURMA. (DOROLTHEY WODMAN), THIBAW'S QUEEN. (FIELDING HALL), OUR BURMESE WARS. (F. WHITE), THE PAGODA WAR. (A.T.O. STEAWART), BURMA'S STRUGGLE AGAINST BRITISH IMPERIALISM. (1885-1895) (NI NI MYINT), MANDALAY. (F. KAR). စာအုပ်များကို မှီငြမ်း ကိုးကားခဲ့သည်။

စာအုပ်တိုက်အနေဖြင့် ဤစာအုပ်ကိုစီစဉ်ရာတွင် သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဇွယ်ယုက်သော ဓာတ်ပုံများကို အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစားထည့်သွင်းခဲ့ပါသည်။ ယခုထုတ်ဝေလိုက်သော စာအုပ်သည် 'တောင်သမန်ရွှေအင်းက လေညင်းဆော်တော့' ပထမပိုင်းဖြစ်ပြီး၊ ရန်သူသစ်မဂ္ဂဇင်းတွင် ရေးသားခဲ့သော အပိုင်းကို ဒုတိယပိုင်းအဖြစ် ဆက်လက်ထုတ်ဝေဦးမည်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ဤစာအုပ်သည် ယနေ့မန္တလေးစာအုပ်တိုက်၏ ဆရာမြသန်းတင့် အမှတ်တရစာအုပ် ပင်ဖြစ်သည်။

စာဖတ်သူအနေဖြင့် ဤစာအုပ်အပေါ် ကျေနပ်နှစ်ခြိုက်ခဲ့ပါလျှင်၊ ကျွန်ုပ်တို့အားလုံး ဆရာမြသန်းတင့်အား ပို၍ပင် သတိရ၊ လွမ်းတနေကြရဦးမည်သာ...။

စီစဉ်ထုတ်ဝေသူ

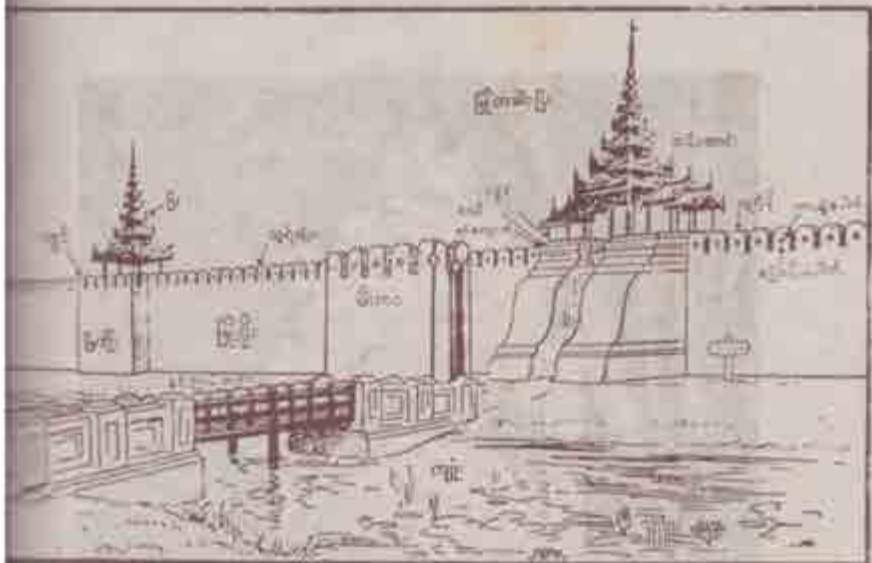
ယနေ့မန္တလေးစာအုပ်တိုက်

Portrait of a man in traditional attire, likely a ruler or nobleman, seated on a throne.

ԱՅՈՒԿԱՆԻ ԱՄՈՒՆԱԿԱՆ ԲՆԱՎՈՒՄ

ကုန်းဘောင်မင်း ဆယ်ဘက်မြို့တော် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး တည်ဆောက်ခဲ့သည့်
 မန္တလေးတိုင်းတော်ရှိ မြို့တော် (သရုပ်ပြ)

မင်းတုန်းမင်း တည်ဆောက်ခဲ့သော မြို့တော် (သရုပ်ပြ)

နန်းတော်မှန်တော်နှင့် သီမပါဝင်္ဂီတော်

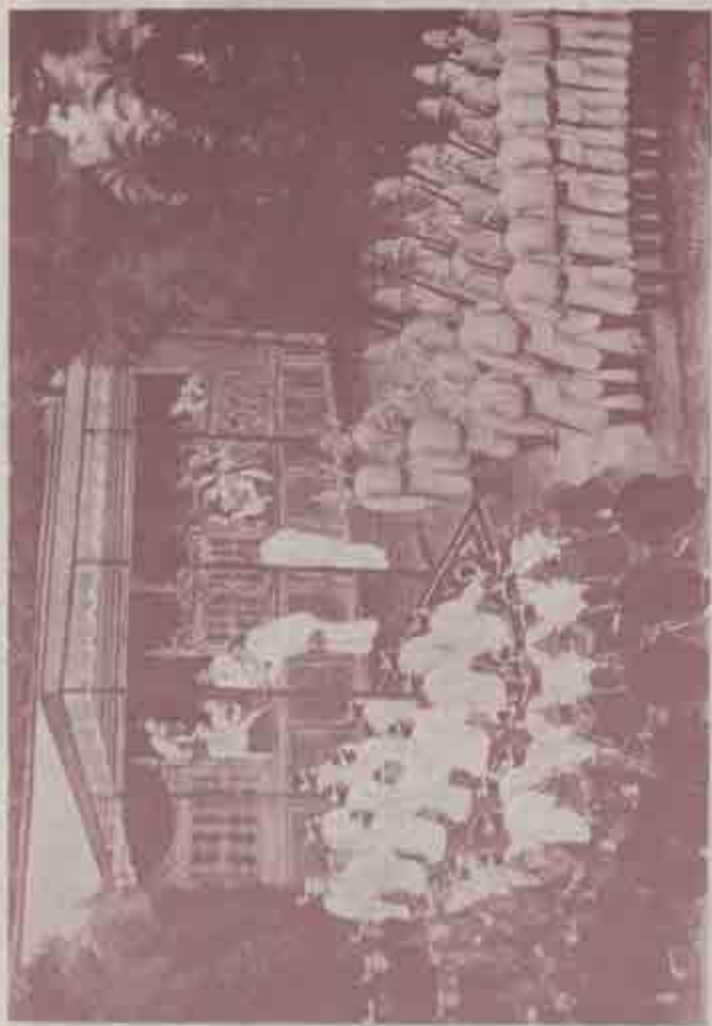

ဝိသုဒ္ဓိဘူမိ ဝိသုဒ္ဓိဘူမိဘုရားရှင် နှစ် ဘဝသီလ

ဘုရားရှင်

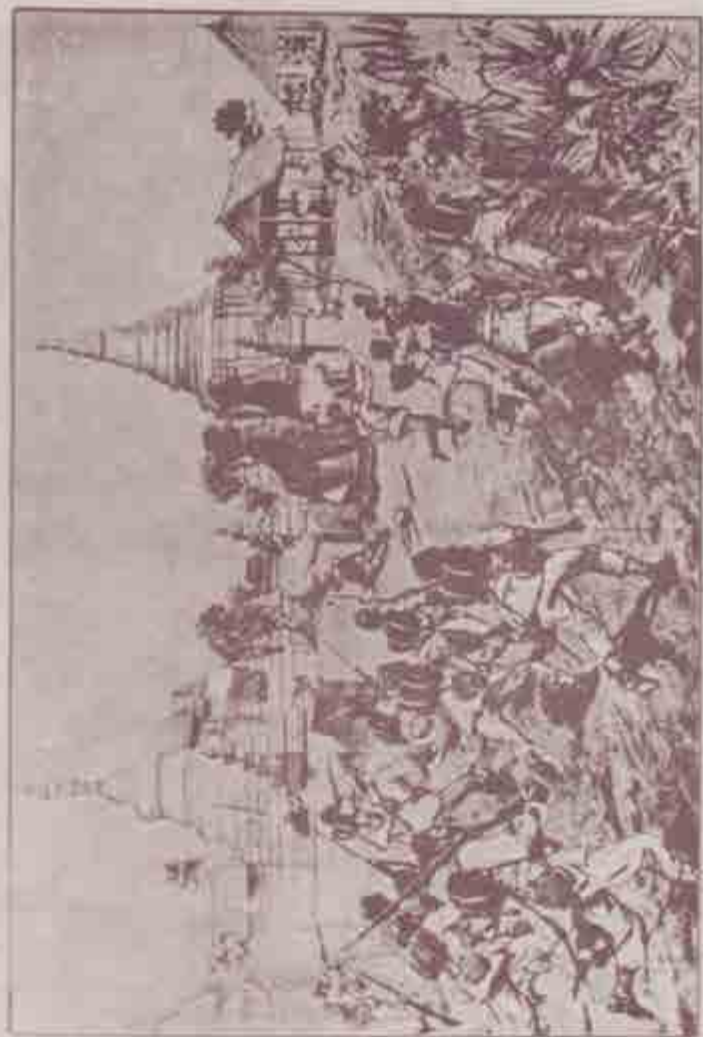
ဝိသုဒ္ဓိဘူမိ

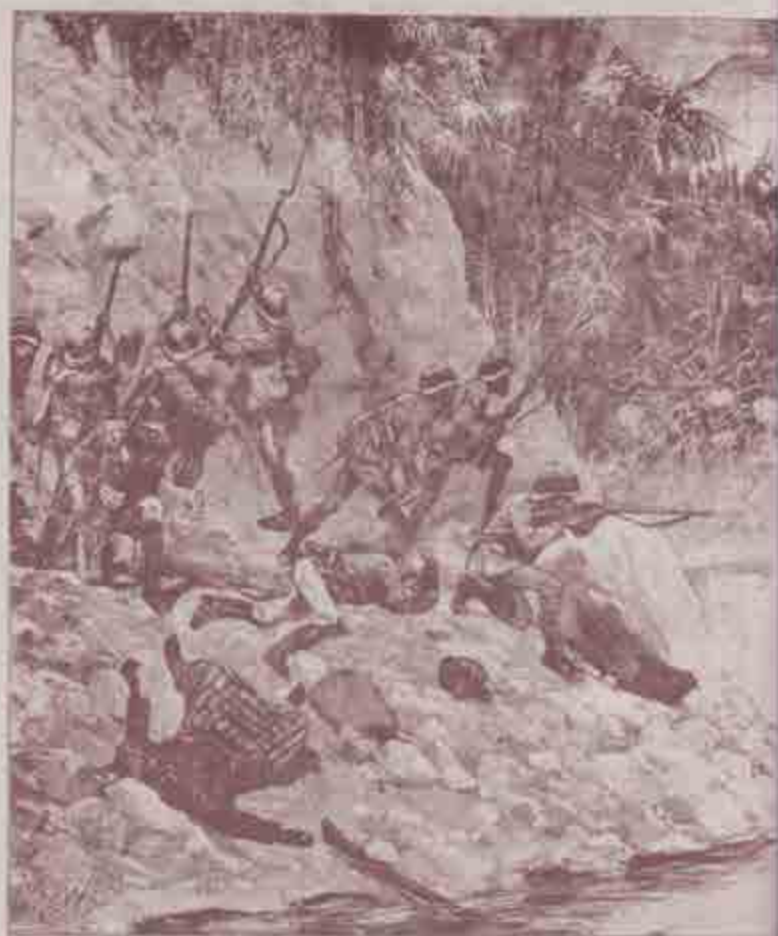
सिद्धार्थ अश्वमेध

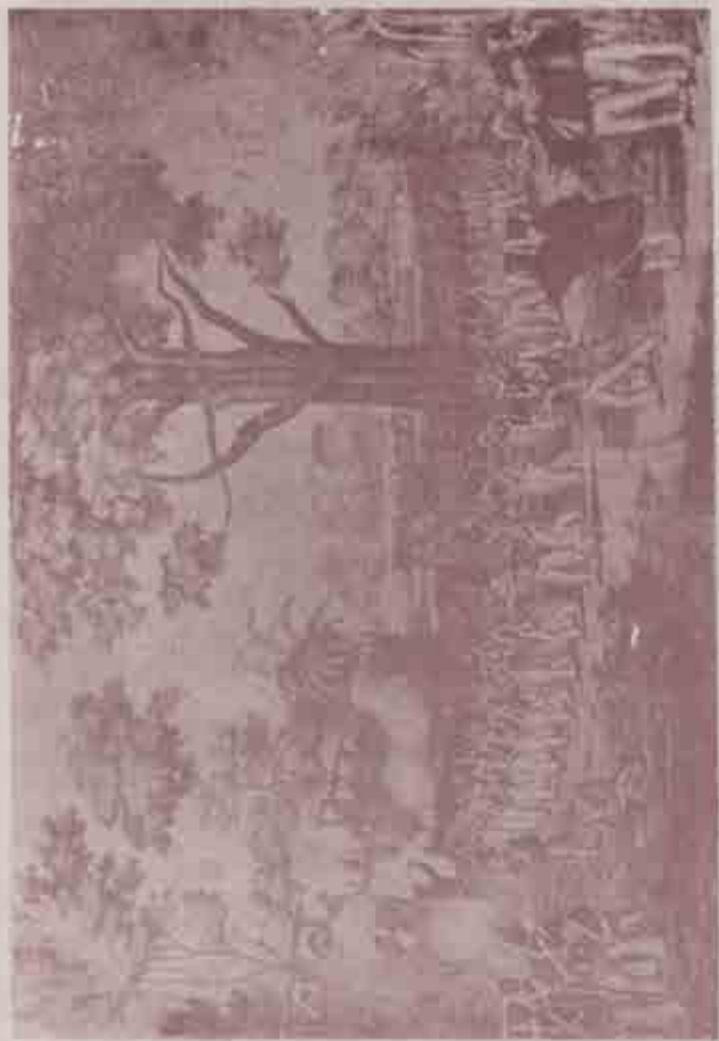
Վանանի քաղաքում ծովափնային հիմնարկ

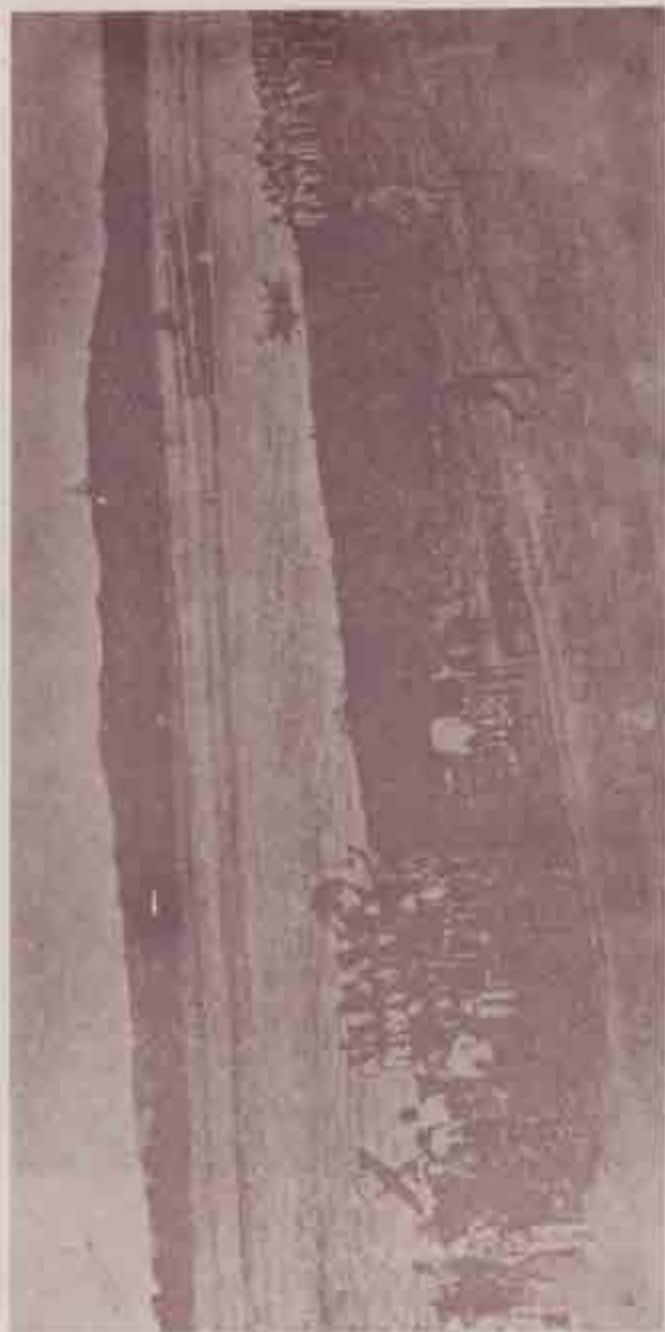
Բնակավայր

တောင်ငူနယ်တောင်ဘက်မှာနှင့် မြန်မာ့တပ်မှာ၊ တွေ့ကိုင်နယ်တွင် တိုက်ပွဲဖြစ်စဉ်

Մեծ Գրգռի տակ Գրգռի տակ Գրգռի տակ
Գրգռի տակ Գրգռի տակ Գրգռի տակ

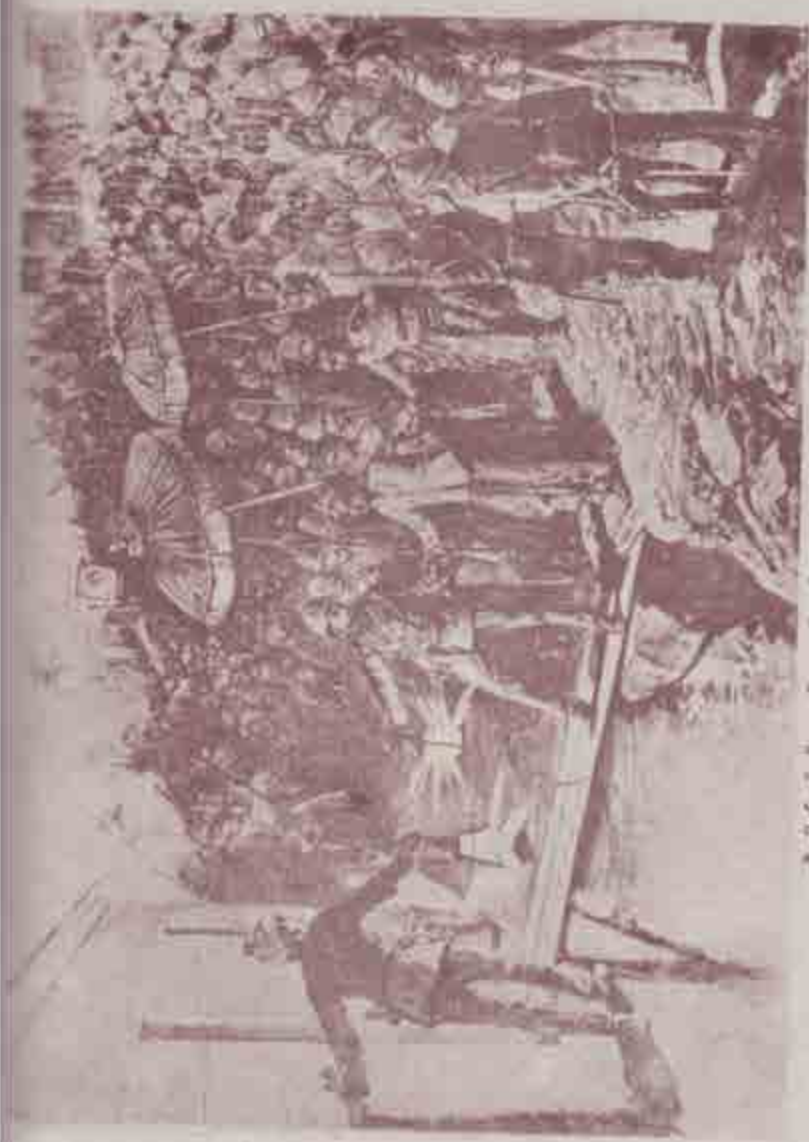
(1908) (1908) (1908) (1908)

Figure 1. (continued) Figure 1.1

(Պրատիկ-ցույցի տուն) Զյուժուցույրը կենդանուսը

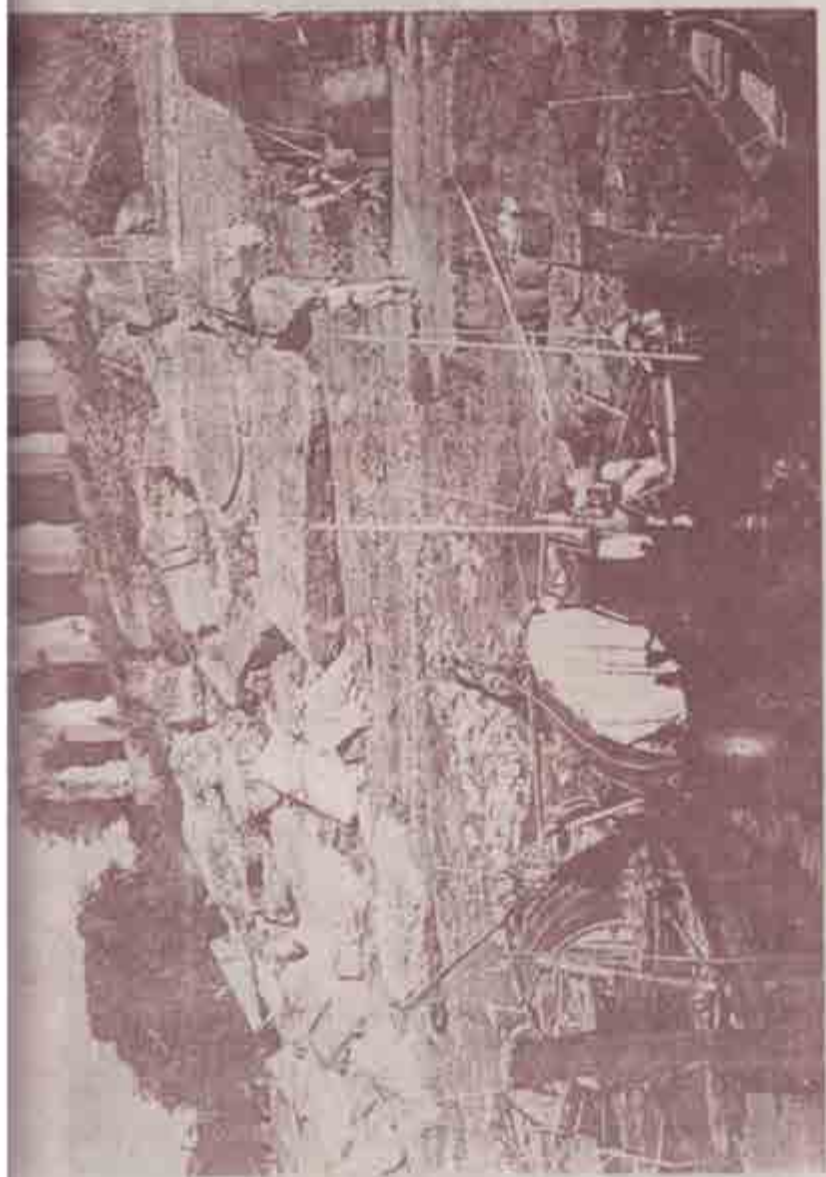
သီရိမင်းပုထိုးကြီးပွဲနေ့၊ မြောက်ဘက်ကမ်း၊ မြောက်ဘက်ကမ်း၊ မြောက်ဘက်ကမ်း

၁၈၂၄ ခု ခုနှစ်တွင် ဗဟိုပိုင်းဒေသများတွင် အင်္ဂလိပ်တပ်မှူး
 ဝိဇ္ဇာတို့သည် (အထူး တစ်ဦး-မြန်မာ စစ်)

● ၁၈၂၄ ခု ခုနှစ်တွင် ဗဟိုပိုင်းဒေသများတွင် အင်္ဂလိပ်တပ်မှူး
 ဝိဇ္ဇာတို့သည် (အထူး တစ်ဦး-မြန်မာ စစ်)

Устройство дамбы

၄၃ အမရပူရ ဆောင်းသမံသံတဲ
 (၁၈၈၅ ခု သံဘွဲ့ဝင် စီဂရန် စေတုတ္ထေယျ)

၄၄ ဆောင်းသမံသံတဲ

၄၂. ဘာင်္ဂလံ အက္ခရာတော်ကြီးတော်

၄၃. ဘာင်္ဂလံ အက္ခရာတော်ကြီးတော် (၂၀၁၅ ခု)

မဟာဝိသုဒ္ဓိ မဟာဂုဏ်ထောင်ကြီးဘုရား တိုက်ဝှေ့ပေးတီထောက်ကို
 ကြိုဆိုရန်ဆုတ်ချွတ် မဟာဂုဏ်ထောင်သူ
 ပန်မံအတွင်းဝန် ထပ်တီမင်ကြီး မင်ဆုကျော်ဝံ့ပုံ
 (၁၈၉၅ ခု၊ ဇူလိုင်လတွင်အခွင့်ပန်မံချီဆရာ ဝိဂရန် ဖုရတို့သည်)

သတို့မင်းကြီး၊ မဟာမင်းလှဝေညီသူ၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ ဦးစကောင်း

ကျေးဇူးပြုပါ

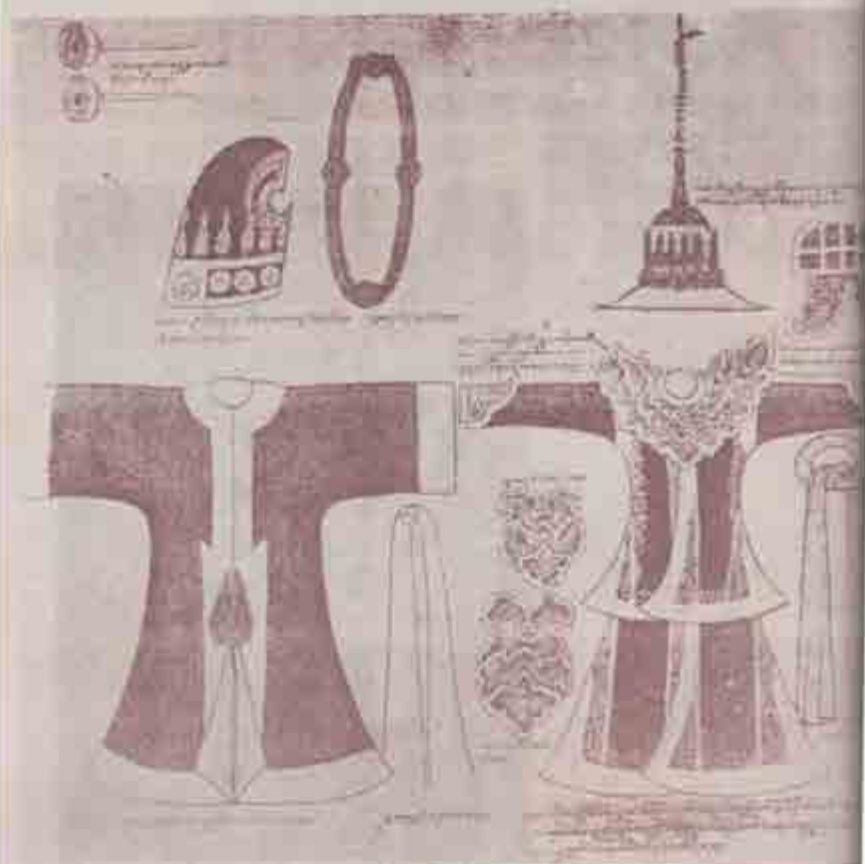
မြင့်မောင်

မြင့်မောင်

တိုင်းတာပင်ကြီး ဦးဝိ

မြန်မာ့အလင်းစာမဂ္ဂဇင်းတွင် ဖော်ပြပါ အချက်အလက်များကို အခြေခံ၍ ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပြီး အချို့အချက်များကို အနီးအနားရှိ အရာများနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ရေးဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

содѣлаианъ

မြန်မာသံတော်စာပေတိုက်များ
(ဗဟို) နိုင်ငံခြားစာပေတိုက်၊ ကင်ဆန်းမြို့၊ သံတော်စာပေ

ကင်ဆန်းမြို့စာပေတိုက် - မြန်မာသံတော်စာပေတိုက်၊ ဗြဟ္မစာပေတိုက်
(အလယ်မှာ ကင်ဆန်းမြို့စာပေတိုက်)

အိန္ဒိယနိုင်ငံ

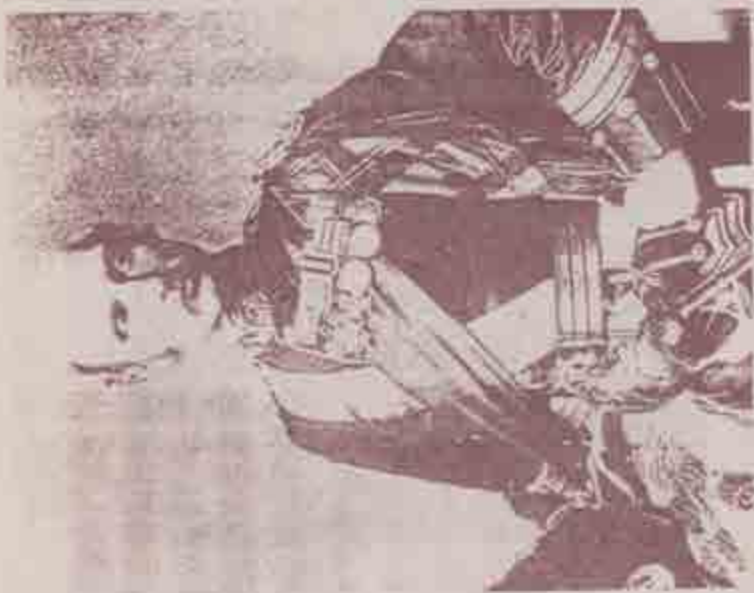

အိန္ဒိယနိုင်ငံ

Գրիգոր Գևորգյան

Գրիգոր Գևորգյանի փոխ

the 1910s

Wangchuk's family

Երբ արևելքից կանգնեցին անտառի մոտ

Մի քանի ծովախեցուկներ և ծովախեցուկներ

(၁)

ဖီးနစ်ငှက် မန္တလေး

“မန္တလေးဟာ ဂရိခဏ္ဍာရီထဲမှာပါတဲ့ ဖီးနစ်ငှက်နဲ့တူတယ်။ ဖီးနစ်ငှက်ဟာ ပြာပုံထဲက ပြန်လည်လန်းဆန်းနုပျိုလာသလို၊ မန္တလေးဟာလည်း ပြာပုံထဲက ရုန်းထပြီး နုပျိုလန်းဆန်း လာတာချည်းပဲ”

ကျွန်တော်သည် အထက်ပါစကားများဖြင့် မန္တလေးစာပေဟောပြောပွဲမှ ကျွန်တော် ဟောပြောချက်ကို အစပျိုးခဲ့လေသည်။

ကျွန်တော်သည် စစ်ပြီးကာစ ပြာပုံထဲမှ မန္တလေးကို တွေ့လိုက်ရဖူး၏။ ထိုစဉ် မန္တလေးမြို့လယ်ကောင် ၈၄-လမ်းကြီးမှ အရှေ့ဘက်သို့ ပျော်ကြည်လိုက်လျှင် မီးလောင် မြင်ကြီးသည် အရှေ့ဘက် အောင်ပင်လယ်ကန်ဘောင်ရိုးအထိ တစ်နံတစ်လျားကြီး မြင်နေရသည်။ တောင်ဘက်သို့ လှမ်းကြည့်လိုက်လျှင် ဘုရားကြီး ခြေတော်ရင်း၊ အနောက်ဘက်သို့ လှမ်းကြည့်လိုက်လျှင် ဧရာဝတီမြစ်ဘေးက တာရိုး၊ မြောက်သို့ သျှော်ကြည့်လိုက်လျှင် မန္တလေးတောင်ခြေရင်းအထိ တိုးလျှိုပေါက်မြင်နေရသည်။ ပြာပုံ ထဲတွင် တဲသိုက်ကလေးများက ကျွန်းကလေးများသဖွယ်။ တိုက်တာနံရံများက ပြိုကျ ပျက်စီးကာ ခြောက်အိပ်မက်ထဲက တစ္ဆေသရဲကြီးများလို မိုးတိုးမတ်တတ်။ မီးလောင် ကျွမ်းထားသဖြင့် မည်းနက်လျက်။ နံရံမှ ပြတင်းပေါက်ကြီးတွေက ဦးခေါင်းခွံတစ်ခုမှ ဗျက်တွင်းရိုးများလို ဟောက်ပက်လျက်။ သံယက်မကြီးများက ကွေးညွတ်ကာ အောက်သို့ ဖိုက်ကျနေကြသည်။ အချို့နေရာများတွင် အပေါ်သို့ ထောင်နေကြသည်။ ရှုပ်ထွေးသော ဂဲသြမေကြိစိန္တီက ကထာတစ်ခုကို မတတ်တတ်ဖြင့် ပုံဆွဲအဖြေထုတ်ထားသော သတ္တမတန်း ကျောင်းသားလေးတစ်ယောက်၏ ဂဲသြမေကြိပုံတစ်ခုကိုသွား၍ သတိရမိ သည်။ သစ်ပင်တို့ကလည်း မီးလောင်ထားသဖြင့် မည်းနက်လျက်။ မြို့ရိုးပေါ်မှ ပြအို များ၊ ပစ္စင်များ၊ ဝုလ်စမ်းမျှားများမှာ ကျိုးပဲ့ကျန်ကြလေပြီ။ နီကြန့်ကြန့်မြို့ရိုးများကလည်း ခြောက်သွေ့သည့်အဆင်းကို ဆောင်ကာ နေရာများစွာတွင် ဟင်းလင်းပွင့်နေပြီး အုတ်ကျိုး အုတ်ပုံပုံကြီးတွေ ဖြစ်နေသည်။ မြို့ရိုးပတ်လည်မှ ကျုံးရေသည် ရေညှိမသန်းနိုင်တော့။ ရေမှော်ဒိုက်သရော်တို့သည် ကြာတောက်ကို ဖုံးသွားကြလေပြီ။

“နန်းတော်တစ်ခုသာ ရှစ်ရာကျန်တော့သည်” ဆိုသည့် နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်၏ သီချင်းကို ကျွန်တော်တို့ငယ်ငယ်က ကြားခဲ့ဖူးသော်လည်း၊ ယခုမူ နန်းတော်တစ်ခုပင် ရှစ်ရာမမြင်တော့ပြီ။

ကျွန်တော်သည် တစ်ခါက မန္တလေးဖြစ်ခဲ့ဖူးသော အပျက်အစီးပုံ၊ ပြာပုံ ကန္တာရကြီးထဲတွင် လျှောက်သွားနေမိသည်။

မန္တလေးမြို့ရိုးကြီးသည် နေရာများစွာတွင် အုတ်ကျိုးအုတ်ပုံပုံကြီးဖြစ်လျက်။ မန္တလေးတောင်ပေါ်သို့ တက်လာသည့်အခါတွင် တောင်ခြေရင်းမှ မြသော်ကြီးနှစ်ကောင်မှာ ကျွိုးပဲ့ ပျက်စီးနေလေပြီ။ မြသော်ကြီးတစ်ကောင်မှာ ခေါင်းပြတ်နေသည်။ ဦးခွံဆောက်ခဲ့သည့်တန်ဆောင်းများမှာလည်း သွပ်မိုးတွေမရှိတော့။ အချို့သံတန်ဆောင်းများမှ သံဘောင်များ ကွေးကောက်လျက်။ စေတီများ၊ လိုဏ်ဂူများက ပြိုပျက်လျက်။ ဆင်းတုတော်များက အလဲလဲအပြိုပြို တစ်နေရာတွင် ကြေးခေါင်းလောင်းကြီး မြှတ်ကျနေသည်။ တောင်စောင်းတွင် ပေါက်နေသည့် သစ်ပင်များသည် အပိုင်းပိုင်းပြတ်ကာ ၎င်းတို့တို့ ဖြစ်နေကြ၏။ သံခမောက်ပိန်း၊ အမြောက်ကျည်ဆန်ခွံ၊ စက်ညောနတ် ကျည်ဆန်ခွံတို့က ပြန်ကျလျက်။

မန္တလေးသည် အသရေဖျက်ခံထားရသည့် အပျိုစင်တစ်ဦးနှင့်သာ တူတော့သည်။ ထိုစဉ်ကမူ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည် ဘယ်မျှပြင်းထန်သည်ကို ကျွန်တော် နားမလည်ပါ။ ကြီးလာ၍ စစ်သမိုင်းတို့၊ စစ်မှတ်တမ်းတို့ကို ဖတ်ကြည့်သည့်အခါတွင်မူ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည် မည်မျှကြီးမား ပြင်းထန်ကြောင်းကို ကျွန်တော် သိလာခဲ့ပါသည်။

၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင် အရှေ့တောင်အာရှ စစ်ဦးစီးဌာနချုပ် စစ်ဆင်ရေးဌာနက မြန်မာပြည်တိုက်ပွဲကို ဆင်နွှဲနေသည့် ဗြိတိသျှအမှတ် ၁၄၊ တပ်မတော်သို့ ညွှန်ကြားချက်တစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။ ထိုညွှန်ကြားချက်မှာ (၁) မန္တလေးတစ်ဝိုက်တွင် စုရုံးနေသော ဂျပန်တပ်များကို ချေဖျန်းရန်။ (၂) မှတ်သုံရာသီမရောက်မီ ရန်ကုန်ကို သိမ်းပိုက်ရန်-ဆိုသည့် ညွှန်ကြားချက်ဖြစ်သည်။ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲအကြောင်းကို အမှတ် ၁၄ တပ်မတော် သေနာပတိ မီးမာရယ်စလင်းက အောက်ပါအတိုင်း ရေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

‘...ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ်ရုံးစစ်၏တပ်များသည် ကျောက်မြောင်းတပ်ဦးမှ ဖောက်ထွက်လာခဲ့ကြကာ အရှေ့ဘက်တောင်တန်းများဆီသို့ ဆင်းလာခဲ့ကြသဖြင့် ဒုတိယတပ်မအတွက် လှုပ်ရှားနိုင်သောအနေအထားကို ရရှိသွားခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယတပ်မသည် နောက်တစ်နေ့တွင် အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ ဂျပန်တပ်များကို ထိုးဖောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက်တွင်မူ တပ်နှစ်ခုသည် ရေကာတာကျိုးပေါက်၍ ရေတွေဒလဟောဆင်းလာသကဲ့သို့ တောင်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်ထိုး ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။ ရန်သူ့တပ်များသည် ထိုရေစီးအဟုန်တွင် မျောပါသွားကြကာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် တပ်ပွဲကလေးများမှာလည်း ခုခံမှုအနည်းငယ်မျှ လုပ်နိုင်သည့် ကျွန်းငယ်ကလေးများကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြသည်။ မကြာမီတွင် သပိတ်ကျင်းမှ တောင်ဘက်သို့ ဆင်းလာသော နောက်ထပ်

ဘဝမတစ်ခုကြောင့် ကျွန်ရစ်ခဲ့သည့် ကျွန်းငယ်ကလေးများမှာလည်း ရေတွေ ပုံးအုပ်
 သွားတော့သည်။ မတ်လ ၃ ရက်နေ့တွင်မူ အမှတ် ၁၉ တပ်မကြီးသည် တင့်ကားများ
 မောင်းနှင်သည့် လွင်ပြင်သို့ ရောက်နေလေပြီ။ အင်မာတိုက်ပွဲတွင် ဖရိုဖရဲ အလဲလဲ
 အကွဲကွဲဖြစ်ခဲ့ရသည့် အမှတ် ၁၅ ဂျပန်တပ်မကြီးသည် ရိုးစိန်တပ်များထိပ် စစ်ဦးနှင့်
 ငင်တိုးမိရာမှ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားကာ လန်ထွက်သွားကြောင်း၊ နောက်ထပ် စနစ်တကျ
 ခုခံမှုကို ပြုလုပ်ပေးနိုင်တော့မည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် မတ်လ ၄ ရက်နေ့တွင် ရိုးစိန်ထံမှ
 သတင်းပို့ချက် ရောက်လာသည်။ ရိုးစိန်တပ်များသည် အချို့သော ဂျပန်တပ်ကြွင်းများ၊
 ခေနံများကိုကွင်းကာ ဖားခုန်သကဲ့သို့ တပ်များကိုခုန်၍ ရွှေ့သွားရာ၊ နောက်တစ်နေ့တွင်
 သူ့တပ်များသည် ချောင်းမကြီးကျောင်းသို့ ရောက်သွားကြသည်။ ချောင်းမကြီးချောင်းမှာ
 မန္တလေးမြောက်ဘက် ဆယ်ရှစ်မိုင်မျှသာ ဝေးပြီး၊ မန္တလေးသို့မရောက်မီ နောက်ဆုံး
 ဆွေ့ရသည့် သဘာဝအတားအဆီး ဖြစ်သည်။ ဂျပန်များသည် ချောင်းမကြီးတောင်ဘက်ရှိ
 မတ္တရာတွင် ခုခံရန် အသင့်ပြင်ထားကြသည်။ သို့ရာတွင် ရိုးစိန်ယန္တရားတပ်စစ်ကြောင်း
 ဘစ်ကြောင်းက ၎င်းတို့က ကတုတ်ကျင်းများကို ရှင်းလင်းပစ်လိုက်ပြီးနောက် မြို့တွင်း
 ဘိုက်ပွဲဆင်ခြင်ဖြင့် မတ္တရာကို သိမ်းပိုက်လိုက်ကြသည်။ မန္တလေးအနီးသို့ ချဉ်းကပ်
 လာပြီဖြစ်သည်အလျောက် ရန်သူတို့၏ခုခံမှုမှာလည်း ပြင်းထန်သည်ထက် ပြင်းထန်
 လာခဲ့လေပြီ။ သို့ရာတွင် ပေါင်းစည်းမှုမရှိဘဲ၊ မြောက်တီမြောက်ကျားမျှသာ ဖြစ်သည်။
 မတ်လ ၈ ရက်နေ့ အရက်တက်အချိန်တွင်မူ၊ ရိုးစိန် အမှတ် ၁၉ တပ်မကြီးမှ အမှတ်
 ၁၄ တပ်မဟာသည် မန္တလေးတပ်နယ်မြေ အရှေ့ဘက် နှစ်မိုင်အကွာတွင် တိုက်ခိုက်လျက်
 ရှိပြီး၊ အခြားတပ်မဟာတစ်ခုဖြစ်သည့် တပ်မဟာ ၈ မှာ ယန္တရားတပ် စစ်ကြောင်းနှင့်အတူ
 မန္တလေးမြို့တော်၏ မြောက်ဘက် ဆင်ခြေပုံးသို့ ရောက်လာခဲ့လေပြီ။ မန္တလေးအနီး
 ဘစ်ဝိုက်တွင် ဂျပန်တပ်များ ခုခံမှုဟာ ဟိုတစ်စုသည်တစ်စုမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဂျပန်တပ်
 မှားသည် အခြေအနေကိုသိပုံမရကြဘဲ၊ မန္တလေးမြောက်ဘက်တွင် လှုပ်ရှားနေကြသည်။
 သို့ရာတွင် နေရာနှစ်နေရာတွင်မူ၊ ဂျပန်တို့သည် တပ်များ စနစ်တကျ စုစည်းကာ
 အပြင်းအထန် ခုခံနေသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုနေရာများမှာ မန္တလေးတောင်တစ်ဝိုက်နှင့်
 မြို့တွင်းရှိ ဒပ်ပရင်ခံတပ် (နန်းမြို့)အတွင်းတွင် ဖြစ်သည်။

“မန္တလေးတောင်သည် မြေပြင်တွင် ထီးထီးကြီးရှိနေသော ပေရှစ်ရာခန့်မြင့်သည့်
 မကျောက်တောင်ကြီးတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ မန္တလေးမြို့၏ အရှေ့မြောက်ပိုင်းတစ်ခွင်လုံးကိုစိုး၍
 မြင်နိုင်သည်။ တောင်တစ်ခုလုံးမှာ တန်ဆောင်းများ၊ စေတီပုထိုးများဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်
 ရှိရာ၊ ဂျပန်များသည် ရိက္ခာအပြည့်၊ တပ်အပြည့်ဖြင့် ထိုစေတီပုထိုးများပေါ်တွင်
 စက်သေနတ်ကြီးများဆင်ကာ စောင့်နေကြသည်။ မတ်လ ၉ ရက်နေ့တစ်နေ့လုံးနှင့်
 တစ်ညလုံးပင် အနီးကပ်တိုက်ပွဲများ အပြင်းအထန် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိ၏။ ဧကန်တမ်းတပ်ရင်း
 ဘစ်ရင်းက လက်ပစ်ခုံးများ၊ တော်မီဂန်းများဖြင့် အတင်းဝင်ပစ်ကာ၊ တောင်ခါးပန်းကို
 သိမ်းပိုက်ရန်၊ တောင်ပေါ်ရှိ ကွန်ကရစ်အဆောက်အအုံများထဲသို့ အတင်းဝင်ရန် ကြိုးစား
 နေကြသည်။ နောက်နှစ်ရက်အကြာတွင် ဗြိတိသျှတပ်ရင်းတစ်ရင်းမှ တပ်ခွဲနှစ်ခွဲ ထပ်မံ

ဝင်ရောက်၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် တိုက်ခိုက်ကြသော်လည်း တောင်ကို မသိမ်းနိုင်သေး။ ကျွန်ုပ်တို့သည် နောက်ဆုံးအချိန်အထိ ခုခံကြရာ၊ မတတ်သာသည့်အဆုံးတွင် လိုက်ဂူ များထဲမှ ခုခံနေသည့် ကျွန်ုပ်တို့ကြွင်းများကို ဓာတ်ဆီပီပါကြီးများ လိုမ့်သွန်းပြီး၊ ထရေစာကျည်ဆံများဖြင့် ပစ်ခတ်၍ ရှင်းယူရသည်။ ကျွန်ုပ်တို့တပ်များသည် မတ်လ ၁၁ ရက်နေ့ကျမှပင် မန္တလေးတောင်ကို လုံးဝသိမ်းပိုက်မိကြတော့သည်။ မန္တလေး တောင်ကို သိမ်းပြီးမကြာမီ ကျွန်ုပ် သွားရောက်ကြည့်ရှုသည့်အခါတွင် လောင်ကျွမ်း မည်းနက်နေသော စေတီပုထိုးများ၊ တန်ဆောင်းများနှင့်တကွ ပုပ်ပွန်စော်လျက်ရှိသော အလောင်းအများအပြားကို တွေ့သည်။ အဝေးမှ တအုန်းအုန်း အမြောက်ထုသံများ၊ ဝှံ့ပေါက်ကွဲသံများနှင့် စက်သေနတ် တဒက်ဒက်ပစ်သံများကို ကြားရခြင်းအားဖြင့် မန္တလေးမြို့တော်ကို ရှင်းလင်းနေဆဲဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

'ကျွန်ုပ်တို့ အနိုင်အမာခုခံနေကြသော အခြားနေရာမှာ မန္တလေးနန်းမြို့တွင်းရှိ ဖိုးဒပ်ဖရင်ဒေါ် ဒပ်ဖရင်ဒ်တပ်ဖြစ်သည်။ မန္တလေးနန်းတော်မြို့ရိုးသည် အုတ်တံတိုင်းများ အပိုင်အခံကာရံထားသည့် လေးထောင့်မြို့ရိုးကြီးဖြစ်ပြီး၊ အထဲတွင် မိုင်တစ်စိတ်ခန့်ရှိသည့် ပန်းခြံတစ်ခုနှင့် လူနေအိမ်ခြေများ၊ အစိုးရရုံးများ၊ အဆောက်အအုံများ၊ စစ်တန်းလျား များရှိသည်။ မြန်မာတို့၏နောက်ဆုံးဘုရင်ဖြစ်သော သီပေါဘုရင်၏ကျွန်းသားဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသည့် နန်းတော်အဆောက်အအုံကြီးလည်း ရှိသည်။ နန်းတော် စုလစ်မွမ်းမျှန်များနှင့် ပန်းဆွဲများကို ဟသံပဒါးနှင့် ရွှေပိန်းတို့ ချထားသည်။ လှိုင်းတွန့် သဏ္ဍာန်ဖော်ထားသည့်အပြင် နန်းမြို့ရိုးသည် နှစ်ဆယ့်လေးပေဖြစ်ပြီး၊ ထူထဲသော အုတ်တံတိုင်းကြီးအဖြစ် တည်ဆောက်ထားကာ အောက်ခြေတွင် ပေ ၇၀-ခန့်ကျယ်သည့် တားရိုးကြီးကို ဖို့ထားသည်။ မြို့ရိုးပတ်ပတ်လည်တွင် ကိုက်နှစ်ရာခန့်ကျယ်သည့်ကျုံး တူးထားလျက်၊ ကျုံးထဲတွင် ရေအပြည့်သွင်းထား၏။ ကျုံးထဲတွင် လှပသည့် ကြာပင် များပေါက်လျက်ရှိသော်လည်း၊ ကျွန်ုပ်တို့တပ်များအဖို့သော်မူ အနေနှင့်အယုက်ဖြစ်လျက် ရှိပေ၏။ ကျွန်ုပ်ငယ်စဉ်က ကစားခဲ့သည့် ကလေးကစားစရာ ခံတပ်ငယ်တစ်ခုနှင့်တူသော ဖိုးဒပ်ဖရင်ဒ်ထဲတွင် ကျွန်ုပ်တို့က အလုံးအရင်းနှင့် ခံနေကြသည့်အတွက် အပြေးအပြန် တိုက်ကာ၊ လက်နက်အသင့်အတင့်မျှသာ တပ်ဆင်ထားသည့် တပ်တစ်တပ်အဖို့ ကြီးမားသော အခက်အခဲကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်နေသည်။

'နောက်ရက်များအတွင်း၌ကား ရိုးစိ၏တပ်များသည် မြို့တွင်းတွင် တစ်လမ်းဝင် တစ်လမ်းထွက်တိုက်၍ ရှေ့သို့ တက်နေကြရသည်။ အကျွန်ုပ်တို့အဆုံးလည်း များလှ၏။ အထူးသဖြင့် လက်မြောင့်တပ်သားများ၏လက်ချက်ကြောင့် အရာရှိအများအပြား ကျဆုံး ကြသည့် မတ်လ ၁၅-ရက်နေ့ကျမှပင် ကျွန်ုပ်တို့တပ်များသည် နန်းတော်မြို့ရိုးကို လုံးဝပိုင်းမိကြ၏။ မန္တလေးနန်းမြို့ရိုးတိုက်ပွဲသည် အိန္ဒိယတပ်တွင်း သူပုန်ကြီးတုန်းက ဒေလီမြို့ရိုးကို ပိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ပုံနှင့် တူလိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ်ထင်သည်။ မြို့ရိုးကို မောက်ခွဲမြဲချရန်အတွက် အမြောက်ကြီးများကို ကိုက်ငါးရာခန့်အကွာအထိ ရွေ့ယူခဲ့ကြ ရသည်။ ကျုံးကိုမြတ်ရန်အတွက် လှေများ၊ မြို့ရိုးပေါ်သို့တက်ရန် လှေကားများကို

အသင့်ပြင်ထားကြရသည်။ အသေခံတပ်ဖွဲ့များကို အသင့်ဖွဲ့ထားရသည်။ ကျွန်းထဲသို့ ရေသွင်းသည့် ပိုက်လုံးကြီးများအတိုင်း အထဲသို့ဝင်ရန် ပြင်ဆင်ထားကြသည်။ မတ်လ ၁၆-ရက်နေ့ညတွင်မူ ကျွန်ုပ်တို့တပ်များက မြို့ရိုးအနောက်မြောက်ဘက်နှင့် အရှေ့မြောက်ဘက်မှဝင်၍ တိုက်ကြသည်တွင် ဂျပန်တို့က စက်သေနတ်များနှင့် တကြမ်း ခုခံပစ်ခတ်ကြသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့တပ်များသည် ဒဏ်ရာရသူများကို အသက်စွန့်၍ကောက်ကာ ပြန်ဆုတ်လာခဲ့ကြရသည်။ မတ်လ ၁၈ ရက်နှင့် ၁၉ ရက်နေ့များတွင် ကျွန်းကြီးပြတ်နံကြီးစားကြသော်လည်း မအောင်မြင်ပြန်ချေ။ ဤသို့တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်းသည် အကျအဆုံးများလှသည့်အတွက် နောက်ဆုံးတွင် လေတပ်မှ မြို့ရိုးကြီးကို ခုံးကြဲ၍ မြို့ချသည့် ခေတ်သစ်နည်းကို အသုံးပြုရသည်။ မတ်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် မြို့ရိုးထဲသို့ ခုံးများ ကြဲချပြီး၊ မတ်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် ပေါင် ၅၀၀ ခုံးကြီးများကို မြို့ရိုးများပေါ်သို့ ကြဲချပြီး၊ မြို့ရိုးကိုဖြိုရန် ကြိုးစားကြပြန်သည်။ ၅၅ လက်မအမြောက်များကဲ့သို့ပင် ခုံးကြီးများနှင့် ကြဲချသည့်တိုင်၊ မြို့ရိုးအပြင် မျက်နှာစာကိုသာထိပြီး၊ မြို့ရိုးနောက်တွင် ဖို့ထားသည့် တားရိုးကြီးကိုမူ မဟောက်နိုင်ချေ။ နောက်ဆုံးတွင် (Skip Bombing)ခေါ် ရုပ်တိုက်ခုံးကြီးသည် စနစ်ကို သုံးရတော့သည်။ မစ်ချယ် ခုံးကြီးလေယာဉ်ပျံများက နိမ့်နိမ့်ကလေး ပျံသန်းကာ ပေါင် ၂၀၀၀ ခုံးကြီးများကို ကျွန်းထဲသို့ကြဲချရာ၊ ထိုခုံးကြီးများက ရေထဲသို့ကျသွားကာ မြို့ရိုးနံရံကိုပြန်မှန်ပြီး ပေါက်ကွဲကျသွားသည်။ ထိုသို့ နေ့စဉ်ရက်ဆက် ခုံးကြီးတိုက်ခိုက်ပြီး၊ အတန်ကြာသည့်အခါတွင်မူ မြို့ရိုးတစ်နေရာတွင် ဆယ့်ငါးပေခန့်ကျယ်သည့် အပေါက်တစ်ပေါက် ပွင့်သွားသည်။ ထိုအပေါက်ထဲမှ တပ်များကို အထဲသို့ စုပြုံအဝင်ခိုင်းရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုနည်းသည် အန္တရာယ်များ၍ အကျအဆုံးများမည်မှာ သေချာလှသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုနည်းကို စွန့်လွှတ်လိုက်ကာ နန်းမြို့ကို ချွန်ထားခဲ့ပြီး၊ မြို့ကို ရှင်းလင်းသိမ်းပိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်ရသည်။ အမှန်အားဖြင့်လည်း နန်းမြို့ရိုးကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခြင်းသည် သတင်းတန်ဖိုးမှလွဲ၍ စစ်ရေးအရ ဘာမျှ တန်ဖိုးမရှိချေ။ မြို့ကိုသိမ်းပြီးလျှင် နန်းမြို့ရိုးကိုလည်း မလွဲမရှောင်သာ ကျရမည်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မြို့ရိုးကို ရှောင်ကွင်းကာ မြို့ကိုသိမ်းရန် ဆုံးဖြတ်ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အချိန်ကိုစောင့်ရန်အတွက် ကျွန်ုပ် ပြင်ဆင်ပြီးလေပြီ။

"သို့ရာတွင် မတ်လ ၁၉ ရက်နှင့် ၂၀ ရက်နေ့ညများတွင် ဒပ်ပရင်ခံတပ်ထံတွင် ထူးထူးခြားခြား လှုပ်ရှားမှုများကို တွေ့ရသည်။ မနက်ပိုင်း ခုံးကြီးတိုက်ခိုက်ပြီးသည့် အခါ၌မူ အလံဖြူနှင့် ယူနီယန်ဂျက်အလံကို ကိုင်ဆောင်၍ တံခါးတစ်ခုမှ ထွက်လာကြသည့် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာကပြားတစ်သိုက်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့အဆိုအရ နန်းတော်ကို စောင့်နေသည့် ဂျပန်တပ်များသည် ရေသွင်းသည့် ပိုက်လုံးကြီးများထဲမှနေ၍ တောင်ဘက် နန်းမြို့ရိုးအပြင်သို့ ယမန်နေ့က တိတ်တဆိတ် ထွက်ခွာသွားကြပြီဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ သို့ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်သွားသည့် ဂျပန်တပ်အများစုကို ကျွန်ုပ်တပ်များက ဖြတ်တောက်ဖမ်းဆီးမိလိုက်ကြသည်။ အချို့မှာလည်း အိမ်များထဲတွင် ပုန်းအောင်းနေရာမှ ဖမ်းဆီးရမိသည်။ သို့ဖြင့် အနည်းစုသာလျှင် မြို့ပြင်သို့ လွတ်မြောက်

သွားကြ၏။ ကျွန်ုပ်တို့တပ်များ နန်းမြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားသည့်အခါ၌ ဂျပန်တို့၏ ရိက္ခာနှင့် ခဲယမ်းမီးကျောက်သိုလှောင်ရုံများ၊ ဥရောပနှင့် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာကပြား အရပ်သား သုံးပန်းများအပြင် ထောင်မိုင်းများ အများအပြားကိုလည်း တွေ့ရ၏။ ဗိုလ်ချုပ်ရုံးစံသည် တိကျသေချာသဖြင့်သည့်အတိုင်း၊ နန်းမြို့ကို သိမ်းပြီးသည်နှင့် ယူနိုက်တက်အလံကို မြို့ရိုးထိပ်တွင် လွှင့်ထူလိုက်လေသည်။ စစ်မဖြစ်မီ သူစစ်အတွင်းဝန် အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့စဉ်က သူ့အလုပ်လုပ်ခဲ့ရာ နန်းမြို့တွင်းရှိ အစိုးရအိမ်တော်မှာ မြင်ရက်စရာမရှိအောင် ပျက်စီးလျက်ရှိလေပြီ။ ကျွန်ုပ်တို့စိတ်မကောင်းဆုံးမှာ သီပေါ ဘုရင်၏ နန်းတော်ကြီး မီးလောင်ပျက်စီးသွားခြင်းဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် နန်းတော် အဆောက်အအုံကြီးကို ရှောင်ကွင်းရန် ကြိုးစားသည့်တိုင် ကျွန်ုပ်တို့၏အမြောက်ဆန် များနှင့် ဝှံးများ၏လက်ချက်ကြောင့်လော၊ သို့မဟုတ် ရိက္ခာများကို သိုလှောင်ထားသဖြင့် ဂျပန်များက မီးရှို့ပျက်ဆီးသွားခြင်းကြောင့်လောဆိုသည်ကိုမူ မသိနိုင်တော့ပြီ။ မန္တလေး မြို့သိမ်းတိုက်ပွဲ၌ ကျွန်ုပ်၏ တပ်မကြီးများအားလုံးလောက်သည် သူ့ဆိုရာ အခန်းကဏ္ဍ အလိုက် ပါဝင်ခဲ့ကြ၏။ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည်၏ တပ်မတော်ကြီးတစ်ခုလုံး၏ အောင်ပွဲကြီးဖြစ်လေသည်။ ဤအချက်ကို လူတိုင်း အသိအမှတ်ပြုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။”

ထိုစဉ်ကမူ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည် ထိုမျှလောက် အရေးကြီးသည့်တိုက်ပွဲ၊ ထိုမျှလောက် ခက်ခဲသည့်တိုက်ပွဲ ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော် နားမလည်ခဲ့ပါ။ နောင် စစ်သမိုင်းများကို ဖတ်ရသည့်အခါတွင်မူ မန္တလေးမြို့သိမ်းတိုက်ပွဲသည် မြန်မာပြည် စစ်ပွဲတွင် မည်မျှအရေးကြီး၍ မည်မျှခက်ခဲကြောင်းကို သိလာခဲ့ပါသည်။

မန္တလေးမြို့ကြီးထဲသို့ ကျွန်တော် လျှောက်သွားနေသည့်အချိန်တွင် မန္တလေးသည် စစ်၏ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များကို ကုသနေဆဲဖြစ်ရာ မန္တလေးသည် ဒဏ်ရာများကို လျှာဖြင့် လျက်နေသည့် သတ္တဝါကြီးတစ်ကောင်နှင့်ပင် တူတော့သည်။

ပူပြင်းသည့် နွေရာသီတစ်နေ့၌ ကျွန်တော်သည် ဂဒုလမ်းမကြီးပေါ်တွင် လျှောက် နေစဉ် မော်တော်ကား ပက်လက်ကြီးပေါ်တွင် တူရိယာတွေ တီးမှုတ်၍ ဝင်လာသော မန္တလေးမြို့မတီးခိုင်းကို တွေ့လိုက်ရသည်။ မြို့မသည် အာဝမ်းဆရာညာ၏ ‘ပြည်တော်ဝင်’ သီချင်းကို သီဆိုတီးမှုတ်ကာ စစ်ပြေးရာမှ မန္တလေးသို့ ပြန်လာခြင်းပေတည်း။

ဆရာညာ၏ ‘ပြည်တော်ဝင်’ သီချင်းသည် စာသားလည်း ကောင်း၊ အသံလည်း လှ၊ အခြေအနေနှင့်လည်း ဟပ်မိသဖြင့် လူတိုင်း၏နှုတ်ဖျားတွင် ခွဲသွားလေသည်။

“ကျွန်ုပ်တို့ မြို့မအသင်းသားများတွေ၊ တောင်းရိုးတန်း စစ်ကိုင်းဘက်မှာနေ၊ ချစ်ခင်ကြတဲ့ အားလုံးမိတ်ဆွေ၊ နေ့တိုင်းပဲ သတိရပါသလေ၊ ကျန်းမာကြပါရဲ့လို့ မြို့မမောင်တွေ၊ ရွှေမန်းသူတွေ ပြောလိုက်ပါလေ၊ စစ်ကိုင်းမှာလည်း စိတ်ကပဲ နုတ် ပြည်၊ တစ်ခါတလေတော့ မျှော်မှန်းလွမ်းမိတဝေဝေ၊ ပြန်ချင်ဇောတွေ၊ ရောက်ချင်ဇောနဲ့ ခြေလှမ်းလို့သာနေ”

“အခါတော်ရောက်ချိန်၊ နိုးလို့လာပေ၊ ဒေါ်ဒေါ်မမ နှမတို့ငှေ၊ အသည်းခွဲ ချစ်မိတ်ဆွေ၊ ခေတ္တခွဲလို့ငှေ၊ မြို့မနဲ့ တူတကွ လိုက်ပါနိုင်ဇေ၊ အောင်စည်ရွမ်းသံ

ကြားပြီထင်၊ ပြည်တော်ဝင်မယ်လေ”

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင် စစ်ပြေးနေသော မန္တလေးမြို့မ၏ မန္တလေးတမ်းချင်းဖြစ်ပြီး ရိုးရိုးကလေးနှင့်လှသည်ဟု ကျွန်တော် ထင်ပါသည်။ သူတို့တတွေ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင် ဘေးမသိရန်မခဲ ရှိကြကြောင်း၊ မန္တလေးသူ မန္တလေးသားတို့ ကျွန်းမာချမ်းသာ ရှိစေဟု မေးလိုက်ပါကြောင်း၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင် နေရသော်လည်း မန္တလေးကို နေ့တိုင်းသတိရကြောင်း၊ မန္တလေးကို ပြန်ချင်စေခြင်း ခြေလှမ်းပြင်နေမိကြောင်း၊ ယခု သူတို့တတွေ အောင်စည်ရွမ်း၍ ပြည်တော်သို့ ဝင်လာပြီဖြစ်ကြောင်းဖြင့်... ဖွဲ့ထားပါသည်။

ဒုတိယပိုဒ်တွင် မြို့မနှင့် ဆရာညာသည် မန္တလေးသူ မန္တလေးသားတို့ကို အားသစ်လောင်းပေးထားပါသည်။

“မန္တလေးရွှေမြို့၊ တို့ရတနာပုံနေပြည်၊ တင့်တယ်သာယာ စည်ကား ဟိုတုန်း ခါကလေး၊ အဲဒါတွေ မတွေးကြနဲ့၊ ရှေ့ဆက်ရန် စီမံဖန်တီးလေ၊ မေ့မေ့ပျောက်ပျောက်၊ အောက်ကြေတဲ့၊ တိုက်တာအိမ်ခြေ၊ စည်းစိမ်ရှင်တွေ၊ လူကြီးလျှင် ခံနိုင်ဘူး၊ အထူးပင် မှတ်ကြလေ၊ အရင်လို ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်နေ၊ မြို့မအသင်းက ပြောပေ၊ ဖြစ်တယ်ဆို ပျက်ကြရပြန်သလေ၊ ပျက်တယ်ဆို ဖြစ်ကြရပြန်သလေ၊ ခေတ်လူငယ်များ အားအင် တောင့်တင်းပေ”

မန္တလေးမြို့ကြီးသည် ယခင်က တင့်တယ်သာယာခဲ့သော်လည်း ယခု ပြာပုံအတိ ဖြစ်လျက်ရှိကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ပြာပုံကိုကြည့်၍ စိတ်ပျက်မနေသင့်ကြောင်း၊ ဖြစ်ခြင်းနှင့် ပျက်ခြင်းတို့သည် နိယာမတရားအတိုင်းသာ ဖြစ်ကြရကြောင်း၊ အရင်လို ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် နေပြီး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို လုပ်ကြံရမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အားပေးပါသည်။

လမ်းဘေးတွင်ရပ်နေသူတွေက လက်ခုပ်တီးကာ ထိုသီချင်းကို လိုက်ဆိုကြသည်။ ထိုသီချင်းသည် လူတိုင်း၏ နှုတ်များသို့ ချက်ချင်းရောက်သွားပါသည်။ ထိုသီချင်းသည် ဝမ်းပါးညှိုးငယ် စိတ်နှမ်းနယ်နေသော ပြာပုံထဲက မန္တလေးကို လန်းဆန်းလာအောင် အားသစ်လောင်းပေးလိုက်သကဲ့သို့ ရှိပါသည်။

၁၉၈၄ ခု မန္တလေးမီးကြီးလောင်ပြီး မကြာမီတွင် မိတ်ဆွေများကို မီးမေးရန် မန္တလေးသို့ ကျွန်တော် ရောက်သွားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မန္တလေးသည် စစ်ပြီးစ မန္တလေး ကဲ့သို့ပင် ပြာပုံအတိ။ တိုက်ခံရုံများက မီးလောင်ကျွမ်းထားသဖြင့် မည်းနက်လျက်။ သစ်ပင်တွေကလည်း အရိုးအရွက်၊ အကိုင်းအခက်ကင်းကာ ငုံးတိတိ။ မီးလောင်ရာသို့ ပါသွားသည် မိတ်ဆွေများသည် နီးစပ်ရာ ဆွေမျိုးသားချင်းများ၊ မိတ်ဆွေများအိမ်တွင် နိုလှုံနေကြရသည်။ ထိုကြားထဲကပင် ကျွန်တော်တို့ကို ထမင်းကျွေးမည် တက်ကဲ လုပ်နေသေးသဖြင့် မနည်းတောင်းပန်ယူရသည်။

ပြီးခဲ့သည့် ဒီဇင်ဘာလဆန်းက မန္တလေးအရှေ့မြောက်မြို့နယ်မှ ဒိတ်သပြင် စာပေဟောပြောပွဲတာဝန်ဖြင့် မန္တလေးသို့ ကျွန်တော် ရောက်သွားသည့်အခါတွင် မန္တလေးသည် အပြောင်းအလဲကြီး ပြောင်းလဲနေလေပြီ။ လမ်းမတိုင်းလိုလိုလောက်တွင် ခေတ်မီတိုက်အိမ်လှလှတွေ၊ စားသောက်ဆိုင်ကြီးတွေကို တွေ့ရသည်။

ကျွန်တော်သည် ပြာပုံထဲက မန္တလေးကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် တွေ့ခဲ့ရဖူးပါ၏။ ထိုနှစ်ကြိမ်စလုံးမှာပင် မန္တလေးသည် ပြာပုံထဲမှ ချက်ချင်းရုန်းထလာကာ ရှေ့သို့ ခရီးဆက်နေဆဲ။ မန္တလေးသည် ဝမ်းပါးညှိုးငယ် စိတ်နှမ်းနယ်၍မနေ။ မန္တလေးသည် တင့်တယ်သာယာ စည်ကားသော ဟိုတုန်းအခါကို ပြန်လည် လွမ်းဆွတ်ခြင်းမပြု။ ရှေ့ခရီးကိုဆက်ရန် အမြဲတမ်း အားသစ်နေသော မန္တလေးကို တွေ့ရသည်။

မန္တလေးသားစစ်စစ်သည် မီးလောင်မြေကွက်ကလေးကိုရောင်းကာ မြို့ရွန်မြို့ဖူးသို့ ရောက်ကောင်းရောက်သွားမည်။ ဓာတ်လမ်းမပေါ်မှနေ၍ အောင်ပင်လယ် ကန်ဘောင်ရိုးသို့ လွင့်ချင်လွင့်သွားမည်။ မြို့ရိုးခြေရင်းမှ မရုန်းမြီတာရိုးကြီးဘေးသို့ ရောက်ကောင်းရောက်သွားမည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးသားသည် စိတ်ပျက်အားငယ်ခြင်းမရှိ။ ခါးသီး နာကျည်းခြင်းမရှိ။ အပြုံးအရွှင်၊ အရယ်အမောဖြင့် လောကဓံကို ရင်ဆိုင်သည်။ ထိုသဘောကို မန္တလေးသား၏ တေးဂီတထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။

ယခု မန္တလေးမြို့လယ်ကောင်လမ်းမကြီးဖူးတွင် ရှိနေသည့် တိုက်တာအိမ်ခြေများ သည် ဓာတ်သားတို့၏ လက်ထဲတွင်မဟုတ်ဘဲ ပဝတ္တိသားတို့၏ လက်ထဲတွင် အချို့ရောက်ကောင်း ရောက်နေကြမည်ဖြစ်သော်လည်း၊ မန္တလေးသားသည် ခွဲဖြင့်ကြိုးစားဖို့ လိုပါသည်။ သို့ကြိုးစားလျှင် မန္တလေးသားသည် နန်းမြို့ရိုးအခြေသို့ ပြန်ရောက်ရမည်သာ ဖြစ်သည်။

အရှေ့မြောက်မြို့နယ်မှ ကြီးမူးသော စာပေဟောပြောပွဲကို မန္တလေးမြို့ ဓာတ်လမ်းမကြီးရှိ ဓမ္မသာလာအဆောက်အအုံတွင် ကျင်းပလေသည်။ ဟောပြောသူများမှာ တင်မိုး၊ ပန်းချိစံတိုး၊ ခင်ဆွေဦးနှင့် ကျွန်တော်တို့ဖြစ်၏။ ကျွန်တော်တို့ရောက်သွားသည့် အချိန်တွင် ဓမ္မသာလာရှေ့တွင် ဘိုင်စကယ်တွေ ပြည့်နေလေပြီ။ ဘိုင်စကယ်သိမ်းသူတို့၏ အဆိုအရ တစ်ခင်းလျှင် တစ်ကျပ်ကျဖြင့် ငွေနှစ်ထောင်ကျော် ရသည်ဟု ဆိုသည်။

ကျွန်တော်သည် ထိုမျှချမ်းအေးလှသည့်ကြားထဲမှာ တက်ကြွနေသော ပရိသတ်ကို ကြည့်ကာ အံ့သြကြည်နူးသွားလေသည်။

ကျွန်တော်အလှည့်သို့ ရောက်သည့်အခါတွင် ကျွန်တော်က အထက်တွင် ကျွန်တော်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စစ်ပြီးစမန္တလေးသည် ပြာပုံထဲမှ မည်သို့မည်ပုံ ထလာခဲ့ကြောင်း၊ ယခုတစ်ကြိမ်တွင်လည်း မန္တလေးသည် အနိုင်မခံစိတ်ဓာတ်ဖြင့် ပြာပုံထဲမှ ရုန်းထလာခဲ့သည်ကို မြင်ရသဖြင့် ကြည်နူးမိကြောင်း၊ မန္တလေးသည် ဂရိဘဏ္ဍာရီထဲတွင် ပါသည့် မီးနစ်ငှက်ကဲ့သို့ပင် အစဉ်အမြဲနုဖိုလန်းဆန်းနေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသဘောကို ဆရာညွှာ၏ 'ပြည်တော်ဝင်' သီချင်းတွင် တွေ့နိုင်ကြောင်း၊ ဝမ်းပါးညှိုးငယ်ရာကို ကြုံတွေ့ရသည့်အခါတိုင်း 'ပြည်တော်ဝင်' သီချင်းသည် မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကို ဖော်ပြနေသည့် သင်္ကေတသီချင်းတစ်ပုဒ် ဖြစ်နေမည်သာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကျွန်တော် ဟောပြောချက်ကို အစရှိခဲ့လေသည်။

မြန်မာ ရေညိုသန်းတယ်၊ မန်းတောင်ရိပ်ခို

ချမ်းအေးပုဒ်ကို ဖုန်ထု ခြင်ကိုက်သည်မှလွဲလျှင် မန္တလေးကို ကျွန်တော် သဘောကျပါသည်။ အကြောင်းကိုမူ ရှာမရပါ။ မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းအောင်းနေသည့် ဇာတိမာန်စိတ်ကြောင့်လား၊ မန္တလေး၏ကိုယ်ပိုင်မူဖြစ်သော ဖော်ရွေပျူငှာမှုကြောင့်လား၊ အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှုနံ့ကြီးထဲတွင် ထီးတည်းပွင့်နေသော မြန်မာ့အနုပညာ ကြာပွင့်ကြီး တစ်ပွင့်ဖြစ်နေ၍လား။ သို့မဟုတ် ဆွတ်ပျံ့ဖွယ်ကောင်းသော ပတ်ဝန်းကျင်ကြောင့်လား ဆိုသည်ကို ကျွန်တော်မသိပါ။

မြို့ဟောင်းနှင့်မြို့သစ်သည် အမြဲတမ်း ပဋိပက္ခရှိတတ်ကြပါသည်။ မြို့ဟောင်းသည် သူ့ယဉ်ကျေးမှု၊ သူ့ဇာတိမာန်၊ သူ့အစဉ်အလာကို ထိန်းသိမ်းတတ်ပါသည်။ သူ့ဥစ္စကလေးထဲတွင် သူ့ပျော်ပိုက်ပါသည်။ မြို့သစ်၏ ကော်စမီယိုလီတန် ဆန်မှုကို အထင်သေးချင်ပါသည်။ ပဝတ္တိတို့စုဝေးရာဖြစ်သော မြို့သစ်၏ဇာတိမာန်ကို မေးခွဲချင်ပါသည်။ မြို့သစ်၏ ပျံ့ကျစိတ်ဓာတ်တို့နှင့် ခြားနားစွာ ဇာတိမာန် ကြီးတတ်ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် မြို့ဟောင်း၏ဇာတိမာန်သည် ကျွန်းမြောင်းလွန်းသွားကာ ခေတ်နောက်ကျသည့် ကျွန်းမြောင်းသော ဒေသခွဲစိတ်ဓာတ်ကို ဆောင်းသွားတတ်သည့်အခါများပင် ရှိတတ်ပါသည်။

ဆိုဗီယက်ယူနီယန်သို့ ကျွန်တော် ရောက်သွားသည့်အခါတွင် မြို့ဟောင်းလီနင်ဂရက် (စိန်ပီတာဘတ်)နှင့် မြို့သစ်ဖြစ်သော မော်စကိုတို့သည်လည်း ထိုနည်းနှင့်နည်း ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တရုတ်ပြည်က မြို့ဟောင်းပီကင်းနှင့် မြို့သစ် ရှန်ဟဲတို့သည်လည်း ထိုနည်းအတိုင်း ဖြစ်ကြပါသည်။ ဂျပန်ပြည်က မြို့ဟောင်း ကျိုတိုနှင့် မြို့သစ်တိုကျိုတို့သည်လည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုခြားနားချက်သည် တော်တော်နှင့် ပျောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

ကျွန်တော်သည် ဒေသခွဲစိတ်နည်းသူဟု ကိုယ့်ကိုကိုယ် ယူဆသူဖြစ်ပါသည်။ သို့တိုင်အောင် ကျွန်တော်မသိစိတ်ထဲတွင် ဒေသခွဲသည် ရှိမြဲရှိနေပါသည်။ နွေဦးပေါက်၍ ပြုတေ့ ဝဲလျှင်၊ တမာရွက်တို့ကြွေလျှင်၊ အင်ကြင်းတွေ ပူးချိန်ရောက်လျှင် ဇာတိကို

အလိုလိုလွမ်းလာတတ်ပါသည်။ ကိုယ့်ဇာတိကို မည်သူမျှမမေ့နိုင်ကြပါ။ ကိုယ်မွေးဖွားလာရာ ဒေသသည် ကိုယ်လူမမည်က ဘဝပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်ရာ ထိုဘဝကို မည်သူမျှ မေ့ပျောက်၍ ရန်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အိမ်လွမ်းစိတ်သည် မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းဝပ်နေတတ်ပါသည်။

ဇော်ဂျီသည် သူ့ဇာတိဖြစ်သည့် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ကို မမေ့ပါ။ သူ့ကဗျာများတွင် ပါသည့် ကျွဲရိုး၊ ပုစဉ်းပျံ၊ ခနီတန်း၊ လတာပြင်၊ ဘုတ်မ၊ ဒီရေ၊ ဗေဒါပွင့် စသည့် နိမိတ်ပုံများ၊ ရုပ်ကအဖွဲ့များ၊ ရှုခင်းများသည် ဇော်ဂျီ၏ မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းဝပ်နေသော အိမ်လွမ်းစိတ်ကို ဖော်ပြနေကြပါသည်။ မင်းသုဝဏ်၏ ကဗျာများထဲတွင် သပြေသီးမှည့်၊ လယ်စောင့်တံ၊ ခရာချုံ၊ ကြာဖြူပွင့်၊ အုန်းလက်ခွား၊ ခရေဖူး၊ ကောက်တလင်း၊ ဇလပ်ချုံ စသည့် နိမိတ်ပုံများ၊ ရုပ်ကအဖွဲ့များ၊ ရှုခင်းများကို တွေ့ရပါသည်။ ထိုအရာ များသည် မင်းသုဝဏ်၏ မသိစိတ်တွင် ကိန်းအောင်းနေသော အိမ်လွမ်းစိတ်ကို ဖော်ပြ နေကြပါသည်။

ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စကို အဖွဲ့နည်း၍ ဖွဲ့သမျှသော ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စ တို့မှာလည်း နိုင်ငံရေးနှင့် ဆက်နွယ်ဖွဲ့ဆိုတတ်သည့် သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ ကဗျာ များထဲတွင်ပင်လျှင် တစ်ခါတစ်ရံတွင် သူ့မသိစိတ်ထဲတွင် ကိန်းအောင်းနေသည့် အိမ်လွမ်းစိတ်ကို ကျွန်တော်တို့ ရိုးတိုးရိပ်တိပ် မြင်လိုက်ရတတ်ပါသည်။ ဆရာကြီးသည် ရွှေတောင်အနီးက ဝါးလည်ရွာတွင် မွေးသော်လည်း၊ လူမွန်းသိသည်နှင့် အညာသို့ ရောက်လာကာ အညာပတ်ဝန်းကျင်တွင် ကြီးပြင်းလူလားမြောက်ခဲ့ရပါသည်။ ဆရာကြီး ၏စိတ်ထဲတွင် အညာသည် သူ့အိမ်သူ့ရာ၊ သူ့ဇာတိဟု မှတ်ထင်ဟန်တူပါသည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ကဗျာထဲတွင် ယာခရိုး၊ ပြောင်းဖူးသည်၊ စစ်ကိုင်းချောင်၊ စမ်းရိုး၊ ခရောင်းတော၊ ဖရုံခင်း၊ ထန်းခေါက်ဖာ စသည့် နိမိတ်ပုံများ၊ ရုပ်ကအဖွဲ့များ၊ ရှုခင်းများကို တွေ့ရတတ်ပါသေးသည်။ ဇာတိစိတ်၊ သို့မဟုတ် အိမ်လွမ်းစိတ်သည် လူတိုင်း၏ ရင်ထဲတွင် ကိန်းအောင်းနေကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မျိုးချစ်စိတ် ပြင်းထန် လွန်ကဲလာလျှင် ရှော်ဇင်ဝါဒသို့ ကူးပြောင်းသွားသကဲ့သို့ ဇာတိစိတ် လွန်ကဲ လာလျှင် ကျွင်းမြောင်းသော ဒေသစွဲစိတ်ဓာတ်သို့ လျှော့ကျသွားတတ်ပါသည်။

ကျွန်တော်သည် မန္တလေးတွင်မွေး၍ မန္တလေးတွင် ကြီးပြင်းလာသူတစ်ယောက် မဟုတ်သည့်တိုင်၊ မန္တလေးကို သဘောကျပါသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် မှိုင်းပြာသော ရှမ်းရိုးမတောင်တန်းကြီး၊ အနောက်ဘက်တွင် ပိုက်ခွေစီးဆင်းနေသည့် ဧရာဝတီမြစ် ကြီးနှင့်တကွ၊ ဇေတီပုထိုးတို့ ပွေးပွေးဖြူလျက်ရှိသော စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၊ မြောက်ဘက် တွင် မန္တလေးတောင်နှင့် ရန်ကင်းတောင် စသည့် ဆွတ်ဖျံဖွယ် ပတ်ဝန်းကျင်ကြောင့် လည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ ပျိုရိုး၊ ကျွဲမြောင်း၊ ပြသား စသည့် အတိတ်က ခမ်းနားမှုကို လွမ်းဆွတ်နေသောကြောင့် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်တို့ ဆက်လက်ရှင်သန်ဆံ့ရှိရာ မြန်မာ့ဇာတိသဘောကြောင့် ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။ မန္တလေး၏ ကိုယ်ပိုင်မှုဖြစ်သော ဖော်ရွေပျူငှာမှုကြောင့်လည်း ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ကျွန်တော်တို့သာလျှင်မဟုတ်။ နိုင်ငံခြားသားများသည်လည်း မန္တလေးကို ခွဲလမ်းကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ရုဒ်ယာဒ်ကစ်ပလင်းသည် 'မန္တလေးသို့သွားရာလမ်း' ကို ကဗျာဖွဲ့ခဲ့ပါသည်။ ဣန်မာစတားသည် 'မန္တလေးကို ဖြတ်သန်းရာလမ်း' ကို ဝတ္ထုရေးခဲ့ပါသည်။ တင်နီဆန်ဂျက်ဆိုသည် 'ယွန်းခင်ခင်' တွင် မန္တလေးကို လွမ်းစရာဖွဲ့ထားပါသည်။ စစ်ပြီးစတွင် အမည်မသိ အင်္ဂလိပ်သီချင်းရေးဆရာတစ်ဦး၏ 'မန္တလေးမြို့၏ နင်းဆီဝါ' ဆိုသည့်သီချင်းကို ကျွန်တော်တို့ ဆိုခဲ့ကြဖူးပါသည်။

ကျွန်တော်ငယ်ငယ်က အိမ်တွင် ဆရာမြ ရေးသည့် 'မန္တလေးတောင်' မူရင်းပန်းချီကားကြီးကို တစ်ဆင့် ပြန်ရိုက်ထားသည့် ကော်ပီပန်းချီကားတစ်ချပ်ရှိရာ၊ ကျွန်တော်သည် ထိုပုံထဲမှ မန္တလေးတောင် စောင်းတန်းများ၊ တောင်ခြေရင်းမှ သုမဗ္ဗာဓရပ်ကြီးများ၊ ဧရပ်ကြီးနားတွင် စခန်းချနေကြသည့် ဘုရားဖူးတို့၏ လှည်းပိုင်းကြီးများကိုကြည့်၍ မန္တလေးကို ဘာမသိညာမသိဖြင့် လွမ်းခဲ့ဖူးပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့၏ ရှုခင်းပန်းချီကားများကို ငယ်စဉ်က တွေ့ဖူးသော်လည်း တမ်းတလွမ်းဆွတ်သောစိတ် မပေါ်ဖူးပါ။

မြန်မာတေးသီချင်း ကဗျာလောကတွင် မြို့ဘွဲ့များ အများအပြားရှိကြရာ၊ ဘယ်မြို့ဘွဲ့မျှ မန္တလေးဘွဲ့လောက် များသည်မထင်ပါ။ ပုဂံ၊ ပင်းယ၊ ညောင်ရမ်း၊ အင်းဝ၊ တောင်ငူ၊ ကုန်းဘောင်၊ စစ်ကိုင်း၊ အမရပူရ စသည်ဖြင့် မြန်မာရာဇဝင်တွင် ထင်ရှားသည့် မင်းနေပြည်တော်များ ရှိခဲ့သည့်တိုင် ထိုမြို့ဘွဲ့များသည် မန္တလေးမြို့ဘွဲ့လောက် များမည်မထင်ပါ။ မန္တလေးမြို့ဘွဲ့များသည် ရာပေါင်းများစွာရှိလိမ့်မည် ထင်ပါသည်။ ရှေးခေတ်ကလည်း ရှိခဲ့၍ ယခုထက်တိုင်အောင်လည်း မန္တလေးကို ဖွဲ့ကြဆဲပင်ဖြစ်ပါသည်။ မန္တလေးခေတ် စာဆိုမှန်သမျှ မန္တလေးမြို့အကြောင်းကို မဖွဲ့သည့် စာဆိုဟူ၍ တော်တော်ရှားလိမ့်မည်ထင်ပါသည်။ ဖူးကြီးမတ်ကြီး စာဆိုကလည်း မန္တလေးမြို့ကို ဖွဲ့ပါသည်။ ရဟန်းစာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ပါသည်။ မင်းမှုထမ်းစာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ပါသည်။ ဇာတ်စာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးစာဆိုကလည်း မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ပါသည်။ မန္တလေးကျပြီး ကိုလိုနီခေတ်ရောက်သည့်အခါတွင်လည်း ဦးဖုန်းမိုး၊ ဆရာဉာဏ်၊ ဆရာနိုင်၊ ဦးဇာတ်မိုး၊ ဦးမန်းညွန့်၊ ဦးသာဒင်၊ ဦးချစ်ဗွယ်...အစ၊ နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်၊ ဆရာညွှာ၊ မြို့မငြိမ်း၊ ဦးဘသိန်း၊ ကိုဘိုခင်တို့အဆုံး စာဆိုအားလုံးတို့သည် မန္တလေးအကြောင်းကို ဖွဲ့ခဲ့ကြ၊ ဖွဲ့နေကြဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။

မန္တလေးဘွဲ့များသည် ပုဂံဘွဲ့ထက်လည်း များပါသည်။ တောင်ငူဘွဲ့ထက်လည်း များပါသည်။ ရွှေဘိုဘွဲ့ထက်လည်း များပါသည်။ အင်းဝ၊ ပင်းယ၊ စစ်ကိုင်း စသည့် မြို့ဘွဲ့များထက်လည်း များပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်တွင်မူ မန္တလေးဘွဲ့ကို မန္တလေးသား ကမျှသာမက၊ တစ်ရပ်တစ်ကျေးမှ စာဆိုကပင် ဖွဲ့လိုက်ပါသေးသည်။

မန္တလေးခေတ်စာဆိုများသည် အဘယ်ကြောင့် မန္တလေးမြို့ဘွဲ့ကို ထိုမျှ ရေးဖွဲ့ကြသနည်းဟု ကျွန်တော် စဉ်းစားကြည့်သည့်အခါတွင် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသော အကြောင်းသုံးချက်ကို သွားတွေ့ပါသည်။

ပထမအကြောင်းမှာ မန္တလေးတစ်ဝိုက်ရှိ ဆွတ်ပွဲဖွယ်ကောင်းသော ပတ်ဝန်းကျင်ကို မြင်ရသည့်အခါတွင် စာဆို၏ ဉာဏ်သည် နီးလာဟန်တူပါသည်။ အရှေ့ဘက်တွင် ရှိသည့် ရှမ်းတောင်တန်းပြာကြီးနှင့် အောင်ပင်လယ်ကန်ကြီးသည် ဘယ်ချိန်ကြည့်ကြည့် မရိုးနိုင်သော ရှုခင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပြောက်ဘက်တစ်ဝိုက်ဆီမှ ရန်ကင်းတောင်၊ သခင်မတောင်၊ မန္တလေးတောင်နှင့် ရတနာနဒီမြစ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ အနောက်ဘက်မှ မင်းဝံတောင်တန်း၊ ဗိုင်းတောင်အသွေး ထုံးရောင်ဖွေးသည့် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးနှင့် ဧရာဝတီမြစ်ကြီးသည်လည်းကောင်း၊ တောင်ဘက်မှ ရတနာပူရမြို့ဟောင်း၊ တောင်သမန်အင်း၊ တက်သေးအင်းနှင့် ဒုဋ္ဌဝတီမြစ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ထိုရှုခင်းအားလုံးတို့သည် စာဆိုဉာဏ်ကို နှိုးပေးနိုင်သည့်အလှတို့ သူ့နည်းနှင့်သူ ရှိကြပါသည်။ ထိုပတ်ဝန်းကျင်အလှတို့ကြောင့် စာဆိုတို့ ဉာဏ်ကွန့်ဖြူးကာ ထိုမျှဖွဲ့ကြလေသလောဟု ကျွန်တော် တွေးမိပါသည်။

ဒုတိယအကြောင်းမှာ မင်းတုန်းမင်း၏ ဝါဒဖြန့်ချိရေး ယန္တရားကြောင့် မန္တလေးမြို့အကြောင်းကို ထိုမျှဖွဲ့ကြသလောဟု စဉ်းစားစရာဖြစ်ပါသည်။ အုတ်ကျစ်ကျော်အေး မန္တလေး ဟူသောစာနှင့်အညီ ၁၂၂၁ ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းသည် ရတနာပူရမြို့တော်မှ ပြောင်းရွှေ့ကာ၊ မန္တလေးမြို့တော်နှင့် နန်းတော်ကို တည်ဆောက်ခဲ့ပါသည်။ မြို့မတည်မီတွင် မင်းတုန်းမင်းသည် ရဟန်း၊ မှူးမတ်နှင့် ပညာရှိများ၏ ဆန္ဒခံယူဖွဲ့ကြီးများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ မြို့သစ်တည်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရဟန်း၊ မှူးမတ်နှင့် ပညာရှိများထဲတွင် အစုသုံးစု ကွဲပြားသွားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ တစ်စုမှာ ဓာတ်၊ သိုက်၊ ဗျာဒိတ်၊ နိမိတ်၊ တဘောင်ကိန်းခန်းများအရ သာသနာသက္ကရာဇ် ၂၄၀၀ တွင် မန္တလေးအရပ်၌ ပြည်ကြီးဖြစ်လတ္တံ့ဆိုသည့်စကား ရှိသည့်အတွက် မြို့တော်ကို ပြောင်းရွှေ့သင့်သည်ဟု ဆန္ဒပေးကြသည်။ ယင်းတို့အထဲတွင် သာသနာပြုဆရာတော်ဘုရား၊ ပုသိမ်ဆရာတော်၊ ကတိုးဆရာတော်၊ သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်၊ ငွေးချိုဆရာတော်၊ ထီးလင်းမင်းသား စသည် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပါဝင်ကြသည်။ ဒုတိယအစုမှာ ကြားနေကြသည်။ ကိန်းခန်းအရ မန္တလေးမြို့ကို တည်ထောင်မည်ဖြစ်ကြောင်း လျှောက်ထားသည့်အခါတွင် မိမိသည် သိုက်၊ ဓာတ်၊ သမိုင်း၊ စာဟောင်း၊ စာတမ်း၊ ကိန်းခန်း ယတြာလောကီမူတို့၌ မလေ့လာဖူးပါဟု မယုတ်မလွန်ဆိုကာ ပြောင်းသင့်မပြောင်းသင့်ကို ထင်မြင်ချက်မပေးဘဲ နေတော်မူသည်။ ထိုအထဲတွင် အိမ်ရှေ့ဝန်ဆရာတော် စသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်ကြသည်။ နောက်တစ်စုမှာ မြို့ပြောင်းရေးကို ကန့်ကွက်သည့်အစု ဖြစ်သည်။ သူတို့က သိုက်စာများတွင် သာသနာတော် ၂၀၀၀၊ ၂၅၀၀၊ ၂၅၅၀ စသဖြင့် မညီမညွတ် အတွက်အချက်ရှိသောကြောင့် သာသနာ ၂၄၀၀ တွင် မန္တလေးအရပ်၌ ပြည်ကြီးဖြစ်လတ္တံ့ဆိုသောစကားကို အမှန်မယူအပ်။ ယခု စံနေသည့် အမရပူရသည် မန္တလေးစက်ရိပ်ဖြစ်၍၊ ဆရာတော်တို့ သွင်းစား၊ ကျောက်စား၊ မော်ကွန်းများတွင် မန္တလေးမြစ်ကြောင်း ပါရှိသည့်အတိုင်း အမရပူရမြို့တော်သည်ပင် မန္တလေးဖြစ်၍၊ မပြောင်းမရွေ့လျှင်လည်း သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်သည်။ အမရပူရမြို့ ကုန်သည်၊ ပြည်ဆိုသည့်ကားမှာ ထာဝရစင်မကိန်း သက်

ဆိုသည့်အရာသည် အရပ်ရပ် မြို့တည်ခုနစ်များကို ပြန်၍တွက်ချက်ကြည့်ရှုရာ၊ အမှန်အကန်မရှိသောကြောင့် မယူအပ်ဟု ကျီဝန်ဆီမီးခုံရွာစားက ထွက်ဆိုသည်။

ဘုန်းကံရှိသောသူများ စံနေရာအရပ်သည် ကောင်းမြတ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ ပြည်သူ့သတ္တဝါအပေါင်း ချမ်းသာစီးပွားသည်သာ ပဓာနဖြစ်သည်။ ကိန်း၊ ခန်း၊ ဓာတ်၊ ပန်းဆိုသည့်အရာသည် အမှန်အကန်မဟုတ်၊ မယူသင့်။ အမရပူရမြို့တော်မှာ ငလျင်ကြီးလှုပ်ရာ၊ ဘုရားပုထိုး ပြိုပျက်၍ မြေမသန့်မပြန့်ရှိသည်မှာ မသန်သည့်မြေကို တစ်တောင်တစ်ထွာ တူးယူ၍ ပစ်ရမည်။ မိုးရွာလျှင် မြို့လေးထောင့်ဘုရားက ရေစီးကျသည်ဆိုသည်မှာ ၎င်းစီးကျသည့်ရေကို လွှဲပစ်ရုံသာရှိသည်။ ဤအမရပူရမြေကိုယူ၍ ပစ်ရမည်။ ရေကို လွှဲပစ်ရမည်ဆိုသည်မှာ အဟောင်းကို ထေးဖာရသည်ဖြစ်သည်။ မန္တလေးအရပ်တွင် တည်ရသည်မှာ အသစ်လုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဟောင်းမြေကို သယ်ယူရသော် ငါးရက်နှင့် ပြီးမည်။ အသစ်ကိုတည်ရသော် ငါးလကြာမည်ဟု ခင်မကန်ဆရာတော်က မိန့်ဆိုသည်။

အမရပူရမြို့တော်မှာ မန္တလေးပင်ဖြစ်ကြောင်း ရှေးဆရာကြီးတို့ဆိုသော စာဟောင်းရှိသည်ဖြစ်၍၊ သာသနာတော် ၂၄၀၀ ရောက်လျှင် မန္တလေးပြည်ကြီးဖြစ်မည်ဆိုသော စကားသည် မန္တလေးသို့ပြောင်းရန်မရှိ။ အမရပူရပင်လျှင် မန္တလေးဖြစ်ကြောင်းနှင့် ညောင်ကန်ဆရာတော် ဦးလှကြီးက မိန့်ဆိုသည်။

မန္တလေးကို တည်ခြင်းမှာ အမရပူရမြို့ကိုက ပြောင်းရွှေ့တည်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့် အမရပူရကို ပစ်ထားခဲ့ရသနည်း။ အမရပူရမြို့ကူး၌ရှိလော့၊ ဘေးအန္တရာယ်ရှိလော့။ လုံခြုံမှုနေရာမကောင်း၍လော့။ ကျွန်းမာရေးနှင့် မညီညွတ်၍လော့။ အထက်ပါအကြောင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှပြောစရာမရှိချေ။ ကုလားဖြူတို့နှင့် နှစ်ကြိမ်တိုင်စစ်မက်ဖြစ်ပွားရ၍ နိုင်ငံနယ် ဆုံးရှုံးပြီး နယ်ကျဉ်းသွားခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံတော်တည်တဲ့ နိုင်ငံရန် နိုင်ငံ၏အင်အားကိုသာ တိုးပွားအောင် ပြုသင့်သည်။ မလိုအပ်ဘဲနှင့် မြို့သစ်တည်သည်မှာ ကိစ္စရှုပ် အလုပ်များသည်ဟု ဘုံကျော်ဆရာတော်က အတိအလင်းကန့်ကွက်ခဲ့လေသည်။

ဘုံကျော်ဆရာတော်သည် မန္တလေးတည်သည်ကို အတိအလင်း ကန့်ကွက်ရုံမျှမက မန္တလေးတွင် ဆောက်လုပ်သည့် ကျောင်းများတွင် လာရောက်သီတင်းသုံးရန် ဖင့်လျှောက်သည်အခါတွင်လည်း လိုက်တော်မူခြင်းမပြုဘဲ၊ နှင်တို့မန္တလေးကို ငါမလိုက်၊ လူဆိုတာ သူများ အကဲ့ရဲ့မခံအောင် နေရပြီဖြစ်သည်။ နှင်တို့မြို့မှာ ဘုရားကပင် လက်ညှိုးထိုးခံရသော မြို့ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့ကြောင်းဖြင့် သမိုင်းဆရာကြီး ရွှေပြည်ဦးဘတင်က ရေးခဲ့သည်။

မန္တလေးမြို့ကို ဗေဒင်ကိန်းခန်းအရ မတည်သင့်ကြောင်းဖြင့် ကန့်ကွက်ခဲ့သော ဝေရာဟိတ် ရာမပုဏ္ဏားကြီးကိုလည်း မင်းတုန်းမင်းသည် ဗန်းမော်သို့ ပို့ခဲ့လေသည်။

မင်းတုန်းမင်းက ဆန္ဒယူလိုက်သည့်အခါတွင် ရဟန်း၊ မှူးမတ်၊ ပညာရှိများ အကြားတွင် အမြင်သုံးခု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုအမြင်သုံးခုထဲတွင် (မှားသည်၊ မှန်သည်ကို အပထား၍) ခေတ်အမီဆုံးမှာ ဘုံကျော်ဆရာတော်၏အမြင် ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြင့် စန္ဒာမုခိဘိလူးမက သားမြတ်ကိုဖြတ်၍ လူ့သည်အခွင့် ဤနေရာ၌ မန္တလေးဟူသောအမည်ဖြင့် ပြည်ကြီးပေါ်လတ္တံ့ဟု ဘုရားဗျာဒိတ်ပေးရာအရပ်သည် အမရပူရမြို့နေရာလော၊ ယခု မန္တလေးအရပ်လောဟူ၍ သဘောထား ကွဲခဲ့ကြသည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း မန္တလေးကို တည်သင့်မတည်သင့်နှင့် ပတ်သက်၍ အမြင်ကွဲခဲ့ ကြသည်။ အမြင်အသီးသီးကို ကိုယ်စားပြုနေသည့်ဆရာတော်ကြီးများ၊ မှူးမတ်များ၊ ပညာရှိများသည် ဩဇာရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တွေချည်း ဖြစ်ကြသည်။ ဤတွင် မန္တလေးမြို့သစ် တည်ရေး၊ မတည်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုများထဲတွင်လည်း သဘောကွဲလွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။

ထိုအခါမျိုးတွင် ပြည်သူလူထုများအကြားတွင် ဝါဒဖြန့်ချိပို့ လိုလာလေပြီ။ ဝါဒဖြန့်ချိရေးတွင် အနုပညာသည်တို့သည် ရှေ့ဆုံးတန်းမှ ပါရမီဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် မန္တလေးဘွဲ့တေးသီချင်း ရတုကဗျာများ ဤမျှများပြားခြင်းမှာ မင်းတုန်းမင်း၏ ဝါဒဖြန့်ချိရေး ယန္တရားလည်ပတ်မှုကြောင့်လောဟုလည်း စဉ်းစားစရာ ဖြစ်ပါသည်။ တတိယအကြောင်းမှာ ထိုအချိန်သည် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ နှစ်ကြိမ်ဖြစ်ပြီး နောက် နယ်ပယ်ဆုံးရှုံးထားရသည့်အချိန် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်မျိုးတွင် ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ် တို့ ထက်သန်အောင် လှုံ့ဆော်ကြရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ စာဆိုတို့ကလည်း ဇာတိမာန်ကို သွေးကြရမည်အချိန် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူလူထုကလည်း ကိုယ့်ထီးကိုယ့်နန်း၊ ကိုယ့် အမျိုး၊ ကိုယ့်တိုင်းပြည်ကို ကာကွယ်ရမည်အချိန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤတွင် မြန်မာတို့၏ မြို့တော်ဖြစ်ရာ မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကို သွင်းပေးခြင်းသည် မြန်မာ့ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ်ကို သွင်းပေးခြင်းနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ထိုအချိန် က မြန်မာ့ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ခြင်းသည် မန္တလေးစိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင် ပေးခြင်းနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။

မန္တလေးကို ပွဲ့သည် မြို့ဘွဲ့များသည် အခြားသော မြို့ဘွဲ့များထက် အရေအတွက် များပြားခြင်းမှာ ထိုအကြောင်းများအနက် တစ်ခုခုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အားလုံး ကြောင့်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်လေမည်လောဟု ကျွန်တော် စဉ်းစားမိပါသည်။

(၃)

ယွန်းခင်ခင်တို့ခေတ်က မန္တလေး

ဤဆောင်းပါးကို ရေးနေစဉ်အတောအတွင်း၌ ကျွန်တော်သည် အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာမကြီး တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ 'သည်လက်ခါးလေဒီ' ခေါ် 'ယွန်းခင်ခင်' ဝတ္ထုကို ဖတ်မိလျက်သား ဖြစ်နေသည်။ ဖတ်ရင်း 'ယွန်းခင်ခင်' တို့ခေတ်က မန္တလေးကို ကျွန်တော် မြင်ယောင် နေသည်။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် 'ယွန်းခင်ခင်' ဝတ္ထုတွင် မန္တလေးကို လွမ်းစရာကောင်း ဆောင် ဖွဲ့ထား၏။ ဝတ္ထုထဲက ဇာတ်လိုက်မင်းသမီးဖြစ်သူ 'ပဲင်နီခေါ် 'ယွန်းခင်ခင်' တစ်ယောက် မန္တလေးသို့ရောက်လာသည်အခါတွင် သူငယ်ချင်းဖြစ်သူ အက်ဂါသာက မန္တလေးတောင်ပေါ်သို့ ခေါ်သွား၍ မန္တလေးမြို့ကြီးရှုခင်းကို ပြသည်။ မြို့ရိုးနှုတ်ခမ်းများတွင် အနားကွပ်ထားသော ငွေရောင်၊ မြို့ရိုးမှ နှင်းဆီနီရောင်၊ သစ်ပင်တို့မှ မြစ်ခမ်းရောင်၊ နန်းပြာသားများမှ ရွှေရောင်၊ နန်းဆောင်များမှ ဟသံပဒါးရောင်၊ စေတီများမှ အဖြူရောင်တို့ဖြင့် ရတနာပုံနေပြည်တော်ကြီးကို ဆေးရုံမြယ်သည်။ ထို့နောက် ဘုံခုနစ်ဆင့် ပြာသား၊ အတုမရှိကျောင်းတော်ကြီး၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးနှင့် ဧရာဝတီမြစ်တို့ကို မြင်ရသည်။ အက်ဂါသာက "ကြည့်စမ်းပါဦး ပဲင်နီရယ်၊ ဘယ်လောက် လှသလဲ။ မိစ္ဆာနတ်ဆိုးက အဘဘုရားသခင်ကို တောင်ထိပ်ခေါ်သွားပြီး လောကတစ်ခွင်မှာရှိတဲ့ ဘုံစိမာန်တွေကို ပြတယ်ဆိုတာ ဒီလိုနေမှာပဲနော်" ဟု ပြောသည်။

ထိုစကားများဖြင့် စာရေးဆရာမကြီး တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် မန္တလေး၏အလှကို အနှစ်ချုပ်၍ ဖော်ပြလိုက်လေသည်။ သူ့စာကိုဖတ်ရသည်အခါတွင် 'ဝေဇယန္တာနန်းဘုံ၊ ဗြမနုးလေး ဝေယျခုံ' ဆိုသော ပြင်စည်မင်းသား၏ မန္တလေးဘွဲ့ယိုးဒယားကို လွန်ကဲ သည်ဟု ဆိုစရာမရှိတော့ပါ။

ကျွန်တော်သည် တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ 'ယွန်းခင်ခင်' ကို ကျောင်းသားဘဝက တည်းက ဖတ်ခဲ့ဖူး၏။ သို့ရာတွင် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို သိရုံမျှသာဖတ်ခြင်းဖြစ်ပါ၏။ သမိုင်းအမြင်၊ သမိုင်းအတွေးဖြင့် ဖတ်ခဲ့ခြင်းမဟုတ်ပါ။

'သည်လက်ခါးလေဒီ' ခေါ် 'ယွန်းခင်ခင်' ဝတ္ထုသည် ၁၉၂၉ ခုနှစ်က ပထမအကြိမ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ထိုစဉ်က ဘုရင်ခံ ဆာဟာကုတ်

ဘတ်တလာ၏ ခည့်သည်တော်အဖြစ် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်လာခဲ့ကာ ဝတ္ထုရေးရန် အချက်အလက်များကို ရှာဖွေခဲ့သည်။ တရားလွတ်တော်တွင် ဝတ်လုံလိုက်ခဲ့ပြီး မန္တလေး ရှေ့နေအသင်းကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည့် ရောဂေးဆွင်းဟိုး ဆိုသူနှင့် တွေ့ကာ သူ့ထံမှ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို ရခဲ့သည်။ ပထမတွင် ဆွင်းဟိုးသည် ထိုဇာတ်လမ်းကို သူ့ကိုယ်တိုင် ဝတ္ထုအဖြစ်ရေးရန် စိတ်ကူးထားသော်လည်း ရေးချိန်မရသဖြင့် ထိုဇာတ်လမ်းကို တင်နိုင်ဆင်ဂျက်ဆီအား ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ တင်နိုင်ဆင်ဂျက်ဆီသည် ဆွင်းဟိုးထံမှ ဇာတ်လမ်းကို ရပြီးနောက် ကုလားဝန်သမီး မခွက်ဟိုဆန်နာမန္တတို့၊ ပြင်သစ်ရက်ကန်းဆရာကြီးသမီး ဒင်နီဂရီးနှင့် စုပုရားလတ်၏ အပျိုတော်တစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သူ ကာလိုဂရီဒီတို့နှင့် တွေ့ဆုံပေးမြန်းသွားခဲ့သည်။ မြန်မာ့နန်းတွင်းတွင် အမှုထမ်းခဲ့ကြသော သူတို့သုံးဦးထံမှ နန်းတွင်းရေးများကို သိရှိသွားခဲ့သည်။ တင်နိုင်ဆင်ဂျက်ဆီ၏ ဝတ္ထုထဲတွင် ကုလားဝန်သမီး မခွက်မန္တတို့သည် ထိုခေတ်က ကုလားဝန်သမီး ဆီလာအာရတွန် ဖြစ်လာသည်။ ဒင်နီဂရီးသည် ရက်ကန်းဆရာကြီးသမီး ဂျူးလီဖြစ်လာသည်။ စုပုရားလတ် ၏အပျိုတော်ဖြစ်သည့် ကာလိုဂရီဒီသည် ဝတ္ထုထဲမှဇာတ်လိုက် ဖဲင်နီ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဝတ္ထုထဲက ဇာတ်လိုက် ဖဲင်နီသည် အဖ အီတလီလူမျိုး၊ အမေ မြန်မာအမျိုးသမီး တို့မှ ပေါက်ပွားသော အီတလီ-မြန်မာကပြားမကလေးဖြစ်သည်။ ဖဲင်နီသည် ဘီလပ်သို့ သွား၍ ပညာသင်ပြီးနောက် မြန်မာပြည်သို့ မြန်ရောက်လာကာ မင်းတုန်းမင်း လက်ထက်တွင် ဆင်ဖြူမရှင်၏ နန်းတွင်းအပျိုတော်အဖြစ် ခစားရသည်။ ထိုသို့ခစားနေစဉ် ဆင်ဖြူမရှင်၏သမီးတော် စုပုရားလတ်နှင့် ခင်မင်ရင်းနှီးလာခဲ့ကာ နောင် စုပုရားလတ် မိဖုရားဖြစ်လာသည်အခါ၌မူ လက်ခွဲတော် လူယုတော်တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဖဲင်နီသည် စုပုရားလတ်အနီးတွင် အပျိုတော်အဖြစ် ခစားနေစဉ် ပြင်သစ်ကုန်သည် (အထောက်တော်)တစ်ဦးဖြစ်သူ ဗွန်ဇိုင်ဆန်ဆိုသူ (ပြင်သစ်ကုန်သည်၏ မှုရင်းအမည်မှာ ဗွန်ပီလျံဖြစ်သည်။) နှင့် ချစ်ကြိုက်နေကြသည်။ ဗွန်ဇိုင်ဆန်သည် မြန်မာနှင့်ပြင်သစ်တို့ မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရန်၊ ကျောက်တွင်းတူးရန်နှင့် ဘဏ်တိုက်များဖွင့်ရန် စီစဉ်နေသည်။ သူ့နောက်တွင် ပြင်သစ်အစိုးရရှိနေပြီး ပြင်သစ်အစိုးရသည် အင်ဒိုချိုင်းနားမှ တစ်ဆင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို ထိုးဖောက်ရန် စီစဉ်နေသည်။ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန်သည်လည်း အထက်မြန်မာပြည်ကို ပြင်သစ်အင်ပိုင်ယာကြီးထဲသို့ သွတ်သွင်းရန် စီမံကိန်းချလျက်ရှိသည်။ ထိုအတောအတွင်း ဗွန်ဇိုင်ဆန်သည် ပါရီသို့ ပြန်သွားကာ ပြင်သစ်သူတစ်ယောက်နှင့် လက်ထပ်လာခဲ့သည်။

ဤတွင် ဗွန်ဇိုင်ဆန်၏ တိတ်တိတ်ပုန်းမယားဖြစ်ခဲ့ရသော ဖဲင်နီသည် ဗွန်ဇိုင်ဆန်ကို စိတ်နာသွားကာ သူ့ကို လက်စားချေရန် အမျိုးမျိုး ကြံစည်ခဲ့သည်။

နောက်ဆုံး၌ ဖဲင်နီသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဘာသာပြန်စာရေးကလေးတစ်ဦးကို ကပ်ကာ ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ လျှို့ဝှက်ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်မိတ္တူနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့ အပြန်အလှန် ပေးပို့ဆက်သွယ်ကြသော လျှို့ဝှက်စာ မိတ္တူများကို ရအောင်ယူခဲ့ပြီးနောက် ထိုမိတ္တူများကို ဗြိတိသျှသူလျှို့ အထောက်တော်

တစ်ဦးဖြစ်သော အိတလီကောင်စစ်ဝန် ဆန်ဒရေနိုဆိုသူလက်သို့ အပ်လိုက်သည်။ ဆန်ဒရေနိုသည် ထိုစာမိတ္တူများကို အောက်မြန်မာပြည်ရှိ အင်္ဂလိပ်တို့ထံ ပို့လိုက်ရာတွင် အင်္ဂလိပ်တို့က ပြင်သစ်တို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ခြင်းမပြုမီ အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် မြန်မာဘုရင်နှင့်တကွ မြန်မာပြည်သည် အင်္ဂလိပ်တို့၏လက်သို့ ကျရောက်ခဲ့ရသည်။

မန္တလေးကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် မဲင်နီသည် အိမ်ထောင်သစ်ထူကာ ဘီလပ်သို့ ပြန်သွားပြီးနောက် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းရောင်းသည့် ဆိုင်ကလေးတစ်ဆိုင်ကို ဖွင့်နေသည်။ အရှင်နှစ်ပါးတို့မှာလည်း ရတနာကိရိသို့ ပို့ခြင်းခံခဲ့ကြရသည်။ များမကြာမီ မဲင်နီထံသို့ စာတစ်စောင် ရောက်လာ၍ ဖတ်ကြည့်လိုက်သည့်အခါ ရန်ကုန်သို့ ပြန်ရောက်နေသော ဓုပုရားလတ်ထံမှစာ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

မြန်မာကပြားအမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် မဲင်နီသည် ဘီလပ်တွင် နေရသည့်တိုင် မျှော်ပိုက်ခြင်းမရှိ။ မန္တလေးကိုသာ လွမ်းနေသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မဲင်နီသည် ဓုပုရားလတ်ရှိရာ ရန်ကုန်သို့ပြန်လာခြင်းဖြင့် ဝတ္ထုကို အဆုံးသတ်ထားသည်။

စာရေးဆရာမ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကို ဆွင်းပန်းထံမှ ရသော်လည်း ရွှေနှင်းတွင်းအဖြစ်အပျက်များနှင့် ထိုစဉ်က နန်းတွင်းရေးတို့ကိုမူ ဓုပုရားလတ်ထံတွင် အပျိုတော်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့ကြသော မစွက်မန္တတ်၊ ဒင်နီဂရီးနှင့် ကာလိုကရီဒီတို့မှ မေးမြန်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ 'ယွန်းခင်ခင်'ကို ယခုတစ်ခေါက် ပြန်ဖတ်ရသည့်အခါ တွင်ကား ကျွန်တော်သည် ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းကိုလည်း သတိထားမိသည်။ သမိုင်းအတွေး၊ သမိုင်းအမြင်ကိုလည်း သတိပြု ဖတ်မိသည်။ သူ့ဝတ္ထုထဲတွင် ကဗျာကိုလည်း တွေ့ရသည်။ သမိုင်းကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဇာတ်လမ်းကိုလည်း တွေ့နိုင်သည်။ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များလည်း တွေ့နိုင်သည်။

မန္တလေး၏အလှ၊ မန္တလေး၏ပတ်ဝန်းကျင်၊ မန္တလေးနန်းတော်ကြီး၏အလှတို့ကို ဖွဲ့ရာတွင် သူ့ဝတ္ထုသည် ကဗျာတစ်ပုဒ်လို လှနေသည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ဝတ္ထုထဲတွင် ကဗျာကို တွေ့နိုင်သည်ဟု ပြောရခြင်းဖြစ်၏။ မဲင်နီနှင့် ဌန်ဌိုင်ဆန်တို့အချစ်ဇာတ်လမ်း၊ မဲင်နီနှင့် အိတလီ ကောင်စစ်ဝန် ဆန်ဒရေနိုတို့၏ ဆက်ဆံရေး စသည်တို့သည် 'ယွန်းခင်ခင်' ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း၏မဏ္ဍိုင်ဖြစ်သည်။ ထိုဇာတ်လမ်းကို သူ့ရက်ဖောက်သွားပုံမှာ လှပသိမ်မွေ့သည်။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ လူ့သဘာဝအဖွဲ့များထဲတွင် မဲင်နီ၏စရိုက်အဖွဲ့၊ ဓုပုရားလတ်၏ စရိုက်အဖွဲ့တို့သည် ကြုံနေကြသည်။ သူတို့နှစ်ဦးသည် မျှော်မှန်းချက်ကြီးရာတွင်လည်းကောင်း၊ ပြတ်သားရာတွင်လည်းကောင်း၊ လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှုတို့၌ ဝါသနာထုံရာတွင်လည်းကောင်း တူနေကြသည်။ ထိုမျှမက ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့နှစ်ဦး၏ စရိုက်အားဖြင့်မူတို့ကို ဖွဲ့ရာတွင်လည်း တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ရုပ်လုံးပေါ်လာအောင် ဖွဲ့နိုင်သည်။ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို အပြော်အမြင်ကြီးသူ၊ စဉ်းစားနှိုင်းချိန်တတ်သူ၊ ကြင်နာသနားတတ်သူအဖြစ် ဖွဲ့ပြုပြီး

တိုင်တားမင်ကြီးကို အမြင်ကျဉ်းသူ၊ ရက်စက်သူ၊ အဖျက်ကြီးသူအဖြစ် ဖွဲ့ထားသည်။ သူ့ဝတ္ထုထဲတွင် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့၏ အရေးတော်ကိုလည်း အကျယ်တဝင့် ရေးသားထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ပြင်သစ်၊ အီတလီနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခြေပုန်းခုတ်နေကြပုံတို့ကိုလည်း တွေ့နိုင်သည်။ သူ့စာအုပ်ထဲတွင် တွေ့ရသော သမိုင်းအချက်အလက်များမှာ မြန်မာသမိုင်းကျမ်းများနှင့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့ရေးသော သမိုင်းကျမ်းများတွင်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်များနှင့် အရာရှိများရေးသည့် မှတ်တမ်းများတွင်လည်းကောင်း၊ သမိုင်းဝတ္ထုများတွင်လည်းကောင်း ပါပြီးသား အချက်အလက်များ ပြစ်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေနန်းတော်ထဲတွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသော အပျိုတော်များက ပြန်ပြောသဖြင့် ပို၍အချက်အလက် ခုံလင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် သူ့ဝတ္ထုထဲတွင် သမိုင်းအချက်အလက်များကို တွေ့ရသည်ဟု ပြောခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် သူ့သမိုင်းအမြင်မှာကား စဉ်းစားစရာကောင်းသည်။ သူ့ကို ဇာတ်လမ်းပေးလိုက်သူ ဝတ်လုံတော်ရ ဆွင်းဟိုးက “အင်္ဂလိပ်တို့ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရခြင်းသည် ဘုံဘေးဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီကီစွကြောင့်မဟုတ်၊ ဖင်နီ၏အချစ်ပြဿနာကြောင့်သာဖြစ်ကြောင်း” ဖြင့် တင်နီဆင်ဂျက်ဆီကို ပြောလိုက်သည်။ စာရေးဆရာမ တင်နီဆင်ဂျက်ဆီကလည်း ထိုအတိုင်းပင် လက်ခံပုံရသည်။

ဇာတ်လမ်းအရ ဖင်နီသည် ပြင်သစ်လူမျိုး အထောက်တော် ဇွန်ဗွိုင်ဆင်ကို လက်စားချေလိုသောကြောင့် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့၏ လျှို့ဝှက်စာများ၊ လျှို့ဝှက်စာချုပ်များကို နိုးယူ၍ ဗြိတိသျှသူ့သျှိုတို့ကို ပေးလိုက်ကြောင်း၊ ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့က ပြင်သစ်တို့ ဩဇာလွှမ်းမိုးမည်နိုးသဖြင့် ခြေမြန်လက်မြန် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ပြောလိုပုံရသည်။

ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ဇာတ်လမ်းအဖြစ် ရေးထားခြင်းလော၊ တကယ်လော ဆိုသည်ကိုမူ ကျွန်တော်တို့ မသိနိုင်။ တကယ်ဖြစ်ခဲ့သည်ဆိုလျှင်မူ “အထက်မြန်မာပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ရခြင်းမှာ ဘုံဘေးဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီကီစွကြောင်းမဟုတ်၊ ဖင်နီ၏ အချစ်ကီစွကြောင့်ဖြစ်သည်” ဆိုသည့်စကားသည် သာမန်လွယ်လွယ်ပြောလိုက်ခြင်းလော၊ လေးနက်စွာ ပြောလိုက်သည့် သမိုင်းအမြင်တစ်ခုလောဟု ထပ်မံစဉ်းစားစရာ ဖြစ်လာသည်။

လွယ်လွယ်ပေါ့ပေါ့ပြောလိုက်သောစကားဖြစ်သည်ဆိုလျှင်ကား ဘာမျှအကြောင်းမဟုတ်။ သို့ရာတွင် သမိုင်းအမြင်တစ်ခုအနေဖြင့် ပြောလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဆိုလျှင်မူ ထိုစကားသည် ဘာမျှအဓိပ္ပာယ်မရှိ။ မော်စကိုဖြို တံခါးဝမှ ဘိုရီဒီဒီတိုက်ပွဲ ရုံးခြင်းသည် ထိုတိုက်ပွဲမတိုင်မီညက ၄ပိုလီယန် အအေးမိသောကြောင့် ရုံးခြင်းဖြစ်သည်ဆိုသည့် စကားကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စိန်ဘာသိုလိုမျိုးအရပ်တွင် လူအများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့ခြင်းမှာ ပြင်သစ်ပြည် ၄၀မမြောက် ချားလ်ဘုရင် လေနာထသောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ပြောခြင်းကဲ့သို့လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့နေပေလိမ့်မည်။

လာကြသူများဖြစ်သည်ဟု တင်နီဆင်ဂျက်ဆီက ဆိုသည်။

ကျွန်တော်မျက်စိထဲတွင် ချည်တချွင်းချွင်း၊ ကြိမ်သံတရွမ်းရွမ်းဖြင့် မှောင်ရိုဖိုးဖျတွင် ကုလားမြို့တွင်းသို့ ဝင်လာသော တရုတ် လားဝန်တင်တန်းတစ်တန်းကို မြင်နေသည်။ သူတို့နှင့်အတူ တရုတ်ပြည်ဖြစ် ကုန်ပစ္စည်းများအပြင် ဘိန်း စသည် မူးယစ်ဆေးတွေ ပါလာပေလိမ့်မည်။ တစ်နေရာတွင် အာမေနီယန်တို့သည် မှောင်မှိုကာ မိုးကုတ်ကျောက် အရောင်းအဝယ်လုပ်နေကြလိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ်သံတံတိုင်းတွင် အင်္ဂလိပ်အရာရှိများနှင့် ကုန်သည်များသည် ဝီစကီနှင့် ဆိုဒါကိုသောက်ရင်း ရွှေနှုန်းတော်ထဲရှိ အထောက်တော် များထံမှ ကြားရသော သတင်းတို့ကို ဖလှယ်နေကြလိမ့်မည်။ သူတို့ဇနီးများသည် လက်ဖက်ရည်စားပွဲတွင်ထိုင်၍ တက်တင်းထိုးရင်း စုပုရားလတ်နှင့် နန်းတော်သူတို့၏ အတင်းအဖျင်းကိုပြောကာ ရယ်ပွဲဖွဲ့နေကြပေလိမ့်မည်။ ကုလားမြို့ရှိ ချောင်ကျသော အိမ်တစ်ဆောင်ထဲတွင် ကုန်သည်အယောင်ဆောင်ထားသော အိတ်လီနှင့် ပြင်သစ် သူလျှိုများသည် မြန်မာနန်းတွင်းအရာရှိများကို လာဘ်ထိုးကာ လွှတ်ရုံးတော် လျှို့ဝှက် မှတ်တမ်းများကို ဂူးယူနေကြလိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ်သင်္ဘော မာလီန်သည် ကုလားမြို့ထဲမှ အထွက်တွင် အဖိုးတန် ရှေးဟောင်းရွှေဆင်းတုတစ်ဆူကို ခိုးထုတ်လာပေလိမ့်မည်။ တည်းခိုခန်းတစ်ခုတွင် ဂရိကုန်သည်တစ်ဦးသည် မြန်မာမကလေးတစ်ဦးကိုခေါ်ကာ အခကြေးငွေဖြင့် ပျော်ပါးနေပေလိမ့်မည်။

ကုလားမြို့သည် နိုင်ငံရေးခြေပုန်းခုတ်မှု၊ လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှု၊ အကောက်ကြံမှု၊ စီးပွားရေးသောင်းကျန်းမှု၊ ကိလေသာ ညစ်ညမ်းမှု၊ နိုင်ငံခြားသူလျှို့တို့၏ ခြေရှုပ်မှုတို့ဖြင့် ပြည့်နေသည့် ၃၈ရိုက်မြို့တစ်မြို့ဖြစ်နေပေလိမ့်မည်။

ကျွန်တော်သည် တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ 'သည်လက်ခါးလေဒီ'ကို ဖတ်ရင်း ယွန်းခင်ခင်တို့ခေတ်က မန္တလေး၏ ရုပ်ပုံလွှာကို ထိုသို့မြင်ယောင်နေလေသည်။

(၄)

မဟေသီတစ်ပါး၏ ဂေါဝိန်အလွမ်း

ယခုတစ်ခေါက် မန္တလေးသို့ရောက်သည့်အခါတွင် ဂေါဝိန်ဆိပ်ကမ်းကို ကျွန်တော် သွားကြည့်ခဲ့သည်။ မိတ်ဆွေတစ်ယောက်က မန္တလေးတွင် နာမည်ကြီးလှသည့် စိန်ပန်း ရုပ်ကွက်က မုန့်တီဆိုင်ကို ခေါ်သွားသဖြင့် ဂေါဝိန်ဆိပ်ကမ်းကို ရောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါ၏။

စိန်ပန်းရုပ်ကွက်သည် မင်းတုန်းမင်း တည်ခဲ့သည့် မန္တလေးရတနာပုံနေပြည် တော်၏ သက်တမ်းနှင့်အမျှ အိုမင်းသောရုပ်ကွက်ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် မန္တလေးကို တည်ထောင်စဉ်က ရုပ်ကွက်ပေါင်း ၅၄ ရုပ်ကွက် သတ်မှတ်ခဲ့ရာ အရှေ့ ပြင်တွင် ၇ ရုပ်ကွက်၊ တောင်ပြင်တွင် ၁၃ ရုပ်ကွက်၊ အနောက်ပြင်တွင် ၂၉ ရုပ်ကွက်၊ မြောက်ပြင်တွင် ၅ ရုပ်ကွက်၊ စုစုပေါင်း ၅၄ ရုပ်ကွက် ပါဝင်သည်ဟု ဝက်မစွတ် ဝန်ထောက်၏လက်တွင် ဆိုသည်။ ရုပ်ကွက်အမည်များကလည်း မဟာဆန်သည်။ ပြည်ကြီးမျက်မှန်၊ ပြည်ကြီးမျက်ရှင်၊ ရန်မျိုးလုံ၊ မဟာနွယ်စဉ်၊ စကြာနွယ်စဉ်၊ မောရ ဂီဝါ၊ စိတြမဟီ၊ ကဉ္စနမဟီ၊ ချမ်းမြသာစည်၊ အမရဋ္ဌာနီ၊ ပုလဲငွေရောင်၊ အောင်နှန်း ရိပ်သာ၊ ပြည်ကြီးပျော်ဘွယ်၊ အောင်မြေသာစံ စသည့် နာမည်မျိုးတွေ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် ၃၈ ရုပ်ကွက်သာ နဂိုအမည်ဖြင့် လူတော်တော်များများက သိနေကြပြီး ၁၆ ရုပ်ကွက်မှာ အမည်များလည်းပျောက်၊ နေရာလည်း ပျောက်နေပြီဟု ဦးမောင် မောင်တင် (မဟာဝိဇ္ဇာ)က ဆိုသည်။ မန္တလေးရုပ်ကွက် အမည်များကို အမျိုးအစား ခွဲကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ရာဇဝင်အမည်ဖြင့်ပေးထားသော အမည်များ၊ (ဥပမာ ယောမာဇလ၊ ရတနာဘုမ္မိ စသည်) အမှုထမ်းအမည်ခွဲ ရုပ်ကွက်များ၊ (သုံးဆယ်မင်းသား ဝင်း၊ ဝက်မစွတ်ဝန်ထောက်ဝင်း၊ တော်ဆင့်မင်းဝင်း စသည်) လုပ်ငန်းအမည်ခွဲရုပ်ကွက် များ၊ (ရွှေချည်ထိုးရုပ်၊ ကျောက်ဆစ်တန်း၊ ဂန္ထနံဝင်း၊ ယပ်ဝင်း၊ ကြယ်ခတ်ဝင်း စသည်)၊ ကျေးရွာအမည်ခွဲရုပ်ကွက်များ၊ (အဝတန်း၊ ရဟိုင်း၊ စစ်ကိုင်းတန်း၊ မောင်းထောင် ဝင်း စသည်)နှင့် နဂိုမူရင်းအမည်ခွဲရုပ်ကွက်များ (မင်းတံအီကင်း၊ ဒေးဝန်း) စသည်ဖြင့် အမျိုးအစား ငါးမျိုးလောက်ရှိမည်ထင်ပါသည်။

စိန်ပန်းရုပ်ကွက်ကား နဂိုမူရင်းအမည်ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ယခု ကျွန်တော် တွေ့

ရသော စိန်ပန်းရုပ်ကွက်မှာ စစ်ပြီးစကတွေ့ရသော စိန်ပန်းရုပ်ကွက်ကဲ့သို့ပင် လက်လုပ် လက်စားများ နေကြသည့်ရုပ်ကွက်ပင် ဖြစ်နေသေး၏။ တချို့နေရာများတွင် အထီးတည်း ရှိနေသော အုတ်နံရံကပ်တိုက် အနည်းငယ်မျှအပ စစ်ပြီးစကနှင့် ဘာမျှခြားနားခြင်းမရှိ။ မိုးတွင်းဆိုလျှင် ရေဝင်၍ ဇွက်ထူပြီး နွေနှင့်ဆောင်းဆိုလျှင် ပုန်ပေါသည့် စိန်ပန်းဘဝမှာပင် ရှိသေးသည်။

ကျွန်တော်သည် စစ်ပြီးစက စိန်ပန်းရှိ အလုပ်သမားတွေထဲတွင် နေခဲ့ဖူးသည်။ မန္တလေးခရိုင် အလုပ်သမားများကို စည်းရုံးရေးတာဝန်ဖြင့် သူတို့ကြားထဲတွင် သွားနေ ရခြင်းဖြစ်၏။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်တို့သည် မ-ဆ-ပ-လအဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမားအဖွဲ့ များကို လိုက်လံဖွဲ့စည်းနေသည့်ကာလ ဖြစ်သည်။ သစ်စက်များတွင် သပိတ်တွေ တစ်လုံးပြီးတစ်လုံး ပေါ်ပေါက်ကာ အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများကို တိုက်ပွဲဝင်နေ ကြသည့်အချိန်ဖြစ်သည်။ ထင်းဝင်း၊ ဂေါ်ဝီ၊ မရန်းမြို့ စသည့် ရုပ်ကွက်တွေထဲက ကုန်တင်ကုန်ချ အလုပ်သမားများ၊ သစ်စက်အလုပ်သမားများ၊ သစ်ဖောင်အလုပ်သမား များ၏အိမ်များတွင် နေခဲ့ရသဖြင့် စိန်ပန်းသည် ကျွန်တော် ကျက်စားခဲ့သည့်အရပ် တစ်ခုဟုလည်း ဆိုနိုင်ပါသည်။

ထို့နောက်တွင်ကား စိန်ပန်းကို တစ်ခေါက်မျှ ပြန်မရောက်တော့။ ယခုဆိုလျှင် နှစ်လေးဆယ် ကျော်သွားလေပြီ။

ကျွန်တော်တို့သည် နာမည်ကြီးလှသော စိန်ပန်းမှန်တီကို စားသောက်ပြီးနောက် ဂေါ်ဝီဆိပ်ကမ်းသို့ လှည့်လာကာ ညောင်ပင်ကြီးအောက် အုတ်ခုံပေါ်မှာ ထိုင်ကြသည်။ ဂေါ်ဝီဆိပ်ကမ်းကား ခါတိုင်းလို အသွားအလာရှိပြီ။ ကမ်းပါးအောက်ခြေဆိပ်ကမ်းတွင် လျှောက်တွေ ဆိုက်ထားသည်ကို မြင်ရသည်။ သူတို့နှင့် မလှမ်းမကမ်းတွင် ပြည်ကူးတို့၊ ဗန်းမော်ကူးတို့ စသည့် ပြည်တွင်းရေကြောင်း ပို့ဆောင်ရေး ကော်ပိုရေးရှင်းပိုင်သင်္ဘောများကို မြင်ရ၏။ တစ်ခါကမူ ထိုနေရာသည် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းရာတွင် ဂျိဟ်မွေခဲသော စရာဝတ်ပလုပ်တီးလားကုမ္ပဏီခေါ် အင်္ဂလိပ်ပိုင်သင်္ဘောများကို ဆိုက်ကပ်ရာ ဖြစ်ခဲ့သည်။

သီပေါဘုရင်နှင့် မိပုရားတို့သည် မန္တလေးကို ဘယ်တော့မျှ ပြန်မလာသောသွား ခြင်းဖြင့် သည်ဆိပ်ကမ်းမှပင် ဆင်းသွားခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဂေါ်ဝီဆိပ်ကမ်းသည် ကျွန်တော်စိတ်ထဲတွင် ကြေကွဲစရာ အတိတ်ဇာတ်လမ်းတစ်ခုကို ပြောနေသည်ဟု ထင် မိပါသည်။ ဂေါ်ဝီဆိပ်ကမ်းသည် မြန်မာ့ထီးနန်း ဆုံးရှုံးခန်းနှင့် ခွဲမရသောအရာ ဖြစ်နေပါသည်။

ကျွန်တော်သည် ဂေါ်ဝီဆိပ်ကမ်း အောက်ခြေကို လှမ်းကြည့်ရင်း ၁၈၅၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့ ညနေ မိုးမျှော်စအချိန်ကို မြင်ယောင်နေသည်။

သည်နေရာတစ်ခုကွက်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်ဗာရီတွေ လက်ချင်းဆက်၍ ရပ်နေကြ သည်။ ထိုနောက်နားတွင် မန္တလေးသူ မန္တလေးသားများသည် အရှင်နှစ်ပါး ပါတော် မူခန်းကို ညှိုးငယ်စွာဖြင့် ကြည့်နေကြသည်။ 'အချို့က တက်ခေါက်လျက်၊ အချို့ ငိုယိုလျက်၊ အချို့က ဝေခွဲမရသော ခံစားချက်ဖြင့် ဖျော်ကြည့်လျက်၊ အင်္ဂလိပ်စစ်ဗာရီ

တစ်ဦးက ဟာရိုက်နန်းမှန်အိမ်ကို လက်တစ်ဖက်ကဆွဲပြီး တစ်ဖက်က လမ်းပြနေသည်။ ဆင်ပရောင်စလွယ်ကိုပတ်၍ ခါးတွင် သေနတ်ထိုးထားသည် အင်္ဂလိပ်အရာရှိတစ်ဦးက ကုန်းပေါင်ပေါ်သို့တက်ရန် အရှင်နှစ်ပါးကို လက်ဟန်ခြေဟန် ပြနေသည်။ သီပေါမင်းသည် ရှေ့မှ ဆင်းလာသည်တိုင် ကုန်းပေါင်ပေါ်သို့တက်ရန် မဝံ့မရဲဖြစ်နေသည့်နှယ် ဆုတ်ဆိုင်းနေသည်။ နုပုရားလတ်သည် မဝံ့မရဲဖြစ်နေသော သီပေါမင်း၏ ဖြစ်နေပုံကို အားမရဟန်ဖြင့် ရှေ့သို့တက်လာကာ ကလေးငယ်တစ်ယောက်ကို လက်ဆွဲခေါ်သည့်နှယ် သီပေါမင်း၏လက်ကို ဆွဲကာ ရဲရင့်တည်ကြည်သော မျက်နှာထားဖြင့် ကုန်းပေါင်ပေါ်သို့ တက်လာခဲ့သည်။

ကျွန်တော်သည် ပါတော်မူညက နုပုရားလတ်၏အမူအရာကို ထိုသို့ မြင်နေပါသည်။

လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်က မန္တလေးကို ပြန်ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် တချို့ရုပ်ပုံလွှာများသည် ပီသခြင်းမရှိကြတော့။ ပဒေသရာဇ် မန္တလေး၏နောက်ဆုံးနေ့ ပန်းချီကားသည် မှန်ဝါးစပြုလေပြီ။ တချို့နေရာများတွင် ဆေးရောင်ပြယ်စ ပြုလေပြီ။ တချို့နေရာများတွင် ပင့်ကူမြေ့တို့ ယုက်သန်းနေကြလေပြီ။ နှစ်တစ်ရာကို ကျော်ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ပဒေသရာဇ် မန္တလေးကို ဝိုးတိုးဝါးတားသာ မြင်ရတော့သည်။ သို့ရာတွင် တခြားသောရှုခင်းများ၊ တခြားသော ရုပ်ပုံလွှာများ၊ တခြားသောစုတ်ချက်များ မှန်ဝါးကောင်း မှန်ဝါးမည်။ နုပုရားလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာကား မှန်ဝါးခြင်းမရှိ။ ပဒေသရာဇ်မန္တလေးတည်းဟူသော မှိန်ပျော့ပြုနေသည့် ကတ္တီပါကားကြီးပေါ်တွင် နုပုရားလတ်၏ရုပ်ပုံလွှာသည် စိန်ပွင့်တစ်ပွင့်လို တောက်ပနေဆဲဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော် ထင်မိပါသည်။

မျိုးဆက် သုံးလေးဆက်မျှသော အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာများ၊ မှတ်တမ်းဆရာများသည် သီပေါမင်းကို ယစ်ထုပ်ကြီးသဖွယ် ရေးခဲ့ကြပြီး နုပုရားလတ်ကိုလည်း မိန်းမဆိုးကြီးတစ်ယောက်ပမာ ရေးခဲ့ကြ၏။ (ဒေါ်ရီသီဝုဒ်မင်း၊ ဟယ်လင်ထရေဂါနှင့် ဆားကစ်ဟန်နီတို့လောက်သာလျှင် ချွင်းချက်ထား၍ ရနိုင်လိမ့်မည်ထင်ပါသည်။) ဝိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် ကွပ်ကဲသည့် တစ်သောင်းငါးထောင်သော အင်္ဂလိပ်တပ်ကြီးသည် အထက်မြန်မာပြည်ကို စစ်ကြေညာ၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့်နည်းတူ ဟာဗေးအဖူးပြုသော အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာအုပ်ကြီးတစ်အုပ်လုံးသည် နုပုရားလတ်ကို စစ်ကြေညာခဲ့ကြပါသည်။ သူတို့သည် နုပုရားလတ်ကို ရွံ့ပုပ်များဖြင့် ဝိုင်းပက်ခဲ့ကြပါသည်။

မန္တလေးသိမ်းပိုက်ရေးတပ်များနှင့်အတူ လိုက်ပါလာသည့် နိုင်ငံရေးအရာရှိ ကာနယ်စလေဒင်က နုပုရားလတ်အား 'ဆိုဖီယာ ဆလီနာ' ဟု ခေါ်ခဲ့လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ကာနယ်စလေဒင်သည် နုပုရားလတ်အား ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သော မက်ဆာလီနာ၊ အဂ္ဂရစ်ပီနာ၊ မေရီ အင်တျိုင်းနက် စသည့် ဘုရင်မများနှင့် တစ်တန်းတည်း ထားခဲ့လေသည်။ သီပေါမင်း၏အမှားဟူသမျှသည် နုပုရားလတ်ကြောင့်သာလျှင်ဖြစ်ကြောင်း၊ နုပုရားလတ်သည် အစစအရာရာကို ချုပ်ကိုင်ထား

ကြောင်း။ အခွန်တော်ငွေများနှင့် တခြားသောအရင်းအမြစ်ပစ္စည်းများအားလုံးကို သူ့ထံ ဆက်သရကြောင်းဖြင့် စလေဒင်က ရေးခဲ့သည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ကတော် လေဒီပီပီ ဖရင့်က “ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်ဟာ သူ့သဘောကျပြီဆိုရင် အဲဒီလူကို ချစ်တော့တာပဲ။ သူ သဘောမကျတော့ဘူးဆိုရင် အဲဒီလူကို သတ်ပစ်လိုက်တော့တာပဲ” ဟု ရေးခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်ရို သာသနာပြုဆရာ ဒေါက်တာမတ်(ဆရာမုတ်)က “ကျွန်ုပ်သည် သူ့(ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်)ကို ကလေးဘဝကတည်းကပင် သိရှိခဲ့ပြီး ရက်စက်၍ လက်စားချေတတ်သော သဘောရှိကြောင်းကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ သူ့မယ်တော် (ဆင်ဖြူမရှင်) သည် ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်၏ ချစ်ခင်ယွင်းချက်ကို သိသည့်တိုင် လျစ်လျူပြုခဲ့သည်။ တစ်နေ့သ၌ ကျွန်ုပ်နှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ စကားပြောလျက်ရှိစဉ် ဆင်ဖြူမရှင်က (ဟုတ်တယ်၊ သမီးတော်ဟာ တော်တော်ဆိုးတဲ့ သူငယ်ကလေး) ဟုဆိုကာ သူ့သမီးတော်ကို ချစ်ခင်သောအားဖြင့် ဣတ္ထိလိင်နာမ်စားဖြင့် မပြောဘဲ ပုလ္လိင်နာမ်စားဖြင့် ပြောသည်။

..ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်သည် ငယ်စဉ်ကတည်းကပင်လျှင် ငှက်ကလေးများကို ပမ်းကာ အတောင်အလက်တို့ကို ချိုးပဲ့ဆုတ်ပြုပစ်တတ်သည်။ ဤသို့ရက်စက်သောနည်းဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်သည် အဖျင်းမြေလေ့ရှိသည်” ဟု ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်အား ‘ဆိဒ္ဓန္တီ’ တစ်ဦး ပြစ်လေဟန်ရေးခဲ့သည်။ ဆွေတော်မျိုးတော်များအားသတ်ဖြတ်သည်ကိုခွဲတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်သည် တာဝန်ရှိသူဖြစ်ကြောင်း။ သီပေါမင်းနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်တို့သည် ဆွေတော်မျိုးတော်များအား သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ‘ကလေးငယ်များအား အုတ်တံတိုင်ကြီးဖြင့် ကိုင်ရိုက်သည့်ကိစ္စ’ ကို ဩဘာပေးခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် ဒေါက်တာမတ်က ရေးခဲ့သည်။ အဖျိုးတော်တစ်ဦးက ပြန်ပြောဟန်ဖြင့် ရေးထားသည့် မီးလဒင်ဟော၏ ရေးသားချက်တွင်လည်း ‘မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ မာနလည်းကြီးတယ်။ အလိုလည်းကြီးတယ်။ အချစ်လည်းကြီးတယ်။ မျှော်မှန်းချက်လည်းကြီးတယ်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ လှတော့မလှဘူး။ ဒါပေမဲ့ မိဖုရားကြီး မဟုတ်လား။ မျက်လုံးတွေကတော့ တော်တော်ထူးခြားတယ်။ သူ့လိုမျက်လုံးမျိုးရှိတဲ့ သူရယ်လို့ ခပ်ရှားရှားပဲ။ သူ့မျက်လုံးတွေဟာ ပြူးကျယ်ပြီး အံ့ဩစရာကောင်းတယ်။ မည်းမှောင်နက်ရှိုင်းနေတဲ့ ရေအိုင်များလိုပဲ။ ဒါပေမဲ့ ဒီရေအိုင်ထဲမှာ လူတိုင်းကို ကြောက်လန့်တုန်လှုပ်စေတဲ့ မီးလှုံ့တောက်နေတယ်။ သူ့ကိုမြတ်နိုးသူတွေအပိုတော့ သူ့အပြုအမူတွေဟာ ပဉ္စလက်ဆရာရဲ့ ညှို့ ယူပမ်းစားတတ်တဲ့ မန္တန်လိုပေါ့။ သူ့အသံဟာ တိတ်ဆိတ်နေတဲ့ ညနေခင်းရေပြင်ကို ပြတ်သန်းလာတဲ့ ငွေမောင်းသံလို သာယာကြည်လင်တယ်။ သူ့ကိုချစ်တဲ့သူက သေတစ်ပန် သက်တစ်ဆုံး ချစ်ကြပြီ မုန်းတဲ့သူကလည်း သေမင်းကို ကြောက်သလို ရွံ့မုန်းကြတယ်။ ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်ဟာ အလွန်မာနကြီးပြီး အလွန်ရက်စက်တယ်။ သူ့မုန်းပြီဆိုရင် အဲဒီလူကို ဘယ်တော့မျှ ခွင့်မလွှတ်တော့ဘူး” ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဖူးကားသစ်ကုမ္ပဏီပိုင်ရှင်၏သားဖြစ်ပြီး ရန်ကုန်တွင် ဝတ်လုံလိုက်သွားသည့် ဖူးကားက “ဗုဒ္ဓဘာသာလတ်သည် အကျဉ်းခံနေရစဉ်မှာပင် စိတ်ဓာတ် ညှိုးငယ်ခြင်းမရှိ။ သူနှင့်ဆက်ဆံနေသော အရာရှိများအား ပြင်းထန်စွာ မောင်းမိတတ်သည်” ဟု ရေးခဲ့သည်။

ယနေ့ပုဂ္ဂိုလ်ရေးတစ်ဦး

သမိုင်းပါမောက္ခဟောင်း ဒေးဆိုင်က 'စုပုရားလတ်သည် ရန်ကုန်တွင် နေ့စဉ် ဝတ်ဖြူစင်ကြယ်ကိုသာ ဝတ်လေ့ရှိသည်။ သို့ဝတ်ခြင်းမှာ ဓားထက်စဉ်က သူပြုခဲ့သော မကောင်းမှုများအတွက် နောင်တသံဝေဂရသည့်အတွက် ထိုသို့ဝတ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ခြောက်ကြသည်။ ...အသတ်ခံရသူတို့၏ သွေးစက်များနှင့် မယ်တော်နှင့် အစ်မတော်၊ သို့မတော်တို့အပေါ်တွင် သူပြုခဲ့ပုံများသည် သူ့လိပ်ပြာကို ခြောက်လှန့်နေပေလိမ့်မည်။ အလှူဒါနပြုခြင်းအားဖြင့် သူ၏မကောင်းမှုများသည် ပြေပျောက်သွားလိမ့်မည်ဟု စုပုရားလတ် မျှော်လင့်ခဲ့သည်' ဟု ရေးခဲ့၏။ စုပုရားလတ်သည် သီပေါမင်းက မျက်စိ ကျသဖြင့် တော်ကောက်ခံရသော အပျိုတော်များ၊ မိပုရားငယ်များကိုလည်း ရက်စက်စွာ မျောက်မျက်ပစ်ခဲ့သည်ဟု ရေးခဲ့ကြသည်။ တင်နီဆန်ဂျက်ဆီကဆိုလျှင် အင်္ဂလိပ်၏ ရာဇသံကို အကြောင်းပြန်ကြားရန် စည်းဝေးသည့် သီပေါမင်း၏ စစ်ကြေညာရေးအစည်း အဝေးတွင် စုပုရားလတ်ကိုယ်တိုင် တက်ရောက်ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုအစည်းအဝေး၌ စစ်မတိုက် ရန် ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသော မယ်တော် (ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ယိုးစွပ်ကာ) ကင်းဝန်မင်းကြီးဟာ မိန်းမတောင်ယူဖို့ မကောင်းဘူး။ ယောက္ခိမဟုတ်ဘူး။ ထာဘီနဲ့ ယပ်တောင် ယူခဲ့ကြစမ်း" ဟု နိုင်းကြောင်းဖြင့် ရေးသားသည်။ သီပေါမင်း၏ မန္တလေး ခေတ်ကို 'ထဘီအုပ်စိုးမှု' ဟု၍လည်း ရေးခဲ့လေသည်။

တစ်ဖန် ရတနာဂီရိမှ ပြန်လာပြီး ရန်ကုန်မြို့သို့ရောက်နေသည့် စုပုရားလတ်အား ကုလားဝန်သမီး ဆီလာအာရတွန်က သွားရောက်တွေ့ဆုံခန်းကိုလည်း တင်နီဆန်ဂျက်ဆီက ဤသို့ ရေးသားသည်ကို တွေ့ရ၏။

"...ကိုယ်လည်း မိပုရားခေါင်ကြီးဆီကို ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ခုနဲ့ ရောက်သွားခဲ့တယ်။ တစ်ခုကတော့ ကိုယ်သွားတဲ့အတွက် ကိုယ်တို့အစိုးရအတွက် အသုံးကျလိုကျငြားဆိုတဲ့ ရည်ရွယ်ချက်နဲ့ နောက်တစ်ခုကတော့ သူ့ဓားထက်ခွဲတုန်းက ကိုယ်တို့တစ်တွေ့ မတရား အလုပ်ခံရတာတွေကို ပြန်ပြောပြဖို့ ဆိုပြီး သွားတာပါ။ မိပုရားခေါင်ကြီးဖို့ ပန်းတွေနဲ့ သစ်သီးတွေလည်း လက်ဆောင်အဖြစ် ယူသွားပါတယ်။ အစိုးရက သူ့အကြွေးတွေကို မကြာခဏ စိုက်စိုက်ဆပ်နေပေမယ့် မိပုရားခေါင်ကြီးက အသုံးအမြွန်းကြီးတုန်းပဲ။ ခုတစ်ခါ အသုံးကြီးတာကတော့ ဘာသာရေးဘက်မှာ လူ့ရတနားရလို့ အသုံးကြီးတာပါ။

"သွားတုန်းကတော့ ကိုယ်တို့ကို ရက်ရက်စက်စက် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခဲ့တဲ့အတွက် အပြစ်တင်မလို့သွားတာပဲ။ ဒါပေမဲ့ သူ့ဆီရောက်တော့ သနားတာနဲ့ အပြစ်မတင်ရက် တော့ပါဘူး။ မိပုရားခေါင်ကြီးဟာ တော်တော် စိတ်ကျသွားရှာပြီ။ တည်ငြိမ်နဲ့ညှဲသွားပြီး တော်တော်လည်း ဆိုရှာပြီ။ သွားတွေကလည်း တစ်ချောင်းမှမရှိတော့ဘူး။ ဓားထက် တုန်းကနဲ့တော့ လုံးလုံးမတူတော့ဘူးလေ။ ကိုယ့်မျက်စိထဲမှာ မိပုရားခေါင်ကြီးရဲ့ ငယ်ငယ်တုန်းက ကျက်သရေရှိတဲ့ ကိုယ်ဟန်၊ ပေါက်တော့မယ့်မြွေရဲ့ မျက်လုံးများလို တောက်ပမည်းနက်နေတဲ့ မျက်လုံးတွေ၊ နှာခံမယ့်သူကို အမိန့်ပေးဖို့၊ ဆန့်ကျင်အာခံ မဲ့သူကို နှိပ်ကွပ်ဖို့ လူတိုင်းရဲ့မျက်နှာကို လှမ်းကြည့်နေတဲ့ အကြည့်ကို မြင်ယောင် နေတယ်။ သူ့ကိုမြင်ရတော့ ကိုယ်လည်း ဒေါသတွေ ပျောက်ကုန်ပြီး သနားသွားတယ်။

“မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ ခုအချိန်မှာ ထဘီဖြူ၊ အင်္ကျီဖြူ၊ ပဝါဖြူတို့ကို ဝတ်ဆင်ပြီး ဘာသာတရားကို တော်တော်ကိုင်ရှင်းနေတယ်။ ကိုယ့်တို့ ဗရင်ကျိဘာသာဝင်တွေလို တစ်နေ့တစ်နေ့မှာ ပုတီးကိုပဲ စိပ်နေတော့တာပဲ။ ကိုယ့်ကိုတွေ့တော့ သေသေချာချာ ခိုက်ကြည့်ပြီး ‘ငါက နင်သေပြီး နင်းအစ်မတွေ ကျွန်ရစ်ခဲ့တယ်လို့ ထင်နေတာ’ လို့ ပြောတယ်။ ဒီတော့ ကိုယ်က ‘မဟုတ်ပါဘူးဘုရား။ သူတို့သေကုန်ပြီး ကျွန်မတင်ဦးတည်းပဲ ကျန်ခဲ့တာပါ’ လို့ လျှောက်လိုက်တယ်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ ကိုယ်မသေဘဲ ကျွန်ရစ်လို့ အံ့အားလည်းသင့်၊ စိတ်လည်းပျက်သွားပုံရတယ်။ အတန်ကြာတော့မှ ကိုယ့်ကိုတွေ့ရလို့ ဝမ်းသာတဲ့အကြောင်း ပြောပြတယ်။ နောက်တော့ ကိုယ်တို့နှစ်ဦးဟာ ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲတုန်းက ပျော်ပျော်ပါးပါး နေခဲ့ကြတာတွေကို စမြို့ပြန်မိကြတယ်။ သူ့မှာ အရင်တုန်းကလို မနာလိုဝန်တို့မှတွေ့ မရှိတော့တဲ့အကြောင်း၊ တစ်ဖက်သားအပေါ်မှာ အကောက်ကြံချင်တာမျိုးတွေ မရှိတော့တဲ့အကြောင်း၊ ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲတုန်းကဆိုရင်လည်း ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးလို ညစ်ညမ်းတဲ့ပြက်လုံးတွေ မပြောဆိုဖို့နဲ့ လျှပ်ပေါ်တဲ့အဝတ်အစားတွေကို ဝတ်စား ဆင်ယင်ခြင်းမပြုဖို့ အမြဲတမ်း တားဆီးပိတ်ပင်ခဲ့တဲ့အကြောင်းတွေကို ပြောပြတယ်။ ကိုယ့်ယောက်ျားလစာ ဘယ်လောက်ရလဲလို့မေးလို့ ကိုယ်က ပြောလိုက်တော့ နင့်ယောက်ျားက သူ့ဌေးပဲ၊ ငါ့ကို ပိုက်ဆံချေးစမ်းလို့ ပြောတယ်။

“မိဖုရားခေါင်ကြီးဟာ ပိုက်ဆံသုံးတဲ့နေရာမှာတော့ အရင်အချိုးအတိုင်းပဲ။ သူ့မှာ အသုံးအမြုန်းများလွန်းတော့ ပိုက်ဆံရှိတဲ့အခါရယ်လို့ကို မရှိဘူး။ ဒီမှာတင် ကိုယ့်မလည်း သူမမ်းပိုက်ဆံချေးတာကို မနည်းလွတ်အောင် ရုန်းထွက်ပြီး ကိုယ့်ယောက်ျားမှာ သူ့ဘက်က ဆင်းရဲတဲ့ ဆွေမျိုးသားချင်းတွေကို ထောက်ရတဲ့အကြောင်း၊ ကိုယ်တို့အနေနဲ့လည်း အဆင့်အတန်းနဲ့ညီအောင် နေရထိုင်ရသေးကြောင်း၊ ကိုယ်တို့ပစ္စည်းတွေကိုလည်း မိဖုရားခေါင်ကြီးအမိန့်အရ တိုင်တားမင်းကြီးက သိမ်းဆည်းထားလိုက်တဲ့အကြောင်းကို ပြောပြတယ်။ ဒီတော့ မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဝန်ကြီးမတွေဟာ ဒီလိုပဲတဲ့။ သူတို့လုပ်ချင်ရာတွေကိုလုပ်ပြီး ဘုရင်နဲ့ မိဖုရားကို အပြစ်ပုံချတာချည်းပဲလို့ ပြောဟယ်”

စုဖုရားလတ်အကြောင်းကို အဓိကထားရေးသည့် စာအုပ်နှစ်အုပ်မှာ တင်နီဆင် ဂျက်ဆီ၏ ‘ယွန်းခင်ခင်’ နှင့် ‘သီပေါ၏မဟေသီ’တို့ဖြစ်သည်။ ‘သီပေါ၏မဟေသီ’ကို မြန်မာပြည်တွင် အရာရှိလုပ်သွားခဲ့သည့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဖီးလဒင်းဟောက ရေးခဲ့သည်။ ဖီးလဒင်းဟောသည် အခြားသော အနောက်တိုင်းသားများလောက် မြန်မာတို့ကို ဆိုးဆိုးဝါးဝါး မရေးသည့်တိုင် သူသည်လည်း မက်ထရိုပီလီတန် တိုင်းကြီးပြည်ကြီးသား အမြင်ဖြင့် မြန်မာတို့အပေါ်တွင် အပေါ်စီးမှ ရေးခဲ့လေသည်။

ဖီးလဒင်းဟောက သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ နန်းတက်ပုံကို ရေးရာ၌ ‘ဤကလေးများ (သီပေါမင်းနှင့် စုဖုရားလတ်တို့ကို ဆိုလိုသည်။) သည် ကံတရားက ရာဇပလ္လင်ပေါ်သို့ ပစ်တင်လိုက်သော ကလေးများသာဖြစ်ပြီး ကစားမြူးတူးနေသော မဟာမျိုး မဟာနွယ်များသာ ဖြစ်သည်။ သူတို့သည် ရာဇပလ္လင်၏ခြေရင်းတွင် ကစားနေကြခြင်းသာဖြစ်၏။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ် မင်းလုပ်နေကြခြင်းမဟုတ်ချေ’ ဟုရေးခဲ့သည်။

'သူ့နှုန်းတွင်းဘဝတစ်လျှောက်လုံး၌ စုပုရားလတ်သည် ရန်သူများလက်သို့ မိမိ၏အာဏာပါမသွားအောင်၊ အငယ်အနောင်းတို့ဘက်သို့ မိမိချစ်သူပါမသွားအောင် တစ်လျှောက်လုံး ကြိုးစားခဲ့ရသည်။ ...စုပုရားလတ်သည် ထိုအရာနှစ်ခုစလုံးအတွက် အဆုံးတိုင် ကြိုးစားသွားခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်းနှစ်ထောင်လောက်က အခြေအနေမျိုးတွင်သာ သက်ရှိထင်ရှား ဖြစ်ခဲ့လျှင် စုပုရားလတ်သည် ကမ္ဘာသမိုင်းတစ်လျှောက်ရှိ ကြီးမြတ်သော မဟေသီများအနက် တစ်ပါးအဖြစ် ဥဒါန်းတွင်၍ ကျန်ရစ်ခဲ့ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် စုပုရားလတ်သည် အချိန်အလွန်နှောင်းမှ လူဖြစ်လာခဲ့ရလေပြီ' ဟု လိမ္မာပါးနပ်စွာ ရေးခဲ့သည်။

ဖီးလဒင်းဟောသည် စုပုရားလတ်၏အကြောင်းကို ရေးရာတွင် အပျိုတော်တစ်ယောက်ထံမှ မေးပြီး သူ့အပြောဖြင့် ပြန်ရေးထားခြင်းဖြစ်၏။ သူ့စာအုပ်အလိုအရ အပျိုတော်မှာ သီပေါမင်းနန်းတက်ပြီး နှစ်နှစ်အကြာတွင် ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲသို့ ရောက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ သူ့အပျိုတော်အဖြစ် ခစားစဉ်က အသက်ကိုးနှစ်မျှသာရှိလျက် ထားဝယ်မှ တရုတ်အမျိုးသား ကန်ထရိုက်တာတစ်ဦး၏သမီး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ဖီးလဒင်းဟောသည် သူ့ပြောဟန်ဖြင့် 'သီပေါ၏မဟေသီ'ကို ရေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ 'သီပေါ၏မဟေသီ'သည် စုပုရားလတ်၏အကြောင်းကို ရေးရာတွင် အသက်ညှာဆုံး ရေးထားသည့်ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ဆွေတော်မျိုးတော်များကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဖီးလဒင်းဟောက-

'ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မည်သူ့တွင် တာဝန်ရှိသည်ကိုမူ ကျွန်ုပ် မပြောနိုင်ပါ။ ယခုမှ လိုက်လံစုံစမ်းနေ၍လည်း မည်သို့ အကျိုးထူးတော့မည်နည်း။ သို့ရာတွင် ငယ်ရွယ်သည့် ဘုရင်နှင့် သူ့မဟေသီ ဖြစ်လာမည့် မိန်းမပျိုတို့တွင်မူ အပြစ်မရှိဟု ကျွန်ုပ် ယုံကြည်ပါသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

စုပုရားလတ်ကို သက်သက်ညှာညှာ၊ လျော့လျော့ပေါ့ပေါ့ရေးသူမှာ သူတစ်ယောက်တည်းသာ ရှိပါသည်။ သို့တိုင်အောင် အပေါ်စီးမှ ရေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တခြားသော အနောက်တိုင်းဆရာ၊ မှတ်တမ်းဆရာတို့ကား စုပုရားလတ်ကို မိန်းမကြမ်းကြီး၊ သွေးဆာနေသည့် ဘီလူးမကြီးအဖြစ် ရေးခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ရေးသားချက်နှင့် ပါးစပ်ရာစင်တို့ ပေါင်းလိုက်သည့်အခါတွင် စုပုရားလတ်သည် ကြောက်စရာမိန်းမကြမ်းကြီး ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

စုပုရားလတ်သည် ၁၈၆၀ ခုနှစ်တွင် မွေးပြီး သီပေါမင်းထက် တစ်နှစ်ငယ်သည်။ နန်းတက်သည့်အချိန်သည် စုပုရားသည် အသက် ၁၉ နှစ်မျှသာ ရှိသေးလျက် နန်းကျသည့်အချိန်တွင် ၂၆ နှစ်သာ ရှိသေးရာ သူ့ရောက်ရှိနေသည့် အနေအထားနှင့်စာလျှင် အရွယ်ငယ်လွန်းနေသည်။ စုပုရားလတ်သည် သီပေါမင်း အိမ်နိမ့်စံဘဝဝကတည်းက သီပေါမင်းနှင့် ရည်ငံနေခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိရာ၊ ထိုအရွယ်သည် အချစ်နှင့်ပတ်သက်၍ မနာလို ဝန်တိုတတ်သည့်အရွယ် ဖြစ်သည့်အလျောက် သူ့မနာလို ဝန်တိုမှုကို အကျယ်အကျယ် ယိုးပယ်ဖွဲ့၍ အပြစ်မပြောသင့်၊ မြန်မာ့ထီးနန်းထုံးတမ်းစဉ်လာ မည်သို့ရှိစေ

အိမ်နိမ့်ခံဘဝကတည်းက ချစ်ခဲ့သူတစ်ဦး ဘုရင်ဖြစ်သည့်အခါတွင် သူသာလျှင် မိဖုရားခေါင်ကြီးဖြစ်လိုသည်မှာလည်း သဘာဝကျသည့်သဘာဝဖြစ်သည်။ နောက်ပေါ်သည် ရွှေကြာပင်တို့ ကောင်းစားသည်ကို မည်သူ့စွမ်းမိနိုင်မည်နည်း။

အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာတို့သည် သီပေါမင်းအား ကမ္ဘာရေးရာများတွင် ဘာမျှမသိသူ၊ နန်းတော်အပြင် လေးမိုင်လောက်သာ ရောက်ဖူးသူ၊ နန်းမြင့်မျှော်စင်မှ တက်ကြည့်၍ မြင်ရသည့် ရှုခင်းလောက်ကိုသာ ကမ္ဘာကြီး ထင်နေသူဟု စွပ်စွဲရေးသား ခဲ့ကြသည်။ နေရာလတ်ကိုလည်း ကမ္ဘာကြီးအကြောင်းကို ဘာမျှမသိဘဲ တိုင်းရေး ပြည်ရေးတွင် ဝင်ရပ်နေသူဟု ရေးခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့စကားများအရ နေရာလတ်သည် စည်းကမ်းကြီး၍ သီလသန့်ရှင်းရေးကို အလွန်ဂရုစိုက်သည့် ဝိတိရှိယ ခေတ်၏ ပျူရီတန်အစဉ်အလာများကို သဘောပေါက်သဖြင့်ရာ ဤအချက်ကိုထောက် လျှင် နေရာလတ်သည် သူတို့ပြောသလောက် ဗဟုသုတ ခေါင်းပါးသူတစ်ယောက် မဖြစ်နိုင်။ မှတ်တမ်းဆရာတို့အဆိုအရ နေရာလတ်သည် သူ့နန်းတော်ထဲတွင် ဝိတိရှိယ ခေတ်၏စံများကို ထူထောင်ရန် စိတ်ကူးခဲ့သည်မဟုတ်လော။

ယောက်ျားပီသ၍ အားနွဲ့သူကို သက်ဉာဏ်သောစိတ်မျိုး (ဂဲလင့်တရီ) ရှိသည် ဆိုသည့် အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာ တစ်အုပ်လုံးသည် အဘယ့်ကြောင့် အကာအကွယ် မဲ့သော မိန်းမသားတစ်ဦးဖြစ်သည့် နေရာလတ်ကို ရွံ့ဖြင့် ဝိုင်းပက်ခဲ့ကြသနည်း။ အဖြေမှာ ရှင်းပါသည်။

၁၉ ရာစုနှစ်သည် ခြောင်ကျသော လူ့ယက်ရေးနယ်ချဲ့စနစ် အထွတ်အထိပ် ရောက်နေသောကာလဖြစ်သည်။ သူတို့သည် ကိုလိုနီတိုင်းပြည်များကို အကြောင်းအမျိုး မျိုးပြုကာ လူ့ယက်သိမ်းယူခဲ့ကြသည်။ သီပေါမင်းနန်းတက်စအချိန်၌ ပဒေသရာဇ် မန္တလေးသည် ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် အဆက်အဆံ များလာခဲ့သည်။ အီတလီနှင့် သဟာယမဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးနေပြီ။ ပြင်သစ်နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး စာချုပ်ချုပ်ရန် ဆွေးနွေးပြီးပြီ။ ရုရှားဇာဘုရင်နှင့် ချစ်ကြည်စွာ ဆက်ဆံကြရန် မင်းတုန်းမင်း ကမ်းလှမ်းထားပြီးပြီ။

အင်္ဂလိပ်သည် ပဒေသရာဇ် မန္တလေး၏ လှုပ်ရှားမှုကိုကြည့်၍ စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်နေသည်။ ထိုအတောအတွင်း အင်္ဂလန်တွင် လစ်ဘရယ် ကက်ဘီနက်ပြုတ်သွားကာ ဒဇွရယ်လီ ခေါင်းဆောင်သည့် ကွန်ဆာဗေးတစ်အစိုးရ တက်လာခဲ့သည်။ ဒဇွရယ်လီ သည် မြန်မာပြည် သိမ်းပိုက်ရေးကို ကန့်ကွက်ခဲ့သည့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် နောင်ဘုရင်ကို အရာမှ နှုတ်ပယ်ကာ ပြင်းထန်သည့် နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်ရေးဝါဒီတစ်ဦးဖြစ်သော လစ်တန်ကို ဘုရင်ခံချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်လိုက်သည်။ လန်ဒန်တွင် ဒဇွရယ်လီ၏ ကွန်ဆာဗေးတစ် အစိုးရတက်လာခြင်းနှင့် လစ်တန် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ဖြစ်လာခြင်းတို့သည် အိန္ဒိယနှင့် မြန်မာပြည်ရေးရာများတွင် ကြီးစွာသော အပြောင်းအလဲများကို ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က ယူဆကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ ကျူးကျော်ရေးစစ်ပွဲ များသည် အရေးနိမ့်နေချိန်ဖြစ်သည်။ စူးလူးစစ်ပွဲတွင် ရှုံးနေသည်။ သူတို့ရိုလ်ချုပ်

ခင်္ဂါခွင်သည် ထရန်စဗားတွင် ကျဆုံးသွားခဲ့သည်။ သူတို့ကျူးကျော်ရေးစစ်၏ သူရဲကောင်းဗိုလ်မှူး ကာပက်နရီသည် အာပဂန်နစ္စတန်တွင် အသတ်ခံလိုက်ရသည်။ ဗြိတိသျှခြေသေကြီး၏မျက်လုံးသည် နီလာခဲလေပြီ။ ထိုအတောအတွင်းတွင် ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများအသင်းနှင့် လန်ဒန်ကုန်သည်ကြီးများအသင်းတို့က အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ဖိအားပေးနေကြသည်။ ဤအခြေအနေတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို သိမ်းပိုက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့၏ရည်ရွယ်ချက်ကို မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပြီး ပြောကြားသည့် ရန်ဒေါချာချီ၏ မိန့်ခွန်းတွင် အထင်အရှား တွေ့နိုင်သည်။

“တိုင်းရင်းဘုရင်တစ်ပါး၏ မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းဗျမှု၊ ဗြိတိသျှသစ္စာခံ လူမျိုးများအား ဖိနှိပ်မှု၊ ဗြိတိသျှတို့၏ ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ခြင်းကို ဟန့်တားမှု၊ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ၏ ခြေပုန်းခုတ်မှုတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ထာဝရဓာတ်သိမ်းသွားခဲ့ကြလေပြီ” ဟု ရန်ဒေါချာချီက ပြောခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့က အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်အခါတွင် အင်္ဂလိပ်သတင်းစာအချို့နှင့် အိန္ဒိယသတင်းစာအချို့က ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့ကြသည်။ မြန်မာပြည်စစ်ပွဲများနှင့်ပတ်သက်၍ ကားလ်မတ် စသည့် ပညာရှင်များကလည်း ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ကားလ်မတ်သည် တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲကို တွေ့မြင်မသွားရသော်လည်း ပထမနှင့်ဒုတိယ စစ်ပွဲတို့တွင် အင်္ဂလိပ်တို့ ပြုမူနေပုံများနှင့် ပတ်သက်၍ ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့သည်။ ပထမအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ၊ ဒုတိယအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ကားလ်မတ်၏မှတ်စုတွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည်။

၁၈၂၃။ ။ ရန်ကုန်ကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်သည်။ မြန်မာမြို့စောင့်တပ်သည် အတွင်းဘက်သို့ ဆုတ်ခွာသွားသည်။ အင်္ဂလိပ်တပ်မှူး ဆာအယ်လိပ်စနီဒါကင်းဗဲက မြို့နှင့်တကွ အနီးရှိခံတပ်များကို သိမ်းယူသည်။ ထို့နောက် မြန်မာတို့ ကြာရှည်စွာ ခုခံလျက်ရှိရာ လေးမိုင်အကွာရှိ ကြည့်မြင်တိုင်ကို သိမ်းသည်။ ရာသီဥတု ပူပြင်းသဖြင့် တပ်များကို တပ်စခန်းအတွင်းမှ ထွက်ခွင့်မပြု။ တပ်သားများအတွက် ရိက္ခာမလုံလောက်။ ကာလဝမ်းရောဂါဖြစ်။

၁၈၂၄။ ။ ဒီဇင်ဘာလ။ ။ မဟာဗန္ဓုလသည် စစ်သည် ၆၀,၀၀၀ နှင့် ဆင်း လာကာ ကင်းဗဲ၏တပ်များကိုတိုက်သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့က မဟာဗန္ဓုလကို နှစ်ကြိမ် တိုင် တွန်းလှန်လိုက်သည်။ မဟာဗန္ဓုလ ခန့်ဖြူသို့ဆုတ်ခွာသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့က နောက်မှ ထက်ကြပ်လိုက်လံကာ မြို့ကို ဝိုင်းထားသည်။

၁၈၂၅။ ။ ဧပြီလ။ ။ အပြောက်ဆဲထိသဖြင့် မဟာဗန္ဓုလ ကျဆုံးသည်။ ခန့်ဖြူမြို့ မြန်မာမြို့စောင့်တပ် လက်နက်ချသည်။ ကင်းဗဲ ရှေ့သို့ ဆက်လက်ချီတက်၍ ပြည်မြို့ကို အခုအခံမရှိသိမ်းသည်။ ပြည်တွင် တပ်နား၍ အသံအခြေအနေကို စောင့်ကြည့်သည်။ ကာနယ်ရစ်ချက် ကွပ်ကဲသည့် အင်္ဂလိပ်တပ်များက ရန်ပုံနှင့် ဆီဟက်မြို့များကိုသိမ်းကာ မြန်မာတပ်တို့ကို မောင်းနှင်ထုတ်လိုက်သည်။

၁၈၅။ မေလ။ ။ ဗိုလ်ချုပ်မက်ဘင်း ကွပ်ကဲသည့် အင်္ဂလိပ်တပ်များ အာသံမှ ရခိုင်ပြည်နယ်ထဲသို့ဝင်သည်။ မြန်မာတို့က တောင်ရိုးများပေါ်မှ ရဲရင့်စွာ ခုခံတိုက် နိုက်ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် အင်္ဂလိပ်တပ်များက အောင်နိုင်ပြီး မြေပြန့်သို့ ဆင်း လာခဲ့ကာ ရခိုင်မြို့တော်အနီးသို့ ရောက်ကြသည်။ အင်းဝ ရွှေနန်းနှင့် ဆွေးမွေးသော် လည်း အကျိုးမထူး။

၁၈၅။ နိုဝင်ဘာလ။ ။ ကင်းဝဲ ကွပ်ကဲသည့်တပ်များ အင်းဝသို့ ဆက်လက် ချီတက်။ မြန်မာတို့ဆုတ်ခွာ။

၁၈၅။ ဖေဖော်ဝါရီလ။ ။ မြန်မာတို့နှင့် နှစ်ကြိမ်တိုက်ပွဲဖြစ်။ မြန်မာတို့ရှုံး။ အင်္ဂလိပ်တပ်များ ရန္တပိုသို့ရောက်။ အင်းဝနှင့် နှစ်ရက် ခြေကျင့်ခရီးကွာ။ မြန်မာ ဘုရင် နေစပ်။

၁၈၅။ မြန်မာတို့နှင့် စာချုပ်ချုပ်။ မြန်မာဘုရင်က အာသံ၊ ရေး (တနင်္သာရီနယ်တစ်ခု) တနင်္သာရီနှင့် ရခိုင်တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ကုမ္ပဏီသို့ ပေးအပ်။ ကချာပြည်နယ် အရေးတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမပြုရန်၊ စစ်စရိတ်ကုန်ကျငွေ ပေါင်တစ်သန်း ပေးလျှော်ရန်နှင့် အင်းဝတွင် အင်္ဂလိပ်သံ ကိုယ်စားလှယ်ထားခွင့်ပြုရန် ကတိပေး။ (ထို အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲကြောင့် ဗြိတိန်အစိုးရတွင် ပေါင် ၁၃ သန်း ကုန်ကျ။ အင်္ဂလန်လူထုက မကျေနပ်။) ဒုတိယအင်္ဂလိပ်မြန်မာစစ်ပွဲ ၁၈၅၂-၅၃။

၁၈၅၂-ခု ဧပြီလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် စတင်ဖြစ်ပွား။ ၁၈၅၃ ခုနှစ် မတ်လ ၁၇ နှင့် ၁၈ ရက်နေ့ ဓနုဖြူတွင် ဖြစ်ပွားသော တိုက်ပွဲများကြောင့် စစ်ရပ်စဲ။ ၁၈၅၃ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀-ရက်နေ့ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ဖြင့် ပဲခူးနယ်ကိုသိမ်း။

အထက်ပါတို့မှာ ကားလ်မတ်က အင်္ဂလိပ်နှင့်မြန်မာတို့ ဖြစ်ပွားသော စစ်ပွဲ များနှင့်ပတ်သက်၍ ရေးခဲ့သည့် မှတ်စုများဖြစ်သည်။ ကားလ်မတ်သည် ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားလာမည့်အခါတွင် အင်္ဂလိပ်တို့၏ကျူးကျော်စစ်ကို အတိအလင်း ကန့်ကွက်ရေးသားခဲ့သည်။

ထိုအချက်များကိုကြည့်လျှင် အင်္ဂလိပ်တို့ မြန်မာပြည်သိမ်းရေး ရည်ရွယ်ချက် သည် အဓမ္မတည်းက ထင်ရှားနေသည်။ သူတို့သည် ကမ်းမြောင်းဒေသနှစ်ခုနှင့် အောက်မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းပြီးနောက် အထက်မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းရန် အကြောင်းရှာနေ ခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှ-အိန္ဒိယပြည်၊ အင်္ဂလန်ကျွန်းနှင့် ကမ္ဘာအနှံ့အပြားက လူထုများသည် အင်္ဂလိပ်၏ မြန်မာပြည်ကျူးကျော်ရေးစစ်ပွဲကို မနှစ်သက်ကြ။ ဤတွင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်များအပြင် မြန်မာဘုရင် မိသားစု၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အကြောင်းပြချက်များကိုပါ ရှာဖွေကာ သိပေါမင်းနှင့် စုပုရားလတ်တို့၏ အကျင့်သိက္ခာကို ညစ်ရှမ်းအောင် ဝါဒဖြန့်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်လေသည်။ သိပေါဘုရင်၏ ကိုယ်ကျင့်တရားကို သာမက စုပုရားလတ်၏သိက္ခာကိုလည်း ရှုံ့ဖြင့် ပက်ခဲ့ကြသည်။

စုပုရားလတ်သည် မနာလို ဝန်တိုအားကြီးသူဟု ဧွပ်စွဲခဲ့ကြ၏။ စုပုရားလတ်

သည် နန်းတက်သည့်အချိန်တွင် အသက် ၁၉ နှစ်သာရှိပြီး နန်းကျသည့်အချိန်တွင် အသက် ၂၆ နှစ်သာ ရှိသေး၏။ ထိုမျှငယ်ရွယ်သော မိန်းမပျိုတစ်ဦးသည် သူငယ်ချစ် နှင့်ပတ်သက်၍ မနာလိုဝန်တိုမှုရှိသည်ဆိုလျှင် ဘာမျှအံ့ဩစရာမဟုတ်။ အပြစ်ပြောပွယ် မရှိ။

စုဖုရားလတ်သည် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စတွင် ဦးစီး ဦးဆောင်ဖြစ်သည်ဟုဆိုကာ ရက်စက်သူဟု စွပ်စွဲခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် သက်သေ အထောက်အထား ခိုင်ခိုင်လုံလုံမရှိ။ ထိုကိစ္စတွင် သူတို့သမိုင်းဆရာအချင်းချင်းပင်လျှင် ဘစ်ယောက်တစ်မျိုး ပြောနေကြသည်။ ထိုမျှမက ထိုမျှငယ်ရွယ်သည့် မြန်မာမိန်းမပျို တစ်ယောက်သည် ထိုမျှကြီးလေးသော အမှုကြီးကို ဆုံးဖြတ်ဖို့ဆိုသည်မှာလည်း မြန်မာ့ ဗျာဓိဖြစ်ကြည့်လျှင် လွယ်သည်ကိစ္စမဟုတ်။

စုဖုရားလတ်သည် မျှော်မှန်းချက်ကြီးသူဟု သူတို့စွပ်စွဲခဲ့ကြ၏။ မျှော်မှန်းချက် ကြီးသည်ဆိုသည်မှာ မိဖုရားခေါင်ကြီးတက်လုပ်ခြင်းကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပုံရသည်။ ဤနေရာ တွင်လည်း ငယ်စဉ်ကတည်းက ချစ်ခဲ့သူတစ်ဦး ဘုရင်စကရာခံဖြစ်လာသည့်အခါတွင် သူသာလျှင် သူ့ချစ်သူကို ပိုင်ဆိုင်လိုသည်မှာ သဘာဝဖြစ်ပါသည်။

ရာမသမိုင်းတွင် ပါသည့် အဂ္ဂရစ်ပီနာသည် သားမှတစ်ဆင့် တိုင်းပြည်ကြီးကို အုပ်ချုပ်ခဲ့၏။ သား၏ယောက္ခမကိုသတ်ကာ သား၏မိဖုရားကို နယ်နှင်ခဲ့၏။ စုဖုရား လတ်သည် ထိုအမှုမျိုးကို ကျူးလွန်ခြင်းမရှိခဲ့။ ပြင်သစ်မိဖုရား မေရီအင်တိုင်းနက်သည် ပြင်သစ်ပြည်ကြီး၏ အဖိုးတန်ရတနာများကို သူတို့ ဩစထရီးယန်းမင်းဆက်တို့ ဆက်ခံနိုင်ရန် အလှဲသုံးစားလုပ်ခဲ့၏။ ပြည်သူလူထုကို ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်ခဲ့၏။ ဣမန်အတ္တုပူတ္တီဆရာနှင့် စာရေးဆရာ စတီပင်ဒိုတီက 'မေရီအင်တိုင်းနက်သည် ဘော်လွန်ရေးကြီးအပေါ်တွင် တရားမျှတခြင်းကင်းခဲ့သည့်အတွက် တော်လှန်ရေးကလည်း သူ့အပေါ်တွင် တရားမျှတခြင်း ကင်းခဲ့သည်' ဟု မှန်ကန်စွာ ရေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် စုဖုရားလတ်ကို တော်လှန်ရေးက နန်းချခဲ့ခြင်းမဟုတ်။ နယ်ချဲ့သမားက နန်းချခဲ့ခြင်း ပြင်လေသည်။

သို့တိုင် အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာတို့သည် စုဖုရားလတ်အား အဂ္ဂရစ်ပီနာ ခလောက် ရက်စက်လေဟန်၊ မေရီအင်တိုင်းနက်လောက် တရားမျှတမှု ကင်းလေဟန် ရေးခဲ့ကြလေသည်။ သူတို့ရေးသားချက်များကို ထောက်လျှင် စုဖုရားလတ်၏စရိုက်နှင့် ပတ်သက်၍ တစ်ခုသေချာသည်။ ယင်းမှာ စုဖုရားလတ်သည် ရဲရင့်၍ စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင် သော မိန်းမတစ်ယောက်ဖြစ်သည်ဆိုသည့်အချက် ဖြစ်သည်။

ကျွန်တော်သည် စုဖုရားလတ်နှင့်ပတ်သက်၍ သူတို့ရေးသောစာများကို ပတ်ဖူး ပါသည်။ သီဟာသနုပလ္လင်ထက်တွင် မင်းမြောက်တန်ဆာကိုဝတ်ကာ သီပေါမင်းနှင့်အတူ အကန်တော့ခံနေသော စုဖုရားလတ်ဓာတ်ပုံကို မြင်ဖူးပါသည်။ ဓာတ်ပုံနှင့် သူတို့ အရေးအသားကို ပေါင်းကြည့်လိုက်သောအခါတွင် စုဖုရားလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာသည် ကျွန်တော်မျက်စိထဲတွင် ပီသလာပါသည်။ အသားညိုလဲ့လဲ့၊ ကိုယ်ဟန်ခွံ့ခွံ့၊ မျက်နှာ

သွယ်သွယ်၊ ဖြောင့်စင်းသောနှာတံ၊ ပါးလွှာသောနှုတ်ခမ်း၊ ဖြောင့်တန်းသေးသွယ်သော မျက်ခုံးနှင့် ကြည်လင်တောက်ပသော မျက်လုံးတို့ရှိသည့် စုဖုရားလတ်၏ပုံကို မြင်ယောင် လာပါသည်။

နှင်းမှုန်တို့ ဝေစပြုနေသော ထိုညချမ်းတွင် တည်ကြည်သောမျက်နှာထား၊ မြဲမြံသောခြေလှမ်းများဖြင့် 'သူရိယ' သဘောပေါ်သလို တက်သွားပုံကို ကျွန်တော် မြင်ယောင် ပါသည်။ စုဖုရားလတ်သည် ဘယ်တော့မျှ မပြန်သော သွားခြင်းမျိုးဖြင့် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာသွားခဲ့ပြီ။ သူ့ခြေအနံ့သည် ညိုမောင်းသော မန္တလေးမြေကြီးကို နောက်ထပ် ထိစရာအကြောင်း မရှိတော့ပြီ။ စုဖုရားလတ်သည် သဘောလက်ရန်တွင်ရပ်၍ အကြိတ်ကာ မျက်ရည်ပုံးသောမျက်လုံးများဖြင့် ဂေါဝီန်ဆိပ်ကမ်းကို ဖျော်ကြည့်နေပေလိမ့်မည်။

'သူရိယ' သဘောမှ ဥဩသံသည် ပဒေသနာစံမန္တလေးကို သင်္ဂြိုဟ်လိုက်သည့် ခေါင်းလောင်းသံဖြစ်ပြီး ကိုလိုနီမန္တလေးကို မွေးဖွားပေးလိုက်သည့် အချက်ပေးသံဖြစ် လေသည်။

(၅)

မန္တလေး၏ကိုလိုနီအရဏ်ဦး

မန္တလေး၏ဟောမန်အရဏ်ဦးများသည် အမြဲလိုလိုပင် လှနေတတ်သည်။ ကြည့်လင်သည် နေ့များတွင်ဆိုလျှင် အရဏ်သည် အရှေ့ရမ်းရိုးမ တောင်တန်းကြီးများပေါ်မှ ညင်းညင်း ပြေပြေ လျှောက်လာတတ်၏။ ပန်းနုရောင်အရဏ်ဦးသည် မှိုင်းပြာသော တောင်တန်းကြီးများ ထိပ်ပေါ်တွင် ယပ်တောင်တစ်ချောင်း ပွင့်လာသလို တဖြည်းဖြည်း ပွင့်လာပြီး နောက် ရှုခင်းတစ်ခုလုံးကို နေခြည်နုနုတို့ဖြင့် ပက်ဖျန်းပေးတတ်သည်။ ဆီးနှင်းတို့ ထူထပ်စွာ ကျနေသည့်နေ့များတွင်လည်း အရှေ့ရမ်းရိုးမတောင်တန်းကြီးများသည် နှင်းဖြူစာပဝါကို မြိုထားသည့်နှယ် နှင်းဖြူနှင့် တောင်ခိုး ဝိုးဝါးထွေးယှက်နေတတ်သည်။ ထိုစဉ် လင်းလုံသော အရဏ်သည် နှင်းဖြူစာပဝါထဲမှ ထိုးထွက်ကာ အပြင်သို့ ယိုမိတ်အန်ကျလာသည်။ ပန်းနုရောင်နှင့် နှင်းဖြူတို့သည် ထွေးနေကြသည်။ ထိုအခါ များတွင်လည်း မန္တလေး၏ပန်းနုရောင် မနက်ခင်းသည် တစ်မျိုးလှနေတတ်သည်။

ကျွန်တော်သည် မနက်စောစော အိပ်ရာမှထကာ ဘီလမ်းဘက်ရှိ ကျုံးဘေးတစ်လျှောက်တွင် လမ်းလျှောက်ထွက်လာခဲ့၏။ မြင်မြင်သမျှသည် ပန်းနုရောင်ပြေးနေကြသည်။ မြို့ရိုးကြီးများကလည်း ပန်းနုရောင်။ ကျုံးရေပြင်ကလည်း ပန်းနုရောင်။

မြန်မာ့သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်သော ကျွန်တော်တို့အမြင်များသည် ရှုပ်ထွေးကာ မပီမသဖြစ်နေပါသည်။ ကျွန်တော်တို့၏သမိုင်းအမြင်သည် အမျိုးသားရေးအမြင် ပျောက်နေသော သမိုင်းအမြင်သာ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအထဲတွင် သမိုင်းအထောက်အထားတို့ ကလည်း ပြည့်စုံခြင်းမရှိပြန်သည့်အခါတွင် ကျွန်တော်တို့မှာ သူတို့ရေးသမျှ အဟုတ်ထင်ခဲ့ကြရပါသည်။

ယခုအချိန်၌ကား တိမ်မြုပ်နေသော သမိုင်းအထောက်အထားတို့သည်လည်း ပေါ်သင့်သလောက် ပေါ်လာကြသည်။ ထိုအခါကျမှပင် 'သမိုင်းကျမ်းတစ်စောင်ကို မလေ့လာခင် သမိုင်းဆရာကို အလျင်လေ့လာဖို့လိုတယ်။ သမိုင်းဆရာရဲ့စွထောင့်ကို နားမလည်ရင် သူရေးတဲ့ သမိုင်းကျမ်းကိုလည်း နားလည်နိုင်မှာမဟုတ်ဘူး။ သမိုင်းဆရာရဲ့ စွထောင့်ကို သိမှသာ သူရေးတဲ့သမိုင်းကျမ်းကို နားလည်နိုင်တယ်' ဆိုသည့် သမိုင်းဗေဒ

ပညာရှင်တစ်ဦး၏စကားကို ကျွန်တော်သွား၍ အမှတ်ရသည်။ မြန်မာ့သမိုင်းနှင့် မြန်မာပြည်အား အင်အားစွာ သိမ်းပိုက်ပုံကို ရေးခဲ့ကြသည့် အနောက်တိုင်းသမိုင်းဆရာ များသည် သူတို့လိုချင်သောအချက်များကိုသာ ဖော်ထုတ်ရေးသားခဲ့ကြပြီး သူတို့မလို ချင်သော အချက်အလက်များ၊ သူတို့၏ ရုပ်တည်ချက်နှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိသော အချက် အလက်များ၊ သူတို့၏ ကိုလိုနီဝါဒ မြန့်ချိရေးယန္တရားအတွက် အသုံးမဝင်သော အချက်အလက်များအားလုံးကို ချောင်ထိုးဖုံးကွယ်ထားခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် သမိုင်း အချက်အလက်များကို ကြာကြာဖုံးကွယ်၍မရပါ။ ကိုလိုနီဝါဒ မြန့်ချိရေးယန္တရားအတွက် အသုံးမလိုသဖြင့် အမှိုက်ခြင်းထဲသို့ ပစ်ထားခဲ့ကြသော အထောက်အထားများကို မြန်မာတို့အပေါ်တွင် စေတနာထားသော တိုင်းခြားသမိုင်းဆရာအချို့နှင့် မြန်မာ့သမိုင်း သုတေသီတို့က အမှိုက်ခြင်းထဲမှ ကောက်လာ၍ သမိုင်းစာမျက်နှာပေါ်သို့ တင်ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် တိမ်မြုပ်နေသော အချက်အလက်အချို့ကို ကျွန်တော်တို့ သိလာခဲ့ကြရပါသည်။ ထိုအခါကျမှပင် ကျွန်တော်တို့သည် မြန်မာ့သမိုင်းကို အတော်အတန် ကြည့်လင်စွာ ကြည့်နိုင်ခြင်းခိုင်လာခဲ့ကြပါသည်။

ထိုအခါကျမှပင် မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့သော အင်္ဂလိပ်တို့၏ စစ်ပွဲသည် မတရားသော စစ်ပွဲများအနက် မတရားဆုံးဖြစ်သည်ကို ကျွန်တော်တို့ ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိမြင်လာခဲ့ကြရပါသည်။ ၁၈၅၃ ခု အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ဒုတိယစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားနေစဉ်၌ ကားလ်မတ်က နယူးယောက်ထရီဂွန်းသတင်းစာတွင် 'မြန်မာပြည် စစ်ပွဲ'ဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဆောင်းပါးတစ်စောင်ရေးခဲ့ရာ ထိုဆောင်းပါး၌ ဤသို့ ရေးထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

'အရှေ့တိုင်းတွင် တိုက်ခိုက်သော ဗြိတိသျှတို့စစ်ပွဲများအနက် မြန်မာပြည်ကို ဝင်တိုက်သော စစ်ပွဲလောက် အခြေအမြစ်ကင်း၍ အကြောင်းယုတ္တိပွဲသော စစ်ပွဲဟူ၍ တစ်ပွဲမျှမရှိသေးချေ။ (အိန္ဒိယပြည်စစ်ပွဲတွင် အနောက်မြောက်ဘက်မှ အန္တရာယ်ရှိသည်ဟု အကြောင်းပြနိုင်သေးသည့်တိုင်) မြန်မာပြည်စစ်ပွဲတွင်မူ မြန်မာတို့ဘက်မှ ကျူးကျော် ဝင်ရောက်နိုင်သည့် အန္တရာယ်ဟူ၍ လုံးဝမရှိချေ။ ဘင်္ဂလားနယ်နှင့် မြန်မာပြည်သည် တောင်တန်းကြီးများ ကာဆီးထားရာ ထိုတောင်တန်းကြီးများကို မည်သည့်စစ်တပ်မျှ ကျော်ဖြတ်ချီတက်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ ...မြန်မာပြည်ကို ဝင်တိုက်ခြင်းသည် အလိမ္မာပြည့် ဖြစ်နေသော အင်္ဂလိပ်မင်းစိုးရာစာ လူတန်းစားကို အလုပ်အကိုင် ရှာဖွေပေးရန်၊ အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာတစ်ဦး ပြောသကဲ့သို့ ထိုလူတန်းစားအတွက် အရှေ့တိုင်းတွင် သီးသန့်အလုပ်ရုံတစ်ခု၊ သို့မဟုတ် ဟန်ပတမ်နန်းရင်ပြင်တစ်ခု ဖန်တီးပေးရန်သာ ဖြစ်သည်ဟု ပြောရန်မျှတစ်ပါး အခြားအကြောင်းပြချက် မရှိတော့ချေ'ဟု ကားလ်မတ်က ရေးခဲ့သည်။

ကားလ်မတ်သည် ဒုတိယအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲကို ထိုသို့ကန့်ကွက်ရေးသား သွားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကားလ်မတ်သည် တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲမတိုင်မီ ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရာ ပို၍ဖြောင့်ကျသော ကျူးကျော်ရေးစစ်ပွဲကို မြင်

မသွားခဲ့ရပါ။ တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲကား အင်္ဂလိပ်တို့၏ မတရားစစ်ပွဲများအနက် မတရားဆုံးသောစစ်ပွဲဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ထိုစစ်ပွဲကို ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်ရှိ ပြည်သူများက ဝိုင်းဝန်း ကန့်ကွက်ခဲ့ကြပါသည်။ လန်ဒန်မြို့တွင် ဌာနချုပ်ထားရှိသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဖြန့်ဖြေရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအသင်းကြီးက အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီ (ဝင်စတန်ချာချီ၏ပခင်) ထံပေးပို့သော ကန့်ကွက်စာ၌ 'တိုင်းရင်းမြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရာ၌ လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးအကြောင်းပြချက်များ ပြသထားခြင်း မရှိသည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကုန်သွယ်ရေး အကျိုးစီးပွား သက်သက်တစ်ခုတည်းဖြင့် ထိုတိုင်းပြည်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် လုံးဝ တရားမျှတခြင်းမရှိသည့်အတွက်ကြောင့်လည်းကောင်း မြန်မာပြည်အား ရန်ပြုတိုက်ခိုက်မှုများ စတင်ခြင်းကို ဤကော်မတီက ကန့်ကွက်လိုက်သည်... 'ဟု ပါရှိသည်။ ၁၈၈၅ ခု နိုဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့ ဖိဒယ်ဘာတွင် ကျင်းပသည့် ဒါလင်တန်မိတ်ဆွေများအသင်း အစည်းအဝေးတွင်လည်း 'အိုးအိမ်များနှင့် ငြိမ်းချမ်း၍ အပြစ်မရှိသော လူသတ္တဝါများစွာတို့ကို သေကြေပျက်စီးစေမည့် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်ကြောင့် ခရစ်ယာန် သာသနာ၏ အမည်မှာမတော်ကို နောက်ထပ် ညှိုးနွမ်းစေခြင်းငှာ မသင့်ကြောင်း လေးနက်စွာဖော်ပြသည်ဟူ၍ ထိုအစည်းအဝေးကြီးက ယူဆသည်။ ထို့ပြင် အခြားသော ကိစ္စများမှာကဲ့သို့ပင် စစ်တိုက်ဖြေရှင်းမည့်အစား ဧစပေဆွေးနွေးသောနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်းဖြင့်လည်း ဤအစည်းအဝေးကြီးက ဖော်ပြသည်' ဟု ပါရှိသည်။

သို့ရာတွင် အင်္ဂလိပ်တို့၌ မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရန်ဆန္ဒ နှစ်ကတည်းက ရှိခဲ့သည်။ သူတို့စကားများကိုထောက်လျှင် ဤအချက်ကို ထင်ရှားစွာ တွေ့နိုင်သည်။

၁၈၅၄ ခုနှစ် နန်းမတော်ဝန် ခေါင်းဆောင်သည့် မြန်မာသံအဖွဲ့သို့ ပြန်ကြားရာ၌ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒါလဟိုဇီက 'ကောင်းကင်တွင် နေမင်းကြီး ထွန်းလင်းတောက်ပနေသမျှကာလပတ်လုံး အောက်မြန်မာနိုင်ငံသည် အင်္ဂလိပ်တို့ လက်ထဲတွင် ရှိနေလိမ့်မည်' ဟု ကြုံးဝါးခဲ့သည်။

၁၈၈၅ ခု ဩဂုတ်ထဲတွင် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ထံ ပေးပို့သော အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်၏ ပေးစာ၌ 'အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာ ကြီးမားစွာ လွှမ်းမိုးလာခြင်း၊ သို့မဟုတ် လုံးဝလွှမ်းမိုးသွားခြင်းကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ပိုင် မြန်မာနယ်မြေများနှင့် အိန္ဒိယပြည်တို့အဖို့ စိုးရိမ်ဖွယ်ကောင်းသော ရလဒ်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ တည်တညွတ်တည်း ယူဆကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် မန္တလေးနှင့်စစ်တိုက်၍ ဖြစ်စေ၊ ထိုအခြေအနေကို တားဆီးသင့်ပါသည်' ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၁၈၈၅ ခု အောက်တိုဘာလထဲတွင်လည်း လန်ဒန်ရှိ ဗြိတိသျှကျန်သည့်ကြီးများအသင်းက 'တိုင်းရင်းမြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် သို့မဟုတ် ဗြိတိသျှတို့၏ ဩဇာ လွှမ်းမိုးသော အစောင့်အရှောက်ခံ နယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် ထားရှိရန် အိန္ဒိယပြည်အစိုးရအား စောင့်နိုင်သမျှ

စောစီးစွာ ညွှန်ကြားပေးပါရန် ဟု အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီထံ စာရေးသားခဲ့သည်။ ဂလတ်စတိုး၊ ကာလကတ္တား၊ ရန်ကုန် စသည့် မြို့ကြီးများ၌ ကုန်သည်ကြီးများအသင်းများကလည်း အလားတူ တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ လန်ဒန်ရှိ နိုင်ငံရေးနှင့် လျှို့ဝှက်ငွာနုအကြီးအကဲ အိုင်ဝင်ဘန်းက 'အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန်၊ သို့မဟုတ် အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေအဖြစ် ထားရှိရန်အတွက် ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် အကြောင်းပြချက်တစ်ခုကို မရအရ ရှာရပေလိမ့်မည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဤအချက်များကိုကြည့်လျှင် ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် အကြံအစည်သည် မူလကတည်းကပင် ရှိပြီးသားဖြစ်လျက် အကြောင်းပြချက် ရှာနေခြင်း ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့၏ အကြောင်းပြချက်ကို ရန်းဒေါ့ချာချီ၏ အောင်ပွဲမိန့်ခွန်းတွင် အတိအလင်း တွေ့နိုင်သည်။ ရန်းဒေါ့ချာချီက မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့် ရည်ရွယ်ချက်များကို ဖော်ပြရာ၌ လေးချက်ပြခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ တိုင်းရင်းမြန်မာ ဘုရင်တစ်ပါး၏ မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းပျမှု၊ ဗြိတိသျှသစ္စာခံလူမျိုးများအား ဖိနှိပ်ညှင်းပန်းမှု၊ ဗြိတိသျှတို့၏ ကုန်စည်ရောင်းဝယ်ရေးကို ဟန့်တားမှုနှင့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံခြားသားတို့၏ ခြေရွပ်မှုတို့ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ပထမအချက်ဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းဘုရင်တစ်ပါး၏ မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းပျမှုဆိုသည်မှာ ဆွေတော်မျိုးတော်များ၏ အရေးအခင်းကို ဆိုလိုဟန်ရှိသည်။ အရေးအခင်းဖြစ်စဉ် မန္တလေးရှိ အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ်က ကန့်ကွက်ခဲ့ရာ ကင်းဝန်မင်းကြီးက မြန်မာနိုင်ငံသည် ထီးဆောင်းဘုရင်တစ်ပါးက အုပ်ချုပ်သည့် သီးခြားလွတ်လပ်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု အစဉ်အလာ ထိုအရေးကြောင့် တိုင်းပြည်တွင် မငြိမ်သက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာပါက နိုင်ငံတော်နှင့် သာသနာတော် အကျိုးစီးပွားများအတွက် ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်သာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်ကြားခဲ့သည်။

ဤအဖြစ်အပျက်နှင့် ဤပြန်ကြားချက်ကို အင်္ဂလိပ်တို့က 'မောက်မာမှုနှင့် ရက်စက်ရိုင်းပျမှု' ဟု ယူဆကြဟန်တူသည်။

ယခု နှစ်တစ်ရာကျော်မှ ပြန်ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်သည် မလိုလားအပ်သော အဖြစ်ဖြစ်ကြောင်းကို မည်သူမျှငြင်းဆိုကြမည်မဟုတ်။ သို့ရာတွင် ရောမသမိုင်းမှစ၍ အနိုင်နိုင်ငံ သမိုင်းများ၌ ပဒေသရာဇ်ခေတ်တွင် အပကိုသတ်၍ သားက မင်းလုပ်သည့်အဖြစ်တွေ၊ အစ်ကိုကိုသတ်ပြီး ညီက မင်းတက်လုပ်သည့်အဖြစ်တွေ ဒုနှင့်ဒေး ရှိကြပါသည်။ အင်္ဂလိပ်သမိုင်းတွင်ပင်လျှင် ဟန်နိုဝါမင်းဆက်တွင်မှ ထိုအစဉ်အလာ ပျောက်ခြင်းဖြစ်၏။ အမှန်အားဖြင့် သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့၏ အရေးအခင်းသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်၏ လုပ်ရပ်မဟုတ်။ သက်ဦးဆံပိုင်ပဒေသရာဇ်စနစ် ထုံးတမ်းအစဉ်အလာတစ်ရပ်သာ ဖြစ်သည်။ ဤအဖြစ်အပျက်သည် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် အမည်းကွက်ကြီးတစ်ကွက်ဖြစ်သော်လည်း

ပြည်တွင်ရေးကိစ္စတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ (ပုဂံမင်းလက်ထက်တွင် ထိုအဖြစ်မျိုး ပေါ်ခဲ့ဖူးသည့်တိုင် အင်္ဂလိပ်သည် ဘာမျှမပြောခဲ့။) ဗြိတိသျှတို့သည် ထိုအရေးအခင်းကို ကမ္ဘာသိအောင် အကြီးအကျယ် ဝါဒဖြန့်ကာ မြန်မာပြည်ကိုသိမ်းရန် အကြောင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဖန်တီးခဲ့ကြသည်။

ဒုတိယအချက်ဖြစ်သည့် ဗြိတိသျှသစ္စာခံလူမျိုးများကို ဖိနှိပ်သည်ဆိုသည့်ကိစ္စမှာလည်း အလွန်သေးပွဲသည့် ကိစ္စကလေးသာ ဖြစ်သည်။

အချက်အလက်များမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ကုလားမြို့ထဲတွင် ညအခါ မီးအိမ်မပါဘဲ သွားလာနေကြသော ဒိုဘီကုလားတစ်ယောက်ကို မြန်မာရဲတို့က ဖမ်းဆီးသည်။ အင်္ဂလိပ်သဘော မာလိန် ဒွိုင်းလ်က မြစ်ကမ်းရှိ မြန်မာတို့ အထွတ်အမြတ်ထားသောနေရာကို ဖြတ်သန်းသွားသဖြင့် မြန်မာရဲတို့ကဖမ်းဆီးကာ မိုးရွာထဲတွင် နှစ်နာရီကြာမျှ ချုပ်ထားသည်။ ကာနယ်ပိုင်ဒမ်ဆိုသူ မီးပုံးပျံစီးပြမည်လုပ်စဉ် မြန်မာတို့က ဝိုင်းဝန်းရိုက်နှက်သည်ဟုဆိုသည်။ ဧရာဝတီ ဖလိုတ်လာပိုင်သဘောတစ်စင်းပေါ်မှ မြန်မာစရီးသည် ၉၀ ခန့်ကို မြန်မာရဲတို့က အမိန့်မပါဘဲ ဖမ်းဆီးပြီး ကမ်းပေါ်သို့ ပြန်ခေါ်သွားသည်ဆိုသည့် အဖြစ်အပျက်များ ဖြစ်သည်။

အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို တိုင်ကြားသည့်အခါတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက ဒိုဘီကုလားတစ်ယောက်ကို ဖမ်းဆီးခြင်းမှာ မီးအိမ်မပါဘဲ မှောင်ရိပ်ခိုသွားလာနေသဖြင့် လူဆိုးသူမိုးထင်ပြီး ဖမ်းဆီးခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဒွိုင်းလ်ကို ဖမ်းဆီးခြင်းမှာလည်း ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ထားသောနေရာသို့ ဖြတ်သွားသဖြင့် ဖမ်းဆီးခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ညှင်းပမ်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ မှားယွင်းခြင်းသာ ဖြစ်ကြောင်း ပြန်ကြားကာ ဖမ်းဆီးခြင်းခံရသူတို့ကို ချက်ချင်း လွှတ်ပစ်သည်။ ဖမ်းဆီးသော မြန်မာရဲတို့ကို ကြိမ်ဒဏ်ဆယ်ချက်စီ ပေးသည်။ ဒိုဘီကုလားများထံမှ မြန်မာရဲတို့ တောင်းယူသည့်ငွေကို နှစ်ဆပြန်၍ ပေးစေသည်။ ဒွိုင်းလ်ကို ဖမ်းဆီးသော မြန်မာအရာရှိကိုလည်း ရာထူးမှချ၍ ထောင်ဒဏ်အပြစ်ပေးသည်။ အင်္ဂလိပ်သစ္စာခံလူမျိုးများကို ညှင်းပမ်းနှိပ်စက်ခြင်းမပြုရဟု ရာဇဝတ်ရုံးတော်များတွင် ကြော်ငြာစာကပ်သည်။ ဧရာဝတီသဘောပေါ်မှ မြန်မာတို့ကို ဖမ်းခြင်းမှာ အမိန့်မရဘဲ တစ်နယ်တစ်ကျေးသို့ ပြောင်းရွှေ့သဖြင့် မိမိ၏သစ္စာခံများဖြစ်သည့်အတွက် အရေးယူရခြင်းဖြစ်လေသည်။ ကာနယ်ပိုင်ဒမ်ကို ရိုက်နှက်သည်ဆိုခြင်းမှာ အကြောင်းမဲ့မဟုတ်တန်ရာဟု ယူဆရသည်။

ဤအချက်များကိုကြည့်လျှင် မြန်မာတို့သည် စွပ်စွဲချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ ကျေနပ်လောက်အောင် လိုက်လျောခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

တတိယအချက် ဗြိတိသျှတို့၏ ကုန်စည်ရောင်းဝယ်မှုကို ဟန့်တားနှောင့်ယှက်သည်ဆိုသည့်ကိစ္စမှာလည်း ဘာမျှခိုင်လုံခြင်းမရှိ။ ဤသည်ကို ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးချုပ်ဘားနဒ်၏ အစီရင်ခံစာထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ဘားနဒ်က 'မန္တလေးတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် သတ်ဖြတ်မှုများသည် အင်းဝ၏ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန် ခိုင်လုံသောအကြောင်းပြချက်မဟုတ်ကြောင်း၊ အကြောင်းတစ်ခုတစ်ရာမရှိဘဲ အင်းဝကို

သိမ်းယူခိုင်းခွင့်မရှိကြောင်း၊ သိမ်းယူမည်ဆိုပါက မြန်မာနှင့် စစ်ဖြစ်ရတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း။ ...ကုန်သည်များ စွပ်စွဲသကဲ့သို့ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် သွင်းကုန်များ လျော့နည်း သွားသည်ဆိုသည်မှာ မဟုတ်ကြောင်း၊ ကိန်းဂဏန်းများအရ သွင်းကုန်တန်ဖိုး တိုးတက် နေသည်ကိုပင် တွေ့ရကြောင်း၊ မြန်မာအစိုးရသည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်များကို လိုက်နာလျက်ရှိကြောင်း၊ ...အကယ်၍ သီပေါမင်းသည် ဗြိတိသျှ နယ်နိမိတ်များကို ချိုးဖောက်ခဲ့လျှင်၊ ဗြိတိသျှတို့၏ မဟာမိတ်များကို တိုက်ခိုက်ခဲ့လျှင်၊ ဗြိတိသျှတို့၏ သစ္စာခံများအား ညှင်းပမ်းခဲ့လျှင်၊ ဗြိတိသျှတို့၏ စီမံကိန်းများကို ပယ်ချခဲ့လျှင်၊ အမှားများကို ပြုပြင်ရန် ငြင်းဆန်ခဲ့လျှင်မူ အခြေအနေသည် တစ်မျိုး ဖြောင်းနိုင်ပါသည်။ ယခုအချိန်အထိမူ ဖော်ပြပါအခြေအနေများ ပေါ်ပေါက်ခြင်းမရှိသေး' ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

အထက်မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များ၏ ခြေစွပ်မှုများကို ရပ်စဲရမည် ဆိုသည်မှာလည်း တစ်ဖက်သတ် တောင်းဆိုချက်ဖြစ်နေသည်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတစ်ဦးတည်း ချယ်လယ်ကြီးစိုးခွင့်ရှိရမည်ဟု ဆိုခြင်းနှင့် အတူတူဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့နှင့် ဆက်ဆံရေး ယုံယွင်းနေသည့်အချိန် ၁၈၈၃ ခုနှစ်၌ မြန်မာတို့က သံအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဥရောပတိုင်းပြည်များသို့ လွှတ်လိုက်သည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဥရောပ နိုင်ငံများတွင် စက်မှုပညာရပ်ကို လေ့လာရန်နှင့် မဟာမိတ်သစ်များရှာရန် ဖြစ်သည်။

ဤတွင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် ရာဇသံကို ပို့လိုက်ကာ ငါးရက်အတွင်း အကြောင်း ပြန်ရမည်ဟု တောင်းဆိုပြီးနောက် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဤသည်တို့မှာ ပဒေသရာဇ် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ခြင်းရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ သီပေါမင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးသည် အားနည်းနေသည်။ မန္တလေးတွင် ထောင်ထည်သည်။ ထောင်ထည် အပြစ်မဲ့သူ အများအပြား အသတ်ခံခဲ့ကြရသည်။ စော်ဘွားအချို့ ထောင်ထားခြားနားနေကြသည်မှာ သုံးနှစ်ခန့်ရှိနေပြီ။ ပြင်သစ်တို့က မြင်ကွန်းနှင့် မြင်းခုန်တိုင်ဖဲ ချုပ်တို့ကို ကိုင်ထားပြီး အင်္ဂလိပ်က ညောင်ရမ်းနှင့်ညောင်အုပ် ဖဲ ချုပ်တို့ကို ကိုင်ထားကြသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် စက်မှုတော်လှန်ရေးကြီးကြောင့် ပြောင်းလဲသွားသော ဥရောပကို မြင့်ခဲ့ပြီးနောက် အုပ်ချုပ်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ဖျော်မှန်းနေသည်။ အင်္ဂလိပ်၏ စစ်အင်အားနှင့်မိမိ၏အခြေအနေကို နှိုင်းယှဉ်ကာ ဖြစ်ပွားလာသော ပြဿနာများကို သံတမန်နည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားနေသည်။ စုပုရားလတ်နှင့် တိုင်တာမင်းကြီးတို့က ဇာတိမာန်စိတ်ဓာတ် လွန်ကဲနေကြသည်။

ဤအခြေအနေကို အခွင့်ကောင်းယူကာ အင်္ဂလိပ်သည် မြန်မာပြည်ကို အလွယ် တကူ သိမ်းပိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။ မြင်းခြံတွင် လှေသင်းအတွင်းဝန်၏ အမြောက် ကြီးများမှ မြည်ဟိန်းသံသည် ပဒေသရာဇ် မန္တလေးကို ကာကွယ်သည့် နောက်ဆုံး အမြောက်သံဖြစ်လေသည်။ ထို့နောက်တွင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် ဖျော်ပွဲစားထွက်လာသကဲ့သို့ ဂေါပိန်ဆိပ်ကမ်းသို့ အလွယ်တကူ ရောက်လာခဲ့ကြလေသည်။

ထိုအချိန်၌ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာအတွင်းဝန်လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီသည် မှာတာလု

ပွဲတော်ကို ဆင်နွဲရန် မိတ်ဆွေတစ်ဦးနှင့်အတူ အိုင်ယာလန်ပြည် ဟောက်မြို့ကလေးသို့ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ ရန်းခေါ်ချာချီသည် သူ့မဟာတာဝန်ကြီး ပြီးမြောက်ခဲ့ပြီဖြစ်သဖြင့် ခိတ်လက်ပေါ့ပါး ရွှင်လန်းနေသည်။ လန်ဒန်မှ မထွက်ခွာမီ မြန်မာပြည်နှင့်ပတ်သက်သော ဆင်္ကြာညာချက်ကို အကြမ်းရေးခဲ့ပြီးပြီ။ ထိုဆင်္ကြာညာချက်ကို စနစ်နဝါရီလတစ်ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်၊ ကာလကတ္တား၊ ရန်ကုန်နှင့်မန္တလေးမြို့များတွင် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ထုတ်ပြန် ရန်လည်း စီစဉ်ခဲ့ပြီးပြီ။ သူ့ဆင်္ကြာညာချက်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

'သီပေါမင်း အုပ်စိုးခဲ့ရာ ပြည်နယ်များကို ၎င်း၏အုပ်စိုးမှုအောက်တွင် ဆက်လက် မတည်ရှိစေတော့ဘဲ ဧကရီဘုရင်မကြီး၏ နိုင်ငံတော်နယ်ပယ်အတွင်းသို့ သွတ်သွင်း လိုက်ပြီဖြစ်သဖြင့် ဧကရီဘုရင်မကြီး၏သဘောတော်အတိုင်း အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က အခါအားလျော်စွာ ခန့်အပ်သော အရာရှိမင်းတို့ကို အုပ်ချုပ်စေမည်ဖြစ်ကြောင်း ဧကရီ ဘုရင်မကြီး၏ အမိန့်တော်အရ ထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်သည်'ဟူ၍ ပါရှိသည်။

'လော့ဒ်ရန်းခေါ်ချာချီသည် ဧကရီဘုရင်မကြီးအား နှစ်သစ်ကူးလက်ဆောင်တစ်ခု အဖြစ် ဆက်သရန်အတွက် ကြေညာချက်ကို ၁၈၈၆-ခု စန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ရန် စီစဉ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ဒီဇင်ဘာလနောက်ဆုံးနေ့၌ ဆာရန်းခေါ်ချာချီသည် ဗာတာလူးပွဲတော် ကျင်းပရန်အတွက် သူ့မိတ်ဆွေဖစ်ဂစ်ဗွန်နှင့် အတူတူရှိနေ၏။ နာရီမှ ဆယ်နှစ်နာရီထိုးလိုက်သည်နှင့် သူသည် ဖန်စွက်ကိုမြှောက်ကာ 'ဟောက်မြို့သည် မြန်မာပြည်ကို ဗြိတိသျှအင်ပါယာထဲသို့ သွတ်သွင်းလိုက်ပြီ'ဟု တည်ကြည်လေးနက်စွာ ကြေညာလိုက်၏။ နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် ဘုရင်ခံချုပ်၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ကို ပုံနှိပ်ဖော်ပြကြ၏။ သမိုင်းမှတ်တမ်းတစ်လျှောက်ရှိ သိမ်းပိုက်ရေးကြေညာချက်များတွင် အတိုဆုံးသော ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်တစ်စောင်ပေတည်း' မှာ ဝင်စတန်ချာချီက သူ့ဖခင်၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိတွင် ဂုဏ်ယူဝင့်ကြွားစွာ ရေးခဲ့လေသည်။

ကျွန်တော်သည် ကျွေးဘေးတွင် လမ်းလျှောက်ရင်း လွန်ခဲ့သော နှစ်တစ်ရာက မန္တလေး၏ ကိုလိုနီအရက်ဦးကို မျှော်ကြည့်မိသည်။ ရန်းခေါ်ချာချီက ဟောက်မြို့ကလေးမှ အရက်ဦးတွင် ဧကရီဘုရင်မကြီးအား နှစ်သစ်ကူးလက်ဆောင်အဖြစ် မြန်မာပြည်ကို ဆက်သနေချိန်၌ ကိုလိုနီမန္တလေး၏ အရက်ဦးသည် သွေးတို့ဖြင့် ပေကျံနေပေလိမ့်မည်။ ကျွေးထဲတွင် ပေါက်နေသည့် ကြားပွင့်ဖြူဖြူတို့သည် မြန်မာမျိုးချစ်တို့၏ သွေးတို့ဖြင့် နီရဲနေပေလိမ့်မည်။ နန်းမြို့ရိုးထဲတွင် အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များသည် နန်းတော်ဆောင်၊ လွတ်၊ ရုံးတော်တို့မှ ကုလားထိုင်များ၊ စားပွဲများကို ချိုးဖျက်ကာ ထင်းဆိုင်နေကြ လိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ်တပ်ခိုလှုံတစ်ဦးသည် 'ကျွန်ုပ်မြန်မာများကို အလိုပြည့်ရန်မှာ လူဖြူ တို့၏ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးပါ' ဆိုသည့် ရဒီယားဒီကစ်ပလင်၏ကဗျာကို သီချင်းလုပ်၍ လေ့ချွန် နေပေလိမ့်မည်။ နန်းတော် ပိဋကတ်တိုက်ထဲရှိ ပေပုရိုက်တို့သည် စစ်မိနပ်တွေဖြင့် နင်းထားကြသဖြင့် ကြမ်းပြင်ပေါ်တွင် အပိုင်းပိုင်းအပြတ်ပြတ် ကြေမှုနေပေလိမ့်မည်။ အင်္ဂလိပ်တပ်သားတစ်ဦးသည် ဆင်းတုတော်တစ်ဆူရှိ မဏိတော်မှ စိန်ကြိုးတစ်လုံးကို ပြုတ်ယူနေပေလိမ့်မည်။ ယုန်ယံကျက်အလံသည် မြို့ရိုးတွင် လွင့်လျက်ရှိကာ အင်္ဂလိပ်

တပ်၏တန်းစီခရာသံသည် အဝေးမှ ပျံ့လွင့်လာပေလိမ့်မည်။ တာရိုးတစ်နေရာတွင် လူဆိုးဓားပြဟုဆိုကာ အင်္ဂလိပ်တပ်များက ပစ်သတ်သွားသော လူတစ်ယောက်သည် ရင်ပွင့်ကာ လဲကျနေပေလိမ့်မည်။

မန္တလေး၏အရုဏ်ဦးသည် အမြဲလိုလို လှနေတတ်၏။ သို့ရာတွင် မန္တလေး၏ ကိုလိုနီအရုဏ်ဦးကား လှပခြင်းမရှိ။

သိမ်းပိုက်ရေးသမားများ၏ အိပ်မပျော်သောညများ

မန္တလေးကိုရောက်လျှင် ဈေးချိုက နာရီစင်ကြီးကို ရှောင်၍မလွတ်။ ထိုနေရာသည် မန္တလေး၏ အချက်အချာကျသော လမ်းလေးစွဆုံဖြစ်သည်။ အနောက်သို့သွားလျှင် ပိုက်ကျုံးမရန်းခြံရိပ်မှတစ်ဆင့် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းသို့ ရောက်သည်။ အရှေ့သို့လာလျှင် ၂၆ ဘီလမ်းအတိုင်း ကျုံးဘေးသို့ရောက်သည်။ တောင်သို့သွားလျှင် ၈၄ လမ်းမကြီး အတိုင်း ဘုရားကြီးသို့ ဦးတိုက်သည်။ မြောက်သို့သွားလျှင် ဓားတန်းမှတစ်ဆင့် မြောက်ပြင်သို့ ဝင်သည်။

ဈေးချိုနာရီစင်ကြီးမြင်လျှင် တင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏ 'ယွန်းခင်ခင်' ဝတ္ထုထဲက ဇာတ်ဆောင်တစ်ယောက်ဖြစ်သော ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ ဗွန်ဇွိုင်ဆန်ကို ကျွန်တော် အမှတ်ရတတ်ပါသည်။ တင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏ စာအရ ဗွန်ဇွိုင်ဆန်မှာ အရပ်ထောင်ထောင် မောင်းမောင်း၊ နှုတ်ခမ်းမွေးရေးရေး၊ လှိုင်းတွန့်လို ဝေဒနာသောဆံပင်ညှိုလှဲလှဲ၊ မျက်လုံး မျက်ခုံးကောင်းနှင့် ယောကျ်ားပီသသော ဥပမိရုပ်ရှိသူ ဖြစ်ပါသည်။ ညနေခင်းတွင် အနောက်တိုင်းဝတ်စုံကိုဝတ်ပြီး မြက်ဦးထုပ်ဖြူကလေးကိုဆောင်းကာ ဇာတ်လိုက်မင်းသမီး ဖြစ်သူ မဲင်နီနှင့် ကျုံးဘေးတွင် လမ်းလျှောက်လေ့ရှိသည်။ ဗွန်ဇွိုင်ဆန်သည် မဲင်နီနှင့် ချစ်ကြိုက်ပြီးနောက် ပါရီသို့ပြန်သွားကာ ပြင်သစ်သူတစ်ယောက်ကို လက်ထပ်ယူခဲ့ သည်။ ဤတွင် မဲင်နီသည် ဗွန်ဇွိုင်ဆန်ကို လက်စားချေလိုသဖြင့် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်မိတ္တူကို ခိုးယူကာ အင်္ဂလိပ်လက်သို့ အပ်လိုက်သည်။

တင်နီဆန်ဂျက်ဆီ၏ ဝတ္ထုထဲမှ ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာကလေး ဗွန်ဇွိုင်ဆန်သည် သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် အမှထမ်းခဲ့သည့် ဗွန်ဇီလုံ၊ သို့မဟုတ် ဗွန်ဇီလိန်းကို ကျိန်စားပြုသရုပ်ဖော်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာတို့က သူ့ကို ဘုံဘုံလမ်းဟုလည်း ကောင်း၊ ဗိုလ်ဗီလင်းဟုလည်းကောင်း၊ ဗလန်းသခင်ဟုလည်းကောင်း ခေါ်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ ဗွန်ဇီလိန်းသည် သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် မဟာသကျသီဟ ရုပ်ပွားတော်ကြီးကို ဘုံခုနစ်ဆင့်ရှိ ပြာသာဒ်တော်သို့ အတင်အချ၊ နှုတ်လမ်းစောင်းတန်း တံတားဦးမှ အာလိန်သုံးဆင့်မံ ပလ္လင်တော်ထိပ်ရောက်အောင် ပင့်ဆောင်ရာတွင်

လိုအပ်သည့် အင်ဂျင်နီယာလုပ်ငန်းများကို တာဝန်ခံလုပ်သူဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှမက မန္တလေးနန်းမြင့်နှင့် ဈေးချိုနာရီစင်ကြီးကို ပုံစံထုတ်၍ တည်ဆောက်သွားသူမှာလည်း ထိုပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ ဗွန်ဗီလိန်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဈေးချိုနာရီစင်ကိုမြင်တိုင်း တင်နီဆင်ဂျက်ဆီ၏ 'ယွန်းခင်ခင်' ဝတ္ထုထဲက ဗွန်ဗီလိန်းကို ကျွန်တော် အမှတ်ရနေခြင်းဖြစ်သည်။

ဈေးချိုနာရီစင်ကြီးကိုမြင်သည့်အခါတွင်လည်း ပဟိုရ်စင်ကြီးကို ကျွန်တော် သတိရမိပါသည်။ ဗွယ်တော်စင်မြောက်ဘက် ဦးထိပ်လမ်းခြားလျက် နေ့လေးပဟိုရ်၊ ညလေးပဟိုရ် တီးရသည့် ပဟိုရ်စင် ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ပဟိုရ်စင်မှ စည်မတီးမီ နာရီထောင့်တို့က ရေနာရီကို စောင့်ကြည့်နေကြရသည်။ အဝ လက်ကိုးသစ်၊ စောက် လက်ခုနစ်သစ်ရှိ ကြေးဖလားထဲတွင် ဆယ့်သုံးနှစ်လွယ် ကညာပျို၏ ဆံပင်ဆယ့်ခြောက်ပင် စု၍ ဝင်သာရုံ အပေါက်ဖောက်ထားရသည်။ ထိုကြေးဖလားကို ရတနာရေအင်တုံတွင် ချထားစဉ် တဖြည်းဖြည်းရေဝင်၍ တစ်ခါနှစ်တိုင်း တာဝန်ကျ နာရီဖွဲ့က ငွေမောင်း တီးရသည်။ ထိုငွေမောင်းသံကို ကြားသည့်အခါတွင် ခေါင်းပေါင်းဖြူ၊ အင်္ကျီဖြူ ဝတ်ရုံရှည်ကြီးများကို ဝတ်ထားသည့် ပဟိုရ်သားတို့က ရွှေနန်းတော်ကြီးကို ဦးသုံးကြိမ် ချကာ စည်တီးရသည်ဟုဆိုသည်။ 'ဆယ့်သုံးနှစ် ပျိုကညာရယ်၊ ဆံကသာသွယ်လျောင်း၊ ဆယ့်ခြောက်ပင် ဝင်ရုံသာနှစ်ပါလို့၊ တစ်ခါနှစ်လျှင်၊ နာရီတွေညောင်းတယ်။ တီးပါ ရွှေမောင်း' ဟု နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်က တေးဖွဲ့ခဲ့ဖူးပါသည်။

ပဟိုရ်စည်တီးပုံကို နန်းတွင်းသူ မိညိုက 'စည်တွင် ပဟိုရ်၊ ကျွန်ုပ်ဆိုသား၊ ခါကိုသီခေ၊ ရှစ်ကြိမ်နေဖြင့်၊ ချက်ရေမရွေ၊ တီးခလေကား၊ ညဉ့်နေ့နာရီ၊ ခြောက်ဆယ် စီလျှင်၊ ချက်ချီလှည့်ကျူး၊ ညဉ့်ဦးသန်းခေါင်၊ သောက်ရောင် မိုးသောက်၊ မွန်းတည့် ရောက်က၊ ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်း၊ လူရဟန်းတို့၊ ထက်ဝန်းဖူးမြင်၊ သိ စီရင်သည်...'ဟု စပ်ဆိုခဲ့ပါသည်။

ပဟိုရ် ဟူသောစကားသည် ပဟာရဟူသော ပါဠိစကားမှ ဆင်းသက်လာသည် မြန်မာစကားဟု ဆိုကြပါသည်။ စည်ကြီး၊ ခေါင်းလောင်း၊ ငွေမောင်း စသည်တို့ကို တီးနှက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ခေါင်းလောင်းကြီးငါးလုံး၊ စည်ကြီးငါးလုံးရသော တကောင်း ပြည် သတိုးတိုင်းရမင်းလက်ထက်က ပေါ်ခဲ့သည်ဟု ရွှေဘုံနိဒါန်းတွင် ဆိုပါသည်။

လန်ဒန်သားသည် ဘစ်ဘင်းနာရီစင်ကြီးမှ နာရီသံကို နားထောင်၍ မွေးလာခဲ့ပြီး ထိုနာရီသံကို နားထောင်၍ သေသွားသကဲ့သို့ မန္တလေးသားသည်လည်း ပဟိုရ်စည်သံကို နားထောင်၍မွေးလာပြီး ပဟိုရ်စည်သံကို နားထောင်၍ သေသွားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပဟိုရ်စည်သံသည် မန္တလေးသား၏ဘဝကို ထိန်းချုပ်ပေးသော စည်းချက်ဖြစ်ပါသည်။ ဘုရင်သည် ထိုစည်းချက်အတိုင်း ညီလာခံဝင်ပြီး ထိုစည်းချက်အတိုင်း ညီလာခံ ခံပါသည်။ ဆင်းရဲသားသည် ထိုစည်းချက်အတိုင်း အလုပ်သွား၍ ထိုစည်းချက်အတိုင်း အလုပ်နားပါသည်။ ချုပ်၍ပြောရလျှင် ပဟိုရ်စည်သံသည် ပဒေသရာဇ်မန္တလေး၏ ဖိဝေဆာဆိုင်ရာ နရီစည်းချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ မန္တလေးမြို့ကြီးသည် ထိုစည်းချက်အတိုင်း

အသက်ရှင် လှုပ်ရှားနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုလိုနီခေတ် သီချင်းရေးဆရာ မှားစွာတို့က ပဟိုရ်စည်သံကို တေးကဗျာ ပွဲခွဲကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဦးချစ်ဖွယ်ကြီး ဆိုသည့် 'နာရီမျှ' သီချင်းတွင် နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်က 'နာရီမျှ၊ ရွှေဘိုဦး၊ မမြင်ပါဘူး၊ အို...ကွာလွမ်းထူး' ဟု စပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသီချင်းဖြင့် နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်သည် ပဟိုရ်စည်သံကိုလွမ်းသော သူ့အလွမ်းကို ပွဲပါသည်။ ထိုသီချင်းဖြင့် သူ့အလွမ်းကို ဧကတိမာန်အဖြစ် ပြောင်းပစ်ခဲ့ပါသည်။ 'ပဟိုရ်စည်၊ မောင်းတော်ဆော်ပြီ၊ ချစ်ဖွယ်ဩဇာတော်၊ တွေးသော် လွမ်းလှသည်။ မှန်ပါပေသည်၊ ရှေးက ကျွပ်တို့မြန်မာနာရီ' ဟု ကိုလိုနီခေတ် ပထမမျိုးဆက်ကာလက အဆိုတော် ဦးချစ်ဖွယ်ကြီးက ဆိုခဲ့ဖူးပါသည်။

ပဟိုရ်စည်သည် မန္တလေးမြို့ကြီး၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ နဂိုစည်းချက်ဖြစ်ရုံမျှမက ဒေသရာဇ်မန္တလေး၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ဖော်ပြသည့် သင်္ကေတလည်း ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် မန္တလေး၏ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှု အားလုံးကို ထိန်းချုပ်ထားသည့် ပဟိုရ်စည်သည် တစ်လျှောက်လုံး မြည်ခဲ့ရာမှ ရုတ်တရက် တိတ်ဆိတ်သွားခဲ့သည်။ ပဟိုရ်စည်သံ ပျောက်သွားသည်နှင့် မန္တလေး၏ ဇီဝဗေဒဆိုင်ရာ နဂိုသည်လည်း ကျိုးပျက်သွားခဲ့သည်။

ပဟိုရ်စည်သံ ပျောက်သွားပုံကို အင်္ဂလိပ်သိမ်းပြီး မကြာမီ မန္တလေးသို့ ရောက်လာသည့် 'ဘုံဘေဇာဇာန်' သတင်းစာအယ်ဒီတာ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဂရက်တန် ဂရိယာနိုက 'သီပေါမင်း လက်နက်ချသောနေ့တွင် စည်တော်သံများသည် ပျောက်သွားကြသည်။ ပဟိုရ်စည်သံ ကြိုသို့ ဆိတ်သုဉ်းသွားခြင်းကြောင့် ကြောက်စရာ ပိုကောင်းလာပြီး ညအခါတွင် ဆူပူသောင်းကျန်းမှုများ များပြားလာခဲ့သည်။ လွှတ်တော်ကို ပြန်လည်ပွဲစည်းရာတွင် ကာနယ်စလေဒင် ပထမဆုံး အဓိကထား၍လုပ်သော လုပ်ငန်းမှာ ပဟိုရ်စည်ကြီးမြည်ရေး ဖြစ်သည်။ လူထု၏စိတ်ဓာတ်ကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် များစွာ ထိရောက်သည့် ခြေလှမ်းပေးတည်း' ဟု ရေးခဲ့သည်။

မန္တလေးလူထုသည် သီပေါမင်းနှင့်မိဖုရားတို့ ပါတော်မူသွားသည်ကိုကြည့်ကာ ဘာလုပ်၍ဘာကိုင်ရမည်မသိဘဲ မွန်ထုပြီး ကြက်သေ သေနေကြသည်။ သူတို့စိတ်ထဲတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်သည် အိပ်မက်လော၊ မင်းပြောင်းမင်းလွဲလော၊ ကြားကာလလော ဆိုသည်ကို ဝေခွဲ၍ရဟန်မတူကြ။ မြန်မာတို့သည် မင်းပြောင်းမင်းလွဲများကို တွေ့ခဲ့ဖူးပြီ။ အာဏာစက်သည် မြန်မာမင်းတစ်မင်း၏လက်မှ အခြားမြန်မာမင်းတစ်မင်းလက်သို့ ပြောင်းသွားတတ်သည်။ ထိုမင်းပြောင်းမင်းလွဲသည် ပြဇာတ်ကြီးတစ်ခုတွင် ပြကွက်တစ်ကွက်မှ တစ်ကွက်သို့ ပြောင်းသည့် အပြောင်းအလဲမျှသာဖြစ်၍ တစ်ခန်းပြီးလျှင် နောက်တစ်ခန်း လာလိမ့်မည်ဟု နားလည်ထားခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ယခုမင်းပြောင်းမင်းလွဲကား ပြကွက်တစ်ကွက်မှ အခြားတစ်ကွက်သို့ ပြောင်းခြင်းမဟုတ်။ ပြဇာတ်ရှည်ကြီး ပြီးဆုံးသွားခြင်းဖြစ်သည်။ မန္တလေးသားသည် ပြဇာတ်ရှည်ကြီး ပြီးဆုံးသွားခြင်းကို မသိလိုက်ဘဲ ကြက်သေသေ၍ ကြည့်နေသည်။

ထိုအဖြစ်အပျက်သည် ပြဇာတ်တစ်ခန်းပြောင်းခြင်းမဟုတ်။ ပြဇာတ်ကြီး ပြီးသွား

ခြင်းဖြစ်ကြောင်းကို လူထုက ရုတ်တရက် မသိလိုက်ကြ။ သီပေါမင်း၏ နန်းရင်ပြင်နှင့် လွတ်တော်သည် နီးကပ်လာသည့် ကျူးကျော်ရေးသမားတို့၏ အန္တရာယ်နှင့်ပတ်သက်၍ လူထုကို ကြိုတင် အသိပေးနိုင်ခဲ့။ ကျူးကျော်စစ်ကို ဆန့်ကျင်ရန်အတွက်လည်း လူထုကို လှုံ့ဆော်ခြင်းမပြုခဲ့။ သီပေါမင်းသည် နောက်ဆုံးအချိန်ကျမှသာလျှင် 'ရဲမက်စစ်သည်တော်အပေါင်းတို့ဖြင့် စစ်အင် ကျင်းပတော်မူလျက် ကိုယ်တော်တိုင် ရွှေစက်တော်ဖြန့်ချိတော်မူ၍ မိစ္ဆာ အင်္ဂလိပ် ကုလားလူမျိုးတို့ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်း နှိမ်နင်းသိမ်းယူတော်မူမည်' ဟုသော ကြေညာချက်တစ်စောင်ကိုသာ ထုတ်နိုင်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် နောက်ကျလေပြီ။

မြန်မာတို့သည် ပြဇာတ်ရည်ကြီးမှ ပြကွက်တစ်ခု ပြောင်းသွားသည်အထင်ဖြင့် ငေးကြည့်နေမိကြသည်။ ကြောင်အမ်းအမ်းဖြစ်နေကြသည်။ နောက်ပြကွက်တစ်ခုကို မျှော်သူက မျှော်ကြသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပြကွက်မရှိတော့။ ကတ္တီပါကားလိပ်ကြီး ကျလာသည့်အခါတွင်မှ ထိုပြဇာတ်ကြီး ပြီးဆုံးသွားကြောင်းကို သဘောပေါက်လေပြီ။

ထိုညက ပဟိုရ်စည်သံ ဆိတ်သွားသည့်အခါတွင် မန္တလေးတစ်မြို့လုံးသည် တုတ်ဖြင့် ထိုးဆွလိုက်သော 'ပျားဆုံကြီးတစ်ဆုံကဲ့သို့ လှုပ်ရှားဆူပူပြေလာခဲ့သည်။ ဘရီးဂေးဒီးယား ဂျင်နရယ်ဖို၏ အမှတ် ၂၁ နှင့် အမှတ် ၂၅ မဒရပ်မြေလျှင်တပ်ရင်း နှစ်ရင်းသည် နန်းမြို့တော်တံခါးများနှင့် တံတားများကို တာဝန်ယူ စောင့်ကြပ်နေကြသည်။ ဧည့်တော် လေးပြင်လေးရပ်တွင် တပ်ခွဲလေးခုစီ ဖြန့်ချထားကာ ကင်းလှည့်နေကြသည်။ စစ်ဖိနပ်သံများ၊ ပြောက်တိုပြောက်ကျား ထွက်ပေါ်လာသော သေနတ်သံများက မန္တလေးမြို့၏ ညကို ပုဒ်ဖြတ်ပေးနေကြသည်။ ဗြိတိသျှတပ်နှင့် ခပ်လှမ်းလှမ်းရှိ အတုမရှိကျောင်းရပ်ပွားတော်မှ စိန်ကြီးတစ်လုံး ပျောက်ဆုံးသွားသည်။ စောင့်ကြပ်နေသော မြန်မာတပ်တို့ ဖြုတ်ယူသွားခြင်းဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဗြိတိသျှတပ်တမ်းများက ဖော်ပြကြသည်။ မဟာမြတ်မုနိဘုရားကြီးမှ စိန်ကြီးတစ်လုံး၊ ရတနာခုခန့်ပါးတို့ စီခြယ်ထားသည့် ရွှေစလွယ်ကြီးတစ်သွယ်လည်း ပျောက်ဆုံးသွားသည်။ ရတနာကုန်သည်ကြီးတစ်ဦး သူ့အိမ်မှာပင် အသတ်ခံရသည်။ သူ၏ညီကိုလည်း မန္တလေးတွင်ရှိသည့် နိုင်ငံခြားသား အရပ်သားများက ဝိုင်းဝန်းသတ်ဖြတ်လိုက်ကြသည်။ ဓားပြထင်၍ မှားယွင်းသတ်မိကြောင်းဖြင့် ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ထိုရတနာကုန်သည်အစ်ကိုနှစ်ယောက် တစ်ညတည်းတွင် အသတ်ခံရခြင်းမှာ တိုက်ဆိုင်မှုမဖြစ်နိုင်။ ကင်းလှည့်နေသော ဘရီးဂေးဒီးယားဂျင်နရယ်ဖို၏တပ်များကို အဝေးမှ သေနတ်ဖြင့် ပစ်သည့်အခါများလည်းရှိသည်။ ဗြိတိသျှတပ်များသည် မည်းမည်းမြင်သမျှကို ပစ်ခတ်ပြီးနောက် လက်ဝယ်လက်နက်တွေ့ရှိသူ၊ တုတ်၊ ဓားဆွဲကိုင်သူကို တွေ့သည်နှင့် ပစ်လတ်လိုက်ကြသည်။ ကာနယ်ကာရေးအမှုပြုသည့် အင်္ဂလိပ်တပ်များသည် အမြောက်စက်ရုံနှင့် ခဲယမ်းမီးကျောက်စက်ရုံတို့ကို ဝင်ရောက်ကာ လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်များ၊ စက်ကိရိယာများကို သိမ်းဆည်းကြသည်။ သို့ရာတွင် အကောင်းမရှိတော့။ စက်ပစ္စည်းများကို ရွာနီးချုပ်စပ်ရှိ မြန်မာတို့က ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးသွားခဲ့ကြလေပြီ။ မြန်မာတပ်ကို ဖျက်လိုက်

သဖြင့် အချို့တပ်သားများသည် လက်နက်များကို ယူဆောင်ကာ အိမ်သို့ ပြန်သွားကြလေပြီ။ အချို့မြန်မာ့ဌာသားတို့က မြို့တွင်းသို့ဝင်ကာ ပစ္စည်းတို့ကို သယ်ဆောင်သွားကြလေပြီ။ အချို့ရပ်ကွက်များတွင် မီးတွေ တဟုန်းဟုန်း တောက်လောင်နေလေပြီ။

သိမ်းပိုက်ရေးသမားတို့သည် အုန်းအုန်းကျက်ကျက်ဖြစ်လျက်ရှိသော မန္တလေးမြို့ကြီးကို 'ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရန်' နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကြိုးပမ်းကြသည်။ သံဃာတော်များထံ ချဉ်းကပ်၍ မေတ္တာရပ်ခံပေးရန် လျှောက်ထားကြသည်။ တစ်ဖက်တွင် အကြမ်းဖျင်းဖြင့်လည်း နှိပ်ကွပ်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်၏ အာဏာစက်ကို ဆန့်ကျင်သူ၊ လက်နက်ဦးကိုင်လျက်ရှိသူမှန်သမျှကို 'လူဆိုးဝားပြ' ဟုဆိုကာ ပစ်သတ်လိုက်ကြသည်။ အချို့ကို ရက်ရက်စက်စက် လူမဆန်သောနည်းများဖြင့် သတ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

ဂရက်တန်ဂရိယာရီ၏မှတ်တမ်းတွင် ငနိုင်းဆိုသူအား ညှင်းပန်းသတ်ဖြတ်ပုံကို အကျယ်တဝင့် ရေးထားသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့၏အာဏာစက်ကို တွန်းလှန်ရန် လွှတ်တော်ဝန်ကြီးနှစ်ဦး ပါဝင်သည့်ဟု သင်္ကာမကင်းဖြစ်ကာ ဝန်ကြီးတစ်ဦး၏တပည့် ငနိုင်းဆိုသူကို အင်္ဂလိပ်တို့က ပမ်းဆီးခဲ့ကြသည်။ အကြမ်းကြုတ်ဆုံး၊ အရက်စက်ဆုံးနည်းများဖြင့် စစ်ဆေးသည့်တိုင် ငနိုင်းက သူမသိရပါဟု ငြင်းသည်။ ဤတွင် သူ့ကို သေဒဏ်စီရင်ချက်ချထားသော သူပုန်ငါးယောက်နှင့်အတူ ချုပ်ထားပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ထပ်မံ စစ်ဆေးသည်။ အဖြေကိုမရသည့်အခါတွင် ငနိုင်းကို သူပုန်ငါးယောက်နှင့်အတူ မြို့ရိုးအပြင်သို့ ထုတ်လာခဲ့သည်။ သူပုန်ဆိုသူများကို မြို့ရိုးအပြင်တွင် လက်ပြန်ကြီးတုပ်ကာ နှစ်သုတ်ခွဲ၍ ပစ်သတ်လိုက်သည်။ ထို့နောက် ငနိုင်းကိုလည်း ပစ်သတ်ရန် အသင့်ပြင်ဆင်ပြီးနောက် တပ်သားများအား ပစ်ရန် သေနတ်ဖြင့် အချိန်ခိုင်းထားလိုက်သည်။ ထိုသို့အချိန်ခိုင်းပြီး အနီးရှိစာရွက်တစ်ရွက်ပေါ်တွင် သူတို့ရလိုသည့် ပြောငှာချက်ကိုရေးပြီးနောက် ငနိုင်းကို လက်မှတ်အထိုးခိုင်းသည်။ အနားတွင် ရပ်ကြည့်နေသော 'ရန်ကုန်ဂေဇက်' သတင်းစာမှ သတင်းထောက် မစ္စတာရိုးစ်၊ 'အီလက်ထေရိုတ်တက် လန်ဒန်နယူးစ်' မှ ဓာတ်ပုံဆရာ ပရိုင်ယားထံမှ စာရွက်တောင်းပြီး ရလိုသည့် ပြောငှာချက်ကို ကောက်ရေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဂရက်တန် ဂရိယာရီ၏မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၁ ရက်နေ့တွင်လည်း လန်ဒန်တိုင်းသတင်းစာကြီးတွင် အောက်ပါသတင်းတစ်ပုဒ် ပါရှိသည်။

'တပ်ထိန်းချုပ် ကြီးမှူးလုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် လူသတ်ပွဲများတွင် အမြဲတမ်း လိုလို မြင်တွေ့နေရသည့် စက်ဆုပ်ဖွယ်မြင်ကွင်းများကြောင့် (အင်္ဂလိပ်)လူထုအများကြားထဲတွင် အုတ်အော်သောင်းတင်းဖြစ်လာခဲ့သည်။ တပ်ထိန်းချုပ်သည် အပျော်ကမ်းဓာတ်ပုံဝါသနာအိုးတစ်ယောက်ဖြစ်သည်နှင့်အညီ သေနတ်ကျည်ဆန် ထိမှန်လိုက်သည့်အချိန်၌ အသတ်ခံရသူတို့၏ မျက်နှာအမူအရာ၊ အနေအထားကို မှတ်တင်းတင်ဓာတ်ပုံရိုက်၍ တိကျစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားလိုသည်။ ထို့ကြောင့် 'အသင့်ပြင်' 'ချိန်' ဆိုသည့် အမိန့်များကို ပေးပြီးနောက်တွင် တပ်ထိန်းချုပ်သည် သူ့ကင်မရာကို နေသား

ကျအောင် ချိန်ထားသည်။ လိုရာအကွက်ကိုရအောင် ချိန်ပြီးသည့်နောက်မှ ပစ်ရန် တပ်စုမှူးကို တပ်ထိန်းချုပ်က အမိန့်ပေးသည် ဟု ထိုသတင်းထဲတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

ထိုသတင်းကြောင့် ဗြိတိသျှလွတ်တော်ထဲတွင် ဒေါသထွက်နေသော အမတ်များက ထိုကိစ္စကို မေးမြန်းခဲ့ကြသည်။ အစိုးရက စုံစမ်းသည့်အခါတွင် ထိုအတိုင်း မှန်ကြောင်းကို အချိန်အတော်နှောင်းမှ သိရှိလာခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှ ထိထိရောက်ရောက် အရေးယူခဲ့ခြင်းမရှိဟု သမိုင်းဆရာများက ရေးခဲ့ကြသည်။ 'ဗြိတိသျှတို့အား ပြင်းထန်သည့် ခုခံမှုများမရှိခဲ့သည့်ပြင် မည်သည့်ရက်စက်မှုမျိုးကိုမျှ ကျူးလွန်ခဲ့ခြင်းမရှိသည့် မြန်မာတို့အား တပ်ထိန်းချုပ်က အစုလိုက်အပြုံလိုက် ထုတ်၍ သတ်ပစ်နေခြင်းမှာ လွန်စွာ အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသည့် အခြင်းအရာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်' ဟု သမိုင်းဆရာ ဒေါက်တာဆင်းဟားက ရေးခဲ့သည်။

အစဉ် မြန်မာတို့သည် မင်းပြောင်းမင်းလွဲကို ကြိုဆိုနေကြသည်ဟု ဗြိတိသျှတို့ ထင်ခဲ့ကြ၏။ အထက်မြန်မာပြည်အား ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ခြင်းကို အားရဝမ်းသာရှိလိမ့် မည်ဟု ထင်ခဲ့ကြ၏။ သို့ရာတွင် အခြေအနေသည် ထိုသို့မဟုတ်။

'မြန်မာလူမျိုးတို့သည် သိမ်းပိုက်ရေးကို မျှော်လင့်တကြီး စောင့်စားနေသည်ဟု ထင်ခဲ့ခြင်းမှာ မှားယွင်းသောအထင် ဖြစ်ပါသည်။ သူတို့ကိုကြည့်၍ သူတို့စကားကို ကြားရသည်နှင့်အမျှ မြန်မာတို့သည် ပေါ့ပေါ့တန်တန်နေကြသည့်တိုင် အလောင်းဘုရား မင်းဆက်အပေါ်တွင် သစ္စာစောင့်သိ ရိုသေလျက်ရှိကြောင်းကို ကျွန်တော် ပို၍သဘော ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ မည်သည့်နေရာတွင် လွှင့်ထူသည်ဖြစ်စေ မြန်မာဘုရင်အလံသည် နောက်လိုက်နောက်ပါတို့ကို စည်းရုံးသိမ်းသွင်းနိုင်မည်သာ ဖြစ်ပါသည်' ဟု သိမ်းပိုက် ရေးတပ်များနှင့်အတူ လိုက်ပါလာသည့် ဘရိဂေဒီးယားကျင်နရယ် ဂွိုက်က ၁၈၈၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် သူ့လျှို့ဝှက်စာတစ်စောင်၌ ဖော်ပြထားသည်။

၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလထဲတွင် မန္တလေးသို့ ရောက်လာသည့် ပါဠိဘာသာဗေဒ ပညာရှင် ရှဂျားလူမျိုး မင်နာယတ်ကလည်း သူ့နေ့စဉ်မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့၏။

'ဇန်နဝါရီလ ၁၃ ရက်။ ။ ဘာသာတရား ကိုင်းရှိုင်းသည့် မြန်မာတို့က အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ခြင်းကို လိုလားခြင်းမရှိကြ။ ထိုသို့သိမ်းပိုက်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓ သာသနာတော်ကို ပျက်စီးစေလိမ့်မည်ဟု ထင်နေကြသည်။

'ဇန်နဝါရီလ ၂၃ ရက်။ ။ သိမ်းပိုက်ရေးပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ လူထု၏ စိတ်ဓာတ်အခြေအနေ မည်သို့ရှိသည်ကို ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့ ကောင်းစွာ သဘောပေါက်ကြသေးဟန် မတွေ့။ သို့ရာတွင် အပြင်လူတစ်ယောက်အနေဖြင့်မူ မြန်မာ လူထု၏ စိတ်ဓာတ်ကို ထင်းထင်းကြီး မြင်နေရသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်း ရှေ့တွင်ရပ်နေသော ဝစ်ဗါရီတစ်ယောက်ကိုမြင်သည့်အခါ၌ ဦးကာ၏ မျက်လုံးထဲတွင် ဒေါသနှင့် အခဲမကျေမှုသည် တလက်လက် တောက်နေသည်။ သီပေါဘုရင်ရှိစဉ်က လူထုများသည် ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် ရှိခဲ့ကြကြောင်း၊ သူ့ကျောင်းတိုက်တွင်လည်း သံဃာ များ၊ ကျောင်းသားများနှင့် စည်စည်ကားကားရှိခဲ့ကြောင်း၊ ယခုမူ အရာအားလုံး

ပြောင်းလဲခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း။ စာသင်သား သံယာအများအပြားလည်း ထွက်ပြေးကုန်ကြပြီ ဖြစ်ကြောင်း။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ကွယ်ပသွားမည်ကို စိုးရိမ်မိကြောင်း။ မိမိတို့ ယခင် နေထိုင်လာခဲ့သည့် အစဉ်အလာများ ပပျောက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်းဖြင့် ကျောင်းထိုင် ဆရာတော်ကြီးက ကျွန်ုပ်ကို ပြောပြသည်။'

မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် မြန်မာပြည် 'ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး'ကို အဓိက တာဝန်ယူခဲ့ရသည့် ဆာရားလိမ်ကရောစဝိတ်က 'မြန်မာဘုရင် မရှိတော့သည့်အထွက် ဖိမိတို့အဆင့်အတန်းနှင့် ဩဇာသည် ကျဆင်းသွားတော့မည်ဖြစ်ကြောင်းကို သံယာတော်တို့ သိကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့နှင့်အတူ ပျော်ရွှင်ခြင်းဖြစ်ရန် တောင်းပန်လျှောက်ထား၍ ရှုနိုင် မည်မဟုတ်ချေ'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ကျွန်တော်သည် ဗြိတိသျှတို့သိမ်းပိုက်ခါစ မန္တလေးနှင့် ပတ်သက်သော မှတ်တမ်း များကိုဖတ်ရင်း 'စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး' ဝတ္ထုကြီးထဲက နပိုလီယန်၏တပ်များ မော်စကိုသို့ ဝင်ခန်းကို သွား၍သတိရနေသည်။

တော်စတိုင်းက နပိုလီယန်၏တပ်များ ဝင်ရောက်လာသည့်အခါတွင် တွေ့ရသည့် မော်စကိုမြို့ကို ဟင်းလင်းဖြစ်နေသော ပျားအုံကြီးတစ်အုံနှင့် နှိုင်းထားသည်။ ပြင်သစ်တို့ ဝင်လာသည့်အခါတွင် မော်စကိုရှိ မြို့သူမြို့သား အပုံငါးဆယ်ပုံလျှင် တစ်ပုံမျှ ကျန်သေး သည့်တိုင် မော်စကိုသည် ပျားဘုရင်မ ကင်းမဲ့သော ပျားအုံတစ်အုံနှင့်တူသည်။ ရုတ် တရက်ကြည့်လိုက်လျှင် ထိုပျားအုံသည် အခြားသော ပျားအုံတစ်အုံကဲ့သို့ပင် အသက်ရှင် လုပ်ရှားနေသည့်တိုင် အသက်မရှိတော့ပြီ။ ယခင်က ပျားအုံထဲတွင် ပျားထောင်ပေါင်း များစွာတို့သည် တပီစီအလုပ်လုပ်လျက်၊ တောင်ပံခတ်လျက်၊ လူးလာလျက်၊ ပျားရည်ကို ထုတ်လျက်ရှိသည့်တိုင် ယခုမူ ထောင့်ကြိုထောင့်ကြားမှ ပျားကောင်တို့၏ မညီမညာ သော မြည်သံကိုသာ ကြားရသည်။ ယခင်က ပျားကောင်တို့သည် ပျားရည်ကိုယူ၍ ပျားအုံသို့ လာခဲ့ကြသည်။ ယခု ပျားရည်ကိုယူ၍ အပြင်သို့ ထွက်သွားကြသည်။ ယခင်က ပျားရည်တို့ဖြင့် နို့စွတ်သန့်ရှင်းနေသော ပျားအုံကြမ်းပြင်သည် ပျားဖယောင်း၊ ပျားချေး၊ ပျားကောင်သေ၊ ပျားအတောင်ပံ၊ ပျားခြေလက် အကျိုးအပဲ့တို့ဖြင့် ညစ်ပတ် လျက်ရှိသည်။

ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ပြီးစ မန္တလေးအကြောင်းကိုဖတ်ရင်း မန္တလေးမြို့ကြီးသည် လည်း ထိုအတူဖြစ်နေလိမ့်မည်ဟု ကျွန်တော် ထင်ပါသည်။ မြန်မာတို့သည် မန္တလေး ကျပြီးသည့်အချိန်တွင် ရုတ်တရက် ကြက်သေသေနေကြသည်။ ပဟိုရ်စည်သံ တိတ် သွားသည့်အခါတွင်မူ စစ်ပွဲ၏ အစဉ်အလာကို လိုက်နာခြင်းမရှိသော စစ်ပွဲစစ်မျိုး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့လေပြီ။ မြန်မာတို့သည် မြို့ကြီးမှ ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းယူခြင်းမပြုရသေးသော ရရာပစ္စည်းတို့ကိုယူ၍၊ အရပ်လေးမျက်နှာသို့ ထွက်ခွာသွားခဲ့ကြသည်။ ထိုအပြုအမူ သည် သာမန်အချိန်များ၌ တောမီးလောင်၍ လက်ခပမ်း ပေါက်ခတ်သော တောကြောင် လူဆိုးစားပြတို့၏ အပြုအမူဟု ဆိုသော်လည်း နိုင်ငံခြားကျူးကျော်ရေးတပ်များ ကိုယ် တိုင်ပြည်ကို ဝင်ရောက်သည့်အချိန်မျိုး၌ကား ထိုအပြုအမူတို့သည် ကျူးကျော်မှုဆန့်ကျင်

ရေးအပြုအမူ၊ မျိုးချစ်အပြုအမူဟု ခေါ်ရမည်သာဖြစ်ပါသည်။ ထိုအပြုအမူမျိုးတွေ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ဒုနှင့်ဒေး ရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုမျှမက လူထုများသည် သင်းကွဲလာသော သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များကို ဓားဖြင့် ဝင်ခုတ်ကြသည်။ သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ၏ ထောက်ပံ့ရေးလမ်းကြောင်းများကို ဖြတ်တောက်ကြသည်။ မိမိထက်အားကြီးသော ရန်သူများကို ခါတိုင်းလို ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုတော့ဘဲ အဓကလေးများခွဲ၍ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ကိုယ့်ထက်သာလွန် အင်အားကြီးမားသော ရန်သူကို ရှောင်ပေးပြီး အခွင့်သာသည်နှင့် တွေ့ရာနေရာမှ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ရန်သူနှင့် ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲဖြစ်နေစဉ်တွင် မိမိသည် သာလွန်ကြီးမားသော အင်အားဖြင့် ရန်သူကို စုပြုထိုးနှက်ရမည်ဟု စစ်ပွဲ၏သမားရိုးကျ ဥပဒေများက ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့၏စစ်ပွဲကား ထိုသို့မဟုတ်။ စစ်ပွဲ၏ ထိုသမားရိုးကျဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ကာ မိမိထက် ကြီးမားသောရန်သူကို အဓကလေးများ ခွဲ၍ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ မြန်မာတို့၏ ထိုစစ်ပွဲမျိုးသည် ပြောက်ကျားစစ်ပွဲဖြစ်ပြီး အမျိုးသားရေးစစ်ပွဲတိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်တတ်သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

မန္တလေးကျပြီးနောက် မွန်ထုနေသော မြန်မာတို့သည် သတိရလာသည်နှင့် ထိုပြောက်ကျားစစ် တင်းပုတ်ကြီးကိုကိုင်ကာ စတင်လှုပ်ရှားလာခဲ့သည်။ မြန်မာ၊ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ချင်း စသည့် တိုင်းရင်းသားပေါင်းစုံတို့သည် မည်သူမျှ မစည်းရုံးရာ မည်သူမျှ တိုက်တွန်းရခြင်းမပြုရဘဲ ဇာတိမာန်သွေး နိုးသောကြောင့် ရရာလက်နက်တို့ကို ကောက်ကိုင်လာခဲ့ကာ သိမ်းပိုက်ရေးသမားတို့ကို တွေ့ရာနေရာတွင် ခုခံခဲ့ကြသည်။ မြန်မာတို့၏ ပြောက်ကျားစစ်ပွဲကို အင်္ဂလိပ်တို့သည် ငါးနှစ်ကြာအောင် တိုက်ခိုက်ယူခဲ့ရလေသည်။

မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးစဉ်များသည် သိမ်းပိုက်ရေးသမားအတွက် အိပ်မပျော်သောညများ ဖြစ်ခဲ့ကြလေသည်။

မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်၌ သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ၏ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သီပေါမင်းညီလာခံကျင်းပရာ ခန်းမထဲတွင် ရုံးဖွင့်ထားသည်။ ကာနယ်စလေဒင်သည် ရွှေနန်းတော် ပိဋကတ်တိုက်ထဲတွင် စခန်းချနေသည်။ သီပေါမင်း၏နေရာသီစံနန်းတော်ကို စစ်ဗိုလ်များ၏ ဂျင်မခါနာကလပ် လုပ်ထားသည်။

သမားရိုးကျစစ်ပွဲကို ထုကြီးထည်ကြီးဖြင့်သာ ကိုင်တိုက်ခဲ့ဖူးသည့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မြန်မာတို့၏ ပြောက်ကျားတပ်ကို နားမလည်နိုင်အောင် ဖြစ်နေသည်။ သူ၏အတွေ့အကြုံကြည့်လျှင် ဤအချက်ကို သိနိုင်သည်။ အင်္ဂလိပ်-အိန္ဒိယ အစိုးရသည် မိမိ၏ရာဇသံကို မြန်မာတို့က ပြန်ကြားခြင်းမပြုမီ ပဝေသဏီကတည်းက ပင်လျှင် မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းကာ လက်နက်အပြည့်အစုံ တပ်ဆင်ထားခဲ့ပြီး နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်ရန် မီးစိမ်းပြမည့်အချိန်ကို စောင့်နေခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၂၂ ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒ်ပရင်က မဒရပ်ဘုရင်ခံထံပေးသောစာ၌... 'ကျွန်တော်တို့ဟာ မြန်မာတွေကို သတိတရားရလာအောင် လုပ်ရလိမ့်မယ်။ စတင်လှုပ်ရှားပြီဆိုတာနဲ့ တစ်ပိုင်းတစ်စ (မြေမသေ တုတ်မကျိုး) လုပ်တာမျိုးကတော့ အလကားပဲ။ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ရဲ့ သဘောတူညီချက်အရ ကျွန်တော်တော့

“ဒွဲကို ချိနှစ်ဖက်က ကိုင်ဆုပ်ထားလိုက်ပြီ။ ရာဇသံကို ပို့လိုက်ပြီ။ ရာဇသံကို ကျွန်ုပ်
လောက်အောင် ပြန်ကြားခြင်းမရှိဘူးဆိုရင်တော့ ဧရာဝတီကို စစ်သည်တစ်သောင်းနဲ့
အဆန်တက်ခိုင်းပြီး ရာဇသံကို အားပြည့်ရမှာပဲ။ ဒီအခွင့်အရေးကို မဒရပ်တပ်မတော်ကို
ပေးဖို့သင့်တယ်လို့ ကျွန်တော်တို့ ယူဆတယ်။ ဒါကြောင့် ခင်ဗျားရဲ့လက်အောက်ခံ
အရာရှိတစ်ယောက်ကို ဒီသိမ်းပိုက်ရေးစစ်ပွဲမှာ ကွပ်ကဲဖို့ ကျွန်တော်တို့ ရွေးလိုက်ကြတယ်။
ဘဝအများစုကိုလည်း ခင်ဗျားနယ်ကပဲ ဆွဲထုတ်ရမှာပဲ။ ဒီနည်းအားဖြင့် ခင်ဗျားရဲ့
ပြည်နယ်ကြီးဟာလည်း ဂုဏ်ရှိလိမ့်မယ်လို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်...’ဟု သူ့စာတွင်
သော်ပြထားသည်။

ဘုရင်ခံချုပ် ဒပ်ဖရင် ဖျော်မှန်းထားသည့်အတိုင်း မဒရပ် တပ်မတော်ထဲတွင်
မြန်မာပြည်နယ်စပ် (သရက်မြို့တစ်ဝိုက်)ကို လေ့လာကြည့်ရှုခဲ့သည့် အရာရှိတစ်ယောက်
အဆင်သင့်ရှိနေသည်။ ထိုသူမှာ ဝိတိုရိယ ကြက်ခြေတံဆိပ်တော်ကြီးကို ရထားသူ
ဒိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ဖြစ်သည်။ သူ့ဘိုးအေသည် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီတွင် အမှုထမ်း
ခဲ့ပြီး ထူးချွန်သည့် စစ်သားတစ်ယောက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဆာဘွဲ့ရခဲ့ပြီး ၁၈၅၆ ခုနှစ်တွင်
ဒိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးအဖြစ် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ သူ့သားဖြစ်သူ တောမတစ်ပရင်ဒါဂတ်စ်
သည်လည်း အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီမှာပင် အမှုထမ်းခဲ့ကာ နောင်တွင် မဒရပ်ပြည်နယ်တွင်
ဘုရားသူကြီးနှင့် အခွန်ဝန်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဒိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တောမတစ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ ဒုတိယသားဖြစ်သည်။
အိန္ဒိယပြည်တွင် ၁၈၄၃ခုနှစ်ကမ္ဘေးခဲ့ပြီး ဘရိတိသျှတပ်မတော်အင်အားစွန့်ခွာစစ်ကောင်စီ
ဘို့တွင် ပညာသင်ခဲ့သည်။ ၁၈၅၆-၅၇ ခုနှစ်တွင် ပါးရှားစစ်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်
ခဲ့သည်။ အိန္ဒိယတပ်တွင် သူပုန်ကြီးကို နှိမ်နင်းရာတွင် ရွမ်းရွမ်းတမ်း အမှုတော်ထမ်းခဲ့သဖြင့်
ဝိတိုရိယ ကြက်ခြေတံဆိပ်ကြီးကို ရရှိခဲ့သည်။ တိုက်ပွဲတစ်ပွဲတွင် ဒိုလ်တစ်ယောက်၏
အသက်ကိုကယ်ခဲ့သည်တွင် လက်ဝဲရင်အုံကို ကျည်ဆံထိမှန်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပြန်၍
ကျန်းမာလာခဲ့ကာ နောက်ထပ် နှစ်ကြိမ်တိုက်ပွဲတွင် ဒဏ်ရာရခဲ့ဖူးသည်။

၁၈၆၇ ခုနှစ်တွင် မဒရပ်ဆက်ပါးတပ်တွင် မေဂျာဖြစ်ခဲ့ပြီး အဘီဆီနီယားကို
သိမ်းရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဆိုက်ပရပ်ကျွန်းနှင့် မော်လတာကျွန်းသို့
သွားရောက်၍ တိုက်ပွဲများ ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ ၁၈၈၀ ခုနှစ်တွင် ဘရိဂေးဒီးယားဂျင်နရယ်
ဖြစ်ပြီး ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် မေဂျာဂျင်နရယ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ပွဲတွင် တပ်သားတစ်သောင်းရှိပြီး တပ်မသုံးခု
ခွဲထားသည်။ တပ်မတစ်ခုမှာ ဘင်္ဂလားတပ်မတော်မှဖြစ်ပြီး အခြားတပ်မနှစ်ခုမှ
မဒရပ်ပြည်နယ်မှဖြစ်သည်။ ပထမတပ်မတွင် အမှတ် ၁ လစ်ဇာပူတပ်ရင်း၊ ဘုရင့်မ၏
အမှတ် ၂ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းနှင့် အမှတ် ၁၁ ဘင်္ဂလား ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ ပါဝင်
ကြသည်။ ဒုတိယတပ်မတွင် အမှတ် ၁ ဘုရင့်ဝေလတပ်ရင်း၊ အမှတ် ၂၁-နှင့် အမှတ်
၂၅ မဒရပ် ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ပါသည်။ တတိယတပ်မတွင် အမှတ် ၆၇ ဟန်ပုဂျိုင်းယား
တပ်ရင်း၊ အမှတ် ၁၂ နှင့် အမှတ် ၂၃ မဒရပ် ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ ပါကြသည်။ ထို့ပြင်

ဆက်ပါးနှင့် မိုင်းနားတပ်ခွဲခြောက်ခဲ့၊ ဘုရင့်အမြောက်တပ်စု သုံးစု၊ အိန္ဒိယတောင်ပေါ်ပစ် အမြောက်တပ်စုသုံးစုတို့လည်း ပါသေးသည်။ ပထမတပ်ကို ကာနယ်နောင်မန်က ကွပ်ကဲ သည်။ ဒုတိယတပ်မကို ကာနယ်ဖိုက ကွပ်ကဲသည်။ တတိယတပ်မကို ကာနယ်ဂိုက်က ကွပ်ကဲသည်။ တိုက်ပွဲစဉ်အတွင်းတွင် သူတို့သုံးဦးစလုံးကို ဘရီးဂေးဒီးယားဂျင်နရယ် များအဖြစ် တိုးမြှင့်ခန့်ထားလိုက်သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတစ်သည် ၁၈၈၅ ခု အောက်တိုဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် မဒရပ်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များကို စိန်ကျောခံတပ်ကြီး ထဲတွင် စခန်းချထားသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂ ရက်နေ့တွင် မြန်မာပြည်စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့ အရာရှိများအား မဒရပ်ဘုရင့်ခံက ညစာစားပွဲ တည်ခင်းသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတစ် ကွပ်ကဲသည့် မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့သည် အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီပိုင် သင်္ဘောများဖြင့် ရန်ကုန်သို့ ထွက်ခွာ လာခဲ့ကြသည်။ 'ခုတော့ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် မန္တလေးကို အရောက်ချီရတော့မှာပဲ။ ဒါပေမဲ့ သီပေါရဲ့ မြန်ကြားချက်ဟာ အာခံတဲ့သဘော ရှိလိမ့်မယ်လို့ ငါထင်တယ်။ ဒီတော့ တို့အလုပ်ဟာလည်း ပုလိပ်အလုပ်မဟုတ်ဘဲ စစ်သားအလုပ် ဖြစ်လိမ့်မယ်လို့ထင်တယ်' ဟု ဘရီးဂေးဒီးယားဂျင်နရယ်ဂိုက်က သူ့ဇနီးထံ ရေးခဲ့သည်။

သူတို့စီးနင်းလာသည့် 'ကလိုက်'အမည်ရှိ စစ်သားတင်သင်္ဘောသည် နိုဝင်ဘာလ ၆ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ကပ်သည်။

မြန်မာပြည် စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့ဝင်တပ်များသည် ရန်ကုန်မှ နယ်စပ်ဖြစ်သည့် သရက်မြို့သို့ ရွှေ့ခဲ့ကြသည်။ သူတို့စစ်ဌာနချုပ်သည် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းမြေပုံများကို လေ့လာပြီးလေပြီ။ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာသင်္ဘော ကုမ္ပဏီမှ မာလိန်များသည် မြစ်ကျွေ မြစ်ကောက်၊ ရေစီးရေလာသဲသောင်စည်းတိမ်တို့ကို ကောင်းစွာနှံ့စပ်ကြသည်။ တပ်များကို မီးသင်္ဘောများ၊ ဆားတွဲသမ္ဗန်ကြီးများဖြင့် တင်သည်။ သင်္ဘောများတွင် သေနတ်ပစ်စင်များ၊ ပစ္စည်းချိတ်များ၊ ရေအိမ်များ၊ ရေလှောင်ကန်များ တပ်ဆင်သည်။ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီမှ ငှားသော တွဲသမ္ဗန်ကြီးများပေါ်တွင် အမြောက်ကြီးများကိုဆင်သည်။ သယ်ပို့ခမှာ သင်္ဘောများအတွက် တစ်တန်လျှင် ၄၆ ကျပ်နှုန်း၊ တွဲသမ္ဗန် များအတွက် တစ်တန်လျှင် ၁၅ ကျပ်နှုန်းဖြစ်သည်။

'စစ်ရေးစီမံကိန်းများကို နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် သေချာစွာ ပြင်ဆင်ရေးဆွဲ ထားပြီးဖြစ်သည်' ဟု မှတ်တမ်းဆရာ စတီးဝပ်က ရေးခဲ့သည်။ ထောက်လှမ်းရေးဌာနမှ သတင်းများအရ မြန်မာတို့သည် အချို့နေရာများတွင် ခံတပ်များ၊ ခံကတုတ်များ တည်ဆောက်ထားကြောင်း သိရပြီး ထိုနေရာများကိုလည်း မြေပုံဆွဲလာခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ သင်္ဘောများပေါ်တွင် ဆေးဝါးများကိုလည်း အပြည့် တင်ဆောင်လာခဲ့သည်။ တပ်သား တစ်ယောက်အတွက် တစ်ပတ်လျှင် လှိုင်းမဂျူး တစ်အောင်စစီ၊ သကြားတစ်အောင်စစီ ပေးသည်။ ရန်ကုန်တွင် အသားရှားသဖြင့် ကလကတ္တားမှ တစ်ပတ်လျှင် သိုးနှင့်ဆိတ် အကောင် ၈၀၀ အပတ်စဉ် သင်္ဘောဖြင့် ပို့ရသည်။

ဧရာဝတီမြစ်ရိုးမှ အဓိကစစ်ဆင်ရေးကို အားပြည့်ရန်အတွက် နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့တွင် အခြားစစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းက တောင်ငူဘက်ရှိ နင်းကြမ်းဒေသသို့ ချီတက်သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မြန်မာပြည်သို့ ထွက်မလာခင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်ထံမှ ညွှန်ကြားချက်တစ်စောင် ရရှိခဲ့သည်။ ထိုညွှန်ကြားချက်မှာ အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်သည်။

'မန္တလေးအစိုးရသည် ကျွန်ုပ်တို့ တောင်းဆိုချက်များကို လက်ခံမည် လက်မခံမည် မသေချာသေး။ သို့ရာတွင် လက်မခံလျှင် ချက်ချင်းဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ရန် အဆင်သင့် ပြင်ထားရမည်။ လျင်မြန်မှုနှင့် ပြတ်သားမှုတို့သည် အသက်နှင့်ငွေကို အကုန်အကျ သက်သာစေသည်။ မြန်မာတို့ဘက်မှ ပြင်းထန်သည့် ခုခံမှုကို တွေ့ရမည် မထင်။ သို့ရာတွင် ရန်သူကို အလွန်အမင်း အထင်မသေးဖို့ သတိထားရလိမ့်မည်။ ...ရန်သူ့နယ်မြေသို့ ဝင်ရောက်သည့်အချိန်မှစ၍ အမြင့်ဆုံး နိုင်ငံရေးနှင့်စစ်ရေးအာဏာ များကို သင့်အား အပ်နှင်းလိုက်သည်။ ကာနာယစ်လေဒင်က သင့်ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် နိုင်ငံရေးအရာရှိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရမည်။ ...နယ်စပ်ကို ကျော်ဖြတ်ပြီးသည်နှင့် မည်သည့် ဧေစပ်ရေးကမ်းလှမ်းချက်ကိုမျှ လက်မခံရ။ တပ်များ၏လှုပ်ရှားမှုကို ရပ်ဆိုင်းစေခြင်း မရှိရ။ မန္တလေးကိုသိမ်းပိုက်၍ သီပေါကို နန်းမှချရမည်။

'အထက်မြန်မာပြည်မြို့တော်ကို သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့လျှင် သင်လည်း ဂုဏ်ရှိ၍ အစိုးရ၏ အစွန်ဆုံးရည်မှန်းချက် ပြည့်ဝရေးတွင်လည်း တိုက်ပွဲများ နိုင်သည်ထက် အကျိုးရှိပေလိမ့်မည်' ဟု လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ညွှန်ကြားချက်တွင် ပါရှိသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေးကို သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ သိမ်းပိုက် နိုင်ခဲ့သည်မှာ မှန်ပါသည်။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း မန္တလေးကို သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ သိမ်းခဲ့ပြီးပြီ။ သီပေါကိုလည်း နန်းမှချပြီးပြီ။ ထို့ကြောင့် ကျေနပ်စွာ ဂုဏ်ယူမည်ဆိုလျှင်လည်း ယူနိုင်လောက်ပေပြီ။

သီပေါမင်း၏ ညီလာခံခန်းမထဲတွင် ဌာနချုပ်လုပ်ထားသော သူ့ရုံးခန်းထဲမှ ခေါက်ခတ်ပေါ်တွင် အေးအေးလူလူ အိပ်စက်မည်ဆိုလျှင်လည်း အိပ်စက်နိုင်လေပြီ။

သို့ရာတွင် အိပ်၍မရပါ။ သေနတ်ကိုင်၍ စည်းခိုင်းထဲသို့ ဝင်လာသောရန်သူကို ကြောင်ကြည့်နေရာမှ သတိရလာကာ ရရာလက်နက်ဖြင့် ခုခံသည့်လူတစ်ယောက်ကဲ့သို့ ပဟိုရ်စည်မှ ပဟိုရ်စည်သံများ တိတ်သွားသည်နှင့်မန္တလေးသည်လည်း လူးလွန့်လှုပ်ရှား လာကာ ပြောက်ကျားစစ်တည်းဟူသော တင်းပုတ်ကြီးကို ကိုင်ဆွဲကာ သိမ်းပိုက်ရေး သမားများကို စတင်ခုခံတိုက်ခိုက်လေသည်။

သွေးထွက်သံယိုမှုသည် ယခုမှ အစပြုပါသည်။ ပဟိုရ်စည်သံတိတ်ခဲ့သော ထိုညမှစ၍ သိမ်းပိုက်ရေးသမားများသည် နောင်ငါးနှစ်ကာလပတ်လုံး အိပ်ကောင်ခြင်း မအိပ်ခဲ့ရဘဲ အိပ်မပျော်သောညများကို ဖြတ်သန်းခဲ့ကြရပါသည်။

(၇)

ဇွေလယ်ခြောက်အိပ်မက်များ

'ခက်လက်တွေ ဝေဖြာတဲ့ သရက်ပင် တစ်ပင်အောက်မှာ
မြန်မာအကြီးအကဲ တစ်ဦး မတ်တတ်ရပ်လို့။
သူ့အချိန် ရောက်လာခဲ့ပြီ။ အောင်နိုင်သူတို့ လက်ထဲမှာ
သူဟာ အကျဉ်းသားတစ်ဦး။
ခိုင်မာတောင့်တင်းတဲ့ သူ့လည်ပင်းကို
ဂုန်လျော်ကြိုးကွင်းတစ်ကွင်း တပ်လိုက်ကြတယ်။

ခက်လက်ဝေဖြာတဲ့ သရက်ပင် တစ်ပင်အောက်မှာ
အသက်မဲ့တဲ့ ခန္ဓာကိုယ်တစ်ခု လှုပ်ယမ်းလို့။
ခြေလက်တို့ကို တုပ်နှောင်ထားပေမဲ့
ဝိညာဉ်ကတော့ လွတ်လပ်နေတယ်။
ကွယ်ဝှက်ထားတဲ့ အရာထောင်သောင်းရဲ့
နက်နဲ ဆန်းကြယ်မှုတွေကို ဖြေရှင်းဖို့
ပျော်မြူးဖွယ် တောင်ပံတွေကို ခတ်နေကြတယ်။

ခက်လက်ဝေဖြာတဲ့ သရက်ပင်တစ်ပင်အောက်မှာ
စေတီတစ်ဆူ ရပ်တော်မူလို့။
တလျှပ်လျှပ် သံပြိုင်မှာ ကလေးတစ်သိုက်
ခူးထောက်ထိုင် ကစားနေကြလေရဲ့။
အရှေ့တိုင်းက သဲမြေပေါ်မှာ
အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှု မျိုးစေ့ဟာ
အမြစ်တွယ်စ ပြုလေပြီ။ ။ '

အထက်ပါ ကဗျာတိုကလေးမှာ 'ဦးလေး' ကလောင်အမည်ခံ အင်္ဂလိပ်လူ၊^၁

ယနေ့ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအဖွဲ့တိုက်

ပုလိပ်အရာရှိ တစ်ဦးဖြစ်သူ မေဂျာ ဒဗလျူစီ၊ ကွန်းဝေးပူးလ်၏ ကဗျာကလေးတစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ မေဂျာ ကွန်းဝေးပူးလ်သည် အင်္ဂလိပ်သိမ်းပြီးစ မြန်မာပြည်တွင် ပုလိပ်အရာရှိ တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့ပြီး အင်္ဂလိပ်တို့၏ 'မြန်မာပြည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး' ဇာတ်သွင်းချိန်ကို ကိုယ်တွေ့ မြင်သွားခဲ့ရသူ ဖြစ်သည်။

သူက အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာ မျိုးချစ် အကြီးအကဲတို့ကို တွေ့ရာ သစ်ပင်အောက် တွင် ကြိုးပေးသတ်ခဲ့ကြကြောင်း၊ မကြာမီ ထိုနေရာကလေးတွင် စေတီကလေးတစ်ဆူ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြောင်း၊ ထိုစေတီအနီးတွင် ကလေးတွေက (အင်္ဂလိပ်တို့ ဘုရားရှိခိုးသည့် ပုံမျိုး) ဒူးထောက် ကစားခဲ့ကြကြောင်း၊ ဤသို့ဖြင့် အနောက်တိုင်း ယဉ်ကျေးမှု မျိုးစေ့ သည် အရှေ့တိုင်း မြေပေါ်တွင် အမြစ်တွယ်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် စပ်ဆိုသွားပါသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့ မန္တလေးကို သိမ်းပြီး တစ်လအကြာတွင် ရောက်လာသည့် 'ဘုံဆာဂေဇက်' သတင်းစာ အယ်ဒီတာ ဂရက်တန် ဂရိယာရီကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့၏။

'မသင်္ကာဖွယ် အခြေအနေမျိုးတွင် တွေ့ရှိပါက မည်သူ့ကိုမဆို အမေးအမြန်းမရှိ ပစ်သတ်ရန်၊ ထိုသို့ ကြောက်လန့်အောင် လုပ်ပြခြင်းဖြင့် လူထုအား ကျိုးစွဲသွားအောင် အမြန်ဆုံးလုပ်ရန် စသည့်နည်းများကို သုံးလာသဖြင့် ထိုနည်းသည် ထုံးစံတစ်ခုသဖွယ် ဖြစ်လာသည်။ အကျဉ်းသားအဖြစ် ဖမ်းဆီးထားခြင်းသည် မှားယွင်းသော လုပ်နည်းတစ်ရပ် ဟု ယူဆလာခဲ့ကြသည်။ ခြောက်လှန့် နှိပ်ကွပ်ခြင်းခံရသည့် ပြည်သူလူထုများတွင် လူ့အခွင့်အရေးရှိသည်ဟူသော အယူအဆသည်လည်း တဖြည်းဖြည်း မှေးမှိန် ပျောက်ကွယ် သွားခဲ့သည်။ အရေးကြီးဆုံးမှာ လူထုများ၏ စိတ်ထဲတွင် ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်သော စိတ် ဖြစ်ပေါ်လာစေရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထို အကျိုးသက်ရောက်မှုမျိုးကို ရရှိအောင် မလုပ်နိုင်သည့် အပြုအမူ မှန်သမျှသည် အားနည်း ပျော့ညံ့ချက် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သာ လုပ်နေလျှင် ရရှိနေသည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုကလေးပင် ပျက်စီးသွားနိုင်သည်ဟု ယူဆလာခဲ့ကြသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်နောက်၌ ဗြိတိသျှ သိမ်းပိုက်ရေး တပ်များသည် မြန်မာပြောက်ကျားတို့ကို နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ပစ်သတ်နေကြသည်။ သူတို့သည် ဗြိတိသျှ လက်မရွံ့ တပ်ဖွဲ့များရှေ့တွင် ပြီးပြီပင် အသေခံသွားကြကာ ဆေးလိပ်ကိုပင် သောက်သွားကြသေးသည် ဟု ရုရှားခရီးသည် မင်နာယက်က သူ့ နေ့စဉ် မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

မြန်မာပြည် 'ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်း' တွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင်ခဲ့သည့် ခိုလှုံမှုကြီး အီး၊ စီ၊ ဗရောင်းက

'တစ်ခါတွင်မူ ကျွန်တော်သည် လူတစ်ဒါဇင်ကျော်လောက်အား ကြိမ်ရိုက်နေ သည်ကို ကိုယ်တိုင်မြင်ခဲ့ရဖူးသည်။ ကြိမ်ရိုက်သူမှာ အားကောင်းမောင်းသန် ဥရောပ တိုက်သားတစ်ဦးဖြစ်၏။ သူ့ကြာပွတ်မှာ အလွန်တောင့်တင်းသည့် ကြိမ်တုတ်ကြီး ဖြစ်သည်။ ကြိမ်တစ်ချက်ရိုက်လိုက်တိုင်း အရိုက်ခံရသူ၏ ကျောပြင်ဟင်းလင်းပေါ်တွင် အရိုးရကြီးတစ်ခု ထင်းထင်းကြီး ပေါ်ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ကြိမ်ရိုက်ခံရသူများမှာ အသက်

အရွယ်အမျိုးမျိုး၊ အလုံးအပန် အစားစားပါသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့အားလုံးသည်
သောကဘုရားပီပီ ကြိမ်ဒဏ်ကို ကြိတ်ဖိုတစ်ကြိမ်ကြည့်သည်။ မျက်နှာတစ်ချက်မပွဲ။ အသံတစ်ချက်
မထွက်။ တောင်အာဖရိကတိုက်တွင် ထိုသို့ အရလိုက်အပြိုင်လိုက် ကြိမ်ရိုက်သည်ကို
ဘွဲ့ခဲဖူး၍ သတိမေ့မြော လဲကျသွားသူ၊ ညည်းတွားအော်ဟစ်သူတို့ကို ကြုံခဲ့ဖူးပြီးသည့်
နောက်၌ကား ဂျက်ဘားမင်း (မြန်မာ)တို့၏ သူရသတ္တိကို အံ့အားသင့်မိကြောင်း ဝန်ခံ
လိုပါသည်'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ပြည်သိမ်းတပ်မှူးကြီး ဝိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေးကို သွေးထွက်သံယိုမရှိ
သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည် မှန်ပါ၏။ စစ်သဘင်ခင်းသင်္ကေသို့ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီမှ
ဟာလိန်တစ်ဦးကို လမ်းပြအဖြစ် ရှေ့ဆုံးမှ တင်လာကာ တပ်ဝင်းခင်းကျင်းပြီး ဂေါ်ပိန်
ဆိပ်ကမ်းမှ မန္တလေးနန်းတော်သို့ရောက်အောင် အမုအခံမရှိ စိုတက်လာနိုင်ခဲ့သည်မှာလည်း
မှန်ပါ၏။ သူ့စစ်ဦးစီးချုပ်ကို သီပေါဘုရင် ညီလာခံကျင်းပသော ညီလာခံခန်းဆောင်
အတွင် ဖွင့်လှစ်နိုင်ခဲ့သည်မှာလည်း မှန်ပါ၏။ သို့ရာတွင် မန္တလေးနန်းတော်ကို
သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ပေါ်ပေါက်လာသော မြန်မာတို့၏ တော်လှန်မှုကိုမူ သူ
မားမလည်နိုင်။ ထိုတော်လှန်မှုများသည် သူ့အတွက် ခြောက်အိပ်မက်များသဖွယ် ဖြစ်
နေကြသည်။

ဝိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တစ်လျှောက်လုံး စစ်တိုက်လာခဲ့သော စစ်သားကြီး
ဖြစ်သည်။ သူ့ဘဝတွင် ထိုသို့သောစစ်ပွဲမျိုးကို မတွေ့ဖူးသေး။ အိန္ဒိယတပ်တွင်း
သူ့ပုန်ကြီး၊ ဆိုက်ပရစ်စစ်ပွဲ၊ အဘီစီနီးယားစစ်ပွဲ၊ ပါရှားစစ်ပွဲ၊ မော်လတာကျွန်းစစ်ပွဲ...။
ထိုစစ်ပွဲများအားလုံးသည် လက်နက်ကိုင်၍ သူ့နိုင်ကိုယ်နိုင် မျက်နှာချင်းဆိုင် တိုက်ရသော
သမားရိုးကျစစ်ပွဲများ ဖြစ်သည်။ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည့်
မြန်မာတို့၏စစ်ပွဲကား သူ့တစ်သက်တွင် တစ်ခါမျှ မတွေ့ဖူးသေးသော ပြောက်ကျားစစ်ပွဲ
ဖြစ်သည်။ ဇာတိဟန်စစ်ပွဲဖြစ်သည်။ အမျိုးသားရေးစစ်ပွဲဖြစ်သည်။ အမျိုးအစားသစ်
ဖြစ်သောစစ်ပွဲ ဖြစ်သည်။

မြန်မာပြည်သိမ်းစစ်ပွဲတွင် နေရာအနည်းငယ်မှအပ အားလုံးချောမောခဲ့သည်။
သူ့နိုင်ယာရိုကို ပြန်ကြည့်သည့်အခါ၌ သူ့စစ်ဦးစီးဌာနချုပ်သည် 'သံပရာဒိုင်း'သင်္ဘောဖြင့်
အထက်နှင့်အောက်မြန်မာပြည်နယ်စပ်ဖြစ်သော သရက်မြို့သို့ နိုဝင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင်
ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ သူတို့စစ်ဦးစီးဌာနချုပ်မရောက်မီကလေးတွင် 'တာလီဖူး'အမည်ရှိ
ဧရာဝတီဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင် မီးသင်္ဘောသည် သရက်မြို့သို့ ရောက်လာခဲ့ကာ
ဟာလိန်ထံမှ အရေးကြီးသည့်သတင်းများကို ရရှိခဲ့သည်။ ထိုသတင်းများအရ မန္တလေး
မြို့တွင် လှုပ်လှုပ်ရွရွဖြစ်လျက်ရှိကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ကွန်ရစ်ခဲသည့် နိုင်ငံခြားသားများ
သည် ဆေးဆရာဒေါက်တာ ဝီလ်ဇ်၏ အိမ်အိုကြီးတွင် စုရုံးနေထိုင်ကာ သစ်တပ်အပိုင်အမာ
ဆောက်၍နေကြကြောင်း၊ သူတို့ကို အီတလီ သံမှူး အန်ဒရေနိုက ခေါင်းဆောင်လျက်
ရှိကြောင်း၊ 'တာလီဖူး'သင်္ဘောကို မြန်မာတပ်တို့က မင်းလှတွင် ရပ်တန့်ထားသော်လည်း
ဟာလိန်က ကျောက်ဆူးကိုနှုတ်ကာ အတင်းစုန်ဆင်းပြီးလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာ

တို့ဘက်မှ အီတလီအရာရှိနှစ်ဦး ကူညီ၍ မြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ဆို့လျက်ရှိကြောင်း၊ မင်းလှတစ်ဖက်ကမ်း ရွေးချောင်းမိမြို့တွင် မြန်မာစစ်သည် ရှစ်ထောင်ခန့် စုရုံးလျက် ရှိကြောင်း၊ မြန်မာပိုင်နက်ရေပြင်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် ဧရာဝတီ ဖလိုတ်လာကုမ္ပဏီပိုင် 'စုဝံ'သင်္ဘောအကြောင်းကို ဘာမျှသတင်းမကြားခဲ့ရကြောင်းဖြင့် သတင်းများက ဆိုသည်။

သရက်သို့ သူ့စစ်ဦးစီးဌာနချုပ် ရောက်လာသည့်အခါ၌ နိုင်ငံခြားရေးရုံးမှ ကြေးနန်းတစ်စောင် ရောက်နှင့်နေသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ ရာဇသံကို ပြန်ကြားသည့် မြန်မာတို့၏ ပြန်ကြားချက်မှာ ကျေနပ်ဖွယ်မရှိသည့်အတွက် ချက်ချင်း မန္တလေးသို့ ရွှေတက်ရမည်ဟု ကြေးနန်းတွင် ပါရှိသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့ မနက်စောစောတွင် မိမိတို့ရေတပ်မှ 'ဧရာဝတီ' (တပ်မှူးကတ္တာဘတ်)နှင့် 'ကက်သလင်း' (တပ်မှူးဗိုလ်ကြီး ဖရင့်) သင်္ဘောနှစ်စင်းသည် နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်ဆန်တက်သွားကာ အနီးရှိ မြန်မာ သင်္ဘောအချို့ကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုမြန်မာသင်္ဘောများကို အပြင်းအထန် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ပြီးမှ ခေါ်လာနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသင်္ဘောများမှာ ဆင်ပေါင်ဝဲ၊ သို့မဟုတ် မင်းလှအနီးမြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ရန် မြုပ်နှံမည့်သင်္ဘောများဖြစ်သည်။ ထိုမြစ်ကြောင်းပိတ်ဆို့ရေးလုပ်ငန်းကို အီတလီလူမျိုး အင်ဂျင်နီယာနှစ်ဦးဖြစ်သော ဗိုလ်ကြီးကင်မိုတိုနှင့် ဗိုလ်နာရီတို့က ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ တွဲသမ္ဗန် တစ်စင်းကိုမူ မြုပ်နှံပိတ်ဆို့ရန် အဆင်သင့်ပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်နေလေပြီ။ အရည်ဆယ်ပေ၊ လုံးပတ်ခြောက်လက်မပတ်လည်ရှိ ကျွန်းတိုင်ကြီးများကို ထိပ်ဖျားချွန်ထားသည်။ မိမိတို့ သင်္ဘောများ ဝင်ဆောင့်မိသည်နှင့် သင်္ဘောဝမ်းပေါက်သွားရန်ဖြစ်သည်။ မိမိတို့တပ် များက တွဲသမ္ဗန်ကို ဝင်သိမ်းသည့်အချိန်၌ အီတလီအင်ဂျင်နီယာ ကင်မိုတိုသည် ခုန်ဆင်းကာ ရေကူး၍ တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည်။ သမ္ဗန်ပေါ်တွင် သူ့အဝတ်အစားများ၊ ဓာရွက်စာတမ်းများ၊ သံပေါမင်း၏ စစ်ပြင်ဆင်မှုစီမံကိန်းနှင့်ပတ်သက် သော မြေပုံများ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

ကင်မိုတို၏ နေ့စဉ်မှတ်တမ်းနှင့် ဓာရွက်စာတမ်းများကို ဘုရင့်အင်ဂျင်နီယာတပ်မှ ဗိုလ်ကြီး စပိက ဘာသာပြန်ပေးသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်သတင်းများကို တွေ့ရသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့ခွဲဖြင့် အီတလီရှိ သူ့ဆွေမျိုးများထံပေးသည့်စာတစ်စောင်၌ 'အင်္ဂလိပ်တွေဟာ ပြင်သစ်ကိုလန့်ပြီး မြန်မာတွေ လက်မခံနိုင်တဲ့ တောင်းဆိုချက်တွေကို တောင်းဆိုနေကြတယ်။ စစ်ကတော့ ဖြစ်တော့မှာပဲ။ ကျွန်တော့်ကိုတော့ လစာငွေ လေးရာကျပ်နဲ့ ပြန်ပြီး ခန့်ထားတယ်။ နယ်စပ်တစ်လျှောက် ကာကွယ်ရေးအစီအမံ တွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဘုရင်နဲ့ဝန်ကြီးတွေက ကျွန်တော်နဲ့ဗိုလ်ကြီး ဗိုလ်နာရီတို့ကိုတာဝန် ပေးထားကြတယ်။ ကျွန်တော်တို့အလုပ်ကတော့ တစ်ခုတည်းသော ဆက်သွယ်ရေး လမ်းကြောင်းဖြစ်တဲ့ ဧရာဝတီမြစ်ကြီးကို ဆီးဆို့ပိတ်ထားဖို့ဖြစ်တယ်။ တော်တော် ကြီးလေးတဲ့တာဝန်ပဲ။ ဗိုလ်နာရီကတော့ ခံတပ်တွေကို တာဝန်ယူ ဆောက်ရတယ်။ မနက်ဖြန်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့နှစ်ယောက်စလုံး သင်္ဘောနဲ့ အပြန်ထွက်ရမယ်။ အင်္ဂလိပ် တွေလာရင်တော့ အခြံမာတဲ့သစ်သီးကို တွေ့ရမှာပဲ။ ကျွန်တော်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တဲ့

နုရာမှာ လိုအပ်သည်ထက်ပိုပြီး အရဲမရွန့်ပါဘူးဆိုတာတော့ စိတ်ချစေလိုပါတယ်။ အလွန်ဆုံး ကျွန်တော့်ကို လေးစားတဲ့ အင်္ဂလိပ်တွေလက်ထဲကို သုံးပန်းအဖြစ် ကျရုံပဲ ရှိမှာပေါ့' ဟု ရေးထားသည်။

'ဧရာဝတီ'သည် အထက်သို့ဆန်တက်ခဲ့သည်တွင် သမ္မန်လေးစင်းတွဲ၍ စုန်လာသော 'စုဝံ'နှင့်တွေ့သည်။ ကိုယ့်သင်္ဘောမှန်း မသိသေးသည့်အတွက် အမြောက်ပြင်ပစ်ခတ်သေးသည်။ ကိုယ့်သင်္ဘောမှန်းသိမှ ရပ်လိုက်သည်။ 'စုဝံ'သင်္ဘောမာလိန်က သူ့စွန့်စားခန်းကို ပြောပြသည်။ သူ့သင်္ဘောသည် နီဝင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ စုန်ဆင်းထွက်ပြေးလာခဲ့ကြောင်း၊ မန္တလေးအောက်မှ ရွာတစ်ရွာသို့ရောက်သည့်အခါ ရွာသူကြီးက သူ့သင်္ဘောကို အတင်းရပ်တန့်နှိုင်းပြီး သင်္ဘောကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်ကြောင်း၊ သူကလည်း ပြန်လှန်ခုခံကြောင်း၊ မြန်မာတို့က သူ့ထံသို့ လှံများဖြင့် ပြေးလာကြကြောင်း၊ ရေကြောင်းပြတိုက်ပြစ်သည့် အမေရိကန်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဘက်တာလေက သူ့ကြီးကို သေနတ်ဖြင့် ပစ်သတ်လိုက်ကြောင်းဖြင့် ပြောပြသည်။ "သူကြီးကျသွားတော့ မြန်မာတွေလည်း ဆုတ်သွားကြတယ်။ ဒီတွင် ကျွန်တော်လည်း ကျောက်ဆူးကိုနှုတ်ပြီး ကော်ကုန်ခတ်လာခဲ့တယ်" ဟု ပြောသည်။ ထို့နောက် 'စုဝံ'သည် မင်းလှသို့ စုန်လာခဲ့သည်။ မင်းလှတွင် တစ်ဖန် သူ့ကိုရပ်တန့်ရန် ကြိုးစားပြန်သည်။ ဤတွင် အတင်းစုန်ဆင်းလာခဲ့ရာ ငွေးချောင်းခံတပ်မြို့မှ သူ့သင်္ဘောကို ဆီးပစ်ကြသည်။

ခိုလှုံချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် နောက်တစ်နေ့တိုက်ပွဲအကြောင်းကို သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဤသို့ဆက်ရေးသည်။

'နီဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့မှာ ဆင်ပေါင်ဝဲအောက်နားက နှစ်မိုင်သုံးမိုင်အကွာကမ်းခြေနှစ်ဖက်စလုံးကို တပ်မတစ်ခု တင်လိုက်တယ်။ 'ဧရာဝတီ' သင်္ဘောပေါ်ကနေပြီး လက်ယာဘက်ကမ်းကို အဝေးပစ်အမြောက်ကြီးတွေနဲ့ လှမ်းထုတယ်။ စစ်ကစားမှုတွေကို အောင်မြင်စွာ လုပ်နိုင်ခဲ့တယ်။ တောင်ကျန်းတွေပေါ်က ခြေလျင်တပ်တွေရဲ့တိုက်ပွဲကတော့ ကြည့်လို့အကောင်းဆုံးပဲ။ ဒါပေမဲ့ မိမိတို့တပ်တွေ နောက်ပိုင်းကို မရောက်ခင်မှာပဲ မြစ်ကမ်းနှစ်ဖက်က မြန်မာတပ်များ ဆုတ်သွားနှင့်ကြပြီ။ သစ်တပ်တွေကို မီးရှို့ပစ်ခဲ့ပြီး မြန်မာအမြောက် ဆယ်တစ်လက်ကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့တယ်။ ဒီအမြောက်ကြီးတွေကို သယ်ယူနေရရင် အချိန်အများကြီး နောင်နှေးသွားနိုင်တယ်။ နေသိပ်ပြင်းတဲ့အတွက် နေပူမိပြီး အဖျားအနာတွေ အများကြီးရှိတယ်'

မိမိတို့တပ်များနှင့် မန္တလေးကြားထဲတွင် အင်အားတောင့်တင်းသည့် မြန်မာခံတပ်ဟူ၍ နှစ်ခုသာရှိသည်။ ပထမခံတပ်မှာ သရက်မြို့နယ်စပ်နှင့် ခိုင်ခြောက်ဆယ်အကွာရှိ မင်းလှခံတပ်ဖြစ်သည်။ မင်းလှခံတပ်စုတွင် မြစ်တစ်ဖက်တစ်ချက်ရှိ ခံတပ်ကြီးနှစ်ခုနှင့် ခံတပ်ကလေးများ ပါသည်။ အနောက်ဘက်ကမ်းတွင်ရှိသည့် မင်းလှခံတပ်မှာ မြစ်ရေကို စားထားသဖြင့် အသုံးပြုဟန်မတူတော့။ မျက်နှာချင်းဆိုင်အထက်နားတွင်မူ အီတလီအင်ဂျင်နီယာများ ပုံစံထုတ်ပေးသည့် ငွေးချောင်းခံ မြို့ခံတပ်ရှိသည်။ ထိုခံတပ်သည် မြန်မာတို့ ခံတပ်များတွင် အတောင့်တင်းဆုံးခံတပ်တစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထိုခံတပ်မှ

စီးကြည့်လျှင် မြစ်ကို နှစ်မိုင်ခန့်အထိ လှမ်းမြင်နေရပြီး မန္တလေးကို သိမ်းချင်လျှင် ထိုခံတပ်ကို မသိမ်းဘဲမဖြစ်နိုင်။ ထိုခံတပ်တွင် တိုင်တားမင်းကြီး၏ သမက် ကွပ်ကဲသည့် တပ်သား ၁၇၀၀ ရှိနေသည်။ ဧရာဝတီသင်္ဘောမာလိန်၏ သတင်းအရဆိုလျှင် ယခု နောက်ပိုင်းတွင် ထိုတပ်တွင် အင်အား ထပ်မံပြည့်ထားသည်ဟု သိရသည်။

ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် ငွေချောင်းခံမြို့နှင့် မင်းလှခံတပ်ကို တစ်ချိန်တည်း ဝင်တိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်သည်။ အတောင့်တင်းဆုံးဖြစ်သည့် ငွေချောင်းခံမြို့ကိုတိုက်ရန် အတွက် လက်ရွေးစင်တပ်များကိုချည်း ရွေးထုတ်သည်။ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖို၏တပ်မက လက်ခံဘက်ကမ်းရှိ ပတ္တနဂိုကို တက်သိမ်းပြီး ငွေချောင်းခံမြို့ကိုတိုက်ရန်၊ ဆန်တက် လာသည့်သင်္ဘောများပေါ်တွင် ရှိနေသေးသည့် ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖို၏တပ်မက ထိုတပ်များ နောက်မှ တပ်ကူအဖြစ် လိုက်သွားရန်၊ ဗိုလ်မှူးချုပ်နော်မန်၏တပ်မက မလွန်တွင် ကမ်းသို့တက်၍ မင်းလှမြို့ဝန်အိမ်ကို ဝင်တိုက်ပြီးနောက် မြို့ဝန်နှင့်အတူ အခြားအထက် တန်းအရာရှိကြီးများကို ဖမ်းဆီးခဲ့ရန်၊ ထိုအတောအတွင်း၌ 'ဧရာဝတီ'သင်္ဘောမှ အမြောက်ကြီးများက ငွေချောင်းခံမြို့ကို လှမ်းပစ်ပေးရန်၊ ထိုသို့ဖြင့် ခံတပ်အနောက်ဘက်ကို ဖြိုချရန်၊ မိမိတို့တပ်များက ကမ်းမှတက်ပြီး နှစ်နားခိုကြာလျှင်၊ သို့မဟုတ် ခံတပ် အရှေ့ဘက်အရပ်ရှိ ဘုရားဖြူကုန်းထိပ်မှ စစ်ဆိုင်းအလံဖြူပြလျှင် ပစ်ခတ်မှုများကို ရပ်စဲ ထားရန် အမိန့်ထုတ်သည်။

နိုဝင်ဘာ ၁၇ ရက်နေ့စောစောတွင် ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖို၏တပ်မသည် ပတ္တနဂိုသို့ တက်မိသည်။ သူ့တပ်မတွင် လီဗာပူတပ်ရင်း အမှတ် ၂၁ နှင့် အမှတ် ၂၅ မဒရပ် ခြေလျင်တပ်ရင်းတို့ပါကြသည်။ ဝါးလှေကားများဖြင့် မြို့ရိုးပေါ်သို့တက်မည့် ရှေ့ခြေ ကင်းတပ်များလည်း ပါလာခဲ့ကြသည်။ ပတ္တနဂိုမှ မြောက်ဘက်သို့သွားသည့် လှည်း လမ်းကြောင်းကြီးကို အထင်းသားတွေ့ရသည်။ ဗိုလ်မှူးချုပ်ဖို၏တပ်မသည် ထိုလှည်း လမ်းကြောင်းအတိုင်း လျင်မြန်စွာ ချီတက်လာနိုင်ခဲ့ကြသည်။ သစ်ပင်တို့ ထူထပ်သည့် တောအုပ်များထဲတွင် ရှစ်မိုင်ခန့် ချီတက်လာခဲ့ပြီးနောက် သူ့တပ်များသည် ခံတပ် အရှေ့ဘက်ရှိ တောင်ကမူကလေးတစ်ခုပေါ်သို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ခံတပ်ထဲမှ မြန်မာတပ်သားများနှင့် ခံတပ်ပေါ်တွင် လွှင့်တင်ထားသည့် အလံများကို သဲကွဲစွာ မြင် နေရလေပြီ။

မြန်မာတို့သည် ကုန်းတွင်းပိုင်းမှ ဝင်ရောက်လာသောတပ်များကို မြင်သည့်အခါ တွင် အငိုက်မိသွားကြသည်။ မြန်မာတို့သည် ခံတပ်အောက်၊ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်း အတိုင်း ဆန်တက်လာကာ ခံတပ်ကို အမြောက်များနှင့် ထုနေကြသော 'ဧရာဝတီ'နှင့် 'ကက်သလင်း' သင်္ဘောတို့ကို အာရုံစိုက်နေကြသည်။ ထိုသင်္ဘောနှစ်စင်းမှာ ခံတပ်နှင့် ကိုက် ထောင့်ရှစ်ရာခန့်တွင် ရောက်ကြပြီး ပေါင်နှစ်ဆယ်ပစ်အမြောက်ကြီးများ၊ ကိုးပေါင်ပစ်အမြောက်ကြီးများဖြင့် လှမ်းထုကာ နော်ဒင်ပဲနှင့် ဂါနားစက်သေနတ်ကြီး များဖြင့် ခံတပ်ကို ဓမ္မယမ်းနေကြသည်။ ဗြိတိသျှတပ်များ ရောက်သွားသည့်အချိန်၌ မြန်မာအမြောက်များမှာ မြစ်ဘက်သို့ ဦးလှည့်ချိန်ရွယ်ထားကြဆဲဖြစ်ပြီး၊ နောက်ပိုင်း

ကုန်းတွင်းမှ ဝင်လာသော ဗြိတိသျှတပ်များကို မြင်သည့်အခါတွင် မြန်မာတပ်သည် ခံတပ်ကို ရွန်ရွာသွားကြသည်။ ခံတပ်အရှေ့ဘက်မျက်နှာကို ဗြိတိသျှတပ်များက အတင်းဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ကာ၊ ဝိုင်းပန်းကြီး စလောင် ဦးစီးသည့်အဖွဲ့က အရှေ့မြောက်ဘက်ခံခါးကိုဖွင့်ပြီး၊ ခံတပ်ထဲသို့ ဝင်သွားကြသည်။ နေ့လယ်မှာရီပြန်တစ်ချက်တွင်မူ ရွေးချောင်းခံမြို့သည် ဗြိတိသျှတို့လက်ထဲသို့ ရောက်နေလေပြီ။

အခြားတစ်ဖက်ကမ်းရှိ အခြေအနေမှာ တစ်မျိုးဖြစ်သည်။ မင်းလှခံတပ်ကို သိမ်းခြင်းမှာ စတိသဘောမျှလောက်သာ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယူဆထားသဖြင့်၊ ဝိုင်းချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တပ်ဖွဲ့အနည်းငယ်ကိုသာ လွှတ်လိုက်၏။ ထိုအထဲတွင် ဝိုင်းပန်းချုပ် နော်မန် ဦးစီးသည့်တပ်များမှာ သင်္ဘောနှင့် ဆန်ဇာကလာခြင်းဖြစ်၍ အရောက်နောက်ကျသောကြောင့်၊ ဗြိတိသျှတပ်အင်အားမှာ အားနည်းနေသည်။ ထိုတပ်ဖွဲ့တွင် ဘုရင်မတပ်ရင်း၊ ဘင်္ဂလားမြေလွင်တပ်ရင်းကြီးမှ အမှတ် ၂ တပ်ရင်း၊ မဒရပ်မြေလွင်တပ်ရင်းနှင့် အမှတ် ၁၂ မဒရပ်တပ်ရင်းတို့သာ ပါဝင်ပြီး၊ ထိုတပ်ဖွဲ့အားလုံးကို ဝိုင်းပန်းကြီးဘောကာက ကွပ်ကဲသည်။ ထိုတပ်ဖွဲ့များသည် ကမ်းသို့တက်သည်နှင့် အခက်အခဲများကို ရင်ဆိုင်ရသည်။ ကုန်းတွင်းပိုင်းတောမှာ ဖျော်လင့်ထားသည်ထက် ထူထပ်နေသည်။ တပ်များသည် ကျွင်းမြောင်းကျွေ့ကျွေ့ကောက်သော တောလမ်းကလေးများအတိုင်းသာ ချီတက်နိုင်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ချွဲနွယ်များကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ ချီတက်ရသည်။ မွန်းတည့်ချိန်လောက်တွင် တောအုပ်ထဲမှာ ဆီးကြိုပစ်မှုကို စတင်ကြံတွေ့ရသည်။

ကမ်းပေါ်သို့ရောက်သည်နှင့် မြန်မာရွာသားတစ်ယောက်ကို ဖမ်း၍ စစ်ဆေးရာ၊ မြန်မာဘုရင်၏တပ်ကုများသည် ယမန်နေ့ကပင်လျှင် သင်္ဘောများဖြင့် ရောက်လာခဲ့ကာ ရှေ့တွင် ကတုတ်များ၊ ခံတပ်များတူး၍ စောင့်လျက်ရှိကြောင်းဖြင့် သိရသည်။ ရန်သူတို့က တောထဲမှ ပစ်ခတ်လျက်ရှိသဖြင့် ပြန်၍ပစ်ရန် မလွယ်ကူလှ။ ဤတွင် အရာရှိများသည် ရှေ့သို့တက်လာကာ တပ်သားများကို တက်လာရန် အမိန့်ပေးကြသည်။ ဤတွင် ရွပ်ရွပ်ထွေးထွေးဖြစ်ကာ ဆုတ်ဆိုင်းနေကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင်မူ မဒရပ်မြေလွင်တပ်သားအချို့နှင့် ဘင်္ဂလားမြေလွင်တပ်သားအချို့ အရာရှိများနောက်သို့ လိုက်လာကြသည်။ ထိုအချိန်၌ ဗြိတိသျှတပ်များသည် ဆူးချွဲများ၊ မြန်မာတို့၏ကျည်ဆန်များကြားမှ အတင်းတက်လာကာ သစ်တပ်ဖြင့်ကာထားသည့် မင်းလှမြို့သို့ လာခဲ့ကြသည်။

မြန်မာတို့က မြို့ဝန်အိမ်ခံတပ်ထဲမှ အပြင်းအထန် ခုခံကြသည်။ ရှေ့ဆုံးမှတက်သွားသည့် အမှတ် ၁၁ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းသည် ကျဉ်းမြောင်းသည့်နေရာကလေးထဲတွင် ပိတ်၍အပစ်ခံနေရသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့ကတုတ်များကို တစ်ခုပြီးတစ်ခု သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဝိုင်းပန်းချုပ် ကျဆုံးသည်။ သစ်တပ်ကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် မြို့ဝန်အိမ်ကို မီးတင်ရှို့လိုက်ကြသည်။ ထို့နောက် ဗြိတိသျှတပ်များသည် လက်ယာဘက်သို့ချွဲကား၊ အရှေ့ဘက်ရှိ မင်းလှခံတပ်ဆီသို့ ချီတက်လာခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့ရှေ့ကိုက် တစ်ထောင်ခန့်အကွာတွင် ချွဲနွယ်တို့အထက်မှ ထိုးထွက်နေသော တောင့်တင်း

ခိုင်မာသည့် မင်းလှခံတပ်ကြီးကို မြင်နေရသည်။ ထိုနေရာတွင် ပုန်းကွယ်နေသော မြန်မာတို့၏ အပြင်းအထန်ခုခံမှုကို တွေ့ရပြန်သည်။ မြန်မာတို့သည် မင်းလှခံတပ်အထိ မြေတစ်လက်မတိုင်းကို အသေခံ၍ ကာကွယ်သွားကြသည်။

ကဏ္ဍိယမြောင်းသော လမ်းတစ်လျှောက်တွင် တပ်ဖွဲ့ဖြင့် စုပြုံထိုးနှက်ရန်မဖြစ်နိုင်။ ဤနေရာတွင် ဗြိတိသျှတပ်များသည် ရန်သူတို့၏ ကျည်အားဖြင့် သွန်ပစ်ခြင်းကို ခံကြရပြန်သည်။ မြန်မာတို့၏ ပစ်ခတ်မှုမှာ ထူထပ်၍ တိကျသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ခံတပ်ကို အတင်းဝင်ရောက်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်ရသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး ဆင်ပဆင်၊ ဗိုလ်မှူး ဟီးလ်နှင့် ဗိုလ် ဝီလ်ကင်ဆင်တို့သည် စစ်ဇာတိသုံးဆယ်နှင့်အတူ ခံတပ်ရှေ့ကိုက်ခြောက် ဆယ်ခန့်ကျယ်သည့် ကွင်းပြင်ကြီးကို ဖြတ်ပြေးကာ၊ ခံတပ်အနောက်ဘက်ပိုင်းရှိ အောက်ခြေတံတိုင်း တာရီးကို အတင်းဝင်ကပ်ကြသည်။ ထိုနေရာမှာ မြန်မာတို့က အမြောက်ကြီးများကို ခံတပ်ထဲသို့ ဆွဲယူသည့်နေရာဖြစ်သည်။ ခံတပ်အောက်ခြေတွင် အမှတ် ၁၁ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းမှ ဗိုလ်ဒေါ်နက်နှင့် သူ့တပ်သား တစ်ခါဒင်တို့ ရောက် နှင့်နေသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ခံတပ်ခြေရင်း တာရီးမှာ ခပ်စောင်းစောင်းဖြစ်ပြီး၊ ရှစ်ပေခန့်မြင့်လျက် ထိပ်တွင် ရင်တားများနှင့် သွားဆက်နေသည်။ အနည်းငယ် မတ်စောက်၍ အောက်ခြေတွင် ရေတိုက်စားထားသဖြင့် အပေါ်သို့တက်ရန် ခဲယဉ်းသည့်တိုင် ဗိုလ်ဝီလ်ကင်ဆင်နှင့် ဗိုလ်ဒေါ်နက်တို့သည် စစ်ဇာတိသုံးဦးကို ခေါင်းဆောင်ကာ တာရီး ထိပ်သို့ တက်သွားကြသည်။ ဗိုလ်ဝီလ်ကင်ဆင်မှာ ထိပ်သို့ ပထမဆုံး ရောက်သွားသော် လည်း ချော်လဲကျသွားသည်။ ဤတွင် မြန်မာတို့က သူ့ကို ဓားဖြင့် ဝိုင်းခုတ်ကြရာ၊ ခေါင်းနှင့်အခြားနေရာများတွင် ဓားဒဏ်ရာများ ရရှိသည်။ အပေါ်သို့ နောက်ထပ် စစ်ဇာတိများ ရောက်လာသဖြင့်သာ အသက်ချမ်းသာရာ ရသွားခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းသည် ကမ်းခြေသို့ကပ်လာကာ ရန်သူ တို့ကို ဝိုင်းထားကြရာ မြန်မာတို့ ခံတပ်ထဲတွင် ပိတ်မိနေကြသည်။ မြန်မာတို့သည် မြစ်ထဲသို့ ခုန်ဆင်းထွက်ပြေးကြသည်။ လှမ်းပစ်သဖြင့် အချို့လည်း ရေနစ်သေဆုံး ကြသည်။ မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် မြန်မာသုံးပန်း ၂၇၀ ခန့် ဖမ်းဆီးရမိခဲ့သည်။ အင်တောဖြင့် ခိုင်ခံ့စွာ ပြုလုပ်ထားသည့် ထိုကတုတ်မှာ မင်းလှခံတပ်ထဲကို ကာကွယ် ရာတွင် အခိုင်ခံ့ဆုံးနေရာဖြစ်သည်။ မင်းလှခံတပ် ကျဆုံးပြီးသည့်နောက်တွင်မူ မြန်မာတို့ ခုခံမှုမှာ များစွာ အားနည်းသွားခဲ့လေပြီ။ တစ်ဖက်ကမ်းရှိ တောင်ကုန်းတစ်ခုပေါ်တွင် ရောက်နေကြသော ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂါတ်စ်နှင့် အရာရှိများသည် နောက်မှ စစ်ကူသင်္ဘောများ လိုက်မလာသေးသဖြင့် ငွှေးချောင်းခံမြို့ကို ဘာမျှမလုပ်နိုင်ကြသေးဘဲ ထိုအတိုင်းပင် နေကြရသည်။ သို့ရာတွင် မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲကိုကား သေချာစွာ မြင်နေရ၏။ ဗိုလ်မှူးချုပ်ပိုင်သည် ဟန်ပရိုင်ယားတပ်ရင်းနှင့် ဘုရင့်အမြောက်တပ်စုများကို ကမ်း ပေါ်သို့ တက်စေကာ ငွှေးချောင်းခံမြို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ငွှေးချောင်းခံမြို့ထဲတွင် မြန်မာစစ်သည်တို့ မရှိကြတော့။

အောက်ခြေပေတစ်ရာခန့်တွင်ရှိသည့် မြစ်ထဲတွင်မူ 'စရာဝတီ' နှင့် 'ကက်သလင်း'

ဘို့သည် မင်းလှခံတပ်ကို အမြောက်ကြီးများဖြင့် လှမ်းပစ်နေကြသည်။ ဘုရားပြု
 ဘုန်းထိပ်တွင် အလံပြုကို မြင်လိုက်သည်အခါတွင်မှ မင်းလှခံတပ်၏အခြေအနေကို
 သိမ်းကြည့်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့တိုင်အောင် မင်းလှခံတပ်ထဲမှ မြန်မာအမြောက်ကြီး
 များကိုမူ မြို့ခွင်း၍မရသေးချေ။ မင်းလှမြို့တစ်မြို့လုံးမှာမူ အမြောက်ဆန်ထိသဖြင့်
 မီးဘုန်းဟုန်းတောက်လျက်ရှိလေပြီ။ ဗိုလ်မှူးကြီး ဘောကာတပ်များသည် ခံတပ်တစ်
 ညွှောက်ကို အတင်းဝင်တိုက်နေကြဆဲဖြစ်သည်။ 'မှန်ပြောင်းနဲ့ကြည့်လိုက်တော့ စစ်ဗာရီ
 ဆူးက မြန်မာစစ်သားတစ်စုကို ခံတပ်ထဲကနေ မြစ်ဆိပ်ဆီကို မောင်းထုတ်လာတာ
 ြင်လိုက်ရတယ်။ တချို့က မြစ်ထဲခုန်ဆင်းကူးပြေးကြတယ်။ စစ်ဗာရီတွေက ရေထဲက
 ညါနေတဲ့ခေါင်းတွေကို အမြောက်နဲ့ လှမ်းပစ်ကြတယ်။ သူတို့အားလုံး အမြောက်မှန်ပြီး
 နေရုံစစ်သေကုန်ကြတယ်လို့ ယူဆရတယ်' ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ်ပို့ခိုက်က သူ့မှတ်တမ်းတွင်
 ညွှန်ပြထားသည်။

မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် မြန်မာစစ်သား တစ်ရာကျော်ခန့် ကျဆုံးပြီး သုံးဆယ်
 ဘက် လေးဆယ်ခန့် ဒဏ်ရာရကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့ဘက်မှ စစ်ဗာရီသုံးဦး ကျဆုံးပြီး
 ဗုဒ္ဓဆယ့်လေးဦး ဒဏ်ရာရရှိသည်။ အင်္ဂလိပ်အရာရှိများအနက် ဗိုလ်ဂျူရီကျဆုံးပြီး
 အခြားဗိုလ်သုံးဦး ဒဏ်ရာပြင်းထန်စွာ ရကြသည်။ ဗိုလ်မှူး ကမ်းကနီးလည်း ဒဏ်ရာရသည်။

မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲတွင် ပြည်သိမ်းတိုက်ပွဲစဉ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် တစ်စုတည်း
 သော အရေးကြီးသည့် တိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့သည် မင်းလှတွင် အသေအလဲ
 ခုခံကာ ရဲရင့်စွာ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်မှာ ယုံမှားဖွယ်မရှိ။ မြန်မာတို့သည် မတော်တဆ
 သော ကြိုတင်ကြံရွယ်ချက်အရလော မသိ။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏တပ်အများစုကို
 သွေးချောင်းခံမြို့ဘက်သို့ အယောင်ပြခေါ်ပြီး မင်းလှဘက်တွင် အပြင်းအထန် ခုခံကြ
 သည်။ အကယ်၍သာ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တစ်ရက်ခန့် နောက်ကျခဲ့ပြီး မြန်မာ
 ဘို့ဘက်မှ အီတလီအင်ဂျင်နီယာများက မြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ဆို့နိုင်ခဲ့မည်ဆိုလျှင်
 ဆိုခံတပ်များကို အလွယ်ဖြင့် သိမ်းနိုင်ဖွယ်မရှိ။ အပြင်းအထန် တိုက်ပြီးမှသာ သိမ်းနိုင်
 သလိမ့်မည်။ သို့ဆိုလျှင် သီပေါ၏စစ်အရာရှိများသည်လည်း မန္တလေးတွင် ထို့ထက်
 နိုင်မာသော ကာကွယ်ရေးအစီအမံများကို လုပ်ချိန်ရသွားခဲ့ပေလိမ့်မည်ဟု ဗိုလ်ချုပ်ပို့ခိုက်က
 သုံးခဲ့သည်။

'မင်းလှက အဖြစ်အပျက်ကို သတိရကြသေးရဲ့လား။ ပေါင်နှစ်ထောင်တန်
 သွားရေးသည် တစ်ဆယ်တန် မြင်းစီးသေနတ်ရှေ့တွင် ကျခဲ့လေပြီ။ တပ်ခွဲ၏ဂုဏ်ယူ
 ဝိသုဒ္ဓိကြားဖွယ် (သူရဲကောင်း)သည် တောလိုက်ရာတွင် ယုန်ကလေးတစ်ကောင်နှယ်
 ဝင်သတ်ခံခဲ့ရလေပြီ'

ဗိုလ်ဂျူရီ ကျဆုံးရပ်နှင်ပတ်သက်၍ နောင်လေးနှစ်အကြာတွင် နယ်ချဲ့ကဗျာ
 ဆရာ ရှမ်းယတ်ကစ်ပလင်းက ရေးခဲ့သည်။ ဗိုလ်ဂျူရီသည် သူနှင့်ကျောင်းနေဖက်
 သူငယ်ချင်းမဟုတ်လော။ ရှမ်းယတ်ကစ်ပလင်းသည် သူ့သူငယ်ချင်းအတွက် ကဗျာစပ်
 ခဲ့ရုံသာမက ၁၈၉၀ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်သို့ ရောက်လာသည့်အခါ၌လည်း "ဂျူရီကို

ဝက်မသားတွေ သတ်လိုက်တာကို ခင်ဗျားတို့မြင်တယ်မဟုတ်လား။ ဒီလို ပညာတတ် တစ်ယောက်ထွက်ဖို့အတွက် ပေါင်တစ်ထောင့်ရှစ်ရာ အကုန်ခံပြီး ပညာသင်ခဲ့ရတာဗျ။ ခုတော့ အဲဒီပညာရေးရေး၊ လူကောင်းတစ်ယောက်ရော မရှိတော့ဘူး” ဟု ကစီပလင်းက နာကျည်းစွာ ပြောခဲ့သည်။

မင်းလှခံတပ်တိုက်ပွဲပြီးသည့်နောက်တစ်နေ့တွင် သူတို့စစ်သင်္ဘောများကို ပြန်၍ စုစည်းကြသည်။ မနက်ဝေလီဝေလင်းတွင် ‘ဧရာဝတီ’နှင့် ‘ကက်သလင်း’ တို့သည် မီးသင်္ဘောနှစ်စင်းနှင့်အတူ ရှေ့မှမြစ်ညှာသို့ ဆန်တက်လာခဲ့ကြသည်။ မင်းလှအထက် တစ်နေရာသို့အရောက်တွင် ကမ်းနဖူးတွင်ရပ်၍ မိမိတို့ဘက်သို့ ဦးထုပ်ငှေ့ယမ်းပြနေ သော ဥရောပတိုက်သားနှစ်ယောက်ကို မြင်ရသည်။ တပ်မှူးကာပင်တာက သူတို့နှစ် ယောက်ကို သင်္ဘောပေါ်သို့ အခေါ်ခိုင်းလိုက်သည်။ သူတို့နှစ်ယောက်မှာ အီတလီ အင်ဂျင်နီယာနှစ်ဦးဖြစ်သော ကင်မိုတိုနှင့် မိုလီနာရီတို့ဖြစ်သည်။ သူတို့စီမံကိန်းများ မအောင်မြင်သဖြင့် မြန်မာတို့သတ်မည်စိုးသောကြောင့် ထွက်ပြေးလာခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောကြသည်။ သူတို့တွင်ပါလာသော စာရွက်စာတမ်းများ၊ ကျည်အပြည့်ထိုးထားသည့် ခြောက်လုံးပြူးတစ်လက်နှင့် ငွေအနည်းငယ်ပါသော အိတ်တစ်အိတ်ကို မိမိတို့ထံ အပ်သည်။ ကင်မိုတိုက သင်္ဘောခန်းထဲတွင် သူ့ဒိုင်ယာရီကိုဝှက်ရန် ကြိုးစားသေးသော် လည်း ဆိုင်ရာတို့က တွေ့ရှိသွားကြသည်။ ဒိုင်ယာရီထဲတွင် သင်္ဘောပုံစံများ၊ မြစ်ကြောင်း ကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်များကို တွေ့ရသည်။

ညပိုင်းတွင် မိုးရွာလာသည်။ ထိုညတစ်ညလုံးနှင့် နောက်တစ်နေ့လုံး မိုးသည်း ထန်စွာ ရွာလျက်ရှိသဖြင့် သင်္ဘောများ ချိုတက်ရာတွင် များစွာနှောင့်နှေးနေသည်။ သင်္ဘောတန်းကြီးမှာ ထိပ်ဖျားမှနောက်ဆုံးအထိ လေးမိုင်ခန့်ရှည်သည်။ မိုးသည်းထန် ခြင်း၊ ရေကြောင်းကျပ်ခြင်း၊ မြင်ကွင်းမှန်ဝါးခြင်းတို့ကြောင့် သင်္ဘောများမှာ တစ်စင်းနှင့် တစ်စင်း အချက်ပြ၍ သွားလာနေကြရသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၂၂ ရက်နေ့၌ မြန်မာကြည်းတပ်ဖွဲ့တစ်ခုနှင့် မြန်မာဘုရင်၏သင်္ဘော နှစ်စင်းကို ပုဂံအလွန် နှစ်မိုင်ခန့်တွင် တွေ့ရသည်ဟု ‘ဧရာဝတီ’က သတင်းပို့သည်။ ဗြိတိသျှတို့သင်္ဘောများက အမြောက်တင် တွဲသမ္ဗန်ကြီးများကို ဆွဲယူလာကာ အဝေးပစ် အမြောက်ကြီးများဖြင့် လှမ်းထုပြီး မြန်မာတို့ကို ခံတပ်ထဲမှ မောင်းထုတ်လိုက်ကြသည်။ အမြောက်ငယ်ဆယ်လက်ကို သိမ်းဆည်းမီးရှို့ပစ်ခဲ့ကြသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် လီဇာပူတပ်ရင်းမှ တပ်ခွဲနှစ်ခွဲ၊ အမှတ် ၁၃ ဘင်္ဂလားတပ်ရင်းမှ တပ်ခွဲလေးခွဲနှင့် ဆက်ပါးတပ်မှ တပ်ခွဲတစ်ခွဲတို့သည် အမြောက်ကြီးနှစ်လက်နှင့်အတူ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာနေသည့်ကြားမှ ပုဂံကို တက်ရောက်သိမ်းပိုက်ကြသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၂၄ ရက်နေ့ညနေတွင် ဗြိတိသျှတပ်များ မြင်းခြံသို့ရောက်ကြသည်။ မြင်းခြံတွင် မြန်မာတို့၏အင်အားမှာ အတော်အတန်များသည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ မှန်ပြောင်းဖြင့် လှမ်းကြည့်သည့်အခါတွင် အတွင်းဘက် သုံးမိုင်ခန့်ကွာသော တောင် ကုန်းပေါ်တွင် အနီ၊ အဖြူ၊ မိန့်ညိုချပ်ဝတ်တန်ဆာတို့ကို ဝတ်ဆင်ထား၍ ရွှေထီး

ဆောင်းထားသည့် မြန်မာစစ်ဗိုလ်အချို့နှင့် တပ်သားအချို့ ဖုန်းရောက်ရှိကာ တိုက်ပွဲကို ညဖြေမပျက် လှမ်းမျှော်ကြည့်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာအရန်တပ်များနှင့် ငွေငှာနချုပ်ဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ဗြိတိသျှသင်္ဘောများနှင့် အမြောက်ကြီးများက မြန်မာတို့၏အမြောက်များကို ပျက်ဆီးလိုက်သည့်အခါတွင် သားနားစွာ ဝတ်ဆင်ထားသည့် မြန်မာတပ်များသည် စနစ်တကျ ဆုတ်ခွာသွားကြသည်။ မြင်းခြံရှိ မြန်မာတပ်များမှာ သီပေါ၏အတော်ဆုံး ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦးဖြစ်သော လှေသင်းအတွင်းဝန်၏တပ်များ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ဗြိတိသျှရေတပ်ကြောင်းဆိုတပ်များသည် မြင်းခြံတွင် တပ်သား ၄၀၀ ကို ပြို့စောင့်ထားခဲ့ပြီးနောက်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ ညနေ ၃နာရီ ၄၅ မိနစ် အချိန်တွင် မြင်းခြံမှ ဆက်လက်တိုက်လာခဲ့ကြကာ ၁၈၂၅ ခုနှစ်က အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စစ်ပြေငြိမ်းရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုခဲ့ရာ ရန္တပိုရွာအနီးရှိ လက်ပံပင်ထမင်းဆိုင်ကလေးနှင့် မလှမ်းမကမ်းတွင် စခန်းချ ရပ်နားကြသည်။

နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် မြစ်ပြင်တစ်ပြင်လုံး နှင်းဖြူတွေ ပုံးနေသည်။ နေတော်တော်ဖြင့်မှ နှင်းတွေကွဲသွားကြသည်။ ဗြိတိသျှတပ်များသည် အင်းဝနှင့် မဝေးတော့ပြီ။ အင်းဝမှာ မန္တလေးအပြင် ခံစစ်ကြောင်းဖြစ်ပြီး မြန်မာတပ်များ အများအပြား ဖုန်းရောက်ရှိနေကြသည်။ မန္တလေးကို ကာကွယ်လျှင် သီပေါတပ်များသည် ထိုနေရာမှ အပြင်းအထန် ကာကွယ်ကြရလိမ့်မည်။ အင်းဝနှင့် တစ်ဖက်ကမ်း စစ်ကိုင်းဘက်ရှိ သပြေတန်းခံတပ်တွင်လည်း မြန်မာတပ်များ ဖုန်းရောက်ရှိနေကြသည်။ စုစုပေါင်းလျှင် ဗြိတိသျှတပ်များနှင့် ရင်ဆိုင်မည့် မြန်မာတပ်အင်အားမှာ ရှစ်ထောင်ခန့်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ညနေပိုင်းတွင် လက်ပံပင်ရွာအနီးတွင် စခန်းချနေသော ဗြိတိသျှသင်္ဘောများဆီသို့ သီပေါမင်း၏အလံနှင့် စစ်ဆိုင်းအလံဖြူ လွင့်ကာထားကာ၊ လှေတော်သား လေးဆယ့်လေးယောက် လှော်ခတ်လာသည့် 'ဒိုတောင်ရွှေခဲ' အမည်ရှိ မှန်စီရွှေချမင်းစီး ခတ်လှေကြီးတစ်စင်း ဖုန်ဆင်းလာသည်ကို မြင်လိုက်ရသည်။ မှန်စီရွှေချမင်းစီးလှေကြီး၏ဦးပိုင်းတွင် ရွှေထီးဆောင်းထားသည့် သံတမန်နှစ်ဦး လိုက်ပါလာခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ ကျောက်မြောင်းမြို့စား အတွင်းဝန်မင်းနှင့် ဝက်မရွတ်ဝန်ထောက်တို့ ဖြစ်သည်ဟု နောင်တွင် သိရ၏။ 'ဒိုတောင်ရွှေခဲ' မင်းစီးလှေကြီးမှ သံတမန်တို့သည် မိမိတို့သင်္ဘော 'မူဝံ'ပေါ်သို့ တက်ရောက်လာကြသည်။ မြန်မာသံတို့က လွှတ်တော်မှ ပေးပို့လိုက်သောစာကို ထုတ်ပြကြသည်။ မြန်မာသံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ကျောက်မြောင်းမြို့စားအတွင်းဝန်က မြန်မာတို့ဘက်မှ စစ်ပြေငြိမ်းလိုကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့ တောင်းဆိုချက်များအားလုံးကို လိုက်နာရန်အတွက် ပြင်ဆင်ရန် အချိန်ပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် တင်ပြသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က စစ်ပြေငြိမ်းခြင်း မပြုနိုင်ကြောင်း၊ မြန်မာဘုရင်၊ သူ့တပ်တော်နှင့် မန္တလေးကို အပ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဥရောပတိုက်သားများ၏အသက်နှင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို တစ်စုံတစ်ရာ အန္တရာယ်မရှိကြောင်း တွေ့ရှိလျှင် သီပေါမင်း၏အသက်ကို ချမ်းသာပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မပြေးပြတ်သေးသော ကိစ္စများကိုမူ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်၏ အမိန့်အရ ဆက်လက်ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ကြောင်း။

မြန်မာတို့၏ အကြောင်းပြန်ချက်ကို မနက်ဖြန် နိုဝင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ မနက်လေးနာရီတွင် နောက်ဆုံးထား၍ စောင့်မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်လိုက်သည်။ (ဗိုလ်ချုပ်ပရင့်ဒါဂတ်စ်၏ အကြောင်းပြန်ချက်ကို စာရေးကြီး နိုကလတ်က ဘာသာပြန်ပေးသည်ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်တွင် ဆိုသည်။) ထို့နောက် ရေကြောင်းချိတ်ပျားသည် လက်နက်တပ်ဆင်ထားသော မြန်မာစစ်သင်္ဘောတစ်စင်းကို ဖမ်းဆီးကာ သုံးပန်းများကို ယူဆောင်ခဲ့ပြီးနောက် အင်းဝအောက်ဘက် သုံးမိုင်ကွာသို့ ချီတက်လာခဲ့ကြသည်။ နောက်တစ်နေ့မနက်လင်းသည်နှင့် ဗြိတိသျှစစ်သင်္ဘောများသည် ထွက်ခွာလာကြသည်။ သို့ရာတွင် နှင်းတို့ ထူထပ်စွာ ပိတ်ပုံးလျက်ရှိသဖြင့် ခရီးမတွင်လှ။ မနက်ဆယ်နာရီလောက်၌ ဗြိတိသျှတပ်များ အင်းဝနှင့် ကိုက်သုံးထောင်ကျော် လေးထောင်ခန့်အကွာသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်နှင့် ဝက်မရွတ်ဝန်ထောက်တို့ စီးနင်းလိုက်ပါလာသည်။ သံလှေသည် ပြန်လည်ရောက်ရှိလာကာ မြန်မာတပ်တို့အား ခုခံပစ်ခတ်ခြင်းမပြုရန် အမိန့်နှင့် မိမိတို့ တောင်းဆိုချက်များကို ခြွင်းချက်မရှိ လက်ခံကြောင်း စာချွန်ကို ယူဆောင်၍ ရောက်လာကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်က အင်းဝနှင့် သပြေတန်းခံတပ်ရှိ မြန်မာတပ်များအားလုံးကို လက်နက်ချရမည်ဖြစ်ကြောင်း တောင်းဆိုသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတပ်မှူးမှာ သံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ထက် အဆင့်မြင့်သူဖြစ်သဖြင့် ထိုတောင်းဆိုချက်ကို လိုက်လျောရာတွင် နှောင့်နှေးမှုများ ရှိနေသည်။ လက်အောက်အရာရှိများကမူ မြန်မာတို့သည် တံမင်အချိန်ဆွဲနေသည်ဟု ယူဆကာ စိတ်တိုနေကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် ခံတပ်တို့ကို ချက်ချင်းဝင်တိုက်ရန် တင်ပြကြသည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင့်ဒါဂတ်စ်သည် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်၏ အမှာစကားကို သတိရနေသည်။ ဖြစ်နိုင်လျှင် သွေးထွက်သံယိုမှုမရှိဘဲ သိမ်းယူရန် မှာကြားလိုက်သည်မဟုတ်လော။

နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် ဗိုလ်မှူးချုပ်ပိုင်ကသည် စစ်ကိုင်း သပြေတန်းခံတပ်ရှိ အမြောက်များကို သိမ်းဆည်းကျွန်ရစ်ခဲ့သည်။ ကျွန်သင်္ဘောများက မန္တလေးသို့ ဆန်တက်လာခဲ့ကြသည်။ မနက် နေထန်းတစ်ဖျားသာသာခန့်တွင် သင်္ဘောများသည် ဂေါပိန်ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ကပ်မိလေပြီ။ ကမ်းပေါ်တွင် အန်ဒရေနိုအပါအဝင် သူတို့ကို လာရောက်ကြိုဆိုနေသည့် နိုင်ငံခြားသားများကို တွေ့ရသည်။ စစ်ကိုင်းတွင်ရှိစဉ် ကာနယ်စလေဒင်က ကိစ္စများ လျင်မြန်ချောမောစွာ ပြီးမြောက်စေလိုလျှင် သီပေါမင်းသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်အတူ ဗိုလ်ချုပ်ပရင့်ဒါဂတ်စ်၏ သင်္ဘောပေါ်သို့ မိမိကိုယ်ကို လာရောက်အပ်နှံရမည်ဟု အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သီပေါသည် ထိုအလုပ်မျိုးကို လုပ်မည်မထင်။ မိမိတို့တပ်များ ကမ်းသို့ရောက်ပြီး နန်းတော်ကြီးဆီသို့ ချီတက်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ဆက်သားတစ်ယောက်ကို လွှတ်၍ ဝန်ကြီးများထံ စာပေးပို့သည်။ သို့ရာတွင် ဘာမျှအကြောင်းပြန်ကြားချက်မရ။ 'မည်သည့်အကြောင်းပြန်ကြားချက်ကိုမျှ မရတော့သည့်အတွက် နေ့လယ်တစ်နာရီတွင် တပ်များကို ကမ်းပေါ်သို့ တင်လိုက်သည်'ဟု ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်က သူ့မှတ်တမ်းတွင်ရေးသည်။

ဗိုလ်ချုပ်ပရင့်ဒါဂတ်စ်သည် မန္တလေးနန်းမြို့ကြီးကို တိုက်ခိုက်ရန် အစီအစဉ်ကို

ရေးဆွဲပြီးလေပြီ။ တပ်မသုံးခုသည် ရွှေနန်းတော်ကြီးဆီသို့ တစ်လမ်းစီ ချီတက်သွားကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က မြင်းစီးခြေလျင်တပ်ဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ခြံရံ၍ ပထမတပ်မကို ခေါင်းဆောင်ချီတက်သည်။ ညနေသုံးနာရီခန့်၌ တောင်ဘက်မြို့ဝသို့အရောက်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ပေါ်ပေါက်လာကာ စလေဒင်အား သူနှင့်အတူ သီပေါမင်းထံ လိုက်ခဲ့ရန်ခေါ်သည်။ ကာနယ်စလေဒင်က သဘောတူသဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကာနယ်စလေဒင်ကို ညီလာခံခန်းမသို့ ခေါ်သွားသည်။ သီပေါမင်းမှာ များစွာ စိတ်ထိခိုက်နေဟန်ရှိပြီး အင်္ဂလိပ်တို့သည် သူ့အသက်ကို အန္တရာယ်ပြုမည်မဟုတ်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်းပြောသည်။ ထိုသို့ပြောဆိုလျက်ရှိစဉ် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တောင်ဘက်ဘဲခါးဝမှနေ၍ မြို့ရိုးထဲသို့ ဝင်လာခဲ့ကာ နန်းမြို့ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။ မြို့တံခါးလေးခုစလုံးတွင်ရှိသည့် မြန်မာအစောင့်တို့ကို လက်နက်ဖြတ်လိုက်ပြီးနောက် ဗြိတိသျှအစောင့်များ ချထားလိုက်သည်။ ညနေငါးနာရီတွင် ကာနယ်စလေဒင်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ သူ့ထံပြန်လာကာ ဘုရင်က တောင်းဆိုချက်ကို လက်ခံကြောင်းသတင်းကို ယူလာခဲ့သည်။ မိမိသည် ရွှေနန်းတော်ကြီးမှ ထွက်ခွာကာ ဇွေရာသီခန်းတော်တွင် ရှိနေမည်ဖြစ်ကြောင်း သီပေါမင်းက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ သို့ဖြင့် မနက်ဖြန်မနက်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်တံ တရားဝင် လက်နက်ချအခမ်းအနား ပြုလုပ်ရန် သတ်မှတ်လိုက်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တပ်အနည်းငယ်ကို အစောင့်ထားရှိကာ ကျန်တပ်များကို စစ်သင်္ဘောများပေါ်သို့ ပြန်၍ဆုတ်ခွာပေးထားလိုက်သည်။ ဤသည်မှာ ဗြိတိသျှအမှားပင်ဖြစ်သည်။

မှန်းတည့်ချိန်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သင်္ဘောမှဆင်းလာကာ ဗိုလ်မှူးချုပ် ဝိုက်၊ ကာနယ်စလေဒင်တို့နှင့်အတူ ဇွေရာသီခန်းတော်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ မိဖုရားနှစ်ပါး၊ မယ်တော်ဆင်ဖြူမရှင်တို့နှင့်အတူ သီပေါမင်းက နန်းတော်ဝရန်တာတွင် လက်ခံတွေ့ရသည်။

‘သီပေါမင်းဟာ မသက်မသာနဲ့ ဟိုဟိုသည်သည်ကို လှမ်းကြည့်နေပေမဲ့ ဣန္ဒြေမပျက်ဘူး။ တည်ကြည်ခန့်ညားနေတယ်။ သူ့ကို သင်္ဘောနဲ့ ချက်ချင်းပို့မယ်လို့ ပြောပြီ။ သင်္ဘောပေါ်လိုက်ဖို့ ပြောတယ်။ ဒါပေမဲ့ သီပေါမင်းက မနက်ဖြန်မှ အဆင်သင့်ဖြစ်မယ်လို့ ပြောတယ်။ တို့က ခုချက်ချင်း လိုက်ရမှာဖြစ်တဲ့အကြောင်း၊ ဆယ်မိနစ်အချိန်ပေးမှအကြောင်း ပြောတယ်။ ဒါပေမဲ့ နောက်တစ်နာရီ ကြာသွားတယ်။ နှစ်နာရီကြာသွားတယ်။ နောက်ဆုံး ထွက်လာတယ်။ ထွက်လာလို့ အမိန့်ပေးရတယ်။ ရွှေပိန်းချထားတဲ့ သူ့ရထားတစ်စင်းနဲ့ လိုက်ဖို့ပြောပေမဲ့ တို့က လက်မခံဘဲ စစ်ဆေးရုံသုံးထမ်းစင်တစ်ခု ပေးတယ်။ သူ့နဲ့သူ့မိဖုရားတွေကို ဒီလိုခေါ်ရမလားလို့ပြောပြီး ရဲရင့်စွာ လမ်းလျှောက်လိုက်လာတယ်’ဟု ဗိုလ်ချုပ်ဝိုက်က သူ့ဇနီးထံပေးသည့်စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုအချိန်၌ သီပေါမင်းသည် သူ့ကို ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးမည့် ဗြိတိသျှအရာရှိများ မလေးစားဘဲ မနေနိုင်လောက်သော တည်ကြည်ခန့်ညားသည့် ရာဇဏုဇွန်ကို ဆောင်နေ

သည်။ အများက ထင်နေကြသကဲ့သို့ အရက်ကြောင့် ဖောသွပ်နေသော အမူအရာမျိုး ဆို၍ တစ်စုံတစ်ရာမျှမတွေ့ရ။ ညနေ သုံးနာရီခွဲတွင် မင်းနှင့်မိဖုရားတို့သည် နန်းဦး လှေကားထိပ်တွင် ပေါ်လာကြသည်။ ကာကီခပ်မိုင်းမိုင်းအရောင်ကို ဝတ်ထားကြသည့် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် အဖွဲ့သားများက ရှေ့မှ ဦးဆောင်လာကြသည်။ ထို့နောက်တွင် ဆင်ဖြူမရှင်၊ ထို့နောက် သီပေါမင်းသည် မိဖုရားနှစ်ပါးကို လက်တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ဆွဲ၍ လိုက်ပါလာသည်။ ထိုနေ့က မြင်ရသည့်ရှုခင်းကို မြင်ရသူတိုင်း မေ့နိုင်ကြမည်မဟုတ်။

'သီပေါမင်းအတွက် တော်တော်စိတ်မကောင်းဖြစ်မိတယ်။ တည်ကြည်ခန့်ညားတဲ့ ရာဇဏ္ဍမြေကို ပြန်ပေးတာပဲ။ ဒီလိုအချိန်မျိုးမှာတောင် သူ့မိဖုရားနှစ်ပါးကို ကြင်ကြင် နာနာ ဆက်ဆံနိုင်တာတော့ တော်တော်ယောက်ျားပီသပြီး ရက်ရော သဘောထားကြီးတဲ့ အမူအရာဖြစ်တယ်' ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ်ပိုင်က သူ့ဇနီးထံ ရေးခဲ့သည်။

နန်းတော်မြို့ရိုးအဝသို့အရောက်တွင် သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့ကို နားလှည်း နှစ်စီးဖြင့် သင်္ဘောဆိပ်သို့ ခေါ်လာခဲ့ကြသည်။ ခရီးတစ်လျှောက်တွင် စစ်တပ်တွေ ပြည်လျက်။ အစတွင် လူထုများများစားစားကို မတွေ့ရ။ သို့ရာတွင် မှောင်လာသည်နှင့် အမျှ လူအုပ်ကြီးမှာ အလွန်များပြားလာခဲ့ပေပြီ။ 'သီပေါမင်းကို ဝင်လူဖို့ ကြိုစားတာတို့ ဘာတို့ကို မတွေ့ရဘူး။ ကင်းဝန်မင်းကြီးလည်း သင်္ဘောပေါ်ကို လိုက်ပါသွားတယ်' ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ်ပိုင်၏ဇာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သီပေါမင်း၏ ညီလာခံခန်း ဖြစ်ခဲ့သည့် သူ့ရုံးခန်း ထဲတွင်ထိုင်ရင်း နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်ခဲ့သည့်အချိန်မှစ၍ မြန်မာဘုရင်မိသားစုအား သင်္ဘောဆိပ်သို့ ပို့ဆောင်ခဲ့သည့် အချိန်အထိ အမြစ်အပျက် အစုံအလင်ကို ဆီဖွယ်ဘုရင်ခံ ချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ပရင်ထံသို့ အစီရင်ခံစာ ရေးလျက်ရှိသည်။

"သူတို့ (မြန်မာဘုရင်မိသားစု) အား မြန်မာပြည်မှ အမြန်ဆုံး ပို့သင့်ပါသည်။ သနားစရာကောင်းသော သူတို့တစ်တွေသည် လုံးဝမာန်စွယ် ကျိုးသွားကြပါပြီ။ သူတို့အား ကသုတ်ကရက် ပို့ရခြင်းမှာ ဝမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းသည့် တာဝန်ဝတ္တရားတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာပြည်တွင် သူတို့ရှိနေသရွေ့ မည်သည့်လုပ်ငန်းကိစ္စမျှ လုပ်နိုင် မည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် သူတို့အား အမြန်ထွက်ခွာရန် ကျွန်တော် အတင်းအကျပ် လုပ်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သူတို့အား ဆယ်မိနစ်အတွင်း 'သူရိယ' သင်္ဘောပေါ်သို့ အစောင့်အရှောက်ဖြင့် ပို့ခဲ့ရပါသည်။ ...ထိုနေ့ညတွင် မြို့ထဲ၌ လူဆိုးစားပြုအနည်းငယ် ထကြွ သောင်းကျန်းကြပါသည်။ မန္တလေးရှိ အနောက်တိုင်းသားများမှာ ထိတ်လန့်လျက် ရှိကြသဖြင့် မြို့ထဲတွင် တပ်ရင်းငါးရင်းနှင့် အမြောက်တပ်စုတစ်စုကို တာဝန်ချထားပါသည်။ ဘုရင်ကို နန်းမှချွေသောက်စွသည် ညနေမိုးချုပ်မှ ပြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြို့တွင်းအခြေအနေကို ကျွန်တော် ကောင်းကောင်းမသိသေးပါ။ ယခုလောလောဆယ် တွင် ဝန်ကြီးလေးဦးကို မူရင်းနေရာတွင် ဆက်လက်ခန့်ထားဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ မန္တလေး သည် လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှုများ ပေါ်ပေါက်ရာနေရာ ဖြစ်ပါသည်။ ကာနယ်စလေဒင်သည် လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း ရှိမရှိကို ကျွန်တော်ကောင်းကောင်းမသိပါ။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့

အကြောင်းကို နားလည်၍ မြန်မာတို့နှင့် မည်သို့ဆက်ဆံရမည်ကို သိသူဖြစ်ပါသည်။ သူ့တာဝန်ကို ကောင်းစွာလုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ကျွန်တော် ထင်ပါသည်။

'ကာနယ်စလောဒ်၏ အစီရင်ခံချက်အရဆိုလျှင် အစစအရာရာ ကျေနပ်ဖွယ် အခြေအနေတွင် ရှိနေကြောင်း၊ သာသနာပိုင်များနှင့် အစိုးရသည် နှစ်ဖက်အကျိုးအတွက် သစ္စာရှိစွာ ပူးပေါင်းလက်တွဲလျက်ရှိကြောင်း၊ တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ထိန်းသိမ်း ဆားနိုင်ပြီဟု ယူဆကြောင်း၊ လူဆိုးတားပြ ထကြွသောင်းကျန်းသူများနှင့် တောနယ် မှားတွင် တိုက်ပွဲအနည်းငယ် ဖြစ်ပွားသည်မှအပ ကြီးကျယ်သော ခုခံမှုကို တွေ့ဖွယ် မရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ကာနယ်စလောဒ်သည် အခြေအနေကို အကောင်း ဘက်မှ မြင်လွန်းသည်ဟု ကျွန်တော် ယူဆပါသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ၊ ခုခံသူတို့၏ သွားများကို နတ်ပစ်ရန် လိုအပ်သည့် ဆောင်ရွက်မှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လျက် ရှိပါသည်။ သီပေါ၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ကျွန်တော်တို့တပ်များအား မြင်းခြံတွင် ရေရှည် ချဲ့၍ထားထားရန် ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ မြင်းခြံတွင် ရေရှည်ထားမထားနိုင်ခဲ့လျှင် အင်းဝမှ အပြင်းအထန် ခုခံရန် နောက်ဆုံးတွင် မန္တလေးမှ အပြင်းအထန် ခုခံတိုက် ခိုက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့တိုက်နေစဉ်တွင် သီပေါမင်းသည် မုဆိုးဘိုသို့ ဆုတ်ခွာရန်၊ ဆိုမှတစ်ဆင့် လိုအပ်လျှင် ဗန်းမော်နှင့် အရှေ့မြောက်ဒေသသို့ ဆုတ်ခွာရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုအတွက် လိုအပ်သည့် ကြေးငွေများကို ဗန်းမော်သို့ ပို့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သိမ်း ဘိုက်ပွဲစဉ်အတွက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရသည်မှာ များစွာ တန်ဖိုးကြီးခြင်းမရှိဟု ဘုရင်ခံချုပ် ယူဆလိမ့်မည်ဟု ကျွန်တော် မျှော်လင့်ပါသည်'ဟု သူ့အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရာတွင် မင်းလှခံတပ် ဘွင်မှအပ အခြားမည်သည့်နေရာတွင်မှ ပြင်းထန်သည့် မြန်မာတို့၏ ခုခံမှုကို မတွေ့ ခဲ့ရဘဲ အလွယ်တကူ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်မှာ မှန်ပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင့်ဒါဂတ်စ်သည် သေးအပ်သည့် တာဝန်ကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်ပြီးခဲ့လေပြီ။ သူ့စစ်ဆင်ရေးကို အင်အားအနည်းနိုင်ဆုံးသုံး၍ အောင်မြင်စွာ ထမ်းဆောင်ပြီးခဲ့ပြီ။ ထို့ကြောင့် သူ့စစ် ဆင်ရေးကို 'စစ်ရေးပြအခမ်းအနားသာသာမျှသာ' ဟု သမိုင်းဆရာတို့က ခေါ်ခဲ့ကြပါ သည်။ ဂရက်တန်ဂရိယာရီက အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့်စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ 'ဆိုက်စသည် စစ်ပွဲမဟုတ်၊ လမ်းမမှ ရန်ပွဲတစ်ပွဲသာဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့သည် စစ်ပွဲ အတွက် ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိ၊ ထိုစစ်ပွဲပေါ်ပေါက်လာလိမ့်မည်ဟုလည်း မယုံကြည်ကြ။ ဇြိတ်သူတို့က ရာဇသံပေးသည်မှန်၏။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့သည် ရာဇသံအကြောင်း ကို ဘာမျှမသိကြ။ ကြီးကျယ်သော ပြဿနာများကို ငါးရက်အတွင်း မည်သို့ဆွေးနွေး ဆွဲရှင်းနိုင်မည်နည်း။ ထိုအဖြစ်မျိုးကို တစ်ခါမျှ မကြားစဖူး။ ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ် သည့်ဆိုက်တည်းက သင့်လျော်သောအ ချိန်ကို ပေးရပေလိမ့်မည်။ ငါးရက်ကျော်လျှင် ငစ်တိုက်မည်ဆိုသည်မှာ မည်သို့ဖြစ်နိုင်မည်နည်း'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ထိုသို့ 'စစ်ရေးပြအခမ်းအနားသာသာ'ကလေးဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်ပရင့်ဒါဂတ်စ်သည်

မန္တလေးကို အလွယ်တကူ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်မူ မြန်မာပြည်သူ တို့၏ ပြောက်ကျားစစ်ပွဲများသည် နေရာအနှံ့အပြားတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြသည်။

ထိုပြောက်ကျားစစ်ပွဲသည် အမျိုးသားရေးစစ်ပွဲ ဖြစ်လေသည်။ ဇာတိမာန်စစ်ပွဲ ဖြစ်လေသည်။ လူထုစစ်ပွဲ ဖြစ်လေသည်။ ထိုစစ်ပွဲများသည် အုပ်စိုးသူ ဗြိတိသျှတို့အဖို့ ခြောက်အိပ်မက်များဖြစ်ခဲ့ကြလေသည်။

(၈)

သူရဲကောင်းဝတ်ရုံကို ကောက်ခြုံလာခဲ့ကြသော
အညတရများ

လွန်ခဲ့သောဆယ်ငါးနှစ်က ကျွန်တော်သည် 'အရှေ့တစ်ခွင်လုံးနီ' ဟူသောအမည်ဖြင့် ဝတ္ထုရှည်ကြီးတစ်ပုဒ် ထုတ်ဝေရန် ပုဂံစာအုပ်တိုက်မှ ကြော်ငြာခဲ့ဖူးသည်။ သို့ရာတွင် ယခုထက်တိုင် ထိုဝတ္ထုကို မရေးဖြစ်သေး။ နောင်တွင် ဘယ်ခါမျှရေးဖြစ်မည်ကိုလည်း မပြောနိုင်သေးပါ။ ထိုဝတ္ထုအတွက် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်နှင့် အရေးကြီးသော ဇာတ်ဆောင်တို့ကို ပုံဖော်ပြီးဖြစ်သည့်တိုင် အချက်အလက်များရှာချိန် မရသေးသဖြင့် ယခုထက်တိုင် မရေးနိုင်သေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်ဝတ္ထုကို ၁၈၈၅ ခု သီပေါမင်းနန်းကျခါနီး သပြေတန်းနှင့် အင်းဝခံတပ်များမှ မြန်မာတပ်များ ဆုတ်ခွာချိန်တွင် အဖြေပြီး ၁၉၄၈ ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရချိန်တွင် အဆုံးသတ်မည်ဟု စိတ်ကူးထားပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့သိမ်းပိုက်ချိန်မှ ဗြိတိသျှတို့ ဆုတ်ခွာချိန်ကာလအထိ မျိုးဆက်သုံးဆက်တို့၏ဇာတ်လမ်း ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ဆုံးရှုံးချိန်မှ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ပြန်ရချိန်အထိ ဇာတ်လမ်းဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်ဝတ္ထုထဲမှ ဇာတ်လိုက်သည် အင်္ဂလိပ်တို့ထံ လက်နက်ချရန် ညွှန်ကြားသော သီပေါဘုရင်၏လွတ်တော်မှ အမိန့်နှင့် နောက်ထပ်ထုတ်ပြန်သော သီပေါဘုရင်၏ အမိန့်ကို မကျေနပ်၍ ရုရာလက်နက်တို့ဖြင့် တောတောင်များဆီသို့ ဆုတ်ခွာသွားသော တပ်မှူးကြီးတစ်ဦး၏ ကိုယ်ရံတော်ဗိုလ်လေးတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကိုယ်ရံတော်ဗိုလ်လေး၏နောက် မျိုးဆက်သုံးဆက်တွင် တွေ့ကြုံရသောဇာတ်လမ်းများ ဖြစ်ပါသည်။

ထိုဝတ္ထုဇာတ်လမ်းနှင့် ရည်ရွယ်ချက်ကို စိတ်ကူးရသည့်နောက်မှစ၍ ကျွန်တော်သည် မန္တလေးသို့ရောက်၍ အခါအခွင့်ကြိုတိုင်း သပြေတန်းခံတပ်နှင့် အင်းဝခံတပ်တို့ကို သွား၍ ကြည့်တတ်ပါသည်။ ထိုသို့သွား၍ ကြည့်တိုင်းလည်း ထိုစဉ်က ရှုခင်းကို ကျွန်တော် မြင်ယောင်တတ်ပါသည်။

၁၈၈၅ ခု နိုဝင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့က အင်းဝခံတပ်အနီးရှိ မြစ်ကမ်းစပ်တွင် ကျင်းပသော မြန်မာတို့၏ လက်နက်ချအခမ်းအနားကို မြင်ယောင်နေသည်။ ခံတပ်

နောက်ကျောရှိ သစ်ပင်တို့က ဆောင်းနေခြင်းအောက်တွင် စိမ်းစိုလျက်။ အဝေးတွင် မြင်ရသော ထန်းပင်တစ်ပင်နှင့်စစ်ပင်တို့သည် ပြန့်ကားသော ယပ်တောင်ကို မဖွင့်နိုင်ကြ တော့။ အရွက်အလက်များသည် စုတ်ပြတ်ကျိုးပဲ့နေကြလေပြီ။ အင်္ဂလိပ်နှင့် အိန္ဒိယ စစ်တပ်များက နောက်တွင် ဝိုင်းအုံ့ရပ်နေကြသည်။ ရှေ့တွင်မူ ကာနယ်စလေဒင်သည် ကာကီရောင်စစ်ဝတ်စုံ၊ တော်သိဦးထုပ်တို့ကို ဝတ်ဆင်ကာ လက်တစ်ဖက်က ခါးထောက်ပြီး တစ်ဖက်က ဓားကို မြေကြီးတွင်ထောက်၍ ရပ်နေသည်။ သူ့ဘေးတွင် ပုဆိုးတောင်ရှည် ကွက်တုံး၊ တိုက်ပုံအင်္ကျီအဖြူနှင့် ခေါင်းတွင် ပဝါကိုဘိုသီပတ်သီရစ်ထားသည့် ကျောက် မြောင်းမြို့စား အတွင်းဝန်သည် ညှိုးငယ်သောမျက်နှာဖြင့် ရပ်နေသည်။ သူ့ခေါင်းပေါ်တွင် ရွှေထီးတစ်လက်ကိုဖိုးလျက်။ လက်နက်များက မြေကြီးပေါ်တွင် ပြန့်ကျဲလျက်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် အတွင်းဝန် ကျောက်မြောင်းမြို့စား မင်းကြီး မဟာသီရိဓမ္မေယျနန္ဒ ကျော်ထင် (ဦးရွှေအိုး) သည် မြန်မာပြည်မှ ပြင်သစ်ပြည်သို့ သွားရောက်ခဲ့သော အစောဆုံးသော ပညာတော်သင်တန်းဦးဖြစ်ပြီး မြို့ပြအင်ဂျင်နီယာ ဘွဲ့ကို ပြင်သစ်တက္ကသိုလ်တစ်ခုမှ ရခဲ့သူဖြစ်သည်။ ၁၈၇၂ ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဥရောပသွားသံအဖွဲ့၌ လက်ထောက်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ် လိုက်ပါခဲ့ဖူးသည်။ ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် သံအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်၍ ဆင်းမလားသို့ သွားရောက်ခဲ့ဖူးသည်။ အတွင်းဝန်ကျောက်မြောင်းမြို့စားသည် ယမန်နေ့က အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ်တို့နှင့် ဆွေးနွေးစဉ် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က သူတို့တိုက်သင်္ဘောများမှ စက်အမြောက်များ ပစ်ခတ်ပြသည်ကို မြင်ခဲ့ရသည်။ ဥရောပသို့ ရောက်စဉ်ကလည်း လက်နက်နိုင်ငံ ကြီးများ၏အင်အားကို မြင်ခဲ့ရသည်။ သူ့ဆရာ ကင်းဝန်မင်းကြီးကဲ့သို့ပင် ပဒေသရာဇာ လှည်းလမ်းကြောင်းပေါ်တွင် အရှိန်အဟုန်ပြင်းစွာ ချီတက်လာသော ခေတ်သစ်စက်မှု ဝါဒကို သူမြင်နေရပြီ။ အဆိုထဲမှအကောင်းကို ရှာရတော့မည်ဟု သူသဘောပေါက်ဟန် တူသည်။

လှည်းအတွင်းဝန်၏တပ်များ မြင်းခြံမှ အတွင်းဘက်ရှိ ကျောက်ရဲခို ဆုတ် ခွာလာပြီးနောက်တွင် သီပေါဘုရင်သည် အရေးပေါ် ညီလာခံတစ်ရပ်ကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံသည် 'သာသနာရေး၊ တိုင်းရေးပြည်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော အရေးကိစ္စကြီး' ဖြစ်သည်ဟု သီပေါဘုရင် ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအရေးပေါ်ညီလာခံကို ကျင်းပ ရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုညီလာခံသို့ ဝန်ရှင်တော် သေနတ်ဝန် လယ်ကိုင်းမြို့စား (ကင်းဝန် မင်းကြီး)၊ အတွင်းဝန် ရွှေတိုက်ဝန် ပေါက်မြိုင်မြို့စား၊ ဝန်ထောက် ဝက်မရွက်မြို့စား စသည်တို့ ခုံညီတက်ရောက်ကြသည်။ ထိုညီလာခံတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက သီပေါ မင်းအား မန္တလေးမှ 'ထွက်သင့်ရာဌာနသို့ထွက်၍ ကျယ်ကျယ်လွန့်လွန့်၊ ကြံကြိုက် တော်မူရာ ကြံစည်တော်မူလျှင် သင့်မြတ်ကြောင်း'ဖြင့် လျှောက်သည်။

ဤတွင် သီပေါဘုရင်က မယ်တော်ဆင်ဖြူရှင်မှာ အသက်အရွယ် ကြီးရင့်ပြီ ဖြစ်ကြောင်း၊ မိဖုရားခေါင်ကြီးဖြစ်သည့် ဓုဖုရားကြီးမှာလည်း ကျန်းမာတော်မူခြင်းမရှိ ကြောင်း၊ သူတို့ကိုထားခဲ့ပြီး ထွက်တော်မူရမည်အရေးသည် မသင့်လျော်ကြောင်းဖြင့်

မိန့်သည်။ ဤတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက ရွှေမြို့တော်တွင်ရှိသည့် ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် 'စစ်ရှီပရိတ်ဒါရစ်အက်စ်' (မွန်စီရာပရက်ဒရစ်အားစ်)က လက်နက်အပြည့်အစုံ တပ်ထားသော အင်္ဂလိပ်သင်္ဘောများသည် ရွှေမြို့တော်သို့ ရောက်လာကြတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သူတို့တောင်းဆိုသော အရေးအခွင့်ကိုပေးပါမှ သင့်မည်ဟု မိမိထံ လာရောက်အကြံပေးကြောင်းဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးက လျှောက်သည်။ ဤတွင် သီပေါဘုရင်သည် မဟာမိတ်စာချုပ်ချုပ်ဆိုနိုင်ရေးအတွက် အပစ်အခတ် ရုပ်စံရေး သဘောတူညီချက် ယူရန် ကျောက်မြောင်းမြို့စားမင်းကြီး မဟာသီရိဇေယျနန္ဒာကျော်ထင်နှင့် ဝန်ထောက်ဝက်မရွတ်မြို့စား မင်းကြီးမင်းထင် မဟာစည်သူတို့ကို စေစပ်ဆွေးနွေးရန် လွှတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က အပစ်အခတ်ရုပ်စံရေးကို လက်မခံဘဲ မိမိတာဝန်မှာ မန္တလေးမြို့ကို သိမ်းယူကာ သီပေါကို နန်းမှကျရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကျန်သည့်နိုင်ငံရေးကိစ္စများကို သက်ဆိုင်ရာ အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးလေ့ကြောင်း အကြောင်းပြန်သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်တို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို ခြွင်းချက်မရှိ လက်ခံကြောင်း၊ တပ်များအားလုံး လက်နက်ချရမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် လွှတ်တော်မှ ညွှန်ကြားချက်ကြီးနန်းရောက်လာသည်။ ဤတွင် ကင်းအတွင်းဝန် စသည်တပ်မှူးများက လွှတ်တော်၏ အမိန့်ကို နှာခံခြင်းမပြုနိုင်။ ဘုရင်၏အမိန့်ကို နှာခံမည်ဟု ငြင်းဆန်နေကြသဖြင့် နှစ်ဖက်အခြေအနေ တင်းမာနေကြသည်။ လူငယ်အင်္ဂလိပ်တပ်မှူးများမှာ သူတို့ပေးထားသော အချိန်ဈေးနှုန်းဖြစ်သဖြင့် အင်းဝ၊ သပြေတန်းနှင့် စစ်ကိုင်းခံတပ်များကို ဝင်တိုက်ချင်နေကြပြီး စိတ်တိုနေကြပြီး ထို့ကြောင့် အတင်းဝင်တိုက်ရန် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ကို တောင်းဆိုနေကြသည်။

ထိုစဉ် မြန်မာတပ်များအားလုံး လက်နက်ချရန် သီပေါဘုရင်ထံမှ အမိန့်ရောက်လာသည်။ ဤတွင် မြန်မာတပ်များသည် လက်နက်များကိုချအပ်ကာ ခံတပ်များက ထွက်ခွာသွားကြသည်ဟု ဆိုသည်။ အထူးသဖြင့် အင်းဝခံတပ်ထဲမှ ကင်းအတွင်းဝန်၏ တပ်များသည် လက်နက်များကို ကိုင်ဆောင်ကာ ခံတပ်ကို စွန့်ခွာသွားခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။ အင်းဝခံတပ်မှ မြန်မာတို့သည် ခံတပ်ကို စွန့်ခွာသွားခဲ့ရာတွင် လွှင့်ထုထားသည့် မြန်မာစစ်အလံဖြစ်သော သူရဲကြီးအောင်လံကိုပင် ပြုတ်ချခြင်းမပြုခဲ့ကြဘဲ ထိုအတိုင်း လွှင့်တင်ထားခဲ့ကြသည်။

ကျွန်တော်ဝတ္ထုထဲမှ ဇာတ်လိုက်တပ်ဗိုလ်ကလေးသည် ထိုအထဲမှ အညတရ တပ်ဗိုလ်ကလေးတစ်ယောက် ဖြစ်လေသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် ဘုရင်ခံချုပ် ဒပ်ဖရင် ညွှန်ကြားသည့်အတိုင်း မန္တလေးကို အင်အားမသုံးဘဲ အင်အားပြရုံမျှဖြင့် သိမ်းပိုက်ဖို့သာ စိတ်ဝေနေသည်။ ထို့ကြောင့် သပြေတန်း၊ စစ်ကိုင်းနှင့် အင်းဝခံတပ်များမှ မြန်မာစစ်သည်တို့အကြောင်းကို သူဘာမျှ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းပြုဟန်မတူ။ ထိုအချိန်က သီပေါဘုရင်၏တပ်မတော်သည် အင်အား ၂၄၀၀၀ နှင့် ၂၅၀၀၀ ကြားတွင် ရှိနေသည်။ အောက်မြစ်စဉ်စစ်ကြောင်းတွင်

တပ်သား ၉၂၀၀ ခန့်၊ တောင်ငူစစ်ကြောင်းတွင် တပ်သား ၃၃၇၀၊ တောင်တွင်းကြီး စစ်ကြောင်းတွင် တပ်သား ၂၃၇၆၊ သပြေတန်း၊ စစ်ကိုင်းနှင့် အင်းဝတပ်တို့တွင် တပ်သား ၇၈၈၁ ယောက်၊ နန်းတော်စောင့်တပ်အဖြစ် ကျန်ရစ်ခဲ့သည့်တပ် ၃၀၀၀ တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရွှေလုံဗိုလ်ကောလင်းမြို့စား ကွပ်ကဲသည့်တပ်သား၊ တောင်ငူကြောင်းချီ တပ်သားပေါင်း ၈၀၀၀ ရှိသည့်အနက် ရွှေလုံဗိုလ် လက်နက်ချအပ် သည့်အခါတွင် တစ်ယောက်မျှ ပါမလာကြဘဲ လက်နက်များကို ကိုင်ဆောင်ကာ ဒေသ အသီးသီးသို့ ထွက်သွားခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေးတပ်များသည် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ယာယီ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့အဖြစ် ကာနယ်စလေဒင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ မြန်မာဝန်ကြီး အချို့ပါသည့် လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းလိုက်သည်။ လွှတ်တော်က ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးတောင်ဘက်ဒေသများရှိ မင်းလှ၊ ပုဂံ၊ မြင်းခြံ၊ နင်းကြမ်းဒေသ များတွင် ရောက်ရှိနေသော မြန်မာတပ်များအား လက်နက်ချရန် ညွှန်ကြားချက်တစ်စောင် ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။ သီပေါဘုရင်ရှိစဉ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်သည့် လက်နက်ချရန်အမိန့်မှာ သီပေါဘုရင်၏ လွှတ်တော်မှ ထုတ်ပြန်ခြင်းဖြစ်သဖြင့် ဘုရင့် အာဏာစက် ပါနေသောကြောင့် အချို့က လက်ခံကြသည့်တိုင် ဒီဇင်ဘာလ ၃ ရက် နေ့တွင် ထုတ်ပြန်သည့် ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေးတပ်များအောက်မှ လွှတ်တော်အမိန့်ကိုမှ တပ်သားအများစုက လိုက်နာခြင်းမပြုခဲ့ကြ။

ဤသို့ဖြင့် မြန်မာတို့၏ နယ်ချဲ့ကျူးကျော်မှုဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲသည် မြန်မာပြည် အနှံ့အပြားတွင် တောမီးပမာ ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်တွင် ထိုသို့ခုခံရေးစစ်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းသည် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ် ပေါ့လျော့မှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု ပြောဆိုသံများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဤတွင် အုပ်စိုးသူများကြားထဲတွင် တစ်ယောက် နှင့်တစ်ယောက် အပြစ်ပို့သံတွေ ပေါ်လာခဲ့သည်။ အချို့က ဤသို့ ခုခံရေးစစ်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းမှာ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က မြန်မာတပ်များကို လက်နက်ဖြုတ်ရာ တွင် ပေါ့လျော့သောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသူက ဆိုကြသည်။ အိန္ဒိယပြည်တွင် တပ်ထောက်ချုပ် လုပ်သွားခဲ့သည့် ဗိုလ်ချုပ်ချက်ပမင်းက မန္တလေးသို့ ဗြိတိသျှတပ်များ မဝင်မီတွင် မြန်မာစစ်သည်တို့သည် ဘုရင့်လက်နက်တိုက်ကို ဖောက်ထွင်းကာ လက်နက် များကိုယူ၍ နယ်မြေအနှံ့သို့ ထွက်ခွာသွားကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မြန်မာပြည်တွင် ခုခံမှုများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်းဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဧွပ်စွဲသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က သူ့ဧွပ်စွဲချက်နှင့်ပတ်သက်၍ တပ်ထောက်ချုပ် ဗိုလ်ချုပ် ချက်ပမင်းထံ 'ဖြေရှင်းချက် တစ်စောင်ပို့ခဲ့သည်။ ထိုဖြေရှင်းချက်၌

'အထက်မြန်မာပြည်တွင် မငြိမ်မသက် ခုခံတိုက်ခိုက်နေကြခြင်းသည် မြန်မာ တပ်သားတို့က လက်နက်တိုက်ကို ဖောက်ယူသွားသောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဗိုလ်ချုပ် ချက်ပမင်းက ဆိုသည်။

'ယင်းသို့ ခုခံတိုက်ခိုက်နေကြခြင်းသည် အင်းဝတပ်မှ လက်နက်မချဘဲ

ညက်ခွာသွားကြသော မြန်မာစစ်သားဟောင်းများကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု အစိုးရဆိုင်ရာ ဗဟိုတမ်းများက ဆိုသည်။ ကျွန်ုပ်၏သဘောတွင်မူ မြန်မာပြည်တွင်ဖြစ်စေ၊ အာဖဂန်တွင် ဖြစ်စေ၊ လူမျိုးခြားအုပ်စိုးမှုကို တွန်းလှန်ကြရာ၌ အတူတူပင်ဖြစ်ပါသည်။ အုပ်စိုးသူ အသစ်အဖို့များမှာ တပ်သားဟောင်းသည်လည်းကောင်း၊ အရပ်သားသည်လည်းကောင်း နေသူချည်းဖြစ်ပါသည်'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တပ်သားဟောင်းများကို လက်နက်မဖြုတ်ခဲ့မိသည့် အတွက် အပြစ်ဆိုကြသဖြင့် သူ့ကိုယ်သူ ကာကွယ်နေခြင်းဖြစ်သော်လည်း အမှန်တရားကို ဆွဲနေခြင်းဖြစ်သည်။

ဤသည်ကို သမိုင်းအတွေ့အကြုံများက ပြသခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ပါရီဘုံအဖွဲ့ကို ဆုထောင်ခဲ့သူများသည် လက်နက်ကိုင်ထားသောလူထုများသာ ဖြစ်ပါသည်။ နပိုလီယန်၏ ကျူးကျော်မှုကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ တိုက်ခဲ့သူများသည် ရုရှားမှူးစစ် လယ်သမားများနှင့် ဘာဆက် မြင်းကျောင်းသားများ ဖြစ်ပါသည်။ တတိယမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို တည်ဆောင်ခဲ့သည့် ဦးဆောင်စေယူ၏ တပ်သားများသည် မုဆိုးဘိုမှ လက်နက်ကိုင် လယ်သမား ဆွဲကာကွားများ ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲတစ်ခုတွင် ပါဝင်တိုက်ခိုက်သူ များသည် သာမန်အညတရများသာ ဖြစ်ပါသည်။ ပါရီဘုံအဖွဲ့အရေးတော်ပုံ၌ ဖိနပ်ချုပ် သမားသည် ရရာလက်နက်ကို ကောက်ကိုင်ကာ တိုက်ပွဲဝင်သူရဲကောင်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နပိုလီယန် ကျူးကျော်မှု ဆန့်ကျင်ရေးစစ်ပွဲ၌ အိုက်ကွန်ဘုရားကားများရှေ့တွင် ခူးထောက် ဝပ်တွားနေသော ရုရှားလယ်သမားသည် သူရဲကောင်းဖြစ်လာခဲ့သည်။ တတိယမြန်မာနိုင်ငံ ဘော်ကြီးကို ထူထောင်ခဲ့သည့်အခါ၌ မုဆိုးဘိုတစ်စိုက်မှ ထန်းတောများထဲတွင် ထန်း ဘက်နေသော ထန်းသမားသည် မြင်းရည်တက်ခြောက်ကျိပ်ဝင် သွေးသောက်သူရဲကောင်း ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ သမိုင်းကို သူတို့တစ်တွေ ဖန်တီးခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသားစစ်ပွဲတိုင်း၌ (အင်္ဂလိပ်ကဗျာဆရာ တီ၊ အက်စ်၊ အဲလီယော့က 'အပြောကျယ်သော တသီးပုဂ္ဂလမဟုတ်သည့် အင်အားစုများ'ဟုခေါ်ခဲ့သော) အညတရ များသည် သူရဲကောင်းဝတ်ရုံကို ကောက်ခြုံလာခဲ့ကြသော အာဇာနည်များ ဖြစ်လာခဲ့ ကြပါသည်။ ဤသည်မှာ သမိုင်းသက်သေဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၏စကားသည် သူ့ကိုယ်သူ ကာကွယ်ပြောဆိုနေခြင်းဖြစ်သော်လည်း ပြောင်းပြန် ဘက်မှကြည့်လျှင် အမှန်တရားကို ပြောနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

အမျိုးသားရေးလက္ခဏာဆောင်သော ပြောက်ကျားစစ်ပွဲတိုင်းတွင် တပ်သားနှင့် လူထုသည် ခွဲ၍ရကောင်းသည်မဟုတ်။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် အမျိုးသားရေး သက္ခဏာဆောင်သော ပြောက်ကျားစစ်၏သဘောကို သူ့အဓိပ္ပာယ်ဖြင့်သူ ပြောနေခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့ရှိနေစဉ် ဘီလပ်ပါလီမန်သည် မြန်မာပြည်ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းခြင်းမပြုနိုင်ဘဲဖြစ်နေသည်။ မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့ခြင်းမှာ ဆာလစ်ဘာရီခေါင်းဆောင်သော ကွန်ဆာဗေးတစ်အစိုးရ ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံဘာကုန်

လွတ်တော်ရေးကောက်ပွဲများ ပြီးသည့်နောက်တွင်မူ လစ်ဘရယ်တို့က လွတ်တော်ထဲတွင် မဲအများစုရလာရာ ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင် လစ်ဘရယ်အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့နိုင်သည်။ ဤတွင် ဘီလပ်၌ မြန်မာပြည်နောင်ရေးကို ယတိပြတ် မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲဖြစ်နေသည်။ မြန်မာပြည်၏ နောင်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှဆုံးဖြတ်ချက် မချနိုင်ဘဲဖြစ်နေသည်။ မြန်မာပြည်ကို အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေအဖြစ် ထားမည်လော၊ သို့တည်းမဟုတ် လုံးဝအပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ကာ ဗြိတိသျှကိုလိုနီအဖြစ် သွတ်သွင်းမည်လောဆိုသည့် ပြဿနာနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာကိုမျှ မဆုံးဖြတ်နိုင်သေး။ မြန်မာပြည်အား တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ကာ အင်ပါယာထဲသို့ သွတ်သွင်းရေးကို ဆန့်ကျင်နေသူများမှာ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒါ၊ ဖယ်ယာ၊ သာကယ်ပိုက် စသည့် အင်္ဂလိပ်အရာရှိများဖြစ်သည်။ သူတို့အမြင် အရ အထက်မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆန်စပါးစိုက်ပျိုး၍ရနိုင်သောနေရာမဟုတ်။ အထက် မြန်မာပြည်လူဦးရေကို ကျွေးမွေးရန် ဆန်စပါး အမြဲတမ်းလိုနေမည်။ အခွန်တော်ငွေ အရနည်းမည်။ အထက်မြန်မာပြည်ကို ထိန်းသိမ်းထားရသည့် စစ်တပ်စရိတ်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစရိတ်များ ပိုမိုကုန်ကျလာမည်။ ထို့ကြောင့် သူတို့အများအစုက မြန်မာ ဘုရင်တစ်ပါးအား နန်းတင်၍ အထက်မြန်မာပြည်ကို အစောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေအဖြစ် ထားလိုသည်။ အာဖဂန်တွင်လည်း အင်္ဂလိပ်တို့သည် အာဖဂန်စော်ဘွားကိုဖြန့်၍ နန်း တင်ကာ အစောင့်ရှောက်ခံနယ်မြေအဖြစ် လုပ်ထားနိုင်ခဲ့သည်မဟုတ်လော။

မြန်မာတို့ဘက်ကလည်း ထိုနည်းလမ်းကို တစ်ခုတည်းသော ဖြေရှင်းနည်းအဖြစ် အရိပ်အမြှက်ပြနေသည်။

ပါရီမြို့တွင်ရောက်ရှိနေသည့် သံချက်ဝန်ထောက်မင်း ဦးမြူ (မင်းကြီး မင်းလှ မဟာစည်သူ) က လန်ဒန် တိုင်းသတင်းထောက်သို့ ထုတ်ဖော်ပြောသည့်စကားထဲတွင် ထိုသဘောကို တွေ့နိုင်သည်။ သံချက်ဝန်ထောက်မင်းသည် အင်္ဂလိပ်စကား၊ ပြင်သစ်စကား ကို တတ်ကျွမ်း၍ ပါရီမြို့တွင် အမြဲနေထိုင်ရန် ရောက်ရှိနေသည့် သံအမတ်ကြီးဖြစ်သည်။ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာသံအမတ်ကြီး သံချက်ဝန်ထောက်မင်းကြီး မင်းလှမဟာစည်သူက 'ကိုယ့်အရှင်သခင်နှင့်မနေရသည်ကို များစွာ စိတ်မချမ်းသာ။ ထီးကျိုးစည်ပေါက်ဖြစ်ရခြင်းထက် ဖြစ်ရသည့်အကြောင်းရင်းများအတွက် ပို၍ဝမ်းနည်းမိပါ သည်'ဟု ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သော်လည်း ထိရောက်တိကျသော သံတမန်စကားလုံးများဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ လန်ဒန်တိုင်းသတင်းထောက်နှင့်တွေ့ရာတွင် မြန်မာသံအမတ် ကြီး သံချက်ဝန်ထောက်မင်းကြီးမင်းလှမဟာစည်သူက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရာ၌

“အင်္ဂလိပ်အစိုးရက သီပေါမင်းကို နန်းပြန်မတင်ရင် မြန်မာတွေ သဘောကျတဲ့ မင်းသားနှစ်ပါးတော့ရှိတယ်။ သီပေါမင်းဟာ စိတ်ထား နူးညံ့လွန်း၊ ယုံလွယ်လွန်းတယ် ဆိုတာမှန်တယ်။ သူ့ကို ပြန်နန်းတင်ဖို့ အခက်အခဲရှိလိမ့်မယ်ထင်တယ်။ သီပေါမင်းဟာ စိတ်ထားပျော့ပြီး အသက်လည်း ငယ်တဲ့အတွက် ဘုရင်အဖြစ်နဲ့တော့ မတန်တာအမှန်ပဲ။ သီပေါမင်းဟာ အစဉ်းစားအမြော်မြင်နည်းသူတွေရဲ့ ဩဇာကို လိုက်နာနေတော့ ပိုပြီး ခက်တယ်။

“ကျုပ်ပြောတဲ့ မင်းသားနှစ်ပါးအနက် တစ်ပါးက ပွန်ဒီချယ်ရီမှာရှိနေတယ်။ မင်းသားနဲ့တွေ့ခဲ့တုန်းက ပွန်ဒီချယ်ရီကို တော်တော်ချိုးကျူးတယ်။ ပွန်ဒီချယ်ရီဟာ ပြင်သစ်ယဉ်ကျေးမှု ယုံနဲ့ရာဒေသလို့ ယူဆပုံရတယ်။ ပွန်ဒီချယ်ရီမှာပြောတဲ့ ပြင်သစ် ကားဟာ မြို့သုံးစကား၊ နန်းမှုနန်းဟန်ပါတဲ့စကားလို့ ကျုပ်ကို မိန့်ဖူးတယ်။ ...အဲဒီ မင်းသားဟာ ပြင်သစ်တွေဘက်ကို စိတ်ညွတ်တဲ့မင်းသား ဖြစ်တယ်။ အင်္ဂလိပ်တို့က ဒီမင်းသားကိုတော့ ကြိုက်မယ်မထင်ဘူး။ ဒါပေမဲ့ စိတ်ထားမြင့်မြတ်ပြီး စိတ်ကူးဉာဏ် အထက်တန်းကျတဲ့ မင်းသားတစ်ပါးဖြစ်တယ်။”

“သူ့ညီတော်ကတော့ ကာလကာတ္တာမှာရောက်နေတယ်။ အင်္ဂလိပ်တွေဟာ သူတို့နှစ်ဦးအနက် တစ်ဦးကို နန်းတင်လိမ့်မယ်လို့ ကျုပ်ထင်တယ်။ ထင်တဲ့အတိုင်း ပြစ်ပါစေလို့ပဲ ဆုတောင်းရတော့မှာပဲ” ဟု မြင်ကွန်းနှင့် မြင်းခုံတိုင်မင်းသားတို့ကို ရည်ညွှန်း၍ ပြောဆိုသွားခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် အခြားအစုတစ်စုကမူ သီပေါဘုရင်နေရာတွင် မြန်မာဘုရင်တစ်ပါးကို နောက်ထပ်နန်းတင်ရန်အတွက် သင့်လျော်သည့် မင်းလောင်းမရှိဟု ယူဆကြသည်။ ဆိုအရာကို ခေါင်းဆောင်သူမှာ ဂျော့စကော့ဖြစ်သည်။ ဆာဂျော့စကော့သည် ရွှေဂိုးကလောင် အမည်ဖြင့် မြန်မာပြည်နှင့်ပတ်သက်သော စာအုပ်များကို ရေးခဲ့သည်။ ဆာဂျော့စကော့ သည် မြန်မာပြည်ရေးရာနှင့်ပတ်သက်၍ ပါရဂူတစ်ဦးဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ဂျော့စကော့ သည် ဟော့ဟော့ရမ်းရမ်းနေသည့် စွန့်စားရေးသမားတစ်ဦးဖြစ်ပြီး မြန်မာပြည်ထဲ မန္တလေးမြို့ထဲသို့ ခိုဝင်လာခဲ့ဖူးသည်။ ဗန်းမော်သို့ တိတ်ဟဆိတ် သွားရောက်ခဲ့ဖူး သည်။ ကျောင်းဆရာ၊ မြို့ပြဝန်ထမ်းဟု အမည်ခံသော်လည်း မူရင်းလုပ်ငန်းမှာ အထောက်တော်လုပ်ငန်းဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် ရန်းဒေါ့ချာချီထံသို့ ၁၈၈၅ ခု ခိုဝင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့ (အင်္ဂလိပ်တို့က စစ်ကြေညာ၍ နယ်စပ်ဖြစ်သော သရက်မြို့ကို ဖြတ်ကျော်ခြင်းမပြုမီ လေးရက်အလို)တွင် ပေးပို့သော စာတစ်စောင် ၌ ချူ ရှိ၊ စကော့က အောက်ပါအတိုင်း ရေးထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

“...ရွေးကောက်ပွဲကြီးပြီးသည့်နောက်တွင် အထက်မြန်မာပြည်အား လုံးဝ သိမ်း ခိုက်မည်လော၊ အစောင့်ရှောက်ခံနယ်အဖြစ် ထားမည်လောဆိုသည့် ပြဿနာကို ဆုံးဖြတ် ရတော့မည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာပြည်နှင့် မြန်မာ မင်းညီမင်းသားများအကြောင်းကို သိသူတစ်ဦးအနေဖြင့် အချက်အလက်အချို့ကို တင်ပြခွင့်ပြုစေလိုပါသည်။”

‘သီပေါမင်းကို ပြန်၍နန်းတင်ရန်မှာ လုံးဝမဖြစ်နိုင်တော့ပါ။ သီပေါမင်းသည် အသတ်မခံခဲ့ရလျှင် သို့မဟုတ် သူ့ကိုယ်သူ အဆုံးစီရင်ခြင်းမရှိဘဲ အသက်ရှင်လျက် ရှိခဲ့သည်ဆိုလျှင်ပင် သူ့ကို နန်းတင်ရန် လုံးဝမဖြစ်နိုင်တော့ပါ။’

‘ညောင်အုပ်မင်းသားမှာ ယခုအချိန်တွင် ကာလကာတ္တာတွင် ရှိနေပါသည်။ ညောင်အုပ်မင်းသားကို နန်းတင်ရန် အဆိုပြုလာဖွယ်ရှိပါသည်။ ရန်ကုန်တွင်ရှိစဉ်က ဘွန်တော်၏စည့်သည်အဖြစ် နေထိုင်ခဲ့ဖူးပါသည်။ ‘အကြမ်းထည် စက်ယန္တရား’ ဘီးထွင်မှုများကို ပြုလုပ်ရာတွင်မူ အရှေ့တိုင်းသားများထဲတွင် ‘အထက်တန်းကျကျ’

လုပ်နိုင်သူဖြစ်ပါသည်။ ညောင်အုပ်မင်းသားသည် အမြင်ကျဉ်းမြောင်းသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ညံ့ဖျင်းသော ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ မန္တလေးတွင်ရှိစဉ်က အင်္ဂလိပ်များကို မနှစ်သက်သူဖြစ်ပြီး အင်္ဂလိပ်များကလည်း သူ့ကို နှစ်သက်ခြင်းမရှိကြပါ။ မြန်မာလူမျိုးအကြားမှာပင် လူကြိုက်အနည်းဆုံးသော မင်းသားတစ်ပါး ဖြစ်ပါသည်။

'နောက်စဉ်းစားရန်ရှိသူမှာ မြင်ကွန်းမင်းသားဖြစ်ပါသည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားမှာ သီပေါအပါအဝင် အခြားသောမင်းသားများထက် မဟာသွေးစစ်သူဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးသိသည့်အတိုင်း မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပြင်သစ်ဩဇာအောက်သို့ လုံးဝရောက် နေသူဖြစ်ပါသည်။ ၁၈၆၆ ခုနှစ်တုန်းက ကျွန်တော်တို့နယ်စပ် (သရက်မြို့အနီး)ထိသို့ ရောက်အောင် ဧရာဝတီမြစ်ရိုးတစ်လျှောက်တွင် မြို့ရွာများကို မီးတိုက်ခဲ့သဖြင့် သူ့အမည်ကို ကျိန်ဆဲလျက်ရှိကြပါသည်။

'ညီတော်ဖြစ်သူ မြင်းခုံတိုင်မင်းသားမှာလည်း ပြင်သစ်ဩဇာအောက် မရောက် သည်ကလွဲလျှင် ကျန်နေရာများတွင် နောင်တော်မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် အတူတူဖြစ်ပါ သည်။ ယခု ချူများတွင် နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားအဖြစ် ဖမ်းဆီးခံထားရပါသည်။ သူတို့ ညီနောင်နှစ်ဦးသည် လူသတ်မှုများ၊ မီးရှို့မှုများ၊ လုပ်ကြံမှုများတွင် တစ်သဘောတည်း ဖြစ်ကြပါသည်။

'ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးများဖြစ်ကြသော ချားလ်အိတ်ချ်ဆန်နှင့် ဘားနစ်တို့က အဆိုပြုဖွယ်ရှိသည့် နောက်မင်းသားတစ်ပါး ရှိပါသေးသည်။ ယင်းမှာ ရန်ကုန်မြို့ အနီးရုံးတစ်ရုံးတွင် စာရေးအဖြစ် အမှုထမ်းလျက်ရှိသော လင်းပင်မင်းသားဖြစ်ပါသည်။ သူ့စမည်းတော်မှာ အဆင့်မြင့်မင်းသားကြီးတစ်ပါးဖြစ်ပြီး သစ္စာဖောက်မှုဖြင့် ကွပ်မျက် ခံခဲ့ရပါသည်။ မယ်တော်မှာ ကချေသည်တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာတို့ အမြင်တွင် သူ့ကို မကြိုက်ကြပါ။ မြန်မာတို့မကြိုက်သည့်တိုင် သူ့ကို အတင်းနှုန်းတင် လျှင် ဖြစ်နိုင်သော်လည်း လေးစားကြည်ညိုမှုကိုမူ ရမည်မဟုတ်ပါ။ ကျွန်တော်အိမ်တွင် သူ့ကို အတန်ကြာထားခဲ့ဖူးပါသည်။ သူ့နံ့စွန်၍ မျက်နှာထားဆိုးသူဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့ သည့်နှစ်က ကွယ်လွန်ခဲ့သည့် ညောင်ရမ်းမင်းသား၏ (ညောင်ရမ်းသည် ထိုနှစ် ဇွန် ၂၆ ရက်နေ့တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။) သမီးငယ်တစ်ယောက်မှာ ကာလကတ္တားတွင် ရှိနေသော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာတိုင်းပြည်တစ်ပြည်တွင် ဘုရင်မတစ်ပါးကို နန်းတင်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ သားယောက်ျားလေးရှိသည်ဆိုလျှင်လည်း အရွယ်မရောက်သေးသူသာ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကျွန်မင်းသားငယ်များမှာလည်း မန္တလေးတွင် အားလုံးလောက် ကွပ်မျက်ခံခဲ့ကြရပါသည်။ ညောင်အုပ်မင်းသား၏ သားသမီးများမှာလည်း ထိုနည်း အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

'ထို့ကြောင့် မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရေးနည်းလမ်းသာလျှင် ကျန်ပါတော့သည်။ မန္တလေးတွင် ပြင်သစ်များသည် သူတို့တိုင်းပြည်အကျိုးအတွက် လုပ်သည်ထက် ကိုယ်ကျိုးရှာနေကြခြင်းဖြစ်သည့်တိုင် များစွာအန္တရာယ်ကြီးလှပါသည်' ဟု သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

သူ့အဆိုကို အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင်ကလည်း ထောက်ခံသည်။ 'မြန်မာတို့အကြိုက် ရုပ်သေးဘုရင်တစ်ပါးကို တင်ရမည်ဆိုလျှင် ငွေကုန်ကြေးကျလည်း များ၊ အန္တရာယ်လည်းရှိသည့်ပြင် အထိန်းရ အသိမ်းရခက်သည့် အရာတစ်ခုကို ဖန်တီးခြင်းနှင့်သာ တူပေလိမ့်မည်။ ထိုမျှမက ယုံကြည်စိတ်ချစွာ နန်းတင်ပေးရမည့် ဆွေတော်မျိုးတော်မင်းသားဟူ၍လည်း မရှိချေ။ ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် လစ်လပ်သွားသော ရာဇပလ္လင်ပေါ်တွင် ညောင်ရမ်းမင်းသား၏သားတော်လေးအား နန်းတင်ကာ ထိုမင်းသားငယ်အသက် ဆယ့်ငါးနှစ်အရွယ် ရောက်သည်အထိ ဗြိတိသျှအရာရှိများက အုပ်ချုပ်သွားစေရန် ၎င်းစားမိပါသေးသည်။ သို့ရာတွင် ဤပေါ်လစီသည် ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ အကျိုးမရှိရုံမျှသာမက စိုးရိမ်သောကများ၊ ဒုက္ခများကို ဖန်တီးလာနိုင်သည့် အခြေအနေရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်၏ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် သာယာစည်ပင်ရေး ကျွန်ုပ်တို့ဘုရင့်အစိုးရနှင့် ကုန်သွယ်မှု အကျိုးစီးပွားများအတွက် အကောင်းဆုံးသောနည်းလမ်းမှာ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ဗြိတိသျှအရာရှိတို့က တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်သောနည်းသာလျှင် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆပါသည်'ဟု လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင်၏ မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုသို့ဆွေးနွေးလျက်ရှိစဉ်တွင် ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေးတပ်များသည် မန္တလေးမြို့နှင့် အနီးတစ်ဝိုက်၌ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအောင် ဆောင်ရွက်သည်။ ကာနယ်စလေဒင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည့်လွတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းသည်။ လွတ်တော်တွင် တိုင်တားမင်းကြီးအပါအဝင် မြန်မာမှုကြီးမတ်ကြီးတို့ ပါဝင်ကြသည်။ လွတ်တော်ကြီးမှနေ၍ လက်နက်ဇွဲကို ပုန်ကန်ထကြွနေသူများအား လက်နက်ချရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်သည်။ မန္တလေးမြို့၏အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စများတွင် မြို့ဝန်ဦးပေစိ၊ ရွှေလုံမြို့ဝန်တို့၏ အကူအညီကို ယူကြသည်။ လူထုအပေါ်တွင် ဩဇာရှိသူ၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ထိပါးမည်ထင်ရသူများကို နယ်ပြောင်းရွှေ့စေသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မှ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီးဘားနဒ်ရောက်ရှိလာကာ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်ထံမှ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို လွှဲပြောင်းယူပြီးနောက် မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးကို အစားထိုးသည်။ မင်းတုန်းမင်း၏ညီတော် ကနောင်မင်း၏သားသမီးများဖြစ်ကြသော မင်းသား မောင်မြင့်၊ မင်းသားမောင်ဖြူ၊ မင်းသားမောင်စစ်အောင်နှင့် ကြင်ယာတော်၊ မင်းသား မောင်စစ်နိုင်၊ မင်းသားမောင်ဘိုးနှင့် ကြင်ယာတော်တို့ကို မန္တလေးမြို့တွင် နေခွင့်မပြုဘဲ ရန်ကုန်သို့ ပို့လိုက်လေသည်။

အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲများ

ဆိုစဉ်၌ မြန်မာမျိုးချစ်တို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးပွဲသည် အပြေနေလေပြီ။

အချို့မင်းသားများ၊ အချို့တပ်ခိုလ်များသည် ရရာလက်နက် လူသူတို့ကို နှံ့ဆောင်း၍ တောတောင်များကို ဆုတ်ခွာကြသည်။ အမျိုးသားလက္ခဏာဆောင်သော နှံ့ဆေးပွဲများတွင် တွေ့မြင်နေကျထုံးစံအတိုင်း မြန်မာတို့သည် ပြောက်ကျားစစ်ပွဲကို ဆင်နွဲကြသည်။ ရရာလက်နက်တို့ကို ကောက်ကိုင်၍ ရန်သူတို့ကို တိုက်ခိုက်ကြသည်။ အစုလိုက်၊ အဖွဲ့လိုက်တိုက်သည့်အခါလည်း ရှိသည်။ တစ်ယောက်ချင်း၊ တစ်ယောက်ချင်း ဝင်တိုက်သည့်အခါလည်း ရှိသည်။ မိမိထက် သာလွန်အားကြီးသော ရန်သူကို ဆိပ်တိုက်မတိုက်ရဲသဖြင့် ရန်သူကို နံဘေးမှ ဝင်တိုက်ကြသည်။ အမြီးမှ ဝင်တိုက်ကြသည်။ ဝမ်းခိုက်အောက်မှ ဝင်တိုက်ကြသည်။ နေရာယူစစ်ကို မတိုက်နိုင်သည့်အခါတွင် လှုပ်ရှားစစ်ကို တိုက်ကြသည်။ လှုပ်ရှားစစ်ကို မတိုက်နိုင်သည့်အခါတွင် ရန်သူကို ဘစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်း ဝင်၍ပစ်ပြေးကြသည်။ ရန်သူတို့တပ်များသည် နေရာယူစစ်ကိုသာ တိုက်ခဲ့ကြသည်တပ်များဖြစ်၏။ လှုပ်ရှားမှုတွင် နှေးကွေးသည်။ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများက ရှည်လျားသည်။ သူတို့တွင် မြေပုံကောင်းကောင်းမရှိ။ နယ်မြေဒေသကို ကောင်းကောင်းမသိ။ မြေပြင်အနေအထားကို ကောင်းကောင်းမကျွမ်း။ မြန်မာပြည်အနှံ့အပြားတွင် တောအုပ်တွေရှိသည်။ တောင်တန်းတွေရှိသည်။ ချောင်းမြောင်းတွေရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာပြောက်ကျားတို့သည် ကိုယ်ကြိုက်ရာ မြေပြင်အနေအထားရွေး၍ တိုက်နိုင်သည်။ သူတို့ ကြီးစိုးနိုင်သည့်နေရာမှာ စက်တပ်ရေယာဉ်များ သွားလာနိုင်သည့် မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်တွင်သာဖြစ်ရာ၊ ကုန်းပေါ်သို့ တက်လိုက်သည်နှင့် ရန်သူတို့သည် အပြောကျယ်လှသော ပြောက်စစ်တည်းဟူသော ညွှန်ဗွက်ကြီးတွင် သက်ဆင်းကြရတော့သည်။

မြန်မာပြောက်ကျားတို့တွင် တစ်ခုတည်းသော စစ်မိန့်ပေးဌာနချုပ်မရှိ။ ကိုယ့်အစုနှင့်ကိုယ်၊ ကိုယ့်ဒေသနှင့်ကိုယ် သွေးနိုးရာစုကာ တိုက်ခိုက်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သူတို့တွင် ယုံကြည်ချက်တစ်ခုသာ ရှိ၏။ ယင်းမှာ မြန်မာ့ထီးနန်း ပြန်လည်စိုးမိုးရေးဖြစ်သည်။

ယခုခေတ်အမြင်နှင့်ကြည့်လျှင် သူတို့၏ယုံကြည်ချက်သည် ကျွမ်းမြောင်းရာရောက်ကောင်း ရောက်မည်။ သို့ရာတွင် သူတို့အပို့ မြန်မာထီးနန်းသည် မြန်မာ့အချုပ်အခြာအာဏာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးဖြစ်သည်။ သာသနာ့အကျိုးဖြစ်သည်။ တိုင်းပြည်အကျိုး ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားဂုဏ်သိက္ခာဖြစ်သည်။

သို့ဖြင့် အင်းဝ၊ သပြေတန်းနှင့် စစ်ကိုင်းခံတပ်တို့ လက်နက်ချပြီးသည့်နောက် လက်နက်အများအပြားကို ယူဆောင်၍ တပ်စခန်းများမှ ထွက်ခွာသွားကြသော မြန်မာ တပ်သားများ၊ မြန်မာလယ်သမားများ၏ တော်လှန်ခုခံမှုဒီရေသည် ၁၈၈၆ ခု နှစ်ဆန်း ပိုင်းလောက်တွင်မူ အပြောကျယ်သော ပြည်သူ့စစ်ပင်လယ်ကြီး ဖြစ်လာခဲ့လေပြီ။

ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေးသမားများသည် မြန်မာမျိုးချစ်ပြောက်ကျားတို့အား ဓားပြများ၊ တောကြောင်များ၊ လူဆိုးများဟုကြေညာကာ ရက်စက်ဆွတ်ခန်းများဖြင့် သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ရွာများကို မီးတိုက်ကြသည်။ နောက်တွင်လည်း အဆက်ဆက်သော အနောက်တိုင်းသမိုင်း ဆရာတို့က ထိုမျိုးချစ်များအား ဓားပြများ၊ လူဆိုးများ၊ တောကြောင်များဟု ရေးခဲ့ကြသည်။

ဗန္ဓု လေးနန်းတော်ကြီးထဲတွင် ရုံးဖွင့်လှက်ရှိသော ပြည်သိမ်းတပ်မှူးကြီး ဇိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် ကာနယ်စလေဒင်တို့သည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအတွက် အမိန့်ကြော်ငြာ စာများ၊ ပြန်တမ်းများကို တစ်စောင်ပြီးတစ်စောင် ထုတ်သည်။ သူတို့၏ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး အမိန့်များထဲတွင် သာသနာနှင့်ပတ်သက်၍ ထုံးစံအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုမည်အကြောင်း၊ ကျောင်းကန်ဘုရား သိမ်းများကို ထိပါးနှောင့်ယှက်မည်မဟုတ်ကြောင်း၊ အမှုထမ်းကြီးငယ် တို့သည် မိမိတို့ ဆောင်ရွက်မြဲ ရာဇဝတ်ရေး၊ တရားရေး၊ အခွန်တော်ရေး စသည့် လုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း စသဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ဗြိတိသျှတို့အမိန့်များမှာ များစွာ ထောင့်စေ့၍ ပြည့်စုံသောအမိန့်များဖြစ်သည်။ သာမန်အားဖြင့်ကြည့်လျှင် မြန်မာပြည်သူတို့ သဘောကျနှစ်သက်စရာကောင်းသော အမိန့်များဖြစ်သည်။ ထိုအမိန့်များသည် မော်စကိုကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ထုတ်ပြန်သော နပိုလီယန်၏အမိန့်များကဲ့သို့ပင် ပြည့်စုံ၍ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အမိန့်များဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာအမိန့်များနှင့် တစ်သဘောတည်း ဖြစ်နေသဖြင့် ထိုအမိန့်ကို ဖတ်ရှုရသူတို့က 'ဇာတ်ဆောင်များသာ ပြောင်းလဲသွားသည်။ ဇာတ်ခုံပြောင်းလဲခြင်းမရှိ' ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေးသမားတို့သည် အခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းရန် မည်မျှကြိုးစားစေကာမူ အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ ဗြိတိသျှတို့သည် မိမိတို့၏ဝိညာဉ်ကို နတ်ယူသွားခဲ့ကြောင်းကို မြန်မာတို့ ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိခဲ့လေပြီ။

အင်းဝခံတပ်၊ သပြေတန်းခံတပ်နှင့်စစ်ကိုင်းခံတပ်များမှ လွင့်စဉ်သွားသော တောမီး ပွားကလေးသည် ၁၈၈၆ ခု နှစ်ဆန်းတွင် တဟုန်းဟုန်းတောက်လောင်သော တောမီးကြီး ဖြစ်သွားခဲ့လေပြီ။

၁၈၈၆ ခု၊ နှစ်ဆန်းတွင် ကာနယ်စလေဒင်သည် အောက်ပါအမိန့်ဇာတ်စစ်ခုကို ထုတ်ပြန်လေသည်။

'အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ကာနယ်စလောဒ်၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာ။
 'ဆွေတော်မျိုးတော် သမီးတော်အပေါင်းတို့ကို။ သီပေါဘုရင်ကို တရားပျက်ယွင်း
 အကျဉ်းအနောင် အချုပ်အကိုင်နှင့်။ ခြောက်နှစ်ကျော်တိုင် ဆင်းရဲကြီးစွာ။ ခံနေရသည်ကို
 အင်္ဂလိပ်ဘုရင်မင်းမြတ်ကို မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို ပိုင်ဆိုင်အစိုးရတော်မူသည့်နေ့။ ထောင်
 အကျဉ်းခံရသူ ဆွေတော်မျိုးတော်အပေါင်းတို့ကို အကျဉ်းအနောင် ဘေးကင်းလွတ်စေ၍။
 ယှဉ်ပိုက်ရာ ချမ်းသာနေထိုင်စေသည့်အတွင်း မင်းသား မင်းမြေးတို့သည် အမျိုး တရား
 သာသနာကို ပျက်ယွင်းစေကြောင်း။ လူအများ သေစေကြောင်း။ တိုင်းပြည် လှုပ်ရှား
 မငြိမ်သက်။ ပျက်စီးစေကြောင်း။ ကိုယ်စီ အစည်းအရုံးနှင့် ပြုလုပ်ရှိနေကြ၍ နေ့ရက်အရှည်။
 မငြိမ်သက်။ အမျိုးဘာသာ သာသနာတရား ပျက်ယွင်းမည်ကဲ့သို့။ ရှိနေသည်ဖြစ်၍
 မင်းသားမင်းမြေးတို့အသက်ဆေးအန္တရာယ်လည်းကင်းဝေးအောင် ကယ်ဆယ်အခွင့်ပေးတော်
 မူမည်။ စာရင်းပါမင်းသားတို့အနက် တစ်ဦးမင်းသားကို ပထမဦးစွာ အသက်မသေစေရ။
 ခမ်းခေါ်သိမ်းပိုက် ပို့အပ်သောသူ အကြီး ပြုလုပ်သူကို ငွေဒဂါး (၂၅၀၀) တတိယအကြိမ်
 မင်းသားတစ်ပါး အပ်လာသူကို ငွေဒဂါး (၂၀၀၀) စတုတ္ထအကြိမ် မင်းသားတစ်ပါးအပ်လာ
 သူကို ငွေဒဂါး (၁၀၀၀) ပေးမည်။ အဖမ်းအခေါ်မခံ။ မင်းသားမင်းမြေးတို့ မန္တလေးမြို့
 လွှတ်တော် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးထံ ခိုဝင်လာရောက် သည့် မင်းသား မင်းမြေးတို့ကိုလည်း
 အသတ်အဖြတ်မရှိ အသက်ကို ချမ်းသာစေ၍ မင်းသားမင်းမြေးတို့ အလိုရှိရာ မြို့ရွာတွင်
 ဘောင်းမွန်စွာ ကျွေးမွေးနေထိုင်စေမည်။ သိမ်းပိုက် ပို့ရောက်ငွေယူပုံမှာ မန္တလေးလွှတ်တော်
 ဘောင်အုပ်တိုက်တွင် အင်္ဂလိပ် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးထံ ယူရမည်။

လူအစည်းအရုံးနှင့်ရှိသူ	မင်းသားစာရင်း	
မင်းသား မောင်မှတ်		၁
၎င်း	မောင်သိန့်	၁
မြိုင်စိုင်း	မင်းသား	၁
ထိပ်တင် ရန်နိုင်		၁
၎င်းညီ	ထိပ်တင်ရန်ပိုင်	၁
	ပေါင်း	၅

ကာလနယ် ဤဘိစလောဒ်
 အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး

မန္တလေးမြို့
 အင်္ဂလိပ် သက္ကရာဇ် ၁၈၈၆
 ဩဂုတ်လ-ရက်
 မြန်မာသက္ကရာဇ် ၁၄၇။ တပို့တွဲလဆန်း ၅-ရက်။

ဖော်ပြပါအမိန့်သည် မြန်မာမျိုးချစ်ပြောက်ကျားတို့၏ လက်နက်ကိုင်တော်လှန်
 နှုကို စနစ်ကျသော စည်းရုံးမှုရှိကြောင်း ပထမဆုံးအကြိမ် တရားဝင် ထုတ်ဖော်အသိ
 အမှတ်ပြုသည့် အမိန့်တစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်လေသည်။

ယနေ့မန္တလေးစာအုပ်တိုက်

ဟာတီနီ-ဟင်နရီရိုင်ဖယ်၊ မားလွတ်နှင့် ခရစ္စမတ်

သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် နဖူးကျယ်ကျယ်၊ မျက်ခုံးထူထူ၊ မေးရိုးကြီးကြီးနှင့် ဖြစ်ပြီး နားပန်းဆံများသည် ပါးသိုင်းမွေးများနှင့် ရောသွားကာ မေးပေါ်သို့အရောက်တွင် ခုထံသော မှတ်ဆိုတ်မွေးများအဖြစ် ပြောင်းသွားကြသည်။ လင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် အက်စ်ပီဂျီ ခေါ် ဓမ္မသစ်ကျမ်းစာ ပြန့်ပွားရေးအသင်းတော်မှ သင်းအုပ်ဆရာတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး ဒေါက်တာမတ်ခေါ် ဆရာမှတ်ကြီး၏ နေရာကို ဆက်ခံရန် မန္တလေးသို့ အောက်လာခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သူ မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့ပြီးနောက် မကြာမီမှာပင် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ဆက်ဆံရေး တင်းမာလာခဲ့ကာ ၁၈၇၉ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အင်္ဂလိပ် သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းသွားသည့်အခါတွင် သူလည်း ရန်ကုန်သို့ ၊ က်ပါသွားခဲ့ရသည်။

မန္တလေးမှ သူ ထွက်လာခဲ့သည်မှာ ၆ နှစ်ကျော် ၇ နှစ်တွင်သို့ ရောက်ခဲ့လေပြီ။ ၁၈၈၅ ခု၊ အင်္ဂလိပ်တို့ မန္တလေးကို သိမ်းပြီးသည့်နောက်တွင် ရန်ကုန်ရှိ သူတို့ အသင်း ဆက်က သူ့ကို မန္တလေးသို့ ပြန်လွှတ်လိုက်သဖြင့် ခရစ္စမတ်ပွဲတော်အမိ ပြန်ရောက်လာခဲ့ ။ ခင် ဖြစ်သည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် မန္တလေးသည် အကြီးအကျယ် ပြောင်းလဲသွားခဲ့လေ ။ သူ ထွက်လာစဉ်က မန္တလေးသည် သီပေါဘုရင်၏ မန္တလေးဖြစ်ပြီး သူ ပြန်ရောက် ။ သည် မန္တလေးသည် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ မန္တလေး ဖြစ်နေသည်။

သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် မန္တလေးမြို့ကြီးကို လျှောက်ကြည့်သည်။ အချို့ရုပ်ကွက်များမှာ မီးလောင်ပြင်ဖြစ်ကာ အချို့ရုပ်ကွက်များမှာ မီးတွေ လောင်နေဆဲ နံ့သေးသည်။ စစ်ဇာရီတို့၏ ဖိနှိပ်သံများသည် မန္တလေးတစ်မြို့လုံးတွင် ဆူညံလျက် နံ့၏။ ခွေးလေခွေးလွင့်များက အမှိုက်ပုံတို့ကို ဖွနေကြသည်။

သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် ဓမ္မဒေသနာတို့ကို သူ ဟောပြောခဲ့ရာ ဘုရား နန်းကျောင်းကြီးကို သွားကြည့်သည်။ သစ်သားဖြင့် ဆောက်ထားသည့်တိုင် နိုင်ခံ၍ ငှက်ကြီးမားသည့် ဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီး ဖြစ်၏။ ဘုရားရှိခိုးကျောင်း ပြတင်းပေါက် နှစ်ကြီးများတွင် မှန်ကူကွက်ပုံ မှန်ရောင်ခုံပြားတွေ တပ်ထားသည်။ တချို့နေရာတွင်

ကွဲနေသည် မှန်များရှိသည်တိုင် အများအားဖြင့် အကောင်းပကတိ။ ခရစ်ယာန် သာသနာဝန်ထမ်းတို့နေရန် နေအိမ်များအပြင် သံတံကျောင်း၍ ခေါ်ကြသည့် အင်္ဂလိပ် စာသင်ကျောင်းနှင့် ထိုဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီးကို ရက်ရောသဘောထားကြီးသည့် မင်းတုန်းမင်းကြီး ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သီပေါမင်း အပါအဝင် သူ့သားတော်များကိုပင် ထိုကျောင်းသို့လွှဲ၍ အင်္ဂလိပ်စာ သင်စေခဲ့သည် မဟုတ်လော။

ဘုရားရှိခိုးကျောင်းထဲတွင်လည်း သစ်သား ထိုင်ခုံတန်းများ မရှိတော့သည်မှာပ အခြားမည်သည့် အပျက်အစီးကိုမျှ မတွေ့ရ။ ဝိတိုရိယ ဧကရီဘုရင်မကြီး လှူဒါန်းသော နှစ်ခြင်းဘာသာဝင်များ ရေနွစ်ခံရာ အုတ်တိုင်ထောက်လေးချောင်းရှိသည့် ကျောက်အင်တုံ ကြီးသည် လက်သရမ်းဖို့ ကောင်းသည့်တိုင် အပျက်အစီး မရှိ။

ထိုဘုရားရှိခိုးကျောင်းကြီး အကောင်းပကတိ ကျန်နေပုံကို မြင်တွေ့သွားရသည့် အင်္ဂလိပ် မှတ်တမ်းဆရာ ဂရက်တန် ဂီယာရီက

'ယဉ်ကျေးသော ခရစ်ယာန်တို့၏ ရာဇဌာနီ လန်ဒန်ရွှေပြည်ကြီး၌ပင်လျှင် ဘုရားရှိခိုးကျောင်း တစ်ကျောင်းကို ၇ နှစ်ကြာမျှ ပစ်ထားခဲ့ပြီးနောက်တွင် ဘုရားဝတ်ပြုရန် ချက်ချင်း အဆင်သင့် မဖြစ်နိုင်။ မြန်မာတို့ကား အချို့နေရာများတွင် နားလည်ရခက်သူများ ဖြစ်သည့်တိုင် စောင့်စည်း ချုပ်တည်းနိုင်သူများ၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးတွင် နူးညံ့ သိမ်မွေ့သူများ၊ ရက်ရောသဘောထားကြီးသူများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သော လူမျိုးတစ်မျိုး အား မတရားစကား မပြောသင့်ပါ။ ခေတ်ပျက်နေသော အချိန်မဟုတ်လျှင်၊ သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်နှင့် မိမိတို့ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာအတွက် သူပုန်မထ၍ မဖြစ်တော့သော အကြောင်းများ မရှိခဲ့လျှင် မြန်မာတို့သည် သူတစ်ပါး၏ အသက် အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို အရမ်းကာရော ရန်မူတတ်သူများ မဟုတ်ကြပါ'ဟု နောင်တွင် မေ့မိဌာန်ကျစွာ ရေးခဲ့သည်။

၁၈၈၅ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှ သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များသည် သူတို့၏ခရစ္စမတ်ပွဲတော်ကို ရွှေနန်းတော်အဆောင်တစ် ဆောင်ထဲတွင် ကင်းပါကြသည်။ သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် ထိုခရစ္စမတ်ပွဲတော်တွင် တရားဟောဆရာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရ၏။ သို့ရာတွင် သာသနာဝန်ထမ်းတစ်ဦးပီပီ သူ့စိတ်သည် ကြည်လင်ခြင်းမရှိ။ ဗြိတိသျှ တပ်ထောက်ချုပ်အမိန့်ဖြင့် ဗြိတိသျှတပ်သား များက မြန်မာတို့အား 'စားပြများ'အဖြစ် သမုတ်ကာ သတ်ဖြတ်နေသည်ကို သူကိုယ်တိုင် မြင်ခဲ့ရသည်။ ထိုမြင်ကွင်းကို မကြည့်ရက်သဖြင့် သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် ဥပဒေမဲ့ သတ်ဖြတ်မှုများကို ရုပ်ဆိုင်ရန် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်ဘားနဒ်သို့ ကန့်ကွက်စာတစ်စောင် ပို့ခဲ့သေးသည်။ ထိုသို့သော အပြုအမူများသည် 'ကျွန်ုပ်တို့အမည်၊ ကျွန်ုပ်တို့လူမျိုးနှင့် ကျွန်ုပ်တို့၏သာသနာအဖို့ အရှက်တကွဲဖြစ်စေခြင်း၊ ဂုဏ်သိက္ခာ ကျခြင်းတို့ကို ဧကန်မူချဖြစ်စေလိမ့်မည်'ဟု သူ့ကန့်ကွက်စာထဲတွင် သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်က ဖော်ပြခဲ့သည်။

ယခု သူသည် မကြည်သောနလုံးဖြင့် တရားဟောပုလွင်ရှေ့တွင် ရုပ်နေရလေပြီ။

သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်သည် တရားဟောပလ္လင်အနီးတွင်ရပ်ကာ လွန်ခဲ့သော ဘစ်လကျော်ခန့်က သီပေါဘုရင် စိုးစံသွားရာ နန်းဆောင်ကြီးကို မျှော်ကြည့်လိုက်သည်။ သွန်ခန်းဆောင်ရှိ ဟသံပဒါးနှင့် ရွှေပိန်းချ ကျွန်းတိုင်လုံးကြီးများက ယခုတိုင် အရောင် ဘောက်ပလျက်။ နံရံတစ်လျှောက်တွင် ကြီးမားသော ဘိုင်စန်တီယန်းမှန်ကြီးများ ခိုတိမ်ဆွဲထားသဖြင့် သူတို့၏အရိပ်များသည် ထိုမှန်ကြီးများထဲတွင် ပေါ်နေကြသည်။ ဥားရာပမှလာသော နောက်ဆုံးပေါ် အလှအပ ကစားစရာပစ္စည်းများ၊ ပြင်သစ်လုပ် ဗာရီများနှင့် ပန်ကာများ၊ သံပတ်ပေးရသော တေးဆိုသည့် ငှက်ရုပ်ကလေးများ၊ ရွှေပန်းချ ငွေပိန်းချ ဗန်းများ၊ ယွန်းဗန်းများ၊ ရွှေပိန်းချ ငွေပိန်းချ သေတ္တာကြီးများနှင့် သွန်းသေတ္တာကြီးများသည် နဂိုနေရာတွင် ရှိကြသေးသည်။ တစ်ခါက ထိုနေရာသည် ဘုရင်နှင့်မိဖုရားများ၊ လိပ်ပြာကလေးများသဖွယ် လူ့လားနေကြသည့် အပျိုတော်များနှင့် လူပျိုတော်များ၏ ပုဆိုး၊ ထဘီတို့မှအရောင်များဖြင့် ရောင်စုံပြုံးပြက်နေပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ယခုမှ စစ်ဗိုလ်များ၊ စစ်သားများ၏ ကာကီရောင်မှိုင်းမှိုင်းသာ လွမ်းနေသည်။ သခင်က ထိုနေရာတွင် လူပျိုတော် အပျိုတော်တို့၏ဖိနပ်မပါဘဲ သွားလာနေကြသော ခြေသံတို့ကိုသာ ကြားရသော်လည်း ယခုမှ စစ်ဖိနပ်သံတဂေါက်ဂေါက်နှင့် ဖိနပ်သံ ဆူသံများကိုသာ ကြားရသည်။ မင်းညီမင်းသားတို့ ပျော်ဖြူးရာ၊ မင်းသမီးနှင့် အပျိုတော်များ ခဆာကစားရာ နန်းတော်ဘေးရှိ ပန်းဥယျာဉ်များထဲတွင် ပန်းပင်များသည် ခြောက်သွေ့ ခကြလေပြီ။ ကျောက်ဆောင် ကျောက်ကမ်းပါးများ၊ လိုဏ်ဂူများသည် ကျိုးပဲ့ပျက်စီး ခကြလေပြီ။ ရေကန်များ၊ စမ်းချောင်းများထဲတွင် အမှိုက်သရိုက်တွေ ပွနေလေပြီ။

ဘုရင်စက်ရာခန်းမတွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ် ရုံးခန်းဖွင့်ထားသည်။ ဘုရင်၏ ညီလာခံခန်းမကို ဘုရားရှိခိုးကျောင်း လုပ်ထားသည်။ မိဖုရား၏စက်ခန်းဆောင်ကို ကလပ်လုပ်ထားသည်။

ထိုနေ့က ခရစ္စမတ်ပွဲကျင်းပပုံကို အိန္ဒိယပြည်တွင် ထုတ်ဝေသည့် အမူရစ်တာ ဘဇာပက်ထရီကာ သတင်းစာတွင် ဆောင်းပါးရှင်တစ်ဦးက ဤသို့ရေးခဲ့သည်။

'ခရစ္စမတ်နေ့က ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီးက မန္တလေးနန်းတော်ထဲတွင် ခရစ္စမတ် ပွဲတော် ကျင်းပသည်။ ထီးနန်းကို စိုးစံခဲ့သည့်ဘုရင်ကို နန်းချ၍ တိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ် ထားသည်။ နန်းတော်ထဲတွင်ကျင်းပသော ထိုခရစ္စမတ်ပွဲ၌ ဘုန်းတော်ကြီးက စိတ်ထား မှန်မြတ်ဖြူစင်ကြရန်၊ လူအချင်းချင်း အကြင်နာတရား၊ မေတ္တာတရားထားရန် ဟောကြား သည်။ တရားနာသော စစ်သားများသည် ဤတရားပွဲသို့မတက်ရောက်မီ ဓားပြ အခေါ်ခံ ရွာသားတို့၏သွေးများဖြင့် ပေကျံနေသည့် သူတို့လက်များကို ကပျာကယာ ဆေးကြော သန့်စင်ခဲ့ကြရသည်။ တရားပွဲအပြီးတွင် သူတို့သည် အေးချမ်းစေရန်အတွက် နှိမ်နင်းသုတ်သင်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ကြရပေဦးမည်'ဟု ခရစ္စမတ် နေ့က ရှုခင်းကို သရုပ်ဖော်ခဲ့သည်။

သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် မကြာမီ 'ဒီဇင်ဘာလနှင့် ဇန်နဝါရီလများအတွင်းတွင် ကျွန်ုပ်တို့၏ အခြေအနေမှာ လွန်စွာစိုးရိမ်ရသော အခြေအနေသို့ ရောက်လာခဲ့ပါသည်။

လူထုများအား ခြောက်လှန့်ရန်နှင့် အများပြည်သူတို့ လုံခြုံစေရန်အတွက် အချို့နေရာများတွင် ဖမ်းဆီးရမိသည့် စားပြမများအား အပြင်းထန်ဆုံးသော အရေးယူမှုများကို မလွဲမရှောင်သာ ပြုလုပ်ရပါသည်' ဟု ကာနယ်စလေဒင်က အစီရင်ခံစာ ရေးခဲ့သည်။

မိမိတို့ ထီးကျိုးစည်ပေါက်ဖြစ်ပြီဟု သိလာသည်နှင့် လက်နက်ကိုင် အုံကြွမှုများသည် မြန်မာပြည်အနှံ့အပြားတွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်စဉ်က တပ်သား တစ်သောင်းငါးထောင်မျှဖြင့် သိမ်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်းအတွက် တပ်သားပေါင်း လေးသောင်း သုံးခုရသည်။

'ဒီစင်ဘာလ အလယ်လောက်မှစ၍ မြန်မာတို့၏ သူနိမ့်နိမ့်သော လိုက်လျောမှုသည် ရဲတင်းသော ပြောက်ကျားလှုပ်ရှားမှုအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲလာခဲ့လေပြီ' ဟု အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်းဆရာ အေ၊ စတီးဝပ်က ရေးခဲ့သည်ကိုထောက်လျှင် မြန်မာတို့သည် အားမတန်၍ မာန်လျှော့လိုက်ရကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ထိုစာပိုဒ်သည် ဘာကြောင့် ထိုစဉ်က မြန်မာတို့ဘက်မှ အလွယ်တကူ အလျှော့ပေးလိုက်ကြောင်းကို ဖော်ပြနေသကဲ့သို့ရှိသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့တွင် ကိုက်တစ်ထောင့်နှစ်ရာအကွာအထိ ပစ်ခိုက်သော မာတိန်-ဟင်နရီ ဘေးပွင့်ရှိင်ဖယ်သည် အညံ့ဆုံးဖြစ်ပြီး ထို့ထက် ကျည်ပစ်အားကောင်းသော လက်နက်အသစ်ဆန်းများ အများအပြား ပါရှိကြသည်။ မြန်မာနှင့်ဗြိတိသျှတို့ လက်နက်ကွာခြားပုံကို သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က 'ကင်းဝန်မင်းကြီးသမိုင်း' တွင် ထိုသို့ နှိုင်းယှဉ်ပြခဲ့သည်။

'ကျလားလူမျိုးစစ်သည်တို့မှာ ကိုက်ပေါင်း ၁၂၀၀ ခန့်ခရီးကို ပစ်ရောက်နိုင်သည့် ဘေးပွင့်ခေါ် (ဟင်နရီမာတင်နီ) သေနတ်ကို စွဲကိုင်၍ ဂေါ်ရာခေါ် ဝေလပြည်၊ စကော့တလန်ပြည်သား ရဲမက်စစ်သည်တို့မှာ ဗထက်ချိုင့်ခေါ် (ရိုင်ဖယ်) နောက်ထိုးသေနတ်ကို စွဲကိုင်သည်။ ၎င်းသေနတ်နှစ်မျိုးစလုံးမှာပင် တစ်မိနစ်အတွင်း အချက်ပေါင်း နှစ်ဆယ်ပြီးအောင် ပစ်ခတ်နိုင်သည်။ အမြောက်မှာလည်း နောက်ထိုးအမြောက်များ၊ စက်အမြောက်များဖြစ်၍ တစ်မိနစ်လျှင် အချက်ပေါင်းများစွာ ပစ်ခတ်နိုင်သည့်ပြင် ခရီးခြောက်မိုင်ထက် မနည်းအောင် အမြောက်ဆန်များ ရောက်နိုင်သည်။ အမြောက်ဆန်လည်း မြန်မာအမြောက်ဆန်တို့ကဲ့သို့ အလုံးအပိုင်းမဟုတ်။ ကိုးလက်မခွဲ၊ တစ်ပေခန့်အရှည်ရှိသည့်ပြင် အတွင်းတူဆန်စေ့နှင့် ယမ်းအပြည့်အနက်ပါသည်ဖြစ်၍ ကျရာအရပ်တွင် အစိတ်စိတ်ပေါက်ပြီးလျှင် ကြောက်မက်စဖွယ် လူအများ သေကြအောင် ထိမှန်နိုင်သည်။

'မြန်မာစစ်သည်တို့မှာ သုံးခွေစွပ်ခေါ် တူမီးရှေ့သေနတ်နှင့် မီးစာကောက် အမြောက်များကို စွဲကိုင်ကြသည်။ ယမ်းသေနတ်မှာ ၈၇၅ ကိုက်ခရီးကို ကျည်ဆန်ရောက်နိုင်သည့်ပြင် မီးစာကောက် အမြောက်ဆန်မှာလည်း အလွန်ဆုံး ခရီးတစ်မိုင်မျှထက် ပို၍မရောက်နိုင်ဖြစ်၍ တတိယစစ်တွင် စွဲကိုင်သည့် လက်နက်ချင်းမှာ မတူဖက်နိုင်လောက်အောင် အင်္ဂလိပ်မင်းဘက်က လက်နက်က သာလွန်၍ ကောင်းလှပေသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် မှတ်တမ်းဆရာ အေ၊ စတီးဝပ် ပြောသကဲ့သို့ အချိန်အနည်းငယ် ကြာလာသည့်အခါတွင်မူ မြန်မာတို့၏ ‘သုန်မုန့်သောလိုက်လော့မှူသည် ရဲတင်းသော ပြောက်ကျားလှုပ်ရှားမှုအဖြစ်’ သို့ ကူးပြောင်းခဲ့လေပြီ။ ၁၈၈၆ ခု နှစ်ဦးပိုင်းတွင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပျက်နေသော အခြေအနေတို့ကို အစီရင်ခံရာ၌ (ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါ ဂတ်စ်၏ နေရာကို ဆက်ခံရသည့်) ဗိုလ်ချုပ် ဂျီ၊ အက်စ်၊ ဂျွိုက်က

‘နယ်မြေအရပ်ရပ်၌ ပြည်သူပြည်သားတို့သည် အနူးအညွတ်၊ ချစ်ကြည်မင်မင်ဟန် ဆက်ဆံလျက်ရှိကြသည့်တိုင် အကယ်တွင် မင်းသွေးမင်းသားများ၊ အနွယ်တော်များ၊ အမှုထမ်းဟောင်းကြီးငယ်များ၊ လက်နက်ကိုင် တပ်မှူး တပ်ကြပ် တပ်သားဟောင်းများ၊ ရဟန်းတော်များနှင့် လူဆိုးစားပြုများပင်လျှင် နယ်မြေအနှံ့ ကျွန်ုပ်တို့၏ အုပ်စိုးမှုကို တင်းတင်းမာမာ ခံတရခံလျက်ရှိကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏အာဏာစက် ပျံ့နှံ့ခြင်းမရှိစေရန်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအခြေမချနိုင်ရန် ခုခံတော်လှန်ကြံမည်ဟုလည်း တိုင်းသူပြည်သားများကို အစွမ်းကုန် နည်းရုံးသိမ်းသွင်းလျက် ရှိကြပါသည်’ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဗိုလ်ချုပ်ဂျွိုက်၏ ဖော်ပြပါအစီရင်ခံချက်သည် မြန်မာ့စုခံရေးစစ်ပွဲ၏ အမျိုးသားရေး လက္ခဏာကို ဖော်ပြနေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သူ့အဆိုအရ ထိုစစ်ပွဲတွင် မင်းညီမင်းသား လည်း ပါသည်။ မှူးမတ်လည်း ပါသည်။ တပ်မှူးတပ်သားလည်း ပါသည်။ ရဟန်းတော် လည်း ပါသည်။ လူဆိုးစားပြုပင် ပါလိုက်သေးသည်။

၁၈၈၆ ခု နှစ်လယ်ပိုင်းသို့ရောက်သည့်အခါတွင်ကား အင်္ဂလိပ်တို့အဖို့ အခြေ အနေသည် ဆိုးသည်ထက် ဆိုးလာခဲ့လေပြီ။ ဤသည်ကို ထိုစဉ်ထုတ်ဝေခဲ့ကြသော အိန္ဒိယသတင်းစာများထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။ ၁၈၈၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၈ ရက်နေ့ထုတ် ‘အဗ္ဗရစ်တာ ဘဇာပက်ထရီကာ’ သတင်းစာတွင် ‘မြန်မာပြည်မှ အရှုပ်အထွေး’ ဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဝေဖန်ရေးသွားထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

‘သနားစရာကောင်းသော ဆာချားလ်စ်ဘားနတ်သည် လိုအပ်သော ငွေကြေး ထောက်ပံ့မှုမရှိဘဲနှင့် မြန်မာပြည်အား ငြိမ်ဝပ်ပိပြားအောင်လုပ်ရန် တာဝန်ကို ပေးအပ် ခြင်းခံရလေပြီ။ သူ့တွင်ရှိသည့် စစ်တပ်သည် မြန်မာပြည်ကို ထိန်းသိမ်းထားရန် လုံလောက်သော အရာရှိများလည်း မရှိချေ။ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ရန် လုံလောက်သော အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများလည်း မရှိချေ။ မြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့စဉ်က ထိုလုပ်ငန်းသည် ထိုမျှလောက် ငွေကြေးအရ တန်ဖိုးကြီးလိမ့်မည်ဟု ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ပရင် မျှော်လင့်ခြင်းမရှိခဲ့ချေ။ အိန္ဒိယပြည်အစိုးရသည် မြန်မာပြည်စစ်ပွဲကြောင့် ဇွတ်မြိုကျလျက်ရှိလေပြီ။ ငွေကြေးထောက်ပံ့ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေအနေ ဆိုးရွား လျက်ရှိလေပြီ။ ဆာချားလ်စ်ကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်း မပြုနိုင်တော့ပြီ။ ဆာချားလ်စ် ဘားနတ်သည် နေရာပြောင်းရပေတော့မည်။ တိုင်းပြည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးရဖို့ ဝေးစွ။ အဘက်ဘက်မှ ယိုယွင်းပျက်စီးတော့မည်မှာ ရှောင်လှဲခြင်းငှာ မတတ်နိုင်တော့ပြီ။

‘...မြန်မာပြည်အရေးသည် တဖြည်းဖြည်းဖြင့် ကြောက်မက်ဖွယ်အနေအထားကို ဆောင်လာခဲ့သည်။ မြန်မာပြည်သိမ်းပိုက်ရေးစစ်ပွဲသည် ခေတ်သစ်စစ်ပွဲများအနက်

သွေးထွက်သံယိုမှုအနည်းဆုံး၊ ငွေကုန်ကြေးကျ အနည်းဆုံးဟု လွန်ခဲ့သည့် ခြောက်လခန့်က လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ဝါကြားခဲ့၏။ အာဖဂန်စော်ဘွား ရှားအလီကို နန်းချစဉ်ကလည်း ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်လေတန်သည် အလားတူ ဝါကြားခဲ့ဖူးသည်။ အာဖဂန်နစ္စတန်တွင် ထိုစဉ်က ဖြစ်ခဲ့သကဲ့သို့ပင် မြန်မာပြည်တွင်လည်း ယခုဖြစ်နေလေပြီ။ မြန်မာပြည်မှ အုံကြွမှုများသည် အတိုင်းအတာ အကြီးမားဆုံးသော ပြည်သူလူထု၏ အုံကြွမှုကြီး အမှန်တကယ်ဖြစ်၏။ သီပေါကို နန်းမှချစဉ် ပေါင် ၃၅၀၀၀၀ ကုန်ကျခဲ့သော်လည်း မြန်မာပြည်ကို ငြိမ်ဝပ်ပိပြားအောင် လုပ်ရာတွင်မူ သန်းပေါင်းများစွာ ကုန်ကျနေလေပြီ။ အောင်နိုင်သူများသည် နိုင်ငံဘာလကတည်းက အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်နိုင် ခဲ့သော်လည်း သူတို့အုပ်စိုးမှုကို ခုခံရန် ပြုမှုများသည် တစ်လထက်တစ်လ များပြား ပြင်းထန်လာခဲ့ကာ သူတို့ကို ဖြုတ်ချမည့် တော်လှန်ရေးလှုပ်ရှားမှုကြီးသည် တစ်လထက် တစ်လ ပို၍နက်ရှိုင်းကြီးမားလာခဲ့လေပြီ။

'မိမိသည် 'တတ်ယောင်ကား' နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦး မဟုတ်သည့်တိုင် အနည်းဆုံး အမြော်အမြင်ရှိသည့် နိုင်ငံရေးသုခမိန့်တစ်ယောက် မဟုတ်သည်ကို ယခုလောက် ဆိုလျှင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် သိလောက်ပေပြီ။

'အိန္ဒိယပြည်တွင်ရှိသည့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့က သူတို့လူမျိုးသည် လွတ်လပ်သော လူမျိုးတကာတို့၏ မိခင်ကြီးဟု ကြွားဝါလေ့ရှိကြ၏။ တရားမျှတမှုနှင့် သန့်ရှင်းသော သမာသမတိရှိမှုတို့သည် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတွင် အမြဲတမ်းရှိသည့် အရည်အချင်းတစ်ခုဟု ကြွားဝါလေ့ရှိကြ၏။ သို့ရာတွင် မြန်မာပြည်တွင် အိန္ဒိယအစိုးရ လုပ်နေပုံကို ကြည့်ပါ လေ။ မြန်မာတို့အား သူပုန်များ၊ ဓားပြများဟု ခေါ်ချင်လျှင် ခေါ်နိုင်ပါသည်။ ကိုလိုနီ ထမ်းပိုးအောက်မှ ရုန်းထွက်နေသော သူတို့၏ကြိုးပမ်းမှုများကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်မှုများ၊ ပုန်ကန်မှုများဟု ခေါ်လျှင်လည်း ခေါ်နိုင်ပါသည်။ အမှန်အားဖြင့်မူ မြန်မာတို့သည် သူတို့တိုင်းပြည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် မြင့်မြတ်စွာ တိုက်ခိုက်နေကြခြင်းသာ ဖြစ်ပါ သည်။ မြန်မာခေါင်းဆောင်တို့၏ ပုံပန်းသဏ္ဍာန်သည် လည်လှီးသည့် သူသတ်သမားနှင့် တူကောင်းတူပါလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် သူတို့သည် သူတို့လွတ်လပ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် အတွက် ဦးလည်မသုန် တိုက်ခိုက်ကြသော မျိုးချစ်များသာ ဖြစ်ပါသည်။

'...ဗြိတိသျှတို့သည် ထိုသို့ ဆက်လက်ပြုမူနေခဲ့သည့်အတွက် ပြည်သူတစ်ရပ် လုံးသည် အစိုးရသစ်ကို အုံကြွတော်လှန်လျက် ရှိပါသည်။ အစွမ်းကုန် တိုက်ခိုက်သွား ရန် ပြည်သူတို့၏ သန္နိဋ္ဌာန်သည်လည်း ပြင်းထန်လာခဲ့ပါသည်။ အုပ်စိုးသူသစ်များအား မလိုမုန်းတီးစိတ်သည် နေ့စဉ်နှင့်အမျှ ကြီးမားလာခဲ့ကာ အရှုံးပေးမည့် လက္ခဏာကို မပြတော့ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့အမြင်တွင်မူ မြန်မာတို့အဖို့ အရှုံးပေးလိုက်ခြင်းသည် အကောင်း ဆုံးဖြစ်မည်ဟု ယူဆသော်လည်း မြန်မာတို့သည် တိုက်ခိုက်ရန်ကိုသာ လိုလားကြပါ သည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ ရွေးစရာလမ်းမှာ သူတို့နှင့် ဆက်တိုက်ပြီး သူတို့ မုန်းတီးမှု၊ ရွံရှာမှုကို ဆက်လက်ခံမည်လော၊ သို့မဟုတ် ပြန်လာမည်လောဟု ရွေးစရာသာ ရှိပါတော့သည်။ ဆက်၍တိုက်သည်ဆိုလျှင် ပိုက်ဆံနှင့်သွေးကို နောက်ထပ် ဖြန့်တီးခြင်း၊

မြန်မာများကို သတ်ဖြတ်ရခြင်း၊ သူတို့တိုင်းပြည်ကို ပြာပုံဖြစ်စေခြင်း၊ နောက်ဆုံးအားဖြင့် အကျိုးမဲ့သော နယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် စွန့်လွှတ်ခဲ့ရခြင်းတို့ဖြင့် အဆုံးသတ်နိုင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာပြည်မှ ဆုတ်ခွာခဲ့ကာ သူတို့ပြဿနာကို သူတို့ဘာသာ ဖြေရှင်းရန် အခွင့်ပေးသင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုနည်းကို ရုဏ်သရေရှိ အင်္ဂလိပ်လူမျိုးများ နှစ်သက်မည်မဟုတ်ပါ။ သူတို့အမြင်တွင် ထိုနည်းသည် သူတို့ကို အရှက်ရစေမည်နည်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ အကာအကွယ်မဲ့သူများအား အမြောက် ကျည်ဆန်များဖြင့် ပစ်ခတ်ခြင်း၊ ကိုးလုံးကျည်များဖြင့် ပစ်ခတ် သတ်ဖြတ်ခြင်းကိုမူ အရှက်ရစေသောနည်းဟု ယူဆခြင်းမပြုကြပါ။ ထိုစစ်ပွဲအတွက် အိန္ဒိယပြည်သူများက ငွေကုန်ကြေးကျွမ်းရခြင်းကို လည်း အရှက်ရစေသောနည်းဟု မယူဆကြပါ။ ဗြိတိသျှအစိုးရတိုက်ခိုက်ခဲ့သော စစ်ပွဲ များတွင် ထိုစစ်ပွဲလောက် အကျိုးမရှိသော၊ အဓိပ္ပာယ် ကင်းမဲ့သော၊ ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေ သောစစ်ပွဲဟူ၍ ရှိလိမ့်မည်မထင်ပါ။ ဟု ရေးသားထားသည်။

၁၈၈၆ ခုနှစ် တစ်နှစ်လုံး အိန္ဒိယသတင်းစာများသည် မြန်မာပြည် ဗြိမိဝပ် ပိပြားရေးအတွက် ဗြိတိသျှတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကန့်ကွက် ရေးသားခဲ့ကြသည်။ မြန်မာတို့သည် ဘုံဘေးဘေးမား သစ်ကုမ္ပဏီ ပြိုဟ်မွေ့သဖြင့် သူ့ကျွန်ဖြစ်ခဲ့ရသည့်နည်းတူ သူတို့သည်လည်း အရှေ့အိန္ဒိယကုမ္ပဏီ ပြိုဟ်မွေ့သဖြင့် သူ့ကျွန်ဖြစ်ခဲ့ရသူများ မဟုတ်လော။ ထိုမျှမက သူတို့အိန္ဒိယစစ်တပ်များ၊ အိန္ဒိယ ပြည်သူတို့ ထမ်းဆောင်ရသည့် အခွန်အတုတ်များဖြင့် မြန်မာပြည်စစ်ပွဲကို တိုက်ခိုက် နှင်ခြင်းမဟုတ်လော။

မြန်မာမျိုးချစ်ပြောက်ကျားတို့အား 'စားပြ'ဟု ဗြိတိသျှအစိုးရက ခေါ်နေခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ၁၈၈၆ ခု နိုဝင်ဘာလ ၄ ရက်နေ့ထုတ် "အဗ္ဗရစ်တာ ဘဇာ ပက်ထရီကာ" သတင်းစာ ခေါင်းကြီးပိုင်းတွင် ရေးသားရာ၌-

'သူတို့အား စားပြများဟု သမုတ်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့အပြစ်ကြောင့် မဟုတ်ဘဲ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အခြေအနေများကို ခေါင်းအေးအေးထား၍ စဉ်းစားလိုက် သည့် သူတို့ဘဝရပ်တည်ရေးအတွက် တိုက်ခိုက်နေသော နည်းလမ်းများသည် တရား မန်ကန်ပါသည်ဟု ပြောနိုင်ပါသည်။ မြန်မာပြည်တစ်ပြည်လုံးကို ပျက်စီးဆုံးရှုံးစေခဲ့ ဆောင်၊ ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကို ပျက်ပြုန်းစေအောင်၊ သွေးတို့ကို ချောင်းစီးစေအောင် သလာတဇောတိုက်ခဲ့သော ဘုံဘေးဘေးမား သစ်ကုမ္ပဏီ၏ နည်းလမ်းများနှင့်စာလျှင် သူတို့၏နည်းလမ်းများသည် သာ၍ပင် တရားဥပဒေနှင့် ညီညွတ်ပါသေးသည်။' အာဏာ သစ် အား စနစ်တကျ ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော 'စားပြ'များ၏ စည်းရုံး သည့်တော်သော ခုခံမှုနှင့်ပတ်သက်၍ သူတို့၏စည်းရုံးမှု၊ သူတို့၏ပိုင်းဖြတ်မှု၊ သူတို့၏ ဆင်အား စသည်တို့ကို ထောက်ခြင်းအားဖြင့် သူတို့၏ 'စားပြတိုက်မှုကြီး'သည် နှိပ်ကန့်ထကြွမှု၊ မနေ့ကအထိ ခံစားခဲ့ရပြီး နောင်တွင် ထာဝရ ဆုံးရှုံးသွားရတော့မည် သူတို့တိုင်းပြည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ရဲရင့်ပြောင်မြောက်၍ မျိုးကျူးဖြတ်သွားပေးထိုက် သော တိုက်ခိုက်မှုဖြစ်ကြောင်းကို ကျိုးကြောင်းဆင်ခြင်မှု အကင်းမဲ့ဆုံးသော သိမ်းပိုက်

ရေးသမားတို့ကိုယ်တိုင် သဘောပေါက်ကြမည်သာ ဖြစ်ပါသည်' ဟု မြန်မာတို့၏ အမျိုးသား စုခံရေးစစ်ပွဲကို ထောက်ခံရေးသားခဲ့သည်။

ကမ္ဘာတော်သည် မင်းတုန်းမင်းကြီး လူ့ဒါန်းဆောက်လုပ်ပေးခဲ့သော သံတံ ကျောင်း နေရာကို လှမ်းကြည့်ရင်း ဒေါက်တာမတ်ခေင် ဆရာမှတ်ကြီးလက်ထက်က မင်းတုန်း မင်း၏သားတော်များ ကျောင်းတက်ကြသည်ကို မြင်ယောင်သည်။ ရောင်စုံမှန်ပြတင်းများမှ ထိုးကျနေသော မှန်လှဲအလင်းရောင်ထဲတွင် ခရစ်ဝင်ကျမ်းကို ဟောနေသည့် ဆရာမှတ်ကို မြင်ယောင်သည်။ ထို့နောက် မန္တလေးကိုသိမ်းပြီး ပထမဆုံးအကြိမ် ကျင်းပသော ခရစ္စမတ်ပွဲတော်နေ့က တရားဟောပလ္လင်ရှေ့တွင် သခင်ယေရှု၏ ဖြစ်တော်စဉ်ကို ဟောကြားကာ မြန်မာတို့ကို သတ်ဖြတ်ခြင်းအတွက် ခရစ်ယာန်ကောင်းပီသစွာ ကန့်ကွက် ပြောဆိုခဲ့သော သင်းအုပ်ဆရာ ကိုးလ်ဗတ်ကို မြင်ယောင်သည်။ ထို့နောက် အင်္ဂလိပ် တပ်သားတို့၏ မာတိန်ဟင်နရီဂိုင်ဖယ်၊ မြန်မာမျိုးချစ် ပြောက်ကျားတို့လက်မှ ဓားလွတ်နှင့် တူးမီးသေနတ်...။

အောင်ပင်လယ်မှသည် မိုးထိတောင်တန်းကြီးများအထိ

ခမ္ဘာ့သို့တက်တိုင်း အောင်ပင်လယ်ကန်ပေါင်ရိုးကို မြတ်နိုးဖူးသည်မှာ အကြိမ်ပေါင်း
မရေတွက်နိုင်တော့။ အရှေ့ဘက်တွင် ကြွက်နဖားတောင်က မှိုင်းလျက်။ မြောက်ဘက်
ဘွင် ရန်ကင်းတောင်၊ ငရဲမင်းတောင်နှင့် မန္တလေးတောင်တို့က မှန်ပြာပြာ။ အနောက်
ဘက်တွင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသည် မြူရိပ်ဝေဝေ။ တောင်ဘက်တွင်မူ မျှော်မဆုံးနိုင်သော
လယ်ကွင်းများ၏ ရွှေအိုရောင်လှဲလှဲ။

ကျွန်တော်ရောက်သွားသည့်အချိန်တွင် အောင်ပင်လယ်ကန်ပေါင်အောက်မှ
လယ်ကွင်းများတွင် ရိုးပြတ်တွေသာ ကျန်တော့သည်။

အောင်ပင်လယ်ကန်ပေါင်ကို မကြာခဏ မြတ်နိုးဖူးသော်လည်း အမှတ်မထင်
ဇွတ်နဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ သည်တစ်ခေါက်တွင်မူ ကျွန်တော်သည် အောင်ပင်လယ်ကို
သွမ်းနေသည်။ အောင်ပင်လယ်၏ရှုခင်းသည် လွမ်းစရာကောင်းသလို အောင်ပင်လယ်၏
သမိုင်းသည်လည်း လွမ်းမောဖွယ်ပင်။ အောင်ပင်လယ်၏ သက်တမ်းသည် ပုဂံရာဇဝင်၏
သက်တမ်းလိုပင် အိုမင်းလှလေပြီ။ 'သတိုးတင့်မော၊ မင်းရှင်စောကို၊ မျက်ဒေါသထား၊
ဆေးစေခြား၍၊ ညာဖျားမြောက်ချောင်၊ ကျွန်တော်တောင်နှင့်၊ ကန်အောင်ပင်လယ်၊ မြစ်ငယ်
ဆောင်းမ၊ ရွှေလောင်းစသား၊ ထာဝရမှု၊ ဖန်ဆင်းပြု၏' ဟု ဣသျှုဝ မော်ကွန်းတွင်
အောင်ပင်လယ်ကန်အကြောင်းကို ဖွဲ့ခဲ့သည်။ ပုဂံရာဇဝင်များအလိုအရ အလောင်းစည်သူ
မင်းကြီး (အေဒီ ၁၂ ရာစု) သည် သားတော်ကြီး မင်းရှင်စောကို အမျက်ရှိ၍ ယခု
မန္တလေးနေရာ ထွန်တုံးပူတက်အရပ်သို့ နောက်လိုက်နောက်ပါများနှင့်အတူ နယ်နှင့်ဒဏ်
ဆေးလိုက်သည်။ မင်းရှင်စောသည် ထက်မြက်၍ လုပ်ရည်ကိုိုင်ရည်၊ ကြံရည်ဖန်ရည်
ရှိသော မင်းသားဖြစ်ဟန် တူသည်။ တစ်ခါတွင် မင်းရှင်စောသည် ခမည်းတော်
အလောင်းစည်သူမင်းကြီးထံ အစားဝင်ရာ သလွန်ပေါ်တွင် မင်းကြီးနှင့်အတူ စံနေသော
မင်းကြီး၏မိဖုရားငယ် ပဋိက္ကယားမင်းသမီးကို တွေ့ရသည်။ ဋိက္ကယားမင်းသမီးက
အမသွားဘဲ နေပြီတိုင်းနေသည့်အခါတွင် မင်းရှင်စောသည် မျက်နှာသုန်ဖွန်ကာ
ခမည်းတော်ကို စားခြင်းမပြုတော့ဘဲ လှည့်ထွက်လာခဲ့သည်။ တစ်ခါတွင်လည်း

မင်းကြီး ချီးမြှင့်သော မင်းညီမင်းသား အဆောင်အယောင်တို့ကို အနန္တ သူရိယအမတ် ဝတ်ဆင်နေသည်ကို မြင်တွေ့သည့်အခါတွင် မင်းရှင်စောက မင်းညီမင်းသားမဟုတ်ဘဲ မင်းညီမင်းသား အဝတ်အဆင်တို့ကို ဝတ်ရသလောဟုဆိုကာ မှူးမတ်အဝတ်အစားဖြင့် လဲစေသည်။ ဤတွင် မင်းကြီးအမျက်ရှိ၍ သားတော်ကြီး မင်းရှင်စောကို ထွန်တုံးပူတက် အရပ်သို့ နှင်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် 'မင်းရှင်စောသည် တောကြီးမျက်မည်းကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်းသည်။ လယ်သစ်တို့ကိုတည်သည်။ အလျားအနံ့တာ သုံးထောင်စီ ရှိသော အောင်ပင်လယ်ကန်၊ တပုတ်ဆိုးကန် စသည်တို့ကို ဆည်သည်။ ခမည်းတော် အလောင်းစည်သူကို သားတော်ငယ် နရသူ(ကုလားကျမင်း) အဝတ်ဖြင့် ဖိသတ်၍ ထီးနန်းသိမ်းပိုက်သည်ကိုကြားမှ ပုဂံသို့ ပြန်ခဲ့သည်။ ပုဂံသို့ပြန်စဉ် နောင်တော်တစ်ဦးတည်း ဓားတစ်စင်း မြင်းတစ်စီးနှင့်လာခဲ့ပါ။ နောင်တော်ဓားကိုထမ်း၍ ရာဇပလ္လင်သို့ တင်ပါ မည်ဆိုသော ညီတော် နရသူ (ကုလားကျမင်း)၏မကားကိုယုံမိ၍ ညီတော်ကျွေးသည် အဆိပ်စာကို စားမိကာ မင်းရှင်စော လွန်ခဲ့ရသည်။

ကျွန်တော်သည် အောင်ပင်လယ်ကန်ပေါင်ရိုးတွင်ရပ်ရင်း စည်းကမ်းကြီးသော၊ ထက်မြက်သော၊ လုပ်ရည်ကိုင်းရည်ရှိသော၊ သစ္စာရှိသော၊ ရိုးမြောင့်သော ပုဂံမင်းရှင်စောကို လည်းကောင်း၊ အောင်ပင်လယ်တောထဲတွင် သမင်လိုက်စဉ် နတ်သမီးနှင့်တွေ့ကာ စိတ်နှလုံး ခွေယိုင်ရူးသွပ်သွားရသော၊ အစွမ်းအစနည်းသော၊ အင်းဝဆင်ဖြူရှင် တရဖျား (အေဒီ ၁၇ ရာစု)ကိုလည်းကောင်း သတိရနေသည်။ သည်အောင်ပင်လယ်ကန်၊ သည်အောင်ပင်လယ်တောနောက်ခံကို မြန်မာ့သမိုင်းဇာတ်ဆောင်တို့ လှုပ်ရှားကြသွားရာ ဇာတ်ခုံကြီးတစ်ခုသဖွယ် ကျွန်တော် မြင်ယောင်ပါသည်။

ကျွန်တော်သည် ပုဂံခေတ် မင်းရှင်စော၏ အောင်ပင်လယ်ကန်နှင့် အင်းဝခေတ် ဆင်ဖြူရှင် တရဖျား၏ အောင်ပင်လယ်၏ရှုခင်းကို တွေးကြည့်သည်။ ထိုမှတစ်ဖန် သိပေါအကျ မန္တလေးအလွန် အောင်ပင်လယ်ကို မှန်းကြည့်မိသည်။

သိပေါဘုရင် ပါတော်မူ၍ မန္တလေးကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်နောက်ပိုင်းမှ စ၍ မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရာ ထိုခုခံရေးစစ်ပွဲများကို ခေါင်းဆောင်ခဲ့သူများကိုကြည့်လျှင် အမျိုးအစား ငါးမျိုးခန့် တွေ့နိုင်သည်။ ယင်းတို့မှာ မင်းသားမင်းမြေးများ၊ မှူးမျိုးမတ်နွယ်များ၊ တပ်မှူးတပ်သားများ၊ ရဟန်းတော်များနှင့် လူဆိုးဓားပြဆိုသူ အရပ်သားများ ဖြစ်ကြသည်။ သူတို့တစ်တွေ ခုခံရန် ရွေးချယ်သည့် စစ်မြေပြင်မှာ မန္တလေးအရှေ့အောင်ပင်လယ်တစ်ဝိုက်မှအစ၊ ရွှေဘိုလွင်ပြင်အလယ် မိုးထိတောင်တန်းများအဆုံး ဖြစ်ကြသည်။

၁၈၈၆ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင် ဗြိတိသျှပြည်သိမ်းတပ်များနှင့်အတူ လိုက်ပါ လာသည့် ကာနယ်စလေဒင်က မြင်ခိုင်းမင်းသား၊ မင်းသား ထိပ်တင်မှတ်၊ မင်းသား ထိပ်တင်သိန်၊ မင်းသားစောရန်နိုင်နှင့် မင်းသား စောရန်နိုင်တို့ကို ဖမ်းဆီးရမိသူများအား ဆုတော်ငွေပေးမည်ဟု အမိန့်ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။ ထိုအမိန့်တွင် ထိုမင်းသားများအား 'လူ့အစည်းအရုံးနှင့်ရှိသူမင်းသား' ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစကားလုံးအရ ထိုမင်းသား

များ၏ ခုခံမှုသည် စနစ်တကျ စည်းရုံးသောသဘော ဆောင်ကြောင်းကို တရားဝင် ထုတ်ဖော်ဝန်ခံရာ ရောက်နေသည်။ ထိုမတိုင်မီအထိ ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေးသမားတို့သည် မြန်မာအမျိုးသားတို့၏ ခုခံမှုကို 'လူယက်ဆုပုဒ်'ဟုလည်းကောင်း၊ မြန်မာအမျိုးသား ခုခံရေးစစ်ပွဲခေါင်းဆောင်များကို 'လူဆိုးစားပြုများ'ဟုလည်းကောင်း တစ်လျှောက်လုံး ခြိတ်သွားတော်မူခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဖော်ပြပါ ကာနယ်စလေဒင်၏ ကြေညာချက်တွင်မူ ဗြိတိသျှတို့သည် မုံးကွယ်နိုင်ခြင်းမရှိတော့။ မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေး စစ်ကို ခေါင်းဆောင်နေသူများမှာ မင်းသားမင်းသွေးများဖြစ်ကြောင်း၊ စနစ်ကျသော ခုခံမှု ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုခုခံမှုများသည် မြန်မာ့ထီးနန်း ပြန်လည်ဖိုးမိုးရေးကို ဦးတည်သော ခုခံမှုများဖြစ်ကြောင်း ပထမဆုံးအကြိမ် ထုတ်ဖော် ဝန်ခံလာကြရသည်။ ဗြိတိသျှ သိမ်းပိုက်ရေးသမားများသည် မင်းသွေးမင်းမြေးများ ခေါင်းဆောင်သည့် ခုခံရေး လှုပ်ရှားမှုများကို ဦးစွာ ဖြိုချရှင်းလင်းပစ်ရန် အားထုတ်သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ အထူး သဖြင့် ဖော်ပြပါ မင်းသွေးမင်းမြေးငါးဦးတို့သည် မြန်မာ့ထီးနန်းကို ဆက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသော မင်းသွေးစစ်စစ်များဖြစ်ကြသဖြင့် ဗြိတိသျှတို့သည် သူတို့ငါးဦးအား အဓိကထား၍ ဦးတည်တိုက်သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ထိုမင်းသားငါးဦးအနက် မြင်နိုင်မင်းသားသည် ထိုစဉ်က အသက် ဆယ်ခြောက် နှစ်ရွာသာရှိပြီး မင်းတုန်းမင်းနှင့် လက်ပံစဉ်မိဖုရားတို့မှမြင်သော သားတော်ဖြစ်သည်။ ၁၈၇၅ ခု သီပေါမင်း နန်းတက်ခါစ မင်းညီမင်းသားများကို အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့စဉ်က လွတ်မြောက်သွားသော မင်းသားငါးဦးအနက် နှစ်ဦးဖြစ်သည်။ (အခြားသော မင်းသားများမှာ ကျပင်းမင်းသား၊ ကောလင်းမင်းသား၊ ယဉ်းမနားမင်းသားနှင့် လေစမင်းသားတို့ဖြစ်သည်။ ကျပင်းမင်းသားသည် စိတ်ရောဂါ ခွဲကပ်နေသူဖြစ်ပြီး ကောလင်းမင်းသားမှာ ရှစ်နှစ်သားအရွယ်ဖြစ်သည်။ လေစမင်းသားမှာ ရှမ်းပြည် ညောင်ရွှေသို့ ရောက်သွားပြီး နောင်တွင် ထိုဒေသရှိ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲများကို ခေါင်းဆောင်သူတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။)

မြင်နိုင်မင်းသားသည် မန္တလေးအရှေ့ အောင်ပင်လယ်တစ်ဝိုက်နှင့် မန္တလေး တောင်ဘက် ကျောက်ဆည်တစ်ဝိုက်ကို သူ့စစ်မြေပြင်အဖြစ် ရွေးချယ်လိုက်သည်။ မန္တလေးကို အရှေ့ဘက်၊ အရှေ့တောင်ဘက်နှင့် တောင်ဘက်မှ ဝိုင်းပတ်ပြီးသား ဖြစ်သွားသည်။ ထီးဖြူကိုဆောင်းကာ ဒေါင်းအလံကိုထူ၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် အခြားသော ခုခံရေးအစုများသည် မြင်နိုင်မင်းသား၏ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်သို့ လာရောက်ပူးပေါင်း ခဲ့ကြသည်။ မြင်နိုင်မင်းသား၏ အမိန့်တော်ပြန်တမ်း၌ 'ယခုအချိန်သည် ထီးနန်းကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ကာ ကုလားသူပုန်သူကန်တို့ကို နှိမ်နင်းရန် အချိန်အခါ ဆိုက်ရောက် ပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့ လာရောက်စုရုံး၍ တောင်းဆိုကြသည့်အတိုင်း ၎င်းတို့၏ဆန္ဒနှင့်အညီ ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာ၊ ရှမ်း၊ ကရင်၊ပလောင် စသည့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးတို့ပါဝင်သော တပ်တော်ကြီးလေးတပ် ဖြစ်လျက် ရန်သူတို့ကို နှိမ်နင်းတိုက်ခိုက်ရန် သန့်ဋ္ဌာန်ချပြီးဖြစ်ကြောင်း။ ...ကျွန်ုပ်တို့၏ ဘိုးလောင်းတော် ဘေးလောင်းတော်များ

လက်ထက်ကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံတော်ကြီး၏ အစိတ်ပိုင်းဖြစ်ခဲ့သည့် အောက်မြန်မာပြည်မှ ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့ကလည်း တောင်ငူ၊ ရန်ကုန်၊ ပုသိမ် စသည့်မြို့များကို သိမ်းပိုက်ရန် လာရောက် တောင်းဆိုကြသည်ဖြစ်၍ ကျွန်ုပ်၏ဘုရင့်တံခွန်ကို ပင်လယ်ကမ်းခြေမြို့များတွင် စိုက်ထူရန် အမိန့်ပေးကာ ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင် ကွပ်ကဲတိုက်ခိုက်မည် ဖြစ်ကြောင်း ဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။

မြင်စိုင်းမင်းသားသည် ဆီးပင်ကြီးအရှေ့ နွားလဲတောင်မှနေ၍ သူ့တပ်ခိုလှုံများ ဖြစ်သော ဝိုလ်မန်ခါး၊ မြေဒူးမြို့စားနှင့် သူ့သားမောင်လတ်တို့ကို ဝိုလ်အဖြစ်ခန့်အပ်ကာ မန္တလေးကိုတိုက်ရန် ပြင်ဆင်သည်။ ၁၈၈၅ ခု ဒီဇင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ (ခရစ္စမတ်နေ့) တစ်စိုက်တွင် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ တပ်ခိုလှုံများ ကွပ်ကဲသည့် ရှမ်းအမျိုးသား ၂၀၀ ခန့်သည် ရွှေစာရံရွာနှင့် မောင်းတောရွာကြားရှိ မြစ်ငယ်မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်တွင် နေရာယူကြသည်။ ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် ထိုတပ်များသည် မန္တလေးမြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သဖြင့် မြို့တော်ထဲတွင် ကသောင်းကနင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလထဲတွင် မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များသည် ပုလိပ်နှင့်ထုံးဘိုရှိ ဗြိတိသျှတပ်ဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်သည်။ ထုံးဘိုသို့ ချီတက်လာသည် ဗြိတိသျှတပ်များကို တိုက်ထုတ်လိုက်သည်။

မြင်စိုင်းမင်းသားနောက်တွင် လူသူလက်နက် များပြားလာပုံမျှမက မန္တလေးအနီးတစ်ဝိုက်မှ လှည့်ပတ်၍ ငြိမ်းခြောက်နေသည့်အခါ ဗြိတိသျှတပ်များသည် မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များကို အဓိက ဦးတည်၍ တိုက်လာခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၆ ခု၊ ဧပြီလ ၁၅ ရက်နေ့ညတွင် မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များသည် မန္တလေးမြို့တွင်းသို့ ဝင်လာခဲ့ကာ ပုလိပ်ဌာနအချို့ကို တိုက်ခိုက်ပြီးနောက် ရပ်ကွက်အချို့ကို မီးတင်ရှို့ခဲ့ကြသည်။ ထိုလ ၁၈ ရက်နေ့တွင်တစ်ဖန်၊ မန္တလေးအရှေ့တောင်ရပ်ကွက်ရှိ ပုလိပ်ဌာနကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ကာ ပုလိပ် ၇ ယောက်ကို သတ်ပစ်ခဲ့ကြသည်။ ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးတစ်မြို့လုံးရှိ ရပ်ကွက်အနှံ့အပြားကို မီးကြီးလောင်အောင် မီးတင်ရှို့ခဲ့ကာ ဝိုလ်ဖော်ဘီစ်နှင့် စစ်ဗာရီ ၇ ယောက်တို့ ကျဆုံးစေခဲ့သည်။ မြင်စိုင်းမင်းသားသည် ၁၈၈၆ ခု၊ မေလအထိ ကျောက်ဆည်နှင့် မန္တလေးကြားတွင် ခိုအောင်းကာ သူ့တပ်ဦးကို မြို့ပြင်ကြီးနှင့် ရွှေစာရံတွင် ဖြန့်ထားပြီး ပင်မတပ်များကိုမူ ကြွက်နဖားတောင်နှင့် ငှက်ကြီးသိုက်တောအပေါ်တွင် စခန်းချထားသည်။

မြင်စိုင်းမင်းသားသည် မေလထဲတွင် မန္တလေးကိုတိုက်ရန် ပြင်ဆင်ပြန်သည်။ ထိုစိမ့်ကိန်းအရ ဝိုလ်မန်ခါး ခေါင်းဆောင်သည့် ဓားလွတ်ကိုင်တပ်သား ၃၀၀ နှင့် တူမီးသေနတ်ကိုင်တပ်သား ၁၀၀၀ တို့က ပုလိပ်ဌာနကို ဝင်ရောက်စီးနင်းပြီး နန်းမြို့တွင်းသို့ဝင်ရန်၊ ထိုသို့ဝင်ရောက်ရာတွင် လမ်းတွင်ရှိသည့် ဆက်သွယ်ရေးကြေးနန်းကြီးများကို ဖြတ်တောက်ထားရန်၊ အနောက်ဝင်းတော်ဖူး ဦးပေါင် ဦးစီးသည့် ဓားလွတ်ကိုင်တပ်သား ၂၀၀၊ တူမီးသေနတ်ကိုင် ရှမ်း-မြန်မာတပ်သား ၁၅၀၀ တို့က နန်းမြို့တွင်းသို့ဝင်ပြီး မြန်မာလွတ်တော်ဝန်ကြီးများနှင့် ဗြိတိသျှသစ္စာခံ မြန်မာများကို သတ်ဖြတ်ရန်၊ မြင်စိုင်း၏

ဦးလေးတော်သူ ခိုလ်မောင်ကြီးက ဓားလွတ်ကိုတပ်သား ၁၀၀၊ တူမီးတပ် သေနတ်ကိုင် ရှမ်း-မြန်မာတပ်သား ၇၀၀ တို့ဖြင့် မန္တလေးမြောက်ပြင်ကိုဝင်ရန်နှင့် မန္တလေးတောင်ကို သိမ်းထားရန်၊ မိုးခဲစော်ဘွားက ဓားလွတ်ကိုတပ်သား ၃၀၀၊ တူမီးသေနတ်ကိုင် ရှမ်း-မြန်မာတပ်သား ၁၀၀၀ တို့ဖြင့် အရှေ့ပြင်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ပြီး ရန်ကင်းတောင် ကို သိမ်းပိုက်ထားရန်၊ လောကဆောက်စော်ဘွားက ဓားလွတ်ကိုတပ်သား ၂၅၀၊ တူမီးသေနတ်ကိုင် ရှမ်း-မြန်မာတပ်သား ၇၀၀ ဖြင့် အမရပူရကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် တို့အတောအတွင်းတွင် မြောက်ဒဂုယ် ခိုလ်မောင်ကလေးက မိုးခဲနှင့် မြေပြန့်ရို စော်ဘွားများ၊ မြို့စားများကို သစ္စာရေတိုက်၍ စည်းရုံးထားရန်တို့ ပြစ်သည်။

မြင်စိုင်းမင်းသား၏ စစ်ဆင်ရေးစီမံကိန်းသည် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ရုံမျှမက ဆောက်မြန်မာပြည် တောင်ငူ၊ ရန်ကုန် စသည်တို့ကိုပါ သိမ်းပိုက်ရန် ရည်ရွယ်ကြောင်းကို သူ့အမိန့်ပြန်တမ်းကိုထောက်၍ သိနိုင်သည်။

မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များထဲတွင် မှူးမတ်များလည်း ပါသည်။ စော်ဘွားနှင့် မြို့စားများလည်းပါသည်။ ထိုမျှမက ရဟန်းတော်များပင် ပါလိုက်သေးသည်။ ထင်ရှားသော ရဟန်းတော်များမှာ ဦးဒီပ၊ ဦးညွန့် သို့မဟုတ် ဦးဥတ္တမ၊ ဦးနန္ဒိယ၊ ဦးရေဝတ စသူတို့ ပြစ်ကြသည်။ ထိုရဟန်းတော်များသည် အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲအရှိန် ကြီးမားလာစေရေးအတွက် ဝါဒဖြန့်ချိရေးမှူးအဖြစ် ပါဝင်ကြသည်။ ကျောက်ဆည်၊ မိတ္ထီလာ၊ ပုဂံနှင့် ရမည်းသင်းဒေသများတွင် ဦးဒီပက တာဝန်ယူ လှုံ့ဆော်သည်။ သုံးဆယ်တစ်စိုက်တွင် ဦးညွန့်က တာဝန်ယူလှုံ့ဆော်သည်။ မန္တလေးမြို့ထဲတွင်ရှိသည့် ဦးရေဝတက ဝါဒဖြန့်ချိရေးစာတမ်းများ ဒိုင်ခံရေးသည်။ ထိုစာတမ်းများထဲတွင် တပ်ခိုလ်အပေါင်းတို့က ဗြိတိသျှတို့ကို ပုန်ကန်တိုက်ခိုက်ကြရန်၊ မီးရထားလမ်းများကို ဖျက်ဆီးကြရန်၊ ကြေးနန်းကြီးများကို ဖြတ်တောက်ကြရန် လှုံ့ဆော်ထားသည်။ ထိုလုပ်ငန်းများကို မေလထဲတွင် မန္တလေးကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မည့် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ ထိုးစစ်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်း ပြုလုပ်ကြရန် စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ဖြင့် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ တော်လှန်ခုခံရေးလှုပ်ရှားမှုသည် တောမီးပမာ အရှိန်ကောင်းလာခဲ့သည်။ 'မြင်စိုင်းမင်းသားကို ချေမှုန်းနိုင်ခြင်းမရှိသေးသမျှ အထက်မြန်မာပြည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးသည် တိုးတက်မှုရှိဦးမည်မဟုတ်'ဟု လန်ဒန်တိုင်းသတင်းစာ သတင်းထောက်က ထိုစဉ်က ရေးခဲ့သည်။

ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ လှုပ်ရှားမှုကို နောက်ယောင်ခံကာ ဆီးပင်ကြီးအနီးရှိ နားလဲတောင်ပေါ်တွင် တပ်ခွဲထားသည့် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ ဌာနချုပ်ကို သဲသဲမဲမဲ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ မြင်စိုင်းမင်းသားသည် မိမိထက် သာလွန်ကြီးမားသော ရန်သူတို့၏ ထိုးစစ်ကို မခံနိုင်တော့ဘဲ ဆီးပင်ကြီးမှ ကျောက်ဆည်အရှေ့ဘက်ရှိ မြင်စိုင်းသို့ ဆုတ်ခွာလာခဲ့သည်။ (မြင်စိုင်းမင်းသားဟုခေါ်ခြင်းမှာ ဤသည်ကို အစွဲပြု၍ ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။) မြင်စိုင်းမင်းသားသည် မြင်စိုင်းအရပ်တွင် လူသူလက်နက် စုရုံးပြီးနောက် တရုတ်ရဲစွာတွင် ခံတပ်အခိုင်အမာ တည်ဆောက်၍ ဌာနချုပ်ဖွင့်သည်။

ဗြိတိသျှတို့က မြေပြင်ပစ်အမြောက်ကြီးများကို ဆွဲယူလာကာ တရုတ်စုကို အကြီးအကျယ် တိုက်ကြသည်။ မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များသည် တရုတ်စုတွင် ဗြိတိသျှတို့ကို တတ်နိုင်သမျှ ခုခံကြပါ၏။ သို့ရာတွင် လက်နက်ချင်းမမျှသည့်အတွက် ရှမ်းပြည်မြေလတ်ပိုင်း ရွာငံနယ်သို့ ဆုတ်သွားခဲ့ရသည်။ မြေပြန့်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သော မြင်စိုင်း၏တပ်ဗိုလ်များသည် ရခိုင်ကြီး၊ ကူမဲ စသည့်ဒေသများတွင် ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသေးသည်။ သို့ရာတွင် လက်တစ်ကမ်းတိုက်ပွဲများ ပြစ်ပွားပြီးနောက် ဗိုလ်ချင်းနှင့်တပ်များသည် ကူမဲကို ရွန်ရွာခွဲကြရသည်။

မြင်စိုင်းမင်းသားသည် ရွာငံတစ်ဝိုက်တွင် တပ်ခွဲရင်း လက်နက်လှူသူစုဆောင်းသည်။ သပြေတောင်၊ ကျောက်ဆည်နှင့် မိတ္ထီလာတို့ကို ဝင်တိုက်ရန် ပြင်ဆင်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၈၆ ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ၎င်းတို့များရောဂါဖြင့် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သဖြင့် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ ခုခံတော်လှန်မှုသည်လည်း ပြိုကွဲသွားခဲ့ရသည်။

မြင်စိုင်းမင်းသား၏ သေနင်္ဂဗျူဟာသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မတိုင်မီနှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး တွေ့ရသည့် ခေတ်သစ်ပြောက်ကျားစစ်သေနင်္ဂဗျူဟာများ၏ ရှေ့ပြေးဟု ဆိုရလောက်အောင် ခေတ်မီနေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ မြင်စိုင်းမင်းသားသည် စစ်မိန့်ပေးဌာနချုပ်ကို ပွဲစည်းသည်။ ရန်သူ၏ ပို့ဆောင်ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများဖြစ်သော မီးရထားလမ်းများ၊ ကြေးနန်းကြိုးများကို ဖြတ်တောက်သည်။ လူထုများထဲတွင် ဝါဒဖြန့်ချိရေးကို ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းစွာ လုပ်သည်။ ရဟန်း၊ မှူးမတ်၊ ဇော်ဘွား၊ မြို့စား၊ တပ်ဗိုလ်၊ အရပ်သား စသည်ဖြင့် လူတန်းစားအလွှာပေါင်းကို စည်းရုံးသည်။ လှုပ်ရှားစစ်၊ ပြောက်ကျားစစ်၊ ခံစစ်ရှင် စသည့် နည်းပရိယာယ်များကို သုံးထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ မန္တလေးမြို့ကို မြောက်ဘက်၊ အရှေ့ဘက်နှင့် တောင်ဘက်တို့မှ အလုံးအရင်းဖြင့် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ကာ ဧရာဝတီမြစ်ရှိသည့် အနောက်ဘက်တစ်ဖက်တည်းကိုသာ ဖွင့်ပေးထားခြင်းမှာ သဘာဝအတားအဆီးကို မိမိစစ်ရေးအတွက် ကောင်းစွာ အသုံးချသွားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် မြင်စိုင်းမင်းသား၏ စီမံကိန်းကို စောစောစီးစီး ချေဖျက်နိုင်၍သာ တော်တော်သည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ထိုတိုက်ပွဲသည် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ထူးခြားသည့်တိုက်ပွဲတစ်ပွဲ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ကာနယ်လောဒင်၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာတွင် 'လူအစည်းအရုံးရှိသောမင်းသား' ဟု ထုတ်ဖော်ဝန်ခံကာ ငွေထုတ်ခြင်းခံရသည့် အခြားမင်းသားနှစ်ဦးတို့မှာ ထိပ်တင်မှတ်နှင့် ထိပ်တင်သိန်တို့ ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသားနှစ်ဦးသည် အိမ်ရှေ့စံ ကနောင်မင်းသားကြီးနှင့် လမိုင်းဝန်၏သမီး မကဲတို့မှမြင်သော သားတော်နှစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ၁၈၈၅ ခု ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် သူတို့နှစ်ဦးသည် ရွှေဘိုသို့ ရှောင်တိမ်းလွတ်မြောက်သွားခဲ့ကြသည်။ ရွှေဘိုသည် ဘိုးမောင်ဘေးတော်ဖြစ်သော အလောင်းဘုရား အောင်မြေမဟုတ်လော။ သာယာဝတီမင်းနှင့် မင်းတုန်းမင်းတို့သည် ရွှေဘိုတွင် အခြေစိုက်ကာ မိမိတို့ထီးနန်းရာဇပလ္လင်ကို သိမ်းခဲ့ကြသည်မဟုတ်လော။ သီပေါမင်းကိုယ်တိုင်ပင်လျှင် ရွှေဘိုသို့ ဆုတ်ခွာရန် အစီအစဉ်ခဲ့ခဲ့သည်မဟုတ်လော။

ရွှေဘိုလွင်ပြင်သည် စားရေရှိကွာပေါများ၍ စစ်ကစားရန် အကောင်းဆုံးနေရာမဟုတ်
လော။ အရေးမသာလျှင် အမှောက်ဘက်၊ မြောက်ဘက်နှင့် အရှေ့ဘက်ရှိ တောတောင်
များဆီသို့ ဆုတ်နိုင်သည်။ လူသူလက်နက် စုဆောင်းရလွယ်သည်။ အရေးသာလျှင်
မန္တလေးကို ဒုတိယဒုတိယအရောက် အလွယ်နှင့် ချီတက်နိုင်အောင် လမ်းပန်းသာသည်။

၁၈၈၅ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ၊ တတိယပတ်အတွင်း၌ ထိပ်တင်မှတ်နှင့် ထိပ်တင်သိန်
မင်းသားညီနောင်တို့သည် ဗြိတိသျှတို့ထံသို့ လက်နက်ချအပ်ပြီးနောက် ဗြိတိသျှသစ္စာကို
ခံသွားသော ရွှေဘိုမြို့ဝန်လက်မှနေ၍ ရွှေဘိုမြို့ကို သိမ်းလိုက်ကြသည်။ သူတို့နောက်
တွင် ဗိုလ်အောင်မြတ်၊ ပြားကြီး၊ လှဦး၊ သံတော်ဆင့်ခံပုံ၊ မြကြီး၊ ငထွန်း၊ ငရိုင်း၊ ညိုဦး
သော နောက်လိုက်နောက်ပါ ဗိုလ်များ ပါကြသည်။ ဒီဇင်ဘာလကုန်ခါနီးတွင်
မန္တလေးရှိ ဘုရင့်ဝေလတပ်ရင်းမှ တပ်ခွဲများ လာရောက်ကာ ရွှေဘိုကို အလုံးအရင်းနှင့်
ပြန်တိုက်ကြသည်တွင် ထိပ်တင်မှတ်နှင့် ထိပ်တင်သိန်တို့ ရွှေဘိုကို စွန့်ခွာလာခဲ့ကြ
ရသည်။ သို့ရာတွင် အလံကိုမလှဲ။ ရွှေဘိုတစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားကာ ပြောက်ကျားစစ်ကို
ဆင်နွှဲကြသည်။ သို့ဖြင့် သူတို့တွင် တပ်သား ၂၀၀၀ ခန့် ဖြစ်လာပြန်သည်။ ဤတွင်
ဗြိတိသျှတို့သည် ရွှေဘိုမြို့စောင့်တပ်ကို အားပြည့်ကြရသည်။ ၁၈၈၆ ခု၊ ဇူလိုင်လထဲတွင်
ထိပ်တင်မှတ်နှင့် ထိပ်တင်သိန်တို့ ခေါင်းဆောင်ကာ ဒေသခေါင်းဆောင်များဖြစ်သော
သံတော်ဆင့် စောဗိုလ်နှင့် ဗိုလ်သောင်းတို့ပါဝင်သော တပ်များနှင့် ဗြိတိသျှတပ်များ
ကခုခံစွန့်ခွာတွင် တိုက်ပွဲကြီးဖြစ်ပွားသည်။ ဗြိတိသျှအရာရှိသုံးဦး ဒဏ်ရာရသည်။
ထိပ်တင်မှတ်နှင့် ထိပ်တင်သိန်တို့သည် ကခုခံစွန့်ခွာ တိုက်ပွဲပြီးသည့်နောက်တွင်
မိမိတို့တပ်များကို ပြန်ထားလိုက်ကာ အစုကလေးများအဖြစ် ခွဲပြီးနောက် ပြောက်ကျားစစ်ကို
ဆက်လက် ဆင်နွှဲကြသည်။

၁၈၈၆ခု၊ ဇူလိုင်လထဲတွင် ထိပ်တင်သိန် ကွယ်လွန်သွားသော်လည်း နောင်တော်
ဖြစ်သူ ထိပ်တင်မှတ်သည် ဒေသခံတော်လှန်ခုခံရေးသမားများနှင့် ပူးပေါင်းကာ ဗြိတိသျှ
တို့ကို ဆက်လက်တိုက်ခိုက်ပြန်သည်။ မင်းသားထိပ်တင်မှတ်သည် ဒေသရှိ ခုခံတော်လှန်
ရေးခေါင်းဆောင်များဖြစ်သော ဗိုလ်လှဦး၊ စဉ့်ကူးမြို့ဝန် ဗိုလ်ပြန်ကြီး စသူတို့နှင့်
အဆက်အသွယ်ရယူကာ ဘုရင့်ဝေလတပ်ရင်းမှ တပ်များကို တိုက်ခိုက်သည်။ ထိုနှစ်
ဧပြီလ ၇ ရက်နေ့တွင် ချင်ပြစ်ကျင်းရွာတွင် တိုက်ပွဲပြင်းထန်စွာ ဖြစ်ပွားသည်။
ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်ချုပ်ရေးလက်တံ ရှည်လာသည့်အခါတွင် မင်းသားထိပ်တင်မှတ်သည်
ရွှေဘိုမြောက်ဘက်သို့ ဆုတ်ခွာလှုပ်ရှားကာ မြေဒူး၊ ဝန်းသို စသည်ဒေသများတွင်
လူသူလက်နက် စုဆောင်းသည်။ ထိုနှစ် ဇွန်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် မင်းသားထိပ်တင်မှတ်
သည် တပ်သား ၃၅၀၀ ပြင် တန်ဆည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင်
မင်းသားထိပ်တင်မှတ်၏ တပ်များသည် မြင်းတပ်နှင့် ကြေးအမြောက်များကို သုံးလာခဲ့
သည်။ ထိုတိုက်ပွဲသည် ထိပ်တင်မှတ်၏ နောက်ဆုံးတိုက်ပွဲ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။
ပင်ပန်းဆင်းရဲသည့်ဒဏ်ကြောင့် ၁၈၈၇ ခု၊ ဩဂုတ်လထဲတွင် ငှက်များရောဂါဖြင့်
တောတောင်များထဲတွင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။

ကာနယ်စလေဒင်၏ အမိန့်ကြေညာစာတွင် 'လူ့အစည်းအရုံးရှိသူမင်းသား' ဟု ထုတ်ဖော်ဝန်ခံရသည့် သူတို့တစ်တွေသည် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးနှင့် မြန်မာ့အချုပ် အခြာအာဏာတို့ကို ထိန်းသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရုံမျှမက မြန်မာ့ပြောက်ကျား စစ်သေနာ် ဗျူဟာတွင်လည်း ကြီးစွာသော ပြည့်ဆည်းချက်များကို ပြုလုပ်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်လေသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ဆယ့်ငါးနှစ်က 'စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး' ဝတ္ထုကြီး မြန်မာပြန်အတွဲ ၁၁ တွင် နိဒါန်းရေးခဲ့ရာ၌ 'ခေတ်သစ်စစ်သမိုင်းတွင် စပိန်လူမျိုးများနှင့် ကော့ကေးနပ် တောင်ပေါ်သားများသည်လည်းကောင်း၊ ၁၇၅၀ ခုနှစ်တစ်ပိုက်တွင် တတိယမြန်မာနိုင်ငံ တော်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သော မုဆိုးဘိုရွာသားကြီး ဦးအောင်ဇေယျသည်လည်းကောင်း၊ ၁၈၁၂ ခုနှစ်တစ်ပိုက်တွင် နပိုလီယန်၏ ကျူးကျော်စစ်ကို ခုခံခဲ့သော ရုရှားလူမျိုး ဝိုလ်မူးကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဒင်းနစ်ဒေဝီဒေါသည်လည်းကောင်း၊ ၁၈၅၀ ခုတစ်ပိုက်တွင် ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို တော်လှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသော တရုတ်ပြည် တိုင်ပင်းသူပုန်ကြီး များသည်လည်းကောင်း၊ ၁၉၀၀ ပြည့်တစ်ပိုက်လောက်တွင် ဗြိတိသျှနယ်ချဲ့ကျူးကျော်မှုကို ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသော မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ဇာတိမာန်စစ်ပွဲအတွင်းမှ မြန်မာမျိုးချစ် သူပုန်ကြီးများသည်လည်းကောင်း...၊ ယင်းတို့အားလုံးနှင့်တကွ ရာဇဝင်တွင် ဇာတင် ခြင်းလည်း မခံရ ကျွန်ုပ်တို့လည်း မသိသေးသော များပြားလှသော ပြည်သူ့ပြောက်ကျား တပ်သားအားလုံးတို့သည် သမားရိုးကျ စစ်သိပ္ပံပညာလမ်းကြောင်းမှ လမ်းခွဲထွက်လာ ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်လေသည်။ လမ်းသစ်ထွင်သူများ ဖြစ်လေသည်' ဟု ကျွန်တော် ရေးခဲ့ ပူးပါသည်။

ခေတ်သစ် စစ်သိပ္ပံပညာ၌ ပြောက်ကျားစစ်သေနာ်ဗျူဟာသည် အရေကြီးသော ပညာရပ်တစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ ကလော့စ်ဝစ်၊ ဝေါ်ဖီဂျင်၊ ပူဝဲ စသည့် သမားရိုးကျ စစ်သိပ္ပံပညာကိုးကို ခေါင်းဆောင်သည့် ဂျာမန်နှင့် ဩစထရီးယန်း စစ်ပါရဂူတို့က ပြောက်ကျားစစ်သေနာ်ဗျူဟာကို အသိအမှတ် မပြုခဲ့ကြသော်လည်း ယခုခေတ်တွင်မူ ထိုပြောက်ကျားစစ်သေနာ်ဗျူဟာကို စစ်ပါရဂူများက အသိအမှတ် ပြုနေကြရလေပြီ။ မိမိထက် သာလွန်အင်အားကြီးမားသောရန်သူကို အစုကလေးများဖြင့် ပြန်ခွဲတိုက်ရမည်။ ထမင်းကို တစ်လုတ်စီစားသကဲ့သို့ ရန်သူကို တစ်ပိုင်းစီ ခြေရမည်။ လက်ဆယ်ချောင်း စလုံးကို ဒဏ်ရာရစေခြင်းထက် လက်တစ်ချောင်းကို ဖြတ်နိုင်သည်က ပိုကောင်းသည်။ ရန်သူတက်လျှင် ကိုယ်က ဆုတ်ရမည်။ ရန်သူနားလျှင် ကိုယ်နှောင့်ယှက်ရမည်။ ရန်သူပန်းလျှင် ကိုယ်ကတိုက်ရမည်။ ရန်သူဆုတ်လျှင် ကိုယ်က လိုက်ရမည်။ နိုင်နိုင်လျှင် တိုက်၍ မနိုင်နိုင်လျှင် ရှောင်ရမည်။ နေရာယူစစ်နှင့် လှုပ်ရှားစစ်ကို အခွင့်သင့်သလို ကျင့်သုံးရမည်။ စစ်မျက်နှာကို အသေကန့်သတ်မထားရ။ စစ်မျက်နှာ ရွေ့လျားနေစေ ရမည်။ အရှေ့ဘက်မှ အယောင်ပြု၍ အနောက်ဘက်မှ တိုက်ရမည်။ တံငါသည်သည် ပိုက်ကွန်ကို လျှင်မြန်စွာဖြန့်၍ လျှင်မြန်စွာရုပ်နိုင်သကဲ့သို့ ပြောက်ကျားတပ်မှူးသည်လည်း မိမိတပ်များကို လျှင်မြန်စွာဖြန့်၍ လျှင်မြန်စွာ ရုပ်သိမ်းနိုင်ရမည်။ တံငါသည်သည် ပိုက်ကွန်ကို ဖြန့်သောအခါ၌ ရေ၏အတိမ်အနက်၊ ရေစီး၏မြန်နှုန်း၊ ဒိုက်သဖျော

■ သည့် အတားအဆီးတို့ ရှိမရှိစူးစမ်းသကဲ့သို့ ပြောက်ကျားတပ်မှူးသည်လည်း နယ်မြေ
ဒသ၏အခြေအနေ၊ နယ်မြေလူထု၏ စိတ်သဘောထား၊ ရန်သူ၏အတားအဆီးတို့ကို
ဘွက်ချက်တတ်ရမည်။ တံငါသည်သည် ပိုက်ကွန်ကို အဆင်သင့်ရုပ်ရန်၊ ပိုက်ကြိုးကို
မိမိဖြော့ ဆုပ်ထားသကဲ့သို့ ပြောက်ကျားတပ်မှူးသည်လည်း မိမိ၏တပ်များနှင့် အမြဲတမ်း
အဆက်အသွယ်ရထားပြီး မဖြော့တပ်ကို လှုပ်ရှားနိုင်ရန် အမြဲတမ်း ဆုပ်ကိုင်ထားရမည်။

ဤသည်တို့မှာ ယခု ခေတ်သစ် စစ်ပါရဂူများ ချမှတ်ထားသည့် ပြောက်ကျား
ငြိမ်း၏ သေနင်္ဂဗျူဟာ အခြေခံအချက်အချို့ ပြစ်သည်။ ပြောက်ကျားစစ်၏ အခြေခံ
သဘောတရားအချို့ ဖြစ်သည်။

သဘောတရားဆိုသည်မှာ ပညာရှိတို့၏ ခေါင်းထဲမှ အလိုလိုထွက်ပေါ်လာခြင်း
မဟုတ်။ အတွေ့အကြုံများကို ပေါင်းချုပ်၍ ထိုအတွေ့အကြုံများမှ ယေဘုယျကျသော
အချက်များကို စုစည်းထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်သည် အောင်ပင်လယ် ကန်ပေါင်ရိုးတွင်ရပ်ရင်း အမျိုးသား အချုပ်
အခြာအာဏာအတွက် အသက်ကို ပေးလှူသွားကြရုံမျှမက ခေတ်သစ်ပြောက်ကျားစစ်၏
သေနင်္ဂဗျူဟာ သဘောတရားကို (သိစိတ်မရှိဘဲ) ပြည့်ဆည်းသွားခဲ့ကြသော အာဇာနည်
အထောင်အသောင်းတို့၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အောက်မေ့သတိရမိလေသည်။

ရွှေပြည်တော် မျှော်တိုင်းဝေး

* ဤအမှုတွင် အိန္ဒိယရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၁၂၁(က)အရ စကရီဘုရင်မကြီးအား စစ်ပြိုင်
ဘိုက်ခိုက်ရန် ကြံစည်မှုဖြင့်လည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယရာဇသတ်ကြီး ပုဒ်မ ၁၀၈-
၁၂၁(က)အရ အဆိုပါအမှုကို ကျူးလွန်ရန် သွေးဆောင်ဖျားယောင်းမှုဖြင့်လည်းကောင်း
ဘုရားခံများကို ခွဲဆိုထားသည်။

“တရားခံတို့၏ ပူးပေါင်းကြံစည်ပုံဖြစ်ရပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

“အင်္ဂလိပ်တို့ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်သည့်အခါတွင် မကွရာမင်းသားကြီး၏
သားတော်နှစ်ဦးဖြစ်၍ ထိုစဉ်က ချောင်းခွမင်းသားများဟု ခေါ်တွင်သော မင်းသားနှစ်ပါး
ဘို့သည် နန်းတော်ထဲတွင် အကျဉ်းအနှောင်ခံနေကြရသည်။ ထိုစဉ်က သားအကြီး
ဥစ်သူ မောင်ဖိုးရုံမှာ အသက် ဆယ့်ငါးနှစ်၊ သားငယ်ဖြစ်သူမှာ အသက် ဆယ့်နှစ်နှစ်
လွယ်တွင် ရှိကြသည်။ ထိုမင်းသားနှစ်ပါးတို့ကို အခြားသော အကျဉ်းသားများနှင့်အတူ
လွတ်လိုက်သည့်အခါ၌ ၎င်းတို့သည် မန္တလေးတွင် ရက်အတန်ကြာ နေထိုင်လျက်
၎င်းတို့ခမည်းတော် ကိုးကွယ်သော ဖိုးထိဆရာတော်ထံ သွားရောက်ဖူးမြော်ကြသည်။
ဆိုနောက် ၎င်းတို့သည် အင်းဝနယ်ရှိ ချောင်းခွရွာသို့ ထွက်သွားကြကာ မောင်ဖိုးရုံက
မင်းသားစောရန်ပိုင်ဟူသော အမည်ကိုခံယူသည်။ ၎င်းတို့သည် လူသူများကို စုဆောင်းကာ
ဦးကွဲသွားခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၆ ခု အောက်တိုဘာလကုန်တွင် မင်းသား စောရန်နိုင်သည်
မရန်းချောင်း ဘုန်းတော်ကြီးအပါအဝင် ၎င်း၏လူများ၊ နောက်လိုက်နောက်ပါများဖြင့်
မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ မန္တလေးသို့ရောက်လျှင် မင်းသားစောရန်နိုင် ခေါင်းဆောင်
၍ မန္တလေးကိုသိမ်း၊ တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန် ကြံစည်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ဘီလမ်း
ဘောင်ဘက်ရှိ အိမ်တော်ရာဘုရားဝင်းအတွင်းတွင် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ စည်းစေးတွေ့ဆုံကြ
ပြီးနောက် မန္တလေးမြို့ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် အသီးသီး တာဝန် ခွဲဝေကြသည်။
ဆိုပြင် မင်းသားစောရန်နိုင်၏ မွေးနေ့မွေးနာမ်အလိုက် ဂဠုန်ငှက်ရုပ် တံဆိပ်နှစ်ခုကို
ပြုလုပ်ပြီးလျှင် ဗေဒင်ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် တိုင်ပင်ကာ လုပ်ကြံမည်နေ့အခါ ရွေးကြသည်။

'...ဝေဒင်ဆရာများ၏ အခါပေးချက်အရ ဇနီးဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် မွန်းတည့်အချိန် တွေ့ဆုံကြရာ၌ ဘုန်းကြီးတစ်ပါးက လုပ်ကြံမှုတွင် တာဝန်ကျသူများ၏ စာရင်းကို ရေးယူမှတ်သားသည်။ သေနတ်ပြီးသည်ဆိုသော အဆောင်လက်ဖွဲ့တစ်ခုနှင့် အခါပေးဇာတာတို့ကို တစ်ယောက်တစ်လှည့် ကိုင်ကြရသည်။ မြို့ကိုတိုက်ခိုက်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးကြသည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် ညီတော်မင်းသား စောရန်နိုင် ကိုယ်တိုင်ပါသည်။ ၎င်းလည်း သစ္စာဆိုသည်။ ဗုဒ္ဓဂါယာမှ ဇောမိသားဖြင့် ထုလုပ်သော ရုပ်ပွားတော်တစ်ဆူကို ညောင်ရေအိုးတွင်နှစ်၍ အားလုံး သစ္စာရေသောက်ပြီးနောက် သစ္စာဖောက်ဖျက်ခဲ့လျှင် ဓားရှည်လည်းကောင်း၊ လှံစူးရှည်လည်းကောင်း သေပါစေသောဟု သစ္စာဆိုခဲ့ကြသည်။

'ထိုသို့ သစ္စာဆိုနေစဉ် ပုလိပ်တို့က မိုးထိကျောင်းတိုက်ကိုပိုင်ကာ လုပ်ကြံ ရာတွင် ပါဝင်မည့်သူများနှင့်တကွ ဇောမိပင်ကိုလည်းကောင်း၊ ဇာတာကိုလည်းကောင်း ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြသည်'

ဤကောက်နုတ်ချက်မှာ '၁၈၈၇-၉၀ ခုနှစ်၊ အထက်မြန်မာပြည် နိုင်ငံခြားမှုခင်း မှတ်တမ်းများ' အမည်ရှိစာအုပ်၌ ဖော်ပြထားသော အမှုစစ်ဆေးသူ အရေးပိုင်၏ မှုခင်း မှတ်တမ်းဖြစ်သည်။ အမှုတွင် တရားခံများအဖြစ် အခွဲခံရသူအများမှာ တစ်သက်တစ် ကျွန်းဒဏ် ခံရပြီး အချို့မှာလည်း အလုပ်ကြမ်းနှင့် ထောင်ဒဏ်ဆယ်လ၊ ခြောက်လ စသည်ဖြင့် အသီးသီး အပြစ်ပေးခံခဲ့ကြရသည်။ ထိုအမှုတွင် ညီငယ်ဖြစ်သူ မင်းသား စောရန်နိုင်ကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ဖမ်းဆီးရမိသွားခဲ့သည်။

လွန်ခဲ့သည့် ဆယ့်ငါးနှစ်ခန့်က ကျွန်တော်သည် ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းတွင် 'ကျွန်တော် ဆက်၍ရေးချင်သော ဝတ္ထုများ' ဟူ၍ စစ်မပြစ်မိက ကျွန်တော် နှစ်ခြိုက်စွဲလမ်းခဲ့သော ဝတ္ထုများအကြောင်းကို ကိုယ်စိတ်ကူးဖြင့် ဆက်၍ရေးဟန်ဖြင့် ဝတ္ထုတိုများ ရေးခဲ့ဖူး သည်။ ထိုဝတ္ထုတိုများအနက် တစ်ပုဒ်မှာ မဟာဆွေ၏ 'သူပုန်အိမ်'ဝတ္ထုအဆက်အဖြစ် ချောင်းခွမင်းသား စောရန်နိုင်၊ စောရန်နိုင်ညီနောင်တို့၏ အဆက်အနွယ်တစ်ဦးဇာတ်လမ်း ကို ဖွဲ့ခဲ့ရာတွင် အထက်ပါ ကောက်နုတ်ချက်ကို ဖော်ပြခဲ့သည်။

သူတို့ညီနောင်နှစ်ဦးသည်လည်း ၁၈၈၆ ခု၊ ကာနယ်လောဒင်၏ အမိန့်ကြော်ငြာစာ တွင် ပါရှိသော 'လူအစည်းအရုံးရှိသူမင်းသား' ငါးယောက်စာရင်းဝင်များဖြစ်ပြီး ဆုငွေ ထုတ်ခြင်းခံရသည့် မင်းသားမင်းမြေးများ ဖြစ်လေသည်။

မင်းသား စောရန်နိုင်နှင့် မင်းသားစောရန်နိုင်တို့သည် မကွရာမင်းသားကြီးနှင့် တရုတ်တန်း ခင်လေးတို့၏ သားတော်များဖြစ်ကြပြီး မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ မြေးတော်များ ဖြစ်ကြသည်။ မန္တလေးကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်၍ အကျဉ်းထောင်မှ လွတ်လိုက်သည့် အခါတွင် အင်းဝနယ် ချောင်းခွရွာတစ်ဝိုက်သို့ တိမ်းရှောင်သွားခဲ့ကြပြီး ဒေသခံ ဝိုလ်ရွှေရန်၏ အကူအညီဖြင့် အင်းဝတစ်ဝိုက်ကို ကာလအတန်ကြာ စိုးမိုးခဲ့ကြကာ ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ချောင်းခွမင်းသား ညီနောင်တို့သည် ကာဘိုးရွာ တွင် ဌာနချုပ်စခန်းဖွင့်ကာ အနီးအနားရှိ ရွာများမှ လူသူလက်နက်တို့ကို စုဆောင်း

သည်။ သို့စုဆောင်းရင်း သူတို့နောက်ပါတပ်များက အနီးတစ်ဝိုက်တွင် ဗြိတိသျှတို့ကို ခြောက်ကျားစစ်ဖြင့် လှုပ်ရှားတိုက်ခိုက်ကြသည်။

ဗိုလ်ရွှေရန်က ရွှေတောင်ကိုတိုက်ကာ ပုလိပ်ကင်းကို ဝင်စီးသည်။ ဗိုလ်မောင်ကလေး၊ ဗိုလ်ငြိမ်းတို့နှင့်အတူ မြင်းသေကို ဝင်တိုက်ပြီး တံတားဦး၊ တစ်ဘက်ဆွဲသည် မြို့ရွာတို့ကို မီးတင်၍သည်။ ဧပြီလ ၂၆ ရက်နေ့ညတွင် သူတို့ခေါင်းဆောင်သည့် ခြောက်ကျားတပ်စုများသည် တာရီးနှင့် မြင်းသေရွာတို့ကို မီးတင်၍ကြပြီးနောက် ၎င်းသေချောင်းတံတားကို ဖျက်ဆီးပြတ်တောက်ပစ်ခဲ့ကြသည်။ ချောင်းခွမင်းသားကွပ်ကဲသည့် မိမိတို့တပ်များသည် မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များနှင့် ပူးပေါင်းတိုက်ခိုက်နေကြပြီဟု ကြော်ငြာများ ကပ်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအတောအတွင်း ဗိုလ်ရှင်ကြီးက မြို့သာဘစ်ရိုက်မှ ကြေးနန်းတိုင်များကို ဖျက်ဆီးကာ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများကို ပြတ်တောက်ခြင်းဖြင့် ရန်သူကို အနှောင့်အယှက်ပေးကြသည်။

ထိုနှစ် မေလထဲတွင် ချောင်းခွမင်းသား ညီနောင်တို့၏ ပြောက်ကျားတပ်များသည် ရှမ်းပြည်နှင့် ကျောက်ဆည်နယ်စပ်တွင် လှုပ်ရှားလျက်ရှိသော မြင်စိုင်းမင်းသား၏ တပ်များနှင့် ပူးပေါင်းရန်အတွက် ကျောက်ဆည်နယ်ထဲရှိ ကျီရွာသို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ မေလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် နတ်ထိပ်တောင်ကြားတွင် စခန်းချနေသော မြင်စိုင်းမင်းသား၏တပ်များရှိရာသို့ လူသူအင်အား ၆၀၀ ကျော်ဖြင့် ရောက်လာခဲ့ကြကာ မန္တလေး၊ အမရပူရ၊ အင်းဝနှင့် စစ်ကိုင်းတို့ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း တိုက်ခိုက်ရန် ပြင်ဆင်ကြသည်။ ခွန်လထဲတွင် ဗြိတိသျှတပ်များက ချောင်းခွကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ချောင်းခွမင်းသားညီနောင်တို့ကို ဆုငွေ ၆၀၀၀ ထုတ်သည်။ ရန်သူတို့အတင်းဖိ၍တိုက်သဖြင့် ချောင်းခွမင်းသားညီနောင်တို့၏တပ်မှ တပ်ဗိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သော ဗိုလ်ရွှေရန်သည် ပန်းလောင်မြစ်တစ်လျှောက်ရှိ တောတောင်များဆီသို့ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ရပြီး ချောင်းခွမင်းသားညီနောင်တို့မှာ မန္တလေးမြို့ထဲသို့ အသာလျှိုဝင်လာခဲ့ကြသည်။ မန္တလေးသို့ရောက်ပြီးမကြာမီ အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မိုးထိကျောင်းတိုက်အစည်းအဝေးတွင် စောရန်နိုင် အဖမ်းခံခဲ့ရကာ ရန်ကုန်သို့ အပို့ခံခဲ့ရသည်။ ထို့နောက် ကာလကတ္တားသို့ အပို့ခံခဲ့ရကာ ထိုမြို့မှာပင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ နောင်တော်ချောင်းခွမင်းသားတစ်ပါးဖြစ်သူ စောရန်ပိုင်မှာ လွတ်မြောက်သွားကာ ရှမ်းပြည် သိန္နီနယ်သို့လည်းကောင်း၊ နောက်ပိုင်းတွင် တောင်ပိုင်နယ်နှင့် မိုးမိတ်နယ်ခြားသို့လည်းကောင်း ချောက်ရှိလာကာ စုခံရေးအခြေခံစခန်း တည်ဆောက်၍ ဗြိတိသျှတို့ကို ဆက်လက် ခံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

ထိုသို့လှုပ်ရှားနေကြစဉ် မန္တလေးမြို့တွင်းတွင်လည်း ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ငြိမ်သပ်ပြေးရေးကို အားသွန် မိမိစီးစီး ပြုလုပ်နေရသည်။ ၁၈၈၆ ခု ဧပြီလထဲတွင် မန္တလေးကို ဝင်ရောက်တိုက်မည်ဟုသော သတင်းများသည် ပျံ့နှံ့နေသည်။ ဤသည်မှာ မြင်စိုင်း၏တပ်များဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်ဟု ဗြိတိသျှမှတ်တမ်းများတွင် တွေ့ရသည်။ ဗြိတိသျှပြည်သိမ်းတပ်များနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာတို့က ထိုသတင်းသည် ကောလာဟလမျှသာ

ဖြစ်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်နှင့်တကွ မန္တလေးနေပြည်တော်သည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားကာ လူအများမှာလည်း မိမိတို့နေ့စဉ် လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိကြကြောင်း၊ 'လူဆိုးစားပြ' ကို အနည်းငယ် ဆူပူထကြွသောင်းကျန်းလျက်ရှိသော်လည်း မိမိတို့က နှိမ်နင်းတိုက်ခိုက်လျက်ရှိကြောင်းဖြင့် မြို့လူထုကို နှစ်သိမ့်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ထိုကောလာဟလသည် အခြေအမြစ်မရှိသည့် ကောလာဟလတစ်ရပ် မဟုတ်။

၁၈၈၆ ခု ဧပြီလ ၁၄ ရက်နေ့ညတွင် အဖြူရောင်အောက်ခံတွင် ဘီလူးရုပ်အနီး များ ရေးခြယ်ထားသည့်အလံများ ကိုင်ဆောင်လာသော မြန်မာပြောက်ကျားတပ်သား တို့သည် မန္တလေးမြို့တွင်းသို့ အလုံးအရင်းဖြင့် ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြကာ ဈေးချိုအနီး တစ်ဝိုက်ကို သိမ်းပိုက်၍ မြန်မာဒေါင်းအလံကို ခိုက်ထုလိုက်ကြသည်။

မြန်မာပြောက်ကျားတို့သည် ဈေးချိုအနီးတွင် အောင်လံခိုက်ထုပြီးနောက် မိမိတို့ မြန်မာတပ်တော်ကြီးသည် နေပြည်တော်ကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိ တို့သည် တပ်ဦးမှူးသာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် လူထုကို ဟောပြောလှုံ့ဆော်ကြသည်။ အချို့ ပြောက်ကျားများသည် ဗြိတိသျှတို့ ပစ်ခတ်သည့် ကျည်ဆန်များကြားထဲမှ မြို့ရိုးကို ကျော်တက်၍ နန်းမြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားကြကာ တောင်တံခါးအနီးရှိ အဆောက် အအုံတို့ကို မီးတင်ရှို့ကြသည်။ မြို့ရိုးတံခါးကို ဖွင့်ပေးကြသည်။ နန်းမြို့တွင်းတွင် မီးတောက်များသည် ကောင်းကင်သို့ ထိုးတက်ကာ ရဲရဲနီနေသည်။ ဤတွင် အပြင်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် မြန်မာပြောက်ကျားတို့သည် နန်းမြို့တွင်းသို့ အတင်းဝင်၍ ဗြိတိသျှတပ်တို့ကို ထိုးခတ်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ အချို့က ရန်ကင်းတောင်ရှိ ဗြိတိသျှကင်းတပ်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဧပြီလ ၁၄ ရက်နေ့ညက တိုက်ပွဲကြီးသည် ဧပြီလ ၁၅ ရက်နေ့ အရက်တက်အချိန်ကျမှပင် ပြီးတော့သည်။

မည်မျှ သူရဲကောင်းပီသသော အပြုအမူပေတည်း၊ မည်မျှအာဇာနည်ပီသသော အပြုအမူပေတည်း။

သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ တရားဝင်မှတ်တမ်းဖြစ်သော '၁၈၈၆ ခုနှစ် အထက်မြန်မာပြည်အုပ်ချုပ်ရေးအစီရင်ခံစာ' တွင်မူ ထိုထကြွမှုသည် နိုင်ငံရေးအဓိပ္ပာယ် ကင်းမဲ့သော ထကြွမှုဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် အရေးထားလောက်သော အရေးအခင်း မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ဤသည်မှာ ဘာမျှမဆန်းပါ။ အုပ်စိုးသူတို့၏ တရားဝင် ပြောခွင့်ရမှတ်တမ်းဆရာများ၊ သမိုင်းဆရာများသည် ထိုအတိုင်းပင် မှတ်တမ်း တင်ခဲ့ကြပြီဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် သမိုင်းများကို ပြန်ကြည့်လျှင် ထိုအတိုင်း သာ တွေ့ရပြီဖြစ်ပါသည်။ ၁၈၁၂ ခုနှစ်တွင် နပိုလီယန်၏ စစ်တပ်ကြီး မော်စကိုမြို့ ကရင်မလင်နန်းတော်ကို သိမ်းပိုက်သည့်အခါတွင် မြို့ရိုးပေါ်မှ အရပ်ဝတ်အရပ်စာ ဝတ်ထားသူ လေးငါးဆယ်လောက်တို့က ပြင်သစ်တပ်မတော်ကြီး၏ တပ်ဦးကင်းတံ များကို မြင်းစီးသေနတ်ကလေးများဖြင့် ခုခံပစ်ခတ်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုခုခံသူများသည် မည်သူမည်ဝါဖြစ်ကြောင်းကို မည်သူမျှ မသိခဲ့ကြပါ။ ထိုခုခံမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်သစ်

ရာဇဝင်ဆရာ သီးယားစ်က 'ဤလူဆိုးများသည် အထွတ်အမြတ်ထားသော နန်းတော်ကြီးကို သိမ်းပိုက်ထားကြပြီးနောက် လက်နက်တိုက်မှု လက်နက်များကို ထုတ်ယူကာ ပြင်သစ်တပ်မတော်ကြီးကို ပစ်ခတ် ခုခံကြသည်။ ထိုလူဆိုးများကို စားဖြင့် ခုတ်သတ် ပြီးနောက်၊ ကရင်မလင်နန်းတော်ကြီးထဲမှ ဆေးကြော ရှင်းလင်းပစ်လိုက်ရလေသည်' ဟု ရေးခဲ့ဖူးပါသည်။ ထိုခုခံရေးသမားများအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရာဇဝင်တွင် ဆိုရာပုဒ်ကလေးတစ်ပုဒ်သာ ပါရှိခဲ့ပါသည်။

ယခု ဧပြီလ ၁၄ ရက်နေ့ညက ဈေးချိုနှင့်တကွ နန်းတော်ထဲသို့ ဝင်ရောက် ဘိုက်ခိုက်ခဲ့သော မြန်မာမျိုးချစ်ပြောက်ကျားတို့အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်း 'နိုင်ငံရေးအဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့သော အရေးမထားလောက်သည့် အရေးအခင်း' အဖြစ် ဗြိတိသျှ မှတ်တမ်းဆရာတို့က သေးသိမ်အောင်လုပ်၍ ပုံးကွယ်ပစ်ခဲ့ကြလေသည်။

ဘက်မလိုက်သော သမိုင်းဆရာဟူ၍ အဘယ်မှာ ရှိပါသနည်း။ မိနိုပ်သူလူတန်းစား၏ ပြောခွင့်ရသမိုင်းဆရာသည် မိနိုပ်သူ လူတန်းစားဘက်က လိုက်ပြီး၊ အမိနိုပ်ခံလူတန်းစား၏ သမိုင်းဆရာသည် မိနိုပ်ခံလူတန်းစား၏ဘက်မှ ရုပ်တည်ကြစေပြုသော ဖြစ်ပါသည်။

ဗြိတိသျှတို့က ထိုတိုက်ခိုက်မှုသည် မြင်နိုင်မင်းသား၏တပ်များဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြကာ မြင်နိုင်မင်းသားနှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသည်ဟု သင်္ကာမကင်းဖြစ်သော ရွှေလုံမြို့ဝန်နှင့် ထိုတိုက်ပွဲကို ဦးစီးသည်ဟု ယူဆရသော ရွှေလုံမြို့ဝန်၏သားမက်ကောင်ဟန်ဝန် ခင်မောင်လတ်တို့ကို အကျယ်ချုပ်ဖြင့် စစ်တွေသို့ နယ်နှင့်ဒဏ်ပေးလိုက်သည်။ သံသယဖြစ်ခြင်းခံရသည့် လှေသင်းအတွင်းဝန် ဦးရွှေမောင်သည်လည်း သူ့ဆန္ဒအရ မန္တလေးမြို့မှ အိန္ဒိယပြည်သို့ ထွက်ခွာသွားခဲ့သည်။

ကာနယ်လေဒင်၏ 'လူအစည်းအရုံးရှိသူ' မင်းသားငါးဦးစာရင်းတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိသော်လည်း ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်သည့် အခြားမင်းသားတစ်ပါးမှာ လင်းပင်မင်းသားဖြစ်သည်။

လင်းပင်မင်းသားသည် မင်းတုန်းမင်း၏ညီတော် အိမ်ရှေ့စံ ကနောင်မင်းသားကြီးနှင့် မိဖုရားငယ် ရှင်မောတို့မြင်သော သားဖြစ်သည်။ ၁၈၇၉ ခု သီပေါနန်းတက်၍ မင်းညီမင်းသားများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုကြီးဖြစ်ပွားသည့်အခါတွင် အောက်မြန်မာပြည်သို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားပြီး မိန့်ဂျွန်းကျောင်းတွင် ပညာသင်ကာ နောင်တွင် အင်္ဂလိပ်လက်အောက်တွင် မြို့အုပ်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ (ဆာကျောဇကောကမူ လင်းပင်မင်းသားသည် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ရာဇဝင်ပြစ်မှုဖြင့် အသတ်ခံရသည့် မင်းသားတစ်ပါးနှင့် ကချေသည်တစ်ဦးတို့မှမြင်သောသား ဖြစ်ပြီး ရန်ကုန်တွင် စာရေးလုပ်သည်ဟု ဆိုသည်။) သို့ရာတွင် မြန်မာ-အင်္ဂလိပ် နယ်ခြားတစ်လျှောက်တွင် ဆူပူထကြွမှုများတွင် ပါဝင်သည်ဟုဆိုကာ မြို့အုပ်ရာထူးမှ နုတ်ပယ်ပြီးနောက် မော်လမြိုင်သို့ အပို့ခံရကာ အစိုးရ၏ စောင့်ကြည့်ခြင်းကို ခံနေရသည်။

ထိုသို့ရှိနေစဉ် အထက်မြန်မာပြည် သီပေါမင်း၏ စွက်ဖက်မှုကို မလိုလားဘဲ

မိမိတို့ဘာသာ သီးခြားပြည်နယ် ပေါင်းစု တည်ထောင်လိုသော စော်ဘွားတစ်ဦးဖြစ်သည် ကျွင်းတုံစော်ဘွားက ရှမ်းပြည်နယ်များ ပေါင်းထားသော ကွန်ဖက်ဒရေစီကို လာရောက် ဦးဆောင်ရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ စော်ဘွားတို့၏ မူလရည်ရွယ်ချက်မှာ သီပေါဘုရင်၏ စွက်ဖက်မှုကင်းသော ကွန်ဖက်ဒရေစီ တည်ထောင်၍ မင်းပြိုင်တစ်ပါးကို နန်းတင်ရန် ဖြစ်သည်။ ထိုကမ်းလှမ်းချက်ကြောင့် လင်းပင်မင်းသားသည် မော်လမြိုင်မှ ထွက်ပြေး လာခဲ့ကာ ၁၈၈၅ ခု ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ကျွင်းတုံသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဤသည်မှာ အင်္ဂလိပ်တို့ မန္တလေးသို့ သိမ်းပိုက်ပြီး နှစ်ပတ်အကြာဖြစ်သည်။

လင်းပင် ကွန်ဖက်ဒရေစီ၏ မူလနိုင်ငံရေးဦးတည်ချက်သည် သီပေါဘုရင်၏ အာဏာစက်မှု ကင်းသော နန်းပြိုင်တစ်ဆက်ကို ထူထောင်ရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အခြေအနေသည် ရုတ်ချည်း ပြောင်းသွားလေပြီ။ သီပေါဘုရင် ပါတော်မူ၍ မန္တလေး ကျပြီးသည့်အခါတွင် လင်းပင်ကွန်ဖက်ဒရေစီ၏ လှုပ်ရှားမှုသည် ဗြိတိသျှဆန့်ကျင်ရေး လှုပ်ရှားမှုအဖြစ် ပြောင်းသွားခဲ့သည်။ လင်းပင် ကွန်ဖက်ဒရေစီထံသို့ မိုးနဲစော်ဘွား၊ လောကဆောက်စော်ဘွား၊ မောက်မယ်စော်ဘွား၊ မိုင်းပွန်စော်ဘွား၊ နောင်မွန်စော်ဘွား စသူတို့ ပါလာကြသည်။ လင်းပင် ကွန်ဖက်ဒရေစီတွင် စစ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှာ မိုးနဲစော်ဘွား ခွန်ကြည်ဖြစ်သည်။ စော်ဘွားများ၏ မူလရည်ရွယ်ချက်မှာ မိမိတို့ပြည်နယ် များကို ပြန်လည်စိုးမိုးရေးနှင့် ထိုပြည်နယ်များ စုစည်း၍ လင်းပင်မင်းသားကို ဘုရင် မြှောက်ရန်ဖြစ်သည်။ လင်းပင် ကွန်ဖက်ဒရေစီ၏လှုပ်ရှားမှုသည် စော်ဘွားအချင်းချင်း ပြိုင်ဆိုင်မှုများ၊ နယ်လှမှုများကြောင့် အားနည်းသည့်တိုင် ဗြိတိသျှဆန့်ကျင်ရေးတွင်မှ အတော်အတန် အရေးပါခဲ့သည့် လှုပ်ရှားမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၆ ခု ဖေဖော်ဝါရီ လထဲတွင် လင်းပင် ကွန်ဖက်ဒရေစီအဖွဲ့ဝင် စော်ဘွားများ၏ တပ်များသည် သံလွင် အနောက်ဘက်ကမ်းသို့ ကူးလာခဲ့ကြကာ ကျန်စော်ဘွားများကို သိမ်းသွင်းရန် ကြိုးပမ်း ကြသည်။ ထိုစဉ် ညောင်ရွှေစော်ဘွား စောအုံသည် ဗြိတိသျှထံသို့ ဝင်ရောက်သွားခဲ့သည်။ ညောင်ရွှေစော်ဘွား စောအုံသည် လင်းပင်ကွန်ဖက်ဒရေစီတပ်များနှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်ရေး ရန်သူတို့ ငြိမ်းခြောက်မှုကို ခံနေရစဉ် ဗြိတိသျှတို့နှင့် ဆက်သွယ်သဖြင့် ဗြိတိသျှတို့က ကာနယ်တောက်မင်း ခေါင်းဆောင်သော စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းကို လွှတ်လိုက်ပြီး သူ့ကို အကူအညီပေးသည်။ ထိုစစ်ကြောင်းတွင် နိုင်ငံရေးအရာရှိများအဖြစ် မစုတာ ဟိလ်ဒီဘရန်နှင့် ဂျော့စကော့တို့ ပါလာကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် ညောင်ရွှေသို့ ရောက်လာကာ အင်းလေးကန် အရှေ့ဘက်ကမ်းတွင် စတက်မင်းခံတပ်ကို တည်ဆောက် ပြီးနောက် လင်းပင်ကွန်ဖက်ဒရေစီထံရှိ စော်ဘွားတို့ကို အနုနည်းဖြင့် သိမ်းသွင်းသည်။ လက်နက်ချရန် ဖြူဆွယ်သည်။ လင်းပင်မင်းသားအားလည်း လက်နက်ချလျှင် လစာငွေ နှစ်ရာငါးဆယ်နှင့် ရန်ကုန်တွင်ဖြစ်စေ၊ မော်လမြိုင်တွင်ဖြစ်စေ အိမ်တစ်လုံး ပေးမည်ဟု ကမ်းလှမ်းသည်။ ထိုသို့ကမ်းလှမ်းနေစဉ်တွင်လည်း ဗြိတိသျှတို့သည် စစ်ဆင်ရေးလုပ်ငန်း ကို ရုပ်မနေဘဲ ဆက်လုပ်နေသည်။

စော်ဘွားများထဲတွင် အပြင်းထန်ဆုံးစော်ဘွားများမှာ မိုးနဲစော်ဘွားနှင့် မိုင်းပွန်

ခော်ဘွားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုခော်ဘွားများ၏ နယ်မြေများသည် အချက်အချာနေရာ ကျသဖြင့် ဗြိတိသျှတို့အဖို့ အရေးကြီးသောနယ်များဖြစ်သည်။ အချင်းချင်း နယ်လှကြ သဖြင့် နောက်ဆုံးတွင် ထိုခော်ဘွားများသည်လည်း ဗြိတိသျှတို့အောက်သို့ ဝင်ရောက် သွားကြသည်။ ဤသည်နှင့်အတူ လင်းပင်ကွန်ဖက်ဒရေစီသည်လည်း ပြိုကွဲသွားခဲ့သည်။ လင်းပင်မင်းသားသည် မိုးနဲတွင် ဂျောစကော့ (ရွှေရိုး)နှင့် တွေ့ဆုံကာ ကမ်းလှမ်းချက် များကို ဆွေးနွေးသည်။

မိုးညည်းထန်စွာ ရွာသွန်းနေသည့် ၁၈၈၇ ခုနှစ် မိုးရာသီနေ့တစ်နေ့၌ ဂျောစကော့ ငိုက်ပါလာသည့် စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းသည် မိုးနဲသို့ရောက်လာခဲ့သည်။ မိုးနဲခော်ဘွားက ဘာစကော့ကို သစ်သီးများ၊ ထမင်းပွဲများ၊ ပန်းစည်းပန်းကုံးများဖြင့် ဆီးကြိုသည်။ မိုးနဲခော်ဘွားနှင့်အတူရှိနေသည့် လင်းပင်မင်းသားကလည်း အလားတူ ဆီးကြိုခြင်း ဌာ၏။ ရန်ကုန် စိန်ဖြန်းကျောင်းတွင်နေခဲ့စဉ်က သူ့ဆရာဖြစ်ခဲ့ဖူးသည့် ဂျောစကော့နှင့် လင်းပင်မင်းသားတို့သည် လက်နက်ချရေးစည်းကမ်းများကို ဆွေးနွေးကြသည်။ လင်းပင် မင်းသားက မိမိအား တရားမကြောင်း၊ ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ အရေးယူခြင်းမပြုရန်၊ ခဲမိပိုင် မြင်းများ၊ ဆင်များကို ယူဆောင်ခွင့်ပြုရန်၊ မိမိအား လစဉ်ရိက္ခာငွေ နှစ်ရာ ငါးဆယ်ကျပ် ထောက်ပံ့ရန်နှင့် မန္တလေးတွင် မိမိမယ်တော်ကြီးပိုင်ဆိုင်ခဲ့သည့် မြေယာ အိမ်ခြေပစ္စည်းများကို မိမိအား လွှဲပြောင်းပေးအပ်ရန် တောင်းဆိုသည်။ ဗြိတိသျှတို့က သူ့တောင်းဆိုချက်အများစုကို လိုက်လျောလိုက်သည်။ ဗြိတိသျှနယ်ထံသို့အဝင်တွင် ခွဲမောင်းတီး၍ ဆင်စီးဝင်ခွင့်ပြုရန် တောင်းဆိုချက်ကိုလည်း လိုက်လျောလိုက်သည်။ 'သူ့တောင်းဆိုချက်များသည် ဘာမျှအရေးမကြီး။ အရေးကြီးသည်မှာ သူ့ကို တိုင်းပြည်မှ ဘခြားသို့ ရောက်သွားအောင် လုပ်ရန်သာဖြစ်သည်' ဟု နောင်တွင် ဂျောစကော့က ချေခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့က လင်းပင်မင်းသား အိန္ဒိယတွင် သွားရောက်နေထိုင်လျှင် မိမိတို့ အတွက် များစွာ အဆင်ပြေလိမ့်မည်ဟု အရိပ်အမြှက်ပေးကာ ၁၉၁၂ ခုနှစ်တွင် သူ့ကို ဘာလကတ္တားသို့ ပို့လိုက်သည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန်သို့ ပြန်လာခွင့်ပြုသည်။ သို့ရာတွင် ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်လာသည့် ၁၉၁၄ ခုနှစ်တွင် ကာလကတ္တားသို့ ပြန်ပို့လိုက်ပြန် သည်။ လင်းပင်မင်းသားသည် ၁၉၁၂ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်သို့ ပြန်ရောက်လာခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၃၃ ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။

လင်းပင်ကွန်ဖက်ဒရေစီတွင် ခိုင်မာပြတ်သားသော နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးအခြေခံ မရှိခဲ့ချေ။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် လင်းပင်မင်းသားနှင့် ခော်ဘွားများသည် ဗြိတိသျှတို့၏ ခိုက်ကွန်ထဲသို့ ကျရောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ 'လူ့အစည်းအရုံးရှိသူမင်းသားများ'ဟု ဆုငွေထုတ်ခြင်း ခံရသူများထဲမှ တစ်ဦးဖြစ်သော မင်းသားစောရန်ပိုင်သည် ညီတော်စောရန်နိုင် ရန်သူတို့ လက်သို့ ကျရောက်ပြီးနောက်တွင် မန္တလေးမှ သိန္နဲနယ်သို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားကာ ခုခံရေးစစ်ကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲနေသည်။ ဒေသခံ ခုခံတော်လှန်ရေးသမားများဖြစ်သော

နောမွန်၊ နောပသုတို့နှင့် ပူးပေါင်းကာ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲသည်။ မင်းသား ဧရာဝတီပိုင် ထုတ်ပြန်သောအမိန့်တစ်ရပ်၌ ‘...ပြန်မာနိုင်ငံတော်အတွင်း မြို့ရွာလူနေ လယ်မြေ တောတောင် ချောင်းမြောင်းမလပ်၊ အရပ်ရပ်ရှိသမျှကို၊ တာချ ကြီးဝိုင်းတောင်တာနှင့် တိုင်းပြီးလျှင် ဖြတ်ပိုင်းသတ်မှတ် အခွန်ကိုတတ်လျက် ယူသည် လည်းတစ်ကြောင်း။ ငွေနှင့်စက္ကူ လဲယူသုံးစား ကျပ်ပြားမူးစေဟူသရွေ့ကို စာတိပြု ကတော့ သွတ်ဘင်ကို ငွေမွေးနုဆင်စေ၍ ပြည်ထဲတွင် သုံးစားကြရသည်လည်းတစ်ရပ်၊ တိုင်းသားပြည်သူ ရှင်လူအပေါင်းတို့ကိုလည်း လတ်တစ်လောချောင်း၊ ရောဂါညှင်း၍ သေခြင်းသို့ရောက်အောင် ကြံဆောင်ပြုလုပ်သည်လည်းတစ်ချက်၊ မြတ်စွာဘုရား သာသနာ တော်လည်း ယုတ်လျော့ညှိုးနွမ်း ရဟန်းတော်တို့မှာလည်း ပင်ပန်းဒုက္ခ ဖြစ်နေကြသည်ကို ကြားသိတော်မူရလျှင် သည်းခံတော်မမူနိုင်၍ ဆေးလောင်းတော်၊ ဘိုးလောင်းတော်၊ ဘဒ္ဒေးတော်တို့ အမွေအနှစ်ဖြစ်သော ရွှေထီးရွှေနန်း တိုင်းနိုင်ငံတော်ကို သိမ်းယူတော် မူမည်ဖြစ်သည်။ တိုင်းနေပြည်သူရှင်လူအများတို့သည်လည်း ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိစေရအံ့ ငြိမ်ဝပ်စွာ နေထိုင်ကြရမည်။ မင်္ဂလာတပ်တော်ပါ ကျွန်တော်မျိုးတို့မှာလည်း ပြည်သူတို့သားသမီးနှင့် မြို့ကျေးရွာလူနေအိမ်ခြေ၊ ကျောင်းကန်ဘုရား၊ သိမ်စရပ် တန်ဆောင်းများကိုလည်း လှယူဖျက်ဆီး မီးရှို့ခြင်းလွတ်ကင်းအောင် ခိုလှုံမှု၊ ခိုလှုံချုပ် ပြုလုပ်သူတို့က အမိန့်တော်အတိုင်း အင်္ဂလိပ်လက်အောက် ပါဝင်ခုခံသူတို့ကိုသာ တိုက်ဖျက်စေ’ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။

နောမွန်နှင့် နောပတို့ အင်အားစုများ ပြိုကွဲသွားသည့်အခါတွင် ဧရာဝတီပိုင်သည် တောင်ပိုင်နယ်နှင့် မိုးမိတ်နယ်စပ်ရှိ မြောက်ကိုးတောင်စခန်းကို အခြေခံကာ ကချင် အမျိုးသားခုခံရေးသမား ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သော ခမ်းလှိုင် (ကံလှိုင်)နှင့် အဆက် အသွယ်ယူသည်။

၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ဧရာဝတီပိုင်နှင့် ခမ်းလှိုင်တို့၏တပ်များသည် မိုးမိတ်ကို ခြိမ်း ခြောက်နေကြသည်။ ၁၈၈၉ ခု ဇန်နဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ဧရာဝတီပိုင်၏ မျိုးချစ် ပြောက်ကျားများသည် ခိုလှုံကျေးကျွဲ ကွပ်ကဲသည့် ရန်သူတပ်များနှင့် မိုးမိတ်အနီးတွင် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားရာ၊ ခိုလှုံကျေးကျွဲ ကျဆုံးပြီး အခြား မြောက်ယောက် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် ဧရာဝတီပိုင်၏တပ်များသည် မိုးမိတ်တစ်ဝိုက်တွင် ကျယ်ပြန့်သော မြောက်ကျား နယ်မြေကြီးကို ထူထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ မတ်လထဲတွင် ဗြိတိသျှတို့က စစ်ကြောင်းကြီး လေးကြောင်း လေ့လွတ်ကာ သူ့အခြေခံစခန်းများကို ဝင်တိုက်ကြသည်။ ဧရာဝတီပိုင်၏ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်တွင် ပြန်မာများ၊ ရှမ်းများ၊ ကချင်များ ပါဝင်ကြသည်။ ဗြိတိသျှ တို့ အင်အားများပြားသဖြင့် ဧရာဝတီပိုင်၏ မြောက်ကျားတပ်သားများသည် သစ်တပ် လေးခုကိုစွန့်ခွာ၍ အတွင်းဘက်သို့ ဆုတ်လာခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့က လက်နက် ချရန် ကမ်းလှမ်းသည့်အခါတွင် ‘အင်္ဂလိပ်တို့ပေးသောအလှူကို ငါလက်မခံ’ဟု ဆိုကာ ပယ်ချခဲ့သည်။ မြောက်ကျားစစ်သေနင်္ဂဗျူဟာများ ထုံးစံအတိုင်း ဗြိတိသျှတို့ ပြန်ဆုတ် သွားသည့်အခါတွင် ဧရာဝတီပိုင်၏တပ်များသည် ထိုဒေသထဲသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်

လာခဲ့ကြပြန်သည်။ သို့ဖြင့် စောရန်ပိုင်နှင့် ခမ်းလှိုင် ခေါင်းဆောင်သည့် အမျိုးသား ခုခံရေးပြောက်ကျားတပ်များသည် သိန္နီ၊ မိုးမိတ်၊ ဗန်းမော်အထိ ရှည်လျားသော ပြောက်ကျားစစ်မျက်နှာကြီးကိုဖွင့်ကာ ဗြိတိသျှကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှ တို့သည် စောရန်ပိုင်၏ ပြောက်ကျားစစ်ဒေသကြီးကို အကြီးအကျယ် ထိုးစစ်ဆင်ခဲ့ရာ စောရန်ပိုင်သည် အရှေ့ဘက် သိန္နီနယ်ဘက်သို့ကူး၍ ထိုမှတစ်ဆင့် နယ်စပ်ကို ဖြတ် ကျော်၍ တရုတ်ပြည်ထဲသို့ ဝင်သွားခဲ့သည်။

စောရန်ပိုင်သည် တရုတ်ပြည် ချီဖန်နယ်တွင် အခြေစိုက်ကာ သိန္နီနှင့် မိုးမိတ် နယ်များသို့ မကြာခဏ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည်။ ဗြိတိသျှတို့က စောရန်ပိုင်၏ လှုပ်ရှားမှုများကို ထိန်းကွပ်ပေးရန် တရုတ်ပြည် မန်ချူးအစိုးရကို တိုင်တန်းအရေးဆို ခဲ့သော်လည်း အကြောင်းမထူး။ ၁၈၉၃ ခုနှစ်တစ်ဝိုက် ရှမ်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် လက်နက်ကိုင်လှုပ်ရှားမှုများ အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ ထိုလှုပ်ရှားမှုများသည် စောရန်ပိုင် လှုံ့ဆော်သည့် လှုပ်ရှားမှုများဟု ယူဆရသည်။

တရုတ်ပြည်တွင်းသို့ ဝင်ရောက်သွားသော စောရန်ပိုင်၏သတင်းကို ဘာမျှ မကြားရတော့။ သို့ဖြင့် ၁၉၀၀ ပြည့်နှောက်ပိုင်းတွင် စောရန်ပိုင်၏အမျိုးသားခုခံရေး လှုပ်ရှားမှုသည် ပြိုကွဲသွားခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ၁၉၆၀ ခုနှစ်တွင်မူ စောရန်ပိုင်၏အကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ယင်ဝင်ဟော် ဆိုသူ တရုတ်အမျိုးသားတစ်ဦးရေးသော ဆောင်းပါးတစ်စောင်ကို တွေ့ရသည်။ ထို ဆောင်းပါးသည် နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးသမား မျိုးချစ်ပြောက်ကျား ခေါင်းဆောင်တစ်ဦး ၏ဘဝပန်းချီကားကို ပြည့်စုံအောင် အပြီးသတ်ပေးလိုက်သော စုတ်ချက်တစ်ချက်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဆောင်းပါးခေါင်းစဉ်မှာ 'ထန်ချိုသို့ မိုလှုံခဲ့သည့် မြန်မာဘုရင်၏ မြေတော်' ဟု ခေါင်းစဉ်တပ်ထားပြီး သမိုင်းသုတေသီ ဒေါ်ကြွန်ကတစ်ဆင့် ကူးယူဖော်ပြခဲ့သည်။ ဆောင်းပါးအတိုချုပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

'...ကျောင်းပိတ်ရက်တွင် ဇာတိသို့ ပြန်ရောက်ခဲ့ရာ မြန်မာဘုရင်၏ မြေးအကြီးဆုံး ဖြစ်သူ ကျီအင်ကော့ (ချောင်းခွ)မင်းသား တရုတ်ပြည်သို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံခဲ့သည့်အကြောင်း ကို ဖခင်နှင့် အစ်ကိုဝမ်းကွဲဖြစ်သူတို့ထံမှ မေးမြန်းသိရှိခဲ့ရသည်။ ဖခင်နှင့် အစ်ကိုတို့၏ ပြောပြချက်များကို စုပေါင်း၍ ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားလိုက်ပါသည်။

'...အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့သမားများက ကျီအင်ကော့၏အဘိုးဖြစ်သူ (သီပေါမင်းနှင့် ကျီအင်ကော့ခမည်းတော် မကွရာမင်းသားတို့မှာ ညီအစ်ကို တော်စပ်ကြသည်။) ကို ရတနာဂီရိကျွန်းသို့ ယူဆောင်သွားသည့်နောက်တွင် ကျီအင်ကော့သည် ခရစ်နှစ် ၁၈၉၀ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ပြည်ထဲသို့ မြေဝင်လာခဲ့ပြီး အင်္ဂလိပ်ကို တိုက်ထုတ်ရာတွင် ကူညီရန် မန်ချူးအစိုးရကို ပန်ကြားခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က အင်္ဂလိပ်သည် ယူနန်နှင့်တိဘက် တို့ကိုပါသိမ်းပိုက်ရန် အားထုတ်နေချိန်ဖြစ်၍ မန်ချူးအစိုးရသည် အင်္ဂလိပ်ကို ကြောက် လန့်နေရသည့်အချိန် ဖြစ်သည်။ ကျီအင်ကော့သည် ထန်ချိုမြို့ (မိုးမျှင်) တောင်ဘက် ကီလိုမီတာ ၁၁:ဆယ်ခန့်ကွာသည့် တရုတ်ရှမ်းရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်သည့် ကွယ်တောင်တွင်

နေထိုင်ခဲ့သည်။ နန်းတိမ်စော်ဘွား ထော်ဟွာနန်းက မြေနေရာများ ပေးသဖြင့် ကျီအင်ကျောသည် ဥယျာဉ်စိုက်ပျိုးစားသောက်ကာ ဆင်းဆင်းရဲရဲ နေထိုင်ခဲ့ရသည်။ အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့သမားများက ခရစ်ယာန်သာသနာပြုများကို စေလွှတ်၍ ကျီအင်ကျောအား မြန်မာပြည်သို့ ပြန်လာရန် အကြိမ်ကြိမ် မြှူဆွယ်ခဲ့ကြသည်။ ထောက်ပံ့ကြေး လေးငါးထောင် ပေးမည်ဟု ကတိပြုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ကျီအင်ကျောသည် လက်မခံခဲ့ချေ။

၁၉၁၉ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၂၁ ခုနှစ်များတွင် ကျီအင်ကျောသည် ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါးနှင့် သူ့တတိယသားတော်တို့ကို ခေါင်းဆောင်စေကာ စန်းမော်မြို့မြောက်ဘက် မောင်ချောင်တီနှင့် နှမ့်ခမ်းမြို့ထဲတွင် တော်လှန်ရေးတိုက်ပွဲများကို ဆင်နွှဲခဲ့ရာ သားဖြစ်သူ ကျော်ယီတွန့် (စောနေထွန်း) ကျဆုံးခဲ့ရသည်။ ...ထိုအချိန်တွင် ကျီအင်ကျောသည် အသက်ကြီးနေသည့်တိုင် တော်လှန်ရေးစိတ်ဓာတ်၊ ထက်သန်နေဆဲဖြစ်သည်။ ၁၉၂၂ ခုနှစ်တွင် ကျီအင်ကျောက အင်္ဂလိပ်တို့ကို တော်လှန်တိုက်ခိုက်နေသည့် မြန်မာများကို အကူအညီပေးရန်နှင့် မိမိအား ထန်ချုံဖြူသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခွင့်ပေးရန် ယူနန်ပြည်နယ် အစိုးရထံ လျှောက်ထားခဲ့သည်။ လျှောက်လွှာမှာ တရုတ်စာလုံးရေ တစ်ထောင်ကျော် ရှိပြီး မြန်မာ-တရုတ် နှစ်ဘာသာ ရေးသားထားသည်။ ကျီအင်ကျောက မြန်မာလိုပြောပြ ပြီး တန်ဖွေး (ဖိုးမျဉ်း သို့မဟုတ် ထန်ချုံ) မှ လျှူရှုကျူး ဆိုသူက တရုတ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုပေးသည်။ လျှောက်လွှာထဲ၌ ကံကြမ္မာဆိုးကြောင့် သူငယ်ရွယ်စဉ်တွင် တိုင်းပြည် ကျဆုံးခဲ့ကြောင်း၊ စစ်တပ်ဖွဲ့စည်း၍ လေးနှစ်တိုင်တိုင် ဆင်းရဲပင်ပန်းစွာ ခုခံတိုက်ခိုက် ခဲ့သော်လည်း၊ ရန်သူ၏ကြမ်းကြုတ်သောအင်အားကို မခုခံနိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် တရုတ်ပြည်ဘက်သို့ ထွက်ပြေးပြီး အကူအညီတောင်းခံခဲ့ကြောင်း၊ နန်းတိမ်သို့ ရောက်ရှိ နေထိုင်ခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းလေးဆယ်ရှိပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့နေထိုင်စဉ် နေ့စဉ်ရက်ဆက် အသည်းနာလှကြောင်း၊ မျက်ရည်ခဲ၍ သွေးတို့ပင်ကျဆင်းမိကြောင်း၊ ဓာတ်နိုင်ငံပျက်စီး ဆုံးရှုံး၍ ပြည်သူများ သုံးပန်းဘဝရောက်ရှိနေရသော ရှက်ဖွယ်လိလိအဖြစ်ကို ချေဖျက်မပစ် နိုင်သမျှ ကာလပတ်လုံး မြန်မာပြည်သူများနှင့် မြေကြီးအောက်သို့ ရောက်နေကြသော ဘိုးဘွားများကို မျက်နှာပြရဲတော့မည်မဟုတ်ကြောင်း၊ 'ဖြင့် သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုလျှောက်လွှာကို တင်ပြီးနောက် ကျီအင်ကျောသည် ကျယ်တောင်ရွာမှ ထန်ချုံ (ဖိုးမျဉ်း) သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခွင့်ရခဲ့သည်။ ပထမတွင် ဝူဆွေဟွာ၏ အိမ်တွင် နေထိုင်သည်။ ထို့နောက် စစ်သူကြီး ဘုံကျောင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သည်။ ဓားဝတ် နေရေးစရိတ်ကို နယ်ခြားဒေသ ပြန်လည်နေရာချထားရေး ကော်မရှင်မှာ လီကွီချွန်က ထောက်ပံ့သည်။

ကျီအင်ကျောသည် ထန်ချုံမြို့တွင် နေထိုင်စဉ် လီကျွဲ၊ ကျွန်တော့ရှိ စသူတို့နှင့် ချစ်ခင်ရင်းနှီးသည်။ တရုတ်-ဂျပန်စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားလာသည့်အခါ ကျီအင်ကျောသည် ဂျပန်ဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်လာခဲ့ကာ ဂျပန်ဆန့်ကျင်ရေးကို စည်းရုံး လှုံ့ဆော်ခဲ့သည်။ ကျီအင်ကျောသည် တရုတ်စကား တတ်ကျွမ်း၍ အင်္ဂလိပ်စကားကို အပြီဝတ်ဆင်တတ်သည်။

၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်များသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင်းမှနေ၍ ထန်ချိုမြို့သို့ လာရောက်
ဘိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဤတွင် ကျီအင်ကော့သည် စစ်ပြေးဒုက္ခသည်များနှင့်အတူ
ထန်ချိုမြို့မှ ပြောင်းရွှေ့သွားခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင်မူ ကျီအင်ကော့၏သတင်းကို
မကြားရတော့။

'အကယ်၍ ကျီအင်ကော့သည် ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် သေဆုံးခဲ့သည်ဆိုလျှင်
ဆိုအချိန်၌ အသက် ၈၂ ရှိလေပြီ။ (၇၂ နှစ်ဖြစ်နိုင်သည်။) အသက် ၇၈ နှစ်သို့ (၆၈
နှစ်ခိုင်းသည်။) ရောက်သည့်အခါတွင် ကျီအင်ကော့က သူ့သေဆုံးခဲ့လျှင် တန်ရွေးမြို့တွင်
နေထိုင်ခဲ့သော မြန်မာဘုရင် မင်းတုန်းမင်း၏မြေးအရင်း အကြီးဆုံးဖြစ်သူ ကျီအင်ကော့
မင်းသား၏ သမီးရှင်ဂူဟု တရုတ်ဘာသာဖြင့် ကမ္မည်းထိုးရန် မှာကြားခဲ့သည်'

ဤသည်မှာ တရုတ်အမျိုးသား ဟော်ဟင်ဝင်ယော်၏ ဆောင်းပါးအတိုချုပ်
ဖြစ်လေသည်။

ကျွန်တော်သည် မင်းတုန်းမင်းကြီး၏မြေး မကွရာမင်းသားနှင့် တရုတ်တန်း
ခင်လေး၏သားတော်ဖြစ်သူ စောရန်ပိုင်ခေါ် ချောင်းစွမင်းသားခေါ် ကျီအင်ကော့၏
အက်သန်သော ဇာတိမာန်၊ အနိမ့်အမြင့်တွေ များလှသော သူ့ဘဝ၊ အနိုင်မခံသော
သူ့တော်လှန်ရေးစိတ်ဓာတ်နှင့် မထင်မရှား အဆုံးသတ်သွားရသော သူ့ဘဝဇာတ်သိမ်း
ဘို့ကိုတွေ့၍ အစစ်အမှန် အာဇာနည်ပေတကားဟု ထောမနာပြုရင်း စိတ်ကူးထဲတွင်
ဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ရေးနေမိလေသည်။

ဒေါင်းအဆင်ဆန်းတွေနဲ့ ပဝါအလံထူ

ဒြတ်သျှ သိမ်းပိုက်ပြီးစ မြန်မာပြည်မှ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲကို ခေါင်းဆောင်ခဲ့ကြသူ များမှာ အထက်တွင် ကျွန်တော် ဖော်ပြခဲ့သည့် 'လူ့အစည်းအရုံးနှင့်ရိုသူး' မင်းသား မင်းမြေးငါးဦးတို့အပြင် မင်းသားမင်းမြေးမဟုတ်သော မှူးမတ်များလည်း ပါဝင်ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် ထင်ရှားသောမှူးမတ်တစ်ဦးမှာ ဝန်းသိုဇော်ဘွား ဦးအောင်မြတ် မြစ် လေသည်။

တစ်ခါက ကျွန်တော်သည် ဝန်းသိုဖြူကလေးသို့ ရောက်သွားခဲ့ရာ အချိန်ရသည် ခိုက် ဖြူကလေးကို လျှောက်ကြည့်ခဲ့သည်။ ထိုဖြူကလေးအကြောင်းကို ကျွန်တော်၏ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ဖြစ်သည့် 'မြောက်ဘက်တောင်ကုန်းဒေသမှ အပြန်' ဆိုသည့် ခရီးသွား ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်တွင် ကျွန်တော် ဖော်ပြခဲ့ဖူးပါသည်။ အပြင်ပန်းအားဖြင့် တိတ်ဆိတ် ငြိမ်သက်သလောက် အင်္ဂလိပ်တို့အဖို့မူ ခပ်ဝေးဝေးက ရှောင်ကွင်းခဲ့ရသည့် 'ယမ်းအိုး တစ်အိုး' နှင့်တူသည်ဟု ကျွန်တော် ရေးခဲ့ပါသည်။ ခရီးသွားဆောင်းပါးဖြစ်သဖြင့် ဝန်းသိုဇော်ဘွား၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲအကြောင်းကို အကျယ်မရေးနိုင်ခဲ့ပါ။

ယခု ဝန်းသိုဇော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်အကြောင်းကို ရေးမည်ပြုသည့်အခါတွင် ထိုစဉ်က မြင်ခဲ့သော ရှခင်းများကို ကျွန်တော်မှတ်ဉာဏ်တွင် ပြန်၍လန်းဆန်းအောင် လုပ်ရသည်။

ဝန်းသိုဇော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်၏ ဟော်နေရာကို ကျွန်တော် မမြင်ခဲ့ရတော့ပါ။ ကျွန်တော်တို့တည်းသည့် ခိုလှုံခိုနှင့် မလှမ်းမကမ်းတွင် အိုမင်းလှပြီဖြစ်သော ညောင်ပင် ကြီးတွေ အုပ်ဆိုင်းညှို့ဖိုင်းနေပါသည်။ ညောင်ပင်အိုးကြီးများမှာ တစ်ပင်နှစ်ပင်မကပါ။ လေးပင်ငါးပင်လည်း မကပါ။ ကိုးပင်ဆယ်ပင်လောက်တော့ ရှိမည်ထင်ပါသည်။ ထိုနေရာတစ်ဝိုက်သည် မမ်းမိသောတော်လှန်ရေးသမားအချို့ကို သုတ်သင်ကွပ်မျက်ရာနေရာ ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော် ကြားခဲ့ရပါသည်။ ပါးစပ်ရာခဝင်ဖြစ်၍ မည်မျှ မှန်မမှန်ကိုမူမသိပါ။

ဒြတ်သျှတို့သည် မိုးမိတ်-မိုးမိတ်လှဲတစ်ဝိုက်တွင် စောရန်ပိုင်၏ ခုခံမှုကို ဈေးမှန်း နိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း အသက်ကိုပင် ကောင်းကောင်းမရွံနိုင်အားပါ။ အနောက်ဘက်

ဝန်းသိုနယ်မှ ယမ်းအိုးတစ်လုံး ထ၍ ပေါက်ကွဲပြန်ပါသည်။ ထိုယမ်းအိုးကို ဖောက်ခွဲသူမှာ ဝန်းသိုစော်ဘွား ဦးအောင်မြတ် ဖြစ်ပါသည်။

ဝန်းသိုသည် ချင်းတွင်းနှင့် ဧရာဝတီမြစ်နှစ်သွယ်ကြားတွင် ရှိသဖြင့် ဗြိတိသျှတို့အဖို့ ထိုနေရာသည် စစ်ရေးအရ အချက်အချာကျသည့်နေရာ ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့်နှစ်မှာပင် ဝန်းသိုစော်ဘွားသည် ဗြိတိသျှတို့ထံ လက်နက်ချအပ်ခြင်းမပြုဘဲ ငြင်းဆန်နေခဲ့သည်။

၁၈၈၆ ခု အောက်တိုဘာလထဲတွင် အထက်မြန်မာပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်က မန္တလေးရှိ မဒရပ်တပ်မတော်၊ တပ်ရေးချုပ်ထံသို့ ပေးပို့သည့်စာ၌ 'ဝန်းသိုစော်ဘွားအား အင်အားသုံး၍ နှိပ်ကွပ်ရန် မရှောင်မလွှဲသာသော အခြေအနေများ ဆိုက်ရောက်လာပါက အကောင်းဆုံးသော နည်းလမ်းများဖြင့် နှိပ်ကွပ်ရမည်' ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုနည်းလမ်းများကို စစ်အာဏာပိုင်များ သဘောကျ ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်ဟုလည်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ သို့အနေဖြင့်မူ ဝန်းသိုစော်ဘွားအား နှိပ်ကွပ်ရာတွင် အမြောက်များ၊ မြင်းတပ်များ ပါဝင်သော စစ်ကြောင်းကြီးတစ်ကြောင်းကို ကသာမှ စေလွှတ်ရန်သင့်သည်ဟုလည်း ကောင်း၊ အခြားမြင်းတပ်စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းကို ရွှေဘိုခရိုင် အနောက်မြောက်များမှ စေလွှတ်သင့်သည်ဟုလည်းကောင်း အကြံပေးထားသည်။

ထိုအတောအတွင်း အထက်မြန်မာပြည်တွင် စစ်ပန်းနေသော စစ်တပ်များကို အစားထိုးရန်အတွက် အိန္ဒိယအစိုးရက ကဘော်ချိုင့်ဝှမ်းကိုဖြတ်၍ ဂေါ်ရခါးတပ်ရင်း တစ်ရင်း ပေးပို့ရန် စီစဉ်သည်။ ထိုစစ်ကြောင်းသည် ဝန်းသိုစော်ဘွား၏ နယ်ထဲသို့ ဖြတ်သွားရမည်ဖြစ်၏။ ကသာမှလွတ်သည့် စစ်ကြောင်းနှင့် ကဘော်ချိုင့်ဝှမ်းမှဖြတ်၍ ဆင်းလာသည့် စစ်ကြောင်းတို့သည် ချင်းတွင်းမြစ်ကမ်းတွင် ဆုံကြရန်ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရဘက်မှကြည့်လျှင် ကဘော်ချိုင့်ဝှမ်းကိုဖြတ်၍ စစ်ကူပို့ခြင်းသည် အချိန်ကုန်လည်း သက်သာ၍ ငွေကုန်လည်း သက်သာသည်။ သို့ရာတွင် ဝန်းသိုစော်ဘွားသည် ထိုတပ်များကို သူ့နယ်မြေထဲမှ ဖြတ်သန်းခွင့်မပြု။ ၁၈၈၆ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် မြတောင်အရေးပိုင်က ထိုတပ်များအတွက် ရိုးကွာများ စုဆောင်းပေးရန်နှင့် လမ်းများဖွင့်ပေးရန် ဝန်းသိုစော်ဘွားကို အကြောင်းကြားလိုက်သည်။ ၁၈၈၆ ခု ဒီဇင်ဘာလ ၂၆ နေ့စွဲဖြင့် ပြန်ကြားရာ၌ ဝန်းသိုစော်ဘွားက အောက်ပါအတိုင်း ပြန်ကြားခဲ့သည်။

'ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်ရှိ မြို့ရွာများကို အုပ်ချုပ်သူ အရေးပိုင်မင်းကြီးထံသို့ ကျွန်ုပ် ဝန်းသိုစော်ဘွား စာရေးအကြောင်းကြားအပ်ပါသည်။ တိန်ညင်စော်ဘွားနှင့် မင်းချင်းတို့ ယူဆောင်လာသည့် သင်၏စာတွင် ညွှန်ကြားထားသည့်အတိုင်း၊ မာန်လည်နယ်၊ ကျင်ပင်သာရွာ (ကြို့ပင်သာ?) တွင် ပြာသိုလဆန်း ၁၀ ရက်နေ့၌ လာရောက်တွေ့ဆုံခြင်း မပြုရပါ။ သို့ လာရောက်တွေ့ဆုံခြင်းမပြုရခြင်းမှာ မြန်မာဘုရင်ပါတော်မူပြီးနောက် မြန်မာဝန်ကြီးများကို ပြုလုပ်သည့်အတိုင်း ဖမ်းဆီး၍ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်သို့ နယ်နှင်ခံရမည်စိုးသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ယခုလောလောဆယ်

၁၅၅ ဆုံခြင်းမပြုနိုင်သေးသည့်တိုင် စာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည့် အကြောင်းအရာများကိုမူ အချိန်အခါသင့်လျှင် ဆွေးနွေးမည်ဖြစ်ပါသည်...။

'မိမိအနေဖြင့်မူ မိမိအုပ်ချုပ်ရာ ဝန်းသို့နယ်ထဲတွင် ခိုးဝှက်မှု၊ ဓားပြတိုက်မှုတို့ မရှိရလေအောင် နှိမ်နင်းလျက်ရှိပြီး မြို့ရွာများတွင် ငြိမ်းချမ်းသာယာစွာ နေထိုင်နိုင်အောင် မိမိနယ်ကို ကောင်းမွန်စွာ အုပ်ချုပ်လျက်ရှိပါသည်...'

ထိုစာကိုကြည့်လျှင် ဝန်းသို့စော်ဘွားသည် အင်္ဂလိပ်တို့အပေါ်တွင် သံသယကြီးစွာဖြစ်နေကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ဝန်းသို့စော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်သည် ဝန်းသို့စော်ဘွားကြီး ဦးရွှေသား၏သား ဖြစ်သည်။ ဦးရွှေသားသည် ၁၈၄၉ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးသို့ရောက်လာကာ မင်းတုန်းမင်းသား၏အိမ်တော်တွင် ခစားသည်။ မင်းတုန်းမင်းက နောင်တော်ပုဂံမင်းကို ပုန်ကန်သည့်အခါတွင် ဦးရွှေသားလည်း မင်းတုန်းမင်း၏ တပ်နှင့်အတူ လိုက်ပါသွားသည်။ နန်းတော်တံခါးတွင် ပုဂံမင်း၏အစောင့်တို့က ဘားဆီးခုခံသည်တွင် ဦးရွှေသားသည် ထိုအစောင့်ကို ဓားဖြင့် ခုတ်သတ်ခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်း နန်းတက်သည့်အခါတွင် သူ၏အမှုတော်ထမ်းရွက်ပုံကို သဘောကျသဖြင့် မင်းတုန်းမင်းက ဦးရွှေသားကို ဝန်းသို့မြို့သူကြီးအဖြစ် မြှောက်စားခဲ့သည်။ ၁၈၅၀ ခုနှစ်တွင် ဦးရွှေသားကို စစ်ကဲအဖြစ် ရာထူးဝိုးပေးခဲ့သည်။ ပတိမ်းမင်းသား အရေးအခင်းဖြစ်သည့်အခါတွင်လည်း ဦးရွှေသားသည် မင်းတုန်းမင်း၏အမှုတော်ကို ကျွဲဖွန်စွာ ဆမ်းရွက်ကာ ပတိမ်းမင်းသား၏ တပ်များကို မြေခွဲတွင် အောင်မြင်စွာ နှိမ်နင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်းက ၁၈၆၆ ခုနှစ်တွင် သူ့ကို ဝန်းသို့စော်ဘွားအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၁ ခုနှစ်တွင် ဦးရွှေသားသည် သူ့သား ဦးအောင်မြတ်ကို အရာလှူပေးခဲ့သည်။ ဦးအောင်မြတ်သည် မန္တလေးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏တပည့်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့ဖူးသည်။ ၁၈၈၁ ခု အသက် ၂၀အရွယ်တွင် ဝန်းသို့စော်ဘွားဖြစ်လာခဲ့ရာ အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်သည့်အချိန်တွင် အသက် ၂၄ နှစ်သာ ရှိသေးသည်။

ဗြိတိသျှတို့က မန္တလေးကိုသိမ်းပိုက်လိုက်သည့်အချိန်တွင် ဝန်းသို့စော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်သည် လက်နက်မချဘဲ လူသူအစည်းအရုံး စုဆောင်းကာ မြို့ရွာများကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့က ဦးအောင်မြတ်အေး စော်ဘွားအဆောင်အယောင်အပြည့် ပေးအပ်ကာ နဂိုနေရာတွင် ခန့်ထားမည်ဟု ပြောသည့်တိုင် ဝန်းသို့စော်ဘွားသည် လက်နက်မချဘဲ ငြင်းဆန်နေသည်။

အထက်ဖော်ပြပါစာတွင် ဦးအောင်မြတ်သည် ဗြိတိသျှတို့က တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် ဘမ်းလှမ်းချက်ကို ပယ်ချလိုက်သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် မြတောင်အရေးပိုင်က ဝန်းသို့စော်ဘွားထံ နောက်ထပ် စာဘစ်စောင် ပို့ပြန်သည်။ ထိုစာတွင် ဖော်ပြထားရာ၌

'သင်၏စာသည် ကျွန်ုပ်တို့အား နောင်နေ့အောင်လုပ်ရန် ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်ုပ် ချဆသည်။ သင့်ရည်ရွယ်ချက်သည် ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် မှားနေလေပြီ။ ကျွန်ုပ်၏စာများထဲတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကြာကြာမဆိုင်းနိုင်။ ၁၈၈၇ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၃

ရက်နေ့တွင် မန္တလေးဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးနှင့် ကျွန်ုပ်တို့အား ကျင်ပင်သာတွင် လာရောက်
 တွေ့ဆုံရာတွင် သင့်အား ကြိုဆိုရန် အစီအစဉ်များ ပြုလုပ်ပြီးဖြစ်သည်။ ထိုသို့လာရောက်
 တွေ့ဆုံခြင်းမပြုပါက ကျွန်ုပ်၏စာတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဝန်းသို့သို့ တပ်များနှင့်
 ချီတက်တိုက်ခိုက်ရလိမ့်မည်။ သင်နှင့်တွေ့ဆုံ၍ ပြဿနာများကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းရန်
 ကျွန်ုပ်တို့ စာ၌ တစ်ဦးတည်း အစောင့်အနည်းငယ်မျှကိုခေါ်၍ ဝန်းသို့သို့ ကြိုတင်လာရန်
 စီစဉ်ထားသည်။ ကျွန်ုပ် ဝန်းသို့သို့ ရောက်မလာမီ လာရောက်တွေ့ဆုံလိမ့်မည်ဟု
 ကျွန်ုပ် ဖျော်လင့်သည်။ ထိုသို့လာရောက်တွေ့ဆုံမည်ဆိုလျှင် ကျင်ပင်သာသို့လာလျှင်
 ဆီးကြိုသည့်နည်းတူ သင့်ကို ကောင်းစွာဆီးကြိုမည်။ နယ်နှင့်ခြင်း၊ အကျဉ်းချင်း၊
 ဖမ်းဆီးခြင်း သို့မဟုတ် အနာတရဖြစ်ခြင်းတို့ မဖြစ်စေရ။

'အကယ်၍ ဝန်းသို့သို့ လာရောက်တွေ့ဆုံခြင်းမပြုခဲ့လျှင်၊ သို့မဟုတ် ကြိုတင်
 ရောက်ရှိခြင်းမရှိခဲ့လျှင်မူ၊ မိုက်မဲစွာ လုပ်ဆောင်ရာကျလိမ့်မည်။ သို့ဆိုလျှင် သင်လည်း
 ဝန်းသို့စော်ဘွားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခြင်းခံရမည်မဟုတ်။ ကျွန်ုပ်အနေဖြင့်လည်း ဝန်းသို့နယ်
 အနာဂတ်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် သင့်အား ထိုက်သင့်သည့် အရေးယူမှုများကို ပြုလုပ်ရ
 လိမ့်မည်။ ခုခံတိုက်ခိုက်မှုများမရှိခဲ့လျှင်၊ ကျွန်ုပ်တို့တပ်များသည် မည်သူ့ကိုမျှ ဒဏ်ရာ
 အနာတရဖြစ်စေလိမ့်မည်မဟုတ်။'

မြတောင်အရေးပိုင် မဇ္ဇတာ ဂျီ၊ ဒီ၊ ဘားဂျက်သည် ဝန်းသို့စော်ဘွား ဦးအောင်
 မြတ်ကို ဒုတိယအကြိမ် စာလိုသည်။ သို့ရာတွင် ဝန်းသို့စော်ဘွားသည် မြတောင်အရေးပိုင်
 ကို သွားရောက်တွေ့ဆုံခြင်းမပြုခဲ့။

ထိုအကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ မန္တလေးဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဝိုက်က သူ့မှတ်တမ်း
 တွင် အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်ကိုတွေ့နိုင်သည်။

'၁၈၈၇ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၃ ရက်နေ့။

'ဝန်းသို့စော်ဘွားဟာ ကျွန်ုပ်နဲ့ မြတောင်အရေးပိုင်ကို မန်လည်မှာတွေ့ဖို့
 ငြင်းဆိုလိုက်တယ်။ သူ့အကြောင်းပြချက်ကတော့ သူ့ကို ပုဂ္ဂိုလ်အရ အရေးယူမှာစိုးလို့
 ဖြစ်တယ်။ သူ့ရဲ့လုံခြုံရေးကို လုံးဝတာဝန်ယူတယ်လို့ ပြောထားပြီပဲ။ ဒီတော့ သူ့
 အကြောင်းပြချက်ဟာ လက်ခံနိုင်စရာမရှိဘူး။ သူ့လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်တယ်ဆိုရင်
 အရင်တုန်းက သစ္စာမခံဘဲ ပုန်ကန်သောင်းကျန်းခဲ့တဲ့အတွက် စိုးရိမ်တာပဲ ဖြစ်လိမ့်မယ်။
 ဒါပေမယ့် ဗြိတိသျှတို့ စိုးမိုးမှုဟာ မြန်မာပြည်မှာ ဆက်လက်ရှိနေဦးမယ်ဆိုရင်
 ဒီဖြစ်ဒဏ်ကို သူဆက်လက်ရှောင်လို့ ရမှာတဲ့လား။

'၁၈၈၇ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၃ ရက်။

'ဗြိတိသျှတပ်တွေက တပ်လွှင်တောင်ကြားကို သိမ်းပိုက်လိုက်တယ်။ သစ်ပင်တွေ
 သစ်ကိုင်းတွေ ခုတ်လှဲပြီး လမ်းပိတ်ထားတဲ့အတွက် သုံးမိုင်ခွဲလောက်ရှိတဲ့ခရီးတိုကလေး
 ကို ၅ နာရီကြာအောင် သွားယူရတယ်။ တပ်လွှင်တောင်ကြားမှာ အနည်းဆုံး သစ်တပ်
 သုံးခု ဆောက်ထားတယ်။ ဝန်းသို့စော်ဘွားနဲ့ သားကတော့ ဇန်နဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့မှာ
 ဝန်းသို့က ထွက်ပြေးကြတယ်။'

၁၈၈၇ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၆ ရက်နေ့တွင် ပေးပို့သည့် မန္တလေးဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး စံတော်တွင် ဤသို့တွေ့ရသည်။

‘ဝန်းသိုဇော်ဘွား ထွက်ပြေးပြီလို့ ကြားရတယ်။ စစ်ကြောင်းနှစ်ကြောင်းလုံးကို ဝန်းသိုကို ချက်ချင်းတိုက်ဖို့ အမိန့်ပေးလိုက်ရတယ်။ ဒီလိုထွက်ပြေးတဲ့အတွက် ဇော်ဘွားကို ပြန်လည်ခန့်ထားဖို့ကိစ္စမှာ အတားအဆီးမဖြစ်သင့်ဘူး။ ဝန်းသိုဇော်ဘွားသာ ပြန်လာလျှင် သူ့ကိုပဲ ဇော်ဘွား ပြန်ခန့်လည်းမခန့်လိုပါ။ ဝန်းသိုဇော်ဘွားရဲ့ဆရာဖြစ်တဲ့ ကင်းဝန် မင်းကြီးကို သင့်လက်အောက်မှာ အလုပ်လုပ်ဖို့ လွှတ်လိုက်တယ်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ဇော်ဘွားအဖြစ် ခန့်အပ်ပြီး အုပ်ချုပ်စေချင်တယ်။ ဒီလိုဆိုရင် ဝန်းသိုဇော်ဘွား ပြန်လာ နိုင်တယ်။ ဇော်ဘွားရာထူးကို လက်ခံနိုင်တယ်။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုလည်း ယုံကြည်လာလိမ့် မယ်လို့ မျှော်လင့်ရတယ်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးဟာ ငန်းသိုမှာ ကြာကြာနေနိုင်မှာမဟုတ် ဘူး။ နေထိုင်မကောင်းရင် ပြန်လာခွင့်ပေးဖို့ ကျွန်ုပ်တို့ တင်ပြသွားတယ်။ ဒီတော့ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ဝန်းသိုမှာ လအနည်းငယ်ထက်ပိုပြီး ထားလို့ရမှာမဟုတ်ဘူး။’ ဟု မန္တလေးဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးက မြတောင်အရေးပိုင်ထံသို့ စာရေးခဲ့သည်။

၁၈၈၇ ခုနှစ်ကုန်တွင် မိမိဌာနချုပ်အနီးမှ ဗြိတိသျှတပ်များ ဖြတ်သန်းမည်ကို ကြားရသည့်အတွက် ဝန်းသိုဇော်ဘွားက မြတောင်အရေးပိုင်ထံသို့ စာတစ်စောင်ထပ်၍ ပို့လိုက်ပြန်သည်။

‘ဝန်းသိုနယ်ထဲရှိ ကျွန်ုပ်၏ဌာနချုပ်ခခန်းအနီးမှ ဗြိတိသန်း၍ ဗြိတိသျှတပ် ၃၀၀ ဖြတ်သန်းချီတက်မည်ဟူသော အကြောင်းကြားစာကို ကျွန်ုပ် ရရှိပါသည်။ ယခင် ဘစ်ကြိမ်ကလည်း ဗြိတိသျှတပ်များ ချီတက်လာကာ တပ်လွှင့်ရွာသို့ ရောက်လာခဲ့ကြ သဖြင့် ကျွန်ုပ်မှာ များစွာနိုးရိမ်ကာ ဇော်ဘွားအုပ်ချုပ်ရာ မူလနေရာကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရပါ သည်။ ထိုနေရာမှာ ကျွန်ုပ်နေထိုင်ရာနှင့် ဆယ်တိုင်ကျော် ဝေးသည့်တိုင် ကျွန်ုပ်မှာ များစွာ ဒုက္ခရောက်ခဲ့ရပါသည်။ ကျွန်ုပ်မှာ ဗြိတိသျှတို့ပြုသမျှ နှုတ်တော့မည်အခြေအနေ တွင်ရှိနေပြီး ယခု ဗြိတိသျှတပ်တို့ ဖြတ်သန်းရန် ရည်ရွယ်သည့် ကြိုးကြားအင်းရွာ မှာလည်း ကျွန်ုပ်၏ဌာနချုပ်ခခန်းနှင့် တစ်တိုင်မျှသာ ကွာဝေးသည်ဖြစ်ရာ ထိုနေရာမှသာ မြတ်သန်းမည်ဆိုပါက ကျွန်ုပ်မှာ မုချဖျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ရတော့မည်သာဖြစ်ပါသည်။

‘ကျွန်ုပ်သည် ဗြိတိသျှအစိုးရထံ ကောင်းစွာ အမှုထမ်းခဲ့သည့်အတွက်ကြောင့် ဘစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးရှိ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးက ပေးထားသည့်ကတိကိုထောက်၍ ဘစ်ကြောင်း၊ ထိုလမ်းကို ရွေးချယ်ခြင်းမပြုဘဲ၊ ယခုပူးတွဲပါပုံစံတွင် ဖော်ပြထားသည့် လမ်းကို ရွေးချယ်ရန် မေတ္တာရပ်ခံအပ်ပါသည်။ ထိုလမ်းမှာ လမ်းဖြောင့်ဖြစ်ပြီး လမ်းပြ ရန် လူငါးဆယ် ဝေလွတ်ပေးမည်ဖြစ်သည့်ပြင် ကင်းတပ်သို့ဖြစ်စေ၊ ပုလိပ်ဌာနတစ်ခုခုသို့ ဖြစ်စေ အရောက်လိုက်ပါ ပို့ဆောင်မည့် အထမ်းသမား တစ်ရာငါးဆယ်တို့ကိုလည်း ဝေလွတ်ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

‘ဗြိတိသျှတပ်များ ချီတက်ရန် ရွေးချယ်ထားသည့် ဝါးရုံကုန်းနှင့် ပိန္နဲကုန်းလမ်း တို့မှာ ကျွန်ုပ်၏မြေပုံတွင် ဖော်ပြထားသည့်လမ်းများကိုသို့မဟုတ်ဘဲ ကွေ့ကောက်၍

တောင်ကုန်းထူထပ်သောလမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်ပြောသည်ကို မယုံလျှင် တစ်ယောက်
ယောက်ကို စေလွှတ်၍ ကြည့်နိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်အပေါ်တွင် သနားညှာတာ
သောအားဖြင့် သင်တို့တပ်များအား ပူးတွဲပါမြေပုံတွင် ဖော်ပြထားသည့်လမ်းအတိုင်း
ချီတက်ရန် စီစဉ်သင့်ပါသည်။' ဟု ဖော်ပြထားသည်။

မြတောင်အရေးပိုင်က ဝန်းသိုဇော်ဘွား အသုံးအနှုန်းများသည် 'မိန်းမဆန်သည်'
ဟုဆိုကာ ဝန်းသိုဇော်ဘွား ဖော်ပြသည့်လမ်းကြောင်းသည် အကွာအဝေးကိုသာညွှန်ပြီး
တပ်များ ရပ်နားရမည့်နေရာများ မပါကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။ ဤတွင်
ဝန်းသိုဇော်ဘွားက ဗြိတိသျှတပ်များအား မိမိဌာနချုပ်နှင့်ဝေးရာမှ ဖြတ်သန်းစေလို
ကြောင်း၊ ယခင်နှစ်ခေါက်က မိမိတို့အနီးမှ ဖြတ်သွားစဉ် ဗြိတိသျှတပ်များက မိမိ
တပ်သားများကို ပစ်ခတ်သွားခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

ကျွန်တော်သည် မြတောင်အရေးပိုင်နှင့် ဝန်းသိုဇော်ဘွားတို့၏ အပြန်အလှန်
ပေးစာကိုဖတ်ကြည့်၏။ ထိုပေးစာများသည် အနည်းငယ် ထူးဆန်းနေသည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် ဝန်းသိုကို သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်အခါတွင် ဝန်းသိုဇော်ဘွား၏
ငယ်ဆရာ ကင်းဝန်မင်းကြီးမှတစ်ဆင့် ဦးအောင်မြတ်ကို သူတို့ဩဇာအောက်သို့ သိမ်း
သွင်းရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ အချိန်အတန်ကြာ ဆွေးနွေးပြီးနောက် ဦးအောင်မြတ်သည်
ဗြိတိသျှတို့၏ အာဏာစက်ကို လက်ခံခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့တောင်းဆိုသော ဧည့်ကမ်း
ချက်များကို လိုက်နာကာ အခွန်တော်များကိုပေးရန် သဘောတူခဲ့သည်။

(၁၃)

ဝန်းသိုမှ တိုက်ပွဲများ

သို့ရာတွင် ဦးအောင်မြတ်သည် ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့ကို ကြိုဆိုခြင်းမပြုခဲ့။ သူတို့ထံ သို့လည်း သွားရောက်ခြင်းမပြုခဲ့။

ဗြိတိသျှတို့သည် ဦးအောင်မြတ်အပေါ်တွင် သံသယဖြစ်နေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ဦးအောင်မြတ်သည် အခွင့်သင့်လျှင် ဝန်းသိုနယ်ကို လွတ်လပ်သည့်ပြည်နယ်အဖြစ် ချထားရန် ကြိုးစားဦးမည်ဟု သိနေကြသည်။ ၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် တရုတ်တို့က ခေတ်ဘွားဘက်မှ ဝင်ရောက်ကူညီလာခဲ့ကြကာ ဦးအောင်မြတ်သည် ကချင်များ၊ တရုတ်များ အကူအညီဖြင့် မိုးကောင်းကိုတိုက်ရန် ကြံရွယ်နေကြောင်းကို တွေ့လာရသည်။

ဦးအောင်မြတ်သည် အပေါ်ယံအားဖြင့် ဗြိတိသျှတို့၏ဩဇာကို နှာခံယောင် ပြုနေသည့်တိုင် သူ့ဖခင် ဦးရွှေသားမှာ ဗြိတိသျှတို့ကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ဆန့်ကျင်လျက်ရှိသဖြင့် သူ့အပေါ်တွင် စိတ်မချနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။

'မိန်းမဆန်သည်' ဟု မြတောင်အရေးပိုင်က ရည်ညွှန်းသွားသည့်စာသည် ထိုကြားကာလတွင် ရေးသောစာဖြစ်သည်။

မိမိ၏တောင်းဆိုချက်များကို ဗြိတိသျှတို့က လိုက်လျောခြင်း မပြုတော့သည်ကို သိလာသည့်အခါတွင် မန်စီတွင် ရောက်နေသည့် ဝန်းသိုခေတ်ဘွားသည် လမ်းတစ်လျှောက်တွင် သစ်တပ်များကို အခိုင်အမာ တည်ဆောက်သည်။ ရွာသားများအား သက်နက်ဝေငံကာ ခုခံရေးစစ်အတွက် ပြင်ဆင်သည်။

ဝန်းသိုခေတ်ဘွားသည် ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်မှုကို အတန်ကြာ နှောင့်နှေးအောင် နှပ်နှံနိုင်ခဲ့သည့်တိုင် လုံးဝတားဆီးရန် မတတ်နိုင်တော့။ ၁၈၉၁ ခု ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင်မူ ဝန်းသိုခေတ်ဘွားသည် 'အတိအလင်း ပုန်ကန်ထကြွနေပြီ' ဟု မန္တလေးရှိ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးက ကြေညာလိုက်သည်။ ဝန်းသိုနယ်နှင့်ကပ်လျက် ကသာနယ်ထဲတွင် 'အကြီးအကျယ် မငြိမ်သက်မှုများ' ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟုလည်း ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

'ထိုနယ်ထဲရှိ ကျွန်ုပ်တို့စခန်းပေါင်းများစွာအတိုက်ခိုက်ခံခဲ့ရသည်။ ယမန်နေ့က

အင်အား ၆၀၀ နှင့် ၇၀၀ ကြားတွင်ရှိမည့် သူပုန်များသည် ကောလင်းကင်းကင်းဂါတ်ကို ဝင်၍တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ရန်သူတို့ရှစ်ဦး ကျဆုံး၍ အများအပြားဒဏ်ရာရပြီး ဆုတ်ခွာ သွားခဲ့ကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ဘက်မှ စစ်ပုလိပ်လေးဦး ကျဆုံးပြီး ပုလိပ်ဌာနကို မီးခိုး ဖျက်ဆီးခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ရွှေဘို၊ ထီးချိုင့်နှင့် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်မှ ဗြိတိသျှ တပ်များကို ခေါ်၍ ရန်သူတို့ကို နှိမ်နင်းရသည်။ တစ်လျှောက်လုံး ကျွန်ုပ်တို့ဖွယ်ရာမရှိသည့် အပြုအမူများ ရှိခဲ့သည့် ဝန်းသိုဇော်ဘွား၏ လက်ချက် ပါဝင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆရသည်။ ဝန်းသိုနယ်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်ပြီး ဝန်းသိုဇော်ဘွားကို လက်နက်ဖြုတ်ရန် ယခု အချိန်တွင် လိုအပ်နေပြီ' ဟု သူ့အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဗြိတိသျှတို့က စစ်ဆင်ရေးစသည့်အနေဖြင့် စစ်ပုလိပ် ၁၀၀ ပါသည့် စစ်ကြောင်း တစ်ကြောင်းကို ကသာအနောက်ဖက်နယ်စပ်ရှိ ကိုင်းကြီးသို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။ မကြာမီ တွင် ဗိုလ်မှတ် ခေါင်းဆောင်သည့် သူပုန်အချို့ လက်နက်ချခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဤသို့ ဗိုလ်မှတ်က အလွယ်တကူ လက်နက်ချခြင်းမှာ ဗြိတိသျှတပ်များ ဝန်းသိုမြောက်ပိုင်း နယ်များသို့ ဝင်ရောက်မလာရန် လမ်းလွှဲသည်သဘောဖြင့် ဝန်းသိုဇော်ဘွား၏ အမိန့်အရ လက်နက်ချခြင်းဖြစ်ကြောင်းကို မကြာမီ တွေ့လာခဲ့ရသည်။ မကြာမီတွင် ဗန်းမောက် မြောက်ဘက်ရှိ ဝန်းသိုနယ်တစ်နယ်လုံးသည် ဝန်းသိုဇော်ဘွား၏ လက်ထဲတွင် ရောက် နေလေပြီ။ ဝန်းသိုဇော်ဘွားသည် ထိုနယ်ထဲမှနေ၍ ဗြိတိသျှတို့ကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခုခံရန် စီစဉ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ လမ်းများကို ပိတ်ဆို့ထားပြီး ချီတက်ရာလမ်း ကြောင်းတွင် ပြင်းထန်သည့် ခုခံမှုများကို တွေ့ရသည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှတပ်တို့ ရှေ့သို့ဆက်လက်ချီတက်နိုင်ခြင်း မရှိကြတော့ဘဲ ဗန်းမောက်တွင် ရပ်နေကြရသည်။ ဝန်းသိုဇော်ဘွားက ဗြိတိသျှစစ်ကြောင်းအား မန်းချောင်းသို့သွားရာတွင် လမ်းကြောင်း ဖွင့်ပေးမည်ဟု ကမ်းလှမ်းသော်လည်း အခြားနေရာများတွင်မူ ဆက်လက် ခုခံတိုက်ခိုက် မည်ဆိုသည့် အရိပ်နိမိတ်များကို ပြနေသည်။ ထိုနှစ်ပေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင်မူ ဗန်းမောက်ရှိ ဗြိတိသျှတပ်စခန်းကို ဝိုင်းဝန်း၍ အပြင်းအထန် တိုက်ခိုက်ကြသဖြင့် အင်္ဂလိပ်ရာဇဝတ်ဝန် မစ္စတာ မာတီနီ ဦးစီးသည့် စစ်ကြောင်းသည် နောက်တစ်နေ့ မွန်းတည့်ထိအောင် ခုခံသည့်တိုင် မခုခံနိုင်တော့သဖြင့် ကိုင်းကြီးသို့ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရ သည်။ ဆုတ်ခွာရာလမ်းတစ်လျှောက်တွင်လည်း ဝိုင်းဝန်းတိုက်ခိုက်ကြသည်။

ဝန်းသိုမြောက်ပိုင်းတွင် ထိုသို့ တိုက်ပွဲများ ဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် ဝန်းသိုတောင်ပိုင်း၌ ကျောက်ပင်သာတပ်စခန်းနှင့် ကောလင်းတို့ကိုလည်း ဝန်းသိုဇော်ဘွား၏ တပ်များက တစ်မြိုင်နက်တည်းလိုလို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

၁၆၉၁ ခု ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှတပ်များက ဝန်းသိုမြို့ထဲသို့ ဝင်လာခဲ့ကြပြီးနောက် ကြေညာချက်တစ်စောင်ကို ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။ ကြေညာချက်မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

'ဝန်းသိုဇော်ဘွား မောင်အောင်မြတ်သည် အစိုးရကို ပုန်ကန်ခြားနားကာ ကသာခရိုင်ထဲရှိ ကင်းစခန်းများ၊ ရွာများကို အကြောင်းမဲ့ တိုက်ခိုက်မှုများကို ကျူးလွန်

ခဲ့သည့်အတွက် အဆိုပါ မောင်အောင်မြတ်အား စော်ဘွားအဖြစ်မှ ထုတ်ပယ်လိုက်ကြောင်း ခြံကြည့်လိုက်သည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးသည် စော်ဘွား၏ မှားယွင်းသောလုပ်ရပ်များ ခြံကြည့် နယ်သူနယ်သားများအား ပြစ်ဒဏ်ပေးလိုသောဆန္ဒမရှိ။ ဝန်းသိုနယ်တွင် ဘုရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် စေလွှတ်လိုက် သော အရာရှိများထံ မိမိတို့ ကိုင်ခွဲထားသော လက်နက်များကို ပေးအပ်၍ လက်နက် ခုရန်ကိုသာ အလိုရှိသည်။ ယနေ့မှစ၍ နောင်ဆယ့်လေးရက်အတွင်း လက်နက်ချသူများကို ပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးမည်။ လက်နက်ချအပ်ခြင်းမပြုသူ၊ သို့မဟုတ် အစိုးရအား ဆန့်ကျင်သူများကိုမူ ပြင်းထန်စွာ အပြစ်ပေးမည်။ မောင်အောင်မြတ်အား စော်ဘွားရာထူးတွင် ပြန်လည်ခန့်အပ်မည်မဟုတ်တော့သည်အပြင်၊ အစိုးရအရာရှိများထံ ဘုရောက် လက်နက်ချ ကူညီသူများအားလည်း မည်သည့်အန္တရာယ်ကိုမျှ စိုးရိမ်စရာ မလိုကြောင်း ထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်သည်။

ထိုကြေညာချက် ထွက်လာပြီးနောက်တွင် အချို့လည်း လက်နက်ချကြသည်။ အချို့လည်း လက်နက်ချခြင်းမပြုဘဲ ဆက်လက်၍ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ စဗြိလထဲတွင် ဦးတီသူအစိုးရက ဝန်းသိုစော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်အား ဆုငွေငါးထောင်၊ သူ့ဖခင် ဦးရွှေသားအား ဆုငွေတစ်ထောင်၊ ဗိုလ်လယ်အား ဆုငွေတစ်ထောင်၊ ဝန်းသိုစော်ဘွား နာဝမ်းကွဲညီ ဦးဖိုးသိုက်အား ဆုငွေတစ်ထောင် အသီးသီး ထုတ်ပြန်လိုက်သည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့်ခေါင်းဆောင်ကိုမျှ ဖမ်းမမိသေး။

ထိုနှစ် မတ်လထဲတွင် ဘဏ္ဍာရေးမင်းကြီးက ဝန်းသိုနယ်ရှိ ထွန်ယက်နိုင်သော မြေနှင့် ထွန်ယက်ခိုက်ဖျိုးခြင်း မပြုနိုင်သောမြေများအားလုံးကို အစိုးရဘဏ္ဍာတော်အဖြစ် သိမ်းယူရန် ဆိုင်ရာသို့ အစီရင်ခံခဲ့သည်။ ဝန်းသိုစော်ဘွားနှင့် သူ့နောက်လိုက်များသည် ဦးတီသူအစိုးရအား အူထဲအသည်းထဲမှ မုန်းတီးသူများဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဝန်းသို နယ်ရှိ မြေများအားလုံးကို နိုင်ငံတော်ပိုင်မြေအဖြစ် သိမ်းယူကာ ထိုမြေများမှရသော အခွန်တော်များကို ဗြိတိသျှအင်ပါယာ၏ ငွေတိုက်ထဲသို့ သိမ်းယူသင့်ကြောင်းဖြင့် ဘဏ္ဍာတော်မင်းကြီး၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် ဝန်းသိုစော်ဘွားသည် လက်နက်မချသေးဘဲ ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက် ဆဲဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ဝန်းသိုစော်ဘွား၏ လှုပ်ရှားမှုနှင့် ကသာအရေးပိုင်က အစီရင်ခံစာတွင် 'ဝန်းသိုစော်ဘွား ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွားသည်ဟု ဒတ်ပို့၏အစီရင်ခံစာတွင် မင်္ဂလာပြထားပါသည်။ သို့ရာတွင် မိုးသည်းထန်စွာ ရွာလျက်ရှိသဖြင့် လိုက်လံဖမ်းဆီးရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ဝန်းသိုစော်ဘွား၏ တပ်မှ အမျိုးသမီးများက စနိုးမောက်နှင့် ပင်လယ်ဘူးတွင် သက်နက်ချကြသည်။ မန်စီနှင့် ပင်လယ်ဘူးနယ်စပ်တွင် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ ငှုပ်ရှားနေကြောင်း သတင်းရရှိပါသည်။ ဝန်းသိုစော်ဘွား၏ တပ်မှူး ဗိုလ်ပြခါး လက်နက် ခုလိုသည်ဟု သတင်းရသည်။ လက်နက်ချပါက လက်နက်များ ယူဆောင်၍ ယခင် မှူးကမ်းများအတိုင်း လက်နက်ချခွင့်ပြုရန် ထောက်ခံပါသည်'

ထိုအချိန်က ဝန်းသိုစော်ဘွား၏ တပ်များက မည်မျှပြင်းထန်စွာ ခုခံကြသည်ကို

ခုတိယဗိုလ်မှူးကြီးကွတ်က အောက်ပါအတိုင်း အစီရင်ခံခဲ့သည်။

'ဝန်းသိုဇော်ဘွားဟောင်းအား နှိမ်နင်းတိုက်ခိုက်ရာတွင် စစ်တပ်များအပြင် စစ်ပုလိပ် ၄၀၀ ကိုလည်း အသုံးပြုခဲ့ရပါသည်။ သို့တိုင် တစ်ကြိမ်သာလျှင် ရင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ရပါသည်။ ဤသည်ကိုထောက်လျှင် တောတောင်များထဲတွင် စစ်ဆင်ရေးလုပ်ရသည်မှာ မည်မျှခက်ခဲကြောင်းကို သိနိုင်ပါသည်။ အကယ်၍ ဝန်းသိုဇော်ဘွား မောင်အောင်မြတ်၏ နောက်လိုက်များအား လက်နက်ချရန် သိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့ပါလျှင်၊ ပင်လယ်ဘူးဒေသ တစ်ဝိုက်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး အမြန်ရနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မလုပ်နိုင်ခဲ့လျှင် မိုးတွင်း၌ ထိုဒေသတစ်ဝိုက်တွင် ဆူပူသောင်းကျန်းမှုများ အကြီးအကျယ် ပေါ်ပေါက်လာဖွယ်ရာ ရှိပါသည်' ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့က အတင်းလိုက်လံ တိုက်ခိုက်လာသည့်အခါတွင် ဝန်းသိုဇော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်နှင့် သူ့ဖခင် ဦးရွှေသားတို့သည် တရုတ်ပြည် ယူနန်နယ်သို့ ဝင်ရောက်သွားခဲ့ကြသည်။ ဦးရွှေသားမှာ ၁၉၁၆ ခုနှစ်တွင် ယူနန်နယ် လျှံရှန်းတွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့သည်။ ဦးအောင်မြတ်မှာ တရုတ်ပြည်ထဲတွင် ၂၂ နှစ် နေထိုင်ပြီးနောက်၊ သူ့ဇနီးသည်၏ ဦးလေးတော်သူ ညောင်ရွှေဇော်ဘွား ဆာစောမောင်၏ ဓနပေးပေးချက်ဖြင့် ၁၉၂၄ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်ထဲသို့ ပြန်ရောက်လာခဲ့ကာ ၁၉၆၅ ခု ဇန်နဝါရီလ ၅ ရက်နေ့တွင် တောင်ကြီးမြို့တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။

ဝန်းသိုဇော်ဘွား ဦးအောင်မြတ်နှင့် မိုးကောင်းမြို့အုပ် ဦးဖိုးစောတို့၏ လက်နက်ကိုင် ခုခံမှုကို ချေမှုန်းပြီးသည့်နောက်တွင် ဗြိတိသျှတို့သည် ကချင်အကြီးအကဲများကို မိမိတို့ဘက်သို့ပါရန် စည်းရုံးသိမ်းသွင်းကြပြန်သည်။ ၁၈၉၁-၉၂ မိုးခံရာသီတွင် ဧရာဝတီ၏အရှေ့ဘက်မှ စစ်ကြောင်းလေးကြောင်း၊ အနောက်ဘက်မှ စစ်ကြောင်းငါးကြောင်းဖြင့် ချီတက်၍ ကချင်ဇော်ဘွား၊ ဒူးဝါးတို့ကို သိမ်းသွင်းကြသည်။ သို့ရာတွင် ကချင်ဒူးဝါးတို့က အပြင်းအထန် ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဧရာဝတီမြစ် အနောက်ခြမ်းတွင်ရှိ ကောက်ကျွေချိုင့်ဝှမ်းတွင် ဒူးဝါးဆင်ဝါ၏ ခုခံမှုနှင့် ဒူးဝါးကလိန်ဝါ၏ ခုခံမှုတို့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ဧရာဝတီမြစ်အရှေ့ဘက် ရိုးတစ်လျှောက် ဆထုံးနယ်နှင့် ဆမားနယ်တွင် ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်သည့် ကချင်အမျိုးသားတို့ ခုခံမှုကြီးများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ဆမားတိုက်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတို့ဘက်မှ ခြေလျင်တပ်အင်အား ၁၂၀၀ ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ တိုက်ပွဲသည် ခုနစ်ပတ်မျှကြာခဲ့ပြီး၊ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတို့ဘက်မှ အရာရှိသုံးဦး ကျဆုံးခဲ့၍ တပ်သားတစ်ရာကျော် ဒဏ်ရာရ ကျဆုံးခဲ့ကြသည်။

ဆမားတိုက်ပွဲသည် ကချင်မျိုးချစ်တို့၏ အပြင်းထန်ဆုံးသောခုခံရေးတိုက်ပွဲကြီး တစ်ပွဲဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် မိုးကောင်းနယ်တွင်လည်း ထိုးစစ်ကြီးလေးကြိမ် ဆင်နွဲခဲ့ရသည်။ စန်းမော်နယ်ရှိ ပုန်ခမ်းတောင် ဇော်ဘွားသည်လည်း ဗြိတိသျှတို့၏ ကျူးကျော်မှုတို့ ရရလက်နက်များဖြင့် ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြလေသည်။

မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲတွင် မင်းညီမင်းသားများ ခေါင်းဆောင်သည့် ခခံမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ၊ ထိုသူများ ကျဆုံးပြီးသည့်နောက်တွင် မှူးမတ်များ၊ စော်ဘွားများက သက်ဆိုင်ရာ ဒေသအသီးသီးတွင် ခုခံရေးစစ်ပွဲများကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲခဲ့ကြလေသည်။ ခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်းတွင် ထင်ရှားသည့် မှူးမတ်စော်ဘွားများမှာ အထက်တွင် ဆက်ပြခဲ့သည့် ဝန်းသိုစော်ဘွား ဦးရွှေသားနှင့်ဦးအောင်မြတ်၊ ဒူးဝါးခမ်းလှိုင်၊ ဒူးဝါးကလိန်၊ ဒူးဝါးဆင်ဝါ၊ ပုန်ခမ်းတောင် စော်ဘွား၊ မိုးကောင်းမြို့အုပ် ဦးဖိုးစော၊ ဆမား ဒူးဝါး၊ ဆထုံးဒူးဝါး စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

ကျွန်တော်သည် မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲများအကြောင်းကို ဖတ်ပြီး နောက်၊ သမိုင်းဆရာနှစ်ဦး၏ အမြင်နှစ်ခုကို သွား၍ သတိရမိလေသည်။ တစ်ဦးမှာ 'မြန်မာပြည် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်း' အမည်ရှိ နာမည်ကျော် မှတ်တမ်းစာအုပ်ကြီးကို ရေးခဲ့သူ ဗြိတိသျှဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်စ်ကရော့စ်ဝိတ် ဖြစ်လေသည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်စ်ကရော့စ်ဝိတ်က ထိုမှတ်တမ်း၌ '၁၈၈၆ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း၌ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် ဓားပြမှုများ၊ ရာဇဝတ်မှုများ၊ ဆူပူမှုများသည် ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် လုံးဝချုပ်ငြိမ်းသွားခဲ့ကြလေပြီ' ဟု ဥဒါန်းကျူးခဲ့ပါသည်။

သို့ရာတွင် မြန်မာမျိုးချစ် သမိုင်းဆရာကြီးဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာမျိုးချစ်စာဆိုကြီးဖြစ်သည့် ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းကမူ၊ ထိုခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်းမှ တိုက်ပွဲများကို ရာဇဝတ်မှု၊ ဆူပူမှု၊ ဓားပြမှုဟု မမြင်ခဲ့ပါ။ သူ၏လေးချိုးကြီးတစ်ပုဒ်၌ ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းက မြန်မာတို့၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်းမှ သူရဲကောင်းများအကြောင်းကို ဆက်ပါအတိုင်း မော်ကွန်းထိုးခဲ့ပါသည်။

'...ခအောင်းကညင် သဖန်းငဲ့ပြင်
ထနောင်းတစ်ပင်နှုန်းရယ်နဲ့ ကဘယ်အငူ
အပေါင်းဘဝင်ချမ်းစေဖို့
အကောင်းငဲ့တွ တမင်မှန်းမှန်းပြီး
(အိုကွယ်) ဒေါင်းအဆင်ဆန်းတွေနဲ့ ပဝါအလံထု'

ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် အင်္ဂလန်သွား ဒယ်လီကိတ်ကဗျာ မဟာလေးချိုးကြီးတွင် သူ့ကျောင်းသင်ခန်းတွင် ဒေါင်းအလံထုကြောင်းကို စပ်ဆိုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း၊ သူ့ကဗျာသည် ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသော မျိုးချစ်အာဇာနည်တို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ကို မော်ကွန်းတင်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ကျွန်တော်သည် အင်္ဂလိပ်တို့ရေးခဲ့သော မှတ်တမ်းများကိုဖတ်ရင်း၊ ဆရာကြီးသခင်ကိုယ်တော်မှိုင်း၏ အထက်ပါလေးချိုးကို သတိရမိပါသည်။

သွေးစွန်းသော တောင်စလပ်ပွင့်များ

၁၈၈၇ ခု နှင်းမှုန်ဝေသော ဒီဇင်ဘာတစ်မနက်၌ ချင်းတွင်း ဒီစကြိတ်အရေးပိုင် ဗိုလ်မှူး ရိုတ်သည် ကလေးမြို့သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဗိုလ်မှူးရိုတ်သည် ဆီယင်ချင်းအမျိုးသား ခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် ရောက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ဗိုလ်မှူးရိုတ်သည် ထွန်ဆွန်း၊ ပဟိုဆွန်း၊ ထွန်ဆန်း စသည့် ဆီယင် ချင်းအမျိုးသားခေါင်းဆောင်များကို ကလေးမြို့သို့ ဖိတ်ခေါ်ထားသည်။ ဆီယင် ချင်းအမျိုးသားခေါင်းဆောင်များကလည်း သူ့ဖိတ်ကြားချက်ကို လက်ခံကြသည်။

ကလေးမြို့စွန့်ရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် ထိုဆီတင် ချင်းအမျိုးသား ခေါင်းဆောင်များနှင့် တွေ့ဆုံရသည့်အခါတွင် ဗိုလ်မှူးရိုတ်က ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ စီမံကိန်းကို ရှင်းပြသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ကလေးစော်ဘွားအဖြစ် မောင်ပါကြီး ဆိုသူကို ခန့်အပ်ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ဆီယင် ချင်းအမျိုးသားများက ကလေးနယ်ကို ထိပါး တိုက်ခိုက်လာခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှနယ်တစ်နယ်ကို ထိပါးတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ ဆီယင် ချင်းအမျိုးသားများက ဖမ်းဆီးထားခဲ့သူ အစိုးရမှတ်တမ်းများရှိလျှင် ပြန်အပ်စေလိုကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

အချုပ်ဆိုရလျှင် ကလေးနယ်ကို ဗြိတိသျှအစိုးရက သိမ်းပိုက်ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှအစိုးရက ခန့်အပ်သော မောင်ပါကြီးကို စော်ဘွားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရမည် ဖြစ်ကြောင်း ချင်းအမျိုးသားများအား တရားဝင် အကြောင်းကြားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ဗိုလ်မှူးရိုတ်သည် ဆီယင်အမျိုးသားများနေသည့် ချင်းတောင်ကိုဖြတ်ပြီး စစ် တကောင်းကို လမ်းဖောက်ချင်သည်။ ဆီယင်ခေါင်းဆောင်များသည် သူ့စီမံကိန်းကို လက်ခံမည်လော၊ ကန့်ကွက်မည်လော၊ သူတို့ချင်းတောင်ကို ဗြိတိသျှတပ်များ ကျော် ဖြတ်သည်ကို လက်ခံမည်လော၊ ကန့်ကွက်မည်လော၊ လိုအပ်သည့် အထမ်းသမားများကို ပေးမည်လော၊ မပေးဘဲနေမည်လော။

သူ့အမေးကို ထွန်ဆွန်းအမည်ရှိ ဆီယင်ချင်းအမျိုးသားတစ်ယောက်က ထ၍ ဖြေသည်။ ထွန်ဆွန်းမှာ ပန်းပဲဆရာတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ ဆီယင်ချင်းအမျိုးသား

များသည် မိမိတို့နယ်မြေ အပြင်အပသို့ မရောက်ပူးကြကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မည်သို့ ရှိမည်ကို မပြောနိုင်ကြောင်း...။

ထွန်ဆွန်း၏အဖြေနှင့်ပတ်သက်၍ ဗိုလ်မှူးရိုတ်က သက်ဆိုင်ရာသို့ အစီရင်ခံသည်။
“ယင်ချင်းအမျိုးသားတို့၏ နယ်မြေများထဲသို့ (ကျွန်ုပ်တို့) ဝင်ရောက်ရေးကို ထွန်ဆွန်း သဘောတူပီမရပါ။ (ကျွန်ုပ်တို့) စစ်ကြောင်းများ ဆီယင် ချင်းနယ်များထဲသို့ ပြတ်ကာ၊ နန့်ကသဲချောင်း (မဏိပူရမြစ်) အထိ ချီတက်သွားမည်ဆိုလျှင်၊ ဒေသခံ လူထုများ အထိတ်တလန့် ပြစ်ကုန်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ဖြစ်လာလျှင် သူတို့လည်း ဘာမျှ ထိန်းသိမ်းနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ပြောပါသည်။ ဆီယင် ချင်းအမျိုးသားများ ငံ့ထိုင်သည်နယ်များတွင် ကျွန်ုပ်တို့ကို ရန်မူခြင်းပြုမည်မဟုတ်ဟု ပြောနိုင်သော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့ ရောက်လာသဖြင့် ဆိုးရွားသောရလဒ်များ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထွန်ဆွန်းက ကျွန်ုပ်တို့တပ်များအား ချင်းတွင်းမြစ်နှင့် မဏိပူရမြစ်ကြားရှိ ရေဝေတောင် ကြောဖြစ်သော လေသာတောင်တန်းထက် ကျော်၍ သွားခြင်းကို ကန့်ကွက်နေပါသည်။”

ဗိုလ်မှူးရိုတ်သည် ကလေးဖြူမှ အိန္ဒိယသို့ သွားခဲ့သည်။ အိန္ဒိယသို့ရောက်ပလျှင် ဖလမ်းရှိ တာရှုန်း ချင်းအမျိုးသားခေါင်းဆောင် ဆွန်ပက်အား သူနှင့် လာရောက် တွေ့ဆုံရန် ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဆွန်ပက်သည် သူ့ကို အိန္ဒိယပြည်ထဲသို့ သွားရောက်တွေ့ဆုံခြင်းမပြု။ မြင့်မားသိဝေသော တောင်မြေရှိ ဆီဟောင်ရွာကလေးတွင် တွေ့ဆုံခဲ့သည်။ သူတို့နှစ်ယောက်သည် ဗြိတိသျှတို့ ခန့်အပ်လိုက်သော ကလေးဇော်ဘူး ကိစ္စ၊ ဆီယင်ချင်းအမျိုးသားများက ကလေးနယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်နေသည် ကိစ္စ၊ တာရှုန်းချင်းနယ်ထဲသို့ ဗြိတိသျှတပ်များ ဝင်ခွင့်ပေးရေးကိစ္စတို့ကို လေးနာရီ ကြာမျှ ဆွေးနွေးကြသည်။

သူတို့နယ်ကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ရန် ရည်ရွယ်နေကြောင်းကို ဆွန်ပက် ရိုပ်မိသည်။ ဆွန်ပက် က တာရှုန်းအမျိုးသားများနယ်ထဲသို့ ဗြိတိသျှတပ်များ ဝင်ရောက် လာရေးကိစ္စသည် အမြော်အမြင်နည်းသော လုပ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ဝင်ရောက် လာပါက ထိုတပ်များ၏ လုံခြုံရေးကို အာမမခံနိုင်ကြောင်း၊ မည်သို့ဖြစ်စေ ထိုကိစ္စကို အခြားသော ချင်းအမျိုးသားခေါင်းဆောင်များနှင့် ဆွေးနွေးကြည့်ဦးမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဆွန်ပက်က ပြောသည်။

ဆွေးနွေးပွဲအပြီးတွင် ဗိုလ်မှူးရိုတ်သည် သူ့အင်အားကို ပြသသည့် အပြုအမူတစ်ရပ် ကို လုပ်လိုက်လေသည်။

ဗိုလ်မှူးရိုတ်သည် ကိုက်ငါးရာခန့်အကွာရှိ ပစ်မှတ်တစ်ခုကို အမြောက်ဖြင့် နှစ်ချက်ထုပြုလိုက်ပြီး အခြားနေရာများသို့လည်း အမြောက်ငါးချက်ခန့် ပစ်ပြုလိုက်သည်။ မိမိတို့တောင်းဆိုချက်ကို လိုက်လျော့ခြင်းမပြုလျှင် ထိုအဖြစ်မျိုးကို ရင်ဆိုင်ရမည်ဟု ဆွန်ပက်နှင့် သူ့အပေါင်းအဖော်များကို သတိပေးလိုက်သည့် အမြောက်သံများပေတည်း။ ထိုသို့လက်နက်အင်အားကို ပြလိုက်လျှင် ယင်းတို့သည် ကြောက်ရွံ့ကာ သူတို့ တောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျော့လာလိမ့်မည်ဟု ဗိုလ်မှူးရိုတ် ထင်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ရလဒ်သည် ခိုလှုံမှုရိတ် မျှော်လင့်ထားသည့်ရလဒ်မဟုတ်။

ချင်းအမျိုးသားတို့၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲသည် သူထင်သည်ထက် စောကာ၊ သူထင်သည်ထက် အရှိန်အဟုန် ကြီးမားလာခဲ့သည်။

၁၈၈၈ ခုနှစ် ဇူလိုင်လထဲတွင် ချင်းတောင်တန်းပေါ်ရှိ ချင်းအမျိုးသားများ၏ အခြေအနေကို လှိုင်မြန်ရွာ ပြောင်းလဲစေသည့် အဖြစ်အပျက်များ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အခြားမဟုတ်။ ဗြိတိသျှတို့က ဖမ်းဆီး၍ အကျဉ်းချထားခဲ့သော ကလေးစော်ဘွား၊ ယောင်း ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လာကာ တာရှုန်းချင်းအမျိုးသားများကြားထဲသို့ ရောက်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ချင်းတောင်တွင် နောက်ထပ်ပေါ်လာသည့် ခုခံရေးစစ်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးမှာ ရွှေချိုးဖြူမင်းသား အမည်ခံသူဖြစ်သည်။ စင်စစ် ရွှေချိုးဖြူမင်းသားသည် မင်းမျိုးမင်းနွယ် တစ်ဦးမဟုတ်။ သူသည် ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ထားသော အောက်မြန်မာပြည်တွင် ကျောက်ထိုးဆရာ လုပ်ခဲ့ဖူးသည်။ သို့ရာတွင် အထက်မြန်မာပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့က သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်ဆခါတွင် ကျောက်ထိုးဆရာအလုပ်ကို ရွန်လွတ်ကာ ခုခံရေးလှုပ်ရှားမှုကို ခေါင်းဆောင်ရန် အထက်မြန်မာပြည်သို့ ထွက်လာခဲ့သည်။ စောစောပိုင်းတွင် သူသည် ပုံတောင်ပုံညာတောင်ဖျားရှိ ကန်လည်ရွာတွင် လူသူစုဆောင်းသည်။ သို့ဖြင့် ၁၈၈၆ ခုနှစ်တစ်ဝိုက်တွင် သူ၏ဩဇာသည် ပခန်းကြီးနှင့် ဗန့်ဂျီတိုက်နယ်များအထိ ဖုံးနှံလာခဲ့သည်။ သူ့နောက်သို့ မြင်းခြံ ဒီစကြိတ်ရှိ တလုပ်မြို့သူကြီး ဦးကျော်ခေါင် စသူတို့ ပါလာကြသည်။ ဗြိတိသျှက လိုက်လံတိုက်ခိုက်သဖြင့် ရွှေချိုးဖြူမင်းသား၏ တပ်များသည် အနောက်ဘက်သို့ ရွှေပြောင်းလာခဲ့ကြကာ ယောနယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ချင်းပြည်နယ်ထဲသို့ ရောက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှတို့ခြေလှမ်းများကို သင်္ကာမကင်းဖြင့် စောင့်ကြည့်နေသည့် တာရှုန်းချင်းအမျိုးသားများသည် ကလေးစော်ဘွားဟောင်းနှင့် ရွှေချိုးဖြူမင်းသားတို့ကို ထောက်ခံလာကြသည်။ တာရှုန်းချင်းအမျိုးသားများသည် ကလေးမြို့ကို ဝင်တိုက်ခဲ့ကြသည်။ ကလေးစော်ဘွားက ဗြိတိသျှတို့ထံ အကူအညီတောင်းသည့်အခါ၌ တပ်သား ၂၀၀ ပါသည့် စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းကို စေလွှတ်လိုက်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုတပ်များ ရောက်လာသည့်အခါတွင်မူ၊ တာရှုန်းချင်းအမျိုးသား ခုခံရေးသမားများကို တစ်ယောက်မျှ မတွေ့ရတော့ပြီ။

'တာရှုန်းချင်းအမျိုးသားတို့သည် သူတို့လူမျိုးစုချင်း တိုက်ခိုက်မှုများမှတစ်ဆင့် ပြောက်ကျား စစ်အတွေ့အကြုံကို ရခဲ့ပြီးသူများဖြစ်သည်။ ခိုလှုံမှုရိတ်မရောက်ခင် ပဝေသဏီကတည်းကပင်လျှင် သူတို့သည် ပြောက်ကျားစစ်ပရိယာယ်ကို နားလည်နေကြလေပြီ' ဟု အင်္ဂလိပ်သမိုင်းဆရာမကြီး ဒေါ်ရသီဝဒ်မင်းက ရေးခဲ့သည်။

တာရှုန်းချင်းအမျိုးသားများသည် အင်္ဂလိပ်ခန့်အပ်သော ကလေးစော်ဘွားကို ဖမ်းဆီးသွားကာ ကလေးမြို့မှ ဆုတ်ခွာသွားကြသည်။ ခိုလှုံမှုရိတ်၏တပ်များ ရောက်လာသည့်အခါတွင် စော်ဘွားကိုရော၊ ချင်းအမျိုးသားများကိုပါ မတွေ့ရတော့။ ထိုစဉ်

ဗြိတိသျှ ဗိုလ်မှူးချုပ် ဖရန့်စ်သည် ပခုက္ကူမှတစ်ဆင့် ယောနယ်ထဲသို့ ဝင်လာခဲ့ကာ၊ ပခုက္ကူနှင့် ကလေးဝကြားရှိ ကလေးတောင်ကြားကို ရှင်းလင်းသည်။ ရွှေချိုးပြုမင်းသား ခေါင်းဆောင်သည် တပ်များသည် ယောနယ်ထဲတွင် ထိုတပ်များကို ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြ သည်။

၁၈၈၆ ခုနှစ်ထဲတွင် ချင်းအမျိုးသား ခုခံရေးသမားများသည် ယောနယ်ထဲတွင် အရေးကြီးသည့် မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည့် ဂန့်ဂေါမြို့ကို ဝင်တိုက်ကြသည်။ ထိုနေရာမှာ ဗြိတိသျှတို့ မြို့စောင့်တပ် ချထားသည့်နေရာဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် ချင်းအမျိုးသားတို့ ၏ရန်ကို ခုခံရန် ဂန့်ဂေါမြို့သားတို့ကိုလည်း လက်နက် တပ်ဆင်ပေးထားကြသည်။ သို့ရာတွင် ဂန့်ဂေါကို ချင်းအမျိုးသားများက ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည့်အခါ၌ကား၊ ဂန့်ဂေါလူထု၏ သေနတ်ပြောင်းများသည် ဗြိတိသျှတို့ဘက်သို့ လှည့်လာကြလေသည်။ ဗြိတိသျှတို့က ကန်ရွာမှတပ်များကိုဖြည့်၍ ဂန့်ဂေါကို အနိုင်အမာ ကာကွယ်သည်။ သို့ရာတွင် ချင်းမျိုးချစ်တို့သည် ဂန့်ဂေါကို ဒီဇင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့မှ ဇန်နဝါရီလ ၆ ရက်နေ့အထိ တစ်ပတ်တိုင်တိုင် နေ့စဉ်ရက်ဆက် တိုက်ကြသဖြင့်၊ ဗြိတိသျှတို့သည် ပခုက္ကူမှ တပ်သား ၂၀၀၊ အလုံမှ တပ်သား ၂၅၀ နှင့် ဆီဟောင်မှတပ်သား ၁၅၀ တို့ကို ထပ်မံခေါ်ယူ၍ အားဖြည့်ရသည်။

ချင်းအမျိုးသားတို့၏ ခုခံတိုက်ခိုက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ အထက်မြန်မာပြည် ဗြိတိသျှ တပ်မှူးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဆာဂျော့ရှိုက်က ရေးသားရာ၌

'ရန်သူများသည် ကျွန်ုပ်တို့တပ်ဖွဲ့များကို မနေ့က တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ကျွန်ုပ်ရောက်သွားသည့်အခါတွင် ရန်သူစခန်းများကိုတိုက်ရန် အမိန့်ပေးသည်။ ရန်သူ အင်အား များပြားပြီး၊ ရိုင်ပယ်သေနတ်များကို သုံးကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့က တိုက်သည့် အခါတွင် အချက်ပေါင်း တစ်ထောင်ကျော်မျှ ပစ်ခတ်ကာ ကြုံကြုံခုခံကြသည်။ တစ်ခါ တစ်ရံတွင် ကျွန်ုပ်တို့တပ်များကိုပင် ဝိုင်းပတ်မိသလို ဖြစ်နေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့တိုက်ခိုက် ခဲ့သမျှသော စစ်ပွဲများတွင် ချင်းအမျိုးသားတို့ကား မြင်ရန်ခက်ခဲပြီး ပစ်ရန်လည်း အခက်ခဲဆုံးသော ရန်သူများပေတည်း' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဆာဂျော့ရှိုက်သည် ဗြိတိသျှတပ်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သည်မှာ သုံးဆယ့်ငါးနှစ် ရှိလေပြီ။ အိန္ဒိယတပ်တွင်း သူပုန်ကြီးကို နှိမ်နင်းခဲ့ဖူးသူဖြစ်သည်။ အာဖဂန်စစ်ပွဲတွင် စွမ်းစွမ်းတမ်း တိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် ဝီတိုရိယကြက်ခြေ သူရဲကောင်းတံဆိပ်ကြီးကို ဆွတ် ခူးခဲ့သူလည်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့သောစစ်ဗိုလ်ချုပ်တစ်ယောက်က ချင်းအမျိုးသားတို့၏ တိုက်စွမ်းရည်ကို ထုတ်ဖော်ချီးကျူးရခြင်းမှာ မှတ်သားစရာကောင်းသည့် အချက်တစ်ချက် ဖြစ်လေသည်။

ထင်ရှားသော ချင်းအမျိုးသား ခုခံရေးခေါင်းဆောင်တစ်ဦးမှာ ဆီယင် ချင်းအမျိုး သား အကြီးအကဲဖြစ်သူ ထွမ်သမ်း ဖြစ်သည်။

၁၈၉၃ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလထဲတွင် ပန်ပီ ချင်းအမျိုးသားတို့ အစိုးရကို ပုန်ကန်ရန် ကြံစည်နေသည်ဆိုသည့် သတင်းကို ကြားသည့်အခါတွင် ဗြိတိသျှအရာရှိ

ကာရေသည် ပလမ်းသို့ တက်လာကာ ထိုဒေသရှိ ချင်းအကြီးအကဲတို့ကို ခေါ်ယူ
 ဆဲးမြန်းသည်။ ချင်းအကြီးအကဲများက မိမိတို့ ဘာမျှမသိဟု ငြင်းကွပ်ကြသည်။
 ဘာရေက ချင်းအမျိုးသားများကို လက်နက်ဖြတ်ရန် ကြိုးစားသည်။ တစ်နေ့သော်
 ခင်းအမျိုးသားတစ်သိုက်သည် ခေါင်ရည်သောက်ရင်း ဗြိတိသျှတို့ထံ လက်နက်အပ်ရေး
 အပ်ရေးကို စကားစပ်မိကြသည်။ ထိုစဉ် လူတစ်ယောက်က လက်နက်အပ်ရန်
 မှုဆွယ်သည်။ ထွမ်သမ်းသည် ထိုလူကို ပစ်သတ်လိုက်သည်။ ထိုကိစ္စအကြောင်းပြု၍
 ခင်းအမျိုးသားများ ဆုံကြလာကြကာ ဗြိတိသျှ ကင်းစခန်းကို ဝင်တိုက်ကြသည်။
 နှမ်းသမ်းသည် ဆီယင် ချင်းအမျိုးသား အကြီးအကဲ ကိုက်ကမ်းနှင့် တွေ့ဆုံကာ သူတို့
 သက်နက်ကို ခုခံမှုထဲတွင် ပါဝင်ရန် ဆွေးနွေးသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် မိမိတို့
 ခင်းအမျိုးသားများအား တစ်ပိုင်းစီခြေကာ လက်နက်များကို ပြုတ်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊
 ခံတို့အနေဖြင့် ခုခံရန် လိုကြောင်းဖြင့် ရှင်းပြသည်။ ထိုအခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍
 ဘာရေက ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

‘မိမိတို့ ချင်းအမျိုးသားအချင်းချင်း စုစည်းမိလျှင် ဗြိတိသျှတပ်များကို မောင်း
 ဆတ်ရန် များစွာပင် အခဲအခက်ရှိမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ သို့ဆိုလျှင် မိမိတို့လက်နက်များကို
 သည်း ဗြိတိသျှတို့ထံ ပေးအပ်စရာ မလိုတော့ကြောင်းဖြင့် ထွမ်သမ်းက ကိုက်ကမ်းကို
 ရှင်းပြသည်။ သူတို့နှစ်ယောက်သည် ဗြိတိသျှတပ်များကို မောင်းထုတ်ရန် သစ္စာဆိုကြ
 သည်။ သို့ရာတွင် ကောက်သစ်ပေါ်ချိန်အထိ ပြောင်းပြောင်းတင်းတင်း ခုခံမှုများကို
 ပြုလုပ်ခြင်းမပြုရန်၊ ထိုအတောအတွင်းတွင် အခြားသော ချင်းအမျိုးသားအစုများကို
 နှမ်းရုံးသိမ်းသွင်းရန် စီစဉ်ကြသည်။ သူတို့ဌာနချုပ်မှ အခြားသော ချင်းအမျိုးသား
 အကြီးအကဲများထံသို့ လူများ စေလွှတ်၍ ဆွေးနွေးသည်”

ထွမ်သမ်းနှင့် ကိုက်ကမ်းတို့သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေးအရာရှိ၊ ဖြိုအုပ်နှင့် စကားပြန်
 များကို ရှင်းလင်းရန်ဆုံးဖြတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပါယ်တံမျဉ်ဖြင့် သူတို့ထံ လူလွတ်ကာ၊
 သက်နက်များကို မည်သို့မည်ပုံ ချအပ်ရမည်နည်းဟု မေးမြန်းစုံစမ်းသည်။ အမှန်အား
 ဖြင့်မူ လက်နက်အပ်ရေးစည်းကမ်းကို သိလို၍မဟုတ်။ သူတို့ကို အထင်မလွဲအောင်
 ဥပါယ်တံမျဉ်မျှသာ ဖြစ်ကြောင်း အချို့က မစွတာကာရေကို သတိပေးကြသော်လည်း၊
 ဘာရေက သူတို့စကားကို လက်မခံ။ ဤတွင် မစွတာကာရေသည် ဖြိုအုပ် မောင်ထွန်းဝင်း
 သို့ လွှတ်လိုက်သည်။ မောင်ထွန်းဝင်းသည် ဗြိတိသျှတို့နှင့်အတူ ချင်းတောင်တွင်
 ဝင်ရ ခုနစ်ကတည်းက အလုပ်လုပ်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ ယခင်က ချင်းတို့ထံမှ လက်နက်
 များကို သိမ်းယူရာတွင် ဖြိုအုပ် မောင်ထွန်းဝင်းသည် လိမ္မာပါးနပ်စွာဖြင့် သိမ်းယူနိုင်
 ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မစွတာ ကာရေက မောင်ထွန်းဝင်းကို စိတ်ချသည်။ ထို့ပြင်
 မောင်ထွန်းဝင်းသည် ထွမ်သမ်းနှင့်လည်း လူချင်းသိကျွမ်းသူ မဟုတ်လော။

မောင်ထွန်းဝင်းသည် ထွမ်သမ်းနှင့် ပုံပါရွာတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန် ဖိုဂိုက်မှ
 ဆက်လာခဲ့သည်။ သူနှင့်အတူ ဘားမားရိုင်ဖယ်တပ်သား သုံးဆယ်နှင့် ချင်းပုလိပ်
 အများအပြား ပါလာခဲ့သည်။ ဖိုဂိုက်ခံတပ်ဟောင်းသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် ဆီယင်

ချင်းအမျိုးသားများက သူ့ကို ဆီးကြိုကြသည်။ မိမိတို့သည် မြို့အုပ်မင်းနှင့်အဖွဲ့ကို လာရောက် ကြိုဆိုနေသူများဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုပင် ပုံပါရွာတွင် စောင့်ဆိုင်းနေသည့် ထွမ်သမ်းထံသို့ သွားရောက်သတင်းပို့မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုကာ ဖို့ပိုင်ခံတပ်ဟောင်းမှ ထွက်ခွာသွားကြသည်။ ကြိုဆိုသည့် ဆီယင် ချင်းအမျိုးသားများသည် တောင်များကို ကျော်ကာ ဖြတ်လမ်းမှ သွားနှင့်ကြသည်။ မြို့အုပ် မောင်ထွန်းဝင်းနှင့်အဖွဲ့သည် နောက်မှ လိုက်လာခဲ့ကြသည်။

ထို့နောက် အပြစ်အပျက်ကိုမူ ကာရေက ဤသို့မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်။

'(မောင်ထွန်းဝင်းတို့) အဖွဲ့သည် ဖို့ပိုင်ခံ တပ်ဟောင်းကိုဖြတ်ကာ၊ တောင်စောင်းရှိ လူသွားလမ်းကလေးအတိုင်း တစ်ယောက်ချင်း စီတန်း၍ ပုံပါရွာဆီသို့ လာခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ် လမ်းဘေးချုံများနှင့် တောအုပ်များကြားထဲမှ သေနတ်ပြောက်ပြောက် ပစ်ခတ်သံများ ပေါ်လာသည်။ ပစ်ခတ်သံများမှာ အနီးကပ်၍ ပစ်လိုက်သော ပစ်ခတ်သံများဖြစ်သည်။ ရှေ့မှသွားနှင့်သော ကင်းအဖွဲ့ဝင်များ တစ်ယောက်မှအပ အားလုံး ကျဆုံးကုန်ကြသည်။ မြို့အုပ် မောင်ထွန်းဝင်း၊ အောင်ကြီးနှင့် ဘစ်တို့မှာလည်း ကျဆုံးသွားကြသည်။ သူတို့နှင့်အတူ လိုက်ပါလာကြသော အစောင့်တပ်ဖွဲ့ဝင် တစ်ဝက်ကျော် တို့မှာလည်း ကျဆုံးကုန်ကြသည်။ ဤတွင် ချင်းအမျိုးသားများသည် တောများထဲမှ ထွက်လာကာ ကျွန်ုပ်တို့တပ်များနှင့် လက်တစ်ကမ်းတိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲကြသည်။ ရှေ့ဆုံးမှ ရောက်နေသော ကျွန်ုပ်တို့တပ်သားများမှာ သေနတ်ပစ်ချိန်ပင် မရတော့ဘဲ၊ ရိုင်ပယ်များကို တင်းပုတ်သဖွယ်သုံး၍ ခုခံကြရသည်။ သို့ရာတွင် ကျွင်းမြောင်းလှသော တောင်ပေါ်လမ်းကလေးတစ်လျှောက်တွင် တိုက်ခိုက်နေသဖြင့် ဆက်လက်ခုခံခြင်း မပြုနိုင်ကြတော့ဘဲ ကျဆုံးဒဏ်ရာရသူများကို သယ်ပိုးကာ အနီးရှိ တောင်စောင်းတစ်ခုပေါ်သို့ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရသည်' ဟု မစွတာကာရေက သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

ထိုစစ်ကြောင်းမှ တပ်သားသုံးယောက်သာလျှင် ဖို့ပိုင်ခံတပ်သို့ ပြန်၍ရောက်လာကာ အခြေအနေကို သတင်းပို့နိုင်တော့သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် ဖို့ပိုင်ခံတပ် ဗြိတိသျှတပ်များသည် အင်အားအပြည့်ဖြင့် ထွက်လာခဲ့ကြကာ၊ ပုံပါရွာကို စီးနှင်းတိုက်ခိုက်ပြီးနောက် မီးရှို့ပျက်ဆီးခဲ့ကြသည်။

၁၈၉၂ ခုနှစ် အောက်တိုဘာနှင့် နိုဝင်ဘာလများထဲတွင် ချင်းအမျိုးသားများ၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲသည် ပို၍ အရှိန်ကောင်းလာကာ ပြောက်ကျားစစ်ကို ဆင်နွှဲခဲ့ကြသည်။ မစွတာကာရေက ချင်းအမျိုးသားတို့၏ ပြောက်ကျားစစ်ကို ရေးခဲ့ရာ၌

'ချင်းအမျိုးသားတို့ တိုက်ခိုက်သည့် နည်းပရိယာယ်မှာ အင်အားအလုံးအရင်းဖြင့် တိုက်ခိုက်သည့်နည်းမဟုတ်။ ကင်းစခန်းများအနီးတွင် ချောင်းမြောင်းကာ အလစ်ဝင် တိုက်ခြင်း၊ သင်းကွဲသွားသော ကျွန်ုပ်တို့တပ်သားများအား ချောင်းမြောင်း ပစ်ခတ်ခြင်း၊ ရိက္ခာယာဉ်တန်းများကို ချုံခိုတိုက်ခိုက်ခြင်း၊ မြေပြန့်ရိုရွာများကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ လမ်းများကို ပိတ်ဆို့ထားခြင်း၊ ဝန်တင်လားများကို ခိုးယူခြင်း၊ ကြေးနန်းကြီးများကို ဖြတ်တောက်ခြင်း စသည့် နည်းလမ်းများဖြစ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် အနီးရအအ

ဆိုလုပ်ငန်းတွင် ငြီးငွေ့သွားကာ တပ်များကို ပြန်၍ရပ်သိမ်းသွားအောင်လုပ်ရန် ရည်ရွယ်
စဉ်းရှိဟန် တူသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

သို့ဖြင့် ဆွန်ပက်၊ ထွမ်သမ်းနှင့် ရွှေမျိုးဖြူမင်းသား စသူတို့ ခေါင်းဆောင်ခဲ့သော
ခင်းအမျိုးသားတို့၏ အမျိုးသား ခုခံရေးစစ်သည် ၁၈၈၅ ခုနှစ်မှ ၁၈၉၆ ခုနှစ်အထိ
ဆယ်နှစ်မျှကြာခဲ့ရာ၊ မြန်မာမျိုးချစ်တို့၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲများအနက် အကြာဆုံးသောစစ်ပွဲဟု
ဆိုနိုင်သည်။

ဗြိတိသျှမှတ်တမ်းတို့တွင် ချင်းအမျိုးသားများ၏ ခုခံမှုကို နှိမ်နင်းနိုင်ခဲ့ခြင်းသည်
'ဗုတ်သားလောက်သော အောင်မြင်မှုကြီးတစ်ခုဖြစ်သည်' ဟု ဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ချင်းအမျိုးသားတို့၏ ခုခံမှုသည် ဤတွင် အဆုံးမသတ်သေးပါ။
၁၈၉၈ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလထဲတွင် မြောက်ပိုင်း၊ အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း
ခင်းပြည်နယ်များရှိ ချင်းအမျိုးသားများသည် လက်နက်များကို တိတ်တဆိတ် စုဆောင်းကာ
ားခါး၊ ဖိုဖိုက်၊ ဖလမ်းနှင့် တီးတိန်တို့ကို ခြိမ်းခြောက်လာခဲ့ကြပြန်သည်။ ၁၈၉၉ ခု
မလထဲတွင် ချင်းအမျိုးသားတို့က ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိ ၁၅ ဦး၏ ကင်းစခန်းကို
င်တိုက်ကြပြန်သည်။

သို့ဖြင့် ချင်းအမျိုးသားတို့ ခုခံမှုသည် ဆယ့်ငါးနှစ်မျှ ကြာခဲ့ပြီး ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်
အကုန်တွင်မှ ငြိမ်သက်သွားခဲ့သည်။

တောင်စလပ်ပန်းတို့ ပွင့်စေရာ ချင်းတောင်တန်းကြီးများပေါ်မှ အမျိုးသား
ခုခံရေးစစ်ပွဲသည် အကြာဆုံးဖြစ်ရာ၊ ကျွန်တော်သည် ချင်းအမျိုးသားတို့၏ ဇာတိမာန်ကို
ဆွားရင်း ကြည့်နူးနေမိလေသည်။

(၁၅)

ကန္တာရဝတီအလွမ်း

လွန်ခဲ့သောဆယ်နှစ် နှင်းမှုန်ဝေသော ချမ်းမြမြ ဒီဇင်ဘာတစ်နေ့၌ ကန္တာရဝတီသို့ ကျွန်တော် ရောက်သွားခဲ့သည်။ ကယားသစ်တွေ မွင့်ကုန်ကြပြီ။ ကြည့်လေရာတွင် ပြူပြာပြာ၊ မြေနီနီ၊ တောစိမ်းစိမ်းကို မြင်ရ၏။ တောင်ကွဲစေတီပေါ်မှ လှမ်းကြည့်လျှင် ပျံ့လယ်ကိုဖြတ်၍ ကွေ့ကောက်စီးဆင်းသွားသော ဘီလူးချောင်းကို မြင်ရသည်။

တစ်ရက်၌ ကျွန်တော်သည် ကန္တာရဝတီစော်ဘွား၏ဟော်ကို သွားကြည့်သည်။ ဟော်မှာ အိုမင်းဟောင်းနွမ်းနေလေပြီ။ ခြံစည်းရိုးပင်မရှိ။ ပေါင်းမြက်တို့ အရိုင်းရိုင်း ထလျက်။ ပေါင်းမြက်တွေကြားထဲက နှင်းသိပ်ထားသော မြေနီလမ်းကလေးအတိုင်း လျှောက်လာခဲ့သည့်အခါတွင် ဟော်အိုကြီး၏ လှေကားရင်းသို့ရောက်သည်။ ဟော်အိုမှာ ခရုနံ့ရောင်ပင်မရှိ။ သစ်ကြောတွေ ဖြူဖွေးကာ ဆွေးမြည့်နေသောအသွင်ကို ဆောင်နေသည်။ ဆောက်ထပ်တွင် မူကြိုကျောင်း လုပ်ထားပြီး အပေါ်ထပ်တွင် နောက်ဆုံး ကန္တာရဝတီ စော်ဘွား၏ မဟာဒေဝီတစ်ဦးတည်း နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

ကျွန်တော်တို့သည် ရှည်လျားမတ်စောက်သော လှေကားအိုကြီးအတိုင်း ဟော်အိုကြီးပေါ်သို့ တက်ခဲ့ကြသည်။ ဟော်ကြီးသည် အပြင်မှာ အိုသလို အထဲမှာလည်း အိုနေလေပြီ။ ကြမ်းပြင်သည် နှင်းလိုက်တိုင်း တကွဲကျဲမြည်နေသည်။ ပရိဘောဂဟူ၍ ဘာမျှ မရှိ။ ဆီချေးတက်နေသည့် ပက်လက်ကုလားထိုင်ကလေးနှစ်လုံး သုံးလုံးသာ ရှိသည်။ ကျွန်တော်တို့သည် ဟော်ဦးတွင်ထိုင်ရင်း အိမ်သည် မဟာဒေဝီကို စောင့်နေကြသည်။ ခဏကြာလျှင် တောင်စုကိုထောက်၍ အခန်းထဲမှ ထွက်လာသော ပိန်ပိန်ပါးပါး၊ အရပ်အမောင်း သင့်သင့် အမယ်အိုတစ်ဦး မြင်ရ၏။ ဆံပင်တို့ ဖွေးဖွေးဖြူနေကြလေပြီ။ ဟော်အိုသလို မဟာဒေဝီလည်း အိုနေပြီ။ မဟာဒေဝီ အိုမင်းသလို သူဝတ်ထားသည့် အဝတ်အစားများကလည်း ဟောင်းနွမ်းနေကြလေပြီ။ အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာ ဆမူးဆက်မွန်က သူ့ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်တွင် ငှက်ပျောရွက်တစ်ရွက် စုတ်ပြတ်နေပုံကို နန်းကျ မဟေသီတစ်ဦး၏ အဝတ်အစားနှင့် နှိုင်းဖူးသည်။ ယခု ကျွန်တော် တွေ့နေရသည့် မဟာဒေဝီအို၏ အဝတ်အစားကိုလည်း ငှက်ပျောပင်အိုတစ်ပင်မှ စုတ်ပြတ်နေသော ငှက်ပျောရွက်တစ်ရွက်နှင့် ကျွန်တော် နှိုင်းနေမိသည်။

ယနေ့မန္တလေးစာအုပ်တိုက်

မဟာဒေဝီအိုသည် ကျွန်တော်တို့ကို စကားပြန်ဖြင့် စကားပြော၏။ အိုမင်း တွင်းဆုံးကျလုနီး၍ အတိဒုက္ခရောက်နေသော မဟာဒေဝီတစ်ဦး၏ ငိုချင်းရှည်ဖြစ်လေ သည်။ မဟာဒေဝီသည် သူ့ဘဝကို ပြောပြပြီးနောက် ကျွန်တော်တို့ထံ အလှူခံသည်။ ကျွန်တော်တို့သည် ပါလာသည် ပိုက်ဆံကလေးထဲမှ စုပေါင်းကာ မဟာဒေဝီအိုကို ကန်တော့ခဲ့ကြသည်။

ထိုမဟာဒေဝီအို၏ ဟော်အိုမှ ပြန်လာပြီးနောက် ကျွန်တော်တို့သည် ကယား ပြည်နယ် ပြတိုက်ကို သွားကြည့်ကြ၏။ ပြတိုက်တွင် ကယားအမျိုးသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ပတ်သက်သော ပစ္စည်းများအပြင် ကယားအမျိုးသားတို့သမိုင်းနှင့် သူတို့၏ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို စာရွက်စာတမ်းများ၊ ဓာတ်ပုံများ၊ ရုပ်လုံးဖော်ပုံစံငယ်များဖြင့် ပြသထားသည်။

ဟော်အိုမှ မဟာဒေဝီကို တွေ့ခဲ့စဉ်က ကျွန်တော်ရင်ထဲတွင် ဝမ်းနည်းသလို လိုက်ပို့နေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကယားပြည်နယ်ပြတိုက်မှ ကန္တာရဝတီစော်ဘွား စောလဖော်၏အမျိုးသား ခုခံရေးစစ်ပွဲကို တွေ့လိုက်ရသည့်အခါတွင် ကျွန်တော်စိတ်သည် ပြန်၍ လန်းဆန်းလာ၏။ ကယားအမျိုးသားတို့သည်လည်း နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး အစဉ်အလာကြီးမားသော အမျိုးသားများပေတကားဟု ကျွန်တော် အားတက်လာခဲ့သည်။

ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ခုလုံး ဗြိတိသျှတို့လက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားချိန်၌ ကန္တာရဝတီစော်ဘွား စောလဖော်သည် တောကြိုတောင်ကြားမှနေ၍ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲကို ဆက်လက် ဆင်နွှဲခဲ့လေသည်။ အင်္ဂလိပ်သမိုင်းဆရာကြီး ဒေါ်ရသီဝုဒ်မင်းက 'စောလဖော်သည် ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်စိုးမှုကို တစ်လျှောက်လုံး လက်မခံခဲ့သူဖြစ်သည်'ဟု ရေးခဲ့သည်။

စောလဖော်သည် ကယားအမျိုးသားများအပေါ်တွင် ဩဇာကြီးသူဖြစ်သည်။ သူ့ကိုယ်သူ ယုံကြည်သူဖြစ်သည်။ ချမ်းသာသူတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ နမ့်ပန်သစ်တောများနှင့် သံလွင်အနောက်ဘက်ကမ်းမှ သစ်တောများကို ပိုင်သူလည်းဖြစ်သည်။ ကန္တာရဝတီ၏ မြို့တော်ဖြစ်သော စပ်လုံမြို့တွင် ကျွန်းအိမ်ကြီးဖြင့် အခိုင်အလုံနေသည်။ ၁၈၆၆ ခုနှစ်တွင် စော်ဘွားအရိုက်အရာကို ခံယူပြီးနောက် သူ့ကို သိပေါစော်ဘွားက လာရောက်တိုက်ခိုက်သည်တွင် သိပေါစော်ဘွား၏တပ်များကို တွန်းလှန်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ မန္တလေးတွင် မြင်ကွန်း-မြင်းခုန်တိုင်မင်းသားတို့၏ အရေးအခင်း ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါတွင် မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ကန္တာရဝတီသို့ ထွက်ပြေးလာကာ မန္တလေး၏ အာဇာနည်စက်ကို ထောင်ထား ခြားနားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် စောလဖော်သည် မြင်ကွန်းမင်းသားအား ကန္တာရဝတီမှ တိုက်ထုတ်လိုက်ပြီးနောက်၊ ၁၈၆၈ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးသို့ သူ့ကိုယ်တိုင် သွားရောက်ခဲ့ကာ မင်းတုန်းမင်း၏သစ္စာကို ခံယူခဲ့သည်။ မင်းတုန်းမင်းထံ တပ်သားတစ်ထောင် အကူအညီပေးရန် တောင်းခဲ့သည်။ သူ့စိတ်ကူးမှာ ကရင်နီ (ကယားပြည်နယ်) ပြည်နယ်တစ်ခုလုံးကို စိုးမိုးရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မင်းတုန်းမင်းက ထိုအချက်ကို လိုက်လျော့ခြင်းမပြုဘဲ သူ့ကို ဘွဲ့တံဆိပ်အဆောင်အယောင်တို့ အပ်နှင်းကာ ကန္တာရဝတီမြို့စားအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် စော်လဖော်သည်

အချို့သော နယ်ပယ်များကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူခဲ့သည်။ အချို့ကိုလည်း အပြေအလည်ဖြင့် သိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်၌ ကန္တာရဝတီပတ်ဝန်းကျင်ရှိ နယ်များအားလုံးသည် ဗြိတိသျှတို့၏ အာဏာစက်အောက်သို့ ကျရောက်နေကြလေပြီ။ စောလဖော်သည် နိုင်ငံခြားသား ကျူးကျော်သူတို့ကို ခုခံရန် လူသူလက်နက်တို့ကို စုဆောင်းသည်။

'ငါတို့ထံသို့ ကုလားတို့လာလျှင် လာကြပေစေ။ ငါတို့နှင့် သူတို့ ရန်မရှိရ။ ငါလိုကို မတရားပြုလျှင် သင်းတို့ကို ဓားစာကျွေးမည်။ ငါတို့ရှုံးလျှင် ခံမည်။ ငါတို့ ယှုံးသေးသမျှ မခံ။ သင်းတို့ ငါတို့မြေကို ဖြတ်လျှင် အပ်တစ်ချောင်းကျသလောက်ပင် အရာမထင်စေရ' ဟု ရေးခဲ့သည်။

၁၈၈၇ ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ ဗြိတိသျှစစ်ကြောင်းများသည် နယ်မြေကို ရှင်းလင်းကြသည်။ စစ်ကြောင်းများနှင့် လိုက်ပါလာသည့် ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေး အရာရှိက ကယားပြည်နယ်တစ်နေရာတွင် သူနှင့် လာရောက်တွေ့ဆုံရန် စောလဖော်ကို ဆက်သွယ်သည်။ မိမိတို့ ဗြိတိသျှတပ်များထံတွင် သစ္စာခံဖို့ ဆွေးနွေးရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် စောလဖော်သည် နိုင်ငံရေးအရာရှိ၏စာများကို ပြန်ကြားခြင်းမပြုဘဲ သူ့ လွတ်လပ်မှုကို ခိုင်မာအောင်လုပ်ရန် အားအင်စုလည်။ သူ့ပထမမြေလှမ်းမှာ ဗြိတိသျှတို့ ဆောက်သို့ ခိုင်ခံ့သွားသော မောက်မယ်စော်ဘွားကိုတိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် စောလဖော်သည် မောက်မယ်စော်ဘွားကို တိုက်ထုတ်လိုက်ပြီးနောက် သူ့နေရာ တွင် သူ့ဩဇာခံ ခွန်နုကြူကို စော်ဘွားခန့်ခဲ့သည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အရေးပိုင်သည် အန္တရာယ်ကို ပေါ့တွက်၍မဖြစ်တော့။ ရှမ်းပြည်နယ်စော်ဘွားများ ပူးပေါင်းမိသွားလျှင် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ အာဏာစက် ပြိုကျသွားနိုင်သည်။ စောလဖော်မှာ ဩဇာရှိသူဖြစ်ပြီး နောက်လိုက်နောက်ပါ အင်အားတောင့်တင်းသူဖြစ်သည်။ သူ့စည်းရုံး လျှင် ရှမ်းပြည်ရှိ စော်ဘွားအများအပြား သူ့နောက်သို့ ပါသွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှမ်းပြည်နယ်တောင်ပိုင်းရှိ စစ်ကြောင်းကို မန္တလေးမှ မောက်မယ်သို့ အမြန်ဆုံး လွတ် လိုက်၏။ ထိုစစ်ကြောင်းသည် စောလဖော်၏လက်အောက်ခံစော်ဘွားကို မောင်းထုတ် လိုက်ကာ၊ ဗြိတိသျှဩဇာခံ စော်ဘွားတစ်ဦးကို တင်လိုက်သည်။ စောလဖော်သည် အရုံးပေးခြင်းမပြု။ သူတို့ဩဇာခံစော်ဘွားကို မောက်မယ်မှ ရုတ်သိမ်းပေးရန် ဗြိတိသျှ အရေးပိုင်ထံသို့ စာရေးသည်။ ဗြိတိသျှတို့က ထိုစာကို အကြောင်းပြန်ကြားခြင်းမပြုကြ။ ဤတွင် စောလဖော်က ဗြိတိသျှစစ်ကြောင်းကို ခေါင်းဆောင်လာသည့် စစ်ဗိုလ်နှင့် လက်ထောက်ဗြိတိသျှအရေးပိုင်တို့၏ခေါင်းကို ဖြတ်နိုင်သူအား ဆုငွေတစ်သောင်း သုံးမည်ဟု ကြော်ငြာထုတ်သည်။ အိန္ဒိယစစ်ဗိုလ်တို့၏ ခေါင်းကို ဖြတ်နိုင်သူများအားလည်း ဆိုက်သင့်သော ဆုငွေပေးမည်ဟု ကြော်ငြာထုတ်သည်။ ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် စောလဖော်သည် မန္တလေးရှိ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီးထံ စာပို့ကာ၊ မောက်မယ်ကို မိမိပိုင်ဆိုင်ကြောင်းပြင် ဆော်ပြသည်။ ထိုစာများကိုလည်း ဗြိတိသျှတို့က ပြန်ကြားခြင်းမပြုခဲ့။ သူ့စာနှစ်စောင်နှင့် ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှဝန်ရင်တော်မင်းကြီးဖြစ်သည့် ဆာချားလ်စ်ကရော့စပီတီက 'ထိုစာ နှစ်စောင်လုံးသည် ကရင်နီ (ကယား) အကြီးအကဲတစ်ယောက်အနေဖြင့် မထိုက်မတန်

မချေမငံနိုင်လှသည်' ဟု နှာကြည်းစွာ ရေးခဲ့သည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်စ်ကရော့စပိတ်သည် ခံပြင်းနေသည်။ ဤတွင် မိမိတို့အား ထောင်ထားခြားနားနေသော စော်ဘွားအကြီးအကဲတစ်ယောက်အား နှိမ်နင်းရန်၊ သူပိုင်သော သစ်တောများကိုလည်း သိမ်းယူရန် အိန္ဒိယအစိုးရထံ စာတင်သည်တွင် ဆိုင်ရာကလည်း ခွင့်ပြုလိုက်သည်။ ၁၈၈၈ ခု၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးသည် စောလဖော်ထံ ရာဇသံတစ်စောင် ပို့လိုက်၏။ ထိုရာဇသံ၌ စောလဖော်ကိုယ်တိုင် စတက်မင်းခံတပ်သို့ လာရောက်တွေ့ဆုံရန်၊ မောက်မယ်တွင် ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည့် အတွက် လျှောက်ကြေးငွေ နှစ်သိန်းပေးရန်၊ မောက်မယ်နယ်ကို သူ့လက်မှသိမ်းယူခဲ့သည့် ဗြိတိသျှတပ်များ၏ ကုန်ကျစရိတ်အဝဝကို ပေးလျှော်ရန်၊ အသုံးပြု၍ရသော မြင်းစီးသေနတ် အလက် ၅၀၀ ကို အပ်နှံရန်၊ ဗြိတိသျှအစိုးရအား နှစ်စဉ် ငွေငါးထောင် အခွန်ဆောင်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

စောလဖော်သည် လွယ်လွယ်နှင့် ငြိမ်းခြောက်၍ရသူမဟုတ်။ ရာဇသံကို အောက်ပါ အတိုင်း အကြောင်းပြန်လိုက်သည်။

'ရှမ်းပြည်နယ်အရေးပိုင် မစ္စတာ ဟီးလ်ဒါမန်းသည် လူထုများ အလန့်တကြား မဖြစ်စေရန်အတွက် အစောင့်အကြပ် အနည်းငယ်မျှဖြင့်သာ လှိုင်ကော်သို့ လာရောက်ပြီး မိမိကို တွေ့ဆုံရမည်။

'လှိုင်ကော်ကိုဇွဲ၍ သတ်မှတ်ခြင်းမှာ ယခုအချိန်၌ ကျွန်ုပ်သည် ကလေးငယ်ကို ရင်ဝယ်ပိုက်ထားရသည့် မိခင်တစ်ယောက်သဖွယ် ဖြစ်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ မိခင်သည် ကလေးမငိုစေရန် ကလေးငယ်နှင့် အမြဲရှိရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ကျွန်ုပ်သည်လည်း လှိုင်ကော်နှင့် အမြဲရှိနေရန် လိုအပ်သည်။ စတက်မင်းခံတပ်သို့ ကျွန်ုပ်သွားသည်နှင့် ကျွန်ုပ်၏လူထုများသည် စိုကိုးရာမဲ့ဖြစ်ကြတော့မည်' ဟု သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ရှမ်းပြည်နယ်အရေးပိုင် မစ္စတာ ဟီးလ်ဒါမန်းသည် ပျော့ပျောင်းသူဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိထံသို့ စောလဖော်ကိုယ်တိုင် လာစေရာမလို။ တောင်းဆိုသည့်ငွေများနှင့် မြင်းစီးသေနတ်များကို ပေးအပ်လျှင် ၁၈၈၉ ခု ဇန်နဝါရီလအထိ စောင့်မည်ဟု အကြောင်းကြားသည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်စ်ကရော့စပိတ်ကမူ စောလဖော်တွင် "သူတို့လက်အောက်သို့ ရိုးသားစွာ ဝင်ရောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်မရှိ" ဟု ယူဆသည်။

'မိမိခိုလှုံနေသော နယ်မြေမှ ထွက်လာရပြီးနောက် မိမိထောင်ထားခြားနားနေသော နိုင်ငံခြား အာဏာစက်တစ်ခုထံ လာရောက်တွေ့ဆုံရမည်ဟု အရိုင်းအခိုင်းတစ်ပိုင်း ဖြစ်သော ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးထံ တောင်းဆိုခြင်းသည် တော်တော်ခက်ခဲသောကိစ္စ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ နောက်ထပ် အချိန်ဆွဲ၍ သူ့ကို ပျောင်းပျံ့နေလျှင် အလွန်ဆုံး တောင်းပန်ရုံမျှသာ ဖြစ်နိုင်စေလိမ့်မည်။ အခြားသော စော်ဘွားတို့ကို နမူနာပြုသည့် အနေဖြင့် စောလဖော်အား ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ အတိအလင်း ဝန်ချတောင်းပန်ရန် အတင်းအကျပ် လုပ်သင့်သည်ဟု ယူဆမိပေသည်' ဟု ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး၏ ညွှန်ကြားချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုညွှန်ကြားချက်အရ ၁၈၈၈ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် စောလဖော်အား နှိမ်နင်းရန် စစ်ကြောင်းများကို စေလွှတ်ခဲ့သည်။ စစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းသည် မန္တလေးမှ သွက်လာကာ စောလဖော်၏ ခုခံမှုတို့ကို နှိမ်နင်း၏။ သူ၏မြို့တော်ဖြစ်သော စပ်လုံမြို့ကို သိမ်းယူခဲ့သည်။ အခြားစစ်ကြောင်းတစ်ကြောင်းသည် အောက်မြန်မာပြည်မှ ထွက်လာကာ သံလွင်ဒီဇင်ဘာကို ပြတ်ကျော်ပြီးနောက် ကရင်နီပြည်နယ် (ကယားပြည်နယ်) ထဲသို့ ဝင်လာခဲ့သည်။ သံလွင်ဒေသတွင် စောလဖော်တပ်များ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုကို ကာကွယ်ရန်နှင့် စောလဖော် တောင်ဘက်သို့ ထွက်ပြေးလာလျှင် ဆီးပိတ်၍ ဖမ်းရန် ပြင်ဆင်သည်။ ထိုမျှနှင့် စိတ်မချသေးသဖြင့် ဗြိတိသျှတို့လည်း ယိုးဒယားတပ် (ထိုင်းတပ်) များကို အကူအညီတောင်းကာ သံလွင်အရှေ့ဘက်ကိုလည်း ဆီးပိတ်ထားခဲ့သည်။ စောလဖော်သည် အင်အားကြီးလှသော ဗြိတိသျှတို့၏ တိုက်ကွန်တွင်းမှ ထွက်၍မရတော့။ တိုက်ပွဲများတွင် သူ့တပ်သား ၁၀၀ ကျော်တို့လည်း ကျဆုံးခဲ့ပြီး ကုလားဖြူတို့ကို ဤနည်းဖြင့် တိုက်၍မရတော့ကြောင်းကို သူသဘောပေါက်လေပြီ။ စောလဖော်သည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးရန်၊ ကမ်းလှမ်းရန် စိတ်ကူးရသည်။ သို့ရာတွင် သူ့လက်အောက်တပ်ခိုလ်များက လက်မခံကြ။ တိုက်ပွဲကို ဆက်တိုက်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် စောလဖော်သည် တောတောင်ထဲသို့ ဆုတ်ခွာသွားကာ ဗြိတိသျှတို့၏ ကမ်းလှမ်းချက်များ အားလုံးကို ပယ်ချခဲ့သည်။ ၁၈၈၉ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ရှမ်းပြည်နယ် အရှေ့ပိုင်း မစ္စတာဟီးလ်ဒါမန်းက အကြီးအကဲများ၊ ဟိန်တိုက်သူကြီးများကို ခေါ်ယူကာ စောလဖော်၏ တူတော်သူ စပ်လီကို စော်ဘွားအဖြစ် တင်မြှောက်ပေးခဲ့သည်။

‘မနက်စောစောပိုင်းတွင် စပ်လီသည် စခန်းသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ စပ်လီမှာ အသက် ၃၀ ခန့်ရှိပြီး ထက်မြက်အကင်းပါးပုံရ၍ ကရင်နီ(ကယား)လူထုများကလည်း ချစ်ခင်နှစ်သက်ကြသည်။ မွန်းတည့်အချိန်တွင် ရွေးကောက်ပွဲကို ကျင်းပပေးသည်။ မဲပေးမည့်သူမှာ စုစုပေါင်း ၂၉ ယောက်ရှိပြီး၊ ၆ ယောက်မှာ ဟိန်ခေါ် တိုက်သူကြီးများ ဖြစ်ကြသည်။ လေးယောက်မှာ စောလဖော်လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့ကြသည့် အနောက်ပိုင်း ကရင်နီပြည်နီ (ကယားပြည်နယ်) မှ အကြီးအကဲများဖြစ်ကြသည်။ ကျန်လူများမှာ သူကြီးများနှင့် သြဇာရှိသောသစ်ကုန်သည်ကြီးများဖြစ်ကြသည်။ သူတို့အားလုံးကပင် စပ်လီကို တညီတညွတ်တည်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခဲ့ကြသည်’ ဟု ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်စ်ကရော့စဝိတ်က သူ့အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

“၁၈၈၆-၁၈၉၇ ခုနှစ်၊ ဗြိတိသျှတို့၏ ရှမ်းပြည်နယ်ကို သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ ငြိမ်ဝပ် ပိတ်ဆို့အောင်လုပ်ခြင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခြင်း’ ဆိုသည့်စာအုပ်၌ မှတ်တမ်းဆရာ ဒေါက်တာ ကလားရင်စ်ဟင်ဒါရော့က စောလဖော်၏မြို့တော်ဖြစ်သော စပ်လုံမြို့ကို သိမ်းပိုက် ရာတွင်တွေ့ရသည့် ရှုခင်းကို ဤသို့ ရေးသားထားသည်။

‘စပ်လုံမြို့သည် စနစ်တကျ တည်ဆောက်ထားသော မြို့တစ်မြို့ဖြစ်ကြောင်းကို နှံ့သြဇာ တွေ့ရသည်။ မြို့လယ်ခေါင်တွင် မြောင့်တန်းသော လမ်းမကြီးသုံးခုရှိပြီးလျက် ဘက်ထားပြီး ထိုလမ်းမကြီးကို ထောင့်မန်ကျကျ ဖြတ်ထားသည့် လမ်းတိုကလေးများ

ရှိသည်။ မြို့လယ်တွင် ကြည်လင်သော တောင်ကျချောင်းတစ်ချောင်း စီးဆင်းလျက်ရှိပြီး ရေကောင်းရေသန့်ရရန်အတွက် စီမံထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အိမ်များမှာ ကျွန်းသစ်များဖြင့် ဆောက်ထားသည့် အိမ်ကြီးအိမ်ကောင်းများ ပြစ်ကြသည်။ လမ်းမီးများ၊ ကလေးလက်တွန်းလှည်းများ၊ နို့ဘူးများ၊ အနောက်နိုင်ငံ ဆေးဝါးများနှင့် အခြားသော အနောက်တိုင်းယဉ်ကျေးမှု အသုံးအဆောင်များကိုလည်း အများအပြား တွေ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် ဟော်ထဲတွင် ထိုပစ္စည်းများကို အများအပြားတွေ့ရသည်။ ထိုမျှမက ဟော်ထဲတွင် အနောက်နိုင်ငံမှ မှန်ကြီးများ၊ ပရိဘောဂအကောင်းစားများ၊ ပေါင်ဒါဘူးများ၊ မျက်ခုံးမွှေးဆွဲသည့် သွားပွတ်တံများ၊ အလှပြင်ဆိုးဆေးများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ဤသည်ကိုထောက်လျှင် ကန္တာရဝတီ၏ သစ်လုပ်ငန်းသည် အတော်ကြီးကျယ်ကြောင်းကို သိနိုင်သည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဧကလဖော်သည် ကရင်နီပြည်နယ် (ကယားပြည်နယ်) ရှိ ဧကလဖော်များကို တတ်နိုင်သမျှ သိမ်းသွင်းပါ၏။ တတ်နိုင်သမျှ စည်းရုံးပါ၏။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့ အင်အားကို မခံနိုင်တော့။ ကရင်နီပြည်နယ် (ကယားပြည်နယ်) တွင် ဗြိတိသျှထံသို့ ခူးမထောက်သူမှာ သူတစ်ယောက်တည်းသာ ကျန်တော့သည်။ ဧကလဖော်သည် ဗြိတိသျှတို့ထံ ဝင်ရောက်သွားသော ဘောလခဲစော်ဘွားနှင့် နန်းမယ်ခုံမြို့စား ဘိုးဗျား ကလေးတို့ကို စာတစ်စောင်ရေးကာ သူတို့ ဗြိတိသျှလက်အောက်သို့ မဝင်ရန် နောက်ဆုံးအကြိမ် သတိပေးသည်။

'...ဘောလခဲစော်ဘွားနှင့် ဘိုးဗျားကလေးတို့သည် ကုလားဖြူတို့ကို မိတ်ကြားခဲ့ကြသည်ဟု ကျွန်ုပ် ကြားရသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသတင်း မှန်မမှန်ကို သိသကဲ့သို့ ကျွန်ုပ်၏ကိုယ်စားလှယ်များကို လွှတ်လိုက်သည်။ ကုလားဖြူတို့ကို ကရင်နီနယ် (ကယားပြည်နယ်) သို့ မိတ်ကြားလျှင် ကျွန်ုပ်တို့ ကရင်နီလူမျိုးအားလုံး ကုလားဖြူတို့၏ ကျွန်ုပ်သပေါက် ဖြစ်ကြတော့မည်။ ကရင်နီပြည်နယ်(ကယားပြည်နယ်)ကို မျိုးရိုးစဉ်ဆက် အုပ်ချုပ်သည့် အစိုးရမျိုးကို လိုချင်လျှင် ကုလားဖြူတို့ကို မိတ်ကြားရန်မသင့်။ အကယ်၍ မိတ်ကြားပြီးဖြစ်သည်ဆိုလျှင်လည်း လာရောက်ခြင်းမပြုရန် စာပြန်ကရေးသင့်သည်။

'ကုလားဖြူတို့သည် သာမန်လူမျိုးများမဟုတ်။ မြန်မာဘုရင်ကို ဖမ်းဆီးပြီးနောက် မြန်မာဘုရင်၏ နိုင်ငံတော်ကို သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြလေပြီ။ ဤသည်ကို ဘိုးဗျားကလေးနှင့် ဘောလခဲစော်ဘွားတို့လည်း အသိဖြစ်သည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ကုလားဖြူတို့ကို ပြန်သွားရန် ပြောရမည် ဟု စာရေးအကြောင်းကြားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဧကလဖော်သည် နောက်ဆုံးအထိ ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်သွားခဲ့လေသည်။

'ဧကလဖော်သည် ဗြိတိသျှစစ်ကြောင်းတို့ တိမ်းရှောင်နေပြီးနောက် ထိုစစ်ကြောင်းများ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာသွားသည်နှင့် စပ်လျ်မြို့အနီး ရွာသစ်အမည်ရှိ ရွာကလေးတစ်ရွာတွင် နေထိုင်ရင်း နောက်တစ်နှစ်တွင် ဝမ်းရောဂါဖြင့် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက် သွားခဲ့သည်။

မန်းအပျက်တွင်ဖြင့် ကြွင့်နန်းမက်လိုက်ပုံက

သာသနာမြေပလ္လင် အသရေလှပေတဲ့
 ရွှေမြတောင် သာတဲ့ တိုက်ဆီက
 နေလနစ်ဆောင်ပါတော်မူတဲ့ အနိုက်ကိုဖြင့်
 ကတိုက်ကရိုက် အမြန်မြင်လိုက်တော
 မခံချင် မာန်ဝင်တဲ့ အစွမ်းရယ်နှင့်
 ဪ့ မန်းအပျက်တွင်ဖြင့် ကြွင့်နန်းမက်လိုက်ရပုံက
 ပုခန်းထွက်တဲ့ပြီး အကြမ်းဖက်တော့မဟဲ့လို့
 ငမ်းငမ်းတက် သရေယိုအောင်
 နန်းဆက်အမွေကိုလည်း မှန်းမိတဲ့ ပြင်...။

ထိုစဉ်က ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် ဆယ်နှစ်ရွယ် ကျောင်းသား
 ကလေးသာ ရှိသေးသည်။ ဆောင်းနေ့ခြည်တို့ ရုပ်သိမ်းစပြုနေသော မှောင်ရိုရို နိုဝင်ဘာ
 ညနေချမ်း၌ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည် အရှင်နှစ်ပါး ပါတော်မူပုံကို
 ကိုယ်တွေ့မျက်မြင် ကြိုလိုက်ရသည်။ ထိုအရွယ်သည် မြင်သမျှတွေ့သမျှတို့ကို ထင်လွယ်
 မြင်လွယ်သည့်အရွယ် ဖြစ်သည်။ ထိုအရွယ်တွင် တွေ့သမျှ မြင်သမျှတို့သည် နောင်သေ
 သည်အထိ နှလုံးသားတွင် ရွံမြဲသွားတတ်သည်။ ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းသည်
 ထိုအကြောင်းကို နောင်တွင်လည်း ပါးစပ်မှ တဖွဖွပြောတတ်သည်။ သူ့ကဗျာများထဲတွင်
 လည်း အခွင့်သင့်သလို ရေးတတ်သည်။

အထက်ပါကဗျာတွင် မဟာမှိုင်းသည် သူ့ဆယ်နှစ်သားက ခံစားခဲ့ရပုံကို ပြန်ဖွဲ့
 ထားသည်ကို မြင်နိုင်သည်။ မန်းအပျက်ကို မြင်လိုက်ရသဖြင့် ပုခန်းတစ်ခိုက်သို့
 ထွက်ပြီး အကြမ်းဖက်ချင်စိတ်များ ပေါ်ခဲ့မိကြောင်း နောင်တွင် ရေးဖွဲ့ခဲ့လေသည်။

ဆယ်နှစ်သားအရွယ် လူမမည်မျှသာဖြစ်သည့် သူငယ်ကလေးတစ်ယောက်ပင်လျှင်
 'ပုခန်းထွက်၍ အကြမ်းဖက်' လိုစိတ်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဆိုလျှင်၊ ထိုစဉ်က မြန်မာ
 လူထု၏ခံစားချက်ကို ကျွန်တော်တို့ အလွယ်တကူ ခန့်မှန်းနိုင်ကြပါသည်။

ဆရာကြီးသည် ထိုစဉ်က လူမည်အရွယ်ဖြစ်သဖြင့် 'ပုခန်းထွက်၍ အကြမ်းဖက်' ခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့သော်လည်း၊ ထိုစဉ်က မြန်မာလူထုသည် အင်္ဂလိပ်တို့၏ ကျူးကျော်စစ်ကို အကြမ်းဖက်၍ ခုခံခဲ့ကြလေသည်။

မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်း၌ မင်းသားမင်းမြေးများ၊ မှူးမတ် မျိုးနွယ်များ၊ တပ်မှူးတပ်သားများ၊ ရဟန်းတော်များနှင့် 'လူဆိုးစားပြ' ဆိုသူ အရပ်သားများ စသဖြင့် အမျိုးအစားငါးမျိုးတို့က ခေါင်းဆောင်ခဲ့ကြောင်းကို တစ်နေရာတွင် ကျွန်တော် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

မင်းသားမင်းမြေးများမှာ ဘုရင်၏သားတော် မြေးတော်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ မှူးမတ်များမှာ ဝန်းသိုဇော်ဘွား၊ ကန္တာရဝတီဇော်ဘွား၊ ကချင်အကြီးအကဲများနှင့် ချင်းအကြီးအကဲများ ဖြစ်ကြပါသည်။ သူတို့သည် ယိုလွင်းပျက်စီးသွားခဲ့ရသော အမျိုးသား အချုပ်အခြာအာဏာကို တည်မတ်ထိန်းသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ပါသည်။

တတိယအမျိုးအစားမှာ တပ်မှူးတပ်သားများ ဖြစ်ကြပါသည်။

၁၈၈၅ ခုနှင့် ၁၈၉၀ ကြားတွင် အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲကို ခေါင်းဆောင်ခဲ့ကြ သည့် တပ်မှူးတပ်သားများအနက် ထင်ရှားသူများမှာ ပရိုဂျီ (ဗန်ဂျီ)နယ်တွင် လှုပ်ရှား ခဲ့ကြသည့် ဦးသာကြီးနှင့် ဘုရင်ခံမင်းသားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တပည့် တစ်ဦးဖြစ်သူ ဦးသာကြီးသည် ပရိုဂျီနယ် အရှေ့မြောက်ပိုင်းကို တာဝန်ယူ၍ ဗြိတိသျှအစိုးရကိုယ်စား အုပ်ချုပ်ခဲ့ရသည်။ ထို့နောက်တွင် ဦးသာကြီးသည် ဗြိတိသျှ တို့၏ သစ္စာကို ဆက်လက်ခံယူခြင်းမပြုတော့ဘဲ အမျိုးသားခုခံရေး လှုပ်ရှားမှုထဲတွင် ပါဝင်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်လောက်တွင် မြင်ကွန်းမင်းသား၏ ဆွေတော်မျိုးတော်တစ်ဦး ဆိုသူ ဘုရင်ခံမင်းသားသည်လည်း မန္တလေးနှင့် စစ်ကိုင်းနယ်တွင် လှုပ်ရှားနေခဲ့သည်။ ဘုရင်ခံမင်းသားသည် စစ်ကိုင်းတွင် ဗိုလ်ညီဦးနှင့် ပူးပေါင်းကာ နောက်ပိုင်းတွင် ပရိုဂျီနယ်ထဲသို့ ရောက်လာခဲ့ပြီး ဦးသာကြီး၏အစုနှင့် ပူးပေါင်းလိုက်သဖြင့် သူတို့ အင်အားသည် ကြီးမားလာခဲ့သည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဦးသာကြီးနှင့် ဘုရင်ခံမင်းသားတို့၏ ပုန်ကန်မှုကို နှိမ်နင်းရန်အတွက် စစ်တပ်များကိုလွှတ်၍ နှိမ်နင်း ခဲ့သည်။ ချောင်းခွတွင် သူတို့နှစ်ဦး ရောက်နေသည်ဟု ကြားရသဖြင့် ချောင်းခွသို့ တိတ်တဆိတ် ချီတက်ကာ အလစ်တွင် ဝင်တိုက်ခဲ့သည်။ ဦးသာကြီးနှင့် ဘုရင်ခံမင်းသား တို့သည် လွတ်မြောက်သွားကာ၊ ချင်ပြစ်တွင် အခြေစိုက်စခန်းတည်ဆောက်ပြီး လက်နက် ကိုင် ခုခံမှုကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲကြသည်။ ၁၈၈၇ ခု အောက်တိုဘာလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှတို့က ချင်ပြစ်ကို ဝင်တိုက်သည်တွင် မြန်မာမျိုးချစ်များက အပြင်းအထန် ခုခံတိုက်ခိုက်ကြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲ၌ အင်္ဂလိပ်တို့ဘက်မှ တပ်မှူး ဗိုလ်မှူး ကင်ဒီနှင့် ချင်းတွင်းဒီဇကြိတ် လက်ထောက်အရေးပိုင် ဗိုလ်ကြီး ဘီစီးလ်တို့ ကျဆုံးကြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဦးသာကြီးနှင့် ဘုရင်ခံမင်းသားတို့လည်း အသက်ကို ပေးလှူ သွားခဲ့ကြသည်။ ထင်ရှားသော အခြားတပ်မှူးနှစ်ဦးတို့မှာ ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသားနှင့် စကြာ မင်းသားတို့ဖြစ်သည်။ ထိုမင်းသားနှစ်ပါးသည် မည်သည့်အဆက်အနွယ်ဟု မသိရသော်

လည်း သူတို့ကိုယ်သူတို့ မင်းသားဟု အမည်ခံယူခဲ့ကြသည်။

ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသားသည် ၁၈၈၆ ခုနှစ်ထဲတွင် အင်းဝနယ်ထဲတွင် လှုပ်ရှားနေခဲ့ရာမှ ရန်သူတို့ ဖိအားပြင်းသဖြင့် တောင်ဘက် မလှိုင်နယ်ထဲသို့ ဆုတ်ခွာလာခဲ့သည်။ ထို့နောက် ရမည်းသင်းနှင့် ပျဉ်းမနားနယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပြန်ကာ မည်းသင်းလယ်ဝန်၊ သိမ်ကုန်းသူကြီး စသူတို့နှင့် ပူးပေါင်း၍ ဗြိတိသျှတို့ကို ထိုးစစ်များ ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများကို ဖြတ်တောက်ကာ ပျဉ်းမနားမြို့ကိုပင် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ထိုနှစ် မိုးရာသီအကုန်တွင် ဗြိတိသျှတို့က ထိုးစစ်သစ် ဘစ်ရပ် ဆင်နွှဲကာ ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသား၏ ခေခန်းကို ဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသားသည် အခြေအနေမကောင်းသဖြင့် ထိုခေခန်းမှ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရသည်။ ဆဲသို ဆုတ်ခွာလာခဲ့စဉ်မှာပင် ဗြိတိသျှအစိုးရအရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သော ဗိုလ်အက်ကာစလေကို ကျဆုံးအောင် တိုက်ခဲ့သေးသည်။ ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသားသည် နောက်ဆုံးတွင် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ရွာငံနယ်ထဲသို့ ဆုတ်ခွာခဲ့ကာ ခုခံရေးစစ်ပွဲကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ ရွာငံမြောက်ဘက် သရက်ခြံတိုက်ပွဲတွင် ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသားနှင့် သူ့ရဲဘော် အများအပြား ကျဆုံးခဲ့ကာ သူတို့ ခုခံအစု၏ ခုခံမှုသည် ပြိုကွဲသွားခဲ့ရသည်။

ကြည့်မြင်တိုင်မင်းသား၏ ပြောက်ကျားနယ်မြေသည် အင်းဝ၊ ကျောက်ဆည်၊ နီဟိုလား၊ ရမည်းသင်း၊ ပျဉ်းမနား စသည့် အရှေ့ဘက်မြေလတ်ပိုင်းဖြစ်ပြီး အရှေ့ရိုးမ တစ်ဝိုက်ကို အခြေခံစခန်းအဖြစ်ထား၍ လှုပ်ရှားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

နောက်တစ်ဦးမှာ စကြာမင်းသားအမည်ခံသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ စကြာမင်းသားသည် မန္တလေးတစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားနေခဲ့ရာမှ ဗြိတိသျှတို့ ဖိအားပြင်းလာသဖြင့် ကျောက်ဆည်နယ်မောဒေသသို့ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ မော့ငွေခွန်များ၏ ဆောက်ခံမှုကို ရရှိလာသည့်အခါတွင် စကြာမင်းသားသည် အရှေ့ဘက် ဘောတောင် များထဲသို့ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ကာ၊ ထိုဒေသမှနေ၍ ကျောက်ဆည်ခရိုင်ထဲသို့ မကြာခဏ ခင်းတိုက်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လောက်ဆောက်စော်ဘွား ပမ်းဆီးကာ ဗြိတိသျှတို့ လက်သို့ အပ်ခဲ့သဖြင့် ဗြိတိသျှတို့၏ သေဒဏ်ပေးခြင်းကို ခံသွားရသည်။

နောက်တစ်ဦးမှာ မင်းတပ်သူကြီး ဗိုလ်ဆွေဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်က ဗိုလ်ဆွေသည် အသက် ၄၀ ဆယ်ရှိလေပြီ။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ဆွေသည် ဗြိတိသျှတို့ကို အနိုင်မခံအင်းမပေးဘဲ ဆက်၍တော်လှန် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ဗိုလ်ဆွေသည် မင်းဘူးအနောက်ဘက်ရှိ စရာဝတီနှင့် ရခိုင်ရိုးမကြားရှိ ဒေသကို ပြောက်ကျားနယ်မြေအဖြစ် ထူထောင်ကာ ဗြိတိသျှတို့ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၅ ခု ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် ဗိုလ်ဆွေသည် ငယ်ပိဋ္ဌာနတစ်ခုကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလထဲတွင် မလွန်မြို့နယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။ မလွန်နယ်ထဲတွင် ဗြိတိသျှတို့နှင့် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားပြီးနောက် အနောက်ဘက် ရခိုင်ရိုးမဆီသို့ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာသွားခဲ့သည်။ ၁၈၈၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လထဲတွင် ဗိုလ်ဆွေသည် တောင်ပေါ်မှ ဆင်းလာခဲ့ပြန်ကာ မြို့သစ်နယ်ကို ဝင်တိုက် ငြိမ်းသည်။ ဗြိတိသျှတို့က အင်အားကောင်းကောင်းဖြင့် လိုက်လံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည့်အခါ

တွင် ဗိုလ်ဆွေသည် ယောနယ်ထံသို့ ပြန်လည်ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ပြန်ကာ လူသူလက်နှစ်စုဆောင်းပြန်သည်။ သို့ဖြင့် ဗိုလ်ဆွေသည် နိုင်နိုင်လျှင် ရန်သူကိုဝင်တိုက်ပြီး၊ ရန်သူက ပိတိုက်သည်နှင့် တောတောင်များဆီသို့ ဆုတ်ခွာသွားတတ်သည်။ ဗိုလ်ဆွေသည် ရန်သူတိုက်လျှင် နောက်သို့ဆုတ်သည်။ ရန်သူများလျှင် ဝင်၍နှောင့်ယှက်သည်။ ရန်သူပန်းလျှင် တက်၍တိုက်သည်။ သို့ဖြင့် ဗိုလ်ဆွေသည် ခေတ်သစ်ပြောက်ကျားစစ်စီနည်းပရိယာယ်များကို သူ့နည်းနှင့်သူ စောစီးစွာ အသုံးချခဲ့သူဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိသည်။

ယောနယ်ထံသို့ဆုတ်သွားသော ဗိုလ်ဆွေသည် ၁၈၈၆ ခု မေလထဲတွင် ပြန်လည်လှုပ်ရှားစ ပြုလာပြန်သည်။ ဗိုလ်ဆွေ၏ရန် ကြီးမားလာသည့်အခါ၌ ဗြိတိသျှတို့က ဗိုလ်ဆွေအား ဆုငွေတစ်ထောင်ထုတ်သည်။ ထို့နောက် ငါးထောင်ထုတ်သည်။ ဗိုလ်ဆွေကလည်း မင်းဘူးအရေးပိုင်မစွတာဖယ်ယာကိုဖမ်းမိလျှင် ဆုငွေငါးရာပေးမည် ဟု ကြေညာသည်။

၁၈၈၆ ခုဇွန်လထဲတွင် မင်းဘူးအရေးပိုင် ဖယ်ယာသည် ဗိုလ်ဆွေ၏ အမာနယ်မြေတစ်ခုဖြစ်သည့် ပတိမ်း-ငမဲကို ဝင်တိုက်သည်။ ပတိမ်းတွင်ရောက်နေသည့် ဗိုလ်ဆွေကို ဇွန်လ ၇ ရက်နေ့ညတွင် ဝင်တိုက်သည်၌ ဗိုလ်ဆွေ၏တပ်သားများက အပြင်းအထန် ခုခံခဲ့ကြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် မင်းဘူးအရေးပိုင် မစွတာဖယ်ယာ ကျဆုံးခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတပ်များလည်း ပြန်၍ဆုတ်ခွာခဲ့ရသည်။

ပတိမ်းတိုက်ပွဲသည် မြန်မာအမျိုးသားခုခံရေးအင်အားစုများ၏ အောင်ပွဲကြီးဖြစ်ပြီး ဗြိတိသျှတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို များစွာ ထိခိုက်စေခဲ့သော တိုက်ပွဲကြီးဖြစ်သည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် အင်အား ထပ်မံဖြည့်တင်းကာ ဗိုလ်ဆွေရောက်နေသည့် ငမဲကို ဝင်၍ တိုက်ကြပြန်သည်။ ၁၈၈၆ ခု ဇူလိုင်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် ငမဲအနီးတွင် တိုက်ပွဲအကြီးအကျယ်ဖြစ်ပွားသည်။ ဗိုလ်ဆွေသည် ထိုဒေသမှ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ပြီး ဗြိတိသျှတို့က ငမဲကို သိမ်းနိုင်သော်လည်း အင်အားမရှိသဖြင့် ကြာရှည်ထိန်းသိမ်းမထားနိုင်ဘဲ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရသည်။ ဤတွင် ဗိုလ်ဆွေသည် ငမဲကို ပြန်သိမ်းကာ သူ့အခြေစိုင်းများကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့အဖို့ ဗိုလ်ဆွေကို အပြီးအပြတ်ရှင်းမှ ဖြစ်တော့မည်။ ထို့ကြောင့် ဗိုလ်ဆွေကို ဖြားယောင်းသိမ်းသွင်းသည့်နည်းဖြင့် မိမိဘက်သို့ ပါလာအောင် ကြိုးစားကြည့်သည်။ မိမိတို့ထံ လက်နက်ချ ဝင်ရောက်လာခဲ့လျှင် ဗိုလ်ဆွေအား ငမဲတွင် လက်ထောက်နယ်ပိုင် ခန့်မည်။ ဖယ်ယာအား သတ်မှုအတွက် အပြစ်ဒဏ်မှ လွတ်မည်ဟု အကြောင်းကြားသည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ဆွေက ဗြိတိသျှတို့၏ကမ်းလှမ်းချက်ကို ငြင်းပယ်ကာ ဆက်လက်၍ လက်နက်ကိုင် ခုခံရေးစစ်ကို ဆင်နွဲသည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် မြင်းတပ်၊ မြင်းစီးခြေလျင်တပ်တို့ဖြင့် ထိုဒေသတစ်ဝိုက်ကို ပိုက်စိပ်တိုက်၍ ရှင်းလင်းကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့ အင်အားကြီးတိုင် ဗိုလ်ဆွေသည် လက်နက်ချခြင်းမပြု။ ရတနာသမျှ လူသူတို့ကို စုဆောင်းကာ၊ ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

သရက်ဖြူ အနောက်ဘက် မီးလှန်ကုန်းရွာအနီးရှိ လျှိုထဲတွင် လူဆယ်ယောက်ဖြင့် နမ်းအောင်းနေစဉ် ဗြိတိသျှတို့က အလစ်ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် ခိုလှုံဆွေသည် ဇာတ်ပွဲတွင် ကျဆုံးခဲ့ရလေသည်။

အခြားတပ်မှူးတစ်ဦးမှာ ဝဲလောင်နယ်မှ မြင်းခေါင်း ခိုလှုံရာညွန့် ဖြစ်သည်။ ဝဲလောင်သည် မြင်းခြံနယ် တောင်သာနှင့် ပုပ္ဖားကြားရှိ ရွာကြီးတစ်ရွာဖြစ်သည်။ မြင်းကောင်းမြင်းသန် ပေါသည်ဟု နာမည်ကြီးသည်။

ခိုလှုံရာညွန့်ကို ဝဲလောင်ရွာ မြင်းခေါင်းကြီး ဦးခိုနှင့် ပင်းတလဲလှိုင်သာဖြူသူကြီး ဘေး ဒေါ်ဖူးတို့မှ ၁၂၁၉ ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၂ ရက်နေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ဆယ်က ၁၄ နှစ်တွင် ခိုလှုံရာညွန့်အား ဖခင်ကြီးက မန္တလေးနေပြည်တော်သို့ပို့ကာ

ရွှေပြည်ဝန်၊ ယောအတွင်းဝန် ဦးဖိုးလှိုင်ထံတွင် အပိန်၍ ပညာဆက်လက် ဆည်းပူး နေသည်။ ယောအတွင်းဝန်ထံတွင် ကွမ်းရေတော်ကိုင်း၊ စာတော်ဖတ် စသဖြင့် အမှုထမ်း ဖြစ်သည်။ ခိုလှုံရာညွန့် အရွယ်ရောက်သည့်အခါတွင် ယောမင်းကြီးက ပင်းတလဲ

မြို့မင်း၏သမီး ခင်ခင်တုတ်နှင့် လက်ထပ်ပေးခဲ့သည်။ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ် ဇီ သိမ်းပိုက်လိုက်သောအခါတွင် ခိုလှုံရာညွန့်သည် ဝဲလောင်သို့ ပြန်လာခဲ့ကာ လူသူ

ထက်နက် စုရုံး၍ ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ခိုလှုံရာညွန့်သည် ဝဲလောင် မှတ်တိုင်တွင် ခံတပ်များ တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ စကြာခံတပ်၊ ဒေါင်းညီနေောင် ခံတပ်၊ ကညီရာစာခံတပ်၊ နတ်မြင်းပျံခမတပ်၊ စတုရန်းကျောက်ခုတ်ခံတပ်၊ နဂါးမြေ

ခံတပ်နှင့် ဧမ္မာတံခံတပ် စသည့် ခံတပ်ကြီး ခုနစ်ခုတို့သည် ယခုတိုင် ဝဲလောင်အနီး ဘန်တိုက်တွင် ရှိနေသေးသည်။ ဗြိတိသျှတပ်များက မြင်းခြံကို သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် တောင်သာနယ်ထဲသို့ စစ်ဆင်ရေးလုပ်လာသည့်အခါတွင် ခိုလှုံရာညွန့်သည် သူ

ထက်အောက်ရှိ ရွာပေါင်း ၄၄ ရွာမှ လူငယ်များကို စုစည်းကာ ခုခံရေးမစ်ပွဲများကို ဆက်တိုက် ဆင်နွှဲသည်။ ပထမဆုံးတိုက်ပွဲမှာ ကျောက်ကာရွာတိုက်ပွဲဖြစ်ပြီး အမြင်းအထန် ဘက်ခိုက်ကြသည်တွင် နှစ်ဖက်စလုံးမှ အကျအဆုံး များလှသည်။ ဒုတိယတိုက်ပွဲမှာ

ဘေးကန်ဈေးကုန်းတိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ ရန်သူ ၅၀ ခန့် ကျဆုံး၍ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် ခိုလှုံရာညွန့်၏တပ်များနှင့် ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲ ခြောက်ကြိမ်မျှ

ဘက်ခိုက်ခဲ့ကြသော်လည်း ခိုလှုံရာညွန့်၏တပ်များကို နိုင်အောင် မတိုက်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေ ကြသည်။ ထို့ကြောင့် တပ်ကုများဖြင့် ဝဲလောင်နယ်တစ်ဝိုက်ကို စစ်ဆင်ရေး အကြီး

အကျယ် လုပ်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ခိုလှုံရာညွန့်၏တပ်ကို နိုင်အောင်မတိုက်နိုင်ဘဲ ဖြစ် နေသည်။ ခိုလှုံရာညွန့်သည် ဝဲလောင်နယ်တစ်ဝိုက်တွင် တံတိုင်းကြီးသဖွယ် ဖြစ်နေ သည်။ ဗြိတိသျှတို့က ခိုလှုံရာညွန့်၏ အမာခံစခန်းဖြစ်သော ဝဲလောင်ရွာကို သိမ်းပိုက်

ဘက်သည်အခါတွင် ခိုလှုံရာညွန့်သည် ဆီတ္တိုင်းရွာအနီးရှိ မြင်းခိုင်းတောင်နှင့် ဝါးနက် ဆူတောင်တို့တွင် ခံတပ်များ တည်ဆောက်ကာ ဝဲလောင်ကို တိုက်သည်။ နဂါးခိုလှုံ ရွာအနီးရှိ တယုတောတောင်အနီးသို့ ဗြိတိသျှတပ်များ ရောက်လာအောင် မြန်မာတို့က စစ်မျှ တိုက်ခိုက်သည့်အခါတွင် ဗြိတိသျှတို့ အများအပြား ကျဆုံးခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၉

ခုနစ်နောက်ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှတို့က မြင်းစီးတပ်သား ၅၀၀ ဦးဆောင်သည့် ခြေလှမ်း တပ်များဖြင့် ဗိုလ်ရာညွန့်၏စခန်းကို ထပ်မံ တိုက်ခိုက်ပြန်သည်။ ဤတွင် ဗိုလ်ရာညွန့်၏ တပ်များက အပြင်းအထန် ခုခံကြပြန်သဖြင့် ဗြိတိသျှတပ်များ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ရသည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှဘုရင်မကြီး၏ ဆွေတော်မျိုးတော်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီး တစ်ဦး ကျဆုံးခဲ့သည်ဟု မှတ်တမ်းတင်စောင်တွင် တွေ့ရသည်။

အရေးတော်ပုံတစ်ခုတွင် သူရဲကောင်းများရှိသကဲ့သို့ သစ္စာဖောက်များလည်း ရှိတတ်သည်မှာ ဓမ္မတာဖြစ်သည်။ ဗိုလ်ရာညွန့်၏ အရေးတော်ပုံတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် သံမီးကျည်ဆိုသူ သစ္စာဖောက်တစ်ဦးကို အသုံးချလာခဲ့သည်။ သံမီးကျည်သည် တောင်သာ ပြို့နယ်ကျေးရွာများတွင် အနိုင်ကျင့် ဗိုလ်ကျနေသော ဒေသခံလူဆိုးဗိုလ်တစ်ဦး ဖြစ် သည်။ သံမီးကျည်သည် မျက်နှာဖြူ ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီးတစ်ဦးနှင့်အတူ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသွားခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် ဗိုလ်ရာညွန့်ကို တိုက်၍မနိုင်သည့်အခါတွင် ဗိုလ်ရာညွန့်၏ ဆွေမျိုးသားချင်းများကို ဖမ်းဆီးနှိပ်စက်ခြင်း၊ သူ့ကို ထောက်ခံသောရွာများကို မီးတင် ရှို့ခြင်း၊ မြန်မာအချင်းချင်း အထင်မှားအောင် သွေးခွဲခြင်း စသည့်နည်းများကို သုံးလာ ကြသည်။ ရွာသားများ ဒုက္ခရောက်အောင် အမျိုးမျိုး နှိပ်စက်ကြသည်။ မြန်မာမျိုးစွန့် တပ်သားများအား လူဆိုးဓားပြများဟုဆိုကာ ရက်စက်စွာ သတ်ဖြတ်နှိမ်နင်းခဲ့ကြသည်။ မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲကို လူဆိုးဓားပြတို့၏လုပ်ရပ်ဟု အသရေဖျက်ခဲ့ ကြသည်။

မြန်မာအမျိုးသားတို့၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲသည် လူဆိုးဓားပြများ ထကြွသောင်းကျန်း ခြင်းမဟုတ်ကြောင်းကို အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်းဆရာ နစ္စဝက်က 'ဗြိတိသျှလက်အောက် မရောက်မီနှင့် ရောက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ ဆိုသည့်စာအုပ်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ရေးထားခဲ့သည်။

'(မြန်မာအမျိုးသားတို့၏ ထကြွမှုသည်) စစ်မှန်သော ပကတိမျိုးချစ်စိတ်လည်း မဟုတ်။ အလားတူပင် လူဆိုးဓားပြ သောင်းကျန်းမှုသက်သက်လည်း မဟုတ်ချေ။ ထိုထကြွမှုသည် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်သည့် လက်နက်ကိုင် ခုခံမှုဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုထကြွမှုကို ပြင်းပြင်းထန်ထန် နှိမ်နင်းဖို့လိုသည်။ ထိုလက်နက်ကိုင် အစုများသည် ချိုခိုတိုက်ခိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ စစ်တပ်ကင်းစခန်းများနှင့် ပုလိပ် ဌာနများကို အလစ်အငိုက် တိုက်ခိုက်ရာတွင်လည်းကောင်း လွန်စွာအတင့်ရပြီး လွန်စွာ လျင်မြန်ကြသည်။ သူတို့သည် ရိက္ခာနှင့် အခြားပစ္စည်းများအတွက် ရွာများကို အမှီ ပြုနေကြသည်။

'...ထိုသို့သော တော်လှန်မှု၊ ပုန်ကန်ထကြွမှုနှင့် ရာဇဝတ်မှုမျိုးကို နှိမ်နင်းရာတွင် အခက်အခဲ မည်မျှကြီးမားမည်ကို အလွယ်တကူ ခန့်မှန်းနိုင်ကြရာသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့၏ ရေသောက်မြစ်ကို အပြတ်တူးဖော် ရှင်းလင်းပစ်ရန် လိုသည်။ ထိုသို့ရှင်းရန် အတွက် ယင်းတို့ကို အပြိတမ်း လိုက်လံတိုက်ခိုက်ရန်၊ အထီးကျန်ဖြစ်အောင်လုပ်ရန်၊

လွှာထဲရှိ ဆွေမျိုးသားချင်းများ၊ မိတ်ဆွေများနှင့် အဆက်ပြတ်အောင်လုပ်ရန်၊ ရွာများထဲတွင် သူတို့အား တိတ်တဆိတ် ထောက်ခံသူများ မရှိအောင်လုပ်ရန် လိုသည်။ အချို့ နေရာများတွင် ယင်းလက်နက်ကိုင်တို့သည် ၂၀၀၀ မှ ၃၀၀၀ အထိ လျင်မြန်စွာ ရုန်းနိုင်သဖြင့် ထိုသို့သော စုစည်းမှုများကို မလုပ်နိုင်အောင်လုပ်ရန် လိုသည်'ဟု ရေးခဲ့လေသည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် ထိုနည်းများဖြင့် ဗိုလ်ရာညွန့်၏အင်အားစုကို ဖြိုခွဲရန် ကြိုးစားကြသည်။ ဝဲလောင်နယ်တစ်ဝိုက်ရှိ ရွာများကို မီးရှို့ကြသည်။ ဆွေမျိုးသားချင်းများ၊ မိတ်ဆွေများကို ဖမ်းဆီး သတ်ဖြတ်ကြသည်။ သြဇာကြီးမားသော ဘုန်းတော်ကြီးများမှ တစ်ဆင့် မြန်မာမျိုးချစ်တို့ကို အကြပ်ကိုင်ကြသည်။

ထိုသို့ အကြပ်ကိုင်မှုများကြောင့် ဗိုလ်ရာညွန့်သည် ၁၈၉၀ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရထံ လက်နက်ချခဲ့သည်။ '၁၂၅၂ ခု ကဆုန်လ ညနေစောင်း နေအေးချိန်တွင် ဗိုလ်ရာညွန့်သည် သျှောင်အချောသားကိုထုံးကာ၊ ရွှေကျင်ခတ်ပဝါဖြင့် ပတ်လျက် ပိတ်ပါးရင်ပုံးအင်္ကျီ၊ ပိတ်ဖြူပုဆိုးကိုဝတ်လျက်၊ စိပ်ပုတီးကိုကိုင်၍ နောက်ပါတပည့် တပန်းများနှင့်အတူ လက်နက်ချ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်' ဟု လက်ရေးမှတ်တမ်းတစ်စောင်တွင် ရေးသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် မိမိသဘောအရ လက်နက်ချ၍ ဝင်ရောက်လာသော ဗိုလ်ရာညွန့်ကို သူပုန်ဟု အမည်တပ်ကာ တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးပြီးနောက် ကြီးမိန့်ပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဆရာတော်များ၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ ကြီးမိန့်ကို တစ်သက်တစ်ကျွန်းအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုက်လာ ကပ္ပလီကျွန်းသို့ ပို့လိုက်သည်။ ဗိုလ်ရာညွန့်သည် တစ်ကျွန်းတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ပြစ်ဒဏ်ခံခဲ့ရပြီးနောက်၊ ၁၉၂၈ ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်သို့ ပြန်လာခဲ့ကာ ဝဲလောင်ရွာသစ်တွင် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့သည်။

အခြားထင်ရှားသော အမျိုးသားခုခံရေးတပ်မှူးတစ်ဦးမှာ ဦးပေါင်ဖြစ်သည်။ ဦးပေါင်သည် အနောက်ဝင်းတော်မှူးဖြစ်ပြီး မြင်ခိုင်းမင်းသား၏အောက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ မြင်ခိုင်းမင်းသား ကျဆုံးသွားသည့်အခါတွင် စကြာမင်းသားအောက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သည်။ မန္တလေးနှင့် ကျောက်ဆည်တစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားခဲ့ပြီး၊ ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ဖမ်းဆီးကွပ်မျက်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။

ဗိုလ်တုတ်ကျော်သည် စစ်ကိုင်းခံတပ်ရှိ ပင်းအတွင်းဝန်လက်အောက်တွင် တပ်မှူးကြီးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး၊ မိတ္ထီလာတစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားခဲ့ရာမှ ၁၈၈၇ ခု မေလထဲတွင် ကျဆုံးသွားခဲ့သည်။

တောင်တွင်းကြီးတစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားခဲ့သော ဗိုလ်မင်းရောင်သည် ၁၈၈၇ ခုနှစ် မေလထဲတွင် တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးခဲ့ပြီး၊ ဗိုလ်တုတ်ကြီးသည် ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် ဖမ်းဆီးကွပ်မျက်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်။

အင်းဝတစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားခဲ့ကြကာ ဗိုလ်ရွှေရန်နှင့် ဗိုလ်တုတ်တို့သည် ၁၈၈၈ ခုနှစ်တွင် တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသွားခဲ့ကြသည်။

ပုပ္ပားတစ်ဝိုက်တွင် လှုပ်ရှားခဲ့သော ဗိုလ်ချိုသည် ၁၈၉၆ ခုနှစ်တွင် ဖမ်းဆီး

ကွပ်မျက်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။

ယောနုယံတွင် လှုပ်ရှားခဲ့ကြသော ဗိုလ်သားနှင့် ဗိုလ်စကားတို့သည် ၁၈၈၈ ခုနှစ်၊ ၁၈၈၉ ခုနှစ်တွင် တိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးသွားခဲ့ကြသည်။

ကျွန်တော်သည် အမျိုးသား အချုပ်အခြာအာဏာအတွက် မိမိတို့၏အသက် သွေးကို ပူဇော်သွားခဲ့ကြသော တပ်မှူးတပ်သားတို့၏ စာရင်းကို ဖတ်ရင်း၊ မဟာမိုင်း၏ ကဗျာကို ရွတ်နေမိလေသည်။

ဪ မန်းအပျက်တွင်ဖြင့် ကြံ့ငန်းမက်လိုက်ရပုံက
ပုခန်းထွက်တဲ့ပြီး အကြမ်းဖက်တော့မဟဲ့လို့
ငမ်းငမ်းတက် သရေယိုအောင်
နန်းဆက်အမွေကိုလည်း မှန်းမိတဲ့ပြင်...။

(၁၇)

အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်းမှ သာသနာ့အလံ

၁၂၄၇ ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁ ရက်နေ့ (၁၈၈၅ ခု နိုဝင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့) ဆွင် မြန်မာလွတ်တော်က သီပေါဘုရင်၏ စစ်ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာလိုက်သည်။ ထိုလွတ်တော် အစည်းအဝေးမတိုင်မီ မနက်ပိုင်းညီလာခံတွင် ဝန်ရှင်တော် ဆူတိုဝန် လယ်ကိုင်းမြို့စားမင်းကြီး၊ ဝန်ရှင်တော် တောင်ခွင်မြို့စားမင်းကြီး၊ အတွင်းဝန် ဋီသစ် မြို့စားမင်း၊ အတွင်းဝန် ရွှေတိုက်ဝန် ပေါက်မြိုင် မြို့စားမင်း၊ အတွင်းဝန် ဘကျာက်မြောင်းမြို့စားမင်း၊ အတွင်းဝန် အရှင်နန်းမတော် မိပုရားခေါင်ကြီး ဘုရားဝန်၊ ဦးခိုင်းမြို့စားမင်းတို့ အစုံအညီ တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ နေ့လယ်ပိုင်းတွင် ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီးသုံးပါး တက်ရောက်သည့် လွတ်တော်က အောက်ပါကြေညာစာတမ်းကို ထုတ်ပြန်သည်။

‘...မိစ္ဆာအယူရှိသော ကုလားလူမျိုးတို့သည် သာသနာတော်မြတ် အစီးအပွား ဘက်ပြား ဆုတ်ယုတ်စေရန်အကြောင်း၊ နိုင်ငံတော်အစဉ်အလာ ဓလေ့ထုံးစံများကို လွန်ကျူးရန်အကြောင်း၊ မြန်မာအမျိုးသားတို့ ဂုဏ်အသရေ ယုတ်ညံ့ရန်အကြောင်းတို့ကို ဘင်းမာဇွာ ပြောဆို၍ နိုင်ငံတော်ကို ရန်ပြုမည်ကဲ့သို့ ဟိန်ဟန်ပြုသ အကြံအစည် ပြုလုပ်ရှိသည်ကို တိုင်းကြီးပြည်ကြီး ဓလေ့ထုံးစံနှင့်အညီ၊ တရားသဖြင့် လမ်းပြောင့်လမ်းမှန် ကြွသည့် စကားရပ်များနှင့် ပြန်ကြားပြောဆိုရန် ရှိသည်။

‘... မိစ္ဆာကုလားတို့ နိုင်ငံတော်ကို တစ်စုံတစ်ရာ ထိပါးလှုပ်ခြောက်လာလျှင် သာသနာတော်အကျိုး၊ တိုင်းကျိုးပြည်ကျိုး မဆုတ်ယုတ်စေရန် စောင့်ရှောက်တော်မူသည့် အတိုင်း...’ဟူ၍လည်းကောင်း၊

‘...သာသနာတော်မြတ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ အမျိုးသားတို့၏ ကျွက်သရေကို စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ ပြည်သူတို့၏ အလုပ်အဆောင် အကျိုးစီးပွားကို စောင့်ရှောက်ရခြင်းများသည် သာသနာတော်ကျိုး၊ အရှင်ကျိုး၊ ကိုယ်ကျိုးသုံးပါးစုံ ပြီးစီး၍ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သော အကျိုးထူးကို ရရာသည်နှင့်အညီ’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊
‘...ရာသုံးနေရာတွင် သာသနာနှင့် ပတ်သက်၍ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

မြန်မာတို့၏ ခုခံရေးစစ်ပွဲတွင် လက္ခဏာချက်သုံးချက် ရှိသည်ဟု ဆိုလိုပုံရသည်။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် မြန်မာတို့၏ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲသည် သာသနာတော်ကို ကာကွယ်သည့် လက္ခဏာဆောင်သောစစ်ပွဲ၊ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများအား ကာကွယ်သည့် လက္ခဏာဆောင်သော စစ်ပွဲ၊ မြန်မာအမျိုးသားတို့၏ ဂုဏ်အသရေကို ကာကွယ်သည့် လက္ခဏာဆောင်သော စစ်ပွဲအဖြစ် ဆင်နွှဲလိုသည်ဟု ယူဆနိုင်သည်။

ထိုစစ်ပွဲကို ဆင်နွှဲရခြင်းသည် 'သာသနာတော်ကျိုး၊ အရှင်ကျိုး၊ ကိုယ်ကျိုးသုံးပါး၊ ဓလုံး ပြီးစီး၍ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း ကောင်းမြတ်သောအကျိုးကိုရစေ' ကြောင်းဖြင့် လှုံ့ဆော်ခဲ့လေရာ သီပေါဘုရင်နှင့် သူ့လွတ်တော်သည် တတိယစစ်ပွဲအား မိစ္ဆာအယူဆန့်ကျင်ရေး သာသနာရေးစစ်ပွဲတစ်ရပ်အဖြစ်လည်း သဘောထားခဲ့ဟန် တူသည်။ ပြည်သူတို့ကလည်း ထိုသဘောဖြင့် ပါဝင်လာကြလိမ့်မည်ဟု သီပေါဘုရင်နှင့် သူ့လွတ်တော်က မျှော်လင့်ခဲ့သည်။

သီပေါဘုရင်နှင့် သူ့လွတ်တော်၏ မျှော်လင့်ချက်သည် အချည်းနှီး မဖြစ်ခဲ့ချေ။ သီပေါဘုရင် ပါတော်မူပြီးနောက် မြန်မာပြည်အနှံ့အပြားတွင် လက်နက်ကိုင် ခုခံမှုများ အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်တွင် အချို့ဒေသများ၌ ဘုန်းတော်ကြီးများက ခေါင်းဆောင်သည်ကို တွေ့ရခြင်းဖြင့် ထိုအချက်ကို သိနိုင်လေသည်။

နောင်တွင် အထက်မြန်မာပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ဖြစ်လာခဲ့သည့် အင်္ဂလိပ်အရာရှိ တစ်ဦးဖြစ်သူ သာကယ်ဂိုက်က ၁၈၈၆ ခုနှစ် မန္တလေးသို့ ရောက်လာသည့်အခါတွင် ရေးခဲ့ရာ၌ 'စနစ်တကျ ခုခံမှုပေါ်လာသည့်နေရာတိုင်း၌ ခေါင်းဆောင်သူများထဲတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော်ကြီးများ ပါလာတတ်သည်။ ဘုန်းတော်ကြီး ခေါင်းဆောင်ခြင်း မရှိသော အရေးကြီးသည့် နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုဟူ၍ မရှိခဲ့ဖူးချေ' ဟု ဖော်ပြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်စ်ကရော့စဝိတ်ကလည်း 'လေးနက်စွာ ချမှတ်ခဲ့သော လုပ်ကြံမှုစီမံကိန်းအချို့သည် ဘုန်းကြီးကျောင်းများထဲတွင် အစပျိုးခဲ့ကြသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ဘုန်းတော်ကြီးများက ဦးဆောင်ခဲ့ကြသည်'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ထင်ရှားသည့် သာဓကမှာ မင်းဘူးနယ်မှ ဆရာတော် ဦးဥတ္တမခေါ် ဗိုလ်ဥတ္တမ ဖြစ်သည်။ ဦးဥတ္တမသည် ခုခံရေးစစ်ကိန်းကို လှုံ့ဆော်ချမှတ်ခဲ့ရုံမျှမက သူ့ကိုယ်တိုင် ပင်လျှင် ခုခံမှုထဲတွင် ကိုယ်ထိလက်ရောက် ပါဝင်ခေါင်းဆောင်ခဲ့လေသည်။

အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲအစ၌ ဦးဥတ္တမသည် မင်းဘူးအနောက်မြောက်ဘက်ရှိ ပြည်လုံးကျော်ကျောင်းတွင် သီတင်းသုံးလျက်ရှိသည်။ သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို အင်္ဂလိပ်တို့က ဆောင်ယူသွားခဲ့ပြီးနောက်၊ မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်လိုက်သောအခါ၌ မိမိတို့၏ သာသနာသည် မိစ္ဆာအယူရှိသော ကုလားဖြူတို့အောက်တွင် ညှိုးနွမ်း မေးမြန်ခဲ့ရလေပြီဟု ဘုန်းတော်ကြီး အများအပြားပင် ညှိုးချိုးပုပန်ခြင်းဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ဦးဥတ္တမသည်လည်း ထိုသို့သော ရဟန်းတော်များထဲတွင် ပါသည်။ ဤတွင် ဦးဥတ္တမသည် မင်းဘူးနယ်မြောက်ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် လူသူလက်နက်များကို စည်းရုံးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်၌ မင်းဘူးတောင်ဘက်ပိုင်းတွင် ဗိုလ်ဆွေ

(အင်္ဂလိပ်လိုရေးသည့် မှတ်တမ်းများတွင် *Bo Swe* ဟု ပါရှိသည်။ မင်းဘူးနယ်မှ စာပတ်ပရိသတ်တစ်ဦးက မင်းဘူးနယ်မှ အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲခေါင်းဆောင်များထဲတွင် နိုလ်ဆွေဟူသော အမည်ကို မကြားဖူးကြောင်း၊ ဗိုလ်ချုပ်ဟိုသော ရှိကြောင်းဖြင့် ကျွန်တော်ထံ စာတစ်စောင် ရောက်လာသည်။) ၏ ခုခံမှုပေါ်ပေါက်နေလေပြီ။ ဦးဥတ္တမသည် ခေါင်းဆောင်မှုစွမ်းရည်လည်း ရှိသည်။ ထိုအထဲတွင် ဘုန်းတော်ကြီးဟူသော အရှိန်အဝါ လည်း ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် သူခေါင်းဆောင်သည့် ခုခံရေးလှုပ်ရှားမှုသည် အရှိန်အဟုန် ဆောင်းလာခဲ့သည်။

ဦးဥတ္တမသည် ကျောက်ဆည်မြောက်ဘက်တွင် လှုပ်ရှားနေသော မြင်စိုင်းမင်းသား နှင့် အဆက်အသွယ်ယူသည်။ မြင်စိုင်းမင်းသားထံမှ ညွှန်ကြားချက်တို့ကို ရသည့်အခါ၌ ဦးဥတ္တမသည် ကျောင်းတော်ရာကျောင်းရှိ အခြားဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးဖြစ်သော ဦးသောင်း နှင့် ပူးပေါင်းခဲ့သည်။ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးဥတ္တမနှင့် ဘုန်းတော်ကြီး ဦးသောင်းတို့သည် ၁၈၈၆ ခုနှစ်ထဲတွင် မန်းချောင်းတစ်လျှောက်၌ လူသူလက်နက်များကို စုဆောင်းခဲ့ကြ သည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ခန့်ထားသော သူကြီးများကို သိမ်းသွင်းစည်းရုံးကြသည်။ ငှာသားများကို အတိအလင်း လှုံ့ဆော်ကြသည်။ သို့ဖြင့် ဘုန်းတော်ကြီး ဦးဥတ္တမနှင့် ဦးသောင်းတို့၏ နောက်လိုက်အင်အားသည် ၇၀၀ ခန့် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုနှစ် ဖေဖော် ၁၂ ရီလ ၁၇ ရက်နေ့တွင် ဦးဥတ္တမနှင့် ဦးသောင်း ခေါင်းဆောင်သည့် အင်အားများသည် ဧကကို ဝင်တိုက်ပြီးနောက် မြို့ကို သိမ်းလိုက်ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဧကကို ကြာကြာ ဆိန်းမထားနိုင်။ အင်္ဂလိပ်တို့က ဧကကို ပြန်သိမ်းပြီးနောက် ဦးဥတ္တမ၏ ပြည်လုံးကျော် ဆက်သွားတိုက်ကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းထဲမှ သိမ်းပိုက်ရရှိသည့် စာရွက်စာတမ်းများထဲတွင် စလင်းဝန်နှင့် လယ်ကိုင်းဝန်တို့လည်း ထိုခုခံမှုတွင် ပါဝင် ကြောင်း တွေ့ရသဖြင့် သူတို့နှစ်ယောက်ကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ပြစ်ဒဏ်ပေးခဲ့သည်။

ဦးဥတ္တမနှင့် ဦးသောင်းတို့သည် ပေါက်နယ်ထဲသို့ ဆုတ်ခွာသွားကြသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ဧပြီလ ၁၅ ရက်နေ့ နောက်ဆုံးထား၍ စလင်းတွင် လာရောက် လက်နက်ချရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့သော်လည်း လက်နက်ချခြင်း မပြုခဲ့ကြ။ ဦးဥတ္တမသည် နောက်ပါလူ ၅၀ ခန့်ဖြင့် ပြည်လုံးကျော် ကျောင်းတိုက်မှ ထွက်ခွာလာခဲ့ပြီးနောက် ဝါးရာပြင်မှ ဗိုလ်ရွှေသား၊ ကံရွာမှ ဗိုလ်လူကြီး၊ ငရွေးကော်တုံ ရွာသူကြီး စသူတို့နှင့် ပူးပေါင်းကာ တပ်သား ၅၀၀ ခန့်နှင့်အတူ စလင်းနှင့် စလေမြို့နယ်ထဲတွင် ဆက်လက် လှုပ်ရှားနေခဲ့သည်။ ထိုနှစ် မတ်လထဲတွင် သူတို့တပ်များသည် ကပ္ပတိန် ၁ နံးစဖို့ ဦးစီးသည့် အင်္ဂလိပ်တပ်များနှင့် ရင်ဆိုင်တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားပြီးနောက် ပေါက်နယ်ထဲသို့ ဆုတ်ခွာသွားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လှုပ်ရှားရင်း ပိုမို၍ အင်အားကြီးမားလာခဲ့ပြန်ကာ မင်းဘူးတောင်ပိုင်းတွင် လှုပ်ရှားနေသော ဗိုလ်ဆွေ (ဗိုလ်ချုပ်)၏ တပ်များနှင့် ပေါင်းမိသည်။

၁၈၈၆ ခု၊ ဇွန်လထဲတွင် စလင်းအနီးရှိ ဦးဥတ္တမ၏ ခေခန်းကို ဗြိတိသျှတပ်များက ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဦးဥတ္တမ၏ တပ်သားများလက်ချက်ဖြင့် ကပ္ပတိန် ၁ နံးစဖို့ ကျဆုံးသွားခဲ့ကာ နောက်တစ်လအကြာတွင် စလင်းကို ဝိုင်းထားခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှတပ်များက စစ်ကူပို့၍ စလင်းပိတ်ဆို့မှုကို တိုက်ဖျက်သည့်အခါ၌ ဦးဥတ္တမ၏ တပ်သားများလက်ချက်ဖြင့် စစ်ကူများကို ကွပ်ကဲလာသည့် အင်္ဂလိပ်အမျိုးသား ကပ္ပတိန် တစ်ဦးဖြစ်သူ အက်ကင်ဆန် ကျဆုံးခဲ့ပြန်သည်။ ဦးဥတ္တမ၏တပ်များသည် စစ်ရေးအရ အသာစီးရလျက်ရှိသည်တွင် ဦးဥတ္တမသည် မင်းဘူးနယ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တစ်ခုကို ထူထောင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ သူကိုယ်တိုင် မင်းကြီး ဦးဥတ္တမဟူသော အမည်ကို ခံယူကာ သူ့လက်အောက်တွင် ဗိုလ်ရာဘော်၊ ဗိုလ်ကံသီ၊ ဦးဥတ္တရ၊ ဗိုလ်ကင်းနှင့် ဗိုလ်ချိုင်းကြီး စသည့် ဗိုလ်များကို ခန့်အပ်၍ အုပ်ချုပ်ရေးကို စနစ်တကျ ကိုင်တွယ် တည်ထောင်လာခဲ့သည်။

ဤတွင် ဦးဥတ္တမ၏ ခုခံရေးလှုပ်ရှားမှုတွင် အဆင့်သုံးဆင့်ကို ကျွန်တော်တို့ တွေ့နိုင်သည်။ ဦးဥတ္တမသည် ပထမတွင် ပြောက်ကျားစစ်ကို ဆင်နွဲသည်။ ထို့နောက် ထုထည်ကြီးဖြင့် လှုပ်ရှားလာခဲ့ကာ၊ လှုပ်ရှားစစ်ကို ဆင်နွဲသည်။ ထို့နောက် အခြေခံ စခန်း အနိုင်အမာ တည်ဆောက်ကာ နေရာယူစစ်ကို ဆင်နွဲသည်။ ပြောက်ကျားစစ်၊ လှုပ်ရှားစစ်၊ နေရာယူစစ် ဟူသော ခေတ်သစ်ပြောက်ကျားစစ်ပွဲများ၏ အဆင့်သုံးဆင့်ကို တွေ့နိုင်လေသည်။

ဦးဥတ္တမ၏အခြေခံစခန်း နယ်မြေသည် လွန်စွာ စနစ်ကျ၍ လွန်စွာ ခိုင်ခန့်သဖြင့် ဗြိတိသျှတပ်များ သူတို့နယ်ထဲသို့ ဝင်လာလျှင်ပင် တစ်နယ်လုံး သိနေကြလေပြီ။ ဗြိတိသျှတို့က ဦးဥတ္တမအား ဖမ်းဆီးရမိလျှင် ဆုငွေ ၂၀၀၀ ပေးမည်ဟု ကြေညာသည်တိုင် အချည်းနှီးသာ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် ဦးဥတ္တမ၏ အခြေခံစခန်းကို ထိုးဖောက်၍မရနိုင်သည့်အခါ တွင် သူ့ကို သူပုန်အဖြစ် ကြေညာကာ သူ့နောက်လိုက်များကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးမည်ဟု ထုတ်ပြန်သည်။ ခုခံရေးသမားတို့အား ကူညီသူများကို ကြီးလေးသော ပြစ်ဒဏ်ပေးသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ ထိုလုပ်ရပ်သည် ထိရောက်သည်ဟု ဆိုရလိမ့်မည်။ များမကြာမီအတွင်းတွင် ဦးဥတ္တမ၏ တပ်သား ၁၂၀၀ ကျော်တို့ လက်နက်ချခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် ဦးဥတ္တမ၏အင်အားသည် ပြိုကွဲစပြုလာခဲ့ကာ၊ ၁၈၈၉ ခုနှစ် ဇွန်လထဲတွင် ဦးဥတ္တမကို လယ်ကိုင်းအနီးတွင် ဗြိတိသျှတို့ ဖမ်းဆီးရမိသွားခဲ့ပြီး ပြစ်ဒဏ်ပေးခဲ့လေသည်။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထိုသို့ခုခံမှုများ ပေါ်ပေါက်နေစဉ် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ တွင်လည်း အလားတူခုခံမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှ မှတ်တမ်းဆရာ နစ္စဗက်က 'ဗြိတိသျှအုပ်စိုးမှုအောက်မှ မြန်မာပြည်' ဆိုသော သူ့မှတ်တမ်း တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

'ထိုအတောအတွင်း အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသော ဥပဒေမဲ့ မှုများနှင့် ကသောင်းကနင်းဖြစ်မှုများသည် အောက်မြန်မာပြည်သို့ တစ်ပိုင်းတစ်စ ကူးစက်ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။ ရွှေကျင် ဒီဇင်္ဘာလ၌ ရှမ်းအမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သော မရမ်းချောင်း ဘုန်းကြီးသည် အင်အား၅၀၀ ကို စုရုံးကာ သီပေါဘုရင်၏ အမိန့်ကို အကောင်အထည် ဖော်သောအားဖြင့် လက်နက်ကိုင် ထကြွကြသည်။ ရန်ကုန်နှင့် တောင်ငူတွင်ရှိသည့်

တပ်များက ထိုစစ်တပ်ငယ်ကို နှိမ်နင်းရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသော်လည်း အချိန်အတော်ကြာမှ အကောင်အထည် ပေါ်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ် နာတာလျားနေ့၌ ပဲခူး ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ကာနယ်စထရီ၏ ပုလိပ်များနှင့် စစ်ဓာရီများသည် တောင်ဘက်မှနေ၍ ပဲခူးကို တိုက်ခိုက်ရန် ချီတက်လာကြသော သူပုန်အင်အား ၁၅၀ ခန့်တို့နှင့် အကြီးအကျယ် တိုက်ပွဲဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ သူပုန်များသည် အလံများကို ကိုင်ဆောင်ထားကြပြီး၊ အချို့မှာ နွယ်များကို ဆောင်းထားကြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် သူပုန် ၂၀ ခန့် ၁၈ရာရခဲ့ကြသည် ဟု သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

မရမ်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ လှုပ်ရှားမှုသည် ၁၈၈၅ ခု ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် စတင် သိပေါက်လာခဲ့သည်။ ကျွဲပကူချောင်းတွင် 'စားပြတိုက်မှု' တစ်ခု ဖြစ်ပွားကြောင်းဖြင့် ၂၈၈၅ ခု ဒီဇင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် ရွှေကျင်ရာဇဝတ်ဝန် မစ္စတာ ဇနက်ဒန်ထံသို့ သတင်းရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် ကျွဲပကူတိုက်နယ် စည်းရုံးရွာတွင် 'လူသတ်၍ စားပြတိုက်သည်အမှု' တစ်ခု ဖြစ်ပွားပြန်သည်ဟု သတင်းထပ်မံ ရောက်ရှိလာပြန်သည်။

ထိုအဖြစ်အပျက်များသည် မရမ်းချောင်းဘုန်းကြီး ခေါင်းဆောင်သော ခုခံတော်လှန်မှု၏ ရှေ့ပြေးနိမိတ်များဖြစ်သည်။ မရမ်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် ရှမ်းအမျိုးသားတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး တတိယစစ် မဖြစ်ပွားမီကတည်းကပင်လျှင် သိပေါဘုရင်နှင့် အဆက်အသွယ် ရရှိခဲ့ကာ၊ အောက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခုခံတော်လှန်မှု ပြုလုပ်ရန် အစီအစဉ်ရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ မရမ်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် စစ်တောင်းမြစ်အရှေ့ဘက် ငါးရက်ခရီးအကွာရှိ မရမ်းချောင်းရွာတွင် အခြေစိုက်စခန်း တည်ထောင်ကာ၊ ကျောက်ကလပ်ဆရာတော်၊ ပက္ကလိပ်ဆရာတော်၊ ရွှေလှေဆရာတော်တို့နှင့် ဆက်သွယ်၍ ထိုဒေသတွင် လာရောက် အခြေချခဲ့ကြသည့် မြေပြန့်ရှမ်းများကို စည်းရုံးခဲ့သည်။ မရမ်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ ဘဝသားများသည် ကျွဲပကူချောင်းနှင့် စည်းရုံးရွာတို့ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ပြီးနောက် ဒီဇင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့ညတွင် စစ်တောင်း၊ ဝင်းပဒေါနှင့် ကရဝေးရွာတို့ကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ 'ပက္ကလိပ်ဘုန်းကြီးသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်အဖြစ် ခံယူပြီးနောက် ရှမ်းအမျိုးသား ၃၀၀ တို့ကို ခေါင်းဆောင် နေသည်။ ဝင်းပဒေါ၊ စစ်တောင်းနှင့် ကရဝေးရွာတို့ကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်၍ မီးရှို့သွားသည်။ နက်ပြန်သန်ဘက်ခါတွင်ဆိုလျှင် ရွှေကျင်မြို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်လိမ့်မည်။ ဘုရားသခင် အလိုတော်ကိုထောက်၍ စစ်ကူအမြန်ပို့ပါ။' ဟု ရွှေကျင် ရာဇဝတ်ဝန်က ဆိုင်ရာသို့ အကူအညီတောင်းသည်။

ရွှေကျင်ရာဇဝတ်ဝန်သည် မြေမကိုင်မီ လက်မကိုင်မီဖြစ်နေပြီ။

နောက်တစ်နေ့ ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တွင်လည်း မရမ်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ တပ်များသည် ရွှေကျင်ဒီစကြိုထဲတွင် နေရာပေါင်းများစွာကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ အစုတစ်စုက သရဲသမိန်ရွာအနီးရှိ ကြေးနန်းကြီးများကို ပြတ်တောက်ကြပြီး အခြားအစုတစ်စုက ဘီးလင်းကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သည်။ ထို

တိုက်ပွဲကို ခေါင်းဆောင်သူမှာ မရန်းချောင်းဘုန်းကြီး၏တပ်မှူးတစ်ဦးဖြစ်သော ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးဖြစ်သည်။ ထိုဘုန်းတော်ကြီးသည် ဒေါင်းအလံကို လွှင့်ထူထားပြီး လူထုများထံမှာ ရန်ပုံငွေများ၊ စားနပ်ရိက္ခာများ ကောက်ခံသည်။ ထို့နောက် သထုံနှင့် သိမ်ဆိပ်ကို ဝင်တိုက်မည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာသည်။ ထိုအချိန်အတောအတွင်းမှာပင် အခြားအင်အားစုများက ကျွန်ုပ်တို့ကို ဝင်တိုက်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကို လာတိုက်ပုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မှတ်တမ်းဆရာတစ်ယောက်က ရေးရာ၌ 'သောင်းကျန်းသူများသည် ရုတ်တရက် ဝင်ရောက်လာကြကာ ကျွန်ုပ်တို့ကို ဝင်တိုက်ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့က ပြန်လှန်တိုက်ခိုက်လိုက်သည့်အခါတွင် သောင်းကျန်းသူများသည် ဆုတ်ခွာသွားကြသည်။ သို့ရာတွင် သောင်းကျန်းသူတို့သည် ပို၍များပြားသောအင်အားဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ကို နေ့စဉ်ရက်ဆက် ဝင်တိုက်နေကြသည်။ သို့ဖြင့် သောင်းကျန်းသူတို့သည် သုံးနေ့နှင့်သုံးည ဆက်တိုက် တိုက်လိုက်ဆုတ်သွားလိုက်ဖြင့် လုပ်နေကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ုပ်တို့ရာဇဝတ်ဝန်တွင် လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်တို့ မရှိတော့' ဟု ဖော်ပြထားသည်။

မရန်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ ခုခံတိုက်ခိုက်မှုသည် တောမီးပမာ လျင်မြန်စွာ ပျံ့နှံ့လာခဲ့သည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တစ်ရက်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်နေချိန်နှင့်တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် မရန်းချောင်းဘုန်းကြီး၏တပ်မှူးသည် ကော့ကခွတ်ရွာကို ဝင်တိုက်၍ မီးရှို့သွားကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကို တိုက်နေစဉ်တွင် အင်အား ၅၀၀ ခန့်ရှိ အခြားတပ်မှူးက ဒီစကြိတ်မြို့ဖြစ်သည့် ရွှေကျင်ကို ဝင်တိုက်ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်တပ်မှူးက ပြန်လှန်တိုက်ခိုက်သည့်အခါတွင် ပြန်ဆုတ်သွားကြပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံ တိုက်ခိုက်ကြပြန်သည်။ ထိုနေ့မှာပင် အခြားအင်အား ၂၀၀ ခန့်တို့က ကျွန်ုပ်တို့ကော်အနီးသို့ ချဉ်းကပ်လာခဲ့ကာ အများရေကာတာနှင့် မြစ်ကျိုးရေတံခါးများကို ချိုးဖျက်ခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှတို့အဖို့ စစ်တောင်းအရှေ့ဘက်ရှိ နယ်များကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် ကြီးစွာသော အတားအဆီးဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးအား ဖမ်းဆီးပေးနိုင်သူကို ဆုငွေ ၅၀၀၀ ပေးမည်ဟု အစိုးရက ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့က နောက်ထပ်စစ်ကူများ ခေါ်ယူကာ မရန်းချောင်းကို ဝင်တိုက်သည်။ 'ဒီဇင်ဘာလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် မိမိတို့တပ်မှူးက မရန်းချောင်းသို့ ချီတက်ကာ သိမ်းပိုက်ရာ ဟာလာဟင်းလင်းဖြစ်နေသော ဘုန်းကြီးကျောင်းကို တွေ့ရသည်။ ကျောင်းနှင့်ရွာကို မီးရှို့ဖျက်ဆီးခဲ့သည်' ဟု ဗြိတိသျှမှတ်တမ်းများထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဗြိတိသျှတို့က မရန်းချောင်းရွာကို မီးတင်ရှို့ခဲ့သော်လည်း အကြောင်းမထူးပြီး ထိုအချိန်၌ မရန်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ ခုခံမှုသည် အရှိန်အဟုန်ကောင်းနေလေပြီ။ မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် ကျောက်ကြီးမင်းကြီး၏သားနှစ်ယောက်ဖြစ်သော ဦးဖိုးမင်းခင် ဦးမင်းတို့နှင့် ပေါင်းမိသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ကျောက်ကြီးမြို့ကို အင်အား ၂၀၀ ဖြင့် ဝင်တိုက်ပြန်သည်။ တိုက်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတို့ ဆုတ်ခွာသွားသဖြင့် ကျောက်ကြီးကို

သိမ်းပိုက်ပြီး ရုံးနှင့်ပုလိပ်ဌာနတို့ကို မီးတင်ရှို့လိုက်သည်။ ဒီစင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဘပ်စုတစ်စုက ဗြိတိသျှတပ်များနှင့် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားနေစဉ် အခြားတပ်စုတစ်စုက ဘာ့ကတ်ခါးဌာနနှင့် ပဲခူးကုန်းဘူတာကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှဘိုက မရန်းချောင်းရွာကို ဝင်မတိုက်မီကတည်းကပင် မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် စစ်တောင်းအရှေ့မြောက်ဘက် မိုင် ၃၀ ကွာရှိ ရွာထောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့အခြေစိုက်သည်။ သူ့နောက်လိုက်အင်အားမှာ ၃၀၀ မှ ၅၀၀ အထိရှိသည်ဟု ဗြိတိသျှတို့က ခန့်မှန်းသည်။ သူ၏ဌာနချုပ်သည် ထိုနေရာမှ ဘင်ဘန်းရွာသို့ ရွှေ့ပြောင်းလာခဲ့သည်။ အခြားတပ်စုတစ်စုက ရွှေကျင်အရှေ့တောင်ဘက်ရှိ တောင်သလဲဆိပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့တပ်ခွဲထားသည်။ ၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလ ၁၁ ရက်နေ့တွင် မေဂျာရော်ဗင်ဆန် ကွပ်ကဲသည့်တပ်များက သွားရောက် တိုက်ခိုက်ရာ လမ်းတွင် ချုံခိုတိုက်ခိုက်ခြင်းခံရသဖြင့် မေဂျာရော်ဗင်ဆန် ၁၀၀၀ ခန့်ကျော်ထိ ထန်စွာ ရရှိပြီး ဆုတ်ခွာလာခဲ့ရသည်။

ဗြိတိသျှတို့က မရန်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ ခုခံမှုကို အပြင်းအထန် နှိမ်နင်းသော်လည်း ရုတ်တရက် အောင်မြင်ခြင်းမရှိ။ ရန်သူဖိအား ပြင်းလာသည့်အခါ၌ မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် တောင်ငူအရှေ့ဘက်ရှိ တောတောင်များသို့ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့သည်။ ၁၈၈၉ ခု မတ်လ ၁၀ ရက်နေ့တွင် မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးကို ဗြိတိသျှတို့ ဖမ်းဆီးရမိသွားခဲ့ကာ ကျွိုက်ထိုပုလိပ်ဌာနရှေ့ လူမြင်ကွင်းတွင် ကြိုးပေး၍ ကွပ်မျက်လိုက်သည်။ သို့ဖြင့် မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် ရဲရင့်စွာ အသေခံသွားခဲ့သည်။

မရန်းချောင်းဘုန်းကြီးသည် ရွှေကျင်၊ ဖာပွန်နှင့် စစ်တောင်းနယ်စပ်ရှိ ကြိုက်ဆသထဲတွင် သူ့အခြေစိုက်စခန်းများကို တည်ထောင်ကာ ထိုဒေသတွင် အရှိန်အဟုန် ပြင်းစွာဖြင့် ခုခံရေးစစ်ကို ဆင်နွှဲခဲ့သူဖြစ်သည်။ မရန်းချောင်းဘုန်းကြီး၏ ခုခံမှုသည် အရှိန်အဟုန် အလွန်ကြီးမားသော ခုခံမှုဖြစ်သည်။ ဒီစင်ဘာလထဲတွင် ကျွိုက်ထို၊ စစ်တောင်း၊ ဘီးလင်း၊ ရွှေကျင် စသည့်မြို့များကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ရက်ပေါင်းများစွာ တိုက်သည်ကိုထောက်လျှင် သူ့အင်အားသည် မည်မျှကြီးမားသည်ကို သိနိုင်လေသည်။

အမျိုးသား ခုခံရေးစစ်ပွဲတွင် သာသနာ့အလံကို လွင့်ထူခဲ့သည့် အခြားသော ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါးမှာ သာယာဝတီမှ ဦးသူရိယဖြစ်လေသည်။ ဦးသူရိယသည် ဘားရွာများကို စည်းရုံးကာ ကြိုပင်ကောက်၊ ဇီးကုန်း၊ နတ်တလင်း၊ ပေါင်းတည်၊ သာယာဝတီ စသည့် မြို့များကို ကာလအတန်ကြာ ခြိမ်းခြောက်ခဲ့လေသည်။

သီပေါဘုရင်နှင့် သူ့လွှတ်တော်သည် မြန်မာတို့၏ ခုခံရေးစစ်ကို မိစ္ဆာအယူဆန့်ကျင်သော သာသနာ့ရေးစစ်ပွဲတစ်ခုအဖြစ် အသွင်ဆောင်ရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့ရာ သူတို့၏ လှုံ့ဆော်ချက်သည် အချည်းနှီးမဖြစ်ခဲ့ချေ။

သူ့ဘက်ကကြည့်ကော့ လူဆိုးတားပြီ ကိုယ့်ဘက်ကကြည့်တော့ အာဇာနည်

သမိုင်းဆရာတို့မည်သည် ဘက်လိုက်ခြင်းမရှိရ။ အဆုံးစွန် မှန်ကန်သော အန္တိမသမိုင်းကို ရေးခြင်းသည် သူ့အလုပ်ဖြစ်သည်ဟု တစ်ခါက သမိုင်းဗေဒဆရာတို့ ယူဆခဲ့ကြဖူးသည်။ ထို့နောက်တွင်မူ သမိုင်းဆရာမည်သည် အဖြစ်အပျက်ကို မှန်ကန်စွာ ဖော်ပြရမည်ဖြစ် သော်လည်း ရှုထောင့်ကွဲပြားခြားနားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အန္တိသမိုင်းဟူ၍လည်း မရှိနိုင် ဟူသော သမိုင်းဗေဒသစ်တစ်ခု ပေါ်ခဲ့သည်။ ထိုသမိုင်းဗေဒသစ်ကို ယခုအခါ တွင် အများက လက်ခံနေကြလေပြီ။

၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ဘဝ၌ သူ့ကျွန်ဖြစ်ရခြင်းဟူသော အရေး ကြီးသည့် အဖြစ်အပျက်ကြီးတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်ခဲ့၏။ ထိုအဖြစ်အပျက်ကြီး၏ နောက် ဆက်တွဲအဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံအနှံ့အပြားတွင် မြန်မာပြည်သူတို့သည် မိမိတို့၏ ပြုရိုး ပြုစဉ်အမှုများ၊ နေ့စဉ် လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို စွန့်လွှတ်ကာ လက်နက်များကို ကိုင်ဆောင်လာခဲ့ကြ၏။ အချို့ရွာများကို မီးရှို့ကြ၏။ အချို့သူများကို သတ်ဖြတ်ကြ၏။ အချို့နေရာများတွင် လုယက်ကြ၏။ ဗြိတိသျှစစ်သားများနှင့် မြန်မာလူမျိုးများသည် ထိုအမှုများကို အပြန်အလှန် ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည်။ ထိုအဖြစ်အပျက်များသည် မြန်မာ နိုင်ငံတွင် ထိုအချိန်က တကယ်ဖြစ်ခဲ့သော အဖြစ်အပျက်များဖြစ်၏။ သမိုင်းဆရာသည် ထိုအဖြစ်အပျက်များကို မှတ်တမ်းတင်ရလေလိမ့်မည်။ ထိုအလုပ်သည် သမိုင်းဆရာတိုင်း ၏အလုပ်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်ကို ကြည့်မြင်သုံးသပ်သည့်အခါတွင်မူ သမိုင်းဆရာတစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် မတူကြတော့ပြီ။ သမိုင်းဆရာ၏ ရပ်တည်ချက် ကိုလိုက်၍ ရှုထောင့်သည် ကွဲပြားခြားနားသွားလေပြီ။

၁၈၈၅ ခု၊ သီပေါမင်း ပါတော်မူပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော အရေးအခင်း များနှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာတို့၏ ရေးသားချက်များကိုကြည့်လျှင် ထိုသဘောကို ထင်ရှားစွာ တွေ့နိုင်သည်။ သာဓကအဖြစ် သမိုင်းဆရာနှစ်ဦး၏ ရေးသားချက်ကို ကျွန်တော် တင်ပြပါမည်။

ပထမတစ်ဦးမှာ အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်းဆရာ ဆာဟားဗတ်သာကယ်ဂိုက်ဖြစ်၏။ သာကယ်ဂိုက်သည် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး အထက်တန်းအရာရှိကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ပြီး၊ သီပေါမင်း နန်းကျပြီးနောက် တစ်နှစ်တွင် အောက်မြန်မာပြည်မှ မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့သူဖြစ် သည်။ သူက အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားခဲ့သည်။

'တိုင်းပြည်တွင် ကသောင်းကနင်းဖြစ်လျက်ရှိခြင်း၊ ဗရတ်ဗရက်ဖြစ်လျက်ရှိခြင်း တို့ကြောင့် နေသားတကျဖြစ်အောင် လုပ်ရန်ကိစ္စမှာ များစွာ ခက်ခဲလျက်ရှိသည်။ တစ်တိုင်းပြည်လုံးမှာ လူဆိုးစားပြုဂိုဏ်းများဖြင့် ပြဿနာကြုံနေတော့သည်။ အချို့ဂိုဏ်း များမှာ ငါးယောက်မျှသာရှိပြီး၊ အချို့ဂိုဏ်းများမှာလည်း ငါးရာအထိ ရှိကြသည်။ လှဦး၊ ဗိုလ်ချို၊ ဗိုလ်ရွှေ၊ ဥက္ကမ၊ ရွှေရန် စသည့် စားပြုဂိုဏ်းခေါင်းဆောင်တို့၏ အမည် များသည် အိမ်သုံးစကားလုံးများ ဖြစ်နေကြသည်။ အချို့သော စားပြုလုပ်ရှားမှုများတွင် နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက် အနည်းအကျဉ်းပါသည်မှာ သံသယဖြစ်စရာမလို။ ...နေရာအနှံ့ အပြားတွင် အောက်တန်းစား ဆင်းရဲသားမှလာသူများသည် မင်းမျိုးမင်းနွယ် အဆောင် အယောင်းကို ခံယူကာ၊ ပုန်ကန်ရေးအလံကို လွှင့်ထူနေကြသည်။ သို့ရာတွင် အများ အားဖြင့်မူ ထိုစားပြုဂိုဏ်းများ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ၊ လုပ်ရပ်များထဲတွင် စစ်မှန်သော မျိုးချစ်စိတ် ဟူ၍ နည်းနည်းမျှမရှိကြ။ ထိုဂိုဏ်းအများစုတွင် ဆိုးဝါးတိုက်ခိုက်နေသည့် သာမန်စားပြုများသာ ပါဝင်ပြီး ယင်းတို့၏ တစ်ခုတည်းသော ရည်ရွယ်ချက်မှာလည်း တောကျွေးလက်ရှိ လူထုများကို လုယက်ဖျက်ဆီးရန်သာ ဖြစ်သည်။ ကျွေးလက်များတွင် ကျီးလန်စားစားအဖြစ်သို့ ရောက်အောင် ဖန်တီးကာ၊ ဖော်ပြခြင်းငှာ မရွေးနိုင်သော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများကို မိမိတို့လူထုများအပေါ်တွင် ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည်'ဟု ရေးခဲ့ သည်။

သို့ရာတွင် 'စားပြု'ဟူသည့် အသုံးအနှုန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အိန္ဒိယပြည်ထုတ် 'မာရတာ' သတင်းကမူ အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့လေသည်။

'မြန်မာများနှင့် စားပြု ဟူသည့် ဝေါဟာရမှာ ရာသက်ပန် တွဲနေတော့မည်။ အလွန်ကောင်းသော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။ စားပြုဟု ကင်ပွန်းတပ်ထားလျှင် စိတ်ကြိုက် လိုက်လံ ထိုးခုတ် သတ်ဖြတ်နိုင်သည်။ စစ်သားများ စားပြုလိုက်ဖမ်းသည့် စိတ်ဝင် စားဖွယ် သတင်းများကို ကြားရသည်။ စားပြုလိုက်ခြင်းသည် စစ်သားများအတွက် အလွန်မျှော်စရာကောင်းသော၊ အလွန် စိတ်တက်ကြွဖွယ်ကောင်းသော အပျင်းပြေ ကစားနည်းတစ်ခုဖြစ်၍ အကျိုးထူးခံစားရမည်မှာ မုချဖြစ်သည်။ စစ်သားများသည် စားပြုဖမ်းနည်းအမျိုးမျိုး၌ အလွန်ကျွမ်းကျင်သည့် စားပြုဖမ်းဝိဇ္ဇာများ ဖြစ်လာကြတော့ မည်။ အို...မြန်မာပြည်သူပြည်သားတို့ မညည်းညူကြကုန်လင့်။ သင်တို့ အသတ်ခံရ ခြင်းသည် အချည်းနှီးမဟုတ်ချေ။ ဇွဲကောင်းသည့် အရှေ့တိုင်းသား နင်းပြားပီပီ မညည်းမညူ အသတ်ခံကြတော့။ သင်တို့သည် စားပြုဖမ်းဝိဇ္ဇာများ ပေါများလာစေရန် အကျိုးပြုနေသူများဖြစ်သည်။ စစ်သားများကို စားပြုဖမ်းပညာကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်လာ အောင် အသတ်ခံနေကြခြင်းဖြင့် လူ့လောကကြီးကို အကျိုးပြုကြပေသည်'ဟု လှောင်ပြောင်

ရေးသားခဲ့သည်။ (အကြီးတန်း၊ သမိုင်းသုတေသနမှူး ဒေါ်ကြန့်၏ ပြန်ဆိုချက်။)

အိန္ဒိယ တိုင်းသတင်းစာကလည်း ဆောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့၏။

'...အင်္ဂလိပ်နှင့် အင်္ဂလိပ်ကပြားများ၏ ရေးသားချက်အရဆိုလျှင် မြန်မာမင်းညီမင်းသားများနှင့် ယခင် မင်းမှုထမ်းများ၊ စစ်ဗိုလ်စစ်သား ဟူသမျှတို့မှာ ဓားပြများသာ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာပြည်တွင် လူကောင်းသူကောင်း တစ်ဦးမျှ မရှိတော့ ညီလောဟု ကျွန်ုပ်တို့ သိလိုလှပါသည်။ ဒိဋ္ဌိများဖြစ်ကြသော မြန်မာများကို သေနတ်များ၊ ခုံးဆန်၊ ကျည်ဆန်၊ လှံစွပ်များဖြင့် သာသနာပြုကာ လူသားတို့အပေါ် သေနတ်ပြောင်းဝမှ မေတ္တာ၊ ကရုဏာရေစင် သွန်းဖျန်းကောင်းချီးပေးနေသူများမှာ စေတနာရှင် သူတော်စင် အင်္ဂလိပ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းစေတနာရှင်တို့၏ မေတ္တာရေစင်ကို လက်သင့်မခံသူများ၊ အမျိုးသားလွတ်လပ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် သွေးချောင်းစီးခံကြီးပမ်းနေသူများမှာ ဓားပြပင်ဖြစ်ကြပေသည်'ဟု အဖွဲ့တိုက်၍ ရေးသားခဲ့သည်။ (အကြီးတန်းသမိုင်းသုတေသနမှူး ဒေါ်ကြန့်၏ ပြန်ဆိုချက်။)

လူဆိုးဓားပြဟူသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းက ဈာန်ထူးသော ထုံးတမ်းစဉ်လာတို့ကို ဖောက်ဖျက်သွားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏ အညစ်အကြေးများ ဖြစ်သည်။ လူဆိုးဓားပြကို မည်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကမျှ ပန်းကုံးစွပ်ခြင်းမပြုသည်မှာ ဖြောစရာမလို။

သို့ရာတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးကို ကျောခိုင်းသွားသူများသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် နိုင်ငံရေးအသိ၊ အမျိုးသားရေးအသိ ဝင်လာသည့်အခါ၌ သူတို့၏ လုပ်ရပ်များကို ငွန်ပစ်ကာ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ဘောင်ထဲသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်လာကြပြီးနောက် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကောင်းကျိုးကို သယ်ပိုးသွားသည့် သာဓကတွေ ကမ္ဘာသမိုင်းရေး၊ မြန်မာသမိုင်းတွင်ပါ အများအပြား ရှိခဲ့ဖူးသည်။

သီပေါနန်းကျပြီး မြန်မာပြည်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အမျိုးသားခုခံရေးစစ်ပွဲသည် အမျိုးသားလက္ခဏာဆောင်သော စစ်ပွဲကြီးဖြစ်သည်။ လူတန်းဓားပေါင်းစုံ၊ အလွှာပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ခုခံမှုကြီးဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုမျှကျယ်ပြန့်သော စစ်ပွဲကြီးအတွင်းတွင် လူဆိုးဓားပြဆိုသူများ အနည်းအကျဉ်း ပါကောင်းပါနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် သူတို့၏သေနတ်ပြောင်းများသည် ကျူးကျော်ရေးသမားဘက်သို့ ဦးလှည့်ခဲ့လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် တစ်ခါက လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ကျောခိုင်းခဲ့သည့် သူတို့သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းကြီး၏အကျိုးကို သယ်ပိုးခဲ့ကြသည်။

ယင်းတို့အနက် ထင်ရှားသော ဥဒါဟရက်တစ်ခုမှာ ဗိုလ်လှဦးဖြစ်သည်။ သီပေါမင်း နန်းမကျမီ နှစ်နှစ်လောက်က ဗိုလ်လှဦးသည် စစ်ကိုင်းနှင့် ရွှေဘိုဒေသ တစ်ဝိုက်တွင် လူယက်သောင်းကျန်းနေခဲ့သည်။ မည်သည့်ဒေသ အာဏာပိုင်မျှ သူ့ကို နှိမ်နင်းခြင်းငှာ မတတ်နိုင်။ ၁၈၈၅ ခု ဇူလိုင်လထဲတွင် လှေသင်းအတွင်းဝန်ကိုလွှတ်၍ ဗိုလ်လှဦးကို နှိမ်နင်းခိုင်းသည်။ ထိုအခါတွင်မှ ဗိုလ်လှဦးနှင့် နောက်လိုက် ၃၀၀၀ တို့ လက်နက်ချကြ သည်။

တတိယစစ်ပွဲ ပြစ်ပွားလာသည်အခါ၌ ဗိုလ်လှဦးနှင့် သူ့နောက်လိုက်များသည် လှေသင်းအတွင်းဝန်ထံ ဝင်ရောက်အမှုထမ်းကာ အောက်မြစ်စဉ်စစ်ကြောင်းတွင် ပါဝင် ချီတက်ခဲ့ကြပြီး၊ မြင်းခြံအနီး ရေကြောင်းတိုက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် မြင်းခြံတိုက်ပွဲတွင် ကောင်းကောင်း မတိုက်လိုက်ရဘဲ ဆုတ်ခွာလာခဲ့ကြရ သည်။

မန္တလေးကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးသည့်နောက်တွင် ဗိုလ်လှဦးသည် စစ်ကိုင်းနှင့် ရွှေဘိုနယ်ထဲသို့ ပြန်ရောက်လာခဲ့ကာ အမျိုးသား ခုခံရေးစစ်ပွဲကို ဆက်လက်ဆင်နွှဲ ခဲ့သည်။ ၁၈၈၇ ခုနှစ်ထဲတွင် ဗိုလ်လှဦးသည် နောက်လိုက်တစ်ဦးနှင့် သဘောကွဲလွဲကာ သူ့လက်ချက်ဖြင့် ကျဆုံးသွားခဲ့ရသည်။ ဗိုလ်လှဦး၏နေရာတွင် ဗိုလ်ညိုဦး ဆက်ခံသည်။ ထို့နောက် ဗိုလ်လှဖူးက ဆက်ခံသည်။

ရွှေဘိုနယ်ထဲတွင် ပတိမ်းမင်းသား၏ လက်ထောက်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဗိုလ်မင်းအို၊ ဗိုလ်တီတီ၊ ဗိုလ်တော၊ ဗိုလ်မြ၊ ဗိုလ်မြကြီး စသူတို့သည်လည်း ခုခံစစ်ကို ဆက်လက် ဆင်နွှဲခဲ့ကြသည်။

ဤသည်မှာ ထင်ရှားသည့် ခေါင်းဆောင်အချို့ဖြစ်သည်။

မှတ်တမ်းဆရာဖီးလ်ဒင်းဟောက 'တာတေဆိုသည် လူတစ်ယောက်မှာ ဘုရား ပရဂုဏ်ထံတွင် နောက်လိုက် ၈၀ ခန့်ဖြင့် စုဝေးကာ ကျွန်ုပ်တို့မြင်းတပ်များကို အပြင် အထန် ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ တိုက်ပွဲမှာ ရှည်ကြာသော တိုက်ပွဲဖြစ်သည်။ ညနေစောင်း လောက်တွင် သောင်းကျန်းသူတို့လက်မှာ လက်နက်ခဲယမ်း ကုန်သွားလေပြီ။ ဤတွင် ကျွန်ုပ်တို့တပ်များက ဘုရားဝင်းကို အတင်း စီးနှင်းတိုက်ခိုက်ကြသည်။ တာတေ၏ နောက်လိုက်များအားလုံးလောက်မှာလည်း ကျဆုံးကုန်ကြလေပြီ။ လက်နက် ခဲယမ်း မီးကျောက်တို့လည်း မကျန်တော့ပြီ။ တာတေသည် ဘုရားတံတိုင်းပေါ်သို့ တက်လာ ကာ အင်္ဂတေခဲများ၊ ဆုတ်များဖြင့် စစ်တပ်များကို ပစ်ခတ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် တာတေ သည် လက်နက်ချအပ်ခြင်းမပြုဘဲ အသေခံသွားခဲ့သည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဤသည်တို့မှာ ထင်ရှားသည့် ခေါင်းဆောင်အချို့ဖြစ်သည်။ မှတ်တမ်းများတွင် မတွေ့နိုင်သည့် အာဇာနည်တို့၏ အရေအတွက်မှာ မည်မျှရှိမည်ကို မပြောနိုင်။

သမိုင်းဆရာ ကေဒီကမူ ဤသို့ပြောခဲ့သည်။

'၁၈၈၆ ခု၊ ဇွန်လထဲသို့ ရောက်သည့်အခါတွင်မူ အထက်မြန်မာပြည်နှင့် အောက်မြန်မာပြည် နေရာအနံ့အပြား၌ ပုန်ကန်ထကြွရေးစိတ်ဓာတ်တို့ ဆူပွက်လျက် ရှိလေပြီ။ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များသည် မိမိတို့နီးစပ်ရာ လူများကို စုစည်းကာ ကိုယ် အဓကလေးများဖြင့် ကိုယ် ပုန်ကန်ကြသည်။ စစ်တပ်မှ ပြန်လာသူတို့ကလည်း လူဆိုး ဓားပြများနှင့် လာရောက်ပူးပေါင်းကြသည်။ လူယက်သောင်းကျန်းသူများသည် မျိုးချစ် များအဖြစ် ဟန်ပြနိုင်လေပြီ။ အင်္ဂုရင့်ဆုံး ခေါင်းဆောင်များသည် ပုံပြင်များ၊ တေးသီချင်း များထဲတွင် သူရဲကောင်းများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ သူပုန်ထမှုသည် နောက်ဆုံးတွင် အမျိုးသား အုံကြွမှုကြီးအဆင့်ကို ဆောင်လာခဲ့သည်။ ထိုအုံကြွမှုသည် ပြတ်သားတိကျ

သာ မျိုးချစ်ပြည်ချစ် ရည်မှန်းချက်တွင် အခြေခံခြင်းမဟုတ်။ ပကတိစိတ်နှင့် အစဉ်
အလာ ထုံးတမ်းများတို့ကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

'...မြန်မာရွာကြီးများစွာရှိ အိမ်တိုင်းလိုလိုမှာပင် သူပုန်ကိုက်ထဲသို့ ပါသွားသော
သားကံကူးသားများ ရှိနေကြသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

မြန်မာကျေးလက်များရှိ အိမ်တိုင်းလိုလိုမှာပင် မိမိတို့ လင်သားမောင်ဖား
သည် တစ်ဦးဦးသည် ခုခံရေးစစ်ပွဲအတွင်းသို့ ပါဝင်သွားကြသည်မှာ ထင်ရှားသည်။
သို့သော်လည်း ထိုသူများအားလုံးသည် 'စားပြ' များမဖြစ်နိုင်သည်မှာ ထင်ရှားသည်။

မင်းပြောင်းမင်းလွဲ ကာလပျက်ကြီး ဖြစ်သဖြင့် ပရမ်းပတာဖြစ်မှု၊ ကသောင်း
ကနင်းဖြစ်မှုများ မရှိမဟုတ်။ ရှိနိုင်သည်သာ။ ဥပမာအားဖြင့် တရားဥပဒေမရှိတော့သော
အကြောင့် ကျေးရွာများတွင် အရောင်းအဝယ်လုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်းသွားနိုင်သည်။ အစာ
ရေစာ ခေါင်းပါးသွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် အစားအသောက်နှင့် အခြားလိုအပ်သည့်
ပစ္စည်းပစ္စည်းတို့ကို ရှာဖွေယူငင်သည့်ကိစ္စများ ရှိနိုင်သည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ထို
အချိန်သည် စပ်ကူးမပ်ကူးကာလဖြစ်၍ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်း
သွားနိုင်သည်။ ဤသည်ကိုကြည့်၍ ဗြိတိသျှတို့က မြန်မာတစ်ပြည်လုံး 'လူဆိုးစားပြ'
များ ဖြစ်လေဟန် ပြောဆိုရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

သို့ပေမယ့်ကဲ့သို့ပင် ပါတော်မူပြီးနောက် မြန်မာတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်း
သွားပုံနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်တမ်းဆရာ ဂရက်ဘန်ဂီယာနီက 'သာမန်အချိန်မျိုး၌
မြန်မာအိမ်တိုင်းသည် အိမ်ဆိုင်ကလေးတစ်ဆိုင်လည်း ဖြစ်နေသည်။ ရောင်းစရာပစ္စည်း
ဘဏ်ခရုတော့ ရှိတတ်သည်သာ ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ရွာအနီးတစ်ဝိုက်တွင် ပရမ်းပတာ၊
ကသောင်းကနင်းဖြစ်လျက်ရှိသဖြင့် ထိုအသေးစား ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းကလေးသည်လည်း
လုံးဝရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့လေပြီ' ဟု ရေးခဲ့သည်။

သာဓကဆောင်သည့်အနေဖြင့် ဂရက်ဘန် ဂီယာနီက သူတွေ့ခဲ့သည့်အဖြစ်အပျက်
ကလေးတစ်ခုကို ရေးပြသည်။

သူ ပခုက္ကူသို့ ရောက်သွားသည့်အချိန်၌ ဆန်လက်ကား ကုန်သည်ကြီးတစ်ဦး
ဓါတ်ပုံတူရတ်အမျိုးသားတစ်ဦးသည် ဆန်အိတ် ၂၅၀ ကျော်ကို ပခုက္ကူဆိပ်ကမ်းတွင်
ချသည်။ ဆိပ်ကမ်းသို့တက်သည့်အခါတွင် ခါတိုင်းတွေ့နေကျ ဆန်ဆိုင်များကိုလည်း
မတွေ့ရ။ အခြားသော ဆေးဆိုင်များကိုလည်း မတွေ့ရဘဲ ဆိုင်များအားလုံး ကျိုးနှင့်
စက်ပတ်ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သူတို့တွင် ဝယ်စရာငွေကြေးမရှိ။ ရောင်းစရာ
ကုန်ပစ္စည်းလည်းမရှိ။ ဤတွင် လှယက်မှုများ၊ ဆန်လှမှုများ၊ သောင်းကျန်းမှုများ
ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ထိုလှယက်သောင်းကျန်းမှုများကို (ဗြိတိသျှတို့ ပြောသကဲ့သို့)
'လူဆိုးစားပြ' ဟု မခေါ်နိုင်ချေ။ အစတွင် ဗြိတိသျှတို့ ဦးစီးသော လွှတ်တော်မှအမိန့်ကြောင့်
ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့ကြီးသော မြန်မာတို့သည်လည်း နောင်တွင် လက်နက်များကို ပြန်လည်
စုဆောင်းလာခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မြန်မာလူမျိုးတစ်မျိုးလုံးကို

လက်နက်ကိုင်စားပြုများအဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ လူရမ်းကားများအဖြစ်သို့လည်းကောင်း အများမျက်စိတွင် ထင်မြင်လာအောင် ရေးသားခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

စောစောပိုင်းက လက်နက်ချခဲ့သော မြန်မာတို့ လက်နက်ကိုင်လာခြင်းမှာ မိမိတို့၏ လုံခြုံရေးကြောင့်ဖြစ်သော်လည်း၊ နောင်တွင် နိုင်ငံရေးအသိဖြင့် ကိုင်ဆောင် လာခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို သမိုင်းဆရာကေဒီက အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့ သည်။

'ဗြိတိသျှတို့ ဦးစီးသည့် လွတ်တော်မှ လက်နက်ချရန် အမိန့်ကို နှာခံလိုက်သည်နှင့် ထိုသူများမှာ လူဆိုးစားပြုများ၏သားကောင် ဖြစ်ရပေတော့မည်။ သို့ဖြင့် အခြေအနေ သည် ယိုယွင်းပျက်ပြားလာခဲ့ကာ ကိုယ့်အစုအတွက် ကိုယ်ကာကွယ်ရသည့်အခြေအနေ မျိုးသို့ ဆိုက်ရောက်လာခဲ့သည်။ ဤတွင် ရွာသားများသည် ရွာသားချင်းစုပြီး အစာရေစာ အရှာထွက်ကြသည်။ ကောက်နှံ၊ ပိုက်ဆံ၊ အဝတ်အစားနှင့် အခြားသောပစ္စည်းများကို ယူငင်ကြသည်။ ထိုအစုများသည် အများအားဖြင့် အသာတကြည်ပင် ယူငင်ကြခြင်း ဖြစ်ပြီး ခုခံမှုတို့ကို တွေ့သည့်အခါမျိုးမှသာလျှင် အကြမ်းပက်မှုကို သုံးကြသည်။ ထို လုပ်ရပ်များသည် မူလက နိုင်ငံရေးသဘောဆောင်ခြင်း မရှိချေ။ သို့ရာတွင် သုံးပတ် အကြာမှာမူ ဗြိတိသျှတပ်တို့၏ ရက်စက်မှု၊ ဖိနှိပ်မှုတို့ကြောင့် ထိုလုပ်ရပ်များသည် နိုင်ငံရေးအသွင်ကို ဆောင်လာခဲ့လေပြီ။

'သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ ချမှတ်သည့် ပေါ်လစီမှာ လူယက်ရာတွင် ပါဝင်သူ၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်တွင် လက်နက်တွေ့ရှိသူတို့ကို ပစ်သတ်ရန်ဖြစ်သည်။ လက်နက်ဖြင့် နှိပ်ကွပ်သည့်အပြင် ကြိမ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ ပြန်လှန်ခုခံလျှင် ရွာများကို မီးတိုက်ခြင်း စသည်တို့ကိုလည်း ပြုလုပ်သည်။ သို့ဖြင့် အတွင်း တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ တိုက်ခိုက်ခြင်းများ ရှိသော်လည်း နောက်တွင်မူ ဓားပြတိုက်မှုများနှင့် ရွာသားများသည် အရွယ်ပမာဏ ကြီးလာထွားလာခဲ့ကာ စစ်စခန်းများ၊ ကင်းများကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်လာခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် အလိုအလျောက် ပြောက်ကျားစစ်ပွဲသည် အပြေလာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၈၈၆ ခု ဇန်နဝါရီလတွင်မူကား အထက်မြန်မာပြည် မြို့ပြအုပ်ချုပ်ရေးသည် လုံးလုံးဖြိုကွဲ သွားခဲ့ကာ ပြောက်ကျားများသည် နေရာအနှံ့အပြားတွင် ရဲတင်းစွာ လှုပ်ရှားနေကြလေ ပြီ'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်နှင့် အောက်မြန်မာပြည်ရှိ အမျိုးသား ခုခံရေးစစ်ပွဲကို ၁၈၉၀ ခုအထိ လေးနှစ်ကြာမျှ တိုက်ခိုက်ခဲ့ရလေသည်။

ထိုလုပ်ငန်းကို ဗြိတိသျှဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဖြစ်သော ဆာချားလ်စ်ကရော့စဝိတ် က အောင်မြင်စွာ လုပ်ဆောင်ပြီးစီးခဲ့ကာ သူ့လုပ်ငန်းကို 'မြန်မာပြည်ကို ငြိမ်ဝပ်ပိပြား အောင်လုပ်ခြင်း'ဆိုသည့်မှတ်တမ်းတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြခဲ့လေသည်။

ဆာချားလ်စ်ကရော့စဝိတ် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်လာပုံနှင့်ပတ်သက်၍ မှတ်တမ်း ဆရာ သာကယ်ဂိုက်က ဤသို့ရေးခဲ့သည်။

'သူသည် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှု၊ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ထောက်ခံ

နှုတ်ဖြင့် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့်ပတ်သက်သည့်လုပ်ငန်းတို့ကို ချက်ချင်း ကိုင်တွယ်ပြီးနောက် ထိုလုပ်ငန်း ပြီးဆုံးရေးအတွက် သူ၏ထူးခြားသော အုပ်ချုပ်ရေးပါရမီကို လေးနှစ်ကာလပတ်လုံး အပတ်တကုတ် ကြိုးစား၍ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဆာချားလ်စ်ကရော့စပိတ်နှင့် မြန်မာပြည်တွင် သူ့ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မဟာလုပ်ငန်းကြီးအား ကျွန်တော် ဘယ်မျှလေးစား မြတ်နိုးကြောင်းကို ဆက်ပြခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ပါ။ ထိုနှစ်များအတွင်း၌ သူသည် သူ့ကိုယ်သူ ငဲ့ညှာခြင်းမရှိဘဲ ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက်ပြုခဲ့ပါသည်။ လမ်းညွှန်ခဲ့ပါသည်။ ညွှန်ကြားခဲ့ပါသည်။ ဆုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ သူသည် သူ့လက်အောက်အရာရှိများကြားထဲတွင် စိတ်အားထက်သန်မှုကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော်တို့သည် သူ့ညွှန်ကြားသည့်အတိုင်း လုပ်ရန်၊ သူ့လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းရန်၊ သူ့သဘောကျဖြစ်ရန် တတ်နိုင်သမျှ ကြိုးစားကြပါသည်။ ကျွန်တော်တို့နောက်တွင် ခိုင်မာပြတ်သားသော ထောက်ခံမှုရှိသည်ဟု ကျွန်တော်တို့ ယုံကြည်ကြပါသည်။ အမှားတွေ့လာလျှင်လည်း အပြစ်ပေးခံရမည်ကို ဆက်ကစရာမလိုပါ။ သူသည် ပြည်တွင်း ဆုပုဒ်များ ပြည့်နေသည့် တိုင်းပြည်တစ်ပြည်သို့ ရောက်လာခဲ့ပြီးနောက်၊ ငြိမ်းချမ်း၍ စည်ပင်ဝပြောသော တိုင်းပြည်ဖြစ်မှ ပြန်သွားခဲ့ပါသည်။ သူ၏မဟာလုပ်ငန်းအကြောင်းကို အကျယ်သိလိုလျှင် သူ့မှတ်တမ်း 'မြန်မာပြည်အား ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးလုပ်ငန်း' ကို ဖတ်သင့်ပါသည်။ မြန်မာပြည်အား ငြိမ်ဝပ်ပိပြားဆောင် မည့်သို့လုပ်ရကြောင်းကို ထိုပြဇာတ်ကြီးတွင် အဓိကဇာတ်ဆောင်ဖြစ်သည့် သူက သူ့ကိုယ်သူ ဂုဏ်မတင်ဘဲ ရိုကျိုးနှိမ်ချွတ် ပြောထားပါသည်' ဟု ရေးခဲ့လေသည်။

ဤသည်မှာ သမိုင်းအဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို ကြည့်မြင်ရာတွင် သမိုင်းဆရာတို့၏ ငွထောင့်ခြားနားပုံ ဥပမာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

သာကယ်ဂိုက်၏အမြင်၌ ဆာချားလ်စ်ကရော့စပိတ်သည် မဟာအာဇာနည်၊ မြန်မာမျိုးချစ်တို့သည် လူဆိုးစားပြီ။

ကျွန်တော်တို့ မြန်မာလူမျိုးတို့အမြင်တွင်မူ လူဆိုးစားပြဆိုသူ မြန်မာမျိုးချစ်တို့သည် အာဇာနည်၊ ဆာချားလ်စ်ကရော့စပိတ်သည်...။

(၁၅)

အင်းဝမြို့စား၏ ပြည်တော်ဝင်ခန်း

၁၈၆၆ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၃ ရက်နေ့၌ အိန္ဒိယရေတပ်သင်္ဘော အက်စ်၊ အက်စ် ကလိုက်သည် ကာလကတ္တားဆိပ်ကမ်းမှ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ ထိုသင်္ဘောပေါ်တွင် အင်းဝမြို့စားဘွဲ့ကို ခံယူမည့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဖရင်၊ လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဖရင်နှင့် အခြေအရာများ လိုက်ပါလာခဲ့ကြသည်။ သင်္ဘောပေါ်တွင် သူတို့သာမက မြန်မာပြည်ရောက် ဦးတိသျှတပ်သားများအတွက် အသားအလို့ငှာ ပေးပို့သည့် မြင်းများ၊ နွားများ၊ မှူးကလေးများ၊ ကြက်များ၊ သိုးများ၊ ငှက်များလည်း ပါလာကြသည်။ ပင်လယ်မှာ လှိုင်းလေတို့ ငြိမ်သက်လျက်ရှိ၏။ လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဖရင်အဖို့ အနားယူရန်၊ စဉ်းစားရန် အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ရသည်နှင့်တူသည်။ သို့ရာတွင် သူနှင့်အတူ လိုက်ပါလာသည့် ဦးတိသျှတပ်မတော် အရာရှိများမှာပင် ပင်လယ်ခရီးတွင် များစွာ ကသိကအောက်ဖြစ်ကြ ရသည်။ 'ဗိုလ်မှူးကြီး ချက်ပမင်းမှာ နေထိုင်မကောင်းဖြစ်နေပြီ၊ ဗိုလ်မှူးချိန်ဘာလိန် မှာ ပင်လယ်ခရီးတစ်လျှောက်လုံးတွင် မကျန်းမမာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မြို့ပြ နှုတ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အရာရှိတို့မှာမူ ကျန်းမာပကတိ ရှိကြသည်' ဟု လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဖရင်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၇ ရက်နေ့တွင် အက်စ်၊ အက်စ်၊ ကလိုက်သင်္ဘောသည် ရန်ကုန် မြစ်ဝတွင် ကျောက်ချသည်။ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနပ်နှင့် ရန်ကုန်တွင် ကြိုတင် နောက်နေ့နှင့်သော အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ပြည်ထဲရေး အတွင်းဝန် အယ်လက်ဇန်ဒါ မက္ကင်စီတို့က သင်္ဘောပေါ်သို့တက်၍ ဆီးကြိုနှုတ်ခွန်းဆက်ကြ၏။ ဘုရင်ခံချုပ် သင်္ဘော ဆီမှဆင်းလျှင် သံတမန်ဆိုင်ရာ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့်အညီ ကြိုဆိုရမည်။ နှုတ်ဆက် ရမည်။ အဆောင်အယောင်၊ အခမ်းအနားတို့ဖြင့် ကြီးကျယ်ခြင်းကို ပြသရဦးမည်။

ကမ်းနားတွင် ဗြိတိသျှစစ်သင်္ဘောတွေ အစီအရီ ရပ်ဆိုက်ထားကြသည်။ သင်္ဘောများကလည်း အဆောင်အယောင်တွေအပြည့်။ မစ်ဗိုလ်စစ်သားများကလည်း ထတ်စုံတွေ၊ တံဆိပ်တွေအပြည့်။ ဘုရင်ခံချုပ်ကို ကြိုဆိုသောအားဖြင့် အမြောက်ကြီးများက မြည်ဟည်းနေကြသည်။ ကလိုက်သင်္ဘောသည် ရန်ကုန်မြစ်ထဲသို့ တဖြည်းဖြည်းဝင်လာ

သည်။ လေဒီဒပ်ဖရင်သည် တရွေ့ရွေ့ဝင်လာသော သင်္ဘောပေါ်မှနေ၍ သူတို့ကို ကြိုဆိုသည့်ရှုခင်းကို မျှော်ကြည့်သည်။

ကမ်းပေါ်တွင် လူတွေပြည့်နေသည်။ ထို့နောက်တွင်လည်း လူအုပ်ကြီးကို မြင်ရသည်။ ကော်ဇောနီကြီး၏ တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် မြေလျင်တပ်သားများ၊ ခရစ်ယာန် ဂိုဏ်းအုပ်များ၊ ဂုဏ်သရေရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် မြို့တော်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဝင်လူကြီးများက တန်းစီစောင့်ဆိုင်းနေကြသည်။ ထိုအရာများကို လွန်ပြီးနောက် အရာတစ်ခုကို မြင်လိုက် သည့်အခါတွင် လေဒီဒပ်ဖရင်သည် အံ့အားသင့်နေသည်။ ယင်းမှာ အခြားမဟုတ်။ သစ်သားများ၊ အဝတ်အစများဖြင့် မြန်မာလူထုက ဆောက်ပေးထားသည့် ကီလီလေး ရဲတိုက်ပုံစံ အဝင်ဝကြီးဖြစ်သည်။ ထိုရဲတိုက်ကြီးသည် အင်္ဂလန်တွင် မိမိတို့နေခဲ့သည့် နေရာမဟုတ်လော။ မိမိတို့အိမ်မဟုတ်လော။ မြန်မာတို့က အင်္ဂလန်ရှိ သူတို့နေအိမ် အဝင်ဝပုံစံ ဆောက်ပေးထားသည့် မုခ်ဦးအဝင်ဝကြီးဖြစ်သည်။ 'မိမိတို့အိမ်သို့ ပြန်ရောက် ရသည်နှင့်မခြား' ဟု မှတ်တမ်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။

အဆောင်အယောင်၊ အခမ်းအနားတို့ ပြည့်စုံသည့်အခါတွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်နှင့် လေဒီဒပ်ဖရင်တို့သည် သင်္ဘောပေါ်မှ ဆင်းလာကြကာ အရာရှိများ၊ ကုန်သည်ကြီးများ၊ နိုင်ငံခြားသား ကိုယ်စားလှယ်များကို နှုတ်ဆက်ပြီးနောက် ကိုယ်ရံတော်တပ်ဖွဲ့၏ အလေးပြုခြင်းကို ခံယူကြသည်။ သင်္ဘောဆိပ်တွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က နှုတ်ဆက်မိန့်ခွန်း ပြောသည်။ ထိုနှုတ်ဆက်မိန့်ခွန်းထဲ၌ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အထက်မြန်မာပြည် အနာဂတ် ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်ခွန်းမျှ ရည်ညွှန်းပြောဆိုခြင်းမရှိ။ သတိကြီးစွာထား၍ ချိန်လှုပ် သွားခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဘုရင်ခံချုပ်နှင့်အဖွဲ့သည် မြင်းစီးတပ်သားများ ခြံရံကာ အနီးရအိမ်တော်သို့ လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့လာခဲ့ရာ လမ်းတစ်လျှောက်တွင် နှစ်ထပ် မုခ်ဦးကြီးများကို ဆောက်ထားကြသည်။ နှင်းဆီပန်းလွှာတို့ဖြင့် ကြိုပေါက်ကြသည်။

သူတို့၏ အိမ်ဆိုသည်မှာ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်တို့ ဇနီးမောင်နှံဖြစ်သည်။ ညနေပိုင်းတွင် ဘားနဒ်က လူခြောက်ဆယ်တက်သည့် ညစာစားပွဲဖြင့် တည်ခင်း ဧည့်ခံသည်။ အနီးရအိမ်တော်တွင် ပြတင်းပေါက်ကြီးတွေ ခြောက်ဆယ်ရှိပြီး၊ ပန်ကာတွေ လည်နေသည့်တိုင် ချွေးတစ်လုံးလုံး ဖြစ်နေကြသည်။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်မှာ အအေးမိနေ သဖြင့် လေဒီဒပ်ဖရင်က ပန်ကာများကို လှမ်းအပိတ်ခိုင်းလိုက်၏။ သို့ရာတွင် မျက်နှာချင်းဆိုင်တွင် ထိုင်နေသည့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က ခေါင်းယမ်းပြလိုက်သဖြင့် ပန်ကာများကို ဆက်၍ အဖွင့်ခိုင်းထားလိုက်သည်။

'ဧဝန်သာဂ္ဂပြီး မုန်ညင်းဆီ ဖယောင်းချက် လိမ်းပေးရသေးသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်မတို့ လုပ်စရာရှိသည်များကို လုပ်နိုင်ခဲ့ကြသည်' ဟု လေဒီဒပ်ဖရင်က သူ့နေ့စဉ် မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြသည်။

နောက်တစ်နေ့မှာ တနင်္ဂနွေနေ့ဖြစ်၏။ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို သွားရောက် ပူးမြော်ကြသည်။ တနင်္လာနေ့တွင် ပြည်သို့ မီးရထားဖြင့် လာခဲ့ပြီး ပြည်မှတစ်ဆင့် 'မင်းတုန်း' သင်္ဘောဖြင့် မန္တလေးသို့ ထွက်ခွာလာခဲ့ကြသည်။ 'မင်းတုန်း' သင်္ဘောတွင်

အခမ်းအနား၊ အဆောင်အယောင်အပြည့် ဆင်ထားသည်။ လေဒီဒပ်ပရင်အတွက် အလှပြင်ခန်းတွင် ပြောင်လက်တောက်ပနေသောစားပွဲ၊ သားရေဆိုဖာနှင့် ရွှေဘူးဆိုတပ် ခရေမွှေးပုလင်းများလည်း ပါသည်။ လော့ဒီဒပ်ပရင်၏ အအေးမိရာဂါမှာ ပိုဆိုးလာ သဖြင့် အိပ်ရာထဲတွင်ပင်နေသည်။ လုပ်စရာတွေ အများကြီးရှိစဉ် နေထိုင်မကောင်းသဖြင့် စိတ်တိုနေသည်။ အင်္ဂါနေ့ညတွင် 'မင်းတုန်း' သည် မင်းလှခံတပ်နှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင်တွင် ဘာကြကိစ္စများသည်။ ဆည်းဆာထဲ၌ မင်းလှခံတပ်သည် သမိုင်းတစ်ခုနှင့်တူနေသည်ဟု သေဒီဒပ်ပရင်က အောက်မေ့မိသေးသည်။

နောက်တစ်နေ့မနက်တွင် 'မင်းတုန်း' သည် ဒုထက်သို့ ဆန်တက်လာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ခရီးမတွင်လှ မြန်မာတို့ဖြူထားသော လှေပျက်၊ သင်္ဘောပျက်များနှင့် ဆောင်များကို ရှောင်တိမ်းနေရသဖြင့် ခရီးကြန့်ကြာသည်။ လေဒီဒပ်ပရင်မှာမူ ရှုခင်းကို ခင်းမော့၍ လိုက်လာခဲ့သည်။ 'စေတီပုထိုးတို့ပြည့်နေသော ကမ်းပါးများကို ကြည့်ရ သည့်မှာ ရှုမပြီးနိုင်။ ထူးခြားသည့် အဆောက်အအုံတို့ကို မမြင်လိုက်ရမည်နိုးသည့်အတွက် ဖျက်လုံးကိုပင် ကမ်းမှမခွာရဲ' ဟု လေဒီဒပ်ပရင်က မှတ်တမ်းရေးခဲ့သည်။

မေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့ မွန်းတည့်လောက်တွင် သူတို့စီးနင်းလိုက်ပါလာသည့် 'မင်းတုန်း' သင်္ဘောသည် မန္တလေးဆိပ်ကမ်းသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါ ကတ်နှင့် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်တို့မှာမူ ကြာသပတေးနေ့ကတည်းက သင်္ဘောပေါ်သို့ လာရောက်နှုတ်ဆက်ကြသည်။ သင်္ဘောပေါ်တွင် လော့ဒီဒပ်ပရင် ဇနီးမောင်နှံတို့က သူတို့ကို ညစာစားပွဲဖြင့် ဧည့်ခံသည်။ ညစာစားပွဲတွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါကတ်၏ အနီးတွင် ထိုင်နေသော လေဒီဒပ်ပရင်က 'ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါကတ်သည် ရိုးသားဖြောင့်မတ်ပုံ ရသော စစ်သားတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ကြင်နာတတ်သူဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပြတ်ပြတ်သားသား နှိုးသည်' ဟု သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။

မန္တလေးဆိပ်ကမ်းတွင် စုလစ်မွမ်းချွန်တို့ဖြင့် ခြယ်လှယ်ထားသော ၉ ခန်းမဏ္ဍပ် ကြီးကို ထိုးထားသည်။ အလယ်သုံးပေါက်မှာ ရွှေနန်းတော် ရာဇပလ္လင်တွင် တွေ့ရ တတ်သည့် ဦးချွန်းမုခ်များဖြစ်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့ ၆ ပေါက်မှာ မုခ်ခုံးများဖြစ်သည်။ မဏ္ဍပ် ဆိပ်တွင် ယူနိုက်တက်အလံသည် တလှလှလှလှနေသည်။

လေဒီဒပ်ပရင်သည် သင်္ဘောပေါ်မှနေ၍ မဏ္ဍပ်ကို မျှော်ကြည့်သည်။ မဏ္ဍပ် တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် လူအုပ်များ စိတန်းစောင့်နေကြသည်။ သင်္ဘောကုန်းပေါင်မှ ဆင်းလျှင် ကမ်းပါးစောက်ကိုတက်သည့် မင်းလမ်းကို လှေကားထစ်များသဖွယ် ပြုလုပ် ထားသည်။ ထိုလှေကားထစ်တွင်မှ စစ်ဗာရီများ တန်းစီစောင့်နေကြသည်။ ဘုရင်ခံချုပ် နှင့် အဖွဲ့ဝင်တို့ကို ခုံညားသည့် မဏ္ဍပ်ကြီးထဲသို့ ကြိုဆိုခေါ်ဆောင်သွားကြသည်။ မဏ္ဍပ်ထဲတွင် ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် လေဒီဒပ်ပရင်တို့အတွက် မန္တလေးနန်းတော်ထဲမှ ရတနာစုနစ်ပါး စီခြယ်ထားသော ရာဇပလ္လင်နှစ်ခုကို ခင်းကျင်းထားပြီးနောက်တွင် ထီးဖြူဖိုးထားသည်။ သူတို့နှစ်ဦးထိုင်ရာ ရာဇပလ္လင်ယာဘက်တွင် စစ်ဖက်အရာရှိကြီး များနှင့် မြန်မာဝန်ကြီး၊ မှူးကြီးတို့အတွက် နေရာခင်းကျင်းထားပြီး ဝဲဘက်တွင်

နယ်ပယ် အရာရှိများနှင့် မြို့မျက်နှာပုံး လူကုံထံများအတွက် ခင်းကျင်းထားသည်။
 ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် လေဒီဒပ်ဖရင်တို့မဏ္ဍပ်တွင်းရှိ ရာဇမလ္လင်တွင် အသီးသီး
 နေရာယူပြီးနောက် ဂုဏ်ပြုတပ်ဖွဲ့မှ အမြောက် ၃၁ ချက် ပစ်ဖောက်၍ ဂုဏ်ပြုသည်။
 ကာနယ်လေဒင်က မန္တလေးမြို့ပေါ်ရှိ အင်္ဂလိပ်နှင့် နိုင်ငံခြားသား သူဌေးသူကြွယ်
 ကုန်သည်ကြီးများနှင့် ဘုရင်ခံချုပ်အား မိတ်ဆက်ပေးသည်။ မန္တလေးရှိ နိုင်ငံခြားသား
 ကုန်သည်ကြီးများက ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် လေဒီဒပ်ဖရင်တို့ မန္တလေးသို့ လာရောက်ခြင်းကို
 ကြိုဆိုသည့်အနေဖြင့် ဩဘာစာတမ်းတစ်စောင် ဆက်သွင်းကြသည်။

'အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြုပြင်တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ရန် စီးပွားရေး အကွက်အကွင်း
 များဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်ရှိပါသည်။ ယင်းတို့ကို ကောင်းစွာလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် တိုင်းပြည်
 ၏ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး၊ ဘက်လိုက်မှုကင်းသော တရားဥပဒေ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့
 စိုးမိုးမှု ဂုဏ်ကျေးဇူးကို အများပြည်သူတို့အား ပေးသနားတော်မူပါ။ ဘုရင်ခံချုပ်
 မင်းမြတ်သည် အထက်မြန်မာပြည်၏အကျိုးစီးပွားကို အထူးအလေးဂရုပြု ဆင်ခြင်
 တော်မူပါဟုလည်းကောင်း၊ အင်ပါယာတွင်းသို့ ရောက်ရှိပြီဖြစ်သော အံ့မခန့် တိုးတက်
 ကြီးပွားမှုမျိုးကို အထက်မြန်မာနိုင်ငံကလည်း ခံစားရအောင် ပြုလုပ်လိမ့်မည်ဟုလည်း
 ကောင်း ယုံကြည်မျှော်လင့်ပါသည်။ ကျွန်တော်တို့ကလည်း အရှင်သခင် အစိုးရမင်းနှင့်
 အတူ အများပြည်သူတို့၏ ကာယစိတ္တ ချမ်းသာတိုးတက်မှုအတွက် သစ္စာရှိစွာ
 လက်တွဲဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါကြောင်း' ဟု နိုင်ငံခြားသား ကုန်သည်ကြီးများ၏
 တင်သွင်းစာတွင် ပါရှိသည်။

ဤစာကိုကြည့်လျှင် မန္တလေးမြို့ရှိ နိုင်ငံခြားကုန်သည်ကြီးများ၏ သဘောထား
 သည် ရှင်းရှင်းကြီး ပေါ်နေသည်။ သူတို့သည် 'စီးပွားရေးလုပ်ကွင်းလုပ်ကွက်များ
 ပြည့်နှက်နေသော' အထက်မြန်မာပြည်ကို မျက်စိကျနေကြသည်။ ထိုလုပ်ကွင်းလုပ်ကွက်
 များကို လုပ်နိုင်အောင် 'ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး' လိုချင်ကြသည်။ သူတို့ဘက်ကလည်း
 'သစ္စာရှိစွာ လက်တွဲဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း' ကတိပေးကြသည်။

ဘုရင်ခံချုပ်က ပြန်ကြားရာ၌ ယခုတင်ပြသည့်အချက်များကို မိမိတို့အိန္ဒိယ
 အစိုးရက မူလတည်းကပင် နှလုံးသွင်းပြီးသားဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းတို့ကို အကောင်ထည်
 ဖော်ရန် အစွမ်းကုန်ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့သော် ညံ့ဖျင်းချွတ်ချော်သော်
 ယခင် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အရှိန်ကြောင့် တစ်နိုင်ငံလုံး ဆိုးခိုးတိုက်ခိုက်လျက်ရှိကြောင်း၊
 ယင်းတို့ကို ခွဲလုံးလပြင့် သည်းခံနှိမ်နင်းရဦးမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောကြားသွားသည်။

ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က 'ယခင် အုပ်ချုပ်ရေး၏အရှိန်ကြောင့် တစ်နိုင်ငံ
 လုံး ဆိုးခိုးတိုက်ခိုက်နေကြကြောင်း' ဖြင့် မြန်မာမျိုးချစ်တို့၏ ခုခံမှုကိုလည်းကောင်း၊
 သို့သော်ဘုရင်၏အုပ်ချုပ်ရေးကိုလည်းကောင်း အပြစ်ဆိုသွားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။
 မန္တလေးသို့ ဆိုက်ရောက်စဉ် မြန်မာကုန်သည်ကြီးများကလည်း ဩဘာစာ ဆက်သွင်း
 ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာကုန်သည်ကြီးတို့၏ ဩဘာစာတမ်းကို လက်ခံကြောင်း ကာနယ်
 လေဒင်မှတစ်ဆင့် နှုတ်ဖြင့် အကြောင်းပြန်ကြားပြီးနောက် ပြန်ကြားချက်ကိုမူ နောက်မှ

စာဖြင့် ရေးသားပြန်ကြားခဲ့သည်။ ထိုပြန်ကြားချက်၌

‘မြန်မာများသည် ကျရောက်လာသည့် အခြေအနေသစ်၊ ဘဝသစ်၊ အတွေ့အကြုံ သစ်တို့ကို စိတ်ရောကိုယ်ပါ ရွှင်ရွှင်ပြုံးပြုံး၊ လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ လက်ခံလျက်ရှိကြသည် ကို တွေ့ရသဖြင့် အထူးဝမ်းမြောက်ကြောင်း၊ ယခုအခါတွင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို ခြိတ်သွယ်အင်ပါယာထဲသို့ ထာဝရ သွတ်သွင်းပြီးဖြစ်သဖြင့် ယင်းတို့သည်လည်း အရှင်ဧကရီ ဘုရင်မကြီးနှင့် ခြိတ်သွယ်အုပ်ချုပ်မှုခံ ကျွန်တော်မျိုးများ ဖြစ်လာကြပြီဖြစ်ကြောင်း၊ သင်တို့၏ ကြီးပွားချမ်းသာရေးကို ဘုရင်မကြီးနှင့် သူ၏မူမတ်များက ထာဝစဉ် ခံစားပေး ကြီးပမ်းလုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကျွန်ုပ် လက်အောက်ခံအရာရှိများက ခန့်ခံကာဝမ်းထားသည့်အတိုင်း သင်တို့၏ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကို ခွင့်ပြုမည့်ပြင် ဘာသာရေး နှင့်တကွ ဘာသာရေးအဆောက်အအုံ၊ ပရိဘောဂတို့ကို မည်သို့မျှ စွက်ပက်ထိခိုက်ခြင်း မပြုဘဲ တရားဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အောက်မြန်မာ ပြည်သည် ကာလအတန်ကြာကပင်လျှင် ခြိတ်သွယ်အုပ်စိုးမှုအောက်တွင် ကြီးပွားတိုးတက် လျက်ရှိကာ အေးချမ်းလျက်ရှိကြောင်း၊ သင်တို့သည်လည်း ယခုအခါ ဧကရီဘုရင်မ ကြီး၏ ကျွန်တော်မျိုးများ ဖြစ်လာကြပြီဖြစ်၍ အလားတူအကျိုးခံစားခွင့်များ ရရှိမည်ကို စိတ်ချစေလိုကြောင်း’ ဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။

မန္တလေးဆိပ်ကမ်းတွင် ကြိုဆိုနှုတ်ဆက်ပွဲပြီးသည့်နောက် စည်ခံမဏ္ဍပ်မှ ရွှေနန်း တော်ကြီးသို့ အခမ်းအနား၊ အဆောင်အယောင်အပြည့်ဖြင့် ဝင်ကြသည်။ စည်ခံမဏ္ဍပ်မှ ယာဉ်ရထားများ ဆိုက်ထားရာနေရာ လမ်းတစ်လျှောက်တွင် ပန်းတွေ့ခင်းထားသည်။ နန်းတော်ကြီးသို့သွားရာ သုံးမိုင်ရှည်သော လမ်းတစ်လျှောက်တွင် သံပြေခင်း၊ ရာဇမတ် ကာ၍ လှပစွာ ဆင်ယင်ထားသည်။ လမ်းဘေးတွင်လည်း စစ်တပ်များ တန်းစီရပ်နေ ကြသည်။ လမ်းတွင် မှန်ဦးကြီးနှစ်ခုကိုလည်း ဖြတ်ခဲ့ရသေးသည်။ ပထမမှန်ဦးတွင် အမျိုးသားအချို့က ဩဘာဇာဖတ်လျှောက်၍ အမျိုးသမီးငယ်များက သီဆိုကခုန်၍ ကြိုဆိုစည်ခံကြသည်။ ဒုတိယမှန်တွင် သစ်သီးမျိုးစုံကို လမ်းဘေးဝဲယာတွင် စားပွဲများဖြင့် ခင်းကျင်း စီစဉ်ထားသည်။ ထိုမှန်ဦးတွင် လူအရွယ်ရှိ သစ်သားပုန်းပုအမျိုးသမီးရပ် များကို စီတန်းချထားကာ ကြိုဆိုကြသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်နှင့်အဖွဲ့သည် နန်းတော်ကြီးသို့ ဝင်ရောက်ရှိပြီးနောက် နန်းတော်အဆောင်ဆောင် အခန်းခန်းတို့ကို လှည့်လည်ကြည့်ရှုကြ သည်။ မြန်မာသဘင်ပညာသင်တို့က ရာမဇာတ်ဖြင့် ဖျော်ဖြေကပြကြသည်ကို စိတ်ဝင် စားစွာ ကြည့်ရှုကြသည်။

‘ဘုရင်ခံချုပ်၏ ပြည်တော်ဝင်ခန်းသည် အစေအရာရာ ချောမောပြည့်စုံနေလေပြီ။ ထိုကိစ္စအားလုံးကို ကျွန်ုပ်အား တာဝန်ပေးထားသည့်အလျောက် ကျွန်ုပ်သည် ချောမော ဆောင်မြင်ရန် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစားခဲ့သည်။ အစေအရာရာ အထစ်အငေါ့မရှိ။ ဘုရင်ခံချုပ်က ကျွန်ုပ်ကို အခေါ်လွှတ်ပြီး လိုက်လံစွာ ကျေးဇူးတင်စကားပြောသည်။ ဘုရင်ခံချုပ် စိတ်တိုင်းကျသည်ဆိုလျှင် ကျွန်ုပ်အတွက် ပင်ပန်းရကျိုးနပ်ပြီဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကျွန်ုပ်က ပြန်ပြောလိုက်သည်။ ‘ပြည်စုံပါတယ်။ ပြည့်စုံတာထက်တောင် ပိုနေသေး

တယ်။ ခမ်းနားပါတယ်၊ ကြီးကျယ်ပါတယ်' ဟု ဘုရင်ခံချုပ်က ပြန်ပြောသည်ဟု ဗိုလ်ချုပ်မှူးက သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

တိုနေ့ည ညစာစားပွဲတွင် ဘုရင်ခံချုပ်က အထက်မြန်မာပြည်အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်၍ ဗိုလ်ချုပ်မှူးက၏ သဘောထားကို မေးသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဗိုလ်ချုပ်မှူးက အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

'ကျွန်ုပ်တို့နှစ်ဦး ထင်မြင်ချက် သဘောထားချင်း တိုက်ဆိုင်ကြသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို ချောမောစေချင်သည်။ စရိတ်စကကြောင့် နော့နော့နေးနေးမှုရှိစေချင်။ ကျွန်ုပ်လည်း ထိုသဘောနှင့် ကိုက်ညီသည်။ ကျွန်ုပ်သည် လူထုများအား ကာကွယ်ရန်နှင့် ကျွန်ုပ်တို့ကြီးပမ်းချက်များ နေရာတကာတွင် အောင်မြင်မှုရရှိ ဆုံးဖြတ်ပြီးလေပြီ။ လုံလောက်သော အကာအကွယ်ကို ပေးနိုင်ရန်အတွက် တစ်တိုင်းပြည်လုံးတွင် စစ်တပ်များ ချထားချင်သည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ် စသည် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကမူ တပ်ကူများ ထားရေးကို စဉ်းစားကြရဟန်မတူ' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဘုရင်ခံချုပ်သည် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကို တင်ပြသည့်အချက်များကို စူးစိုက်နားထောင်နေသည်။ မန္တလေးမှ သူ့အား တရားဝင်အခမ်းနားများဖြင့် ကြိုဆိုကြသည့်တိုင်း မန္တလေးနှင့် ပတ်သက်၍ သူ့တွင် သံသယတွေ ရှိနေသည်။ မန္တလေးကို မြင်လိုက်လျှင် မန္တလေးကို ခြေချမိသည်နှင့် သူ့သံသယသည် ပို၍ခိုင်မာသွားလေပြီ။

မန္တလေး မြို့သူမြို့သားများသည် ဘုရင်ခံချုပ် ရောက်ရှိလာသည်ကို စိတ်ဝင်စားဟန်မပြကြ။ သိပြုခင်း၊ ရာဇမတ်ကာ၊ အကအခုန်ဖြင့် ဖြေပျော်သည့်အလုပ်များမှ နိုင်ငံခြားသားကုန်သည်ပွဲစားကြီးများ၊ သက်ဆိုင်ရာများ၊ မင်းပါးစိုးခွင်ထွက်ဝင် ခဏလှိုသူများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များဖြစ်ဟန် တူသည်။ နန်းတော်အရောက် ဘုရင်ခံချုပ် လာရာလမ်းတစ်လျှောက်တွင် စစ်တပ်များဖြင့်သာ ပြည့်နှက်လျက်ရှိကြောင်း၊ မြန်မာလူမျိုးများက ကြိုဆိုခြင်းမရှိကြောင်း၊ ထွက်ကြည့်သူ အနည်းငယ်သာရှိကြောင်းဖြင့် သူ့မှတ်တမ်းတစ်ခုတွင် လေဒီဒပ်ဖရင်က ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသဘောကို လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်လည်း ရိပ်မိပေလိမ့်မည်။

မူလတုန်းက ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် လေဒီဒပ်ဖရင်တို့သည် ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲတွင် တည်းခိုနားနေရန် စိတ်ကူးခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် သဘောပေါ်တွင် အိပ်ရသည်ပဲ ပို၍ကျန်းမာရေးနှင့် ညီညွတ်မည်ထင်သဖြင့် သဘောပေါ်သို့ ပြန်ခဲ့ကြသည်။

ထိုညက ဧရာဝတီမြစ်ထဲတွင် ကျောက်ချထားသည့် 'မင်းတုန်း' သဘောပေါ်တွင် သူတို့အိပ်နေကြစဉ် မန္တလေးမြို့ပတ်ဝန်းကျင်မှ သေနတ်သံတွေကို တပြောက်ပြောက်ကြားနေရသည်။ ထိုသေနတ်သံများကိုကြားတိုင်း ဘုရင်ခံချုပ်သည် မန္တလေးသို့ မကျေမချမ်းနိုင် ပြစ်နေသည်။

မြန်မာတို့၏ တန်ပြန်သံတမန်ထိုးစစ်လော

အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်နှင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်တို့သည် ၁၈၈၆ ခု ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ အခမ်းအနားဖြင့် ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်တို့ ဇနီးမောင်နှံ မန္တလေးသို့ ရောက်လာခြင်းမှာ အကြောင်းနှစ်ကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ပထမအကြောင်းမှာ မန္တလေးကို ဗြိတိသျှပြည်သိမ်းတပ်များက သိမ်းပိုက် ပြီးနောက် အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပေါ်ပေါက်နေသော အခြေအနေများကို ကိုယ်ဘိုင် ကိုယ်ကျ လေ့လာကာ မြန်မာပြည် ကံကြမ္မာနှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ် ချမှတ်ရန်ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က အထက်မြန်မာပြည်အား လုံးဝအပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်မည် လော့ဒ် ဒေဇာဒ်အရှောက်ခံနယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် ထားမည်လောဆိုသည့်ကိစ္စကို မဆုံးဖြတ်နိုင်ကြသေး။ မြန်မာပြည်အား ဧကရီဘုရင်မကြီး၏ နယ်ပယ်အတွင်းသို့ သွတ်သွင်း လိုက်ပြီဟု လော့ဒ်ရန်းဒေါချာချီက ကြေညာခဲ့သည့်တိုင် မြန်မာပြည်ကို မည်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးမျိုးဖြင့် အုပ်ချုပ်မည်နည်းဆိုသည့် ပြဿနာတွင် အပြီးအပိုင် မဆုံးဖြတ်သေး။

ဒုတိယအကြောင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ သီပေါဘုရင်၏ လွှတ်တော်မှ ဝန်ကြီးများ စသည့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် သာသနာပိုင်များ၊ ဆရာတော် သံဃာတော်များ၊ ကုန်သည်များ၊ မင်းမှုထမ်းများ၊ ပြည်သူလူထုများအား ဗြိတိသျှတို့၏ တန်ခိုးအာဏာစက် ကြီးမားပုံကို အဆောင်အယောင်၊ အခမ်းအနားတို့ဖြင့် ပြသရန် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ဘီလပ်ရွှေနန်းရှိ ဧကရီဘုရင်မကြီး၏ကိုယ်စား အရှိန် အဝါကိုပြရန် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်နှင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်တို့ မြန်မာပြည်သို့ လာရောက် ခြင်းသည် ဗြိတိသျှတို့၏ သံတမန်ထိုးစစ်တစ်ရပ်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မန္တလေးမှအပြန်တွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က အင်းဝမြို့စားဘွဲ့ခံယူပြီး မန္တလေးနန်းမြို့ကြီးနှင့်တကွ အနီးတစ်ဝိုက်ရှိ စစ်နယ်မြေကိုလည်း ဒပ်ဖရင်ခံတပ်ဟု ခေါ်တွင်စေခဲ့သည်။

အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ဇနီးမောင်နှံတို့သည် မန္တလေးတွင် ၇ ရက်ကြာမျှ နေထိုင် ခဲ့ကြရာ၌ သူတို့တွေ့ဆုံလိုသူများနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ကြသည်။ လှည့်လည် ကြည့်ရှုစေရာရှိသည်

တို့ကို ကြည့်ရှုခဲ့ကြသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် ဘုရင်ခံချုပ်နှင့်အဖွဲ့သည် ရွှေကျောင်း၊ အတုမရှိကျောင်းတော်ကြီးနှင့် မန္တလေးတောင်ခြေရှိ ကုသိုလ်တော်တို့ကို သွားရောက် ကြည့်ရှုကြသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် မင်းကွန်းသို့ကူး၍ မင်းကွန်းဘုရားကြီးနှင့် မင်းကွန်းခေါင်းလောင်းကြီးကို သွားရောက်ကြည့်ရှုကြသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် ဧနီးတို့သည် တစ်နေ့လုံး မန္တလေး နန်းတော်တွင်းသို့ လာရောက်နေထိုင်ကြပြီး၊ ညနေပိုင်းတွင် ရာမဇာတ်ကို ကြည့်ရှုကြ သည်။

ဘုရင်ခံချုပ်သည် မန္တလေးတွင် ကြည့်ရှုစရာရှိသည်တို့ကို လှည့်လည်ကြည့်ရှု သည့်နည်းတူ၊ တွေ့ဆုံသင့်သူများကိုလည်း လက်ခံတွေ့ဆုံသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့ ညနေခင်းတွင် ဘုရင်ခံချုပ်သည် မြန်မာဝန်ကြီး၊ မတ်ကြီးတို့ကို ခေါ်ယူတွေ့ဆုံ သည်။ ထိုသို့တွေ့ဆုံပြီးနောက် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် အခြားဝန်ကြီးတစ်ဦးတို့ကိုလည်း သီးခြားတွေ့ဆုံသေးသည်။ ထိုဝန်ကြီးနှစ်ဦးတို့သည် လေဒီဒပ်ဖရင်နှင့်လည်း တွေ့ဆုံခွင့် ရှိကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ပြင် ဘုရင်ခံချုပ်သည် သာသနာပိုင်ဆရာတော်ကြီးများကို သွားရောက်တွေ့ဆုံကာ ဘာသာတရားကို ထိပါးနှောင့်ယှက်မည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်သည်။ တပယင်းဝန်ထောက် ဦးမြနှင့်လည်း တွေ့ဆုံသေးသည်ဟု ဆိုသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့ ညနေသုံးချက်တီးအချိန်တွင် ဘုရင်ခံချုပ်သည် နန်းတော် တွင်း၌ ညီလာခံသဘင် ကျင်းပသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်သည် ကိုယ်ရံတော်တပ်ဖွဲ့များ ခြံရံလျက် သီပေါမင်း၏ ရာဇပလ္လင်ရှေ့တွင် အခမ်းအနားဖြင့် ရပ်နေသည်။ လေဒီ ဒပ်ဖရင်မှာမူ ရာဇပလ္လင်နောက်ကွယ်မှရပ်ကာ ညီလာခံသဘင်ရှုခင်းကို ကြည့်နေသည်။ ထူးဆန်းလှပါကလား။ ညီလာခံတွင် မြန်မာဝန်ကြီး မတ်ကြီးများနှင့် တရုတ်အမျိုးသား များကို တွေ့ရသည်တိုင် ဝန်ကြီးမတ်ကြီးမဟုတ်သူ မြန်မာအမျိုးသားဆို၍ နှစ်ဦးကိုသာ တွေ့ရသည်။ မြန်မာများသည် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်မှုကို မကျေနပ်သဖြင့် ဆန္ဒပြကြလေ သလောဟု လေဒီဒပ်ဖရင်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။ ညီလာခံသို့ တက်ခွင့်ရသော များမတ်မဟုတ်သူ မြန်မာများကို ညီလာခံသဘင်နောက်ဖက် ထောင့်တစ်ထောင့်တွင် နောက်မှတွေ့ရကြောင်း၊ ထိုညီလာခံကို အဆင်မပြေမှုတစ်ခု၊ မှားယွင်းမှုတစ်ခုအနေ ဖြင့် ရုတ်တရက် ရပ်ဆိုင်းလိုက်ရကြောင်းဖြင့် လေဒီဒပ်ဖရင်၏မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြ ထားသည်။

လေဒီဒပ်ဖရင်က 'အဆင်မပြေမှုတစ်ခု၊ မှားယွင်းမှုတစ်ခု'ဟု သံတမန်အသုံး အနှုန်းဖြင့် ဖော်ပြသွားခဲ့သည်။ 'အဆင်မပြေမှု၊ မှားယွင်းမှု'သည် ညီလာခံကြီးတစ်ခုလုံး ကို ရပ်စဲမစ်လိုက်ရသည်အထိ ဖြစ်ရလောက်အောင် မည်မျှလေးနက် ကြီးကျယ်သနည်း၊ ထိုအချက်သည် စဉ်းစားစရာဖြစ်လာသည်။

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်နှင့်အဖွဲ့သည် မန္တလေးသို့ ရောက်ခဲ့ရာတွင် သတိကြီးစွာဖြင့် ရောက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပုံရသည်။ မြန်မာမှုကြီးမတ်ကြီးများသည် ဗြိတိသျှတို့၏ အုပ်စိုးမှုအား လက်သင့်မခံလိုသောသဘောကို ထိုညီလာခံတွင် အတိအလင်း ပြသခဲ့ကြသည်ဟု

ခြေတိသျှအသိုင်းအဝိုင်းက ယုဆကြသည်။ ထို့ကြောင့်သာလျှင် ထိုညီလာခံကို ချက်ချင်း ရုပ်သိမ်းလိုက်ခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်။

ပြစ်ပုံမှာ ဘုရင်ခံချုပ်၏ ဧည့်ခံပွဲတစ်ခုသို့ တက်ရောက်လာကြသည့် မြန်မာ လွတ်တော်အရာရှိကြီးငယ်များက မိမိတို့အား အများနည်းတူ ကုလားထိုင်များပေါ်တွင် ထိုင်ခွင့်ပေးရန်နှင့် မိနပ်စီးခွင့်ပြုရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ဤတောင်းဆိုချက်သည် အနောက်နိုင်ငံ ဓလေ့ထုံးစံနှင့်ကြည့်လျှင် ဘာမျှအရေးမကြီး၊ ပြဿနာပေါ်စရာအကြောင်း မှန်းနည်းကလေးမျှမရှိ။ သို့ရာတွင် ရာဇပလ္လင်၊ သို့မဟုတ် မင်းအာဏာ၏ရှေ့မှောက်တွင် မည်သည့်အခါကမျှ ကုလားထိုင်နှင့် မထိုင်ရ၊ မိနပ်စီးခဲ့ရဘဲ ကြမ်းပြင်တွင် မိနပ်ချွတ်၍ ထိုင်ခဲ့ကြရသော မြန်မာတို့က ထိုတောင်းဆိုချက်ကို တင်လာသည့်အခါ၌ ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့သည် အခံရခက်သွားကြဟန် တူသည်။ ထိုမျှမက မြန်မာဘုရင်၏ ရှေ့မှောက်တွင် မိနပ်ချွတ်၍ ကြမ်းပြင်တွင် ဒူးတုပ်ထိုင်ရသည်ကို ဆူပူကန့်ကွက်သည့် မိမိတို့ကို ပြန်၍ကလံ့စားချေသည်ဟုလည်း မှတ်ယူသွားဟန်တူသည်။

ဘုရင်ခံချုပ်နှင့်အဖွဲ့တို့ မန္တလေးသို့ ရောက်ရှိပြီး ဒုတိယမြောက်နေ့ဖြစ်သည့် နေ့စောစောရက် ၁၄ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသည့် ဧည့်ခံပွဲတွင်လည်း အဆင်မပြေမှု ဖြစ်ပွားခဲ့ပုံရသည်။ ထိုနေ့က ဧည့်ခံပွဲတွင် မြန်မာမှုမတ်တို့က ကုလားထိုင်များများ ယူလာရန်၊ မိနပ်စီးခွင့်ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသေးသည်။ ကုလားထိုင်များ ရောက် မလာမချင်း ဧည့်ခံပွဲကို ရှောင်နေကြသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်က မြန်မာတို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို သဘောတူလိုက်သည့်အခါ၌ ဧည့်ခံပွဲသို့ လူတစ်ရာခန့် တက်လာကြသည်။ လွတ်တော်တွင် ပါဝင်သည့် မူးကြီးမတ်ကြီး ၂၀ လောက်သာ တက်ရမည်အစား၊ လူ ၁၀၀ ခန့် တက်ရောက်လာခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင် မြန်မာပြည်သို့ လာရောက်ခြင်းနှင့်အတူ ပြဿနာများလည်း တန်းလန်းပါလာကြသည်။ လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင်နှင့်အဖွဲ့ ရောက်သည့်နေ့ကလည်း ပြဿနာတွေ ဆင်နွှဲခဲ့သည်။ သဘောဆီပ်သို့ရောက်၍ ဧည့်ခံကြိုဆိုသည့်အခါတွင် ကာနယ်ဇလေဒင်၏ 'တည်ကြည်သော လမ်းညွှန်မှု'အရ ဥရောပတိုက်သားများနှင့် မြန်မာအမျိုးသားတို့က နှုတ်ခွန်းဆက်သြဘာစာတမ်းများ ဖတ်ကြားကြသော်လည်း လွတ်တော်ကမူ မည်သည့် နှုတ်ခွန်းဆက်စာတမ်းမျှ ဖတ်ကြားခြင်းမရှိ၊ မည်သည့် သြဘာစာတမ်းမျှ ဖတ်ကြားခြင်း မရှိဟု လန်ဒန် တိုင်းသတင်းထောက် မှိုင်လန်က သတင်းပို့သည်။ (အမှန်အားဖြင့် လွတ်တော်က သြဘာစာတမ်း၊ နှုတ်ခွန်းဆက်စာတမ်း တင်သော်လည်း လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင်က လက်မခံခြင်းဖြစ်သည်။)

လန်ဒန် တိုင်းသတင်းထောက် မှိုင်လန်က ဘုရင်ခံချုပ် မန္တလေးတွင် ဆိုက်ရောက်စဉ်က ရွှေခင်းကို သတင်းပေးပို့ရာ၌

'ဘုရင်ခံချုပ် ဆိုက်ရောက်ချိန်တွင် မြန်မာလွတ်တော်အဖွဲ့ဝင်တို့၏ အပြုအမူမှာ အတိအလင်း ဆန့်ကျင်အန်တူသည့် အပြုအမူမျိုးဖြစ်သည်ဟု အကောင်းဆုံး အကြံပြုတံ နိုင်သူများက ယုဆကြသည်။ အရာရှိငယ်များ၊ လက်အောက်ခံများ၏ လက်အောက်ခံ

များ စသည့် မြန်မာဝန်ကြီးတို့ရှေ့မှောက်တွင် ယခင်က မတ်တတ်ပင် ရပ်ခွင့်မရခဲ့ကြ သူများကလည်း လွတ်တော်ဝန်ကြီးများနှင့်တူ ရှေ့ဆုံးတန်းမှ ကုလားထိုင်များတွင် ဝင်၍ထိုင်ကြသဖြင့်၊ အင်္ဂလိပ်အရာရှိများနှင့် အထက်တန်းအရာရှိကြီးများမှာ နောက်တန်း များတွင် ဝင်၍ထိုင်ကြရသည်' ဟု ရေးခဲ့သည်။

ပြန်ခါနီး ကမ်းနားရှိ မဏ္ဍပ်တစ်ခုတွင်လည်း အဆင်မပြေသည့် အဖြစ်အပျက် တစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သေးသည်။ ဤသည်ကို ထိုစဉ်က ဘုရင်ခံချုပ်၏အဖွဲ့နှင့် လိုက်ပါသူများသည် အရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သူ သာကယ်ပိုက်က အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်။

'သင်္ဘောပေါ်သို့မတက်မီ ကမ်းနားတွင် ထိုးထားသည့် မဏ္ဍပ်တစ်ခု၌ မြန်မာ ဝန်ကြီးများနှင့် အရာရှိကြီးများကို ဘုရင်ခံချုပ်က မိန့်ခွန်းပြောသည်။ ထိုမိန့်ခွန်းကို စစ်ကဲမောင်ပြည့်က ကြားဖြတ်၍ 'မြန်မာပြန်ရသည်။ ဝါကျတစ်ခုကိုပြောရာတွင် မောင်ပြည့်က နားမလည်လိုက်သဖြင့် ဘုရင်ခံချုပ်အား ထိုဝါကျကို ထပ်ပြောရန် ပြော သော်လည်း အချည်းနှီးသာ။ ဤတွင် မောင်ပြည့်သည် ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိဘဲ သူ့ စိတ်ကူးနှင့်သူ ထိုဝါကျကို ခပ်တည်တည်ဖြင့် ရှည်လျားစွာ ပြောပြသွားလေသည်။ ထိုအဖြစ်အပျက်ကို မည်သူမျှ သတိမထားမိလိုက်ချေ'ဟု သူက ရေးခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၄ ရက်မှာပင် အဆင်မပြေသော အခြားဖြစ်ရပ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ခဲ့သေးသည်။ ထိုအကြောင်းကို ဗိုလ်ချုပ်ပိုက်က သူ့ဇနီးသို့ပေးသည့်စာတွင် အောက်ပါ အတိုင်း ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

'မနက် ၅ နာရီခွဲတာနဲ့ ငါလဲ အိပ်ရာက ကမ်းနားကတန်းထပြီး မနေ့ညက ရောက်လာတဲ့ အမှာစာတစ်ခုနဲ့ပတ်သက်လို့ ပြန်ပြီး အစီရင်ခံစာတစ်စောင် ရေးရတယ်။ ၆ နာရီခွဲမှာ ဗိုလ်ချုပ်ရောဗတ်နဲ့အတူ မြင်းစီးပြီး နန်းတော်တစ်ဝိုက်ကို လှည့်လည် စစ်ဆေးရတယ်။ ၁၀ နာရီမထိုးခင် မိနစ် ၂၀ အလိုမှာ ပြန်လာပြီး ရေချိုး၊ မုတ်ဆိတ် ရိတ်ပြီး မနက်စာစားတယ်။ ၁၀ နာရီခွဲမှာ လေဒီဒပ်ဖရင်ကို ဘုရားဝတ်ပြုရာမှာ နေရာချဖို့ ကြိုရမယ်။ ဘုရားဝတ်ပြုဖို့နေရာကို နန်းတော်ထဲမှာပဲ စီစဉ်ထားတယ်။ ဘုရင်ခံချုပ်ဇနီးမောင်နှံလာရင် ထိုင်ဖို့ ရာဇပလ္လင်နှစ်ခုကို အဆင်သင့် ပြင်ထားရတယ်။ ၁၂ ပေမယ့် ဘုရင်ခံချုပ်ဇနီးမောင်နှံ ရောက်မလာဘူး။ ၁၁ နာရီခွဲလို့ ဘုရားဝတ်ပြုပြီး သည့်တိုင် ရောက်မလာကြဘူး။ ငါ့မှာ မနက်ဖြန်ညီလာခံအတွက် ပြင်ဆင်စရာတွေလဲ ရှိသေးတယ်။ ပြီးတော့ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရေးနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဗိုလ်ချုပ် ရောဗတ်နဲ့ ဆွေးနွေးတယ်။ ဒီနောက်မှာ မနက်ဖြန်မနက်မှာ ပြုလုပ်မယ့် စစ်ဆင်ရေး ကိစ္စတစ်ခုကိုလည်း ဆွေးနွေးတယ်။ မင်းလောင်းတစ်ပါး ပေါ်နေလို့ သူ့ကိုတိုက်ဖို့ စစ်ဆင်ရေးစီမံကိန်းကို ဆွေးနွေးတယ်'

ထိုစဉ်တွင် နိုင်ငံရေးဌာနမှ ညွှန်ကြားချက်တစ်စောင် ဗိုလ်ချုပ်ပိုက်ထံသို့ ရောက်လာသည်။ ယင်းမှာ မြန်မာတို့က နန်းတော်ကို မီးတင်မိ့ကာ အထွေထွေ ပုန်ကန်မှုကြီးတစ်ရပ်ကို ပြုလုပ်ရန် ကြံစည်နေသည်ဆိုသည့် သတင်းဖြစ်သည်။ ဘုရင် ခံချုပ်သည် နောက်တစ်နေ့တွင် နန်းတော်ထဲတွင် ညီလာခံရန် ရှိနေသည်။ ထိုအချိန်တွင်

နန်းတော်ကို မီးတင်ရှိ မှုဖြစ်ပွားပြီး ပုန်ကန်ထကြွမှုဖြစ်လာခဲ့လျှင် ပြဿနာအများကြီး ညီလာခံအတွက် ပြင်ဆင်နေသည့် မြန်မာအလုပ်သမား ရာပေါင်းများစွာကို နန်းတော် ညီမု နှင်ထုတ်ရသည်ဟု သူ့မှတ်တမ်းတွင် ပါရှိသည်။

ဘုရင်ခံချုပ် စစ်ဘက်၊ နယ်ဘက်အရာရှိများနှင့် ဆွေးနွေးနေစဉ် လေဒီဒပ်ပရင်သည် မန္တလေးမြို့ကြီးကို လှည့်လည်ကြည့်သည်။ မန္တလေးမြို့ကြီးသည် နန်းတော်အပြင်ဘက်တွင် ညီမုတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်ရှိပြီး မြို့သူမြို့သားများမှာလည်း အဝတ်ဗလာဖြင့် ဆင်းရဲ ငဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

'သို့ရာတွင် နန်းမြို့ရိုးမှာ နိညိုရောင်အုတ်များဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားသဖြင့် ညီမုအရောင် တောက်၍ လှပနေသည်။ မြို့ရိုးကို ကောင်းစွာပြုပြင်ထားပြီး တစ်ဖက် တွင် တစ်မိုင်ခွဲခန့် ရှည်လျား၍ စတုရန်းပုံသဏ္ဍာန် ဆောက်ထားသည်။ နန်းမြို့ရိုးကြီး ညီမုခံလှသည် ရိုးရိုးရှင်းရှင်းနှင့် လှပခန့်ညားသည်။ မြို့ရိုးပတ်ပတ်လည်တွင် မြစ်တစ် မြေမျှကျယ်သော ရေအပြည့်ရှိသည့် ကျွဲတစ်ခုရှိသဖြင့် ပို၍လှပနေသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ညီမုကောင်းဆိုးတံခါးမှ ဝင်လာခဲ့ရာ မြို့ရိုးထဲတွင် နန်းတော်ကို ကာရထားသည့် ညီမုသားဝင်းထရ်တိုင်များကို တွေ့ရပြီးနောက်၊ ရွှေပိန်းချ စုလစ်မွမ်းချွန်များ၊ ငွေရောင် ဆက်နေသော ဘုံဆောင်များနှင့် ပန်းပုထုထားသောအမိုးများကို တွေ့ရသည်။ ထေးပေါ်မှ ဆင်းလိုက်သည်နှင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် သီပေါမင်း၏ ညီလာခံခန်းဆောင်ထဲသို့ ဆက်သွားကြသည်။ ထို့နောက် ကျွန်ုပ်တို့သည် နန်းတော်ထဲကို လျှောက်ကြည့်ကြ ညီမု။ အချို့ကို ရွှေပိန်းချထားပြီး ရွှေပိန်းချမဟုတ်သည့်နေရာများတွင်လည်း မှန်စီ ဆိုင်လုံးကြီးများကို တွေ့ရသည်'ဟု လေဒီဒပ်ပရင်က ရေးခဲ့သည်။

နောက်တစ်နေ့တွင် လေဒီဒပ်ပရင်သည် မြန်မာမှုစံတို၏ ကတော်မယားများ၊ ညီမုများကို လက်ဖက်ရည်ပွဲဖြင့် တည်ခင်းစဉ်ခံသည်။ အစတွင် လာမှလာကြပါမည် ညီမုဟု စိုးရိမ်မိသေးသည်။ သို့ရာတွင် ညနေ ၄ နာရီထိုးသည်အခါတွင် ကတော် မယားများနှင့် သမီး ၆၀ ခန့် ရောက်ရှိလာကြသည်။ ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် ဇနီးမောင်နှံတို့က ညီမုဘို့ကို တစ်ဦးချင်း စဉ်ခံနှုတ်ဆက်ကာ 'လက်ဖက်ရည်တစ်ခွက်၊ ဘီစကွတ်တစ်ချပ်စီ' ညီမုသည်။ အစတွင် ခပ်စိမ်းစိမ်းဖြစ်နေကြသည့်တိုင် လေဒီဒပ်ပရင်က အကြံတစ်ခုရကာ ညီမုတို့ကို နန်းဆောင်များထဲသို့ လိုက်ပြသည်။ ယခင်က ရောက်ဖူးကြသော်လည်း ငေ့လို နံနံ့စပ်စပ် မရောက်ဖူးခဲ့ဟု သူတို့က ပြောကြသည်။

နောက်တစ်နေ့ညနေတွင် ဘုရင်ခံချုပ်ဇနီးမောင်နှံတို့က ဝိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် ညီမုအရာရှိများကို ညစာစားပွဲဖြင့် တည်ခင်းစဉ်ခံသည်။ ထိုစဉ်ခံပွဲတွင် ဘုရင်ခံချုပ်က ညီမုအရာရှိများ၏ ကျန်းမာရေးကို ဆုတောင်းသည့်ပြင်၊ ရန်သူ၏မြို့တော်ထဲသို့ အထိအခိုက်၊ ညီမုအဆုံးဟူ၍ မရှိဘဲ အောင်မြင်စွာ ချီတက်သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည့်အတွက် လိုက်လံဇွာ ငှားကျွေးစကားပြောသည်။ ထို့နောက်တွင် ဘုရင်ခံချုပ်သည် ဝိုလ်ချုပ်ပရင်နှင့် စစ်ရေး ညီမုအနေများကို ဆွေးနွေးသည်။ ဝိုလ်ချုပ်ပရင်က မိမိတို့တွင် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရန်

တပ်များလုံလုံလောက်လောက်မရှိကြောင်း ပွင့်လင်းစွာ ပြောပြသည့်အခါ၌ ဘုရင်ခံချုပ်သည် များစွာ စိတ်ဆိုးကာ 'တာဝန်ရှိတဲ့အရာရှိထဲက ဒီစကားမျိုးပြောတဲ့လူဆိုလို့ ခင်ဗျား တစ်ယောက်ပဲရှိတယ်'ဟု မာန်သည်။ ဗိုလ်ချုပ်ခွဲက ထိုအခြေအနေကို သိမြင်၍ စိတ်ပျက်ဖွယ်ကောင်းလောက်အောင် စစ်ရေးအခြေအနေများကို သိမြင်သူမှာ ယခု ရောက်ရှိလာသည့် အရာရှိများထဲတွင် မိမိတစ်ယောက်သာရှိသည့်အတွက် ထိုသို့ပြောရ ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြန်ပြောသည်။

နောင်နှစ်အတန်ကြာသည့်အခါ၌ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် သူနှင့် ဗိုလ်ချုပ်ခွဲကတို့ ပြောခဲ့ကြသော စကားတစ်ခွန်းကို အမြဲအမှတ်ရနေသည်။ မန္တလေးနန်းတော်သို့ရောက်ခိုက် ဘုရင်ခံချုပ်နှင့် ဗိုလ်ချုပ်ခွဲကတို့ လမ်းလျှောက်နေကြစဉ် ဘုရင်ခံချုပ်က မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့အာဏာစက်သည် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ကျယ်ပြန့်သနည်းဟု ဗိုလ်ချုပ် ခွဲကကို မေးသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ခွဲက ပြီးရိုးပေါ်တွင် လမ်းလျှောက်နေသည့် စန္ဒရီတစ် ယောက်ကို ညွှန်ပြရင်း 'အဲဒီ စန္ဒရီ ရပ်နေတဲ့ နေရာလောက်ပဲ ရှိတယ်။ ဒီထက် ဟိုဘက်ကို မရောက်ဘူး' ဟု ပြောသည်။ ထိုစဉ်ကမူ ဘုရင်ခံချုပ်သည် သူ့စကားကြောင့် စိတ်ဆိုးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ချုပ်ခွဲ၏ ပွင့်လင်းမှုသည် နောင်တွင် သူ့အတွက် များစွာ အကျိုးရှိခဲ့သည်ဟု ဝန်ခံသည်။

မန္တလေးမှပြန်မီတွင် ဘုရင်ခံချုပ်သည် မြန်မာပြည်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အပြီးအပိုင် ဆုံးဖြတ်ကာ ဘားနဒ်အား နယ်ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအကဲအဖြစ်လည်း ကောင်း၊ ဗိုလ်ချုပ်ခွဲကအား စစ်မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များ၏ သေနာပတိအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်အား မြန်မာပြည်တစ်ဝန်းရှိတပ်များ၏ သေနာပတိအဖြစ်လည်း ကောင်း ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

နှုတ်ဆက်ညစာစားပွဲ ကျင်းပသည့်အခါတွင် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က ဗြိတိသျှ တပ်ဖွဲ့များ၏ကိုယ်စား လေဒီဒပ်ဖရင်အား သပ္ပာယ်လှသည့် ဗုဒ္ဓရွှေဆင်းတုတော်တစ်ဆူ လက်ဆောင်ပေးပြီး ဘုရင်ခံချုပ်ကိုမူ မန္တလေးနန်းတော်ထဲတွင် တွေ့ရသည့် ၁၈၂၂ ခုနှစ်က မြန်မာဘုရင်ထံသို့ ပေးခဲ့သည့် လော့ဒါလ်ဟိုမီ၏ ရာဇသံမှရင်းနှင့် ဘာသာပြန် တို့ကို လက်ဆောင်အဖြစ် ပေးလိုက်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးက လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သို့ စားတစ်လက်နှင့် လေဒီဒပ်ဖရင်သို့ ပိုးထည်လက်ဆောင်များ ပေးခဲ့သော်လည်း ဘုရင် ခံချုပ်ဇနီးမောင်နှံတို့က ကင်းဝန်မင်းကြီး၏လက်ဆောင်ကို လက်မခံခဲ့ကြ။

သင်္ဘောပေါ်သို့မတက်မီတွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က မြန်မာမှု့မတ်တို့ကို မိန့်ခွန်း တစ်ရပ် ပြောကြားရာ၌

“သင်တို့နှင့် တွေ့ဆုံရသည်ကို အထူးဝမ်းမြောက်မိ၍ သင်တို့၏ခင်မင်မှုအတွက် လိုက်လံလှူစွာ ကျေးဇူးတင်ပါသည်။ ယခု သင်တို့သည် မဟာကရုဏာရှင် စကရီဘုရင်၏ ကြီး၏ကျေးတော်မျိုး၊ ကျွန်တော်မျိုးများ ဖြစ်လာခဲ့ကြပေပြီ။ သင်တို့သည် ဘုရင်မကြီး၏ အမှုတော်ကို သစ္စာရှိစွာ ထမ်းရွက်ကြလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်သည်။ မြန်မာပြည်ကို ဗြိတိသျှ အရာရှိကြီးများက တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်တော့မည်ဖြစ်သဖြင့် ယင်းအရာရှိကြီးများအား

လှိုက်လှဲရွာ ကူညီရန် သင်တို့ကို ဆင့်ဆိုသည်။ ဗြိတိသျှအရာရှိကြီးများသည် မြန်မာ
 ကွန်တော်မျိုးတို့၏ စီးပွားချမ်းသာ တိုးတက်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့ကို အားသွန်
 ကြီးပမ်းလျက် ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံတို့ကို လေးစားရိုသေမည်။ ဘာသာအဆောက်
 အအုံ ပရိဘောဂတို့ကို တရားဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ကြလိမ့်မည်။ အတန်း
 အစားမရွေး လူတိုင်း၏ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို လုပ်ဆောင်မည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည်
 အုပ်ချုပ်ရေးတွင် တိုင်းရင်းသားအရာရှိအရာခံများ၏ အကူအညီကို တတ်နိုင်သမျှ
 လက်ခံအသုံးပြုသွားမည်ဟု ရည်သန်ရင်းရှိသည်။ သင်တို့ကဲ့သို့သော ဂုဏ်သရေရှိ
 ငှက်ကြီးလူကောင်းများအား ထိုက်သင့်ရာ လေးစားမှုကို ခံရစေမည်။ သင်တို့၏ အတွေ့
 အကြုံ ဗဟုသုတများဖြင့် ကျရောက်လာသည့် အခြေအနေသစ်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရကို
 ဆက်ခံစွာ ကူညီနိုင်မည်ဖြစ်၍ သင်တို့သည် အရှင်သခင်သစ်၏အမှုတော်ကို သစ္စာရှိရှိနှင့်
 ဆီရောက်စွာ ထမ်းရွက်ကြလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်သည်” ဟု သု.မိန့်.ခွန်းတွင် ပါရှိသည်။

လေဒီဒပ်ဖရင်က မန္တလေးသို့ လာရောက်သည့်ကိစ္စကို မှတ်တမ်းတင်ရာ၌

“မြန်မာအမျိုးသားများသည် ကျေနပ်နှစ်သိပ်ဖွယ် သဘောကောင်းသော လူမျိုးများ
 ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ အရည်အချင်းအချို့ကြောင့် သူတို့အား
 အုပ်ချုပ်ရန် ခက်ခဲပြီး အားကိုးရန်လည်း ခက်ခဲလှသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ မြန်မာပြည်ကို
 အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ပြီးခဲ့လေပြီ။ မြန်မာပြည်သည် ချမ်းသာကြွယ်ဝသောတိုင်းပြည်
 ဘဲပြည် ဖြစ်ဟန်တူပြီး၊ မန္တလေးသည်လည်း ချစ်စရာကောင်းသော မြို့တစ်မြို့ဖြစ်လျက်
 တွန့်ပံ့တိုး သွားရောက်လည်ပတ်ရခြင်းမှာလည်း နှစ်သက်စရာပင် ဖြစ်ပါသည်။ စစ်သား
 များမှာလည်း ယခင်က စိတ်ဝင်စားစရာများကို တွေ့ခဲ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် ယခုမူ
 အရောင်ပြိုပြက်မှုတို့သည် တဖြည်းဖြည်း ပိုနံ့လာခဲ့ကာ သူတို့ရှေ့တွင် တာဝန်အပြည့်နှင့်
 ဦးငွေဖွယ်ရာ အနာဂတ်ကို မြင်တွေ့နေရလေပြီ” ဟု ရေးခဲ့သည်။

လေဒီဒပ်ဖရင်က သူတို့ဇနီးမောင်နှံ လာရောက်လည်ပတ်ခြင်းသည် နှစ်လိုဖွယ်
 ဆက်ခံသည်ဟု ဆိုစေကာမူ စင်စစ်တွင်မူ သူပြောသလို များစွာ နှစ်လိုဖွယ်မကောင်းလှချေ။

လန်ဒန် တိုင်းသတင်းထောက်က မြန်မာဝန်ကြီးမှူးကြီးများက ဩဘာစာ
 ဆက် သွင်းခြင်းမရှိဟု ဆိုသော်လည်း၊ အမှန်မှာ မြန်မာမှူးကြီးတို့ တင်သွင်းသော
 ဩဘာစာကို လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က လက်မခံခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ မြန်မာမှူးကြီးမတ်ကြီးတို့က
 ဘင်သွင်း သည့်စာတမ်းတစ်စောင်တွင် ဘုရင်မင်းမြတ် မောင်တော်နှစ်မတော်တို့အား
 ဆက်ခံသော လာခြင်းဖြစ်ပါစေ၊ ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြာ ချမ်းသာခြင်း သက်ရည်ခြင်း၊
 ဆားအန္တရာယ် ကင်းခြင်း စသော ကောင်းကျိုးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံပါစေဟု
 မြန်မာမှူးတော်မတ်တော်က ဆုတောင်းပေးစွာ ပို့သကြောင်းဖြင့် ပါရှိသည်။

မြန်မာမှူးမတ် ၁၈ ဦး လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အခြားလျှောက်လွှာတစ်
 ဆောင်တွင်မူ

“ဗြိတိသျှတပ်များ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်း ချီတက်လာစဉ်က မြန်မာဘုရင်အနီးရ
 သည် မင်းနှင့်တကွ၊ ထီးနန်းတိုင်းပြည် မကွယ်ပျောက်ခေဘဲ တည်မြဲခြင်းအကျိုး၊

ထိုအဖြစ်အပျက်များသည် ဘုရင်ခံချုပ်က မိမိတို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို လက်ခံ
● သူ့မြင်းမပြုသဖြင့် မြန်မာတို့က ဆင်ခွံလိုက်သော တန်ပြန်သံတမန်ထိုးစစ်တစ်ခုဟု
ညွှန်ရတန်ရာသည်။

တို့မန္တလေးမြို့ကြီးရဲ့ ပတ်လည်တစ်ခို

မန္တလေးသို့ မနှစ်က တစ်ခေါက်ရောက်ခဲ့သည်တွင် ကျွန်တော်သည် ပိုက်ကျုံး၊ မရန်းမြဲ
တားကို အပြေးအပြန် တစ်ခေါက် သွားကြည့်ခဲ့လေသည်။

လွန်ခဲ့သော အနှစ်လေးဆယ်ကျော် မန္တလေးသို့ ရောက်ခဲ့စဉ်၊ ကျွန်တော်သည်
မရန်းမြဲတားရိုးမှနေ၍ မန္တလေးမြေကို နင်းခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ဝါဆိုဝါခေါင် ရေတွေ
ဆာင်စ။ ပခုက္ကူမှ မန္တလေးသို့လာလျှင် လှေကြီးများဖြင့်ပင် လာကြရသည်။ အထက်
အောက်မြောင်း၊ သပိတ်ကျင်း စသည်တို့မှ မန္တလေးသို့လာလျှင်လည်း လှေကြီးများ
စဉ်ပင် လာကြရသည်။ ထိုစဉ်က အရပ်သားမော်တော်ကားတွေ မရှိသေး။ ဧရာဝတီကိုပင်
အားကိုးခဲ့ကြရသည်။ မန္တလေးသို့ဆိုက်သည့် ကုန်လှေကြီးများသည် အများအားဖြင့်
မရန်းမြဲဆိပ်မှာပင် ဆိုက်ကြသည်။ ဈေးချိုနှင့် အသွားအလာ လွယ်သောကြောင့်
မရန်းမြဲဆိပ်သည် အထက်အောက် ကုန်လှေများ ဆိုက်ကပ်ရာ ဆိပ်ကမ်းဖြစ်ခဲ့လေသည်။
ဆူးချိုသို့ မသွားလိုလျှင် မရန်းမြဲဆိပ်နားတစ်ဝိုက်တွင် ပွဲရုံတွေ အစီအရိရှိသည်။
ဇုန်သည်များသည် ထိုပွဲရုံများတွင် အရောင်းအဝယ်လုပ်ကြသည်။ ထိုပွဲရုံများတွင်
ဘည်းရှိကြသည်။ မရန်းမြဲတားရိုးသည် စစ်ပြီးစ မန္တလေး၏ အရောင်းအဝယ် ဗဟိုဌာန
ကြီးတစ်ခုဟုပင် ဆိုနိုင်သည်။

အရောင်းအဝယ်မျှသာမကပါ။ ဆိပ်ကမ်းထုံးစံအတိုင်း ထိုနေရာတစ်ဝိုက်တွင်
မကောင်းမှုတို့လည်း ခုံပါသည်။ မရန်းမြဲတားရိုးအတိုင်း မြောက်ဘက်သို့ လျှောက်သွားလျှင်
ဆောင်းကစားဝိုင်း၊ အရက်ပုန်းဆိုင်၊ ပြည့်တန်ဆာအိမ် စသည်တို့လည်း ရှိပါသေးသည်။
မန္တလေးပိုက်ကျုံးတွင် ကျွန်တော်နေခဲ့စဉ် ကျွန်တော်သည် ပျင်းပျင်းရှိလျှင်
မရန်းမြဲဆိပ်သို့သွား၍ ထိုင်တတ်ပါသည်။ မရန်းမြဲတားရိုးကြီးသည် ဘယ်ရာသီကြည့်ကြည့်
ပူစည်ကားနေတတ်ပါသည်။

ရေကြီးချိန်တွင် မရန်းမြဲတားရိုးသည် အညာအကြေ လှေကြီးများ ဆိုက်ကပ်ရာ
စခံသည်။ နွေနှင့်ဆောင်းတို့တွင် ထိုတားရိုးကြီးသည် တစ်ဖက်ကျွန်းထဲမှ ကုန်စိမ်း
ဆွဲများဆိုက်ကပ်ရာ ဖြစ်သည်။

ကျွန်တော်သည် မရန်းမြီတာရိုးကြီးအပေါ်တွင်ရပ်၍ မန္တလေး၏ရှုခင်းကို ကြည့်
၏။ သို့ကလို ကြည့်ရင်း နန်းတော်ရှေ့ဆရာတင်၏ မြေနုာသီချင်းတစ်ပိုင်းတစ်စကို
လည်း သတိရမိလေသည်။

‘တို့ မန္တလေးမြို့ကြီးရဲ့ ပတ်လည်တစ်ခို၊ မိုင်းပြာပြာ မှန်ဝေဝေ ဇလာနဒီမြစ်ညှို့
ဧရာဝတီက ရန်ကင်းတောင်ကြီးနဲ့၊ လျှံဝင်းပြောင်ညှို့ အမြဲနို့၊ ဆရာကိုနန်းတော်ရှေ့၊
တစ်ခါရှေ့ခေါင်းဆောင်တဲ့၊ မြန်မာရွှေဒေါင်းတောင်တို့ လာပြီဆို၊ တကယ် ခေတ်
ပြောင်းတော့မယ်၊ အမှန်စကန်ပါ၊ တစ်ဖန် ရွှေမြေနုာ မန်းရိပ်ခို’ ဆိုသည် သီချင်း
ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသီချင်းမှနေ၍ ကျွန်တော်စိတ်သည် မန္တလေး၏ အတက်အကျ၊ မန္တလေး၏
အနိမ့်အမြင့်၊ မန္တလေး၏ အပြစ်အပျက်တို့ကို ကျွန်တော် သတိရပါသည်။ မန္တလေးသည်
အပြစ်မျိုးများစွာကိုလည်း ကြုံခဲ့ရပါသည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးသည် ဦးခေါင်းကို
မငိုက်ပါ။ လေပြည်ထဲတွင် အမြဲ ငယ်ရုပ်ဆင်လျက်သာ ရှိပါသည်။

မန္တလေးသည် ရေဘေးနှင့်လည်း ကြုံခဲ့ဖူးပါသည်။ မီးဘေးနှင့်လည်း ကြုံခဲ့ဖူး
ပါသည်။ စစ်ဘေးနှင့်လည်း ကြုံခဲ့ဖူးပါသည်။ ထိုသို့သော ဘေးများကြားထဲမှ မန္တလေး
မြို့ကြီး ပြန်လည် လူးလွန်ထလာပုံသည် သက်မဲ့ပစ္စည်းတစ်ခုနှင့်မတူ၊ သက်ရှိလူတစ်
ယောက်၏ သဏ္ဍာန်ကို ဆောင်နေသည်ဟုပင် ကျွန်တော် ထင်မိသည်။

မန္တလေးကို ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ပြီး နောက်တစ်နှစ်ဖြစ်သော ၁၈၈၆ ခုနှစ်
အတွင်းမှာပင် မန္တလေးသည် မီးအကြိမ်ကြိမ် သင့်ခဲ့ရသည်။ ထိုမတိုင်မီကလည်း
မန္တလေးသည် မီးအကြိမ်ကြိမ် သင့်ခဲ့ရသည်။ ၂၀၀၀ ကျော် မီးသင့်လောင်ခဲ့သည်။
ထိုနှစ် ဧပြီလ ၃ ရက်နေ့တွင်လည်း မလွန်ဈေးရပ်တွင် အိမ်ခြေ ၁၀၀ ကျော် မီးသင့်
လောင်ခဲ့သည်။ ဧပြီလ ၅ ရက်နေ့တွင် တစ်ဖန် မြို့တွင်းမြို့ပြင် တစ်နေ့တည်းတွင်
မီးခုနှစ်ကြိမ် လောင်ကျွမ်းခဲ့ရာ ဘုန်းကြီးကျောင်းပေါင်း ၅၄ ကျောင်း၊ စပါး ၂၀၀၀
နှင့် မစိုးရိမ်ကျီတော်၊ စပါး ၉၀၀၀ နှင့် မြောက်ဒဝယ်၊ တောင်မာရဘင်၊ ရွှေပြည်မှန်ကင်း
ကျီတော်တို့ လောင်ကျွမ်းခဲ့ကြသည်။ တစ်ဖန် မီးလောင်ကျွမ်းသဖြင့် မဟာမုနိပြာသာန်
တော်ကြီး၊ စောင်းတန်းလေးမျက်နှာနှင့် ကျောင်းတိုက်များ၊ လူနေအိမ်ခြေများ ပြာကျ
ခဲ့ရပြန်သည်။ တစ်ဖန် ဧပြီလ ၁၄ ရက်နှင့် ဧပြီလ ၁၇ ရက်များတွင်လည်း နန်းမြို့တော်
အနောက်တောင်ထောင့်ရှိ ဝင်းများကို မီးသင့်လောင်ပြန်သည်။ ထိုနှစ် ဇွန်လ ၄
ရက်နေ့တွင်လည်း ချမ်းအေးသာစံရပ်ရှိ အိမ်ခြေ ၁၀၀ ကျော် မီးလောင်ပြာကျခဲ့ပြန်
သည်။ မတ်လအတွင်းတစ်ကြိမ် ဧပြီလအတွင်း ဆယ့်နှစ်ကြိမ်၊ ဇွန်လအတွင်း တစ်ကြိမ်
စုစုပေါင်း သုံးလအတွင်း ဆယ့်လေးကြိမ် လောင်ခဲ့သည်။

၁၈၈၄ ခုနှစ်သည် မန္တလေးအဖို့ ကံဆိုးသောနှစ်ဟုပင် ဆိုနိုင်လေသည်။
သို့ရာတွင် ထိုမီးလောင်မှုများမှာ မတော်တဆ ဖြစ်ပွားသော မီးလောင်မှုများဖြစ်သည်ဟု
ယူဆကြသည်။

မန္တလေးကို ဗြိတိသျှတို့သိမ်းပိုက်ပြီး ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင်လည်း မန္တလေးတွင် ဇီးလောင်မှုများ အများအပြား ထပ်မံပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြန်သည်။ ထိုမီးများကိုမူ ရှိမီးဟု ဗြိတိသျှအစိုးရက ယူဆသည်။ ထိုနှစ် ဧပြီလတွင် မန္တလေးကို မြန်မာတို့ ပြန်လည် သိမ်းပိုက်မည်ဆိုသည့် ကောလာဟလများကြောင့် လူထုသည် စိတ်လှုပ်ရှားနေကြ သည်။ ထိုကောလာဟလများနှင့် မရှေးမနှောင်း ဧပြီလ ၁ ရက်နေ့တွင် မန္တလေး အနောက်တောင်ထောင့်ရှိ ရပ်ကွက်များကို မီးသင့်လောင်သည်။ ရှိမီးဖြစ်သည်ဟု အားကပိုင်များက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြသည်။ ဧပြီလ ၂ ရက်နေ့တွင် တစ်ဖန် ဆင်ခြေ ဖုံးရပ်ကွက်များ အကြီးအကျယ် မီးသင့်ပြန်သည်။ ဧပြီလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် တစ်ဖန် မြို့တွင်းမြို့ပြင် '၆ နေရာတွင် မီးသင့်လောင်၍ အိမ်ခြေအများအပြား ပြာကျခဲ့ရပြန် သည်။ ထိုမျှနှင့်မရပ်သေး။ ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့တွင်တစ်ကြိမ် မီးအကြီးအကျယ် နောင်ကျမ်းခဲ့ရပြန်သည်။ ထိုစဉ်က မီးလောင်သည့်နေရာအကျယ်အဝန်းသည် အလျား ဘင်းပိုင်နီးနီး ရှည်လျားပြီး အိမ်ခြေပေါင်း ၄၀၀၀ ကျော်ခန့် မီးထဲသို့ ပါသွားခဲ့ရသည်။ ဧပြီလတစ်လထဲမှာပင် အကြိမ်များစွာ မီးလောင်ခဲ့သည်။

၁၈၈၆ ခု ဧပြီလအတွင်း မီးအကြိမ်ကြိမ် သင့်လောင်ခဲ့ရာ ရွှေမြို့တော်အတွင်းရှိ ဆိမ်ခြေပေါင်း ၅၀၀၀ ကျော်အနက် ၈၀၀ ခန့်ပျက်စီးပြီး မြို့လေးပင်ရပ် အိမ်ခြေ ပေါင်း ၄၀၀၀ ကျော်အနက် ၁၅၀၀ ခန့် ပြာကျပျက်စီးခဲ့သည်ဟု အစိုးရမှတ်တမ်းများတွင် ညွှန်ပြထားခဲ့သည်။

မန္တလေးသည် နေ့တွင် မိုးဘေးဒဏ်ကို ခံခဲ့ရပြီးနောက် မိုးရာသီရောက်သည် အခါတွင်ကလည်း ရေဘေးဒဏ်ကို ခံခဲ့ရပြန်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ သိမ်းပိုက်ပြီးသည့် ၁၈၈၆ ခုနှစ် မိုးရာသီတွင် မန္တလေးရေကာတာကြီး ကျိုးပေါက်သဖြင့် မန္တလေးတစ်မြို့ သုံးနီးပါး ရေရောက်ရောက်ခဲ့ရသည်။ ဤထိုစဉ်က မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ မြင်ခဲ့ရသည် ဖြစ်သည့်အရာရှိ ဆာဟားဗတ် သာကယ်ပိုက်က အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်။

'၁၈၅၀ ခုနှစ်အတွင်း၌ မင်းတုန်းမင်းသည် သူ့နေပြည်တော်ကို အမရပူရမှ မန္တလေးသို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ရာ မြို့သူမြို့သားများနှင့် နန်းတော်သူနန်းတော်သားများ သည်လည်း နေပြည်တော်သို့ အတူလိုက်ပါ ပြောင်းရွှေ့ကြရသည်။ မန္တလေးတည်နေရာ သည် မည်သည့်ရှုထောင့်မှကြည့်ကြည့် အရွေးမှားသောနေရာဖြစ်သည်။ မြို့တည်ရာ ဘစ်ခုလုံးသည် ရေကြီးချိန်တွင် ရေမျက်နှာပြင်ထက် နိမ့်နေသည်။ ထို့ကြောင့် မြစ်ရိုး ဘင်းလျှောက်တွင် ရေကာတာကြီးတစ်ခုကို တည်ဆောက်ထားရသည်။ ၁၈၈၆ ခုနှစ် မိုးရာသီအတွင်းတွင်မူ ဧရာဝတီမြစ်သည် မကြုံဖူးအောင် လှံ့တက်လာရကား ရေကာတာ ကြီး၏ အခြေအနေမှာ စိုးရိမ်ရသောအခြေအနေသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ တစ်ညတွင်မူ အကာတာကြီး ကျိုးပေါက်သွားကာ ရေများသည် ဈေးချိုအထိရောက်အောင် လှံ့တက် သွားခဲ့သည်။ ထိုနေ့ညသည် အန္တရာယ်ကြီး၍ စိတ်တုန်လှုပ်ချောက်ချားဖွယ်ကောင်းသည့် ညဖြစ်ပြီး မန္တလေးကို အုပ်ချုပ်နေသော အရာရှိများအဖို့ အလွန် ပင်ပန်းဒုက္ခရောက်ကြ သည်။ ရေပြန်မကျမချင်း ရေတွေ ပုံးနေသဖြင့် ကျွန်တော်တို့တစ်တွေမှာ မြို့ထဲတွင်

လှေသမားများဖြင့် သွားလာနေကြရသည်။ လူ့အသေအပျောက်ကား မများလှပါ။ ကောက်ယူရရှိသော စာရင်းများအရ လူ့ဆယ်ယောက်ခန့်သာ အသေအပျောက် ရှိပါသည်။ ရေနစ်သေဆုံးခြင်းထက် ပို၍ စိတ်ထိခိုက်ပွယ်ကောင်းသည့်အချက်မှာ ရေဆားဒုက္ခသည်များကို ဆန်ဝေငှရင်း တိုးကြ ဂြေကြသဖြင့် လူနင်းမိပြီး လူပေါင်းများစွာ သေဆုံးခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။” ဟု သူက ရေးခဲ့သည်။

သမိုင်းသုတေသီ ဒေါ်ကြန်ကမူ

“၁၈၈၆ ခု ဇွန်၊ ဇူလိုင်လများအတွင်း ဧရာဝတီမြစ်ရေတိုးသည်တွင် ယိုယွင်းပျော့ညံ့သော အချို့နေရာများမှ ရေစိမ့်ဝင်သဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရက အင်ဂျင်နီယာများကို အသီးသီး တာဝန်ကျ ပြုပြင်စေခဲ့သည်။ အင်ဂျင်နီယာချုပ် အိတ်၊ ဂျေ၊ ရစ်ချတ် ကိုယ်တိုင် မြို့ဝန်ဦးပေစီနှင့်အတူ ဇွန်လအတွင်း တာရီးတစ်ခုလုံးကို လိုက်လံစစ်ဆေးကြည့်ရှုသည်။ လက်ထောက်အင်ဂျင်နီယာများကို တာရီးတစ်လျှောက် လုပ်ငန်းခွဲ၍ တာဝန်ချထားပြီး တစ်မိုင်လျှင် အစောင့်နှစ်ဦးစီကျ တာရီးပေါ်တွင် တံထိုး၍ နေညမပျက် စောင့်စေသည်။ ပေါင်းမြက်ချွန်နယ်များကို ခုတ်ထွင် ရှင်းလင်းစေ၍ ခြံတွင်းကြွက်တွင်းများကို ဖို့စေသည်။ ဩဂုတ်လအတွင်း မြစ်ရေအပြင်းအထန် ထိုးလာပြန်သည်တွင် အေလမ်းနှင့်ဘီလမ်းအကြား မြေမြို့ရိုးနှင့် အမရပူရ ရေလှေပေါက်အနီးနေရာများသည် စိုးရိမ်ဖွယ်ဖြစ်လာ၍ အထူးဂရုစိုက် ပြုပြင်ကြပြန်သည်။ သို့သော် ၁၈၈၆ ခု၊ ဩဂုတ်လ ၁၆ ရက်၊ တနင်္လာနေ့ည ၇ နာရီတွင် မြစ်ရေအတိုးကြမ်းသဖြင့် မြို့အနောက်မြောက်ထောင့်မှ ရေကာတာ ပေပေါင်း ၆၀ ခန့် ရုတ်တရက်ကျိုးပေါက်သွားခဲ့ရာ၊ မြေစိမ့်ဝင်မှုများ ရေမြုပ်ပျက်စီးကုန်ကြသည်။

“...ရွှေတချောင်းအနောက်ဘက်တွင် လူနေအိမ်ခြေ စည်ပင်ဖွံ့ဖြိုးစေရန် လည်းကောင်း၊ မြို့တော်နှင့် ဧရာဝတီအကြားတွင် ရေကာတာ အတားအဆီးဖြစ်စေရန် လည်းကောင်း၊ ပြင်မြေမြို့ရိုးကို ၁၈၇၆ ခုနှစ်တွင် စတင် ဆောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းမြေမြို့ရိုးသည် အထူးဆယ်တာ၊ ထိပ်ပြင် ခြောက်တာရှိ၍ အမြင့် သုံးဆယ်တောင် ဖြစ်သည်။ အီတလီ အင်ဂျင်နီယာတစ်ဦးက ညွှန်ကြား၍ မြို့ဝန် ဦးပေစီက ကွပ်ကဲလျက်၊ လူပေါင်း ၆၀၀၀၀ နှင့် ဆောက်လုပ်ခဲ့ရာ ရှစ်လကြာခဲ့သည်။ မည်မျှ ကုန်ကျသည်ကို စာရင်းဇယား အတိအကျမသိရသော်လည်း အလုပ်သမားများအား တစ်တာလျှင် ၃ ကျပ်နှုန်း ချီးမြှင့်သည်ဟု သိရသည်။ မူလရည်ရွယ်ချက်သည် ဧရာဝတီမြစ်ရေကို ဆီးတားရန်ထက် အင်္ဂလိပ်တို့၏ အနာဂတ်ရန်ကြောင့် နေပြည်တော်ကို ကာကွယ်ရန် အဓိကဖြစ်သည်ဟု မြေမြို့ရိုး ကြီးကြပ်ဆောက်လုပ်ခဲ့သူ ဦးပေစီထံမှ ကြားသိရကြောင်း အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်တို့က အထက်သို့ အစီရင်ခံကြသည်။ ထို့ပြင် မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက် ရေကာတာ မြေမြို့ရိုး၌ တံတိုင်းခံတပ်တို့မှာကဲ့သို့ အမြောက် ပစ်ဖောက်ရန် အပေါက်ကြီးငယ်များထား၍ ဆောက်လုပ်ထားခြင်း၊ မြို့၏လေးမျက်နှာပတ်လည် ဖြစ်နှင့်ဝေးသည့်ကုန်းမြင့်ဒေသများကိုပါ မြေမြို့ရိုးအတွင်းသို့ ထည့်သွင်းထားခြင်းတို့ကြောင့် ရေကာတာသဘောထက် ရန်သူကို ဆီးတားခုခံသည့် မြို့ရိုးသဘောက ပိုမိုပေါ်လွင်နေ

ဆက်င်းဖြင့်လည်း ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့၏ အစီရင်ခံစာများတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ဆောက်လုပ်စဉ်က မြေသားများကို သိပ်သည်းအောင် ထုထောင်းခြင်းမရှိခဲ့သဖြင့် ဆောက်လုပ်ပြီးစီးသည့် ၁၈၇၇ ခုနှစ်မှာပင် သင်္ဃာချောင်းအစပ အလမ်းနှင့်ဘီလမ်း အကြားမှ ကျိုးပေါက်ခဲ့ဖူးသည်။ သို့သော် ၁၈၈၆ ခုနှစ်ထိအောင် ထပ်မံကျိုးပေါက် ခဲ့ခြင်းမရှိ။

“ထိုသို့သော ရေကြီးခြင်းမျိုးသည် လွန်ခဲ့သောအနှစ် ၆၀အတွင်း တစ်ခါမျှ မရှိသေးဟု ဆိုကြသည်။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပထမစစ်ပွဲဖြစ်သည့် ၁၈၂၄ ခုနှစ်က အကြီးအကျယ် ရေကြီးဖူးသည်။ ထိုကာလကို အစွဲပြု၍ ထိုရေကြီးမှုကို ‘ကုလားရေကြီး’ဟု ဆင်္ဂမုတ်ပြုကြသည်။ ထိုရေကြီးမှုသည် ‘ကုလားရေကြီး’ ပြီးသည့်နောက်တွင် အမြင့်ဆုံး နံအိန်ဟု ဆိုကြသည်။ ရေကာတာ ကျိုးပေါက်စဉ်က မြစ်ရေသည် တာရီးအတွင်းရှိ ဆွဲမျက်နှာပြင်ထက် ၁၆ ပေခန့်မြင့်၍ ဧရာဝတီမြစ်ပြင်သည် ထိုအချိန်က ၅ မိုင်ခန့် ကျယ်ပြန့်ခဲ့သည်”ဟု ရေးခဲ့သည်။

ရေကာတာ ကျိုးပေါက်သဖြင့် ပစ္စည်း ၄ သိန်းဖိုးခန့် ဆုံးရှုံးပျက်စီး၍ အိမ်ခြေ ခေါင်း ၈၀၀၀ ခန့် ရေအောက်သို့ ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ရေကြီးစဉ် အစိုးရက ရေအေး ဒုက္ခသည်များအတွက် ကယ်ဆယ်ရေးစခန်းများ ဖွင့်ပေးပြီး၊ နေ့စဉ် လူတစ်ယောက်ကို ဆန်တစ်စလယ်ခန့်နှင့် ငွေပဲဝက် (နှစ်ပြား) ဝေငှပေးသည်။ ကယ်ဆယ်ရေးစခန်းသို့ ဆိုရုံကုမ္ပဏီသည် လာယူသူပေါင်း နေ့စဉ် ၅၀၀၀ ခန့်ရှိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ထိုနေ့မှာ စက်တင်ဘာလ ၂၂ ရက်နေ့ဖြစ်သည်။ အစိုးရကယ်ဆယ်ရေးစခန်းတွင် ရေအေးဒုက္ခသည် လူအုပ်ကြီးသည် အတင်းတိုးဝှေ့နေကြသည်။ အစိုးရက လူတစ် သောက်လျှင် ဆန်တစ်စလယ်နှင့် ငွေပဲဝက် (နှစ်ပြား) နေ့စဉ် ဝေငှသောကြောင့် ဘိုးဝှေ့နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ မန္တလေးမြို့ ကောင်းကင်တစ်ခုလုံးသည် ညှို့ဖိုင်းမည်းမှောင် ဘက်ရှိကာ မိုးသားတွေ အုံ့ဆိုင်လျက်ရှိ၏။ ထို့နောက် မိုးသည် သဲသဲမဲရွာချလိုက် သည်။ ဤတွင် စောင့်နေသည့် လူအုပ်ကြီးသည် မိုးလုံရာသို့ အတင်းတိုးဝှေ့ဝင်ကြ သည်။ ကယ်ဆယ်ရေးစခန်းတွင်းတွင် စနစ်တကျ စီစဉ်မှုများရှိသည့်တိုင် အပြင်ဘက်တွင် ခိုးလုံလေလုံ အကာအကွယ်ဟူ၍ ဘာမျှမရှိ။ ဤတွင် လူအုပ်ကြီးသည် ရှေ့မှရောက် နေသူများကို အတင်းဖိတိုးကြသည်။ လူကြီးလူငယ် ၁၆ ဦး လူနင်းမိပြီး နေရာတွင် ခိုးဆင်းပြီး သေဆုံးကြကာ အများအပြား ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြသည်။ သေဆုံးသူများထဲတွင် အသက် ၅၀ ကျော် လူကြီး ၆ ဦး၊ မိန်းမပျို ၂ ဦးနှင့် ကလေး ၈ ဦးတို့ ပါကြ သည်။ အစိုးရ စာရင်းများအရ သေဆုံးသူ မိအောင်၊ မိကြီး၊ မိရွှေည၊ ငဖိုးအို၊ ဦးပြား၊ မိထိန်၊ မိရွှေသက်၊ မိကြေးမုံ၊ ငဖိုးခင်၊ မိပုံ၊ မိရွှေဘု၊ မိသာမိ၊ မိဆွဲ၊ မိရွှေ၊ မိရွှေချိတ် စသူတို့ ဖြစ်သည်။ အငယ်ဆုံး ၈ နှစ်သမီးမှ အကြီးဆုံး အသက် ၆၀ ရွယ်အထိ ပါဝင်ကြသည်။

မန္တလေး ရေကာတာ ကျိုးပေါက်ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ တာဝန်ရှိသူများ ပေါ် ဆူပူမှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု ရန်ကုန်နှင့် အိန္ဒိယပြည်ရှိ သတင်းစာများက အစိုးရကို ငြိမ်တင် ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးက မြစ်ဝကျွန်းပေါ်တွင် ၁၆ နှစ်

ကြော့မျှ ရေကာတာ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသော အင်ဂျင်နီယာချုပ် ဂေါ်ဒန်ထံ မန္တလေးရေကာတာနှင့်ပတ်သက်၍ ထင်မြင်ချက်များ တောင်းခံခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မင်းတုန်းမင်းကြီး တည်ဆောက်ခဲ့သော မန္တလေးရေကာတာ ကြီးကို ပြန်လည်ပြုပြင်ရန် စိုင်းပြင်းခဲ့သည်။ ဤတွင် ရေကာတာပြန်လည်ပြုပြင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်များအကြားတွင် သဘောကွဲလွဲမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ အင်ဂျင်နီယာရစ်ချက်နှင့် စုံစမ်းရေးကော်မတီက ရေကာတာကြီးကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရန် ထောက်ခံခဲ့သည်။ အငြိမ်းစား အင်ဂျင်နီယာချုပ် ဂေါ်ဒန်ကလည်း ငွေကုန်ကြေးကျများသည့်တိုင် မန္တလေးမြို့၏ ရေဘေးလုံခြုံရေးအတွက် ရေကာတာ ကြီးကို ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းရန် ထောက်ခံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားဂျက်က ရေကာတာ ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းရေးကို ကန့်ကွက်သည်။ သူက ရေကာတာ ကြီး ရှိနေခြင်းသည် အကျိုးထက် အပြစ်ကများကြောင်း၊ မည်သို့ပြုပြင်သည်ဖြစ်စေ ရေကာတာကြီးသည် တစ်နေ့တွင် ကျိုးပေါက်ဦးမည်သာဖြစ်ကြောင်း၊ ရေကာတာကြီး ရှိနေခြင်းကြောင့် သဘာဝဘေးဒဏ်ကိုသာမက မသမာသူတို့၏ ရန်ကိုလည်း စိုးရိမ်ရ ကြောင်း၊ ရေကာတာကို ပြုပြင်ရန်အတွက် ငွေကုန်ကြေးကျ များလှကြောင်း၊ ရေကာတာ ကို မြန်မာတို့ တည်ဆောက်ခဲ့စဉ်က ရေလွှဲမှုကို တားဆီးရန် ရည်ရွယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ ရန်သူအင်္ဂလိပ်တို့ရန်ကိုကြောက်၍ တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ယခု အချိန်တွင် ထိုရေကာတာကြီးကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် မလိုအပ်တော့ကြောင်းပြင် ကန့်ကွက်စာတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် အစိုးရက မန္တလေးရေကာတာကြီးကို ငွေနှစ်သိန်းခွဲ အကုန်အကျခံ၍ ပြုပြင်ရန်၊ ထိုသို့ပြုပြင်ရာတွင် အစိုးရက ငွေခိုက်ထုတ် ထားရန်၊ ကုန်ကျငွေကို မန္တလေးရှိ ရေဘေးမီးဘေးလွတ်သော မြို့သူမြို့သားများထံမှ အခွန်အဖြစ် ကောက်ခံရန်၊ မန္တလေး မြို့သူမြို့သားတို့က တစ်နှစ်လျှင် ၂၀၀၀ ကျပ် အတိုးမဲ့ ၁၅ နှစ် ပေးဆပ်သွားရန် အမိန့်ချခဲ့လေသည်။

ကျွန်တော်ရပ်နေသော တာရိုးကြီးသည် မန္တလေးမြို့သူမြို့သားတို့၏ ငွေဖြင့် ပြန်လည် တည်ဆောက်ခဲ့ရသော ရေကာတာကြီး ဖြစ်လေသည်။

ကျွန်တော်သည် မြို့သူမြို့သားတို့ လုံခြုံရေးကိုမကြည့်ဘဲ မိမိတို့၏ လုံခြုံရေးကိုသာ တစ်ဖက်သတ်ကြည့်သည့် ခရိုင်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားဂျက်၏အမြင်ကိုကြည့်၍ များစွာ ဆုံသြမိလေသည်။

မင်းတုန်းမင်းသည် ထိုရေကာတာကြီးကို တည်ဆောက်ခဲ့စဉ်က စစ်ရေးအမြင် သက်သက်ဖြင့် တည်ဆောက်ခြင်း ဟုတ်ချင်မှဟုတ်မည်။ မန္တလေးမြို့၏ ပြေပြင်သည် နိမ့်နေသဖြင့် မြို့သူမြို့သားတို့၏ ရေဘေးလုံခြုံရေးကိုလည်း စဉ်းစားခဲ့မည်သာ ဖြစ်ပါ သည်။ ဤသည်ကို ဘာမျှသံသယရှိစရာ လိုမည်မထင်ပါ။

ဗြိတိသျှတို့၏ အမြင်ကျဉ်းမြောင်းမှု၊ အာဏာပိုင်တို့၏ တာဝန်မဲ့မှုတို့ကို ထိုစဉ်က ဗြိတိသျှသတင်းစာများက ဝေဖန်ရေးသားခဲ့သည်ကို ထောက်လျှင် ဤအချက် သည် ထင်ရှားပါသည်။

မှတ်တမ်းဆရာ အေ၊ တီ၊ စတီးဝပ်က 'စေတီစစ်ပွဲ'ဆိုသည့် သူ၏မှတ်တမ်းတွင် ထိုအကြောင်းကို 'ရေကာတာကြီး ကျီးပေါက်ခြင်း' ဟူသည့် ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အခန်းတစ်ခန်း သီးသန့်ရေးခဲ့သည်။

"မန္တလေးမြို့သစ်ကို မင်းတုန်းမင်းကြီး တည်ခဲ့စဉ် မြို့မြောက်ဖျားမှ အမရပူရအထိ ကိုးမိုင်ရှည်သော ရေကာတာကြီးကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထိုရေကာတာကြီးကို မြန်မာစစ်တပ်များ၏လုပ်အားဖြင့် တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မြေဖို့ရာတွင် မြေသိပ်အောင် ဆင်များဖြင့် နင်းရသည်။ အမြင့်ပေ ၄၀ အောက်ခြေအကျယ် ပေ ၁၅၀ ထိပ် ဖျက်မှာပြင် အကျယ်ပေ ၆၀ ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်းနှင့် သီပေါမင်းတို့လက်ထက်တွင် ထိုရေကာတာကြီးကို ကောင်းစွာ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ပြုပြင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၆ ခု နွေရာသီ မန္တလေးတွင် မီးဘေးသင့်ချိန်ကာလများက မိုးတွင်းရေကြီးလျှင် ထိုရေကာတာကြီးကို ချိုးပစ်မည်ဟု လူဆိုးစားပြများက ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၆ ခု ဩဂုတ်လတွင်လည်း လူဆိုးစားပြများက ထပ်မံခြိမ်းခြောက်လာပြန်သဖြင့် စစ်အာဏာပိုင်တို့က ညအချိန်တွင် ကင်းများချ၍ ရေကာတာကြီးကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခဲ့ကြသည်။

"ဩဂုတ်လတွင် ဧရာဝတီမြစ်ရေ လျှံတက်သဖြင့် ရေကာတာကြီးနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ရှိခဲ့ကြသည်။ ဩဂုတ်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အောက်ခြေမှ ရေများ စိမ့်ဝင်လာသဖြင့် ရေကာတာကြီးကို စစ်ဆေးကြည့်ရှုရာ အပေါက်များကို တွေ့ရသည်။ ထိုနေ့တစ်နေ့လုံး တစ်မြို့လုံး စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်နေကြသည်။ ည ၇ နာရီခန့်တွင်မူ တာရိုးမြောက်ဖျား နေရာတစ်နေရာမှ ရုတ်တရက် ကျီးပေါက်သွားခဲ့ကာ ကိုက် ၃၀ ခန့် ပွင့်သွားရာမှ မကြာမီ ကိုက် ၃၀၀ ခန့်အထိ ကျယ်သော အပေါက်ကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ရေဦးပေါက်လာစဉ် လူအချို့ ရေနစ်သေဆုံးခဲ့ကြသော်လည်း သတိပေးချက်များ ထုတ်ပြန်ထားသည့်အတွက်ကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ ရေက တဖြည်းဖြည်း စိမ့်ဝင်လာခြင်းဖြစ်၍ တစ်ကြောင်း အများမှာ လုံခြုံရာသို့ ရွေ့ပြောင်းနိုင်ခဲ့ကြသည်။

"ရေသည် ဆိပ်ကမ်းနှင့် သုံးမိုင်ကွာသည့် ဈေးချိုသို့ တစ်နာရီခန့်ကြာမှ ရောက်လာသဖြင့် မြေနိမ့်ပိုင်းနေ လူအများအပြားတို့မှာ ပြောင်းရွှေ့ချိန် ရသွားကြသည်။ ည ၉ နာရီခွဲတွင်မူ အလျား ငါးမိုင်၊ အနံ့နှစ်မိုင်ရှိ နေရာတစ်ခုလုံး ရေအောက်သို့ ရောက်သွားလေပြီ။ လူပေါင်း ၅၀၀ ခန့်တို့ အိုးအိမ်များကို စွန့်ခွာခဲ့ကြရသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းများတွင် ရေဘေးဒုက္ခသည်တွေ ပြည့်နေလေပြီ။ ကာလဝမ်းရောဂါ ဖြစ်မည် စိုးရိမ်နေရလေပြီ။"

လန်ဒန် တိုင်းသတင်းစာ သတင်းထောက် မှိုင်လန်၏ သတင်းပေးချက်အရ 'ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် အခြားသော မြန်မာဝန်ကြီးများက ထိုရေကာတာကြီး ကျီးပေါက်မည့် အန္တရာယ်ရှိသဖြင့် အတွင်းဝန် သာကယ်ဂိုက်ထံသို့ စောစွာကပင် တင်ပြခဲ့ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အာဏာပိုင်တို့က မည်သို့မျှ အရေးမယူခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ယခု ရေဘေးကြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်ကိုစွဲတွင် အရေးပိုင်ကားတာ၊ ဗိုလ်ကြီး အခမ်းဆင်၊ နယ်ဘက်အရာရှိ သာကယ်ဂိုက် စသူတို့၌ တာဝန်ရှိကြောင်း၊ ရေကာတာ ကျီးပေါက်ပြီး

နှစ်နာရီကြာသည်အခါတွင်မှ နန်းတော်ထဲတွင် စခန်းချနေသည့် စစ်အာဏာပိုင်တို့ သတင်းရရှိခဲ့ကြကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အာဏာပိုင်တို့သည် စစ်တပ်များ စခန်းချထားသည့် အဆောက်အအုံများ ပြောင်းရွှေ့ရေးကိုသာ အလေးထား လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြကြောင်း၊ ဗြိတိသျှစစ်အာဏာပိုင်တို့က နန်းမြို့တွင်းရှိ အရပ်သားအိုးအိမ်များကို ဆွဲဖျက်ကာ စစ်နယ်မြေအဖြစ် ပြောင်းပစ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် မကျေမနပ်ဖြစ်နေရသည့်အထဲတွင် ယခု တစ်ဖန် အာဏာပိုင်တို့ လုပ်ပုံကြောင့် ပို၍မကျေမနပ် ဖြစ်လာခဲ့ကြကြောင်း” ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

သတင်းထောက် မျိုင်လန်သည် ရေကြီးသည့်နေရာများသို့ လှေဖြင့် လျှောက် ကြည့်ရာ လူအများ အိုးပုံအိမ်ပုံဖြစ်လျက်ရှိပြီး စွန့်ပစ်ခဲ့သော အိမ်များထဲမှ လူသေကောင် အပုပ်နံ့များကို ရရှိခဲ့သည်ဟုလည်း ဖော်ပြထားသည်။

“မျိုင်လန်၏ သတင်းပို့ချက်ကြောင့် ဗြိတိသျှအောက်လွယ်တော်အမတ်များက မေးခွန်းများ မေးခဲ့ရာ လူဆယ်နှစ်ဦး သေဆုံးပြီး ဒုက္ခသည်များအား ဆန်တစ်ပေါင်စီနှင့် ငွေပဲဝက် နေ့စဉ် ဝေငှခဲ့သည်ဟု အာဏာပိုင်တို့က ပြောကြားခဲ့သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရက လည်း ထိုနေရာတာကြီး ကျိုးပေါက်သည်ကိုစွဲကို စုံစမ်းရေးကော်မရှင်ဖွဲ့၍ စစ်ဆေး ခဲ့ရသည်”ဟု စတိုးဝပ်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။

ကျွန်တော်သည် မရန်းခြံတာရိုးပေါ်တွင်ရပ်ရင်း မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ အမြော် အမြင်ရှိမှုနှင့် ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့၏ အမြင်ကျဉ်းမှုကို နှိုင်းယှဉ်စဉ်းစားနေရာမှ မင်းသုဝဏ်၏ ပျဉ်းမငုတ်တိုက်ဗျာထဲက စာပိုဒ်များကို သွားသတိရလေသည်။

(၂၂)

ဦးကောင်း လိမ်ထုတ်၍ မင်းဆက်ပြုတ်ရသလော

'တောင်သမန်'ဆောင်းပါးကို ရေးနေစဉ် ကျွန်တော်သည် မြန်မာသမိုင်းဆရာများနှင့် နိုင်ငံခြားသား သမိုင်းဆရာများ ရေးသားသော သမိုင်းစာအုပ်များကို တော်တော်များများ ခတ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့ကလို ဖတ်နေစဉ် ကျွန်တော်သည် ထိုခေတ်၏ သမိုင်းဇာတ်ဆောင် များကို သိရှိခွင့်ရခဲ့လေသည်။ တစ်မျိုးမှာ သာမန်အညတရပြည်သူများဖြစ်၍ နောက် တစ်မျိုးမှာ သီပေါမင်း၊ စုပုရာလတ်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ တိုင်းတားမင်းကြီး စသူတို့ ဖြစ်လေသည်။ သီပေါမင်း ပါတော်မူသည့်သမိုင်းကိုဖတ်တိုင်း ကင်းဝန်မင်းကြီးအကြောင်းကို ဆက်လွှား၍မရပါ။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကုန်းဘောင်ခေတ်မှောင်း သမိုင်းကားချပ်ကြီး ဆဲတွင် ရက်ဖောက်ထားသော ကြီးမျှင်တစ်မျှင်လို တစ်နေရာရာတွင် အမြဲတွေ့နေရ ပါသည်။

ကျွန်တော်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအကြောင်းကို စကားပီ နားကြားအရွယ်ကတည်း က ကြားခဲ့ဖူးပါသည်။ မြန်မာတို့သည် အမှတ်အသားတစ်ခုကို ကဗျာလင်္ကာတိုကလေး များဖြင့် အလွယ်မှတ်တတ်ကြပါသည်။ အလောင်းမင်းတရား ဦးအောင်ဇေယျက မုဆိုးဖို၊ ရန်ကြီးအောင်၊ ကုန်းဘောင်၊ ရတနာသိင်္ဂါ၊ ရွှေဘို စသည့် ငါးမည်တွင်သည့် မြို့ကို သိမ်းပိုက်၍ ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ကို ထုထောင်ခဲ့သည့် ၁၁၁၅ ခုနှစ်ကို 'ဥဩ ဆော်ပြည်- ကုန်းဘောင်တည်' ဟု အမှတ်သညာ ပြုခဲ့ကြသည်။ အင်္ဂလိပ်လက်အောက်သို့ မန္တလေးကျဆုံးခဲ့ရသည့် နှစ်ဖြစ်သော ၁၂၄၇ ခုနှစ်ကိုလည်း 'ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်- မင်းဆက်ပြုတ်' ဟု အမှတ်သညာ ပြုခဲ့ကြပါသည်။

ထိုလင်္ကာတိုကလေးကို ငယ်ငယ်ကတည်းက ကျွန်တော် ကြားဖူးခဲ့ရာ ကင်းဝန် မင်းကြီးနှင့်ပတ်သက်လာ ့င်လည်း ဘာမသိ ညာမသိဖြင့် အဆိုမြင်ခဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော် ရှစ်နှစ်ကိုးနှစ်သားအရွယ်လောက်ပင် ရှိပါဦးမည်။ ထိုစဉ်က အဖေသည် ကျွန်တော်ကို သူ့ဇာတိရွာသို့ ခေါ်သွားပါသည်။ သူ့ဇာတိမှာ ပခန်းကြီးမြောက်ဖျား ဖြစ်သော မြိုင်နယ်၊ ချောင်းဆုံကြီးရွာ ဖြစ်လေသည်။ ချောင်းဆုံကြီးရွာသို့ရောက်လျှင် ပခန်းကြီးနယ် ဆုံးလေပြီ။ ချောင်းဆုံကြီးရွာမြောက်ဘက် ချောင်းဆုံကြီးချောင်းကို

ကျော်လိုက်သည်နှင့် ပဏ္ဍိ (ဓန့်ကိ)နယ်ထဲသို့ ရောက်သွားလေပြီ။ အပေသည် ကိစ္စတစ်ခုဖြင့် ခရီးသွားရင်း ကျွန်တော်ကို ခေါ်သွားရာမှ မင်းတိုင်ပင်အမည်ရှိရွာကလေးသို့ ရောက်သွားလေသည်။ (ဇာထဲတွင် မုန်တိုင်ပင်ရွာဟု ခေါ်သော်လည်း၊ ထိုနယ်သားများကမူ မင်းတိုင်ပင်ဟုပင် ခေါ်ကြသည်။) ရွာကလေးမှာ ယခင် ပုံရွာခရိုင်၊ ပုလဲမြို့နယ်ထဲတွင် ရှိသည့် ရွာသိမ်ကလေးတစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ ထိုစဉ်က အိမ်ခြေတစ်ရာလောက်ပင် ရှိလိမ့်မည် ထင်ပါသည်။

“အဲဒါ ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်းဈေးတဲ့ ရွာပေါ့ကွ။ ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်း ဆိုတာ သီပေါမင်းလက်ထက်က အမတ်ကြီး။ သူက သီပေါမင်းကို အင်္ဂလိပ်လက် အပ်လိုက်လို့ သီပေါမင်း ပါတော်မူရတာတဲ့။ ဒါကြောင့် ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်မင်းဆက်ပြုတ်လို့ စာဆိုကြတယ်” ဟု အဖေက ပြောသည်။

ဤသည်မှာ နောင်ခေတ်ပြည်သူတို့က ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းအပေါ်တွင် မြင်သည့်အမြင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအမြင်သည် ကျွန်တော်အဖေ၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင်မဟုတ်ပါ။ ရှေးခေတ်က ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဂိုဏ်းသားများ၊ နောင်ခေတ် သမိုင်း ဆရာများက ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းကို ရေးပြခဲ့သောရုပ်ပုံ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်း၏ရုပ်ပုံသည် အမည်းစက်တို့ဖြင့် ဇွန်ထင်း နေခဲ့ပါသည်။ နောင်ကြီးပြင်းလာ၍ သမိုင်းနှင့်ပတ်သက်သော ဒဿနတို့ကို ဖတ်ရှု လာခဲ့သည့်အခါတွင် ထိုပြဿနာသည် သမိုင်းဒဿနနှင့်ဆိုင်သော ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်ကြောင်း ကျွန်တော် မြင်လာခဲ့ပါသည်။

သမိုင်းတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်၏ အခန်းကဏ္ဍသည် မည်မျှအရေးပါသနည်း။ သမိုင်းနှင့် ကျော်စောထင်ရှားသူ သမိုင်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်တို့သည် မည်သို့ ဆက်စပ်နေကြ သနည်း။ သမိုင်းလမ်းကြောင်းကြောင့် လူပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လာရသလော။ သို့တည်းမဟုတ်၊ လူပုဂ္ဂိုလ်ကြောင့် သမိုင်းလမ်းကြောင်း ပြောင်းလဲသွားရသလော။

လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကြောင့် သမိုင်းလမ်းကြောင်းကြီးတစ်ခုလုံး ပြောင်းလဲရသည် ဆိုသည့်အမြင်သည် တစ်ခါက ခေတ်စားခဲ့သော်လည်း၊ ယနေ့အချိန်တွင်မူ ထိုအမြင်ကို လက်မခံကြတော့ပြီ။ နာမည်ကျော် သမိုင်းဗေဒပညာရှင် အက်ဆိုင်ရာဘာလင်းက သမိုင်းဟူသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်စုံတစ်ယောက်ကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု စစ်တမ်းတစ်စောင် ထုတ်ခဲ့သဖြင့် အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာများလောကတွင် အုတ်အော်သောင်းနှင့် ဖြစ်သွားခဲ့ကြသည်။ သူက ဂျွန်ဘုရင်၏ လောဘကြီးခြင်း၊ အမြော်အမြင်နည်းခြင်း၊ မိုက်မဲခြင်း၊ ဆိုးယုတ်ခြင်း၊ မျှော်မှန်းချက်ကြီးခြင်းတို့ကြောင့် တိုင်းပြည်ကြီးတစ်ပြည် ပျက်စီးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောကာ အယ်လီဇဘက်ဘုရင်မကြီး၏ အမြော်အမြင်ရှိခြင်း၊ တိုင်းပြည်ပြည်သားတို့ကို ရင်ဝယ်သားကဲ့သို့ ချစ်ခင်ခြင်း၊ မင်းကျင့်တရားနှင့်အညီ အုပ်စိုးခြင်းတို့ကြောင့် တိုင်းပြည်ကြီး စည်ပင်သာယာ ဝပြောရခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပြောခဲ့ ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အက်ဆိုင်ရာဘာလင်း၏ ဒဿနကို “မင်းဆိုးညွန့် သဘောတရား” နှင့် “မင်းကောင်း အယ်လီဇဘက်သဘောတရား” ဟု သမိုင်းဆရာတို့က အမည်ပေးခဲ့

ကြပါသည်။ လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးတစ်ယောက်အား သမိုင်း၏ မောင်းနှင်ရေး အင်အားစု အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းသည် ယခုခေတ်တွင်ပင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်မဟုတ်။ ရှေးခေတ် သမိုင်းသိစိတ် ပေါ်ထွန်းလာချိန်ကတည်းက ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ မှေးခေတ်က ခေါမလူမျိုးတို့သည် သူတို့၏အောင်မြင်မှုများကို လူ့စွမ်းကောင်းများကြောင့် ခေါ်ပေါက်ခဲ့ရသည်ဟု ယူဆခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအယူအဆသည် ပြိုလဲပျက်စီးသွားခဲ့သော်လည်း ရှိနေဆွန်း ပြန်လည်ဆန်းသစ်ရေးခေတ်တွင် 'သမိုင်းဆရာ ပလူးတပ်ချိနှင့်အတူ ခေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြန်ပါသည်။ ထိုအယူအဆသည် ရှင်းလင်းရိုးစင်းသော သမိုင်းခေတ်၊ ရှင်းလင်းရိုးစင်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် အလွယ်တကူ လက်ခံနိုင်ခဲ့ကြသည့်တိုင် ရှင်းထွေးပွေလီသောခေတ်၊ ရှုပ်ထွေးပွေလီသော လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်ပင် ထိုအယူအဆကို ဝက်မခံကြတော့ပါ။ သို့ရာတွင် အယူအဆဟောင်းဆိုသည်မှာ ပျောက်ကွယ်ခဲ့ပါသည်။ မင်ဆယ်ရာစုအစောထိ 'သမိုင်းဆိုသည်မှာ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်တို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိဖြစ်သည်' ဆိုသည့် အယူအဆကို လက်ခံနေကြဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းပညာရှင်ကျော်တို့မည်သည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး အင်အားစုတို့၏ ရုပ်သေးရုပ်များသာ ဖြစ်သည် ဟူသော ခေတ်သစ် သမိုင်းဒဿနကို ရုတ်တရက် လက်မခံကြသေးပါ။ အင်္ဂလိပ်ပြည်သမိုင်း၌ အယ်လီဇဘတ်ခေတ်ကြီး ပြိုကွဲပျက်စီးသွားရခြင်းသည် ပထမဆုံးက ရှိမ်းဘုရင်၏ မသိမိုက်မဲမှုကြောင့်ဟု ပြောနေကြဆဲပင် ဖြစ်ပါသည်။ ၁၇ ရာစုနှစ်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော အင်္ဂလိပ်တော်လှန်ရေးကြီးသည် စတုးဝပ်ဘုရင်နှစ်ပါး၏ မှီခိုမှုကြောင့်ဟု ပြောနေကြဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် မှောင်းခေတ်သမိုင်းဆရာတို့ကမူ ထိုသမိုင်းဒဿနကို လက်မခံတော့ပါ။ ဆတ်ကြီးတစ်ခေတ် ပြိုလဲသွားခြင်းသည် မင်းဆိုးရွှန်ကြောင့် မဟုတ်သကဲ့သို့ ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ် ပေါ်ထွန်းလာခြင်းသည်လည်း မင်းကောင်းအယ်လီဇဘတ်ကြောင့် မဟုတ်ဟု ငြင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ် ပြိုလဲသွားခြင်း၊ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းတို့သည် အဖွဲ့အစည်းတွင်ရှိသည့် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအင်အားစုတို့၏ ဖန်တီးမောင်းနှင်မှုကြောင့်ဟု ယူဆလာခဲ့ကြပါသည်။

ကျွန်တော်သည် 'ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်-မင်းဆက်ပြုတ်'ဟူသော အဆုံးအမအောက်တွင် ကြီးပြင်းလူလားမြောက်ခဲ့ရသူ ဖြစ်သဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းနှင့် ဟတ်သက်လာလျှင် ကျွန်တော်အမြင်သည် ဝေဝါးရှုပ်ထွေးနေခဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော်သာ ငှက်မက ကျွန်တော်အဖေ၊ ကျွန်တော်အဘိုးအပါအဝင် ကျွန်တော်တို့ရှေ့က မျိုးဆက်များသည်လည်း ထိုအခွဲအလမ်းဖြင့်ပင် ကြီးပြင်း လူလားမြောက်ခဲ့ကြပါသည်။

နောင် ကြီးပြင်းလာကာ သမိုင်းကျမ်းများကို ဖတ်လာခဲ့၍ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ဟတ်သက်သော အဆိုအမိန့် အမျိုးမျိုးကွဲလွဲနေကြသည်ကို တွေ့ရသည့်အခါ၊ 'ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်၊ မင်းဆက်ပြုတ်' ဆိုသော အဆိုအမိန့်သည် စဉ်းစားစရာ ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က 'ကင်းဝန်မင်းကြီး သမိုင်း' ကျမ်းတွင် ဤသို့ ရေးခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

“ယင်းသို့၊ မင်းပါပြည်လုံး၊ ထီးနန်းသုံးအောင်၊ ဆုံးရှုံးလေရာ၊ ကမ္ဘာပေါ်တွင်၊ ဘုရင်ကင်းလမ်း၊ ကြံသည့်ခေတ်နှင့်၊ စင်စစ်တိုက်ဆိုက်၊ သက်ကြီးရွှက်လျက်၊ စိတ်၌ မကြည်၊ မရွှင်ပြီဘဲ၊ အထင်လွဲပြီး၊ ခဝဲခိုလ်ပါ၊ မျိုးမြန်မာတို့၊ ရာဇာကို အပြစ်ဖို့၊ အချို့က မှူးမတ်ကို အပြစ်ဆို၊ မလိုရင်းအကြောင်းကြောင့်၊ ‘ဦးကောင်းလိမ်ထုတ်၊ မင်းဆက်ပြုတ်’ဟု မဟုတ်မမှန်၊ ကြိမ်ထင်ရာ၊ အလင်္ကာဖြင့် .ကဗျာကို ရေးစပ်၍၊ အထပ်ထပ် စွပ်စွဲသော အခြင်းအရာတို့သည် ပေါ်ထွက်ကုန်၏။

“စွပ်စွဲပုံကား၊ နဂိုနှာဘီစေ၊ အတုလိမ္မော်၊ သီရိမဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇဂုဏ္ဍ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ၊ ဆီးဘန်းနီဆရာတော်ဘုရားဆို၊ ‘မှတ်ပါရစ်စေ’ ချီ ပထမဓကပိုဒ် ရတုတွင် ‘မြန်မာဘုရင်၊ ဇာတာပြင်လည်း၊ မသန့်စင်ကြိုက်၊ နိစ်ပြဆိုက်က၊ ပျားဖိုက် လှစွာ၊ ကိုယ်မိရာကို၊ ကိုယ်သာဖျက်ဆီး၊ ဖိကာစီးလည်း၊ မှူးကြီးမတ်ငယ်၊ မာလော နွယ်တို့၊ ဝှက်ကွယ်လှည့်တိုက်၊ သူ့ဘက်လိုက်၍ စရိုက်စောင်းငဲ့၊ သစ္စာမဲ့ကြောင့်’ ဟု မှူးမတ်ကြီးငယ်အပေါင်းတို့သည် ဝက်ဉာဏ်ဖြင့်၊ ထိန်ချွန်လျှို့ဝှက်၊ ရန်သူဘက်သို့၊ သက်သတ်လိုက်ပါ၊ သစ္စာမစောင့်၊ မဖြောင့်ကြခြင်း၊ နှလုံးသွင်းကြောင့်၊ ပုံခင်းတနူး၊ ပမာပြုဖွယ်၊ မာလောနွယ်ဟု ဆိုတော့သည်။ မာလောနွယ်ကား မည်သည့်အပင်မျိုးကို မဆို၊ ၎င်းအနွယ် ကပ်တွယ်မိလျှင် အညွန့်အခက် မထွက်နိုင်ဘဲ ဝှန်ဝှန်လဲ သေကြေ ပျက်စီးရသော သတ္တိမျိုးရှိသည်။

“အချို့သော အပ္ပသုတပုဂ္ဂိုလ်တို့က ကင်းဝန်မင်းကြီး ရေးသားသော လေးချိုး ကဗျာဟု စာဦးခေါင်းတွင် ကပ်ထားသည့် ‘မန်းလမကိုင့်မှာလ’ ဟု အစချီသော မဟာဒါနီဝန်နေမျိုးရာဇစည်သူဘွဲ့ ရ ဦးရွှေဝ ရေးသားသည့် လေးချိုးကဗျာတွင် ‘ဆယ့် တစ်ဖြာဝယ်၊ နေအာဒီစစ်၊ ဘ’ ရာစိုးသည့် ဖြူဖိုးလှစ်က၊ အနှစ်ပညာ၊ အရှင်ကွာ၍၊ စဉ်လာမင်းသုံး၊ ရှေးကျင့်ထုံးကို၊ အလုံးပစ်ရှုံ၊ ငွေနှင့်မြူလျှင် လှပေပဟု၊ စိတ်စွဲမှတ်ကံ၌ တိုင်းအလုံးကို၊ ရှေးနှုန်းနှင့်ထပ်၊ အဗ္ဗေအပ်သော်၊ မကပ်တရား၊ ရှေ့ဆောင်နွားကြောင့်၊ နောက်နွားတစ်စိုက်၊ လမ်းကောက်လိုက်သို့’ ဟု ခမည်းတော်မင်းတရားကြီး၏ အရိုက် အရာ ရွှေထီးရွှေနန်းကို ဆက်ခံ စိုးစံရသော်လည်း၊ အနှစ်ပညာ ကင်းမဲ့သည်ဖြစ်၍ ရှေးထုံးရှေးစံကို မလိုက်နာဘဲ ပျက်သောကြောင့်၊ အမတ်တို့မှာလည်း ရှေ့ဆောင်နွား သွားရာ နောက်လိုက်နွားပမာကဲ့သို့ လမ်းကောက်လိုက်ရသည်ဟု ကျေးဇူးရှင်ဘုရင် မင်းမြတ်အပေါ် အပြစ်ဆို၍ စွပ်စွဲလေသည်။

“၎င်းလေးချိုးကဗျာကို တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ ဆီးဘန်းနီဆရာတော်ဘုရားက ရေးသားပြောဆိုပြန်သော ‘တစ်ဖန်မှတ်စေ’ ဟု အစချီသော ဓကပိုဒ်ရတုတွင် ‘နွားလအ ရှေ့ဆောင်၊ ပမာဖြောင်လျက်၊ မင်းခေါင်ကိုသာ၊ ပြစ်ရှာဖန်ဖန်၊ ဆိုပြန်ဘိဘိ၊ ထိထိ ပါးပါး၊ ဓကားဖောက်လုံး၊ ကိုယ်ကိုလွှဲလည်း၊ မလွှဲစသော၊ ဤအရာဝယ်၊ ပမာဟပ်ထင်၊ ကဗျာတင်၍၊ ပေါက်ပင်ကိုင်းညိတ်၊ ချိုင်းနိမိတ်ကို၊ ဖိုဟိတ်စပ်ခါ၊ တွက်၍ရာမှ၊ သတ္တဝါဘုဇာ၊ ချင်းမူလဟု၊ သိရသောနွယ်၊ မလွတ်ဖွယ်တည့်၊ နွယ်မာလောညွန့်၊ ဆင်ခြေကွန်လည်း၊ မလွန်စသော၊ အကြောင်းမှာကား၊ ငယ်ရွာနမူစံ၊ ကြာလိုမျှစံသို့။

သြပ်မြစ်အလား၊ မင်းနှစ်ပါးတို့၊ တိုင်းကားနှင့်ထပ်၊ ကိုယ်ကိုအပ်၍၊ ပညတ်စေကြောင်း၊
 နှုတ်ပေါင်းအား၊ ဆိုးကောင်းအရေး၊ ခွဲဝေပေးလျက်၊ တစ်ရွေးတစ်ရတီ၊ တစ်စီစီဝါ၊
 ဘေးမြူလွှာမျှ၊ ရသအထူး၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို၊ မှူးမတ်ထံမှ၊ မခံရရှင်' ဟူ၍ မှူးမတ်တို့
 နှိပ်သားမြောင့်မတ်ခြင်း ကင်းခဲ့သည်ကြောင့် တိုင်းပြည်နိုင်ငံအလုံး ပျက်ရသည်ဟု
 ဝပ်မ ခွပ်ခဲ့ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်" ဟု သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က ရေးခဲ့သည်။
 သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က အင်္ဂလိပ်တို့၏ စင်အင်အားနှင့် မြန်မာတို့
 စင်အင်အားကို နှိုင်းယှဉ်ပြဆိုပြီးနောက် မန္တလေးကွဆုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သူ့အမြင်ကို
 ဤသို့ ရေးခဲ့လေသည်။

"ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ ပျက်စီးခြင်းသည် ဘုရင်မင်းမြတ် မလိမ္မာသည့်အဖြစ်
 ဘာကြောင့်ဟု အပြစ်ဆိုကြခြင်းသည်လည်း၊ ထိုသူတို့သာလျှင် မလိမ္မာရာ ရောက်လေ
 ဆော့သည်။ ၎င်းပြင် ကင်းဝန်မင်းကြီးမှစ၍ မှူးကြီးမတ်ငယ်အပေါင်းတို့အပေါ် အပြစ်
 ဆိုခြင်းမှာလည်း၊ မိမိတို့မြန်မာနိုင်ငံ အင်အားအခြေအနေ၊ အင်္ဂလိပ်မင်းပိုင်နိုင်ငံ၏
 အင်အားအခြေအနေကို မသိမကျွမ်းရာ ရောက်လေတော့သည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့ကား
 ခံသွေးမာန်နှင့် သူရဲသတ္တိ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော သတင်းကို ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကျော်စောက်ထွီ
 နှံ့သံထင်ရှားခဲ့လေသည်။ ...ဤကဲ့သို့သော အရာမျိုး၌ သာလွန်ကဲမိုးပြီးဖြစ်သော
 ငိုင်းပြည်ကြီးက မြန်မာမှူးမတ်တစ်ဦးဦးကိုဖြစ်စေ၊ အများကိုဖြစ်စေ၊ ဝုးပေါင်းကြံစည်၊
 ချီလီကောက်ကျစ်စေရန် လိုတော့မည်မဟုတ်ပါ။ ..၎င်းဝန်ကြီးမင်းသုံး၊ အတွင်းဝန်
 မင်းခြောက်၊ ဝန်ထောက်မင်းတစ်ဆယ်၊ ဖြိုဝန်မင်းနှစ်၊ ပေါင်းနှစ်ကျိပ်တစ်သော
 နှုတ်မတ်တော်ကြီးများနှင့် မှူးလတ်မတ်လတ်၊ မှူးငယ်မတ်ငယ် စုစုပေါင်း နှစ်ထောင်
 ဘက်ရှိသည့်အနက်၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် အချိန်အဆက် နှုတ်ဆေ
 ငန်းကြီးရှည်ခြင်း အလျဉ်းမရှိဘဲ၊ မိမိတို့ဘုရင် အရှင်နှစ်ပါး၊ ကုလားရပ်ဌာန၊ တိုင်း
 နိုင်ငံသို့၊ လိုက်ပါတော်မူခဲ့ကတည်းကစ၍ ယူကျုံးမရ၊ ခံပြင်းလှလျက်၊ စိတ်ဒုက္ခဖြစ်ပြီး
 နှိပ်ရစ်ရာကြသည်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မြင်၊ ဒိဋ္ဌပင်ဖြစ်သောကြောင့်၊ အစဉ်အဆက်ခါ၊
 နှိပ်ရစ်ရာကို၊ မှန်စွာ ရေးသားသည့် ရှေးစကားဖြစ်ပါသည်" ဟု ရှင်းလင်းခဲ့လေသည်။
 ဆီးဘန်းနီဆရာတော်ဘုရား၏ လေးမျိုးကို ပြန်လှန်ချေပသည့် 'မန်းမကိုင့်မှာလ'
 ဘေးဆိုသည့် လေးမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က ဤသို့
 ဝက်လက်ရေးသားထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

"မန်းမကိုင့်မှာလ အစချီသည့် လေးမျိုးကရာကို ကင်းဝန်မင်းကြီး ရေးသည့်
 ဝတ်မဟုတ် သိလိုသည့်ကိစ္စနှင့် သက္ကရာဇ် ၁၂၅၃ ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၁၂ ရက်၊
 ဝက်လက်ရေး၊ မှန်းလှ အချိန်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးနေအိမ်သို့ ကျွန်ုပ်ရောက်သွားရာ၊ အနောက်
 ဝက် အိမ်ဦးဆောင်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ရွှေတို့က်အတွင်းဝန်မင်း၊ စက်ဝန်မင်း
 ဦးတင်၊ လမိုင်းဝန်မင်း ဦးဘိုးမျစ်တို့ကို တွေ့သဖြင့် ဝင်ရောက်ထိုင်နေသောအခါ
 ကိစ္စအထူးရှိသည်လားဟု ကင်းဝန်မင်းကြီးက မေးမြန်းသည်။ ကိစ္စအထူးမရှိပါ၊ ရံပန်
 ရုံခါ လာရောက်နေကျအတိုင်း လာရောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အကြောင်း

တစ်ရပ်မှာ မန်းမကိုင့်မှာလ အစချီသည့် လေးချိုးကဗျာကို တစ်ဆင့်ထက်တစ်ဆင့် ရေးယူကြသောကြောင့် မန္တလေးမြို့တွင် အနုအပြားရောက်ရှိနေဆဲဖြစ်သည့်ပြင် ၎င်းစာကို ကင်းဝန်မင်းကြီး ရေးကြောင်းနှင့် ပြောကြသည်ဖြစ်၍ ယုံမှားသံသယရှိနေပါကြောင်းနှင့် ပြောသောအခါ၊ မင်းကြီးဘုရားရေးသည့်စာ မဟုတ်ပါဘူးဟု လမိုင်းဝန် ဦးဘိုးချစ်က ပြောဆိုသည်။ ထို့နောက် ကျွန်ုပ်ရေးသည်မဟုတ်၊ ၎င်းစာကို မည်သူရေးသနည်းဟု သိလို၍ ကျွန်ုပ်က မောင်စံရာကို အခုံစမ်းခိုင်းသည်။ ထိုအခါမှ မဟာဒါနီဝန် မောင်ရွှေဝေရေးသားကြောင်း သိရသည်ဟု ကင်းဝန်မင်းကြီးကိုယ်တိုင်က မိန့်မြှောက်ပြောဆို သည်။ ထို့နောက် တစ်နာရီခန့်အကြာတွင် မဟာဒါနီဝန် ဦးရွှေဝလည်း ရောက်လာ သဖြင့် 'ဟော-ဦးရွှေဝ အခန့်သင့်ရောက်လာပြီ၊ မင်းသား တင်တင်က မေးစမ်းပါဟု ရွှေတိုက်အတွင်းဝန်မင်းက လှမ်းပြောလိုက်သောကြောင့် မန်းမကိုင့်မှာလ အစချီသည့် လေးချိုးကဗျာကို ဝန်မင်းရေးတာ ဟုတ်ပါသလားဟု ကျွန်ုပ်က မေးသည့်အခါတွင် ကျွန်တော်ရေးတာ မှန်ပါတယ်ဟု မဟာဒါနီဝန် ဦးရွှေဝက ကင်းဝန်မင်းကြီးရှေ့တွင် ပဋိညာဉ်စကားဖြင့် ဆိုသည်ကို သာရဏီရကထာဖြစ်သောကြောင့် ကျွန်ုပ်က နေ့စွဲ ရက်စွဲနှင့်တကွ ရေးမှတ်ထားလိုက်သည်။

"ထိုပြင် သက္ကရာဇ် ၁၂၇၀ ပြည့်နှစ်၊ ပြာသိုလအတွင်း၊ မြင်းခြံပညာအုပ်မင်း မောင်လွင်က စက်တင်ပုံနှိပ်သည့် ကဗျာသင်္ဂဟမေဒနီကျမ်း၊ စာမျက်နှာ ၃၀၈ တွင်လည်း မန်းမကိုင့်မှာလဟု အစချီသော လေးချိုးကြီးရေးသားသူ၊ မဟာဒါနီဝန် ဦးရွှေဝဖြစ်ကြောင်းနှင့် မှန်ကန်စွာ ရေးသားဖော်ပြထားသည်။

"၎င်းမဟာဒါနီဝန် ဦးရွှေဝ၏သား လူမည်ဦးစု၊ ရဟန်းတော်ဘွဲ့ ဦးဂုဏ်ကိုယ်တိုင် ကလည်း ၎င်းလေးချိုးကဗျာကို ဦးပဉ္စင်း၏အဘ မဟာဒါနီဝန်မင်း ရေးသည်မှန်ကြောင်း နှင့် ပရိသတ်အလယ်မှာ ပြောဆိုသည်။ ထိုစဉ်အခါ မြန်မာ့တာရာသတင်းစာတိုက်ရှင်၊ သမာဓိမြို့ဝန်၊ မဟာမုနိဘုရား ဘဏ္ဍာတော်ထိန်း လူကြီးမင်း ဦးညွန့်၊ အမ်-ဘိ-အိ၊ အေ-တီ-အမ်၊ ရွှေကျီးမြင့်ဘုရား ဘဏ္ဍာတော်ထိန်းလူကြီးမင်း ဦးကာ၊ တီ-ပီ-အက်စ် တို့လည်း သိမိသည့်အတိုင်း နားနှင့်ဆတ်ဆတ်ကြားလိုက်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်လေသည်။

"သို့ပါလျက် ၎င်းလေးချိုးကဗျာကို ယခုထက်တိုင်အောင် အချို့အချို့သော သူတို့က ကင်းဝန်မင်းကြီး ရေးသည်ဟု အထင်အမှတ် မှားယွင်းလျက်ပင် ရှိကြသေး သည်ဖြစ်၍ အလျဉ်းသင့်သဖြင့် ကင်းဝန်မင်း ရေးသည်မဟုတ်ကြောင်း ရှင်းလင်းဖော်ပြ လိုက်သည်" ဟု ဦးမောင်မောင်တင်က ရေးခဲ့သည်။

သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က သူ၏ 'ကင်းဝန်မင်းကြီးသမိုင်း' စာအုပ် တွင် 'မြန်မာမင်းသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး ပယောဂကြောင့် လျော့ကျမျက်စီးရသည် မဟုတ်ကြောင်း' ဟု ခေါင်းတပ်လျက် အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက်ရေးခဲ့လေသည်။

"ကင်းဝန်မင်းကြီးကြောင့် နိုင်ငံနှင့် ဘုရင်ပါ အင်္ဂလိပ် ပါရသည့်ဟု ဆိုဖွယ် ရှိနေတော့၏ဟု မှားယွင်းစွာ စွပ်စွဲသည့်အချက်ကြီးများနှင့်တကွ ရေးသားထုတ်ဝေသည့် ဂီရိရတနာဆောင်းပါး၌ စာမျက်နှာ ၁၅ တွင် တွေ့ရလေ၏။

“ကျွန်ုပ်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ဆွေလည်းမတော်၊ မျိုးလည်းမစပ်သည့်ပြင်၊ ဘေးဇူးခံကျေးဇူးစားလည်း မဟုတ်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ပြတ်၍ ဘုရင် မင်းမြတ်နှင့်တကွ ထီးနန်းနိုင်ငံပါ သိမ်းယူသည်ကို ခံရခြင်းကြောင့်၊ အူသည်းနှလုံး၊ ဩနိုးထုန်းကြော၊ ပြတ်ကြောကျလျက်၊ သေရမည်လောက် နှမြောဝမ်းနည်းခြင်းဖြစ်ရပါ သည်။ သို့သော်၊ မျိုးချစ်မှန်စွာ၊ လူတကာအား၊ ဤမြန်ပြည်ကြီး ဖြစ်ခဲ့ရရင်း အကျိုး အကြောင်းကို ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သိစေလိုသည့် ဆန္ဒအာသိသကို ပဓာနပြုပြီးလျှင်၊ ကြိုက်မနှစ်သက်သူတို့က ကိုယ့်တိုင်းကိုယ်ပြည်ကို နှိမ့်ချ၍၊ သူတစ်ပါး တိုင်းပြည်ကို ခိုးမြှောက်ရေးသားသည်ဟု မိမိတို့ မမိလိုက်ရဘဲလျက် အတ္တဇောမုတ္တို၊ ပရိကပ္ပ၊ ဝရဟိတ စိတ်မျိုးစိတ်နေနှင့် ကဲ့ရဲ့ဖြစ်တင်၊ ရှိလျှင်မူလည်း၊ သည်းညည်းခံပါ၏။

“အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် စစ်မက်ဖြစ်မည်ရှိရာ အမှတော်ကို သက်စွန့်ကြိုးပမ်း ထမ်းရွက် င်မည်၊ မိစ္ဆာအင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့ရန်ကို ခုခံမြို့ဖျက်ပါမည်၊ မုချ အောင်တော်မူပါလိမ့်မည်ဟု မင်းလိုလိုက် မင်းကြိုက် တင်လျှောက်ပြီးလျှင် စကဝတ်မြစ်ကြောင်းက ချီတက်ခွဲရပ်နေ သည့် တပ်ဗိုလ်အရာရှိအပေါင်းတို့သည် အင်္ဂလိပ်တပ်သင်္ဘောများက ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက် သည့်ကို တစ်နာရီနှစ်နာရီအတွင်းမှာပင် မခံနိုင်ဘဲ တပ်လုံးပျက်ပြား၍ ဆုတ်ခွာထွက် သွားကြရသည်။

“သို့ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်သင်္ဘောများ မြင်းခြံမြို့ရှိ ရေကြောင်းဗိုလ်ချုပ် တပ်ပျက်အောင် ဘိုက်ခိုက်၍ အထက်သို့ ဆန်တက်လာသည့်အခါမှာ ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့်တကွ မင်းလိုလိုက် မင်းကြိုက်တင်တတ်သူ မျှ မတတ်တို့သည် စစ်တိုက်လိုသောစိတ်အား ထက်သန်ခြင်းမရှိဘဲ ဆောင်းဆိုသမျှ အခွင့်အရေးကိုသာ ပေးလိုသောဆန္ဒရှိသည့်အတိုင်း အရပ်ရပ် အခွင့် အရေး ပေးတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

“ထိုစဉ်အခါက မာန်မာန်ကို မလျှော့ဘဲ တင်းမာခပ်လျှင်၊ မြို့တော်နန်းတော်မှစ၍ ကျွန်အောင် မီးတောက်မီးလျှံ ဟုန်းဟုန်းထပြီးလျှင် မြို့သူမြို့သားတို့ပါ ထိခိုက်ပျက်စီးရန် အကြောင်း၊ ထို့ပြင် ရွှေဘိုမြို့သို့ ထွက်သွားပြန်လျှင်လည်း လမ်းခရီးမှာပင် ရန်သူတို့ ဝင်ခတ်သော အမြောက်ဆံ၏ ဘေးဘယနှင့် မုချတွေ့ဆုံ ပျက်စီးဖွယ်ရာအကြောင်းများ နှံ့သည်ကို ပဋိဘာဏကထိ၊ အသိဉာဏ် အမြင်ပညာရှင်ဖြစ်သော ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဆောက်ဖျော်ဆင်ခြင်မိသည်နှင့်အညီ၊ ပေးမစောင့်ရှောက်ခြင်းအားဖြင့် တိုင်းသူပြည်သားတို့ စည်းစိမ်မပျက်၊ အသက်မသေ၊ ချမ်းသာရာရကြပြီးလျှင် ဘုရင်မင်းမြတ်မှာလည်း ကိုယ်တော်ငြိမြင် ပင်ပန်းရခြင်းမရှိဘဲ သက်သက်သာသာဖြင့် ရန်သူဆောင်ရာသို့ ဝေးဝေးထွက်ခံတော်မူရခြင်းဖြစ်သည်။

“အင်္ဂလိပ်မင်းက မြန်မာနိုင်ငံတော်အလက်ပိုင်းကို သိမ်းယူပြီးနောက် နှစ်နှစ် သုံးနှစ်ခန့်ကြာရှိသဖြင့် ဤအကြောင်းများကို စကားစပ်လျှင်မိသည့်အခါ ကင်းဝန် မင်းကြီး အမြော်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသည့် ဂုဏ်ကျေးဇူးကြောင့်သာလျှင် ယခုကဲ့သို့ နေထိုင်ကြရသည်။ သို့မဟုတ်လျှင် ယောက်ျားတွေ လက်နက်ထိမှန်၍ မုဆိုးမတွေ အများ ကျန်ရစ်စေရာသာ ရှိတော့သည်ဟု သုတကထိပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကုန်သော ရှင်ကြီးလှကြီး

တို့က ကင်းဝန်မင်းကြီးအပေါ် ကျေးဇူးတင်စကား ပြောဆိုကြသည်။ အချို့သောသူတို့က လည်း သေသေကြေကြေ ဘာဖြစ်သလဲ၊ မန္တလေးမြို့က ခုခံတိုက်ခိုက်ပြီးမှ ဖြစ်လိုရာ ဖြစ်စေတာ ကောင်းတယ်၊ ယခုလုပ်ပုံကတော့ အလွန်အောက်တန်းကျသည်ဟု မခံချင်ခြင်း စိတ်ထားဖြင့် ခပ်ကြွားကြွား ပြောဆိုကြသည်။

“သေသေကြေကြေ ဆိုသည်မှာ ကိုယ်ချင်းစာတရားမရှိသည့်စကားမျိုး ဖြစ်သည်။ အကျိုးအခွင့်မရဘဲ အသေခံရမည့်အရာကား ဖြေပါလည်းဆုံး သားလည်းဆုံးသို့ အသုံး မကျသော ပြုလုပ်ပုံမျိုးဖြစ်သည်။ ခုခံတိုက်ခိုက်သည်ဆိုခြင်းကား စကားလှပေ၏။ သို့သော် ကိုယ်က ပစ်လွှတ်လိုက်သော လက်နက်ကား တစ်ဖက်ရန်သူရှိရာကို မမီ မရောက်ဘဲ ရန်သူက ပစ်လွှတ်လိုက်သည့် လက်နက်များသာလျှင် ရောက်လာထိမှန် သည့် အချင်းအရာကို မသိရှာကြသည့်အဖြစ်ကြောင့်၊ ဆင်ကန်းတောတိုးဖြင့် အကျိုး မရှိသည့် ကန့်လန့်စကား ပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်ဟု ပညာအမြော်အမြင် ဆင်ခြင်တံ တရားနှင့် ပြည်သူတို့က ဆိုကုန်သည်။

“သက္ကရာဇ် ၁၂၁၄ ခုနှစ်ကစ၍ ၁၂၄၇ ခုနှစ်အထိ၊ ၃၃ နှစ်တိုင်တိုင် မှူးငယ်၊ မတ်ငယ်၊ မှူးလတ်မတ်လတ်၊ မှူးကြီးမတ်ကြီးအဖြစ်တို့နှင့် အစဉ်အတိုင်း၊ သာသနာ တော်ကျိုး၊ တိုင်းကျိုးပြည်ကျိုး၊ အရှင်အကျိုးများကို သယ်ပိုးရွက်ဆောင်လေ့ရှိသော သတိုးသူဓမ္မ သက်တော်ရှည် ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူးရှိသော အဂ္ဂမဟာသေဓနပတိ ဝန်ရှင်တော် အမတ်ပညာရှိကြီးအား နောင်လာနောက်သားတို့ အထင်အမြင် မမှားစေခြင်းငှာ ပြည် တန်သည့် ပတ္တမြားကို လက်ဝါးပြင်၌ တင်ကာ ပြသဘိ၏သို့ သိရှိနိုင်ရန် ဤအထုပ္ပတ္တိ သမိုင်းစာကို ရေးသားအပ်ပါသတည်း” ဟု သမိုင်းဆရာကြီး ဦးမောင်မောင်တင်က ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းအား ကာကွယ်ရေးသားခဲ့လေသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း ဘာလဲ

၁၉၃၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် မြန်မာပြည် သုတေသနအသင်းက ကြီးမှူး
ပြီး ဆေးကောလိပ်တွင် စာတမ်းဖတ်ပွဲတစ်ခု ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းမှာ သီပေါမင်း
ဘက်မှပုံအကြောင်းဖြစ်ပြီး စာတမ်းဖတ်သူမှာ မစ္စတာချွန်က ဆိုသူဖြစ်သည်။ မစ္စတာချွန်က
မှာ သီပေါဘုရင်ကို ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားစဉ်က နိုင်ငံရေးအရာရှိအဖြစ် လိုက်ပါလာသည့်
တာနယ်စလေဒင်၏ အတွင်းလှုပ်တစ်ဦး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်
သွားစဉ်က သူကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်ရသည်ဟုလည်း အဆိုရှိသည်။ (သီပေါမင်း ပါတော်
မူ မြန်မာ့ထီးနန်း အချုပ်အချာအာဏာ အဆုံးသတ်ခဲ့သည့် နေ့မှာ ၁၈၈၅ ခု နိုဝင်ဘာ
လ ၂၉ ရက်နေ့ဖြစ်ရာ ထိုနေ့တွင်မှ ထိုစာတမ်းကို ဖတ်ကြားခြင်းမှာ တိုက်ဆိုင်လွန်းသည်
ဟုပင် ဆိုရတော့မည်။)

ထိုစာတမ်းကို ချေပသည့်အနေဖြင့် အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုးကျားက ၁၉၃၆
ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် စာတမ်းတစ်စောင်ကို ရန်ကုန်အစိုးရ ဟိုက်ကျေးကျောင်း
ခန်းမတွင် ဖတ်ကြားတင်သွင်းခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းကို အခြေခံ၍ ဦးဖိုးကျားက
သီပေါမင်း ပါတော်မူ အရေးတော်ပုံဆိုသည့် စာအုပ်ငယ်တစ်အုပ်ကို ရိုက်နှိပ်
ဆုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

ဦးဖိုးကျား၏ 'ပါတော်မူအရေးတော်ပုံ' စာတမ်းသည် ကိုလိုနီခေတ်တစ်လျှောက်
၁၂၁ ခု မြန်မာ့အမျိုးသားတို့ဘက်မှ အမျိုးသားအမြင်ဖြင့် ရပ်တည် ရေးသားခဲ့သော
ထမဆုံးသော သမိုင်းစာတမ်းတစ်စောင်ဖြစ်ပြီး ဆရာကြီး သခင်ကိုယ်တော်မှိုင်းပြီးလျှင်
၁၂၁ ခု မြန်မာ့သမိုင်းကို အမျိုးသားအမြင်ဖြင့် ရေးသားသော ပထမဆုံးသော သမိုင်းဆရာကြီး
ဘိန်းဦး ဖြစ်သည်။

ထိုစာတမ်းတွင် အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုးကျားက 'ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်း'
ဟူသော ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ပတ်သက်၍ ဤသို့ မှတ်သားဖွယ်
ရေးခဲ့သည်။

-- ဤသို့အားဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးအပေါ်တွင် ဧွပ်စွဲခြင်း များစွာ ရှိလေသည်။

ထို့အတွက် ပြင်ဆင် မှတ်ပါစေလိုသည်ကား မင်းကြီး၏ ကြံစည်ရင်း စေတနာ မကောင်း မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် မိမိ၏ ကြံစည်ချက်များ မအောင်မြင် ပျက်စီးပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ မလည်မပတ်ဖြစ်၍ မလိမ့်တပတ် ခံလိုက်ရသဖြင့် မိမိအပေါ်တွင် အပြစ်များစွာ တင်၍ ကျန်ရစ်ခဲ့ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။

“၁၄၇- မင်းတုန်းမင်းတရားနောက် ဆက်ခံမည့် မင်းမှာ အကယ်၍ စားထက် စစ်လိုလားလျှင် မှူးမတ်တို့၏ ဩဇာကိုမခံ၊ ၎င်းပြင် အင်္ဂလိပ်နှင့် စစ်ဖြစ်၍ တစ်နိုင်ငံလုံး ဆုံးရှုံးလိမ့်မည်။ စစ်မလိုလားသော မင်းနှင့်မူကား နိုင်ငံကျန်မည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ မုချ သိမြင်လေသည်။ ထို့ကြောင့်၊ သုံးဆယ်၊ မကွရာ၊ ညောင်ရမ်းစသော သားတော် ကြီးများကိုယ်၍ စစ်မလိုလားသော အသက်ငယ်ရွယ် မိမိတို့ ကြီးဆွဲရာပါမည့် မင်းသားငယ်မျှဖြစ်သော သီပေါမင်းကို နန်းရအောင်၊ စီမံလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

“၁၄၄- သီပေါမင်း နန်းရလျှင်သော်ကား မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး၏ အလယ် နန်းတော် ဆင်ဖြူမရှင် မိဖုရားကြီးသည်လည်းကောင်း၊ (ထိုမိဖုရား သမီးတော် သီပေါမင်း၏ မိဖုရားကြီး) ထိပ်စုဖုရားလတ်သည် လည်းကောင်း၊ တိုင်တားမင်းကြီး ဖြစ်သည့် ဦးဖိုးသည်လည်းကောင်း၊ ရနောင် မောင်မောင်တုတ်သည်လည်းကောင်း စသဖြင့် ထိုသူတို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးလာလေရကား ကင်းဝန်မင်းကြီး ဩဇာ နည်းလာ၍ စိတ်ပျက်စ အကြံပျက်စ ဖြစ်လာလေသည်။ စိတ်ပျက်ခဲ့ရပုံတို့ကား၊

“၁၄၅- (က) နန်းတက်စက ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ထားသော မင်းသား မင်းမြေ ၄၀ ကျော်တို့ကို မသတ်ဘဲ အစောင့်အရှောက်နှင့် ထားရန်ကို သီပေါမင်းနှင့် ကင်းဝန် မင်းကြီးတို့လည်း စိတ်ရင်းရှိလေသည်။ သို့ရာတွင် ညအခါ အသတ်ခံကြရသဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ပထမ စိတ်ပျက်ခြင်း ဖြစ်ရသည်။ သတ်ပြီးသော နောက်တစ်နေ့ နံနက် ရှေ့တော်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ထိုအကြောင်းကို ကြားရသောအခါ 'ထို့'ဆို၍ ထသွားကြောင်း၊ ထိုသို့ ပြုသွားသည်ကို အရှင်နှစ်ပါး(အထူးသဖြင့် ထိပ်စုဖုရားလတ်မှာ) များစွာ စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ရကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့ ကြားဖူးသည်။

“၁၄၆-(ခ) ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဥရောပတိုက်သို့ ရောက်ဖူးသဖြင့် သီပေါ မင်းကိုလည်း ဒေသန္တရပဟုတရရန်၊ မိမိတိုင်းပြည် တိုးတက်ရေးကို စီမံနိုင်ရန်၊ ဥရောပတိုက်သို့ လှည့်လည်သင့်ကြောင်း နားချတိုက်တွန်းသည်။ ယောအတွင်းဝန် ဦးဘိုးလှိုင်ကလည်း တိုက်တွန်းသည်ဟု ဆိုသည်။ ဘုရင်စိတ်ပါလာ၍ ဘုရင်က မိမိအသင်းပါတို့အား တိုင်ပင်သောအခါ ဆင်ဖြူမရှင်မိဖုရားကြီး၊ နောင်တွင် ရနောင် မင်းသားဖြစ်မည့် မောင်မောင်တုတ်တို့က မသွားသင့်ကြောင်း၊ ဘုရင်ထွက်သွားနေစဉ် မလိုလားသော မှူးမတ်တို့က အခြားမင်းသားတစ်ဦးဦးကို ဘုရင်တင်နှင့်လျှင် အကျိုး ယုတ်ရန်ရှိကြောင်း စသဖြင့် ခိုးရိမ်စကားဖြင့် လျှောက်ထားကြသောကြောင့် ဘုရင်မသွား ဖြစ်တော့ချေ။ ဤကား ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဒုတိယအကြံပျက်ခြင်းချက်တည်း။

“၁၄၇-(ဂ) မင်းသားများကို ဖမ်းစဉ်က ညောင်ရမ်း၊ ညောင်အုပ်မင်းသားတို့သည် အင်္ဂလိပ်ကိုယ်စားလှယ် အရေးပိုင် မစ္စတာဂျော့၏ဝင်းတွင် ခိုအောင်းနေကြသဖြင့်

မြန်မာတို့က တောင်းဆိုရာ မစ္စတာရှောက တိုင်းရေးပြည်ရေးအတွက် မြေးလာသူကို အတင်းအကျပ် အပ်ပေးရိုးမရှိ။ သူ့အလိုအလျောက် လာအောင် ကြံဆင်နိုင်လျှင်ကား ကန့်ကွက်ရန်မရှိကြောင်းဆိုသည်။

“၁၄၈- ထိုအခါ ရန်အောင်မြင်မြို့စား ဝန်ထောက် (ဦးအို)က မရအရယူမည်ဟု အာမခံသောအခါ ကင်းဝန်မင်းကြီးက သဘောမတူသဖြင့် ထိုလူယူမည့်အကြံ ပျက် သွားရသည်။

“၁၄၉- ထိုအခါ ၁၂၄၀ ပြည့် တန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် ၆ ရက် ညောင်ရမ်း ညောင်အုပ်မင်းသားတို့ကို မစ္စတာရှော၏နေအိမ်ဝင်းမှ တုလွတ်ယာဉ်ယှမ်းသင်္ဘောတွင် တင်၍ အင်္ဂလိပ်နယ်ဘက်သို့အရောက်၊ စာရေးတော်ကြီး ဦးဖိုးလှ၊ ခန်းပတ်ဝန်ကြီး ဟောင်း ဦးကြယ်တို့နှင့် တောင်မာရဘင်သေနတ်အမှုထမ်း ၂၀၀ တို့ ဝန်းရံစောင့်ရှောက် လိုက်ပို့စေသည်။ ဤအချက်တို့ကို သိပေါ်ဘုရင် ကြားရသောအခါ ကင်းဝန်မင်းကြီး အပေါ်၌ သက်မကင်းရှိလာသည်။

“၁၅၀- ထိုအတွင်း သိပေါ်မင်းက အိမ်တော်ပါလှည့်များကို ရာထူးကြီးထူး ဘုရင်က ပေးချင်လျက်နှင့် ကန့်ကွက်သောမူးမတ်များ ရှိလာခြင်း၊ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ ငွေတော်များကို သုံးချင်တိုင်း မသုံးရအောင် ကန့်ကွက်သော မူးမတ်များ ရှိလာခြင်း၊ ဤသို့သော အကြောင်းမျိုးရုံဖြစ်လာသောအခါ၊

“၁၅၁- မကြာမီ (ပထမ) ရေနံချောင်းမြို့စားဝန်ကြီး၊ မကျေးမြို့စားမင်းကြီး (ဦးလှိုင်)၊ မြို့သစ်မြို့စားဝန်ထောက် ဦးဖိတို့ကို အရာကချ၍ အချုပ်နှင့်ထားသည်။ ထိုသုံးဦးကား ပညာ၊ ဥစ္စာ၊ အခြေအရံနှင့် အင်အားကြီးမားသူ၊ အနောက်နိုင်ငံများကဲ့သို့ ဥပဒေစည်းကမ်းနှင့် ပါလီမန်နှင့် ကျနစွာ စီမံလိုသူများ ဖြစ်ကြသည်။ (ဤကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ နိမ့်ကျကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံ အခြေပျက်ပြီဟု မှတ်ယူသင့်သည်။)

“၁၅၁- နောက် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို သေနတ်ဝန်ရာထူးမှချ၍ ဥပဒေပြုအရာရှိ အနေဖြင့်သာ ထားသည်။ (နန်းတင်ပေးပေးသော ကျေးဇူးကို ထောက်၍ကား ဘုရင် သုံးဆောင်သောနည်းထပ်တူ နေ့စဉ် ပွဲတော်အုပ် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ ပို့ပေးသည်။)

“၁၅၂- ၎င်းနောက် ရဲနောင်မင်းကြီးမင်းသား၏ အဖ (ဦးပိန်)နှင့် ရဲနောင် မောင်မောင်တုတ်တို့ သေဆုံးသောအခါ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို သေနတ်ဝန် ခန့်သေးသည်။ သို့ရာတွင် ကုန်းကြောင်းစစ်ဘက်ဌာနကို တိုင်တားမင်းကြီးဦးဖိုးက လက်ကိုင်ဆိုင်ရာ ပြုလုပ် အုပ်ချုပ်နေရလေသည်။

“၁၅၄- ဤသို့ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဩဇာကျ၍ တိုင်တားမင်းကြီး ဘုန်းကြီးနေ သောအခါ တစ်ခါတစ်ရံ၌ ဘုရင်က ဦးကောင်းအား ‘မင်းကြီး၊ နန်းတော်များ အခစား မဝင်ဘဲကိုး’ ဟု မိန့်တော်မူရာ ‘မှန်ပါ၊ ခစားပါ၏ဘုရား၊ သို့ရာတွင် (တိုင်)ကွယ်နေ၍ မမြင်ပါဘုရား’ဟု ပြန်လျှောက်သောဟူ၏။

“၁၅၅- အနောက်ဘက်တစ်လွှား၌ လူဆိုးများ ထကြွသောင်းကျန်းနေနှင့်စပ်၍ အပေးတော်ရှိရာ ဦးကောင်းက ‘လူဆိုးများ အစွမ်းကောင်း၍ မဖမ်းနိုင်ပါ။ ၎င်းတို့မှာ

(တိုင်)တစ်လုံး ကွယ်လိုက်ရုံနှင့် ကိုယ်ပျောက်သွားကြပါသည်' ဟု တိုင်တားမင်းကြီးအား ထိခိုက်၍ လျှောက်သောဟူ၏။

“၁၅၆- ထို့ပြင် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး၏ သမီးတော်တစ်ပါး မိန့်တော်မူချက်ကား တိုင်ကို ရေနံသုတ်ထား၍ ကင်းမတက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဓိပ္ပာယ်ကား တိုင်တား မင်းကြီးနှင့် (ရေနောင်မင်းသား၏အဖ) ရေနံချောင်းမင်းကြီးတို့ အရာရာ သင့်မြတ်၊ အရာရာ၌ ရေနံချောင်းမင်းကြီးက တိုင်တားမင်းကြီးကို ကူညီကာကွယ်လေသဖြင့် မတည့်သော ကင်းဝန်မင်းကြီးက တစ်စုံတစ်ရာ ရန်မပြုနိုင်။ တစ်နည်းအားဖြင့် တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် ရေနံချောင်းမင်းကြီးတို့ ပူးပေါင်းတန်ခိုးကြီးနေသဖြင့် ကင်းဝန် မင်းကြီး မလွမ်းမိုးနိုင်လေဟု ဆိုလိုသည်။

“၁၅၇- ထိုအခါဆီက တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် ငလှသင်းအတွင်းဝန်တို့ တစ်သင်း တည်း ဖြစ်နေရာ ထိုအထက်ပါလူဆိုးများ ထကြွမှု၊ ဖမ်းဆီးမှုအရေးနှင့်စပ်၍ တိုင်တား မင်းကြီးနှင့် ငလှသင်းအတွင်းဝန်တို့ အသင်းကွဲလေသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်တားမင်းကြီး အသင်း၊ ငလှသင်းအတွင်းဝန်အသင်း၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးအသင်းဟု သုံးသင်းမျှ ကွဲနေ သည်။ ကြီးမှုးသူတို့ အသင်းကွဲနေခြင်းသည် တိုင်းပြည်ပျက်ခြင်း၏ အကြောင်းကြီး တစ်ခုဖြစ်၏။

“၁၅၈- အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ကင်းဝန်မင်းကြီး ဩဇာကျ အရာကျ အကြံအစည်ပျက်ရခြင်း တတိယအကြိမ်တည်း။

“၁၅၉- တစ်ခါသော် သီပေါမင်းက အင်္ဂလိပ်များ ပြန်မာနိုင်ငံကို မသိမ်းယူနိုင် အောင် မည်သို့ ကာကွယ်မည်နည်းဟု မေးတော်မူသောအခါ ပြို့သစ်အတွင်းဝန်က နိုင်ငံခြားများနှင့် မဟာမိတ်ပြု၍ စာချုပ်ပြုလုပ်ကာကွယ်ရန်၊ ငလှသင်းအတွင်းဝန်နှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့က ခုခံတိုက်ခိုက်ရန်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းက အင်္ဂလိပ်တို့ လိုသော သစ်တော၊ ရေနံတွင်း၊ ပတ္တမြားကျောက်တွင်းသုံးတွင်းအနက် တစ်ခုခုပေးလျှင် ကျေနပ်မည်ဖြစ်၍ မည်သို့မျှ မလိုသေးကြောင်း အသီးသီးလျှောက်ထားကြသည်။

“၁၆၀- ထိုအခါ သက်တော်လည်းငယ်သော၊ စိတ်လည်း ထက်မြက်သော (သီပေါမင်း၏)မိဖုရားကြီး ထိပ်စုဖုရားလတ်က ဦးကောင်းအား ‘သည်လောက် ကြောက် နေလျှင် ယောက်ျားလုပ်မနေပါနဲ့။ သီလရှင်လုပ်ပါတော့လား’ စသည်ဖြင့် ပြောဆို၊ ထို့နောက် ထာဘီ၊ ယပ်တောင်၊ သနပ်ခါးတုံး၊ ကျောက်ပြင် စသော မိန့်မအသုံးအဆောင် တို့ကို ပို့လိုက်သောဟူ၏။

ဤတွင်လည်း နိမ့်ကျအကြံပျက်ရခြင်း စတုတ္ထအကြိမ်။

“၁၆၁- နောက်ဆုံး စစ်ဖြစ်ခါနီး၍ အရှင်နှစ်ပါးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီး ဦးဖိုးတို့က စစ်တိုက်လိုသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဦးကောင်းနှင့် အသင်းပါ တောင်ခွင်မင်းကြီး (ဦးသိုင်း)၊ ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန် (ဦးလှဘူး)၊ ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန် (ဦးရွှေအိုး) တို့က အင်္ဂလိပ်တို့က တောင်းဆိုချက်များကို ပေးရန်၊ စစ်မတိုက်ရန် ခုခံပြောဆိုကြ သည်။ ထိုအခါ တိုင်တားမင်းကြီးက သူ့လူများ လှုတ်ထားပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ စစ်တိုက်

သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် အောက်နိုင်ငံက ထကြွလိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အတင်းအမာ ပြောသည်နှင့် စစ်တိုက်ရန်ဘက်လူ များနေလေသည်။ ထိုအခါ ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန် သည် သူ့ယောက္ခမ တိုင်တားမင်းကြီး၏မျက်နှာကို ဖေဖေကြည့်၍ သည်တစ်ခါဖြင့် နိုင်ငံပါ ဆုံးတော့မှာပဲဟု ငိုရှာသေးသည်။

“၁၆၂- တိုင်တားမင်းကြီးတို့မှာ မိမိတို့အရှင်သခင်များကို ကြည်ညိုချစ်ခင်စွာနှင့် ဘာဖြစ်ဖြစ် မကြောက်တမ်း တိုက်ခိုက်မည်ဟု စိတ်ရင်းရှိပုံရလေသည်။

“၁၆၃- ဤတွင်လည်း ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အရေးကြီးသော အကြံပေးချက် ၅-ကြိမ်မြောက် အထမမြောက်သဖြင့် နိုင်ငံပါ ဆုံးရလေတော့သည်။ နောက်ဆုံး ဆုံးရှုံး ရပုံမှာ ကင်းဝန်မင်းကြီး အကြံပျက်ရုံမက မလိမ်တပတ်ခံရသောကြောင့် ဖြစ်ပုံကို အောက်တွင် ကြည့်ပါလေ။

“၁၆၄- ဤသို့ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ကြံစည်ချက်တို့ အဆင့်ဆင့် ပျက်သည်ဖြင့် အရှင်နှစ်ပါးအားလည်း စိတ်နှာလာပြီဖြစ်၍ သီပေါမင်းသားကို နန်းချ၍ အခြားမင်းသား တစ်ပါးကို နန်းတင်ရန် ကြံစည်လေတော့သည်။

“၁၆၅- ဤကိစ္စတွင် အလယ်နန်းမကြီး ဆင်ဖြူမရှင်မှာလည်း မိမိ၏ကြံစည်ရင်း စိမ်းရင်းကို (သီပေါမင်း၏မိဖုရား) သမီးတော် ထိပ်စုဖုရားလတ်သည် မလိုက်နာနေသဖြင့် ထိုအခါက ဆင်ဖြူမရှင်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ဆန့်ကျင်သည်မဟုတ် အသင်းပါ ဖြစ်နေလေသည်”

နောက်ပိုင်းအဖြစ်အပျက်များမှာ လျှို့ဝှက်သည်းဖို ဝတ္ထုဆန်သည်ဟုပင် ဆိုနိုင် သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ မင်းတုန်းဘုရင်မင်း၏မိဖုရားတစ်ပါးနှင့် သမီးတော်တစ်ပါး တို့သည် သီပေါကို နန်းမှချရန်အတွက် အိန္ဒိယပြည်တွင် အင်္ဂလိပ်တို့လက်ထံသို့ ရောက်နေသော ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် အဆက်အသွယ်လုပ်ကြသည်။ မိမိတို့က ငွေကြေးထောက်ပံ့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုအချိန်တွင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို လုပ်ကြံလျှင် အလွယ်နှင့်ရနိုင်ကြောင်းဖြင့် သတင်းပို့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

လူစည်ကားချိန်၊ သို့မဟုတ် လူခြေတိတ်ချိန်များတွင် မန္တလေးရှိ ကင်းဝန်မင်းကြီး ထံမှ လွတ်လိုက်သော အထောက်တော်များသည် ရန်ကုန်မြို့၊ ပုဇွန်တောင် မောင်းတန်း ရပ်ရှိ လှေသူကြီး ဦးစိုးအိမ်သို့ ရောက်လာတတ်ကြသည်။ ဦးစိုးမှာ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ကို အင်္ဂလိပ်တို့က သိမ်းပြီးနောက် မြူနီစီပယ်ကော်မတီများ မပေါ်မီ ရပ်ကွက်ကို ဆုပ်ချုပ်ရသော လူကြီးတစ်ဦးဖြစ်လေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အထောက်တော်များ သည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် သီလရှင်အဝတ်အစားဖြင့် ရောက်လာတတ်သည်။ တစ်ခါ တစ်ရံတွင်လည်း မဇ္ဈိမဘုရားဖူးများအဖြစ် ရောက်လာတတ်ကြသည်။ သူတို့နှင့်အတူ ပါလာသော စာအဆက်အသွယ်နှင့် ပစ္စည်းများကို ထိုအိမ်မှာပင် ထားပစ်ခဲ့ကြသည်။ ဦးစိုးက ထိုစာများကို တောင်သာခိုလှုံလိထံသို့ ပို့ပေးရသည်။ တောင်သာခိုလှုံမှာ ၁၂၂၀ ခု မြင်ကွန်းမင်းအရေးတော်ပုံတုန်းက အောက်မြန်မာနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်လာ

ခဲ့ပြီးနောက် မှော်ဝန်းကျောက်တန်းဘက်ရှိ ပျဉ်းမကန်ရွာ အညာစုတွင် မှီအောင်းနေသည်။ တောင်သာဗိုလ်ကတစ်ဆင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားထံသို့ စာများ၊ ပစ္စည်းများကို ပို့ပေးသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင်လည်း တောင်သာဗိုလ်ထံမှ မပို့ဘဲ ရန်ကုန်ရှိစာတိုက်မှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယပြည်ရှိ ညောင်ရမ်းမင်းသားထံသို့ စာအဆက်အသွယ်များ လုပ်တတ်သည်။

တစ်ခါသော် ကင်းဝန်မင်းကြီး ပို့လိုက်သော စာတစ်စောင်ထဲတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ကြံရာမိပုရားကြီးနှင့် သူ့သမီးတော်တို့၏ ဓာတ်ပုံများ ပါလာသည်။ ထိုဓာတ်ပုံများနှင့် စာများသည် အင်္ဂလိပ်တို့လက်ထဲသို့ ရောက်သွားခဲ့သည်။

ထိုစာကိုရသည့်အခါတွင် အင်္ဂလိပ်တို့က 'သင့်တော်သောအချိန်တွင် အထက်မြန်မာပြည်ကို လုပ်ကြံမည်' ဟု ညောင်ရမ်းမင်းသား အယောင်ဆောင်၍ ပြန်ကြားကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့နောက်မှစ၍ အင်္ဂလိပ်တို့သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအား ခြိမ်းခြောက်၍ အနိုင်ကျင့်ခဲ့သည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိလေသည်။

"ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် လက်ရှိဘုရင်ကို နန်းချရန် ကြံစည်မှုကို အင်္ဂလိပ်တို့က သိရှိနေပြီဖြစ်သောကြောင့် ထိုရာဇဝတ်မှုကို ဖော်လိုလျှင် ဖော်နိုင်သော အင်္ဂလိပ်တို့သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအပေါ်တွင် ကြီးဆွဲနိုင်သောအခြေသို့ ရောက်နေခဲ့လေသည်" ဟု အမျိုးသားပညာဝန် ဦးဖိုးကျားက ရေးခဲ့သည်။

"၁၇၅- အင်္ဂလိပ်တို့က စစ်ပြုရန် ချီတက်လာသောအခါ ၎င်းတို့စကားပြန် ဦးဘသန်းဆိုသူကို မင်းညီမင်းသား ဟန်ပန်ဝတ်စားဆင်ယင်စေ၍ မင်းခမ်းမင်းနားနှင့် သင်္ဘောဦးတွင် ညောင်ရမ်းမင်းသားအသွင်ဖြင့် ဝတ်ပြုလာလေသည်။ (ဦးဘသန်းမှာ ဖော်လမြိုင်မြို့ဝန်ထောက် ဦးအုန်း၏သား၊ ကွယ်လွန်သူ ထင်ရှားကျော်စောသော ဦးဘတူ၏ညီ ဖြစ်လေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ညောင်ရမ်းမင်းသားရော၊ ညောင်အုပ်မင်းသားတို့ပါ နတ်ရွာစံပြီးဖြစ်ကြသည်။)

"၁၇၆- ဤသို့ အင်္ဂလိပ်များ ဆန်တက်လာသောအခါတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စိတ်တွင် အင်္ဂလိပ်အကူအညီဖြင့် ညောင်ရမ်းမင်းသား ချီလာပြီဟု ထင်မြင်ယုံကြည်လေသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်းခြံအထက်မြစ်စဉ်လမ်းရှိ အဝံမြို့၊ စစ်ကိုင်းခံမြို့၊ သပြေတန်းခံမြို့ရှိ မြန်မာတပ်တို့ကို မခွဲစုရန် အမိန့်ထုတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။

"၁၇၇- မန္တလေးခေါင်စိန်ဆိပ်သို့ရောက်သောအခါ ကင်းဝန်မင်းကြီးက ညောင်ရမ်းမင်း ဟုတ်မဟုတ် စုံစမ်းခိုင်းသည်ဟု ကြားရ၏။ စုံစမ်းသူအား အင်္ဂလိပ်စစ်ဗိုလ်ကြီးက ညောင်ရမ်းမင်းသားကိစ္စတစ်ခုရှိ၍ တစ်နေရာသို့ သွားရောက်နေကြောင်း၊ မကြာမီ ပြန်လာမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် သီပေါဘုရင်ကို ယူဆောင်၍ သင်္ဘောသို့ လာရောက်စေလိုကြောင်း စေလွှတ်စုံစမ်းသူများကို မှာလိုက်သော ဟူ၏။

"၁၈၁- သီပေါဘုရင်သည် သင်္ဘောပေါ်တွင်ရှိနေစဉ် ပင်းယမင်းသမီးက အခြားသင်္ဘောတစ်စီးတွင် ရှိနေသူမှာ ညောင်ရမ်းမင်းသားဟု ပြောကြကြောင်း၊ သီပေါဘုရင်ကို နန်းချပြီး ညောင်ရမ်းမင်းသားကို နန်းတင်မည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် ပြောကြပါကြောင်း လျှောက်တင်သည့်အခါတွင် သီပေါမင်းက ကိုယ်တော်တိုင်ထ၍ သင်္ဘောခန်း

ဘရတ်ကတ်များကိုလှုပ်၍ ကြည့်တော်မူပြီး 'နောင်တော်ညောင်ရမ်းမင်း မဟုတ်ပါဘူး၊ ခါနောင်တော်ကို ငါသိပါတယ်။ ဘယ်ကလေးမှန်းမသိ' ဟု ဆိုတော်မူ၏။

“၁၈၂- ဤသို့အားဖြင့် အတိုချုပ်ပြန်ကြည့်သော် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် သီပေါမင်း နန်းမရမီကစ၍ နန်းကျသည်အထိ တိုင်းပြည်ကို တိုင်းတစ်ပါးသားတို့အား အပ်နှင်းရန် မကြံစည်ဟု ယူဆထိုက်သည်။

“သို့ရာတွင် ချီကတည်းက မိမိ၏အကြံအစည်များ လွဲမှားပျက်စီးသည့်နောက် မလိမ့်တပတ်ဖြစ်ရပြီး ခုခံတိုက်ခိုက်လျှင်လည်း မြန်မာတို့ ရုံးနိမ့်၊ သေကြေ၊ ပျက်စီး ဆာ့မည်သာတည်းဟု မင်းနှင့်ပြည်ပါ ဆုံးလေတော့သည်။ ထိုသို့ဆုံးရှုံးရသည့်တာဝန် သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအပေါ်၌ တင်ကျန်ရစ်လေတော့သတည်း။

“ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်ပတ်သက်၍ကား စေတနာရင်း မဆိုးပါ။ မိမိ၏အကြံ အစည်တို့သည် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် လိပ်ပတ်မလည်ဖြစ်ပြီး မိမိအပေါ်တွင် အပြစ်ဖိုလျက် ကျန်ရစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်...”ဟု အမျိုးသား ပညာဝန်ဦးဖိုးကျားက ချေခံလေသည်။

ဤသည်မှာ အမျိုးသားပညာဝန်ဦးဖိုးကျားမြင်သော ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ရုပ်ပုံ ဖြစ်လေသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီး

ကင်းဝန်မင်းကြီးဦးကောင်းနှင့် တိုင်တားမင်းကြီး ဦးဖိုးတို့နှစ်ဦးနှင့်ပတ်သက်၍ အင်္ဂလိပ် တို့၏သဘောထားသည် များစွာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းသည်။ အားလုံးသိကြသည့် အတိုင်း ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မြန်မာပြည်တွင် စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်မျိုးကို ကျင့်သုံး လိုသူ ခေတ်ပြင်သမားဖြစ်ပြီး၊ တိုင်တားမင်းကြီးမှာ သီပေါမင်း၏သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင် နေ့စဉ်ကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားလိုသူဖြစ်သည်။ သူတို့နှစ်ဦး၏ ရပ်တည်ချက်များ သည် ထိုအမြင်နှစ်ခု ကွဲပြားရာမှ ပေါ်ထွက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့ကလည်း သို့အပြင်၊ ထိုရပ်တည်ချက်ကိုလိုက်၍ သူတို့နှစ်ဦးအပေါ်တွင် သဘောထားတစ်မျိုးစီ ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

တိုင်တားမင်းကြီး ဦးဖိုးနှင့်ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှအရာရှိကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ သာကယ် ခိုင်က အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်လေသည်။

“မြန်မာဘုရင်ဟောင်းနှင့်အတူ လိုက်ပါသွားသည့် ကင်းဝန်မင်းကြီး မန္တလေးသို့ ညွှန်ရောက်လာသည့်အခါတွင်၊ သီပေါမင်းဆက်ခေတ်၏ အဆိုးဘက်တွင် ပါရမီထူးသူ တိုင်တားမင်းကြီးကို ဟာဇရီဘတ် (အိန္ဒိယပြည်) သို့ ပို့လိုက်လေသည်။ မစ္စတာ ဘားနပ်သည် တိုင်တားမင်းကြီး၏ ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း သစ္စာစောင့်သိမှုမရှိခြင်းကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက်ခဲ့သည်။ သီပေါမင်းလက်ထက်တော်တရားက တိုင်တား မင်းကြီးသည် မငြိမ်သက်မှုများကို ဖန်တီးခဲ့ကာ၊ လူဆိုးတားပြုမှုထံမှ ဝေခများကို ရရှိနေသည်ဟုလည်း သတင်းဆိုးထွက်လျက်ရှိသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးသည် ထိုလုပ်ငန်း များကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပြီး၊ သူ့အရှိန်အဝါကိုလည်း အစိုးရ (ဗြိတိသျှ) ဆန့်ကျင်ရေးအတွက် အသုံးပြုလျက်ရှိသည်ဟု ယူဆရာ ခိုင်လုံသော အကြောင်းများကို တွေ့နေရသည်။ ထိုသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်အား ကာနယ်လေဒင်၏ လွတ်တော် ထံတွင် အကြီးအကဲနေရာတစ်ခုတွင် ဆက်လက်ထားရှိရေး၊ ထိုမျှမက သူ့ကို အရာမှ နှုတ်ပယ်ကာ မြန်မာပြည်တွင် ဆက်လက်နေထိုင်ခွင့် ပေးရေးဆိုသည့်ကိစ္စသည် လွန်စွာ အန္တရာယ်ကြီးလှသည်။ မန္တလေးတွင်ဆိုလျှင် တိုင်တားမင်းကြီး၏ဩဇာသည် အထွတ်

အထိပ်သို့ ရောက်နေသည်။ ထို့ကြောင့် သူ့အား ကြိုတင်သတိပေးခြင်းမရှိဘဲ ရုတ်တရက် ပယ်ရှားပစ်ရေးသည် အမှန်ပင် လိုအပ်နေသည်။ ထိုကိစ္စကို ပြဇာတ်ဆန်ဆန် အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့ကြသည်။ တိုင်တားမင်းကြီး လွတ်တော်အစည်းအဝေး တက်နေစဉ်တွင် မစ္စတာပီးလ်ချား ရုတ်တရက် ဝင်ရောက်လာကာ သူတို့ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး (ဘားနဒ်) ထံသို့ ခေါ်သွားသည်။ ဘားနဒ်ထံသို့ အရောက်တွင် သူ့အား အိန္ဒိယပြည်သို့ နယ်နှင့် ဒဏ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြသည်။ မန္တလေးမှ မထွက်ခွာမီ သူ့မိသားစုနှင့် တွေ့ဆုံခွင့် တောင်းဆိုချက်ကိုလည်း ပယ်ချလိုက်၏။ တိုင်တားမင်းကြီးသည် မစ္စတာပီးချားလ်နှင့်အတူ နွားလှည်းတစ်စီးဖြင့် သင်္ဘောဆိပ်သို့ ပါသွားလေသည်။ နန်းတော် အနောက်ဘက်တံခါးမှထွက်လာ၍ တံခါးဝတွင် အတားအဆီးရှိသဖြင့် လှည်းကို ရပ်တန့်သည့်အခါတွင် 'ခင်ဗျားတို့ ကျွန်ုပ်ကို သတိကြတော့မှာလား' ဟု တိုင်တားမင်းကြီးက မေးသည်။ ၁၈၁၈ ခုနှစ် စည်းမျဉ်းဥပဒေအပိုဒ် ၃ အရ တိုင်တားမင်းကြီးကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ချုပ်နှောင်ထားခဲ့လေသည်။ တိုင်းပြည် ငြိမ်အေးသည့်အခါတွင်မှ တိုင်တားမင်းကြီးကို မြန်မာပြည်သို့ ပြန်ခွင့်ပေးကာ အစိုးရက သူ့ကို ပင်စင်လစာ ထောက်ပံ့ခဲ့လေသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးသည် စိတ်ဓာတ်ပြင်းထန်သူတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့်ကြည့်လျှင် ဓာတတ်ကျမ်းတတ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက် မဟုတ်ချေ။ သူ့မျက်နှာထားနှင့် သူ့ဂုဏ်သတင်းကိုကြည့်၍ ပြောရလျှင် ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်သည့် သဘောရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ အောက်သို့ တွဲကျနေသောနှုတ်ခမ်းနှင့် ဧရာအရွယ်အထိ တင်းမာသော အကြည့်တို့သည် ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်မည့်စရိုက်ကို ဖော်ပြနေကြသည်။ အိန္ဒိယပြည်မှ ပြန်လာပြီးနောက် တိုင်တားမင်းကြီးသည် မည်သို့မျှ အန္တရာယ်မပြုတော့ချေ။ မိုက်မဲသော အလောင်းအစားများကြောင့် ဥစ္စာစည်းစိမ် ပျက်ပြီးသည့်အခါ တိုင်တားမင်းကြီးသည် လူဆင်းရဲကြီးတစ်ယောက်အဖြစ် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ ကျွန်တော်သည် အပြစ်ကင်းသည့် သူ့ဇနီးသည် မှဆိုးမအဘွားအိုကြီးအတွက် ပင်စင်လစာကလေး ရရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ အဘွားအိုကလည်း ကျွန်တော့်ကို ရိုးသားစွာ ကျေးဇူးတင်သည်ဟု ထင်ပါသည်။ ထိုပင်စင်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးကိုပေးသော ပင်စင်လစာကဲ့သို့ လေးစားကြည်ညို၍ပေးသော ပင်စင်မျိုးမဟုတ်ဘဲ၊ သနားညှာတာသောအားဖြင့် ပေးသည့် ပင်စင်မျိုးသာ ဖြစ်လေသည်။" ဟု ရေးခဲ့သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်ပတ်သက်၍မူ သာကယ်ဂိုက်က ဤသို့ ရေးခဲ့၏။

"ကျွန်တော် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ရင်းနှီးစွာဆက်ဆံခဲ့သည်မှာ မင်းကြီး အသက် အရွယ်ထောက်၍ ကွယ်လွန်သည်အထိ ဖြစ်ပါသည်။ ခပ်စောစောပိုင်းတွင်မူ ကျွန်တော်နှင့် အင်ဒရူးတောမတ်စ်တို့သည် သူ့အိမ်သို့ မကြာခဏ အလည်ရောက်လေ့ရှိကာ ချစ်ဖွယ်ကောင်းသည့် အသက်လေးငါးနှစ်ရွယ် သူ့မြေးကလေးများနှင့် ကစားလေ့ရှိကြပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ တနင်္ဂနွေနေ့ မနက်ခင်းများတွင် ကျွန်တော်တို့နှစ်ယောက်သည် သူ့ ဥယျာဉ်ထဲသို့သွားကာ မနက်စာ စားလေ့ရှိကြပါသည်။ မင်းကြီးသည် ခင်မင်ဧရာကောင်း၍ စိတ်သဘောကောင်းပြီး အမူအရာ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ပါသည်။ ကျွမ်းစာတတ်

ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပြီး ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ၍ကောင်းသည့် အဖော်တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ မင်းကြီးနှင့် အတူ နိဗ္ဗာန်နှင့်ပတ်သက်သော တရားဓမ္မတို့ကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်ကို ကျွန်တော် မှတ်မိပါသေးသည်။ မင်းကြီးသည် ကျွန်တော်တို့ (ဗြိတိသျှ) အစိုးရကို အမှန်တကယ် နှစ်သက်နိုင်မည်သူ မဟုတ်သည့်တိုင်၊ သစ္စာရှိစွာ လက်ခံကာ အစိုးရသစ်အား အတတ် နိုင်ဆုံး ထောက်ခံခဲ့ပါသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် စိတ်သဘောထား ကြီးမြင့်သူ ဘစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး ယုတ်ညံ့နိမ့်ကျသည့် အပြုအမူများကို မည်သည့်အခါမျှ လုပ်မည် လှံစားမျိုးမဟုတ်ဟု ကျွန်တော် ယုံကြည်ပါသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးရာ မှူးတွင်လည်း အကျင့်စာရိတ္တနှင့်ပတ်သက်၍ ဆိုစရာတစ်စက်မျှမရှိပါ။ မင်းကြီးသည် ဧည့်စိမ်းဥစ္စာတို့ကို မက်မောခြင်းမရှိဘဲ ဂုဏ်ရှိစွာ ကွယ်လွန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မင်းကြီးတွင် သားသမီးအရင်းဟူ၍မရှိဘဲ မွေးစားသည့် သားနှစ်ဦးသာ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်” ဟု သူက ရေးခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ နယ်ချဲ့လက်အောက်ရောက်ရခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အချို့သမိုင်း ဆရာတို့က ကင်းဝန်မင်းကြီးကို အပြစ်ဖိုကြပါသည်။ ဇာတိမာန် လွန်ကဲသူအချို့ အပါအဝင် သမိုင်းဆရာအချို့ကလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီးအား သစ္စာပေးကံဟု တံဆိပ် ဘယ်ခဲ့ကြပြီး တိုင်တားမင်းကြီးအား သူရဲကောင်းအဖြစ် အမွန်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။ အချို့ကလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီးအား ဉာဏ်အမြော်အမြင် ကြီးမားသည့် ခေတ်ပြင် နိုင်ရေးသူခမိန်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကြပြီး၊ တိုင်တားမင်းကြီးကိုမူ ဉာဏ်အမြော်အမြင် မည်း၍ ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်သူဟု မြင်ကြသည်။

ထိုအမြင်နှစ်ခုကိုပတ်ရင်း ကျွန်တော်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီး ဘို့နှစ်ဦး၏ လုပ်ရားပုံများကို မြင်ယောင်နေလေသည်။

၁၈၇၈ ခု ဇန်နဝါရီလထဲ၌ မင်းတုန်းမင်းကြီးသည် ရတနာပုံနေပြည်တော်ရှိ မန်းဆောင်ထဲတွင် ဝမ်းကိုက်ရောဂါဖြင့် အသည်းအသန် မာမကျန်းဖြစ်လျက်ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ ပွဲတော်ထဲတွင် အဆိပ်အဖြစ် ဘိန်းခတ်ထားသည်ဟုလည်း ဘာလားဟုလည်း ပေါ်ထွက်လျက်ရှိသည်။ သားတော် မြင်ကွန်းမင်းသား (၁၈၄၄ ခု ၄)က ၁၈၆၆ ခု ဩဂုတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် မင်းတုန်းမင်းအား လုပ်ကြံရန် ကြံစည် ခဲ့ရာ ညီတော် အိမ်ရှေ့စံ ကနောင်မင်းသား ကျဆုံးခဲ့ရသည်။ ထို့နောက်မှစ၍ မင်းတုန်း မင်းသည် နန်းမွေဆက်ခံမည်သူကို ရွေးချယ်ရန် စိုးရိမ်နေခဲ့သည်။ ၁၈၇၅ ခုနှစ်တွင် သားတော် မကျရာမင်းသား (၁၈၄၇ ခုဖွား) ကို နန်းမွေဆက်ခံသူအဖြစ် ခန့်အပ်ရန် ကြံစည်ခဲ့သော်လည်း အထမမြောက်ခဲ့။ ထို့နောက်မှစ၍ မင်းတုန်းမင်းသည် ထီးနန်း ဘက်မည့်သူကို ကြေညာရန် တစ်လျှောက်လုံး ငြင်းဆိုခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ ထီးနန်း ဘက်မည့်သူအမည်ကို ကြေညာခြင်းသည် ထိုသူအား သေတွင်းသို့ပို့သည်နှင့် တူနေမည် ခြင်္စင်ကြောင်းဖြင့် မင်းတုန်းမင်းက မိန့်ခဲ့သည်။

ယခုမှ ထီးနန်းဆက်ခံမည်သူကို ကြေညာရတော့မည်။ သို့မဟုတ်လျှင် တိုင်း ငြည်တွင် မင်းမရှိဘဲ ပရမ်းပတာ ဖြစ်ရတော့မည်။ မန္တလေးတွင်ရှိနေသည့် ဗြိတိသျှ

သံကိုယ်စားလှယ် ရောဘတ်ရှောသည် ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲ၌ ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိသော အာဏာလှပွဲများနှင့် ပတ်သက်ခြင်း မရှိစေရန် ကြိုးစား ရှောင်ကွင်းနေခဲ့သည်။

ရှောသည် မူလတုန်းက အိန္ဒိယပြည်ရှိ လက်ဖက်ခြံပိုင်ရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က သူသည် (တရုတ်ပြည်) ဆင်ကျွန်ပြည်နယ်ဟု ယခုခေါ်နေကြသော တာကစ္စတန် ပြည်နယ်နှင့် ဘာတီဘာသာစကားတွင် ကမ္ဘာကျော်သည့် ပါရဂူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ ရှောသည် တာကစ္စတန်ပြည်နယ်ကို တရုတ်တို့မသိမ်းမီက တာကစ္စတန် စော်ဘွားထံ ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည့် သံကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည်။

ရောဘတ်ရှောနှင့် ဆာဖရက်ဒရစ်ဖောဆစ်တို့သည် တာကစ္စတန် စော်ဘွားနှင့် သဟာမဟာမိတ် ထူထောင်ရန် တာကစ္စတန်ပြည်နယ်ထဲသို့ မကြာခဏ ရောက်ခဲ့ကြ ပါသည်။ ပါရှား၊ အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် အိန္ဒိယအနောက်နယ်စပ်များအား 'ရုရှား ငြိမ်းခြောက်မှု'မှ ကာကွယ်ရေးအတွက် တာကစ္စတန်ကို 'ကြားခံ' နယ်မြေအဖြစ် ထားချင်နေသည်။ ယခုမှ တာကစ္စတန်ကို တရုတ်က သိမ်းလိုက်ပြီ။ တရုတ်သည် ရုရှား၏ရန်ကို ကာကွယ်ပြီးသားဖြစ်လိမ့်မည်။ သို့ဆိုလျှင် ဗြိတိသျှသည် တာကစ္စတန် တွင် ခြေကုတ်ရရန် မလိုတော့။ ထို့ကြောင့် ရှောလည်း တာကစ္စတန်သို့သွားရန် မလို တော့ပြီ။ ဤတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အိန္ဒိယပြည်၏ အရှေ့ဘက်နယ်စပ်များနှင့် ပြင်သစ်ပိုင် အင်ဒိုချိုင်းနားကြားတွင် ကြားခံနယ်တစ်ခုဖြစ်သော မြန်မာပြည်သို့ ရှော့ လွတ်လိုက်သည်။

စက်တင်ဘာ ၄ ရက်နေ့တွင် ရှောက မိမိသည် မြန်မာမင်းသားနှစ်ပါးဖြစ်သော ညောင်ရမ်း (၁၈၄၅ ခု ဖွား) နှင့် သူ ညီတော် ညောင်အုပ်မင်းသား (၁၈၄၉ ခု ဖွား) တို့နှင့် ပတ်သက်၍ သီးခြားသတင်းပို့ချက်နှစ်ခုကို ရရှိကြောင်းဖြင့် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် အေ၊ စီ၊ လိုင်ယယ်ထံ အစီရင်ခံသည်။ မင်းသားညီနောင်တို့စာများထဲတွင် မင်းတုန်းမင်း နတ်ရွာခံလျှင် ပေါ်ပေါက်လာမည့် အန္တရာယ်များ ပေါ်ပေါက်လာနိုင် သောကြောင့် မိမိတို့နှင့်တကွ မိသားစုများအား ဗြိတိသျှသံတံအတွင်းသို့ ခိုလှုံခွင့် ပေးနိုင်ခြင်းရှိမရှိကို မေးမြန်းထားသည်။ မိမိတို့သံတံမှာ လုံးဝအကာအကွယ်မဲ့သေး နေရာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ မင်းသားနှစ်ပါးက သံတံအတွင်းမှ ဆက်လက်၍ လုပ်ကြံမှုများကို ဆက်လက်မပြုလုပ်ပါဟု သဘောတူလျှင် မြန်မာခိုလှုံသူများကို လက်ခံမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ကား ရွှေနန်းတော်ကြီးတွင် ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးကို အဆင့်သုံးဆင့်၌ ရွှေနန်းတော်အရာရှိများထဲတွင် မြန်မာလျှက်ရှိသည်။ ပထမအဆင့်အရာရှိများမှာ ဝန်ကြီးလေးပါးတို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ စစ်ဝန်ကြီးဖြစ်သူ ရေနံချောင်းမင်းကြီး၊ လွတ်တော်သဘာပတိနှင့် ပြည်ထဲရေးနှင့် တရားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ ခန်းပတ်မင်းကြီး၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ ကင်းဝန်မင်းကြီး (၁၈၂၂ ခု ဖွား) နှင့် ၁၉ ရာစုနှစ် မြန်မာ ပြည်တွင် အပြင်းထန်ဆုံးသော ခေတ်ပြင်သမားကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ရွှေပြည် (ယော) အတွင်းဝန်တို့ ဖြစ်သည်။ ရွှေပြည် (ယော) အတွင်းဝန်သည် နာမကျန်းဖြစ်နေသော

လောင်းရှည်မင်းကြီးနေရာတွင် စက်မှုလုပ်ငန်းဌာနနှင့် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဌာနများကို ဆက်လက် တာဝန်ယူနေရသူဖြစ်သည်။

ဒုတိယအဆင့်အရာရှိများမှာ ဘုရင့်၏အပါးတွင် ခစားရပြီး မကြာခဏ လွှတ်တော် ဝန်ကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရသည့် အတွင်းဝန်များ ဖြစ်သည်။ တတိယအဆင့်အရာရှိ များမှာ ဝန်ကြီးလေးပါးကို ကူညီလုပ်ကိုင်ရသည့် ဝန်ထောက်၊ သို့မဟုတ် ဝန်ငယ်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအဆင့်သုံးဆင့်ထဲတွင် မြန်ဝေနေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ သားတော် ၂၄ ယောက်တို့၏ အမည်များကို ရေးထားသော မဲပြားများဖြစ်သည်။ အရာရှိများက မိမိတို့ ကြိုက်နှစ်သက်သူများကို စာရင်းတို့၌ မဲပေးရန်ဖြစ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ရွှေပြည်ဝန်ကြီးတို့က စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ် ထားရှိကာ ဝန်ကြီးများပါဝင်သော ခေတ်မီအစိုးရအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ဖွဲ့လိုကြသည်။ ထိုစနစ်အရ ဘုရင်က လွှတ်တော် သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး အရာရှိများအားလုံး ဘုရင်နှင့် ဝန်ကြီးများအပေါ်တွင် သစ္စာစောင့်သိကြောင်း ကျမ်းကျိန်ဆိုရန် ဖြစ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မြန်မာနိုင်ငံကို ခေတ်မီတစ်နိုင်ငံအဖြစ် ထူထောင်ရန် မျှော်မှန်းနေသည်မှာ ကြာပြီ။ ထို့ကြောင့် သူ့စိတ်ကူးများကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင် နေအတွက် မင်းတုန်းမင်းမရှိသည့်နောက်တွင် သီပေါမင်းသားကို နန်းတင်ရန် ထောက်ခံ ခံခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က သီပေါမင်းသားသည် အသက် ၁၈ နှစ်အရွယ်သာ ရှိသေး သည့် လူငယ်ကလေးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ဘုန်းကြီးကျောင်းတွင် ကိုရင်ကလေးတစ်ပါးမျှသာ ဖြစ်သည်။ ရဟန်းဝတ်နေသော ရနောင်မင်းသား၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးခြင်းကို ခံနေရသူ ဖြစ်သည်။ ရနောင်မင်းသားမှာ သီပေါမင်းသား၏အစုတွင် အရေးကြီးသည့် တပ်မှူး တစ်ဦးဖြစ်သော မြောက်ဒဂုယ်ခိုလ်၏သားဖြစ်၍ သီပေါမင်းသား ဘုရင်ဖြစ်မည်ဟု မကြာသေးခင်ကမှ ဟောကိန်းထုတ်ခဲ့ဖူးသည်။ သီပေါမင်းသားမှာ ကိုရင်ဝတ်ခဲ့သည့် သုံးနှစ်အတွင်း (၁၈၅၅-၅၈) အတွင်း ပိဋကတ်သုံးပုံကို အာဂုံဆောင်နိုင်ခဲ့သည်ဟု မှာမည်ကြီးသည်။

သီပေါမင်းသား၏အစုတွင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ နောက်လိုက်များမှာ လွှတ်တော်ထဲရှိ 'ခေတ်ပြင်'သမားများဖြစ်သော ရွှေပြည်ဝန်ကြီးနှင့် ပန်ချက်ဝန်ထောက် စသူတို့ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်တွင် မျှော်မှန်းချက် ကြီးသည့် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဆင်ဖြူမရှင်သည် သူ့သမီးတော်တစ်ပါးပါးအား ထီးနန်း ဆက်ခံမည့် သီပေါမင်းသားနှင့် လက်ဆက်ပေးချင်နေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏အစုနှင့် ရွှေနန်းတော်ထဲရှိ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ခန်းပတ်မင်းကြီး စသော အခြားသူတို့ကလည်း သီပေါမင်းသားကို နန်းတင်လျှင် မိမိတို့ကြိုက်သလို ချယ်လှယ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု တွက်ခဲ့ ကြသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့အားလုံးသည် ရနောင်မင်းသားနှင့် မကြာမီ သီပေါမင်းသား မှင့်လက်ဆက်တော့မည့် (ဆင်ဖြူမရှင်၏သမီးတော်) စုပုရားလတ် (၁၈၅၀-ပွား)ကို ဆည့်၍ မတွက်ခဲ့မိကြ။

ထိုအချိန်၌ မန္တလေးနေပြည်တော်လူထုနှင့် ရွှေနန်းတော်အမှုထမ်းများက လိုလား

နေသူမှာ ညောင်ရမ်းမင်းသား (၃၄) ဖြစ်သည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် နိုင်ငံခြားသားများနှင့်လည်း အပြေအပြစ် ဆက်ဆံတတ်သူဖြစ်သည်။ သုံးဆယ်မင်းသား (၁၈၃၄ ခု ဖွား) နှင့် မကွရာမင်းသားတို့တွင်လည်း လွတ်တော်ထံတွင် သူတို့ကို ထောက်ခံသူများ ရှိနေသည်။ ရေနံချောင်းမင်းကြီးက သူ့ မြေးဖြစ်သော ပျဉ်းမနားမင်းသားကို နန်းတင်ရန် လွတ်တော်ထံတွင် အပြင်းအထန် မဲဆွယ်နေသည်။ ရေနံချောင်းမင်းကြီးမှာ အသက် ၈၀ ရှိပြီ။ ရေနံချောင်းမင်းကြီးသည် ဝါရင့်ဝန်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး၊ တစ်ဖက်တွင် စစ်ဝန်ကြီးဖြစ်ရုံမျှမက အထက်မြန်မာပြည်တွင် အရေးကြီးသော ရေနံမြေများကိုလည်း ကြီးကြိုင်ထားသူဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရေနံချောင်းမင်းကြီးသည် အစည်းအဝေးပျက်ပြားကာ မြန်မာနိုင်ငံကို အချင်းချင်း စစ်ခင်းသော အစုများအဖြစ်သို့ ကွဲသွားအောင် လုပ်နိုင်သည်အနေအထားတွင် ရှိနေသည်။

သို့ရာတွင် လွတ်တော်အစည်းအဝေးမစမီတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဒုတိယ စစ်ပွဲတွင် အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် တိုက်ပွဲပေါင်းများစွာ တိုက်ခဲ့သည့် ရေနံချောင်းမင်းကြီးထံ သွားကာ နန်းတွင်းတွင် အကွဲအပြားပြုမရှိဘဲ စည်းလုံးညီညွတ်ရန် ပန်ကြားခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးက မိမိတို့ အကွဲအပြားပြားဖြစ်ခဲ့လျှင် အင်္ဂလိပ်တို့က အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူကာ၊ ဗြိတိသျှအင်ပါယာထဲသို့ သွတ်သွင်းတော့မည် ဖြစ်ကြောင်း သတိပေးခဲ့သည်ဟု အချို့သမိုင်းဆရာများက ဆိုကြသည်။

ရေနံချောင်းမင်းကြီးကား အင်္ဂလိပ်တို့ကို ကြောက်သူမဟုတ်။ ရေနံချောင်းမင်းကြီးသည် နေပြည်တော်ရှိ ဥရောပတိုက်သားများကို သူ့ စံအိမ်သို့ မကြာခဏ ဖိတ်ခေါ်ကာ အသက်နှစ်ဆယ်ခန့်သာရှိသည့် ဇနီးငယ်ကလေးကိုပြု၍ ဂုဏ်ယူတတ်သူဖြစ်သည်။ ၁၈၆၆ ခုနှစ် ပုန်ကန်မှုတုန်းက ရရှိ၍ ကျောတွင် ယခုတိုင် ခွဲမထုတ်ရသေးသော ကျည်ဆန်ကို လှန်ပြတတ်သူဖြစ်သည်။ ရေနံချောင်းမင်းကြီးသည် အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းလို၍လောမသိ။ သူ့မြေးဖြစ်သူ ပျဉ်းမနားမင်းသားအား နန်းတင်ရန် လွတ်တော်အစည်းအဝေးထဲတွင် အတင်းအကြပ် မလုပ်တော့။ သို့ရာတွင် သူ့မြေးဖြစ်သူ ပျဉ်းမနားမင်းသားသည် လွတ်တော်ခန်းဆောင်ထဲတွင် အသင့်ရှိနေသည်ဟုကား ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်၍ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် သေနတ်ဝန် (ခြေလျင်တပ်ဦးစီးချုပ်) ဖြစ်ပြီး၊ သူ့လက်အောက်တွင် တပ်သား ၁၂၀၀၀ ရှိနေသည်။ အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို သူကပင် ထိန်းချုပ်နေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် လွတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် အခြားသော ဝန်ကြီးများ ပြောထားသောမိန့်ခွန်းနဲ့ တိုတိုဆီတိုစွာ မှားထောင်လျက်ရှိသည်။ အခြားသော ဝန်ကြီးများက မင်းတို့တွင် ရှိအပ်သော အရည်အချင်းများအကြောင်းကို တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက် ပြောသွားကြသည်။

နောက်ဆုံး၌ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် လွတ်တော်ကို ရပ်ဆိုင်းရန် အချက်ပြလိုက်ကာ၊ သီပေါရှိဏ်းသားများနှင့်အတူ လွတ်တော်အပြင်ဘက်ရှိ မန်ကျည်းပင်တစ်ပင်

အောက်သို့ ထွက်လာခဲ့သည်။ ထို့နောက် သူတို့အစုသည် မဲပြားများအဖြစ် အသုံးပြုသော ဗုဒ္ဓပိုက်ပေါ်မှ သီပေါမင်းသား၏ အမည်စားတွင် ကန့်ကူဆံဖြင့် တို့လိုက်သည်။ ဤတွင် အခြေသော အရာရှိတို့မှာလည်း အများစု၏ ဆန္ဒကို မလွန်ဆန်နိုင်တော့ဘဲ သီပေါမင်းသားကို မိသားလိုက်ကြရသည်။

(၅)

အဆုံး၏အစ

ငယ်ကြီးများသည် မဲစာရင်း တို့ထားသော ပုရပိုက်ကို မင်းတုန်းမင်းထံသို့ ယူလာခဲ့ကြသည်။ မင်းတုန်းမင်းက သူတို့မဲပေးထားသောပုရပိုက်ကို တစ်ချက်ကြည့်ပြီး ဘေးတွင် ချထား ငဲ့ကံ၏။ စကားတစ်ခွန်းမျှ မဟာ။ ဤသို့ တိတ်ဆိတ်နေခြင်းသည် သီပေါမင်းသားအား ငေးနန်းဆက်ခံရန် သဘောတူကြောင်း ပြသခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် ကင်းဝန် မင်းကြီးတို့က ထုတ်ဖော် ကြေညာသည်။ အင်အားပြည့်အနေဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးအား သစ္စာစောင့်သိသော တပ်များကို ခေါ်ကာ မင်းတုန်းမင်း၏အဆောင်ကိုလည်း ဝိုင်းဝန်းထား ငဲ့ကံကြသည်။ အခြားသော မိဖုရားများ၊ မင်းသမီးများနှင့် မင်းသားများကိုလည်း အနီးသို့ကပ်ခွင့်မပေး။

စက်တင်ဘာ ၁၂ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးပြို့၌ အမိန့်ပြန်တမ်းတစ်ရပ် ထွက်လာခဲ့ သည်။ ထိုပြန်တမ်းအရ မင်းတုန်းမင်း၏ သားတော်ကြီး ၂၄ ပါးနှင့် မင်းသားငယ်များ အားလုံး မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ အဆောင်သို့ လာရောက်ခစားရမည်ဟု အမိန့်ပြန်တမ်းတွင် ငေးနန်းသည်။ သို့ရာတွင် နန်းတော်ထဲသို့အရောက်တွင် မင်းသားများအားလုံးကို ကင်းဝန် မင်းကြီး၏တပ်များက ဖမ်းဆီးလိုက်ပြီး အကျဉ်းချထားလိုက်ကြသည်။ စင်စစ် ထိုအမိန့် ဆက်ပြန်တမ်းသည် အတုဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်တွင် ပြိုင်ဘက်အားလုံးတို့သည် အကျဉ်း ဆောင်ထဲသို့ ရောက်နေကြပြီ။ သီပေါမင်းသား၏အစုသည် စက်တင်ဘာလ ၁၅ စုန်နေ့တွင် သီပေါမင်းသား ထီးမွန်နန်းမွေ ဆက်ခံကြောင်း ကြေညာချက်ကို အကြမ်း ခေးသည်။ စက်တင်ဘာ ၁၇ ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်းသားအား အိမ်ရှေ့မင်းသားအဖြစ် အပ်နှင်းသည်။ စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်းသား ထီးနန်းဆက်ကြောင်းကို မန္တလေး ရွှေပြိုင်တော်တစ်ရပ်လုံးတွင် ကြေညာလိုက်သည်။

ထိုနေ့တွင် အကျဉ်းချခံနေရသည့် မင်းသားများ၏ မင်းမျိုးဆွေသားတို့ မင်းတုန်းမင်း၏ ရှေ့တော်မှောက်သို့ ရောက်လာကာ အခြေအနေကို တင်ပြကြသည်တွင် မင်းတုန်းမင်းက မင်းသားများအားလုံးကို လွတ်ပစ်ရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်သည်။ မင်းတုန်း မင်းသည် မကွရာမင်းသားအား မိမိ၏ခန်းဆောင်သို့ ဆင့်ခေါ်ကာ အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို

သုံးပိုင်းပိုင်း၍ မင်းသားသုံးပါးအား အာဏာအပ်နှင်းသည်။ တောင်တွင်းကြီး နယ်ကျွ
မကွရာမင်းသားအား လည်းကောင်း၊ ချင်းတွင်းမြစ်ဝှမ်းဒေသကို သုံးဆယ်မင်းသား
အားလည်းကောင်း၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းအလယ်ပိုင်းကို ညောင်ရမ်းမင်းသားအား လည်းကောင်း
အပ်နှင်းသည်။ လွတ်တော်က သီပေါမင်းသားအား အိမ်ရှေ့စံအဖြစ် ခန့်အပ်သည့်
ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မင်းတုန်းမင်းက မည်သို့မျှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မရှိ။ မန္တလေး
နေပြည်တော်ကိုလည်း မည်သည့်မင်းသားကိုမျှ အပ်နှင်းခြင်း မပြု။

မင်းတုန်းမင်းသည် မင်းသားသုံးပါးအား မီးသင်္ဘောတစ်စီးစီ ပေးသည်။
မကွရာ မင်းသားကို အပါးသို့ခေါ်၍ အဆင့်အတန်းတူ မင်းသားကြီးများ၊ နောက်လိုက်
မင်းသားငယ်များအား မန္တလေးမှ မိမိတို့ အပိုစားရထားသော နယ်များသို့ အမြန်ဆုံး
ထွက်သွားပို့ပြောရန် အမိန့်ရှိသည်။ မင်းတုန်းမင်းသည် မန္တလေး ရွှေပြိုင်တော်တွင်
သတ်ဖြတ်မှုများကို ရှောင်ရှားလိုသည်ဟု ယူဆသည်။

မကွရာမင်းသားကြီးသည် ခမည်းတော်ကြီး၏ ခန်းဆောင်မှ ထွက်လာခဲ့ကာ
မြောက်ဥယျာဉ်တော်သို့ လာခဲ့၏။ မြောက်ဥယျာဉ်တော်ထဲတွင် ကျွန်မင်းညီမင်းသားများနှင့်
မင်းမျိုးဆွေသားတို့သည် သတင်းကို စောင့်မျှော်နေကြသည်။ သူတို့အားလုံး၏ အသံ
အန္တရာယ်အတွက် စိုးရိမ်ထိတ်လန့်လျက် ရှိကြ၏။ သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ
အထက်မြန်မာပြည်ကို မင်းသားသုံးပါးတို့အား ပိုင်းခြားပေးရန် ကိစ္စကို အပြင်းအထန်
ကန့်ကွက်နေသည်။ မသင့်မတင့် ဖြစ်နေသော ထိုညီနောင်သုံးဦးတို့ကိုသာ ခွဲဝေပေးလိုက်
လျှင် ဧရာဝတီ မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် အောက်မြန်မာပြည်နှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ဆွေ
ပြတ်တောက်သွားနိုင်သည်။ ဗြိတိသျှတို့က အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူရန် အကြောင်းပြု
ချက် ရသွားနိုင်သည်။ ဤသည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး စိုးရိမ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးဖြစ်သော ဆင်ဖြူမရင်၏ ခန်းဆောင်သို့
ပျာယိုးပျာယာ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဆင်ဖြူမရင်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့သည် မင်းတုန်း
မင်းကြီးအမိန့်ကို လျစ်လျူရှုရန် ဆုံးဖြတ်ကြ၏။ ထို့နောက် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည်
နန်းတော်စောင့်တပ်များကိုခေါ်ကာ မင်းညီမင်းသားများကို ပြန်၍ဖမ်းရန် အမိန့်ထုတ်
လိုက်၏။

မြောက်ဥယျာဉ်တော်ထဲ၌ကား မကွရာမင်းသားကြီးသည် ခမည်းတော်ကြီး၏
အမိန့်ကို မင်းမျိုးဆွေသားများအား ရှင်းလင်းပြလျက်ရှိ၏။ ထိုစဉ် အစောင့်တပ်များ
ရုတ်တရက် ဝင်ရောက်လာကြသည်။ မကွရာမင်းသားကြီးမှာ အစောင့်တပ်ဗိုလ်တစ်ဦး
လက်ချက်ဖြင့် ကွဆုံးသွားသည်။ သုံးဆယ်မင်းသားမှာ မြောက်ဥယျာဉ်တော် အုတ်နံရံ
ကျော်တက်နေစဉ် ဒဏ်ရာရရှိသွားခဲ့သည်။ ကျွန်မင်းမျိုးဆွေသားအားလုံးမှာ ထွက်မပြေး
နိုင်ကြတော့ဘဲ ရိုက်နှက်ဖမ်းဆီးခြင်းခံရကာ အကျဉ်းတိုက်တွင်းသို့ ရောက်သွားခဲ့ကြ
သည်။ အခြားသူများ သင်္ကာမကင်းမဖြစ်စေရန်အတွက် သီပေါမင်းသားကိုလည်း
ဖမ်းဆီး၍ သံမြေကျင်းခတ်ကာ အကျဉ်းတိုက်ထဲသို့ သွင်းထားလိုက်ကြသည်။ သို့ရာတွင်
ဘာမျှမကြာလိုက်။ ဆင်ဖြူမရင်၏အမည်ဖြင့် ခမည်းတော်ကြီးအား ဆေးဝါးတိုက်ကျွေး၍

သီပေါမင်းသားကို ချက်ချင်းလွတ်ပစ်ရမည်ဟူသော အမိန့်ထွက်လာသည်။
 သို့ရာတွင် လုပ်ကြံသူများမှာ ကံမကောင်းကြ။ မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ အခြေအနေ
 မှာ နှစ်ရက်သုံးရက်ကြာအောင် ကောင်းနေသည်။ ဝန်ကြီးများမှာ ခြေမကိုင်မီ လက်မကိုင်မီ
 ပြစ်နေကြလေပြီ။ မင်းတုန်းမင်းကြီး၏ အမိန့်အတိုင်း မင်းညီမင်းသားများကို အချုပ်မှ
 လွတ်ကာ သူတို့သက်ဆိုင်ရာဒေသများသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်စေရန်အတွက် တစ်သုတ်
 ပြီးတစ်သုတ် ပြန်လွှတ်နေကြလေပြီ။ ဆင်ဖြူမရှင်က မနည်းတားယူရသည်။ ယခု
 ဘစ်ကြိမ်တွင်မူ သီပေါမင်းသားအား ဓမည်းတော်ကြီးအနီးတွင် ပြုစုစောင့်ရှောက်ခွင့်
 ခံခြင်းကို မည်သူကမျှ ကန့်ကွက်ခြင်းမရှိတော့။ မိမိ၏အမိန့်များအား မှူးမတ်တို့
 လျစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်ကို မင်းတုန်းမင်း သိမသွားတော့ပြီ။

ညောင်ရမ်းညီနောင်

ဧကတင်ဘာလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် မင်းမျိုးဆွေသားများကို အစုလိုက်အပြုံလိုက် ဖမ်းဆီး
 ခဲ့ရာ ထိုအထဲမှ ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် ညောင်အုပ်မင်းသားတို့နှစ်ဦးသာလျှင် ထွက်ပြေး
 လွတ်မြောက်သွားခဲ့ကြသည်။ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် နှစ်အတန်ကြာ အမှထမ်း
 ခဲ့ဖူးသည့် ပြင်သစ်လူမျိုး မွန်စီယာဒါဗီယားနှင့် အက်စီပီဂျီသာသနာပြုကျောင်းမှ
 ဘုန်းတော်ကြီး ဂျိမ်းကိုးလ်ဇက်တို့က သူတို့နှစ်ဦးကို အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့၏
 သံတံဇင်းထံသို့ ခိုးသွင်းပေးခဲ့ကြသည်။ မိမိသည် နန်းတွင်းကိစ္စများတွင် မည်သည့်
 ဘက်ကိုမျှ ပါခြင်းမရှိဘဲ ကြားနေကြောင်း၊ ညောင်ရမ်းနှင့် ညောင်အုပ်မင်းသားတို့
 ဆွန့်နွေးတော်ကြီးသို့ ပြန်ရေးမပြန်ရေးကိစ္စမှာ သူ့ကိစ္စသာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သံကိုယ်စားလှယ်
 ငွေက မြန်မာအစိုးရသို့ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာလ ၁-ရက်နေ့၊ မင်းတုန်းမင်း နတ်ရွာစံပြီးသည့်နောက်တွင်လည်း
 သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့သည် ကြားနေရေးဝါဒကို ဆက်လက် ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ သံတံတွင်
 ဦးအောင်းနေစဉ် ညောင်ရမ်းမင်းသားမှာ နေ့စဉ်နှင့်အမျှဆိုသလို ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့လျက်
 ရှိသဖြင့် သူ့ကို မျောင်းဖျံနှစ်သိမ့်နေရသည်။ အောက်တိုဘာလ ၃၀-ရက်နေ့တွင်
 မြင်းခြံမြို့ဝန်၏ အမိန့်ဖြင့် လက်နက်ကိုင်လူဆိုး ၂၀၀-ကျော်တို့က ဧရာဝတီမိလိတီလာ
 ကုမ္ပဏီပိုင် 'ရန်ကင်းတောင်' မီးသင်္ဘောပေါ်မှ မြန်မာအစိုးရသည် သုံးဆယ်ကျော်တို့ကို
 ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားသည့်အခါ ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် ညောင်အုပ်မင်းသားတို့မှာ
 မိမိတို့အသက်အန္တရာယ်အတွက် ပို၍ ခိုးရိုမိထိတ်လန့်လာခဲ့ကြလေပြီ။

ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့က မြန်မာအစိုးရကို
 ကန့်ကွက်သည့်အခါ ထိုကိစ္စကို စုံစမ်းစစ်ဆေးကာ မြင်းခြံမြို့ဝန်ကို အရာမှ ဖယ်ရှား
 ပစ်ခဲ့သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၅-ရက်နေ့တွင် ဒိုဘီကုလားနှစ်ယောက်ကို ဖမ်းချုပ်ထားသည့်
 ရဲများကို ကြိမ်ဒဏ်ဆယ်ချက်စီပေး၍ အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်လိုက်သည်။ ဧရာဝတီမီးသင်္ဘောမှ
 မာလိန်ဒွိုင်းကို ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်သည့် အရာရှိကိုလည်း အလုပ်မှ ထုတ်ပစ်ကာ
 တောင်ဒဏ်အပြစ်ပေးလိုက်သည်။ ဥရောပအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံများသည် မိတ်ဆွေ

နိုင်ငံသားများဖြစ်သည့်အလျောက် ယင်းတို့အား စော်ကားနှိပ်စက်မှုမှန်သမျှကို ခွင့်ပြုမည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ကြော်ငြာစာများကို ဈေးများတွင် အနှံ့အပြား ကပ်ထားခဲ့သည်။

နိုင်ငံဘာ ၉ ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် မကွေးမင်းကြီးတို့ သံကိုယ်စားလှယ်၊ ရှေ့နှင့် လာရောက် တွေ့ဆုံကြသည်။ ညောင်ရမ်းနှင့် ညောင်အုပ်မင်းသားတို့အနေဖြင့် အိန္ဒိယပြည်သို့ အလိုအလျောက် ထွက်သွားစေလိုကြောင်း၊ ဤသည်မှာ တရားမဝင် ပြောဆိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ အစိုးရအနေဖြင့် တရားဝင် အကြောင်းကြားရန်မှာ အခက်အခဲ ရှိကြောင်း ထိုသို့ တရားဝင် အကြောင်းကြားလျှင် မင်းသားများအားလုံး ရွှေ့နှိုးတော်ကြီးသို့ ပြန်လာရမည်ဆိုသည့် ခပ်စောစောက ထုတ်ခဲ့သည့် အမိန့်နှင့် သွေဖီနေမည် ဖြစ်ကြောင်း ဖြင့် ပြောကြသည်။

သံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့က မင်းသားများ အိန္ဒိယပြည်သို့ သွားရောက်ခိုလှုံရေးတွင် ကူညီစေလိုသည်။ မိမိအား မန္တလေးအစိုးရက တရားဝင် အကြောင်းကြားစေလိုကြောင်း၊ ဤသို့ တရားဝင် အကြောင်းကြားခြင်း မပြုလျှင် မိမိ၏ သံတဝင်ထံမှာပင် ခိုလှုံခွင့် ပေးထားရတော့မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။ ထိုသို့ ညောင်ရမ်းညီနောင်တို့က ဘုရင့်အမိန့်ကို ဆက်လက် အာခံလျှင် မိမိတို့အတွက် အနေခက်မည်ကို ဝန်ကြီးနှစ်ပါး ဘာလုပ်ရမှန်း မသိဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မကွေးမင်းကြီးက စတင်၍ စကားပြော၏။ မကွေးမင်းကြီးက သူသည် မြန်မာကြေးနန်းကို စတင် တီထွင်သူဖြစ် ကြောင်း၊ ဗျစ်ချက်ရုံများ တည်ဆောက်ရေးကို ဆော်ဩခဲ့သူ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သူ့ကိုယ်သူ မိတ်ဆက်သည်။ ထို့နောက် မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် တရားဝင် မပေးနိုင်သော်လည်း ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ဗြိတိသျှနယ်မြေသို့ ထွက်ခွာသွားလိုသော မင်းသားများ၏ ဆန္ဒကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် ဝမ်းမြောက်စွာ ကူညီမည်ဟု ပြောသည်။

သူ့တင်ပြချက်ကို သံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့ကလည်း လက်ခံလိုက်၏။ နိုင်ငံဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံမှ စာတစ်စောင် ရောက်လာရာ၌ မင်းသားနှစ်ပါး ထွက်ခွာသွားရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သံကိုယ်စားလှယ်ထံမှလည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရထံမှ လည်းကောင်း အကြောင်းကြားစာ မရရှိသေးကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုအတော အတွင်း၌ မင်းသားနှစ်ပါးအား မန္တလေး ရွှေမြို့တော်တွင် လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့် ပေးထားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မင်းသားနှစ်ပါး စီးနင်းလိုက်ပါသည့် မီးသင်္ဘောကို မြန်မာ လက်နက်ကိုင် အစောင့်သင်္ဘောတစ်စင်း စောင့်ရှောက်၍ အောက်မြန်မာပြည်နယ်စပ်သို့ အရောက်လိုက်ပို့ပေးမည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြပါရှိသည်။

ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် ညောင်အုပ်မင်းသား နှစ်ပါးတို့သည် နိုင်ငံဘာ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာသွားကြသည်။ 'သူတို့ထံမှ တစ်ယောက်နှစ်ယောက်မှာ ကျွန်ုပ်တို့နှင့် ခွဲခွာသွားရသဖြင့် များစွာ စိတ်ထိခိုက်ခြင်း ဖြစ်ကာ ငိုတော့မည်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြသည်' ဟု ဘုန်းတော်ကြီး ကိုးလ်စက်က မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။ ညောင်ရမ်း မင်းသားက မိမိတို့ ပြန်လာလျှင် မိမိ၏ ဓာတ်ပုံ၊ ကြင်ယာတော်၏ ဓာတ်ပုံနှင့် သား သမီးများ၏ ဓာတ်ပုံများကို ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဘုန်းတော်ကြီး ကိုးလ်စက်ကို

ကတိပေးခဲ့သည်။ လက်ထောက်သံကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ဒါးဗစ်က မိမိသည် မင်းသား နှစ်ပါးနှင့် မိသားစုများအား ဗြိတိသျှနယ်စပ်ရှိ သရက်ဖြူသို့အရောက် လိုက်ပါ ဝိုင်းဆောင်ခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့ထံ သတင်းပို့သည်။

ထိုအခါကျမှ သံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့ ရင်ထဲက အလုံးကြီး ကျတော့သည်။

စွန်ကြည်ရေးကာလ

၁၈၇၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့မှ ပေဖော်ဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့အထိ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့နှင့် မြန်မာလွတ်တော်ဝန်ကြီးများ ကြားတွင် ဆက်ဆံရေး ဖြစ်ပွားနေခြင်းမှာ အခြားကြောင့်မဟုတ်။ ဗြိတိသျှတို့နှင့် မြန်မာတို့အကြားတွင် ရှိနေ သော သော့ချက် ပြဿနာကြီးများကို နှစ်ဘက်စလုံးက ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းလိုသော ဆန္ဒရှိနေကြသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ပထမဆုံးနှင့် အရေးကြီးသော ပြဿနာမှာ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အား ဘုရင့်ရှေ့တော်မှောက်သို့ ဝင်ရောက်ခွင့် မရသည့် ပြဿနာ ဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာလည်း အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် ငလားဒ်နောင်သံစွပ်က ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် မြန်မာဘုရင် ရှေ့တော်မှောက်သို့ ဝင်ရာတွင် ဖိနပ်ချွတ်၍ အရိုအသေ ပေးခြင်းမပြုရဟု အမိန့်ထုတ်ထားခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စကို မြန်မာတို့ကလည်း အလျော့မပေးဘဲ တင်းခံနေသည်။

ဒုတိယပြဿနာမှာ စရာဝတီမြစ်ကမ်းပေါ်တွင် သံကိုယ်စားလှယ်၏ သံတံသစ် တစ်လုံးဖွင့်လှစ်ရန်ဖြစ်ပြီး၊ တတိယပြဿနာမှာ သံတံတွင် ဗြိတိသျှလက်နက်ကိုင် အစောင့်အရှောက်များကို တိုးချဲ့ချထားခွင့်ပြုရန် ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ထိုအချက်သုံးချက်ကို ထီးနှုန်းဆက်ခံသည့် သို့မဟုတ်အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးချင်နေသည်။ ၁၈၇၈-ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၇-ရက်နေ့တွင် ပေးလိုသည့် အိန္ဒိယအစိုးရ နိုင်ငံ ခြားရေးဌာန၏ ပေးစာ၌ ထိုအချက်သုံးချက် ပြေလည်ရန်နှင့် ၁၈၆၂-ခုနှင့် ၁၈၆၇-ခုနှစ် စာချုပ်များကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ သို့မှသာ အထက် မြန်မာ ပြည်ရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံတွင် သူ၏ အသက်အိုးအိမ်နှင့် ကုန်သွယ်မှုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့သည် ဖိနပ်ပြဿနာကို ပြေလည်ရန် အတတ် နိုင်ဆုံး ကြိုးစားနေသည်။ မင်းတုန်းမင်း၏ ဈာပနတွင် မိမိနှင့် အိတလီ ကောင်စစ်ဝန် ကိုယိုဗန်နီ-အန်ဒရေနိုတို့ တက်ရောက်ခွင့်ရသည့်အခါ၌ သံကိုယ်စားလှယ် ရှေ့ များစွာ အားတက်လာခဲ့သည်။ သူတို့နှစ်ယောက်အား ကောင်စစ်ဝန် ယူနိုဖောင်းအပြည့်အစုံ၊ စားလှယ်နှင့် ဖိနပ်တို့ကိုပါ ဝတ်ဆင်ခွင့်ပေးထားပြီး၊ အထူးမဏ္ဍပ်တစ်ဆောင်၌ ကုလားထိုင် များဖြင့် နေရာချပေးထားသည်။ အခြားသော (ကုလား) နိုင်ငံခြားသားများမှာမူ ဖိနပ် ချွတ်၍ မသင်တော်အခမ်းအနားကို တက်ရောက်ကြရသည်။ ထိုအချက်သည် မြန်မာဘုရင့် အစိုးရ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို လုံးဝပြောင်းလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုင်

အရာရှိမဟုတ်သော နိုင်ငံခြားသားများကိုမူ ထိုအခွင့်အရေးကို ပိတ်ပင်ပြု ပိတ်ထားခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ဖိနှိပ်စီးခွင့်ရခြင်းမှာ ရွှေနန်းတော်အပြင်ဘက်တွင်သာ ဖြစ်သည်။

ရွှေနန်းတော်ထဲသို့ဝင်လျှင်မူကား ဖိနှိပ်ကို ချွတ်မြီချွတ်ထားရဆဲရှိသေးသည်။

အောက်တိုဘာလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက် နန်းတော်ထဲတွင်ပါ ဖိနှိပ်စီးရရေးကို တီးခေါက်ကြည့်သည်။ သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖြေမှာ အားရဖွယ် မရှိ။ အခြားသောနိုင်ငံကြီးများ၏ ထုံးစံအတိုင်း ဖြစ်စေရပါမည်ဟု ဝန်ကြီးတစ်ဦးက ပြောသဖြင့် သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက် အားတက်သွားပြန်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးကမူ အချို့သော ထုံးတမ်းစဉ်လာများမှာ ပြောင်းဖို့ခက်သည်ဟု အကြောင်းပြသည်။

'ဖိနှိပ်ပြဿနာ'ကို တင်ပြနေရင်း သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက်သည် ဗြိတိသျှသံတံတွင် မိမိတို့လက်နက်ကိုင် အစောင့်အရှောက်ဦးရေကို ၃၀-အထိ တိုးထားခွင့်ပြုရန် တင်ပြ ပြန်သည်။ ဗြိတိသျှသံတံသည် ဘာမျှအစောင့်အရှောက်မရှိ။ ဖြစ်ကတတ်ဆန်း ကာထား သည့် ခြံစည်းရိုးကလေးသာ ရှိသည်။ ရှောက် ၁၈၂၆-ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ရန္တပို စာချုပ်အရ မိမိတို့သံတံတွင် လက်နက်ကိုင်အစောင့်အရှောက် ၅၀-ထားရန် သဘော တူကြပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုကိစ္စသည် ပြောင်းလဲရန် ခက်ခဲသော ထုံးတမ်းစေလှိုင်းတစ်ခု မဟုတ်သည့်အတွက် ထိုအတိုင်းပင် ထားခွင့်ပြုစေလိုကြောင်းဖြင့် ဆက်လက် တောင်းဆိုသည်။

သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက စန်နုဝါရီလ ၂၄-ရက်နေ့တွင် ပြန်စာတစ်စောင် ပေးပို့ကာ ရှောက်တောင်းဆိုချက်ကို ပယ်ချလိုက်ပြန်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ပြန်စာ၌ ၁၈၂၆-ခုနှစ် ရန္တပိုစာချုပ်အရ သံတံတွင် လက်နက် ကိုင် အစောင့်အရှောက် ၅၀-ထားရှိရေးနှင့် ပတ်သက်၍ တစ်လုံးတစ်ပါးမျှ ဖော်ပြခြင်း မပြု။ ၁၈၆၂-ခုနှစ်နှင့် ၁၈၆၇-ခုနှစ် ချစ်ကြည်ရေးစာချုပ်များတွင် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှဖော်ပြထားခြင်းမပြုရဟု အကြောင်းပြန်သည်။ သို့ရာတွင် 'စစ်မှန်သော သဟာယ မဟာမိတ်ချစ်ကြည်မှုကို ဖော်ပြသောအားဖြင့် အစောင့် ၃၀-ကိုမူ ထားခွင့်ပြုမည်' ဟု ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပြန်ကြားချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၆-ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင်များအား ကြီးမားခမ်းနားသော သူ့စံအိမ်ကြီးသို့ ညစာစားဖိတ်သည်။ ကင်းဝန် မင်းကြီးက သူတို့ကို ကောင်းစွာ ဆီးကြိုစဉ်ခံသည်။ ထမင်းစားပွဲတွင် ဖော်ရွေပျူငှာစွာ စကားပြောဆိုကြသည်။ ထိုထမင်းစားပွဲသို့ အခြားသော အထက်တန်း မြန်မာမှုမတ် ကြီးများလည်း တက်ရောက်ကြသည်။ ထိုသို့သော ထမင်းစားပွဲမျိုးကို ယခင်က တစ်ခါမျှ မကျင်းပစဖူး။

သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက်နှင့် သံရုံးအဖွဲ့ဝင်များအား အခြား မြန်မာမှုမတ်ကြီးများ၏ ကတော်မယားများနှင့်လည်း မိတ်ဆက်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် ကတော်မယားများမှာ သူတို့နှင့်အတူ ညစာစားသောက်ခြင်းမပြုဘဲ နောက်မှ စားသောက်ကြသည်ကို ရှောက် သတိပြုမိသည်။ ဤသည်ကိုကြည့်၍ ရွှေနန်းတော်ထဲတွင် ပြက်လုံးတစ်ခုပင် ပေါ်ခဲ့

သည်။ အခြားမဟုတ်။ စုဖုရားလတ်သည် လင်ယောက်ျားအပေါ်တွင် များစွာ နှိုးစားလွှမ်းမိုးကြောင်း၊ ပွဲတော်တည်လျှင်ပင် သူပထမဆုံး စားသုံးပြီးမှ ဘုရင်ကို သောက်ခွင့်ပြုကြောင်း ဆိုသည့်ပြက်လုံး ဖြစ်သည်။

ညစာစားပွဲအခြေအနေကိုကြည့်၍ သံကိုယ်စားလှယ်ရှောသည် များစွာ အားတက် သည်။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာဆက်ဆံရေးသည် ပိုမိုကောင်းမွန်လာတော့မည်ဟု သူ ခြံလင့်သည်။ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၄-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ် ရှောသည် ကာလ ညှားသို့ သွားရောက်မည့် မြန်မာကောင်စစ်ဝန်သစ် ဦးပေါ်ထွန်းနှင့် တွေ့ဆုံကာ မြန်မာဘုရင်က ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်ကို လက်ခံတွေ့ဆုံခြင်းမပြုသည့်အတွက် ဦးပေါ်ထွန်းက လော့ဒ်လေတန်ကလည်း မြန်မာကောင်စစ်ဝန်ကို လက်ခံတွေ့ဆုံ ခြင်းမထင်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ ဤတွင် ဦးပေါ်ထွန်းနှင့်အတူ လိုက်ပါ သည့် လက်ထောက်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၊ မြို့သစ်ဝန်ထောက်မင်းက သံကိုယ်စားလှယ် အနေဖြင့် ဘုရင်ထံ အချိန်မရွေး အခစားဝင်နိုင်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မြန်မာ ကောင်စစ်ဝန်သည်လည်း ဗြိတိသျှလူမျိုးတို့ ထုံးစံအတိုင်း ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်လေတန် တွင် ဖိနပ်စီးပြီး ကုလားထိုင်ဖြင့် ထိုင်ခွင့်ရရမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် တောင်းဆိုသည်။

ဤတွင် သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက အိန္ဒိယအစိုးရသည် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည် မှ သံကိုယ်စားလှယ်များအား သူတို့ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို ဆန့်ကျင်၍ ဗြိတိသျှ နိုင်ငံများကို လိုက်နာရမည်ဟု မည်သည့်အခါမျှ တောင်းဆိုခြင်းမရှိခဲ့ဖူးကြောင်းဖြင့် ကောက်ပြသည်။

ဤသို့ဖြင့် 'ဖိနပ်ပြဿနာနှင့်'ပတ်သက်၍ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ပြေလည်တော့မည် ဆို၍အနေသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် မန္တလေးရွှေနန်းတော်ထဲတွင် အယူအဆ ပြင်းထန်သည့် ကွန်ဆာ ချစ်တစ်ရိုက်သည် အားကောင်းပြေလာနေလေပြီ။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးစီမံကိန်း

အင်္ဂါနဂါးဆီကိုင်ကိုင်များအဖြစ်မှ ခေတ်မီအရင်းရှင်နိုင်ကိုင်များအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲနေသော အုပ်စုကို ကင်းဝန်မင်းကြီး တွေ့မြင်ခဲ့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မြန်မာပြည်တွင် ပြည်ပျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို ထူထောင်ရန် စတင်ဆော်သြခဲ့သူဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

၁၆၁-၁၈၆၅ ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းနှင့် မကွေးမင်းကြီးတို့သည် ဗြိတိသျှနိုင်ငံရေး နယ်စားလှယ် ဒေါက်တာ ကလီမင့်စီလျံ၏ အကူအညီဖြင့် နိုင်ငံအုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ပြောင်းလဲရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာတမ်းတစ်စောင်ကို တင်သွင်းခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်းအရ မင်းအား သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်အဖြစ်မှ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ၏ လက်အောက်ခံ နိုင်ငံအကြီးအကဲတစ်ဦးအဖြစ် ထားရှိရန်၊ ဘုရင်၏လစာကို ဝန်ကြီးများအဖွဲ့က သတ်မှတ်ပေးပြီး ရွှေတိုက်တော်မှ ထုတ်ပေးရန်၊ ဘုရင်ကို နိုင်ငံဝန်ထမ်းတစ်ဦးအဖြစ် လစာထုတ်ပေးပေးရန် စသည်တို့ ပါဝင်သည်။ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေအရ တိုင်းပြည် အခြားအခြားရေးကိစ္စများနှင့် အခြားသောကိစ္စများကို ဝန်ကြီးများက နောက်ဆုံး အဆုံးဖြတ်ပေးရန်ဖြစ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် မကွေးမင်းကြီးတို့ တင်သွင်းသော ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ပြောင်းလဲရေးစီမံကိန်းတွင် ပါဝင်သည့် နောက်အချက်များမှာ ဝန်ကြီးများကို ရာထူးအလိုက် ခန့်ထားရန်ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ ဘဏ္ဍာရေးဌာန၊ နိုင်ငံခြားရေးဌာန၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာရေးရာဌာန၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဌာန စသည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့က အင်္ဂါနဂါးဆီကိုင်ကိုင်အောက်တန်းက ထားရှိခဲ့သော ဝန်ကြီး၊ အတွင်းဝန်နှင့် ဝန်ထောက် စီမံကိန်းများကို ထမ်းရွက်ကြရန်ဖြစ်သည်။

သူတို့၏ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ပြောင်းလဲရေး အောင်မြင်ရန်အတွက် ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ မကွေးမင်းကြီးတို့ အမှုပြုသော 'ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဝါဒီ'များက သီပေါနှင့် မိဖုရား ဓုပုရားလတ်တို့ကို ဥရောပသို့ဖြစ်စေ၊ အင်္ဂလန်သို့ဖြစ်စေ ချစ်ကြည်ရေး သွားရောက်ရန် လိုလားကြသည်။ သီပေါဘုရင်အနေဖြင့် သွားလိုသော်လည်း သွားလတ်က ထိုသို့သွားရောက်ရန် သဘောတူခြင်းမရှိဟု အဆိုရှိသည်။ သို့တိုင်

အောင် ၁၈၇၈-ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၆-ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဝန်ကြီး ဆယ့်လေးဦးပါသော ဝန်ကြီးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင် ကင်းဝန် မင်းကြီးက စစ်ဝန်ကြီး၊ ရေနံချောင်းမင်းကြီးက လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးဝန်ကြီး၊ ခန်းပင် မင်းကြီးက ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဌာနဝန်ကြီး၊ မကွေးမင်းကြီးက ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး အတွင်းဝန် ဦးဝိတ်က သာသနာရေးနှင့် ပညာရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ပါဝင်ကြသည်။ အခြားသော ဝန်ထောက်များက စက်မှုလုပ်ငန်းဝန်ကြီးဌာနများကို ဦးဆောင်ကြသည်။ တရားရေးဌာန၊ နိုင်ငံရေးဌာနနှင့် ကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေးဌာနတို့တွင် ဝန်ကြီးတစ်ဦး ရှေ့ကြောင်းဌာနဝန်ကြီးတစ်ဦး၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံခြားသားတို့နှင့်ပတ်သက်သော ကိစ္စများအတွက် ဝန်ကြီးတစ်ဦးတို့လည်း ပါဝင်ကြသည်။ ထိုဝန်ကြီးဌာနသည် ရှမ်းအခြေ အက်များနှင့် ဆက်ဆံရေးကိစ္စများ၊ ပြည်တွင်းရှိ ပြည်နယ်အသီးသီးရှိ အရာရှိအရာ များကိစ္စတို့ကိုလည်း ကိုင်တွယ်ကြရသည်။ ဝန်ထောက်နှစ်ယောက်တို့ကို မန္တလေးမြို့ အုပ်ချုပ်ရန်အတွက် မြို့ဝန်အဖြစ် ခန့်အပ်သည်။ ထိုမြို့ဝန်ကြီးများမှာ တွဲဖက်ဝန်ကြီး အဆင့် ရရှိကြသည်။

ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးများဖြစ်သော မကွေးမင်းကြီးနှင့် အတွင်းဝန်နှစ်ဦး ခေါင်းဆောင် သော ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ဘုရင်အား ဘဏ္ဍာတော်များ ထုတ်ပေးရန် အဖွဲ့ ရှိသည်။ မကွေးမင်းကြီး၏ အတည်ပြုချက်ကို မရရှိခဲ့လျှင် ဘုရင်နှင့်မိဖုရားတို့အား ဘဏ္ဍာတော်ငွေများ ထုတ်ယူခွင့်မပြု။ မကွေးမင်းကြီးကိုယ်တိုင်မှာလည်း ဘဏ္ဍာတော် ကိစ္စများကို တစ်ဦးတည်း စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်မရှိ။ အကြောင်းမူ မည်သည့်ဝန်ကြီးမျှ ဘုရင် မိဖုရား စသည်တို့နှင့် တစ်ဦးချင်း တွေ့ပိုင်ခွင့်မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီး များသည် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့အား ဝန်ကြီးအဖွဲ့တစ်ခုလုံးနှင့်သာ တွေ့ဆုံခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ တွေ့ဆုံပြီးနောက် ဘုရင်၏အမိန့်များကို နာခံကြရန်၊ သို့မဟုတ် ဘုရင်အား အကြံဉာဏ်ပေးရန်ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ လွတ်တော်အငယ်စားပင် ဖြစ်သည်။ ထိုပါလီမန်လွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်းမှာ အခြားကြောင်းမဟုတ်။ အကျင့်ပျက်မှု၊ လာဘ်စားမှုများကို တားဆီးရန် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဝန်ကြီးများသည် ကုန်သည်များ၊ အမှုထမ်းများ၏ နစ်နာချက်များကို ကြားနာကြရသည်။ သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့၏ မျှော်မှန်းချက်သည် အရာမထင် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ မကြာမီပင် မြန်မာဝန်ကြီးများကိုယ်တိုင်အား လာဘ်ထိုးသည်ကိစ္စများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပါလီမန်လွှတ်တော် အသေးစားကလေးသည် သက်တမ်း လေးလအကြာမှာပင် မြန်မာလူထု၏ အယုံအကြည် ကင်းပဲ့ခြင်းကို ကြုံတွေ့လာရသည်။

၁၈၇၉-ခုနှစ်တွင် မကွေးမင်းကြီး တင်ပြသည့် 'စနစ်သစ်' တစ်ရပ်ကို မြန်မာ နိုင်ငံ ဘုရင့်အစိုးရက စာအုပ်စာတမ်းတစ်စောင်အဖြစ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပြန်သည်။ ယင်း 'စနစ်သစ်'အရ ဘုရင်၏ လက်ဝါးကြီးအုပ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းမှန်သမျှကို ဖျက်သိမ်း ပစ်ရန်၊ တိုင်းပြည်တွင်း ချောင်ကျသောနေရာများတွင် လမ်းပန်းအသစ်များ ဖောက်လှင် ရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံရှိ စစ်သားတစ်ဝက်ကို ကျေးဌာများသို့ပို့၍ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများတွင်

ကူညီဆောင်ရွက်ရန်၊ အခြား ကျန်တပ်သားတစ်ဝက်ကို မန္တလေးရွှေမြို့တော်တွင် လုံခြုံရေးအတွက် ထားရှိပြီး ဥရောပစစ်တပ်များကဲ့သို့ ခေတ်မီယူနီဖောင်းများ ဝတ်ဆင်ရန်၊ ယင်းတို့ကို ပြင်သစ် မြင်းတပ်ဗိုလ် အကြံပေးအရာရှိတစ်ဦးဖြစ်သော ကွန်ဒိုထရီဗီလျက်က ခေတ်မီစစ်ပညာများ သင်ကြားပေးရန် ဖြစ်သည်တို့ ပါဝင်သည်။

စစ်ကိုင်းနှင့် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဘုရင့် သံရည်ကျွန်းများတွင် အကြံပေးအရာရှိ အဖြစ် ထမ်းရွက်နေသည့် ပြင်သစ်အမျိုးသား ဗွန်ဗီလျံအား ဧရာဝတီမြစ်တစ်လျှောက်ရှိ နှစ်ကမ်းမြို့များနှင့် ဆက်သွယ်ရေးအတွက် မီးသင်္ဘော ဆယ့်ငါးစင်း တည်ဆောက်ပေး ရန်လည်း ထိုစာတမ်းတွင် ပါရှိသည်။ အစိုးရအမှုထမ်းများအား ပုံသေသတ်မှတ်ထား သော လစာငွေ ထုတ်ပေးရန်၊ ယခင်ကကဲ့သို့ ဒေသခံအရာရှိများအား နယ်စားပယ်စား၊ မြို့စားရွာစားများ ပေးအပ်ခြင်းကို ရုပ်ဆိုင်ပစ်ရန်၊ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် ခေတ်မီ စာရင်းဇယား စစ်ဆေးရေးစနစ်များကို အသုံးပြု၍ စစ်ဆေးရန်။

မီးရထားလမ်းကို အောက်မြန်မာပြည် အင်္ဂလိပ်ပိုင် နယ်စပ်မှ မန္တလေးအထိ တိုးချဲ့ဖောက်လုပ်ရန်၊ ထိုကိစ္စအတွက် ၁၈၈၉-ခုနှစ်တွင် ဒေါက်တာဝီလျံအား ကန်ထရိုက် အဖြစ် ချုပ်ဆိုရန်၊ ထို့ပြင် 'စနစ်သစ်' အရ တိုင်းပြည်ရှိ သယ်စာတစ်ခုရင်းအဖြစ် များကို ခေတ်မီဇာ ရှာဖွေရန်၊ သစ်တောများနှင့် သတ္တုတွင်းများကို နိုင်ငံခြားသား ဘုရားများနှင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ရန်၊ ဤသို့လုပ်ကိုင်ခြင်းဖြင့် နှစ်ဘက်အကျိုးစီးပွား ခံစားခွင့်ပြုရန် စသည်တို့ ပါရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထို'စနစ်သစ်'သည်လည်း ၁၈၇၉- ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅-၁၇ က မင်းညီမင်းသားများအား အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုကြီးနောက်တွင် ပျက်ပြယ်သွားခဲ့သည်။ ထိုတင်ပြချက်ထဲမှ ဌာနအလိုက် ဝန်ကြီးဌာနများ ခွဲဝေဖွဲ့စည်းခြင်းတစ်ခုသာ လက်တွေ့အကောင်အထည် ပေါ်ခဲ့သည်။

အချို့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယခင်ကကဲ့သို့ ရာဇဝတ်ကောင်များအား မီးဒဏ်၊ ရေဒဏ် စသည်တို့ မပေးတော့ဘဲ တရားဥပဒေများနှင့်အညီ အမှုများကို စစ်ဆေးအပြစ်ပေးခဲ့သည်။

၁၈၈၀-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၇-ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးများအဖွဲ့ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ခဲ့စဉ်လိုက်ရာ၊ ဝန်ကြီးဌာနအားလုံးလောက်မှာ ရနောင်မင်းသား မောင်မောင်တုတ်၏ အစုမှလူများ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးမှာမူ နန်းရင်း ဝန်ကြီးအဖြစ်လည်းကောင်း၊ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်းကောင်း ဆက်လက် ခန့်ထား ခြင်းခံသည်။ သို့ရာတွင် အများအားဖြင့် မည်သည့်အာဏာမျှမရှိဘဲ၊ ရုပ်ပြသက်သက်လို ဖြစ်နေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အဓိကအလုပ်မှာ အိန္ဒိယအစိုးရထံသို့ ပေးပို့သော စာများတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးရန် သက်သက်မျှသာ ဖြစ်နေသည်။ ထိုပြင် ဖွဲ့စည်း နှစ်ချုပ်ပုံအခြေခံ ရေးဆွဲရေးကော်မတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်လည်း ဖော်ပြခြင်းခံရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကော်မတီမှာလည်း ဘာမျှအလုပ်မဖြစ်ခဲ့ချေ။

၁၈၈၂-ခု၊ မတ်လ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ရနောင်မင်းသား၏ဂိုဏ်းကို ပြိုချပြီးသည့် နောက်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ယခင်ကဲ့သို့ပင် တန်ခိုးအရှိန်အဝါကြီးမြဲကြီးလာ

ခဲ့သည်။ ၁၈၈၃-ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဌာနဆယ်ခုပါသောလွတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုလွတ်တော်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးကိုယ်တိုင် ဥပဒေပြဌာနကို ခေါင်းဆောင်ခဲ့သည်။ လှေသင်းအတွင်းဝန်မှာ ရေကြောင်းဌာနအကြီးအကဲဖြစ်သည်။ စစ်ဝန်ကြီးလည်းဖြစ်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးဌာန၊ သာသနာရေးဌာန၊ ဝန်ထမ်းရေးဌာန၊ နိုင်ငံခြားရေးဌာန၊ သာသနာရေးဌာနနှင့် ပညာရေးဌာန၊ တရားရေးဌာနနှင့် ရာဇဝတ်မှုဌာနတို့လည်း ရှိသေးသည်။

၁၈၈၃-ခု ဇူလိုင်လတွင် သီပေါမင်းသည် မန္တလေးရွှေမြို့တော်ရှိ ကျွန်များနှင့် ဘုရားကျွန်များကို သန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ခံခဲ့ရာ၊ ယင်းတို့မှာလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီး၏လက်ရာပင် ဖြစ်လေသည်။ ကျွန်ပိုင်ရှင်များအားလုံးအား မိမိတို့၏ကျွန်ဝယ်စာချုပ်များကို လွတ်တော်သို့ တင်ပြရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းတို့ကို စာရင်းကောက်ယူရာ၌ ကျွန်တစ်ယောက်အပေါ်တွင် အကြွေးမည်မျှဖြင့် သိမ်းပိုက်ကြောင်းပါ ဖော်ပြရသည်။ ကျွန်များ၊ ကျွန်ပိုင်ရှင်များနှင့် ကျွန်များကို ရောင်းဝယ်သူများအား ဘုရင့်တရားသူကြီးများက ခေါ်ယူစစ်ဆေးခြင်းပြုသည်။ သီပေါမင်းကိုယ်တိုင်မှာကလည်း ကျွန်ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ကို ရွေးနှုတ်ရာတွင် ငွေတော် လေးသိန်းမျှ ထည့်ဝင်လှူဒါန်းသည်။ သို့ဖြင့် ၁၃၉၄-ယောက်တို့သည် ကျွန်အဖြစ်မှ လွတ်လာခဲ့ကြသည်။ သာသနာဘောင်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့အနက် ၂၄၀-တို့မှာ ရဟန်းများ ဖြစ်လာခဲ့ကြပြီး၊ ၁၁၅၄-ယောက်တို့မှာ သာမဏေများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ သီပေါမင်းက ယင်းတို့အား ဝတ္ထုငွေများနှင့် သက်န်းများ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်စနစ်သည် အခြားသောနည်းများဖြင့် ဆက်လက် တည်ရှိပြုတည်ရှိနေခဲ့သည်ဟု ပါရမီရှိ မြန်မာသံအမတ်ကြီးဖြစ်သော သံချက်ဝန်ထောက် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၁၈၈၄-ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မြန်မာပြည်ကို ဆယ်ခရိုင်ခွဲ၍ အုပ်ချုပ်ရန် သီပေါမင်းအား အကြံပေးခဲ့သည်။

ထိုခရိုင်များကို ခရိုင်ဝန်များ၊ သို့မဟုတ် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးများက အုပ်ချုပ်ရန် ဖြစ်သည်။ ဤရာထူးများမှာ မင်းတန်းမင်းလက်ထက်က ကင်းဝန်မင်းကြီး ထမ်းရွက်ခဲ့သော ရာထူးများအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်းပြည်နယ်များသို့ သွားရောက်ကာ ကင်းများ၊ နယ်စပ်ဒေသများကို စစ်ဆေးရသည်။ ကင်းဝန်ဟူသောအမည်မှာ ထိုရာထူးကို အခွဲမြဲ၍ ခေါ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးများသည် မိမိတို့အုပ်ချုပ်သော နယ်ပယ်များတွင် အုပ်ချုပ်ရေးကို နိုင်နင်းအောင် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ယူရသည်။ ဤသို့ဖြင့် ခရိုင်ဝန်များ၊ လွတ်တော်နှင့် ဘုရင့်တို့ကြားတွင် ဆက်သွယ်ရေးပုံမှန်ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အမှန်အားဖြင့် ထိုသို့စနစ်ကျသော ဆက်သွယ်ရေးမရှိခဲ့သည်မှာ ကြာခဲ့လေပြီ။

သို့ရာတွင် အချိန်နှောင်းနေလေပြီ။ ထိုအချိန်တွင် မြန်မာပြည်သည် အင်္ဂလိပ်တို့လက်အောက်သို့ ကျရောက်ရန် လအနည်းငယ်မျှသာ လိုတော့သည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးများသည် ထိုစနစ်သစ်ကို ထိရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရန် အချိန်မရကြတော့။

၁၈၈၅-ခုနှစ် ပေပော်ဝါရီလတွင် အောက်မြန်မာပြည်သတင်းစာများနှင့် အိန္ဒိယ သတင်းစာများက ကင်းဝန်၏ ပွဲစည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးကော်မတီသည် ငြိန်၍အသက်ဝင်လာသော အရိပ်နိမိတ်များကို လေ့လာရသည်ဟု သတင်းရေးကြံသည်။ သီပေါနှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့က ပြင်သစ်ဘုန်းတော်ကြီး ဒေါက်တာ ဘိုဒန်အား ဘည်ထောင်ဆဲဆဲ မန္တလေးတက္ကသိုလ်၏ အဓိပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ပေးခဲ့ ဩသည်။ တက္ကသိုလ်တွင် မြန်မာစာ၊ အင်္ဂလိပ်စာ၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမန်၊ ပါဠိနှင့် အခြားသော ဘာသာရပ်များကို သင်ကြားပေးရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းက ဧပြီဆရာတစ်ယောက်ကို လစာငွေတစ်ရာမျှသာ ထောက်ပံ့ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ တက္ကသိုလ် ဧပြီဆရာတစ်ဦးအား ထိုမျှလောက်သောငွေဖြင့် ခန့်အပ်ခြင်းပြုရန်မသင့်ဟု တင်ပြကြ သည့်အခါတွင် မန္တလေးတက္ကသိုလ် တည်ထောင်ရေးစီမံကိန်းသည်လည်း အလိုလို ဖျက်ပြယ်သွားခဲ့လေသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ 'ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး' စီမံကိန်းများသည် အကောင်အထည် ဆက်ရန် အချိန်မရခဲ့ကြချေ။ သီပေါမင်းနှင့် မိပုရားတို့က ထောက်ခံမှုမရှိသဖြင့်၊ သူ့ စီမံကိန်းများသည် အလျှော့မွေးများသာ ဖြစ်ခဲ့ကြလေသည်။ သူ့ကို ထောက်ခံနေသည့် ဒြေတီသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မန္တလေးမှ ရုပ်သိမ်းသွားသည့်အခါတွင်ကား ကင်းဝန် မင်းကြီး၏ နောက်တွင် အင်အားမရှိတော့ချေဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့လေသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ 'ပြုပြင်ရေးဂိုဏ်း' အရေးနိမ့်ခြင်း

ဘင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်မကျွေးမင်းကြီးတို့ ခေါင်းဆောင်သည့် 'ပြုပြင်ရေး' ဝါဒီများသည် သက်ဦးဆံပိုင် စကရာဇ်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်ရန် စီမံကိန်းတစ်ရပ်ကို တင်ပြခဲ့ကြသည်။ သူတို့စီမံကိန်း၏အချုပ်မှာ လွှတ်တော်တစ်ရပ် ဘားရှိရန်၊ ထိုလွှတ်တော်က တင်မြှောက်သော ဝန်ကြီးအဖွဲ့က အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရန်၊ ဘုရင်နှင့်တစ်ကွ မင်းဆွေမင်းမျိုးများ၏လစာကို လွှတ်တော်က သတ်မှတ်ပြီးပေးရန်၊ ဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင် ဌာနများ ခွဲဝေထားရန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ချုပ်၍ ဘုရင်လျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီးအစု၏ အုပ်ချုပ်ရေးစီမံကိန်းသည် ခေတ်သစ်အုပ်ချုပ်ရေး စနစ်ဟု ပြောနိုင်သည်။

သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် မကျွေးမင်းကြီးတို့၏ စီမံကိန်းသည် ဘာမျှ အကောင်အထည် မဖော်ရသေးခင် အရေးနိမ့်သွားခဲ့လေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စီမံကိန်းအရေးနိမ့်သွားခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အကြောင်းများစွာ ရှိသည်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။ ၁၈၇၈ ခု ဒီဇင်ဘာလထဲ၌ သီပေါမင်း၏ မိဖုရားလောင်းနှစ်ဦးအနက် အငယ်ဖြစ်သည့် စုဖုရားလတ်သည် လှပနှစ်လိုဖွယ်ကောင်းသော ရူပါရုံ (အထူးသဖြင့် သူ့မျက်လုံးများသည် အလှဆုံးဖြစ်သည်ဟု အားလုံးက အသိအမှတ်ပြုကြသည်။) နှင့် နိတ်တန်နိုး ထက်မြက်မှုတို့ကို အသုံးပြုကာ သီပေါမင်း၏ အခြားမိဖုရားတစ်ဦးဖြစ်သော စုဖုရားကြီးကို ဘေးသို့ရောက်အောင် ပထုတ်လိုက်သည်။

အစိမတော်အား ထိုသို့ပြုမူပုံနှင့်ပတ်သက်၍ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်က စုဖုရားလတ်အား ဆူပူကြိမ်းမောင်းခြင်းပြုသည်။ စုဖုရားလတ်သည် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်၏ စကားကိုလည်း ပယ်လှန်သည်။ ဝန်ကြီးများက သူ့ကို ထောက်ခံကြသည်။ ထိုအချိန်က ဝန်ကြီးများသည် တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးကိစ္စများတွင် ဝင်ရောက် ရွက်ဖက်နေသော မယ်တော်ဆင်ဖြူမရှင်ကို စိတ်ဖျက်နေကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် စုဖုရားလတ်က မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်ကိုပါ ပထုတ်လိုက်သည့်အခါတွင် ဝန်ကြီးများက စုဖုရားလတ်ကို ဝမ်းသာအားရ ထောက်ခံပေးပေါင်းကြသည်။ စုဖုရားလတ်သည် အစိမတော် စုဖုရားကြီးအား

မိပုရားဆောင်မှ မယ်တော်ဆင်ဖြူရှင်၏ အဆောင်သို့ ပို့လိုက်သည်။ သို့ဖြင့် စုပုရားလည်း
သည် စုပုရားကြီးအား သီပေါမင်းနှင့် စေးသွားအောင် ဖန်တီးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။
ဆိုကြသည်။ စုပုရားကြီးသည် မယ်တော်၏အဆောင်တွင် ၇ နှစ်လုံးလုံး နေခဲ့ရလေသည်။
ဤတွင် စုပုရားလတ်သည် သီပေါမင်း၏ တစ်ဦးတည်းသော မိပုရား၏နေရာ
ယူလိုက်သည်။ သို့တိုင် မယ်တော်ဆင်ဖြူရှင်က တတိယသမီးတော်နှင့် သီပေါမင်းအား
လက်ဆက်ပေးမည့် အန္တရာယ်ရှိပြီ ရှိနေသေးသည်။

သို့ဖြင့် နန်းတော်ကြီးထဲတွင် ပြိုင်ပက်အုပ်စုနှစ်ခုသာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်ကို ဝန်ကြီး
များ တွေ့လာခဲ့ကြရသည်။ ယင်းတို့မှာ မိမိတို့ဝန်ကြီးများကတစ်ဖု၊ စုပုရားလတ်နှင့်
သီပေါမင်းတို့က တစ်ဖုဖြစ်သည်။ ဘုရင်၊ မိပုရားနှင့် ယင်းတို့၏နောက်တော်ပါမူ
ဖြစ်သော အတွင်းဝန်များက ငွေတိုက်နှင့်တကွ ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စအဝဝတို့ကို ဝန်ကြီး
များအဖွဲ့က ကြီးကိုင်မည့်ကိစ္စကို မကျေမနပ်ဖြစ်လာကြသည်။ အထူးသဖြင့် ဘုရင်၏
အသုံးစရိတ်နှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်နှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့က ဆုံးဖြတ်မည်ဆိုသည်ကိစ္စ
ကို ပို၍ မကျေမနပ်ဖြစ်လာကြသည်။

ဘုရင်နှင့် မိပုရားတို့၏ တုံ့ပြန်မှုကို ခုခံရန် အာဏာအခြေခံ တည်ဆောက်သည့်
အနေဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ဂိုဏ်းသည် လွှတ်တော်တွင် အဖွဲ့ဝင် ၂၅ မှ ၃၀ အထိ
တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းလိုက်ကြသည်။ သို့ရာတွင် လွှတ်တော် ဘာမျှအလုပ်မလုပ်နိုင်ခဲ့။ ဤတွင်
လွှတ်တော်ကို တိုင်းပြည်ကပါ မကျေမနပ် ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။

လွှတ်တော်ယန္တရား အလုပ်မဖြစ်ပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ယခင်ကဆိုလျှင်
တိုင်းသူပြည်သားများက ပြဿနာတစ်ခု တွေ့လာတိုင်း လွှတ်တော်ဝန်ကြီးတစ်ဦးထံ
ချဉ်းကပ်၍ တန်ဖိုးလက်ဆောင်ပေးလိုက်လျှင် ဝန်ကြီးက ပြဿနာကို ဘုရင်ထံ တင်ပြ
သည်။ ထိုအဆင့်တွင် ဘုရင်ကို တန်ဖိုးလက်ဆောင်တစ်ခုခု ပေးလိုက်လျှင် ဘုရင်က
ပြဿနာကို မိနစ်ပိုင်းအတွင်း ဆုံးဖြတ်ပေးလိုက်သည်။

သို့ရာတွင် လွှတ်တော်ကို တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့်အခါ၌ လွှတ်တော်ဝန်ကြီး
တိုင်းကို တန်ဖိုးလက်ဆောင် ပေးလာရသည်။ လွှတ်တော်သည် 'ဒီမိုကရေစီ' စနစ်အရ
ဖွဲ့စည်းထားသည့် လွှတ်တော်ဖြစ်ရာ တန်ဖိုးလက်ဆောင်မရသူ ဝန်ကြီးတစ်ဦးက
ကန့်ကွက်လိုက်သည်နှင့် ပြဿနာကို ဆုံးဖြတ်၍မရတော့ဘဲ တို့လိုတန်ဖိုးလက်ဆောင်
တော့သည်။ ထိုသို့အချိန်ကြာမြင့်မှုများ၊ ငြင်းခုံနေမှုများ၊ ရွှေ့နန်းတော်ကြီးနှင့် ဆက်ဆံ
ရာတွင် စရိတ်စကများ တိုးမြင့်လာမှုများကြောင့် ကုန်သည်အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့်
အခြားသောအဖွဲ့များက လွှတ်တော်ကို မကျေမနပ်ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ ဤတွင် စနစ်
ဟောင်းကို ကာကွယ်နေသည့် အတွင်းဝန်များနှင့် ဘုရင်ဂိုဏ်းသားတို့အင်အားသည်
တောင့်တင်းလာခဲ့ကာ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် မကျွေးမင်းကြီးတို့၏ဂိုဏ်းသည် တဖြည်းဖြည်း
ဩဇာကျလာခဲ့လေသည်။

မကျွေးမင်းကြီးသည် ဘုရင်နှင့်မိပုရားတို့ အသုံးစရိတ် ကြီးမားနေခြင်းကို
အပြင်းအထန် ထုတ်ဖော်တိုက်ခိုက်လာခဲ့သည်။ ဘုရင်နှင့်မိပုရားတို့က ယင်းတို့၏

ဆင်းသက်လာပြီး လွတ်တော်မူ သတ်မှတ်ပေးခြင်းကို ကန့်ကွက်ကြသည်အခါတွင်လည်း
 ကြားမင်းကြီးသည် ဘုရင်နှင့်မိဖုရားတို့၏ လုပ်နေပုံကို အပြင်းအထန် ထုတ်ဖော်
 ကြားသိလာခဲ့သည်။ တိုင်းပြည်၏ အခွန်တော်ငွေများသည် အလကားရခြင်းမဟုတ်
 ကြောင်း၊ ဆင်းရဲသားတောင်သူလယ်သမားတို့ထံမှ ညစ်ထုတ်ယူထားရခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊
 မြို့ကြောင့် အခွန်တော်ငွေများကို ကျောက်ခဲသလဲလို အရမ်းကာရာရာ သုံးဖြုန်းခြင်းမပြု
 နှင့်ကြောင်းဖြင့် မကွေးမင်းကြီးက ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

စန်နဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် မကွေးမင်းကြီးနှင့် သီပေါမင်းသားအား မကွေးရာ
 သားနှင့်အစားထိုးရန် ဆော်ဩခဲ့သည့် ရေနံချောင်းမင်းကြီးတို့ကို အရာမှ နုတ်ပယ်
 လိုက်ပြီးနောက် ရာထူးရှိစဉ်က လာဘ်စားသည်ဟုဆိုကာ ထောင်သွင်း အကျဉ်းချ
 နေလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် မကြာမီမှာပင် သူတို့နှစ်ဦးစလုံးကို အကျဉ်းမှ လွတ်လိုက်ပြီး
 အဘ် မထင်မရှားဖြင့် အနားယူစေသည်။

သူတို့ကို အငြိမ်းစားပေးလိုက်ပြီးနောက် တိုင်တားအတွင်းဝန်နှင့်တကွ ဘုရင်နှင့်
 ကြားတို့ကို ထောက်ခံသော မှူးမတ်များအား လွတ်တော်တွင်လည်းကောင်း၊ ဝန်ကြီး
 အဖွဲ့တွင်လည်းကောင်း အသစ်ခန့်လိုက်သည်။ ထိုမှစ၍ နောက် ၇ နှစ်အတွင်းတွင်
 မင်းကြီး ဂိုဏ်းသားများဖြစ်သော ရဲနောင်မင်းသားနှင့် တိုင်တားအတွင်းဝန်တို့သည်
 တိုင်တော်တွင်လည်းကောင်း၊ ဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင်လည်းကောင်း ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးလာခဲ့ကြကာ
 ဝန်မင်းကြီး၏ 'ပြုပြင်ရေး'ဂိုဏ်းသည် နောက်ကွယ်တွင် မေးမိန် ပျောက်ကွယ်
 ရလေသည်။ တိုင်တား၏အစုသည် စိတ်ထား ပျော့ညံ့သည် သီပေါမင်းနှင့်
 တော် ဆင်ဖြူမရှင်ကို ဘေးချိုက်ကာ စုပုရာလတ်နှင့် တစ်ဂိုဏ်းထဲ ဖြစ်သွားကြသည်။
 ခြင်္သေ့ စုပုရာလတ်သည် သီပေါဘုရင်၏ မြန်မာနိုင်ငံကို ကြီးစိုးခဲ့သည်ဟု သမိုင်း
 ကတို့က ယူဆကြသည်။

တိုင်တားမင်းကြီး၏ဂိုဏ်းသည် 'ပြုပြင်ရေး' ဂိုဏ်းဝင်တို့ကို အပြုတ်ပြုတ်လိုက်
 နှိမ်ပြီး သို့ရာတွင် သူတို့အတွက် ရန်သူတွေ ရှိနေသေးသည်။ ယင်းတို့မှာ အခြားသူ
 တော် မင်းတုန်းဘုရင်၏ ဆွေတော်မျိုးတော်များ ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့အထဲတွင်
 ကားနှစ်ဆယ့်လေးဦး၊ သားတော် နှစ်ဆယ့်လေးဦးနှင့် သမီးတော် သုံးဆယ့်ငါးပါးတို့
 ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့သည် မင်းတုန်းမင်း၏ မိဖုရားများသော်လည်းကောင်း၊ သားတော်
 မင်းတော်များသော်လည်းကောင်း ဖြစ်ကြသည်။ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးတို့၏
 တော်အခွန်များကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိခဲ့လျှင် မင်းညီမင်းသားများအား ပျောက်ပျက်သည်
 ကြောင့် ဗြိတိသျှတို့က ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းပြုမည်မဟုတ်ဟု နန်းတော်ထဲရှိ
 မင်းနန်းယန်း၊ ပြင်သစ်နှင့် အီတလီအမှုထမ်းတို့က စုပုရာလတ်အား အကြံပေးကြ
 လျှက် အဆိုရှိသည်။

ထိုမျှမကသေး ဗြိတိသျှတို့၏ စစ်အင်အားသည် ပြိုကွဲပျက်စီးနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊
 ဗြိတိသျှတို့သည် အာဖဂန်စတန်နှင့် အိန္ဒိယပြည်အနောက်မြောက်နယ်စပ်ကို ရုရှားတို့
 ကျော်တော်မူနေသဖြင့် မပြုနိုင်ရန် အာဖဂန်စစ်ပွဲကို တိုက်ခိုက်နေကြောင်း၊

အာမရိကတိုက်တွင်လည်း စုလူးအကြီးအကဲတို့ကို တိုက်ခိုက်နေကြောင်း ဣန္ဒဒလ္လာဟ် တွင် ဗြိတိသျှတို့ အကြီးအကျယ် အရေးရှုံးနိမ့်ခဲ့ကြောင်း၊ ဘိုးဝါးလူမျိုးတို့နှင့်လည်း ဒုတိယအကြိမ် တိုက်ခိုက်ရတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နောက်တစ်ကြိမ် စစ်ပွဲကို တိုက်ခိုက်လိုခြင်းမရှိတော့ကြောင်းဖြင့် နန်းတော်ထဲရှိ ဥပဒေ အမှုထမ်းများက စုပုရားလတ်ကို အကြံပေးခဲ့ကြသည်။

စုပုရားလတ်သည် ထိုဆွေမျိုးသားတို့ကို ရှင်းလင်းရန်ဆုံးဖြတ်သည်။ သူ့ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးကလည်း သဘောတူသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ယင်းသို့ရှင်းလင်းလိုက်ခြင်းဖြင့် တိုင်းပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ပိုမိုရရှိလာကာ တောလက်ကျေးဇူးများတွင် မင်းဆွေမျိုးသားတို့၏ ပုန်ကန်ထကြွမှုများ နည်းသွားလိမ့်မည်ဟု တိုင်းတာမင်းကြီးကဲ့သို့ပင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ယူဆသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် တိုင်းပြည်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားသွားခဲ့လျှင် သူ့မျှော်မှန်းသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ပြုလုပ်နိုင်လိမ့်မည်မျှ မျှော်လင့်ပုံရသည်။ ထိုပြင် သူ့ဘက်သားဖြစ်သည့် မကျွေးမင်းကြီးနှင့် ရေနံချောင်းမင်းကြီးတို့အရာမှ နုတ်ပယ်ခြင်းခံရကာ ထောင်သွင်း အကျဉ်းချထားခြင်းခံလိုက်ရသည့်အခါတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ထီးတည်းကြီးဖြစ်နေသည်ကို သူ့ကိုယ်သူ သတိပြုမိပုံရသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးကဲ့သို့ပင် အဆက်အသွယ်ပြတ်ကာ အထီးတည်းဖြစ်နေသူ တစ်ယောက်ရှိသေးသည်။ ယင်းမှာ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် ရောဗတ်ရှော့ ဖြစ်သေးသည်။ ရော့သည် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်ရုံးတွင် စောင့်ကြပ်ခိုင်းဝန် ပိတ်ဆိုခြင်းနှင့် ခံနေရသည်။ ဆွေတော်မျိုးတော်၏ သတ်ဖြတ်မှုကြီးကို ကြားလိုက်ရသည့်အခါတွင် ရော့ တုန်လှုပ်သွားသည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးနေပြည်တော်သို့ နေပြည်တော်သို့ တို့ကား ထိုလူသတ်ပွဲကြီးသတင်းကို ကြားရသည့်အခါတွင် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိ။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်လလောက်ကတည်းကပင်လျှင် ထိုလူသတ်ပွဲကြီးဖြစ်တော့မည်ကို ကြိုတင်မျှော်လင့်ပြီးသား ဖြစ်နေကြသည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်လခန့်က မင်းညီမင်းသားတို့၏ အလောင်းများကို ထုပ်ပိုးရန်အတွက် အနီရောင် ကတ္တီပါစ ကိုက်ပေါင်းများစွာကို ရွှေခန်းတော်ကြီးက ပြင်သစ်ယက်ကန်းဆရာကြီး မွန်စီယာဒင်နီဂရီနှင့် သူ့သမီး မာရီယာတို့အား အမှာပို့ထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ထိုလူသတ်ပွဲကြီးကို ကြားရသည့်အခါတွင် မန္တလေးမြို့သူမြို့သားတို့သည် တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိကြတော့။

ထိုကတ္တီပါစများကို စုပုရားလတ်ကိုယ်တိုင်နှင့် လူသတ်ပွဲကို ကြီးကြပ်သူ အရာရှိခြောက်ဦးတို့ကိုယ်တိုင်က မှာယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။ ကတ္တီပါစများ ရောက်လာသည့်အခါတွင် နန်းတွင်းသူတို့သည် ထိုကတ္တီပါစအနီစများကို ဖြတ်တော့သော အိတ်များအဖြစ် ချုပ်လုပ်ကြရသည်။ သော့ဇာတ်စီရင်ခြင်းခံရသော မင်းညီမင်းသားတို့အား ထိုသို့ ကတ္တီပါစအိတ်များဖြင့် ထုပ်ပိုး၍ ရေသို့ ချရသည်။ မင်းညီမင်းသားတို့မှ နဲ့သာစတင်းပုတ်ဖြင့် ဂုတ်ကိုဖြစ်စေ၊ လည်မျိုကိုဖြစ်စေ ၇ ချက် ၈ ချက်ခန့် ရိုက်သတ်ပြီး စီရင်ခြင်းခံရရိုးထုံးစံရှိသည်။

ပေဖော်ဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့က သူ့နေ့စဉ်

မှတ်တမ်းတွင် ဤသို့ရေးခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅ ရက်နေ့ညတွင် မင်းညီမင်းသားအချို့ အသတ်ခံကြရသည်။ နောက်ညနှစ်ညတွင်လည်း ဆက်တိုက် အသတ်ခံကြရသည်။ ထောင်ဝင်းထဲတွင် ကျင်းကြီးကတစ်ကျင်း ထူးထားသည်။ အလောင်းများကို ထိုကျင်းကြီးထဲသို့ ပစ်ချကြသည်။ အမျိုးသမီးများက အသက်ချမ်းသာပေးရန် ငိုယိုတောင်းပန်ကြသည်။ သူတို့ ဆော်ဟစ်ဗိုယိုသံများကို မကြားရလေအောင် ပါးကွက်အာဏာသားများက လည်မျိုကို ညှစ်ထားကြရာ အချို့မှာလည်း အသက်မရွံနိုင်ဘဲ အသက်ဆုံးရှုံးကြရသည်။ အရက် ဖူးလွက်ရှိသော ပါးကွက်အာဏာသားများက တင်းပုတ်ကြီးများဖြင့် အချက်ပေါင်းများစွာ ဂိုက်နှက်သတ်ဖြတ်ကြသည်။ ယင်းပါးကွက်အာဏာသားအချို့မှာ ထိုကိစ္စအတွက် ဆောင်မှလွတ်ပေးလိုက်သော အဆိုးဆုံး လူဆိုးစားပြုရာဇဝတ်ကောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ မင်းသားများအနက် အကြီးဆုံးဖြစ်သည့် သုံးဆယ်မင်းသား (၁၈၄၃ ခုနှစ်) တစ်ဦး ဘည်းသာလျှင် ရဲရင့်စွာဖြင့် သေခြင်းကို ရင်ဆိုင်သွားသည်။ သုံးဆယ်မင်းသားက သူ့အားသတ်ရန် ထုတ်လာစဉ် ရယ်မောကာ 'ငါတို့သေမှ လွတ်မယ်လို့ ငါပြောတယ် မဟုတ်လား' ဟု သူ့ညီတော်များကို မေးသွားသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၆ ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ညတွင်မူ အလောင်းများကို လှည်းရှစ်စီးဖြင့်တိုက်၍ အနောက် တံခါးမှ ထုတ်သွားပြီး ဧရာဝတီမြစ်ထဲသို့ မျောချခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ အမျိုးသမီး များကိုမူ အကျဉ်းထောင်ဝင်းထဲ တူးထားသည့် ကျင်းကြီးထဲသို့ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ပြိုပစ်ပစ်လိုက်သည်။

သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့၏ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့စွဲ မှတ်တမ်းတွင်မူ ဆောက်ပါအတိုင်း ထပ်မံတွေ့ရပြန်သည်။

“ကလေးငယ်များကို မိခင်များ၏ ရင်ခွင်တွင်းမှ အတင်းဆွဲယူသွားကာ ခေါင်းကို ဆုတ်နှံရံဖြင့် ကိုင်ရိုက်ကြသည်။ အချို့မှာ ခေါင်းကို တင်းပုတ်ဖြင့် အရိုက်ခံရပြီး မသေမရှင်ဖြင့် ကျင်းကြီးထဲသို့ ပစ်ချခြင်းခံကြရသည်။ မိဖုရားများနှင့် မင်းသမီးများ၏ အဝတ်အစားများကိုချွတ်ကာ အဖိုးတန် လက်ဝတ်ရတနာများကို ရှာကြသည်။ ထိုအမှု များကို ကြီးကြပ်သူများမှာ ဘုရင်၏ နောက်လိုက်တော်များဖြစ်သော အတွင်းဝန်များ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုအထဲတွင် လွတ်တော်အရာရှိများနှင့် ဝန်ကြီးများ ပါဝင်ခြင်းမရှိဟု သိရသည်။ ယင်းတို့မှာလည်း ဘုရင်ကို ခစားမြဲခစားနေကြသည့်တိုင် အသက်အန္တရာယ်ကို စိုးရိမ်ကြောက်လန့်လျက်ရှိသည်” ဟု သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့လေသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့

မင်းဆွေမင်းမျိုးများ၏ အရေးတော်ပေါ်ပြီးသည့်နောက် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာဆက်ဆံရေး ဘက်ပြားသွားခဲ့ကြသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်မူ နှစ်နိုင်ငံ ဆက်ဆံရေး ပြန်လည် ဘိုးတက်ကောင်းမွန်လာခဲ့သည်။ သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့ကလည်း အထက်အရာရှိများထံ ဆွဲကြားနန်းစာများ၊ စာများ၊ အစီရင်ခံစာများကို အဆက်မပြတ် ရေးသားပေးပို့လျက်ရှိရာ ဆီစာများထဲတွင် ပြေပြစ်ချောမောသည့်သဘောကို ဆောင်သည်။ ထိုသို့ ပြေပြစ်သည့် သဘောဆောင်ခြင်းသည် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် လမ်းခင်း သေးသည့်နယ် ဖြစ်သည်။ အောက်မြန်မာပြည် အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် မန္တလေးတွင် ဇွန်လလဆန်းက မင်းဆွေမင်းမျိုးများ အရေးတော်ကို အကြောင်းပြုကာ အထက်မြန်မာ ပြည်ကို ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်လေမည်လောဟု သံပေါ့ဘုရင်အစိုးရက စိုးရိမ်နေပုံရသည်။

၁၈၇၃-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် မန္တလေးအစိုးရသည် မိမိ၏တပ်များကို နယ်စပ်ရှိ သရက်မြို့သို့ ပို့လိုက်သည်။ ဤတွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရကလည်း သရက်မြို့ရှိ မြို့စောင့် တပ်ရင်းကို အသင့်ပြင်ထားလိုက်သည်။ ထိုအတောအတွင်း၌ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ခြေတံဆွဲအစိုးရသည် မည်သို့လုပ်ရမည်မသိဘဲ ဖြစ်နေသည်။ မြန်မာပြည်အရေးနှင့်ပတ် သက်၍ တိကျသော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မချနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ရှော့က မန္တလေးမှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ရုပ်သိမ်းရန်သင့်မသင့် အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို တောင်းနေပြီး သို့ရာတွင် အိန္ဒိယအစိုးရသည် ဘာကိုမျှ ပြတ်ပြတ်သားသား မဆုံးဖြတ်နိုင်။ ဤတွင် အိန္ဒိယအစိုးရသည် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ရှော့ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ရန် အကြောင်းပြန် နေသည်။ ကံကောင်းသည်ဟု ဆိုရမည်လားမသိ။ မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ကို မြန်မာတို့က ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်လိမ့်မည်ဟု စိုးရိမ်လျက်ရှိသော်လည်း ဗြိတိသျှတို့က မည်သို့မျှပြုလုပ်ခြင်းမရှိ။ ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့ စိုးရိမ်မှုလျော့ပါးသွားခဲ့ ကြသည်။ သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့သည် နှစ်ဖက်အစိုးရကြားတွင် သဘောတူညီချက် မရနိုင်ဘဲ ကွဲလွဲနေသည့် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ကြိုးစားကြည့်ပြန်သည်။ ယင်း ပြဿနာများထဲတွင် (၁) ဖိနပ်စီးခွင့်ရရေးပြဿနာ၊ (၂) ဘုရင့်ရှေ့တော်ပောက်သို့

တိုက်ရိုက်ဝင်ရောက်ခွင့်ရရေး၊ (၃) ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများအား ကိုယ်ထိလက်ရောက် တိုက်ခိုက်သည့်ကိစ္စ၊ (၄) ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးများအား တရားသဖြင့် အမှုစစ်ဆေးနိုင်ရေးအတွက် ယခင်ထားရှိခဲ့သော နှစ်ဘက်အစိုးရ ပူးတွဲတရားရုံးများကို ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ပေးရေးနှင့် (၅) ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံးသစ်တစ်ရုံးကို မြစ်ကမ်းနားတွင် တည်ဆောက်ရန် မြေနေရာပေးရေး စသည်တို့ဖြစ်သည်။ မြန်မာတို့က ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်ရုံးနေရာသစ်ကို အတွင်းဘက်တွင် ပေးထားသော်လည်း ဗြိတိသျှတို့က မိမိတို့အား တိုက်ခိုက်လျှင် လွတ်ရာကျတိရာသို့ အမြန်ဆုံး ထွက်သွားနိုင်ရန်အတွက် မြစ်ကမ်းနားတွင်ပေးရန် တောင်းဆိုနေခဲ့သည်။

မတ်လ ၂၅-ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဧရာဝတီ ဗလီတီလာကုမ္ပဏီပိုင်သင်္ဘောများ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပြောင်းလဲသွားခြင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဗြိတိသျှအစိုးရထံ တရားဝင် မေးမြန်းစုံစမ်းသည်။ ယခင်က ကုမ္ပဏီပိုင်သင်္ဘောများ မန္တလေးတွင် ဆိုက်ကပ်လျှင် မီးပေါင်များကို လျှော့ချကာ စက်ရှိန်ကိုလည်း လျှော့ထားတတ်သည်။ ယခုထိုသို့မဟုတ်၊ စက်ရှိန်ကိုလည်း မလျှော့။ မီးပေါင်များကိုလည်း လျှော့ချခြင်းမရှိ။ ဘိုဇိုင်လာအိုးများတွင်လည်း ရေကို အမြဲဆူအောင်ထားကာ အသင့်ပြင်ထားသည်။ သင်္ဘောများ၏ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပြောင်းလဲသွားပုံသည် လွန်စွာ သင်္ဘောမကင်းဖြစ်စေရာ ဖြစ်သည်ဟု မြန်မာအစိုးရ မြင်သည်။ မြန်မာတို့ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ဧရာဝတီမီးသင်္ဘောကုမ္ပဏီက ထိုသို့ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လက်ထောက်ဖြစ်သူ ဖြိုသားဝန်ထောက်အား မတ်လ ၂၈-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ်ရှေ့က အကြောင်းကြားသည်။

မိမိ၏အစိုးရသည် ထိုအဖြေကို အလွယ်တကူဖြင့် လက်ခံမည်မဟုတ်ကြောင်း ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် ရာဇသံကို ယူဆောင်ကာ မန္တလေးသို့ လာနေပြီဟူသော ရန်ကုန်သတင်းစာများထဲတွင် ဖော်ပြသည့်သတင်းကို မိမိတို့လည်း ကြားသိပြီး ဖြစ်ကြောင်း၊ သတင်းစာများအဆိုအရ ရာဇသံတွင်ပါသည့် အကြောင်းအရာတို့ကိုပင် သိနေရကြောင်း၊ ထိုအချိန်တွင် ဧရာဝတီ မီးသင်္ဘောများ၏ အပြုအမူသည် ရန်ကုန်တွင် ဖြစ်ပွားနေသည့် သတင်းများကို အတည်ပြုပေးနေသကဲ့သို့ ဖြစ်နေကြောင်းဖြင့် ဖြိုသားဝန်ထောက်က အကြောင်းပြန်သည်။

မတ်လ ၂၉-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ်က ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ ပြန်ကြားချက်တစ်စောင် ပို့သည်။ ထိုပြန်ကြားချက်၌ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဆူပူထကြွမှုများဖြစ်နေသည်ဟူသော ရန်ကုန်သတင်းစာများ၏ ရေသားချက်များကို ဧရာဝတီကုမ္ပဏီမှ ပတ်ရှုမိကြောင်း၊ မိမိတို့သင်္ဘောများနှင့် သင်္ဘောအရာရှိများအား ဓားပြတိုက်မည်ကို ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် စိုးရိမ်မိကြောင်း၊ ရန်ကုန်သတင်းစာများ၏ သတင်းများကို ယုံကြည်ခြင်းမရှိရန် မိမိအစိုးရထံ ကြေးနန်းရိုက်၍ အကြောင်းကြားထားကြောင်း၊ ရန်ကုန်သတင်းစာများသည် မန္တလေးသို့ ရာဇသံပို့လိုက်ပြီဟူသော သတင်းများကို ပေးပို့ကာ အိန္ဒိယအစိုးရနှင့်ပတ်သက်၍ မမှန်သတင်းများကို ထုတ်လွှင့်နေကြ

ဆြောင်း။ အလားတူပင် ဧရာဝတီမီးသင်္ဘောကုမ္ပဏီသည်လည်း အထက်မြန်မာပြည်တွင် မင်းမဲ့တိုင်းပြည်သဖွယ် ပရမ်းပတာဖြစ်နေပြီဟူသော ရန်ကုန်သတင်းစာများ၏ သတင်း ဖူးများကြောင့် စိုးရိမ်ထိတ်လန့်နေကြောင်း။ လှိုကြောင့် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြခြင်းမဖြစ်ရန် ဘင်းဝန်မင်းကြီးအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီသို့ စာရေးပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် သံကိုယ်စားလှယ် ဆရာ၏ အကြောင်းပြန်ချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် သူ့အကြံပေးသည့်အတိုင်း စာရေးပြီး ရှော့မှတစ်ဆင့် ကုမ္ပဏီသို့ ပို့လိုက်သည်။ သို့ရာတွင် ဧရာဝတီမီးသင်္ဘောကုမ္ပဏီအရာရှိများသည် သို့အခွင့်အရေးကို မမ်းဆုပ်ကိုင်ရန် ငြင်းဆန်ခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် မီးသင်္ဘောကုမ္ပဏီ သုံးနေပုံသည် 'မိမိတို့၏လောင်စာများကို ဖြန့်တီးရာရောက်ပြီး တစ်ဖက်သား မခံချင် ။ ရာကောင်းအောင် မယုံကြည်မှုကို ပြသနေသလိုဖြစ်သည်' ဟု သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့ ဇာ ယူဆသည်။

ဧပြီလ ၄-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်သတင်းစာများက ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် သို့ပေါက်ကို ပုန်ကန်ရန်အတွက် ရန်ကုန်သို့ သင်္ဘောဖြင့် ရောက်ရှိလာကြောင်း ဖော်ပြ ကြပြန်သည်။ သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့က မြို့သာဝန်ထောက်အား သံတံသို့ ဖိတ်ခေါ်၍ ငိုအချက်အလက်များ မဟုတ်မှန်ကြောင်းကို ရှင်းပြနေစဉ်မှာပင် ညောင်ရမ်းမင်းသား မှန်ကန်သို့ ရောက်လာကြောင်း၊ ကုန်သည်သူလူမျိုးများထံမှ ပေးပို့လိုက်သောကြေးနှုန်း လင်လာသည်။ မန္တလေးမြို့ထဲတွင်လည်း သတင်းများ အကြီးအကျယ် ပျံ့နှံ့နေသည်။ ဆရာက ထိုသတင်းများမှာ ကောလာဟလများဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြသည့်အတွက် မြန်မာ အစိုးရက အိန္ဒိယအစိုးရအား တရားဝင် မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်းမပြုတော့။

သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့က ထိုသတင်းများမှာ မဟုတ်မှန်ကြောင်း၊ ညောင်ရမ်း မင်းသားမှာလည်း ရန်ကုန်တွင်မရှိတော့ဘဲ ကာလကတ္တားသို့ ပို့ထားပြီးဖြစ်ကြောင်းဖြင့် နှင်းပြသည့်အခါတွင် မြို့သာဝန်ထောက်က ရှင်းလင်းချက်ကို ကျေနပ်သွားသည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် ရှော့က အိန္ဒိယအစိုးရသည် ညောင်ရမ်းမင်းသား ထွက်ပြေးပြန်သည့် ဇာနည်ကို ဘာမျှမသိကြောင်း၊ ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် ရန်ကုန်သို့ ရောက်လာသည် မှန်ခြင်းမှာ မှန်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် တစ်ညအိပ်ပြီး နောက်တစ်နေ့တွင် ပြန်ပို့လိုက် ကြောင်းဖြင့် အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ်က မြို့သာဝန်ထောက်ကို ထပ်မံအကြောင်း ြားသည်။

သို့ရာတွင် သံကိုယ်စားလှယ်ရှော့၏ ရှင်းလင်းချက်သည် မှားနေသည်။ ညောင် မင်းသားသည် ကြားရသည့်အတိုင်း ကာလကတ္တားမှ ထွက်ပြေးသွားသည်ဆိုသည်မှာ မှန်ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စကို ကြီးကြပ်စီစဉ်သူများမှာ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်လေတန် 'ဒ်' သူလှယုံတော် အက်ရှ်လေအိဒ်တို့ ဖြစ်သည်။ အိဒ်မှာ ယခင်က အောက်မြန်မာ ျည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးဖြစ်ပြီး၊ ထိုအချိန်တွင် ဘင်္ဂလားပြည်နယ် လက်ထောက်ဘုရင်ခံ ျစ် အမှုထမ်းနေသည်။ မတ်လ ၁၉-ရက်နေ့နံနက် လေတန်က အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ျတွင်းဝန် လော့ဒ်ကင်းဗရတ်သို့ ပေးသည့်စာ၌ မြန်မာပြည်တွင်း အင်္ဂလိပ်တို့ ကြံတွေ့

နေရသော အကျပ်အတည်းမှ လွတ်မြောက်ရန်မှာ သီပေါကိုဖြတ်ချပြီး၊ ညောင်ရမ်းမင်းသားကို နန်းတင်ပေးသည့်နည်းလမ်းတစ်ခုသာ ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သို့ရာတွင် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို အင်္ဂလိပ်မြေပေါ်တွင်ထားကာ ထိုကိစ္စကို လုပ်ဆောင်နေလျှင် ပြဿနာရှုပ်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိသည် ညောင်ရမ်းမင်းသားအား အင်္ဂလိပ်မြေပေါ်မှ 'ခြေပုတ်ခတ်ခြင်း' မပြုရန် စောင့်ကြည့်မည်ဟု ကတိပေးသည်။ သို့ရာတွင် လေတန်နှင့် သူ့လူ အိင်တို့သည် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို လွတ်ပေးလိုက်ကြသည်။ ဤတွင် အိင်က လေတန်မသိဘဲ ပဲခူးဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသည့် ဗိုလ်မှူးကြီး ဟိုးရေ့ဗရောင်းထံ ညောင်ရမ်းမင်းသားအား မိတ်ဆက်စာရေးပေးလိုက်သည်။

ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် အိင်၏ မိတ်ဆက်စာကိုယူ၍ ဟိုးရေ့ဗရောင်းထံသို့ ရောက်လာခဲ့လေသည်။ စာထဲတွင် ယခု စာနှင့်လာသူမှာ ညောင်ရမ်းမင်းသားဖြစ်ကြောင်း၊ ညောင်ရမ်းမင်းသား၏ နောက်လိုက်များသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် သီပေါကို ပုန်ကန်ရန် လူသူလက်နက် စုဆောင်းလျက်ရှိကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားအား အထက်မြန်မာပြည်သို့ ရောက်အောင် ခိုးသွင်းပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် စာထဲတွင် ပါရှိသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး ဗရောင်းသည် သီပေါပြုတ်ကျစေလိုသောဆန္ဒ ရှိသူဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုစာကို ဖတ်လိုက်သည်နှင့် ထိုစိမ်းကိန်းကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆန္ဒပေါ်လာသည်။ သို့ရာတွင် ဘုရင်ခံချုပ်လေတန်သည် အိန္ဒိယပြည်အနောက်မြောက် နယ်စပ်ကိစ္စများနှင့် အလုပ်များနေစဉ် အလွယ်တကူ ဆုံးဖြတ်လိုက်ခြင်းများ ဖြစ်လေသလော့ဟု သံသယဖြစ်သည်။ ထိုစိမ်းကိန်းအတိုင်းသာလုပ်လျှင် မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အတွက် အများကြီး အန္တရာယ်ရှိလာနိုင်သည်ဟု စဉ်းစားမိသည်။ နောက်တစ်ချက်မှာ ယခုစာသည် သူ့ထံသို့ အိင်ထံမှ တိုက်ရိုက်လာသဖြင့် ထူးဆန်းသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရဆိုလျှင် ထိုစာသည် ဘုရင်ခံချုပ်ထံမှ လာရမည်။ ထိုမှ တစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ချစ်အင်္ဂါချိဆန် မိမိထံသို့ လာရမည်။ ယခု ထိုသို့မဟုတ်။ အိင်ထံမှ မိမိထံ တိုက်ရိုက်ရောက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗိုလ်မှူးကြီး ဗရောင်း မဝေခွဲတတ်အောင်ဖြစ်နေသည်။ ဤတွင် ဗိုလ်မှူးကြီးဗရောင်းသည် ထိုညောင်ရမ်းမင်းသား ရောက်ရှိနေကြောင်းကို ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အင်္ဂါချိဆန်ထံသို့ သတင်းပို့လိုက်သည်။ အင်္ဂါချိဆန်က 'ထိုကိစ္စသည် ညစ်ပတ်လှည့်စားမှုတစ်ခု'ဟု ဝေဖန်သည်။ သီပေါကို ဖြတ်ချရန် ညောင်ရမ်းကိုတော့ လွှတ်လိုက်ပါလျှက် မိမိတို့ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို မန္တလေးတွင် ဆက်လက်ထားရှိနေခြင်းကို ဗရောင်း နားမလည်နိုင်။

ယခုတော့ ရှင်းပြီ။ ညောင်ရမ်းမင်းသားရောက်လာခြင်းသည် အိင်တစ်ယောက်တည်း၏ လက်ချက် ဖြစ်ပုံရသည်။ ယခု ညောင်ရမ်းမင်းသားကို ပြန်ပို့ပြီးပြီ။ သီပေါမင်းသည် ထိုအကြောင်းကို ကြားပြီးလောက်ပြီ။ သို့ကြားလျှင် ရန်ကုန်ရှိ မိမိတို့အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ သဘောထားကို သိလောက်ပြီ။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရသည် သီပေါကိုဖြတ်ချသည့်

တို့စွတွင် ပါဝင်ခြင်းမရှိ ဆိုသည်ကို နားလည်လောက်ပြီဟု ဗရောင်းယူဆသည်။
ဆိုကြောင့် ဗရောင်းက 'ညောင်ရမ်းမင်းသား၏ ကိစ္စသည် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာဆက်ဆံရေး
ကို ဆိုးရွားသွားစေမည့်အစား ပို၍ပင် ကောင်းမွန်လာစေခဲ့သည်' ဟု ဗရောင်းက
မှတ်တမ်းတင်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ပြောရလျှင် ဗရောင်း ယူဆသည့်အတိုင်း
မှန်သည်။ မန္တလေးအစိုးရသည် အောက်မြန်မာပြည်ရှိ ရန်ကုန်အစိုးရအပေါ်တွင်
အနည်းငယ် ဖော်ရွေမှုကို ပြုလာခဲ့သည်။ အောက်မြန်မာပြည်ရှိ အင်္ဂလိပ်အစိုးရနှင့်
ကာလကတ္တားတို့ ဆင်းမလားတို့ ဆက်ဆံရေးမှာ အနည်းငယ် အေးစက်လာခဲ့သည်။

ဧပြီလ ၂-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ် ရှောက် မြန်မာအစိုးရသို့ စုံစမ်းမေးမြန်း
သည့်အလှည့်သို့ ရောက်လာသည်။ သီပေါမင်းသည် အင်္ဂလိပ်သံကိုယ်စားလှယ်ရုံး
၌ ဖြောင်းရေးကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်တွင် နောက်ထပ် ကြားနာခြင်းသော်
လည်းကောင်း၊ ဆွေးနွေးပြောဆိုခြင်းသော်လည်းကောင်း ပြုတော့မည်မဟုတ်ဟူသော
ဘာသာဟာလများ ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထိုကောလာဟလများ မှန်ကန်ခြင်းရှိမရှိကို
သံကိုယ်စားလှယ်ရှောက်က ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ စုံစမ်းသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးက
ထိုကောလာဟလများကို ငြင်းဆိုပြီးနောက်၊ မိမိ၏အစိုးရသည် ဆင်းမလားရှိ အင်္ဂလိပ်
အစိုးရနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားသော ဥရောပနိုင်ငံများနှင့်သော်လည်းကောင်း
ငိုမိုရင်းနီးစွာ ဆက်ဆံလိုသောဆန္ဒ ရှိကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပြန်ကြားချက်သည် ကျေးအေးပြေလည်လိုသောသဘောကို
ဆောင်သည်ဟု ရှော့ ယူဆသည်။ အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် ကျေးအေးလိုသော ကင်းဝန်မင်းကြီး
အုပ်စု၏ သဘောထားသည် မှန်ကန်သည့်အတွက် သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့ကလည်း
သူတို့ပေါ်လစီကို လက်ခံလိုက်ပြီဟုလည်း ရှော့ ယူဆသည်။ သရက်မြို့အနီးနယ်စပ်
တွင် တပ်များ ချထားရန် အကြံပေးခဲ့သည့်တိုင် အုပ်စု၏အယူအဆသည် မှားနေ
ကြောင်းကို သီပေါဘုရင် သဘောပေါက်လာပုံရသည်ဟုလည်း ဝိုင်းပန်းကြီး ဗရောင်း
ယူဆသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးက မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးများ၏
ဆသက်အိုးအိမ်တို့ကို အကာအကွယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်နှင့် ကုန်သွယ်
မှုတွင်လည်း လုံခြုံရေးအတွက် အာမခံချက်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ အောက်
နင်းအထက် မြန်မာပြည်နယ်စပ်တွင်ရှိသည့် အင်္ဂလိပ်တပ်တို့ကို ရုပ်သိမ်းပေးရန်ပြောသည်။
ထိုသို့နှစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးအခြေအနေ တိုးတက်ကောင်းမွန်ရန် အစဦးသည့်အချိန်
၁၈၇၉-ခု၊ ဇွန်လ ၂၅-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ် ရှော့သည် အဖျားရောဂါဖြင့်
ရုတ်တရက် ကွယ်လွန်သွားခဲ့လေသည်။ ရှော့ကွယ်လွန်ခြင်းမှာ မြန်မာတို့၏ စစ်မှန်သော
မိတ်ဆွေကြီးတစ်ဦး ဆုံးရှုံးခြင်းဖြစ်သည်ဟု မြန်မာတို့ဘက်က ယူဆဟန်တူသည်။
ဘုရားအသုဘကို ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကြီး ကိုးလ်ဗက် ဦးစီးပြီး ခရစ်ယာန်အစဉ်အလာ
မှာဖြင့် ကျင်းပသည်။ မြန်မာတို့ကလည်း ရှော့ကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ရှော့၏အသုဘ
ကို မြန်မာထုံးစံများဖြင့် ကျင်းပပေးသည်။ ရှော့၏အသုဘတွင် မြင်းတပ်၊ မြင်းတပ်

ဝပ်ခင်း၍ ကျင်းပသည်။ သီပေါမင်းက ရှေး၏အသုဘအတွက် ငွေတစ်ထောင် ထည့်ဝင်သည်။

ရှေးနှင့် ရင်းနှီး၍ ပူးတွဲတရားရုံးတွင် တရားသူကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် မြို့သုဝန်ထောက်က မြန်မာအစိုးရကိုယ်စား အသုဘအခမ်းအနားကို တက်ရောက်သည်။ ရှေးသည် မိမိတို့၏မိတ်ဆွေဖြစ်ကြောင်းကို မြန်မာတို့အနေဖြင့် ကောင်းစွာသိပုံရသည်။ မသိဘဲလည်း နေနိုင်ပါမည်လော။ အိန္ဒိယနှင့် ရန်ကုန်ရှိ မြန်မာဆန့်ကျင်ရေးအပိုင်းအပိုင်းများ၏ ထင်မြင်ချက်များကို ခုခံဆန့်ကျင်နေသူမှာ ရှေးပင်ဖြစ်သည်မဟုတ်လော။ 'အလာဟာဗတ် ပိုင်အိုးနီးယား' သတင်းစာတွင် ရှေး ရေးသားပေးခဲ့သည့် ဆောင်းပုဒ်တစ်ပုဒ်ကိုကြည့်လျှင် ထိုအချက်ကို ကောင်းစွာ သိနိုင်သည်။

'အိန္ဒိယနှင့် ရန်ကုန်ရှိ မြန်မာဆန့်ကျင်ရေးအပိုင်းအပိုင်းများသည် သူတို့၏ ထင်မြင်ချက်ကို ပြောင်ပြောင်တင်းတင်းပင် ထုတ်ဖော်နေကြဆဲဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်သို့ ညောင်ရမ်းမင်းသား ရောက်ရှိသွားခြင်းမှာ အချိန်အခါမဟုတ် ရောက်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချိန်အခါသင့်သည်နှင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို ပြန်၍လွှတ်ကြဦးမည် ဆာအက်ရှ်လေအီဒင်သည် သူ့လုပ်ငန်းကို ဆက်၍လုပ်လိမ့်ဦးမည်ဟု ကျွန်ုပ် ယူဆသည်။ ယခုအချိန်၌ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ကမ္ဘာ့အရပ်ရပ်တွင် အကျပ်အတည်း၊ အရပ်အထွေးများနှင့် ကြုံတွေ့လျက်ရှိရာ၊ ထိုအခါမျိုးတွင် အတိအလင်း ပြောင်းပြောင်းတင်းတင်းဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်သည် ပေါ်လစီသည် သင့်မြတ်လျော်ကန်ခြင်းမရှိဟု ကျွန်ုပ်ထင်သည်။ ထိုသို့သိမ်းပိုက်ခြင်းသည် ယခုအချိန်တွင် အမှားတစ်ခုဖြစ်ပေလိမ့်မည်' ဟု ရှေးရေးသားခဲ့လေသည်။

မန္တလေးနှင့် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့

ကွယ်လွန်သူ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် ရှောသည် မြန်မာတို့ကို သံယောဇဉ်ကြီးသည်။ နံတ်ရှည်သည်။ ဗြိတိသျှအိန္ဒိယအစိုးရအပေါ်တွင်လည်း၊ ဩဇာညောင်းသည်။ ထို့ကြောင့် သူမကွယ်လွန်သေးလျှင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို မန္တလေးမှ ရုပ်သိမ်းဖြစ်ချင်မှ ရုပ်သိမ်းပေလိမ့်မည်။ သူကွယ်လွန်သွားသည့်အခါ၌ မန္တလေးတွင် သံကိုယ်စားလှယ် အဖြစ် မည်သည့်သူကို ခန့်အပ်မည်နည်းဟူသည့် ပြဿနာ ပေါ်လာသည်။ ဗြိတိသျှ အစိုးရက 'မြန်မာပြည် လေ့လာသူ လက်ဟောင်းကြီး' တစ်ဦးဖြစ်သူ ဗိုလ်မှူးကြီး ဝေရောင်းကို ခန့်လိုက်သည်။ ဝေရောင်းမှာ မန္တလေးတွင်ဖြစ်နေသည့် 'ပြဿနာ'များကို ကြည့်၍ စိတ်မရှည်သူဖြစ်သည်။ သူ့အယူအဆကလည်း ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန် နှင့် အယူအဆနှင့်တူသည်။ သူတို့နှစ်ယောက်စလုံးက မန္တလေးတွင် ဖြစ်ပျက်နေသည့် အခြေအနေများနှင့်ပတ်သက်၍ 'ရှင်းလင်းထုချေချက်' ပေးရမည်ဟု တောင်ဆို၍ချင်ကြ သည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် မန္တလေးကို ရာဇသံပေးချင်ကြသည်။ သီပေါ၏အစိုးရသည် ပျံ့ကွဲတော့မည်ထင်သဖြင့် မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ရုပ်သိမ်းချင် ကြသည်။ ဤသည်မှာ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်နှင့် သံကိုယ်စားလှယ်သစ် ဝေရောင်းတို့၏ အယူအဆဖြစ်သည်။

သံကိုယ်စားလှယ်သစ် ဗိုလ်မှူးကြီး ဝေရောင်းသည် ထိုအယူအဆကို လက်ဆွဲအိတ် ဆဲတွင်ထည့်၍ ၁၈၇၉-ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၉-ရက်နေ့၌ မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် သူ့ကို မြို့သာဝန်ထောက်နှင့်တကွ အထက်တန်းအရာရှိကြီးများက ယဉ်ကျေးစွာ ကြိုဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုတွေ့ဆုံပွဲတွင် စကားတိတ်နေသော တိုင်တား မင်းကြီးလည်း ရှိသည်။ ဝေရောင်းအား မြန်မာအရာရှိများကသော်လည်းကောင်း၊ အရပ်သူ အရပ်သားများကသော်လည်းကောင်း မပွယ်မရာ၊ မယဉ်မကျေး မည်သည့်အခါမျှ ဆက်ဆံ ခြင်းမပြုခဲ့ကြ။ သူနှင့် မြန်မာအရာရှိတို့၏ ဆက်ဆံရေးမှာလည်း မှန်ကန် သင့်မြတ်သည်။

ဇွန်လ ၂၄-ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက သံကိုယ်စားလှယ် ဝေရောင်းထံသို့ စာတစ်စောင် ပြန်ကြားခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ရှောလက်ထက်တုန်းက ညောင်ရမ်းမင်းသား (အင်္ဂလိပ်နယ်တွင် ထွက်ပြေးခိုလှုံသူ၏ မယ်တော်ကြီးနှင့် နှမတော်တို့၏ ကျွန်းမာရေး

သေချာကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၅-ရက်နေ့တွင် စရောင်းသည် နောက်ထပ် အစီရင်ခံစာ တစ်စောင် ပို့ပြန်သည်။ ထိုအစီရင်ခံစာ၌ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ရုပ်သိမ်း ပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာသည့် အကျပ်အတည်းကာလတွင် သီပေါဘုရင် ပြုတ်ကျခြင်း မပြုသေးလျှင် အခြေအနေသည် ပို၍ဆိုးရွားလာနိုင်ကြောင်း၊ တိုင်းပြည်မငြိမ်မသက် ဖြစ်မှုများ၊ ၁၈၆၂-ခုနှစ်နှင့် ၁၈၇၀-ခုနှစ် ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်များကို မြန်မာတို့ဘက်မှ ပြောင်းပြောင်းတင်းတင်း ဖောက်ဖျက်မှုများကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်နှင့် အောက် မြန်မာပြည်တို့၏ ကုန်သွယ်မှုအခြေအနေများ ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ကြောင်း၊ အထက် မြန်မာပြည်သို့ တင်သွင်းကုန်များကို ကန့်သတ်လိုက်သဖြင့် အောက်မြန်မာပြည် ရန်ကုန်တွင် ရရှိမည့် အထောက်အကူများ များစွာ လျော့နည်းသွားနိုင်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးများ၏ အသက်အိုးအိမ်၊ စည်းစိမ် တို့ကို ကာကွယ်နိုင်ရေးအတွက် အောက်မြန်မာပြည်နှင့် အထက်မြန်မာပြည် နယ်စပ် ဒေသတစ်လျှောက်တွင် အိန္ဒိယတပ်သားများကို ထပ်မံချထားဖို့လိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြ ထားသည်။

စရောင်း၏ အစီရင်ခံစာကို စည်းစားပြီးနောက် အိန္ဒိယအစိုးရသည် စိန့်ဘာတီ ၏သံအဖွဲ့ကို မန္တလေးမှ ရုပ်သိမ်းလာခဲ့ရန် စက်တင်ဘာလ ၈-ရက်နေ့တွင် ကြေးနန်း ရိုက်၍ ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာလ ၆-ရက်နေ့တွင် စိန့်ဘာတီသည် မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ရုပ်သိမ်းလာခဲ့ရသည်။ စိန့်ဘာတီသည် သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့စံ ဘာမျှမကြာလိုက်ချေ။ အခြားအဖွဲ့ဝင်များကို ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရာသို့ ထွက်ခွာ သွားစေလိုသည့်တိုင် စိန့်ဘာတီသည် သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကိုမူ ရုပ်သိမ်းခြင်းမပြုစေလို သူကိုယ်တိုင်လည်း မန္တလေးမှ ထွက်ခွာလိုသည့်ဆန္ဒမရှိ။ သူသည် နာတာရှည်လူမဟာ ဖြစ်ရတာ သူ့အဖို့ ဘယ်ရောက်ရောက် အကြောင်းမထူးတော့ပြီ။ ဘယ်မှာနေရနေရ အကြောင်းမဟုတ်တော့ပြီ။ စိန့်ဘာတီတွင် လိပ်ခေါင်းမြင်းသရိုက်နာရှိသည်။ ခါးကိုက်သည် ရောဂါရှိသည်။ မကြာမကြာ မျက်စိနာတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် သေလိုလျှင်လည်း သေစေ၊ သူ့အသက်ကို သူ သည်လောက်နှမြောခြင်းမရှိ။

သို့ရာတွင် သူ့အသက်ဘေးကိုသူ အလွန်နှမြောသူတစ်ယောက်တော့ ရှိသည်။ ယင်းမှာ ယခင်သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဗိုလ်မှူးကြီး ဟိုးရေစံစရောင်း ဖြစ် သည်။ စရောင်းသည် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာသည့်အခါတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ ကြိုတင် အကြောင်းကြားစာ ပေးပို့ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သူထွက်ခွာမည့်နေ့ရက်ကို ထုတ်ဖော်ပြောဆို ခြင်းမပြု။ ထိုအကြောင်းကို စိန့်ဘာတီက ဆိုင်ရာသို့ အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်။

'မန္တလေးမှ ထွက်ခွာသည့်အခါ၌ ဗိုလ်မှူးကြီးစရောင်းသည် ကျွန်တော်တို့အား ကြီးစင်ပေါ်တွင် ရောက်နေသူများကို ကြည့်သကဲ့သို့ စိတ်မကောင်းခြင်းကြီးစွာဖြင့် ကြည့်၍ ထွက်ခွာသွားပါသည်။ သူ့အား လုပ်ကြံခံရမည်ကို ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကာ

ထွက်ပြေးသွားသော အကျဉ်းသမားတစ်ယောက်ကဲ့သို့ မန္တလေးမှ တိတ်တဆိတ် ထွက် သွားခဲ့ပါသည်။ သူ ဘယ်နေ့ဘယ်အချိန် ထွက်မည်ကို မည်သူ့ကိုမျှ အသိမပေးပါ။ ဟု ဧန့်ဘာတီက တိုင်တန်းခဲ့သည်။

စိန့်ဘာတီသည် အလွန်သတိထားသည့် သံတမန်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူ့ဆရာ ဝိဇ္ဇာဝိသုဒ္ဓိ သံကိုယ်စားလှယ် ရှေးကဲ့သို့ပင် စိန့်ဘာတီသည် မြန်မာတို့နှင့် ချစ်ကြည် ရင်းနှီးလိုဟန်ရှိသည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်၊ သံကိုယ်စားလှယ်သစ် ခိုလှုံမူးကြီး ဗရောင်တို့ကဲ့သို့ မြန်မာဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ် ငြင်းထန်ခြင်းမရှိ။ စိန့် ဘာတီ၏အဆိုအရ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စ ပြီးသည့်နောက်တွင် စုပုရားလတ်၊ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် သီပေါမင်း၏မယ်တော်တို့ တစ်ကိုက်တည်း ဖြစ်သွား ကြပြီ။ ဗြိတိသျှတို့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုနိုင်ရန် နောက်ထပ် သတ်ဖြတ်မှုများကို တားဆီးထားခဲ့ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ထိုနှစ် ဧကင်တင်ဘာလ ၉-ရက်နေ့မနက် သုံးချက်တီးအချိန်တွင် စုပုရားလတ် တွင် သားတော်တစ်ပါး မွေးဖွားသောအခါ၌ စိန့်ဘာတီ၏အဆိုသည် ပုန်သင်လို ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

စုပုရားလတ်သည် မိပုရားခေါင်ကြီးအဖြစ် စိတ်ချရသောအခြေအနေသို့ ရောက် နေပြီ။ သူ့ပြိုင်ဖက်များအားလုံးလောက်မှာလည်း မရှိတော့ပြီ။ သီပေါမင်းအတွက် ဆီးနန်းအရိုက်အရာကို ဆက်ခံမည့် သားတော်တစ်ပါးကိုလည်း မွေးဖွားပေးခဲ့ပြီ။ နောင်တွင် စုပုရားလတ်သည် သတိကြီးစွာထားကာ ပျော့ပျောင်းလာနိုင်မည့် အလား အလာရှိသည်ဟု စိန့်ဘာတီ ယူဆသည်။ သို့ရာတွင် ဧကင်တင်ဘာလ ၁၁-ရက်နေ့တွင် ကဗူးလ်မှ ဗြိတိသျှသံအဖွဲ့ဝင်တို့ အသတ်ခံရသည့်သတင်းများ မန္တလေးသို့ ရောက်လာ ခဲ့သည်။ သီပေါဘုရင်က ဥရောပတိုက်သား မည်ရွေမည်မျှ အသတ်ခံရသနည်းဟု ဆေးမြန်းရာ၊ တစ်ထောင်ခန့် အသတ်ခံရသည်ဟု ဆိုင်ရာတို့က သတင်းပို့ကြသည်။ သီပေါဘုရင်သည် မန္တလေးရှိ 'ကုလား' တစ်ရာကျော်တို့ကို စာရင်းကောက်ယူစေသည်။

အိန္ဒိယအစိုးရသည် မြန်မာပြည်ကိစ္စတွင် လက်ရှောင်နေသေးသမျှ မြန်မာတို့သည် မိမိတို့သံအဖွဲ့ဝင်များကို အန္တရာယ်ပြုမည်မထင်ကြောင်းဖြင့် စိန့်ဘာတီက ဆိုင်ရာသို့ သတင်းပို့သည်။ သို့ရာတွင် အိန္ဒိယအစိုးရ မြန်မာတို့အရေးတွင် လက်ရှောင်၍နေ သလောက်၊ လက်မရှောင်ဘဲနေသည့်ကုမ္ပဏီတစ်ခုရှိသည်။ ယင်းမှာ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီဖြစ်ပြီး ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီသည် မိမိပိုင်သင်္ဘောများ မန္တလေးဆိပ်ကမ်းသို့ ကပ်တိုင်း မီးပေါင်ကို လျှော့ချခြင်းမပြုဘဲ သတိအနေအထားဖြင့် အဆင်သင့် လုပ်ထား ဘတ်သည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် ရန်ကုန်ရှိ သတင်းစာများကလည်း မြောက်လှုပ်ပေးနေ ကြသည်များ ရှိသည်။ ထိုအတွက် မြန်မာအစိုးရ တင်းမာလာမည်ကို စိန့်ဘာတီ ဦးရိမ်နေသည်။

သို့ရာတွင် ကံကောင်းသည်ဟု ဆိုရမည်။ မြန်မာတို့သည် သီပေါမင်းတွင် သားတော်ကလေး မွေးဖွားခြင်းနှင့် ဇာတိယအကြိမ်မြောက် ထိပွင့်သည့်ကိစ္စကြောင့်

မန္တလေးတွင် တစ်ဖြူလုံး ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲတွေ ငြိမ်ငြိမ်ညင်နေကြသည်။ မြန်မာအရာရှိများက ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များအား တိုက်ခိုက်ထိပါး နှောင့်ယှက်ခြင်းမျိုးမရှိရအောင် မိမိတို့ဘက်မှ ထိန်းသိမ်းပေးမည်ဟု စိန့်ဘာတီကို ပြောလိုက်ကြသည်။ မကြာသေးမီက သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင် ဒေါက်တာဖဲရစ်ဆိုသူအား မြန်မာတို့က တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့်ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍လည်း အရာရှိများက တောင်းပန်ကြသည်။

ထိုမျှမက မြန်မာတို့သည် ဗြိတိသျှတို့အပေါ်တွင် ပျော့ပျောင်းသည့် သဘောထားကို ပြုလာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရကို တိုင်ပင်ခြင်းမပြုဘဲ ဖမ်းဆီးနိုင်သော အမှုနှစ်ခုတွင် မြန်မာတို့က ပျော့ပျောင်းသောသဘောထားကို ပြခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ မြန်မာအစိုးရ ဘဏ္ဍာတော်တို့ကို လိမ်လည်ခဲ့သည့် မြန်မာအရာရှိတစ်ဦး အဖမ်းမခံဘဲ တာလီဖူးအမည်ရှိ ဧရာဝတီကုမ္ပဏီသင်္ဘောပေါ်သို့ တက်ရောက် ခိုလှုံခဲ့သည်။ ထုံးစံအားဖြင့်ဆိုလျှင် ဖမ်းဝရမ်းကို သင်္ဘောအရာရှိများအား ပြသကာ တက်ရောက် ဖမ်းဆီးသွားရုံမျှသာဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့က ထိုသို့လုပ်ခြင်းမပြုဘဲ ထိုရာဇဝင်တော်ကင်ကို သူတို့အား အပ်နှံရန် ယဉ်ကျေးစွာ တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ တစ်ဖန် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံး မရုပ်သိမ်းမီ သုံးရက်အလို အောက်တိုဘာလ ၃-ရက်နေ့တွင်လည်း ယူနန်သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်ရောက်ခိုလှုံသော ဘုရင့်အိမ်ဖန်စောင့်တစ်ဦးကို အပ်နှံရန် ကင်းဝန်မင်းကြီးက တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အမှုနှံအားဖြင့် ထိုသို့တောင်းဆိုဖို့ပင်မလို။ ဝရမ်းပြု၍ ဖမ်းလိုက်ရုံသာရှိသည်။

သို့တိုင် ဗြိတိသျှတို့မှာ ကဗူးလ်အရေးအခင်း ဖြစ်ပွားပြီးသည့်နောက် မိမိတို့သံအဖွဲ့ကို မန္တလေးတွင် ဆက်လက်ထားရှိခြင်း မပြုတော့ရန် ဆုံးဖြတ်ထားခဲ့သည့်အတိုင်း အောက်တိုဘာလ ၆-ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို မန္တလေးမှ ရုပ်သိမ်းလာခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းသွားသည်နှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လစ်ဘရယ်ဂိုဏ်းသည် အရေးနိမ့်သွားခဲ့ကာ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဩဇာသည်လည်း မှေးမှိန်သွားခဲ့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ဂိုဏ်းမှ အရာရှိများ၏ အဆောင်အယောင်များကို ရုပ်သိမ်းခြင်းမပြုသေးသည့်တိုင် ယင်းတို့၏ ဩဇာမှာ မှေးမှိန်သွားခဲ့လေပြီ။

သို့ဖြင့် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းသွားသည့်အခါတွင် ဖိနပ်စီးငှေ့ပြဿနာ၊ ၁၈၆၂-ခုနှစ်နှင့် ၁၈၇၀-ခုနှစ် စာချုပ်များကို မြန်မာတို့က ဖောက်ဖျက်သည်ဆိုသောပြဿနာနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို ပြင်သစ်တို့က ငြိမ်းခြောက်နေသည်ဆိုသော ပြဿနာများသည် နှစ်နိုင်ငံကြားတွင် တန်းလန်းကျန်ရစ်ခဲ့ကြသည်။

ပြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့

၁၈၇၉-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလနောက်ပိုင်းတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် မန္တလေးမှ ရုပ်သိမ်းသွားခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းပြီး နောက်ပိုင်း မန္တလေးနန်းတော်တွင်းရှိ အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာ ကိတနိက ဤသို့ ချေးခဲ့၏။

‘ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းသွားသည့်အခါတွင် ‘သမားရိုးကျဂိုဏ်း’ အတွင်း၌ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဩဇာသည်လည်း အတော်အတန် ကျဆင်းသွားခဲ့လေသည်။ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မရှိသည့်နောက်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့၏ ‘ပြိုင်ဆိုင်မှု’သည်လည်း ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင်မူ မန္တလေးရှိအစုများသည် နိုင်ငံခြားသားများထံမှ မြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုခု ပေါ်ပေါက်လာလျှင် သူတို့အချင်းချင်း ကျောချင်းကပ်သွားကြမြဲ ဖြစ်သည်။

‘ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ‘ဗြိတိသျှလိုလားသူ’ မဟုတ်သကဲ့သို့ တိုင်တားမင်းကြီးသည်လည်း ‘ပြင်သစ်လိုလားသူ’ မဟုတ်ချေ။ ဗြိတိသျှ၊ ပြင်သစ်နှင့် နိုင်ငံခြားပေါ်လစီတို့ပတ်သက်၍ ဝန်ကြီးနှစ်ဦးတို့၏ သဘောထားများကို အဆုံးအဖြတ် ပေးနေသည့်အရာမှာ မည်သည့်နိုင်ငံ၊ မည်သည့်ပေါ်လစီသည် သူတို့အာဏာ တည်မြဲရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်သနည်း ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။

‘ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် အိန္ဒိယအစိုးရအပေါ်တွင် အမြဲတမ်း ကျေအေးလိုသော သဘောထားကို ထားခဲ့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ၁၈၇၀-ခုနှစ်များအလွန်တွင် ကမ္ဘာလှည့်သံတမန်အဖြစ် အင်္ဂလိပ်နှင့် ဥရောပသို့ နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ရောက်ခဲ့ဖူးသဖြင့်၊ ဗြိတိသျှတို့၏ကြီးမားသောအင်အားကို အခြားသူများထက် သိမြင်လာခဲ့ရသည်။ ထို့ပြင် မန္တလေးတွင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် အခွင့်အရေးများကို ရရှိလိုသည်။ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးများထံမှ ‘လက်ဆောင်’များကိုလည်း မကြာခဏ ရရှိတတ်သူဖြစ်သည်။

‘ထိုလက်ဆောင်များကို ခွဲဝေရလိုသည့်အတွက်ကြောင့်တစ်ကြောင်း၊ နန်းတော်

ထဲတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဩဇာကို ခုခံဟန်တားလို၍တစ်ကြောင်း၊ တိုင်တားနှင့် သူ့အစုသည် 'ကုလား' တို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို အမြဲလိုလို ကန့်ကွက်ဆန့်ကျင် ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ ဆန့်ကျင်ကြောင်းကိုပြရန် နည်းတစ်နည်းမှာ အင်ဒိုချိုင်းနာ ကျွန်းဆွယ်ဘက်တွင် ဩဇာပျံ့နှံ့လာသော ပြင်သစ်တို့နှင့် ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံရန် ရှေ့ဆောင်ရွက်ပြုခြင်းဖြစ်သည်။

'ကုလား' တို့၏တောင်းဆိုချက်ကို ကန့်ကွက်ဆန့်ကျင်သည့်အတွက် တိုင်တား၏ အစုတွင်လည်း အကျိုးရှိသင့်သလောက် ရှိသည်။ ဤသို့ကန့်ကွက်ပြုခြင်းဖြင့် တိုင်တား ၏အစုသည် 'ကုလား' ကုန်သည်ထံမှ လက်ဆောင်းများကို ရရှိတတ်သည်။ ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ ကုန်သည်များကလည်း မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဩဇာရှိသော ဝန်ကြီး နှစ်ဦးစလုံးနှင့် သင့်မြတ်လိုကြသည်။ အလားတူပင် ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖို့လည်း မန္တလေးနှင့် ကုန်သွယ်လိုသည့် ပြင်သစ်လက်အောက်ခံများထံမှ 'လက်ဆောင်းများ' ကို ရရှိလာခဲ့သည်။

'တိုင်တားမင်းကြီးသည် ယာယီအားဖြင့် အပေါ်စီးရသည့်တိုင် 'ကုလား' ကုန်သည် များနှင့် ပြဿနာပေါ်လာတိုင်း မိမိ၏အခွင့်အရေးများ မဆုံးရှုံးရလေအောင် ကင်းဝန် မင်းကြီးထံ သွားရောက် တိုင်ပင်ရပြန်သည်။ အကယ်၍သာ ဗြိတိသျှအဖွဲ့ကို ရုပ်သိမ်းခြင်းမပြုခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့သည် မိမိတို့တောင်းဆိုချက်အများစုကို ရနိုင်ဖွယ် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အိန္ဒိယအစိုးရ(ဗြိတိသျှ)သည် နောက်ပိုင်းတွင် စိတ်ကူးရမှ ထ၍ တောင်းဆိုခြင်းမျိုးသာ ပြုလုပ်ခဲ့လေသည်။

'ဤသို့ စိတ်ကူးရမှ တောင်းဆိုခြင်းမျိုးကိုလုပ်သည့်အတွက် ကင်းဝန်မင်းကြီး နှင့် သူ၏ 'ပြုပြင်ရေးဂိုဏ်း' တို့ တင်ပြသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု စီမံကိန်းများသည်လည်း အရာမထင် ဖြစ်ခဲ့ရလေသည်။ ဤသည်နှင့်အတူ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် သူ့အစုသည်လည်း တဖြည်းဖြည်း ဩဇာလျော့ကျလာခဲ့လေသည်။ ယခင်တုန်းက ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဗြိတိသျှတို့ 'အန္တရာယ်' ကို လက်ညှိုးထိုးပြပြီး နန်းတွင်းတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ယခု ဗြိတိသျှတို့က နောက်ထပ် မိအားပေးမှုများ မလုပ်တော့သည့်အခါတွင် လက်ညှိုးထိုးပြစေရာမရှိတော့။ ဤတွင် တိုင်တား၏ဩဇာသည် ၁၈၈၅-ခုနှစ်နောက်ပိုင်း တွင် ကြီးထွားလာခဲ့သည်။

'တိုင်တားမင်းကြီး တန်ခိုးကြီးနေစဉ် ပြင်သစ်တို့၏ဩဇာသည် မြန်မာပြည်သို့ လွှမ်းမိုးလာပြီဟု အိန္ဒိယအစိုးရက ယူဆပြီး၊ မြန်မာပြည်ကို ၁၈၈၅-ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ထဲတွင် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

'ချုပ်၍ပြောရလျှင် မန္တလေးမှ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းသွားခြင်း သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် သူ့ဂိုဏ်းသားများ၏ဩဇာကို ကျဆင်းသွားစေခဲ့သည်။ သူတို့၏ ပြုပြင်ရေးစီမံကိန်းများသည်လည်း အရာမထင်ဖြစ်သွားခဲ့ရသည်။ သို့ဖြင့် နှစ်နိုင်ငံကြားတွင် ရှိနေသော ပြဿနာများဖြစ်သည့် 'ဖိနပ်ပြဿနာ'၊ ၁၈၆၂-ခုနှစ်နှင့် ၁၈၆၇ ဇာချုပ်များကို မြန်မာတို့က ဖောက်ဖျက်သည်ဆိုသောပြဿနာ၊ အထက်မြန်မာ

၎င်းကို 'ပြင်သစ်တို့ ဖြိမ်းခြောက်နေသည်' ဆိုသော ပြဿနာတို့သည် ဖြေရှင်းခြင်း
မရှိနိုင်ဘဲ တို့လို့တန်းလန်း ကျန်ရစ်ခဲ့ကြသည်။

'ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို မန္တလေးမှ မလိုအပ်ဘဲ ရုပ်သိမ်းခဲ့ရသဖြင့်၊
ဘက်တီယာအင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ မလွဲမရှောင်သာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရခြင်းဖြစ်သည်' ဟု သူက
ဆုံးထားသည်။

မန္တလေးမှ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုပ်သိမ်းပြီးနောက် မြန်မာတို့၏
ထေးဆုံးသော တုံ့ပြန်မှုမှာ မြောင်လှဝန်ထောက် ခေါင်းဆောင်သည့် ကိုယ်စားလှယ်
အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို စေလွှတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်
အဖွဲ့သည် ၁၈၇၉-ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၂၇-ရက်နေ့တွင် အောက်မြန်မာပြည် သရက်
ဦးသို့ရောက်လာခဲ့သည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်လေတန်က ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရောက်
လာခြင်းမှာ 'ထူးဆန်းသည်' ဟု မှတ်ချက်ချသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို
ဗုတ်လိုက်သည့်ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖို့သော်မှ အထူးအဆန်းမဟုတ်ပါ။ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စား
လှယ်အဖွဲ့ ရုတ်တရက် ရုပ်သိမ်းသွားသည့်အခါတွင် နန်းတော်ထဲတွင် တုန်လှုပ်သွားခဲ့သည်။
အဲသို့ ရုပ်သိမ်းသွားခြင်းသည် ဗြိတိသျှတို့က အထက်မြန်မာပြည်ကို ဝင်တိုက်တော့မည်
ဆိုသည့်သဘောကို ဆောင်နေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာတို့က အောက်
ဘက်လ ၂၁-ရက်နေ့တွင် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို စေလွှတ်မည်ဟု အစောတလျှင်
ဆိုကြသခဲ့သည်။ မိမိ၏အစိုးရသည် ဗြိတိသျှသံတံကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်
မရှိကြောင်း၊ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ရုပ်သိမ်းသွားခြင်းမှာ အိန္ဒိယအစိုးရ၏အစောတလျှင်
ဆိုပြတ်ချက်သာဖြစ်ကြောင်း ကင်းဝန်မင်းကြီး ပြဿနာကိုရှင်းပြခဲ့သည်။

မြောင်လှဝန်ထောက်မှာ ဖော်ရွေသည့် သံတမန်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး၊ သူ့ရုပ်ရည်မှာ
ပတ်ရဟန်းမင်းကြီးနှင့် ဆင်သဖြင့် သူ့ကို အောက်မြန်မာပြည်တွင် 'ပိယိုနိုနို' ဟု ခေါ်
ကြသည်။ မြောင်လှဝန်ထောက်သည် သရက်မြို့တွင် လက်ထောက်ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး
ဒိုလ်မွန်းကြီး အိတ်၊ ဒီ၊ ဒေဗီစီနှင့် တွေ့ဆုံသည်။ မြောင်လှဝန်ထောက်သည် ၁၈၇၆-
၇၇ ခုနှစ်များတွင် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်ပြီး အိတ်လီ၊
ဃါတူဂီနှင့် စပိန်ပြည်များသို့ သွားရောက်ခဲ့ဖူးသည်။ မြောင်လှဝန်ထောက်က မိမိသည်
မြန်မာအစိုးရက အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ထံ ပေးသည့် တရားဝင်စာရွက်ကို ယူဆောင်လာခဲ့
ကြောင်း၊ ထိုစာထဲတွင်ပါသည့် ချစ်ကြည်ရေးသဘောထားကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန်မှအပ
အခြားဘာမျှ ပြောဆိုပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်းဖြင့် ခိုလှုံမှုကြီး ဒေဗီစီကို ပြောပြသည်။
ခမ္ဘာလှဝန်ထောက်တွင် နောက်ထပ်စာချုပ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန်သော်လည်းကောင်း၊
ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်စေလိုသော ဆန္ဒသဘောထားကို ထုတ်ဖော်
ပြောဆိုရန်သော်လည်းကောင်း အခွင့်အာဏာမရှိ။ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၏ တာဝန်မှာ
သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရုတ်တရက် ရုပ်သိမ်းသွားခြင်းအတွက် ပေါ်ပေါက်လာသော
မြန်မာတို့၏ စိုးရိမ်မှုကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန်မျှသာ ဖြစ်သည်။ ထိုစိုးရိမ်မှုများကြောင့်
ဘုန်းသွယ်ရေးနှင့် အကောက်တော်ခွန်များ လျော့ဆင်းသွားခဲ့သည်။

မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို သရက်မြို့တွင်ထားရှိစဉ် မိမိတို့ ဘက်မှ မည်သည့်တောင်းဆိုချက်၊ မည်သည့်နစ်နာချက်များကိုမျှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မပြုရဟု အဓိပ္ပာယ်ဖြည့်သည့်အစိုးရက ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်ကို ညွှန်ကြားထားသည်။ ထိုသို့ညွှန်ကြားခြင်းမှာ အခြားကြောင့်မဟုတ်။ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပြန်လည်ထားရှိရေးတွင် မိမိတို့ဘက်က ရေးဆစ်သည်ဟု မြောင်လှဝန်ထောက် ထင်မှတ်ထားမည်စိုးသည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ မန္တလေးမှ ပို၍တိကျသော ညွှန်ကြားချက်များကို တောင်းလာခဲ့ရန်နှင့် တိကျသည့် ညွှန်ကြားချက်များ မပါရှိလျှင် မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို လက်ခံခြင်း၊ တွေ့ဆုံခြင်းမပြုရန်လည်း ညွှန်ကြားထားသည်။

မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် လပေါင်းများစွာကြာအောင် ကာလကတ္တားမှ ပြန်ကြားချက်ကို စောင့်နေသည်။ ကာလကတ္တားရှိ ဗြိတိသျှအစိုးရကမူ ဘာမျှအကြောင်းပြန်ကြားခြင်းမရှိ။ ထိုအတောအတွင်း၌ မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် အောက်မြန်မာပြည်အစိုးရ၏ စည်သည်တော်များအဖြစ် သရက်မြို့တွင် သောင်တင်နေသည်။ ထိုအတောအတွင်း၌ မြောင်လှဝန်ထောက်နှင့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များသည် ဝိလ်မူးကြီး ဒေဇီဗီ တည်မင်းသည် ဘရန်ဒီနှင့် ဘီဇကွတ်တို့ကို စားရင်း စိမ်ကျနေကြသည်။ ၁၈၈၀-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင်မူ မန္တလေးညွှန်ကြားရေးတစ်စောင် မြောင်လှဝန်ထောက်ထံသို့ ရောက်လာသည်။ ထိုညွှန်ကြားချက်ထဲတွင် မြန်မာတို့က တင်ပြသော စာချုပ်နမူနာတစ်စောင် ပါလာခဲ့သည်။

ဝိလ်မူးကြီး ဒေဇီဗီက သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင်များတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဘာမျှ အခွင့်အာဏာမရှိကြောင်း၊ စာချုပ်နမူနာထဲတွင် မပါသည့် အချက်များကို မန္တလေးသို့ လှမ်းပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အဖွဲ့ဝင်များမှာ ကြားပွဲစားများသဖွယ် ဖြစ်နေပြီး သံအဖွဲ့၏အဆင့်မှာလည်း အဆင့်နိမ့်သံအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သာ ဖြစ်နေကြောင်း၊ မြန်မာတို့ တင်ပြထားသည့် စာချုပ်မူကြမ်းမှာလည်း မိမိတို့အနေဖြင့် လက်ခံနိုင်ဖွယ် မရှိကြောင်း၊ ဥပမာအားဖြင့် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံတံစစ်ခု ဆောက်လုပ်ခွင့်ပြုစေနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်လုံးမျှ ဖော်ပြထားခြင်းမရှိကြောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံ သံအဖွဲ့ဝင်များ ထားရေးတွင် မြန်မာတို့က ယင်းတို့၏သံအဖွဲ့ကို ဆင်းမလားနှင့် ကာလကတ္တားတို့တွင် ထားခွင့်ပြုရန် တောင်းဆိုထားကြောင်း၊ ထိုမြို့နှစ်မြို့မှာ မြန်မာတို့ကအနေဖြင့် တစ်ခါမျှ နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ် ထားဖူးသောမြို့များ မဟုတ်ကြောင်း၊ ရန္တပိုစာချုပ်အရဆိုလျှင် ထိုမြို့များ၌ ထားခွင့် သဘောတူထားသည်မှန်ကြောင်း၊ မြောင်လှဝန်ထောက်၏ တင်ပြချက်တွင် မြန်မာအစိုးရက ရန်ကုန်၊ ကာလကတ္တားရှိ ဗြိတိသျှကိုယ်စားလှယ်များနှင့် ဆက်သွယ်နေမည့်အစား လန်ဒန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ် ထားရှိလိုသည်မျှ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရကြောင်း။

နိုင်ငံရေးအကျဉ်းသားများအား ဖမ်းဆီး၍ ပြန်ပို့ရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် အချက်တစ်ချက်ပါကြောင်း၊ မြန်မာတို့၏ တရားစီရင်နည်းမှာ ဂျူရီစနစ်ဖြင့် စီရင်ခြင်းမဟုတ်ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် တည်ဆောက်မည့် သင်္ဘောဆိပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ မြောင်ထွေ

နေထောက်၏ စာချုပ်မူကြမ်းတွင် မန္တလေး၏ အကျိုးစီးပွားတစ်ဖက်တည်းသာ ပြစ်
 ဖြစ်ပေါ်။ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံတို့၏ သဘောများအတွက် များစွာ ထိခိုက်နှစ်နာနေ
 အကြောင်း၊ ကျွန်းသစ်၊ ရေနံနှင့် ကျောက်သံပတ္တမြားတို့ကို ဘုရင်က လက်ဝါးကြီးအုပ်
 ထားခဲ့ရာ သီပေါမင်းအတက်တွင် ထိုလက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများကို ရုပ်ဆိုင်ခဲ့ကြောင်း၊
 ထူးခြားလှစွာထောက်၏ စာချုပ်မူကြမ်းတွင်မူ ယခင်ကကဲသို့ပင် ဘုရင် လက်ဝါးကြီး
 အုပ်လုပ်ငန်းအဖြစ် ထားရှိမည်ဟု ဖော်ပြထားကြောင်း၊ လက်နက်ရောင်းဝယ်ရေးကိစ္စ
 ရှင် အမြောက်များကိုပင် အထက်မြန်မာပြည်သို့ နိုင်ငံခြားတင်သွင်းမည်ဟု ပါရှိ
 အကြောင်း၊ စာချုပ်မူကြမ်းတွင် Most Favoured Nation Clause အထူးအခွင့်အရေးက
 နိုင်ငံစာပိုင် ပါရှိကြောင်း၊ သဘောမှာ အထက်မြန်မာပြည်အစိုးရက အခြားသော
 နိုင်ငံခြားများနည်းတူ အခွင့်အရေးပေးမည် ဆိုသည့် သဘောပင်ဖြစ်၍ ဘာမျှမထူး
 အကြောင်း၊ ထို့ပြင် ယခင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်များအပေါ်တွင် မြန်မာအစိုးရက
 'မုဒုံမရ' ဆက်ဆံခဲ့သည်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ တောင်းပန်ဝန်ချသည့် စကားလုံး
 နှင့် တစ်လုံးမျှမပါကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို
 ဖျက်ဆက်လက် သွားခွင့်ပြုနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်း၊ မြန်မာတို့ တင်ပြသည့် စာချုပ်မူကြမ်း
 'လည်း တန်ဖိုးမရှိလှကြောင်းဖြင့် ခိုလှုံမှုကြီး ဒေစိစ်က တင်ပြသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်သည် ခိုလှုံမှုကြီးဒေစိစ်နှင့် သဘောတူသည်။
 နှင် မြန်မာတို့အနေဖြင့် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို လက်ခံကာ လက်နက်ကိုင်
 ထောင်အရှောက် ကောင်းစွာချထားသော သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံးတစ်ရုံးကို မြစ်ကမ်း
 တွင် ကြိုတင်ဆောက်ခွင့်ပြုမည်ဆိုလျှင် ကျွန်ုပ်ပြဿနာများအားလုံးသည် အလွယ်
 ထော့ ပြေလည်သွားနိုင်ကြောင်း၊ ထိုသို့မဟုတ်လျှင် မြောင်လှဝန်ထောက်သည် မန္တလေးသို့
 ငြိမ်သွားနိုင်ကြောင်းဖြင့် မြောရန် ဒေစိစ်ကို ညွှန်ကြားသည်။

မန္တလေးက မြောင်လှ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးရန် 'အာ
 ထာကုန်' အပ်နှင်းလိုက်သည်။ ထိုသို့ အာဏာအပ်နှင်းသည်ဆိုလျှင် လိပ်ခဲတည်းလည်း
 ဖြစ်နေသော 'ဖိနပ်ပြဿနာ'တွင် အလျှော့အတင်းလုပ်နိုင်မည်လော။ ကမ်းနားမှ
 သံကိုယ်စားလှယ်ရုံးကို ခံတပ်ကာရေးကိစ္စတွင် သဘောတူနိုင်မည်လော။ နှစ်ဘက်
 ငြိမ်းရတို့၏ ပူးတွဲတရားရုံးများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခွင့်ပေးနိုင်မည်လောဟု မေးသည်။
 သော်လှဝန်ထောက်က မိမိတွင် ထိုအာဏာများ မရှိကြောင်းဖြင့် ဖြေသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်က 'ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် လူကိုယ်တိုင်သော်
 စည်းကောင်း၊ စာဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဆက်လက်ဆွေးနွေး၍ အကြောင်းမထူး' ဟု
 ငြိမ်းပြန်သည်။ မြောင်လှဝန်ထောက်သည် နောက်ဆုံး စာတစ်စောင်ကို ရေးပေးခဲ့ပြီး
 ဇာန်၊ မန္တလေးသို့ ပြန်လာခဲ့သည်။ အက်ချီဆန်က စာကို လက်မခံဘဲ ပြန်ပို့လိုက်သည်။

၁၈၈၀-ခုနှစ်၊ ဇွန်လ၄-ရက်နေ့ညနေ မိုးရွဲကလေးတွေကျနေစဉ် မြောင်လှဝန်
 ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် လှေများဖြင့် သရက်မြို့ဆိပ်ကမ်းမှာ ထွက်ခွာခဲ့
 ဖြစ်သည်။

မြောင်လှဝန်ထောက်သည် မန္တလေးရောက်ပြီး ရက်သတ္တနှစ်ပတ်အကြား ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မန္တလေးတွင် ကျောက်ကြီးရောဂါ ဖြစ်နေသလို လူအများအပြား သေဆုံးခဲ့ကြရာ မြောင်လှဝန်ထောက်လည်း ကျောက်ရောဂါ ကွယ်လွန်သည်ဟု ယူဆရသည်။ မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မအောင်မြင်ခဲ့ရခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာ ကီတန်က ရေးသားရာတွင် 'ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မအောင်မြင်ရခြင်းမှာ နှစ်ဘက်စလုံးမှ အမှန်စေ့စပ်ဆွေးနွေးလိုသော သဘောထား မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်' ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။

၁၈၂၆-ခုနှစ်မှစ၍ မြန်မာအစိုးရသည် စာချုပ်များစွာကို ကမ်းလှမ်းခဲ့ပြီး မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင်ဆိုလျှင် အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နှင့် အခြားသော တိုင်းပြည်များ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ဆယ့်ငါးဖွဲ့ထက်မနည်း လွှတ်ခဲ့သည်။ ၁၈၇၂-၇၃ ခုနှစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးခေါင်းဆောင်သော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ်နှင့် အီတလီနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ ၁၈၇၄-၇၅-ခုနှစ်တွင်လည်း ဥရောပနိုင်ငံ နောက်တစ်ခေါက် သွားရောက်ခဲ့သေးသည်။ ၁၈၇၂-၇၃-ခု ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များတွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်မှာ ဒုတိယအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ပြီး၊ မြောင်လှဝန်ထောက်မှာ ထိုအဖွဲ့၏ အတွင်းရေးမှူးဖြစ်သည်။ ၁၈၇၄-၇၅-ခုနှစ် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် ဒုတိယခေါင်းဆောင် ဖြစ်သည်။ ၁၈၇၆-၇၇-ခုနှစ်တွင် မြောင်လှဝန်ထောက်ကိုယ်တိုင် ခေါင်းဆောင်၍ အီတလီ၊ စပိန်နှင့် ပေါ်တူဂီနိုင်ငံများသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။ ၁၈၇၇-ခုနှစ် အီတလီအားလပ်ရက်များတွင် အီတလီပြည် တူရင်မြို့တွင် ပညာသင်ကြားနေသည့် သူ့သားနှင့် အတူ ရှိနေခဲ့သည်။ ၁၈၇၈-၇၉ ခုနှစ်တွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့် အီတလီနိုင်ငံသို့ သွားရောက်ခဲ့သေးသည်။ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ပြင်သစ်ပြည်ထောင်စု ဆယ်နှစ်ကြာမျှ ပညာသင်ကြားခဲ့ဖူးသည်။

သမိုင်းဆရာ ကီတန်က မြောင်လှဝန်ထောက် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မအောင်မြင်ခဲ့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အကြောင်းနှစ်ချက်ပြသည်။ တစ်ချက်မှာ မြောင်လှဝန်ထောက် တွင် စာချုပ်များကို ချုပ်ဆိုပိုင်ခွင့်၊ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်ခွင့်အာဏာ အပြည့်မရခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ အကယ်၍သာ မြောင်လှဝန်ထောက်အား အာဏာကုန်ရခဲ့လျှင် အခြေအနေသည် ထိုမျှလောက် ဆိုးဖွယ်ရာမရှိဟု သူက ယူဆသည်။ နောက်တစ်ချက်မှာ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်က မြောင်လှဝန်ထောက်ကို ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ငြင်းပယ်ရာတွင် အထက်အောက် ကုန်သွယ်ရေးမှာ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့မရှိဘဲ ချောမောပြောပြစေသည့်အတူတူ ဆွေးနွေး၍လည်း အကြောင်းမထူးတော့ဟု ယူဆခြင်း၊ အက်ချီဆန်သည် အိန္ဒိယပြည်ဘုရင်ခံအဖြစ် မြောင်းရင်းမည်ဖြစ်သဖြင့် ရည်လျား၍ သူ့ပြောင်းရွှေ့မှုကို ရွှေဆိုင်းစေနိုင်သော ဆွေးနွေးပွဲများ မပြုလုပ်လိုတော့ခြင်းတို့ကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့လေသည်။

*

ယနေ့ပစ္စုလေစာထုတ်တိုက်

သီပေါမင်းသည် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးတို့၏
အကျိုးစီးပွားကို အကာအကွယ် ပေးခဲ့သည်

သရက်မြို့တွင် မြောင်လှဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရောက်နေစဉ် ရှေးယခင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရှိနေစဉ်ကကဲ့သို့ပင် နှစ်နိုင်ငံ ပုံမှန်ဆက်ဆံရေးမျိုး ရှိသည်ဟု မန္တလေးရောက် ရန်ကုန်အစိုးရတို့နှစ်ဦးစလုံးက သဘောပေါက် ကြသည်။ ၁၈၇၉-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလထဲတွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လိုင်ယက်က အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှတို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့်ပတ်သက်သော ပြဿနာတို့ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးထံသို့ လိပ်တပ်၍ စာရေးဆက်သွယ်ရန် အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်ထံသို့ ညွှန်ကြားခဲ့သည်။ ထိုစာများထဲတွင် စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုသာ တင်ပြရမည်။ အခြားနိုင်ငံရေးအကြောင်းများကို တင်ပြခြင်းမပြုရ ဟုလည်း ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည်လည်း အောက်မြန်မာပြည် ရန်ကုန်ရှိ မြန်မာ၊ တရုတ်၊ ဥရောပနှင့် အိန္ဒိယကုန်သည်ကြီးများထံ စာရေးကာ မိမိတို့အစိုးရသည် ထိုကုန်သည်ကြီးများ၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်ထံသို့လည်း ထိုသဘောမျိုးပါသော စာများကို ပေးပို့ခဲ့သည်။ အက်ချီဆန်က ကင်းဝန်မင်းကြီးလိုလားသည့်အတိုင်း ဧရာဝတီ ပလိုတီလာ ကုမ္ပဏီသင်္ဘောများသည် ခါတိုင်းလို မန္တလေးနှင့် အောက်မြန်မာပြည်ကို ကူးသန်းသွားလာနေမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အာမခံခဲ့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် အောက်မြန်မာပြည်မှ တက်လာသော ကုန်သည်ကြီးများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်လည်း တွေ့ဆုံကာ မိမိတို့အစိုးရသည် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်တွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အထက်နှင့် အောက်မြန်မာပြည်တို့အကြား ပုံမှန် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး လည်ပတ်အောင် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖြင့် ကတိပေးခဲ့သည်။

ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်အသိုင်းအဝိုင်း၏ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းရာတွင် သီပေါမင်းကိုယ်တိုင်သည်လည်း အတတ်နိုင်ဆုံး အားထုတ်ခဲ့သည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။ ၁၈၇၉-ခု နှစ်ကုန်ခါနီးတွင်ပင် အထက်အောက်မြန်မာပြည်ကုန်သွယ်မှု တိုးတက်ကောင်းမွန်ရေးအတွက် မြန်မာအစိုးရ၏ ကြိုးပမ်းမှုများကို အိန္ဒိယသတင်းစာများကလည်း အသိအမှတ် ပြုလာခဲ့ကြသည်။ ရန်ကုန်ရှိ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီလီမိတက် မန်နေဂျာက သီပေါမင်းကို နှာရိုဝက်ကြာမျှ တွေ့ဆုံခဲ့သည်အကြောင်းကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

'သူတို့ရောက်သည့်အခါတွင် သီပေါမင်းသည် အထူးချိုသာစွာပျံ့လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ရာတွင် ဧည့်သည်တော်များကို ကောင်းစွာ ကြိုဆိုခြင်း ရှိမရှိ၊ ယဉ်ကျေးပျူငှာခြင်း ရှိမရှိ စသည်တို့ကို မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်းပြုသည်။ သီပေါမင်းမှာ အတော်ပင် ဝပြုံးနေလေပြီ။ အသက် ၂၁-နှစ်သာရှိသေးသည့်တိုင် မျက်နှာမှာ ခပ်ပွပွဖြစ်နေပြီ။ မျက်လုံးများမှာ အထဲသို့ ချိုင့်ဝင်နေသည်။ သီပေါမင်းသည် အဝါရောင်ပုဆိုးနှင့် အဖြူရောင် အင်္ကျီရှည်ကို ဝတ်ထားသည်။ ခေါင်းတွင် စိန်ဆံထိုးများကို ထိုးထားပြီး၊ လက်ချောင်းပေါ်တွင် ထင်ရှားသည့် အလွန်ကြီးသော နီလာလက်စွပ်ကြီးတစ်ကွင်းကိုလည်း ဝတ်ထားသည်။ သူတို့အဖွဲ့သည် ဘုရင်မင်းမြတ်ကို တွေ့ဆုံရာတွင် များစွာကျေနပ်မှုရခဲ့ကြသည်။ သီပေါတွင် ချွတ်ယွင်းချက်အနည်းငယ်ရှိသည့်တိုင် 'ရယ်စရာမောစရာပြောတတ်သူ'ဟု သူတို့ ယူဆကြသည်။ သူတို့အဖွဲ့သည် နန်းတော်မှ ပြန်လာပြီးနောက် အီတလီကောင်စစ်ဝန်၏အိမ်သို့ သွားကာ ရှမ်းပိန်သောက်၍ ဆုတောင်းကြသည်'ဟု ထိုစဉ်က မှတ်သားတင်ခဲ့သည်။

အခြားသော ကုန်သည်များလည်း မန္တလေးသို့ တက်လာကြကာ ကုန်သွယ်မှုကို ယခင်အတိုင်း ပုံမှန်ဖြစ်စေရန် အားထုတ်ခဲ့ကြသည်။

ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီပိုင် သင်္ဘောသုံးစင်းကိုစွန့်ပတ်သက်၍ မြန်မာအစိုးရ၏ ပြုမူပုံကို ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်များက များစွာ ကျေနပ်နှစ်သက်ကာ မြန်မာအစိုးရသည် ဗြိတိသျှလက်အောက်လူမျိုးတို့၏ အကျိုးကို ကာကွယ်လိုသောဆန္ဒ တကယ်အမှန်ရှိသည်ဟု ကောက်ချက်ချကြသည်။ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုမှာ ရွှေမြို့သင်္ဘောကို တိုက်ခိုက်သည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ဖြစ်ပုံမှာ ၁၈၇၉-ခု နိုဝင်ဘာလ ၃-ရက်နေ့၌ ရွှေမြို့သင်္ဘောမာလိန်ဖြစ်သူ ကပ္ပိတန် ဗန်းစံသည် ဆေးအသစ်သုတ်ပြီးခါစဖြစ်သည့် သင်္ဘောကုန်းပတ်ဦးသို့ တက်လာသည့် စုရတီလူမျိုး မာမက်အိစမန်ဆိုသူကို မောင်းချသည်။

ဤတွင် မာလိန်နှင့် အိစမန်တို့ စကားများကြသည်။ အိစမန်သည် ကုန်းပေါ်တွင် ရှိနေသည့် ကူလီ (အလုပ်သမား) နှစ်ဆယ်ခန့်ကိုခေါ်၍ သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်လာပြီး သင်္ဘောပေါ်တွင် ရိုက်ကြွနှက်ကြသည်။ ဤတွင် မြန်မာအစိုးရက ကူလီနှစ်ယောက် သုံးယောက်ကို ကြိမ်ခဏ်ပေးလိုက်သည်။ အိစမန်ဆိုသူမှာ မြန်မာဘုရင့်အစိုးရ၏ အဝယ်တော်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် မုလာအိဗရာဟင်နှင့် စီးပွားပက်တစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု သိထားကြသည့်အလျောက် ထိုသို့သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်ရောက်ရိုက်နှက်ခြင်းသည် တမင်

ပြောသည့် အပြုအမူဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။

နောက်အပြစ်အပျက်တစ်ခုမှာ အထက်မြန်မာပြည်သို့ စာများကို ယူလာသည့် နေ့နံစာပို့သင်္ဘောကို တက်ရောက်တိုက်ခိုက်သည့်ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၀-ခု၊ မေလ ၂၅-ရက်နေ့တွင် ယူနန်သင်္ဘောသည် အထက်မြန်မာပြည်သို့ ဆန်တက်လာရာ စလေ ဦးအရောက်တွင် ကမ်းပေါ်တွင် လွှင့်တင်ထားသည့် ကုန်တင်အလံကို မြင်သဖြင့် နေ့တင်ပေးရန် ဆိပ်ကမ်းသို့ ဝင်ရောက်ဆိုက်ကပ်ပေးသည်။ ကုန်တင်မည် ပြုသည့် ငါ့ကမ်းတွင်ရှိနေသည့် ထန်းလျက်တောင်းများမှာ ပစ္စည်းမပါဘဲ အလွတ်များ ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ စလေဦးဝန်က ရန်ကုန်နှင့်မန္တလေးတို့ စစ်ဖြစ်နေပြီဖြစ် သည့်အတွက် ထွက်ခွင့်မပေးနိုင်ဟုဆိုကာ သင်္ဘောကို မေလ ၂၇-ရက်နေ့ ည ၈-နာရီ နေ့တင် တားထားသည်။ ဤတွင် မြန်မာအစိုးရက စလေဦးဝန်ကို ပြောင်းပစ်လိုက်ပြီး နေ့တင်တွင် သင်္ဘောများကို အကူအညီပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မည်သည့်လက်နက်ကိုင် ဝန်သားမျှ သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်ရောက်ခွင့်ပေးရမည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဆိပ်ကမ်း ဦးဝန်များနှင့် တပ်မှူးများကို ညွှန်ကြားပေးခဲ့သည်။

နောက်အပြစ်အပျက်တစ်ခုမှာ ၁၈၈၀-ခု အောက်တိုဘာလ ၁၀-ရက်နေ့က 'ပဲပရာဒိုင်း' သင်္ဘောကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့်ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ လောကီဆိုသည့် တရုတ် ငမိုးသားတစ်ဦးက သစ်သားကုန်းပတ်ပေါ်တွင် ထမင်းအိုးတည်ရန် မီးဖိုသည်။ ငမိုးသားအရာရှိက မီးလောင်မည်စိုးသဖြင့် ကုန်းပတ်ပေါ်တွင် မီးမဖိုရန် တားသည်။ ငမိုးသားက လောကီနှင့် သင်္ဘောအရာရှိတို့ စကားများကြားသည်။ လောကီက ဆူပူသောင်းကျန်း နေသဖြင့် မြန်မာအရာရှိများလက်သို့ အပ်လိုက်သည်။ မနက် ၇-နာရီလောက်တွင် ငမိုးသားအမျိုးသား တစ်ရာခန့်တို့က သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်ရောက်ပြီး တိုက်ခိုက်ကြသည်။

မာလိန်ဘက်ကာက လူကြမ်းနှစ်ယောက်၏ ခြေထောက်ကို သေနတ်ဖြင့်ပစ် ခတ်ပြီး၊ လက်ထောက်အရာရှိ ဝဲလ်က အခြားတစ်ယောက်၏လက်မောင်းကို ပစ်လိုက် သည့်အခါတွင်မှ တရုတ်အမျိုးသားများ ဆင်းပြေးကြသည်။ မြန်မာအစိုးရက တရုတ် ငမိုးသား သူကြီးကို ထောင်ချပြီး၊ နောင်တွင် သူ့လက်အောက်ခံများ ကောင်းမွန်စွာ နေထိုင်ရမည်ဟု အာမခံငွေ တင်စေကာ ထိုအာမခံငွေကို သိမ်းလိုက်သည်။ တာဝန်ရှိသူ ငမိုးသားကိုလည်း ထောင်ချလိုက်သည်။

ဤအပြစ်အပျက်သုံးခုကိုကြည့်လျှင် မန္တလေးအစိုးရသည် အထက်မြန်မာပြည် နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို တည်ဆောက်ရန် ပိုင်းဖြတ်ထားကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ဦးတည်လက်အောက်ခံလူမျိုးများသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် အန္တရာယ်မရှိဘဲ ကုန်စည် ရောင်းဝယ်နိုင်စေရန် ကြိုးစားအားထုတ်နေကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး နှင့် အထက်မြန်မာပြည်နှင့် အောက်မြန်မာပြည်အတွင်း သွားလာနေသော ဧရာဝတီ နှင့် တိုင်းလားကုမ္ပဏီပိုင် သင်္ဘော ဆယ်ခြောက်စင်းနှင့် တွဲသမ္ဗန်သုံးဆယ့်တစ်ဆင်းတို့ကို တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုရန် တင်းကြပ်စွာ တားမြစ်ထားသည်။ ပြသနာပေါ်လာခဲ့လျှင် နေ့နံတွင်ရှိနေသည့် အိန္ဒိယတပ်သား ၁၃,၆၀၀-၄၄၄ စစ်လက်နက်ပစ္စည်း တန်ပေါင်း

၁၁,၂၀၀ တို့သည် မန္တလေးသို့ ဆန်တက်လာကြမည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး ကြိုတင် တွက်ဆပြီးဖြစ်ဟန်တူသည်။ လမ်းတွင် အဟန့်အတားမရှိခဲ့လျှင် ထိုသင်္ဘောများသည် ရှစ်ရက်မှ ဆယ်ရက်အတွင်းတွင် နန်းတော်ကြီးနှင့် သုံးမိုင်မျှသာဝေးသည့် ဧရာဝတီ ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ရောက်လာကြပေလိမ့်မည်။

သို့ရာတွင် ရန်ကုန်တွင်ရှိသည့် ကုန်သည်ကြီးများနှင့် လုပ်ငန်းရှင်ကြီးများကမူ တစ်မျိုးမြင်ကြသည်။ မန္တလေးကို 'အကာကွယ်ခံ' တိုင်းပြည်တစ်ပြည်အဖြစ်သို့ သွတ် သွင်းလျှင်၊ သို့မဟုတ် ထိုထက် ခြောင်ကျကျ သိမ်းပိုက်ခဲ့လျှင် ကုန်သွယ်မှုသည် အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်လာလိမ့်မည်ဟု ယူဆကြသည်။ 'ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများသည် ခြောင်သိမ်းပိုက်ရေးကို ဆုညွှာ အော်ဟစ်နေကြသည်။ သို့ရာတွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်ကမူ ခြောင်သိမ်းပိုက်ရေးထက် 'အကာကွယ်ခံ' ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်သာ ထားလိုသည်။ ၁၈၇၉-ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၅-ရက်နေ့စွဲဖြင့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်သို့ ပေးပို့ သည့်စာ၌ သူက 'ကျွန်ုပ်တို့၏အကျိုးစီးပွားမှာ နိုင်ငံရေးအကျိုးစီးပွားမဟုတ်ဘဲ စီးပွား ရေးကိစ္စသာ ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့လိုလားသည်မှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် သိက္ခာ ရှိသော အစိုးရမျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။

သိက္ခာရှိသောအစိုးရဆိုသည်မှာ သီပေါကို မြတ်ချပြီး ညောင်ရမ်းကို နန်းတင်ရန် ဖြစ်သည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားကို နန်းတင်လျှင် သူ့အစိုးရထံမှ အာမခံချက် ၆- ချက်ကို တောင်းဆို၍ရမည်ဟုလည်း သူ့ပျော်လင့်ထားသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁)မန္တလေးနှင့် အထက်မြန်မာပြည် တစ်နေရာရာတွင် တောင့်တင်းသည့် အိန္ဒိယစစ်တပ်နယ်မြေများကို ထားရှိခွင့်ပေးရန်။ (၂) မြန်မာပြည်၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကို အိန္ဒိယအစိုးရ နိုင်ငံ ခြားရေးအတွင်းဝန်မှတစ်ဆင့် ပြုလုပ်ရန်။ (၃) ထီးနန်းဆက်ခံရေးပြဿနာများတွင် အိန္ဒိယအစိုးရက ပြောဆိုခွင့်ရရန်။ (၄) မြန်မာလူမျိုးနှင့် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုး တို့၏ အငြင်းပွားမှုများအတွက် ဖျန်ဖြေရေးနည်းလမ်းသစ်တစ်ခု ရှာကြံရန်။ (၅) အကောက် ခွန်များကို ညီမျှအောင် ညှိနှိုင်းရန်နှင့် (၆) မြန်မာဘုရင်က ဗြိတိသျှအစိုးရ သံကိုယ်စားလှယ် ၏အကြံဉာဏ်ကို ယူ၍ အုပ်ချုပ်ရန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။

၁၈၈၀-ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး အက်ချီဆန်သည် ရန်ကုန်မှ ပြောင်းရွှေ့သွားရာ သူ့နေရာတွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဆာချားလ်ဘားနတ် ရောက်လာ သည်။ ဘားနတ်သည် ရန်ကုန်သို့ ရောက်သည်နှင့် ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများကို ခေါ်ယူတွေ့ဆုံကာ သူတို့၏ ထင်မြင်ချက်ကို ကြားနာသည်။ ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည် ကြီးများမှာ အများအားဖြင့် ဥရောပတိုက်သားများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ ဗြိတိသျှ ကုန်သည်များကို တင်သွင်းသည့် ကုန်သည်ကြီးများဖြစ်သည်။ အထက်-အောက်မြန်မာ ပြည် သွင်းကုန်နှင့် ထုတ်ကုန်အများစုကိုမူ ဥရောပတိုက်သားမဟုတ်သူ ကုန်သည် ကြီးများက ချုပ်ကိုင်ထားကြသည်။ ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများ၏ ထင်မြင်ချက်ကို အကောက်ခွန်မင်းကြီး ဒါလင်တန်က အစီရင်ခံရာ၌-

'ကျွန်ုပ်၏အထင်ကို တင်ပြလျှင် ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများသည် ၁၈၆၂-

အနစ်၊ ၁၈၆၇-ခု စာချုပ်များကို စွန့်လွှတ်ခြင်းမပြုဘဲ နဂိုအတိုင်း ထားစေလိုသောဆန္ဒ နှစ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ဗြိတိသျှအစိုးရက သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံးကို မှု လေးတွင် ဆက်လက် တည်ထားကာ ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံးကို အစောင့်အရှောက် ငဲ့လောက်စွာ ချထားသင့်ပါသည်။ ထို့နောက် ယခင် သံကိုယ်စားလှယ်လက်ထက်က နဲ့သို့ အင်းရွှေနန်း၏ကိစ္စများတွင် အရေးကြီးသည့် ပြောဆိုခွင့်များကို ရသင့်သည်ဟု ညှိတို့က ယူဆကြပါသည်။ စရာဝတီကုမ္ပဏီသည်လည်း သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် ငဲ့ရှုံးလှုံ့ဖြူစွာ သွားလာနိုင်မည်ဟု ထင်ပါသည်။ သီပေါမင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့အပေါ်တွင် ချင်ကြည်လိုသောစိတ်ထား မရှိသည့်တိုင် နှစ်နိုင်ငံအဆက်အသွယ်ကို ဖြတ်တောက် နေလိုသောဆန္ဒ ရှိပုံမရပါ'ဟု သူ့အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဤတွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်သည် သူ့ပေါ်လစီကို ပြန်စဉ်းစားရ ငဲ့နံသည်။ ထိုသို့စဉ်းစားပြီးနောက် မန္တလေးတွင် နိုင်ငံနေ့ကိုယ်စားလှယ်ထားသည်ထက် ငဲ့နံသွယ်ရေး ကောင်စစ်ဝန်တစ်ဦးထားလျှင် ပိုကောင်းမည်ဟု အကြံပေးခဲ့သည်။

အိန္ဒိယအစိုးရအဖွဲ့အတွင်းတွင် ထိုသို့ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခုတစ်ရာ မချရသေး နဲ့တွင် သီပေါ၏လှုပ်လှော်မှုများဖြစ်ကြသော ရနောင်မင်းသား ခေါင်းဆောင်သည့်ဂိုဏ်း နဲ့ညီ ဘုရင့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို စတင်ရောင်းချကာ၊ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ ငဲ့မျိုးများအား စီးပွားရေးလောကမှ တပြည်းပြည်း ဖယ်ထုတ်လာခဲ့သည်။

သီပေါမင်း နန်းတက်သည် ၁၈၇၈-ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၁-ရက်နေ့နောက်ပိုင်း နဲ့ညီ သီပေါအစိုးရသည် လွတ်လပ်သော ဈေးကွက်ပေါ်လစီကို နှစ်နှစ်ကြာမျှ ကျင့်သုံး နဲ့ညီသည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၈၀-ခု နောက်ပိုင်းစဉ် ရနောင်မင်းသားသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း များကို ဘုရင့်လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းအဖြစ် လုပ်ကိုင်လာခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းများမှာ (၁) အထက်နှင့်အောက်မြန်မာပြည်အကြား သွင်းကုန် ပို့ကုန်လုပ်ငန်းများ၊ (၂) ယုန်နှင့် ငဲ့ရတ်ပြည်တောင်ပိုင်းသို့ ပို့ကုန်သွင်းကုန်လုပ်ငန်းများနှင့် (၃) အထက်မြန်မာပြည် နဲ့စံတောထွက်ပစ္စည်းများဖြစ်သည်။

ဤသို့ ဘုရင့်က စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ချုပ်ကိုင်ကာ အစုများကို ရောင်းနေ နဲ့ညီသည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် ချုပ်ဆိုထားခဲ့သော စာချုပ်များကို ဖောက်ဖျက်ခြင်းဖြစ်သည် နဲ့ညီဆိုကာ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် ဗရောင်းက (ထိုစဉ်က သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံးကို ရပ်သိမ်းခြင်းမပြုသေး။) ပြိုသာဝန်ထောက်ကို တိုင်တန်းခဲ့သည်။ ဗရောင်းက ၁၈၆၇- နဲ့နှစ် စာချုပ်အရ ရေနံ၊ သစ်တောပစ္စည်းနှင့် အဖိုးတန် ကျောက်မျက်ရတနာများသာ နဲ့ညီရင်၏ လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြောင်း၊ ယခုမှ သစ်တောထွက် ငဲ့နည်းများဖြစ်သည့် ရှားစေး၊ ကျွဲသားရေများ၊ ချိပ်၊ ဦးချိုများ၊ ပျားဖယောင်းနှင့် နဲ့ညီခွက်များ စသည်တို့ ပါဝင်နေကြောင်းဖြင့် ထောက်ပြခဲ့သည်။

၁၈၈၀-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးအစိုးရက အထက်-အောက်မြန်မာပြည် သွင်းကုန် နဲ့ညီကုန်များအားလုံးကို မြန်မာအစိုးရပိုင် သင်္ဘောများနှင့် တင်ရမည်။ မြန်မာအစိုးရပိုင် သင်္ဘောများနှင့် မလဲလှောက်သည့်အခါမှသာ စရာဝတီ ဖလိုတ်လာကုမ္ပဏီပိုင်သင်္ဘော

များနှင့် တင်ရမည်ဟု အမိန့်ထုတ်လိုက်သည်။ ၁၈၈၁-ခု၊ ဇန်နဝါရီလထဲတွင် ကိုစက်ကြည်ဆိုသည့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ တရုတ်မြန်မာကပြား ကုန်သည်ကြီးတစ်ဦးက ၎င်းပိုင် ထန်းလျက်များကို မြန်မာအစိုးရပိုင်သင်္ဘောများဖြင့် အောက်မြန်မာပြည်သို့ ပို့ရန် စီစဉ်သည်။ ဤတွင် ဧရာဝတီ ပလိုတီလာကုမ္ပဏီအဖို့ မကျေနပ်စရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့က မန္တလေးအစိုးရသည် ၁၈၆၇-ခုနှစ် စာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်သည်ဟု ဇွပ်ခွဲလာခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် ၁၈၆၇-ခုနှစ် စာချုပ်ကို ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ဖောက်ဖျက်သည်ကိုခွဲသည်လည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုစာချုပ်အပိုဒ် ၄-အရ အထက်အောက် မြန်မာပြည် သွင်းကုန်ပို့ကုန်များ၏ဈေးနှုန်းများကို နှစ်ဘက်အစိုးရတို့ အပြန်အလှန် လဲလှယ်ရမည်။ ထိုဈေးနှုန်းများကို မှုတည်၍ အကောက်ခွန်ကို ကောက်ရမည်ဆိုသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် ပါရှိသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် မိမိတို့သွင်းကုန်ပို့ကုန် ပေါက်ဈေးနှုန်းများကို ရန်ကုန်အစိုးရထံ နှစ်စဉ်ပေးပို့ခဲ့သော်လည်း ရန်ကုန်အစိုးရကမူ မိမိတို့ဈေးနှုန်းစာရင်းများကို မြန်မာအစိုးရသို့ တစ်ခါမျှ ပေးပို့ခြင်းမရှိခဲ့။ ဤတွင် မန္တလေးအကောက်ခွန်ဌာနသည် မိမိတို့မန္တလေးပေါက်ဈေးကို ကြည့်၍ ထိုကုန်များပေါ်မှ အကောက်ခွန် ကောက်ကြသည်။ ကုန်စည်များကို ရာပြတ်ကြသည်။ ဤတွင် ကုန်သည်များက မန္တလေးအစိုးရက ဖြတ်သည့် ရာပြတ်တန်ဖိုးသည် နည်းလွန်းသည်ဟု ပြောဆိုလာခဲ့ကြသည်။ ထိုအခါကျမှ ဗြိတိသျှအစိုးရဘက်မှ မိမိတို့၏ ကုန်စည်ဈေးနှုန်းများစာရင်းကို မြန်မာအစိုးရထံ ပေးပို့ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် အချိန်နောက်ကျခဲ့လေပြီ။ ၁၈၈၁-ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ရနောင်မင်းသား၊ ပင်းသားမင်းသားနှင့် တိုင်တားမင်းကြီး စသည့် မန္တလေးနန်းတွင်းမှ ရနောင်မင်းသား၏အစုသည် ပို့ကုန် လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများကို ကုန်သည်များသို့ ရောင်းချပေးခဲ့သည်။ ယင်းကို ကင်းဝန်မင်းကြီးက တရားဝင် ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ရနောင်မင်းသား၏ အစုထဲတွင်ရှိ သူ့ဆွေမျိုးတစ်ဦးအား ဝါအရောင်းအဝယ် လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်ရန် အားပေးသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ၁၈၈၁-ခု၊ ဇူလိုင်လ ၁-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးရှိ ဘုံဘောဘားမားသစ်ကုမ္ပဏီ၊ ဧရာဝတီ ပလိုတီလာကုမ္ပဏီ၏ ကိုယ်စားလှယ်နှင့် အီတလီ ကောင်စစ်ဝန်ဖြစ်သူ ဂျီယုစန်နီ အင်ဒရေရန်က ထန်းလျက် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ ကိုစက်ကြည်သည် သားရေ၊ ရှားစေးနှင့် ဝါတို့ကိုလည်း လက်ဝါးကြီးအုပ် တင်ပို့ခွင့် ရသွားသည်ဟု သတင်းပေးသည်။ ကိုစက်ကြည်၏ဇနီးမှာ စုမှရားလတ်နှင့် ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေတစ်ဦးဖြစ်သည့်အတွက် ထိုသို့ ကိုယ်စားလှယ်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၀-ရက်နေ့တွင် ဝါဂွမ်းလက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းကို ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဆွေမျိုးတော်သူတစ်ဦးဖြစ်သော ရွှေလောင်းပဲနင်းအား ကျပ်ငွေ ၁၂၀,၆၀၀၀ နှင့် ရောင်းလိုက်ပြီး၊ ရှားစေး လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းကို မာမက်အီစမန်အား ကျပ်ငွေ ၈၅,၀၀၀ ကျပ်ဖြင့် ရောင်းလိုက်သည်။ သားရေလက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းကို အရေအတွက် မသိရသောနှုန်းဖြင့် ကိုစက်ကြည်ကို ရောင်းလိုက်သည်။ ကောက်ပဲသီးနှံ၊

ဆေးရွက်ကြီးနှင့် အခြားသော ပစ္စည်းများကိုလည်း အလားတူ လေလံတင်၍ ရောင်းသည်။
 ထိုအတောအတွင်းတွင် မြန်မာတို့က ဧရာဝတီသဘောများပေါ်သို့တက်ရောက်
 ကာ လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းလိုင်စင်မရဘဲ အောက်မြန်မာပြည်သို့ တင်ပို့သည့်
 ကုန်များကို သိမ်းယူလိုက်ကြသည်။ တရုတ်ကုန်သည်များ၏ ဝါဂိုဒေါင်များထဲရှိ ဝါဂွမ်း
 များကို တန်ဖိုးသုံးပုံတစ်ပုံ ဈေးပေး၍ သိမ်းယူလိုက်ကြသည်။ ဤတွင် ဧရာဝတီကုမ္ပဏီ
 မန်နေဂျာနှင့် ရန်ကုန်ရှိ ဥရောပတိုက်သားမဟုတ်သော ကုန်သည်ကြီး စာ-ယောက်
 တို့က ပူးတွဲစာရေးကာ ထိုကိစ္စကို အရေးယူပေးပါရန် ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်ကို
 ဟိုက်ကြားကြသည်။

ဘားနတ်က ပြင်းထန်သော ကန့်ကွက်စာတစ်စောင် ရေးကာ မန္တလေးသို့
 ပို့လိုက်သည်။ ၁၈၈၁-ခုနှစ် နာတာလူးကာလတွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လောဒ်ရစ်ပွန်
 ရန်ကုန်သို့ရောက်လာကာ လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများကိစ္စကို ဘားနတ်နှင့် ဆွေးနွေး
 သည်။ ရစ်ပွန် ရန်ကုန်မှပြန်သွားပြီး မကြာမီတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံမှ လွှတ်လိုက်သော
 သံတမန်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဦးကြည် ရန်ကုန်သို့ရောက်လာကာ မပြေလည်သောကိစ္စများ
 အတွက် ဆွေးနွေးလိုကြောင်းဖြင့် စကားကမ်းလှမ်းသည်။ ထိုကမ်းလှမ်းချက်သည်
 လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းကို ဆန့်ကျင်သော ကင်းဝန်မင်းကြီးတစ်ဦးတည်း၏သဘောဖြင့်
 ကမ်းလှမ်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆရော့သည်။ ဘားနတ်က မြန်မာအစိုးရသည် နှစ်နိုင်ငံ
 ခြံလည်ရေးကို ဂရုစိုက်ဟန်မရှိကြောင်း၊ ထိုလက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများကြောင့်
 အထက်-အောက်မြန်မာပြည် ကုန်သွယ်ရေးပျက်ပြားခဲ့လျှင် သီပေါမင်း၏တာဝန်သာ
 ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။ ထိုစာ မန္တလေးသို့ ရောက်သွားသည့်အခါတွင်
 တင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် စုပုရားလတ်တို့အတွက် တအားတက်သွားသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး
 နှင့် စုပုရားလတ်တို့မှာ လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများမှ အကျိုးစီးပွား ပြစ်ထွန်းနေသော
 ရေမှောင်မင်းသား၏အစုကို ဆန့်ကျင်နေကြသူများဖြစ်သည်။

(၃၂)

ကင်းဝန်မင်းကြီး ဩဇာကျဆင်းလာခြင်း

၁၈၈၀-ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၄-ရက်နေ့တွင် သရက်ဖြူသို့ ထွက်ခွာသွားသော မြောင်လှ ဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ဇြိတ်သျှတို့နှင့် ဘာမျှအလုပ်မဖြစ်ဘဲ ပြန်လာ ခဲ့ရသည်။ ထိုမတိုင်မီကတည်းကပင်လျှင် ဇြိတ်သျှတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မည်မဟုတ်ဟု မန္တလေးအစိုးရက ယုံကြည်လာခဲ့သည်။ ဇြိတ်သျှ၏ အန္တရာယ်မရှိတော့သည်နှင့် ရှေးကင်းမင်းသား၊ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် လှေသင်းအတွင်းဝန်တို့ ခေါင်းဆောင်သည့် အစဉ်အလာတို့ကားသည် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးတွင် ကျွမ်းကျင်သော ကင်းဝန်မင်းကြီး၏အရည်အချင်းများကို အသုံးပြုရန် မလိုတော့ပြီ။ ဤတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး သည် အလိုလို ဘေးသို့ ရောက်သွားတော့သည်။

ကင်းဝန်၏ ဩဇာပေးမှီခိုရသည့်ကိစ္စတွင် အခြားအကြောင်းများလည်း ရှိသေး သည်။

တစ်ကြောင်းမှာ ၁၈၈၀-ခု၊ မတ်လ ၂၃-ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်း၏အစိုးရကို ဆက်ခံနိုင်မည့် ၆-လသားအရွယ်ရှိ သားတော်အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာ မင်းသားကလေး ချေးဖွားခဲ့သည့်အခါတွင် မန္တလေးမင်းဆက် ထူထောင်ရေးအတွက် စိတ်အေးခဲ့ရသည်။ မန္တလေးမင်းဆက် ထူထောင်ရေးအတွက် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များနှင့် အသင့်အမြတ် ဆက်ဆံလိုသည်။ တိုင်းပြည် တည်တည်ငြိမ်ငြိမ် ဖြစ်ချင်သည်။ သို့ရာတွင် သားတော် ကလေး ကွယ်လွန်သည့်အခါတွင်မူ မန္တလေးမင်းဆက် ထူထောင်ရေးစိတ်ကူးသည် ပျက်ပြယ်သွားခဲ့ပြီ။ သမီးတော်များမှာ ထီးနန်းအစိုးရအရာကို ဆက်ခံပိုင်ခွင့်မရှိကြ တော့။ သို့ဖြင့် မင်းသားကလေး ကွယ်လွန်သွားသည့်အတွက် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင်လည်း များစွာ ဂရုစိုက်စရာမလိုတော့။ ဤတွင် နိုင်ငံခြားရေးရာများကို ကျွမ်းကျင်သည့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အရေးပါမှုသည်လည်း လျော့နည်းသွားခဲ့ပြန်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးဩဇာ ပေးမှီခိုရသည့် နောက်အကြောင်းတစ်ကြောင်းမှာ သီပေါ မင်း၏ ကျွန်းမာရေးအခြေအနေ ယိုယွင်းပျက်ပြားလာသည့်အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

လည်း ပြုတ်ကျသွားကာ ထိုရာထူးကို တိုင်တားမင်းကြီးက ဆက်ခံလိုက်သည်။ ယခု အချိန်တွင် တိုင်တားမင်းကြီးသည် အမြောက်တပ်၊ မြင်းတပ်နှင့် ဆင်တပ်တို့၏ ဦးစီးချုပ်ဖြစ်နေပြီး၊ လှေသင်းအတွင်းဝန်မှာ စစ်လှေများ၏ တပ်မှူး (ရေတပ်ဦးစီးချုပ်)အဖြစ် ဆက်လက် ရှိနေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးမှာ ဘာမျှအာဏာမရှိသော နန်းရင်းဝန်နှင့် လူတော်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ်သာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ သို့အလုပ်မှာ အိန္ဒိယအစိုးရသို့ ပေးပို့သည့် စာချွန်များကို လက်မှတ်ထိုးရုံမျှသာ ရှိတော့သည်။

ရေကောင်းမင်းသား

၁၈၈၀-ခု ဩဂုတ်လထဲတွင် ရေကောင်းမင်းသား၏လက်ထဲသို့ အာဏာအပြည့်အဝ ဆရာကသွားစေသည့် အဖြစ်အပျက်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ဦးကီတ္တိ ဆိုသည့် ရဟန်းတစ်ပါးအား ဓားမြှောင်တစ်လက်ဖြင့် ဘုရင့်ခန်းဆောင် အနီးတွင် ဖမ်းဆီးရမိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ရေကောင်းမင်းသား၏ရန်သူများကမူ ရေကောင်းမင်းသားသည် ဦးကီတ္တိ၏လက်ထဲသို့ ဓားမြှောင်တစ်ချောင်းထည့်ပြီး ဦးကီတ္တိအား လူဝတ်လဲစေကာ ဘုရင့်ကို လုပ်ကြံရန် ကြံစည်မိပါသည်ဟု ဝန်ခံအောင် နှိပ်စက်ညှင်းပန်းခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဦးကီတ္တိကို လူဝတ်လဲစေကာ ထိုနေ့ညမှာပင် ကွပ်မျက်လိုက်သည်။ ထိုစဉ်က စုဖုရားလတ်မှာ သမီးတော်ကြီးကို ဖွားမြင်ပြီးစဖြစ်သည်။ စုဖုရားလတ်သည် သူ့ကြင်ယာတော်အပေါ်တွင် သစ္စာရှိစွာ အကာအကွယ်ပေးခဲ့သော ရေကောင်းမင်းသားအား များစွာ စိတ်ချယုံကြည်၍သွားသည်။

သို့ရာတွင် စုဖုရားလတ်သည် သူ၏အဖျိုတော် မက်တီကာလိုဂီရီဒီ အိတ်ထရန်နှင့် မန္တလေးရှိ ဗရင်ဂျီ မယ်သီလရှင်များ၏ သတင်းပေးချက်အရ ရေကောင်းမင်းသားကိုယ်လုပ်တော်အများအပြားနှင့် ရွပ်ပွေနေပုံကို မနှစ်သက်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ ရေကောင်းမင်းသားသည် သူ့ကိုယ်လုပ်တော်များ၏ အခန်းတိုင်းတွင် လျှပ်စစ်ခေါင်းလောင်းတစ်လုံးစီ တပ်ထားပြီး အလိုရှိသည့် ကိုယ်လုပ်တော်ကို လျှပ်စစ်ခေါင်းလောင်း နှိပ်၍ ခေါ်သည်ဆိုသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ရေကောင်းမင်းသားသည် ကိုယ်လုပ်တော်များအားလုံးကို ခေါင်းလောင်းများနှိပ်၍ တစ်ပြိုင်နက်တည်း ခေါ်သဖြင့် ကိုယ်လုပ်တော်များမှာ သူ့ခန်းဆောင်သို့ သူ့ထက်ငါ အလျင်ဦးအောင် မြေလာကြရသည်ဟု ဆိုသည်။ ရေကောင်းမင်းသား အပျော်ကျူးသည့်တိုင် စုဖုရားလတ်သည် သီပေါမင်းအပေါ်တွင် သစ္စာရှိသည်ဟု ယုံကြည်သဖြင့် ရေကောင်းမင်းသားကို အားထားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ရေကောင်းမင်းသားသည် သီပေါအား ကိုယ်လုပ်တော်များ ရှာပေးလာခဲ့သည်တိုင် စုဖုရားလတ်သည် မိမိဩဇာ ကျဆင်းကာ ရေကောင်းမင်းသား ဩဇာ လွှမ်းမိုးလာမည်ကို စိုးရိမ်စပြုလာသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ စုဖုရားလတ်သည် ရေကောင်းအပေါ်တွင် သင်္ကာမကင်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ရေကောင်းမင်းသားသည် သီပေါ၏ကိုယ်လုပ်တော်အဖြစ် လှပချောမောသော အသက် ၁၇-နှစ်အရွယ်ရှိ မိခင်ကြီး ဆိုသည့် မိန်းကလေးတစ်ယောက်ကို တွေ့လာခဲ့

သည်။ မိခင်ကြီးမှာ ဆွေကြီးမျိုးကြီးထဲမှဖြစ်ပြီး နောင်တွင် ဒိုင်းခင်ခင်ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည်။ ဒိုင်းခင်ခင်သည် ဒိုင်းခင်ခင်ကြီးရေးဝန်ကြီး ခန်းပတ်မင်းကြီး၏မြေး၊ ပုဂံအတွင်းဝန်၏တူမနှင့် ဓာတ်သတ္တုနှင့် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဌာနဝန်ကြီး ကန့်အတွင်းဝန်၏သမီးဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းသည် ဇုပုရားလတ်၏ဒေါသကို ကြောက်သဖြင့် ဒိုင်းခင်ခင်နှင့် တိတ်တဆိတ် ဆက်ဆံကြရသည်တွင် ထိုကိစ္စသည် နန်းတော်တွင်းတွင် ရယ်မောပြောစရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဇုပုရားလတ်အား ဘေးဖယ်ကာ သူ့နေရာတွင် ဒိုင်းခင်ခင်ကိုထားရန် အကြံအစည်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုအကြံအစည်ကို ခေါင်းဆောင်သူမှာ ရနောင်မင်းသားနှင့် ဒိုင်းခင်ခင်၏ ဆွေမျိုးများဖြစ်ကြသည်။ ထိုအကြံတွင် ပါဝင်သည့် အခြားသူများမှာ ရနောင်မင်းသား၏ညီတော် ပင်းသားမင်းသား၊ တောင်သမန်လယ်စား မောင်ပေငယ်၊ အက္ခပတ်မြင်းဝန်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တွဲတော်၍ ရနောင်မင်းသားနှင့်အတူ ဝါဂွမ်းဖက်စပ် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းကို လုပ်နေသော ရွှေလောင်းပွဲနင်းလည်း ပါဝင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အချို့က ထိုအကြံအစည်ထဲတွင် တိုင်းတာလည်း ပါသူဟု ဆိုကြပြီး အချို့ကမူ တိုင်းတာသည် ရနောင်မင်းသားဘက်မှလည်းကောင်း၊ ဇုပုရားလတ်ဘက်မှလည်းကောင်း ပါဝင်ခြင်းမရှိဘဲ လက်ရှောင်နေသည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ လှေသင်းအတွင်းဝန်မှာ ဇုပုရားလတ်ဘက်မှဖြစ်သည်။

ထိုအချိန် ၁၈၈၁-ခု ဧပြီလတွင် ဇုပုရားလတ်မှာ တတိယသမီးတော်ကို ကိုယ်ဝန်ဆောင်ထား၍ နေ့စေ့လစေ့ကြီးဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းမှာ ရာဇဝါသိက်ခံရမည် ဖြစ်ရာ ဇုပုရားလတ်ကလည်း ထိုဘိသိက်ခံပွဲကို ကျင်းပရန် သဘောတူသည်။ ဘိသိက်မခံမီတွင် သီပေါမင်းအား ၇-ရက် ဥပုသ်စောင့်စေချင်သည်။ သူကိုယ်တိုင်လည်း ဘုရင်နှင့် အတူတွဲ၍ ဘိသိက်ခံရမည်ဖြစ်သဖြင့် ဥပုသ်စောင့်မည်ဟု သဘောတူသည်။

သို့ဖြင့် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ ဘိသိက်မခံမီ ဥပုသ်စောင့်ရန်အတွက် တောင်ဥယျာဉ်တော်အနီးတွင် သစ်သားတွဲ ဥပုသ်ဆောင်နှစ်ဆောင်ကို ဆောက်လုပ်စေသည်။ ထိုသို့ ဥပုသ် ၇-ရက်စောင့်နေသည့် ဥယျာဉ်တော်အတွင်းတွင် သီပေါမင်းနှင့် ဇုပုရားလတ်တို့ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတွေ့ဘဲ ဧကစာကျင့်ရန် သဘောတူကြသည်။ မည်သည့်နန်းတွင်းသားမျှ အနီးသို့မလာရ။ မည်သည့် အစေတော်၊ အခြွေအရံမျှ အပါးသို့ မလာရ။ ဇုပုရားလတ် သဘောတူလိုက်သည်။ နန်းတော်ထဲတွင်မူ ဇုပုရားလတ်သည် နောက်တစ်ကြိမ် အနှပ်ခံရပြန်ပြီဟုပြောကာ ရယ်သွမ်းသွေးနေကြသည်။

ထိုအချိန်က သီပေါမင်းသည် တောင်ဥယျာဉ်တော်အတွင်းက ဥပုသ်ဆောင်တွင် မရှိဘဲ ဒိုင်းခင်ခင်နှင့် ပျော်ဖြူးနေသည်။ သူ့လှပသောမျိုးဖြစ်ကြသော ရနောင်မင်းသား၊ ပင်းသားမင်းသား၊ တောင်သမန်လယ်စားနှင့် အက္ခပတ်မြင်းဝန်တို့က အားပေးအားမြှောက် ပြုကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ဇုပုရားလတ်မှာမူ ထိုအကြောင်းများကို ဘာမျှမသိ။ ၁၈၈၁-ခုနှစ် ဇူလိုင်လထဲတွင် သမီးတော်တစ်ပါးကို မွေးဖွားသည်။ ထိုအချိန်တွင် သီပေါမင်းက သူ့မိဖုရားသစ် ဒိုင်းခင်ခင်အကြောင်းကို ဇုပုရားလတ်ကို ဖွင့်ပြောသည်။ ဇုပုရားလတ်မှာ

တောင် မွေးဖွားခြင်းမရှိသဖြင့် ထီးနန်းအရိုက်အရာကို ဆက်ခံပေးရန် သားတော်
ငါ့လေးတစ်ပါး လိုသည့်အတွက် ဒိုင်းခင်ခင်ကို မိဖုရားခေါင်ကြီးအရာ မြှောက်လိုကြောင်း
ငြင်း ပွင့်ပြောသည်။

စုဖုရားလတ်အဖို့ ယမ်းပုံမီးကျသည့်နှယ်ရှိသည်။ ရဲနောင်မင်းသားက သီပေါ
မင်းအား ယောက်ျားပီသရန် မြှောက်ပေးသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဤတွင် သီပေါမင်းသည်
ငါ့ကို ခွဲကိုင်ကာ စုဖုရားလတ်ကို လှဖြင့် လိုက်ထိုးသည်။ စုဖုရားလတ်က မယ်တော်
အဆောင်ထဲ ဝင်ပြေးပြီး တံခါးပိတ်ထားသဖြင့် သက်သာရာ ရတော့သည်။ ဤတွင်
စုဖုရားလတ်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တစ်ရိုက်တည်းဖြစ်သော မယ်တော်၏စကားကို
အော်ခံကာ တစ်ဖက်သို့ တိမ်းညွတ်သွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့၏ ရန်ပွဲသည် တစ်တိုင်းပြည်လုံး ဥက္ကောငေးယူဖြစ်နေသည်။
ဤတွင် အိန္ဒိယသတင်းစာများကလည်း ထိုအကြောင်းကို တစမ်းတနား ရေးကြသည်။
၁၈၈၁-ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇-ရက်နေ့ထုတ် ကာလကတ္တား ဓဘိတ်စမင်း သတင်းစာ
အဆိုလျှင် စုဖုရားလတ်က ကွာရှင်းခွင့်တောင်းကြောင်း၊ သီပေါမင်းမှာလည်း ဘုန်းကြီး
အဘွားသို့သွား၍ တရားအားထုတ်ရန် ပြင်ဆင်လျှက်ရှိကြောင်းဖြင့် ရေးသည်။ နောက်
ငါ့ပတ်အကြာတွင် ဓဘိတ်စမင်းသတင်းစာက ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ ပြန်လည်
ငြိမ်းမြတ်သွားပြီဖြစ်ကြောင်းနှင့် သတင်းပေးသည်။

၁၈၈၁-ခု နှစ်ကုန်ခါနီးတွင် သီပေါမင်းသည် ကျန်းမာရေးအခြေအနေ ဆိုးလာ
ပြန်သည်။ ထိုအခါ၌ကား ကင်းဝန်မင်းကြီးပေးသော အကြံဉာဏ်တို့ကို လုံးဝလက်ခံ
ခြင်းမရှိတော့ပြီ။

၁၈၈၁-ခု ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လောဒီရစ်ပွန် ရန်ကုန်သို့
အရောက် လည်ပတ်ခါနီးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက လျှို့ဝှက်သံတမန်တစ်ဦးကို
အဖွဲ့ကုန်သို့ လွှတ်လိုက်သည်။ ထိုသံတမန်အား ရစ်ပွန်ရန်ကုန်မှ ထွက်ခွာပြီး တစ်ရက်
အတွင်း အချိန်ကိုက် အရောက်သွားရန် ညွှန်ကြားလိုက်သည်။

ဤသို့လုပ်ရခြင်းမှာ အခြားကြောင့်မဟုတ်။ ရစ်ပွန်က မိမိလွှတ်လိုက်သော
သံတမန်ကို လက်ခံတွေ့ဆုံရန် ငြင်းဆိုလျှင် ဣန္ဒြေပျက်မည်စိုးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။
သံတမန်ဦးကြည် ရန်ကုန်သို့ရောက်သွားသည့်အခါတွင် ဘုရင်ခံချုပ်ကို မတွေ့ရတော့။
သံတမန် ဦးကြည်က မိမိနှင့် ဘုရင်ခံချုပ် လှဲသွားသည့်အတွက် အံ့ဩဟန်ပြုကာ
ဥပုသေးအစိုးရသည် အရေးကြီးသည့် ပြဿနာများနှင့်ပတ်သက်၍ ဓရေပင်ဆွေးနွေးပွဲများ
ဖွဲ့လုပ်ရန် ဆန္ဒရှိကြောင်းဖြင့် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်ကို ပြောပြသည်။
ဘားနတ်က ထိုအကြောင်းကို စနစ်ကျကျလေ့ထဲတွင် အိန္ဒိယသို့ သံကြီးဖြင့် သတင်းပေးပို့
ခဲ့သည်။

(၃၃)

ရနောင်မင်းသား၏ ကျဆုံးခန်း

ဘုရင်၏လက်ဝါးကြီးအုပ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်က ကန့်ကွက်သည့်စာ ပို့လိုက်သည့်အခါတွင် မန္တလေး နန်းတော်ထဲရှိ များကြီးမတ်ရာများသည် ဗြိတိသျှတို့၏ ခြေလှမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ရိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ မိမိတို့အနေဖြင့် ဘုရင်လက်ဝါးကြီးအုပ်စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကို ဖျက်သိမ်းသင့်ကြောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံကြားတွင် ရှိနေသော ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရေးအတွက် ဆင်းမလားသို့ မြန်မာအစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို စေလွှတ်သင့်ကြောင်းဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးက စုပုရားလတ်နှင့် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ကို တင်ပြအကြံပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့မလုပ်နိုင်ခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့က အထက်မြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မည် အလားအလာများ ရှိနိုင်သည်ဟုလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီးက ထောက်ပြခဲ့သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် စုပုရားလတ်တို့ ပေါင်းမိသွားပြီဆိုသည့်အခါတွင် တိုင်တား မင်းကြီးသည်လည်း တိတ်တဆိတ် ပြောင်းသွားခဲ့လေသည်။ အမှန်အားဖြင့် တိုင်တား မင်းကြီးသည် အကျိုးအမြတ်ကို မျှော်ကိုးကာ ရနောင်မင်းသား၏ အစုကို တိတ်တဆိတ် ထောက်ခံခဲ့သည်။ သီပေါဘုရင်သည် ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ မိပုရားလေးပါး မြှောက်သင့် ကြောင်း၊ ဒိုင်းခင်ခင်ကိုလည်း မိပုရားအရာ မြှောက်သင့်ကြောင်းဖြင့် တိုက်တွန်းနေသော ရနောင်မင်းသား၏ အယူအဆကို တိတ်တဆိတ် ထောက်ခံခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ယခုမှ သီပေါမင်းသည် ရနောင်မင်းသား၏ သြဇာအောက်တွင် လုံးဝရောက်ရှိနေပြီဖြစ်သဖြင့် မိမိ၏အာဏာ တည်မြဲရေးအတွက် လုံခြုံမှုမရှိတော့သည်ကို တွေ့လာရကာ ထိုသို့ ဘက်ပြောင်းသွားခြင်းဖြစ်သည်။ နန်းတော်ထဲတွင် စုပုရားလတ်၏ သြဇာကလည်း ကြီးမြဲ ကြီးနေသည့်အခါတွင် တိုင်တားမင်းကြီးသည် ရနောင်မင်းသား၏အုပ်စုနှင့် ပူးနေ၍ မဖြစ်တော့ကြောင်းကို သဘောပေါက်လာပုံရသည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် စုပုရားလတ်က ရနောင်မင်းသားသည် သူ့အား ဘုရင် အဖြစ်မှဖြုတ်ချရန် ကြံစည်နေကြောင်းဖြင့် သီပေါမင်းအား သတိပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သီပေါသည် စုပုရားလတ်၏စကားကို လက်ခံခြင်းမရှိ။ နောက်ရက် အနည်းငယ်ကြာ

ဖြစ်သည့် ၁၈၈၂-ခု၊ ဇန်နဝါရီလလယ်တွင် သီပေါဘုရင်သည် လှည့်လည် စုနည်းနာချီ နန်းတော်မှ မြို့တွင်းသို့ ထွက်တော်မူသည်။ သီပေါမင်းသည် သူ့နန်းသက်အတွင်းတွင် မြို့တွင်းသို့ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်သာ ထွက်ဖူးသည်ဟု မှတ်တမ်းများက ဖော်ပြကြသည်။ ၁၈၈၆-ခု၊ ဩဂုတ်လ ၂-ရက်နေ့က မင်းတုန်းမင်း နန်းတော်မှထွက်စဉ် မြင်ကွန်း မြင်းခုံတိုင်မင်းသားတို့၏ လုပ်ကြံမှုပြီးသည့်နောက်မှစ၍ သီပေါမင်းသည် ထိုအဖြစ်မျိုး ဧရာဝတီကွင်းလိုသဖြင့် နန်းတော်ထဲမှ ထွက်လေ့မရှိဟု မှတ်တမ်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။

သီပေါမင်း မြို့တွင်းသို့ လှည့်လည်သည့်အခါတွင် ရွှေမြို့တော်အရေကြီးသည် အချက်အချာနေရာများ၌ အများပြည်သူတို့၏ နှစ်နာချက်များကို တိုင်တန်းနိုင်စွမ်း တင်လျှောက်စာများ ထည့်ရန် စာသေတ္တာများကို ထောင်ပေးသည်။ ယင်းတင်လျှောက် စာများအနက် ရနောင်မင်းသားနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်တားစာများမှာ အများဆုံးဖြစ်သည်။ တစ်စောင်မှာမူ 'ကျနစွာ ရေးထားသည့် တိုင်တားစာတစ်စောင်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုအထဲတွင် လက်ဝါးကြီးအုပ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကြောင့် ကုန်သည်များ ထိခိုက်နစ်နာမှု အစိုးရထံများ ဖွင့်လှစ်သဖြင့် တိုင်းသူပြည်သားတို့ စီးပွားရေး ပျက်စီးယိုယွင်းထွ် ဆင်းရဲသားများအပေါ်တွင် ရနောင်မင်းသား၏ အစုက နှိပ်စက်ကလွန်ပုံတို့ကို အကန့် တဝင့် ရေးသားထားသည်။ ထိုလျှောက်တင်စာမှာ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လက်ချက်ဖြစ် သည်ဟု အချို့က ဆိုကြပြီး၊ ထိုစာကြောင့် ဘုရင် များစွာစိတ်ထိခိုက်ခြင်း ဖြစ်ရသည်။ မှတ်တမ်းတစ်ခု ဖော်ပြသည်။

ထိုလျှောက်တင်စာကြောင့် သီပေါမင်းသည် ရနောင်မင်းသားအပေါ်တွင် များစွာ အယုံအကြည် လျော့ပါးသွားသည်။ ထိုစဉ်က မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အီတလီကောင်းစေတီ အနီး၁ရေခန့်၏အဆိုအရ ထိုလျှောက်လွှာကြောင့် ရနောင်မင်းသားသည် မိမိရာဇာ ပြုတ်တော့မည်ကို များစွာ စိုးရိမ်ချောက်ချားလျက်ရှိသည်ဟု သိရသည်။ သူထင်သည့် အတိုင်းပင် ရက်များမကြာမီအတွင်းတွင် ရနောင်မင်းသားအား မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ခြေလျှင်တပ်သား ၁၂,၀၀၀ တို့ကို ကွပ်ကဲရသည့် သေနတ်ဝန်အဖြစ်မှ ပြုတ်ချလိုက်ပြီး သူ့နေရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ခန့်အပ်လိုက်သည်။ ထိုလုပ်ရပ်သည် တိုင်းသူပြည်သား များအကြိုက်ဖြစ်ပြီး၊ ပြည်တွင်းပုန်ကန်မှုတစ်ခုကို ဧရာဝတီကွင်းနိုင်ခဲ့သော လုပ်ရပ်ဖြစ်သည် ဟု နိုင်ငံခြားမှတ်တမ်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။

ပေဖော်ဝါရီလ ၉-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးရှိ သတင်းစုဆောင်းသူ ရောလင်ဆာ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်၏ အတွင်းဝန်ထံသို့ စာတစ်စောင် ရေးလိုက်ရာ၌ မြန်မာတို့သည် အိန္ဒိယပြည်သို့ မတ်လထဲတွင် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ စေလွှတ်ဖွယ်ရာ ရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။ စုဖုရားလတ်က ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ချစ်ကြည်တော် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သက်သက်အနေဖြင့် မလွှတ်ချင်။ နှစ်နိုင်ငံ ပြန်လည်ဆက်ဆံရေး ကောင်းမွန်ရန်နှင့် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံး ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်၍ အတွက်ပါ သွေးစေးစေလိုသော ဆန္ဒရှိသည်။ မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ ရှိနေလျှင် မိမိနှင့်တကွ ရနောင်မင်းသားကို ဆန့်ကျင်သောအုပ်စုအတွက် ဦး

လုံခြုံစိတ်ချရသည်ဟု ယူဆသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

မြန်မာအစိုးရသည် မန္တလေးရှိ ဘုရင့်လက်ဝါးကြီးအုပ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ အားလုံးကို ရုပ်ဆိုင်လိုင်စင်ဖြင့်ကြောင်း၊ ရန်ကုန်ရှိ သီပေါဘုရင်၏ ကိုယ်စားလှယ်က အကြောင်းကြားသည်ဟု ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်က ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀-ရက် နေ့တွင် အိန္ဒိယအစိုးရသို့ ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းများကို 'ဖျက်သိမ်းလိုက်သည်'ဟု မသုံးဘဲ 'ရုပ်ဆိုင်လိုင်စင်သည်' ဆိုသည်စကားကို ကောင်းစွာ မှတ်သားထားကြကာ မြန်မာတို့၏ အခြေအနေကို ဆောင်ကြည့်နေသည်။

မြန်မာတို့က လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းကို ဖျက်သိမ်းခြင်းမပြုဘဲ ရုပ်ဆိုင်ရုံမျှ ရုပ်ဆိုင်သည်မှာ အကြောင်းလေးချက်ရှိသည်ဟု ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ယူဆသည်။

ယင်းတို့မှာ

(၁) ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အစုသည် လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများကို 'ဖျက်သိမ်း' နိုင်လောက်အောင် အင်အားမရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်ပွယ်ရှိသည်။ လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းများ ရုပ်ဆိုင်ခဲ့လျှင် သီပေါအစိုးရတွင် ဝင်ငွေရင်းမြစ်တစ်ခု လျော့သွားမည်။ မတ်လတွင် သီပေါဘုရင်သည် ဝင်ငွေလျော့နည်းလာခဲ့သည့်အတွက် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းများအား တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပြန်လည် အကောင်အထည်ဖော်ရေး စဉ်းစားလာခဲ့သည် ကို ထောက်၍ ဤအချက်ကို သိနိုင်သည်။

(၂) ထိုအချိန်က ရွှေနန်းတော်တစ်ခုလုံးသည် မတ်လ ၇-ရက်နေ့တွင် ကျင်းပမည့် ဖြိုတော်သိမ်း အခမ်းအနားအတွက် ပြင်ဆင် အလုပ်များနေကြသည်။ ယင်းမှာ ၁၈၇၉-ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ကျင်းပခဲ့သော သီပေါဘုရင်၏ ရာဇဝါသေကသဘင်၏ နောက်ဆုံးအဆင့်ဖြစ်ပြီး ရှေးထုံးစံနှင့်အညီ ဖြိုတော်သိမ်း အခမ်းအနားကို ကျင်းပရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအခမ်းအနားကို မူလက ထို့ထက်စော၍ ကျင်းပရန်ဖြစ်သော်လည်း နန်းတော်ထဲမှထွက်လျှင် နန်းလှပွဲ၊ သို့မဟုတ် နန်းတွင်း အာဇာနည်ပွဲပေါ်မည် ခိုးသည့်အတွက် ယခုမှ ကျင်းပရခြင်း ဖြစ်သည်။

(၃) နန်းတွင်းမှ အကြီးအကဲများသည် ရနောင်မင်းသားအစုက အုပ်စီးလုပ်ကိုင် နေသည့် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းများကို ရုပ်ဆိုင်ကာ ထိုနေရာတွင် သူတို့ကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက် လုပ်ကိုင်လိုကြသည်။ ထိုအထဲတွင် စုပုရားလတ်လည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။ စုပုရားလတ်သည် လက်ဝါးကြီးအုပ်လုပ်ငန်းများကို သူ့လူဖြစ်သောထန်းလျက် လက်ဝါး ကြီးအုပ်လုပ်ငန်းလုပ်သူ ကိုစက်ကြည်ကို ပေးလိုသည်။ ကိုစက်ကြည်၏ဇနီးမှာ စုပုရား လတ်၏ လူယုံတော်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

(၄) လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းများကို ချက်ချင်းဖျက်သိမ်းခြင်း မပြုသေးသည့် အခြားအကြောင်းတစ်ရပ်မှာ ရနောင်မင်းသား၏ ဩဇာသည် သီပေါမင်းအပေါ်တွင် အထိုက်အလျှောက် ရှိနေသေးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ မတ်လ ပထမနှစ်ပတ်အတွင်းတွင် သီပေါမင်းသည် ရနောင်မင်းသား၏ဘက်သို့ ပြန်၍ ယိမ်းသွားသည့် လက္ခဏာချက်များ

ပေါ်လာကာ အိန္ဒိယသို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ စေလွှတ်ရေး ကိစ္စမှာလည်း သောင်မင်း
ရေးမကျ ဖြစ်သွားခဲ့ပြန်သည်။

ဤသို့ဖြင့် ရနောင်မင်းသား၏ အစုသည် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများထဲတွင်
ဆက်လက် စွက်ဖက်လျက်ရှိသည်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အစုသည် ရနောင်မင်းသားအား
ဖမ်းဆီး၍ အကျဉ်းချရန် ဆုံးဖြတ်ရတော့သည်။ မိမိက လက်ဦးလျှင်ဦး၊ လက်မဦးလျှင်
အသတ်ခံရတော့မည်ကို ရနောင်မင်းသားကလည်း သိသည်။ ထို့ကြောင့် ရနောင်မင်းသား
သည် ကျူးထဲတွင် ကရဝိတ်ဖောင်တော်ဖြင့် မြို့သိမ်းပွဲအခမ်းအနား ကျင်းပမည့်
ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို လုပ်ကြံရန် စီစဉ်သည်။

သို့ရာတွင် ထိုအကြံအစည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး သိသွားသည်။ (အချို့က
မှတ်တမ်းဆရာတို့ကမူ ထိုအကြံအစည်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးဆင်သည့် ထောင်ချောင်း
(သို့မဟုတ်) ပရိယာယ်များသော စုဖုရားလတ်ဆင်သည့် ထောင်ချောက်လည်း ဖြစ်နိုင်သေး
ဟု ထင်ကြေးပေးကြသည်) ထိုအကြံအစည်ကို သိပေါမင်းအား လျှောက်တင်ကြသည့်
သီပေါမင်းက ရနောင်မင်းသားအား သူ့အစောင့်များကို ပြန်လွှတ်စေကာ အရှင်နှစ်ပါး
အတူ ကရဝိတ်ဖောင်တော်ပေါ်တွင် လိုက်လာရန်ခေါ်သည်။ ဤတွင် ရနောင်မင်းသားလည်း
မငြင်းတော့ဘဲ ဖောင်တော်ပေါ်တွင် လိုက်ပါသွားရသည်။ သို့ဖြင့် ရနောင်မင်းသား
နန်းတွင်း အာဏာသိမ်းရေး အကြံအစည်သည် ပျက်ပြားသွားခဲ့ရလေသည်။

မြို့တော်သိမ်းပွဲ အခမ်းအနားတွင်လည်း ဇန်နဝါရီလတွင် မြို့တွင်းသို့ ခရီးထွက်
ကကဲ့သို့ပင် တင်လျှောက်စာ၊ တိုင်ကြားစာများထည့်ရန် စာတိုက်များ ထောင်ပေးလာ
သည်။ လျှောက်တင်စာပေါင်း ၂၅၀၀-ရှိပြီး၊ ထိုလျှောက်တင်စာများကို သီပေါဘုရင်
တစ်ပတ်ကြာအောင် ပတ်ရသည်။ အများအားဖြင့် လျှောက်တင်စာများမှာ လက်မှတ်ရေး
ထားခြင်းမရှိသည့် ပစ်စာများ ဖြစ်နေသည်။ ထိုအထဲမှ စာ ၇-စောင်၊ ၈-စောင်
ရနောင်မင်းသားကို ဦးတည်တိုင်တန်းထားခြင်းဖြစ်ပြီး လျှောက်တင်စာ တစ်စောင်တွင်
လူပေါင်း ၃၇-ယောက် လက်မှတ် ရေးထိုးထားသည်။

ရနောင်မင်းသားအား စွဲဆိုထားသည့် လျှောက်တင်စာထဲတွင် ရနောင်မင်းသားသည်
မန္တလေး အနီးတဝိုက်တွင် ဓားပြဂိုဏ်းများကို မွေးထားပြီး၊ ထိုဂိုဏ်းများမှ ဝေစုများ
ရရှိနေကြောင်း၊ သီပေါဘုရင်ကို နန်းပြုတ်ချရန် ကြံစည်နေကြောင်း၊ သီပေါမင်း
ဘုရင်တံဆိပ်တော်ဖြစ်သည့် ဒေါင်းတံဆိပ်တော်ကို တရားမဝင် အသုံးပြုကာ (ယင်
သေဒဏ်ပေးနိုင်သည့် ပြစ်မှုဖြစ်သည်။) ဘုရင်မသိဘဲ၊ အရာရှိများကို ခန့်အပ်နေကြောင်း
သို့မဟုတ် သေဒဏ်ပေးနိုင်သည့် ပြစ်မှုဖြစ်သည်။) ဘုရင်မသိဘဲ၊ အရာရှိများကို ခန့်အပ်နေကြောင်း
သတ်ပစ်နေကြောင်း၊ တိုင်ကြားရာတွင် တကယ့်အခြေအနေမှန်ကို သီပေါမင်း မသိအောင်
ပုံကွယ်ကာ လိမ်ညာပြောဆိုနေကြောင်း စသည့် စွပ်စွဲချက်များ ဖြစ်သည်။

မတ်လ ၁၆-ရက်နေ့တွင် သီပေါမင်းသည် ရနောင်မင်းသားကို ရှေ့တော်
ဆင်ခေါ်ကာ ရနောင်မင်းသားသည် မိမိအပေါ်တွင် သစ္စာဖောက်ဖျက်နေကြောင်း
စွပ်စွဲပြောဆိုသည်။ ရနောင်မင်းသားက ဒူးတုပ်၍ထိုင်ကာ နောင်တော်သည် မိမိအား

ငံသယဖြစ်နေကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မိမိအား သတ်လိုက် သတ်နိုင်ကြောင်းဖြင့် နူးကပ်သည်။ သီပေါမင်းမှာ ရဲနောင်မင်းသားကို လွန်စွာ ဒေါသထွက်လျက်ရှိသဖြင့် နူးကပ်ကို မထိန်းနိုင်တော့ဘဲ လုံဖြင့် ထိုးမည်ပြုသည်။ လေညင်းအတွင်းဝန်က ဝင်ရောက် ချွန်မြေခြင်းပြုသဖြင့် ရဲနောင်မင်းသား အသက်မသေခြင်း ဖြစ်သည်။

ရဲနောင်မင်းသား၏ နောက်ဆုံး ဦးကျိုးသွားပုံနှင့် ပတ်သက်၍ မန္တလေးရှိ ငတင်းစုဆောင်းသူ ရောလင်းက ဤသို့ သတင်းပေးပို့သည်။

‘ရဲနောင်မင်းသားအား မြောက်ဘက်တံခါးမှစ၍ နန်းတော်တွင်းမှ ထုတ်သွားခဲ့ သည်။ ဤသည်မှာ သေရတော့မည့် နိမိတ်လက္ခဏာဖြစ်သည်။ အနီးတစ်ဝိုက်တွင် ငှက်အချို့ ဝိုင်းအုံ့ကာ အချို့က သူ့ကို ဆဲရေးတိုင်းထွာလျက်၊ အချို့က ကခုန်လျက် ဖြစ်သည်။ အကညှိတိုက်သို့ ရောက်သည့်အခါ၌ ရဲနောင်မင်းသားသည် အိပ်စင်တစ်လုံးပေါ် နေထိုင်နေသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေလှံစိုလ်က သူ့ကို ခုံတင်ပေါ်မှ ဆွဲချကာ ဖိနှိပ်ဖြင့် နှိပ်သည်။ ရဲနောင်မင်းသားသည် တစ်ပါးကျွန်ဟု ဆိုသည်။ ထို့နောက် နားမှ ငတောင်းကို ဆွဲဖြတ်လိုက်ရာ နားရွက်မှာ စုတ်ပြတ်သွားပြီး သွေးတွေ ယိုစီးကျလာတော့ သည်’ဟု ရေးခဲ့သည်။

ရဲနောင်မင်းသား၏ ညီတော်ဖြစ်သော ပင်းယမင်းသားကိုလည်း မတ္တရာတွင် ဖြိုကြည့်နေစဉ် ဖမ်းဆီးလိုက်သည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံရေးဝန်ကြီးဖြစ်သည့် ခန်းပတ်မင်းကြီး၊ ငှက်သားဖြစ်သည့် ဓာတ်သတ္တု ထုတ်လုပ်ရေးဌာနဝန်ကြီးနှင့် ပြည်သူ့လုပ်ငန်းဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီးဖြစ်သူ ကန့်အတွင်းဝန်ကတော်တို့ကိုလည်း ဖမ်းဆီးလိုက်သည်။ သူ့ဦးလေးဖြစ်သူ ဣအတွင်းဝန်၊ တောင်သမန်လယ်စား၊ အတ္တပတ်မြင်းဝန်၊ ကောင်းဟံဝန်၊ မင်းသမီးတစ်ဦး၊ ဗမာနန်း အပျိုတော်တစ်ဦးနှင့် အရာရှိအချို့တို့လည်း အဖမ်းခံကြရသည်။ မတ်လ ၁၈- ၁၉- ၁၉၀၄၊ ညနေ ၄းချက်တီးအချိန်တွင် သူတို့အားလုံး အကညှိတိုက်ထဲသို့ ရောက်ရှိသွားကာ ငတော်တစ်နေ့မနက်တွင် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းများ အားလုံးကို ဖျက်သိမ်းပစ်လိုက် သည်။

ရဲနောင်မင်းသားနှင့် သူ့ညီတော်တို့၏ စံအိမ်များမှ သေနတ်လက်နက် ၅၀၀- ၆၀၀၊ ဓားအစင်း ၁၀၀၀-နှင့် ဓားလွယ်များကိုလည်း သိမ်းဆည်းရမိသည်။ ထိုလက်နက် များကို မြေကြီးထဲမှလည်းကောင်း၊ အိမ်မိုးကြားထဲမှလည်းကောင်း ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ငွေသား ၈-သိန်းကျော်နှင့် အဖိုးများစွာ ထိုက်တန်သော စိန်ရွှေရတနာများ ထပ်လည်း သိမ်းဆည်းရမိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဤသည်တို့ကို မြင်သည့်အခါတွင် စူးရှားလတ်က ‘ငါတို့ အင်မတန် ချမ်းသာနေပါကလား’ဟု မြောကြောင်း အဆိုရှိသည်။ ရဲနောင်မင်းသား ညီနောင်နှစ်ဦးတို့၏ ကြွေးရှင်များကို ဆင်ခေါ်ပြီး၊ သူတို့ ကြွေးစာရင်း များကို တင်သွင်းစေသည်။

ရဲနောင်မင်းသား၏ လုပ်ရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ သူ့ကို မပြောကောင်းလားဟု ဆိုကာ စုပုရှားလတ် ဗရင်ချို သီလရှင်များကို အပြစ်တင်သည်။ သူ့လက်ခွဲ လူယုတော် ‘ဘုလားမ’များအနက်၊ မက်တီကာလိုဂရိဒီအန်ထရမ် တစ်ယောက်သာလျှင် သူ့ကို

သတင်းစုံ လျှောက်တင်သည်ဟု စုပုရားလတ်က ပြောခဲ့သည်။ စုပုရားလတ်၏ ခေမိုင်းချက်အရ မက်တီကာလိုဂီဒီသည် ထိုစဉ်က နန်းတွင်းရေးများကို ရေးသားကာ ရန်ကုန်မှ ထုတ်ဝေသော 'ရန်ကုန်ဂေဇက်' သတင်းစာသို့ ပေးပို့ခဲ့လေသည်။

ရနောင်မင်းသားကို စစ်ဆေးသည့်အခါတွင် သီပေါမင်းအားနန်းချ၍ သူ့နေရာတွင် မိမိက နန်းတက်ပြီး ဒိုင်းခင်ခင်ကို မိပုရားခေါင်ကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ရန် ကြံစည်ခဲ့ကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုချက်ပေးသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းမှာ စိတ်လွယ်သူဖြစ်ရာ အတန်ကြာသည့်အခါတွင် ရနောင်အပေါ်ခွဲထားသည့် ခွဲချက်များသည် ဟုတ်မှ ဟုတ်ပါ၏လောဟု သံသယ ဖြစ်လာခဲ့လေပြီ။ ထို့ကြောင့် မတ်လ ၂၀-ရက်နေ့တွင် စုပုရားလတ်၏ အမိန့်ဖြင့် ရနောင်မင်းသားအား လည်မျိုကို တုတ်ဖြင့် ရိုက်သတ်စေကာ အလောင်းကို ဖျာတစ်ချပ်ဖြင့် လိပ်ပြီး အရက်မူးနေသည့် ပါးကွက်အာဏာသားလေးဦးက ညအချိန်တွင် သုသာန်သို့ထုတ်၍ မြုပ်နှံသည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ထို့နောက်၌ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအရာသို့ ပြန်ရောက်လာကာ ကင်းဝန်မင်းကြီး စီစဉ်ထားသည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ၁၈၈၂-ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂-ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယပြည် ဆင်းမလာပြီ။ သို့ ထွက်ခွာလာခဲ့လေသတည်း။

နှင်းပုံးသော ဆင်းမလားသို့

အတွင်းဝန် ကျောက်မြောင်းမြို့စားသည် 'ရတနာယာဉ်ပျံ' သင်္ဘောဦးခန်းမှနေ၍ ကမ်း
ဆီမှ လူများကို လက်ပြန်တံဆက်နေသည်။ ကမ်းပေါ်တွင် ရွှေနန်းတော်မှ မြန်မာ
အရာရှိကြီးများ၊ ဆွေမျိုးသားချင်းများ၊ မန္တလေးရှိ နိုင်ငံခြားသား ကုန်သည်ကြီးများက
သူတို့သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ဂေါဝန်ဆိပ်ကမ်းသို့ လိုက်လံပို့ဆောင်ကြသည်။

ထိုနေ့မှာ ၁၈၈၂-ခု၊ ဧပြီလ ၂-ရက်နေ့ ဖြစ်သည်။

အတွင်းဝန် ကျောက်မြောင်းမြို့စားသည် သူတို့ကို လက်ပြန်တံဆက်နေရာမှ
ဘောင်းကင်ကို တစ်ချက် လှမ်းကြည့်လိုက်သည်။ အနောက်ဘက် ကောင်းကင်တွင်
ခဲတိမ် တစ်စုစစ်စ အုံ့ဆိုင်းနေသည်ကို မြင်ရ၏။ နောင်တန်ခူးလဖြစ်သဖြင့် တပေါင်း
ဘန်ခူး မိုးသားကျူး ဆိုသကဲ့သို့ ကောင်းကင်တွင် မိုးတိမ်တို့ကို မြင်ရပြေပြေ။ အိမ်သူ
သက်ထားကမူ မိုးတိမ်ဖြူ၍ လေရူးထသော သည်လို ရာသီမျိုးတွင် ပင်လယ်ခရီးကို
မသွားစေချင်ပါ။ လမ်းတွင် မိုးသက်မုန်တိုင်းတို့ မိမှာကို စိုးရိမ်သည်။ ရာသီဥတုဆိုးနှင့်
ကြုံမည်ကို စိုးရိမ်သည်။

အတွင်းဝန် ကျောက်မြောင်းမြို့စားသည် မိုးသားတိမ်တိုက်တို့ကို မစိုးရိမ်။
လေပြင်းကိုလည်း မစိုးရိမ်။ ဆိုရွားသော ရာသီဥတုကို မစိုးရိမ်။ ပင်လယ်ခရီးများစွာကို
သူ သွားခဲ့ဖူးပေါင်း များလှပြီ။

သူ စိုးရိမ်သည်မှာ ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော်ထဲက ရာသီဥတု မဟုတ်။ 'အိန္ဒိယ
သမုဒ္ဒရာထဲမှ လေပြင်းမဟုတ်။

သူ စိုးရိမ်သည်မှာ ဗြိတိသျှနှင့် မြန်မာတို့၏ ဆက်ဆံရေးအကြားတွင်ရှိသည့်
နိုင်ငံရေး ရာသီဥတု ဖြစ်လေသည်။ ထိုနှစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးကောင်းကင်တွင် မည်းညိုစ
ပြနေသော တိမ်တိုက်တစ်မျိုးကို သူ မြင်သည်။ ထိုတိမ်တိုက်တို့သည် အုံ့ဆိုင်းထူထပ်လာကာ
ရာသီဥတု ဆိုရွားလာမည်ကို သူ စိုးရိမ်သည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ လန်ဒန်ရှိ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ရုံးသည် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်
အဖွဲ့နှင့် ငေစပ်ဆွေးနွေးမည့် အချက်များကို သတ်မှတ်နေသည်။ ဆွေးနွေးပွဲတွင်

ဗြိတိသျှတို့က တင်ပြမည့်အချက်မှာ ခါတိုင်း တင်ပြနေကျ အချက်နှစ်ချက် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ အိန္ဒိယပြည် အရှေ့ဘက်နယ်စပ်တစ်လျှောက်တွင် ဆူပူထကြွမှုများ မပေါ်ပေါက်အောင် အာမခံချက်ပေးရန်နှင့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများ၏ အသက်နှင့် ပိုင်ခွင့်များကို အာမခံချက်ပေးရန်တို့ ဖြစ်သည်။

ထိုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၂၆-ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်ရှိ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် လော့ဒ်ဟာတင်တန်က မြန်မာပြည်နှင့် ပတ်သက်သော လျှို့ဝှက် မှာကြားလွှာတစ်စောင်ကို အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ထံ ပို့ခဲ့သေးသည်။ ထိုမှာကြားလွှာကို ရေးဆွဲသူမှာ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ရုံးနိုင်ငံရေးနှင့် လျှို့ဝှက်ဌာနမှ ဗိုလ်မှူးကြီး အိုင်ဇက် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့ဘက်မှ အလျော့ပေးသည့်အနေဖြင့် မြန်မာဘုရင်ရှေ့မှောက်သို့ ဝင်ရောက်ရာတွင် ဖိနပ်ချွတ်၍ ဝင်သင့်ကြောင်း၊ ၁၈၇၅-၇၆ ခုနှစ်က အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်နော့ဟော့သည် ထိုအချက်ကို အလျော့မပေးဘဲ တင်းတင်းမာမာ ကိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ မိမိအနေဖြင့်ပင် ထိုကိစ္စကို အရေးတကြီး ထားမနေတော့ဘဲ အလျော့ပေးသင့်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရသည် လက်နက်ပြဿနာတွင်လည်း တရားမျှတစွာ ကိုင်တွယ်ခြင်းမရှိဘဲ မြန်မာပြည်အပေါ်တွင် တစ်ဖက်စီးနှင့် လုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ မိမိတို့သည် ၁၈၇၆-ခုနှစ် စာချုပ်ပါ လက်နက်နှင့် ပတ်သက်သော ပုဒ်မများ (ယင်းတို့ကို ဖိုက်ချီ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ဟု ခေါ်ကြသည်) ကို အသိအမှတ်ပြုရန် ငြင်းဆိုခဲ့ကြောင်း၊ ဤသို့ ငြင်းဆိုခဲ့ခြင်းသည် မတရားရာရောက်ကြောင်း၊ ထိုလက်နက်စာချုပ်အရ အမြောက်လုံးရေ ၁၀၀၊ ဓနိုက်ဒါရိုင်ဖယ် ၁၀,၀၀၀နှင့် တိုင်းထွားရေး လက်နက်များအား လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်များအဖြစ် သဘောမထားရန် မင်းတုန်းမင်းက တောင်းဆိုခဲ့ကြောင်း၊ ဤသည်တို့ကို ဗြိတိသျှတို့က လက်ခံရန် ငြင်းဆိုခဲ့ခြင်းသည် မှားယွင်းကြောင်း၊ ထိုသို့ ငြင်းဆိုခြင်းသည် မိမိတို့ဘက်မှ ကတိကို ဖောက်ဖျက်ရာရောက်ကြောင်း၊ မိမိအနေနှင့် ပြောရလျှင် မိမိတို့သည် မင်းတုန်းမင်းအား သူ့အထင်ကြီးမှုကို နှစ်သိမ့်ပေးရန်နှင့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုရရှိရန်အတွက် လက်နက်များနှင့် အမြောက်များကို ပေးသင့်ကြောင်းဖြင့် အိုင်ဇက်၏ လျှို့ဝှက် မှာကြားလွှာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ရနောင်မင်းသားကို ဖမ်းဆီးလိုက်သည့် မတ်လ ၁၆-ရက်နေ့ကလည်း မန္တလေးတွင် ရှိသည့် ဗြိတိသျှတို့၏ သတင်းစုဆောင်းသူ သင်္ဘောကိုယ်စားလှယ် ရောလင်းက ဆိုင်ရာသို့ အစီရင်ခံရာ၌ ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်၏ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ လာရောက်သည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ မင်းတုန်းဘုရင်လက်ထက်က ရှိခဲ့သော နှစ်နိုင်ငံ ဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်ထူထောင်ရန် ဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာတို့ဘက်မှ တင်ပြမည့် စာချုပ်ကြမ်းကို ဥရောပသို့ မကြာခဏ ရောက်ခဲ့သည့် အရာရှိတစ်ဦးက ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က အရေးတကြီးထား၍ တင်ပြမည့်အချက်မှာ သုံးလေးချက် ရှိမည် ယူဆရကြောင်း။

ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ပြင်းပြင်းထန်ထန် ငြင်းဆန်နေလျှင် မြန်မာတို့က ဖိနပ်ပြဿနာကို အလျော့ပေးလိုမည်ထင်ကြောင်း၊ ထိုကိစ္စတွင် အလျော့ပေးပြီး အခြားပြဿနာများကို

အမိအရ ကိုင်တွယ်မည်ထင်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ငြိတိသျှ သံတံအစောင့်ကို တပ်သားဦးရေ ငါးဆယ်ထက် ပိုထိန်းခွင့်ပြုရေး ကိစ္စကိုမူ မြန်မာတို့ဘက်က ငြင်းဆန်လိမ့်မည်ထင်ကြောင်း၊ ၁၉၂၆-ခုနှစ်က ချုပ်ဆိုခဲ့သော ရန္တပိုစာချုပ်ပါအချက်အတိုင်း ငါးဆယ်အထိသာ ခွင့်ပြုမည်ထင်ကြောင်း၊ လက်နက်များတင်သွင်းရေး ကိစ္စကိုမူ မန္တလေးသို့ လက်နက်များ လွှတ်လပ်စွာ တင်ပို့ခွင့်ပြုရန် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က အပြင်းအထန် တောင်းဆိုလိမ့်မည်ထင်ကြောင်း၊ နှစ်ဘက်အစိုးရတို့ ကသိကအောက်ဖြစ်နေသည့် မဏိပူရနယ်စပ် အငြင်းပွားမှု ကိစ္စမှာမူ ပြေလည်နိုင်ကြောင်းဖြင့် ရောလင်း၏ သတင်းပို့ချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဤသည်တို့မှာ အိန္ဒိယသမ္မတရဏ် တစ်ဖက်ကမ်းတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော နိုင်ငံရေး ရာသီဥတုဖြစ်သည်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ထိုရာသီဥတု အခြေအနေတစ်ခုလုံးကို မသိ။ သို့ရာတွင် ကောင်းကင်တွင် မိုးသားတိမ်တိုက်တို့ ညှို့ဆိုင်နေသည်ကိုမူ အကဲခတ်မိသည်။ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သို့ လိုက်ပါမည့်သူများမှာ အတွင်းဝန် ကျောက်မြောင်းမြို့စားမင်းကြီး သီရိမဟာ ဓေယျနန္ဒကျော်ထင်က သံကြီး၊ ဝန်ထောက်တော် ဝက်မစွတ်မြို့စားမင်းကြီးမင်းထင် မဟာမည်သူနှင့် ဝန်ထောက်တော် မင်းလှ မဟာစည်သူကျော်ထင်တို့က သံလတ်၊ စားရေးကြီး မဟာမင်းကျော်ရာဇာနှင့် မဟာမင်းလှ သံမယာတို့ကို သံငယ်ခန့်ထားပြီးလျှင် လက်သုံးတော်ကိုင် တောင်တစ်ရာငါးဆယ် သေနတ်စိုလ် မြင်စိုင်းမြို့စားမဟာမင်းလှမင်းခေါင် သီဟသူတို့ ပါဝင်ကြသည်ဟု ကုန်းဘောင်ဆက် ရာဇဝင်ဆရာက မှတ်တမ်းတင်သည်။

သံအဖွဲ့သည် ဗေဒင်ဟူးရားတို့ ရွေးပေးသော နေ့ရက်ကို မင်္ဂလာအခါယူကာ ခရီးထွက်ခဲ့ကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ဧပြီလ ၁၄-ရက်နေ့တွင် ကာလကတ္တားသို့ ရောက်ပြီး၊ ဧပြီလ ၃၀-ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ရုံးစိုက်ရာ ဆင်းမလားမြို့သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ သူတို့ကို သရက်မြို့၊ လက်ထောက် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ်မှ ခွင့်ယူထားသော မစ္စတာ ပီးလ်ချားက လာရောက်ကြိုဆိုသည်။

သံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်မှာ တိုင်တာမင်းကြီး၏ သမက်ဖြစ်သူ ဖန်ချက်ဝန်ထောက် ဖြစ်သည်။ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ပြင်သစ်တက္ကသိုလ်များမှ ဘွဲ့ရခဲ့ပြီး ပြင်သစ်ပြည်နှင့် ဥရောပတိုက်တွင် ဆယ်နှစ် နေခဲ့ဖူးသည်။ ပြင်သစ်စကားကို ကောင်းမွန်စွာ ပြောနိုင်ပြီး၊ အင်္ဂလိပ်စကားကိုလည်း အသင့်အတင့် ပြောနိုင်သည်။ ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်ဟူသော ဘွဲ့ဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးအောက်တွင် လက်ထောက်နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးအဖြစ် အမှုထမ်းလျက်ရှိသည်။

သံအဖွဲ့ ဒုတိယခေါင်းဆောင်မှာ သံချက်ဝန်ထောက် ဖြစ်သည်။ သူသည် အင်္ဂလန်ပြည် ဝူးလ်ဝစ်ကျောင်းတွင် ပညာသင်ကြားခဲ့ပြီး၊ အင်္ဂလိပ်စကားနှင့် ပြင်သစ်စကားကို ရေလည်စွာ ပြောနိုင်သည်။ တတိယအဖွဲ့ဝင် တစ်ယောက်ဖြစ်သည့် ဝက်မစွတ်ဝန်ထောက်မှာ အထက်မြန်မာပြည် အပြင်ဘက်သို့ ရောက်ဖူးသူမဟုတ်။ သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ သစ္စာရှိသော လူယုံတော်ကြီး ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ယောက်မှာ

၁၈၇၉-၈၀တွင် ကာလကတ္တား၌ မြန်မာကောင်စစ်ဝန်အဖြစ် အမှုထမ်းသွားသော ဦးပေါ်ထွန်း ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ယောက်မှာလည်း မြန်မာပြည် အပြင်ဘက်သို့ မရောက်ဖူးသည့် စာရေးကြီး ဦးမြ ဖြစ်သည်။ နောက်ဆုံးတစ်ယောက်မှာ တောင်တစ်ရာ ငါးဆယ် သေနတ်ဗိုလ် (ဗိုလ်မှူးကြီး) တစ်ဦးဖြစ်ပြီး၊ တစ်ခါက ရနောင်မင်းသား၏ ဂိုဏ်းတွင် ပါဝင်ခဲ့ဖူးသူဟု အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်းများက ရေးကြသည်။

သံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက် ကျောက်မြောင်းမြို့ အတွင်းဝန်သည် ဗြိတိသျှတို့၏ လက်နက်အင်အားတို့ကို တောင်တစ်ရာငါးဆယ်ဗိုလ် သီစေလိုဟန်တူသည်။ ဤသည်နှင့် ပတ်သက်၍ သူတို့နှင့်အတူ လိုက်ပို့သူ ပီလ်ချားက ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်သည်။

'တောင်တစ်ရာငါးဆယ် သေနတ်ဗိုလ်မှာ ဘုရင်၏ အချစ်တော်ဖြစ်သဖြင့် သံအမတ်ကြီး ဖန်ချက်ဝန်ထောက်မင်းသည် သူ့အား ကျွန်ုပ်တို့က အရေးတည ဆက်ဆံခြင်း မပြုမည်ကို အလွန် စိုးရိမ်ဟန်တူသည်။ ကျွန်တို့၏ အင်အားကို သိမြင် သဘောပေါက်သွားကာ ဘုရင့်အား လျှောက်တင်စေလိုသော ဆန္ဒလည်း ရှိဟန်တူသည်။ ကာလကတ္တားသို့ အသွားတွင် ဗိုလ်ကြီးဒါဗယ်က အလေးချိန် ၄၁-တန်စီးသည့် အမြောက်ကြီးများ၊ ညအချိန်တွင် မည်သို့ လျှင်မြန်စွာ ပစ်ခတ်နိုင်ကြောင်း ပြသသည့် ကျွန်ုပ်သည် အမြောက်ကြီးများ ပစ်ပြသည့်အခါတွင် တောင်တစ်ရာငါးဆယ် သေနတ်ဗိုလ် ၏မျက်နှာကို မမြင်ရသော်လည်း များစွာ ထိရောက်လိမ့်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

သို့ရာတွင် ကံဆိုးလေစွ။ ထိုညက သံအမတ် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် အိပ်ရာ ထဲသို့အရောက်တွင် အိပ်ပျော်ရာမှ လူးလို့မိရာ ခုတင် တစ်ဖက်အစွန်းသို့ ရောက်သွားသဖြင့် ကြမ်းပြင်ပေါ်သို့ ကျသွားခဲ့သဖြင့် ထိုနေ့က 'တိုက်ပွဲ'တွင် ဒဏ်ရာရခဲ့သူမှာ သူတစ်ဦးသာ ဖြစ်နေပါသည်။ တစ်စုံတစ်ရာ ထိခိုက်ခြင်း မရှိသော်လည်း အနည်းငယ် လန့်သွားခဲ့ ရပါသည်။

မြစ်ကို ဆန်တက်လာကြစဉ် ကျွန်ုပ်တို့သည် မြစ်ထဲသို့ စည်ပိုင်းတစ်လုံးချီ ပစ်ချကာ ကိုက်တစ်ထောင် အကွာမှနေ၍ လက်စမ်းကြပါသေးသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ကမ်း၌ ဆိုက်သည့်အခါတွင် ရိမ်းဂျားသင်္ဘောမှ ၇-ပေါင်ဒါ အမြောက်ကလေး (ယင်းအ မြန်မာတို့ဘက်တွင်ရှိသည့် အကြီးဆုံး အမြောက်မျိုးလောက် ရှိသည်) ပြင့် သံအဖွဲ့ထံ ဆီးကြိုရာ အသံပြင်းထန်လွန်းသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ မိတ်ဆွေများ တအံ့တဩ ဖြစ်နေကြသည်။ ထို့နောက် ကျွန်ုပ်တို့သည် ကမ်းပေါ်သို့ တက်ခဲ့ကြသည်။

ကမ်းပေါ်သို့ တက်သည့်အခါတွင် ခံတပ်မှနေ၍ အမြောက်ဆယ်ငါးချက် ထိ ဖောက်ပြီး သံအဖွဲ့ကို ဆီးကြိုသည်။ တောင်တစ်ရာငါးဆယ်ဗိုလ် အထင်ကြီးနေသည့် ကျွန်ုပ်တို့ တတ်နိုင်သမျှ လုပ်ပြခဲ့ပြီးလေပြီဟု ပီလ်ချားက ရေးခဲ့သည်။

မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ဇူလိုင်လ ၃၀-ရက်နေ့တွင် ဆင်းမလာပြီ။ ရောက်သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ စေစပ်ဆွေးနွေးပွဲ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က သူတို့၏ ဆီးကြိုသည်။ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် အိန္ဒိယအစိုးရ နိုင်ငံခြားရေးဦးစီး

သက်ထောက်အတွင်းဝန် ချားလစ်ဂရုန် အိန္ဒိယအစိုးရ ဥပဒေပြဌာန အတွင်းဝန် ဒဂုန်ပက်ထရစ်နှင့် ပီးလ်ချားတို့ ပါကြသည်။ ပီးလ်ချားမှာ စကားပြန်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆက်သွယ်ရေးအရာရှိအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်သည်။

ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် သံအဖွဲ့ဝင်များက သူတို့၏ စာချုပ်မူကြမ်းကို ချက်ချင်း ဘင်ပြကြသည်။ ယင်းစာချုပ်မှာ ၁၈၈၁-ခုနှစ်က မြောင်လှဝန်ထောက် တင်ပြခဲ့သည့် စာချုပ်ကဲ့သို့ပင် ဗြိတိသျှတို့အနေဖြင့် လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိ။ စာချုပ်အမှားပင် မြန်မာတို့က ဆိုစာချုပ်ကို မန္တလေးနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရတို့ ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်အဖြစ် ဖော်ပြခြင်းမပြုဘဲ အထက်မြန်မာပြည် ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် အင်္ဂလန်ပြည်ရှင် ဧကရီဘုရင်မကြီးတို့အကြားတွင် ချုပ်ဆိုသော စာချုပ်အဖြစ် ဖော်ပြထားကြသည်ကို ဘွေ့ရသည်။ ဗြိတိသျှတို့က ဆိုအချက်ကို လက်မခံနိုင်။

စာချုပ် အပိုဒ် (၃) နှင့် (၄) တို့တွင် မြန်မာတို့က မိမိတို့၏ အမြဲတမ်း သံ အဖွဲ့ဝင်ကြီးတစ်ဦးကို လန်ဒန်တွင် ထားခွင့်ပြုရန်နှင့် ဧကရီဘုရင်မကြီးကို တိုက်ရိုက် ဆွဲဆောင်ရန်ရန် တောင်းဆိုသည်။ ထို့ပြင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံအား အထူးအခွင့်အရေးရ ဘုန်းသွယ်မှုနိုင်ငံအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်လည်း တောင်းဆိုထားသည်။ ယင်းမှာ နိုင်ငံ ကြီးတို့၏ အဆင့်အတန်းကို ဝောင်းဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ယူဆသည်။ သို့ဖြင့် မန္တလေးအစိုးရသည် အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် ကြားခံထား၍ ဆက်သွယ်၍ မေးတော့ဘဲ မန္တလေးနှင့် လန်ဒန်ကို တိုက်ရိုက် သံတမန်ဆက်ဆံရေး ထူထောင်ရန် ဆောင်းဆိုထားသည်ဟု ဗြိတိသျှတို့က ယူဆကြသည်။

သို့ရာတွင် ကာလကတ္တားက အရေးတကြီးထားနေသည့် ဖိနပ်ပြသနာနှင့် ဝတ်သက်၍ စာချုပ်တွင် တစ်လုံးမျှ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ။ ထို့ပြင် ၁၈၂၆-ခု၊ ရန္တပို စာချုပ်အရ မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှသံတံအား အစောင့်တပ်သား ငါးဆယ်အထိသာ ထားရ မည်ဟူသော အချက်အစား ထို့ထက်ပို၍ ထားရေးကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍လည်း မြန်မာတို့ ဘက်မှ တစ်လုံးမျှ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ။

စာချုပ် အပိုဒ် ၉-တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများပိုင် သင်္ဘောများပေါ်တွင် အထက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်များ တင်ဆောင်လာခြင်း မပြုရ။ ပါလာခဲ့လျှင် ပထမဆုံး အကောက်ခေခန်းတွင် ထားခဲ့ရမည်။ ထိုပစ္စည်းများကို အပြန်မှ ထုတ်ပေးမည်ဟု ဆိုသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များက ထိုအတိုင်းသာ ဆိုလျှင် ဗြိတိသျှအစိုးရ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများသည် လူဆိုးစားပြုများ၏ လက်နပ်တွင်းမှ ဆုတ်သို့ ဖြစ်နေတော့မည်ဟုဆိုကာ ထိုအပိုဒ်ကို ကန့်ကွက်ကြသည်။

အပိုဒ် (၁၀)မှ (၁၅)ပါ အချက်များမှာ အကောက်တော်ဆိုင်ရာတို့၏ စစ်ဆေးမှု များကို အဆေးစိတ် ဖော်ပြထားသော အချက်များဖြစ်သည်။ ယင်းတို့မှာ တင်းကျပ်လွန်း သည်ဟု ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ကန့်ကွက်သည်။ အပိုဒ် (၁၆)မှာ ထန်းလျက်နှင့် သက်ဖက်စိုလုပ်ငန်းကို သီပေါအစိုးရက လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထား သည့် အချက်ဖြစ်သည်။ အပိုဒ် (၁၇)မှာ အရက်၊ ဘိနံ၊ ဆေးခြောက်နှင့် အခြားသော

မှူးယစ်ဆေးဝါးများ တင်သွင်းသည်အပေါ်တွင် သုံးဆယ်ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးမြှင့်၍ အကောက်ခွန် ကောက်မည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ အခြားသော ကုန်များ ဆယ်ရာနှုန်း သို့မဟုတ် လက်ရှိ အကောက်တော်ခွန်နှုန်းထက် နှစ်ဆတိုး၍ ကောက်မည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

ထိုအကောက်ခွန်များမှာ ၁၈၆၇-ခုနှစ်၊ စာချုပ်ထဲတွင် သဘောတူပြီးသားဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှ ကိုယ်စားလှယ် ဂရန့်က ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် မိမိတို့ကလည်း ထိုစာချုပ်အရ အောက်မြန်မာပြည်သို့ တင်သွင်းသည့် မြန်မာ ကုန်ပစ္စည်းများအပေါ်တွင် အခွန်တော် တိုးကောက်ရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် တင်ပြသည်။

ထို့ကြောင့် နှစ်ဘက်စလုံးက အကောက်ခွန် တိုးကောက်လာခဲ့လျှင် အထက်-အောက် မြန်မာနိုင်ငံ ကုန်သွယ်ရေးကို ထိခိုက်လာနိုင်သဖြင့် ထိုကိစ္စကို ရပ်ဆိုင်းထားလို့ တောင်းဆိုသည်။

စာချုပ်မူကြမ်း အပိုဒ် (၁၈)မှ (၂၂) အထိမှာ ရှုပ်ထွေးသော အကောက်ခွန်ဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ပတ်သက်သော အချက်များဖြစ်ပြီး၊ အပိုဒ် (၂၃) မှ (၂၆) အထိတို့မှာ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှအစိုးရ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများနှင့် ပတ်သက်သော အပိုဒ်များ ဖြစ်ကြသည်။

စာချုပ်မူကြမ်း အပိုဒ် (၂၄)မှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် နေထိုင်သည့် နိုင်ငံခြားသားများသည် အခြားသော မြန်မာလူမျိုးများကဲ့သို့ အခွန်တော်များ၊ အကောက်ခွန်များကို ပေးဆောင်ရမည်။ စစ်နှင့်ပတ်သက်သော အခွန်တော်တို့ကိုမူ ကင်းလွတ်ခွင့်ပြုသည်ဆိုသည်။

အပိုဒ် (၂၇) မှ (၃၁)အထိမှာ မန္တလေးမှ ဗြိတိသျှ သံကွယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပြန်လည် ရပ်သိမ်းသွားပြီးကတည်းက ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့သော တွဲဖက် ခုံရုံးများ ပြန်လည် ဖွင့်လှစ်ရေးတို့နှင့် ပတ်သက်သည်။ အပိုဒ် (၃၂) မှ (၃၇) အထိမှာ ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူတို့သာမက နိုင်ငံရေးဖြစ်မှု ကျူးလွန်သူတို့ကိုပါ အကူညီသားချင်း အပြန်အလှန် လဲလှယ်ရေး ဖြစ်သည်။ ဂရန့်က ထိုအချက်ကို လက်မခံ။ ယင်းမှာ ဥပဒေနိုင်ငံတို့ လက်ခံကျင့်သုံးနေကြသည့် တရားဥပဒေစနစ်နှင့် ဆန့်ကျင်ကြောင်း၊ နိုင်ငံရေးဖြစ်မှု ကျူးလွန်သူများကို ဖမ်းဆီး၍ ပြန်ပို့သည့် ကိစ္စမျိုးသည် အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့ ထုံးတမ်းစဉ်လာ များနှင့် ညီညွတ်ခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုသည်။

စာချုပ်မူကြမ်း (၃၇) မှ (၃၉) အထိမှာ အထက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်အမျိုးမျိုး အကန့်အသတ်မရှိ တင်သွင်းခွင့်နှင့် ပတ်သက်သော အပိုဒ်ဖြစ်သည်။ ထိုအထဲတွင် အမြောက်တင် သင်္ဘောများနှင့် အမ်းစထရောင်း မြေပြင်ပစ် အမြောက်ကြီးများလည်း ပါသည်။ ထို့ပြင် ထိုလက်နက်များကို ပြင်ဆင်ထုတ်လုပ်ရန်အတွက် ပစ္စည်းကိရိယာများကို အကန့်အသတ်မရှိ တင်သွင်းခွင့်လည်း ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ 'လက်တွေ့ မဖြစ်နိုင်သည့် သဘောကို ပြလိုက်သော ဥဒါဂရဏ် အသစ်များဖြစ်သည်'ဟု ဗြိတိသျှတို့ဘက်မှ တုံ့ပြန်သည်။

နှစ်ဖက် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ထိုအချက်များကို ရက်သတ္တ ခြောက်ပတ်ကြာမျှ
အပြင်းအထန် ဆွေးနွေးကြသည်။ မြန်မာတို့က ဗြိတိသျှတို့၏ ကန့်ကွက်ချက်များကို
လက်ခံတော့မည့် အခြေအနေသို့ ရောက်နေပြီ။ ဗြိတိသျှတို့ဘက်ကလည်း (၁)
မန္တလေးနှင့် လန်ဒန်ရှိ စကရီဘုရင်မအစိုးရတို့ တိုက်ရိုက် ဆက်ဆံရန်၊ (၂) အထက်
မြန်မာပြည်တွင် အကောက်ခွန်များကို ကောက်ခံခြင်းနှင့် သီပေါမင်းကို ဆန့်ကျင်သော
ဒဏ်ကန်မှုများကို နှိမ်နင်းရေး ကိစ္စတွင် မြန်မာတို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်၊ (၃)
အထက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်များ တင်သွင်းခွင့်ပြုရန်တို့ကို သဘောတူမည့်ဆဲဆဲ
အခြေအနေသို့ ရောက်နေသည်။

သို့ရာတွင် အသေးစိတ် အချက်များတွင် မပြတ်ကြသေး။ ညှိနှိုင်းနေကြဆဲ
ရှိသေးသည်။

ဇွန်လ ကုန်ခါနီးတွင် သံအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက် စာချုပ်နှစ်ခုကို
ချုပ်ဆိုရန် စိတ်ဝင်စားမှုကို ပြနေသည်။

ပထမစာချုပ်မှာ အထက်မြန်မာပြည်အစိုးနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရတို့ကြား ကုန်သွယ်ရေး
စာချုပ်တစ်ရပ်ကို ချုပ်ဆိုရန် ဖြစ်သည်။ ဒုတိယစာချုပ်မှာ အထက်မြန်မာပြည်ဘုရင်နှင့်
ဧကရီ ဘုရင်မကြီးတို့ ချစ်ကြည်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုရန် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ကိစ္စတစ်ရပ် ပေါ်လာသည်။ ယင်းမှာ မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှအစိုးရ
သက်အောက်ခံလူမျိုးများကို မန္တလေးအစိုးရက မချေမငံ ပြုမူဆက်ဆံသည်ဆိုသည့်
သတင်းများနှင့် ရက်စက်မှုများ ကျူးလွန်သည်ဆိုသည့် သတင်းများ ထပ်မံ ပေါ်ပေါက်လာ
ခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသတင်းများသည် ဆင်းမလား ဆွေးနွေးပွဲတွင်းသို့ ရောက်လာကာ စာချုပ်သစ်
နှစ်ခု ချုပ်ဆိုရေးကိစ္စတွင် အတားအဆီး ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ဆင်းမလားမှ အပြန်ခရီး

ခန့်ချက်ဝန်ထောက် ခေါင်းဆောင်သည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ဆင်းမလားတွင် ရောက်နေစဉ် မန္တလေးတွင် အရေးအခင်းတစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ မန္တလေးက ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများကို 'မချေမငံပြုသည်' ဆိုသည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။

မန္တလေးတွင်ရှိသည့် 'သတင်းစုဆောင်းသူ' ရောလင်းက ၁၈၈၂-ခု၊ ဧပြီလ ၂-ရက်နေ့တွင် သတင်းပေးပို့ရာ၌ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ တစ်ဦးဖြစ်သည့် မက်တီကာလို့ဂရီဗီ ဘန်ထရန်နှင့် အာမေးနီးယန်း အမျိုးသမီးအချို့ကို သီပေါဘုရင် အစိုးရက ဖမ်းဆီးလိုက်ကြောင်း၊ ယင်းတို့ကို ရိုက်နှက်သည်ဟု ယူဆကြောင်းဆိုသည့် သတင်းဖြစ်သည်။ ညီသတင်းပို့ချက်နှင့် မေလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ရရှိသော ညောင်ရမ်း မင်းသားထံမှ အကြောင်းကြားချက်များကြောင့် ဆင်းမလားတွင် စိုးရိမ်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

၁၈၈၂-ခု၊ မေလ ၂၁-ရက်နေ့တွင် ကာလကတ္တားမြို့တွင် ထုတ်ဝေသည့် 'ဒေါ့လီမေလ်' သတင်းစာက မန္တလေးရှိ အာမေးနီးယန်း လူမျိုးများသည် သီပေါဘုရင်၏ ခံ့ရှားငယ်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဒိုင်းခင်ခင် (ခင်ခင်ကြီး)အား မိဖုရားခေါင်ကြီးအဖြစ် တင်မြှောက် နေကြစည်နေကြကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဒိုင်းခင်ခင်အား သတ်ဖြတ်ထိုက်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သတင်းပေးရေးသားသည်။

မြန်မာဘုရင်၏ တရားဝင် မှတ်တမ်းများတွင်မူ အာမေးနီးယန်းများသည် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို နန်းတင်ရန် ကြံစည်နေကြကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်အား ဘာရောက်တိုက်ခိုက်ရန် ညောင်ရမ်းမင်းသားထံ စာရေး အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်းဖြင့် ခန့်ပြသည်။ သို့ရာတွင် မေလ ၂၄-ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်သည့် တရားဝင်ပြန်တမ်းတွင်မူ ညောင်ရမ်းမင်းသားဟု မဖော်ပြတော့ဘဲ ရနောင်မင်းသားဟု ပြောင်းလဲဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ 'ယင်းမှာ ရနောင်မင်းသားသည် လူမုန်းများပြီး အသက်ထင်ရှား မရှိဘော့သည့်အတွက် သူ့အပေါ်တွင် အပြစ်ပုံချခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်'ဟု ဗြိတိသျှ မှတ်တမ်း ခရာတို့က ရေးသည်။

ကာလကတ္တား 'ဒေါ့လီမေလ်' သတင်းစာမှ သတင်းသည် သတင်း မှားနေသည်ကို

တွေ့ရသည်။ မေလ ၂၅-ရက် နေ့ခွဲပြင် ပေးပို့သော အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်၏ အစီရင်ခံစာတွင်မူ အဖမ်းခံရသည့် အာမေနီးယန်းလူမျိုးများမှာ မက်တီကာလွန် ဂရိဒီမဟုတ်ဘဲ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် ကုလားဝန်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သေး ကွယ်လွန်သူ မန္တတော်၏ မိသားစုများဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းတို့မှာ မန္တတော်၏ ဇနီး၊ ယင်း၏ သမီးနှစ်ယောက်နှင့် လင်တို့နှင့် ဆွေမျိုးတော်စပ်သော အာမေနီးယန်း အမျိုးသမီးနှစ်ဦး ဖြစ်သူ မစွက် ကျောနှင့် မစွက် ဇာတင်းနားတို့ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

မြန်မာတို့က အာမေနီးယန်း အမျိုးသမီးများသည် ပြစ်မှုကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း အခြားသော တိုင်းပြည်များတွင်ဆိုလျှင် ထို့ထက်ပင် ကြီးလေးသည့်ပြစ်ဒဏ်ကို ခံရရမည် ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်းသည်။ ရန်ကုန်တွင်ရှိသည့် အဖမ်းခံ အာမေနီးယန်း အမျိုးသမီးများ၏ မိတ်ဆွေများကမူ ယင်းတို့မှာ အပြစ်မရှိဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ရန်ငြိုးကြောင့် ဖမ်းဆီးနယ်နှင်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်ဟု ပြောကြသည်။ ထိုအရေးအခင်းနှင့် ပတ်သက်၍ 'မန္တလေးရှိ မြန်မာအစိုးရ သည် သူတို့အား သွေးဆောင်များယောင်းသူ ရန်သူတို့၏ ထောင်ချောက်ထဲသို့ ကျဆင်းသွားခဲ့လေပြီဟု မေလ ၂၇-ရက်နေ့တွင် ကာလကတ္တား 'စတီတ်စမင်း' သတင်းစာက ရေးခဲ့သည်။

ထိုအရေးအခင်း မပေါ်ပေါက်ခင်အထိ ဆင်းမလား ဆွေးနွေးပွဲများ အဆင်မပြေ သလိုလို ရှိနေခဲ့သည်။ ကွန်ဖရင့်တွင် ဗြိတိသျှနှင့် မြန်မာတို့ သီးခြားစာချုပ်နှစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးနေကြဆဲ ဖြစ်သည်။ ယင်း စာချုပ်နှစ်ခုမှာ အထက်မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရတို့ကြားတွင် ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုရန်နှင့် သီပေါဘုရင်နှင့် ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးတို့ နှစ်ဦး တိုက်ရိုက် မဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုရန် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ အာမေနီးယန်း အမျိုးသမီးများကို ဖမ်းဆီးလိုက်သည်ဟု ကြားသည့်အခါတွင် ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ၁၇၈၉-ခုနှစ်၊ မေလ ၁၅-၁၇- တုန်းက ကျူးလွန်ခဲ့သော 'အစုလိုက် အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်မှုမျိုး' (မင်းညီ မင်းသား လေးဆယ်ကျော်ကို သတ်ဖြတ်သည့်ကိစ္စ) ပေါ်ပေါက်လေမည်လားဟု စိုးရိမ်မှုများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှ ကိုယ်စားလှယ်တို့က ချုပ်ဆိုမည့် စာချုပ်များ၌ 'နောင်တွင် ယင်းသို့ အစုလိုက် အပြုလိုက် သတ်ဖြတ်မှုမျိုး မရှိစေရ'ဟု အာမခံချက် တစ်ရပ် ထည့်သွင်း ချုပ်ဆိုရန် တောင်းဆိုတင်ပြလာခဲ့သည်။ ဇူလိုင်လ ၁၀-ရက်နေ့ တွင် ဗြိတိသျှကိုယ်စားလှယ် ပီးလ်ချားက ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် တွေ့ဆုံကာ ထိုအချက်ကို တင်ပြသည်။ သို့ရာတွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်က ထိုဆွေးနွေးမှုကို 'အေးစက်စွာ လက်ခံသည်'ဟု ပီးလ်ချားက မှတ်တမ်းတင်သည်။

'ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် မိမိတို့ တင်ပြသော ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှုများ နောင်တွင် ပြုလုပ်ခြင်း မပြုတော့ပါဟုသော အာမခံချက်ကို ထည့်သွင်းရန် ငြင်းဆိုသည်။ အာမေနီးယန်း အမျိုးသမီးများသည် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုကို ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည့်အတွက် မြန်မာအစိုးရတွင် မင်းတို့အား ပြစ်ဒဏ်စီရင်ပိုင်ခွင့် လုံးဝရှိကြောင်း၊ ထိုသို့ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်ခြင်းသည် မြန်မာအစိုးရ၏ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုင်ရာ စီရင်ပိုင်ခွင့်ကို မတရား

သိမ်းယူခြင်းဖြစ်ကြောင်း။ ယခုပုံအတိုင်းဆိုလျှင် ဗြိတိသျှတို့သည် မြန်မာဘုရင်ကိုရင်
ဆွဲပင်းလဲပေးရန် တောင်းဆိုလာနိုင်ကြောင်းဖြင့် ကန့်ကွက် ပြောဆိုသည်။ ဟု ပီးလ်ချားက
သော်ပြထားသည်။

နောက်ဆုံးတွင် ဗြိတိသျှတို့က ထိုအပိုဒ်ကို ထည့်သွင်းရန် အတင်းတောင်းဆိုခြင်း
မပြုတော့ဘဲ 'သတ်ဖြတ်မှုများ' အတွက် ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးက ဇိုးရိမ်မကင်းဖြစ်ကြောင်းကို
ဗြိတိသျှတို့ကိုယ်စားလှယ်တို့အား အကြောင်းကြားရန်နှင့် အလားတူ သဘောမျိုးပါသော
ဇာတစ်စောင်ကို သီပေါဘုရင်ထံသို့ ပို့ရန် ဆုံးဖြတ်ကြသည်။

ထိုအချက်နှစ်ချက်ကို ဖန်ချက်ဝန်ထောက်၏ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က သဘောတူ
လိုက်သည်။

သို့ဖြင့် ဗြိတိသျှနှင့် အထက်မြန်မာပြည်တို့ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုရေးကိစ္စနှင့်
သီပေါဘုရင်နှင့် ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးတို့ကြားတွင် ချစ်ကြည်ရေး စာချုပ်တစ်ရပ်
တိုက်ရိုက်ချုပ်ဆိုရေး ကိစ္စတို့ကို ဆက်လက် ဆွေးနွေးကြသည်။ မြန်မာဘုရင်ထံသို့
ခင်ရောက် စစားရာတွင် ဥရောပတိုက်သားများထုံးစံ ဖိနှပ်မချွတ်ဘဲ စစားခွင့်ပြုရန်
အချက်တို့ကို လက်ခံသည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှသံတဲတွင် လက်နက်ကိုင်
အစောင့်အရှောက်အတွက်ကို တိုးချဲ့ရေးကိစ္စကို သဘောတူဟန် မရှိ။

ဇူလိုင်လ ၁၈-ရက်နေ့တွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်က ဆွေးနွေးပွဲကို ခဏရပ်ဆိုင်းထား
ရန် တောင်းဆိုသည်။ ဇူလိုင်လ ၂၈-ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှကိုယ်စားလှယ်တို့က စာချုပ်
ဖွဲ့ကြမ်း နှစ်ရပ်စလုံးကို မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သို့ တင်ပြသည်။

'မြန်မာတို့က ဆွေးနွေးပွဲကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်ဆိုလျှင် သံတဲတွင် လက်နက်ကိုင်
အစောင့်အရှောက်တိုးရေး ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်လိမ့်မည်' ဟု ဗြိတိသျှဆွေးနွေးပွဲ ကိုယ်စားလှယ်
အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဂရန်က ဆိုင်ရာသို့ အစီရင်ခံသည်။ ဂရန်က ဆက်လက် အစီရင်
ခံရာ၌-

မြန်မာ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ရောက်လျှင်ရောက်ချင်း ရှည်လျားလှသော
တောင်းဆိုချက်များကို တင်ပြခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သူတို့ အဓိကလိုချင်သည့် အချက်မှာ
သုံးချက်သာရှိသည်ဟု ကျွန်ုပ် ယူဆသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီးနှင့်
တိုက်ရိုက် ဆက်ဆံခွင့်ပေးရန် (၂) အကောက်တော်ခွန်များကောက်ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့က
ဘုညီရန်နှင့် တိမ်းရှောင်နေသော ပြည်ပရောက်မင်းသားများ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်သွား
ခြင်း မရှိအောင်ကို တားဆီးပေးရန်နှင့် (၃) အထက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်များ
ဘင်ပို့ခွင့်ပြုရန်တို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းအချက်သုံးချက်ရလျှင် မြန်မာတို့သည် ကျွန်ုပ်တို့ဘက်မှ
တောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျော့လိမ့်မည်ဟု ယူဆသည်။ မန္တလေးရှိ သံတဲတွင်
လက်နက်ကိုင် အစောင့်အရှောက်ကို ငါးဆယ်ထက် တိုး၍ပေးရမည်ဟူသော တောင်းဆိုချက်
မအပ ကျန် ကျွန်ုပ်တို့ တောင်းဆိုချက်များအားလုံးကို လိုက်လျော့မည်သာ ဖြစ်သည်။
ဆင်မလား ဆွေးနွေးပွဲ၌ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ထိုအချက်သုံးချက်ကို
အဓိကထား၍ တောင်းဆိုသွားသည်။ 'ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ကျွမ်းကျင်သော

သံတမန်တစ်ဦး ပြစ်ပေသည်'ဟု ငြိတိသျှ သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။
ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် မန္တလေးအစိုးရက ချမှတ်ပေးလိုက်သည့် ကျွန်တောင်းဆိုချက်များ
အားလုံးကို သူ့ကိုယ်ပိုင် ဦးဆောင်မှုဖြင့် လျော့ပေးခဲ့ပြီး အရေးကြီးသည့် အချက်ကိုသာ
အမိအရ ဆုပ်ကိုင် တောင်းဆိုထားလေသည်။

သို့ရာတွင် ဆင်းမလားတွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က
ထိုအချက်များကို တောင်းဆို ဆွေးနွေးနေစဉ် ငြိတိသျှနှင့် မြန်မာတို့၏ ဆက်ဆံရေး
ပုံမှန်ဖြစ်မှုကို မလိုလားသည့် အုပ်စုများ မန္တလေးတွင် ရှိနေသည်။

ဩဂုတ်လ ၂၀-ရက်နေ့တွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်က ငြိတိသျှကိုယ်စားလှယ်
အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် ဂရန့်ထံသို့ စာရေးသားပေးပို့ရာ၌ မိမိသည် အဆိုပါ စာချုပ်နှင့်
ချုပ်ဆိုရေးအတွက် အတည်ပြုပေးရန် မန္တလေးသို့ အကြိမ်ကြိမ် အကြောင်းကြားခဲ့သော်
လည်း အတည်ပြုချက် ရောက်မလာသေးကြောင်း၊ မိမိ၏ ဗဟာကမဖြစ်သူ ခန်းပတ်ဝန်ကြီး
မှာ နာမကျန်းဖြစ်လျက် ရှိသည်ဟု သိရကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ရာသီဥတု ပူပြင်းလှသဖြင့်
အစိုးရလုပ်ငန်း အားလုံးမှာ ရပ်ဆိုင်းလှပေတတ် ဖြစ်နေကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။
ငြိတိသျှအစိုးရဆိုင်ရာတို့က သို့ဆိုလျှင် နောက်ထပ် ရက်အနည်းငယ် စောင့်ဆိုင်းရန်
မိမိတို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ကို ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

ဩဂုတ်လ ၂၂-ရက်နေ့တွင်မူ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်က မန္တလေးအစိုးရက
နောက်ထပ် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းမှုများကိုပြုလုပ်ရန် မိမိနှင့် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်ခေါ်လိုက်
ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ကြေညာသည်။ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပြန်သွားရသည့်ကိစ္စနှင့်
ပတ်သက်၍ ဩဂုတ်လ ၂၉-ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသည့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ရန်ပွန်၏
နှုတ်ဆက် ညစာစားပွဲတွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်က အောက်ပါအတိုင်း ပြောဆိုသွားခဲ့သည်။

“ကျွန်ုပ်တို့ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့က စာချုပ်ကို လက်မခံနိုင်သည့်အကြောင်းမှာ
ကုန်သွယ်ရေးကိစ္စ၊ သို့မဟုတ် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကိစ္စကြောင့် မဟုတ်ပါ။ မြန်မာ
အစိုးရ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာများကို စာချုပ်ထဲတွင်
တစ်မျိုးတစ်ပုံ ပြောင်းလဲထားသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တစ်ဦးတည်း၏
သဘောကို ပြောရမည်ဆိုလျှင် စာချုပ်ထဲတွင် တင်ပြထားသည့် အချက်များစွာ
လိုက်လျောနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်၏ အစိုးရသည် ဝန်ကြီးများ၏ တစ်ဦး
သဘောထားကိုသာမက အများပြည်သူတို့၏ ထင်မြင်ချက်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်း စဉ်းစား
မည် ဖြစ်ပါသည်”ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ အပြန်ခရီး၌ ရန်ကုန်မှ ဖြတ်သွားစဉ် ဝန်ရင်ထေး
မင်းကြီး ဘားနတ်သည် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် အချိန်အတန်ကြာမျှ စကားပြောဆိုခဲ့ရသည်။

ဖန်ချက်ဝန်ထောက်မှာ အသွားကထက်ပင် အပြန်ခရီးတွင် ပို၍လိုက်လေး
ဖော်ရွေကာ အတွင်းရေးတို့ကို ပွင့်လင်းစွာ ပြောနေသည်။ ဘားနတ်သည် ဖန်ချက်
ဝန်ထောက်၏ အမျိုးမျိုးသော စိတ်ဝင်စားမှု ဝါသနာများကိုကြည့်၍ အံ့သြသင့်နေသည်။
‘ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ပြုပြင်ရေးဝါဒီတစ်ဦး ဖြစ်ဟန်ရှိပြီ။ ကျွန်ုပ်ထံမှ စာအုပ်စာတမ်း

များ။ ဥပဒေသစာအုပ်များ ယူသွားပြီး ရန်ကုန် ရေပေးဝေရေး စီမံကိန်းကို လွန်စွာ စိတ်ဝင်စားသည်ဟု ဘားနတ်က မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ဆင်မလား ဆွေးနွေးပွဲ ပျက်သွားသည့်အတွက် ရန်ကုန်ရှိ တရုတ်၊ ကုလားနှင့် ဥရောပတိုက်သား ကုန်သည်ကြီးများ များစွာ စိတ်ပျက်ကြရသည်။ သူတို့က ဖန်ချက် နှစ်ထောက်နှင့် မန္တလေးရှိ 'အမြော်အမြင်ရှိသော' ဝန်ကြီးများအားလုံးကပင် ထိုစာချုပ် နှင်ရပ်ကို ချုပ်ဆိုလိုကြသည်ဟု ယူဆကြသည်။

စက်တင်ဘာလ ၃၀-ရက်နေ့တွင် သီပေါဘုရင်က ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင်များအား ဖော်ရွေစွာ ဆီးကြိုသည့်အခါတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းသည် အလားအလာသည် ပို၍ ကောင်းလားသည်ဟု ယူဆကြသည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က သက်ဆောင်အဖြစ်လေးလိုက်သည့် တယ်လီဖုန်းနှစ်စုံ၊ လျှပ်စစ်မီးရထားငယ်နှင့် အခြားသော စက်မှုပစ္စည်း အသုံးအဆောင်သစ်များကို ကြည့်၍ သီပေါဘုရင် များစွာ ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် စာချုပ် ချုပ်ဆိုရေးကို အတားအဆီးဖြစ်နေသည့် အချက်နှစ်ချက် ပေါ်ပေါက်လာသည်။

ယင်းတို့မှာ မန္တလေးရှိ အီတာလျှံ လက်နက်ထုတ်လုပ်သူများနှင့် 'ကုလားမများ' ခြင်၍ နောက်တစ်ချက်မှာ ၁၈၈၂-ခုနှစ် အိဂျစ်စစ်ပွဲတို့ ဖြစ်သည်။

အိဂျစ်စစ်ပွဲမှာ အတန်ငယ် ရှည်ဝေးသော နိုင်ငံရေး အကြောင်းတရားဖြစ်သည်။ နဟလောဆယ် အကြောင်းတရားမှာ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အီတာလျှံ လက်နက် ထုတ်လုပ်သူများနှင့် ကုလားမများ ဖြစ်သည်။

မန္တလေးတွင် အီတာလျှံ လက်နက် ထုတ်လုပ်သူများရှိရာ ယင်းတို့သည် နှစ်ထောက်ဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ စာချုပ် ချုပ်ဆိုလာမည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ စာချုပ်အရ လက်နက်များကို အောက်မြန်မာပြည်မှ ဖြတ်သန်း၍ လွတ်လပ်စွာ ဘင်ပိုဗွင့် ရရှိမည်ဖြစ်ရာ သို့ ရရှိလာလျှင် သူတို့အတွက် အကျိုးယုတ်တော့မည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။ နောက်တစ်ချက်မှာ အိဂျစ်ပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့သည် အိဂျစ်စစ်ဗိုလ်ချုပ် အာရဗီနှင့် တိုက်ခိုက်လျက်ရှိရာ ယင်းစစ်ပွဲတွင် ဗြိတိသျှတို့ ရှုံးသွားခဲ့ကြသည်။ ဤ ဘွင် မြန်မာတို့သည် စစ်သွေးကြွလာကာ စစ်ရေးတပြင်ပြင် ဖြစ်နေကြသည်ဟု မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှကုန်သည်တစ်ယောက်က ဘားနတ်ကို သတင်းပေးသည်။

ထိုသတင်းကို မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အီတလီ လက်နက်ကုန်သည်များက နှစ်ထောက်များအား ဖြန့်ကြဲခြင်း ဖြစ်သည်။

အီတလီ လက်နက်ကုန်သည်များသည် လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်လခန့်က မန္တလေးသို့ ဆက်လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့နှင့်အတူ စက်ကိရိယာပစ္စည်းများ ပါလာကြသည်။ နတ်နီရိုင်ဖယ်အလက်ပေါင်း သုံးသောင်း ထုတ်လုပ်ရန် အစိုးရစာချုပ် တစ်ခုလည်း ပါလာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် လက်နက်ထုတ်ရန် လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းများ အပြည့်အစုံ မရောက်ကြသေး။ ဘားနတ်၏ သတင်းပေးသူ၏ အစီရင်ခံချက်အရ အီတလီ လက်နက်များမှာ ပို၍ ချေးချိုပြီး စိုးသွင်းရသည်မှာလည်း မြန်ဆန်ကြောင်း သီပေါဘုရင်၏

အရာရှိများ လက်ထဲသို့ ထည့်လိုက်လျှင် မန္တလေးတွင်ထုတ်သည့် ပစ္စည်းများဖြစ်သွားကြောင်းဖြင့် အဆိုရှိသည်။ ၁၈၈၂-ခု၊ ဇူလိုင်လထဲမှာပင် အီတလီကုန်သည်များသည် ခြောက်လုံးပြူး အလက် ၅၀၀ကို အထက်မြန်မာပြည်သို့ ခိုးသွင်းလာခဲ့ကြကြောင်း၊ ယင်းတို့ကို စုရာဝတီ ပလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင် ရေနံတင်သင်္ဘောဖြင့် တင်လာခဲ့ကြောင်း၊ ထိုကိစ္စတွင် သင်္ဘောကပ္ပတိန် ပက်တာဆန် ပါမည်ဟု ယူဆရကြောင်းဖြင့် သတင်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

အီတလီ လက်နက်ကုန်သည်များသည် မန္တလေးတွင်ထုတ်လုပ်သည့် မာတီနီ ဂိုင်ပယ်များကို သေသပ်အောင် မလုပ်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။ သို့ပေဘုရင်အနီးတွင် ရှိသည့် မနာလိုသော ဂိုင်ငံခြားသားများက ထိုသေနတ်များ၏ ချွတ်ယွင်းချက်များအား ထောက်ပြမည်ကို စိုးရိမ်နေကြသည်။ အပယ်ခံရသည့် အီတလီ ကန်ထရိုက်တာတစ်ယောက် ဖြစ်သော တာဗာရီစီ အိန်ဂျယ်လိုကဆိုလျှင် သို့ပေဘုရင်ထံတွင် အမှုထမ်းနေသော အီတလီ ဝိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးက မိမိတို့ ကန်ထရိုက်တာများ ပေးသွင်းသည့် လက်နက်များကို ဝယ်ယူခြင်းမပြုရန် ကြားမှ ဟန့်တားနေကြောင်းဖြင့် ဘားနတ်၏ သတင်းပေးသူကို ပြောပြသည်။

မန္တလေးရှိ အီတာလျံများသည် အီဂျစ်တွင် ဗြိတိသျှတို့ စစ်ရှုံးသည်ကို ဝမ်းသာနေကြကာ၊ ယခုလို အခွန်များတွင် ဗြိတိသျှတို့နှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ အကျိုးမထူးနိုင်ကြောင်း၊ လအနည်းငယ် စောင့်ဆိုင်းလိုက်လျှင် ဗြိတိသျှတို့သည် မြန်မာတို့လိုချင်သည့် တောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျောလာရမည်သာဖြစ်ကြောင်း၊ ယခု လောလောဆယ်တွင်မူ စာချုပ်များချုပ်ဆိုခြင်း မပြုသင့်သေးကြောင်းဖြင့် မြန်မာဘုရင်ကို အကြံပေးကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် အီတလီ လက်နက်ကုန်သည်များသည် ဗြိတိသျှ-မြန်မာ စာချုပ်နှစ်ခုကို ရွှေ့ဆိုင်းထားရန် ဟန့်တားခဲ့ကြသည်။

ဗြိတိသျှတို့နှင့် စာချုပ်အသစ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုမည်ကို စိုးရိမ်နေသည့် နောက်အစုတစ်ခုမှာ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဥရောပတိုက်သားများ၊ အာမေးနီးယန်းများနှင့် ဥရောပ-အာရှ ကပြားများ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ အများအားဖြင့် ကုလားမဟုခေါ်သော ဂိုင်ငံခြားသူ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ကြသည်။ သူတို့သည် ဆုလာဘ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာဏာစက်နှင့် နီးနီးနေရသည်ကို နှစ်မြိုက်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ စုပုရားလတ်ကို သတင်းပေးနေသူများ ဖြစ်ကြသည်။

၁၈၈၂-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၃-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်တိုင်း သတင်းစာက အီဂျစ်စစ်ပွဲနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းတစ်ပုဒ် ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုသတင်း၌ ဗြိတိသျှတို့သည် အီဂျစ်ပြည်တွင် တပ်သား ၄၀,၀၀၀ ကို အသုံးပြုနေကြောင်း ပါသည်။ ထိုသတင်းကို အခြေတည်၍ ဗြိတိသျှတို့သည် ဘိုင်ယာလန် သူပုန်များကိုလည်း အလားတူ အင်အားသုံး၍ နှိမ်နင်းနေကြောင်း၊ ပြင်သစ်၊ အီတလီ၊ အခြားသော ဥရောပနိုင်ငံများနှင့်လည်း မသင့်မမြတ် ဖြစ်နေကြောင်းဖြင့် 'ကုလားမများ'က စုပုရားလတ်ကို လျှောက်တင်ကြသည်။ 'ကုလားမများ'သည် ဗြိတိသျှတို့၏ အခြေအနေ ဆိုးရွားပုံကို သာသာထိုးထိုးကလေး

ဆိုကာ ဆုလာဘ်များနှင့် မျက်နှာသာပေးမှုကို ရရှိရန် စုပုရားလတ် ကြားချင်သော ကောင်းများကို ပြောဆိုကြသည်ဟု ရန်ကုန်တိုင်း သတင်းစာက ရေးသည်။ ယင်း 'ကုလားမအုပ်စု'၏ ခေါင်းဆောင်များမှာ ဧရာဝတီဖလိုတီလာ သင်္ဘောကပ္ပတိန် အန်ထရစ်၏ဇနီး ငယ်ရွယ်သူ မုဆိုးမငယ်ဖြစ်သည့် မက်တီကာလိုဂရီဒီ၊ မက်တီ၏မိခင်နှင့် ငုပုရားလတ်၏ အထိန်းတော်ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော မစ္စက မယ်သီလရှင်များစွာအနက် နှစ်ဦးဖြစ် သည့် သီလရှင် ထရီဇာနှင့် သီလရှင် ဆိုဖီယာတို့ ဖြစ်ကြသည်။

မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မရှိသည့်အခါ၌ ထို 'ကုလားမ' မြန်မာနန်းတွင်းနှင့် အဆက်အသွယ် ရယူလိုသော နိုင်ငံခြားသား ကုမ္ပဏီများသည် ထို 'ကုလားမများ'ကို မျက်နှာချိုသွေး၊ တန်ဖိုးလက်ဆောင်ပေးကာ သူတို့မှတစ်ဆင့် ဆက်သွယ်ကြရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၈၅၂-ခု၊ ချင်းတွင်းတစ်ဝိုက်မှ သစ်တောများ ခတ်ယူရေးကိစ္စတွင် ဘီဘီတီစီခေါ် ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီသည် မုဆိုးမ 'ကုလားမ' တစ်ဦးကို လာဘ်ငွေ ကျပ် ၈၀၀၀ ပေး၍ သူတို့အတွက် ကြားဝင်စေခပ်ခိုင်းခဲ့ရာ မိမိတို့လိုချင်သော အခွင့်အရေးများကို ရရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုမုဆိုးမမှာ မက်တီကာလို ဂရီဒီ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ ရန်ကုန်တိုင်း သတင်းစာက 'နန်းတော်မှ အခွင့်အရေးများ ရရန် အတွက် နိုင်ငံခြား ကုန်သည်များစွာက မက်တီကာလိုဂရီဒီအား လက်ထပ်ခွင့် တောင်းခဲ့ကြပေးသည်'ဟု ရေးခဲ့သည်။

ဤသို့ဖြင့် 'ကုလားမများ'သည် ကြားပွဲစားအနေဖြင့် များစွာ အကျိုးရှိနေရာ စာချုပ်အရ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မန္တလေးသို့ ပြန်လာမည်ဆိုလျှင် နန်းတော်ကြီး သို့ တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ်နိုင်ကြသဖြင့် သူတို့အခန်းကဏ္ဍ ပျောက်ကွယ်သွားမည်ကို ငုံးရိမ်ကြလေသည်။ ငုပုရားလတ်က 'ကုလားမများ'ကို မုန်းလေလေ၊ 'ကုလားမများ' အကျိုးရှိလေလေ ဖြစ်နေသည်မှာ တော်ကော်တော့ဆန်းသည်။ 'ကုလားမများ'က ဗြိတိသျှတို့နှင့် ချုပ်ဆိုမည့် စာချုပ်ကို ချက်ချင်း မချုပ်ဆိုသင့်ကြောင်း၊ အီဂျစ်စစ်ပွဲ ငှားသွားလျှင် ဗြိတိသျှတို့သည် မြန်မာတို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျောလာရမည်သာ ပြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် လအနည်းငယ် စောင့်ဆိုင်းသင့်ကြောင်းဖြင့် 'ကုလားမများ'က နန်းတော်ကြီးသို့ အကြံပေး တင်ပြခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြင့် မန္တလေးရှိ အီတလီ လက်နက်ကုန်သည်များနှင့် 'ကုလားမများ'သည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် စာချုပ်သစ် ထပ်မံ ချုပ်ဆိုရေးကို တားဆီး နှောင့်ယှက်ခဲ့ကြသည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။

သံချက်ဝန်ထောက်၏ လွန်းပျံသံတမန်ဗေဒ

မဟာမိတ် အဖွဲ့ဟောင်းများသည် ပြိုကွဲသွားကြကာ မဟာမိတ်အဖွဲ့သစ်များ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ကြသည်။ အချို့သော မိတ်ဆွေဟောင်းများသည် ရန်သူသစ်များ ဖြစ်သွားခဲ့ကြကာ၊ အချို့သောရန်သူဟောင်းများသည် မိတ်ဆွေသစ်များ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ သံတမန်များသည် တစ်နိုင်ငံမှတစ်နိုင်ငံ လွန်းထိုးသည့်နှက် ခရီးနှင့်ကြသည်။ နိုင်ငံအကြီးအကဲတို့ကို တွေ့ဆုံ နှုတ်ဆက်ကြသည်။ စာမေးပွဲတွင်ထိုင်ကာ အဆင့်အတန်းတူ တစ်ဖက်အရာရှိများနှင့် ဆွေးနွေးကြသည်။ ငြင်းခုံကြသည်။ ရေးဆစ်ကြသည်။ အလျှော့အတင်းလုပ်ကြသည်။ ညနေခင်း စဉ်ခံပွဲများ အပြန်အလှန် ကျင်းပကြသည်။ စဉ်ခံပွဲများတွင် သံတမန် ရာသီဥတုကို အကဲခတ်ကြသည်။ စဉ်ခံပွဲတွင် ဘယ်မျှအဆင့်မြင့် သော အရာရှိ တက်သည်။ မတက်သည်ကိုကြည့်၍ နိုင်ငံရေးပြဒါန်းချိန် အတက်အကျကို ခန့်မှန်းကြသည်။ တစ်ဦးကိုတစ်ဦး သွေးတိုးစမ်းကြည့်ကြသည်။ ပယင်းရောင်း ဖန်ခွက်များ ခေါ်တွင် ပြေးလွှားစေရန်သော စကားလုံးများထဲတွင် ခက်ဆစ် အဓိပ္ပာယ်ကို လိုက်ရှာကြသည်။ တစ်ယောက်က စကားရိုက်ကလေးတစ်ခု လွတ်ချပစ်ခဲ့လျှင် ထိုစကားရိုက်ကလေးကို ကောက်ယူကာ ဓာတ်ခွဲခန်းထဲတွင် ဓာတ်ခွဲကြည့်ကြသည်။ သံတမန်များက နိုင်ငံခြားရေးရုံးများသို့သွားကာ ကန့်ကွက်ကြသည်။ ရှင်းလင်းကြသည်။ နိုင်ငံခြားရေးရုံးများက သံတမန်များကို ဆင့်ခေါ်ကာ ရှင်းလင်းချက် တောင်းကြသည်။ ငြင်းဆိုကြသည်။ တစ်ယောက်က ထင်မြင်ချက်ကို မေးမြန်းခုံစမ်းလျှင် 'ပြောစရာမရှိပါ'ဟု ဆိုကာ ပြုံး၍ ခေါင်းယမ်းပြတတ်သည်။

နဂိုလီယန်၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး နယ်စားကြီး ဘာဆာနိုသည် ရုရှားဘုရင် အယ်လိပ်စန်ဒါ၏ သံအမတ်ကြီး မင်းသားကြီး ကျရာဂင်ကို နိုင်ငံကူးလက်မှတ် ထုတ်ပေးရန် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ ထို့နောက် နဂိုလီယန်စစ်ပွဲများ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။

လန်ဒန်ရှိ ဂျာမန်သံအမတ်ကြီး မင်းသား လစ်နီးစကီးသည် ဗြိတိသျှ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး လော့ဒ်ဂရေကို တွေ့ဆုံကာ ဥရောပစစ်ပွဲတွင် ကြားနေရန် နားချသည်။ ထို့နောက် ပထမကမ္ဘာစစ် အင်္ဂလိပ်-ဂျာမန်စစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။

ဟစ်တလာ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ရစ်စင်းထရောသည် ကရင်မလင်သို့သွားကာ ရုရှားနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ပိုလိုတော့နှင့် ဆိုဗီယက်-နာဇီ မကျူးကျော်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုသည်။ ထို့နောက် နာဇီ-ဆိုဗီယက်စစ်ပွဲကြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

အင်္ဂလိပ်နန်းရှင်းဝန် ချိန်လာလိန်သည် ဘိုလာ ဦးထုပ်ကိုဆောင်းကာ ထီးကောက် ကလေးချိတ်ပြီး မြူးနစ်မြို့တွင် ဟစ်တလာနှင့် တွေ့ဆုံ၍ နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားသော မြူးနစ်စာချုပ်ဖြင့် ဆူဒေတန်နယ် (ချက်ကိုစလိုဗားကီးယား)ကို ဟစ်တလာလက်သို့ ထိုးအပ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဂျာမန်-အင်္ဂလိပ် စစ်ပွဲကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။

စတလင်သည် သံတမန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကျော်လွန်ကာ ဂျပန်နိုင်ငံခြား ရေးဝန်ကြီး မက်ဆူဆိုကာကို ဘူတာရုံသို့ လိုက်ပို့ခဲ့ပြီး နာဇီ-ဆိုဗီယက်စစ်ပွဲတွင် ဂျပန်ကို ကြားနေအောင် နားချခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် ဆိုဗီယက်-ဂျပန် စစ်ပွဲကြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ကစ်ဆင်းဂျားသည် ပြင်သစ်သို့သွားမည်ဟု အကြောင်းပြ၍ ပါရီဟိုတယ်တစ်ခုမှ ပျောက်သွားပြီး တီယန်မင်းသို့ တိတ်တဆိတ် ရောက်သွားကာ ချွေအင်လိုင်းနှင့် ဆွေးနွေးသည်။ ထို့နောက်တွင် တရုတ်-အမေရိကန် သံတမန်ဆက်ဆံရေးသစ်ကို ထူထောင်သည်။ ပင်ပေါင်ရိုက်အဖွဲ့တွေ လွှတ်သည်။ လွန်းပျံခရီးတွေ သွားသည်။ သို့ဖြင့် ပင်ပေါင် သံတမန်ဗေဒ၊ လွန်းပျံသံတမန်ဗေဒတို့ ပေါ်လာသည်။

ဤသည်မှာ သံတမန်ဗေဒ ဖြစ်သည်။ ရာဇဥပယ် ဖြစ်သည်။ တမန်၊ တံဆေး သို့သေးတို့၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သည်။ ခေတ်တွေသာ ပြောင်းချင်ပြောင်းမည်။ ထိုဗေဒ၊ ထိုဥပယ်၊ ထိုပရိယာယ်တို့သည် အခြေခံအားဖြင့် ဘာမျှ ပြောင်းလဲခြင်း မရှိ။

ယခင်လည်း အတူတူ။ ယခုလည်း အတူတူ။ ၁၈၈၄-ခုနှစ်ကလည်း အတူတူ။ ၁၈၈၂-ခု၊ စက်တင်ဘာလဆန်းကမှ အိန္ဒိယပြည် ဆင်းမလားမြို့မှ ပြန်လာခဲ့သော သံချက်ဝန်ထောက်သည် ၁၈၈၃-ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၂၆-ရက်နေ့တွင် သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို ခေါင်းဆောင်ကာ ပါရီမြို့သို့ ထွက်လာခဲ့ရပြန်သည်။ ထိုခေတ်၏ ပို့ဆောင်ရေးစနစ်များနှင့် ကြည့်လျှင် သံချက်ဝန်ထောက်၏ ခရီးသည် လွန်းပျံခရီးဟု ဆိုနိုင်သည်။

သံချက်ဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပါရီသို့ ရောက်သွားသည့်အကြောင်းကို ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်တော်ကြီးက ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်သည်။

‘ထိုနှစ် ဒုတိယ ဝါဆိုလ ပြင်သစ်၊ အီတလီ၊ ဂျာမန်နိုင်ငံများနှင့် မဟာမိတ် ဖြစ်သည့်အတိုင်း ကိုယ်စားလှယ်တော်အဖြစ်နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ပါရီမြို့တွင် အပြန်အလှန် တိုးရေးပြည်ပပြောဆိုရန် ရှိသည်များကို ပြောဆိုနိုင်ရန် အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ် နှစ်ဘာသာ စလုံးကို ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းသူ ဝန်ထောက် သံချက်ဝန် မင်းကြီး မဟာမင်းလှည့်သူကို စာရေးကြီးအရာနှင့် လက်ထောက်စာရေးနှစ်တို့ပါ ထည့်အပ်၍ ပြင်သစ်နိုင်ငံနှင့်ချုပ်ဆိုသည့် မဟာမိတ်စာချုပ်ကို လက်မှတ်တော် တင်ပြီးလျှင် စာချုပ်ချင်း လဲလှယ်စေရန် သုံးနိုင်ငံ

မင်းကြီးများကို ပေးအပ်ရန် ရာဇသံ လက်ဆောင်တော်များကို ပေးအပ် စေလွှတ်တော်မူ
လျှင်ဟု အကျဉ်းဖွဲ့ ရေးခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှ မုတ်တမ်းများတွင်မူ ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို သိပ္ပံပညာနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်း
ဆိုင်ရာ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဟု သုံးနှုန်းပြီး သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်ကို
ဦးသစ်အတွင်းဝန်ဟု ဖော်ပြကြသည်။ နောက်ပြောင်းလာသည့် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ
မင်းတော်မင်းကြီးသစ် ကရော့စဝိတ်က 'မြို့သစ်အတွင်းဝန်သည် သဘောကောင်းပုံရသော
ဦးမာ လူကြီးလူကောင်းတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး၊ ယခင်က တစ်ခါမျှ ပြည်ပသို့ ခရီးထွက်ဖူးခြင်း
မရှိ'ဟုဆိုသည်။ မြို့သစ်အတွင်းဝန်သည် တိုင်းတားမင်းကြီး၏ အစုမှ နှစ်လိုဖွယ်ရှိသော
ဦးသားတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး ရွှေနန်းတော်ကြီးရှိ အခြားသော အစုများနှင့်လည်း
မင်းဝင်ရင်းနှီးသူ ဖြစ်သည်။

သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင် နံပါတ်မှာ (၂)မှာ သံချက်ဝန်ထောက်ဖြစ်ပြီး၊ ယမန်နှစ်
မင်းမလားသို့ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်၏ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ သွားခဲ့စဉ်ကလည်း နံပါတ်
(၂)အဖွဲ့ဝင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ သံချက်ဝန်ထောက်သည် အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ်ဘာသာစကား
တောင်းစွာ ကျွမ်းကျင်ပြီး နောက်လာမည့် နှစ်နှစ်အတွင်း ပါရီမြို့တွင်ကျင်းပသည့်
မင်းဆွေးနွေးပွဲများတွင် လက်တွေ့ ပါဝင်ရသူ ဖြစ်သည်။ နံပါတ် (၃)အဖွဲ့ဝင်မှာ ဖန်ချက်
ဝန်ထောက်၏ ဆင်းမလားသွား ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် နံပါတ် (၄) အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခဲ့သည့်
ဇာလကတ္တား ကောင်စစ်ဝန်ဟောင်း ဦးပေါ်ထွန်း ဖြစ်သည်။ ဦးပေါ်ထွန်း၏အဆင့်မှာ
မင်းရေးကြီး သို့မဟုတ် အတွင်းဝန်အဆင့် ဖြစ်သည်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ဝင် အခြားတစ်ဦးမှာ ကွန်တိဒီထရိုဗီလက်ဆိုသူ
ဦးသစ်အမျိုးသားတစ်ယောက်ဖြစ်ပြီး မန္တလေးတွင် ရှစ်နှစ်ကြာမျှ မြန်မာဘုရင်၏
ဦးတပ်တွင် အကြံပေးတပ်ဗိုလ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဒီထရိုဗီလက်၏ ဝင်ငွေများ
အတွက် အများအပြားမှာ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာကုမ္ပဏီ သင်္ဘောခရီးသည်များနှင့်
သင်္ဘောအမှုထမ်းများအား 'သစ်သီးပျော်ရည်များ၊ အချိုရည်များ' ရောင်း၍ရသည့်
ငွေများဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ထရိုဗီလက်သည် စိတ်ကောင်းမရှိသည့် ပြင်သစ်
ဝန်ထမ်းတစ်ဦးဖြစ်ပြီး သူ့ပြောများကို သူ့လက်သည်းကြားထဲတွင် ယူဆောင်သွားလေ့
ရှိသည်ဟု ပြောစမှတ်ပြုကြသည်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ပါရီမြို့သို့ ၁၈၈၃-ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ စောစောပိုင်း
တွင် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ပါရီတွင်ရှိသည့် ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး ပလန်ကက်က
မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ပါရီတွင် တစ်လခန့်ကြာမည်ဟု ဗြိတိသျှနိုင်ငံခြားရေး
မင်းကြီး အားလ်ဂရန်းဇီးလ်ထံ သတင်းပို့ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည်
မင်းတော် နှစ်နှစ်နီးပါးမျှ ကြာသွားခဲ့သည့်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် အိန္ဒိယပြည်အစိုးရတို့သည်
မင်းကဆောက် ဖြစ်နေကြသည်။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံခြားရေးရုံးက မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့
မင်းသို့လာသည့်အကြောင်းကို သိလိုသဖြင့် ပါရီရှိ ဗြိတိသျှသံအမတ် ပလန်ကက်ကို
အမေးခိုင်းသည်။ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ၁၈၇၃-ခုနှစ်က ချုပ်ဆိုခဲ့သော

မြန်မာ-ပြင်သစ်စာချုပ်ကို အတည်ပြု လက်မှတ်ထိုးရန် လာရောက်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း။ ထိုစဉ်က ပြင်သစ်တို့က ထိုစာချုပ်ကို အတည်ပြု လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိခဲ့ကြောင်း။ အကြောင်းမှာ မင်းတုန်းမင်းက သူ့အား လက်နက်များ ထောက်ပံ့ရန်နှင့် စစ်မဟာမိတ် စာချုပ်ဖွဲ့ရန် ချုပ်ဆိုသည့် နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန် တောင်းဆိုနေသည့် အတွက် ပြင်သစ်တို့က လက်မှတ်မထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သံအမတ်ကြီး ပလန့်ကက်က သတင်းပို့ခဲ့သည်။

ဩဂုတ်လ ၂၁-ရက်နေ့တွင် သံအမတ် ပလန့်ကက်ထံမှ နောက်ထပ် သတင်းပို့ချက် တစ်ခု ရောက်လာပြန်သည်။ ဗြိတိသျှကုန်သည် သုံးဦးတို့သည် ပါရီသို့ရောက်နေသော မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို တွေ့ဆုံခဲ့ကြောင်း၊ မြန်မာတို့က စီးပွားရေးကိစ္စများကို ဆွေးနွေးရန် ငြင်းဆိုခဲ့ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်ကုန်သည်များက သီးသန့်ကုန်သွယ်မှု နယ်ပယ်များ တောင်းနေသဖြင့် ဗြိတိသျှကုန်သည်တို့ များစွာ စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ရကြောင်းဖြင့် သတင်းပို့သည်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ သတင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ၁၈၈၃-ခု၊ ဩဂုတ်လမှစ၍ ထိုနှစ်ကုန်ခါနီး ဒီဇင်ဘာလအထိ ဘာသတင်းမျှ မကြားရဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ထိုလထဲတွင် ဗြိတိသျှသံအမတ်သစ်ဖြစ်သော လိုင်ယွန် က နှုတ်ထွက်သွားသည့် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီး လာကိုးထံသို့ တစ်ကြိမ်၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးသစ် ဂျူးဖယ်ရိုထံသို့ နှစ်ကြိမ် သွားရောက် ခုံစမ်းသည်။ ဖယ်ရိုက မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ အကြောင်းကို သူ ဘာမျှ မကြားရကြောင်း၊ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် မည်သည့်အချက်တို့ကို တောင်းဆို နေစေနေသည်ဟုလည်း သူ မသိကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့သည် စိုးရိမ်စပြုလာခဲ့သည်။

ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၆-ရက်နေ့တွင်မူ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် အဆက်အသွယ်ရပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ကုန်သွယ်ရေး ကိစ္စများကို ဆွေးနွေး လျက်ရှိကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အာဇာနည် အုပ်နှင်းခြင်းခံရသော ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မဟုတ်သဖြင့် အရေးကြီးသော ဆွေးနွေးမှုများကို ဆက်လက်ပြုလုပ်ရန် မန္တလေးသို့ အခွင့်အာဇာ တောင်းရဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုအချိန်အထိမူ အာဇာနည် လွှဲအပ်ခြင်း ခံရသော ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို မန္တလေးမှ စေလွှတ်ခြင်းမပြုသေးကြောင်းဖြင့် ပြင်သစ်အစိုးရက ဗြိတိသျှတို့ကို အကြောင်းကြားပြန်သည်။

ထို့နောက်တွင် မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့၏ သတင်းသည် လေးလကြာမှ တိမ်မြုပ်သွားပြန်သည်။

၁၈၈၄-ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁-ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဂျူးဖယ်ရိုက မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို လက်ခံတွေ့ဆုံသည်။ နှစ်ဘက် ကိုယ်စားလှယ်များသည် ၁၈၇၃-ခုနှစ်၊ မြန်မာ-ပြင်သစ်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးကြပြီး ဇွန်လ ၁-ရက်နေ့တွင် စတင် အကောင်အထည်ဖော်ရန် သဘောတူကြသည်။ ဧပြီလ ၁၀-ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှသံအမတ် လိုင်ယွန် က ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားဝန်ကြီး (ဝန်ကြီးချုပ်လည်းဖြစ်သည်)တို့

ကျွဲ၍ မေးမြန်းရာတွင် ဂျူးဖယ်ရိုက ဆွေးနွေးပွဲမှာ နောက်ဆက်တွဲ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ် ထူဆိုရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်ပိုင် တိုက်င်းပြည်နယ်ကိုဖြတ်၍ မြန်မာတို့အား လက်နက် ဖူးတင်သွင်းခွင့်ကို မိမိတို့ ပြင်သစ်အစိုးရက မေးမည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် အာမခံချက် ငေးသည်။

မေလ ၂၄-ရက်နေ့တွင် ဂျူးဖယ်ရိုက မြန်မာတို့သည် တိုက်င်းနယ်ကိုဖြတ်သန်း ထောက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်များ တင်သွင်းခွင့်ပြုရန် မိမိကို ပီအားပေးနေကြကြောင်းဖြင့် ငေးဖော်ဝန်ခံသည်။ သို့ရာတွင် မိမိအနေဖြင့် မြန်မာတို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို ငေးခံမည် မဟုတ်ကြောင်း၊ မြန်မာတို့၏ လက်နက်များသည် တိုက်င်းနယ်တွင် ငေးရတ်တို့အား တိုက်ခိုက်လျက်ရှိသော ပြင်သစ်တပ် ၃၁,၇၀၀ တို့အတွက် အန္တရာယ် ငေးလာနိုင်ကြောင်းဖြင့် ကြေညာသည်။ ငေးတို့သျှသံအမတ် လိုင်ယွန်ကလည်း မြန်မာပြည် ငေး အိန္ဒိယပြည် အရှေ့နယ်စပ်နှင့် ကပ်လျက်ရှိသည့်အတွက် ငေးတို့သျှတို့က မြန်မာ ငေးကို အခြားတိုင်းပြည်များထက် စိတ်ဝင်စားမှုရှိသည်ဆိုသော သူ့ရပ်တည်ချက်ကို ငေးမ ကြေညာသည်။

၁၈၇၃-ခုနှစ်၊ မြန်မာ-ပြင်သစ် စာချုပ်သည် ၁၈၆၄-ခု၊ ငေးလထံတွင် အတည် ငေးသည်။ ထိုစာချုပ်တွင် ပါရီနှင့် မန္တလေးသို့ သံကိုယ်စားလှယ်များ အပြန်အလှန် ငေးအပ်သည်ဆိုသည့် အပိုဒ်ပါလာရာ ထိုအပိုဒ်ကို ငေးတို့သျှအစိုးရက ကန့်ကွက်သည်။ ငေးကယ်၍ သံကိုယ်စားလှယ် ငေးအပ်ခဲ့ကြသည်ဆိုလျှင် ငေးယင်းမှာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ငေးတစ်ခုတည်းအတွက်သာ ငေးဖြစ်သင့်သည်ဟု ငေးတို့သျှတို့က ထောက်ပြသည်။ ငေး ငေးကို ငေးဖယ်ရိုက ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ငေးနိုင်ငံရေးမှာ ငေးမရသော ကိစ္စများဖြစ်ကြောင်း၊ ငေးမန္တလေးတွင်ရှိသည့် ပြင်သစ် သံကိုယ်စားလှယ်သည် ပြင်သစ်တို့၏ အကျိုးစီးပွားမှန်သမျှ ငေးညွှန်စားပြုရမည်သာဖြစ်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်သည် မြန်မာပြည်၏ 'အိမ်နီးချင်း'ဖြစ်နေပြီ ငေးကြောင်းနှင့် အကြောင်းပြန်သည်။

ငေးတို့သျှသံအမတ် လိုင်ယွန်က မြန်မာပြည်သည် ငေးတို့သျှ အိန္ဒိယပြည်၏ ငေးအိမ်နီးချင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်ပြည်သည် အလားတူ ငေးနိုင်ငံရေး အိမ်နီးချင်းမျိုး ငေးမည်အခါမျှ မဖြစ်နိုင်ကြောင်းဖြင့် ကန့်ကွက်သည့်အခါတွင် ငေးဖယ်ရိုက မြန်မာပြည် ငေးအလားတူ မဟာမိတ်စာချုပ်မျိုးကို ငေးချုပ်ဆိုခြင်းမပြုရန် ပီတိပင်သော ငေးတို့သျှ- ငေးမြန်မာစာချုပ်မျိုး ရှိသလောဟု မေးခွန်းထုတ်သည်။ ငေးညီသည်ကို ငေးတို့သျှသံအမတ် ငေးအိမ်နီးချင်းက အတိအလင်း ငေးခံခြင်းမပြုဘဲ၊ အထက်မြန်မာပြည်အား အခြားသော ငေးအိန္ဒိယပြည်နှင့် မဟာမိတ်ပွဲခြင်းကို ကန့်ကွက်နိုင်သော (ငေးတို့သျှနှင့် မြန်မာပြည်တို့ ငေးကြားတွင်) ထူးခြားသော အထူးဆက်ဆံရေးများရှိသည်'ဟု သွယ်ဝိုက်ပြောဆိုခဲ့သည်။

ငေးဖယ်ရိုက မိမိတို့နှင့် မြန်မာတို့ ငေးချုပ်ဆိုကြမည့် ငေးနောက်ဆက်တွဲစာချုပ်မှာ ငေးဆောင်ပြင်ဖွယ်ရာ အကြောင်းမရှိကြောင်း၊ မြန်မာတို့က အထက်မြန်မာပြည်တွင်ရှိသည့် ငေးပြင်သစ်လူမျိုးတို့အား သီးခြားအုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးရန် ပြင်သစ်တို့ တောင်းဆိုချက်ကို ငေးငြင်းပယ်ထားကြောင်း၊ ထို့အပြင် 'မိနပ်' ပြဿနာလည်း ရှိသေးကြောင်း၊ မြန်မာတို့သည်

မိမိတို့နယ်ကိုပြတ်၍ လက်နက်တင်သွင်းခွင့်ကို အပြင်းအထန် လိုလားနေကြဟန်ရှိကြောင်း မိမိတို့အနေဖြင့်လည်း တရုတ်-ပြင်သစ် စစ်ဖြစ်ပွားသည့် အထက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်များတင်သွင်းခွင့် မပေးနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖယ်ရီက သံအမတ် လိုင်ယွန်ကို ရှင်းပြသည်။ ဤတွင် လိုင်ယွန်က သို့ဆိုလျှင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေး သံကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကိုသာ ခန့်အပ်မည်ဟု ကတိပေးရန် ဈေးဆီ သည်။ ဖယ်ရီက ပြင်သစ် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးသည် ပြင်သစ် အကျိုးစီးပွားမှန်သမျှကို ကိုင်တွယ်ရမည်ဟု ဈေးမလျှော့ဘဲ တင်းခံသည်။

နောက်တစ်ပတ်အကြာဖြစ်သည့် ဇူလိုင် ၁၆-ရက်နေ့တွင် ဂျူးဖယ်ရီက ပြင်သစ် နိုင်ငံသည် မြန်မာပြည်နှင့် အထူးမဟာမိတ် စာချုပ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန် စဉ်းစားခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့် ကြေညာသည်။ သို့ရာတွင် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းနှင့် နိုင်ငံစော့ လုပ်ငန်းတို့ကို သတ်သတ်မှတ်မှတ် ခွဲခြားထားရန်မှာမူ လွန်စွာ ခက်ခဲသည့် ကိစ္စဖြစ်ကြောင်း ဖြင့် တစ်ကွက် ထောက်ထားသည်။

ဗြိတိသျှသံအမတ် လိုင်ယွန်က ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာပြည်တို့ကြားတွင် နိုင်ငံစော့ ပြဿနာ မည်သို့မည်ပုံရှိသည်ကို နားမလည်နိုင်ကြောင်းဖြင့် ချေပသည်။ ဖယ်ရီက မြန်မာနှင့် တုံကင်းနယ်ကြား မဲခေါင်မြစ်၏ လက်ဝဲဘက်ကမ်းတွင် ပြည်နယ်ကလေး အများအပြားရှိကြောင်း၊ မြန်မာတို့က ထိုပြည်နယ်များကို လက်တွေ့အုပ်ချုပ်ခြင်း မပြုသည့်တိုင် ထိုနယ်များသည် သူတို့ အချုပ်အခြာအာဏာအောက်တွင် ရှိသည့်သူ ယူဆကြောင်းဖြင့် ထိုပြဿနာမျိုးသည် နိုင်ငံရေးပြဿနာဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖယ်ရီက ရှင်းလင်းသည်။

ဖယ်ရီ၏ စကားများကို ထောက်လျှင် ပြင်သစ်သည် ထိုပြည်နယ်ကလေးများသို့ ပြင်သစ်တို့၏ပိုင်နက်ထဲသို့ သွတ်သွင်းလိုသည့်သဘောကို ပြနေသည်။ ထိုပြင် ပြင်သစ်သည် မြန်မာနှင့် မဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်တို့ စိတ်ဝင်စားသည်မှာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ကိစ္စတစ်ခုတည်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိတို့နှင့် မြန်မာတို့ကြားတွင် လျှို့ဝှက်နိုင်ငံရေး ဆွေးနွေးမှုများ မရှိကြောင်း၊ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်သစ်တို့သည် အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ဗြိတိသျှအစိုးရအား အသိပေး အကြောင်းကြားမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

သို့ရာတွင် နောက်တစ်နေ့ဖြစ်သော ဇူလိုင်လ ၁၇-ရက်နေ့ထုတ် လန်ဒန်စတင်ဒေးဘီ သတင်းစာတွင်မူ ယမန်နေ့က ဂျူးဖယ်ရီ ပြောသမျှနှင့် လုံးဝဆန့်ကျင်သည့် သတင်းတစ်ခုစီ ပါလာလေသည်။

ထိုသတင်းအရ ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးမှ ဗွန်စီယာဒီလွန်ကယ် ဆိုသူသည် မန္တလေးသို့ ရောက်ရှိလာကာ စစ်မဟာမိတ်စာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုရေးအတွက် မြန်မာတို့နှင့် လျှို့ဝှက်ဆွေးနွေးလျက်ရှိကြောင်း၊ အပြန်အလှန်အားဖြင့် မြန်မာတို့က မဲခေါင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းတွင်ရှိသည့် ပြည်နယ်အချို့ကို ပြင်သစ်တို့လက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်း၊ ဒီလွန်ကယ်သည် သူ့လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျော်လွန်၍ လုပ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်အစိုးရသည်

ငြိမ်မဟာမိတ်စာချုပ်ကို လက်ခံမည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် သတင်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသည်။

ပါရီတွင်ရှိသည့် ဗြိတိသျှသံအမတ် လိုင်ယွန်သည် ထိုသတင်းကို လွန်စွာ နှိပ်စားနေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇူလိုင်လ ၂၉-ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး နှစ်ဖိုနှင့်တွေ့ဆုံကာ ထိုသတင်း မှန်မမှန်ကို မေးမြန်းသည်။ ပြင်သစ်အစိုးရသည် မှန်လေးနှင့် အထူးမဟာမိတ် စာချုပ်တစ်ခုကို ချုပ်ဆိုမည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဖယ်ရီက ဖြစ်လင်းသည်။ အကယ်၍ နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်တစ်ခု ရှိခဲ့သည်ဆိုလျှင်လည်း ညီစာချုပ်သည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး စာချုပ်မျိုးသာ ဖြစ်မည်ဟုလည်း ထပ်လောင်း ဆွဲကြားသည်။

သို့ရာတွင် မှန်လေးတွင်ရှိသည့် ပြင်သစ် သံကိုယ်စားလှယ်သည် အထက်မြန်မာ ပြည်ရှိ ပြင်သစ်အမျိုးသားများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကိုင်တွယ်သွားမည်ဟုသာ သူ့ရပ်တည်ချက်ကို ထပ်လောင်း အတည်ပြု ပြောဆိုသွားသည်။

မန္တလေးက ကျွန်ုပ်တို့လူ

ယ်ငယ်တုန်းက စာရေးဆရာကြီး ရွှေကြော၏ ရာဇဝင်ဝတ္ထုများ (သမိုင်းဝတ္ထု)ကို ခတ်ခဲ့ဖူးသည်။ နာခံတော်၊ အထောက်တော်၊ ကုန်းဘောင်ပြင်သစ် စသည့် ဝတ္ထုကြီးများ ဖြစ်သည်။ 'နာခံတော်'မှာ တောင်ငူခေတ် အနောက်ဘက်လွန်မင်းလက်ထက် နတ်သျှင် နောင်၏ ဇာတ်လမ်းဖြစ်သည်။ 'ကုန်းဘောင်ပြင်သစ်'မှာ ရတနာပုံ မန္တလေးခေတ် မြန်မာ တပ်မှူးကလေးတစ်ဦးနှင့် ရွှေနန်းတော်ကြီးထဲတွင် အမှုထမ်းနေသော ပြင်သစ် ဆရာရှိ၏ သမီးပျိုကလေးတစ်ဦး၏ ဇာတ်လမ်းဖြစ်သည်။

ယ်ငယ်တုန်းကမူ ထိုဝတ္ထုများထဲတွင်ပါသည့် အဖြစ်အပျက်များ အားလုံးသည် ဘာကယ် အဖြစ်အပျက်ဟုသာ ထင်ခဲ့သည်။ ရာဇဝင်သည် ဘယ်နေရာတွင် အဆုံးသတ်ပြီး ဝတ္ထုသည် ဘယ်နေရာတွင် အစပြုသည်ကို မဝေခွဲနိုင်ခဲ့ပါ။ အချက်အလက်သည် ဘယ်နေရာတွင်ဆုံးပြီး စိတ်ကူးသည် ဘယ်နေရာတွင် စသည်ကို မဝေခွဲနိုင်ခဲ့ပါ။

ရာဇဝင်ဝတ္ထုတစ်ပုဒ်၌ ရာဇဝင်နှင့် ဝတ္ထု၊ အချက်အလက်နှင့် စိတ်ကူးတို့ကို ခြားပေးသည် မျဉ်းကြောင်းသည် သေးသေးမွန်မွန်ကလေးသာ ဖြစ်ပါသည်။ အချို့သော ရာဇဝင်ဝတ္ထုများ၌ အချက်အလက်တွေ တောင်လိုပုံနေပြီး စိတ်ကူးဖွဲ့နွဲ့မှု နည်းနေတတ်ပါ သည်။ အချို့သော ဝတ္ထုများမှာလည်း ပန်းနုရောင် ချယ်သထားသည့် စိတ်ကူးတွေများပြီး ရာဇဝင်က နည်းနေတတ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရာဇဝင်ဝတ္ထုရေးဆရာသည် ချိုင့်ထဲသို့ စူးစူးမိပြီး မကြာခဏ ချော်လဲတတ်ပါသည်။

လွန်ခဲ့သော သုံးလေးနှစ် 'တောင်သမန်'ဆောင်းပါးကို စတင်ရေးစဉ်က ခရီးသွား နတ်တမ်း တစ်ပိုင်းတစ်စ၊ ပြန်လည်တမ်းတမှု တစ်ပိုင်းတစ်စ၊ ရာဇဝင်အချက်အလက် ဘဝပိုင်းတစ်စ ရောမွှေရေးမည်ဟု စိတ်ကူးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် တကယ်ရေးချလိုက်သည့် အခါတွင် ကျွန်တော်သည်လည်း ရာဇဝင်ဝတ္ထုရေးဆရာကဲ့သို့ အချက်အလက်နှင့်စိတ်ကူး၊ ရာဇဝင်နှင့် အိပ်မက်တို့ကြားတွင် စမ်းတဝါးဝါး လျှောက်သွားနေသည်ကို ကိုယ့်ကိုယ်ကို သွေ့လာရသည်။

“မန္တလေးသွားတာ ကြာလှချေလားကွ။ မင်းဟာက ခုထိ မန္တလေးက မပြန်

သေးဘူးလား" ဟု ဆရာ မင်းသုဝဏ်က ထမနဲ့ ပန်းကန်ပေါ်မှကျော်၍ လှမ်းမေးသည်။ ရေးဖော်ရေးဖက် မြစ်ဝက အချိုရည်ဖန်ခွက်ကို ကိုင်ထားရင်း "ခင်ဗျား ခရီးသွားမှတ်တမ်းက ရာဇဝင်ထဲမှာ နစ်နေတယ်" ဟု အင်္ဂလိပ်လို ပြောသည်။

ကျွန်တော်သည် သမိုင်းဆရာ မဟုတ်ပါ။ သမိုင်းကို ဝါသနာပါသူတစ်ဦးသာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့တိုင် ကျွန်တော်သည် မြစ် ဝကျော်သည့်အတိုင်း သမိုင်းထဲတွင် နစ်နေပါသည်။ ရုန်းထွက်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း ရေးစရာ အချက်အလက်တွေ တွေ့နေသဖြင့် ရာဇဝင်ထဲမှာ ဝဲလည်နေပါသည်။ ရာဇဝင်ကို ရာဇဝင်လိုမရေးဘဲ အနုပညာပုံသဏ္ဍာန် တစ်ခုဖြင့် တင်ပြရန် ကြိုးစားသည့်အခါတွင် အထက်တွင် ကျွန်တော် ပြောခဲ့သည့်အတိုင်း အချက်အလက်နှင့် စိတ်ကူးတို့သည် ရောထွေး ယှက်လိမ်နေတတ်ပါသည်။ တစ်ခါတင်ရံ တွင် စိတ်ကူးက လွှမ်းမိုးပြီး တစ်ခါတစ်ရံတွင် အချက်အလက်က လွှမ်းမိုးတတ်ပါသည်။

ရာဇဝင် ဝတ္ထုရေးဆရာကြီး ရွှေစကြာသည် 'ကုန်းဘောင်ပြင်သစ်' ဝတ္ထုကြီးထဲတွင် ပေတလူ မီးလတ်ဆိုသည့် ပြင်သစ် အထောက်တော်တစ်ဦး၏ ရုပ်ပုံလွှာကို ရေးချယ်ပြခဲ့ပါသည်။ ရွှေစကြာသည် ပေတလူမီးလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာကို ပွဲရန် အချက်အလက် ဘယ်နေရာက ရခဲ့သည်ကို ကျွန်တော် မသိ။ သို့ရာတွင် သမိုင်းကို ပြန်ဖတ်သည့်အခါတွင် ပေတလူမီးလတ်နှင့်တူသော လူတစ်ယောက်ကို ကျွန်တော် သွားတွေ့နေသည်။

(အင်္ဂလိပ်စာရေးဆရာ) ငရေဟမ်ဂရင်းသည် ကျူးဘားတွင် ရောက်နေသည့် အင်္ဂလိပ်ထောက်လှမ်းရေး အေးဂျင့်တစ်ယောက် အကြောင်းကို 'ဟားဗားနားဏ ကျွန်ုပ်တို့လူ' ဟူသော အမည်ဖြင့် ဝတ္ထုတစ်ပုဒ် ရေးခဲ့ဖူးသည်။ ရွှေစကြာရေးသည့် 'ကုန်းဘောင်ပြင်သစ်' ဝတ္ထုထဲက ပေတလူမီးလတ်သည် ပြင်သစ်အစိုးရက လွှတ်ထားသော 'မန္တလေးက ဖတ်ခဲ့ရစဉ်ကတော့ ခပ်ပေါ့ပေါ့ပင် ဖတ်ခဲ့ပါသည်။ ယခု သမိုင်းကို ပြန်ဖတ်သည့်အခါတွင် ရွှေစကြာသည် ပေတလူမီးလတ်၏ ရုပ်ပုံလွှာကို ဖန်တီးရာတွင် သက်ရှိထင်ရှား ရှိခဲ့ဖူးသူကြည့်၍ ဖန်တီးခဲ့လေသလားဟု ကျွန်တော် စဉ်းစားမိပါသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရာဇဝင်နှင့် ဝတ္ထု၊ အချက်အလက်နှင့် စိတ်ကူးသည် ရောထွေး ယှက်လိမ်နေတတ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

သမိုင်းကို ပြန်ဖတ်သည့်အခါ၌ ကျွန်တော်သည် ရွှေစကြာ၏ 'ကုန်းဘောင်ပြင်သစ်' ဝတ္ထုထဲက ပေတလူမီးလတ်နှင့်တူသော လူတစ်ယောက်ကို သွားတွေ့ရပါသည်။ ထိုလူမှာ ဒီလွန်ကလေးဆိုသူ ဖြစ်ပါသည်။ ဒီလွန်ကလေးသည် ထိုခေတ်တစ်ဝိုက်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပြင်သစ် အထောက်တော် (ထောက်လှမ်းရေးသမား) တစ်ဦး၏ ဂန္ထဝင်ဥဒါရက်တစ်ခု ဖြစ်နေသည်။ သူသည် ပြင်သစ်အစိုးရအဖို့ 'မန္တလေးက ကွန်ဒီတို့လူ' ဖြစ်နေသည်။

၁၈၅၈-၁၈၅၅ ခုနှစ်များတွင် ပြင်သစ်အစိုးရက မိမိတို့သည် အာရှတိုက်တွင် နောက်ထပ် နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်ခြင်း ပြုလုပ်တော့မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရအဖို့ အကြိမ်ကြိမ် ကတိပေးခဲ့သည်။ နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်ရန် ကြိုးပမ်းနေသည်ဟူသော ဗြိတိသျှတို့၏

ဥပမာချက်ကို အကြိမ်ကြိမ် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ဆာချားလစ်ဘားနတ်သည် ခွင့်မှ ပြန်လာပြီးနောက် အောက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒုတိယအကြိမ် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေချိန် ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သူ ဒီလွန်ကလေတစ်ယောက် မန္တလေးတွင် ရောက်နေခြင်းကို ၁၈၈၄-ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၃-ရက်နေ့တွင် ဘားနတ် ပထမဆုံးအကြိမ် သတိပြုမိသည်။ ဇွန်လ ၁၀-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အီတလီကောင်စစ်ဝန် အင်ဒရေနိုက အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီကိုယ်စားလှယ် ကင်ဒဒီမှတစ်ဆင့် ဘားနတ်ထံသို့ သတင်းတစ်ခု ပေးသည်။ ယင်းသတင်းမှာ ဒီလွန်ကလေအမည်ရှိ ပြင်သစ်လူမျိုးတစ်ယောက် မန္တလေးတွင် ရောက်နေကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ဒီလွန်ကလေ လှုပ်ရှားနေပုံသည် ထူးဆန်းနေကြောင်း၊ ဒီလွန်ကလေသည် မန္တလေးအစိုးရ ထိပ်တန်း အရာရှိကြီးများနှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးအိမ်တွင် ညလုံးပေါက် ဆွေးနွေးပွဲများ ထိုင်လျက်ရှိကြောင်း၊ ထိုဆွေးနွေးပွဲများသို့ မည်သည့် စာရေးစာချိမျှ တက်ရောက်ခွင့်မရကြောင်း ဆိုသည့် သတင်းဖြစ်သည်။ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဗြိတိသျှတို့အဖို့ 'သတင်းစုဆောင်းသူ' နေရာလင်းကလည်း ဒီလွန်ကလေက သူသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရုံးနှင့် ဘာအဆက်အသွယ်မျှ မရှိဟု ငြင်းဆိုကြောင်း၊ သို့ရာတွင် သူ ပြန်သွားပြီးနောက် မန္တလေးအစိုးရက သူ့ထံသို့ ၊ ပို့သည့်စာများတွင် ပြင်သစ်အစိုးရက နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနမှတစ်ဆင့်ဟု လိပ်တပ် သားကြောင်းဖြင့် ဇွန်လ ၁၁-ရက်နေ့တွင် သတင်းပို့ပြန်သည်။

ဒီလွန်ကလေသည် ၁၈၈၄-ခုနှစ် မေလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ရောက်လာပြီး သူ့ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် တိုင်တာမင်းကြီးတို့က လက်ခံတွေ့ဆုံ ခဲ့ကြသည်။ ထိုတွေ့ဆုံပွဲများတွင် စုမှူးရာလတ်၏ လှယံတော်တစ်ဦးဖြစ်သူ ပြင်သစ်လူမျိုး ဇွန်လီလီန်းက စကားပြန်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးပွဲများတွင် မြန်မာတို့ဘက်မှ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးနှင့် ပညာရေးဝန်ကြီးတို့လည်း တက်ရောက်ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ဒီလွန်ကလေက မိမိသည် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာအစိုးရတို့ ဆွေးနွေးလျက်ရှိသော ၊ ဝါရီဆွေးနွေးပွဲများ စောလျင်စွာ အောင်မြင်ပြီးစီးရန် လှပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းအနေဖြင့် ဝင်ရောက် ကြိုးစားပေးခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ မေလ ၂၁-ရက်နေ့တွင် ဒီလွန်ကလေသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး လက်မှတ်ထိုးရမည့် 'ကင်းဝန် ကျေညာစာတမ်း' နှင့် 'စာချုပ်အပိုဒ် ၁၀' တို့ကို သူ့ကိုယ်တိုင်ရေးဆွဲပြီး ကင်းဝန်မင်းကြီးကို တင်ပြသည်။ မြန်မာတို့က သဘောတူလျှင် ထို 'ကင်းဝန်ကျေညာစာတမ်း' ကို ပါရီသို့ ယူသွားပြီး မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ လက်သို့ ပေးအပ်ရန် ဖြစ်သည်။ မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် ထိုကျေညာစာတမ်းကို လမ်းညွှန်အဖြစ်ခံယူကာ ပြင်သစ်အစိုးရနှင့် ဧဝဓပ ဆွေးနွေးရန် ဖြစ်သည်။

ဤနေရာတွင် စကားပြန် မွန်ဗီလီန်း၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အရေးပါသောနေရာသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ဗွန်ဗီလီန်းသည် သီပေါအစိုးရထံသို့ ရိက္ခာများ ပေးသွင်းလျက်ရှိရာ

သီပေါအစိုးရထံမှ ကျပ်ငွေ ၁၁၈,၀၀၀ ရစေရာ ရှိနေသည်။ ထို့ပြင် ဧပြီလ ၂-ရက်နေ့နှင့် ၄-ရက်နေ့က မန္တလေးတွင် မီးကြီးလောင်သဖြင့် သူ့အိမ်နှင့်တကွ သူ့ လှောင်ထားသည့် တန်ဖိုး ကျပ်နှစ်သောင်းခန့်တန် ရှားစေးများလည်း မီးထဲသို့ ပါသွားသည်။ ထို့ကြောင့် သူသည် သူ့ပစ္စည်းများကို ဆုံးရှုံးသည့် ပစ္စည်းများကို ပြန်ရအောင် မန္တလေးအစိုးရ တည်မြဲစေလိုသည်။ ဤတွင် 'ကင်းဝန်ကျေညာစာတမ်း'၌ စာချုပ်အပိုဒ် ၁-နှင့် အပိုဒ် ၂-တို့ကို ထည့်သွင်းသင့်ကြောင်း အဆိုပြုသည်။ ယင်းအပိုဒ်များအရ ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ တိုက်ခိုက်ရေး-ကာကွယ်ရေးစာချုပ် (စစ်မဟာမိတ်စာချုပ်) ချုပ်ဆိုရန်ဖြစ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးက ထိုအပိုဒ်များကို သဘောမတူနိုင်ဟု ကန့်ကွက်သည်။ ဒီလွန်ကလေးက မိမိအနေဖြင့် စကားလုံး အသုံးအနှုန်းကို အဓိက မထားကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ဒုက္ခရောက်နေသော မိမိလူမျိုးတစ်ဦး (ဗွန်ဗီလိန်း)ကို ကူညီစောင့်မလိုသည် စေတနာဖြင့်သာ ထိုအပိုဒ်ကို ထည့်သွင်းလိုက်ကြောင်းဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရုံးသို့ စာရေးသည်။

'ကင်းဝန်ကျေညာစာတမ်း' အပိုဒ် ၃-၌ မြန်မာပြည်နှင့် တုံကင်း ပင်လယ်ကျွေ့သို့ လမ်းမကြီးတစ်ခု ဖောက်လုပ်ရေးတွင် ပြင်သစ်အစိုးရက မန္တလေးကို ကူညီထောက်ပံ့ရန် အပိုဒ် ၄-အရ မြန်မာတို့က တုံကင်းပင်လယ်ကျွေ့ကိုဖြတ်၍ ဆေးဝါးများနှင့် အခြားသော အရေးကြီးသည့် ပစ္စည်းများ (လက်နက်များ) တင်သွင်းခွင့်ပေးရန်၊ အပိုဒ် ၅-အရ မဲခေါင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ နယ်များကို ပြင်သစ်တို့သို့ လွှဲပြောင်းပေးရန်တို့ဖြစ်သည်။

'ကင်းဝန်ကျေညာစာတမ်း' အပိုဒ် ၁၀-အရ ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ နောက်ဆက်တွဲ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန် ဖြစ်သည်။ ထိုအပိုဒ်အရ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ရာဇဝတ်မှုဖြင့် စွပ်စွဲခြင်း ခံနေရသည့် ပြင်သစ်လက်အောက်ခံ လူမျိုးများအား ပြင်သစ် တို့၏ တရားစီရင်မှုအောက်တွင် ထားရှိရန်၊ ယင်းတို့အား အသစ်ရောက်လာမည့် ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန်လက်သို့ အပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် နှစ်နိုင်ငံ သံတမန်လဲလှယ်ရန်၊ ထိုသံတမန်များက တစ်နိုင်ငံ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို အပြန်အလှန် လေးစားလိုက်နာကြ ရန်၊ တစ်နည်းဆိုရလျှင် မြန်မာဘုရင် ရှေ့မှောက်သို့ တက်ရောက်ရာတွင် ဖိနပ်ချွတ်၍ ဝင်ရန်တို့ ဖြစ်သည်။

သို့ဖြင့် ၁၈၈၅-ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ကင်းဝန် ကျေညာစာတမ်းတွင် ပါသည့်အတိုင်း နောက်ဆက်တွဲ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်ကို ပြင်သစ်အစိုးရနှင့် ပါရီရောက် မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တို့ လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုစာချုပ်အရ ပြင်သစ်အစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေး ကိစ္စများအားလုံးကို ဆောင်ရွက်ရန် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန်တစ်ဦးကို မန္တလေးသို့ စေလွှတ်ခန့်ထားတော့မည် ဖြစ်သည်။ မိမိတို့နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုသည့် စာချုပ်တွင် နိုင်ငံရေးနှင့် စစ်ရေး စသည့်ကိစ္စများ ပါဝင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ စစ်မဟာမိတ် စာချုပ်သဘောမျိုး မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဖယ်ရိုက ပါရီရှိ ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး လိုင်ယွန်ကို အခိုင်အမာ ပြောဆိုခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက ဗြိတိသျှ သံအမတ်ကြီးအား ထုတ်ဖော်
ပြောဆိုခြင်းမပြုသည့် အချက်တစ်ချက် ရှိသည်။ ယင်းမှာ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက
ကိုယ်တိုင်လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်တို့အား ပေးလိုက်သည့် သီးခြား
လျှို့ဝှက်မှတ်တမ်းလွှာအကြောင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမှတ်တမ်းလွှာ၌ ပြင်သစ်အစိုးရသည်
သင့်လျော်သောအချိန်၌ တုံ့ကင်း၊ လာအို၊ ရှမ်းပြည်တို့ကိုဖြတ်၍ မန္တလေးသို့ လက်နက်များ
တင်သွင်းခွင့်ပြုမည်ဆိုသည် အချက်မှာ လက်နက်လုံခြုံရေးနေသော မြန်မာတို့၏ သဘောကျ
ဖြစ်နေသည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် လျှို့ဝှက်စာချုပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကောလာဟလများကို
ကြားသိနေရသည့်တိုင် ဘာမျှ ခိုင်ခိုင်လုံလုံ မသိရသေး။ သို့ရာတွင် ၁၈၈၅-ခု၊ ဇူလိုင်
လထဲတွင်မူ ဖယ်ရီ၏ လျှို့ဝှက်မှတ်တမ်းလွှာကို ဗြိတိသျှတို့က ခိုးယူ ရရှိလာခဲ့သည်။
ထိုအခါကျမှပင် ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်ပါ အကြောင်းအရာ အပြည့်အစုံနှင့် ဖယ်ရီ၏
လျှို့ဝှက်မှတ်တမ်းလွှာအကြောင်းကို အပြည့်အစုံ သိရခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ဣမန်အစိုးရနှင့်လည်း
ကုန်သွယ်စာချုပ်တစ်ခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည်
ထိုအချက်ကို ခိုးရိမ်ခြင်း မဖြစ်။ ဣမန်သည် မြန်မာပြည်နှင့် နယ်ချင်းကပ်လျက်တွင်
ဣမန်ပိုင်နက်ဆို၍ တစ်နယ်မျှ မရှိ။ ထို့ကြောင့် ဗြိတိသျှအစိုးရအနေဖြင့် ထိုစာချုပ်
ချုပ်ဆိုခြင်းကို ဘာမျှ သံသယ မဖြစ်။

မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် ထိုသီတင်းပတ်ထဲမှာပင် အီတလီအစိုးရ ကိုယ်စား
လှယ်များနှင့် ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးကြပြန်သည်။ မြန်မာတို့က
စာချုပ်တွင် 'အထူးအခွင့်ရ ကုန်သွယ်ရေးနိုင်ငံ' အပိုဒ် ထည့်သွင်းရန် တောင်းဆိုကြသည်။
အီတလီတို့က ထိုအချက်ကို လက်မခံ။ မိမိ သီပေါဘုရင်လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းနေ
သည့် အီတလီလူမျိုးများအား လစာဟောင်းများကို ပြန်ထုတ်ပေးရန် တောင်းဆိုကြသည်။
ထိုတောင်းဆိုချက်ကိုလည်း မြန်မာတို့က လက်မခံနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။ ထိုအချိန်က
သီပေါအစိုးရမှာ ကြေးတင်လျက်ရှိရာ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ပင် ဥရောပမှ ပြန်စရာ
စရိတ်မရှိဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။ မန္တလေးအစိုးရက ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီမှ ငွေသုံးသိန်း
ချေးယူ၍ ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြန်ခေါ်ရသည်။ သို့ဖြင့် အီတလီနှင့် စေ့စပ်ဆွေးနွေးပွဲများ
ပျက်ပြားသွားခဲ့ပြီး မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည်လည်း ဧပြီလထဲတွင် စူးအက်တူးမြောင်း
ကိုဖြတ်ပြီး ရန်ကုန်သို့ ပြန်လာခဲ့ကြသည်။

ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုခဲ့သော ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်သည် ဗြိတိသျှတို့၏
အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်နိုင်သလောဆိုသည်ကို ဗြိတိသျှတို့ စဉ်းစားလာခဲ့ကြသည်။
စာချုပ်အရဆိုလျှင် လက်ဝါးကြီးအုပ် လုပ်ငန်းတစ်ခုတည်းကိုသာ အစိုးရက ချုပ်ကိုင်မည်ဟု
ဖော်ပြထားကြောင်း။ သို့ရာတွင် ထိုစာချုပ်သည် ဗြိတိသျှတို့၏ အကျိုးစီးပွားအတွက်
ငြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဆောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်က
အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် ဒုရန်းသို့ပေးသည့် ၁၈၈၅-ခု၊ မေလ ၁၃-ရက်နေ့

ပေးစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ်-မြန်မာစာချုပ်၌ ပြင်သစ်လက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့က မြန်မာလူမျိုးတို့အပေါ်တွင် တင်ရှိနေသော ကြွေးမြီများကို တောင်းခံရာတွင် မြန်မာအစိုးရက ကူညီရန်၊ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန်ကလည်း အလားတူ ကိစ္စများတွင် မြန်မာတို့ကို ကူညီရန် ပြင်သစ်သင်္ဘောများနှင့် ပြင်သစ်အမျိုးလက်အောက်ခံ လူမျိုးများအား မိမိတို့ကိုယ်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် လက်နက်များ ကိုင်ဆောင်ခွင့်ပြုရန်၊ ပြင်သစ်လက်အောက်ခံ လူမျိုးကုန်သည်များအား 'အထူးအခွင့်ရ ကုန်သွယ်မှုပေးနိုင်' စာပိုဒ်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် နိုင်ငံရေးပြစ်မှုမဟုတ်ဘဲ ရာဇဝတ်ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများအား ဖမ်းဆီးပို့ပေးရန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်တို့က နိုင်ငံရေးပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများကို ဖမ်းဆီးပို့ပေးရန်အချက်ကို စာချုပ်တွင်ထည့်ရန် ငြင်းဆိုသည့်တိုင် ရာဇဝတ်ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများဟု သတ်မှတ်ရာတွင် မီးရှို့သူများကိုပါ ထည့်သွင်းထားသည်။ မြန်မာ သီပေါအစိုးရကို ပုန်ကန်ထကြွသူအချို့မှာ နန်းတော်ကို မီးရှို့ဖြင့် စွပ်စွဲခံနေထားကြသည့် အတွက် ထိုအချက် ပါဝင်လာအောင် လုပ်နိုင်ခြင်းသည် မြန်မာတို့၏ သံတမန်အောင်ပွဲဟု ဘားနတ်က ယူဆသည်။

ပြင်သစ်-မြန်မာတို့ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်တွင် ပြင်သစ်တို့အား 'အထူးအခွင့်အရေး ပေးသောနိုင်ငံ' စာပိုဒ်များ ထည့်ထားသည့်အတွက် ထိုစာချုပ်သည် ယခုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း မပြုသေးသည့်တိုင် တစ်နေ့တွင် ခြိမ်းခြောက်လာနိုင်သည်ဟု ဘားနတ်က သူ့စာတွင် ဖော်ပြသည်။

ပြင်သစ်တို့သည် အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေး၊ ဘက်တိုက်များ တည်ထောင်ရေး၊ သတ္တုများတွေးဖော်ရေး ကိစ္စများတွင် အခွင့်ရရှိပြီးဖြစ်သည် ဟု ကောလဟာလများ ဖြစ်နေသည့်တိုင် ထိုကောလဟာလများနှင့်ပတ်သက်၍ အတည်ပြု နိုင်ခြင်း၊ ငြင်းဆိုနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ဖြစ်နေသည်။ အကယ်၍သာ ပြင်သစ်တို့က နိုင်ငံရေးဩဇာ လွှမ်းမိုးလာခဲ့လျှင် အဆိုပါလုပ်ငန်းများကို ပြင်သစ်ကုန်သည်တို့က လုပ်နိုင်လာနိုင်ကြောင်း၊ ထိုသို့ လုပ်လာလျှင် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများသည် အထက်မြန်မာပြည် ကုန်သွယ်ရေးတွင် နယ်ပယ်မှ လွင့်စင်သွားတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း ဘားနတ်က သူ၏ အစီရင်ခံစာတွင် ရေးသားထားသည်။

ဘားနတ်က ဆက်လက်၍ အကယ်၍သာ ယခုအတိုင်း မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်ရုံးကို ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ခဲ့ခြင်းမပြုလျှင် ပြင်သစ်တို့က နိုင်ငံရေးဩဇာ လွှမ်းမိုးသွားနိုင်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် အတွက် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ရုံးကို ဖွင့်လှစ်သင့်ကြောင်း၊ ထိုသို့မဖွင့်လျှင် သစ်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၊ ကျွန်းသစ်ရောင်းဝယ်ရေး လုပ်ငန်းတို့သည် ဗြိတိသျှ ကုမ္ပဏီများလက်မှ ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီများလက်သို့ ကူးပြောင်းသွားနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထား သည်။

ကျွန်တော်သည် အထက်ပါ သမိုင်းအချက်အလက်များကို ဖတ်ရင်း ပြင်သစ်- မြန်မာ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုရန် လမ်းဖွင့်ပေးခဲ့သည့် 'ကင်းဝန်ကျေညာစာတမ်း'ကို

လည်းကောင်း၊ 'ကင်းဝန်ကျေညာစာတမ်း' ကို လက်မှတ်ရေးထိုးအောင် ဆွေးနွေးနိုင်ခဲ့သော ပြင်သစ်အစိုးရ၏ 'မန္တလေးက ကျွန်ုပ်တို့လူ့ဖြစ်သော ဒီလွန်ကလေးကိုလည်းကောင်း၊ ခရစ်ကြာ၏ 'ကုန်းဘောင်ပြင်သစ်' ဝတ္ထုထဲက ပေတလူမီးလတ်ကိုလည်းကောင်း ဖတ်နေရသည်။ ရာဇဝင်နှင့် ဝတ္ထုတို့ ဆက်သွယ်မှု၊ အချက်အလက်နှင့် စိတ်ကူးတို့၏ ဆက်သွယ်မှုကိုလည်း စဉ်းစားနေမိလေသည်။

ထိုမှတစ်ဖန် ရာဇဝင် ဝတ္ထု၌ ရာဇဝင်သည် မည်သည့်နေရာတွင် အဆုံးသတ်၍ ဝတ္ထုသည် မည်သည့်နေရာတွင် အစပြုသနည်း၊ အချက်အလက်သည် မည်သည့်နေရာတွင် ဆုံး၍ စိတ်ကူးသည် မည်သည့်နေရာတွင် အစပြုသနည်းဆိုသည့် ရာဇဝင် ဝတ္ထု၏ ပြဿနာကို စဉ်းစားနေမိလေသည်။

(၃၈)

မြင်ကွန်းမင်းသား၏ သြဒကံဆီနှင့်
ညောင်ရမ်းမင်းသား ဒုက္ခာရီ

မြင်ကွန်းမင်းသား၏အကြောင်းသည် တွမ်ကလင်စီ၏ နောက်ဆုံးထုတ် သည်းထိတ်
စင်ပိုင်တ္ထုမှ ဇာတ်ကွက်တစ်ခုနှင့် တူသည်။ ဝတ်ရုံနှင့် ဓားမြှောင်၊ ရာဇဝတ်ဘေးဒဏ်၊
ဘာပုန်းဘဝ၊ ရုပ်ပြောင်းရုပ်လွဲ၊ တစ်ကျွန်းစံ၊ စမ္မာနုဂို အကျဉ်းသား၊ ဒိုဘီကုလား၊
ခေါ်သည်၊ ပြည်ပြေး၊ လက်ဖြောင့်သား၊ ပါရီ အချစ်ဇာတ်လမ်း၊ ဓမ္မာလွင်ပြင်ခရီးသည်။
ဆုံးနိုင်သည့် မြင်ကွန်းမင်းသား၏ သြဒကံဆီခရီးရှည်။

သူ့ဘဝသည် အလင်းအမှောင် မှန်ကွက်တို့ ရက်ယှက်ထားသလို သူ့ဇာတ်သိမ်း
သည်လည်း ဇာတ်ပေါင်းခန်းကို မရောက်လိုက်သော ကြေကွဲဖွယ် ဇာတ်သိမ်းဖြစ်သည်။
သူ့အရေးတော်ပုံသည် သမိုင်းရေးစီတွင် နှစ်မြှုပ်သွားခဲ့ပြီး သူ့ရည်မှန်းချက်သည်လည်း
ငယ်တစ်ဝက်တွင် ကျဆုံးသွားခဲ့သည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ဆင်စီးမြင်းစီး ကျွမ်းသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ဓားရေလှံရေ
ပိုင်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ စိတ်ဓာတ် ခိုင်မာပြတ်သားသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ရည်မှန်း
ချက် အောင်မြင်ရေးအတွက်ဆိုလျှင် သူ့စိတ်ဓာတ်သည် မက်နီဗီလီယန်စိတ်ဓာတ်
ဖြစ်သည်။ ပန်းတိုင်သည် လမ်းစဉ်ကို အဆုံးအဖြတ် ပေးသည်ဆိုသည့် မက်နီဗီလီယန်၏
စိတ်ဓာတ်ဖြစ်သည်။ ပန်းတိုင်ကို ရောက်ဖို့အတွက် ဘယ်လမ်းစဉ်ဖြင့် သွားသွား
မှန်သည်။ ပန်းတိုင်ရောက်ရေးကိုသာ အဓိက။

နန်းတွင်း အာဏာသိမ်းပွဲလုပ်ရန် စလေဦးပုညထံ အခါတောင်းသည်။ ဦးပုညသည်
ခင်အင်အင် လုပ်နေသည့်အခါတွင် 'ဓားနွေးနဲ့ သေချင်သလား၊ ဓားအေးနဲ့ သေချင်သလား'
ဟု ကြိမ်းဝါးကာ ဦးပုညထံတွင် အခါတောင်းခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

မြင်ကွန်းမင်းသား၏ လက်ချက်ဖြင့် အိမ်ရှေ့စံ ဦးရီးတော် ကနောင်မင်းသား
နော်ရွာစံသည့်အခါတွင် မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ကရင်နီနယ်သို့ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်
သည်။ ထိုမှ အောက်မြန်မာပြည် အင်္ဂလိပ်အစိုးရလက်သို့ ရောက်ရှိသွားကာ ကပ္ပလီကျွန်း

တွင် အချုပ်နှင့် နေရသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ကာလကတ္တားသို့ ရောက်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ချန်ဒြေနှင့် နောက်ဆုံးတွင် ဗာရာဏသီမြို့သို့ ပို့၍ အချုပ်အနှောင်ခံရသည်။

မန္တလေးတွင် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးဌာနမှ ဒီလွန်ကလေး ရောက်ရှိနေခြင်း ကင်းဝန်ကြေညာစာမ်းနှင့် ပါရီတွင် သံချက်ဝန်ထောက်၏ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ရောက်နေခြင်းတို့သည် ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရအတွက် စိုးရိမ်စရာတွေ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယအစိုးရသည် ၁၈၈၃-၁၈၈၄ ခုနှစ်များတွင် ဓုပ္ပရားလတ်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဓုပ္ပရားလတ် ဆန့်ကျင်ရေးရိုက်နှင်းခြင်းသော မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့်လည်းကောင်း၊ ညောင်ရမ်း မင်းသား၊ ညောင်အုပ်မင်းသားတို့နှင့်လည်းကောင်း 'တရားမဝင်' ဆက်သွယ်မှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုကြမည့် ၁၈၈၅-ခု စာချုပ်အရ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ တန်ဖိုးဩဇာ လွှမ်းမိုးလာမည်ကို တားဆီး၍ ရည်ရွယ်သည့် ကြိုးပမ်းချက်များ ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယအစိုးရ မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် အဆက်အသွယ် ယူခြင်းမှာ 'အရေးကြီးဆုံး' သော ခြေလှမ်း' ဖြစ်သည်ဟု အချို့သမိုင်းဆရာတို့က ယူဆကြသည်။ လိုအပ်လာလျှင် သီပေါမင်းကို ဖြုတ်ချပြီး၊ အစားထိုးရန် အကောင်းဆုံးပုဂ္ဂိုလ်မှာ မြင်ကွန်းမင်းသား ဖြစ်သည်ဟု အိန္ဒိယအစိုးရ ယူဆခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယအစိုးရသည် မြင်ကွန်းမင်းသား ကို မြန်မာပြည် အပြင်ဘက်သို့လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်တို့ လက်လှမ်းမမီရာသို့လည်းကောင်း ပို့ထားခဲ့ကြသည်။ ပထမ ကပ္ပလီကျွန်း၊ ထို့နောက် ကာလကတ္တား၊ ထို့နောက် ပူနားနှင့် နောက်ဆုံး ဗာရာဏသီ။

၁၈၈၂-ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၄-ရက်နေ့၊ ညနေချမ်းအချိန်၌ ခါးကိုင်းနေသော ခဝါသည် ကုလားအဘိုးကြီး တစ်ယောက်သည် အဝတ်ဟောင်းထုပ်ကြီး တစ်ထုပ်ကို ကျောပေါ်တွင် မနီင့်တနီင့် ထမ်းကာ ဗာရာဏသီမြို့ရှိ မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် မြင်းခုံတိုင် မင်းသားတို့ကို အကျယ်ချုပ် ချုပ်နှောင်ထားရာ စံအိမ်ကြီးထဲမှ ထွက်လာသည်။ ကုလားစစ်ပါရီအစောင့်များနှင့် ဒရဝမ်များသည် မလွယ်တံခါးကို ဖွင့်ပေးလိုက်ကာ ခဝါသည် ကုလားအဘိုးကြီးကို အပြင်သို့ လွှတ်လိုက်ကြသည်။

ညနေ ၅-နာရီ ထိုးသည့်အခါတွင် ထုံးစံအတိုင်း အစောင့်အရှောက် မြင်ကွန်း မင်းသားနှင့် မြင်းခုံတိုင်မင်းသားတို့ကို လူစစ်ရန်ရောက်လာပြီး လူစစ်သည်။ ထိုအခါတွင် မြင်ကွန်းမင်းသားကို မတွေ့ရတော့။ မြင်းခုံတိုင်မင်းသားကို စစ်ဆေးသည့်အခါတွင်လည်း စစ်ဆေး၍မရဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ဤတွင် စံအိမ်အနံ့အပြားကို လိုက်ရှာကြသည်။ သော့ ခတ်ထားသည့် ချောင်းကျကျအခန်းတစ်ခန်းကို ဝင်ရောက်ရှာဖွေသည့်အခါတွင် မြင်ကွန်း မင်းသား အဝတ်အစားများကို ဝတ်ပြီး၊ ခြေလက်တို့ကို တုပ်နှောင်ခံရသည့် ခဝါသည်တို့ တွေ့ရသည်။ ထိုအခါတွင်မှ ညနေချမ်းက ထွက်သွားသော ခဝါသည် အဘိုးကြီးမှာ မြင်ကွန်းမင်းသားမှန်း သိကြတော့သည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မန္တလေးနှင့် ဆက်ဆံရေးကိစ္စတွင် မိမိတို့ညီနောင်နှင့် ညောင်ရမ်းညီနောင်တို့ကို 'ဝှက်မဲ'အဖြစ် အင်္ကျီလက်ကြားတွင် ဝှက်ထားလိုက်ရန်ရှိသည်။

မြင်ကွန်း ယုဆဟန်တူသည်။ အိန္ဒိယအစိုးရသည် အခါအခွင့်သင့်လျှင် မြင်ကွန်းပဲချပ်ကို ဆုံးမည်။ အခါအခွင့် မသင့်လျှင် ညောင်ရမ်းပဲချပ်ကို သုံးမည်။ မည်သည့်ပဲချပ်ကို ဆုံးမည်ဆိုသည်မှာ ဘာမျှမသေချာ။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ထိုမရေရာ အခြေအနေမျိုးကို ကြာရှည်သည်းမခံနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဗာရာဏသီရှိ ဗြိတိသျှတို့ လက်မှ ထွက်ပြေးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပုံရသည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ဗာရာဏသီမှ ထွက်လာပြီးနောက် အိန္ဒိယအမျိုးသား နှင့်သည်တစ်ယောက်ထဲတွင် ကူလီအသွင်ဖြင့် ရုပ်ဖျက်၍ လိုက်လာခဲ့ပြီး၊ ပြင်သစ်ပိုင်နက် ဇလေးတစ်နယ်ဖြစ်သည့် ဓမ္မာနဂို (ချန္ဒရာနဂို) ပြို့ကလေးသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

၁၈၇၉-ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှနှင့် ပြင်သစ်တို့ စာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုခဲ့ရာ၊ ထိုစာချုပ်၌ နှိုင်းရေး အကျဉ်းသမားများကို လဲလှယ်သည့် သဘောတူညီချက် ပါဝင်ခြင်းမရှိ။ ဇိနိယအစိုးရက လက်ပိုက်ကြည့်နေရသည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ၁၈၈၂-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလမှ ၁၈၈၃-ခု၊ ဇွန်လအထိ ဖြင်သစ်ပိုင် ချန္ဒရာနဂိုပြည်နယ်ထဲတွင် ခိုလှုံနေခဲ့သည်။ ထိုမှနေ၍ မိမိအား အထက် ငြိမ်မာပြည်၊ မန္တလေးတွင် ထီးနန်းသိမ်းပိုက်ရေးအတွက် အကူအညီပေးရန် ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရထံသို့ စာတွေ တစ်စောင်ပြီးတစ်စောင် ပို့သည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရ နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ထမ်း ဝန်ထံမှ ပြန်ကြားချက်မှာ ယခင်က သဘောထားအတိုင်း ဖြစ်နေသည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပြင်သစ်ပိုင်နယ်မှ ထွက်လာပြီး ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရထံတွင် ဇာတ်ကုန်ချရမည်။ ထိုအခါမှသာလျှင် သူ့တောင်းဆိုချက်ကို စဉ်းစားမည်ဟု ပြန်ကြားချက် ငွေ ပါရှိသည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ဗြိတိသျှတို့၏ စည်းကမ်းချက်ကို လုံးဝ လက်ခံခြင်းမပြု။ ဇနိယအစိုးရ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်မွန်နှင့် တွေ့ဆုံခွင့်ပေးရန် တောင်းဆိုပြန်သည်။ ဇနိယအစိုးရ အိန္ဒိယအစိုးရကို ဗြိတိသျှတို့ဘက်က လိုက်လျောမည်ဟု သူ မျှော်လင့်သည်။ ဇနိယအစိုးရက ယုံကြည်စွာ ဆွေးနွေးပွဲတွင် အောင်မြင်ခြင်းမရှိခဲ့လျှင်လည်း ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် သူ့ကို ဖမ်းဆီးလိမ့်မည်မဟုတ်ဟု သူ ယူဆသည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့က ဖမ်းဆီးခြင်းမပြုဆိုသည့် အာမခံချက်ကို ပေးခြင်းမရှိ။ ထို့ကြောင့် မြင်ကွန်းမင်းသားကလည်း ချန္ဒရာနဂိုမှ မထွက်ဘဲ ခိုလှုံမြဲ ခိုလှုံနေသည်။ အချိန်ကြာညောင်း နားခံသည်နှင့်အမျှ ဗြိတိသျှဘုရင်ခံချုပ်နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခွင့်ရရန် မျှော်လင့်ချက်သည် နှိုးဆွလာခဲ့လေသည်။ ဤတွင် မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပြင်သစ်တို့၏ 'ဘက်တော်သား' အဖြစ် ပြောင်းကာ ပါရီသို့သွားပြီး မန္တလေးအာဏာသိမ်းပွဲတွင် အကူအညီတောင်းရန် စဉ်းစားလာခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးရုံးသည် သူ့ကိုလက်ခံရန် အားတက်သရော မနှိုလှ။ ထိုစဉ်က မန္တလေးနှင့် စာချုပ်သစ်တစ်ရပ် ချုပ်ဆိုရန်အတွက် သီပေါဘုရင်၏ နှိပ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပါရီတွင် ရောက်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေး နည်းသည် သူ့ကို 'ဌာနပဲ'အဖြစ် ထားရန်ကိုမူ သဘောကုသသည်။ သို့ရာတွင် လောလောဆယ်

ပါရှိသလို မလာစေချင်သေး။ ထို့ကြောင့် သူ့ကို ချွန်ရာနဂိုမှာပင် ဆက်၍မေးစေ
တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

မြင်ကွန်းမင်းသား၏ အရေးတော်ပုံသည် ဗြိတိသျှနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံကြီး နှစ်နိုင်ငံ။
လောင်းကစားပွဲတွင် '၄က်ဖဲ' ဖြစ်သည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ထိုအဖြစ်ကို မကျေနပ်။ ထို့ကြောင့် ပြင်သစ်တို့လက်
ထွက်ပြေးကာ ရှမ်းပြည်တွင် လူသူလက်နက်စုဆောင်းရန် ဆုံးဖြတ်သည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် သေတ္တာကြီးတစ်လုံး စပ်ကာ၊ ထိုသေတ္တာကြီးထဲသို့
နာရီပေါင်းများစွာ မလှုပ်မယှက် နေနိုင်အောင် လှေကျင့်သည်။ သူ့စိမ့်ကိန်းကို ကုန်
နဂိုရှိ ပြင်သစ်လူမျိုး တရားသူကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ လာမစ်က ကူညီသည်။ သို့သော်
မြင်ကွန်းမင်းသားသည် လာမစ်၏ ပစ္စည်းသေတ္တာများထဲမှ သေတ္တာကြီး တစ်လုံးထဲသို့
လိုက်ပါလာခဲ့ကာ ကွန်ရာနဂိုမှ ဆိပ်ကမ်းမြို့ဖြစ်သည့် ကာလကတ္တားသို့ ရောက်လာခဲ့သည့်
ကာလကတ္တားဆိပ်ကမ်းရှိ အကောက်ခွန်အရာရှိများက လာမစ်၏ သေတ္တာများ
စစ်ဆေးခြင်း မပြုတော့ဘဲ လွတ်ပေးလိုက်သည်။ သို့ဖြင့် မြင်ကွန်းမင်းသားသည်
ကိုလံဘိုသို့ထွက်မည့် တိုက်စားသင်္ဘောပေါ်သို့ ၁၈၈၄-ခု၊ ဇွန်လ ၁၆-ရက်နေ့
ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ထိုသင်္ဘောပေါ်မှ သေတ္တာကြီးထဲတွင် ပါလာခဲ့သည့်
(၁၉၂၇-ခုနှစ်တွင် မန်ချူးရီးယားတွင် စခန်းချနေသည့် ဂျပန်ကွပ်ကော်င် တပ်မ
စစ်သေမှာပတ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဒိုအီဟာရာက မန်ချူးနောက်ဆုံးမင်းဆက်ဖြစ်သည့်
ဘုရင်ဖူးယီကို အလားတူပင် သေတ္တာကြီးတစ်လုံးထဲတွင် ထည့်ကာ တီယန်ဆီ
မန်ချူးရီးယားတွင် ဘုရင်တင်မြှောက်ခဲ့ဖူးသည်။ ယင်းမှာ သမိုင်းတွင် ဆင်တူယို
အဖြစ်အပျက်တွေ ရှိနိုင်သည်ဆိုသည့်အချက်ကို ပြနေသည့် ၂၁၂၀၂၅၈၈ ဖြစ်သည်
ဆိုရန်သာ ရှိတော့သည်။)

တိုက်စားသင်္ဘောသည် ဒီရေနှင့်အတူ ကာလကတ္တား ဆိပ်ကမ်းမှ ခွာလာခဲ့သည့်
ပင်လယ်ပြင်သို့ ရောက်သည့်အခါတွင် မုတ်သုံဦးမှန်တိုင်းများ မိသဖြင့် သေတ္တာထဲ
မနေနိုင်တော့။ ထို့ကြောင့် မြင်ကွန်းမင်းသားသည် သေတ္တာထဲမှ အပြင်သို့ ထွက်လာခဲ့
ထို့နောက် မိမိအမည်ကို ထုတ်ဖော်ကြေညာကာ သင်္ဘောမာလိန်အား ပိုမိုကောင်းမွန်
နေရာထိုင်ခင်းများပေးရန် တောင်းဆိုသည်။

ကိုလံဘိုဆိပ်ကမ်းသို့ သင်္ဘောဆိုက်သည့်အခါတွင် ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင်တို့
မြင်ကွန်းမင်းသားအား ဖမ်းဆီးခြင်းမပြုနိုင်ဘဲ လက်ပိုက်၍ ကြည့်နေကြရသည့်
၁၈၈၇-ခုနှစ် ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ဗြိတိသျှ-ပြင်သစ်စာချုပ်အရ နိုင်ငံရေးခိုလှုံသူကို ဖမ်းဆီး
မရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ပြင်သစ်တို့သည် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ ဖိအားပေးမှုကြောင့် မြင်ကွန်း
မင်းသားကို ပြန်၍ဖမ်းဆီးကာ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းရှိ ပြင်သစ်ပိုင် နယ်တစ်ခုဖြစ်
ပွန်ဒီချယ်ရီမြို့သို့ ပို့ထားလိုက်သည်။ ၁၈၈၆-ခု၊ မတ်လထဲတွင် မြင်ကွန်း

နှိပ်ချယ်ရီမှ ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားပြန်သည်။ ထိုသဘောဖြင့်ပင် လိုက်လာခဲ့ရာ သမီးတွင် လှိုင်းမုပြီး နာမကျန်းဖြစ်သည့်အတွက် ပြင်သစ်တို့ထံ အဖမ်းခံရကာ နှိပ်ချယ်ရီသို့ ပြန်ပို့ခံရပြန်သည်။

နောက်ဆုံးတွင် ပြင်သစ်တို့က မြင်ကွန်းမင်းသားကို အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်ရှိ ဆိုင်ဂုံသို့ ပို့လိုက်သည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ဆိုင်ဂုံမှ ထွက်ပြေးရန် အကြိမ်ကြိမ် ကြိုးစားခဲ့ပြီး ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်သွားခဲ့သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ပြန်၍ အဖမ်း ခံရပြန်သည်။

(မြင်ကွန်းမင်းသား၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိကျမ်းဆရာ မုံရွေး ဇေတဝန်ဆရာတော် အသျှ ဥတ္တမဗုဒ္ဓက မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပါရီသို့ ရောက်သွားကာ ပါရီတွင် ပြင်သစ်အမျိုးသမီး ဘစ်ဦးနှင့် အကြောင်းပါခဲ့သေးသည်ဟု ဆိုသည်။)

၁၈၈၃-၈၄ ခု တစ်စိုက်၌ ကောင်းကင်တွင် မိုးတိမ်တိုက်တစ်ခု ပေါ်လာသလို မြင်ကွန်းမင်းသား၏ အမည်သည်လည်း အထက်မြန်မာပြည်တစ်လွှားတွင် ပဲ့ထင်ထပ်လာ ပြန်သည်။ ထိုကာလတစ်စိုက်က အထက်မြန်မာပြည်တွင် မိုးကြီးခေါင်သဖြင့် လူအများ ဝတ်မှုတ်ဆင်းရဲကြသည်။ မိုးသားစားပြတို့ ထူပြောသည်။ ထိုအခါတွင် ပြည်သူတို့က သီပေါ၏ အုပ်ချုပ်ရေးကို အယုံအကြည် ကင်းမဲ့လာကြကာ မြင်ကွန်းမင်းသားကို သျှော်ကြသည်။ သီပေါမင်းသည် ရှေးမင်းတို့ အစဉ်အလာ လယ်ထွန်မင်္ဂလာဆင်ယင်ခြင်း မပြုသဖြင့် ယခုကဲ့သို့ မိုးခေါင်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆင်းရဲသားလယ်သမားတို့ ယူဆကြကာ မှားကမ်းမင်းကို သျှော်ကြသည်။

သီပေါမင်းကိုယ်တိုင်လည်း ထီးနှုန်းကို စွန့်ကာ မြင်ကွန်းကို ထီးနှုန်းအပ်လိုသော ဆန္ဒရှိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ သူ့အဖို့ မင်းဇာတာ ပါသည်မှာ ငါးငှက်မျှသာရှိသည်ဟု သီပေါမင်း ယူဆသည်။ သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓဘုရားလတ်သည် မြင်ကွန်းကို မှန်းတီးသူဖြစ်သည်။ သီပေါဘုရင်က မည်သို့ရှိစေ၊ မိမိသည် မန္တလေးထီးနှုန်းကို စိုးစံ အုပ်ချုပ်မည်ဟု ဗုဒ္ဓဘုရားလတ် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဘုရားလတ်သည် သတိအမြဲရှိနေသည်။ သူ့အနီး ပတ်ပတ်လည်တွင် လုပ်ကြံမှု၊ ဆွဲပုန်းခုတ်မှု၊ လျှို့ဝှက်ကြံစည်မှုတို့ ဝန်းရံနေသည် မဟုတ်လော။ တခြားသူကိုမပြောနှင့်။ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်သည်ပင်လျှင် သူ့ကို ဆန့်ကျင်နေလေပြီ။ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင် သည် သမီးတော်အငယ်ဆုံး (ဗုဒ္ဓဘုရားလတ်၏ ညီမတော်)ကို မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် လက်ဆက်ရန် စိတ်ကူးရသည်။ ၁၈၈၄-ခု၊ မေလ ၂၃-ရက်နေ့တွင် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်သည် အတွင်းလူယုံ နန်းတွင်းအဖွဲ့တော်တစ်ဖွဲ့လောက်ကို ရန်ကုန်သို့ လွှတ်လိုက်သည်။ ယင်းမှာ ချန္တရာနဂိုသို့သွားပြီး မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် အဆက်အသွယ် သူရန် ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့တော်နှင့်အတူ လက်ဝတ်ရတနာ တစ်သေတ္တာနှင့် ငွေငါးသောင်းကို လည်း ပေးလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအကြံအစည်မှာ ဗုဒ္ဓဘုရားလတ်၏ အထောက်အတော်တို့ သိသွားသဖြင့် ပျက်ပြားသွားခဲ့သည်။

သီပေါမင်း၏ တစ်ဦးတည်းသော သားတော်သည် ၁၈၈၀-ခုနှစ်တွင် ကျောက်ကြီး

ရောဂါဖြင့် ကွယ်လွန်ခဲ့သည်။ သမီးတော်နှစ်ဦးမှာလည်း ကျောက်ရောဂါဖြင့် ကွယ်လွန်သွားခဲ့ကြသည်။ သူ့တွင် နောက်ထပ် သားတော် မရနိုင်ဟု သိပေါမင်း ယူဆနေသည်။ ထိုသို့ စိတ်လက်မကြည်မသာ ဖြစ်နေစဉ် ဆင်ဖြူမရှင်၏ အကြံကို ကြားရသည့်အခါတွင် သိပေါဘုရင် လွန်စွာ စိတ်ဆိုးသည်။ ထို့ကြောင့် စိန်ထည့်ထားသည့်အစာကို စားမည်လော။ သို့မဟုတ် ကန့်လန့်ကာနောက်တွင် ပုန်းအောင်းနေကြသော ကိုယ်ရံတော်တပ်များ၏ စားဖြင့် ခုတ်သတ်ခြင်းကို ခံမည်လောဟု ဆင်ဖြူမရှင်ကို မေးသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်က သိပေါဘုရင်အား သူ့သမီးငယ်နှင့် စုလျားရစ်ပတ်ပေးမည့်အကြောင်း ပြောသည်။ ညီမတော်ကို သူနှင့်အတူသော်လည်းကောင်း၊ စုပုရားကြီးနှင့် အတူသော်လည်းကောင်း၊ ဖိပုရားအဖြစ် တင်မြှောက်မည်ဆိုသည့်အခါတွင် စုပုရားလတ် ခေါသအမျက် ခြောင်းခြောင်း ထွက်သည်။ သို့ရာတွင် သိပေါမင်းသည် အမှုမထားနိုင်တော့ပြီ။ သိပေါမင်း၏ တောင်းဆိုချက်ကို ဆင်ဖြူမရှင်က လိုက်လျောလိုက်ကာ ထိုနေ့မှာပင် လက်ထပ်ပေးလိုက်သည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့်သာမက ညောင်ရမ်းမင်းသား၊ ညောင်အုပ်မင်းသားတို့နှင့်လည်း တရားမဝင် ဆက်သွယ်မှုများကို ပြုလုပ်လျက်ရှိရာ ၁၈၈၄-ခု၊ မတ်လထဲတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် သဘောတူညီချက်တစ်ခုကို လျှို့ဝှက်စွာ ရရှိခဲ့ကြသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အရ မန္တလေးထီးနန်းကို ညောင်ရမ်းမင်းသားတစ်ဦးတည်း အားထုတ်မှုဖြင့် မရရှိခဲ့ပါက အိန္ဒိယအစိုးရက အကူအညီပေးမည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားက 'ဖိနပ်ပြသကာ' သေည့်ခေတ်မစီတော့သော နန်းတွင်း အစဉ်အလာများကို ဖျက်သိမ်းပေးရမည်။ မန္တလေးတွင် ပြန်လည်ခန့်အပ်သော ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်ကို ဥရောပထုံးစံများအရ လက်ခံရမည်။ (ကုလားထိုင်ဖြင့် ထိုင်ခွင့်ပေးရမည်။) ၁၈၇၃-ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော ပြင်သစ်-မြန်မာစာချုပ်နှင့် ပါရှိတွင် လက်ရှိ ချုပ်ဆိုဆဲဖြစ်နေသော ပြင်သစ်-မြန်မာ နောက်ဆက်တွဲ စာချုပ်မှန်သမျှကို အသိအမှတ်မပြုရ။

၁၈၈၄-ခု၊ ဇွန်လ ၁၆-ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်တို့ပိုက်နက်မှု မြင်ကွန်းမင်းသား ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်သွားသည့်အခါတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားတို့၏ သဘောတူညီချက်တွင် ပြင်ဆင်ချက်များကို ထပ်မံပြည့်စွက်သည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပွန်ဒီချယ်ရီမှ ပြင်သစ်အာဏာပိုင်တို့၏ ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ထွက်သွားသည်ဖြစ်စေ၊ ခွင့်ပြုချက် မရဘဲ ထွက်သွားသည်ဖြစ်စေ ထိုအတိုင်းမှန်လျှင် ညောင်ရမ်းမင်းသားကိုလည်း ကာလကတ္တားမှ ထွက်ခွင့်ပြုမည်။ တရားဝင်မဟုတ်သော ငွေရေးကြေးရေးနှင့် စစ်ဓမ္မ အကူအညီကို ပေးမည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသား ထီးနန်းရလျှင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်တို့ လွတ်တော် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရမည်။ မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စား လှယ်အဖွဲ့ အစောင့်ဦးရေကို တပ်သား ၃၀၀ အထိသာ ထားမည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ မန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် အခြားသော မန္တလေးမှ အရာရှိကြီးများသည် ထို လျှို့ဝှက် သဘောတူညီချက်ကို သိကြပုံရပြီ။ ထောက်ခံကြပုံရသည်။ သရဇီ

၌တွင်ရှိသော ဗြိတိသျှလက်ထောက် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ပီးလ်ချားသည် ထိုအချက်များ အားလုံးကို မန္တလေးရှိ ထိုအစုစု အမြဲတမ်း သတင်းပို့နေရသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ထို့အတောအတွင်းတွင် တိုင်းတားမင်းကြီးနှင့် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့က မြင်ကွန်းမင်းသားကို မင်းတင်ရန် စိုင်းပြင်နေကြသည်။

၁၈၈၄-ခု၊ ဩဂုတ်လလယ်လောက်တွင်မှ ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် မြင်ကွန်းမင်းသားလောက် လူကြိုက်မများကြောင်းကို အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ် သဘောပေါက်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံခြားဌာနသို့ မည်သည့် အဆိုပြုချက်များကို တင်ပြလိုသနည်းဟု မြင်ကွန်းမင်းသားထံ ဆက်သွယ်၍ မေးရန် ဘားနတ် ဗြိတိသျှအစိုးရကို အဆိုပြုခဲ့သည်။ မိမိအနေဖြင့် ညောင်ရမ်းမင်းသား 'ဖဲချပ်' ဟု လွှတ်ချပြီး မြင်ကွန်းမင်းသား 'ဖဲချပ်' ကို ကောက်ကိုင်ဖြို ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း မန္တလေးရှိ သီပေါဘုရင်၏ ဝန်ကြီးများထံ ပီးလ်ချားမှတစ်ဆင့် အသိပေးခဲ့သည်။

မြင်ကွန်းမင်းသားက ယခုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရသည် မိမိ၏ရပ်တည်ချက်ကို နားလည်လောက်ပြီဟု ယူဆကြောင်း၊ မိမိအနေဖြင့်မူ ဗြိတိသျှတို့၏ ဆန္ဒကို သဘောပေါက်အောင် လိုက်လျောနိုင်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရအနေဖြင့် မိမိအား မည်သည့် အောင်ဆိုချက်များကို ရှင်းလင်းစေလိုသည်ဟု ဖော်ပြစေလိုကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။ ဤတွင် အိန္ဒိယအစိုးရသည် ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် တရားမဝင်သော ဆွေးနွေးမှုများ ညီ ပြုလုပ်ပြန်သည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားက မိမိ ထီးနန်းရလျှင် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုသော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို အသိအမှတ်ပြုမည် မဟုတ်ကြောင်း၊ အထက် မြန်မာပြည်ရှိ ပြင်သစ်တို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို အကာအကွယ်ပေးမည် မြစ်ကြောင်း ဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

ထိုအချိန်၌ကား မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် ညောင်ရမ်းမင်းသား နှစ်ဦးစလုံးတို့ကပင် ဗြိတိသျှတို့သည် သူတို့ အကျိုးစီးပွားကို တွက်၍ မိမိတို့အား အသုံးချမည်ဖြစ်ကြောင်းကို နားလည် သဘောပေါက်လာခဲ့ကြဟန် တူသည်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့ စီးပွားရေးအရာမှာ အိန္ဒိယပြည် အရှေ့ပျားနယ်စပ် လုံခြုံရေးနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ငါးလိပ်လက်အောက်ခံ လူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရေး ဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဤသို့ဖြင့် မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့်ရော ညောင်ရမ်းမင်းသားတို့နှင့် အတူက မန္တလေးနှင့်လည်း လှမ်း၍ တရားမဝင်သော ဆွေးနွေးမှုများကို ပြုလုပ်နေသည်။ ထိုအချိန်တွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်ပွန်၏ ဘုန်းတော်ကြီး ကားသည် နူးရားလတ်၏ အပျိုတော် 'ကုလားမ' တစ်ဦးဖြစ်သော သီလရှင် ထရီတာနှင့် ဆက်သွယ်လျက် ရှိသည်။

၁၈၈၄-ခု၊ စက်တင်ဘာလတွင် လော့ဒ်ရစ်ပွန်က ဘုန်းတော်ကြီး ကားနှင့် ငါးလှိုင် ထရီတာတို့မှတစ်ဆင့် အဆိုပြုချက်တစ်ရပ်ကို တင်ပြလိုက်သည်။

ယင်းအဆိုပြုချက်၌ နူးရားလတ်သည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် မဟာမိတ်အဖြစ် ဆက်လက် ဆောင်လိုပါက ပါရီသို့လွှတ်ထားသည့် မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်ခေါ်ရန်လို

ကြောင်း၊ ပြည်သစ်နှင့် နောက်ထပ် အငြိအစွန်းများကို ရှောင်ရှားကာ အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် မဟာမိတ်အဖြစ် စာချုပ် ချုပ်သင့်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရသည် အပြန်အလှန်အားဖြင့် မြန်မာဘုရင်စနစ်ကို မန္တလေးတွင် ဆက်လက် အာမခံမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုကို အာမခံချက် ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ပြည်သစ်သို့ လွှဲပြောင်းပေးမည်ဟု သတင်းဖြစ်နေသော မဲခေါင်ဖြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းမှ နယ်များအတွက်လည်း အာမခံချက် ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပါရှိသည်။

ဘုန်းတော်ကြီး ကား၏ စာထဲ၌ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မန္တလေးမှ ချက်ခွင့် အကြောင်းပြန်ချက် ပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။ မန္တလေးနန်းတော် အစုများထဲတွင် ထိုစာပါ အကြောင်းအရာများကို အလေးအနက် ဆွေးနွေးနေဟန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အောက်တိုဘာလထဲတွင် ဘားနတ်နှင့် ထိုကိစ္စများကို ဆွေးနွေး၍ သီလရှင် ထရီဇာ ရန်ကုန်သို့ ဆင်းလာသည့်အခါတွင်မူ အခြေအနေသည် တစ်မျိုးတစ်စွာ ပြောင်းသွားလေပြီ။

ပြည်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ စာချုပ်ချုပ်ဆိုကြောင်းကို တရားဝင် ကြေညာလိုက်လေပြီ။

ကြယ်တံခွန်နှင့် အညောက်ပေါက်သော
တညင်းသီး ဆားစိမ်

မြင်ကွန်းမင်းသား၏ မန္တလေးထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ရေး သြဒကံဆီ ခရီးရှည်သည် နှစ်ပေါင်းသုံးဆယ်မျှ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်ပေါင်း သုံးဆယ်အတွင်း၌ မြင်ကွန်းမင်းသား သည် စွန့်စားခန်း အသွယ်သွယ်၊ အန္တရာယ် အမျိုးမျိုးတို့ကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရသည်။ ဆိန်ယပြည်မှ ထွက်ပြေးရန် အမျိုးမျိုး ကြံစည်ခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်ခဲ့။ နောက်ဆုံးတွင် ပြင်သစ်အာဏာပိုင်တို့သည် မြင်ကွန်းမင်းသားကို အင်ဒိုချိုင်းနား ကျွန်းဆွယ်ရှိ ဆိုင်ဂျီသို့ ပို့ထားခဲ့သည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ဆိုင်ဂျီတွင်လည်း ငြိမ်သက်နေသည် မဟုတ်။ ထွက်ပြေးရန် အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ကြိုးစားခဲ့ရာ ၁၈၉၀-ခုနှစ်အထိ ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် ပြန်၍အဖမ်းခံရပြီး ပြင်သစ်တို့၏ နိုင်ငံရေး အကျဉ်းသားအဖြစ် နေထိုင်ခဲ့ပြီး ၁၉၂၁-ခုနှစ်တွင် ဆိုင်ဂျီမှာပင် ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ဗြိတိသျှတို့၏ အမြောက်တင် သင်္ဘောများ လက်ချက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်တို့၏ သံတမန် ပရိယာယ်များကြောင့်လည်းကောင်း ကွယ်လွန်ခဲ့ခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ ဆရာဝန်တို့၏ မှတ်ချက်အရ နားပြည်ယိုသော ရောဂါကြောင့် ကွယ်လွန်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ စုဖုရားလတ်တွင် အန္တရာယ်တွေ ပိုင်းနေသည်။ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင် ကိုယ်တိုင်သည်ပင်လျှင် စုဖုရားလတ် ဆန်ကျင်ရေးဂိုဏ်းဘက်သို့ ရောက်နေ သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်သည် သမီးတော် အငယ်ဆုံးကို မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် လက်ဆက်ပေးရန် ကြိုးစားသည်။ ၁၈၈၄-ခု၊ မတ်လ ၂၃-ရက်နေ့တွင် ဆင်ဖြူမရှင်သည် အပျိုတော်တစ်ဦးကို ရန်ကုန်သို့ တိတ်တဆိတ် လွှတ်လိုက်သည်။ ရန်ကုန်မှတစ်ဆင့် ပွန်ဒီချယ်ရီရှိ မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် အဆက်အသွယ် ယူရန်ဖြစ်သည်။ ထိုအပျိုတော်နှင့်အတူ ရတနာ သေတ္တာတစ်လုံးနှင့် ငွေသားငါးသောင်းကိုလည်း ပေးလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအကြံကို စုဖုရားလတ် တွေ့ရှိသွားခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ ဆိန်ယအစိုးရသည် မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့်သာမက ညောင်ရမ်း မင်းသား၊ ညောင်အုပ်မင်းသားတို့နှင့်လည်း တရားမဝင်သော ဆက်သွယ်မှုများကို

ပြုလုပ်နေခဲ့သည်။ ၁၈၈၄-ခု၊ မတ်လထဲတွင် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ကိုယ်စားလှယ်များသည်
 ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် သဘောတူညီချက်တစ်ရပ်ကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ ယင်းသဘောတူညီ
 ချက်အရ ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် သူ့ကိုယ်တိုင် အားထုတ်မှုဖြင့် မန္တလေးထီးနန်းကို
 ပြန်လည် သိမ်းပိုက်ခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့က ယင်းအား အကူအညီပေးမည်။
 အပြန်အလှန်အားဖြင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားက ဖိနပ်ပြဿနာကို ပေါ်ပေါက်စေခဲ့သည့်
 ခေတ်မမီတော့သော နန်းတွင်းအစဉ်အလာများကို ရုပ်သိမ်းပေးရမည်။ ဗြိတိသျှသံကိုယ်စား
 လှယ်အား ဥရောပတိုက်သားများ၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာများနှင့်အညီ လက်ခံတွေ့ဆုံရမည်။
 (ကုလားထိုင်ဖြင့် ထိုင်ခွင့်ပေးရမည်။) ထို့ပြင် ၁၈၇၃-ခုနှစ်က ချုပ်ဆိုခဲ့သော မြန်မာ-
 ပြင်သစ်စာချုပ်နှင့်တကွ ယခု ပါရီမြို့တွင် စေ့စပ်ဆွေးနွေးနေဆဲဖြစ်သော နောက်ဆက်တွဲ
 စာချုပ်ပါ အချက်အလက်များ အားလုံးကို အသိအမှတ် မပြုရ။

၁၈၈၄-ခု၊ ဇွန်လ ၁၆-ရက်နေ့တွင် မြင်ကွန်းမင်းသား ပြင်သစ်တို့ လကမှ
 ထွက်ပြေးသွားသည့်အခါတွင် အိန္ဒိယပြည် ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်ပွန်၏ ကိုယ်စားလှယ်နှင့်
 ညောင်ရမ်းမင်းသားတို့ ချုပ်ဆိုထားသော မူလစာချုပ်ကို ထပ်မံပြင်ဆင်သည်။ အကယ်၍
 မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပြင်သစ်တို့၏ အကူအညီဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ယင်းတို့မှာ အကူအညီမပါဘဲ
 ဖြစ်စေ၊ ပွန်ဒီချယ်ရီမြို့မှ ထွက်ပြေးသွားရိုး မှန်ခဲ့လျှင်၊ ညောင်ရမ်းမင်းသားကိုလည်း
 ကာလကတ္တားမှ ထွက်ခွာခွင့်ပေးမည်။ ဗြိတိသျှတို့က ညောင်ရမ်းမင်းသားအား တရားဝင်
 မဟုတ်ဘဲ ငွေကြေးနှင့် စစ်ရေးအကူအညီများ ပေးမည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသား ထီးနန်းရခဲ့လျှင်
 ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အား လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင် တစ်ဦးအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့်
 ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ အစောင့်အရှောက်အဖြစ် တပ်သားသုံးရာအထိ ထားခွင့်ပြုရန်
 ဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားတို့၏ ထိုလျှို့ဝှက် သဘောတူညီချက်ကို
 မန္တလေးရှိ ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် အခြားအရာရှိကြီးများ သိရှိကြပြီး
 ထိုသဘောတူညီချက်ကို ထောက်ခံကြဟန်တူသည်။ သရက်မြို့ရှိ အင်္ဂလိပ်အရေးပိုင်
 ပီးလ်ချားသည် ထိုအကြောင်းများကို မြန်မာအရာရှိများထံ သတင်းပို့ပေးနေသည်ဟု
 ဆိုကြသည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် တိုင်းတားမင်းကြီးနှင့် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့ကလည်း
 မြင်ကွန်းမင်းသားကို နန်းတင်ရန် ကြိုးစားနေကြသည်။

၁၈၈၄-ခု၊ ဩဂုတ်လထဲတွင် မြန်မာလူမျိုးများကြား၌ ညောင်ရမ်းမင်းသားသည်
 မြင်ကွန်းမင်းသားလောက် လူကြိုက်များခြင်း မရှိကြောင်းကို ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး
 ဘားနဒ် သဘောပေါက်လာခဲ့သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရအနေဖြင့် မြင်ကွန်းမင်းသားထံ
 မည်သည့် တောင်းဆိုချက်များကို တင်ပြလိုသနည်းဟု စုံစမ်းမေးမြန်းရန် ဘားနဒ်က
 တိုက်တွန်းသည်။ ပီးလ်ချားက အိန္ဒိယအစိုးရသည် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို ထောက်ခံခြင်း
 မပြုဘဲ မြင်ကွန်းမင်းသားကို ထောက်ခံရန် ဆန္ဒရှိနေကြောင်းဖြင့် မန္တလေးရှိ မြန်မာနန်းတွင်း
 အရာရှိကြီးများထံ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။

မိမိအနေဖြင့် ဘာမျှ တင်ပြစရာမရှိကြောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရအနေဖြင့် မည်သည့်

တောင်းဆိုချက်၊ မည်သည့်ထင်မြင်ချက် သဘောမျိုးကို တင်ပြလိုသနည်းဟု မြင်ကွန်းမင်းသားက ပြန်လှန်မေးခဲ့သည်။ ၁၈၈၄-ခု၊ စက်တင်ဘာလထဲ၌ အိန္ဒိယအစိုးရသည် ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် တရားမဝင် အဆက်အသွယ်ပြုလုပ်ကာ၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို ထပ်မံ ပြုလုပ်ခဲ့ပြန်သည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားက မိမိသည် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ခုခံ ဆွေးနွေးလျက်ရှိသော နောက်ဆက်တွဲစာချုပ်ကို အသိအမှတ်ပြုမည် မဟုတ်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများကိုလည်း အားပေးမည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် တင်ပြခဲ့သည်။

အိန္ဒိယအစိုးရသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် သူတို့၏ အကျိုးစီးပွားကိုကြည့်ကာ မိမိတို့အား အသုံးချနေကြောင်းကို မင်းသားသုံးဦးစလုံးကပင် သဘောပေါက်ခဲ့ကြသည်။ အိန္ဒိယအစိုးရသည် မိမိ၏ အရှေ့ဖျားနယ်စပ်များ လုံခြုံရေးနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရေးကိစ္စများသည် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ အထက်မြန်မာပြည် နှင့်ဆိုင်ရာ ရည်မှန်းချက်များဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရသည် မင်းသားသုံးဦးတို့ကြားတွင် အခြေအနေကိုကြည့်၍ 'ပျော့ပျောင်းစွာ' ဆက်ဆံနေသည်။ ယင်းတို့၏ သဘောထားကို အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်ပွန်၏ဘုန်းတော်ကြီး ကားနှင့် စုဖုရားလတ်၏ 'ကုလားမ' ဘစ်ဦးဖြစ်သော ဗရင်ဂျီသီလရှင် ထရီဇာတို့၏ အပြန်အလှန်ပေးစာများထဲတွင် တွေ့နိုင်သည်။

ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယပြည်နှင့် အထက်မြန်မာပြည်တို့ အကြားတွင် သဘောကွဲလွဲချက်များကို ရုပ်စံလိုကြောင်းဖြင့် သီလရှင် ထရီဇာက ဘုန်းတော်ကြီး ကားထံ ပထမဆုံး လှမ်း၍ စာရေးခဲ့သည်။ ဤတွင် အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်ပွန်က ဘုန်းတော်ကြီး ကားမှ ဘစ်ဆင် ဖောက်ပါအတိုင်း အကြောင်းပြန်ခဲ့သည်။ 'စုဖုရားလတ်သည် ယခုအရေးကိစ္စတွင် အလျင်အမြန် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ချရန်လိုကြောင်း၊ သို့ ချမှတ်နိုင်ခဲ့လျှင် သီပေါမင်း အစိုးရအနေဖြင့် ပါရီသို့ ရောက်နေသည့် မြန်မာသံအဖွဲ့ကို ပြန်၍ခေါ်စေလိုကြောင်း၊ သို့ဖြင့် မန္တလေးသည် ပြင်သစ်နှင့် 'ငြိစွန်း' နေခြင်းကို အမြန်ဆုံးရုပ်စံရန်လိုကြောင်း၊ ထိုသို့ ရုပ်စံပြီးနောက် အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် မဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုရန်လိုကြောင်းဖြင့် လော့ဒ်ရစ်ပွန်က အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ သို့ဆိုလျှင် မိမိတို့အနေဖြင့် မြန်မာပြည်တွင် ဘုရင်စနစ်ကို ဆက်လက်ထားရှိမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် အထက်မြန်မာပြည်၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ထိပါးနှောင့်ယှက်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ မဲခေါင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ မြန်မာပိုင်နက်များကိုလည်း ပြင်သစ်တို့လက်သို့ ပေးအပ်စရာ လိုမည်မဟုတ်တော့ကြောင်းဖြင့် လော့ဒ်ရစ်ပွန်၏စာတွင် ဖော်ပြပါရှိသည်။

ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မန္တလေးမှ အမြန်ဆုံး အကြောင်းပြန်ကြားရန်လည်း ဘုန်းတော်ကြီး ကားက တိုက်တွန်းထားသည်။ ဤတွင် ထိုကိစ္စကို မန္တလေးနန်းတော်တွင်းတွင် အလေးအနက် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ အောက်တိုဘာလထဲတွင် သီလရှင် ထရီဇာသည် ငန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရန်အတွက် ရန်ကုန်သို့ ဆင်းလာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချိန်၌ မိမိတို့ အစိုးရသည် ထိုမျှ ပြန်မာအစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးရသလောဟူသော

အထိတ်တလန့်အသံများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

ယင်းမှာ အခြားကြောင့်မဟုတ်။ မန္တလေး 'ထောင်ထမူ'ကြောင့်ဖြစ်သည်။

၁၈၈၄-ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၁-၂၂ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးထောင်ထမူ အကျဉ်းသားနှင့် ဘေးမှ ကြည့်သူပေါင်း ၃၀၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ဤထောင်ထမူသည် သီလရှင် ထရီဇာ၏ သံတမန်ဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးမှုများကိုလည်းကောင်း၊ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က အထက်မြန်မာပြည်အစိုးရကို ကာကွယ်နေသည် ပြောဆိုနေသည် စကားများကို လည်းကောင်း ရုပ်ဆိုင်းသွားစေခဲ့သည်။

ဤ 'ထောင်ထမူ'မဖြစ်မီ စက်တင်ဘာလ ၁၄-ရက်နေ့တွင် 'အင်္ဂလိပ်မင်း' သတင်းစာက မန္တလေးတွင် ပေါ်ပေါက်နေသည့် ထူးခြားသော အတိတ်နိမိတ်များနှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းပေး ဖော်ပြခဲ့သည်။ ယင်းတို့မှာ မင်းပြောင်းမင်းလွဲ ဖြစ်မည်ဆိုသော နိမိတ်အဖြစ် ကြယ်တခွန်ကြီးပေါ်ခြင်းနှင့် မြင်ကွန်းမင်းသား၏ အိမ်တွင် လပေါင်းများစွာ ဆားစိမ်ထားသော တညင်းသီးမှ အညောက်ထွက်လာခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို ထောက်၍ နောက်တက်မည်မင်းသည် မြင်ကွန်းမင်းသားဖြစ်မည်ဟု မြန်မာတို့က အနက်ကောက်ယူကြသည်။ ထိုနိမိတ်ကောက်ချက်နှင့်အတူ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပြင်သစ်တို့လက်မှ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်လာကာ ရှမ်းပြည်နယ်ထဲသို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ထီးနန်းကိုသိမ်းရန် လှည့်လက်နက် စုဆောင်းနေပြီဖြစ်ကြောင်းဆိုသည် ကောလာဟလများလည်း ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

ဤတွင် အရပ်သားများနှင့် နန်းတွင်းသားများကိုယ်တိုင် နောက်မင်းလောင်းသို့ မျှော်ကြတော့သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့ သုံးဦးသည်လည်း မင်းသား တစ်ပါးပါးနှင့် လျှို့ဝှက်ဆက်သွယ်ကာ စာအဆက်အသွယ် ပြုလုပ်နေကြသည်။ တိုင်တားမင်းကြီး၏ သမက်ဖြစ်ပြီး၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးအောက်တွင် လက်ထောက် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသည့် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် သရက်အရေးပိုင် ပီးလ်ချားနှင့် ဆက်သွယ်ကာ၊ မည်သည့်မင်းသားကို ရွေးချယ်မည်နည်း ဆိုသည့် ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ အိန္ဒိယအစိုးရကို ချဉ်းကပ် မေးမြန်းစုံစမ်းလျက် ရှိသည်။

တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့မှာ မြင်ကွန်းမင်းသားကို ထောက်ခံ၍ ကိစ္စတွင် တော်တော် နယ်လွန်ကုန်ကြပြီ။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် မကြာမီတွင် ရှမ်းပြည်သို့ရောက်လာပြီး သူ့ကို စောင့်မျှော်နေကြသည့် လှည့်လည်ပါတို့ကို ခေါင်းဆောင်ကာ အာဏာသိမ်းမည်ဟု ထင်နေကြသည်။ အမှန်အားဖြင့်မူ မြင်ကွန်းမင်းသားထံ ထိုအချိန်အထိ ပွန်ဒီချယ်ရီတွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်တားမင်းကြီးသည် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့မှာ အသက်အန္တရာယ်နှင့် နီးနေကြသည်။

ထို့ထက်ပို၍ ဆိုးသည်မှာ စုပုရားလတ်က ထိုလုပ်ကြံမှုကို တွေ့ရှိသွားခြင်းဖြစ်သည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားနှင့် ဆက်သွယ်ရန် ရန်ကုန်သို့ လွှတ်လိုက်သည့် ဆက်သားများသည် မန္တလေးသို့ ပြန်ရောက်သည့်အခါတွင် အဖမ်းခံကြရသည်။ သူတို့နောက်ကွယ်တွင် မည်သူတွေရှိသည်ကို စစ်ဆေးကြသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့အ

သုအချိန်တွင် ကြေးစား လူသတ်သမားများကို လေလွတ်ကာ ထိုသူများကို ပျောက်ဖျက်ပစ်ရန် ကြိုးစားကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုကြေးစား လူသတ်သမားများသည်လည်း အဖမ်းခံကြရ သည်။ ပြည်ပြေး မင်းသားသုံးဦးနှင့် ဆက်သွယ်ရာတွင် မည်သည့်ဝန်ကြီးများပါကြောင်း သိရတော့မည်ဟု စုဖုရားလတ် မျှော်လင့်ထားခဲ့သည်။

တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးတို့သည် မန္တလေးအနီးတစ်ဝိုက်တွင် ဆကြွသောင်းကျန်းနေသော ဓားပြဂိုဏ်းများကို အကာအကွယ် ပေးထားခဲ့ကြသည်။ သင်းသို့ ပေးရခြင်းမှာ ဂိုဏ်းများက သူတို့ကို 'ဆက်ကြေး' များများ ပေးနေသောကြောင့် ပြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဓားပြခေါင်းဆောင်များကို ဖမ်းမိသဖြင့် မန္တလေးထောင်ထဲတွင် ချုပ်နှောင်ထားခဲ့သည်။ သူတို့နှင့်အတူ တိုင်တားနှင့် တောင်ခွင်မင်းကြီးတို့က ပြည်ပြေး မင်းသားများ လွတ်သဖြင့် အဖမ်းခံနေရသည့် ဆက်သားများလည်း အတွဲရှိနေကြသည်။

ထိုအချိန်က ဝန်ကြီးများသည် တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက်လည်း အကြီးအကျယ် ဝိုင်ဘက်များ ဖြစ်နေကြသည်။ ပြိုင်ဘက်တိုင်းက အခြားပြိုင်ဘက်တစ်ယောက်၏ နောက်လိုက်များကို ဓားပြမှုဖြင့် ဖမ်း၍ ထောင်ချခဲ့ကြသည်။ သူတို့နောက်တွင် မည်သူ ခံတွဲရှိသည်ကို 'ဖြောင့်ချက်' ရယူခဲ့ကြသည်။ ယခုမူ မိမိတို့ ပြိုင်ဘက်အားလုံး ပေါ်ကုန် ကြတော့သဖြင့် ထောင်ထဲတွင် ရောက်နေသည့် မိမိတို့ နောက်လိုက်နောက်ပါများ အားလုံးကို ပျောက်ဖျက်ရန် စီမံလာခဲ့ကြသည်။

ဝန်ကြီးများသည် သီပေါမင်းထံ အပြေးအလွှား ရောက်လာခဲ့ကြကာ အထက် မြန်မာပြည်တွင် နာမည်ကြီး ဓားပြဂိုဏ်းခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့် ငရန်မင်းသည် မန္တလေး ထောင်ကို ဖောက်ထွင်းကာ မြင်ကွန်းမင်းသားကို နန်းတင်ရန်အတွက် ပုန်ကန်ထကြွရန် ဧခွံနေကြောင်းဖြင့် လျှောက်တင်ကြသည်။ ထိုနောက် ထောင်မှူးထံ သွားကာ သီပေါ မင်းသည် ငရန်မင်းနှင့် အပေါင်းပါများအား မကြာမီတွင် သုတ်သင်ကွပ်မျက်ရန် စီစဉ် နေကြောင်း၊ ငရန်မင်းကိုပြောရန် ထောင်မှူးကို သွားပြောကြသည်။ ထောင်မှူးကလည်း တံခိုးလက်ဆောင်များရသဖြင့် ငရန်မင်းကို ထိုအတိုင်း အကြောင်းကြားသည်။

ထိုထောင်ထဲမှတွင် ပထမဆုံး အသတ်ခံရသူမှာ ထောင်မှူးဖြစ်ကြောင်း၊ ဤသည်မှာ ကံကြမ္မာ၏ သရော်ချက်ပင်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် တိုင်းအော့အင်ဒီးယား သတင်းစာက ဆက်ပြသည်။ ထောင်အစောင့်များသည် ထောင်မှူးကြီးအား ထွက်ပြေးလာသော အကျဉ်းသား ဆင်မှတ်ကာ သတ်ဖြတ်ပြီး မီးပုံထဲသို့ ပစ်ချခဲ့ကြကြောင်း၊ ဤသို့ဖြင့် လုပ်ကြံရေးသမားများ သည် မိမိတို့၏ နောက်လိုက် နောက်ပါများက ဖြောင့်ချက်ပေးမည့် အန္တရာယ်ကို ချောင်ကင်းခဲ့ကြကြောင်း၊ သို့ရှောင်ကင်းရာတွင်လည်း တရားဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ဆောင် မည်ဟန် အကွက်ဆင်ခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် ထိုသတင်းစာက ဖော်ပြသည်။

ထောင်ထဲမှ ငရန်မင်းနှင့် သူ့လူသုံးဆယ်ခန့်တို့သည် အစောင့်များ ထမင်းစား နေကြစဉ် ဓားလွယ်များနှင့် သေနတ်များကို ကောက်ကိုင်ပြီး၊ မန္တလေးနန်းမြို့တော် အရှေ့တံခါးမှ ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ ငရန်မင်းမှာ ဒဏ်ရာရသဖြင့် သွက်ပြေးလာပြီး၊ အိမ်တစ်အိမ်ထဲတွင် ဝင်ရောက် ပုန်းအောင်းနေသည်။ ဤတွင်

အစောင့်တို့က သူ့ကို ဆွဲထုတ်လာပြီး ဈေးအနီးလမ်းမသို့ ခေါ်လာကြသည်။ ငရန်မင်းသည် လမ်းမပေါ်တွင် လဲကျသွားပြီးနောက် အသတ်ခံရသည်။ ထောင်ဧပြေ ၇-ယောက်တို့မှာ အသတ်ခံကြရပြီး၊ အခြားထောင်ဧပြေ ၄၈ဆယ်တို့မှာ လွတ်မြောက်သွားခဲ့ကြသည်။ အကျဉ်းထောင်ထစဉ် သုံးလေးနာရီကြာမျှ နန်းမြို့အဓိကရတ်ခါးကြီး မပိတ်ဘဲ ဟင်းလင်း ပွင့်နေသည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ထောင်တွင်းရှိ အကျဉ်းသားများမှာ အစားအသောက် မစားရသဖြင့် ဆွေမျိုးများက လာရောက်ပေးပို့ကြသည်။ ဤတွင် တိုင်တားမင်းကြီးအမိန့်ဖြင့် အကျဉ်းထောင်ကို ဝိုင်းကာ အရက်မူးနေသော သေနတ်သမားများက တရစပ် ပစ်ခတ်ကြသည်ဟုဆိုသည်။

မန္တလေး ထောင်ထမူနှင့် ပတ်သက်၍ အီတလီ ကောင်စစ်ဝန် အန်ဒရေနိုက အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်။

'တိုင်တားမင်းကြီး၏ အမိန့်အရ တောင်းပန် အသနားခံလျက်ရှိသော အပြစ်မဲ့ လူများကို အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။ ထောင်နံရံပေါ်မှ မိမိတို့အား ဝိုင်းဝန်း ပစ်ခတ်နေကြသည်ကို တွေ့ရသည့်အခါတွင် အကျဉ်းသားများသည် မြဲစည်းရိုးများ၊ အကာအရံများကို ချိုးဖျက်ကာ အပြင်သို့ ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားကြသည်။ ဤတွင် တိုင်တားမင်းကြီးက ထောင်အရှေ့ဘက်ထောင့်ကို မီးတင်၍ရန် အမိန့်ပေးခဲ့သည်။ ဝေဟင်ခွင်မင်းကြီး အိမ်ထဲမှလည်း သေနတ်များဖြင့် တရစပ် ပစ်ခတ်လျက်ရှိသည်။ မီးတောက်များကြောင့် တံခါးဝဆီသို့ စုပြုံ ထွက်ပြေးလာကြသူများကို အစောင့်များက စားများဖြင့် ဆီး၍ ခုတ်သတ်ကြသည်။

မန္တလေးရှိ နိုင်ငံခြားသားများ၏ စာတိုက်မှူးဖြစ်သော ရောလင်းကလည်း ထောင်ထမူတွင် လူပေါင်းသုံးရာခန့် အသတ်ခံရကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။ ထိုအထဲတွင် အမျိုးသမီး ၁၁-ဦး၊ တရုတ်အမျိုးသား ၃-ဦး၊ မြန်မာမင်းသား ၂-ဦးနှင့် ဘုန်းတော်ကြီး ၁-ပါးတို့ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့ပြင် သေဆုံးသူ သုံးရာခန့်ထဲတွင် လူဆိုးစားပြု စစ်စစ်မှာ ဆယ့်တစ်ဦးသာ ပါဝင်ကြောင်း၊ ထောင်ထမူမှာ ဗဟိုထောင်ကြီးတွင် ဖြစ်သော်လည်း မန္တလေးရှိ အခြားသော ထောင်နှစ်ခုတွင်လည်း အလားတူ သတ်မှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်းဖြင့် ရောလင်းက ရေးသည်။

သီပေါဘုရင်အစိုးရသည် 'မြန်မာအမျိုးသားတို့က' အမျိုးသားရန်သူတို့ကို အောင်မြင်သော အထိမ်းအမှတ် အောင်ပွဲများ ဆင်ယင် ကျင်းပကြောင်းဖြင့် အောက်ပါ အတိုင်း ဆက်၍ ရေးသည်။

'အောင်ပွဲအထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ပွဲများကို ညစဉ်ကပြ ခင်းကျင်းသည်။ ထိုအချိန် တွင် အောက်မြန်မာပြည်မှ ဖာရဇီကချေသည်များလည်း ရောက်ရှိနေသဖြင့် နန်းတော်ထဲတွင် ညစဉ်ညတိုင်း ဖာရဇီကပြများ ခင်းကျင်း ကပြစေသည်။ ဝန်ကြီးများမှာ နန်းတော်မြို့ရိုးတွင် ဆင်ကြီးများဖြင့် လမ်းသလားလျက်ရှိပြီး၊ ဆင်းရဲသားတို့မှာ မြေကြီးတွင် နုပွားထိကာ ယင်းတို့ကို အရှိအသေပေး စားကြရသည်။ ဧရာဝတီမြစ်ထဲတွင်လည်း လှေကြီးများသည် အိုးစည်စုမောင်းများ တီးခတ်ကာ လှည့်လည်လျှောက်ရှိပြီး၊ ဘုရင်ပိုင် သင်္ဘောတစ်စင်းကိုလည်း

ပြင်ဆင်မွမ်းမံ၍ စစ်ကိုင်းဘက်သို့သွားစေကာ မန္တလေးမြို့သို့ လာရောက်လိုသူများအား အခမဲ့ စီးနင်းလိုက်ပါခွင့်ပေးပြီး လှည့်လည်ကြည့်ရှုစေသည်။ ထောင်ထွက်ကို နှိမ်နင်းခဲ့သည့် အမှုထမ်းများကို ဘုရင်က ဆုတော် လာဘ်တော်များလည်း ပေးသနားတော်မူသည့်ဟု ရောလင်းက ဆက်၍ ရေးခဲ့သည်။

အိန္ဒိယအစိုးရသည် မြန်မာအစိုးရနှင့် ပြေလည်စွာဆက်ဆံရန် ဆွေးနွေးစေပေလျက် ရှိရာ မန္တလေးထောင်ထွက်ပေါ်ပေါက်လာသည့်အခါတွင်မူ ထိုစေ့စပ်မှုများလည်း အဆုံးသတ် ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၄-ခု၊ စက်တင်ဘာလ နောက်ပိုင်းတွင်မူ ရန်ကုန်ရှိ နိုင်ငံခြား ကုန်သည်များက သီပေါမင်းနေရာတွင် အခြားသော မင်းသားတစ်ပါးကို တင်ရန် သို့မဟုတ် အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရန် ကျယ်လောင်စွာ တောင်းဆိုသံများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ကြသည်။

သို့ တောင်းဆိုရာတွင် မန္တလေးတွင် နောက်ထပ် အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်မှုကို တားဆီးရန် မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံလူမျိုးတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ပြင်သစ်တို့၏ အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ပေးရန် အိန္ဒိယပြည်၏ အရှေ့ဖျား နယ်စပ်ကို ပြင်သစ်တို့အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ရန်အတွက် အိန္ဒိယအစိုးရသည် ပြင်းထန် သည့် အရေးယူမှုများကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်းဖြင့် ကုန်သည်များက တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနံသည် ထိုကုန်သည်တို့၏ ဆူညံစွာ တောင်းဆိုနေသည့် အသံများကြားမှ မန္တလေးအစိုးရဘက်မှ ကာကွယ် ပြောဆိုပေးခဲ့သည်။

မီးမွှေးခဲ့ကြသော 'လူကြီးလူကောင်း' နှစ်ဦး

မန္တလေး 'ထောင်ထမူ'ကို အကြောင်းပြု၍ ရန်ကုန်ရှိ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်နှင့် နေကုန်ရှိ နိုင်ငံခြားသား ကုန်သည်ကြီးများအကြားတွင် ပြင်းထန်သော ငြင်းခုံမှုများ ခေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ကုန်သည်ကြီးများက သီပေါမင်း၏ အုပ်ချုပ်မှု ညံ့ဖျင်းမှုကြောင့် ၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ်များတွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ မိုးကြီးခေါင်၍ ကောက်ပဲသီးနှံများ ဖြတ်စီးဆုံးရှုံးခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။

၁၈၈၄-ခုနှစ်တွင် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ လူဦးရေ စုစုပေါင်း ၃-သန်းအထက် ၂၀,၀၀၀ တို့သည် အစာရေစာ ရှားပါးမှုနှင့် လူဆိုးစားပြုများကြောင့် အောက်မြန်မာပြည်သို့ ဆွက်ပြေးလာခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၄-ခုနှစ်လယ်လောက်တွင် အထက်မြန်မာပြည်မှ လူပေါင်း ၁၀၀,၀၀၀ တို့သည် လိုလိုပင် ၂၆,၀၀၀ ခန့် တို့သည် မီးသင်္ဘောဖြင့် အောက်မြန်မာသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြသည်။ ဤသည်ကို အထက်မြန်မာပြည်၊ မန္တလေးအစိုးရကလည်း တားဆီးခြင်းမပြုဘဲ ဘက်ပိုက်ကြည့်နေခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် မြန်မာအစိုးရ၏ ငွေတိုက်တွင် ငွေမရှိတော့။ ၈ ရာခိုင်နှုန်းအတိုင်း အောက်မြန်မာပြည်နှင့် ကုန်သွယ်မှုမှာလည်း သိသိသာသာကြီး ဘုဆင်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားကုန်သည်ကြီးများအမြင်၌ သီပေါ၏ အုပ်ချုပ်ရေး ညံ့ဖျင်းမှုကို နယ်ရှားနိုင်ရန်မှာ ဗြိတိသျှတို့အနေဖြင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရုံမျှသာ နှံ့တော့သည်ဟု မြင်ကြသည်။

သမိုင်းဆရာတစ်ဦး၏ အဆိုအရ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ အကြီးအကျယ် မိုးခေါင်ခြင်းမှာ သစ်တောများ ပြုန်းတီးခြင်းကြောင့်ဟုဆိုသည်။ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တွင် မင်းတုန်းမင်းသည် သစ်လုပ်ကွက်များစွာကို ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီသို့ အငှားချထားခဲ့သည်။ အနှစ်နှစ်ဆယ်အတွင်းတွင် မန္တလေးတောင်ဘက်ရှိ ဒေသများမှ ငှားပင်၊ ကျွန်းပင်နှင့် အခြားသစ်ပင် တော်တော်များများကို ခုတ်လှဲပစ်လိုက်ရာ နိုင်ငံတော်တစ်ခုတွင် တောင်ကတုံးများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သစ်ပင်တို့မရှိသော မြေကြီးသည် မိုးရေကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ခြင်း မရှိတော့။ မိုးရေများသည် အငွေ့အဖြစ်သို့ လျင်မြန်စွာ ဆွတ်လဲသွားကြသည်။ မြေကြီးပေါ်သို့ ရောက်လာသော မိုးရေများမှာလည်း မြေကြီးထဲတွင်

စိမ့်ဝင်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ဘဲ ချောင်းများထဲသို့ လျင်မြန်စွာ စီးဆင်းသွားခဲ့ကြသည်။ ချောင်းများထဲသို့ စီးဆင်းသွားသော မိုးရေများသည် မြေဆီများ၊ မြေခဲများကိုလည်း တိုက်စား သယ်ယူသွားခဲ့ကြသည်။ ဤတွင် ရေသွင်းမြောင်းတွေ၊ တူးမြောင်းတွေ ပိတ်ဆို့ကုန်ကြသည်။ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ရေသွင်းမြောင်း တော်တော်များများသည် ၁၈၈၃-ခုနှစ် မတိုင်မီလောက်ကတည်းက သုံးမရတော့ဘဲ ကောသွားခဲ့ကြသည်။ သူတော်တော်တော်တော် ဆိုသည်။ ထိုအထဲတွင် စက်ဝိုင်းသဏ္ဍာန် မကြာခဏ ဖြစ်လေ့ရှိသော မိုးရေချိန် လျော့နည်းမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ဤသည်ကို အချို့က သီပေါမင်း၏ 'အုပ်ချုပ်ရေး ညံ့ဖျင်းမှု'ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု လက်ညှိုးထိုးပြကြသည်။

ထိုသို့သော အခြေအနေတွင် မန္တလေး 'ထောင်ထမူ' ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က မန္တလေး 'ထောင်ထမူ'နှင့် ပတ်သက်၍ သတိကြီးစွာထားကာ ဆိုင်ရာသို့ သတင်းပို့သည်။ ထိုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၃-ရက်နေ့ တွင် ပေးပို့သော ဘားနဒ်၏ အစီရင်ခံစာတွင် မိုးနံ့စော်ဘွား၊ ကျိုင်းတုံစော်ဘွားတို့ အပါအဝင် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ဝက်ခန့်ရှိ စော်ဘွားများသည် လွန်ခဲ့သော သုံးနှစ်ခန့်ကတည်းက သီပေါအစိုးရကို ထောင်ထားခြားနားလျက် ရှိကြောင်း၊ ၁၈၈၄-ခုနှစ်မှစ၍ မိုးကောင်းကင်၊ တွင်လည်း ကချင်တို့က ထောင်ထားခြားနားလျက် ရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ထိုနှစ် အောက်တိုဘာလ ၁၆-ရက်နေ့တွင် ဘားနဒ်က အစီရင်ခံစာ နောက်ထပ် တစ်စောင် တင်ပြန်သည်။ အစီရင်ခံစာမှာ ရန်ကုန်တွင် ပြုလုပ်သည့် ကုန်သည်ကြီးများ၏ 'ရွတ်ချက်နံ့ကွက်ပွဲ' ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီရင်ခံစာဖြစ်သည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် ကုန်သည်ကြီးများက ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်စောင်ကို ချမှတ်ခဲ့ကြရာ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်တွင် အပိုင်းလေးပိုင်း ပါရှိသည်။ ယင်းတို့မှာ သီပေါ၏ 'အုပ်ချုပ်ရေး ညံ့ဖျင်းမှု'မှသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် မိုးခေါင်စေပြီး လူယက်မှုများ ပေါများစေခဲ့ ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဖြစ်ပွားသည့် လူယက်မှုများသည် အောက်မြန်မာပြည်သို့ ကူးစက်လာခဲ့ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဤသို့သော မင်းပုံစရိုက်များ၊ အပြုအမူများ ပေါ်ပေါက်နေခြင်းအတွက် ဗြိတိသျှအစိုးရ ကြားဝင်စွတ်ဖက်သင့်ကြောင်း၊ နောက်ဆုံး အနေဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရ အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ရိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်းမျိုးဖြစ်စေ၊ ဘုရင်တစ်ပါးထားရှိသည့် အစောင့်ခံနယ်မြေတစ်ခုဖြစ်စေ ပြုလုပ်သင့်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြ ထားသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က အထက်မြန်မာပြည် အခြေအနေကြောင့် အထက်-အောက် ကုန်သွယ်ရေး ထိခိုက်သည်ဆိုသည့် အချက်ကို ငြင်းဆိုသည်။ သူ့အ ၁၈၈၀-၈၄ ခုနှစ်အတွင်း အထက်အောက် ကုန်သွယ်ရေးသည် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် လေးနှစ်ကာလထက် ပျမ်းမျှအားဖြင့် များကြောင်း၊ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် ၁၈၇၄-၁၈၇၈ လေးနှစ်အတွင်းတွင် ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးသည် ပျမ်းမျှအားဖြင့် စတာလင်ပေါင် ၃,၀၆၁,၁၇၄ ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းတို့အနက် အထက်မြန်မာပြည်သို့ ပို့ကုန်တန်ဖိုးမှာ

၁၂၁၄၀၆၉ စတာလင်ပေါင်ဖြစ်ပြီး၊ အထက်မြန်မာပြည် တင်သွင်းကုန်တန်ဖိုးသည်
 စတာလင်ပေါင် ၁,၅၄၇,၁၀၅ ဖြစ်ကြောင်း၊ ၁၈၈၀-၁၈၈၄ခု လေးနှစ်အတွင်း နှစ်စဉ်
 ပြီးမျှ ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးမှာ စတာလင်ပေါင် ၃,၂၂၄,၄၂၈ ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းတို့အနက်
 အထက်မြန်မာပြည်သို့ တင်ပို့ကုန်တန်ဖိုးသည် စတာလင်ပေါင် ၁,၆၅၁,၃၄၅ ဖြစ်၍
 အထက်မြန်မာပြည်မှ တင်သွင်းကုန်တန်ဖိုးမှာ စတာလင်ပေါင် ၁,၅၇၃,၄၆၉ ဖြစ်ကြောင်း၊
 ဦးစွာတွင် ၁၈၈၄-ခုနှစ် နှောင်းပိုင်းတွင်မူ ဆန်နှင့် အစားအသောက်များမှအပ
 အခြားသော ကုန်စည်ပစ္စည်းများမှာ ရပ်တန့်နေခဲ့ကြောင်း၊ ဤသည်မှာ မြင်ကွန်းမင်းသားက
 နှင်းရာက်တိုက်ခိုက်မည်ဆိုသည့် သတင်းများကြောင့် လန့်ဖျပ်နေ၍ဖြစ်ကြောင်းဖြင့်
 ဇနီးက သူ့အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြသည်။

အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဖြစ်ပွားနေသော လူယက်တိုက်ခိုက်မှုများသည် အောက်
 မြောက်ပြည်သို့ ကူးစက်လာနေသည်ဟူသော ကုန်သည်ကြီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုလည်း
 နှင်းတော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က လက်ခံခြင်းမပြု။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ရာဇဝတ်မှု
 ပြီးပွားမှုနှုန်း တိုးတက်လာသည်မှာ မှန်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အောက်မြန်မာပြည်တွင်
 ရာဇဝတ်မှုများ အများဆုံး ဖြစ်ပွားသည့် ဟံသာဝတီ၊ ပဲခူး၊ ဟင်္သာတနှင့် သာယာဝတီ
 နိုင်ငံတို့မှာ အထက်မြန်မာပြည်နှင့် ဝေးလံသောနေရာများဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က
 ကောက်ပြသည်။

ကုန်သည်ကြီးများ ဆုံးဖြတ်ချက် တတိယပိုင်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ
 နိုင်ငံသူလက်အောက်ခံ လူမျိုးများ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်ရန်၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို
 နှေးကင်းစေရန်အတွက် ဗြိတိသျှအိန္ဒိယအစိုးရက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်သင့်ကြောင်း၊ သို့မဟုတ်
 နှင်းပိုက်သင့်ကြောင်းဖြင့် တောင်းဆိုထားသည်။ ဤသည်ကို ဝန်ရင်စောက်မင်းကြီး
 ဇနီးက ၁၈၆၂-ခုနှစ် ၁၈၆၇-ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော စာချုပ်များအရ နှစ်နိုင်ငံတို့သည်
 အဘယ် မဟာမိတ်ပွဲထားသော နိုင်ငံများဖြစ်ကြကြောင်း၊ 'ထောင်ထမူ'မှအပ အခြားသော
 နိုင်ငံများ၌ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မြန်မာပြည်၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ပိုင်ခွင့်
 မရှိကြောင်း၊ ယင်းသို့ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ရာ
 ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ကုန်သည်ကြီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက် အပိုင်းလေးတွင် ဗြိတိသျှတို့အနေဖြင့်
 ပြည်အစိုးရကို ဖြတ်ချကာ တိုက်ရိုက်သိမ်းပိုက်သင့်ကြောင်း၊ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း
 ဗြိတိမင်းသားတစ်ပါးပါးကို နန်းတင်ကာ မြန်မာပြည်ကို 'အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေ'
 အဖြစ်အဖြစ် သိမ်းပိုက်သင့်ကြောင်း ဖော်ပြကြသည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဘားနဒ်က
 နှင်းရာတွင် ယင်းအကြောင်းပြချက်တို့မှာ ထိုသို့ သိမ်းပိုက်ရန် လုံလောက်သည့်
 အကြောင်းမဟုတ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ သီပေါအစိုးရသည် ဗြိတိသျှတို့၏ မဟာမိတ်များကို
 နှစ်လက် တိုက်ခိုက်ခဲ့လျှင်၊ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများကို နိုင်ငံထက်စီးနင်း
 နှင်းဆဲခဲ့လျှင်၊ စာချုပ်များကို ချိုးဖောက်ခဲ့လျှင်၊ အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများကို
 နှင်းထပ် ကျူးလွန်ခဲ့လျှင်၊ ဗြိတိသျှတို့၏ ကန့်သတ်ချက်များကို ပယ်ချခဲ့လျှင်၊

သို့မဟုတ် ယင်းတို့ကျူးလွန်ခဲ့သော အများများကို ပြင်ဆင်ရန် ငြင်းဆိုခြင်း ပြုခဲ့လျှင်မူ တစ်မျိုးဖြစ်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က ဆိုင်ရာသို့ အစီရင်ခံသည်။

မကြာမီ ဘားနဒ်ထံသို့ ပြင်းထန်သည့် ကန့်ကွက်ချက် တစ်စောင် ရောက်လာသည်။ ယင်းကန့်ကွက်ချက်မှာ 'သိမ်းပိုက်ရေးသမား'ဖြစ်သော ရန်ကုန်ရှိ မျက်နှာဖြူ ကုန်သည်ကြီးများအသင်း အတွင်းရေးမှူး စတူးဝပ်ထံမှ ဖြစ်သည်။ စတူးဝပ်ထံ အောက်မြန်မာပြည်ကို ကုန်သွယ်ရေးမှာ ဆုတ်ယုတ် ပျက်ပြားလျက်ရှိကြောင်း၊ ဥရောပ ကုန်သည်များမှာ လွန်ခဲ့သည့် တစ်နှစ်ခန့်နှင့်စာလျှင် ငါးပုံတစ်ပုံသာ ရောင်းနေကြောင်း၊ ကျွန်ုပ်ကုန်သည်များကို ဥရောပတိုက်သား မဟုတ်သည့် ကုန်သည်များက လက်ဝါးကြီး အုပ်ထားကြပြီး အထက်မြန်မာ ပိုကုန်လုပ်ငန်းသည် သူတို့လက်ထဲတွင် ရောက်နေကြောင်း ဖြင့် သူ့ကန့်ကွက်စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

စတူးဝပ်၏ ကန့်ကွက်ချက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဥရောပတိုက်သားမဟုတ်သူ ကုန်သည်များဆိုသည်မှာ မြန်မာများ၊ တရုတ်များနှင့် အိန္ဒိယအမျိုးသားများ ဖြစ်ကြသည်။ သူ့အဆိုအရ သူတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်သို့ တင်ပို့သည့် ဆန်များနှင့် ဥရောပသို့ တင်ပို့သည့် ဆန်များကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားကြကြောင်း၊ အထူးသဖြင့် တရုတ်ကုန်သည်ကြီးများက အထက်မြန်မာပြည်သို့ တင်ပို့သည့် ဆားလုပ်ငန်းကို ချုပ်ကိုင်ထားပြီး မြန်မာတို့က အောက်မြန်မာပြည်သို့ တင်သွင်းသည့် ထန်းလျက်လုပ်ငန်းကို ချုပ်ကိုင်ထားကြကြောင်း၊ မြန်မာအစိုးရပိုင်နယ်များတွင် လူယက်မှုများနှင့် မင်းမဲ့အပြုအမူများ နေရာအနှံ့ အပြား ကြီးစိုးလျက်ရှိသဖြင့် ဥရောပကုန်သည်များအဖို့ ကုန်သွယ်ရေး ခက်ခဲနေကြောင်း ထို့ကြောင့် ထိုနည်းကို တားဆီးရန်မှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ရိုက်သိမ်းယူခြင်း သို့မဟုတ် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို နန်းတင်ကာ အထက်မြန်မာပြည်ကို 'အစောင့်အရှောက်ခံ နယ်မြေတစ်ခုအဖြစ်' သွတ်သွင်းခြင်းသာ ရှိတော့ကြောင်းဖြင့် သူ့ကန့်သတ်ချက်တွင် ထပ်မံ ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် ရန်ကုန် အကောက်ခွန်ဌာနမှ ကိန်းဂဏန်းများသည် စတူးဝပ်၏ စကားနှင့် ဆန့်ကျင်နေသည်။ စတူးဝပ်က ဥရောပတိုက်သားများ၏ ကုန်သွယ်မှုသည် ယခင်နှစ်က ငါးပုံတစ်ပုံသာရှိသည်ဟု ဆိုသည်တိုင် ကိန်းဂဏန်းများမှာ ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် အမြင့်ဆုံး ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရန်ကုန်ရှိ နိုင်ငံခြား ကုန်သည်ကြီးများအသင်း အတွင်းရေးမှူး စတူးဝပ်ထံ သစ္စာပင်က မီးတက်ကိစ္စကို လုပ်နေချိန်တွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် နောက်ထပ် တိုင်ကြားချက်တစ်စောင်ကို ရရှိခဲ့ပြန်သည်။ ယင်းတိုင်ကြားစာမှာ ဧရာဝတီ မလိတီလာ ကုမ္ပဏီမန်နေဂျာ အက်၊ စီ၊ ကင်ဒီ၏ တိုင်ကြားချက်ဖြစ်သည်။

သူ့တိုင်ကြားစာထဲတွင် သူ့ကုမ္ပဏီမှ သင်္ဘောများသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် လူဆိုးစားပြုများ သောင်းကျန်းကြသဖြင့် မသွားရဲ မလာရဲ ဖြစ်နေကြကြောင်း၊ မြို့ငါး များကလည်း အကာအကွယ် မပေးနိုင်ကြကြောင်း၊ မြို့ဝန်များက သင်္ဘောများအား ကမ်းသို့ မကပ်စေဘဲ ရေလယ်တွင် မီးထိုး၍ ဆိုက်ထားရန် ညွှန်ကြားထားကြောင်း

မင်းလှတွင် လူ ၇၀၀-ခန့်ရှိသည့် လူဆိုးစားပြုများက ဘုရင်၏တပ်မတော်ကို တိုက်ခိုက်ရန် စီမံခေါ်ထားကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မြန်မာဘုရင်၏ တပ်များက ပြန်လှန် တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုကြကြောင်း၊ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် သင်္ဘောများ အသွားအလာပျက်ကာ ကုန်သွယ်မှုကို ထိခိုက်လာစေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မန္တလေးသို့ ပြင်းထန်သည့် ကန့်ကွက်ချက်တစ်စောင် ပို့သင့်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ ဘားနဒ်က ထိုလူယက် တိုက်ခိုက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ခိုင်ခိုင်လုံလုံ သက်သေပြရန် ကင်နဒီကို အကြောင်းပြန်သည်။ တင်နဒီက စလင်းမြို့ဝန်သည် သူ့သင်္ဘောများအား ရေလယ်ခေါင်တွင် ရပ်နားရန် အမိန့်ပေးထားကြောင်း၊ စလင်းမြို့ဝန် ကိုယ်တိုင်မှာလည်း ရုံးတွင် ရုံးထိုင်နေစဉ် ဘားပြုများက တိုက်ခိုက်သဖြင့် ထွက်ပြေးခဲ့ရကြောင်း၊ မကျေးတွင်လည်း ဓားပြုများက မြို့သူကြီးကို သတ်သွားခဲ့ကြကြောင်း၊ ဒီဇင်ဘာလ ၇-ရက်နေ့တွင် ကျွယ်ဆိုသူ ဆိုင်းဆောင်သည် တရုတ်နှင့် ကချင် တောပုန်းများက ဗန်းမော်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သဖြင့် မြန်မာဘုရင်တပ်များက ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ရန် ကြိုးစားနေကြကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

၁၈၈၄-ခု စက်တင်ဘာလထဲတွင် မြန်မာတပ်တို့က တရုတ် ဘုံကျောင်းထဲတွင် ငန်းအောင်းနေသော တရုတ် သောင်းကျန်းသူ ကျွယ် ခေါင်းဆောင်သည် တောပုန်း ၃၅၇-ယောက်တို့ကို အမြောက်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ကျွယ်မှာ မူလက ဘုန်းသည်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ မြန်မာတပ်တို့က ကျွယ်နှင့် သူ့နောက်လိုက်များကို ဘုံရတ်ဘုံကျောင်းထဲမှ ထွက်ခွာခွင့် ပေးလိုက်သည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၇-ရက်နေ့တွင်မူ ကျွယ်သည် တရုတ်နှင့် ကချင် နောက်လိုက်နောက်ပါ ၃၀၀-ခန့်ဖြင့် ဗန်းမော်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သဖြင့် မြန်မာတပ်တို့က မြစ်ကြောင်းအတိုင်း ဆုတ်လာခဲ့ကြရသည်။ မြန်မာတပ်တို့က တိုက်ခိုက်သည့်တိုင် ကျွယ်သည် ဗန်းမော်ကို ၁၈၈၅-ခု ဖေဖော်ဝါရီလ အထိ သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သည်။

ဘားနဒ်က ဗန်းမော် ကျဆုံးခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် ခူးရန်းထံ သတင်းပို့သည်။

ဗန်းမော် ကျဆုံးခြင်းသည် အထက်မြန်မာပြည်ရော အောက်မြန်မာပြည်တွင်ပါ များစွာ ထိခိုက်နစ်နာကြသည်။ ဗန်းမော်သည် တရုတ်နပ်စပ် တောင်ဘက် မိုင်လေးဆယ် အကွာတွင်ရှိပြီး အိမ်ခြေနှစ်ထောင်ခန့်ရှိ သစ်တပ်မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ ဝါဂျမ်း၊ သိုးမွှေးနှင့် ဒီးထည် စသည့် တရုတ်ကုန်စည်များသည် ဗန်းမော်မှတစ်ဆင့် အထက်-အောက် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်လာကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဗန်းမော်ကို တရုတ်လူမျိုး ဆော့ယီခေါင်းဆောင်သည် သောင်းကျန်းသူများက သိမ်းပိုက်လိုက်ခြင်းအတွက် ရန်ကုန် နီးပွားရေးလောကတွင် လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်နေကြသည်။

ဇန်နဝါရီလ ၇-ရက်နေ့တွင် ဘားနဒ်၏ အတွင်းဝန်က အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ငြိတ်သူလက်အောက်ခံ လူမျိုးများ၏ အသက်အိုးအိမ်နှင့် အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ပေးရန် ဆင်းဝန်မင်းကြီးထံသို့ စာတစ်စောင် ပို့ခဲ့သည်။ ဗန်းမော်ကိစ္စကြောင့် အောက်မြန်မာပြည်ရှိ ငှက်ရတ်နှင့် ဥရောပတိုက်သား ကုန်သည်ကြီးများ များစွာ ထိခိုက်နစ်နာကြသည်။

စန်နဝါရီလ ၁၀-ရက်နေ့တွင် ကုန်သည်ကြီးများအသင်း အတွင်းရေးမှူး စတူးဝပ်စ် ဘားနတ်ထံ နောက်ထပ် တိုင်ကြားစာတစ်စောင် ပို့ပြန်သည်။ ထိုတိုင်ကြားစာမှာ စတူးဝပ်စ်က စစ်ကိုင်းနှင့် ရွှေဘိုတစ်ဝိုက်တွင် လူဆိုးဝားပြအင်အား ၁၅၀၀-ခန့် ရှိနေကြကြောင်း၊ ထိုလူဆိုးများသည် မိမိတို့သင်္ဘောများနှင့်တကွ မြို့များကို တိုက်ခိုက်လာခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ပြင် ကွေ့ယီသည် တရုတ်ပြည် ယူနန်ဘုရင်ခံ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ကြောင်း၊ မကြာမီ တရုတ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို စိုးမိုးသွားနိုင်ကြောင်း၊ (ဤအချက်ကို ယူနန်ဘုရင်ခံက နောင်တွင် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။) မကြာမီတွင် တရုတ်များသည် မန္တလေးသို့ သိမ်းပိုက်လာနိုင်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့၏ စွက်ဖက်မှုသာလျှင် တရုတ်တို့၏ အန္တရာယ်ကို တားဆီးနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ဘားနတ်စ် စတူးဝပ်စ် တိုင်ကြားစာကို မှတ်ချက်ရေး၍ အိန္ဒိယပြည် ဘုရင်ခံချုပ်ထံ ပေးခဲ့သည်။ ဘားနတ်စ်၏ မှတ်ချက်များထဲတွင် ဗန်းမော်သည် ရေလမ်းခရီးအားဖြင့် ရန်ကုန်နှင့် မိုင် ၈၀၀-ဝေးကြောင်း၊ မန္တလေးမှ မိုင် ၅၅၀-သာဝေးကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ရန်ကုန်နှင့် မန္တလေးကြားရှိ သင်္ဘောများ သွားလာရေးအတွက် ဘာမျှ စိုးရိမ်ဖွယ်မရှိကြောင်း ဗန်းမော်ကိုစွဲကြောင့် အလားအလာ လေးရပ် ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်း၊ ယင်းတို့မှာ ကွေ့ယီက ဗန်းမော်ကို ဆက်လက် သိမ်းထားနိုင်သည့် အချက်၊ သီပေါတပ်များက ဗန်းမော်သို့ ပြန်လည် သိမ်းပိုက်နိုင်သည့်အချက်၊ သီပေါကို ရှမ်းများနှင့် တရုတ်များက ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်သည်ဟု ကြားရရာ ထိုအတိုင်းမှန်လျှင် ယင်းတို့သည် မြေပြန့်သို့ ဆင်းလာကာ မန္တလေးကို ထိပါးနှောင့်ယှက်သည့်အချက်နှင့် မန္တလေးတစ်ဝိုက်ရှိ လူဆိုးဝားပြအင်အား ဆက်လက် ဆူပူသောင်းကျန်းနေနိုင်သည့် အချက်တို့ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအချက်များအားဖြင့် သို့မဟုတ် အများစု ပြည့်စုံလျှင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပုန်ကန်သောင်းကျန်းမှုကြီးတစ်ခု ဖြစ်လာကာ သီပေါအစိုးရ ပြုတ်ကျနိုင်ကြောင်း၊ ထိုအခါကျမှသာလျှင် ဗြိတိသျှတို့ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများ၏ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်တို့ကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ညောင်ရမ်းမင်းသားကို နန်းတင်ရန် ဗြိတိသျှအစိုးရအနေဖြင့် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ပိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ယူဆကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၄-ရက်နေ့တွင် ကုန်သည်ကြီးများအသင်း အတွင်းရေးမှူး စတူးဝပ်စ်သည် ဘားနတ်ထံ စာတစ်စောင်ပို့ကာ အစိုးရအနေဖြင့် ဘာမျှ အရေးယူခြင်း မရှိသည့်အတွက် ကန့်ကွက်ပြန်သည်။

အမှန်အားဖြင့်မူ ထိုအချိန်က အထက်မြန်မာပြည်သို့ ဆန်တင်ပို့နေကြသည့် တရုတ်ကုန်သည်ကြီးများနှင့် အခြား ဆန်ကုန်သည်ကြီးများအဖို့ ကုန်သွယ်မှုသည် အဆများစွာ တိုးတက်နေသည်။ အလားတူပင် အထက်မြန်မာပြည်သို့ ပိုးတင်တင်ပို့နေသည့် ဗြိတိသျှကုန်သည်ကြီးများနှင့် အခြားဥရောပတိုက်သား ကုန်သည်ကြီးများက ကုန်သွယ်မှုမှာလည်း တိုးတက်နေခဲ့သည်။

ထိုအချိန်က မြန်မာပြည် ကုန်သွယ်မှု အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍ အင်္ဂလန်နှင့် အိန္ဒိယမြို့များရှိ ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းများသည် သဘောထားအမျိုးမျိုး ကွဲနေသည်ကို

ကျေရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာပြည်သို့ ပိုးထည်များ အကြီးအကျယ် တင်သွင်းနေရ
 နည်း မက်ကလိစ်ဖီးမြို့ ကုန်သည်ကြီးများအသင်း၊ ဂလတ်စရီ ကုန်သည်ကြီးများအသင်း
 သည်တို့က မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် ထားရှိရန်နှင့် တွဲဖက် တရားရုံးများ
 ထောင်ထောင်ရန် တိုက်တွန်းကြသည်။ သို့ရာတွင် လန်ဒန်၊ ကာလကတ္တာနှင့် ရန်ကုန်တွင်
 နည်း ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းများကမူ မန္တလေးကို တိုက်ရိုက်ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်ရန်
 မှီမဟုတ် သီပေါကို ပြုတ်ချကာ အခြားမင်းသား တစ်ပါးပါးကို နန်းတင်ပြီး ဗြိတိသျှ
 တော်ဝင်အရှောက်ခံ နယ်တစ်နယ်အဖြစ် သွတ်သွင်းရန် တောင်းဆိုနေကြသည်။
 မြို့အထဲတွင် အသံအကျယ်ဆုံးမှာ စီးပွားရေး ကျဆင်းနေသော မန်ချက်စတာနှင့်
 ဇာလင်ဟန် ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့က မြန်မာပြည်ကိုသာ
 နည်းပိုက်ခဲ့လျှင် ဈေးကွက်နယ်မြေတစ်မြေသော ယူနန်ပြည်နယ်နှင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်း
 နည်းလမ်းပွင့်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှ စက်မှုအလုပ်သမားများအတွက် ယူနန်နယ်မြေ
 သည် အလုပ်အကိုင်များကို ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အသံကျယ်စွာ ပြောခဲ့ကြသည်။

၁၈၈၅-ခုနှစ်၊ ဇွေရာသီတွင် မြန်မာပြည် ရှစ်စင်းပေါ်တွင် ပြင်သစ်တို့ ပေါ်လာသည်
 မြောက်ဘက် အောက်မြန်မာပြည်၊ လန်ဒန်နှင့် ကာလကတ္တာတို့တွင်ရှိသည့် ကုန်သည်ကြီး
 သင်းများသည် တစ်သံတည်း ဖြစ်သွားခဲ့ကြကာ မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ဖိအား
 နည်းလာခဲ့ကြသည်။ အကယ်၍ မြန်မာပြည်ကို ဦးစွာ မသိမ်းနိုင်ခဲ့လျှင် သို့မဟုတ်
 တော်ဝင်အရှောက်ခံ နယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် သွတ်သွင်းခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့လျှင် အထက်မြန်မာပြည်
 နည်းနိုင်ငံရေးဩဇာနှင့် စီးပွားရေးဩဇာကို ပြင်သစ်တို့ ရရှိသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊
 မြို့မက ယူနန်နယ်သို့ လမ်းပေါက်သွားပြီး တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်း ဈေးကွက်ကြီးကို
 နည်းသွားမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ယင်းတို့က ပြောကြသည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ အမြင်တွင်မူ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ ဈေးကွက်
 နည်းကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားရေးနှင့် ယူနန်ပြည်နယ်တွင် နောက်ထပ် ဈေးကွက်သစ်
 နည်း ရှာဖွေရေးသည် အဓိကမဟုတ်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် စီးပွားရေး အကျိုးစီးပွားများကို
 နည်းလျော့ခြင်း မရှိသည့်တိုင် သို့အဖို့ အရေးကြီးနေသည့်အရာမှာ ပြင်သစ်တို့က
 နည်းခြံချိုင်းနား တစ်ခုလုံးကို လွှမ်းမိုးသွားပြီးနောက်၊ မန္တလေးမှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယ၏
 နည်းရှေ့ဖျား နယ်စပ်များဆီသို့ လမ်းပွင့်သွားကာ နိုင်ငံရေးအရ ပေါ်ပေါက်လာမည်
 နည်းဘူးသက်ရောက်မှု ဖြစ်သည်။

၁၈၈၄-၁၈၈၅ ခုနှစ်များအတွင်း အထက်မြန်မာပြည်နှင့် ပတ်သက်သော
 နည်းဥပဒေချက်များ၊ အဖြစ်အပျက်များ ပေါ်ပေါက်လာရာတွင် ကုန်သည်ကြီးများအသင်း၏
 နည်းကျွက်စာ တိုင်ကြားစာများသည် သေးငယ်သော အခန်းမှသာ ပါဝင်ခဲ့ကြလေသည်ဟု
 နည်းမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်နှင့် ကုန်သည်ကြီးများ

သို့ဖြင့် ဧရာဝတီ ဖလိုတ်လာ ကုမ္ပဏီလီမိတက် မန်နေဂျာ ကင်နဒီနှင့် ကုန်သည်ကြီးများအသင်း ကိုယ်စားလှယ် စတူးဝပ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ရန်ကုန်ရှိ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်ကိုလည်းကောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရကို လည်းကောင်း၊ ဒီအားပေးနေကြသည်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေများကြောင့် အထက်-အောက် ကုန်သွယ်ရေး ကျဆင်းပျက်ပြားနေသည်ဟု သူတို့က အကြောင်းပြုကြသည့်တိုင် မြို့၌ ကြည့်လျှင် အထက်-အောက် မြန်မာပြည် ကုန်သွယ်မှုသည် ခါတိုင်း ထက်ပင် ကောင်းနေသေးသည်။ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ဆန်တင်ပို့ရောင်းချသည့် ဘရတ်ကုန်သည်ကြီးများနှင့် အခြားဆန်ကုန်သည်ကြီးများသည် များစွာ အလုပ်ဖြစ်နေခဲ့ကြသည်။ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ဆန်တွေ တင်ပို့ရသဖြင့် ၁၈၈၅-ခုနှစ်အတွင်းတွင် ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများသည် အမြတ်အစွန်း တော်တော်များများ ရလိုက်ကြသည်။ ။ ဥပမာအားဖြင့် ဆန်တင်ပို့နေသည့် ကုန်သည်ကြီးများ ခွက်ခွက်လန်အောင် ရွံ့နေသည့် အချိန်တွင် သူတို့အဖို့ ဘာမျှ ထိခိုက်ခြင်းမရှိခဲ့။

ဆန်ကုန်သည်ကြီးများသာမဟုတ်၊ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ဗြိတိသျှလုပ် ပိုးထည်များကို တင်ပို့ရောင်းချနေသည့် ရန်ကုန်ရှိ ပိုးကုန်သည်ကြီးများမှာလည်း ခါတိုင်းထက် အရောင်းသွက်ကာ ကြီးမားသော အမြတ်အစွန်းကို ရနေကြသည်။ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ဘင်ပိုးသည် ချည်ထည် အရောင်းအဝယ် ကျဆင်းသွားခဲ့သည်တိုင် ပိုးကုန်သည်ကြီးများ ရရှိသည့် အမြတ်အစွန်းသည် ချည်ထည်ရောင်းချမှု လုပ်ငန်းမှ ကျဆင်းသည့် ထုထည်ထက် အများကြီး ပိုနေသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သော ကုန်စည်ရောင်းဝယ်မှုများ ကျဆင်းနေသည့် အတွက် ယင်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သော ကုန်သည်ကြီးများမှာ စိတ်လက် မချမ်းမသာ ဖြစ်နေကြသည်။

၁၈၈၅-ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၈-ရက်နေ့တွင် ပိုးထည် အဓိကတင်ပို့သည့် မက်ကလစ်မီး၌ ကုန်သည်ကြီးများအသင်းက အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် လော့ဒ်ကင်ဘာလီထံသို့ စာတစ်စောင် ရေးခဲ့သည်။ ထိုစာ၌ မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်လည် ထားရှိရန်နှင့် (မြန်မာအစိုးရနှင့် ဗြိတိသျှအစိုးရ ကိုယ်စားလှယ်တို့ပါဝင်သော)

ပူးတွဲ တရားရုံးများကို တည်ထောင်ရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ စင်္ကြံ ၂၀-ရက်နေ့တွင်လည်း ဂလတ်စရိဖြို့ ကုန်သည်ကြီးများအသင်းက အလားတူ တောင်းဆိုချက်မျိုး တစ်ခုကို အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ထံသို့ တင်ပြလာခဲ့ပြန်သည်။ သို့ရာတွင် ရန်ကုန်၊ ကာလကတ္တား၊ လန်ဒန်နှင့် အခြားဖြို့ကြီးများရှိ ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းများကမူ မန္တလေးကို ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်ပြီး 'အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေ' တစ်ခုအဖြစ် သွတ်သွင်းရန် အတိအလင်း တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။ အချို့သော ကုန်သည်ကြီးများအသင်းတွင်မူ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောကွဲလွဲမှုများ ရှိခဲ့သည်။ အချို့ကလည်း ထိုမျှအထိ ပြင်းထန်စွာ ဆောင်ရွက်ရန် မသင့်ဟု ဆိုကြသည်။

အထူးသဖြင့် အထက်မြန်မာပြည်နှင့် အရောင်းအဝယ် ကျဆင်းနေသော မန်ချက်စတာ၊ ဘာမင်ဟမ် ကုန်သည်ကြီးများအသင်းတို့သည် မြန်မာပြည်ကို အတိအလင်း သိမ်းပိုက်ရန် အကျယ်လောင်ဆုံး တောင်းဆိုနေကြသည်။ ယင်းတို့၏အဆိုအရ အထက် မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့လျှင် ယူနန်နှင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းရှိ 'တူးဖော်ခြင်း မပြုရသေးသော' ဈေးကွက်ကြီးများသည် ဗြိတိသျှ ကုန်ပစ္စည်းများအတွက် လမ်းပွင့်သွားမည်။ စက်မှုနိုင်ငံသစ်များဖြစ်သော ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ်၊ အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု စသည့် တိုင်းပြည်များ၏ ယှဉ်ပြိုင်မှုကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်သွားခဲ့ရသော ဗြိတိသျှ အလုပ်သမား ထောင်ပေါင်းများစွာအတွက်လည်း အလုပ်အကိုင်များ ရှာဖွေတွေ့နိုင်မည်ဟု ဆိုသည်။

သို့ရာတွင် မြန်မာပြည်သို့ ပိုးထည် အများဆုံး တင်ပို့ရောင်းချလျက်ရှိသည့် ပိုးထည်လုပ်ငန်း ဖြို့ကြီးများဖြစ်သည့် မက်ကလစ်ဖီး၊ ဂလတ်စရိ စသည်ဖြို့များမှ ကုန်သည်ကြီးအသင်းများကမူ ထိုမျှလောက် အသံကျယ်လောင်ခြင်း မရှိဘဲ မြန်မာပြည်နှင့် ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ ဆက်ဆံရေးမျိုးကို ထားရှိစေချင်ကြသည်။ ထိုသို့ ထားရှိခြင်းဖြင့် သူတို့အတွက် အမြတ်အစွန်းများများ ရရှိစေနိုင်မည်။ သူတို့အနေဖြင့်မူ မန္တလေးတွင် ယခင်ကအတိုင်း ဗြိတိသျှသံကိုင်စားလှယ်နှင့် ပူးတွဲတရားရုံးများ ထားရှိလျှင် လုံလောက်ပြီ။

၁၈၈၅-ခု၊ နွေရာသီတွင်မူ ပြင်သစ်တို့က အထက်မြန်မာပြည် စီးပွားရေး နယ်ပယ်သို့ ချဉ်းနင်း ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ လန်ဒန်၊ အိန္ဒိယနှင့် ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများ အသင်းများသည် လေသံတစ်သံတည်း ထွက်လာခဲ့ကြကာ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူရန် သို့မဟုတ် အစောင့်အရှောက်ခံ နယ်မြေအဖြစ် ထားရှိရန် တောင်းဆိုလာခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့လုပ်ရန် နှောင့်နှေးနေခဲ့လျှင် ပြင်သစ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် စီးပွားရေးအရရော၊ နိုင်ငံရေးအရပါ ဩဇာလွှမ်းသွားမည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထိုသို့ ခွင့်ပြုလိုက်သည်နှင့် ယူနန်နှင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းရှိ ဈေးကွက်သစ်ကြီးများသည်လည်း ပြင်သစ်တို့အောက်သို့ ကျရောက်သွားတော့မည်ဟု ယူဆကြသည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် ကုန်သည်များ၏ တိုင်တန်းချက်များနှင့် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်၏ ချေပချက်များကို လေ့လာပြီးနောက်

ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ချသည်။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် ဘားနတ်နှင့် သဘောတူသည်။
၁၈၈၅-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၀-ရက်နေ့တွင် ဒပ်ဖရင်က သူ့ထင်မြင်ချက်ကို အိန္ဒိယပြည်
ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ချုပ် လော့ဒ်ကင်ဘာလီထံသို့ တင်ပြလိုက်သည်။

ထိုတင်ပြချက်၌-

'အောက်မြန်မာပြည် ကုန်သည်ကြီးများက ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်အား
ဖိအားပေးလျက်ရှိသည် ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ မိမိတို့အစိုးရသည် အထက်မြန်မာပြည်ကို
သိမ်းပိုက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်မရှိကြောင်း၊ ကုန်သည်ကြီးများထံ အကြောင်းပြန်ကြားရန်
ဘားနတ်အား ကျွန်ုပ် ညွှန်ကြားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အောက်မြန်မာပြည် အချို့သော
ကုန်သွယ်မှုများ ဆိုးရွားလာခြင်းမှာလည်း မန္တလေးနှင့် ဝန်းမော်တို့တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော
အရေးအခင်းများနှင့် မည်သို့မျှသက်ဆိုင်ခြင်းမရှိဟု ကျွန်ုပ် ယုံကြည်ပါသည်။ အောက်
မြန်မာပြည်မှ ကုန်သည်များ အရုံးပေါ်ရသည့် ကိစ္စမှာ ၁၈၈၂-၁၈၈၃ ခုများတွင်
ဥရောပ ဆန်ဈေးနှုန်းများ ကြီးမြင့်လာခဲ့ခြင်းနှင့် ယခုလက်ရှိအချိန်တွင် စားသောက်ကုန်
သီးနှံဈေးနှုန်းများ ကျဆင်းသွားခဲ့ခြင်းတို့ကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်အတွင်း
ဆန်များ ပိုလျှံနေသည့် ဥရောပသို့ မြန်မာပြည်မှ ဆန်တန်ချိန် ၆၃၅,၀၀၀ တင်ပို့ခဲ့ရာ
တစ်တန်လျှင် တစ်ပေါင်ခန့် ရှုံးခဲ့ပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်အတွင်း အထက်မြန်မာပြည်တွင်
ဆန်စပါးများ ပျက်စီးခြင်း၊ အောက်မြန်မာပြည်တွင်လည်း ဆန်အထွက် လျော့နည်းခြင်းတို့
ကြောင့် နိုင်ငံခြားမှ ကုန်ပစ္စည်းများကို ဝယ်ယူမှု နည်းပါးသွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
ထိုအထဲတွင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သော ဆူပူမှုများကြောင့် နိုင်ငံခြား
ကုန်ပစ္စည်းများ အရောင်းထိုင်းသွားခဲ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် ကျွန်းသစ် ရောင်းဝယ်မှုလည်း ဖရိုဖရဲ ဖြစ်သွားခဲ့ပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့်
ဇန်နဝါရီလက ဥရောပတွင် ကျွန်းသစ်တစ်တန်၏ ပေါက်ဈေးမှာ ပေါင် ၂၉-ပေါင်မျှ
သာ ရှိခဲ့ပြီး၊ ထိုမတိုင်မီကဆိုလျှင် ကျွန်းသစ်တစ်တန်လျှင် ပေါင် ၆၀-ဈေး ရှိခဲ့ပါ
သည်။ ဥရောပတွင် သဘောတူညီဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများ၊ အိန္ဒိယပြည် မီးရထားလမ်း
တိုးချဲ့ရေးလုပ်ငန်းများ ထို့ထက် တိုးချဲ့မလာမီအထိ ကျွန်းသစ်ဈေးသည် ထိုထက်ပို၍
ကောင်းရမည်ဟု မျှော်လင့်စရာ မရှိပါ။ ထိုသို့သော အခြေအနေအောက်တွင် အထက်
မြန်မာပြည်တွင် မည်သည့် အစိုးရ အပြောင်းအလဲမျိုးကို လုပ်သည်ဖြစ်စေ၊ ဥရောပသို့
ပို့နေသော ဆန်တင်ပို့မှုနှင့် ကျွန်းသစ်တင်ပို့မှုသည် ရုပ်ဝတ္ထုဆိုင်ရာအားဖြင့် အမြတ်အစွန်း
ရရှိလာနိုင်ဖွယ် အကြောင်းမရှိပါ'ဟု ဒပ်ဖရင်၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြသည်။

ဒပ်ဖရင်သည် ယခင်တစ်ခါကလည်း မြန်မာပြည် အခြေအနေကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ
လေ့လာရန် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ထံ တင်ပြခဲ့ဖူးသည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၈-
ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်ရုံးမှ ဖော်ဘီဆိုသူက မြန်မာနှင့် ပြင်သစ်တို့၏
ဆက်ဆံရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မှတ်တမ်းလွှာ တစ်စောင်ကို သက်ဆိုင်ရာသို့ တင်ပြလိုက်
သည်။ ထိုမှတ်တမ်းလွှာ၌ ပါရှိတွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ၁၈၈၄-ခု၊ ဇန်နဝါရီလ စာချုပ်သည်
အထက်မြန်မာပြည်နှင့်ပတ်သက်သော ပြင်သစ်အစိုးရ၏ မဟာဗျူဟာတွင် နောက်ဆုံး

မြေလှမ်းပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော အထက် မြန်မာပြည်ဒေသသည် နောင်တွင် ပြင်သစ် ကုန်သွယ်ရေးအတွက် အရေးကြီးသည့် နေရာတစ်နေရာ ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြသည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် ပြင်သစ်တို့သည် ပြောက်ပိုင်းရှိ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လောပြည်နယ်များအထိ စီးပွားရေးကို တိုးချဲ့ရန် ကြံရွယ်နေကြကြောင်း၊ တစ်ပြိုင်နက်တည်း တွင် ပြင်သစ်တို့သည် အရှေ့ဘက် တံကင်းနယ်စပ်မှနေ၍ အနောက်ဘက် မြန်မာပြည်အထိ နိုင်ငံရေးဩဇာကို တိုးချဲ့ရန် ကြံစည်နေကြကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် နောက်ထပ် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန်တစ်ဦး ရောက်ရှိလာပါက ပြင်သစ်တို့သည် အရှေ့ဘက်တွင် အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်မှသည် အနောက်ဘက် အိန္ဒိယနယ်ဘက်အထိ နိုင်ငံရေးဩဇာ တိုးချဲ့လာတော့မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်တီ၏ မှတ်တမ်းလွှာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် မြန်မာအစိုးရသည် မိမိတို့ ဗြိတိသျှ အစိုးရအပေါ်တွင် ရန်လိုသော အပြုအမူမျိုးကို ပြသခြင်း မရှိသေးကြောင်း၊ မိမိတို့အဖို့လည်း အန္တရာယ်ပြုနိုင်ဖွယ် မရှိသေးကြောင်း၊ လောလောဆယ်တွင် အိန္ဒိယအစိုးရအတွက် အကောင်းဆုံးသော လုပ်ရပ်မှာ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို မန္တလေးတွင် ပြန်လည် ခန့်ထားရန်ပင် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်တီ၏ အစီရင်ခံစာတွင် အဆုံးသတ်ထားသည်။

မန္တလေးတွင် သံကိုယ်စားလှယ် ပြန်လည် ခန့်ထားရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဒပ်ဖရင်က ဗြိတိသျှတို့ ကြံတွေ့နိုင်သော အခက်အခဲ လေးခုကို လော့ဒ်ကင်ဘာလီသို့ တင်ပြသည်။ ပထမတစ်ချက်မှာ မိမိတို့ သံတမန် ကိုယ်စားလှယ် ပြန်လည်ခန့်ထားရေးနှင့် ပတ်သက်၍ မန္တလေးမှ စတင် ကမ်းလှမ်းစေလိုကြောင်းဖြင့် မန္တလေးကို အကြောင်းကြားခဲ့ပြီးဖြစ် ကြောင်း၊ ယင်းသို့ အကြောင်းကြားခဲ့သည့်အတိုင်း ကင်းဝန်မင်းကြီးက လျှို့ဝှက်တမန် စေလွှတ်ကာ ၁၈၈၁-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလထဲတွင် ကမ်းလှမ်းခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ယခု နောက်တစ်ကြိမ် ထိုသို့ ကမ်းလှမ်းရန် ပြောဆိုခဲ့လျှင် မြန်မာတို့ဘက်က ထပ်မံပြုလုပ်မည် မထင်တော့ကြောင်း၊ နှစ်အချက်မှာ အကယ်၍ မိမိတို့ အစိုးရဘက်က ကမ်းလှမ်းခဲ့လျှင် လည်း မြန်မာတို့သည် အိန္ဒိယစစ်တပ်၏ ဖိအားပေးမှုမပါဘဲ ထိုအချက်ကို လက်ခံနိုင်ဖွယ် မရှိတော့ကြောင်း၊ သုံးအချက်မှာ မြန်မာနှင့် ပြင်သစ်တို့ ချစ်ကြည်ရေးစာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီး ဖြစ်သဖြင့် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်လည် ထားရှိသည့်တိုင် ဩဇာရှိတော့မည် မဟုတ်ကြောင်းနှင့် လေးအချက်မှာ အကယ်၍ မန္တလေးက သံကိုယ်စား လှယ်အဖွဲ့ကို လက်ခံခဲ့ပြီးမှ ဗြိတိသျှအစိုးရက မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့လျှင် ထိုအပြုအမူသည် မြန်မာတို့အနေဖြင့် အတော် အနေရခက်သည့် အနေအထားဖြစ်ကြောင်း ဖြင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဤတွင် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ရုံးက ထိုကိစ္စကို အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က သင့်လျော်သလို စဉ်းစားဆောင်ရွက်ရန် အကြောင်းပြန်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုနောက်မှစ၍ မြန်မာနှင့် အိန္ဒိယ အစိုးရတို့ကြားတွင် သံတမန် ဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ပြီ။

(၄၂)

ပွဲစားများ၊ မုသိုးများနှင့် ပတ္တမြားမြေ

၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ်များအတွင်းတွင် တုန်ကင်းနယ် အရေးအခင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ငြင်သစ်နှင့် တရုတ်တို့ စစ်ဖြစ်ပွားခဲ့ကြသည်။ ထိုစစ်ပွဲသည် ၁၈၈၃-ခုနှစ်တွင် ပြီးဆုံး သွားခဲ့သည်။ ထိုစစ်ပွဲ ပြီးဆုံးသွားသည့်အတွက် ငြင်သစ်သည် အင်ဒိုချိုင်းနား တွန်းဆွယ်နှင့် အထက်မြန်မာပြည်တို့တွင် 'ရွန်စားမှုသစ်' များကို ပြုလုပ်လေမည်လောဟု ခြံတိုသူတို့ စိုးရိမ်လာခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ငြင်သစ်ပြည်နှင့် ပတ်သက်သော အရေးကိစ္စများ 'အားလုံး'ကို ဆောင်ရွက်ရန် မန္တလေးတွင် ငြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန်တစ်ဦး ရောက်ရှိလာသည့်အခါတွင် ခြံတိုသူတို့၏ စိုးရိမ်မှုသည် ကြီးသည်ထက် ကြီးလာခဲ့သည်။ ခြံတိုသူတို့ စိုးရိမ်မည်ဆိုလျှင်လည်း စိုးရိမ်စရာပင်။

ထိုနှစ်များအတွင်း၌ ငြင်သစ်နှင့် အီတလီ အမြတ်ကြီးစား ကုန်သည်ကြီးများသည် ဆထက်မြန်မာပြည်မှ ကျောက်မီးသွေး၊ သံနှင့် ကျောက်သံပတ္တမြားတို့ကို ထုတ်ယူခွင့် အတွက်လည်းကောင်း၊ တောင်ငူ မန္တလေး မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် ဘုရင့် ဆက်တိုက် တည်ထောင်ပွင့်လှစ်ရေးအတွက်လည်းကောင်း ကန်ထရိုက်ရရန် အပြိုင်အဆိုင် ငြိုးစားနေကြသည်။ ထိုကန်ထရိုက်များသည် မြန်မာအရာရှိတို့ကို လာဘ်ပေးကြသည်။ မြန်မာအရာရှိတို့ကလည်း သူတို့ပေးသော လာဘ်ကို ယူကြသည်။ တစ်ဦးလျှင် စင်ပိုင်ကွက်တစ်ခုစီကိုသာ ကန်ထရိုက်ပေးမည်ဖြစ်သဖြင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်ချင်း အပြိုင် အဆိုင် ဖြစ်စရာမရှိကြောင်းဖြင့် ပြောကြသည်။

ကန်ထရိုက်စာချုပ်များအရ စာချုပ်လက်မှတ် ရေးထိုးခြင်းမပြုမီတွင် ဘုရင်၏ အတည်ပြုချက်ကို ရယူရမည်ဆိုသည့် စာရိပ်ပါရှိသည်။ သို့ရာတွင် သီပေါဘုရင်သည် အဆိုပါ ကန်ထရိုက်စာချုပ်များတွင် မည်သည့်အခါမျှ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိကြောင်းကို ထိတ်လန့်စိတ်ပွဲပြီးသည့်အခါတွင် တွေ့လာခဲ့ရသည်။ အရာရှိများက ဘုရင်၏ အတည်ပြုချက် မှီ မယုတ် သူတို့ဘာသာ ကန်ထရိုက်စာချုပ်များကို အတည်ပြုခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပထမဆုံး ကန်ထရိုက်စာချုပ်ရသူမှာ ၁၈၈၃-ခုနှစ်တွန်းက ပါရီမြို့ဝန် မြန်မာ အမတ်နှင့် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သူ မွန်စိယာ ဟက်ကတ်ဖြစ်ပြီး မိုးကုတ်ပတ္တမြားတွင်းများ

ကို တူးဖော်ခွင့် ရခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ စည်းကမ်းချက်မှာ ပထမအရစ်အနေဖြင့် ဟက်ကတ်က ပြင်သစ် ဖရန်ဒေ ၁၀၀,၀၀၀ ပေးသွင်းရန်ဖြစ်ပြီး တစ်နှစ်လျှင် ငွေသုံးသိန်းကျဖြင့် နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ် ပေးသွင်းရန်ဖြစ်သည်။ ဟက်ကတ်၏ အခုသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ကျောက်မီးသွေးကြောနှင့် သံကြောများကို ရှာဖွေရန်ဖြစ်ပြီး အောင်မြင်ခြင်း မရှိခဲ့လျှင် ထိုစတော်အဖြစ် တင်ထားသော ဖရန်ဒေ ၁၀၀,၀၀၀ ကို ပြန်လည် ထုတ်ယူခွင့် ရရှိမည်ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ထိုစေ့စပ်မှုမှာ အောင်မြင်ခြင်း မရှိချေ။ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဘုံဆာ ဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီလီမိတက် (ဘီဘီတီစီ) ကိုယ်စားလှယ် မစ္စတာ ဘရိုက်စက ထိုကိစ္စကို ပျက်ပြားအောင်လုပ်ရန် မန္တလေးရှိ ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရော်သို့ ကျွန်ုပ် အကြောင်းကြားခဲ့သည်ဟု ရေးခဲ့သည်။

ထို့ပြင် မိုးကုတ် ပတ္တမြားတွင်းများနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ကျွန်းသစ်ကျက်များ အတွက် ကမ်းလှမ်းထားသည့် အခြားသော ကုန်သည်များလည်း ရှိသေးသည်။

ဟက်ကတ်နှင့် စေ့စပ်မှု ပျက်ပြားသွားသည့်နောက် တစ်လအတွင်းတွင် ပြင်သစ် လုပ်ငန်းများစွာကို ကိုယ်စားပြုသည့် မက်လီကီဇန်ဒရာအိဇင်ဗတ် ဆိုသူ ပြင်သစ် အင်ဂျင်နီယာတစ်ဦး မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့ပြန်သည်။ အိဇင်ဗတ်က ပတ္တမြားတွင်းများ အတွက် တစ်နှစ်ကို ကျပ်ငွေ သုံးသိန်းပေးသည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးနန်းတော်တွင်စု မှတ်တမ်းများအဆိုအရမူ တစ်နှစ်လျှင် ၁,၀၀၀ ခန့်သာ ရသည်ဟုဆိုသည်။ အိဇင်ဗတ်က အရှေ့မြောက်ဘက် မိုင်ကိုးဆယ်အကွာတွင်ရှိသည့် ပတ္တမြားတွင်းများသို့ လမ်းဖောက်လုပ် ခွင့် တောင်းသည်။ လမ်း၏ တစ်ဖက်တစ်ချက် ၅၅၀-မီတာ အကျယ်ရှိသော မြေများ ကိုလည်း သူ့ကုမ္ပဏီက အသုံးပြုခွင့်ပေးရန် တောင်းသည်။ ထို့နောက် အနီးတစ်ဝိုက်၌ သစ်တောများမှ ကျွန်းသစ်များကို ခုတ်ယူခွင့်ကိုလည်း တောင်းသည်။

သို့ဖြင့် မြန်မာအစိုးရနှင့် ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ အိဇင်ဗတ်တို့ စာချုပ် လက်မှတ် ရေးထိုးကြသည်။ ထိုသတင်းကို ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရော် ကြားသည့်အခါတွင် ဝန်ထောက်နှင့် တွေ့ဆုံ၍ ကန့်ကွက်သည်။ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်ကလည်း လက်မှတ် ရေးထိုးခါနီး နောက်ဆုံးအချိန်တွင် တရားဝင် ကန့်ကွက်လိုက်သည်။

သို့ဖြင့် အိဇင်ဗတ်သည် ပါရီသို့ လက်ချည်းသက်သက်ဖြင့် ပြန်သွားခဲ့ရလေသည်။ ဤတွင် ရန်ကုန်တွင်ရှိသည့် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန် ချိုင်ဆန်က ထိုစာချုပ်ထို့ အတည်ပြုမည်လော၊ သို့တည်းမဟုတ် ပြင်သစ်-မြန်မာ ချစ်ကြည်ရေးစာချုပ် တစ်ခုလုံးထို့ ဖျက်သိမ်းမည်လောဟု ပါရီရှိ မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင်များသို့ အကြောင်းကြားသည့် ကြောင်းဖြင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့ အကြံပေးသည်။ ဤသည်ကို ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ရုံးမှအရာရှိက ကောင်းသားပဲ၊ ကျွန်တော်တို့ ဒီလိုပဲ ခံခဲ့ပေါင်းများလှပြီဟု အကြောင်းပြော သည်။

သမိုင်းဆရာတစ်ယောက်ကမူ ချိုင်ဆန်၏ အကျပ်ကိုင်မှုနှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ရုံး၏အကြောင်းပြန်ကြားချက်တို့သည် သံတမန်ဆိုင်ရာဦးစီးဌာနမှ ဟု ကင်ပွန်းတပ်သည်။

ထိုစဉ်က ၁၈၈၄-ခု ကင်းဝန် ကြေညာစာတမ်းထဲတွင် ပြင်သစ်-မြန်မာ ကာကွယ်ရေး မဟာမိတ်စာချုပ်အပိုဒ်ကို ထည့်သွင်းပေးခဲ့သူ၊ မန္တလေးနန်းတော်မှ အဝယ်တော် တစ်ဦးဖြစ်သူ ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ ဗွန်ဗီလိန်းသည်လည်း ပါရှိသလို ရောက်နေသည်။ သူနှင့် ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီ တစ်ခုတို့ကလည်း မိုးကုတ်ပတ္တမြားမြေကို တူးဖော်ခွင့်ရရန် နေ့စပ်ဆွေးနွေးနေကြသည်။ သူ့အဆိုအရ သူသည် သူ့ဇနီးဖြစ်သူ မက်တီကာလိုဂရီဒီနှင့် ပတ်သက်ပြီး မန္တလေးနန်းတွင်းသို့ 'အတွင်းလမ်းပေါက်' နေသူဟု အဆိုရှိသည်။ သူ့ဇနီး မက်တီသည် စုပုရားလတ်အပေါ်တွင် အခြားသော အမျိုးတော်များ ထက် ဩဇာ လွှမ်းမိုးနိုင်သူ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

၁၈၈၄-ခု ဖေဖော်ဝါရီလ ၄-ရက်နေ့တွင်မူ ဗွန်ဗီလိန်းသည် မိုးကုတ်၌ ပတ္တမြားမြေများကို တစ်နှစ်လျှင် သုံးသိန်းဖြင့် နှစ်ပေါင်းနှစ်ဆယ် တူးဖော်လုပ်ကိုင်ခွင့် စာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသွားပြီ သတင်းများ ထွက်ပေါ်လာသည်။ စတော်အဖြစ် နှင့်ဆယ်တစ်သိန်းကို နှစ်ပတ်အတွင်း ပေးရမည်ဟုလည်း အဆိုရှိသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်အရ ပတ္တမြား မြေတွင်းများတွင် အစောင့်အရှောက်အဖြစ် ပြင်သစ်အစောင့် ၂၀၀ နှင့် ၃၀၀ကြားတွင် ထားရှိနိုင်သည်။ ထိုမျှမက ဗွန်ဗီလိန်းသည် တုန်ကင်းပင်လယ်ကွေ့မှ တစ်ဆင့် မန္တလေးသို့ လက်နက်များနှင့် ခဲယမ်းများကိုလည်း တင်သွင်းခွင့် ရရှိသည်။

သို့ရာတွင် ဗွန်ဗီလိန်းနှင့် ပါရီရှိ ပြင်သစ်ကုန်သည်များ သတ်မှတ်ထားသည့် ဖေဖော်ဝါရီလ ၄-ရက်နေ့တွင် စတော်ငွေ ၁၁-သိန်းကို မသွင်းနိုင်ကြသဖြင့် ပြဿနာ ပေါ်လာခဲ့ကြသည်။ သီပေါဘုရင်ထံသို့ တင်သည့် ဗွန်ဗီလိန်း၏ လျှောက်လွှာအရဆိုလျှင် နောက်ဆုံးစာချုပ် လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ရက်နှစ်ဆယ်အတွင်းတွင် ဗွန်ဗီလိန်းက ငွေ ၁၃-သိန်းကို ပေးသွင်းရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုငွေ ပေးသွင်းပြီး တစ်လအကြာတွင် နောက်ထပ် ၉-သိန်း ပေးသွင်းရမည် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ၇-နှစ်စာ စတော်တင်ရမည်ဆိုသည့် သဘောဖြစ်သည်။ သို့ဖြင့် ဗွန်ဗီလိန်းနှင့် စာချုပ်သည်လည်း ဖျက်ပြယ်သွားခဲ့ပြန်သည်။

မိုးကုတ်ပတ္တမြားမြေနှင့် ကျွန်းသစ်လုပ်ကွက်များအတွက် ကန်ထရိုက်ဆွဲလိုသူများ အများအပြား ရှိသေးသည်။ ထို့ပြင် မန္တလေး-တောင်ငူ မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရေး၊ ဘုရင့်ဘက်တိုက် ဖွင့်လှစ်ရေး၊ သံရိုင်းတွင်းများနှင့် အခြားသော သတ္တုတွင်းများ တူးဖော်ရေး စသည့် လုပ်ငန်းများလည်း ကျန်နေသေးသည်။ ပါရီတွင် ရောက်ရှိနေသည့် မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် အလားတူ ကန်ထရိုက်များကို အခြားသော ကုန်သည် များ၊ လုပ်ငန်းရှင်များနှင့်လည်း လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုခဲ့ကြပြန်သည်။

၁၈၈၄-ခု ဧပြီလ ၁၀-ရက်နေ့တွင် ပါရီ၌ ရောက်ရှိနေသည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့သည် အီတလီ လုပ်ငန်းရှင်ကြီး တစ်ဦးဖြစ်သူ မီလန်မြို့မှ ဆီညောင်ပရန်တိုဆိုသူနှင့် စာချုပ်တစ်ခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ယင်းစာချုပ်မှာ သံရိုင်းတွင်းနှင့် ကျောက်မီး သွေးတွင်းများ တူးဖော်ရေးစာချုပ် ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၅-ခု ဧပြီလ ၁၃ရက်နေ့တွင် မြန်မာပြည်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့တွင် ပြုစင်အောင် ခရီးသွားနေခဲ့သော ပြင်သစ်အင်ဂျင်နီယာ

တစ်ဦးဖြစ်သူ ဒီလာဘာခိုင်းနှင့် စာချုပ် ချုပ်ဆိုသည့်အခါတွင်လည်း အလားမျှ ကျောက်မီးသွေးနှင့် သံရိုင်းတွင်း စာချုပ်မျိုးကိုပင် လက်မှတ်ရေးထိုး ချုပ်ဆိုခဲ့ပြန်သည်။ အလားတူ စာချုပ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။

ဒီလာဘာခိုင်းသည် မန္တလေးတွင်လည်း ငွေရင်း ပြင်သစ် ဖရန်ဇွေ ၂၄- သန်းဖြင့် မတည်သည့် ဘုရင့်ဘဏ်တိုက်တစ်ခုကို ဖွင့်လှစ်ရန် စာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုခဲ့သည်။ သူ့ကုမ္ပဏီကို ပြင်သစ်အစိုးရက ထောက်ခံမည်ဖြစ်သည်။ သမိုင်းဆရာတစ်ဦးကမူ မန္တလေးတွင် ဘုရင့်ဘဏ် ဖွင့်လှစ် တည်ထောင်ရေးကိစ္စသည် ဘုရားခိုင်း တစ်ဦးတည်း၏ကိစ္စ ဖြစ်ဟန်တူကြောင်း၊ ထိုကိစ္စတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးရုံးက တရားမဝင် ထောက်ခံခဲ့ပေမယ့် သော်လည်း အစိုးရအနေဖြင့် တရားဝင်ထောက်ခံချက်ပေးသည့် အထောက်အထားမှာ ကို မတွေ့ရကြောင်း၊ ဘုရားခိုင်းကို ပြင်သစ်အစိုးရက ထောက်ခံသည်ဟုသော စာပိုဒ်မှာ ဘုရားခိုင်းက သူ့ငွေများ ဆုံးရှုံးခြင်းမရှိအောင် သူ့နောက်တွင် ပြင်သစ်အစိုးရ ရှိနေလေဟန်တို့ ဘန်းပြထားခြင်း ဖြစ်ဟန်တူကြောင်းဖြင့် ရေးသည်။ ဘုရားခိုင်း၏ စာချုပ်တွင် အရေးကြီးသည့် အပိုဒ်မှာ စာချုပ် အပိုဒ် ၁၃-ဖြစ်သည်။ ထိုအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားရာ၌ ပြန်မာဘုရင်ထံ ချေးယူမည့်ငွေ (အတိုးမှာ တစ်နှစ်လျှင် ဆယ်ရာနှုန်းဖြစ်သည်)အတွက် အာမခံအဖြစ် အကောက်ခွန်ဝင်ငွေများဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် (လက်ဖက်၊ ရေနံစိမ်း၊ ကျွန်းသစ်၊ သံရိုင်းတွင်း၊ ကျောက်မီးသွေးတွင်း၊ ပတ္တမြားတွင်း၊ မီးရထားလမ်းများ၊ ကြေးနန်း ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း၊ ဧရာဝတီ၊ သံလွင်နှင့် အခြားမြစ်များမှ ရေကြောင်းသွားလာမှု လုပ်ငန်းများ၊ အခြားလမ်းကြောင်းများ၊ တံတားများ စသည်တို့မှ ရရှိသော) အခြားဝင်ငွေ များနှင့်ဖြစ်စေ အာမခံထားရန် ဖော်ပြထားသည်။

အမှန်အားဖြင့် ထိုအပိုဒ်တွင် ဖော်ပြထားသည့် ဘုရင့်ဝင်ငွေ အများစုမှာ အခြား သူများကို ရောင်းချထားပြီး ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် သံရိုင်းတွင်းများနှင့် ကျောက်မီးသွေး တွင်းများမှ ပိုင်ခွင့်များကို အီတလီ အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သော ဆီညောင်ပရာတိုထံသို့ ရောင်းချပြီး ဖြစ်သည်။ မည်သည့်လုပ်ငန်းကို မည်သူ့ထံ ရောင်းချသည်ဖြစ်စေ ထိုလုပ်ငန်းများပေါ်မှ ရသည့်ဝင်ငွေများအားလုံးကို ဘုရားခိုင်း၏ 'ဘုရင့်ဘဏ်'သို့ အပ်နှံ ရမည်သာဖြစ်သည်။ ဘုရားခိုင်း၏ဘဏ်သည် သီပေါအစိုးရထံသို့ ချေးငှားထားသည့် ငွေရင်းနှင့် ကျသင့်သည့် အတိုးများနှင့် ညီမျှသောငွေများကို ထိုလုပ်ငန်းများမှ ရယူခဲ့ နှိနေသည်။ ဘုရားခိုင်းသည် မန္တလေး-တောင်ငူ မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် ကြေးနန်း ဆက်သွယ်ရေးစနစ် ဖွင့်လှစ်အတွက်လည်း ကန့်သတ်ရန် ရရှိသည်။ ထိုလုပ်ငန်း များမှရသည့် ဘုရင့်အခွန်တော်များ အားလုံးသည် ဘုရင့်ဘဏ်တိုက်သို့ ပေးသွင်းရမည် ဖြစ်သည်။

ထိုစာချုပ်အပိုဒ် ၁၃-ကြောင့် ရှုပ်ထွေးလာသည့် အချက်တစ်ချက် ပေါ်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ဘုရင့်ဘဏ်တိုက် ဖွင့်လှစ်ရေးကိစ္စတွင် ပြင်သစ် အစိုးရက ဦးစီးဦးကိုင်ပြုသည့် ဆိုသည့် စာပိုဒ် ပါရှိလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပါလာခြင်းကြောင့် ပြင်သစ်အစိုးရသည် မန္တလေး ဘုရင့်အစိုးရ၏ ဝင်ငွေများ၊ အခွန်တော်များ အားလုံးအပေါ်တွင် ချုပ်ထိန်းမှု

ရရှိသွားသလို ဖြစ်နေသည်။

ယင်းသို့ ဖြစ်သွားရသည်မှာလည်း ဘယ်သူမပြု မိမိမှဆိုသကဲ့သို့ မန္တလေး နန်းတော်ကြီး၏ ပယောဂကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

မန္တလေးနန်းတော်ကြီးမှ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့သည် ဖျော်ပွဲရွှင်ပွဲများဖြင့် အချိန်ကုန်ကာ အသုံးအပြုန်း များနေကြသည်။ သူတို့၏ လက်ခွဲတော်များ၊ လူယုံတော်များကို ပေးကမ်းရွံ့ကြိုသည်နေရာတွင်လည်း ရက်ရောကြသည်။ လက်ဖွာကြသည်။ နန်းတွင်းသူ နန်းတွင်းသားတို့ကလည်း နောက်ဆုံးပေါ် ပြင်သစ်ရွှေငွေနှင့် နောက်ဆုံးပေါ် ပြင်သစ်လက်ဝတ်ရတနာတို့ကို ခုံခုံမင်မင် ဆင်မြန်းထားကြသည်။ စုပုရားလတ်၏ အပျိုတော်များ၊ ရံရွှေတော်များသည် ပိုးထည်များကို တစ်ခါဝတ်ပြီး နောက်ထပ်ဝတ်ဆင်ခြင်း မပြုတော့ဘဲ ရွံ့ပစ်လိုက်ကြသည်ဟု အဆိုရှိသည်။

၁၈၈၅-ခု နှစ်ဦးပိုင်းတွင်မူ မန္တလေးအစိုးရသည် အထက်ပါ ဆိုခဲ့သည့် လက်ဖွာမှုများ၊ သစ်တောများကို ခုတ်လှဲမှုများကြောင့် စီးပွားရေးအရ ချွတ်ခြံကျနေလေပြီ။ ပြင်သစ်တို့ လွှတ်ထားသည့် သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်ခေါ်ရန် စရိတ်ပင် မတတ်နိုင်တော့သဖြင့် ၁၈၈၅-ခုနှစ် မတ်လထဲတွင် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီမှ ငွေသုံးသိန်းချေးငှားပြီး ပြန်ခေါ်ခဲ့ရသည်။

သို့ဖြင့် မန္တလေး-တောင်ငူ မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် မန္တလေးတွင် ဘဏ်တိုက်တစ်ခု ထူထောင်ရေးကိစ္စကို ပြင်သစ်တို့က ကန်ထရိုက် ရသွားသည့်အခါတွင် လန်ဒန်၊ ရန်ကုန်၊ ကာလကတ္တား စသည့် နေရာများမှ ကုန်သည်များသည် စိုးရိမ်လာခဲ့ကြသည်။ ပြင်သစ်သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံရေးဩဇာ လွှမ်းမိုးသွားရုံမျှမက တရုတ်ပြည် နောက်ကျောရှိ ယူနန်ချေးကွက်ကြီးကိုလည်း ရရှိသွားတော့မည်ဟု တွေးကာ ထိတ်ထိတ်ပျာပျာ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ဘုဒ္ဓိဇေး၏ ဘုရင့်ဘဏ်တိုက် တည်ထောင်ရေး ကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို မန္တလေးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက ကန့်ကွက်သဖြင့် အတည်မပြုနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ရုတ်တရက်ကြည့်လျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် စာချုပ် အပိုဒ် ၁၃-ကို သဘောမတူသောကြောင့် ကန့်ကွက်သည်ဟု ထင်စရာ ရှိပါ၏။ သို့ရာတွင် မဟုတ်ပါ။

၁၈၈၅-ခု ဩဂုတ်လထဲက သံချက်ဝန်ထောက် ပါရီသို့ ပြန်လာသည့်အခါ သူနှင့်အတူ ထိုစာချုပ်သည် ပြန်ပါလာခဲ့ပါသည်။ ထိုစာချုပ်တွင်ပါသည့် အချက်များသည်လည်း အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ အပြောင်းအလဲမှာ ကန်ထရိုက်ရသူ၏ အမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ကန်ထရိုက်ရသူမှာ ယခင်ကကဲ့သို့ ဘုဒ္ဓိဇေး မဟုတ်တော့ဘဲ ပြင်သစ် မြင်းတပ်ဗိုလ်တစ်ယောက်ဖြစ်သည့် ထရီဗီလက် ဖြစ်နေပါသည်။ ထရီဗီလက်မှာ ၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ် မြန်မာသံအဖွဲ့ ပါရီသို့ လာခဲ့စဉ်က သံအဖွဲ့နှင့်အတူ လိုက်ပါလာခဲ့ပြီး၊ ၁၈၈၃၏-ခုနှစ်တုန်းက သရက်အရေးပိုင်က 'ထူးဆန်းသည့် လူတစ်ယောက်'ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သူ တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြင့် ၁၈၈၄-၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှနှင့် ပြင်သစ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်မှ

ရပိုင်မွေးဖွား အဖွဲ့က ကံပူးဆိုင်မှုများကို ပြုပုံပုံနော် သည် အထူးသဖြင့်
 ပြင်သစ်မြင်းတပ်မှူး ဘုန်းဦး ဖြစ်သည့် ထရီဗီလက်က ကန်ထရိုက် ရသွား သည်အခါတွင်
 သူတို့နှစ်ဦး၏ ယှဉ်ပြိုင်မှုသည် ပို၍ ပြင်းထန်လာခဲ့ကြသည်။
 သို့ရာတွင် ကကြမ္မာက သရော်လှည့်စားသည်ဟုပင် ဆိုရမည်ထင်သည်။
 ပြင်သစ်လူမျိုး ထရီဗီလက်၏ မောက်ကွယ်တွင် ကြီးကိုင်နေသူမှာ ဗြိတိသျှလူမျိုး
 တစ်ယောက် ဖြစ်နေလေသည်။

နိုင်ငံခြားသူ မိန်းမချောတစ်ယောက်နှင့် မြန်မာပြည်

မန္တလေးအစိုးရသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်ရန် ပြင်သစ်အစိုးရနှင့် ကမ်းလှမ်းဆွေးနွေးနေသည်ဆိုသည့် ကောလာဟလများကြောင့် ရန်ကုန်၊ ကာလကတ္တားနှင့် လန်ဒန်ရှိ ကုန်သည်ကြီးများ အထိတ်တလန့် ဖြစ်နေကြသည်။

သူတို့၏ စိုးရိမ်ထိတ်လန့်မှုသည် ထိုမျှနှင့် မရပ်သေး။ မန္တလေးသို့ ပြင်သစ်ဘောင်စစ်ဝန် မွန်စီယာ ဖရက်ဒရစ်အားစ် ရောက်လာသည်ဆိုသည့် ကောလာဟလများ ချစ်ထွက်လာသည် အခါတွင်မူ ခြေမကိုင်မီ လက်မကိုင်မီ ဖြစ်လောက်အောင် ဣန္ဒြေထုတ်လာခဲ့ကြသည်။

ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် အားစ်သည် ပြင်သစ် စစ်သင်္ဘောတစ်စင်းဖြင့် ရန်ကုန်သို့ ဆရာကိုလားမည်ဟု အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် ခလော့ဒ်ကင်ဘာလီထံ ၁၈၈၅-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် သတင်းပို့သည်။ ပြင်သစ် စစ်သင်္ဘောသည် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းအတိုင်း မန္တလေးသို့ ဆန်တက်ခဲ့လျှင် ရန်ကုန်ရှိ ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့က ဟန့်တားရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချိန်က ဧရာဝတီမြစ်ရေမှာ ငါးပေခန့်သာ အနက်ရှိသည့်အတွက် ပြဿနာမပေါ်ခဲ့ဟု အန်ဒရေနိုက သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြသည်။ အားစ်သည် ယခင်က အိန္ဒိယပြည် ပွန်ဒီချယ်ရီနယ်ရှိ ပြင်သစ်ဘုရင်ခံ အတွင်းဝန်ချုပ် ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။ ရန်ကုန်သို့ရောက်လျှင် အားစ်သည် ငန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်နှင့် တွေ့ဆုံသည်။ သို့ရာတွင် အားစ်သည် မန္တလေးသို့ သူ့ကောင်စစ်ဝန်အဖြစ် ရောက်လာခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်ကို ဘစ်လုံးတစ်ပါဒမျှ ပြောဆိုခြင်းမရှိ။ အားစ်သည် ဧပြီလ ၂၉-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ ထွက်သွားခဲ့သည်။ မန္တလေးတွင် အားစ်သည် နာမည်ကျော် အိန္ဒိယကုန်သည်ကြီးဖြစ်သည့် မူလာအစ္စမေလီယာ၏ အိမ်တွင် တည်းခိုသည်။ နိုင်ငံခြားသား ကုန်သည်များ ဇာကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ချက်ချင်းတွေ့ဆုံရန် အားစ်ကို တိုက်တွန်းကြသည်။ အားစ်ကလည်း ဆွေ့ချင်သည်။ သို့ရာတွင် ဖိနပ်စီးခွင့်ပြုမှု တွေ့မည်ဟု ဆိုသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးကလည်း ဖိနပ်စီးလျက် အတွေ့ခံခြင်း မပြုဟု ငြင်းသည်။

မေလ ၁၇-ရက်နေ့တွင်မူ အားစံသည် ဖိနပ်ချွတ်ပြီးနောက်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် သွားရောက် တွေ့ဆုံသည်။ သို့ တွေ့ဆုံရာတွင် သီပေါမင်း၏ အခြေအနေသည် ခိုးရိမ် ရသော အခြေအနေတွင် ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်နှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့ခြင်းသည် သီပေါအတွက် လွန်စွာ တန်ဖိုးရှိကြောင်း၊ အကြောင်းမူ သီပေါအလိုရှိနေသော လက်နက် ခဲယမ်း မီးကျောက်များကို တုံ့ကင်းပင်လယ်ကျွေ့ဘက်မှ ဖြတ်၍ ပို့နိုင်ကြောင်း ဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို တင်ပြသည်။ ထိုမျှမက ပြင်သစ်တို့က ပွန်ဒီချယ်ရှိတွင် ရှိနေသည့် မြင်ကွန်းမင်းသားကို လွှတ်ပေးလိုက်လျှင် ပြင်သစ်တို့သည် ဗြိတိသျှတို့ထက်ပင် သီပေါအစိုးရအတွက် ဒုက္ခပေးနိုင်ကြောင်းဖြင့်လည်း အားစံက ကင်းဝန်မင်းကြီးကို သတိပေးသည်။

မွန်စီယာအားစံသည် ထိုအကြောင်းများကို အီတလီကောင်စစ်ဝန် အန်ဒရေနိုကို ပြောပြသည်။ ထိုပြင် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တွေ့ဆုံရာတွင် ဖိနပ်ချွတ်ရသဖြင့် များစွာ စိတ်အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ရကြောင်းကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြောပြသည်။ မန္တလေးသို့ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ သွားရောက်လျှင် ဖိနပ်ချွတ်ရ သလောဟု အန်ဒရေနိုကို မေးသည်။ အန်ဒရေနိုက စီးခွင့်ရကြောင်း ပြောသည့်အခါတွင် အားစံ လွန်စွာ စိတ်ဆိုးသည်။ သို့ရာတွင် အားစံသည် ထိုအကြောင်းကို နောက်မှ သိရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုမျှမက ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် သူပေးသည့်စာ ဆယ့်ငါးစောင်ကို လည်း တစ်စောင်မျှ ပြန်ကြားခြင်း မရှိ။

သို့ရာတွင် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ပြင်သစ် အမျိုးသား အမျိုးသမီးတို့မှာ မန္တလေးသို့ အားစံ ရောက်သည့်အတွက် ပျော်မဆုံး မော်မဆုံး ဖြစ်နေကြသည်။ 'သူတို့ သည် ဒုက္ခရိတ်က ဖားသူငယ်လို ဝင့်ကြွားမောက်မာခဲ့ကြသည်'ဟု အန်ဒရေနိုက ရေးခဲ့သည်။

မန္တလေးရှိ ပြင်သစ် အသိုင်းအဝိုင်း မာနထောင်လွှားနေခြင်းတွင် အခြားအကြောင်း နှစ်ရပ်လည်း ရှိသေးသည်။ တစ်ကြောင်းမှာ မွန်စီယာအားစံ ရောက်မလာခင် သင်္ဘောပတ် တွင် ပြင်သစ်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ကိုယ်စားပြုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အများအပြား မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ကြောင်းမှာ ဥရောပနှင့် ပါရီသို့ နှစ်နှစ်နီးပါးမျှ ခရီးလှည့်လည်နေခဲ့ကြသော မြို့သစ်အတွင်းဝန် သံချက်ဝန်ထောက်တို့ မေလ ၂၇-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ ပြန်ရောက်လာသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ အစုများ ရက်ခြား၍ မန္တလေးသို့ ရောက်လာခြင်းသည် မန္တလေးရှိ ပြင်သစ်အသိုင်းအဝိုင်းတို့ အားတက်စရာ ဖြစ်နေသည်။ အများအပြားတွင်လည်း ထိုသို့ ပြင်သစ်နှင့်ပတ်သက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အဆက်အဆံ များလာခြင်းသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ ဩဇာ ပျံ့နှံ့လာခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနေကြသည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ မွန်စီယာ အားစံသည် အီတလီကောင်စစ်ဝန် အန်ဒရေနိုနှင့် ရင်းနှီးလာခဲ့သည်။ ဤတွင် ပရိယာယ်များသည့် အီတလီကောင်စစ်ဝန် အန်ဒရေနိုသည် သူနှင့် အားစံတို့ပြောသည့် စကားများကို ဗြိတိသျှတို့ထံ ပေးပို့သည်။ မွန်စီယာအားစံ

မန္တလေးသို့ ရောက်လာခြင်းမှာ အခြေခံကျသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို လုပ်ရန် မန္တလေးနန်းတွင်းတွင် ထောက်ခံမည့်သူများ ရှိမရှိ လာရောက်အကဲခတ်ခြင်း မြစ်ဟန်တူကြောင်း၊ ထိုနောက်တွင်မှ အရှေ့အိန္ဒိယ ကုမ္ပဏီကဲ့သို့ ပြင်သစ်-မြန်မာ ကုမ္ပဏီတစ်ခုကို တည်ထောင်ကာ အထက်မြန်မာပြည်တွင်ရှိသည့် သဘာဝရင်းမြစ်များကို ဖော်ထုတ်လုပ်ကိုင်ရန် ရည်ရွယ်ထားကြောင်းဖြင့် သူ့သတင်းများထဲတွင် ပါရှိသည်။

သို့ရာတွင် မွန်စီယာအားစ်သည် ပြင်သစ်တို့အနေဖြင့် မဲခေါင်မြစ်အနောက်ဘက်သို့ ကူးရန် လောလောဆယ် ရည်ရွယ်ချက် မရှိသေးကြောင်းဖြင့် အန်ဒရေနိုကို ဖွင့်ပြောပြီး ပြစ်သည်။ လောလောဆယ်တွင်မူ ပြင်သစ်တို့သည် ယူနန်း၊ ရှမ်းပြည်နှင့် အထက်မြန်မာပြည် စသည့် နယ်ပယ်များမှ ကုန်စည်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးကို တုံ့ကင်းပြည်နယ်ဘက်သို့ ဦးတည် လမ်းပြောင်းလိုသော ဆန္ဒရှိနေကြောင်း၊ နောက်တစ်နေ့တွင်မူ တောင့်တင်းသော ပြင်သစ်သင်္ဘောကုမ္ပဏီကြီးတစ်ခုက ဧရာဝတီ ဖလိုတ်လာကုမ္ပဏီကို အစားထိုးလာနိုင်ကြောင်းဖြင့် အန်ဒရေနို၏စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

မွန်စီယာအားစ်သည် မိနပ်ချွတ်ရမည့် ကိစ္စအတွက် ဘုရင့်ရှေ့မှောက်သို့ ယခုအထိ ဝင်ရောက်ခြင်း မပြုသေး။ ဇွန်လ ၁၄-ရက်နေ့တွင်မူ မွန်စီယာအားစ်သည် ဘုရင့်ရှေ့မှောက်သို့ မိနပ်ချွတ်ဝင်ရောက်ရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ မိမိသည် ဝန်ကြီးတစ်ဦး ရှေ့မှာပင် မိနပ်ချွတ်၍ ဝင်ရောက်တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး မဟုတ်လော။ မွန်စီယာအားစ်က မိမိသည် သီပေါမင်းနှင့် နှစ်ဦးတည်း စကားပြောလိုကြောင်း၊ စကားပြန်မှအပ အခြားမည်သူမျှ မရှိစေလိုကြောင်း၊ ထိုသို့နှစ်ဦးတည်း ပြောဆိုခြင်းမှာ တိုင်းပြည်၏ အခြေအနေမှန်ကို သိစေလို၍ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် မွန်စီယာအားစ်က ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့ နှစ်ဦးကို ထုတ်ဖော်တင်ပြခဲ့သည်။ ဝန်ကြီးနှစ်ဦးစလုံးပင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ကန့်ကွက်ကြသည်။ ပြင်သစ်စကားတတ်သော ဝန်ကြီးများကလည်း ဘုရင့်စိတ်လက် မချမ်းမသာဖြစ်မည့် စကားမျိုးကို ဘာသာပြန်ပြောလိုသော ဆန္ဒမရှိဟု ပြောကြသည်။

ဤတွင် မွန်စီယာအားစ်က ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့ နှစ်ဦးအား သူ့သဘောထားကို တင်ပြသည်။ သူ့သဘောထားမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာအစိုးရသည် ဗြိတိသျှအစိုးရအား ယင်း၏ သံကိုယ်စားလှယ်ကို စေလွှတ်ထားရှိရန် ထပ်မံ မိတ်ကြားသင့်ကြောင်း၊ ထိုသို့မိတ်ကြားခြင်း မပြုခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့ထံမှ ထိုထက်ပြင်းထန်သည့် တောင်းဆိုချက် ရာဇသံများ ရောက်လာနိုင်ကြောင်း၊ ထိုသို့ သံကိုယ်စားလှယ်ကိုထားရှိရန် တောင်းဆိုခဲ့လျှင် သိမ်းပိုက်လိုသည့် သိမ်းပိုက်ရေးသမား၏ အစွယ်ကို ရိုက်ချိုးထားသည့်နယ်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် မြန်မာတို့သည် အနိုင်နိုင်အစိုးရများ လူမျိုးများအားလုံးနှင့် သဟာယမဟာမိတ်အဖြစ် ဆက်ခံလိုသည့်သဘောကို သက်သေပြရာလည်းရောက်ကြောင်းဖြင့် မွန်စီယာအားစ်က အကြံပေးသည်။

ဝန်ကြီးများသည် အားစံ၏ တင်ပြချက်ကို သဘောပေါက်ကြဟန် မတူ။ ထို့ကြောင့် အားစံက သူ့ထင်မြင်ချက်တို့ကို စာဖြင့်ရေး၍ တင်ပြသည်။ သို့ရာတွင်

ဘာသာပြန်ပေးမည်သူလည်း မရှိ။ အန်ဒရေ့ကိုကမူ ထိုစာသည် မြန်မာလိုပြန်မှ ပြန်ဖြေပါ၏လောဟု သံသယဖြစ်သည်။ တကယ်ပြန်ဖြစ် မဖြစ်ကိုမူ အန်ဒရေ့ သိတန်ရာသည် ယူဆရသည်။ အကြောင်းမူ မြန်မာနိုင်ငံခြားရေးဌာနရှိ ပြင်သစ်စာတော်ပြန်အရာရှိမှာ အန်ဒရေ့၏ လစာပေးထားသည့် အတွင်းသူလျှို့ဝှက်စစ်ယောက် ဖြစ်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မြန်မာဝန်ကြီးများသည် အားစံ တင်ပြသည့် အခြားအချက်များကို နားမလည်သည့် တိုင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် တင်ပြချက်များကို နားလည်ပုံရသည်ဟု ယူဆရသည်။ ယခင် သဘောပတ်ဖြင့် မန္တလေးသို့ရောက်လာသည့် ပြင်သစ် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များသည် မြန်မာအစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ရန် ကန်ထရိုက်များ ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယင်းတို့အထဲမှ မွန်စီယာလန်ဘေးဆိုသူသည် ဆားလုပ်ငန်း ကန်ထရိုက် ရသွားသည်။ မွန်စီယာ ဂရန်းဂါးသည် မန္တလေးမြို့တွင် ဓာတ်ရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရန် ကန်ထရိုက်ရသည်။ (ယင်းမှာ ဗြိတိသျှလုပ်ငန်းရှင်များထံ သွားရည်ကျနေသည့် ကန်ထရိုက်စာချုပ် ဖြစ်သည်။) အိန္ဒိယအစိုးရသည် အကယ်၍ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်ဆိုပါက ယင်းကန်ထရိုက်စာချုပ်များကို ဆက်လက် လုပ်ကိုင်ခွင့်ပေးသင့်ကြောင်းဖြင့် အားစံက အန်ဒရေ့ကို ပြောခဲ့သည်။

မြန်မာအစိုးရသည် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးကုန်သည်များနှင့် ကန်ထရိုက် စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုထားသော်လည်း၊ ယင်းတို့မှာ ပြင်သစ်တို့ ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ် များလောက် ရှင်းလင်းနိုင်စွမ်းမရှိ။ ထိုအတောအတွင်းတွင် ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်သည် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ တိုင်တားမင်းကြီး၏ ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေ ဖြစ်သည်။ ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်က တိုင်တား၏ အစုသည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီနှင့် ချုပ်ဆိုထားသော ကျွန်းသစ်လုပ်ငန်း ကန်ထရိုက်များကို ဖျက်သိမ်းနိုင်ခဲ့လျှင် အခြားသော ဗြိတိသျှကန်ထရိုက်များ အားလုံးကိုလည်း ဖျက်သိမ်းနိုင်မည်ဟု အန်ဒရေ့ကို ပြောခဲ့သည်။ ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန် ပြောသည့်ကိစ္စမှာ အခြားမဟုတ်။ နင်းကြမ်းသစ်တောမှ သစ်များကို ဘီဘီတီစီက တရားမဝင် ခိုး၍ ခုတ်လှဲနေသည်ဟု ဇွပ်ခွဲထားသည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စတွင် မိမိတို့ဘက်က အနိုင်ရလျှင် ကျန်ဗြိတိသျှ ကန်ထရိုက်စာချုပ် အားလုံးတို့ကို လည်း ဖျက်သိမ်းတော့မည်ဆိုသည့် သဘောဖြစ်သည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနာ်သည် ထိုသတင်းကို အန်ဒရေ့ထံမှ သိရသည့် အခါတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ အကျိုးစီးပွားအတွက် များစွာ စိုးရိမ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနာ်က အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ဒုရန်းထံသို့ ဇွန်လ ၁၆-ရက် နေ့စွဲဖြင့် ထိုအကြောင်းကို ရေးသားခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်များသည် မွန်စီယာအားစံနှင့် ပတ်သက်၍ သံသယ ဖြစ်နေကြသည်။ အားစံသည် ဘီဘီတီစီ ကျွန်းသစ်လုပ်ငန်း ကန်ထရိုက်များနေရာတွင် ပြင်သစ်ကန်ထရိုက်များကို အစားသွင်းလာမည်လော၊ ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်များကြားတွင် ထိုသို့ စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်နေကြောင်းကို ဘားနာ်က ဇွန်လ

သံ-ရက်နေ့ ပေးစာထဲတွင် ဤသို့ ဖော်ပြထားသည်။

'ထိုငှားရမ်းစာချုပ်များကို ဖျက်သိမ်းပြီး၊ သစ်တောများကို ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီများ လက်သို့ ငှားရမ်းလိုက်ပါက ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ ခက်ခဲ၍ စိတ်မချမ်းမြေ့ဖွယ် ကောင်းသည့် အလုပ်ကို လုပ်ရတော့မည် ဖြစ်ပါသည်'ဟု သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် မွန်စီယာအားစံသည် မန္တလေးအစိုးရထံ သူ့သဘောများကို အနှံ့အရေမှတစ်ဆင့် တင်ပြနေသည်။ မန္တလေးအစိုးရသည် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ်ကို ငြန်လည် လက်ခံသင့်ကြောင်း၊ အခြားသော ဥပဒေပုဒ်မများနှင့်လည်း ကုန်သွယ်ရေးနှင့် သံတမန်ရေးရာ ဆက်ဆံမှုများကို ပြုလုပ်သင့်ကြောင်းဖြင့် တင်ပြသည်။ အားစံက အထက် မြန်မာပြည်အတွက် စီးပွားရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း အစီအစဉ်များကို ငင်းပြသည့်အခါတွင် ယင်းတို့မှာ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးကုန်သည်များနှင့် ငြိမ့်လှုပ်လှုပ်ကိုင်ရမည့် လုပ်ငန်းတွေချည်း ဖြစ်နေသည်။ ထိုသို့ ပြိုင်ဆိုင်မှုများကြောင့် ဗြိတိသျှတို့က မြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်ခဲ့လျှင် ပြင်သစ်လက်အောက်ခံများ၏ အကျိုးစီးပွားများကိုလည်း အာမခံချက် ပေးသင့်ကြောင်းဖြင့် အနှံ့အရေကို ပြောပြသည်။

အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ အကျိုးစီးပွားများကို တိုးချဲ့ရန် မြေလှမ်းနေစဉ် အားစံသည် အနှံ့အရေကို ကျွမ်းကျင်စွာ အသုံးပြုကာ ပြင်သစ်တို့၏ စိတ်ဝင်စားမှုသည် အစိုးရရေးသက်သက်မှုသာ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အိန္ဒိယအစိုးရထံ နားပေါက်အောင်လုပ်သည်။ ဇာလာလာဆယ်တွင် ပြင်သစ်တို့သည် နိုင်ငံရေးဩဇာကို မဲခေါင်မြစ် အနောက်ဘက်ကမ်း ဝင်အောင် တိုးချဲ့လိုသော ဆန္ဒမရှိသေးကြောင်း၊ ပြင်သစ်တို့၏ ဆန္ဒမှာ ကုန်သွယ်ရေးကို ငြိမ်သစ် အင်ဒိုချိုင်းနားနှင့် တုံ့ကင်းပင်လယ်ကွေ့ဘက်သို့ လမ်းကြောင်း ပွင့်ရုံမျှသာ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အားစံက ပြောသည်။

အချုပ်အားဖြင့် ပြောရလျှင် မွန်စီယာအားစံနှင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး နှစ်ဦးစလုံးက အိန္ဒိယအစိုးရထံ အာမခံချက်ပေးသည့် အချက်များသည် အတုတူပင်ဖြစ်သည်။ နှစ်ဦးစလုံး စာပင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ နိုင်ငံရေးဩဇာ ပျံ့နှံ့လာစရာ အကြောင်း မရှိကြောင်း၊ ပြင်သစ်တို့ကြောင့် ဗြိတိသျှတို့၏ ကုန်သွယ်ရေး အကျိုးစီးပွားများကိုလည်း ဝင်ရောက်မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ကိုယ့်နည်းဖြင့် ကိုယ် အာမခံချက် ပေးကြသည်။

သို့ပေမယ့် ပြင်သစ်လိုလားသည့် မြင်ကွန်းမင်းသားတို့ နှစ်ဦးကို အစားထိုးလိုလျှင် ညောင်ရမ်းမင်းသားနှင့် အစားထိုးရန် ဗြိတိသျှအစိုးရတွင် ရည်ရွယ်ရင်းရှိသည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၅၅-ခု၊ ဇွန်လ ၂၆-ရက်နေ့တွင် ညောင်ရမ်းမင်းသားသည် နာတာရှည် အဖျားရောဂါဖြင့် နှုတ်လွန်သွားခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှအိန္ဒိယအစိုးရသည် ညောင်ရမ်းမင်းသား ကွယ်လွန်သည့် နောက်တွင် လျှို့ဝှက်ထားခြင်းမပြုဘဲ ထုတ်ဖော်ကြေညာခဲ့သည်။ ၁၈၅၅-ခု၊ ဇူလိုင်လ ၁၁-ရက်နေ့ထုတ် 'ပိုင်အိုးနီးယားမေးလ်' သတင်းစာနှင့် ၁၈၅၅-ခု၊ ဩဂုတ်လ ၁၁-ရက်နေ့ထုတ် 'တိုင်းအော့အင်ဒီးယား' သတင်းစာတို့၏ သတင်းပို့ချက်အရ ညောင်ရမ်း မင်းသား ကွယ်လွန်သည့် သတင်းကြောင့် မန္တလေးနန်းတော်ထဲတွင် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများ စတင်ပင်ကြသည်ဟု အဆိုရှိသည်။

ညောင်ရမ်းမင်းသား ကွယ်လွန်ခြင်းသည် အန်ဒရေနှင့်တကွ မန္တလေးမြို့တွင် သူကိုယ်စားပြုနေသော ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ (ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီ)နှင့် အိုင်အက်စီ (ဧရာဝတီမလိုတီးလာကုမ္ပဏီ)တို့အတွက် ပြင်းထန်သော ထိုးနှက်ချက်ကြီးတစ်ရပ်နှင့် တူသည်။ အန်ဒရေနှင့် မန္တလေးသို့ ရောက်သည်မှာ ၂၇-နှစ် ရှိပြီ။ သူသည် မန္တလေးတွင် မင်းပါးစိုးခွင် ပေါက်ရောက်သူ ဖြစ်သည်။ သူသည် အီတလီ ကောင်စစ်ဝန်လည်း ဖြစ်သည်။ ထိုမျှမက မန္တလေးတွင် အကြီးဆုံးသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းကြီးများဖြစ်သည့် ဘီဘီတီစီနှင့် အိုင်အက်စီ ကုမ္ပဏီတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်လည်း ဖြစ်သည်။ သူ့ဝင်ငွေသည် ကောင်စစ်ဝန် လစာမပါဘဲနှင့်ပင် တစ်လကို ကျပ် ၂၅၀၀ ရှိသည်။ ထိုမျှသော ဝင်ငွေ သည် ကွယ်လွန်သူ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် မစ္စတာရှော့၏ ရင်းသီးသော စကားဖြင့် ပြောရမည်ဆိုလျှင် ကိုယ့်မှာမည်ကိုပင် ကိုယ်ကောင်းကောင်း မရေးတတ်သည့် စာမတတ် ပေမတတ် လမ်းဘေးက အော်ဂင်တီးသမားတစ်ယောက်အဖို့ မက်လောက်သည့် ဝင်ငွေ ဖြစ်သည်။

ယခု ညောင်ရမ်းမင်းသား ကွယ်လွန်သည့်အခါတွင် တိုင်တားမင်းကြီးက ခုံစမ်းနေသည့် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီ၏ နင်းကြမ်းသစ်ကွက်မှ သစ်ခိုးမှုသည် ရေထဲတွင် ဈေးပါသွားတော့မည့် အခြေအနေသို့ ရောက်နေသည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသား ကွယ်လွန်သည့် နောက်တွင် သီပေါအစိုးရအဖို့ ပြိုင်ဘက်ဆို၍ မြင်ကွန်းမင်းသားတစ်ဦးသာလျှင် ကျန်တော့ သည်။ မန္တလေးအစိုးရသည် သစ်ခိုးမှုကို အကြောင်းပြုကာ၊ ဘီဘီတီစီအား ငှားထားသည့် သစ်ကွက်များကို ပြန်သိမ်းလိုက်ပြီးနောက် မြင်သစ်တို့ကို အငှားချရန် အခွင့်အလမ်း ပေါ်သွားခဲ့သည်။ အန်ဒရေအဖို့လည်း မန္တလေးတွင် အခြေအနေ ယှဉ်ပွဲသွားနိုင်သည်။ ထိုစဉ် အန်ဒရေကို ကယ်တင်မည့်သူတစ်ဦး ပေါ်လာသည်။ ထိုသူမှာ မန္တလေးတွင် ရှိသည့် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးဖြစ်သည့်တိုင် မြင်သစ်တို့လိုလားသည့် အမျိုးသမီး တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သူ့အမည်မှာ မက်တီကာလို ဂရီဒီ အန်ထရန် ဖြစ်သည်။

မက်တီကာလို ဂရီဒီသည် စုဖုရားလတ်၏ လူယုံတော်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး လက်ခွဲတော် ကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ မန္တလေးနန်းတော်ထဲတွင် မြင်သစ်အမျိုးသားတစ်ဦးဖြစ်သူ ဗွန်ဗီလိန်းတစ်ယောက် စစ်ဘက်အကြံပေးအရာရှိနှင့် ဘုရင့်အစိုးရ အဝယ်တော် ဖြစ်လာခြင်း မှာ မက်တီကာလို ဂရီဒီ၏ သြဇာကြောင့် ဖြစ်သည်။ နောင်တွင် သူတို့နှစ်ဦး၏ ဆက်ဆံရေးသည် အကြင်လင်မယား ဆက်ဆံရေး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မြန်မာထုံးစံအရဆိုလျှင် အကြင်လင်မယားအဖြစ် လူသိရှင်ကြား ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခြင်းသည် တရားဝင်သည်ဟု ယူဆသည်။ မက်တီကာလည်း ထိုအတိုင်းပင် လက်ခံကာ အကြင်လင်မယားအဖြစ် ပေါင်းသင်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။

ဗွန်ဗီလိန်းသည် ၁၈၈၄-ခုနှင့် ၁၈၈၅-ခုနှစ်များတွင် ပါရီတွင် ရောက်ရှိနေပြီး မိုးကုတ် ပတ္တမြားတွင်းများ တူးဖော်ရေးတွင် ကန်ထရိုက်ဆွဲနိုင်ရန် အရင်းအနှီးများကို ရှာကြံနေခဲ့သည်။ မက်တီကာ မန္တလေးတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ပြီး ဗွန်ဗီလိန်း ပြန်လာမည့်ရက်ကို စောင့်နေခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ဗုဒ္ဓဗိလိန်သည် ပါရိတွင် ပြင်သစ် အမျိုးသမီးတစ်ယောက်နှင့် လက်ထပ်ခဲ့ပြီးနောက် ၁၈၈၅-ခု၊ မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မန္တလေးသို့ ပြန်လာသည့် အခါတွင် သူနှင့် သူ့ဇနီးတို့ကိုပါ ခေါ်၍ ပြန်လည် လိုက်ပါလာခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဗိလိန်က သူတို့အိမ်သို့ ပြန်မလာဘဲ အိမ်တစ်ဆောင်နှင့် သီးခြားနေသည့်အခါတွင် မက်တီကာလို ငါနီဒီသည် ဗုဒ္ဓဗိလိန်အိမ်သို့ လိုက်သွားခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဗိလိန်က ပါရိတွင် လက်ထပ်ခဲ့ကြောင်း၊ မက်တီကာလို စဉ်းစားဉာဏ်ရှိသူဖြစ်၍ သူ့အခြေအနေကို နားလည်လိမ့်မည် ထင်ကြောင်းပြင် ဆွဲပြသည်။

'ထိုအချိန်က မက်တီမှာ ဒေါသကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝမ်းနည်းခြင်းကြောင့် ငည်းကောင်း ရူးမတတ် ဖြစ်နေပြီ'ဟု စာရေးဆရာမ တင်နီဆန်ဂျက်ဆီက ရေးခဲ့သည်။ ဇက်အနည်းငယ်အကြာတွင်မူ မက်တီ၏ အပျက်ဒေါသတို့သည် လက်စားချေရန် နှိပ်ကူးအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားခဲ့လေပြီ။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စာရေးတစ်ယောက်မှာ သူ့ကို သဘောကျပြီး မကြာခဏ ချစ်ရေးဆိုပူးသည်ကို သတိရလာသည်။ မြန်မာသံ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပါရိမှအပြန်တွင် စာချုပ်များ၊ ကန်ထရိုက်စာချုပ်များနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းတွေ ပါလာသည်ကိုလည်း သူ သတိရသည်။

'မက်တီကာလို ဂရိဒီသည် သူ့ကို သဘောကျနေသည့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စာရေးကို သွားတွေ့သည်။ (ထိုသူမှာ အန်ဒရေနိုက လစာပေးထားသည့် စာရေး ဟုတ်ဟန်မတူ။ အခြားတစ်ယောက် ဖြစ်ဟန်တူသည်။) ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စာရေးသည် မက်တီကာလိုဂရိဒီထံမှ သူ လိုလားတောင့်တနေသည့် အရာကို ရယူလိုက်သည်။ မက်တီကာလို ဂရိဒီသည်လည်း စာရေးထံမှ သူ လိုလားတောင့်တနေသော စာချုပ်များနှင့် စာရွက်စာတမ်းများကို ရလိုက်သည်။ ထိုအရာများဖြင့် မက်တီကာလိုဂရိဒီသည် ဗုဒ္ဓဗိလိန်ကို သည်းကောင်း၊ သူ့ဇနီး ပြင်သစ်သူကိုလည်းကောင်း၊ ပြင်သစ်လူမျိုး တစ်မျိုးလုံးကို သည်းကောင်း လက်စားချေခဲ့သည်'ဟု တင်နီဆန်ဂျက်ဆီက ရေးခဲ့သည်။

မက်တီကာလို ဂရိဒီသည် သင်္ဘောမာလိန် ရောလင်း၏ သီးသန့် သင်္ဘောဦးခန်း ဆဲတွင် အန်ဒရေနိုနှင့် တွေ့ဆုံသည်။ သင်္ဘောမှာ ဧရာဝတီမြစ်လယ်တွင် ကျောက်ချ ဖယ်နားသဖြင့် လူသူလေးပါးမြင်မည်ကို မစိုးရိမ်ရတော့။ အစတွင် အန်ဒရေနိုသည် မက်တီကို အပေါ်စီးဖြင့် ဆက်ဆံသည်။ မက်တီသည် ပျော်ဖို့ပါးဖို့လောက်မှအပ အခြား မည်သည့်အတွက်မျှ အသုံးမဝင်ဟု သူ ထင်ခဲ့သည်။ ဤတွင် မက်တီက ပြင်သစ်တို့သည် တုံ့ကင်းနယ်စပ်ကိုဖြတ်၍ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ရိုင်ဖယ်သေနတ်များ ပို့ပေးရန် ကတိပြုထားကြောင်း၊ ထိုကတိစာချုပ်ကို မိမိ ရရှိထားကြောင်းဖြင့် အန်ဒရေနိုကို နှင့်ပြောသည်။

အန်ဒရေနို၏ အထင်သေးမှုသည် ပျောက်ကွယ်သွား၏။ အန်ဒရေနိုသည် ဂရိ-မြန်မာ ကပြားမလေးတစ်ဦးဖြစ်သည့် မက်တီကို အမျိုးမျိုး ချောမြူပြီးနောက် သူ့ထံမှ စာရွက်စာတမ်းများကို တောင်းသည်။

အန်ဒရေနိုသည် မက်တီထံမှ စာရွက်စာတမ်းများကို ရလိုက်သည်။ မိမိသည်

ထိုစာရွက်စာတမ်းများကို ခြံတံ့သျှ အိန္ဒိယအစိုးရထံသို့ ပို့ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့်ပြောသည်။
 မက်တီက မိမိသည် မည်သည့်အကျိုးကျေးဇူးကိုမျှ မခံစားလိုကြောင်းဖြင့် ပြန်ပြောသည်။
 သို့ဖြင့် အနံ့ဒရေနိုသည် 'ယုံကြည်စိတ်ချသော လျှို့ဝှက်သောအရပ်မှ ရရှိသည့်သတင်း'
 ကို သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များသို့ ပို့ပေးသူ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဒင်းညမြစ်ပြာနှင့် ရောဝတီ

မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အီတလီ ကောင်စစ်ဝန်လည်းဖြစ်၊ ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီ၏ ကိုယ်စားလှယ်လည်းဖြစ်သော အင်ဒရေနိုသည် မက်တီကာလို့စ်ဂရီဒီထံမှရသော စာရွက်စာတမ်းများကို အမျိုးအစား နှစ်မျိုးခွဲလိုက်သည်။ တစ်မျိုးမှာ နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများဖြစ်၍ နောက်ထပ်တစ်မျိုးမှာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများ ဖြစ်သည်။ အင်ဒရေနိုသည် နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများကို မိရာသင်္ဘောဖြင့် ရန်ကုန်မြို့ရှိ ဗြိတိသျှဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်ထံသို့ ငှက်လိုက်သည်။ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သည့် စာရွက်စာတမ်းများကိုမူ နုလိုင်လ ၁၈-ရက်နေ့အထိ ဆိုင်းငံ့ထားသည်။ ယင်းတို့မှာ ပြင်သစ်အစိုးရ အကူအညီဖြင့် တည်ထောင်မည်ဟုယူဆရသော ဘုရင့်ဘဏ်တိုက် ဖွင့်လှစ်ရေး၊ မီးရထားလမ်း ဖောက်လှုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာရွက်စာတမ်းများ၊ ကန်ထရိုက်စာချုပ် မိတ္တူများ ဖြစ်သည်။ ငြိမ်မာအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီအား နှင်းကြမ်းသစ်တောမှ ကျွန်းသစ်များ ခိုးယူမည်ဆိုမှုဖြင့် ဒဏ်ရိုက်စရာအကြောင်း ရှိနေသည်။ ဒဏ်ရိုက်လျှင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသည် ခွတ်ခြံကျ ဘဝသို့ ရောက်သွားနိုင်သည်။ ထိုကိစ္စတွင် အိန္ဒိယ အစိုးရက လက်မြန်မြန် ဖြေဆိုပေးရန် တောင်းဆိုလာလျှင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ အခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းနိုင်မည်ဟု အင်ဒရေနိုနှင့် သူ့အထက်အရာရှိများက ယူဆကြသည်။

၁၈၈၅-ခု၊ ဇူလိုင်လ ၆-ရက်နေ့တွင် ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်၏ အတွင်းဝန်သည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ပြန်ဆိုပြီး၊ ထိုစာရွက်စာတမ်းများကို ဘားနဒ်ထံသို့ ငင်းသွင်းလိုက်သည်။ ယင်းစာရွက်စာတမ်းများသည် စစ်မှန်သော စာရွက်စာတမ်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟုလည်း စိတ်ချရလောက်သော ရပ်ကွက်များမှ စုံစမ်း သိရှိကြောင်းဖြင့် မတ်ချက်ထံတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုစာရွက်စာတမ်းများထဲတွင် (၁) ၁၈၇၃-ခုနှစ်၊ ငြိမ်မာ-ပြင်သစ် စာချုပ်နှင့် ၁၈၇၄-ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁-ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်သည့် ငြိမ်မာ အတည်ပြုရေးနှင့် ပတ်သက်သော ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်။ (၂) ၁၈၈၅-ခု၊ ဇူလိုင်လ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုသည့် ပြင်သစ်-မြန်မာစာချုပ်။ (၃) ၁၈၈၅-ခု၊

ဧပြီလ ၂-ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုသည့် မြန်မာ-ဂျာမန် စာချုပ်နှင့် (၄) ပြင်သစ်နှင့် ဂျာမနီအစိုးရတို့က ထုတ်ပြန်ထားသည့် စာချုပ်ဘာသာပြန်များနှင့် ထိုစာချုပ် သုံးခုတို့တို့ နှိုင်းယှဉ်ပြချက် စာတမ်းတို့ ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ထိုစာချုပ်များသည် ဗြိတိသျှတို့အပို့ အကြောင်းမဟုတ်သေး။ ထို စာရွက်စာတမ်းထဲမှ ပါလာသည့် နံပါတ် ၅-စာတစ်စောင်ကိုမူ ဗြိတိသျှတို့ အဏှာ သံသယ ဖြစ်နေကြသည်။ ယင်းမှာ ၁၈၈၅-ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့ရုံးဖြင့် ပြင်သစ် ဝန်ကြီးချုပ် ဂျူးလ်ဗာရီက မြန်မာသံအမတ်တို့ကို ပေးပို့သော စာဖြစ်ပြီး၊ ထိုစာ၌ ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ရုံးတံဆိပ် ရိုက်ထားသည့် စာအိတ်တစ်အိတ်ဖြင့် သီးခြား ထည့်ထားသည်။ ထိုစာမှာ ၁၈၈၄-ခု၊ ဇွန်လတွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ကင်းဝန်ကြေညာ စာတမ်းနှင့် ခပ်ဆင်ဆင်တူသည့် အချက်များပါသည့် စာဖြစ်သည်။

ထိုစာတွင် အရေးကြီးသည့် အချက် သုံးချက်ပါသည်။ ယင်းမှာ မြင်ကွန်း၌ အခြားသော မင်းသားများကို ပွန်ဒီချယ်ရီပြု မှဖြစ်စေ၊ အခြားသော ပြင်သစ်ပိုင်နယ်များ၌ ဖြစ်စေ (မြန်မာပြည်ဘက်သို့) ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်သွားခြင်း မရှိစေရန် တာဝန်ယူသည်။ စီစဉ်ထားသည့်အတိုင်း မန္တလေးမှ တိုက်င်းပင်လယ်ကျွေသို့ မီးရထားလမ်း ဖောက်လှန့်၍ လျှင် ပြင်သစ်တို့က တတ်နိုင်သမျှသော အကူအညီမှန်သမျှကို ပေးရန် ကတိပြုသည်။ တတိယအချက်မှာ ဗြိတိသျှတို့အပို့ ပို၍ပင် စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းနေသည်။

အမျိုးမျိုးသော လက်နက်များ၊ ခဲယမ်းမီးကျောက်များ၊ စစ်ပစ္စည်းများ၌ တောင်ငူမှတစ်ဆင့် အထက်မြန်မာပြည်သို့ တင်ပို့ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ တိုက်င်းပြည်နယ်တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတို့ ရရှိခဲ့ပြီး၊ ထိုဒေသရှိ သက်ဆိုင်ရာ အရာရှိတို့ ကလည်း အန္တရာယ်မရှိဟု ယူဆခဲ့လျှင် မြန်မာအစိုးရတို့၏ ဆန္ဒအတိုင်းဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဟု ထိုစာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဇူလိုင်လ ၂-ရက်နေ့တွင်မူ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က မြန်မာတို့သည် မန္တလေးတွင် ဘဏ်တစ်ခု ဖွင့်လှစ်ရန် စီစဉ်နေကြောင်း၊ ယင်းမှာ ပြင်သစ်အစိုးရ၏ အကူအညီ ဖြစ်မည်ထင်ရကြောင်းဖြင့် သတင်းပို့သည်။ ထိုသတင်းကို မရခင်အထိ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ထိုစာများကို အလေးအနက်ထားခြင်း မပြုသေး။ သို့ရာတွင် လိုသတင်းကို ကြားသည့်အခါတွင်ကား 'တောင်ငူကို ဖြတ်၍ တိုက်င်းမှ လက်နက်များ ပို့ပေးရေးကိစ္စ'သည် အလွန်အရေးကြီးသော ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၈၈၅-ခုနှစ်တွင် အန်ဒရေနိုသည် ဘားနဒ်ထံ အစီရင်ခံစာတစ်စောင် ပို့ပြန်သည်။ အန်ဒရေနို၏ သတင်းပို့ချက်အရ ဘားနဒ်ကလည်း အိန္ဒိယဘုရင် ချူးရန်ထံ သို့ ကြားသိရသော ကောလာဟလများကို ထပ်မံ ပေးပို့သည်။ ယင်းမှာ ဘုရင့်ဘဏ်တစ်ခု တည်ထောင်ရန်၊ တိုက်င်းနှင့် မန္တလေး မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရန်၊ ဧရာဝတီမြစ်ထဲတွင် ပြင်သစ် သင်္ဘောကုမ္ပဏီတစ်ခုကို သွားလာခွင့်ပေးရန် မိုးကုတ်ရှိ ပတ္တမြားတွင်းများ၌ တူးဖော်ရန်တို့အတွက် ပြင်သစ်အစိုးရက မန္တလေးအစိုးရသို့ ဗရန်ငွေပေါင်း ၂၅-သိန်း ထောက်ပံ့မည်ဆိုသည့် ကောလာဟလများဖြစ်ပြီး၊ ကျွန်တစ်ဝက်ခန့်တို့မှာလည်း ယခုသို့

အတည်ပြု၍ရနိုင်မည် အလားအလာတို့ကို မတွေ့ရသေး'ဟု မှတ်ချက်ရေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အနံ့ခရေနီသည် ထိုသို့ 'အေးတီးအေးစက်' လုပ်နေသည့် ဘားနဒ်ကို နောက်မှ တွန်းအားပေးနေသည်။ ဇူလိုင်လ ၈-ရက်နေ့တွင် အနံ့ခရေနီက ဘားနဒ်ထံ နောက်ထပ် ပေးပို့သော စာတစ်စောင်၌ ပြင်သစ်ကိုယ်စားလှယ် ဖရက်ဒရစ် အားခံသည် ဝန်ကြီးများနှင့် ဆက်သွယ်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း များစွာ အရာရောက်ခြင်း မရှိလှသေးကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် သာသနာပိုင် ဆရာတော်ကြီးနှင့် ဆက်သွယ်လျက်ရှိကာ ဘုရင်ထံ အခစားဝင်နိုင်ရန် ကြိုးစားလျက်ရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။

သူပေးသည့် သတင်းအတိုင်းပင် အားခံသည် သီပေါနှင့် တွေ့ဆုံခွင့် ရခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အချိန် ဘာမျှ မကြာလိုက်။ ဆယ်မိနစ်ခန့်သာ ကြာသည်။ ထိုညီလာခံတွင် သီပေါမင်းက အားခံအား ရွှေစလွယ်တစ်ခု ချီးမြှင့်သည်။ ယင်းမှာ အီတလီကောင်စစ်ဝန် အနံ့ခရေနီ၊ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ် ဂျန်းစံ၊ စရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ် ကင်နဒီနှင့် အခြားသော ဥရောပတိုက်သားများကို ချီးမြှင့်သည့် စလွယ် ချီးမြှစ်ပြီး၊ ကြီးခြောက်ကြီး ပါရှိသည်။ သီပေါမင်း၏ စလွယ်မှာ ၂၃-ကြီးစလွယ်၊ မင်းတုန်းမင်းက ဗြိတိသျှနန်းရင်းဝန် ဂလက်စတုန်းသို့ ချီးမြှင့်သည့် စလွယ်မှာ ၁၅-ကြီး စလွယ်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ စလွယ်မှာ ၁၂-ကြီး စလွယ်ဖြစ်ပြီး၊ ခု အားခံကို ချီးမြှင့်သည့် စလွယ်မှာ ၆-ကြီးစလွယ်မျှသာ ဖြစ်သည်။

ထိုတွေ့ဆုံပွဲတွင် အားခံက လျှောက်လွှာနှစ်စောင် တင်သွင်းသည်။ တစ်စောင်မှာ နှုတ်ဆက်လွှာနှင့် လက်ဆောင်ပစ္စည်း စာရင်း ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်စောင်မှာ ပြင်သစ် အနီးရနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်းကြောင့် မြန်မာပြည်တွင် အကျိုးကျေးဇူးများ ခံစားနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပြီး၊ ထိုစာထဲတွင် ပြင်သစ်တို့သည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာငွေ နှိမ်နင်းခြင်း ကိစ္စများတွင် မြန်မာဝန်ကြီးများအား အကူအညီပေးမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ထို့ပြင် ပြင်သစ်ဝန်ကြီး ချပ်ဖာရီ၏ လျှို့ဝှက်ပေးစာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည် အချက်များကိုလည်း အားခံက ထပ်လောင်း ထုတ်ဖော်ကာ ထိုစီမံကိန်းများ အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဆောင်ရွက်မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကတိပေးသည်။ ယင်းမှာ တုံကင်း နှင်လယ်ကျွေတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားဥပဒေ ခိုးမိုးရေးတို့ ပေါ်ပေါက်လာပါက ဆောင်ရွက်မည်ဆင့် အထက်မြန်မာပြည်သို့ လက်နက်များ တင်ပို့ရန် ကိစ္စဖြစ်သည်။ အားခံက ထိုသို့ ပြောဆိုနေစဉ် သီပေါဘုရင်သည် ချက်ချင်း ထိုင်ရာမှ ထကာ မိမိသည် အင်္ဂါစွမ်းများနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ဝန်ကြီးများနှင့် တိုင်ပင်ပြီး ပြောနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုကာ ခန်းဆောင်ထဲမှ ထွက်သွားသဖြင့် အားခံမှာ တစ်ယောက်တည်း ကြောင့်တက် တက်ဖြစ်၍ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

ဇူလိုင်လ ၁၁-ရက်နေ့တွင် အားခံသည် ပြင်သစ်ပြည်သို့ စာချုပ်လက်မှတ် ရေးထိုးရန် ထွက်ခွာတော့မည် သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် တွေ့ဆုံကာ ထိုအချက်များကို ဝေဖန် တင်ပြပြန်သည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာဝန်ကြီးများသည် အားခံ၏ တင်ပြချက်ကို

သဘောမပေါက်နိုင်ကြဘဲ သီပေါဘုရင်နှင့် တွေ့ဆုံလျှင် ဖိနှိပ်ချွတ်၍ အစားဝင်ရန် ကိစ္စကိုသာ တင်းတင်းမာမာ ဆုပ်ကိုင်နေကြသည်။

သမိုင်း ဆရာတစ်ဦးကမူ ဗြိတိသျှတို့တွင် အခက်အခဲများနှင့် ကြုံတွေ့လာပါက မန္တလေးသည် အောက်မြန်မာပြည် ဗြိတိသျှတို့ကို စတင်တိုက်ခိုက်ရန် ကြံရွယ်ထားကြောင်းဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်က အားစံကို အရိပ်အမြွက် ပြောပြသည်ဟု ယူဆစရာရှိကြောင်းဖြင့် ရေးသည်။ ဤတွင် အားစံက မန္တလေးသည် အခြားသော ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုကာ အင်အားတောင့်တင်းအောင် လုပ်ဖို့လိုကြောင်း၊ ဤသို့ မလုပ်နိုင်သေးဘဲ ဗြိတိသျှတို့နှင့် တိုက်ခိုက်ခြင်းမှာ မသင့်သော အကြံဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထောက်ပြခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် အထက်မြန်မာပြည်တို့၏ ဆက်ဆံရေးကို ထောက်ပြကာ မကြာခဏ သတိပေးခဲ့ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးကုန်သည်များ ရှိနေခြင်း၊ အိန္ဒိယပြည်၏ အရှေ့ဖျားနယ်နိမိတ်များနှင့် ဆက်စပ်နေခြင်း ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယသည် အခြားနိုင်ငံများ မရနိုင်သည့် အခြေအနေမျိုးကို အထက်မြန်မာပြည်တွင် ရရှိနေကြောင်းဖြင့် အားစံက မြန်မာဝန်ကြီးများကို ထောက်ပြခဲ့သည်။ နောင်တွင် အားစံက မိမိသည် အထက်မြန်မာပြည်နှင့် အိန္ဒိယတို့၏ အထူးဆက်ဆံရေးကို မြန်မာဝန်ကြီးတို့ သိသာအောင် ပြောခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်းဖြင့်လည်း သူ့မိတ်ဆွေများကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။

အားစံသည် အဘယ့်ကြောင့် ထိုစကားကို ပြောခဲ့သနည်း။

အကြောင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့သည် အထူး တောင်းဆိုချက်များကို တောင်းဆိုသည့် အနေအထားတွင် ရှိသည်ကို သူ့နားလည်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့ သိအောင် သွယ်ဝိုက်ပြသရန် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တစ်ပြိုင်တည်းတွင် အားစံသည် အထက်မြန်မာပြည် အစိုးရသည် ပြင်သစ်၊ ဂျာမဏီ၊ အီတလီစသည့် နိုင်ငံများနှင့် စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုရန် ဝန်ကြီးများအား အပြင်းအထန် တိုက်တွန်းလျက်ရှိကြောင်း ထိုနိုင်ငံများက မြန်မာပြည်ကို ကြားနိုင်အဖြစ် ကြေညာပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ 'ကြားနေနိုင်' ဟူသော စကား၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ အားလုံးသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး အခွင့်အရေးများကို တန်းတူညီမျှ ရသင့်သည်ဆိုသည့် သဘော ဖြစ်သည်။ ဥရောပတွင် ဒင်ညမြစ်ကို နိုင်ငံတကာ သဘောများ လွတ်လပ်စွာ ခုတ်ဖောင်းသွားလာခွင့် ရှိသည်ဆိုသည့် သဘောဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မြန်မာတို့က စာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့လျှင် အထက်ပါ 'ကြားနေရေး' သဘောမျိုးကို ဥရောပနိုင်ငံ သုံးနိုင်တော့က လေးလအတွင်း သဘောတူညီမည်ထင်ကြောင်း၊ အထက်ပါ သုံးနိုင်နှင့် နေစပ်ဆွေးနွေးသည့်အခါတွင် 'ကြားနေရေး' သဘောထားကို ယင်းဟို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များအား သဘောပေါက်အောင် ရှင်းပြသင့်ကြောင်းဖြင့် အားစံက သံချက်ဝန်ထောက်ကို တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဇူလိုင်လ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ဘားနပ်သည် အန်ဒရေနိုထံမှတစ်ဆင့် ရရှိသော အားစံ၏ စာမိတ္တူကို သက်ဆိုင်ရာ အိန္ဒိယအစိုးရထံ ပို့လိုက်သည်။ ထိုစာထဲ၌ 'ထို

နိုင်ငံကသာ မြန်မာနိုင်ငံကို ကြားနေနိုင်ငံအဖြစ် ကြေညာနိုင်ခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့အဖို့ ခိုကိုးရာမှ အနေအထားသို့ ရောက်သွားမည်ဖြစ်သည်'ဟု နိဂုံး ချုပ်ထားသည်။

ထိုစာပိုဒ်ပြီး လေးရက်အကြာတွင် အန်ဒရေနိုထံမှ နောက်ထပ် သတင်းတစ်ခု ရောက်လာပြန်သည်။ ယင်းသတင်းအရ မြန်မာတို့သည် ပြင်သစ်အစိုးရ၏ အကူအညီဖြင့် ဘဏ်တိုက်တစ်ခုနှင့် မီးရထားလမ်းတစ်ခုကို ဖောက်လုပ်မည်ဆိုသည့် ကောလာဟလများ သည် အမှန်ပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ မကြာမီတွင် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များကိုလည်း လက်မှတ် ရေးထိုးကြတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ နောက်ဆုံး နေစပ် ဆွေးနွေးမှုများကို ပြုလုပ်ရန်အတွက် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ပြင်သစ်ပြည်သို့ မကြာမီ ထွက်ခွာသွားတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း ထိုသတင်းပေးချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အန်ဒရေနိုက စာနှင့်အတူ ကန်ထရိုက် စာချုပ်များ၏ အသေးစိတ် အချက်အလက် များကို ဖော်ပြသည့် စာတစ်စောင်ကိုလည်း ပူးတွဲ ပေးပို့လိုက်သည်။

ထို့ထက် အရေးကြီးသည့် အချက်တစ်ချက် ရှိသေးသည်။

ထိုစာကို ပေးပို့သည် ဇူလိုင်လ ၁၉-ရက်နေ့ မတိုင်မီကာလတွင် အန်ဒရေနိုသည် ရန်ကုန်ရှိ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီ မန်နေဂျာ ဂျွန်းထံသို့လည်း စာတစ်စောင် ပေးပို့လိုက်သေး သည်။ ထိုစာထဲတွင်လည်း ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုမည်ဟု သတင်းပြေးနေသော ကန်ထရိုက်စာချုပ်ပါ အချက်အလက် အသေးစိတ်များကို ဖော်ပြထားသည်။ ဂျွန်းသည် ထိုအချက်အလက်များ လန်ဒန်ရှိ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီဌာနချုပ်မှ မစွတာ ဘရိုက်စံထံသို့ ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားလိုက်သည်။ ဘရိုက်စံမှာ ၁၈၈၀-ခုနှစ်နှင့် ၁၈၈၂-ခုနှစ် များက မန္တလေးတွင် ဘီဘီတီစီ ကျွန်းသစ် ခုတ်လှဲရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာအစိုးရနှင့် လာရောက်ဆွေးနွေးခဲ့သူ ဖြစ်သည်။

ထိုကြေးနန်းသည် နင်းကြမ်းသစ်တော ကျွန်းသစ်ခုတ်မှု ကိစ္စတွင် ဘီဘီတီစီနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့ ဖြစ်ပွားနေသော အငြင်းပွားမှုတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ ပါဝင်ပတ်သက်ရန် သူတို့သုံးဦး ကြိုတင် စီစဉ်ထားသည်ဆိုသည့် အချက်ကို သက်သေပြနေသည့် အထောက် အထား ဖြစ်လေသည်ဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ဆိုခဲ့သည်။

(၅၅)

ဆောလင်ဘာရီ၊ သံချက်ဝန်ထောက်၊ ဖရေစီနေး

၁၈၈၅-ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၇-ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှ နန်းရင်းဝန်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး
လော့ဒ်ဆောလင်ဘာရီက လန်ဒန်မြို့ရှိ ပြင်သစ်သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်ကို နိုင်ငံခြား
ရေးရုံးသို့ ဆင့်ခေါ်လိုက်သည်။

လော့ဒ်ဆောလင်ဘာရီက ပြင်သစ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် စာပို့နှင့်
ကြေးနန်း ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း၊ မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၊ ဘဏ်တိုက်
လုပ်ငန်း၊ မီးသင်္ဘော သွားလာရေးလုပ်ငန်းနှင့် အထက်မြန်မာပြည် အခြားသော ဝင်ငွေ
ရရှိသည့် လုပ်ငန်းများစွာကို လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြောင်း၊ အထူးသဖြင့် ယင်းစီးပွားရေး
လုပ်ငန်းများတွင် ပြင်သစ်အစိုးရကိုယ်တိုင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့်အတွက် သာ၍ပင်
ခွင့်မပြုနိုင်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသည်။

လော့ဒ်ဆောလင်ဘာရီက အကယ်၍ အထက် မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့အား
စီးပွားရေး ခွင့်ပြုချက်များ ပေးခဲ့လျှင် ပြင်သစ်တို့က မိမိတို့ ဗြိတိသျှအား ကျူးနှမ်းရှားတွင်
ပေးသည့် အတိုင်းအတာလောက်သာ ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ ပြင်သစ်တို့က
ယင်းစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်နေပါက ထိုလုပ်ငန်းများကို
လက်ခံသည့် သီပေါမင်း၏ အခွင့်အာဏာနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို မိမိတို့က လျော့ချရမည်
ဖြစ်ကြောင်းဖြင့်လည်း ထပ်မံ ပြောဆိုသည်။

ပြင်သစ် သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်က ထိုစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍
ဘာမျှသိကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မိမိသည် ယခင် ပြင်သစ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး
ပြစ်ခဲဇွန်က ထိုသို့ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ခွင့်မပြုခဲ့ကြောင်းဖြင့် ပြန်လည် ပြောဆိုသည်။

မိမိသည် ထိုကိစ္စများကို မိမိ၏ အစိုးရထံ မေးမြန်း ခုံစမ်းမည်ဖြစ်ကြောင်း၊
တုံ့ကင်းပြည်နယ်ကို ဖြတ်၍ အထက်မြန်မာပြည်သို့ ပြင်သစ်လက်နက်များကို တင်ပို့မည်
ဆိုသည့်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍လည်း မိမိအစိုးရထံ မေးမြန်းခုံစမ်းဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊
ဆိုက်ဇွန်ကို ဖော်ပြထားသည့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ရူးလ်ဖယ်ရီ၏ လျှို့ဝှက်ပေးစာကိုလည်း
ဘာမျှ မသိရကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုသည်။

လော့ဒ်ဆောလ်စ်ဘာရီက နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဖယ်ရီ၏ အဆိုပါ လျှို့ဝှက်ပေးစာကြောင့် ဆင်းမလားနှင့် ရန်ကုန်ရှိ ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင်တို့အနေဖြင့် လွန်စွာ စိတ်လှူရှာခြင်း ဖြစ်ကြကြောင်း၊ လန်ဒန်အစိုးရအနေဖြင့်မူ ဆိုဖွယ်ရာ မရှိတော့ကြောင်း။

ဤတွင်လည်း ပြင်သစ်သံအမတ်ကြီးက မိမိသည် ထိုလျှို့ဝှက်စာဆိုသည့် ကိစ္စကို ဘာမျှ မသိရကြောင်း၊ ထိုသတင်းမှာ ရန်ကုန်ဈေးများမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် ကောလာဟလစကား ဖြစ်ဟန်တူကြောင်းဖြင့် ရှင်းသည်။

ပြင်သစ်သံအမတ်ကြီးသည် သူ ပြောသွားသည့်အတိုင်း ထိုကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ ပါရီမြို့ရှိ ပြင်သစ်အစိုးရ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဒီဖရေစီနေထံ စုံစမ်းသည်။ သြဂုတ်ထ ၁၃-ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးထံမှ အောက်ပါအတိုင်း ပြန်ကြားခဲ့၏။

----- မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်များနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ကုန်သွယ်ရေးစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် ဆွေးနွေးနေသည့် အတောအတွင်း၌ မြန်မာအစိုးရနှင့် သဘောတူညီချက်အရ မြန်မာပြည်တွင်းသို့ စစ်သံလက်နက် ခဲယမ်းမီးကျောက်ပစ္စည်းများ တင်ပို့ရေးကို ဆုံးဖြတ်ရန်မှာ ပြင်သစ်အစိုးရတွင် အခွင့်အရေးရှိသည်။ ထိုပစ္စည်းများအား မည်သည့်အချိန်တွင် တင်ပို့ရမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ရန်မှာလည်း ကျွန်ုပ်တို့ တိုင်းပြည်၏ လုံခြုံရေးနှင့်အညီသာ ဖြစ်ရမည်ဟု ပြင်သစ်အစိုးရ၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ပြင်သစ်သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်သည် စာပါအကြောင်းအရာ အတိုချုပ်ဆို ဗြိတိသျှ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး လော့ဒ်ဆောလ်စ်ဘာရီထံ တင်ပြခဲ့သည်။ ဤတွင် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးကလည်း ဖရက်ဒရစ်အားစ်မှ တစ်ဆင့် မန္တလေးတွင် ဘဏ်တိုက် စဉ်းလှစ်ရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် ကိစ္စတွင် ပြင်သစ်အစိုးရအနေဖြင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာထိ ပါဝင်ပတ်သက်နေကြောင်းကို ရှင်းလင်းချက်တောင်းလျက် ရှိသည်။ ပြင်သစ်သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်ကလည်း မိမိသည် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှ မသိရကြောင်း ထိုကိစ္စကို ပါရီမြို့သို့ လှမ်းမေးထားကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

အကယ်၍ မြန်မာအစိုးရ ဆန္ဒရှိခဲ့လျှင် ပြင်သစ်ပိုင် သစ်ကုမ္ပဏီများသည် ဘီဘီတီစီ သစ်ကုမ္ပဏီအစား ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ရန် အဆင်သင့်ရှိသည်ဟု ဖရက်ဒရစ်အားစ်က မြန်မာအစိုးရကို ကမ်းလှမ်းကြောင်း သတင်းများသည် လန်ဒန်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ သြဂုတ်လ ၁၂-ရက်နေ့တွင် နှင်းကြမ်းသစ်တောမှ သစ်များကို ခိုးယူသည်ဆိုမှုကြောင့် လွတ်တော်က ဘီဘီတီစီ သစ်ကုမ္ပဏီကို ဒဏ်ငွေဆယ်သိန်း ပေးဆောင်ရန် ချမှတ်လိုက်သည်။ သြဂုတ်လ ၂၁-ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်ရှိ ဘီဘီတီစီရုံးချုပ် ကိုယ်စားလှယ် ဘရိုက်စက အားစ်၏ ကမ်းလှမ်းချက် မှန်မမှန်ကို ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဖရေစီနေထံ စုံစမ်းမေးမြန်းသည်။ ပြင်သစ်အစိုးရ လုပ်ကိုင်မည်ဆိုသည့် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် ဘဏ်တိုက်ဖွင့်ရေး ကိစ္စတို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ဘရိုက်စက ထပ်မံ စုံစမ်းသည်။ ရန်ကုန်ရုံးမှရရှိသော ပြင်သစ်အစိုးရနှင့် မြန်မာအစိုးရတို့ ချုပ်ဆိုသည့် ကန်ထရိုက်စာချုပ် မိတ္တူနှစ်စောင်ကိုလည်း ပူးတွဲ ပေးပို့လိုက်သည်။ ထို့နောက်

မိမိက တင်ပြရန် အာဏာကုန်လွှဲအပ်ထားပြီး ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

ထိုတင်ပြချက်ကို ငြိတိသျှနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက သဘောကျသွားကာ မိမိတို့ အကျိုးစီးပွားနယ်ပယ် ကြားတွင် ထိုင်းနိုင်ငံကို ကြားနယ်မြေထားရန် အကြံပြုသည်။ သို့ရာတွင် ပြင်သစ်တို့က ငြိတိသျှနိုင်ငံ အာသံပြည်နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ အင်ဒိုချိုင်းနားတို့ကို အကျိုးစီးပွားနယ်ပယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး၊ အထက်မြန်မာပြည်ကို ကြားနယ်မြေတစ်ခုအဖြစ် ထားလိုဟန်ရှိသည်ဟု တချို့က ဆိုကြသည်။

ထို့ကြောင့် ကြားနယ်မြေ သတ်မှတ်ရေးကိစ္စတွင် ငြိတိသျှနှင့် ပြင်သစ်တို့ သဘောကွဲလွဲကာ ထိုကိစ္စကို ဆက်လက် ဆွေးနွေးခြင်း မပြုတော့ဘဲ ရပ်ဆိုင်းထားလိုက် ကြသည်။

အကယ်၍သာ အထက်မြန်မာပြည်ကို ကြားနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့လျှင် ပြင်သစ်သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် သူနှင့် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး မျှော်မှန်းချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဖို့ လမ်းပွင့်သွားနိုင်သည်။ မန္တလေးတွင် ပရက်ဒရစ်အားစ် လှုပ်ရှားနေခြင်းမှာ ထိုရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လှုပ်ရှားနေခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ငြိတိသျှနှင့် ပြင်သစ်တို့ မြန်မာပြည်နှင့် ပတ်သက်သည့် ဆက်ဆံရေး တင်းမာနေချိန် တစ်နေ့၌ လန်ဒန် စတင်းဒတ် သတင်းထောက်တစ်ဦးဖြစ်သည့် မစ္စတာမားမင်း ဆိုသူသည် ပါရီမြို့ရှိ ငြိတိသျှသံအမတ်ကြီး ဆာဂေါလ်ရမ်ဇ် ရုံးခန်းသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ မစ္စတာမားမင်းက သံချက်ဝန်ထောက် ရည်ညွှန်းပြောခဲ့သည့် မစ္စတာမားမားအမည်ရှိ ထူးဆန်းသည့် ငြိတိသျှကုန်သည်တစ်ဦး ဆိုသူမှာ မိမိပင်ဖြစ်ကြောင်း ပြင် ပြောဆိုသည်။

လွန်ခဲ့သည့် တစ်နှစ်ခန့်က မိမိသည် သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် ပါရီတွင် လာရောက် သည့် အထက်တန်း မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင်များထံ ချဉ်းကပ်ကာ တောင်ငူ- မန္တလေး မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးအတွက် တင်ပြခဲ့ကြောင်း၊ ပြင်သစ်အစိုးရသည် ကုန်သွယ်ရေး လုပ်ငန်းများ မည်သို့မျှ ပတ်သက်ခြင်း မရှိကြောင်း၊ မိမိသည် ထိုစဉ်က မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့နှင့် လိုက်ပါလာပြီး ယခု မန္တလေးတွင်ရောက်နေသည့် ပြင်သစ်လူမျိုး အကြံပေးအရာရှိ ထရီဗီလက်နှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်နေခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။

၁၈၈၅-ခု ဧပြီလထဲတွင် မြန်မာသံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ မပြန်မီ၌ မြန်မာသံကိုယ်စား လှယ်အဖွဲ့ဝင် နှစ်ဦး၊ မိမိနှင့် ထရီဗီလက်တို့သည် စာချုပ်မူကြမ်းများကို တိုင်ပင်ရေးဆွဲခဲ့ကြ ကြောင်း၊ မန္တလေးအစိုးရက ထိုစာချုပ်မူကြမ်းကို မှောက်ဆုံးပိတ် အတည်မပြုသေးကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ကွဲလွဲချက်များကို နေ့စဉ်ညှိနှိုင်းရန် ပါရီသို့ ရောက်လာခဲ့ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးတွင် ဘက်တိုက်တစ်ခု တည်ထောင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သူက မည်သို့မျှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မပြုခဲ့။

ထိုသို့ တစ်ဖက်တွင် မားမင်း-ထရီဗီလက် အစုက မြန်မာအစိုးရနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများလုပ်ရန် ကြိုးစားနေစဉ်၊ အခြားတစ်ဖက် ပြင်သစ်အစုတစ်စုကလည်း အလားတူ

ကြီးပမ်းနေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ယင်းမှာ ဘုရားနား ဖြစ်သည်။ သူက သူသည် ၁၈၈၅-ခု အောက်တိုဘာလ ၁၅-ရက်နေ့က မန္တလေးတွင် ဘဏ်တိုက်တစ်တိုက် တည်ထောင်ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် သဘောတူညီချက်ရပြီးဖြစ်သည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆို လာခဲ့သည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှလူမျိုးတစ်ဦးဖြစ်သူ ဖားမင်းကလည်း မီးရထားလမ်းနှင့် ဘဏ်လုပ်ငန်း ကန်ထရိုက်ရေးတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရကို ပတ်သက်အောင် ဆွဲသွင်းရန် ကြိုးစားခြင်း ဖြစ်ပုံရသည်ဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ဖားမင်းနှင့် နောက်တစ်ကြိမ် တွေ့ဆုံရာ၌ ဗြိတိသျှ သံအမတ်ကြီး ဝေါလ်ရှမ်က ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးဩဇာကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ လွှမ်းမိုးခွင့်ပြုနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း ပြင် ပြောဆိုသည်။

ဖားမင်းက မိမိနှင့် သံချက်ဝန်ထောက်တို့ တွေ့ဆုံခဲ့ရာတွင် သံချက်ဝန်ထောက်က မန္တလေးအစိုးရသည် မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရေးတွင် ဗြိတိသျှကုမ္ပဏီများနှင့် လုပ်လိုသော ဆန္ဒရှိသည်ဟု ပြောဆိုထားကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မိမိအား ဗြိတိသျှအစိုးရက ထောက်ခံမည် လားဟု သံအမတ် ဝေါလ်ရှမ်ကို မေးသည်။ ဝေါလ်ရှမ်က ထိုကိစ္စကို မိမိ အထက် လူကြီးများထံ တင်ပြဦးမည်ဟု အကြောင်းပြန်သည်။

ဖားမင်းက ပြောသည်မှာ သံချက်ဝန်ထောက်၏ စကားအရ မြန်မာတို့သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးရုံးနှင့် လျှို့ဝှက်ဆွေးနွေးရန် ညွှန်ကြားချက် မရှိကြောင်း၊ ထို့ပြင် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် ပြန်လည်ထားရှိရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှ အစိုးရ၏ သဘောထားကို တီးခေါက်ကြည့်ရန် သူ့အား ညွှန်ကြားလိုက်ကြောင်း၊ အကယ်၍ ဗြိတိသျှတို့က စိတ်ဝင်စားသည်ဆိုလျှင် ထိုကိစ္စကို အပြီးသတ် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရန် အတွက် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်ဖွဲ့ လန့်ဒန်သို့ လာရောက်မည်ဟု ပြောသွားကြောင်းဖြင့် ဖားမင်းက သံအမတ်ကြီး ဝေါလ်ရှမ်ကို ပြောဆိုသည်။

ဖားမင်းက ဆက်၍ပြောဆိုရာ၌ ထိုသို့ သံချက်ဝန်ထောက်က နှစ်နိုင်ငံ သံအဆက်အသွယ် ပြန်လည်ထားရှိရေးကို ပြောရာတွင် ဗြိတိသျှနှင့် မြန်မာတို့ကြားတွင် နိုင်ငံရေးပြဿနာကြီးတစ်ခု ဖြစ်နေခဲ့သော ထိုမိနပ်ပြဿနာကို ပြောဆိုခြင်းမရှိကြောင်း၊ မန္တလေးရှိ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် အစောင့်တပ်ဖွဲ့များ ထားရှိရေးကိစ္စကိုလည်း ပြောဆိုခြင်းမရှိကြောင်း၊ အကယ်၍ မန္တလေးတွင် သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ ပြန်လည်ထားရှိလျှင် မြန်မာအစိုးရကလည်း လန့်ဒန်တွင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ယောက် ထားလိုသည်ဟု အလေးအနက်ပြောကြောင်း၊ လန့်ဒန်တွင် ကိုယ်စားလှယ်ထားခွင့်ရလာ သော ဘန်ကောက်အစိုးရကို မိမိတို့ အားကျမိသည်ဟု သံချက်ဝန်ထောက်က ပြောဆိုထား ကြောင်းဖြင့် ဖားမင်းက ဝေါလ်ရှမ်ကို ပြောသည်။

၁၈၈၅-ခု အောက်တိုဘာလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဝရေစီနေသည် ထိုစဉ်က ဗြိတိသျှ သံအမတ်အဖြစ် ပြန်ရောက်လာသော လော့ဒ်လိုင်ယွန်နှင့် ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခု ပြုလုပ်သည်။

ထိုဆွေးနွေးပွဲတွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက အချက်သုံးချက်ကို အဓိကထား၍ ပြောဆိုသွားသည်။ ယင်းတို့မှာ (၁) အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီများအတွက် ဘဏ်လုပ်ငန်းနှင့် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေး လျက်ရှိသည့် အချက်ကို ပြင်သစ်အစိုးရအနေဖြင့် ဘာမျှမသိကြောင်း၊ (၂) ထိုလုပ်ငန်း ကန်ထရိုက်များ ရယူရန် မည်သူ့ကိုမျှ အခွင့်အာဏာပေးထားခြင်း မရှိကြောင်းနှင့် (၃) ပြင်သစ်လူမျိုးတစ်ဦးဦးက ထိုလုပ်ငန်းများအတွက် ကန်ထရိုက်ရထားသည် ဆိုခြင်းကိုလည်း ပြင်သစ်အစိုးရအနေဖြင့် မသိကြောင်းဆိုသည့် အချက်များ ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ ဖရက်ဒရစ်အားစ်သည် ဘဏ်လုပ်ငန်းနှင့် မီးရထားလုပ်ငန်း လမ်းဖောက် လုပ်ရေး လုပ်ငန်းတို့အတွက် လုပ်ကိုင်ပြောဆိုနေခဲ့သည် ဆိုလျှင်လည်း ကောင်စစ်ဝန် အားစ်သည် အခွင့်အာဏာမရှိဘဲ ပြုလုပ်နေခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ သို့လျှင်လည်း ယခု အချိန်၌ ထိုလုပ်ငန်းများသည် အရာမရောက်တော့ပြီဖြစ်ကြောင်း၊ အားစ်မှာ မကျွန်းမာသဖြင့် ခွင့်ယူကာ မြန်မာပြည်မှ ထွက်ခွာဖို့ ခွင့်တောင်းထားကြောင်း၊ သူ၏ ခွင့်တောင်းစာကို အစိုးရက လက်ခံလိုက်ပြီ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက ဆက်၍ ရှင်းသည်။

ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက သံချက်ဝန်ထောက်သည် ၁၈၈၇-ခု ဇန်နဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုသည့် စာချုပ်ကို အပြီးသတ် လက်မှတ်ရေးထိုးရန် လာမည်ဖြစ် ကြောင်း၊ ကြာကြာနေ့ထိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ ဗြိတိသျှ သံအမတ်ကြီး လောဒ်လိုင်ယွန်က သံချက်ဝန်ထောက်သည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် မုဆိုးများကို အားပေးအားမြှောက် မပြုမိရန် လိုကြောင်းဖြင့် နိဂုံးချုပ် ပြောဆိုကာ ထိုသို့ လုပ်လာခဲ့လျှင် ထိုလုပ်ငန်းများသည် အရာရောက်မည် မဟုတ်ဘဲ၊ မိမိအစိုးရနှင့်တကွ မိမိတို့အား ကြီးကျယ်သော ကသိကအောက် ဖြစ်မှုများကိုသာ ပေါ်ပေါက်စေမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သတိပေးသည်။

ထိုသတိပေးချက်သည် သံချက်ဝန်ထောက်ကိုသာမက ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ကိုလည်း ရည်ရွယ်သည့် သတိပေးချက် ဖြစ်သည်။

ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးကလည်း သူ့အား ရည်ရွယ်သည်ကို ရိပ်စားမိဟန် ရှိသည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် သံချက်ဝန်ထောက်က ပြင်သစ်သမ္မတထံ ခန့်အပ်လွှာ အပ်သည့်အခါ၌ ပြင်သစ်အစိုးရ၏ တရားဝင် သတင်းစာတွင် ဆောင်းပါးတစ်စောင် ပါလာခဲ့သည်။ ထိုဆောင်းပါးတွင် ပြင်သစ်အစိုးရသည် မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့အား အန္တရာယ်ဖြစ်စေမည့် ပေါ်လစီမျိုးကို ချမှတ်မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ယင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ ဩဇာစိုးမိုးမှုကို ပြင်သစ်တို့ထံ အသိအမှတ်ပြုလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှ နိုင်ငံခြားရေးရုံးထံ ထိုဆောင်းပါးထံတွင် ပြင်သစ်တို့ အထက်မြန်မာပြည်ဆိုင်ရာ အနာဂတ်ပေါ်လစီနှင့် ပတ်သက်၍ ဘာမျှ ပြတ်ပြတ်သားသား ဖော်ပြခြင်းမရှိဟု ယူဆလျက် ရှိသည်။

သိမ်းပိုက်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း

လျှို့ဝှက်။ ။ မြန်မာပြည်။ ရန်ကုန်မြို့ရှိ ဘုံဘောဘားမား ထရေဒင်ကုမ္ပဏီက လန်ဒန်ရှိ ရုံးချုပ်သို့ ပေးပို့သော အောက်ပါစာကို ကျွန်ုပ်ထံ သီးသန့် ပေးပို့ ရရှိသည်။

'- အစ။ ပြင်သစ်အစိုးရသည် မန္တလေးမှ နယ်စပ်အထိ မီးရထားလမ်း ဆောက်လုပ်ရေး ကိစ္စကို မြန်မာအစိုးရနှင့် စိတ်ကြိုက်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်တို့က စတာလင်ပေါင် နှစ်သန်း ထုတ်ချေးမည်ဖြစ်ပြီး၊ ၇-နှစ်အတွင်း အပြီးဖောက်လုပ်ရန် ဖြစ်သည်။ ချေးငွေ အတိုးနှုန်းမှာ ၇-ရာခိုင်နှုန်းခွဲ ဖြစ်သည်။ မန္တလေးဘက်ကိုလည်း အရင်း ကျပ်ငွေ နှစ်ဆယ့်ငါးသန်းဖြင့် စတင် ဖွင့်လှစ်မည်ဖြစ်သည်။ လိုအပ်သည့် ပစ္စည်းများကို မြန်မာ အစိုးရက ချေးငှားရာတွင် အတိုးနှုန်းမှာ ၁၂-ရာခိုင်နှုန်းခွဲ ဖြစ်သည်။ ပတ္တမြားတွင်းများနှင့် လက်ဖက် ထုတ်ကုန်တို့ကို မြန်မာတို့က အာမခံအဖြစ် ထားရှိမည်။ အတိုးငွေများ၏ အာမခံအဖြစ် ရေနံ အမြတ်ဝေစုများနှင့် ဧရာဝတီမှ ရရှိသည့် အခွန်အကောက်များကို အပေါင်ထားမည်။ စာချုပ်ကို အတည်ပြုရန်အတွက် မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ မကြာခင် ပါရီသို့ ထွက်ခွာမည်။ - အဆုံး။

'အထက်ပါ သတင်းများကို သင့်အနေဖြင့် အတည်ပြုနိုင်ခြင်း ရှိမရှိနှင့် ထိုကိစ္စ နှင့် ပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်ရန် မည်သို့ အကြံပေးလိုသည်ကို သိလိုသည်'

ထိုလျှို့ဝှက်စာမှာ ဘီလပ်ရှိ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန် လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာ့ဇီက အိန္ဒိယပြည် ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်ထံ ၁၈၈၅-ခု၊ ဇူလိုင်လ ၂၅-ရက်နေ့က ဆက်ပို့လိုက်သော ကြေးနန်း ဖြစ်သည်။

ပြင်သစ်တို့သည် မြန်မာအစိုးရနှင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များ ချုပ်ဆိုထားသည်ဟု ဆကာလာဟလများ ထွက်နေကြောင်းဖြင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က ဇူလိုင်လ ၂၆-ရက်နေ့တွင် ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

သို့ရာတွင် ဇူလိုင်လ ၄-ရက် နေ့စွဲဖြင့်ပို့သော ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်၏ အစီရင်ခံစာတွင်မူ ပြင်သစ်-မြန်မာ ကန်ထရိုက်စာချုပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ အရေးတကြီး ဆက်ပြထားခြင်း မရှိ။ ဇူလိုင်လ ၂၇-ရက် နေ့စွဲဖြင့် ပို့သည့် ဘားနတ်၏ ကြေးနန်းထဲတွင်မူ

မိမိအနေဖြင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရေးကိစ္စကို ဆွေးနွေးရန် များစွာ ဝန်လေးမိကြောင်း၊ သို့တိုင် အထက်မြန်မာပြည် ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်းတစ်လျှောက်တွင် ပြင်သစ်တို့ လွှမ်းမိုးသွားမည့် ကိစ္စနှင့် ဆောက်မြန်မာပြည်နှင့် တရုတ်ပြည် တောင်ပိုင်းကြား တွင် ပြင်သစ်ကိုလိုနီတစ်ခု ကြားခံနေမည်ဆိုသည့် ကိစ္စကိုမူ သဘောမတူနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ရလိုင်လ ၂၈-ရက်နေ့တွင် ပေးပို့သည့် စာတစ်စောင်တွင်မူ အဆိုပါ စာချုပ်များ အကောင်အထည် ဖြည့်စွက်ပေးခြင်း ပြင်သစ်အောက်သို့ ရောက်သွားနိုင်ဖွယ်ရှိသော မြန်မာနယ် များ၏ စာရင်းကို ဘားနဒ်က ဖော်ပြထားသည်။ ပြင်သစ်အစိုးရသည် (၁) အခွန်ရရှိမည့် အဓိကလုပ်ငန်းများ၊ (၂) ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်း လှေနှင့် မီးသင်္ဘော ကူးသန်းသွားလာရေးနှင့် ရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း၊ (၃) တောင်ငူ-မန္တလေး မီးရထားလမ်းနှင့် (၄) ဆောက်မြန်မာ ပြည်မှ ဈေးကွက်သစ်များရှိသည့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းနှင့် ယူနန်ပြည်နယ်တို့သို့ သွားရောက်ခဲ့တည်းသော လမ်းမ စသည်တို့ကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ ဆင်ဒီကီတီတစ်ခုမှ တစ်ဆင့်ဖြစ်စေ လွှမ်းမိုး ချုပ်ကိုင်လာနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ ကန်ထရိုက် များ ရရှိသွားပါက ပြင်သစ်တို့ နိုင်ငံခြား လွှမ်းမိုး တွင်ကျယ်သွားနိုင်ကြောင်း၊ ထို အခါတွင် ဗြိတိသျှတို့၏ ကုန်သွယ်မှုကို အထက်မြန်မာပြည်မှ ဖယ်ထုတ်တော့မည်ဖြစ် ကြောင်း၊ ပြင်သစ်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို ကြားနေ တိုင်းပြည်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန် အခြားသော ဥရောပတိုင်းပြည်များကို နားချပြီးခြင်းဖြင့် မြန်မာပြည်တွင် မိမိ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ဖုံးကွယ်ထားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့နောက် ပြင်သစ်တို့သည် ဥရောပတိုက်တွင် ဒင်းညမြစ်ကို နိုင်ငံတကာ ရေကြောင်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည့်နည်းတူ ဧရာဝတီမြစ်ကိုလည်း အလားတူ သတ်မှတ်ရန် ကြိုးစားလာနိုင်ကြောင်းဖြင့် သူ့စာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဘားနဒ်က အထက်ပါအချက်များကို ထောက်ပြပြီးနောက် ထိုအချက်များကို တားဆီးနိုင်ရန်အတွက် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ သတိပေးစာတစ်စောင်ရေးပို့ အိန္ဒိယအစိုးရကို လိုက်တွန်းသည်။ ထိုစာထဲတွင် အိန္ဒိယအစိုးရက ပြင်သစ်တို့ထံ ငှားရမ်းခြင်း မပြုစေလိုသော အထက်မြန်မာပြည် နယ်မြေများစာရင်းကို ဖော်ပြရန်လည်း ဘားနဒ်က အကြံပေးသည်။ အကယ်၍ ထိုသတိပေးချက်ကို မြန်မာတို့က လိုက်နာခြင်း မပြုခဲ့လျှင် ယင်းမှာ 'မဟာမိတ် မပီသသော လုပ်ရပ်' ဖြစ်ကြောင်း၊ ၁၈၆၂-ခုနှစ်နှင့် ၁၈၆၇-ခုနှစ် ချုပ်ဆိုခဲ့သော စာချုပ်များနှင့် ကိုက်ညီခြင်း မရှိဟု ထောက်ပြရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က ဆက်၍ တင်ပြသည်။

သို့ရာတွင် ထိုသို့သော သတိပေးချက်မျိုးကို အင်အားသုံး၍ ထောက်ခံ အားပြည့်ရန် ဆန္ဒမရှိခဲ့လျှင်၊ လိုအပ်လာပါက အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရန် ဆန္ဒရှိခဲ့လျှင်၊ ထိုသတိပေးချက်သည် ဘာမျှ အရာရောက်မည် မဟုတ်ဟုလည်း ဘားနဒ်က ဖော်ပြထားသည်။ မိမိအနေဖြင့်မူ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ဖို့မပြောနှင့်

ဘစ်နံတစ်ရာ ကြားဝင်စွက်ဖက်ရန်ကိုပင် မလိုလားကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က သူ့စာထဲတွင် အလေးအနက် ထောက်ပြသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့က နိုင်ငံခြား အာဏာစက်တစ်ခု၏ ရင်ခွင်သို့ ပြေးဝင်ခဲ့ပါက အိန္ဒိယအစိုးရအဖို့ ကြားဝင် စွက်ဖက်ရန်မှအပ အခြားလမ်း မရှိတော့ဟုလည်း တစ်ဆက်တည်းတွင် ဖော်ပြသည်။

အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်လျှင် မည်သို့မည်ပုံ သိမ်းပိုက်မည်နည်းဆိုသည့် ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘားနဒ်က ဖော်ပြရာတွင် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်လျှင် အထက်တန်း အာဏာပိုင်အဆင့်တွင် ဥရောပ အုပ်ချုပ်ရေးကို ထူထောင်ရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ သီပေါနေရာတွင် အခြားမြန်မာမင်းသားတစ်ပါးပါးကို အစားထိုးပြီး၊ အုပ်ချုပ်ရေးသစ် သူထောင်ရန်မှာ မသင့်လျော်ကြောင်း၊ သို့သော်လည်း ပြင်သစ်တို့သည် နောက်တက်သည် မြန်မာမင်းအပေါ်တွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးရန် တစ်နည်းတစ်ဖုံ ကြိုးစားလာဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒြိတိသျှတို့ တင်ထားသော မြန်မာမင်းကို ဖြုတ်ချရန်အတွက် ပြင်သစ်တို့သည် ချင်ကွန်းမင်းသားကိုပင် လွှတ်ပေးကောင်း ပေးလာနိုင်ကြောင်း၊ အကယ်၍ ကင်းဝန်မင်း ကြီးထံ သတိပေးစာကို ရေးသားမည်ဆိုပါက မိမိတို့တပ်များကို နယ်စပ်အနီးရှိ သရက်မြို့တွင် စုရုံးထားရှိရန်လိုကြောင်း၊ လိုအပ်လာလျှင် ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ရန် အစီအစဉ်များကိုပါ ပြင်ဆင်ထားရတော့မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုနှစ် ဇူလိုင်လ ၃၀-ရက်နေ့တွင် သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် မြန်မာ သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ဝင် သုံးဦးတို့သည် ပါရီမြို့သို့ သွားရန်အတွက် ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ကိစ္စမှာ ၁၈၈၄-ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့က ချုပ်ဆိုခဲ့သော စာချုပ်ကို အပြီးသတ် လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဖြစ်သည်။ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့တွင် ဇနီးများ ပါလာခြင်းမှာ ထူးခြားသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ယခင် ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့များတွင် ဇနီးများ တစ်ခါမျှ လိုက်ပါခဲ့ဖူးခြင်း မရှိ။ သံကိုယ်စားလှယ်များအား ပြင်သစ်ပြည်နှင့် ဥရောပတိုက်တွင် အစဉ်ခန့်ထားရန် ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်ပုံရသည်။

သံကိုယ်စားလှယ်များ သင်္ဘောဖြင့် ထွက်ခွာခြင်းမပြုမီ၊ ဩဂုတ်လ ၄-ရက်နေ့ တွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က မြန်မာ သံကိုယ်စားလှယ်တို့အား ဂုဏ်ပြုညစာစားပွဲ ဘစ်ခု ကျင်းပသည်။ ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုသည့် တောင်ငူ-မန္တလေး မီးရထား လမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် မန္တလေးဘက်တိုက် တည်ထောင်ရေးကိစ္စတို့မှာ ၁၈၈၄-ခုနှစ်က ဆေးဇွေးခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းစာချုပ်များမှာ ပြင်သစ်တို့က အကြံပြုတင်ပြခြင်း မဟုတ်ဘဲ မြန်မာတို့ဘက်မှ စတင်ကမ်းလှမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထမင်းစားပွဲတွင် သံချက်ဝန်ထောက်က ဘားနဒ်၏ အတွင်းဝန်ကို ပြောပြသည်။

သံချက်ဝန်ထောက်၏ စကားအရ ထိုမီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် ဘက်တိုက် ခွင့်လှစ်ရေးကို မြန်မာအစိုးရသို့ စတင် အကြံပေးသူမှာ မန္တလေးတွင် နေထိုင်သည့် ပြင်သစ်မြင်းတပ် သင်တန်းဆရာ၊ ပြင်သစ် မြင်းတပ်ခိုလ် ထရာဗီလေး ဖြစ်ကြောင်း၊ ဆိုသူမှာ ၁၈၈၃-၈၅ခုနှစ်၊ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပြင်သစ်သို့ သွားစဉ်က အကြံ သးအဖြစ် လိုက်ပါသွားသူဖြစ်ကြောင်း၊ ပါရီတွင် ထရာဗီလေး၏ ဗြိတိသျှ မိတ်ဆွေတစ်ဦး

ရှိကြောင်း၊ မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်မည့် ကုမ္ပဏီမှာ ပြင်သစ်-ဗြိတိသျှ ဖက်စစ် ကုမ္ပဏီ တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း၊ ကုမ္ပဏီ အမေရိကန်ပြည်တွင် လုပ်သည့် စနစ်အတိုင်း မီးရထားလမ်း ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်ရှိ မြေများကို ကုမ္ပဏီသို့ပေးရန် တောင်းဆိုကြောင်းဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်က ပြောပြသွားသည်။

မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်သူများသည် စဘော်ငွေ ကြိုတင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ထိုငွေတင်ပြီးမှ လမ်းဖောက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ လမ်းဖောက်ပြီး ၉၉-နှစ်အကြာတွင် ထိုရထားလမ်းကို မြန်မာအစိုးရက ပိုင်ဆိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးအစိုးရက စဘော် ကြိုတင်ယူထားသော ငွေများအတွက် ၇-ရာနှုန်းခွဲဖြင့် နှစ်စဉ် အတိုးပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြင်သစ်တို့ အတိုးနှုန်းမှာ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်က နိုင်ငံခြားသို့ပေးရသော ၁၅-ရာနှုန်းအတိုးနှုန်းထက် တစ်ဝက်လောက် လျော့ကြောင်းဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်က ဖွင့်ပြောသွားသည်။

သို့ရာတွင် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ငွေချေးရာ စာချုပ်တွင် အထစ်အငေါ့ပြဿနာ ရှိနေသည်။ ယင်းမှာ ချေးငွေများအတွက် အာမခံတင်ရာတွင် ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်း ကူးသန်း သွားလာရေးမှရသော အကောက်ခွန်များကို အာမခံအဖြစ် ထားရှိစေ ကိစ္စပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ထိုကိစ္စကို ဆွေးနွေးရန် ပါရီသို့ နောက်တစ်ကြိမ် သွားရောက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဩဂုတ်လ ၂-ရက်နေ့တွင်မူ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ဆင်းမလားမြို့ရှိ အတိုင်ပင်ခံ ကောင်စီက ကောက်ချက်တစ်ရပ်ကို ဆွဲထုတ်လိုက်သည်။ ယင်းမှာ အခြားမဟုတ်ဘဲ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးလာခြင်းသည် အိန္ဒိယပြည်၏ လုံခြုံရေးကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို ခြိမ်းခြောက်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မန္တလေးနှင့် စစ်ဖြစ်ရအေ ထိုအန္တရာယ်ကို တားဆီးဖို့လိုကြောင်းဆိုသည့် သဘောထား ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် မန္တလေး၏ နိုင်ငံခြားရေးရာ ကိစ္စများကို အိန္ဒိယအစိုးရ၏ ညွှန်ကြားမှုအောက်တွင် ထားရှိရေးနှင့် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို အမြင့်ဆုံး ထားရှိရေးတို့ အတွက် မန္တလေးကို တောင်းဆိုရန် ကောင်စီက ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

ယင်းတောင်းဆိုချက်တို့ကို မန္တလေးက လိုက်လျော့ခြင်း မပြုခဲ့လျှင် မန္တလေးကို ဝင်ရောက် သိမ်းပိုက်ရန် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို မချမီ၊ အထက် မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်၏ ဩဇာ ဘယ်မျှ ကြီးစိုးနေသည်ကို မှန်ကန်စွာသိရန် လိုသည်။ လန်ဒန်ရှိ ဗြိတိသျှအစိုးရအနေဖြင့် မိမိသည် မန္တလေးတွင် မည်သည့် နိုင်ငံ ခြားသား ဩဇာရှိမျှ လက်ခံမည်မဟုတ်။ လွှမ်းမိုးမှုကိုမျှ လက်ခံမည် မဟုတ်ကြောင်းကို ဥရောပနိုင်ငံများသို့ အကြောင်းကြားရန် အကြံပေးသည်။

ဩဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်သစ်ဖြစ်သူ လော့ဒ်ရန်း ခေါ်ချာချီက နန်းရင်းဝန်သစ်ဖြစ်သည့် လော့ဒ်ဆောလ်ဘာရီ၏ အစိုးရသည် မြန်မာပြည် ဆိုင်ရာ ပေါ်လစီနှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်သစ်အစိုးရကို မေးမြန်းစုံစမ်းဦးမည်ဖြစ်ကြောင်း

ပြင်သစ်တို့ထံမှ အကြောင်းပြန်ကြားချက် မရရှိမီ ထိုဆောင်ရွက်ချက်များကို ရွှေအိုင်းထားသင့်ကြောင်းဖြင့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒဲဗလ်ထံ အကြောင်းကြားသည်။ ချာချီ၏ စာထဲတွင် ဆက်လက် ဖော်ပြထားရာ၌ ဗြိတိသျှလူထု အမြင်ကောင်းစေရန်အတွက် ပြင်သစ်တို့ထံမှ ရှင်းလင်းထုချေချက် တောင်းသင့်ကြောင်း၊ သီပေါမင်းကိုလည်း တစ်ဦးတည်း အထီးကျန်ဖြစ်အောင် လုပ်ထားသင့်ကြောင်း၊ ၁၈၇၆-ခုနှစ်တုန်းက အာဖဂန်အရေးတွင် လော့ဒ်လေတန်၏ အိန္ဒိယအစိုးရသည် အာဖဂန်စော်ဘွား ရှားအလီကို အထီးကျန်ဖြစ်အောင် လုပ်ထားနိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုစဉ်က ရှားအလီကို အထီးကျန်ဖြစ်အောင် လုပ်ကား၊ အာဖဂန်ရေးရာ ပေါ်လစီနှင့်ပတ်သက်၍ ရှားကို ထုချေရှင်းလင်းချက် တောင်းသင့်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် လော့ဒ်လေတန်သည် ထိုသို့မလုပ်ဘဲ၊ အာဖဂန်ကို အတင်းဝင်တိုက်ခဲ့သဖြင့် မိမိတို့ ကွန်ဆာဗေးတစ်များသည် ၁၈၈၀-ရွေးကောက်ပွဲတွင် ငှုံးနိမ့်ခဲ့ရကြောင်း၊ အာဖဂန် ဒုတိယစစ်ပွဲကို အင်္ဂလိပ်လူထုကလည်း မနှစ်သက်သဖြင့် စေ့ပွဲလည်း ရှုံးခဲ့ရကြောင်း၊ ယခု မြန်မာပြည် အခြေအနေသည် ထိုစဉ်က အာဖဂန် အခြေအနေနှင့်အတူ ဆင်တူ ဖြစ်နေကြောင်းဖြင့် ချားလော့ဒ်ရန်း ခေါ်ချာချီ၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် လော့ဒ်ရန်းခေါ်ချာချီ၏ စာထဲတွင် ဖော်ပြမထားသည့် အချက်တစ်ချက် ဖို့သည်။ ယင်းမှာ ပြီးခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲက သူတို့ ကွန်ဆာဗေးတစ်ပါတီသည် သုံးကာသီကာ အနိုင်ရလာခဲ့သည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ လာမည့် နိုဝင်ဘာလထဲတွင် မဲစာရင်းများ အသစ်ပြုစုပြီးသည့်အခါတွင် ရွေးကောက်ပွဲ ထပ်မံ ကျင်းပရဦးမည်ဖြစ်သည်။ ချာချီသည် ထိုရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲဆွယ်ရာတွင် မိမိတို့ပါတီအနေဖြင့် နိုင်ငံခြား ဆူးကွက်သစ်များ တိုးချဲ့ရေးကိုပြု၍ မဲဆွယ်လိုသည်။ သို့ မဲဆွယ်နိုင်လျှင် ဘာမင်ဟမ်၊ နန်ချက်စတာနှင့် စီးပွားရေး ကျဆင်းနေသော အင်္ဂလိပ်စက်မှုမြို့များမှ စက်မှု အလုပ်သမား တို့က သူတို့ကို ထောက်ခံလာနိုင်သည်။ ၁၈၈၅-ခုနှစ် စီးပွားရေး ကျဆင်းခဲ့ရာတွင် အလုပ်သမား ထောင်ပေါင်းများစွာတို့ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့ကြရပြီး၊ ယင်းသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ လင်ဘာရယ် အစိုးရကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု အပြစ်တင်ခဲ့ကြသည်။

နိုဝင်ဘာလ ရွေးကောက်ပွဲတွင် လော့ဒ်ရန်းခေါ်ချာချီသည် ပြိုင်ဘက်အမတ်လောင်း ဥန်ဘရိုက်နှင့် ဘာမင်ဟမ်မှ ယှဉ်ပြိုင်အရွေးခံမည် ဖြစ်သည်။ ဤဘရိုက်မှာ ထိုစဉ်က ငိုတိန်ပြည်တွင် ထင်ရှား ကျော်ကြားသည့် 'ရေဒီကယ်' တစ်ဦးဖြစ်ပြီး၊ ပင်လယ်ရပ်ခြားတွင် ငွန်းစားမှုများပြုလုပ်ခြင်း၊ ကိုလိုနီနယ်ပယ် ချဲ့ထွင်ခြင်းတို့ကို အကြီးအကျယ် ဆန့်ကျင်သူ ဖြစ်သည်။ ဗြိတိန်ပြည် လူမှုစီးပွားရေးအတွက် သုံးရမည့် ငွေများကို ကိုလိုနီနယ်ပယ် ချဲ့ထွင်ရေးအတွက် သုံးနေရသဖြင့် ပြည်တွင်းတွင် လူမှုစီးပွားရေး တိုးတက်မှုများကို မလုပ်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေသည်ဟု ယူဆသည်။ ချာချီကမူ မိမိတို့သည် ဈေးကွက်သစ်များ ငှားပေးခြင်း၊ ပင်လယ်ရပ်ခြား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို တိုးချဲ့ခြင်းကြောင့် ဗြိတိသျှ အလုပ်သမားကို အလုပ်ခွင်သို့ ပြန်နိုင်တော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ စက်မှုနိုင်ငံသစ်များဖြစ်သည့် အမေရိကန်၊ ဂျာမနီ၊ ပြင်သစ် စသည့် နိုင်ငံများသည် ၁၈၇၀-ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်းက

မိမိတို့ ဈေးကွက်များကို လှိုက်စားသွားခဲ့ကြောင်း၊ ယခုမူ မိမိတို့အနေဖြင့် ထိုဈေးကွက်များကို ပြန်ယူနိုင်တော့မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ချေပခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ချာချီသည် အာဖဂန်က အမှားမျိုးကို ကျူးလွန်ခြင်းမပြုမီရန်၊ သို့ဖြင့် ကွန်ဆာဇေးတစ်တို့၏ အရှုံးကို ရှောင်ကွင်းနိုင်ရန် သတိထားလုပ်ဆောင်ရန်၊ မြန်မာပြည်ကိစ္စတွင် သတိပီရိယဖြင့် ဆောင်ရွက်ရန်၊ အကယ်၍ ဘဏ်တိုက် တည်ထောင် ရေးနှင့် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးကိစ္စတို့တွင် ပြင်သစ်အစိုးရအနေဖြင့် ပါဝင်ခြင်း မဟုတ်ခဲ့ပါက ထိုကိစ္စများသည် ပြင်သစ်ပုဂ္ဂလိက လုပ်ငန်းရှင်တို့၏ လုပ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါက တစ်ဖန် မွန်စီယာအားစ်ကဲ့သို့ ကိုယ်စားလှယ်မျိုးသည် မိမိတို့နှင့် သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိဘဲ ပြင်သစ်အစိုးရက ငြင်းဆိုခဲ့ပါက မိမိ၏ သဘောထားကို ပြောင်းလဲကာ မြန်မာပြည် သိမ်းပိုက်ရေးကို ထောက်ခံမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သူ့စာထဲတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

နောင်တွင် မီးရထားလမ်း ကန်ထရိုက်နှင့် ဘဏ်တည်ထောင်ရေး ကန်ထရိုက်တို့မှာ ပြင်သစ်အစိုးရ၏ လုပ်ငန်းမဟုတ်ဘဲ၊ ပုဂ္ဂလိကများ၏ လုပ်ငန်းဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့လာခဲ့ရ သည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ်အစိုးရကလည်း မွန်စီယာအားစ်၏ မန္တလေးတွင် လုပ်ဆောင်ချင် များသည် မိမိတို့ အစိုးရအား ကိုယ်စားပြုခြင်း မရှိကြောင်း၊ သူ့လုပ်ပိုင်ခွင့်များထက် ကျော်လွန် လုပ်ကိုင်နေခြင်းသာ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြင်သစ်က အကြောင်းပြန်ခဲ့သည်။

ဤတွင် လော့ဒ်ရန်ဒေါ့ချာချီသည် သူ့သဘောထားကို ပြောင်းလိုက်လေသည်။ ထိုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် လော့ဒ်ရန်ဒေါ့ချာချီသည် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ မြန်မာပြည် သိမ်းပိုက်ရေး စီမံကိန်းကို ထောက်ခံပြောဆိုကာ အိန္ဒိယပြည် အရှေ့နယ်စပ်များကို ကာကွယ်ရေး၊ ဗြိတိသျှ အလုပ်သမားများ၏ အလုပ်နှင့် ဈေးကွက်များကို ကာကွယ်ရေး အတွက် မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ရေးသည် လိုအပ်သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့လေသည်။

(၄၇)

ဘီဘီတီစီသစ်ကုမ္ပဏီနှင့် နင်းကြမ်းသစ်တော

အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ ဩဇာနယ်ပယ် တိုးချဲ့လာခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ပါရီကို ရှင်းလင်းထုချေချက်များ အဆက်မပြတ် တောင်းဆိုနေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၈၅-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလထဲတွင်မူ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ပါရီသို့ ရှင်းလင်း ထုချေချက်များ နောက်ထပ် တောင်းဆိုခြင်းမပြုရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ပါရီသို့ ကန့်ကွက်စာ မပို့တော့ဘဲ အောက်တိုဘာလ ၂၂-ရက် နေ့တွင် မန္တလေးသို့ ရာဇသံတစ်စောင် ပို့လိုက်လေသည်။ ရာဇသံပို့ရန်အတွက် အလွယ်တကူ ရှာဖွေတွေ့ရှိသော အကြောင်းပြချက်မှာ ဘုံဘေးဘေးများ သစ်ကုမ္ပဏီအမှုတွင် မန္တလေးအစိုးရက ဖြန့်ဖြေရေးကို လက်ခံရန် ငြင်းဆိုသောကြောင့်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

၁၈၈၅-ခု၊ ဧပြီလထဲတွင် မြန်မာအစိုးရ၏ သစ်ခေါင်းများက (ယင်းတို့မှာ တိုင်တားမင်းကြီး၏ လူများဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ဆိုသည်။) အမှုကို စတင်ခွဲဆိုခဲ့ကြသည်။ သူတို့က ဘီဘီတီစီ သစ်ကုမ္ပဏီသည် မန္တလေးအစိုးရအား အခွန်ဆောင်ခြင်း မရှိဘဲ သစ်လုံးများစွာကို ခုတ်လှဲထုတ်ယူခဲ့ကြောင်း၊ ယင်းငွေများကို ပေးဆောင်ရန် ရှိကြောင်းဖြင့် လျှောက်ထားတောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ၁၈၈၅-ခု၊ ဩဂုတ်လ ၁၅-ရက်နေ့တွင် လွှတ်တော်က မျက်ကွယ်စီရင်ချက် ချမှတ်ခဲ့ကာ ဩဂုတ်လ ၂၃-ရက်နေ့တွင် ဘီဘီတီစီ သစ်ကုမ္ပဏီက မြန်မာအစိုးရသို့ ဒဏ်ငွေအဖြစ် မြန်မာကျပ်ငွေ ၂,၃၅၉,၀၆၆ ပေးဆောင်ရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့သည်။

ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့က ထိုအချက်မှာ တရားမျှတမှု မရှိကြောင်း၊ အမှုကို ခွဲဆိုသူမှာ လွှတ်တော်ဖြစ်ပြီး ထိုလွှတ်တော်ကပင် တရားလိုရှေ့နေ၊ ထိုလွှတ်တော်ကပင် တရားသူကြီး၊ ထိုလွှတ်တော်ကပင် ဂျူရီ၊ ထိုလွှတ်တော်ကပင် ပြစ်ဒဏ်ပေးသူ ဖြစ်နေသဖြင့် တရားမျှတမှု မရှိကြောင်း၊ ၁၈၆၇-ခုနှစ် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စာချုပ်အရ လွှတ်တော်တွင် ထိုအမှုမျိုးကို စစ်ဆေးပိုင်ခွင့် မရှိကြောင်း၊ မြန်မာနှင့် နိုင်ငံခြားသားတို့ အချင်းဖြစ်သော ထိုအမှုမျိုးကို မြန်မာတရားသူကြီးနှင့် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်တို့က ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပူးတွဲ တရားရုံးများကသာလျှင် စစ်ဆေးစီရင်ပိုင်ခွင့်ရကြောင်းဖြင့်

ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီတို့က ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ၁၈၇၉-ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၆-ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် စိန့်ဘာတီက သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းသွားခဲ့သော နေ့ကမှစ၍ နှစ်မက်သော အစိုးရများသည် ပူးတွဲတရားရုံးများကို ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းခြင်း မပြုကြ တော့ပြီ။ ထိုအချိန်မှစ၍ ပုတွဲ တရားရုံးများသည် အလိုလို ရပ်စဲ သွားခဲ့ကြသည်။ အကယ်၍သာ ပုတွဲ တရားရုံးများကို ရုပ်သိမ်းခြင်း မပြုခဲ့လျှင်၊ သို့မဟုတ် အစိုးရတစ်ခုခုက ပုတွဲ တရားရုံးများကို ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရန် တင်ပြလာခဲ့လျှင် ထိုအမှုကို ထိုပုတွဲ တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးရပေလိမ့်မည်။

သို့ရာတွင် မည်သည့် အစိုးရကမှ ထိုပုတွဲတရားရုံးများကို ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းရန် တင်ပြခြင်း မရှိခဲ့။

ဗြိတိသျှအစိုးရကလည်း ထိုသို့တင်ပြမည့်အစား ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဖြန့်ဖြူး ရေးခဲ့ အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ဖို့ မန္တလေးကို အကြောင်းကြားရန် ရန်ကုန်ရှိ ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီး ဘားနဒ်ကို ညွှန်ကြားခဲ့သည်။ မြန်မာအစိုးရကလည်း ထိုကမ်းလှမ်းချက်ကို အောက်တို ဘာလ ၃-ရက်နေ့တွင် ပယ်ချခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် မြန်မာအစိုးရ၏ ယင်းငြင်းပယ်ချက် သည် အောက်တိုဘာလ ၂၂-ရက်နေ့တွင် ရာဇသံပေးပို့ရန်အတွက် 'အဆင်သင့်သွား သော အကြောင်းပြချက်' ဖြစ်သွားခဲ့လေသည်။

ထိုရာဇသံသည် သစ်လုံးပျောက်မှုအတွက် ဓေစပ်ဆွေးနွေးရန် ကမ်းလှမ်းချက် ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်တိုင် အမှန်အားဖြင့်မူ အထက်မြန်မာပြည်မှ ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာကို ဖယ်ရှားရန် ရည်ရွယ်သည့် ခြေလှမ်းတစ်ရပ် ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ် ဖြစ်ပွားရာတွင် အကြောင်းပြချက် တစ်ခုဖြစ်သော ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီကိစ္စကို ဖော်ပြလိုသည်။

ဘီဘီတီစီ ခေါ် ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီမှ ဝီလျံဝေါလေ့စ်သည် ၁၈၆၂- ခု၊ နိုဝင်ဘာလထဲတွင် မင်းတုန်းမင်းထံမှ ပထမဆုံးသော သစ်ခုတ်လှဲခွင့်ကို ရရှိခဲ့သည်။ ၁၈၆၄-ခုနှစ်တွင် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီသည် အေလာ မြို့သူကြီး၊ လယ်ဝေး မြို့သူကြီး၊ အခြားသော ပုဂ္ဂလိက မြန်မာ သစ်ကုန်သည်များ၊ ဥရောပ ကျွန်းသစ်ကုမ္ပဏီများအား မိမိငှားထားသော သစ်ကွက်များပေါ်တွင် သစ်များခုတ်လှဲရန် တစ်ဆင့် ကန်ထရိုက် ပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီမှတစ်ဆင့် အငှားချထားသော ကန်ထရိုက်များသည် ၁၈၈၀-ခုနှစ်အထိ ဘီဘီတီစီက ငှားရမ်းထားသော သစ်ကွက်များတွင် အလုပ်လုပ်ခဲ့ကြ သည်။ အထူးသဖြင့် တောင်ငူအထက်ရှိ နင်းကြမ်းသစ်တောထဲက ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီ၏ သစ်ကွက်များတွင် အလုပ်လုပ်ခဲ့ကြသည်။

၁၈၇၁-ခုနှစ်တွင် လွတ်တော်က ဦးကောင်းအား နင်းကြမ်းနယ်တွင် အခွန်ဝန်အဖြစ် ခန့်အပ်လိုက်သည်။ နောင်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဖြစ်လာမည့် ဦးကောင်းသည် ထိုဒေသတွင် တစ်နှစ်သာ အမှုထမ်းခဲ့သော်လည်း သူ့ အမှုထမ်းခဲ့သည့် ကာလအတွင်းတွင် အခွန်တော်ကို တိုးတက်ရရှိအောင် ကောက်ခံနိုင်ခဲ့ပြီး၊ အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင်လည်း

ပိုမိုကောင်းမွန်လာအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုနှစ်များအတွင်းတွင် ကင်းဝန်သည် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီမှ လက်ဆောင် အများအပြားကို ရရှိခဲ့ဟန် တူသည်။ ဤသည်မှာလည်း မဆန်းပါ။ အခြားသော ဝန်ကြီးများသည်လည်း အလားတူ လက်ဆောင်များကို ရရှိနေကြသည်သာ ဖြစ်သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် ဘီဘီတီစီသည် သစ်ကန်ထရိုက် စာချုပ်များစွာတို့တွင် အလွန် သင့်မြတ်လျော်ကန်သော အခွင့်အရေးများ ရရှိခဲ့သည်။

၁၈၅၅-ခုနှစ်တွင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီမှာ မစ္စတာ ဂိုးလ်ဒင်ဇ်ဗတ်က နင်းကြမ်း သစ်တောများတွင် နောက်ထပ် သစ်ထုတ်လုပ်နိုင်ရန်အတွက် မင်းတုန်းမင်းအား မြန်မာကျပ်ငွေ ၂၀၀,၀၀၀ ပေးဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၈၅၅-ခုနှစ် တစ်စိုက်ကမူ ဒေသတစ်ခုမှ သစ်တောများကို အကြီးအကျယ် ခုတ်လှဲခြင်းသည် မိုးခေါင်ရေရှားရပ်ဝန်းတစ်ခု၊ သို့မဟုတ် သဲကန္တာရတစ်ခုကို ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း မည်သူမျှ ကောင်းကောင်း သဘောမပေါက်ကြသေး။ သို့ရာတွင် ထိုစဉ်က မန္တလေးတွင် နေထိုင်သည့် ဗြိတိသျှလူမျိုးတစ်ဦး ဖြစ်သူ ခိုလ်ကြီး စထရိုဇာကမူ မန္တလေးတွင် ရေမှ အငွေပြန်နှုန်းကို သတိပြုမိနေသည်။ သူ့မှတ်တမ်းအရ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၁၀၀-လောက်ကစ၍ သစ်ပင်များ ပြုန်းတီးခဲ့သော မန္တလေးတစ်စိုက်တွင် ရေမှ အငွေပြန်နှုန်းသည် တစ်နေ့လျှင် လက်မဝက်ခန့် ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်နည်းပြောလျှင် ရေသည် အငွေ ပြစ်သွားကာ တစ်နေ့လျှင် လက်မဝက်ခန့် လျော့ဆင်းနေသည်။ ယခုတိုင် စိုစွတ်မိုးကောင်းနေသေးသော နင်းကြမ်း တစ်စိုက်တွင် သစ်တောများ လျင်မြန်စွာ ပြုန်းတီးနေသည်ကို ခိုလ်ကြီး စထရိုဇာက သတိပြုမိသည်။

မြန်မာပိုင်ဖြစ်သော တောင်ငူနယ်မှ ကျွန်းတောများကို ယခုနှုန်းထားအတိုင်း နောင်ခြောက်နှစ်ခန့် ဆက်လက်၍ လုပ်ကိုင်သွားပါက လုံးဝ တောပြုန်းသွားနိုင်ပါသည်။ ယခုအချိန်အခါ ထိုတောတစ်စိုက်မှ သစ်လုံးရေ ၄၁ သိန်းနှင့် ခြောက်သိန်းကြား ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါတွင်လည်း သစ်လုံးရေပေါင်း ၂၆,၀၀၀တို့ကို နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရန် ခုတ်လှဲပြီး ဖြစ်နေပါသည်။ သစ်တောများကို ထိန်းသိမ်းရေးစနစ် မရှိသည့်အတွက် မကြာမီတွင် ထိုသစ်တောများသည် ပြုန်းတီးသွားဖွယ်ရာသာ ရှိပါသည်ဟု စထရိုဇာက သူ၏ မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြသည်။

၁၈၈၀-ခုနှစ်တွင် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီသည် နင်းကြမ်းတောနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ သစ်ကွက်များ အားလုံးတို့တွင် မိမိတစ်ဆင့် အငှားချထားသော ကန်ထရိုက်များ အားလုံးကို ရုပ်သိမ်းပစ်လိုက်သည်။ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသည် ထိုသစ်တောများမှ သစ်ပင်များ ခုတ်လှဲရန်အတွက် မိမိစာချုပ်ဖြင့် ငှားရမ်းထားသော အမှုထမ်းများကိုသာ စရိတ်ထုတ်ပေး တော့သည်။ ၁၈၈၀-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်မူ မိမိ၏ ကန်ထရိုက်ဟောင်းများအား မိမိ၏ သစ်လုပ်ငန်း ပြိုင်ဘက်များအဖြစ် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီက သဘောထားလာခဲ့သည်။

၁၈၈၀-ခုနှစ်တွင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ ငွှာနုချုပ်မှ မစ္စတာ ဘရိုက်စ်နှင့် မစ္စတာ မက်စ်ဗဲတို့သည် မန္တလေးတွင် တစ်နှစ် လာရောက်နေထိုင်ပြီးနောက် ၁၈၈၀-ခုနှစ် အမျိုးအစားအလိုက် ပေးဆောင်ရမည့် အခွန်တော် ကန်ထရိုက်စာချုပ်တစ်ခုကို လက်မှတ်

ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ထိုကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို အပြင်းအထန် ပြိုင်ဆိုင်၊ အပြင်းအထန် ဈေးဆစ်ပြီးမှ သူတို့ ရခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကန်ထရိုက် စာချုပ်သစ်အရ ဘီဘီတီစီသည် ချင်းတွင်း၊ မူးမြစ်ဝှမ်းဒေသ၊ ယောနှင့် ငြောင်းရွှေ့ သစ်ကွက်များတွင် သစ်လုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ခွင့်များ ရရှိခဲ့သည်။ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ၏ တရားဝင် သမိုင်းဆရာ၏ အလိုအရ ဆိုလျှင် ထိုကန်ထရိုက်စာချုပ်အရ ဘီဘီတီစီသည် အထက်မြန်မာပြည် ကျွန်းသစ်လုပ်ကွက် များ၏ အလယ်ဗဟိုတွင် ခြေကုတ် ရရှိလာခဲ့ပြီး မြန်မာပြည်၏ အရေးကြီးသော ထွက်ကုန်များ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ထိန်းချုပ်နိုင်ပြီဟု ဆိုသည်။

၁၈၈၀-ခု အမျိုးအစားအလိုက် ပေးဆောင်ရမည့် အကောက်ခွန် ကန်ထရိုက် စာချုပ်အရ သစ်လုံးတစ်လုံးအတွက် ပေးရမည့် အခွန်ကို သစ်လုံးအမျိုးအစားအလိုက် ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ထိုအခွန်ငွေကို ဒေသဆိုင်ရာ မြန်မာတောခေါင်းများကို ပေးရမည်ဖြစ် သည်။ သစ်လုံးအရွယ်အမျိုးမျိုး၊ အမျိုးအစား အမျိုးမျိုးကို ပေးရမည့် အခွန်ငွေများကို အခွန်နှုန်း ဇယားထဲတွင် ပြသထားသည်။ သို့ရာတွင် လုံးပတ် ၄-ပေ ၆-လက်မ အောက်တွင်ရှိပြီး ၁၈-ပေထက်အောက် အလျားရှိသော ကျွန်းတုံးများကိုမူ အခွန်ဆောင်ရ မည့် စာရင်းတွင် မော်ပြမထား။ ထို့ကြောင့် ထိုသစ်လုံးများကိုမူ အခွန်ဆောင်ခြင်း မပြုဘဲ ထုတ်ယူခွင့်ပြုသည်။

လုံးပတ် လေးလက်မခွဲ၊ အရှည် ဆယ်ရှစ်ပေဆိုသော သစ်လုံးသည် နည်းသည် သစ်လုံး မဟုတ်ချေ။

ထိုသစ်လုံးကြီးများ အခွန်တော် စာရင်းဇယားတွင် မပါသည်မှာ မတော်တဆလော့ တမင်လော့ ဆိုသည်ကိုမူ မပြောနိုင်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီအတွက် လွန်စွာ အကျိုးအမြတ် ထွက်သည်ကား အမှန်ဖြစ်ပေသည်ဟု ဗြိတိသျှသမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။ မော်လမြိုင်နှင့် ရန်ကုန် ဆိပ်ကမ်းများသို့ ရောက်လာသမျှ ကျွန်းသစ်လုံးများမှာ အလျား ၁၈-ပေထက် လျော့နေကြသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်ရသည်မှာ တောထဲမှ သစ်များကို ထုတ်ယူရာတွင် ဆင်များ မဆွဲနိုင်သောကြောင့် သစ်လုံးများကို ခပ်တိုတို ဖြတ်ရခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။

ထိုကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို အခွင့်ကောင်းယူကာ ဘီဘီတီစီသည် လေးလက်မခွဲ လုံးပတ်အောက်ရှိသည့် ကျွန်းလုံးများကို ၁၈-ပေအောက် ဖြတ်ကာ သစ်တောအပြင်သို့ ထုတ်ယူခဲ့ဟန် ရှိသည်။ ဤနည်းအားဖြင့် အခွန် ရှောင်လိုသည်ဟု ယူဆရသည်။ ၁၈၁၂-ခုနှစ်တွင် အခြား သစ်ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်သော ဂိုလ်ဒင်ဗတ်၊ ဒါတ်ဝုဒ်နှင့် ဝေါကား ကုမ္ပဏီမှ ဗစ္စတာ ဝေါကားက မြန်မာအစိုးရအား ထိုအချက်ကို ထောက်ပြခဲ့ကာ မိမိတို့ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် ၁၈-ပေအောက်ရှိ ကျွန်းသစ်လုံးမှန်သမျှကို အခွန်ပေး၍ ဝယ်ယူလိုကြောင်းဖြင့် ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ ၁၈၈၃-ခုနှစ်တွင် အမျိုးအစားအလိုက် ပေးဆောင်ရသည့် အခွန်တော် ကန်ထရိုက်စာချုပ်အရ ထုတ်ယူခြင်း မပြုနိုင်သည့် ပေရှည် သစ်လုံးကြီးများ နင်းကြမ်းတောထဲတွင် အများအပြား ရှိနေကြောင်းဖြင့် ဝေါကားက ပြောခဲ့သည်။

ဤတွင် မေးခွန်းပေါ်လာသည်။ အဘယ်ကြောင့် ထုတ်ယူခြင်း မပြုသနည်း။ အဘယ်ကြောင့် ထိုသစ်လုံးများကို စုပုံထားသနည်း။

လုံးပတ် လေးပေခွဲ၊ ပေရှည် ဆယ့်ရှစ်ပေအောက်ရှိ တကယ် ပေတိုသစ်များနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် တားမြစ်ချက်မျှ မရှိခဲ့ချေ။ ဆယ့်ရှစ်ပေအောက်ရှိသည့် ပေတို သစ်များနှင့် ပတ်သက်၍လည်း မြန်မာတောခေါင်းတို့က ဘာတစ်ခုမျှ မပြောခဲ့ကြချေ။

သို့ရာတွင် ၁၈၈၁-၁၈၈၃ ခုနှစ်အတွင်း ဘီဘီတီစီက တင်ပို့ခဲ့သည့် လုံးပတ် ၁၄:ပေခွဲထက်ကျော်ပြီး ဆယ့်ရှစ်ပေအောက်ရောက်နေသည့် သစ်များမှာ တကယ်အမှန် ဖြစ်သော ပေတိုသစ်စ မဟုတ်။ အခွန်ရှောင်ရန်အတွက် တမင်တို့အောင် ဖြတ်ထားသော အယောင်ဆောင် ပေတိုသစ်များ ဖြစ်သည်။ မြန်မာ တောခေါင်းတို့သည် ထို 'ပေတိုသစ်' များကို ဖမ်းမိသွားကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြားသူတို့ ဖမ်းမမိလိုက်သည့် သစ်လုံးများသည် အများအပြား ရှိပေလိမ့်ဦးမည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာတောခေါင်းတို့က ဝေါ့ကား ကမ်းလှမ်းသည့် ပေတိုသစ်များ ရောင်းချရေး ကန်ထရိုက်ကို လက်ခံချင်ကြသည်။

ဤတွင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသည်လည်း ရှောင်လွှဲ၍မရတော့ဘဲ ၁၈၈၂-ခု၊ အောက်တိုဘာလမှစ၍ နောက်ထပ် ငါးနှစ်မျှ ပေတိုသစ်များကို အခွန်ဆောင်၍ ခုတ်လှဲရန် သဘောတူလိုက်ရသည်။ သို့ဖြင့် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသည် တစ်နှစ်လျှင် မြန်မာငွေ ကျပ်တစ်သိန်း နှစ်နှာသွားခဲ့ရသည်။ ပေတိုသစ်များ ခုတ်လှဲရေး ကန်ထရိုက် စာချုပ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဘီဘီတီစီက ထိုစာချုပ်သည် သစ်တောများ ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းကို ထိခိုက်စေသည်ဟု သဘောထားခဲ့သည်။ ယင်းကန်ထရိုက်စာချုပ်သည် သစ်တောထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပတ်သက်၍ လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည့်မှုများကို ဖောက်ဖျက် သည်ဟု ယူဆသည်။

ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီသည် ပေမမီသော သစ်လုံးများကို ခုတ်လှဲရန် မည်သည့် အခါကမျှ ဆန္ဒမရှိခဲ့ချေ။ မိမိတို့ ကုမ္ပဏီက လိုက်နာနေခဲ့သည့် သစ်တော ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကလည်း ထိုသို့ ပေမမီသော သစ်လုံးများကို ခုတ်လှဲခြင်း မပြုရန် တားမြစ်ထားခဲ့သည်။ ကုမ္ပဏီသည် အခြားသော ကုန်သည်များကြောင့်သာလျှင် ယခုကဲ့သို့ ပေတိုသစ်များကို ခုတ်လှဲသည့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို မရှောင်မလွှဲသာ ချုပ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသစ်ကုန်သည် ကုမ္ပဏီမှ ငှားရမ်းထားသော သစ်ကွက်များထဲမှ ပေမမီသော သစ်လုံးများစွာကို ခုတ်လှဲခွင့်ပြုရန် ငွေအမြောက်အမြား ပေးမည်ဟု ယခု အချိန်အထိ (၁၈၈၂-ခု၊ အောက်တိုဘာလထိ) မိမိပိုင် သစ်ကွက်ထဲမှ ပေတိုသစ်များကို ခုတ်လှဲရန် သဘောမတူခဲ့ချေဟု ကုမ္ပဏီ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဂြိုဟ်မွေသော ဘိဘိတိစီ
ဘုံဘောဘားမား ထရိတ်ဒင်း ကော်ပိုရေးရှင်း

၁၈၈၀-ခုနှစ်တွင် ဘိဘိတိစီ ကုမ္ပဏီမှာ မစ္စတာဖရိုက်စ်နှင့် မစ္စတာ မက်ဆွဲတို့သည်
မူလေးတွင် တစ်နှစ်ခန့် နေထိုင်ကြပြီးနောက်၊ ၁၈၈၀-ခုနှစ် ပြောင်းလဲနိုင်သော
ကောက်ခွန်နှုန်း ကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ထိုစာချုပ်ကို
နှိုင်းနှစ်ဖက် အပြန်အလှန် ဈေးဆစ်ပြီး အခြားသူများနှင့် အပြိုင်အဆိုင်လှ၍ ရရှိလာခဲ့ခြင်း
ဖြစ်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ထိုစာချုပ်အရ ဘိဘိတိစီကုမ္ပဏီသည် ချင်းတွင်း၊ မူး၊
ယောနှင့် ပြောင်းရှူး သစ်တောကြီးပိုင်းများတွင် သစ်ခုတ်လှဲခွင့် ရလိုက်သည်။ ထို
စာချုပ်ကြောင့် ဘိဘိတိစီ ကုမ္ပဏီသည် အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ကျွန်းသစ်ကွက်အများစုကို
ဆုပ်စီးမိသွားပြီး၊ မြန်မာပြည်မှ ကျွန်းသစ်တင်ပို့ရေးလုပ်ငန်းတွင် အဓိက တင်ပို့သူ
ဖြစ်လာခဲ့သည်ဟု ကုမ္ပဏီ၏ တရားဝင် သမိုင်းဆရာက ဖော်ပြသည်။

၁၈၈၀-ခု ပြောင်းလဲနိုင်သော အကောက်ခွန်နှုန်း ကန်ထရိုက်စာချုပ်အရ
ခင်လုံးများအတွက် အကောက်ခွန်ကို တစ်လုံးချင်းအလိုက် သက်ဆိုင်ရာဒေသရှိ
ကောခေါင်းများသို့ ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ အခွန်ကောက်ခံမှု ဇယားအရ သစ်လုံးအရွယ်
၁၀-မျိုး၊ သစ်အစားအတွက် အခွန်ငွေများကို ပေးဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင်
ဇယားထဲ၌ လုံးပတ် ၄-ပေ ၆-လက်မနှင့် အထက်တွင်ရှိပြီး အရှည် ၁၈-ပေ
ထက်ရှိ သစ်လုံးများကို အခွန်ကောက်ခံရန် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိချေ။

ထိုအချက်သည် တမင် ချန်ရစ်ထားခဲ့သော လုပ်ရပ်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။
အောက်ဖော်ပြပါ ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့အစည်းသည် ဖြစ်နိုင်သည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ထိုအချက်ကြောင့်
ဘိဘိတိစီတွင် အများကြီး အကျိုးရှိသွားခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် အလွန်ကြီး၍ အဖိုးတန်သော
ကျွန်းသစ်တုံးကြီးများသည် ၁၈-ပေထက် လျော့သော မြတ်စများအနေဖြင့် မော်လမြိုင်နှင့်
မော်ကွန်းသို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ အချို့ ကျွန်းသစ်တုံးကြီးများမှာ လုံးပတ်အလွန်ကြီးသဖြင့်
မြတ်စတုံးတို့များအဖြစ် ဖြတ်၍ပို့မှသာ တောထဲမှ ထုတ်၍ရသောကြောင့်လည်း ဖြစ်သည်။

ဤတွင် ဖြစ်နိုင်ချက် တစ်ရပ်ရှိသည်။ ယင်းမှာ ဘိဘိတိစီကုမ္ပဏီသည်
ဇူလိုင် ၄-ပေခွဲနှင့် အထက်အရှည် ၁၈-ပေနှင့်အထက် ကျွန်းတုံးများကို အခွန်ရှောင်ရန်

အတွက် ၁၀-ပေအောက် ဖြတ်စတုံးများအဖြစ် တမင်ဖြတ်ယူလာခဲ့ခြင်းလည်း ပြစ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ ပြစ်နိုင်ကြောင်းကို ဘီဘီတီစီနှင့် ပြိုင်ဘက်ကုမ္ပဏီဖြစ်သော ရိုးလ်ဒင်းဗတ်ဒါးဂျာနယ် ဝေါကား ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ် မစ္စတာ ဝေါကားက မန္တလေးအစိုးရသို့ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ နင်းကြမ်း သစ်တောထဲတွင် အလားတူ ပေရှည် ကျွန်းသစ်များ အများအပြား ရှိနေသည်ဟု ဝေါကားက မန္တလေးအစိုးရထံ သတင်းပို့ကြောင်းဖြင့်လည်း ၁၉၈၀-ခုတွင် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေနိုက ဆိုင်ရာသို့ အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ ပြောင်းလဲနိုင်သော အခွန်တော်နှုန်း ကန်ထရိုက်စာချုပ်အရ ထုတ်၍မရသဖြင့် စုပုံထားသော သစ်လုံးများ နင်းကြမ်းတောထဲတွင် များစွာ ကျန်ရှိနေသည်ဟု ဝေါကားက မန္တလေးသို့ သတင်းပို့ကြောင်းကိုလည်း ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေနိုက ကုမ္ပဏီ ရုံးချုပ်သို့ သတင်းပို့ခဲ့သည်။

စာချုပ်အရဆိုလျှင် လုံးပတ် ၄-ပေခွဲအောက်နှင့် အလျား ၁၈-ပေအောက် သစ်လုံးများကို အတားအဆီးမရှိ ထုတ်ယူပိုင်ခွင့် ရှိနေသည်။ မြန်မာတောခေါင်းတို့ကလည်း ထိုမျှလောက် အသေးအဖွဲ့ ကိစ္စကလေးကို ရေးကြီးခွင့်ကျယ်လုပ်၍ စဉ်းစားခြင်း မပြုကြ။ ၁၈၈၂-ခုနှစ်တွင် ဘီဘီတီစီက ဖျော့ချနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့သည့် သစ်များမှာ အခွန်အခွန်ဆောင်ရန် ၁၈-ပေအောက် ဖြတ်ထားသည့် ၄-ပေခွဲ လုံးပတ်ရှိ ကျွန်းသစ်တုံးများ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ မြန်မာအစိုးရဆိုင်ရာတို့သည် ထိုသစ်တုံးများစွာကို ဖမ်းမိသွားသော်လည်း ရှိသည်။ ထုတ်ယူခြင်း မပြုရသေးသော သစ်ဖြတ်စများစွာ ကျန်ရှိလိမ့်ဦးမည်ဟုလည်း သူတို့ ယူဆကြဟန် တူသည်။ ထို့ကြောင့်သာလျှင် မြန်မာတို့သည် ဘီဘီတီစီ၏ ပြိုင်ဘက်ကုမ္ပဏီဖြစ်သော ဝေါကား၏ သစ်တိုသစ်စများ ဝယ်ခွင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်စိတ်ဝင်စားနေကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာ ချားလ်ကီတန်က ရေးခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် ဘီဘီတီစီ၏ ကုမ္ပဏီကလည်း ၁၈၈၂-ခုနှစ်မှ သစ်တိုသစ်စများ ထုတ်ယူခွင့် ကန်ထရိုက်ကို ငါးနှစ်ခန့် ချုပ်ဆိုချင်သည်။ ထိုချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့လျှင် ဘီဘီတီစီသည် တစ်နှစ်လျှင် ငွေတစ်သိန်းလောက်မျှသာ ကုန်ကျနိုင် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဘီဘီတီစီ၏ သစ်တိုသစ်စများ ထုတ်ယူရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ဘီဘီတီစီ၏ တရားဝင် သဘောထားမှာ ထိုသို့ သစ်တိုသစ်စများကို ထုတ်ယူခြင်းသည် သစ်တော ထိန်းသိမ်းရေးကို ထိခိုက်စေသည်ဟု ယူဆသည်။

ဘီဘီတီစီသည် အလုံးအရပ်မမီသော သစ်ပင်များကို ခုတ်လှဲရန် မည်သည့်အမျိုးကမျှ ဆန္ဒ မရှိခဲ့ချေ။ ယင်းသို့သော သစ်များကို ခုတ်လှဲခြင်း မပြုရန်လည်း ကုမ္ပဏီ သစ်တောဆိုင်ရာ ဥပဒေများက တားမြစ်ထားပေသည်။ ဘုံဘောဘားမား ကော်ပိုရေးရှင်း (ဘီဘီတီစီ)က သစ်တိုသစ်စများကို ခုတ်လှဲရန် ကန်ထရိုက်စာချုပ် ချုပ်ဆိုခြင်း အခြားကြောင့် မဟုတ်။ ကော်ပိုရေးရှင်းပိုင် ငှားရမ်းထားသည့် သစ်တောများထဲတွင် အလုံးအထည် မမီသည့် သစ်များကို အခြားသော သစ်ကုမ္ပဏီတစ်ခုက ငွေကြေးအမြောက်အမြားပေး၍ ခုတ်လှဲခွင့် တောင်းသဖြင့် မိမိအလိုနှင့် ဆန့်ကျင်ပြီး သစ်တိုသစ်စများ

ခုတ်လှဲရန်စာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ယနေ့အချိန်အထိ (၁၈၈၂-ခု အောက်တိုဘာလ) ကော်ပိုရေးရှင်းသည် မိမိငှားရမ်းထားသည့် နယ်မြေထဲမှ သစ်တိုသစ်စ များကို ထုတ်ယူရန် သဘောတူခြင်း မရှိခဲ့ချေဟု ဘုံဘေးဘားမား သစ်လုပ်ငန်း ကော်ပိုရေးရှင်း၏ အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထို့ကြောင့် ၁၈၈၂-ခုနှစ်က နှင်းကြမ်းတောထဲတွင် ရှိနေပြီး ဘီဘီတီစီ ထုတ်ယူခွင့်မရခဲ့သော သစ်လုံးများမှာ သစ်တိုသစ်စ အစစ်အမှန်များ မဟုတ်ဘဲ ပေညှင်သစ်များကို ဖြတ်ထားသော ပေတိုသစ်များ ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် ဘီဘီတီစီနှင့်အပြိုင် ကျွန်းသစ်များကို ထုတ်လုပ်နေသော မစ္စတာ ဝေါ့ကားကလည်း ထိုသစ်များကို ထုတ်ယူရန် ကြိုးပမ်းနေသည့်အတွက် ဘီဘီတီစီကလည်း ပေတိုသစ်များ ထုတ်ယူရေး ကန်ထရိုက်ကို မလွဲမရှောင်သာ ချုပ်ဆိုလာခဲ့ရဟန် တူသည်ဟု သမိုင်းဆရာ ကီတန်က ဆက်လက် ရေးခဲ့သည်။

ပေတိုသစ်များ ထုတ်လုပ်ရေး ကန်ထရိုက်စာချုပ်ကြောင့် ဘီဘီတီစီရရှိသည့် အကျိုးကျေးဇူးမှာ ၁၈၈၀-ခု ပြောင်းလဲနိုင်သော အခွန်ကောက်ခံရေးစာချုပ်အရ ထုတ်ယူနိုင်ခြင်းမရှိသော နှင်းကြမ်းသစ်တောထဲမှ လှဲပြီးသားသစ်များအားလုံးကို ထုတ်ယူခွင့် ရရှိလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လုံးပတ် ၄-ပေခွဲ၊ အရှည် ၁၈-ပေအောက်ရှိ သစ်များအားလုံးကို လည်း ထုတ်ယူပိုင်ခွင့် ရသွားခဲ့သည်။

ထိုအချိန်က ထုတ်ဝေသည့် အင်ဒီယန်းဟောရက်စတာ စာစောင် ဆောင်းပါး တစ်ပုဒ်တွင် ဖော်ပြထားရာ၌ ပေတိုသစ်များ ထုတ်ယူရေးစာချုပ်သည် လုံးပတ် ၄-ပေခွဲ၊ အရှည် ၁၈-ပေအောက်ရှိသည့် သစ်များကို ထုတ်ယူခွင့် ပေးထားသည့် စာချုပ် ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဘီဘီတီစီအနေဖြင့် ပေတိုသစ်များကို ထုတ်ယူခဲ့လျှင် ဘာမျှ ပြဿနာမရှိနိုင်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ဖြစ်နိုင်သည်မှာ အချို့သစ်လုံးများမှာ ရှည်လျားသဖြင့် ဆင်များဖြင့် ချောင်းထဲသို့ ဆွဲချရန်အတွက် သစ်လုံးများကို ဖြတ်ရကြောင်း၊ ထိုအခါတွင် သတ်မှတ်ထားသည့် အရွယ်ထက် လက်မအနည်းငယ် လျော့၍ ဖြတ်လိုက်လျှင် ပေတိုသစ်များ ဖြစ်သွားတော့ကြောင်း၊ ဘီဘီတီစီသည် ထိုအတိုင်းလုပ်မည်ဆိုက လုပ်နိုင်ကြောင်း၊ ၁၈-ပေအောက် အနည်းငယ် လျော့ဖြတ်လိုက်သည်နှင့် ထိုသစ်လုံးသည် ပေတိုသစ် ကန်ထရိုက်စာချုပ်ထဲတွင် အကျုံးဝင်သည့် သစ်တိုသစ် ဖြစ်သွားနိုင်ကြောင်း၊ ဤသို့ဖြင့် အကောက်ခွန် လွတ်နိုင်ကြောင်းဖြင့် ရေးသားခဲ့သည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ၊ ဘီဘီတီစီသည် ၁၈၈၀-ခုနှစ် ပြောင်းလဲနိုင်သော အခွန်ကောက် ခံရေး စာချုပ်အရလည်းကောင်း၊ ၁၈၈၂-ခုနှစ် ပေတိုသစ်များ ထုတ်ယူခွင့် ကန်ထရိုက် စာချုပ်အရလည်းကောင်း အကျိုးအမြတ် များစွာ ရရှိသွားခဲ့သည်။

ထိုအချက်တို့ကြောင့် မန္တလေးအစိုးရက စကားပြောလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ပြဿနာတစ်ရပ် ပေါ်လာသည်။ အိန္ဒိယပြည် သစ်တောဌာန အကြီးအကဲဖြစ်သူ ဘားနဒ်ရစ်ဗင်းဆရော့က အကယ်၍ ဘီဘီတီစီသည် နှင်းကြမ်းသစ်တောမှ သစ်လုံးများကို ခိုးထုတ်ခဲ့သည်ဆိုလျှင်၊

သို့မဟုတ် ဒေသဆိုင်ရာ (နင်းကြမ်း)တောခေါင်းတို့၏ ပူးပေါင်းကြစဉ်မှမရှိဘဲ မဖြစ်နိုင်ဟု ရေးသည်။ ဘီဘီတီစီသည် သစ်လုံးများအတွက် အခွန်မပေးသည်မှာ ကြာလေပြီ။ ထိုယူဆချက်ကို အခြေခံကာ မန္တလေးရှိ တရားရုံးက ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ဘီဘီတီစီနှင့် တောခေါင်းများကိုပါ အပြစ်ရှိသည်ဟု ၁၈၈၂-ခု ဧပြီလထဲက ဆုံးဖြတ်ချက် ချခဲ့ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။

ထိုအတောအတွင်းတွင် နင်းကြမ်းသစ်ကွက်ထဲရှိ အရွယ်အမျိုး အစားစားရှိသော သစ်လုံးမှန်သမျှကို ထုတ်ယူခွင့်ပေးသည့် ဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေ ကန်ထရိုက်စာချုပ်သစ် တစ်ခုကို ချုပ်ဆိုခဲ့ကြပြန်သည်။ ထိုစာချုပ်သစ်အရ ဘီဘီတီစီသည် နင်းကြမ်းသစ်ကွက်တွင် ရှိသည့် သစ်များကို အတိုအရှည်မရွေး အခွန်မပေးဘဲ ထုတ်ယူနိုင်သည်။ သစ်လုံးပေါ်တွင် အခွန်မပေးရသော်လည်း ထိုသစ်များ ထုတ်ယူရေးအတွက် မန္တလေး ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ထံတွင် ဝိုင်းကြီးချုပ်ဖြင့် ငွေချေရမည်။ ၁၈၈၄-ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် ပေးချေသည့် ငွေလုံးငွေရင်းမှာ ၅၂၈,၀၀၀ ကျပ်ဖြစ်ပြီး ၁၈၈၇-ခုနှစ်လောက်တွင် ၇၇၂,၀၀၀ အထိ တိုးမြှင့်ပေးဆောင်ရန် လျာထားချက် ရှိသည်။

ပထမ ဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစာချုပ်သည် ၁၈၈၄-ခု အောက်တိုဘာလ ၁၉-ရက်နေ့တွင် အတည်ပြုရန် ဖြစ်သည်။ ထိုစာချုပ်သည် ၁၈၈၀-ခုနှစ် ပြောင်းလဲနိုင်သော အခွန်တော်ကောက်ခံရေး စာချုပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ၁၈၈၂-ခုနှစ် ပေတိုသစ်များ ထုတ်ယူခွင့် စာချုပ်ကိုသော်လည်းကောင်း ကျော်လွန်သွားသည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၉-ရက်တွင် စတင် အကောင်အထည်ဖော်သည့် ဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစာချုပ် စတင် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း မပြုမီ ၁၈၈၄-ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလထဲတွင် မူလဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစာချုပ်ကို ပြင်ဆင်သည့် စာချုပ်တစ်ခုကို ထပ်မံ ချုပ်ဆိုခဲ့ပေးသည်။

မူလဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစာချုပ်တွင်ပါသည့် အရေးကြီးသော အချက်များမှာ အောက်ပါတို့ဖြစ်သည်။

- (၁) နင်းကြမ်းသစ်တောကို ၁၈၉၁-ခုနှစ်အထိ ငှားရမ်းမည်။ ငှားရမ်းခမှာ တစ်နှစ်လျှင် ၄၅၀,၀၀၀ (၂၉,၉၉၀ စတာလင်ပေါင်) ဖြစ်သည်။
- (၂) ချင်းတွင်းသစ်တောများကို ၁၈၉၁-ခုနှစ်အထိ ငှားရမ်းမည်။ ၁၈၈၇-ခုနှစ် အထိ သစ်လုံးများအပေါ်တွင် တစ်လုံးချင်း အခွန်ဆောင်ရမည်။ ထို့နောက် နှစ်မှစ၍ ၁၈၉၁-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ငှားရမ်းခ ၁၅၀,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။
- (၃) ယောနယ် သစ်တောများကို ၁၈၉၁-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၃၂,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။
- (၄) တောင်တွင်းကြီးနယ် သစ်တောများကို ၁၈၉၀-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၂၄,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။
- (၅) ပြောင်းရှူးသစ်တောများကို ၁၈၈၇-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၁၀,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။
- (၆) မလွန်နယ် သစ်တောများကို ၁၈၉၀-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ

၁၀,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။

သို့ဖြင့် ၁၈၈၇-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် ဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစနစ်ဖြင့် ရမည့် ငှားရမ်းခငွေ စုစုပေါင်းသည် ကျပ်ငွေ ၇၂၂,၀၀၀ ဖြစ်ပြီး (၅၁၀၀ စတာလင်ပေါင်) ထိုစာချုပ် ချုပ်ဆိုပြီးနောက် ၁၈၉၄-ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလထဲတွင် ဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစာချုပ် အသစ်တစ်ခုကို ထပ်မံချုပ်ဆိုကာ ယင်းသစ်တောများထဲမှ သစ်တောတစ်တောကို ၁၉၀၃-ခုနှစ်အထိ လုပ်ကိုင်ခွင့်ပေးရန် သဘောတူကြသည်။ စာချုပ်အသစ်တွင်ပါသည့် အချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

(၁) နင်းကြမ်းသစ်တောကို ၁၈၉၁-ခုမှ ၁၈၉၅-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၅၆၀,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။

(၂) ချင်းတွင်းနယ် သစ်တောများကို ၁၈၉၁-၁၈၉၉-အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၂၅၀,၀၀၀ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။

(၃) ယောနယ်သစ်တောများကို ၁၈၉၁-၁၈၉၉-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၃၂၀,၀၀၀ ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။

(၄) တောင်တွင်းကြီးနယ် သစ်တောများကို ၁၈၈၅-ခုမှ ၁၈၉၈ခုနှစ်အထိ ကျပ်ငွေ ၂၅,၀၀၀ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။

(၅) ပြောင်ရွှးနယ် သစ်တောများကို ၁၈၈၇-ခုနှစ်မှ ၁၉၀၃-ခုနှစ်အထိ တစ်နှစ်လျှင် ကျပ်ငွေ ၂၀,၀၀၀ဖြင့် ငှားရမ်းမည်။

ထိုစာချုပ်အရ မြန်မာအစိုးရသည် နှစ်စဉ် ငှားရမ်းခငွေအဖြစ် တစ်နှစ်လျှင် စုစုပေါင်း ကျပ်ငွေ ၇၇၈,၀၀၀ကို ၁၈၉၅-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအထိ ရရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

သို့ဖြင့် မန္တလေးအစိုးရသည် ၁၈၈၄-ခု၊ ဇန်နဝါရီလမှ ၁၈၉၅-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ လအထိ ငှားရမ်းခငွေ ၇-သိန်း ရနေမည်။ ၁၈၉၅-ခုနှစ်မှ ၁၈၉၉-ခုနှစ်အထိ နှစ်စဉ် ငှားရမ်းခငွေ သုံးသိန်းကျော် ရနေမည်။ ၁၈၉၉-ခုမှ ၁၉၀၃-ခုနှစ်အထိ နှစ်စဉ် ငှားရမ်းခငွေ ကျပ် ၂၀,၀၀၀ကျော် ရရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

ထိုဝင်ငွေများသည် မန္တလေးအစိုးရအတွက် သေချာပေါက်ရသော ဝင်ငွေများ ဖြစ်သည့်အတွက် အကျိုးမရှိဘူးလောဟု မေးလျှင် အကျိုးရှိသည်ဟု ဖြေရမည်သာ ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးထက် ပို၍ အကျိုးရှိလှမှာ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ ဖြစ်လေသည်။

ဝိုင်းကြီးချုပ် ငွေချေစာချုပ်ကို ၁၈၈၃-ခု၊ ဧပြီလတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယ စာချုပ်ကို ၁၈၈၄-ခု၊ ဇန်နဝါရီလထဲတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ထိုစာချုပ်များ လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည့်နောက်၌ နင်းကြမ်းသစ်တောမှ ထုတ်လုပ်သည့် သစ်လုံးရေသည် ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၃၃,၀၀၀ ရရှိခဲ့ရာမှ ၁၈၈၄-ခုနှစ်တွင် သစ်လုံးရေ ၄၄,၀၀၀၊ ၁၈၈၅-ခုနှစ်တွင် သစ်လုံးရေ ၆၁,၀၀၀ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

နင်းကြမ်းသစ်တောထွက် သစ်လုံးများအတွက် နှစ်စဉ် ချေးသည့်ငွေမှာ ကျပ်ငွေ ၄၅၀,၀၀၀ ဖြစ်သည်။ ထိုငွေသည် ၁၈၈၄-ခု မတိုင်မီက နင်းကြမ်းသစ်တောမှ

ထုတ်လုပ်သည့် သစ်လုံးရေ ၃၃,၀၀၀အတွက် ဈေးကောင်းရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၈၄-ခုနှစ် နောက်ပိုင်း နင်းကြမ်းသစ်တောမှ သစ်လုံးရေ ၄၄,၀၀၀ ထုတ်လုပ်လာသည့်အခါတွင်ကား ထိုငွေသည် နည်းလွန်းနေသည်။ တွက်ကြည့်လျှင် သစ်လုံးတစ်လုံးကိုမှ ကျပ်ငွေ ၁၀:၅ လောက်သာ ကျတော့သည်။ ၁၈၈၅-ခုနှစ်တွင်မူ သစ်လုံးရေ ၆၁,၀၀၀ အဆတိုး၍ ထုတ်လာခဲ့ရာ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် သစ်လုံးတစ်လုံးကို ကျပ်ငွေ ၇:၆၃သာ ကျတော့သည်။

၁၈၈၆-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင်ဆိုလျှင် ဘီဘီတီစီသည် နင်းကြမ်းသစ်တောမှ တစ်နှစ်လျှင် သစ်လုံးရေ ၁၂၀,၀၀၀ မှအထက် ထုတ်လုပ်လာတော့မည်ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၀-ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုသည့် စာချုပ်အရ သစ်လုံးတစ်လုံး၏ တန်ဖိုးသည် ၁၀:၅၀ကျပ် ရှိမှန်ဟုဆိုရာ ထိုမျှသော သစ်များကို ထုတ်လုပ်လာခဲ့လျှင် သစ်ဖိုးငွေသည် တစ်နှစ်လျှင် ၁,၂၆၀,၀၀၀ (၁၂-သန်းကျော်) ဖြစ်နေတော့မည်။ သို့ရာတွင် စက်သည်မှာ မန္တလေးအစိုးရ သည် ပိုင်းကြီးချုပ်ငွေ ကန်ထရိုက်စာချုပ်ကို ၁၈၉၆-ခုနှစ်အထိ ကျင့်သုံးရန် လက်ခံပြီး ဖြစ်သဖြင့် ဘီဘီတီစီက သစ်မည်မျှ ခုတ်ခုတ် လေးသိန်းခွဲဖြင့် ကျေနပ်ရတော့မလို့ ဖြစ်နေသည်။

ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီက ငှားရမ်းထားသော အခြားသော သစ်ကွက်များတွင်လည်း သစ်ထုတ်လုပ်မှုသည် ကြောက်စရာကောင်းလောက်အောင် ခုန်တက်လာခဲ့သည်။ ထို သစ်ကွက်များမှ သစ်လုံးထုတ်လုပ်မှုသည် နင်းကြမ်းသစ်တောမှ ထုတ်လုပ်မှုလောက် မများသည့်တိုင် သူတို့သည်လည်း သူတို့အတိုင်းအတာနှင့် အညီ များနေသည်။ အိန္ဒိယ သစ်တောအရာရှိချုပ် ရစ်ဗင်းထရောအား ပြောပြသည့် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ အရာရှိတစ်ဦး၏ စကားအရ သူတို့ကုမ္ပဏီက အထက်မြန်မာပြည်တွင် သင်းသတ်ပြီးသော ကွန်းပင်ပေါင်းမှာ ၁၈၈၆-ခုနှစ်တွင် ၆၁:သိန်း ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုသစ်များကို နောက် ၂-နှစ် ၃-နှစ် ရေမျှောရန် ခြောက်သွေ့သည့် အချိန်လောက်တွင် မျှောမည်ဟု သိရသည်။ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် သစ်လုံးများ၏ တန်ဖိုးမှာ ၁၅၀,၀၀၀ ခန့်ရှိမည်ဟု ရစ်ဗင်းထရောက ခန့်မှန်းသည်။

၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ်အတွင်းက အထက်မြန်မာပြည် မိုးခေါင်ရေရှားရပ်ဝန်းတွင် အကြီးအကျယ် မိုးခေါင်ခဲ့ရာ ယင်းမှာ ၁၈၆၂-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ ကျွန်းတောများ၊ ရှားတောများနှင့် အခြားသော သစ်တောများကို ခုတ်လှဲခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

သစ်တောများကို ယင်းသို့ ခုတ်လှဲခြင်းမှာလည်း မန္တလေးတောင်ဘက်ရှိ နယ်များတွင် ကုန်သွယ်မှု ကျဆင်းလာခြင်းနှင့် အခွန်တော်ငွေများ လျော့နည်းလာခြင်းတို့ ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာများက ဆိုကြသည်။

ယသစ်၊ ပေတိုနှင့် ဘီဘီတီစီ

မြန်မာဝန်ကြီး များစွာတို့သည် မိမိတို့၏ ကျွန်းသစ်များကို ဈေးပေါပေါဖြင့် ရောင်းချ လိုက်ရသည့်အတွက် များစွာ နောင်တရနေကြသည်။ မရောင်း၍လည်းမဖြစ်။ ထိုအချိန် မန္တလေးအစိုးရ ငွေတိုက်တွင် ငွေများများစားစား မရှိတော့။ ကောက်ခံရရှိသည့် အခွန် တော်ငွေကလည်း နည်းလွန်းနေသည်။ ၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ်များ မတိုင်မီက ကျွန်းသစ်များ ခုတ်လှဲခွင့် လိုင်စင်ရမှ ငွေအပါအဝင် စုစုပေါင်းရရှိသည့် အခွန်တော်ငွေမှာ ကျပ်သိန်းပေါင်း ၁၀၀-၁၀၃ အတွင်းတွင် ရှိသည်။ ၁၈၈၅-ခုနှစ်တွင်မူ အခွန်ငွေ စုစုပေါင်းသည် ၈၅- သိန်းအထိ ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

မန္တလေးအစိုးရသည် ငွေရေးကြေးရေးအရ ရွတ်ခြံကျဘဝသို့ ရောက်နေလေပြီ။ သို့ရာတွင် ထိုအချိန်က ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပြည်သူ့ထံမှ ဈေးယူငွေမှာ အနည်းဆုံးဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းနှင့် စုပုရားလတ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ကြွေးမြီများ အပါအဝင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံက ပေးရန်ရှိသည့် ကြွေးငွေ စုစုပေါင်းမှာ ကျပ်ငွေ ၁၅-သိန်းသာ ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မန္တလေးအစိုးရသည် ခိုင်မာတောင့်တင်းသည်မှာ ထင်ရှားသည်။ နောင်နှစ်များတွင် မိုးခေါင်ရေရှား ရပ်ဝန်းတွင် ခါတိုင်းလို မိုးအကြီးအကျယ် ခေါင်ခြင်း မရှိတော့ဘဲ ပုံမှန်မိုးပြန်ရွာလာခဲ့လျှင် အခြေအနေသည် ကောင်းမွန်သွားမည်၊ ပြဿနာ များ ပြေလည်သွားမည်ဟု ဝန်ကြီးများက ယူဆနေကြသည်။

သို့ရာတွင် ထိုအခြေအနေသို့ မရောက်မီတွင်မူ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ကျပ်ငွေ သိန်း ၂၀-နှင့် ၂၅-သိန်းလောက်တော့ ရှာဖွေ လိုနေသေးသည်။

ပေါက်မြိုင် အတွင်းဝန်မှာ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး ဖြစ်သည်။ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် အခြားသော ဝန်ကြီးများက ဘီဘီတီစီအား ငှားရမ်းခများကို မြှင့်တင်ချင်သည်။ သို့ မဟုတ်လျှင်လည်း ထို့ထက် ငွေပိုပေးသူ အခြားတစ်ဦးအား သစ်တောလိုင်စင်များ ချထားချင်သည်။ ဘီဘီတီစီကို သစ်တောများ ငှားရမ်းခဲ့စဉ်က ဝန်ကြီးများ အားလုံး အတည်ပြုပြီး ငှားရမ်းခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ငှားရမ်းခဲ့သည့်အတွက် ဘီဘီတီစီ

ကုမ္ပဏီကလည်း သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများအား ထိုက်သင့်သည့် တံခိုးလက်ဆောင်များ ပေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် တိုင်တားမင်းကြီးသည် ထိုကန်ထရိုက် စာချုပ်များအတွက် ကင်းခံ မင်းကြီးခေါင်းကို ပုံချလိုသည်။ သစ်တောငှားခများကို ဘီဘီတီစီမှ ထပ်မံ မြှင့်တင်လျှင် သို့မဟုတ် ဘီဘီတီစီကို ရုပ်သိမ်းပြီး အခြားကုမ္ပဏီများသို့ အငှားချလျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ကန်ကွက်မည်ကို တိုင်တားမင်းကြီး သိပြီးဖြစ်သည်။

ဘီဘီတီစီကို နောက်ထပ် ဒဏ်ငွေရိုက်လျှင် ပြန်မာအစိုးရနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရ ဆက်ဆံရေးတွင် အန္တရာယ် ထိခိုက်လာမည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး တွက်ပြီးသားဖြစ်သည်။ တိုင်တားမင်းကြီးသည် ထိုပြဿနာကို တင်လာလျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကာကွယ် ခုခံမည်ဆိုလျှင်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကုလားကုမ္ပဏီတစ်ခုကို ကာကွယ်ပေးနေသည့် အဖြစ်သို့ ရောက်မည်။ သို့ဆိုလျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဩဇာကျမည်။ နာမည်ပျက်မည်။ တိုင်တားမင်းကြီး တွက်ဆဟန် တူသည်ဟု သမိုင်းဆရာများက ရေးခဲ့ကြသည်။ ဖြစ်နိုင်လျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီး ဩဇာကျရုံမျှသာမဟုတ်ဘဲ အရာကျသည်အထိ တိုင်တားမင်းကြီး ကြံရွယ်သည်ဟု ယင်းတို့က ယူဆကြသည်။

အကယ်၍ ကင်းဝန်မင်းကြီး မရှိတော့လျှင် ဘီဘီတီစီ ကန်ထရိုက်ကို ပယ်ဖျက်၍ ထိုနောက် ကုမ္ပဏီတစ်ခုကို အငှားချထားရန် ကိစ္စတို့တွင် မိမိတို့အစုကို ဆန့်ကျင်မည်။ မရှိတော့ဟု တိုင်တားမင်းကြီး တွက်ပုံရသည်။ ထိုသို့ လုပ်နိုင်လျှင် အရေးကြီးသည့် သစ်ကွက်အားလုံးသည် မိမိတို့လက်ထဲတွင် ရှိနေမည်ဟုလည်း တိုင်တားမင်းကြီး တွက်ဟန်တူသည်။ သို့ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ နိုင်ငံရေးဩဇာ လည်း ချပြီးသားဖြစ်အောင်၊ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် ငွေရေးကြေးရေးအရလည်း မိမိတို့အစုက အခွင့်သာအောင်လုပ်ရန် ရည်ရွယ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။

၁၈၈၅-ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင် ဘီဘီတီစီမှ မန္တလေး ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သူ အန်ဒရော်နှင့် မင်းကြီးသုံးဦးဖြစ်သော ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် တောင်ငူ မင်းကြီးတို့ တွေ့ဆုံ စည်းဝေးခဲ့ကြသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးက မိမိတို့အစိုးရအနေဖြင့် ကျပ်ငွေ ၂၂-သိန်းလိုကြောင်း ပြောင်ပြောင်တင်းတင်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းပင် ပြောဆိုခဲ့သည်။ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီအနေဖြင့် ထိုငွေကို ပေးစေလိုကြောင်း၊ ထိုငွေကို မပေးနိုင်ခဲ့လျှင် ကျွန်းသစ်ကွက်များကို ဘီဘီတီစီသို့ ငှားတော့မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းထိ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

အန်ဒရော်က ဘီဘီတီစီသည် ၁၈၈၄-ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၁၀-ရက်နေ့တွင် အစပြုသော ကန်ထရိုက်စာချုပ်အရ ငွေလုံးငွေရင်း ကျပ်ငွေ ဆယ်သိန်းကို ပြန်မာအစိုးရ ကြိုဘင်ငွေအဖြစ် တင်သွင်းပေးပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် နောက်ထပ် မပေးနိုင်တော့ ကြောင်းဖြင့် ငြင်းဆိုသည်။

သို့ရာတွင် ၁၈၈၅-ခု၊ မတ်လ ၂၄-ရက်နေ့တွင်မူ အန်ဒရော်က ချေးငွေဟုဆိုကာ မန္တလေးအစိုးရသို့ ကျပ်ငွေ ၂၆၈,၁၄၃ ကျပ်ကို တင်သွင်းသည်။ ယင်းတို့အနက်

ယနေ့မန္တလေးစာအုပ်တိုက်

ကျပ်ငွေ ၇၃၈၈၁-ကို ပြည်ပြန်စရိတ်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန် ဥရောပတိုက်တွင် ရောက်
မေ့သည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ဘီဘီတီစီက တိုက်ရိုက်ထုတ်ပေးသည်။ ဘီဘီတီစီက
ဇ်ချေးငွေဖြင့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် မြန်မာ-ပြင်သစ် ဆက်ဆံရေးကို
ထုတ်ဖော်ကာ၊ ဘီဘီတီစီကို မန္တလေးမှ မောင်းထုတ်မည့် ပြင်သစ်ကိုယ်စားလှယ်အား
စိတ်ဝေါ်လာနိုင်ခဲ့သည့် အဖြစ်မှာမှ ကံကြမ္မာ၏ လှောင်ပြောင်သရော်မှု တစ်ရပ်ဟုပင်
ဆိုရတော့မည်။ သည်တွင် တိုင်တားမင်းကြီးသည် လွတ်တော်မူ အမိန့်တုများကို
ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုအမိန့်များမှာ ဘီဘီတီစီကို တရားခွဲရန် တောခေါင်းများအား
ညွှန်ကြားသည့် အမိန့်ဖြစ်သည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် အန်ဒရေနီကလည်း မိမိတို့
ဥပဒေသည် ၁၈၈၅-ခု၊ ဧပြီလအထိ နောက်ထပ် ကြိုတင်ငွေများကို သွင်းဦးမည်
မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် တင်းခံနေသည်။

ဧပြီလ ၂၀-ရက်နေ့တွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ
မန်နေဂျာဖြစ်သည့် အက်စ်၊ ဂျီ၊ ဂျန်းထံမှ တိုင်ကြားစာတစ်စောင်ကို ရရှိခဲ့သည်။
(ဥန်းမှာ ယခင်က မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်တွင် အင်ဂျင်နီယာအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့ဖူးသည်။)
မင်းတိုင်စာ၌ မိမိတို့ ကုမ္ပဏီသည် နင်းကြမ်းသစ်ကွက်ထဲတွင် အခက်အခဲများကို
တွေ့နေရကြောင်းဖြင့် ပါရှိသည်။ ထိုတိုင်စာ၌ မိမိတို့ကုမ္ပဏီအား သစ်များ ခိုးယူမှုဖြင့်
ဧည့်ခွဲထားကြောင်းဖြင့်လည်း ဖော်ပြထားသည်။

အမှန်အားဖြင့် သစ်များကို ခိုးယူသည်ဟုသော နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများကို စွပ်စွဲချက်
သည် ပထမဆုံးအကြိမ် မဟုတ်ပေ။ ၁၈၈၀-ခုနှစ်တုန်းကလည်း ဂိုးလ်ဒင်ဘတ်ကုမ္ပဏီမှ
နေဘာ ဒါးဂျင်အား သစ်များ ခုတ်လှဲသည်ဟုဆိုကာ လျော်ကြေးအဖြစ် ကျပ်ငွေ ၁၅-
ငါးပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ဖူးသည်။ နောက်ဆုံးတွင် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ကျေလည်အောင်
ဋေးဇွေးပြီး ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းခဲ့ရဖူးသည်။ ထိုကိစ္စတုန်းက အိန္ဒိယအနီးရ ပါဝင်
ဇာတ်သက်ခြင်း မရှိခဲ့သဖြင့် ဘာမျှ ပြဿနာ မပေါ်ခဲ့ချေ။

ဧပြီလ ၂၁-ရက်နေ့တွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က ထိုပြဿနာနှင့်
ဇာတ်သက်၍ မြန်မာအစိုးရထံ မေးမြန်း စုံစမ်းသည်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးက မေလ ၁၇-
ရက်နေ့တွင် အကြောင်းပြန်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပြန်ကြားစာကို မြန်မာသစ်တော
ဥပဒေရေးရာကို ရန်ကုန်သို့ လာ၍ ပေးပို့ခဲ့ကြသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ပြန်ကြားစာထဲ၌
ဧည့်သော ဘီဘီတီစီ တောခေါင်းတို့က မိမိတို့သည် ၁၈၈၃-ခု၊ ဧပြီလ ၁၅-ရက်နေ့မှ
၁၈၈၅-ခု၊ ဧပြီလ ၁၃-ရက်နေ့အထိ သစ်လုံးရေပေါင်း ၈၀,၀၀၀ ကို ခုတ်လှဲခဲ့ပြီး
ပြင်သည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ကြကြောင်း၊ သို့ရာတွင် သစ်လုံးရေ ၃၂၀၀၀ အတွက်သာ
ဧည့်ခွဲငွေ ပေးဆောင်ခဲ့ရသောကြောင်းဖြင့် ယင်းတို့ကိုယ်တိုင်က ပြောဆိုခဲ့ကြကြောင်းဖြင့်
ဧည့်ပြပါရှိသည်။ ထို့ပြင် ဘီဘီတီစီသည် ၁၈၈၀-ခုနှစ် ကန်ထရိုက်နှင့်၊ ၁၈၈၂-ခုနှစ်
ကန်ထရိုက် စာချုပ်ကာလများ အတွင်းကလည်း သစ်လုံးရေ ထောင်ပေါင်းများစွာကို
ဧည့်ခွဲပေးဘဲ ပျော့ချခဲ့ကြောင်း၊ ထိုစာချုပ်များသည် ၁၈၈၄-ခု၊ အောက်တိုဘာလကျမှ
ဧည့်ခွဲပေး ကုန်ဆုံးခဲ့ကြကြောင်း၊ ထိုကာလအတွင်း၌ ဘီဘီတီစီသည်

နင်းကြမ်းသစ်တောတွင်းရှိ မြန်မာတောခေါင်းတို့ကို လာဘ်ထိုးကာ သစ်လုံးများကို ခိုးယူခဲ့ကြောင်းဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏စာတွင် ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးစာတွင် နောက်တစ်ချက် ဖော်ပြထားသည်မှာ ယခု စာနှင့်လာသူ သစ်တောအရာရှိများအား တောင်ငူ၊ ရန်ကုန်နှင့် စစ်တောင်းရှိ ဘိဘိတီစီကုမ္ပဏီ၏ စာရင်းများကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေးခွင့် ပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ မြန်မာသစ်တောအရာရှိများက ထိုကာလအတွင်း တောင်ငူ၊ ရွှေကျင်နှင့် စစ်တောင်းတို့မှ ပျောသော သစ်လုံးများ၏ စာရင်းကို မှတ်ယူသွားမည် ဖြစ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တင်ပြချက်ကို ဘားနဒ်က လက်ခံလိုက်သည်။ ရန်ကုန်ရှိ ကုန်သည်လောကနှင့် အရာရှိလောကကလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တင်ပြချက်သည် ခေါင်းအေးအေးဖြင့် စဉ်းစား တင်ပြလိုက်သည်။ သံတမန် နည်းမရိယာယ်တစ်ရပ်အဖြစ် ချီးကျူးကြသည်။ မြန်မာသစ်တောအရာရှိတို့အား သက်ဆိုင်ရာ ဘိဘိတီစီ ကုမ္ပဏီမှ ခွဲများက လိုအပ်သော အကူအညီများကို ပေးကြသည်။

သို့ဖြင့် မြန်မာသစ်တော အရာရှိများက သစ်ကုမ္ပဏီ၏ စာရင်းများကို စစ်ဆေးခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဘားနဒ်က ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ စာဖြင့် ပြန်ကြားရာ၌ မြန်မာသစ်တော အရာရှိနှစ်ဦးတို့သည် ထိုနှစ်အတွင်း ခုတ်လှဲခဲ့သည့် သစ်လုံးရေနှင့် နောက်နှစ်တွင် ပျောခဲ့သည့် သစ်လုံးရေတို့ကို ခွဲခြားခြင်းမရှိဘဲ တစ်ပေါင်းတည်း ရေတွက် ဖော်ပြနေကြကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် တစ်နှစ်အတွင်း နင်းကြမ်းသစ်တောမှ ခုတ်လှဲသည့် သစ်လုံးအရေအတွက်နှင့် တစ်နှစ်အတွင်း တောင်ငူသစ်ဆိပ်သို့ ရောက်ရှိ လာကာ၊ သို့မဟုတ် တောင်ငူသစ်ဆိပ်မှ ပျောချလိုက်သော သစ်လုံးအရေအတွက်သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ တူနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။

ထိုအချက်သည် အရေးကြီးသည့် အချက်ဖြစ်သည်ဟုလည်း ဘားနဒ်၏ စာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဘိဘိတီစီကုမ္ပဏီ၏ စာရင်းတွင် သစ်လုံးများ၏ အမျိုးအစားနှင့် အရွယ်ပမာဏတို့ လည်း ဖော်ပြထားခြင်း မရှိဘဲ၊ 'ထုကြီး' နှင့် 'လွစာ' ဟု သော တိကျသေချာခြင်း မရှိသည့် အခေါ်အဝေါ်များဖြင့်သာ ဖော်ပြထားသည်။ ဖော်ပြသည့်အခါတွင်လည်း 'ယသစ်'နှင့် 'ပေတို' ဟူ၍ အရွယ်အစားကို ဖော်ပြထားသည်။ ယသစ်မှာ အလျားပတ် လုံးပတ် လေးပေခွဲအောက်ရှိ သစ်လုံးများဖြစ်ပြီး၊ 'ပေတို'မှာ လုံးပတ်မပါဘဲ အငယ် ၁၈-ပေအောက်တွင် ရှိသည့် သစ်လုံးများကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ၁၈၈၀-၁၈၈၃ ခုနှစ်နှင့် ၁၈၈၄-ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုသည့် ကန်ထရိုက်စာချုပ် သုံးခုကာလက ခုတ်လှဲချခဲ့သည့် သစ်လုံး အရေအတွက်များကိုလည်း ခွဲခြား ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ။ ဤသို့ မရှိခြင်းမှာ ယခုနှစ် ခုတ်လှဲလိုက်သော သစ်များသည် တောင်ငူသစ်ဆိပ်မှ နှစ်ချင်းပေါက် ရောက်ချင်မှ ရောက်တတ်သဖြင့် ယခုကဲ့သို့ ရောထွေးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘားနဒ်၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် တောင်ငူသစ်ဆိပ်မှ သစ်လုံးပျောခဲ့သည့် နေ့စွဲကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ထို့ပြင် ဘားနဒ်၏ စာထဲတွင် နောက်တစ်ချက်ဖော်ပြထားသေးသည်မှာ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီကို ခွဲဆို တိုင်တန်းခဲ့သည့် မူလ သစ်တောခေါင်း ဆယ့်နှစ်ဦးတို့မှာ ဘီဘီတီစီမှ တရားဝင် ခန့်အပ်ထားသော တောခေါင်းများ မဟုတ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အချို့မှာ ဘီဘီတီစီတွင် ယခင်က အမှုထမ်းသွားဖူးသော တောခေါင်းများဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အကျင့်စားကြွ မရိုးဖြောင့်မှု၊ အလုပ်ကို မရိုမသေမှုတို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ကာလကြာမြင့်စွာ ကတည်းကပင် အမှုထမ်းအဖြစ်မှ ပြုတ်ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ အချို့သော လက်မှတ်ထိုးသူတို့မှာ ဘီဘီတီစီ အမှုထမ်းများဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ယင်းတို့မှာ ယခု တိုင်ကြားစာနှင့် ပတ်သက်၍ ဘာမျှမသိဟု ပြောဆိုပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ လိုအပ်လျှင် ယင်းကိစ္စတွင် မိမိတို့ ပါဝင်ခြင်းမရှိဟု ထွက်ဆိုရန် အသင့်ဖြစ်သည်ဟုလည်း ပြောဆိုပြီးဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်၏စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုစာတွင် နောက်တစ်ချက် ဖော်ပြထားသည့်အချက်ကဲ့သို့မှာ တိုင်တားမင်းကြီး၏ လက်ထောက်တစ်ဦးဖြစ်သည့် မောင်ဖိုးခံသည် သီပေါမင်း၏ ဒေါင်းတံဆိပ် အမှတ် အသားပါ ဘုရင့် အမိန့်တော်များကို ရန်ကုန်တွင် ပြန့်ဝေလျက်ရှိကြောင်း၊ ထိုအမိန့်စာ၌ မန္တလေးအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသို့ ငှားထားသည့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ကန်ထရိုက်အသစ် ဆွဲလီသူများကို ကြိုဆိုလျက်ရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားကြောင်း၊ ထိုအမိန့်စာများသည် အစစ်အမှန်မဟုတ်ဟု မိမိ ယူဆကြောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဘီဘီတီစီကိုပင် ဆက်၍ ကန်ထရိုက်စာချုပ်၊ သစ် ခုတ်လှဲခွင့်လိုင်စင် ပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် ဘားနဒ်၏ စာထဲတွင် တောခေါင်းများ ဘီဘီတီစီကို တရားခွဲရန် တောခေါင်းများအား ထုတ်ပြန်ထားသော ဘုရင့်အမိန့်ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ တစ်စုံတစ်ရာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိ။ ထို့ကြောင့် ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေနိုသည် စိတ်ပျက် နေသည်။ အချို့သော ဘုရင့်အမိန့်ဆိုသည့် ပြန်တမ်းများမှာ တိုင်တား၏နည်းဖြင့် ထုတ်ပြန်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအကြောင်းကို ဘားနဒ်အနေဖြင့် ထုတ်ဖော်ပေးရန် အန်ဒရေနို လိုလားသည်။ သို့ ထုတ်ဖော်ပေးနိုင်ခဲ့လျှင် ကင်းဝန်အဖို့ တိုင်တားကို တိုက်ရာတွင် 'တိုက်ကွက်' ရသွားပြီ ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဘားနဒ်၏ ကန့်ကွက်ချက် မရှိသည့်တိုင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လိမ္မာ 'ါးနပ်သော နည်းပရိယာယ်ကြောင့် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီသည် အသက်ရှုပေါက် ရသွားခဲ့သည်။

သမိုင်းဆရာတစ်ဦးကမူ ရန်ကုန်ရှိ သီပေါမင်း၏ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ကိုယ်စားလှယ် ဦးကြည်သည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေနိုနှင့် ပူးပေါင်းသူဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုဦးကြည်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လူယုံတော် တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးက မေလ ၁၇-ရက်နေ့ နေ့စွဲဖြင့် ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သို့ ပေးသော စာသည် အန်ဒရေနိုနှင့် ဦးကြည်တို့၏ အကြံပေးချက်အရ ရေးသောစာ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် အန်ဒရေနိုတို့သည် ဦးကြည်နှင့်

သစ်တောအရာရှိများအား ဘားနဒ်နှင့် တွေ့ဆုံသည့်အခါတွင် မည်သို့မည်ပုံ ပြောဆိုရမည် ကိုပင် သင်ကြား လွှတ်လိုက်ကြကြောင်းဖြင့် တင်ပြသည်။ ချုပ်၍ပြောရလျှင် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီသည် မန္တလေးတွင် မိတ်ဆွေများ ရှိနေကြောင်း ထင်ရှားသည်။

ဇွန်လ ၁၇-ရက်နေ့ နေ့စွဲဖြင့် ဘားနဒ်က ပေးပို့လိုက်သည့် စာကြောင့် မန္တလေးရှိ လွှတ်တော်ဝန်ကြီးများသည် ဘီဘီတီစီ ပြဿနာကို ဖော်ထုတ်သူမှာ မည်သူ မည်ဝါဖြစ်ကြောင်း တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် လွှဲချကုန်ကြသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးမှာ ထိုစွပ်စွဲချက်ကို ရှောင်၍မလွတ်တော့။ စင်စစ် အမိန့်စာ အတုများကို ထုတ်ပြန်သူ သစ်တောအရာရှိများအား ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီအား တရားစွဲရန် စေခိုင်းသူမှာ တိုင်တားမင်းကြီး ဖြစ်နေပြီး၊ အမိန့်စာများတွင် .လက်မှတ်ထိုးထားသူမှာလည်း သူ့ကိုယ်တိုင်ပင် ဖြစ်နေသဖြင့် ရှောင်၍ မလွတ်တော့ပြီ။

ပို၍ ဆိုးသွားသည်မှာ တိုင်တား၏ လူဖြစ်သည် မောင်မိုးခံသည် ယခုတိုင် ရန်ကုန်တွင် ထိုအမိန့် ကြေညာစာများကို ဝေငှနေသေးသဖြင့် တိုင်တားမှာ ငြင်း၍မရဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ထိုအမိန့်စာအရ မန္တလေးအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီ သစ်ကန်ထရိုက်များကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ပြီး ကန်ထရိုက်အသစ်များကို ခေါ်ယူနေသည်။

တိုင်တားမင်းကြီးက မည်သို့ပင် ငြင်းစေကာမူ ပါရီမှ ပြန်လာသည့် မြို့သစ် အတွင်းဝန်ကလည်း ထိုအမိန့်စာများတွင် ဘုရင့်ဒေါင်းတံဆိပ်တော် ပါရှိကြောင်း၊ ထိုစာများကို သူ့ကိုယ်တိုင် ရန်ကုန်တွင် ဖတ်ခဲ့ရကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။

ဇူလိုင်လ ၁၈-ရက်နေ့စွဲဖြင့် အန်ဒရေနိုက ဂျန်းသို့ ပေးသည့်စာတွင် မြန်မာတို့သည် ဘားနဒ်၏ စာကို ချက်ချင်း အကြောင်းပြန်ဦးမည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ရန်ကုန်မှ သစ်တောအရာရှိများ ပြန်လာပြီး၊ သူတို့၏ အစီရင်ခံချက်ကို ကြားနာပြီးသည်အထိ ဘီဘီတီစီနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့မျှ အရေးယူဦးမည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

အန်ဒရေနိုသည် ထိုအချိန်ထိ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သည့် ပြဿနာမျှ မပေါ်နိုင်သေးဟု ယူဆနေသည်။ ယင်းသို့ ယူဆခြင်းမှာ သူ့လက်ထဲတွင် 'ဂုက်မဲ' ရှိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သူ့လက်ထဲတွင် ထားသည့် 'ဂုက်မဲ'မှာ အခြားမဟုတ်။ နန်းတွင်း အပျိုတော်တစ်ဦးဖြစ်သော မက်တီဒီဂရီ ခိုးပေးသည့် ပြင်သစ်နှင့် မြန်မာတို့ ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်မိတ္တူများ ဖြစ်သည်။ ထိုဘီဘီတီစီနှင့် အန်ဒရေနိုတို့ ယူဆနေကြသည်။

(၅၀)

မြန်မာတောခေါင်းပျား

ထိုအတောအတွင်း၌ မန္တလေးတွင် ရောက်နေသော ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန် ဖရက်
 ၁ရစ်အားစ်သည် အမှုထမ်း နှစ်ယောက်ကို ခန့်လိုက်သည်။ တစ်ဦးမှာ မွန်စီယာဒု၊
 ပင်းနား၊ ဒီစိန်ဒီဒီယားဆိုသူ ဖြစ်ပြီး၊ ယင်းကို လက်ထောက်အဖြစ် ခန့်ထားခြင်းဖြစ်သည်။
 နောက်တစ်ယောက်မှာ မွန်စီယာ ဗျူဗင်တာဒိုးဆိုသူ ဖြစ်ပြီး၊ သူ့ကို အတွင်းဝန်အဖြစ်
 ခန့်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ သူသည် မန္တလေး ဖုံးသတ်တပ်ဖွဲ့၏ တပ်မှူးဖြစ်ပြီး၊ သီပေါ
 မင်းထံတွင် ခရာမှုတ်သမားအဖြစ် အမှုထမ်းနေသည်။ ယင်းတို့နှစ်ဦးအနက် မွန်စီယာ
 ဒုပင်းနားမှာ နာမည်ပျက်မရှိသူ ဖြစ်သော်လည်း၊ တာဒိုးမှာမူ သမိုင်းဆရာတစ်ဦး
 အဆိုအရ 'ရိုဘယ်လေ၏ ဇာတ်ပြောင် ဇာတ်မြူးထဲမှ လူလုပ်လူပွေတစ်ဦး'သာဖြစ်ပြီး၊
 မန္တလေးတွင်လည်း သြဇာအရှိန်အဝါ ရှိလှသူ မဟုတ်ချေ။

ဖရက်၁ရစ်အားစ်သည် ထိုလူနှစ်ယောက်ကို သူ့အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခန့်အပ်ပြီးနောက်
 သူတို့ ပေးပို့သော သတင်းများကို အခြေခံကာ မန္တလေးနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့မည်ပုံ
 ပြုလုပ်သင့်ကြောင်းကို သူ့အစိုးရထံ ဆက်ခံ အကြံပေးချက်များ ပေးပို့ခဲ့သည်။
 အားစ်သည် ဘီဘီတီစီနှင့် စာချုပ်မချုပ်ရန် လွတ်တော်က ပယ်ချခဲ့လျှင် ပြင်သစ်
 ကွန်ဒါသစ်ကုမ္ပဏီများနှင့် အစားထိုး ချုပ်ဆိုရန် မြန်မာအစိုးရသို့ သြဂုတ်လ ၃-ရက်
 နေ့က ကမ်းလှမ်းခဲ့သည်။ ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးက သူ့စာများနှင့် ပတ်သက်၍
 ဘာမျှ အရေးယူ အကြောင်းပြန်ကြားခြင်း မရှိ။ ဤသည်ကိုထောက်၍ အားစ်သည်
 သူ့သဘောနှင့်သူ လုပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ ပြင်သစ်တို့ အရင်းအနှီး
 မြုပ်နှံမှုကို အထက်မြန်မာပြည်က လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိကြောင်းဖြင့် ဇူလိုင်လ ၇-ရက်
 နေ့တွင် အားစ်က ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ ထောက်ခံချက် ပေးခဲ့သည်။
 ယင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးမှ တစ်ဖက်တစ်စောင်၌ 'နယူးဟားဗရိုက်
 ကွန်ဒါသစ်ကုမ္ပဏီ ရင်းနှီးမြုပ်နှံခြင်း မပြုနိုင်သေးဘဲ၊ မြန်မာပြည်တွင် မည်သို့ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမည်
 နည်း။ အဓိပ္ပာယ် မရှိ'ဟု ရေးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဇူလိုင်လ ၁၅-ရက်နေ့တွင် အားစ်သည် နောက်ထပ် ထောက်ခံချက်တစ်စောင်ကို

ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့ ထပ်မံ ပေးပို့ပြန်သည်။ ထိုစာထဲတွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ ရာဇဝတ်မှုများဖြင့် ခွဲဆိုခြင်းခံနေရသော ပြင်သစ်လက်အောက်ခံ လူမျိုးများကို ပြင်သစ် တရားရုံးမှသာ ဆုံးဖြတ်ရမည်ဟု တောင်းဆိုသင့်ကြောင်း၊ ထိုတောင်းဆိုချက်ကို မန္တလေးက လက်ခံခြင်းမပြုလျှင်၊ ၁၈၈၅-ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ပြင်သစ်-မြန်မာ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး စာချုပ်ကို အတည်ပြုခြင်း မပြုသင့်ကြောင်းဖြင့် အားစံက အကြံပေးသည်။ ကျောက်မျက်ရတနာများ တူးဖော်ရေးနှင့် မီးရထားလမ်းဖောက်လုပ်ရေး ကိစ္စများတွင်လည်း ပြင်သစ်တို့က အခွင့်အရေး ရသင့်ကြောင်းဖြင့် အားစံက သူ့ နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့ တင်ပြသည်။

ဩဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့တွင် အားစံသည် ပြင်သစ်အစိုးရကိုယ်စား မြန်မာလွှတ်တော်သို့ စာတစ်စောင် ပို့လိုက်လေသည်။ ထိုစာ၌ ဘီဘီတီစီသို့ ငှားရမ်းထားသော သစ်တောများကို ပြန်လည် ရုပ်သိမ်းသင့်ကြောင်း၊ ထိုသစ်ကွက်များကို မိမိတို့ ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီများက ဆက်လက် လုပ်မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကမ်းလှမ်းလိုက်သည်။ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ သစ်တောများနှင့် အခြားသော လုပ်ငန်းများကို ပြင်သစ် အရင်းအနှီးဖြင့် လုပ်ခွင့်ပေးခဲ့လျှင်၊ အထက်မြန်မာပြည် ပြည်တွင်းရေးတွင် ဗြိတိသျှတို့ ဝင်ရောက် စွက်ဖက်နေမှုများသည် ရုပ်တန်သွားမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့်လည်း အားစံက ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ပြောခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ပါရီတွင် ရောက်နေသော မြန်မာ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည် သစ်တောများကို ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီများသို့ ငှားရမ်းပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိခဲ့လျှင် များစွာ အကျိုးရှိမည်ဟုလည်း အားစံက ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့ စာရေး အကြောင်းကြားခဲ့သည်။

ဩဂုတ်လ ၁၂-ရက်နေ့တွင် အားစံသည် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့ နောက်ထပ် စာတစ်စောင် ပေးပို့ခဲ့ပြန်သည်။ ထိုစာထဲ၌ ဘီဘီတီစီသို့ ငှားရမ်းထားသော သစ်တောများကို ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီများသို့ ငှားရမ်းစေလိုကြောင်း တင်ပြထားသည့် ဩဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့ ပေးစာနှင့်ပတ်သက်သည့် အခြေအနေကို စုံစမ်းရန်မှာ လွယ်ကူသည့် ကိစ္စဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ မန္တလေးအစိုးရ ဘီဘီတီစီ စာချုပ်များကို ပယ်ဖျက်လိုက်လျှင် ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီတို့ အနေဖြင့် ငှားရမ်းရေးကိစ္စမှာလည်း လွယ်ကူသည့် ကိစ္စဖြစ်ကြောင်း သို့ရာတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မိမိ၏ ဩဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့ ပေးစာကို ယခုထက်တိုင် ပြန်ကြားခြင်း မရှိသေးကြောင်း၊ သူ့ထံမှ ပြန်ကြားချက် ရလျှင်မူ ထိုကိစ္စများအားလုံးသည် အလွယ်နှင့် ပြီးစီးသွားနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

အမှန်အားဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် မန္တလေးအစိုးရသည် အားစံ၏ ဩဂုတ်လ ၂၃-ရက်နေ့ ပေးစာကိုသာမက၊ သူ့ယခင် ပေးစာများ အားလုံးကိုလည်း တစ်စောင်စီ ပြန်ကြားခြင်း မပြုခဲ့သေး။ သို့ရာတွင် အားစံသည် ထိုအကြောင်းကိုကား ပြင်သစ်အစိုးရသို့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မရှိချေ။

စင်စစ် အားစံသည် မန္တလေး အစိုးရထံသို့ စာပေါင်း ဆယ့်ငါးစောင်တိတိ ပေးပြီးခဲ့လေပြီ။

အောက်တိုဘာ ၁၇-ရက်နေ့တွင် အားစံသည် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့

စာတစ်စောင် ထပ်၍ ပို့ပြန်သည်။ ယင်းစာထဲ၌ မိမိသည် ဘီဘီတီစီကို စာချုပ်များကို ဖျက်သိမ်းလိုက်လျှင် ပြင်သစ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ အစားထိုးနိုင်ရန်အတွက် တတ်အားသမျှ ကြိုးစားလျက်ရှိကြောင်း၊ ယင်းမှာ မိမိတာဝန်ဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးအစိုးရသည် ပါရီတွင် ရောက်နေသည့် မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြင်သစ် အရင်းအနှီးများ ရှာဖွေရန် ကြေးနန်းရိုက်၍ အကြောင်းကြားနိုင်ကြောင်းဖြင့် ထပ်၍ ရေးပြန်သည်။

အားစံ၏ ဩဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့၌ ကင်းဝန်မင်းကြီးသို့ ပေးစာကို မြန်မာတို့က ဘာသာပြန်ဆိုခြင်း မပြုခဲ့ကြ။ လွှတ်တော်သို့လည်း တင်ပြခြင်း မပြုခဲ့ကြ။ မြန်မာဘာသာပြန် အရာရှိမှာ အန်ဒရေနို မွေးထားသော လူဖြစ်သည်။ သူ ဘာသာပြန်ရမည် စာသည် အရေးကြီးသော စာတစ်စောင် ဖြစ်ကြောင်းကို သိသည်။ သူသည် ထိုစာကို သူ့အိတ်ထဲတွင် လေးရက်တိုင်တိုင် ထည့်ထားပြီး၊ ဩဂုတ်လ ၇-ရက်နေ့တွင် အန်ဒရေနို၏ အိမ်သို့ ဘီဘီတီစီကို ရောက်လာခဲ့သည်။ သူက ထိုစာကို အန်ဒရေနိုလက်ထဲသို့ ပေးမည်အပြုတွင် အားစံသည် ကိစ္စတစ်ခုဖြင့် အန်ဒရေနို၏ အိမ်သို့ ရောက်လာခဲ့သဖြင့် သူတို့နှစ်ဦးကို လက်ပူးလက်ကြပ် ဖမ်းလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေသည်။

အန်ဒရေနိုသည် အားစံ ရောက်လာသဖြင့် တော်တော် စိတ်ပျက်သွားသည်။ အန်ဒရေနိုက ထိုစာကို ပျောက်ပျက်ပစ်ချင်သည်။ သို့ရာတွင် ပျောက်ပျက်၍ ရနိုင်ဖွယ် မရှိတော့။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော်က ဘီဘီတီစီ သစ်ကိစ္စကို ဆုံးဖြတ်ချက် မချမှတ်ချင်း ဆိုစာကို ဘာသာပြန်ခြင်း မပြုရန် ဘာသာပြန်အရာရှိကို အကြံပေးသည်။ အကယ်၍ လွှတ်တော်က ဆုံးဖြတ်ချက်ချပြီးသည်အထိ အားစံ၏ စာကို ဘာသာပြန်ဘဲ ထားခဲ့လျှင် ဆိုစာသည် အားစံ၏ အခြားသောစာများကဲ့သို့ပင် ချောင်ထဲသို့ ရောက်သွားမည် ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အားစံသည် သူတို့နှစ်ဦးကို သင်္ကာမကင်း ဖြစ်လာလေပြီ။ ထို့ကြောင့် အားစံက သူ့အတွင်းဝန် ဗင်တာဗိုးကို နန်းတော်သို့ လွှတ်ကာ၊ ထိုစာကြောင်းကို အစုံစမ်းခိုင်းသည်။ ထိုစာကြောင်းကို အားစံက စုံစမ်းနေကြောင်း သိသည့်အတွက် ဘာသာပြန်အရာရှိသည် ထိုစာကို ချက်ချင်းပြန်ဆိုကာ၊ ဩဂုတ်လ ၉-ရက်နေ့တွင် လွှတ်တော်သို့ တရားဝင် တင်ပြလိုက်သည်။ အားစံ၏ စာကြောင့် လွှတ်တော်သည် ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီနှင့် ဘီဘီတီစီတို့နှစ်ဦးကို ရွေးချယ်ခွင့် ရရှိသွားကြောင်းဖြင့် အန်ဒရေနိုက ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် ဂျွန်နိုးထံသို့ စာရေးခဲ့သည်။

ဩဂုတ်လ ၁၁-ရက်နေ့တွင် လွှတ်တော်က အန်ဒရေနိုကို ဆင့်ခေါ်ကာ တောင်ငူနှင့် ရွှေကရိုင်သစ်တောများမှ မြန်မာသစ်တော အရာရှိတို့ကို စုံစမ်းရရှိလာခဲ့သော သစ်လုံးစာရင်းအင်းများကို တင်ပြသည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲသည် လေးနာရီကြာသည်။ နောက်တစ်နေ့ မနက်တွင် အန်ဒရေနိုသည် နန်းတော်သို့ ရောက်လာခဲ့ပြန်သည်။ သို့ရာတွင် သူ့ ရှင်းလင်း ထုချေချက်များသည် အရာမရောက်တော့ပြီ။ လွှတ်တော်သည် ဆိုနေမှာပင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီနှင့် ပတ်သက်သည့် စီရင်ချက်ကို ချမှတ်လိုက်သည်။

လွှတ်တော်စီရင်ချက်၌ '၁၈၈၂-ခု၊ ဧပြီလ ၁၅-ရက်နေ့မှ ၁၈၈၅-ခု ဧပြီလ

၁၃-ရက်နေ့အထိ တောင်ငူနှင့် ရွှေကျင် သစ်တောရုံးများမှ စာရင်းအရ နင်းကြမ်း
 သစ်တောမှ သစ်လုံးရေ ၁၁၄,၁၁၃ ခုတ်ယူသွားခဲ့ကြောင်း၊ ယင်းတို့အထဲမှာ ဒါးဝင်း(၆)
 ကုမ္ပဏီပိုင် သစ်လုံးများမှာ ၁,၄၅၇ လုံးဖြစ်ကြောင်း၊ ကျန်သစ်လုံးရေ ၁၁၂,၆၅၆ တို့မှာ
 ဘီဘီတီစီပိုင် ခုတ်လုံးသည် သစ်လုံးများ ဖြစ်ကြောင်း၊ 'ဘီဘီတီစီသည် သစ်တောခေါင်
 နှစ်ဦး လက်မှတ်ထိုးထားသည့် ပြေစာများကို တင်ပြခဲ့ကြောင်း၊ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင်
 ဘီဘီတီစီမှ ခုတ်လုံးထုတ်ယူခဲ့သည့် သစ်လုံးပေါင်းမှာ ၅၆,၁၇၆ လုံးသာ ရှိကြောင်း၊
 ယင်းတို့အနက် သစ်လုံး ၄၄,၉၉၈ လုံးတို့မှာ လုံးပေးလေးပေခွဲနှင့် အရှည် ပေးသုံးဆယ်ကျော်
 သည် ထုသစ်များဖြစ်ကြောင်း၊ ကျန်သစ်လုံး ၁၂,၁၇၀ တို့မှာ လွှစာများ ဖြစ်ကြောင်း၊
 တစ်နည်းပြောရလျှင် လုံးပေး လေးပေခွဲရှိပြီး၊ ပေရှည် ၁၈-ပေကျော်ရှိ ပေ ၃၀-အောက်
 သစ်လုံးများ ဖြစ်ကြောင်း။

တောခေါင်းနှစ်ဦးတို့၏ တွေ့ရှိချက်အရ ၁၈၈၂-ခု၊ ဧပြီလ ၁၂-ရက်နေ့မှ
 ၁၈၈၅-ခု ဧပြီလ ၁၅-ရက်နေ့အတွင်း ဘီဘီတီစီသည် ထုသစ်လုံးပေါင်း ၉၃,၇၄၁
 လွှစာသစ်လုံးပေါင်း ၂၀,၀၇၁ နှင့် ယသစ် ခေါ် ပေတိုသစ်လုံးပေါင်း ၃၂၁-လုံးတို့
 ခုတ်လုံးခဲ့သည်ကို တွေ့ရကြောင်း၊ ဘီဘီတီစီသည် မူရင်း ပြထားသည်ထက် ပို၍
 သစ်လုံးများကို ထုတ်ယူခဲ့ကြောင်း၊ စာရင်းတွင် ထုသစ် ၄၈,၃၂၆ လုံးဖြစ်ကြောင်း၊
 လွှစာသစ် ၇၈၅၁ လုံး ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် စီရင်ချက်ထဲတွင် ပါရှိသည်။

အန်ဒရေနိုက လွတ်တော် ဆုံးဖြတ်ချက် အထက်ပါအပိုင်းကို ကန့်ကွက်သည့်
 ထိုသို့ ကန့်ကွက်ရာတွင် အန်ဒရေနိုသည် မြန်မာတောခေါင်းတို့၏ အစီရင်ခံစာနှင့်
 ပူးတွဲပါရှိသော ပဲခူးသစ်တော ကြီးပိုင်းသစ်တောအရာရှိ မစ္စတာ ပေါ့ပတ်၏ ထွက်ချက်တို့
 ကိုးကားဖော်ပြခဲ့သည်။ မစ္စတာ ပေါ့ပတ်၏ ထွက်ဆိုချက် နိဂုံးတွင် အောက်ပါအတိုင်း
 ပါရှိသည်။

'တစ်နှစ်အတွင်း နင်းကြမ်းသစ်တောထဲတွင် ခုတ်လုံးသော သစ်လုံးများ၏
 စာရင်းသည် ထိုနှစ်အတွင်း ကျွန်တော်တို့၏ ရုံး (တောင်ငူသစ်တောရုံး)၊ စာရင်းထဲသို့
 ရောက်ရှိမလာသေးပါ။ ၁၈၈၁-၈၂ ခုနှစ်အတွင်းတွင် နင်းကြမ်းသစ်တောထဲမှာ သစ်လုံး
 များစွာကို ခုတ်လုံးခဲ့ပြီး၊ ယင်းတို့၏ စာရင်းသည် တောင်ငူသစ်တောရုံးသို့ ၁၈၈၂-ခု
 ခုနှစ်အတွင်း ရောက်လာသည်ကိုမူ ကျွန်တော် အစစ်ခံနိုင်ပါသည်'ဟု ဖော်ပြထားသည်။

'ထို့ပြင် တောင်ငူမှ ရောက်လာသော စာရင်းများထဲတွင် သစ်လုံး အမျိုးအစား
 နှစ်မျိုး ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ထုကြီးနှင့် လွှစာ (ထုသစ်နှင့် ပေတို)တို့ ဖြစ်ပါ
 သည်။ သို့ရာတွင် အမျိုးအစား ခွဲခြားသတ်မှတ်ထားပုံမှာ များစွာ တိကျခြင်း မရှိလှပေ။
 ကျွန်တော်သိသလောက် ဆိုလျှင် ထိုသစ်လုံးများကို တိုင်းထွာသည်ဟု၍ မပြုပါ။
 သစ်လုံးအမျိုးအစားတို့ကိုလည်း ခွဲခြားခြင်း မပြုခဲ့ကြပါဟု ဖော်ပြထားသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ပေါ့ပတ်၏ ထွက်ဆိုချက်သည် လွန်စွာ အရေးကြီးသည်ဟု ယူ
 သည်။ ယင်းအတိုင်းဆိုလျှင် ရွှေကျင်သစ်ဆိပ်တွင် စာရင်းသွင်းခဲ့သော သစ်လုံးများသည်
 တောင်ငူသစ်ဆိပ်တွင် ယမန်နှစ်က စာရင်းသွင်းခဲ့သော သစ်များသာဖြစ်သည်ဟု ယူ

မေည်သာ ပြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုမျှောသစ်များ၏ စာရင်းကို မူလတွင် ဖော်ပြထားသည့် သစ်လုံးရေ စာရင်းမှ နုတ်ယူရပေမည်ဟု လွှတ်တော်စီရင်ချက် ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ရွှေကျင် သစ်ဆိပ်သည် တောင်ငူသစ်ဆိပ်၏ ဆောက်ဘက် စစ်တောင်းမြစ်ပေါ်တွင် နှိသည်။ ရွှေကျင်သစ်ဆိပ်၏ လုပ်ငန်းမှာ တောင်ငူနှင့် အထက်သစ်ဆိပ်များမှ မျှော လှိုက်သော သစ်ဖောင်များကို ဆယ်ယူရန်ဖြစ်သည်။ မြန်မာတောခေါင်းတို့က မျှောချသည့် ငစ်ဖောင်များကို စစ်ဆေးကြည့်ကြသည့်အခါတွင် ထိုသစ်လုံးများမှာ တောင်ငူသစ်ဆိပ်တွင် စာရင်း သွင်းခဲ့ပြီးပြီဟု သူတို့ကို ပြောကြသည်။

သို့ရာတွင် မြန်မာဝန်ကြီးများသည် သစ်လုံးရေတိကျမှုနှင့် ပတ်သက်၍ အလေး ငဒနက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ကြဟန် မတူ။ တောင်ငူသစ်ဆိပ်မှ စာရင်းထဲတွင်လည်း ငစ်အမျိုးအစားကို ခွဲခြားဖော်ပြထားခြင်း မရှိဘဲ၊ တစ်လုံးတည်း စုပေါင်း ရေးထားသည်ကို ငည်း သူတို့ သတိမပြုမိကြ။ တောင်ငူသစ်ဆိပ်တွင် စာရင်းသွင်းထားသော သစ်များသည် ၁၈၈၁-၁၈၈၂နှင့် ၁၈၈၃ ခုနှစ်တို့ သုံးနှစ်ပေါင်း ခုတ်လှဲခဲ့သော သစ်များကို ခွဲခြားခြင်း မပြုဘဲ တစ်ပေါင်းတည်း ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်ဆိုသည့် အချက်ကိုလည်း မြန်မာဝန်ကြီး င်း လျစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်။ နင်းကြမ်းသစ်တောမှ ထုတ်လုပ်လိုက်သည့် သစ်များမှာ ဘောင်ငူသို့ နှစ်နှစ်သုံးနှစ်ကြာမှ ရောက်လာလေ့ရှိသဖြင့် ထိုသစ်လုံးများ အားလုံးကို င်းနှစ်တည်းရောက်သည့် သစ်လုံးများဟု ယူဆရန်မဖြစ်နိုင်။ ထို့ပြင် တောင်ငူသစ်ဆိပ်မှာ ဖော်ပြထားသည့် သစ်လုံး အရွယ်အစားများမှာလည်း တိကျမှုမရှိသည့် အချက်ကိုလည်း မြန်မာဝန်ကြီးများသည် လျစ်လျူရှုခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ရွှေကျင်ဆိပ်တွင် ယသစ်အဖြစ် စာရင်းသွင်းခဲ့သည့် သစ်လုံးတို့သည် တောင်ငူဆိပ်တွင် ထူကြီး၊ သို့မဟုတ် လွှစာများအဖြစ် စာရင်းသွင်းခဲ့သည်။

လွှတ်တော် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ဆက်လက် ဖော်ပြထားရာ၌ သစ်လုံး ၃၂၁ င်းတို့မှာ ၁၈၈၂-ထု ပေတိုသစ်များ ခုတ်ယူခွင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်အရ ဘီဘီတီစီက နုတ်လှဲခဲ့သော သစ်များဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် တောခေါင်းများ ပြသောစာရင်းနှင့် င်းဘီဘီတီစီတို့ ပြသောစာရင်းတွင် သစ်လုံးကွာနေသော သစ်လုံးပေါင်း ၅၆၁၇၇-တို့ င်းသွင် ထုသစ် ၄၈၃၂၆-ပါရှိနေပြီး လွှစာသစ်လုံးမှာ ၈၈၅၁-ဖြစ်၍ ဘီဘီတီစီသည် င်းသစ်လုံးများအားလုံးကို အကောက်ခွန် တစ်စုံတစ်ရာ ပေးဆောင်ခြင်းမရှိဘဲ ခုတ်လှဲခဲ့ခြင်း င်းသည်ဟု လွှတ်တော် စီရင်ချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

အိန္ဒိယ သစ်တောအရာရှိ တစ်ဦးဖြစ်သည့် အာသုံးရစ်စင်းထရောက နင်းကြမ်း င်းတောမှ သစ်လုံးများကို ခိုးထုတ်သည့် ကိစ္စတွင် 'ဒေသဆိုင်ရာ မြန်မာတောခေါင်းတို့ င်းပေါင်းကြစည်မှ မပါဘဲ မဖြစ်နိုင်'ဟု ပြောဆိုခဲ့ပြီးနောက် ယင်းသို့သော လုပ်ရပ်များသည် င်းကြမ်းသစ်တောမှ တောခေါင်းများ လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် လုပ်ရပ်များဖြစ်သည်ဟု ပြောခဲ့သည်။ င်းကြောင့်ပင် တောခေါင်းများသည် လာဘ်ထိုးပြီးမှ ထိုနေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့ခံခဲ့ကြခြင်း င်းသည်။ ထိုဒေသတွင် မြို့ဝန်ရာထူးအတွက် ငွေငါးထောင်၊ ရွာသူကြီးရာထူးအတွက်

ကျပ်ငွေ ငါးရာ ပေါက်ဈေးရှိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဘီဘီတီစီသည် မြန်မာ
တောခေါင်းများ၊ မြန်မာ သစ်တောအရာရှိများကို လာဘ်ထိုးကာ အချို့သော သစ်လုံးများ၌
အခွန်အကောက် မပေးဘဲ ခုတ်လှဲခဲ့သည်ဆိုသည်မှာ မြစ်နိုင်းမည်ဟု အင်္ဂလိပ်သမိုင်းဆရာ
တစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။

ထိုနှစ် သြဂုတ်လထဲတွင် မန္တလေးအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီထံမှ လာဘ်ငွေ
ဖူဖြင့် မြို့ဝန် ဦးခေါင်းကြီးကို ရာထူးမှ ထုတ်ပယ်လိုက်ပြီးနောက် ရာဇဝတ်သား
တစ်ဦးကဲ့သို့ အချုပ်အနှောင်ဖြင့် အများရှေ့တွင် လှည့်လည် ပြသစေသည်။

သြဂုတ်လ ၁၂-ရက်နေ့တွင် လွှတ်တော်က ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီက ကျပ်ငွေ
ဆယ်သိန်း လျော်ကြေးပေးရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ သီးခြား စီရင်ချက်တစ်ခုတွင်လည်း
နင်းကြမ်း သစ်တောတွင် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီ ကန်ထရိုက်မှ ပယ်ဖျက်ရန် ဖော်ပြထားသည်။

မြန်မာလွတ်တော်ထဲက နိုင်ငံရေးကျားကွက်များ

၁၈၈၅-ခု ဩဂုတ်လ ၁၂-ရက်နေ့တွင် လွတ်တော်က ဘီဘီတီစီ သစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ စီရင်ချက်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်လိုက်သည်။ ထိုစီရင်ချက်၌ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသည် ဒဏ်ငွေ အဖြစ် ကျပ်ငွေ ဆယ်သိန်း ပေးဆောင်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ သီးခြားစီရင်ချက် တစ်ခုတွင်လည်း ဘီဘီတီစီအား နင်းကြမ်းသစ်တောများကို ခုတ်လှဲခွင့်လိုင်စင် ရပ်သိမ်း လိုက်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။

ထိုနေ့၌ မန္တလေးရှိ ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေနိုသည် လွတ်တော် အစည်းအဝေးမှ ပြန်လာခဲ့ပြီးနောက်၊ ရန်ကုန်ရှိ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ အကြီးအကဲ ဂျွန်းထံ သို့ စာတစ်စောင် ရေးခဲ့သည်။ ထိုစာ၌ မြန်မာလွတ်တော်က ထိုစီရင်ချက်ကို ချမှတ်ရ သည့် ကိစ္စတွင် ပြင်သစ် ကိုယ်စားလှယ် ဖရက်ဒရစ်အားစ်၏ လက်ချက်ပါသည်ဟု ယူဆရကြောင်း၊ အားစ်သည် ဩဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့တုန်းက သူတို့ ပြင်သစ်ကုမ္ပဏီအား သစ်ခုတ်လှဲခွင့် လိုင်စင်ပေးရန် ကမ်းလှမ်းခဲ့ကြောင်း၊ ထိုကမ်းလှမ်းချက်ကြောင့်သာလျှင် မြန်မာလွတ်တော်သည် ယခု ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို ချမှတ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုကမ်းလှမ်းချက် မျိုး မရှိလျှင် ယခု ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို ချနိုင်ဖွယ် မရှိကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် အန်ဒရေနိုသည် လွတ်တော် စီရင်ချက်ထဲတွင် အပိုဒ်တစ်ပိုဒ် ချန်ရစ်ခဲ့သည်ကို သတိထားမိပုံ မရကြောင်း၊ ထိုစီရင်ချက်ထဲတွင် နောက်ဆုံးစာပိုဒ် ပါရှိခြင်းမရှိကြောင်း၊ ထိုစာပိုဒ်မှာ 'အချင်းဖြစ်ပွားသူတို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်တို့ လက်ဖက်အတူ စားကြခြင်းဖြင့် အငြင်းပွားမှု အဆုံးသို့ ရောက်သည်'ဆိုသည့် စာပိုဒ်ဖြစ်ကြောင်း၊ အချင်းဖြစ်ပွားသူ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်တို့ လက်ဆုံ၍ လက်ဖက်မစားကြလျှင် တရားစီရင်ချက် တစ်ခုသည် နောက်ဆုံးစီရင်ချက် မဟုတ်သေးကြောင်း၊ ထိုအချက်ကို လွတ်တော်စီရင်ချက် တွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိကြောင်း၊ အန်ဒရေနိုသည် စိတ်လှုပ်ရှားနေသဖြင့် ထိုစာပိုဒ် ချန်ပစ်ခဲ့သည်ကို သတိမထားမိဘဲ၊ ဩဂုတ်လ ၁၂-ရက်နေ့ စီရင်ချက်သည် အပြီးသတ် စီရင်ချက် ဖြစ်သည်ဟု အထင်ရှိကာ ထိုအကြောင်းကို ဂျွန်းထံသို့ သတင်းပို့လိုက်ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးသည်။

လွတ်တော်သည် ဖော်ပြပါ စာပိုဒ်ကို စီရင်ချက်ထဲတွင် ဖော်ပြခြင်း မပြုဘဲ တမင်ချွန်လှုပ်ထားခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်တမ်းဆရာ ဂရန်တန်ဂရီယာရီက ရေးသည်။ သူ့အဆိုအရ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီသည် မိမိအပေါ်တွင် ချမှတ်သော စီရင်ချက်ကို ဘုရင်ထံ အသနားခံလွှာ တင်မည်ဟု မြန်မာဝန်ကြီးများ ယူဆခဲ့ကြကြောင်း၊ ဤသည်မှာ လည်း လွတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို တစ်ဖက်က မကျေနပ်သည့်အခါတွင် လုပ်ရိုးလုပ်စဉ် တစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီက ကန့်ကွက်သည့်အခါတွင် လွတ်တော် သည် နားမလည်နိုင်အောင် ဖြစ်နေကြောင်း၊ လွတ်တော်ဝန်ကြီးများမှာလည်း လာဘ်ယူသည် အကတိလိုက်သည်ဟု စွပ်စွဲခံရသဖြင့် အရှက်ရနေကြသည်။

သာမန်အချိန်တွင်ဆိုလျှင် အန်ဒရေနိုသည် လွတ်တော်စီရင်ချက်အဆုံးတွင် ပါလေရိုသည်စာပိုဒ် မပါဘဲရှိနေခြင်းကိုသတိပြုမည်ဖြစ်၏။ သို့သော်မြို့မိခွဲလျှင် ဘီဘီတီစီ အနေဖြင့် ဘုရင်ထံ အသနားခံတင်သွင်းပြီး၊ မိမိတို့အမှုကို ပြန်လည် သုံးသပ်ပေးပါရန် လျှောက်ထားမည်သာဖြစ်၏။ နောက်ဆုံးတွင် ဘီဘီတီစီသည် မိမိအပေါ်တွင် ချမှတ် ထားသော 'ဒဏ်ငွေ'ကို ပေးဆောင်လိုက်ရုံသာ ဖြစ်၏။ လွတ်တော်စီရင်ချက်ထဲတွင် ဒဏ်ငွေဆယ်သိန်း (နောင်တွင် နှစ်ဆယ့်သုံးသိန်း) သတ်မှတ်ခဲ့သော်လည်း၊ သိန်းအနည်း ငယ် ပေးလိုက်လျှင် မြန်မာဝန်ကြီးများသည် ကျေနပ်သွားကြမည်သာဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် အခြေအနေသည် သာမန်အခြေအနေမဟုတ်။ သစ်မှန်နှင့် ပတ်သက်သည့် အန်ဒရေနို၏အမြင်၊ အန်ဒရေနို၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တို့သည် အားစံက သူတို့နေရာကို ဝင်လှည့်လောဟုသော စိုးရိမ်စိတ်ကြောင့် မှန်မှန်ကန်ကန် မမြင်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေပုံရသည်။ အလားတူပင် လွတ်တော် ဝန်ကြီးများသည်လည်း အားစံ၏ ကမ်းလှမ်းချက်ကြောင့် အမြင်မှန် မမြင်နိုင်ကြဘဲ စိတ်ကူးယဉ်နေကြဟန် တူသည်ဟု သမိုင်းဆရာ ချားလ်စီကီတန် က မြန်မာလွတ်တော်ကိုရေး၊ ဘုံဘောဘားမား သစ်ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေနိုကိုပါ နှစ်ဖက်စလုံးကို ဝေဖန်ခဲ့သည်။

ဩဂုတ်လ ၁၂-ရက်နေ့ ညတွင်မူ လွတ်တော်က နှင်းကြမ်းသစ်တောများအား ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသို့ ချထားသော လိုင်စင်များကို ပယ်ဖျက်ရန်ဆိုသည့် နေ့လယ်ပိုင်းက ချမှတ်ထားသော စီရင်ချက်ကို ပြန်၍ရုပ်သိမ်းလိုက်သည်။ မိမိတို့အစိုးရသည် ဘီဘီတီစီထံမှ အနည်းဆုံး ငါးသိန်းခန့်ကိုတော့ ရရှိလိမ့်မည်ဟု သီပေါ မျှော်လင့်ထားသွားည်။

သို့ရာတွင် တိုင်တား၏ အစက ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီထံမှ ထိုထက်ပို၍ ဒဏ်ငွေ ရလိုသည်။ ဤတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖို့ ရွေးစရာ လမ်းနှစ်လမ်း ပေါ်လာသည်။

တစ်လမ်းမှာ ဘီဘီတီစီသည် နေ့စပ်ဆွေးနွေးပြီးနောက် ငွေလေးငါးသိန်းကို ဒဏ်ဆောင်မည်လော။ သို့ ဒဏ်ဆောင်သဖြင့် အဖူးပြီးပြတ်သွားခဲ့လျှင် အိန္ဒိယအစိုးရသို့ တိုင်ကြားခြင်း မပြုတော့ဘဲ တောင်းသမျှနှင့် ကျေအေးသွားမည်။ သို့ဆိုလျှင် မိမိဘက်က အရေးနိမ့်သွားပြီး တိုင်တားအစက အသာစီးရသွားမည်။

ဒုတိယ ရွေးချယ်ရမည့် လမ်းမှာ များပြားသည့် ဒဏ်ငွေများကို ချမှတ်မည်။ သို့ ဒဏ်ချလျှင် သီပေါမင်းသည် မိမိတို့လွတ်တော် ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ဖက်သတ်ကျမည်ကို

သဘောပေါက်သွားမည်။ ထိုသို့ သဘောပေါက်သွားလျှင် ထိုဒဏ်ငွေသည် ဘီဘီတီစီ ကိစ္စတွင် တိုင်တားအစုက ကြားဝင်စွက်ဖက်နေခြင်းကို ရုပ်ဆိုင်းပစ်နိုင်သည်။ သို့ဆိုလျှင် တိုင်တား၏ အစုသည် အရေးနိမ့်သွားလိမ့်မည်ဟု သူ တွက်သည်။

ထို့ကြောင့် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီအား ကျပ်ငွေ ၂,၃၅၉,၀၆၆ ပေးဆောင်ရန်၊ ထိုငွေကို တစ်လတစ်ကြိမ် အရစ်ကျစနစ်ဖြင့် လေးလအတွင်း အကျေးပေးဆပ်သွားရန် ကင်းဝန်မင်းကြီးက အဆိုတင်သည်။ သူ့အဆိုကို လွှတ်တော်ထဲတွင်ရှိသည့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဂိုဏ်းသားများဖြစ်ကြသော တောင်ခွင်မင်းကြီး၊ လှေသင်းအတွင်းဝန်၊ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်၊ ဖြူသစ်အတွင်းဝန်နှင့် ဝက်မရွတ် ဝန်ထောက်တို့က အားတက်သရော ထောက်ခံကြသည်။ တိုင်တားအစုကမူ ငွေအနည်းငယ်ကိုသာ တိုးမြှင့်ခြင်းပြုရန် အဆို တင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် တိုင်တားအစုသည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်သူအဖြစ်သို့ ကျရောက်သွားနိုင်သည်။

ဤတွင် တိုင်တားအစုသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ရည်ရွယ်ချက်ကို များစွာ သံသယရှိသည့်တိုင် မထောက်ခံ၍ မဖြစ်တော့။ သူ့အဆိုကို မထောက်ခံလျှင် မိမိတို့ အစုသည် ဘီဘီတီစီကို အကာအကွယ်ပေးနေသူများဟု အထင်ခံရတော့မည်။ သို့ဖြင့် တိုင်တား၏ အစုသည် ဒဏ်ငွေများများ ချမှတ်သည့် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အဆိုကို ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။

ယခုအချိန်အထိ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီးဘားနံသည် ဘီဘီတီစီ သစ်ကုမ္ပဏီ ကိစ္စတွင် မန္တလေးအစိုးရအား ကြားဝင် ဖြန့်ဖြေပေးရန် အကြောင်းကြားခြင်း မပြုသေး။ အကယ်၍ မိမိက ဖြန့်ဖြေပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ပါက မန္တလေးအစိုးရသည် အားစံကို ဖြန့်ဖြေသူအဖြစ် အဆိုပြုလာမည်စိုးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ယခုမှ သူမပါ၍ မဖြစ်တော့ပြီ။ မန္တလေးအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီကို ဒဏ်ငွေဆယ်သိန်း ချနေလေပြီ။ ထို့ကြောင့် ထိုကိစ္စကို ဖြန့်ဖြေရေးခုံဖွဲ့၍ ဖြန့်ဖြေလိုခြင်း ရှိမရှိ၊ သို့ဖြန့်ဖြေ ရာတွင် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က ခန့်အပ်သော ဖြန့်ဖြေရေးအရာရှိတစ်ဦးကို လက်ခံနိုင်ခြင်း ရှိမရှိကို မန္တလေးအစိုးရထံ မေးမြန်းချင်သည်။

ဘားနံက ထိုသို့လုပ်ရန် သင့်မသင့်ကို အိန္ဒိယပြည် လက်ထောက်ဘုရင်ခံချုပ် ဒုရန်းက ဩဂုတ်လ ၂၂-ရက်နေ့တွင် ကြေးနန်းဖြင့် တင်ပြသည်။

ထိုအကြံကို ဒုရန်းက သဘောတူသည်။ ထိုအခိုက်တွင်ကား ဘီဘီတီစီကိုယ်စား လှယ် ဂျန်းသည် မြန်မာလွှတ်တော်က နောက်ဆုံးချမှတ်လိုက်သော ဒဏ်ငွေ နှစ်ဆယ့်သုံး သိန်းကျော်ကိစ္စကို ငြင်းပယ်ရန်အတွက် ဘားနံ အကူအညီကို ရရှိအောင် ကြိုးစားနေသည်။ ဩဂုတ်လ ၂၈-ရက်နေ့တွင် ဘားနံက ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ စာတစ်စောင်ပို့ကာ အောက်ပါအချက်များကို တင်ပြလိုက်သည်။ ယင်းတို့မှာ.....

- (၁) မန္တလေးအစိုးရက လောလောဆယ်တွင် လွှတ်တော်ဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည် မဖော်သေးဘဲ ရုပ်ဆိုင်းထားရန် (၂) အငြင်းပွားမှုကို ဖြန့်ဖြေရန်အတွက် ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ခန့်အပ်သော ဖြန့်ဖြေရေးအရာရှိကို လက်ခံရန်နှင့် (၃)

ထိုမြန်မာပြေရေး အရာရှိ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လက်ခံရန် စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ဤသို့ တစ်ဖက်တွင် ဘားနစ်က မြန်မာပြေရေး ခုံအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ပွဲ၍ ညှိနှိုင်းရန် ကြိုးစားနေစဉ် ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် အားစံကလည်း တစ်ဖက်တွင် လှုပ်ရှားနေသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

စက်တင်ဘာလ ၄-ရက်နေ့တွင် အားစံသည် မန္တလေး ကြေးနန်းရုံးမှတစ်ဆင့် ပါရီသို့ ကြေးနန်းရှည်ကြီး တစ်စောင် ပို့လိုက်သည်။ ကြေးနန်းမှာ စကားဝှက်များဖြင့် ပို့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ဘီဘီတီစီ၏ အမည်ကိုမူ စကားဝှက်သုံးခြင်း မရှိဘဲ မူရင်းအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။ ဤသို့ စကားဝှက်ဖြင့် ကြေးနန်းပို့ကြောင်းကို အနံ့ခံရနေသည့် မန္တလေး ကြေးနန်းရုံးပိုင် အီးဗင်းဂျီးယပ်စ်ထံမှတစ်ဆင့် သိလာရသည်။ ယင်းမှာ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ သူလျှိုတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။

စက်တင်ဘာလ ၅-ရက်နေ့ညတွင် အားစံသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးအိမ်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

ထိုနောက် မကြာမီမှာပင် မန္တလေးတွင် ကောလဟာလများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အားစံနှင့် မက်ဘီဒီကာလိုင်ဂရီတီ၏ တရားဝင်ခင်ပွန်းဖြစ်သည့် ဗွန်ဗီကာလိန်းတို့က ဘီဘီတီစီ သစ်အမှုတွင် မြန်မာပြေသူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးမည်ဟု မန္တလေးအစိုးရထံ ကမ်းလှမ်းသည်ဆိုသည့် ကောလဟာလ ဖြစ်သည်။ သူတို့ ကမ်းလှမ်းချက်ကို မြန်မာ အစိုးရကလည်း လက်ခံလိုက်ပြီး၊ သူတို့ကို ကိုယ်စားလှယ်များအဖြစ် ပါဝါလွှဲထားလိုက် သည်ဆိုသည့် နောက်ဆက်တွဲ သတင်းများလည်း ထွက်ပေါ်လာခဲ့ပြန်သည်။

စက်တင်ဘာလ ၁၂-ရက်နေ့ညတွင် မန္တလေးရှိ ပြင်သစ် ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦးဖြစ်သော ဗိုလ်ချုပ် ဇာနီယူး၏ အိမ်တွင် ညစာစားပွဲတစ်ခု ကျင်းပသည်။ ထိုညစာစားပွဲတွင် ဖရက်ဒရစ်အားစံသည် အာဝဇ္ဇန်းရွှင်နေသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီ သစ်အမှုတွင် လည်းကောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ အခြားသောအရေးကိစ္စများတွင်လည်းကောင်း ဝင်ရောက် စွက်ဖက်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည် အရေးအခင်းများတွင် စိတ်ဝင်စားသော တိုင်းပြည်ဟူ၍ ဗြိတိသျှတစ်ဦးတည်းသာ မကတော့ဘဲ အခြားသော တိုင်းပြည်များလည်း ရှိလာပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အထက်မြန်မာပြည် အရေးကိစ္စများတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လိုသည်ဆိုလျှင် ပြင်သစ်အစိုးရနှင့် ကြိုတင်သဘော တူညီချက် ရယူရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိသည် မန္တလေးအစိုးရအား အခါအခွင့်ကြုံလာတိုင်း အကြံဉာဏ်များကို ပေးခဲ့ကြောင်း၊ မိမိ၏အကြံဉာဏ်များကို တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် အသိုင်းအဝိုင်းက လက်ခံလိုက်မှာကြသော်လည်း၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးကမူ မိမိ၏ အကြံဉာဏ်များကို အမြဲတမ်းလိုလိုပယ်ချခဲ့ကြောင်းဖြင့် အားစံက ထိုညစာစားပွဲတွင် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။

ဖရက်ဒရစ် အားစံသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ သဘောထားကို နှစ်သက်ခြင်း ရှိဟန်မတူကြောင်းဖြင့် မှတ်တမ်းဆရာ ဂရက်တန် ဂရိယာရီက ရေးခဲ့သည်။

အတိုချုပ်ပြောရလျှင် ဘီဘီတီစီနေရာတွင် ပြင်သစ် ကျွန်းသစ်ကုမ္ပဏီများအား

မပျားချထားရန် တင်ပြသော အားခံ၏ သြဂုတ်လ ၃-ရက်နေ့ ကမ်းလှမ်းချက်နှင့် ဘုံဘောဘားမား သစ်မှုတွင် မိမိက ဝင်ရောက်ဖြန့်ဖြေလိုသည်ဟူသော စက်တင်ဘာ ၅-ရက်နေ့ ကမ်းလှမ်းချက်တို့ကို မြန်မာတို့က ချက်ချင်း ပယ်ချခဲ့သည်။ အားခံ၏ ကမ်းလှမ်းချက်ကို ပယ်ချရန်အတွက် လွှတ်တော်၊ သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့အပေါ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ယခုတိုင် သြဇာရှိနေသေးသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ မြန်မာအစိုးရသည် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ၏ ကျွန်းသစ် ဘူးပို့ ရောင်းချမှုများကို တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်း မပြုသေး။ ဘီဘီတီစီပိုင် ပစ္စည်းများကိုလည်း သိမ်းယူခြင်း မပြုသေး။ ယင်းမှာ မြန်မာတို့ဘက်မှ သတိထား၍ ဆင်ဆင်ခြင်ခြင် လုပ်နေကြောင်း ထင်ရှားသည်ဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။ ယင်းမှာလည်း အခြားကြောင့်မဟုတ်။ ဘီဘီတီစီ၏ လုပ်ငန်းများသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် မက်မောလောက်သည့် လုပ်ငန်းမျိုး ဖြစ်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန်၌ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီသည် ထောင်ပေါင်းများစွာသော မြန်မာတို့ကို အလုပ်ပေးထားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ဇြိတိသျှအစိုးရ လက်အောက်ခံ ၂၀၀၀-ကျော်တို့ကိုလည်း အလုပ်ပေးထားသည်။ ။ ဥပမာတို့ကိုသား ဆယ့်ငါးယောက်နှင့် နှစ်ဆယ်ခန့်တို့ကိုလည်း အလုပ်ပေးထားသည်။ ကုမ္ပဏီတွင် သူပိုင် ဆင် ၉၀၀၊ ကျွဲကောင်ရေ ၁၀,၀၀၀နှင့် တင်ပို့ရန်အတွက် ဆုတ်လုပ်မှု အဆင့်ဆင့်တွင်ရှိနေသော သစ်လုံးရေ ၁၅၀,၀၀၀တို့လည်း ရှိသေးသည်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဘီဘီတီစီ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တန်ဖိုးသည် ကျပ်ငွေ သိန်းငါးဆယ်နှင့် နှစ်ဆယ်ငါးသိန်းကြားတွင် ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ဤသို့ဖြင့် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီ သစ်မှုသည် မည်သို့မျှ ဆုံးဖြတ်ချက်မချနိုင်ဘဲ ဘန်းလန်းဖြစ်နေသည်။ ဘားနဒ်၏ အမြင်တွင်မူ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီတွင် ဖြစ်နေသည့် အခြေအနေသည် ဇြိတိသျှအစိုးရအနေဖြင့် ကြည့်လျှင် အရေးကြီးသော သော့ချက်ပြဿနာ နှင့် တခြားစီ ဖြစ်နေသည်ဟု ယူဆသည်။ ဇြိတိသျှအစိုးရအတွက် သော့ချက်ပြဿနာမှာ သစ်မှု မဟုတ်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့သြဇာ လွှမ်းမိုးမလာရေး ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်တို့သည် မန္တလေးတွင် သူတို့သြဇာကိုထူထောင်ရန် ကြိုးစားလျက်ရှိရာ ဘားနဒ်နှင့် ဇြိတိသျှအစိုးရသည် သစ်မှုကို ကြည့်တိုင်း အထက်မြန်မာပြည်ကို လွှမ်းမိုးရန်ကြံနေသော ပြင်သစ်တို့၏ ကြိုးပမ်းမှုများကို ထည့်၍တွက်နေရသည်။ မြန်မာအစိုးရသည် အားခံ၏ ကမ်းလှမ်းချက်များကို ယာယီအားဖြင့် လျစ်လျူပြုထားသည်မှာ မှန်ပါ၏။ ထိုသို့ လျစ်လျူပြုထားခြင်းမှာလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ သြဇာနှင့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် မိုးခေါင်နေခြင်းတို့ကြောင့် ထိုကိစ္စများကို မစဉ်းစားနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ မိုးခေါင်သဖြင့် မန္တလေးထောင်ဘက် ကျောက်ဆည်တစ်ဝိုက်နှင့် မန္တလေးမြောက်ဘက် ခရွဘိုတစ်ဝိုက်ရှိ မိုးဦးစပါးနှင့် အခြားသီးနှံ အများအပြားတို့ ပျက်စီးခဲ့ကြရသည်။

သို့ရာတွင် မိုးခေါင်သည့်ကိစ္စသည် ရေရည် ရင်ဆိုင်နေရသော ပြဿနာမဟုတ်။ အချိန်တန်လျှင် အလိုအလျောက် ပြေရှင်းပြီးသား ဖြစ်သွားမည့် ပြဿနာမျိုး ဖြစ်သည်။ သို့ဖြင့် ပြင်သစ်တို့ကလည်း အချိန်ကို စောင့်နေမည်မဟုတ်။ ဘဏ်တိုက်ဖွင့်ရေးနှင့်

ရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေး ကန်ထရိုက်စာချုပ်များကို ၁၈၈၅-ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုသည့် ပြင်သစ်-မြန်မာစာချုပ်အရ အတည်ပြုလိုက်သည့်အခါတွင် ထိုစာချုပ်များသည် အကောင်အထည် ပေါ်လာကြတော့မည်။ မန္တလေးတွင် ဘဏ်တိုင်း ဖွင့်ပြီး၊ ရထားလမ်း ဖောက်ပြီးသွားခဲ့ပါက အထက်မြန်မာပြည်သည် ပြင်သစ်တို့၏ မှီခိုအားထားနေရသော ဘဝသို့ လုံးဝ ကျရောက်သွားတော့မည်သာ ဖြစ်သည်။

စက်တင်ဘာလ ၂၀-ရက်နေ့တွင် အန်ဒရေနိုက ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် ဂျန်းသို့ပေးသော စာ၌ တိုင်တားမင်းကြီး၏ အစုသည် ဖြန့်ဖြေရေးခုံကို လက်ခံနေ တောင်းဆိုသည့် ဘားနဒ်၏စာကို ပယ်ချရန် လွှတ်တော်တွင် အသစ်စီရင်ခွာဟန်တူ ကြောင်း၊ ဖြန့်ဖြေရေးခုံဖွဲ့ရန် ကိစ္စကို အိန္ဒိယအစိုးရက အရေးတကြီးထား၍ တောင်းဆိုခြင်း မဟုတ်ဟုလည်း သိပေါ့ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့က ယူဆဟန်ရှိကြောင်း၊ ဘားနဒ်၏ တောင်းဆိုချက်ကို ယဉ်ကျေးစွာ ပယ်ချလိုက်လျှင် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ တကယ့်ဆန္ဒကို သိနိုင်မည်ဟု ဝန်ကြီးများက ယူဆနေကြကြောင်း၊ ထိုအခါမျိုးတွင် အိန္ဒိယအစိုးရသည် သူ၏ တကယ့်တောင်းဆိုချက်များကို တင်ပြလာနိုင်ဖွယ် ရှိသည်ဟုလည်း ယင်းတို့က ယူဆနေကြကြောင်း၊ ဖြန့်ဖြေရေးခုံတစ်ခု ဖွဲ့လာသည် ဆိုလျှင်လည်း အိန္ဒိယအစိုးရသည် ကြားနိုင်ငံခြားသားတစ်ဦးကို ခန့်အပ်ဖို့ အဆိုပြုလာနိုင်သည်ဟု မြန်မာတို့ ယူဆနေကြ ကြောင်းဖြင့် သူ့စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဘားနဒ် ဖြန့်ဖြေရေးခုံ အဆိုကို လက်ခံရန်အတွက် စုပုရားလတ်၏ မယ်တော်ဖြစ်သော ဆင်ဖြူမရှင်ကို ချဉ်းကပ်ကာ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကို နားချပေးရန် လျှောက်ထားသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ထိုကိစ္စတွင် မကျေမလည်ဖြစ်သွားလျှင် မိမိတို့အား ရာဇသံ ပေးလာနိုင်စေရာ ရှိကြောင်းကို ကင်းဝန် မင်းကြီး တွက်မိသည်။ ဤသို့ ရာဇသံ ပေးလာခဲ့လျှင် နန်းတော်ထဲရှိ မိမိ ဆန့်ကျင်နေ အုပ်စုသည် မိမိကိုသာ လက်ညှိုးထိုးလာကြမည် ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ကင်းဝန်မင်းကြီး တွက်ပြီးသား ဖြစ်သည်။ လျော်ကြေးငွေကို နှစ်ဆယ့်သုံးသိန်းအထိ တိုးမြှင့်တောင်းဆိုနေ အဆိုတင်ခဲ့သူမှာ မိမိကိုယ်တိုင်ဖြစ်ရာ မိမိကြောင့် ထိုသို့ ဖြစ်ရသည်ဟု ဝိုင်းဝန်းအပြစ်ပိုင်ကြ မည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီး တွက်ပြီးသား ဖြစ်ပုံရသည်။

ဆင်ဖြူမရှင်သည် ကင်းဝန်၏အကြံပေးချက်အတိုင်း သိပေါ့ဘုရင်နှင့်မိဖုရားတို့အား ဖြန့်ဖြေရေးကို လက်ခံရန် တိုက်တွန်းပါသေး၏။ သို့ရာတွင် ဆင်ဖြူမရှင် နားချ၍လည်း လက်မခံတော့ပြီ။ ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖို့သော်မူ အနည်းဆုံး မိမိအား အပြစ်ပိုင်ရမည့် အန္တရာယ်မှ လွတ်သွားပြီဟုဆိုနိုင်သည်။ မိမိသည် ဖြန့်ဖြေရေးကို လက်ခံရန် နည်းအဖို့ဖြင့် ဖြင့် ကြိုးစားခဲ့ပြီမဟုတ်လော။ အကယ်၍ အင်္ဂလိပ်တို့က ရာဇသံပေးလာလျှင် မိမိတာဝန် မရှိပြီ။ ယင်းမှာ ဖြန့်ဖြေရေးကို လက်မခံသူတို့၏တာဝန်သာ ဖြစ်သည်ဟု ပြောနိုင်ပြီ။

သို့ဖြင့် ထိုနေ့ (စက်တင်ဘာလ ၂၄-ရက်နေ့) ဆင်ဖြူမရှင်၏ မအောင်မြင်သော ချဉ်းကပ်မှုအပြီး နာရီပိုင်းအနည်းငယ်အကြာတွင် လွှတ်တော်က ဘားနဒ်၏ ဖြန့်ဖြေရေး ကမ်းလှမ်းချက်ကိုပယ်ချလိုက်ရာ တိုင်တားမင်းကြီးအစုမှ တောခေါင်းများသည် နင်းကြား

ဘောထဲရှိ ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီပိုင်သစ်လုံးများ၊ ပစ္စည်းများကို စတင် သိမ်းယူကြလေသည်။

စက်တင်ဘာလ ၂၄-ရက်နေ့တွင် ဆိုလျှင် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီကို ချမှတ်ထားသော ဒဏ်ငွေ ပထမရစ်ကို ပေးဆပ်ရမည့် ရက်စေ့သွားပြီဖြစ်သည်။ သြဂုတ်လ ၂၃-ရက်နေ့တွင် ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်က ဘီဘီတီစီသည် အရစ်ကျ ပေးဆပ်ရမည့် ဒဏ်ငွေများကို ပေးဆပ်ရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပါက ပေးဆပ်ရန်ရှိသည့် ဒဏ်ငွေတန်ဖိုးနှင့် ညီမျှသော ဘီဘီတီစီပိုင် ပစ္စည်းများကို သိမ်းယူမည်ဟု အကြောင်းကြားထားခဲ့သည်။ ထိုသို့ အကြောင်းကြားထားသည်နှင့်အညီ ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်နှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့သည် နှင်းကြမ်းသစ်တောအနီးတွင် မြန်မာတပ်တို့ကို ချထားခဲ့ပြီး၊ အမိန့်ရသည်နှင့် ဘီဘီတီစီပိုင် သစ်ဖောင်များကို မီးတင်ရှို့ရန် အမိန့်ပေးထားခဲ့သည်။ မြန်မာတပ်တို့က ဖောင်သမား အချို့ကို ရိုက်နှက်၊ အချို့ကို ဖမ်းဆီးပြီး၊ သစ်ဖောင် အများအပြားကို သိမ်းယူခဲ့သည်။

နှင်းကြမ်းတွင် အသစ်ရောက်ရှိနေသော၊ မြို့ဝန်က မြန်မာစစ်သားများကို တားဆီးသေးသည်။ သို့ရာတွင် မိမိတို့ ရရှိထားသည့် အမိန့်မှာ ရွှေတိုက်အတွင်းဝန် ခေါက်မြိုင်မြို့စားနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့ထံမှ ဖြစ်သဖြင့် သူ့အမိန့်ကို နှာခံခြင်း မျှကြတော့။ ထိုအပြစ်အပျက်သည် မန္တလေးနန်းတော်ကြီးထဲတွင် ပေါ်ပေါက်ဖြစ်ပွားနေသည့် အာဏာလှပွဲကိုလည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ထင်ဟပ်ဖော်ပြနေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ နှင်းကြမ်းဒေသသို့ နောက်ရောက်လာသည့် မြို့ဝန်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးက ခန့်အပ် ငှက်သော လူဖြစ်ပြီး၊ ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီနှင့်လည်း ရင်းနှီးသူဖြစ်သည်။ မြန်မာတပ်တို့မှာ တိုင်တားမင်းကြီးကို သစ္စာစောင့်သိသူများ ဖြစ်ကြသည်။

မြို့ဝန်က ထိုကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ မန္တလေးကို ကန့်ကွက်သည်။ ဘီဘီတီစီက ငည်း မြန်မာစစ်သားတို့ကို လာဘ်ပေးကာ မိမိ၏ဖောင်များကို အောက်သို့ စုန်ဆင်းအောင် ငှုပ်နှံနိုင်ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဘီဘီတီစီသည် အခြေအနေကို အကဲခတ်မိသည့်အလျောက် မင်းကုမ္ပဏီ အရာရှိများ၊ အမှုထမ်းများသည် အောက်မြန်မာပြည်ထဲသို့ ထွက်ပြေးကြသည်။ ထိုအထဲတွင် အိတ်ချို၊ မီးလဲဒင်းဟောဆိုသူ ဘီဘီတီစီ အရာရှိမှာ အဖမ်းခံရပြီးဖြစ်သည်။ ဇီလဲဒင်းဟောသည် မြန်မာစစ်သားများကို လာဘ်ထိုးကာ စစ်တောင်းအတိုင်း စုန်ဆင်းလာ နိုင်ခဲ့သည်။

နှင်းကြမ်းဒေသက မြို့ဝန်နှင့် ပတ်သက်၍မူ ရန်ကုန်မြို့ရှိ ဘီဘီတီစီ မန်နေဂျာ ဝန်းက 'လူကောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြောင်း'ဖြင့် ထောက်ခံရေးသားခဲ့သည်။

မြို့ဝန် မောင်ရွှေဂေါင်းသည် ဗြိတိသျှ သိမ်းပိုက်ထားသည့် အောက်မြန်မာပြည်၊ ဗံသာဝတီ စီရင်စုတွင် အခွန်ဝန်အဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့ဖူးသည်။ ၁၈၅၆-ခု ဇူလိုင်လထဲတွင် မောင်ရွှေဂေါင်းသည် ဗံသာဝတီ ငွေတိုက်မှ အစိုးရငွေ ၁၇၅,၀၀၀ကို ယူကာ ဆင်ဖြင့် ဧထက် မြန်မာပြည်သို့ ထွက်ပြေးသွားခဲ့သည်။

တတိယစစ်ပွဲတွင်မူ မြို့ဝန် မောင်ရွှေဂေါင်းသည် သူ့လက်တွင်းသို့ ကျရောက်သော ဘီဘီတီစီ အမှုထမ်းများကို အကာအကွယ် ပေးခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိလေသည်။

(၅)

မော်လမြိုင်၊ ဇင်းမယ်၊ ယူနန် မီးရထားလမ်း

၁၈၈၅-ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၇-ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် မြန်မာပြည် နှင့်ပတ်သက်၍ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့ နယ်ယိုင်ခြင်းကို တိုးချဲ့လာမှုကို ရပ်တန့်ရေးအတွက် မန္တလေးအစိုးရကို တောင်းဆိုရန် ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောထားသည် ထိုနှစ် ဩဂုတ်လ ၇-ရက်နေ့က အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ဒပ်ဖရင်ထံ လော့ဒ်ရန်းခေါ်ချာချီက ပေးခဲ့သည့် စာထဲတွင် ပါရှိသည့် သဘောထားနှင့် လုံးဝ ခြားနားနေသည်။ ထိုစာထဲတွင် ချာချီက သီပေါဘုရင်ကို မိမိတို့အနေဖြင့် ဘာမျှ ပြောဆိုခြင်းမပြုရန်၊ မန္တလေးတွင် ပြင်သစ်တို့ ဩဇာ တိုးချဲ့နေခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ပါရီကိုသာ မေးမြန်းစုံစမ်းရန် ချာချီက ထိုစာထဲတွင် ရေးခဲ့သည်။

ယခုမှ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ပါရီကို မေးမြန်းစုံစမ်းခြင်း မပြုတော့ဘဲ မန္တလေးကို လှမ်း၍ တောင်းဆိုချက်များ တင်ပြနေလေပြီ။

အဘယ်ကြောင့်နည်း။ အဘယ်သို့ သဘောထား ပြောင်းလဲသွားသနည်း။

ဩဂုတ်လ ၇-ရက်နှင့် အောက်တိုဘာလ ၁၇-ရက် ကြားတွင် ချာချီနှင့် ဒပ်ဖရင်တို့၏ သဘောထားများသည် အဘယ်ကြောင့် ပြောင်းလဲသွားခဲ့ကြသနည်း။

ဗြိတိန်သည် အိန္ဒိယပြည်၏ အနောက်ဘက် နယ်စပ်ဖြစ်သော အာဖဂန်နစ္စတန်နှင့် ပါရှားပြည်နယ် (အီရန်) ပြည်နယ်တို့တွင် 'ရုရှား၏ ခြိမ်းခြောက်မှု' ဆိုသည်ကို စိုးရိမ် နေသည်။ ထိုစဉ်က အိန္ဒိယပြည်၏ အရှေ့ဖျားနယ်စပ်ဖြစ်သည့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် 'ပြင်သစ် ခြိမ်းခြောက်မှု' ဆိုသည့် ကိစ္စ ပေါ်လာဦးမည် ဆိုသည့်အခါတွင် ကျောမလှဲနိုင် အောင် ဖြစ်နေသည်။ အိန္ဒိယပြည်သည် ဆူးနှစ်ဖက်ကြားတွင်ပေါက်သည့် ဘူးသီးအဖြစ်မျိုး အဖြစ်မခံနိုင်။

၁၈၈၅-ခု ကုန်ခါနီးတုန်းက ဗြိတိန်၏ ဦးစားပေး ကာကွယ်ရေး အစီအစဉ်သည် ဗြိတိသျှကွန်ရီးရပ်လျှင် အိန္ဒိယပြည် ဖြစ်နေသည်။ ထိုစဉ်က ဗြိတိန်၏ လက်တံသည် ရှည်လျားလွန်းပြီး အလှမ်း ကျယ်လွန်းနေသည်။ အကယ်၍သာ အနောက်ဘက်တွင်

ရုရှားနှင့် စစ်ဖြစ်လာခဲ့လျှင် ဗြိတိန်ကျွန်းစုကို ကာကွယ်မည့် တပ်အင်အားဆို၍ တပ်သားအင်အား ၃၆,၀၀၀-သာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။

၁၈၈၄-ခုနှစ်တွင် ရုရှားသည် အာဖဂန်ပြည်နယ်စပ်ရှိ မာ့စ်မြို့ကို သိမ်းခဲ့သည်။ ၁၈၈၅-ခုနှစ်ထဲတွင် ရုရှားသည် အာဖဂန်မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သော ပန့်ဂျေးကို ထပ်မံ သိမ်းပိုက်လိုက်ပြန်သည်။ ဤတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အိန္ဒိယပြည် အနောက်မြောက် နယ်စပ် လုံခြုံရေးအတွက် စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အကယ်၍ ရုရှားသည် နောက်ထပ် မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သော ဟီးရတ်မြို့ကို တိုက်ခိုက်လာခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှတို့အနေဖြင့် ဆက်လက်၍ လက်ပိုက်ကြည့်နေနိုင်တော့မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံ စစ်ဖြစ်ရတော့မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် လန်ဒန်မှာ သတိပေးချက်များ မကြာခဏ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က ဘောလကန်ဒေသတွင်လည်း အရေးအခင်းများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် အရှေ့ဘက်ရှိ မိမိနယ်မြေများအတွက် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ ထပ်မံ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

၁၈၈၅-ခု အောက်တိုဘာလအတွင်းတွင် ပြင်သစ်အစိုးရက မန္တလေးတွင် ပြင်သစ် ဘဏ်တိုက်တစ်တိုက် တည်ထောင်ရေး၊ အင်ဒိုချိုင်းနားနှင့် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေး၊ မန္တလေးရှိ ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် ဖရက်ဒရစ်အားစ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ နှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရတွင် တရားဝင် တာဝန်မရှိကြောင်းဖြင့် အတန်တန် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။

ဤတွင် ပြင်သစ်အစိုးရ၏ အရှေ့ဘက် နယ်များမှာ ခြိမ်းခြောက်မှုနှင့် ပြင်သစ် အစိုးရ၏ ငြင်းဆိုမှုများကြောင့် ချာချီသည် စိုးရိမ်လာခဲ့ကာ သဘောထား ပြောင်းသွားခဲ့ ပြီးနောက် ပြင်သစ် ဩဇာနယ်ပယ် ချဲ့ထွင်မှုများကို ရပ်တန့်အောင် လုပ်ဖို့ မန္တလေးအစိုးရကို တောင်းဆိုလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ဖြစ်ပျက်နေချိန်တွင် ဗြိတိန်တွင် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပရန် အချိန် နီးကပ်လာခဲ့သည်။ ချာချီသည် သူ့ ကွန်ဆာဗေးတစ်အစိုးရ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင် ရရှိရေးအတွက် အရှေ့တိုင်းတွင် အောင်မြင်မှုများကို ပြသလိုသည်။ ချာချီသည် ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အာရှနှင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းမှ ဈေးကွက်များကို သိမ်းယူ ဖွင့်လှစ်ပြချင်သည်။ သို့ဆိုလျှင် ပေါ်ထွန်းလာသည့် စက်မှုနိုင်ငံသစ်များဖြစ်သော ကျားနီ၊ ပြင်သစ်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့ကြောင့် စီးပွားရေး ကျဆင်းနေကြသော အင်္ဂလိပ်စက်မှုမြို့များဖြစ်သည့် ဘာမင်ဟမ်၊ ရက်ဖီး၊ မန်ချက်စတာ စသည်မြို့များမှ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ကယ်ဆယ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ချာချီ ယူဆသည်။

ချာချီကို တွန်းအားပေးနေသူမှာ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင် ဖြစ်သည်။ လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင်သည် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးရုံးတွင် နံပါတ် ၂-လုပ်ရစ်သည်။ သူသည် ကနေဒါတွင် ဘုရင်ခံချုပ် လုပ်ခဲ့ဖူးသည်။ ရုရှား ဘုရင့်နန်းတော်သို့ သံအမတ် အဖြစ် သွားခဲ့ဖူးသည်။ အိန္ဒိယပြည်တွင် ဗြိတိသျှ မဟာမင်းကြီး လုပ်ခဲ့ဖူးသည်။ ကျွမ်းကျင်သော သံတမန်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး အထက်ပေါ်လစီများနှင့် ပတ်သက်၍ ချွက်ခနဲဆို နားခွက်က မီးတောက်သူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယခုနန်ပြည်နယ်တွင် ဈေးကွက်သစ်များ

ဖွင့်လှစ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော ချာချီ၏ သဘောထားကို အားကြီးမာန်တက် ထောက်ခံခဲ့သည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ချာချီနှင့် ဒပ်ဖရင်တို့သည် စာအပြန်အလှန် ဆက်သွယ်ခဲ့ကြရာ အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သော စာများသည် အရေးကြီးသည်။

၁၈၈၅-ခု၊ ဩဂုတ်လ ၁၄-ရက်နေ့တွင် ဒပ်ဖရင်သည် ချာချီထံ စာတစ်စောင် ရေးခဲ့သည်။ ထိုစာ၌ ယူနန်ပြည်နယ်ရှိ ဈေးကွက်များကို ငြိမ်းချမ်းသည့်နည်းဖြင့် မရခဲ့လျှင် အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူရန် စစ်ရေးအစီအစဉ်များကို ရေးဆွဲချမှတ်ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယအရှေ့ဘက်နယ် (အထက်မြန်မာပြည်)တွင် 'ဖောဝပ်ပေါလစီ'ခေါ် ရှေ့သို့ ဆက်လက် ချီတက်ရေး ပေါလစီ ချမှတ်ရေးကိစ္စတွင် အဓိက အတားအဆီးမှာ အာဖဂန်ပြည်နှင့် ပတ်သက်သော အိန္ဒိယနှင့် ရုရှားကြားက အငြင်းပွားမှု ဖြစ်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရသည် အနောက်ဘက်တွင်ရော၊ အရှေ့ဘက်တွင်ပါ တစ်ပြိုင်နက် စစ်ဖျက်နှာနှစ်ခုပွင့်ရန် ငွေကြေးအင်အားရော၊ လူအင်အားရော တတ်နိုင်စွမ်း မရှိကြောင်း၊ အနောက်ဘက်တွင် ရုရှားနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှု မရှိသည့်တိုင်အောင် အိန္ဒိယပြည်အနေဖြင့် အရှေ့ဘက်တွင် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှု တစ်ခုလုပ်ရန် ငွေကြေးတောင့်တင်းခြင်း မရှိကြောင်း။ အချို့က စင်းမယ်ကိုဖြတ်၍ မော်လမြိုင်နှင့် ယူနန်ကို မီးရထားလမ်းတစ်လမ်း ဖောက်လုပ်ချင်ကြကြောင်း၊ ထိုအတွက် လိုအပ်သော ငွေကို အိန္ဒိယအစိုးရသို့ တောင်းခံလာလျှင် မိမိတို့အနေဖြင့် ကန့်ကွက်ရတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မိမိအနေဖြင့် ပြောရလျှင် ယူနန်ဈေးကွက်ကို လိုချင်လျှင် အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်သိမ်းသည် နည်းသာလျှင် ရှိကြောင်းဖြင့် ဒပ်ဖရင်က ချာချီထံ ရေးခဲ့သည်။

ချာချီက မိမိတို့သည် ပြင်သစ်အစိုးရအား ထုချေ ရှင်းလင်းချက်များပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြောင်း၊ တောင်းဆိုသည့်အခါတိုင်း ပြင်သစ်အစိုးရက ထိုကိစ္စများသည် ပြင်သစ်အစိုးရ၏ တရားဝင်သဘောထားဖြင့် လုပ်ဆောင်နေခြင်း မဟုတ်ကြောင်း၊ ယင်းမှာ ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် ဖရက်ဒရစ်အားစ်၏ တစ်ဦးတည်း လုပ်ဆောင်ချက်များ ဖြစ်သည်ဟု အကြောင်းပြန်ကြားခဲ့သည်ချည်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မိမိတို့အတွက် နောက်ဆုံး လုပ်ရန်မှာ အကယ်၍ အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူခြင်း မပြုလိုလျှင် ပြင်သစ်အစိုးရအား နောက်ဆုတ်ရန်၊ နောက်မဆုတ်ပါက မိမိတို့နှင့် လမ်းခွဲကြရန် ပြောဖို့သာရှိတော့ကြောင်းဖြင့် ဒပ်ဖရင်ထံ အကြောင်းပြန်ခဲ့သည်။

ဒပ်ဖရင်သည် ချာချီ၏ ဩဂုတ်လ ၂၈-ရက်နေ့စွဲဖြင့် ပြန်ကြားသည့်စာကို သေချာစွာ လေ့လာပြီးနောက် အောက်တိုဘာလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် နောက်ထပ် စာတစ်စောင် ပို့လိုက်ပြန်သည်။ ထိုစာထဲတွင် ဒပ်ဖရင်က မိမိသည် ချာချီ၏ ယူနန်ပြည်နယ်တွင် ဈေးကွက်သစ်များ ဖွင့်လှစ်လိုသည့် ချာချီ၏ဆန္ဒကို များစွာ နားလည်ပါကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ထိုသို့ ယူနန်နယ်ကို ဈေးကွက်ဖွင့်ဖို့ မော်လမြိုင်-ယူနန် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးကိစ္စကို မိမိ သဘောမပေါက်နိုင်ကြောင်း၊ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်လည်း မရှိကြောင်း၊ ယူနန်နှင့် တောင်ပိုင်းက တရုတ်ပြည်ကို ဈေးကွက်ဖွင့်လိုလျှင် မော်လမြိုင်-ယူနန် မီးရထားလမ်း မဟုတ်ဘဲ၊ မန္တလေးနှင့် ဇနီးမော်မှ တစ်ဆင့်သာလျှင် အလားအလာ

ကောင်းကြောင်းဖြင့် ရေးထားသည်။

မန္တလေးနှင့် ဗန်းမော်မှ တစ်ဆင့်သာလျှင် ယူနန်ပြည်နယ်ထဲသို့ ဝင်ရာတွင် အလွယ်ဆုံးဖြစ်သည်ဟု ဒပ်ဖရင်က ရေးသားလိုက်ခြင်းမှာ ဗန်းမော်နှင့် ယူနန်၊ သို့မဟုတ် မန္တလေးနှင့် ယူနန်ကို မီးရထားလမ်းဖောက်ရန် အကြံပေးနေခြင်း မဟုတ်ချေ။ ထိုဒေသတွင် ပေ ၇၀၀၀-ကျော်ဖြင့်သည့် တောင်တန်းကြီးများ ကာဆီးနေသည့်အတွက် မီးရထားလမ်းဖောက်ဖို့ ဆိုသည်မှာ ဖြစ်နိုင်သော ကိစ္စမဟုတ်။ ဒပ်ဖရင်သည် သူ၏ သံတမန် ပရိယာယ်ဖြင့် မန္တလေးနှင့် ဗန်းမော်ကို တိုက်ခိုက် သိမ်းယူရန် ချာချီကို တစ်ဖက်လှည့် တိုက်တွန်းနေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က အဓိပ္ပာယ်ကောက် ကြသည်။

မကြာလိုက်ချေ။

ထိုစာကို ရေးပြီးနောက် လေးရက်အကြာ အောက်တိုဘာလ ၁၆-ရက်နေ့တွင် ဒပ်ဖရင်သည် ချာချီထံသို့ ကြေးနန်းတစ်စောင် ရိုက်လိုက်သည်။ ထိုကြေးနန်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာကို အဆုံးသတ် သုတ်သင်ပစ်ရန်အတွက် မန္တလေးကို ရာဇသံတစ်စောင် ပေးသင့်သည်ဟု ဖော်ပြထားလေသည်။

ဒပ်ဖရင်သည် ဤသို့ ရာဇသံပေးရန် စိတ်ကူးပေါ်လာခြင်းမှာ အကြောင်းရှိသည်။ သူ့စိတ်တွင် ပြင်သစ်တို့သည် မကြာမီ အထက်မြန်မာပြည်ကို စိုးမိုးလာကြတော့မည် ဟူသော စိုးရိမ်ချက်သည် ကြီးထွားသည်ထက် ကြီးထွားလာခဲ့သည်။

သူ့စိုးရိမ်ချက် ကြီးထွားရန်လည်း အကြောင်းများစွာ ရှိနေသည်။

ဖြစ်ပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်သည်။

အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် မန္တလေးနှင့် မြန်မာလူမျိုး များအပေါ်တွင် စာနာထောက်ထားတတ်သော သဘောရှိသည်ဟု နာမည်ကြီးသူဖြစ်သည်။ ၁၈၈၅-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအထိ ဘားနဒ်၏ ပေးစာများထဲ၌ အထက်မြန်မာပြည်အား သိမ်းယူရေးကိုသော်လည်းကောင်း၊ အခြားသော မြန်မာမင်းသား တစ်ပါးပါးကို နန်းတင်ကာ မင်းပြောင်းမင်းလွှဲ လုပ်ခြင်းကိုသော်လည်းကောင်း တစ်လျှောက်လုံး ဆန့်ကျင်လာခဲ့သည်။

၁၈၈၅-ခု ဇူလိုင်လ ကုန်ခါနီးတွင် ဘားနဒ်သည် မန္တလေးရှိ မိမိတို့လူဖြစ်သော အန်ဒရေနိုထံမှ ပြင်သစ်တို့သည် မန္တလေးတွင် ဘဏ်တိုက်ဖွင့်ရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိကြောင်း၊ အင်ဒိုချိုင်းနားနှင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရန်လည်း စာချုပ်ချုပ်ပြီး ဖြစ်ကြောင်းဆိုသည့် သတင်းများကို မိမိ မန္တလေးရှိ မိမိတို့ လူဖြစ်သော အန်ဒရေနိုထံမှ ရရှိခဲ့သည်။ ဤတွင် ဘားနဒ်က ထိုအကြောင်းကို အိန္ဒိယအစိုးရထံသို့ အစီရင်ခံကာ မိမိသည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဗြိတိသျှတို့ကြားတွင် ဇွတ်ဖက်ရေးကို တစ်လျှောက်လုံး ဆန့်ကျင် ကန့်ကွက်ခဲ့သူဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ သီပေါမင်းက ထိုစာချုပ်များကို အကောင်အထည် ဖော်လာခဲ့လျှင် မိမိတို့အနေဖြင့် သီပေါကို သတိပေးသင့်ကြောင်း၊ သတိပေးစာ (ရာဇသံ) ပို့သည်အချိန်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် မိမိတို့တပ်များကို သရက်မြို့အနီး နယ်စပ်တွင် ချထားသင့်ကြောင်း၊ ထိုစာချုပ်များ အကောင်အထည်ဖော်ငှေ

ကို တားဆီးခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့လျှင် နောက်သုံးလေးနှစ်အတွင်းတွင် ပြင်သစ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် အခြေချမိတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိသည် ဘီဘီတီစီ သစ်အမှုတွင် ပြန်ဖြေရေး ခုံတစ်ရုံးရန် မြန်မာအစိုးရကို မတိုက်တွန်းရဘဲဖြစ်နေကြောင်း၊ မတိုက်တွန်းရ သည့် အကြောင်းမှာ မြန်မာတို့က ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် အားစံကို ခုံသမာဓိအဖြစ် အဆိုပြုလာနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မိမိတို့ကပင် ခုံသမာဓိ တစ်ဦးကို အဆိုတင်သွင်းပြီး ပြန်ဖြေရေးခုံရုံး အကြံပြုသင့်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က ဒပ်ပရင်ထံသို့ ဘင်ပြခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာလ ၅-ရက်နေ့တွင်မူ ဒပ်ပရင်သည် အိန္ဒိယအရှေ့ပျားနယ်စပ်မှ 'ပြင်သစ်ခြိမ်းခြောက်' ဆိုသည်ကိုနှင့် ပတ်သက်၍ အကြီးအကျယ် စိုးရိမ်လာခဲ့သည်။ ထိုနေ့၌ဖြင့် အိန္ဒိယအစိုးရက ချာချီထံသို့ ပေးသည့်စာတွင် ဒပ်ပရင်က 'အထက်မြန်မာပြည် သည် ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ စိတ်အနှောင့်အယှက် ဖြစ်ရသော ကိစ္စတစ်ရပ်မျှသာမကတော့ဘဲ အန္တရာယ်ပေးနိုင်သော နေရာတစ်ခုအဖြစ် လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲလာနေသည်။ အထက် မြန်မာပြည်သည် အာဏာစက်နှင့် ရင်းမြစ်များ ပျက်စီး ယိုယွင်းလာခဲ့ကာ ပြင်သစ် သို့မဟုတ် အခြားသော (ဥရောပ)နိုင်ငံတို့၏ ဆွဲဆောင်မှုနှင့် မိအားပေးမှုကို ခံနိုင်သည့် အနေအထားတွင် မရှိတော့ပါ။ အန္တရာယ်သည် အစစ်အမှန် ဖြစ်နေပြီး၊ ထိုအခြေအနေကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် အလျင်အမြန် လိုအပ်လာကြောင်းကို ကျွန်ုပ်တို့က ထင်ရှားစွာ တွေ့မြင်လာရပါသည်။ ထို့ကြောင့် အကယ်၍ လီပေါမင်းက တရားဝင်သော လှုံ့ဆော် ရန်စမှုဖျိုးကို ပြုလုပ်လာခဲ့ပါက တိုင်းပြည်ကို သိမ်းယူခြင်း၊ သို့မဟုတ် (ကျွန်ုပ်တို့၏) စောင့်ရှောက်ကာကွယ်မှုအောက်တွင် သွတ်သွင်းခြင်းပြုမှသာ ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အကျိုးများ နိုင်ဖွယ် ရှိပါသည်' ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့အဖို့ လှုံ့ဆော် ရန်စမှုဟု ယူဆစရာ အကြောင်းကိစ္စ ပေါ်လာခဲ့သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဘီဘီတီစီ သစ်အမှုတွင် ပြန်ဖြေရေးပြုလုပ်ရန် တောင်းဆို သော ဘားနဒ်၏ ဩဂုတ်လ ၂၈-ရက်နေ့၌ဖြင့် ပေးစာကို အောက်တိုဘာလ ၃-ရက် နေ့တွင် ပယ်ချလိုက်သည်။ ထိုအချက်သည် အထက်မြန်မာပြည်အား ရာဇသံပို့ရန်အတွက် 'အဆင်သင့်သော အကြောင်းပြချက်' တစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် အထက်ပါ ရည်ရွယ်ချက် ပြီးမြောက်စေရန် 'တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင်' မိနပ်ပြဿနာနှင့် ဘီဘီတီစီ သစ်မှုတို့ပါ အဆုံးသတ်သွားစေရန်၊ အထက် မန္တလေးအစိုးရထံ ရာဇသံပေးပို့ရန် ဒပ်ပရင်က အောက်တိုဘာလ ၁၆-ရက်နေ့တွင် ချာချီထံသို့ ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားခဲ့သည်။

ရာဇသံတွင် အောက်ပါအချက်ငါးချက်တို့ ပါဝင်သင့်သည်ဟုလည်း ဒပ်ပရင်က အကြံပေးခဲ့သည်။

- (၁) သစ်မှုကို အိန္ဒိယအစိုးရ သံတမန်တစ်ဦးက လာရောက် နေ့စပ်မည်။ 'မန္တလေးသို့ရောက်လျှင် ထိုသံတမန်အား' နှိမ်ချသော အခမ်းအနားများမပါဘဲ ဘုရင်ထံ

လွတ်လပ်စွာ ဝင်ခွင့်ပေးရမည်။ သံတမန်သည် ဖိနှိပ်ကို စီးထားမည့်အပြင် ဥရောပ သံတမန်ထုံးတမ်းများအရ ဘုရင့်ရှေ့မှောက်တွင် ထိုင်ခွင့်ပေးရမည်။

(၂) သံတမန်ရောက်လာခြင်း မပြုမီ ဘီဘီတီစီ သစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်စုံတစ်ရာ ချမှတ်ပြီးဖြစ်ပါက အိန္ဒိယအစိုးရသည် မန္တလေးအစိုးရသို့ နောက်ထပ် တစ်စုံတစ်ရာ ထပ်မံ အကြောင်းကြား ဆက်သွယ်ခြင်း မပြုတော့ဘဲ ထိုက်သင့်သည်အထိ မိမိ ယူဆသည့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်သွားမည်။ (ယင်းမှာ စစ်ကြေညာမည်ဟု အတိအလင်း ခြိမ်းခြောက်သည့် သဘောသက်ရောက်ပြီး တိုင်တားနှင့် သူ့အစုကို ရည်ရွယ်ခြင်း ဖြစ်သည်။)

(၃) သံတမန် (သံကိုယ်စားလှယ်)သည် မန္တလေးတွင် အမြဲတမ်း နေထိုင်ခွင့် ရှိသည်။ ထိုသို့ နေထိုင်ရာတွင် မြစ်ကမ်းဘေးရှိ သံကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့ရုံး ၏တွင် လုံလောက်သော အစောင့်အရှောက်ဖြင့် နေထိုင်မည်ဖြစ်ပြီး သူ့ကာကွယ်ရေးအတွက် မီးသင်္ဘောတစ်စင်းကို ထားခွင့်ရှိသည်။ ထိုတောင်းဆိုချက်သည် 'ဖိနှိပ်ပြဿနာ'အစရှိသည့် မပြီးမပြတ် ကျန်ရှိနေသော သံတမန်လုပ်ထုံးဆိုင်ရာ ပြဿနာများအားလုံးကို ပြေငြိမ်းပြီးသား ဖြစ်သည်။

(၄) ထိုအချက်များအပြင် မန္တလေးအစိုးရသည် 'ယခုအချိန်တွင် အာဖဂန်စော်ဘွား ပြုလုပ်နေသကဲ့သို့ ပြင်သစ်နှင့် အခြားသော နိုင်ငံများနှင့် ပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး ကိစ္စများ'တွင် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ သဘောဆန္ဒနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။

(၅) ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံများက ဗန်းမော်မှတစ်ဆင့် ယူနန်နှင့် ကုန်သွယ်ရာတွင် မန္တလေးအစိုးရက သင့်လျော်သော ထောက်ပံ့ကူညီမှုများကို ပေးရမည်။

မိမိတို့ သံတမန်သည် မန္တလေးသို့ ရောက်လျှင်ရောက်ချင်း နောက်ဆုံးအချိန် နှစ်ချက်ကို ခွဲခွဲမြဲမြဲ တောင်းဆိုရမည်ဟု ဒပ်ဖရင်က သူ့ကြေးနန်းစာ အောက်ဆုံးတွင် ဖော်ပြထားလေသည်။

ဘီလပ်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် တတိယစစ်ပွဲ

လန်ဒန်တွင် ရှိနေသည့် လော့ဒ်ရန်းဒေါ့ချာချီသည် အိန္ဒိယပြည်ရှိ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ကဲ့သို့ပင် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ချလိုက်သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်မှာ မန္တလေးသို့ ရာဇသံတစ်စောင် ပေးပို့ရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မိမိသည် ဒပ်ဖရင် တင်ပြသည့် ရာဇသံပေးပို့ရန် တင်ပြချက်ကို အတည်ပြုကြောင်းဖြင့် အောက်တိုဘာလ ၁၇-ရက်နေ့တွင် ကြေးနန်းရိုက်ကြားလိုက်သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ်ရာတွင် အဓိက အညံ့သွင်း စဉ်းစားသည့် အကြောင်းများမှာ အောက်ပါတို့ဖြစ်သည်။

(၁) ဩဂုတ်လကတည်းက ချာချီသည် ပါရီနှင့် ဆက်သွယ်ကာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဩဇာတိုးချဲ့ရေး လုပ်ငန်းများကို ရပ်ဆိုင်းပါမည်ဟုသော အာမခံချက်မျိုးကိုပေးရန် ပြင်သစ်အစိုးရထံ တောင်းဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ပြင်သစ်အစိုးရက အထက်မြန်မာပြည်တွင် ဘဏ်တိုက်ဖွင့်လှစ်ရေးနှင့် မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးကိစ္စတို့တွင် ပြင်သစ်အစိုးရက ဘဏ္ဍာဝင်ပါဝင်ခြင်း မရှိဟု တစ်လျှောက်လုံး ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ ထိုမျှမက မန္တလေးတွင် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန် ဖရက်ဒရစ်အားစ်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း တာဝန်ယူရန် တစ်လျှောက်လုံး ငြင်းဆိုခဲ့သည်။

(၂) အကယ်၍သာ ပြင်သစ်တို့၏ နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်လာမှုကို ခွင့်ပြုခဲ့မည်ဆိုလျှင် သူနန်နယ်နှင့် တရုတ်ပြည် တောင်ပိုင်းရှိ ဈေးကွက်များကို ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့၏ လက်မှ ပြင်သစ်တို့က ဖဲ့ယူသွားနိုင်သည်။ ချာချီသည် ပင်လယ်ရပ်ခြား တိုင်းပြည်များတွင် ဗြိတိသျှ ဈေးကွက်များကို တိုးချဲ့ခြင်းအားဖြင့် ဗြိတိသျှအလုပ်လက်မဲ့ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းပေးမည်ဟုသော ကတိဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် လူကြိုက်များလာခဲ့ခြင်း ဗြိတိသျှ အကယ်၍ ပြင်သစ်တို့၏ နယ်ပယ်ချဲ့ထွင်မှုကို ဆက်လက် ခွင့်ပြုထားပါက သူ၏ နိုင်ငံရေးဩဇာ ကျဆင်းသွားနိုင်စရာ အကြောင်းရှိသည်။

(၃) နောက်ဆုံးနှင့် အရေးကြီးဆုံးသော အကြောင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာ လွှမ်းမိုးသွားခဲ့ပါက အိန္ဒိယအရှေ့ပျား နယ်စပ်၏ လုံခြုံရေးအတွက် ဦးရီးစရာ ဖြစ်လာနိုင်သည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ ဩဂုတ်လ ၁၄-ရက်နေ့စွဲဖြင့်

ပေးသည့် စာထဲ၌ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က မိမိတို့သည် အနောက်မြောက်ဘက်ဒေသတွင် ရှာဖွေတိုက်ခိုက်လည်းကောင်း၊ အရှေ့ဘက်တွင် ပြင်သစ်တို့ကိုလည်းကောင်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း စစ်မျက်နှာ နှစ်ရပ်ဖွင့်၍ တိုက်ခိုက်ကြောင်း၊ ပြင်သစ်တို့ကို မန္တလေးတွင် ဆက်လက် ကြီးစိုးခွင့်ပြုထားပါက ထိုအခြေအနေမျိုးသို့ ရောက်လာနိုင်ကြောင်း၊ ယခုလောလောဆယ် တွင် ရှာဖွေ အန္တရာယ်ကို တားဆီးရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဘာမျှ မလုပ်နိုင်သေးကြောင်း သို့ရာတွင် မန္တလေးကို ရာဇသံ ပေးလိုက်ပါက ပြင်သစ်ကို၏ ငြိမ်းခြောက်မှုနှင့် တားဆီးပြီးသား ဖြစ်ရုံမျှမက၊ ရွေးကောက်ပွဲတွင်လည်း မိမိတို့ အနိုင်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားခဲ့သည်။

အထက်ပါ အချက်များကို အခြေခံ စဉ်းစားပြီးနောက် ချာချီသည် မန္တလေးသို့ ရာဇသံပို့ရန်ဟူသော ဒပ်ဖရင်၏ အဆိုကို ထောက်ခံလိုက်သည်။ ရာဇသံ ပေးပို့သည်နှင့်အညီ သရက်မြို့သို့ စစ်တပ်များ စေလွှတ်ခြင်း၊ သင်္ဘောများစေလွှတ်ခြင်း စသည့် လုပ်ရပ်များ သည်လည်း တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်သင့်သည်ဟု ချာချီက သူ၏ ကြေးနန်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ နယ်စပ်ဖြစ်သော သရက်မြို့အနီးတွင် ဤသို့ လက်နက် တပ်ဆင်၍ ဆန္ဒပြလိုက်ခြင်းကြောင့် မြန်မာအစိုးရသည် အလျှော့ပေးလာလိမ့်မည်။ သွေးထွက်သံယို ဖြစ်မှုကို ရှောင်ကြဉ်လိမ့် မည်ဟု ချာချီ ဖျော်လင့်သည်။

အကယ်၍ ရာဇသံကို မြန်မာအစိုးရက ပယ်ချလိုက်လျှင် စစ်တပ်များနှင့် သင်္ဘောများက ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းအတိုင်း မန္တလေးသို့ ချီတက်ကြရန် ဖြစ်သည့် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့ကိုဖြစ်စေ၊ ယင်းတို့ပိုင် ပစ္စည်းများကိုဖြစ်စေ အန္တရာယ် ပြုပါက ချက်ချင်း အပြစ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း မန္တလေးအစိုးရကို သတိပေးထားရန်လည်း ညွှန်ကြားသည်။ ထိုရာဇသံကို အကြောင်းပြန်ရန်အတွက် နောက်ဆုံးရက်ကို သတ်မှတ်ပေး ရန်လည်း ညွှန်ကြားလိုက်သည်။

ထိုနေ့မှာပင် ချာချီသည် နောက်ထပ် ကြေးနန်းတစ်စောင် ထပ်မံပို့ကာ မန္တလေးကို သိမ်းယူခြင်းနှင့် သီပေါမင်းနေရာတွင် အခြားသော မင်းသားတစ်ပါးပါသည့် အစားထိုးခြင်းတို့အနက် မည်သည့်နည်းလမ်းကို နှစ်သက်ကြောင်းကိုလည်း ဒပ်ဖရင်သို့ ပေးပြန် ခဲ့စမ်းသည်။

နောက်တစ်နေ့ဖြစ်သော အောက်တိုဘာလ ၁၈-ရက်နေ့တွင် ဒပ်ဖရင်က ကြေးနန်း ပြန်ကြားရာ၌ မိမိသည် ဘားနဒ်၏ အကြံပေးချက်ကို လက်ခံကြောင်း ယင်းမှာ မင်းသားတစ်ပါး အစားထိုး နန်းတင်ရေးထက် အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရေးဖြစ်ကြောင်း ပြင့် အကြောင်းပြန်သည်။ 'ကျွန်ုပ်တို့သည် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းကို ရှာဖွေရမည့် ဇနီးမော်မှတစ်ဆင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းကို ရှာဖွေရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်း တစ်ခုလုံးကို စီးထားဖို့လိုကြောင်း၊ ထိုသို့ ထိန်းထားနိုင်ရန်အတွက် တပ်သား ရှစ်သောင်း ကိုလည်း စုစည်းပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ရာဇသံကို ပေးပို့လိုက်ရန်၊ ထိုရာဇသံကို လေးရက်အတွင်း ပြန်ကြားဖို့ တောင်းဆိုရန် ဘားနဒ်အား ညွှန်ကြားထားပြီးသား ဖြစ်ကြောင်း၊ ဒပ်ဖရင်က သူ့ကြေးနန်းတွင် ဖော်ပြသည်။

နောက်တစ်နေ့တွင် ဒပ်ဖရင်သည် စာရှည်ကြီးတစ်စောင်ကို ထပ်၍ ရေးပြန်သည်။ ထိုစာထဲ၌ မန္တလေးမှ ရာဇသံပြန်လာသည်အထိ သရက်မြို့သို့ တပ်သား ၁၀,၀၀၀ ခန့် ပြီး စောင့်ဆိုင်းနေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မိမိတစ်ဦးတည်းအနေဖြင့် ပြောရလျှင် မိမိတို့တပ်များ မန္တလေးသို့ ဒုတ်ဒုတ် ထိရောက်သွားမှသာလျှင် သီပေါဘုရင်နှင့် သူ့ဝန်ကြီးများသည် သူတို့၏ အခြေအနေ အစစ်အမှန်ကို နားလည်သဘောပေါက်မည် ဆင်ကြောင်းဖြင့် ပါရှိသည်။

‘အပြီးအပိုင်သိမ်းရေး’ ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဒပ်ဖရင်က ရေးသားရာတွင်ကား၊ ဒပ်ဖရင်တွင် လေးနက်သော ခြွင်းချက်များ ရှိနေသည်။ သို့ရာတွင် ချာချီနှင့်ဘားနတ်တို့က အပြီးအပိုင် သိမ်းလိုသော ဆန္ဒရှိနေကြောင်းကိုလည်း တစ်ဖက်တွင် သူ သတိထားမိသည်။ ထို့ကြောင့် ဒပ်ဖရင်က အပြီးအပိုင် သိမ်းရေးတွင် အခက်အခဲများ ရှိလာနိုင်သည်ဟု ချီးလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့် အခက်အခဲများ ဆိုသည်ကို ထုတ်ဖော်ခြင်း မရှိ။ နောင်တွင် ချာချီက ထိုအခက်အခဲများ အကြောင်းကို ထုတ်ဖော်မေးမြန်းမှ ဖော်ပြမည်ဟု ဆိုကာ ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။

ထိုသို့ ချန်လှပ်ပြီးနောက် ဒပ်ဖရင်တို့ ‘အပြီးအပိုင်သိမ်းရေး’ အတွက် အထောက်အကူ ဖြစ်စေနိုင်သော အချက်ငါးချက်ကို တင်ပြလိုက်သည်။ ယင်းတို့မှာ-

(၁) မိမိတို့သည် ရုရှားနှင့် အိန္ဒိယကြားတွင် အာဖဂန်နစ္စတန်ကို ကြားခံနယ်မြေ အဖြစ် ထားခဲ့ရာဖြင့် ဦးရိမ်သောက ရောက်ခဲ့ရပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် အရှေ့ဘက်တွင် လည်း အလားတူ ကြားခံနယ်မြေတစ်ခုထားကာ ဦးရိမ်သောက ရောက်နေရသော အခြေအနေမျိုးကို နောက်ထပ် မဖြစ်သင့်တော့ကြောင်း။

(၂) ကြားခံနယ်မြေဆိုသည်မှာ ပျော့ပျောင်းမှု ရှိရှိလိုပါသည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ဘစ်ဖက်ရန်သူကို ခုခံနိုင်သော အင်အားရှိရှိ လိုသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာပြည်သည် အင်အားနည်း၍ ပျော့ညံ့သော တိုင်းပြည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာပြည်ကို ကြားခံ နယ်မြေအဖြစ် အသုံးပြုနိုင်နိုင်ဖွယ် မရှိဟု ယူဆသည်။

(၃) နောက်တစ်ချက်မှာ ဘားနတ် တစ်လျှောက်လုံး ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သီပေါမင်းနေရာတွင် မြန်မာမင်းသား တစ်ပါးပါးကို အစားထိုး နန်းတင်ခဲ့လျှင် ပြင်သစ်သည် ထိုမင်းသားကိုလည်း ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်အောင် ကြိုးစားမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အပြီးအပိုင် သိမ်းယူခြင်းသည် အကောင်းဆုံးသော နည်းလမ်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။

(၄) လော့ဒ်ရစ်ပွန်က မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူခြင်းကြောင့် အိန္ဒိယ နှင့် တရုတ်ပြည်တို့ အကြားတွင် တင်းမာမှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်ဟု ထောက်ပြခဲ့ သည်။ ထိုအချက်မှာ နိုင်လုံခြင်း မရှိ။ မြန်မာနှင့် တရုတ်ပြည်တို့ နယ်နိမိတ်ချင်း ဆက်စပ်နေသည့်အတွက် ယုံနုနုပြည်နယ်နှင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်း ပြည်နယ်များတွင် ခြိတ်သျှကုန်ပစ္စည်းများကို ပိုမို ရောင်းချလာနိုင်စရာ ရှိသည်ဟု ယူဆသည်။

(၅) ပြင်သစ်တို့သည် တုန်ကင်းနယ်၊ မြစ်နီမြစ်ဝှမ်း ဒေသတစ်လျှောက်မှနေ၍

တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းနှင့် ယူနန်ပြည်နယ်ကို ထိုးဖောက်ဝင်ရန် ကြိုးပမ်းနေကြရာ၊ ဗြိတိသျှတို့ကလည်း မန္တလေးနှင့် ဗန်းမော်တို့မှတစ်ဆင့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းနှင့် ယူနန်ပြည်နယ်ကို ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်ရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုလမ်းကြောင်းများကို လုံခြုံစွာ ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ရန်မှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူခြင်းမှအစ အခြားနည်းလမ်း မရှိဟု ယူဆသည်။

ထိုအချက်များကို အခြေခံ စဉ်းစားပြီးနောက် ဒပ်ပရင်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ ထို့ပြင် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူရာတွင် ကုန်ကျမည့် စရိတ်သည်လည်း ကန့်သတ်ပြီး ညီညွတ်ရန် လက်ခံနိုင်သော ပမာဏဖြစ်သည် ဟု ချာချိတ် အစီရင်ခံလိုက်သည်။ သို့ရာတွင် အိန္ဒိယပြည် စစ်ဌာနချုပ်က ခန့်မှန်းသော စရိတ်ပေါင်း ကုန်ကျစရိတ်ငွေ ၁၅-သိန်းမှာမူ နည်းနေသည်ဟု သူ သံသယ ရှိနေသည်။

၁၈၈၅-ခု၊ နိုဝင်ဘာ ၁၈-ရက်နေ့တွင် လော့ဒ်ရန်းခေါ်ချာချိတ်သည် လော့ဒ်ဒပ်ပရင်ထံ ကြေးနန်းဖြင့် ပြန်ကြားချက်တစ်စောင် ပို့လိုက်သည်။ ထိုပြန်ကြားချက်သည် တတိယ စစ်ပွဲဖြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အကောင်းဆုံးသော ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်ဟု ဆိုသင့် ကြောင်း၊ သမိုင်းဆရာ ကိတိန်က ရေးခဲ့သည်။ ထိုကြေးနန်းကို ပေးပို့သည် အချိန်၌ မိမိတို့ ပြည်သိမ်းတပ်များသည် နိုဝင်ဘာလ ၁၄-ရက်နေ့က သရက်မြို့အနီးရှိ နယ်စပ်ကို ဖြစ်ကျော်ကာ အထက်မြန်မာပြည်ထဲသို့ ဝင်ရောက်သွားခဲ့ကြောင်းကို သတင်းများ ရရှိခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

လော့ဒ်ရန်းခေါ်ချာချိတ်က သူ့ထုတ်ပြန် ကြေညာချက်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

ပြင်သစ်တို့၏ လျှို့ဝှက် ကြံစည်မှုများကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာပြည်ထဲသို့ မလွှဲမရှောင်သာ ဝင်ခဲ့ရလေပြီ။ ထိုအကြောင်းသာ မပေါ်ခဲ့လျှင် ကျွန်ုပ်တို့သည် (၁၈၈၅-ခု၊ အောက်တိုဘာလမှစ၍ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ပေါ်လစီအတိုင်း) သီပေါဘုရင်ကို လုံးဝ လွှတ်လျှို့ဝှက်ထားလိုက်မည်သာဖြစ်သည်။ ဥရောပနိုင်ငံများက ယင်းတို့၏ ပိုင်ဆိုင်ခွင့် များကို တိုးချဲ့ဖို့ မဆိုထားနှင့် စတင်ပျိုးထောင်ခြင်းမပြုမီ အချိန်တွင် မြန်မာပြည်ကို မိမိပိုင်နက်ထဲသို့ အပြီးအပိုင် သွတ်သွင်းနိုင်ခဲ့ပါက အဆိုပါ ပိုင်ခွင့်များအား တောင်းဆိုခြင်း ထိုသို့ တောင်းဆိုရန် ကြိုးပမ်းခြင်း စသည်တို့ကို အပြီးအပိုင် တားဆီးပြီးသား ဖြစ်ပေ လိမ့်မည်။ ထို့ပြင် အိန္ဒိယအရှေ့ဘက် နယ်စပ်တစ်လျှောက်မှနေ၍ အိန္ဒိယပြည်ကို ထိရောက်စွာ ကာကွယ်နိုင်သော အခွင့်အလမ်းကို လက်လွှတ်ခဲ့လျှင် (ရုရှားနှင့်ကပ်လျက် ရှိသော) အနောက်မြောက်ဘက် နယ်နိမိတ်များတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် အပြစ်အပျက်များနှင့် ဆင်တူသော လမ်းလိုက်ရာလည်း ရောက်ပေလိမ့်မည်။ မိမိအား ကျူးကျော်စော်ကားသူသည် ပြင်သစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ချင်မှဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ဂျာမနီဖြစ်စေ၊ အီတလီဖြစ်စေ၊ ယင်းတို့ သုံးဦးစလုံးဖြစ်စေ ဖြစ်ချင်လည်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စစ်ပွဲသတင်းကို ဗြိတိန်မဲဆန္ဒရှင်များက အားတက် သရော ထောက်ခံ ကြိုဆိုကြသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂၃-ရက်နေ့တွင် ပေးပို့သည့်

ကြေးနန်း၌ ရန်းဒေါချာချီက ဗြိတိသျှ အလုပ်သမားများအား အလုပ်ခွင်သို့ ပြန်လည် သွတ်သွင်းရန်အတွက် တိုက်ပွဲဝင်လျက်ရှိသည့် 'တိုရီဒီမိုကရေစီ' တိုက်ပွဲသည် အောင်ပွဲ ခံနေပြီဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

ချာချီသည် မြန်မာပြည်သိမ်းတပ်နှင့် ယင်း၏ တပ်မှူးကြီး ဝိုလ်ချုပ်ကြီး ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် ချီတက်မှုတို့နှင့် ပတ်သက်၍ သူ့စိတ်ထဲတွင် အားမလို အားမရ ဖြစ်နေသည့် အချက်တစ်ချက်ကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ ယင်းမှာ မြန်မာပြည်သိမ်း တပ်များနှင့် ယင်း၏ တပ်မှူးကြီး ဝိုလ်ချုပ်ကြီး ပရင်ဒါဂတ်စ်တို့ ချီတက်မှုသည် နှေးကွေးလွန်းနေသည်ဆိုသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ သူသည် ရွေးကောက်ပွဲကြီး မပြီးမီ မန္တလေး ကျဆုံးသည့် သတင်းကို ကြားချင်နေသည်။ ယခုမူ ဝိုလ်ချုပ်ကြီး ပရင်ဒါဂတ်စ် ချီတက်နေပုံသည် နှေးကွေးလွန်းနေသည်။ သူ့စိတ်ထဲတွင် နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်ပြီး နှစ်ရက်သုံးရက် အတွင်းတွင် မန္တလေးကျဆုံးသည့်သတင်းကို ကြားချင်သည်။ သို့ရာတွင် မန္တလေးကျဆုံးသည့် သတင်းသည် နယ်စပ်ကို ကျော်ဖြတ်ပြီး ၁၄-ရက်အကြာဖြစ်သည့် နိုဝင်ဘာလ ၂၈-ရက်နေ့တွင်မှ လန်ဒန်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

ထိုအချိန်၌ကား ဘီလပ်ရွေးကောက်ပွဲကြီး ဖြစ်သွားလေပြီ။

ဒီဇင်ဘာလ ၁၁-ရက်နေ့ ရွေးကောက်ပွဲများ ပြီးသွားသည့်အခါတွင် လစ်ဘရယ် ပါတီသည် အောက်လွှတ်တော် အမတ်နေရာ ၃၃၃-နေရာ ရရှိခဲ့ပြီး ချာချီ၏ ကွန်ဆာ ဆားတစ်တို့မှာ ၂၅၅-နေရာသာ ရရှိခဲ့သည်။ သူနှင့် မဟာမိတ်ဖြစ်သည့် ဆိုင်းရပ်ပါနယ်လိုက် အဖွဲ့ဝင်များက ၈၆-နေရာ ရသည်။ သူတို့နှစ်ဦး ခေါင်းလိုက်သည့်အခါတွင် လစ်ဘရယ် များထက် ၈-မဲသာ ပိုတော့သည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မဟာမိတ်ဖွဲ့၍ အစိုးရကို ဖွဲ့နိုင်သည့် ချာချီအဖို့ သူ၏ မြန်မာပြည်ဆိုင်ရာ ပေါ်လစီကို ကာကွယ် ပြောဆိုရပေတော့မည်။ အိန္ဒိယတပ်များအား အိန္ဒိယပြည်ပသို့ ထုတ်၍ သုံးခွဲသည့် ကိစ္စကို လွှတ်တော်တွင် အတည်ပြုချက် ရယူရပေ တော့မည်။ အကယ်၍ လွှတ်တော်က အတည်ပြုသည်ဆိုလျှင် စစ်စရိတ်ကို အိန္ဒိယ အခွန်ထမ်းများက ကျခံရမည် ဖြစ်ပေသည်။

မကျေမနပ် ဖြစ်နေသော ချာချီသည် ဒီဇင်ဘာလ ၅-ရက်နေ့တွင် ဒပ်ပရင်ထံ စာတစ်စောင် ရေးလိုက်သည်။ ထိုစာထဲ၌ မြန်မာပြည်ကိစ္စသည် ယခုထက် တစ်လစော၍ ပြီးဖို့ ကောင်းသည်။ ထိုသို့သာ တစ်လစောပြီးခဲ့လျှင် ဘီလပ် ပါလီမန်တွင် ကျွန်ုပ်တို့၏ အခြေအနေသည် ပို၍ ခိုင်မာတောင့်တင်း လာပေလိမ့်မည်ဟု ဖော်ပြခဲ့လေသည်။

ပရက်ဒရစ်အားစ်၏ ကြေကွဲပွယ်နိဂုံး

ထိုနှစ် စက်တင်ဘာလ နောက်ပိုင်းတွင် မန္တလေးရှိ ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန် ပရက်ဒရစ် အားစ်သည် မကျန်းမမာဖြစ်သဖြင့် သူ့ကိုယ်သူ သေတော့မည်ဟု ထင်ကာ ရန်ကုန်သို့ ဆင်းလာခဲ့သည်။ ပရက်ဒရစ်အားစ်သည် ဆူညံညစ်ပတ်လှသော တည်းခိုရိပ်သာတစ်ခု တွင် တည်းခိုနေသည်ဟု ကြားရသည့်အခါတွင် ဗြိတိသျှဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ချားလ်စ် ဘားနဒ်နှင့် စနိုးတို့က သူတို့ အိမ်သို့လာ၍ တည်းခိုပြီး၊ ဆေးကုအနားယူရန် ဖိတ်ကြား ကြသည်။ ပရက်ဒရစ်အားစ်သည် သူတို့၏ဖိတ်ကြားချက်ကို ကျေးဇူးတင်စွာဖြင့် လက်ခံပြီးနောက် မိမိသည် ပြင်သစ်အစိုးရထံမှ နာမကျန်းခွင့်ရက် တောင်းထားပြီး ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

ဘားနဒ်က ပရက်ဒရစ်အားစ်သည် စကားနည်း၍ စာပေ ဗဟုသုတ နှ့်စပ်သူ တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း၊ သူသည် ပြင်သစ်အစိုးရ၏ ညွှန်ကြားချက် မရှိဘဲ အတွင်းရေးကိစ္စ များတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မည့်သူ တစ်ဦးမဟုတ်ကြောင်း၊ ပရက်ဒရစ်အားစ်သည် ရန်ကုန်တွင်ရှိသည့် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန် ဦးစီးခန့်နှင့် နည်းနည်းမျှ မတူကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က ရေးခဲ့သည်။

အတိုချုပ်ရလျှင် ဘားနဒ်နှင့် ပရက်ဒရစ်အားစ်တို့သည် ခင်မင်ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ပရက်ဒရစ်အားစ်၏ အတွင်းဝန်ဖြစ်သည့် ဘင်တာတိုလီမှာမူ နှစ်လို့ပွယ်ကင်းသူတစ်ယောက်ဟု ဘားနဒ်က ရေးသည်။ ဘားနဒ်သည် ပရက်ဒရစ်အားစ်ထံမှ သတင်းများကို ရရှိင်သမျှ နှိုက်ယူသည်။ သို့ရာတွင် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန် ပရက်ဒရစ်အားစ်သည် လွန်စွာ မကျန်းမမာဖြစ်ကာ ပင်ပန်းနွမ်းနယ် နေလေပြီ။ နှစ်ယောက်အတူ ညစာစားနေကြစဉ် ဘားနဒ်က မြင်ကွန်းမင်းသားကိုခေါ်သည့် လျှို့ဝှက်စကားလုံးဖြစ်သော 'စိန်တုံး' ဆိုသည့် စကားဝှက်ကို ယောင်ယမ်းပြောဆိုမိသည့် အခါတွင် ပရက်ဒရစ်အားစ်သည် တိတ်တိတ်နေရန် သူ့ကို ပြောဆိုခြင်းပြုသည်။ ထိုအချိန်က မြင်ကွန်းမင်းသားသည် မြန်မာပြည်တွင်းသို့ ရပ်မျှက်ဝင်ရောက်လာကာ မန္တလေးကို စီးမည်ဆိုသည့် ကောလာဟလများ ပေါ်ထွက်နေချိန် ဖြစ်သည်။ မြင်ကွန်းကို

ပမ်းဆီးနိုင်ရန်အတွက် ထွက်ပေါက် ဝင်ပေါက်များ အားလုံးကို အစောင့်အကြပ်တို့ ထူထပ်စွာ ချထားချိန်လည်း ဖြစ်သည်။

ပရက်စရစ်အားစံမှာ ပြန်လည်၍ ပျန်းမာလာသည့်အတွက် သူ့နေရာတွင် လူစား မရောက်မချင်း အမှုထမ်းရန် မန္တလေးသို့ ပြန်မည့်ဆဲ ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ် မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပရက်ဒရစ်အား၌ မန္တလေးသို့ မရောက်မချင်း မန္တလေးကို စီးမည် မဟုတ်။ မန္တလေးကို စီးမည်ဆိုလျှင် ပရက်ဒရစ်အားစံ မန္တလေးသို့ ပြန်ရောက်ပြီး မှသာ အခွင့်သာသော အခြေအနေများကို ရမည်ဟု ဘားနာ် တွက်သည်။ ထို့ကြောင့် ပရက်ဒရစ်အားစံ ပြန်မီ တစ်နည်းဆိုလျှင် မန္တလေးကို မြင်ကွန်းမင်းသား မရောက်မီ ကိုယ်က ဦးဆောင် မြန်မာအစိုးရထံ ရာဇသံ ပေးထားဖို့ လိုသည်ဟု ဘားနာ် ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် ဘားနာ်သည် အောက်တိုဘာလ ၁၉-ရက်နေ့တုန်းက အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် ဒုရန်း ဆုံးဖြတ်ပေးထားခဲ့သည့်အတိုင်း မန္တလေးသို့ ရာဇသံပို့ရန် ပြင်ဆင်သည်။

ထိုရာဇသံ ကြိုတင် မိတ္တူတစ်စောင်ကို မေလကတည်းက ရန်ကုန်ရှိ သီပေါဘုရင်၏ ကုန်သွယ်ရေး ကိုယ်စားလှယ် (ကောင်စစ်ဝန်) ဦးကြည်ထံ ပေးပို့ထားခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဦးကြည် ထိုရာထူးကို ရလာခဲ့ခြင်းမှာလည်း အနံ့ဒရေန်၏ ထောက်ခံမှုကြောင့် ရလာခဲ့ ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၈၈၁-ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၈-ရက်တုန်းက ဦးကြည်သည် ကင်းဝန်မင်း ကြီး၏ အတွင်းဝန်အဖြစ် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်ပွန်နှင့် တွေ့ဆုံရန် ရန်ကုန်ရှိ ရောက်လာခဲ့ဖူးသည်။ သို့ရာတွင် ထိုစဉ်က ဦးကြည်မှာ နောက်ကျ ရောက်လာခဲ့သည့် အတွက် ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ရစ်ပွန်နှင့် တွေ့ဆုံခွင့် မရလိုက်ပေ။ ဦးကြည် ရောက်လာခဲ့သည့် ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ၁၈၈၂-ခု၊ ဆင်းမလား ကွန်ပရင်ကျမှသာလျှင် သူ့ကိစ္စကို တင်ပြနိုင်ခဲ့သည်။

လိုရင်းကို ပြောရလျှင် ဦးကြည်သည် 'စိတ်ချရသူ' ဖြစ်သည်။ ဦးကြည်သည် မီးရထားတစ်တန်း၊ သင်္ဘောတစ်တန်း၊ လှေတစ်တန်းဖြင့် ထိုရာဇသံကို မြန်မာတို့၏ ဆိပ်ကမ်းမြို့ကြီး တစ်မြို့ဖြစ်သော မင်းလှသို့ လေးရက်အတွင်း အရောက်ဖို့ နိုင်သည်။ မင်းလှသို့ရောက်လျှင် မန္တလေးနှင့် အဆက်အသွယ် မခက်တော့ပြီ။ မင်းလှ-မန္တလေး ဆက်သွယ်ထားသော စကားပြောကြေးနန်းဖြင့် မန္တလေးသို့ ပို့နိုင်ပြီ။ သို့ဆိုလျှင် မင်းလှသို့ရောက်ပြီး တစ်နာရီ နှစ်နာရီအကြာတွင် ထိုရာဇသံသည် ကင်းဝန်မင်းကြီး လက်ထံသို့ ရောက်သွားပေတော့မည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် အောက်တိုဘာလ ၂၂-ရက် နေ့စွဲဖြင့် ပေးပို့လိုက်သော မြတ်သည့်အစိုး ရာဇသံကို နောက်အကျဆုံး အောက်တိုဘာလ ၂၆-ရက်နေ့တွင် ရရှိခဲ့ သည်။ ထို့ထက်စောသော အောက်တိုဘာလ ၂၃-ရက်နှင့် ၂၄-ရက်များတွင်လည်း ရရှိ နိုင်သည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနာ်သည် ရာဇသံထဲတွင် ပါဝင်သည့် အချက်များကို ဦးကြည်အား အောက်တိုဘာလ ၁၉-ရက်နေ့လောက်ကတည်းက နှုတ်ဖြင့်ပြောပြီး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။ ယင်းသို့ ရာဇသံကို ကြိုတင် ပေးထားခြင်းမှာ ကင်းဝန်မင်းကြီး

အနေဖြင့် ရာဇသံကို လက်ခံဖို့ ပြင်ဆင်ချိန်ရစေရန် စစ်ကို ရှောင်လွှဲရန်အတွက် နည်းလမ်း ရှာချိန်ရစေရန် ဖြစ်သည်။

အောက်တိုဘာလ ၂၂-ရက်နေ့ ရာဇသံကို အောက်တိုဘာလ ၂၄-ရက်နေ့တွင် 'အက်ရှ်လေအိဒင်' သင်္ဘောဖြင့် ပေးပို့လိုက်သည်။ 'အက်ရှ်လေအိဒင်'သည် အောက်တိုဘာလ ၃၀-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ ဆိုက်ရောက်မည်ဖြစ်ပြီး ရာဇသံနှင့် ပတ်သက်၍ ပြန်ကြားချက်ပါသည်။ ရသည်ဖြစ်စေ မရသည်ဖြစ်စေ နိုဝင်ဘာလ ၆-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးဆိပ်ကမ်းမှ ပြန်လည် ထွက်ခွာရန် ရှိသည်။ အကယ်၍ မန္တလေးအစိုးရက ရာဇသံကို ပြန်ကြားခြင်း မပြုခဲ့ပါက သို့မဟုတ် ဘားနဒ်ထံ နိုဝင်ဘာလ နောက်ဆုံးထား၍ တစ်စုံတစ်ရာ ရောက်လာခြင်း မရှိပါက အိန္ဒိယအစိုးရသည် လိုအပ်သည်တို့ကို ပြုလုပ်ရန် ပြင်ဆင်ပြီး ဖြစ်သည်။

မန္တလေးအစိုးရ ရာဇသံကို ငြင်းပယ်ခဲ့သည်ဆိုလျှင် မန္တလေးရှိ နိုင်ငံခြားသားများ အဖို့ အန္တရာယ် ရှိနိုင်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်က ဖရက်ဒရစ်အားစံကို သတိပေးခဲ့သည်။ ဤတွင် ဖရက်ဒရစ်အားစံက ထိုသို့ဆိုလျှင် မိမိသည် မန္တလေးရှိ ကောင်စစ်ဝန် နေရာတွင်ရှိသင့်ကြောင်း၊ ထိုသို့ ရာဇသံပေးတော့မည်ဆိုသည့် အကြောင်းကို မန္တလေးရှိ ဥရောပတိုက်သားများအား အသိပေးရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုကာ မန္တလေးသို့ ထွက်မည့်သင်္ဘောဖြစ်သော ဓူဝံသင်္ဘောနှင့် လိုက်ရန် ပြင်ဆင်သည်။ သို့ရာတွင် ဘားနဒ်က ထိုသတင်းမျိုးကို အားစံထံမှ မသိစေလိုသဖြင့် ဖရက်ဒရစ်အားစံကို ဓူဝံ သင်္ဘောဖြင့် လိုက်ခွင့်မပြုချေ။ ဤတွင် ဖရက်ဒရစ်အားစံလည်း လိုက်ပါခွင့် မရတော့ဘဲ ဇိတ်ပျက်လက်ပျက်ဖြင့် ရန်ကုန်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ရသည်။

ဖရက်ဒရစ်အားစံသည် အောက်တိုဘာလ ၂၃-ရက်နေ့တွင်မှ ရာဇသံကို တရားဝင် ယူဆောင်လာသည့် အက်ရှ်လေအိဒင် သင်္ဘောဖြင့် မန္တလေးသို့ လိုက်လာခဲ့သည်။ နောက်ရက်အနည်းငယ် ကြာသည့်အခါတွင် ဘားနဒ်သည် သီပေါဘုရင်၏ တပ်မတော်တွင် ဒိုလ်ချပ်အဖြစ် အမှုထမ်းရာမှ နှုတ်ထွက်လာခဲ့သော ပြင်သစ်ဗိုလ်ချုပ် မွန်စီယာ ဒီဟာစီယူးနှင့် တွေ့ဆုံ၍ စကားပြောကြည့်ရာ ရန်ကုန်တွင် ဘားနဒ်နှင့်အတူ နေထိုင်ခဲ့ခြင်း၊ ရာဇသံကို ယူဆောင်လာသည့် သင်္ဘောနှင့်အတူ လိုက်ပါလာခြင်းတို့ကြောင့် မြန်မာတို့သည် ဖရက်ဒရစ်အားစံကို ယုံကြည်ကြတော့မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ သူ့အား အိန္ဒိယအစိုးရ၏ သူလျှိုအဖြစ် သဘောထားကြတော့မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဒီဟာဒီယူးက ပြောပြသည်။

ဒီဟာစီယူး ပြောသည့်အတိုင်း အမှန်ပင်။ ဖရက်ဒရစ်အားစံသည် မြန်မာတို့၏ မျက်စိထဲတွင် လွန်စွာ သင်္ကာမကင်းဖွယ်ကောင်းသည့် အခြေမျိုးတွင် မန္တလေးမှ ရန်ကုန်သို့ ထွက်ခွာသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အောက်တိုဘာလ ၃၀-ရက်နေ့ တွင် ဗြိတိသျှတို့ ရာဇသံဖြင့် ပြန်လာသည့်အခါ၌ မြန်မာတို့သည် သူ့ကို ဆီးကြိုလက်ကမ်း ခြင်း မပြုခဲ့ကြချေ။ အားစံသည် တစ်ဖက်တွင်လည်း မျက်နှာကောင်း မရခဲ့ချေ။ အောက်တိုဘာလ ၇-ရက်နေ့ထုတ် 'ပိုင်ပိုနီလ်၏ ယံယားမေးလ်' သတင်းစာက အားစံ ရန်ကုန်သို့ ဆင်းလာခြင်းမှာ အောက်မြန်မာပြည် အခြေအနေကို မန္တလေးအစိုးရအတွက်

စုံစမ်း ထောက်လှမ်းပေးရန် လာရောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရေးခဲ့သည်။ နိုင်ငံဘာလ
၆-ရက်နေ့ထုတ် 'တိုင်းအော့အင်ဒီယား' သတင်းစာကလည်း ဖရက်ဒရစ်အားစံ မန္တလေးသို့
ပြန်လာသည်ကို ထောက်လှောင် ပြင်သစ်တို့သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ယခုတိုင်
ခြေရပ်နေသည်ကို ပြသခြင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုခြေရပ်မှုကို ရပ်အောင်လုပ်ရန်မှာ
ပြင်သစ်နှင့် စစ်ဖြစ်သည့်နည်းသားလျှင် ရှိတော့ကြောင်းဖြင့် ရေးခဲ့ပြန်သည်။

ယင်းတို့ကိုကြည့်လျှင် ဖရက်ဒရစ်အားစံကို မြန်မာတို့ကသောလည်းကောင်း၊
ဗြိတိသျှတို့ကသော်လည်းကောင်း၊ သူ့ပြင်သစ်အစိုးရသော်လည်းကောင်း ယုံကြည်ခြင်း
မရှိသည်ကို သိနိုင်သည်။ အမှန်အားဖြင့် ဖရက်ဒရစ်အားစံသည် ၁၈၈၅-ခု နိုင်ငံဘာကိုစွ
(အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူသည့်ကိစ္စ)တွင် ဘာမျှ အရေးပါသူတစ်ယောက်
မဟုတ်ဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးကျမှသာလျှင် ဖရက်ဒရစ်အားစံသည် အရေးပါသူတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့
သည်။ ယင်းမှာ အခြားမဟုတ်။ အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းခါနီးသော အခါကျမှသာလျှင် သူ့ကို
နန်းတော်က ဆင့်ခေါ်ပြီး မြန်မာတို့က လက်နက်ချ စာချုပ်ကို ပြင်ဆင် ရေးဆွဲခိုင်းခြင်း
ဖြစ်လေသည်။ ထိုလက်နက်ချ စာချုပ်အရ အထက်မြန်မာပြည်ကို စိုးမိုးရန် ကြံရွယ်နေကြ
သော ပြင်သစ်တို့၏ ရည်ရွယ်ချက်များသည်လည်း ကျဆုံးပြိုကွဲသွားခဲ့ရလေသည်။

ဖရက်ဒရစ်အားစံ၏ မူလတာဝန်သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့
ဩဇာကို ထူထောင်ရန် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်တို့၏ ဩဇာနယ်ပယ် ချဲ့ထွင်မှုကို
တားဆီးရန် ဖြစ်သည်။ ယခုမူ ဖရက်ဒရစ်အားစံသည် သူ၏ မူလတာဝန် သူ၏ မူလ
ရည်ရွယ်ချက်နှင့် ပြောင့်ပြောင့် ဆန့်ကျင်သော အလုပ်ကို လုပ်လိုက်ရလေပြီ။

ယင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ ဩဇာကို တုံးတုံးလဲ ကျဆုံးစေ
သော အင်္ဂလိပ်တို့၏ ဩဇာနယ်ပယ်ကို ထူထောင်ပေးလိုက်သော လက်နက်ချစာချုပ်ကို
မြန်မာအစိုးရကိုယ်စား ရေးဆွဲပေးလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ ဖရက်ဒရစ်အားစံ၏ ကြေကွဲဖွယ် နိဂုံးချုပ်ဖြစ်သည်။ ကံကြမ္မာ၏
အကျိုးစားသန်မှု ဖြစ်သည်။

(၅၅)

သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် လော့ဒ်ရန်းဒေါ်ချာချီတို့၏
သံတမန်ပရိယာယ် အားပြိုင်မှုများ

ထိုအတောအတွင်း၌ကား ပါရီတွင် ရောက်နေသည့် မြန်မာသံအမတ်ကြီးဖြစ်သူ သံချက်
ဝန်ထောက်သည် မြန်မာနိုင်ငံကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်မည့်ကိစ္စကို တားဆီးရန်အတွက်
ပါရီတွင် သံတမန်ဆိုင်ရာ သွေးစမ်းမှုများ။ (စုံစမ်းတီးခေါက်မှုများ)ကို တရားဝင်သည့်
နည်းဖြင့်ရော၊ အခြားနည်းလမ်းဖြင့်ပါ ပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် တရားဝင်
သွေးစမ်းမှုတစ်ခုမှာ သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် ပါရီရှိ ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး လော့ဒ်လိုင်ယွန်စ်တို့
တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခြင်း ဖြစ်သည်။

လော့ဒ်လိုင်ယွန်စ်က မိမိတို့ နှစ်နိုင်ငံ ဤသို့ ဆက်ဆံရေး တင်းမာချိန်တွင်
မြန်မာသံအမတ်ကြီး ဖြစ်သည့် သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် တွေ့ဆုံရ၊ သိကျွမ်းရသည့်အတွက်
စိတ်မကောင်းဖြစ်ရကြောင်း။ သို့ရာတွင် ကျွန်းသစ်အမှုကို ဝင်ရောက် ပြန်ဖြေရန်အတွက်
မိမိတွင် အခွင့်အာဏာ မရှိကြောင်း။ ထိုကိစ္စသည် အထက်မြန်မာနိုင်ငံ ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့်
အိန္ဒိယအစိုးရတို့၏ ကိစ္စသက်သက်ပတ်သက်ဖြစ်ကြောင်း။ ထိုကိစ္စကို သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ
နှစ်ခုတို့သာလျှင် ဖြေရှင်းနိုင်ကြောင်း။ သို့ပေမယ့်ဘုရင်သည် ထိုကိစ္စကို အပြန်ဆုံးနှင့်
ကျေနပ်ဖွယ် ကောင်းလောက်အောင် ဖြေရှင်းလိမ့်မည်ဟု ဖျော်လင့်ကြောင်းဖြင့်
အလေးအနက် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသွားသည်။

သံချက်ဝန်ထောက်သည် ပါရီတွင် တရားဝင် စာတစ်စောင်ကို ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့်
ရေး၍ ထားပစ်ခဲ့သည်။ စာပါ အကြောင်းအရာမှာ လော့ဒ်လိုင်ယွန်နှင့် တွေ့ဆုံစဉ်က
နှုတ်ပြင် ပြောဆိုပြီးသား အကြောင်းအရာများ ဖြစ်သည်။ ထိုစာတွင် သံချက်ဝန်ထောက်က
ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနစ်၏ ပြန်ဖြေရေး အဆိုပြုချက်ကို လက်ခံရန် မိမိ၏အစိုးရအား
ကြေးနန်းရိုက်ကြားပြီးဖြစ်ကြောင်း။ လန်ဒန်နှင့် မန္တလေးသို့ တိုက်ရိုက် ဆက်ဆံရေးကို
ဆောင်ရွက်နိုင်လိမ့်မည်ဟုလည်းကောင်း။ လန်ဒန်တွင် မြန်မာ သံကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး
ထားရှိနိုင်လိမ့်မည်ဟုလည်းကောင်း ဖျော်လင့်ကြောင်း။ မန္တလေး နောက်ဆုံးအားဖြင့်
မန္တလေးတွင်ရှိသည့် မည်သည့် ဥရောပတိုက်သားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ရာ အန္တရာယ်ပေးမည်

မဟုတ်ဟု အာမခံကြောင်းဖြင့် စာတွင် ဖော်ပြသည်။

အောက်တိုဘာလ ၂၃-ရက်နေ့တွင် ပါရီရှိ ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး လော့ဒ်လိုင်ယွန်စ် က နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး လော့ဒ်ဆောလ်ဘာရီထံသို့ စာတစ်စောင် ပို့ခဲ့သည်။ ထိုစာတွင် သံ့့ဝန်ထောက် အဆိုပြုသည့်အတိုင်း လန်ဒန်နှင့် မန္တလေးသို့ တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်မှု ထားရှိပြီး လန်ဒန်တွင် မြန်မာသံအမတ်တစ်ဦး အမြဲတမ်း ထားရှိခဲ့ပါက အိန္ဒိယအစိုးရ၏ တန်ခိုးအာဏာကို လျော့ချစေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုကိစ္စများကို ဆွေးနွေးနှိုင်း ငြင်းဆန်လိုက်ခြင်းသည် လျော်ကန်သည်ဟု ယူဆကြောင်းဖြင့် လော့ဒ်လိုင်ယွန်စ်ထံ သူ့ကြေးနန်းစာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

အောက်တိုဘာလ ၂၀-ရက်နေ့တွင် သံချက်ဝန်ထောက်သည် သူ့မိတ်ဆွေတင်ဦး ဖြစ်သူ လန်ဒန် 'စတင်းဒတ်' သတင်းစာ သတင်းထောက် မစ္စတာ ဖားမင်းနှင့်တွေ့ဆုံကာ တောင်ငူ-မန္တလေး မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးကို ဗြိတိသျှတို့အား ခွင့်ပြုလိုက်သဖြင့် ဗြိတိသျှလူထုများက မန္တလေးအစိုးရအပေါ်တွင် ကျေနပ်လိမ့်မည်ဟု ဖျော်လင့်ကြောင်း မိမိ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာခြင်းမပြုမီ ဇူလိုင်လကုန်လောက်က ဘုံဘောဘားမား သစ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဂုဏ်သိက္ခာရှိသော ဖြေရှင်းနည်းမျိုးဖြင့် ဖြေရှင်းရန် မိမိအစိုးရအား တိုက်တွန်းခဲ့ကြောင်း၊ ဩဂုတ်လ ၂၂-ရက်နေ့က ပေးပို့သော ဘားနစ်၏ ပြန်ပြောရာ အဆိုပြုချက်ကို လက်ခံရန်နှင့် ထိုသို့ လက်ခံခြင်းဖြင့် ဗြိတိသျှအစိုးရထံမှ ရာဇသံပို့မည့် အရေးကို ကြိုတင် တားဆီးစေလိုသည်ဟု ကြေးနန်းရိုက်ကြားခဲ့ကြောင်းဖြင့် သံချက် ဝန်ထောက်မင်းက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။

အချုပ်အားဖြင့် ဆိုရလျှင် မန္တလေးသည် အင်္ဂလန်နှင့် သဟာယ မဟာမိတ် ဆက်ဆံရေးကို ဆက်လက်ထားရှိလိုကြောင်း၊ လောလောဆယ်တွင် မန္တလေး၌ ပြင်သစ် အကျိုးစီးပွားဟု၍ မရှိဘဲ ဗြိတိသျှတို့၏ အကျိုးစီးပွားသာလျှင်ရှိကြောင်း၊ မန္တလေးအစိုးရ သည် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများကိုသော်လည်းကောင်း၊ အခြား ဥရောပတိုက်သား များကိုသော်လည်းကောင်း အန္တရာယ်ပေးခြင်း ပြုမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ မန္တလေးအစိုးရသည် သံအဖွဲ့ကို လန်ဒန်မှ လက်ခံကြိုဆိုခြင်း ပြုမပြုကို စုံစမ်းမေးမြန်းရန် မိမိအား အစိုးရက ညွှန်ကြားလိုက်ကြောင်း၊ မိမိအစိုးရသည် မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ပြန်လည် ထားရှိရေးနှင့် လန်ဒန်တွင် အမြဲတမ်း သံရုံးငယ်တစ်ရုံး ဖွင့်လှစ်ရေးတို့ကိုလည်း ဆွေးနွေးလိုကြောင်းဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်က သတင်းထောက် မစ္စတာဖားမင်းသို့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။

ယင်းတို့မှာ သံချက်ဝန်ထောက် ပါဝင်သော မန္တလေးရှိ 'တိုးတက်' အစု၏ သဘောထားဖြစ်သည်။ သံချက်ဝန်ထောက်က မန္တလေးတွင် အစုနှစ်ခုရှိကြောင်း 'တိုးတက်' အစု၏ ခေါင်းဆောင်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးဖြစ်ပြီး၊ အခြားအစုမှာ မန္တလေးတွင် 'တိုးတက်' ပေါ်ပေါက်ရန်ကို မလိုလားသည့် အစုဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် 'တိုးတက်' အစု၏ တင်ပြချက်များ၊ အကြံဉာဏ်များကို လက်ခံလိုက်ပါက နှစ်နိုင်ငံအကြား၌ လိပ်ခဲတည်းလည်း ဖြစ်နေသော ပြဿနာများကို ရှောင်လွှဲနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့်လည်း

သံချက်ဝန်ထောက်က ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသည်။

တစ်နည်းပြောရလျှင် မြန်မာတို့က အဆိုပြုသည့်အတိုင်း လန်ဒန်တွင် အမြဲတမ်း သုံးငယ်တစ်ခုကို ထားရှိခွင့်ရလျှင် မန္တလေးရှိ 'တိုးတက်' အစိုးရသည် 'နောက်ပြန်ဆွဲ' အစုအား အနိုင်ရရှိမည် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်သည် လန်ဒန်တွင် လူထုထင်မြင်ချက်ကို မန်တီးရန် နှင့် ဗြိတိသျှအစိုးရအား ဖိအားပေးရန် သတင်းထောက်နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းကို ြလုပ်သွားခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၂၃-ရက်နေ့တွင် အထက်ပါ သံချက်ဝန်ထောက်၏ 'အင်တာဗျူး' နှင့် အောက်တိုဘာလ ၁၈-ရက်နေ့စွဲဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်က လော့ဒ်လိုင်ယွန်စံသို့ ပေးစာကို လန်ဒန် 'စတင်းဒတ်' သတင်းစာတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၂၆-ရက်နေ့တွင် 'အင်္ဂလိပ်မင်း' သတင်းစာက အထက်ပါ တွေ့ဆုံ မေးမြန်းခန်းကို အကျဉ်းချုပ်၍ ဖော်ပြခဲ့ပြန်သည်။

သို့ဖြင့် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ဖြစ်ပွားအံ့ဆဲဆဲ စစ်ပွဲကို ရှောင်ကွင်းရန် ငန်ဒန်တွင် အမြဲတမ်း မြန်မာသုံးငယ် တစ်ခုကို ထားရှိရန်နှင့်ပတ်သက်၍ အတတ်နိုင်ဆုံး ငြီးစားခဲ့သည်။ သံချက်ဝန်ထောက်သည် နိုဝင်ဘာလ ၂-ရက်နေ့တွင် လော့ဒ်လိုင်ယွန်စံထံ မှောက်ထပ် စာတစ်စောင်ကို ပေးပို့ပြန်သည်။ သို့ရာတွင် သူ့သဘောထားများကို ငတင်းစာများသို့ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည့်အတွက် လော့ဒ်လိုင်ယွန်စံက သံချက်ဝန်ထောက် ၏ ဒုတိယစာကို လက်ခံရန် ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ထားမလျှော့သေး။ မစ္စတာ ဖားမင်းကိုလွတ်ကာ ဒုတိယစာတွင်ပါသည့် အကြောင်းအရာ တို့ကို လော့ဒ်လိုင်ယွန်စံအား နှုတ်ဖြင့် အကြောင်းကြားခိုင်းခဲ့ပြန်သည်။

နိုဝင်ဘာလ ၃-ရက်နေ့တွင် သံချက်ဝန်ထောက်သည် သူ၏ တတိယစာကို ဗြိတိသျှသုံးရုံးသို့ အပို့ခိုင်းခဲ့သည်။ ထိုစာသည် နိုဝင်ဘာလ ၆-ရက်နေ့တွင် အိန္ဒိယဆိုင်ရာ နန်းရှိ လော့ဒ်ရန်ဒေါ့ချာချီထံသို့ ရောက်ရှိသွားခဲ့သည်။ ထိုအရင်တစ်နေ့ဖြစ်သော နိုဝင်ဘာလ ၅-ရက်နေ့တွင် မြန်မာတို့က ယင်းတို့ထံ ပေးပို့သော ရာဇသံကို ပယ်ချခဲ့ သည်။ ထိုအကြောင်းကိုမူ သံချက်ဝန်ထောက်လည်း မသိ။ ဗြိတိသျှအစိုးရလည်း သိသေး။

နိုဝင်ဘာလ ၃-ရက်နေ့စွဲဖြင့် ပေးပို့သော သံချက်ဝန်ထောက်၏ ဒုတိယစာထဲတွင် မိမိတို့ အစိုးရသည် ဗြိတိသျှတို့၏ ရာဇသံကို လက်ခံကြောင်း၊ ဘီဘီတီစီ သစ်မှုကို ဖြန့်ဖြူးရန်အတွက် သံတမန်တစ်ဦးကို မန္တလေးသို့ လာရောက်သည်ကို ကြိုဆိုကြောင်း၊ ငိုသံတမန်ကို နိုင်ငံကြီးတစ်နိုင်ငံ၏ သံတမန်တစ်ဦးအဖြစ် ထိုက်သင့်သည့် အဆောင် ငယောင်၊ အခမ်းအနားတို့ဖြင့် လက်ခံမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဘီဘီတီစီအမှုကို ဖြန့်ဖြူးရန် အတွက် ဘားနာ တင်ပြသည့်အဆိုကို လက်ခံကြောင်းကိုလည်း ဘားနာထံ ကြေးနန်းဖြင့် ငကြောင်းကြားပြီး ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။

ရာဇသံထဲတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ဥရောပထုံးတမ်း ငစဉ်အလာများ နှင့်အညီ လက်ခံရမည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားရာ သံချက်ဝန်ထောက်၏

အောက်တိုဘာ ၁၈-ရက်နေ့ခွဲဖြင့် ပို့သည့် စာထဲ၌ မိမိတို့ အစိုးရသည် နှစ်နိုင်ငံကြားတွင် ရေးယခင်က ရှိခဲ့သော ဆက်သွယ်မှုများကို အသစ်စတင်ဖန် ပြန်လည်ထားရှိလိုကြောင်းဖြင့်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသဘောထားသည် သံချက်ဝန်ထောက် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာလာသည့် ဇူလိုင်လကတည်းက မန္တလေးက ချမှတ်ခဲ့သည့် သဘောထားဖြစ်ကြောင်းဖြင့် နိုဝင်ဘာလ ၂-ရက်နေ့တွင် လော့ဒ်လိုင်ယွန်စံ၏ လက်ထောက်ဖြစ်သူ လော့ဒ်ဘိုဟန်းနှင့် တွေ့စဉ်က မခွဲတာ ဖားမင်းက ပြောဆိုခဲ့သည်။

ယင်းတို့မှာ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲ မဖြစ်မီ ရက်အနည်းငယ်အလိုတွင် ပြုလုပ်လျက်ရှိသော သံချက်ဝန်ထောက်၏ သံတမန်ရေးရာ ဆောင်ရွက်ချက်များ ဖြစ်သည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာကီတန်က 'သံချက်ဝန်ထောက်နှင့် ကင်းဝန် မင်းကြီးတို့သည် ထိုဆောင်ရွက်ချက်များကို သူတို့ကိုယ်တိုင် ဦးဆောင်မှုဖြင့် ပြုလုပ်နေသည် ဟု ထင်ရသည်'ဟု ရေးခဲ့သည်။ သံချက်ဝန်ထောက်သည် နိုဝင်ဘာလ ၃-ရက်နေ့ စာထဲတွင် ရာဇသံကို လက်ခံကြောင်း၊ ရာဇသံပါ တောင်းဆိုချက်များကိုလည်း လက်ခံကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြောဆိုရာ၌ သံချက်ဝန်ထောက်က 'အကြားအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော သတင်းများအရ အောက်ပါအချက်တို့ ပါဝင်သော ရာဇသံ'ဟု သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထိုအသုံးအနှုန်းသည် သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရ၏ အတိအလင်း ညွှန်ကြားချက်ကို ရရှိသော သံအမတ်ကြီးတစ်ဦး 'အသုံးအနှုန်း မဟုတ်ကြောင်း၊ အကြားအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော သတင်းများ'ဆိုသည်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ဟန်တူကြောင်း၊ ထိုအတိုင်းဆိုလျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ဘုရင်၏ကိုယ်စား ဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်ဟန်တူကြောင်း၊ အထူးသဖြင့် သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ဘုရင်ကို အသိမပေးဘဲ ခွင့်ပြုချက်မရဘဲ ဆောင်ရွက်နေခြင်း ဖြစ်ဟန်တူကြောင်းဖြင့် သမိုင်းဆရာ ကီတန်က ဝေဖန်ခဲ့သည်။

အောက်တိုဘာလ ၈-ရက်နေ့ တစ်စိုက်လောက်တွင် ဘီဘီတီစီအမှုနှင့် ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို ချမှတ်ရန်အတွက် မန္တလေးတွင် လွှတ်တော်အစည်းအဝေး တစ်ခုကို ကျင်းပခဲ့သည်။ ဘီဘီတီစီသည် လွှတ်တော်က ချမှတ်သော ဒဏ်ငွေ ပထမ အရစ်များကို ယခုအချိန်အထိ ပေးဆောင်ခြင်း မပြုသေး။ မူလအစတုန်းက ဘီဘီတီစီ၏ သစ်များကို သိမ်းဆည်းခဲ့သည့် တိုင်တားမင်းကြီး၏ တပ်များကိုလည်း ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ်များက လာဘ်ထိုးခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက်တွင် ယခင်ကကဲ့သို့ပင် သစ်လှင် များကို ပုံမှန် ဈေးနေ့ခဲ့ကြသည်။ ဒုတိယအရစ် ဒဏ်ငွေ ပေးဆောင်ရမည့် အောက်တိုဘာလ ၂၈-ရက်သို့ နီးလာနေပြီ။ ဤတွင် လွှတ်တော်သည် ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်ခုခုကို ဆုံးဖြတ်ရတော့မည် ဖြစ်သည်။

ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်၊ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် အခြားဝန်ကြီး သုံးဦးတို့က ဒဏ်ငွေပေးဆောင်ရန်၊ လွှတ်တော်၏ အမိန့်ကို ချက်ချင်း အကောင်အထည်ဖော်ရန် တိုက်တွန်းကြသည်။ အကယ်၍ ပေးဆောင်ရန်ပျက်ကွက်လျှင် ဘီဘီတီစီပိုင် သစ်များနှင့်

ပစ္စည်းများကို သိမ်းယူရန် ဖြစ်သည်။ အခြားဝန်ကြီးများကမူ ထိုသို့လုပ်ခြင်းသည် အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် မလွဲမရှောင် စစ်ပြင်ရတော့မည် ဖြစ်သဖြင့် ကန့်ကွက်ကြသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်မည့်အစား ဘုရင့်ထံ အသနားခံလွှာ တင်သွင်းရန်၊ ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ် အန်ဒရေ့ကို အကြောင်းကြားရန် ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်ကို တင်ပြကြသည်။ ထိုသို့ အသနားခံလွှာ တင်သွင်းပါက သီပေါဘုရင်ကလည်း လက်ခံမည် ဖြစ်ကြောင်းကိုပါ ပြောကြားရန် အကြံပေးသည်။ ထိုအကြံပေးချက်အတိုင်း ပေါက်မြိုင်အတွင်းဝန်သည် အောက်တိုဘာလ ၉-ရက်နေ့လောကီတွင် အန်ဒရေ့ကို အကြောင်းကြားခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။

လွတ်တော် အစည်းအဝေး ပြီးသည့်နောက်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် စာလုံးပေါင်း နှစ်ထောင်ပါသော ကြေးနန်းတစ်စောင်ကို လျှို့ဝှက် စာလုံးများဖြင့် ပါရီ သံချက်ဝန်ထောက် ထံသို့ ပို့လိုက်သည်။ ကြေးနန်းစာထဲတွင် လော့ဒ်လိုင်ယွန်စ်အား တင်ပြစရာရှိသည့် တင်ပြချက်တို့ကို ဆက်လက်တင်ပြရန် ဖော်ပြထားသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ လုပ်ဆောင် ချက်များသည် ကာလကတ္တားစတိတ်စမင်းသတင်းစာတွင်သော်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်မင်း သတင်းစာတွင်သော်လည်းကောင်း ပါရှိသွားခဲ့လျှင် အိန္ဒိယအစိုးရသည် သတိထားမိ လာလိမ့်မည်ဟု ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့အစု မျှော်လင့်ပုံရသည်။ အတိုချုပ်ပြောရလျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ကြေးနန်းနှင့် ပါရီတွင် လှုပ်ရှားနေသော သံချက်ဝန်ထောက်၏ လှုပ်ရှားမှုများသည် စစ်ပွဲကို ရှောင်လွှဲရန် တရားဝင်မဟုတ်သောလမ်းများဖြင့် ကြိုးပမ်း နေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

လန်ဒန်အစိုးရသည် နိုဝင်ဘာလ ၃-ရက်နေ့ခွဲဖြင့် ပေးပို့သော သံချက်ဝန်ထောက် ၏ စာကို အစိုးရ၏ တရားဝင်စာအဖြစ် လက်ခံခြင်းမပြုခဲ့။ တရားမဝင်သောစာအဖြစ် သဘောထားခဲ့သည်။ လန်ဒန်အစိုးရသည် ရာဇသံကို လက်ခံသော မန္တလေးအစိုးရ၏ တရားဝင် အကြောင်းပြန်ချက်ကိုသာ လိုချင်နေသည်။ ရုန်းဒေါ့ချာချီသည် သံချက် ဝန်ထောက်၏ နိုဝင်ဘာ ၃-ရက်ပေးစာကို ယဉ်ကျေးစွာဖြင့် ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။

မြန်မာ သံအမတ်ကြီး၏ မိတ်ဆွေပီသသော အကြောင်းကြားချက်အတွက် ကျေးဇူးတင်ကြောင်းကို ဖော်ပြရန် လော့ဒ်လိုင်ယွန်စ်အား ညွှန်ကြားရမည်။ ထိုအကြောင်း ကြားစာမှာ အနီးရသဘော မဆောင်သော ပေးစာဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်နှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် အိန္ဒိယအစိုးရအား တိုက်ရိုက် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပါ။ သံအမတ်ကြီးသည် မြန်မာဘုရင်ကို ကိုယ်စားပြုသည့်အလျောက် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ လိုလားချက်များကို ပြည့်စွမ်းလိုသော ဆန္ဒရှိသည်ဆိုပါက အိန္ဒိယပြည် ဘုရင်ခံချုပ်ကိုသာ အကြောင်းကြားရန် လိုအပ်ပါသည်။ လော့ဒ်ဒ်ပရင် သို့မဟုတ် ဘုရင်အစိုးရအနေဖြင့်ကား မြန်မာဘုရင် အပေါ်တွင် မည်သည့်အရာကိုမျှ လွန်ခဲ့သော တင်းမာမှုမျိုးဖြင့် တိုက်တွန်းခြင်း မပြုလို သည့်အပြင် မြန်မာဘုရင်နှင့် အစဉ်သဖြင့် ငြိမ်းချမ်း ချစ်ကြည်စွာ ဆက်ဆံရန် အမြဲ အားထုတ်ခဲ့ကြသည်သာ ဖြစ်ပါသည်'ဟု ချာချီ၏စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုစာကို အကြမ်းရေးနေစဉ် ချာချီသည် အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒ်ပရင်ထံသို့

ကြေးနန်းတစ်စောင် ပို့လိုက်သည်။ ထိုကြေးနန်းထဲတွင် လန်ဒန်အစိုးရသည် သံချက် ဝန်ထောက်နှင့် တရားမဝင်သော ဆက်သွယ်မှုများကို ဆက်လက် ပြုလုပ်လျက်ရှိကြောင်း၊ ထိုသို့ လုပ်နေခြင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းသော နည်းလမ်းများကို မိမိတို့ဘက်က တတ်နိုင်သမျှ ရှာဖွေနေခြင်း ဖြစ်သည်ကို ပြသလို၍ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ဤသို့သော သံချက် ဝန်ထောက်နှင့် တရားမဝင် ဆက်သွယ်မှုများသည် အိန္ဒိယအစိုးရ၏ စစ်တိုက်ရန် ပြင်ဆင်မှုများအပေါ်တွင် မည်သို့မျှ ထိခိုက်စေလိမ့်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ ဝန်ထောက်များအပေါ်တွင် 'အကြံသမား၊ နိုင်ငံရေးသမားများ (အတိုက်အခံခေါင်းဆောင် ဖွဲ့စည်းရိုက်)တို့၏ သွေးထိုးမှုများကြောင့် အထိတ်တလန့် ဖြစ်နေသည့် အင်္ဂလိပ်လူထုကို 'ဈေးသိပ်' ရန်သာဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

သံချက်ဝန်ထောက်ထံ ပြန်စာတွင် ယဉ်ကျေးစွာ သုံးနှုန်းရသည့် စာတင်ကြောင်းတစ်ခု ရှိသေးသည်။ သံချက်ဝန်ထောက်သည် မစ္စတာ ဖားမင်းကို 'ကြားလူ'အဖြစ် ကြိမ်ဖန်များစွာ အသုံးပြုခဲ့ဖူးသည်။ ဖားမင်းသည် ပါရီရှိ 'မိမိတို့ သံရုံးက အကိုင်အတွယ် မတတ်လျှင် မိမိတို့ကို ဒုက္ခပေးနိုင်သည့် လုပ်ကြံရေးသမားတစ်ဦး'ဟု ချာချီ ထင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဖားမင်းသည် သံချက်ဝန်ထောက်၏ 'လူယုံ ဖြစ်လျက်ရှိရာ' အကယ်၍ သူ စိတ်မထင်လျှင် အရေးကြီးသောသတင်းများကို 'စတင်ဒတ်' သတင်းစာနှင့် အခြားသော သတင်းစာများသို့ ပေါက်ကြားအောင် လုပ်နိုင်သည့် အနေအထားတွင် ရှိနေသည်။ ထိုစဉ်က ဘီလပ်ရွေးကောက်ပွဲများမှာ ရက်ပိုင်းမျှသာ လိုတော့ရာ၊ ထိုရွေး ကောက်ပွဲတွင် ချာချီသည် ဗရိတ်နှင့် ဗာမင်ဟမ် မဲဆန္ဒနယ်တွင် အကြိတ်အနယ် ယှဉ်ပြိုင်စရာ ရှိနေသည်။ ထိုသို့ အရေးကြီးနေသော အချိန်တွင် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ဗြိတိသျှအစိုးရနှင့် မန္တလေးအစိုးရတို့၏ ဆက်ဆံရေးကိစ္စများကို ကျွမ်းကျင် လိမ္မာစွာ လူသိရှင်ကြား လုပ်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ချာချီ ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိဘက်ကလည်း ကျွမ်းကျင်လိမ္မာဖို့ လိုသည်ဟု ယူဆသည်။ ထို့ကြောင့် သံချက်ထံသို့ ပြန်သည့်စာထဲတွင် စကားလုံးများကို ယဉ်ကျေးစွာ သုံးစွဲနေခြင်း ဖြစ်သည်။

'ပါရီတွင် ရောက်ရှိနေသည့် သံချက်ဝန်ထောက်သည် ဤသို့ဖြင့် ဘီဘီတီစီ သစ်မှုကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် သံတမန်ရေးရာအရ လေးငါးခြောက်လကြာမျှ ကြိုးပမ်းနေ ခြင်းကို ထောက်လျှင် မန္တလေးအစိုးရသည် စစ်ကို မလိုလားကြောင်း ထင်ရှားသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့သည် သိက္ခာကျမည်စိုးသဖြင့် မိမိတို့၏ ငြိမ်းချမ်းရေးဆန္ဒကို တရားဝင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း မပြုခဲ့ချေ'ဟု သမိုင်းဆရာ ကီတန်က ရေးခဲ့သည်။

ပြင်သစ်သံအမတ် ဝက်ဒင်တန်နှင့် မြင်ကွန်းမင်းသား

ထိုအတောအတွင်းတွင် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဖရက်စီးဇေးသည် အထက် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြင်သစ် အကျိုးစီးပွား အကြွင်းအကျန်ကလေးများကို တတ်နိုင်သမျှ ဆယ်ယူရန် ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။ ၁၈၈၅-ခု နိုဝင်ဘာလ ၉-ရက်နေ့တွင် ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးက လန်ဒန်ရှိ ပြင်သစ်သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်အား ဗြိတိသျှ နန်းရင်းဝန် လော့ဒ်ဆောလ်စ်ဘာရီနှင့် တွေ့ဆုံရန် ညွှန်ကြားလိုက်သည်။

ဗြိတိသျှနန်းရင်းဝန်ကြီးနှင့် တွေ့ဆုံသည့်အခါတွင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြင်သစ် တို့၏ ရည်ရွယ်ချက်များကို ရှင်းလင်းတင်ပြရမည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်များ၏ တကယ့် အဖြစ်မှန်များကို အထင်မြင်လွဲမှားခြင်း မရှိစေရန် ရှင်းလင်း တင်ပြရမည်။ ထို့ပြင် အထက်မြန်မာပြည်ကို အကြမ်းဖက်၍ သိမ်းယူရန် အကြောင်းတစ်ခုတစ်ရာ မရှိကြောင်း၊ ထိုသို့ သိမ်းယူခြင်းသည် ယခုလောလောဆယ်တွင် ကြီးမားသော စွန့်လွှတ်မှုများမပါဘဲ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ အနာဂတ်တွင်လည်း အကျယ်ကျယ် မငြိမ်းပွယ် ကိစ္စများ မပေါ်ပေါက်ဘဲ ဖြစ်နိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်းကို ရှင်းလင်းတင်ပြရမည်ဟု ညွှန်ကြားထားသည်။

ဗြိတိသျှတို့သည် ပဏာမအားဖြင့် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသော အခြားနည်းလမ်းများကို ရွေးချယ်ရှာဖွေခြင်းမပြုဘဲ အထက်မြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်လိမ့်မည်ဟု ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီး ယူဆထားသည်။ သို့ပေမည် ဥရောပတိုက်သားများကို ရန်လိုသည့် သဘောရှိသည်။ အုပ်ချုပ်မှုကလည်း ညံ့ဖျင်းသည်။ အသုံးအစွဲလည်း ကြီးသည်။ သို့ပေမည် မြန်မာလူထုများကြားတွင် လူကြိုက်နည်းနေသည်။ ထို့ကြောင့် လူထုအား သိပေါက် ဆန့်ကျင်ကာ မြင်ကွန်းမင်းသားကို ထောက်ခံရန် လှုံ့ဆော်လျှင် လွယ်ကူမည်ဟု ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဖရေစီဇေး ယူဆသည်။

ထိုယူဆချက်ကို အခြေခံကာ ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ဝန်ကြီးက လန်ဒန်ရှိ သူ့ သံအမတ်ကြီးထံ အောက်ပါအတိုင်း ထပ်မံ ညွှန်ကြားခဲ့သည်။

“လန်ဒန်သည် အထက်ပါ အလားအလာမျိုးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း

ပြသလော။ ယခုအချိန်၌ ပွန်ဒီချယ်ရီတွင် ရှိနေသည့် မြင်ကွန်းမင်းသားသာလျှင် အလားအလာရှိသော ဆက်ခံသူဟု အသိအမှတ်ပြုပြီး ထိုအလားအလာများကို ပစ်ပယ်ခြင်း ပြသလော ထိုအချက်များကို လက်ခံလျှင် ဗြိတိသျှတို့၏ စိုးရိမ်မှုများသည် ပျောက်ကွယ်သွားနိုင်သည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်းတွင် ဗြိတိသျှအစိုးရလည်း အထက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျွန်ုပ်တို့၏ အကျိုးစီးပွားများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးမည်ဟု ကတိပေးရန် လိုသည်'ဟု ပြင်သစ် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး၏ ညွှန်ကြားချက်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၉-ရက်နေ့ဖြစ်သော ထိုနေ့မှာပင် ပါရီရှိ ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး လော့ဒ်လိုင်ယွန်းစံက ပြင်သစ်တို့ဘက်မှ ပြုလုပ်ဖွယ်ရှိသော ကမ်းလှမ်းချက်နှင့် ပတ်သက်၍ လန်ဒန်ရှိ ဗြိတိသျှနန်းရင်းဝန်ကြီး လော့ဒ်ဆောလ်စံဘာရီထံ ကြေးနန်းဖြင့် သတင်းပို့လိုက်သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၂-ရက်နေ့တွင် လန်ဒန်ရှိ ပြင်သစ် သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်က ဗြိတိသျှ နန်းရင်းဝန်ကြီး ဆောလ်စံဘာရီနှင့် တွေ့ဆုံကာ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် မကြာမီတွင် မြန်မာပြည်သို့ ထွက်ခွာသွားမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော် အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ မြင်ကွန်းမင်းသားမှာ မိမိနှစ်သက်ရာကို လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့် ရရှိထားသူ ဖြစ်သည့်အတွက် ပွန်ဒီချယ်ရီ အာဏာပိုင်များကလည်း တားဆီးပိုင်ခွင့်မရှိဘဲ ဖြစ်နေသည်။

ဝက်ဒင်တန်က ဆောက်မြန်မာပြည်ရှိ ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင်တို့က မြင်ကွန်းမင်းသားကို မိတ်ဆွေသဖွယ် ဆက်ဆံပြုမူခဲ့လျှင် မြင်ကွန်းမင်းသားအဖို့ သီပေါကို ပြုတ်ချရာတွင် အခက်အခဲ ရှိနိုင်မည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်တို့ကို အကြောင်းကြားခဲ့ကြောင်း၊ မန္တလေး ရာဇပလ္လင်ပေါ်တွင် မြင်ကွန်းမင်းသားကို တင်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ပြင်သစ်တို့၏ အကျိုးစီးပွားမှာလည်း စီးပွားရေးသက်သက်မှုသာ ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးသဘော သက်ဝင်ခြင်း မရှိကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ပြင်သစ်တို့၏ အကျိုးစီးပွားသည် ဗြိတိသျှတို့အား အန္တရာယ်ပြုနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဝက်ဒင်တန်က အကြောင်းကြားထားသည်။

လော့ဒ်ဆောလ်စံဘာရီက ပြန်ကြားရာတွင် မိမိတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်တို့၏ ကုန်သွယ်ရေး အကျိုးစီးပွားများကို စိုးရိမ်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ မြင်ကွန်းမင်းသား ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍မူ မိမိသည် ရန်းဒေါ့ချာချီနှင့် အိန္ဒိယဆိုင်ရာရုံးကို တိုင်ပင်ရဦးမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့တိုင်အောင် အချိန်မှာ အနည်းငယ် နှောင်းနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာပြည် ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ လိုအပ်သည်တို့ကို ဆောင်ရွက်ရန် အိန္ဒိယဘုရင်ခံအုပ်သို့ ညွှန်ကြားချက် ပေးပို့ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူမည့် မိမိတပ်များသည် ယခုအချိန် နယ်စပ် သရက်မြို့သို့ ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုအချိန်လောက်ဆိုလျှင် နယ်စပ်ကိုပင် ကျော်ဖြတ်ပြီး ဖြစ်လောက်ပြီဟု ယူဆကြောင်းဖြင့် ပြန်၍ ပြောဆိုသည်။

ထိုသို့ ပြောဆိုပြီးနောက် သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်သည် ကောက်ချက်တစ်ခုကို ချလိုက်သည်။ ယင်းမှာ ဗြိတိသျှတို့သည် မြင်ကွန်းကို နန်းတင်ရန် လက်ခံမည် မဟုတ် ဆိုသည့် ကောက်ချက် ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် မြင်ကွန်းမင်းသားကို ပြင်သစ်လူအဖြစ်

သဘောထားကြပုံရပြီး အထက်မြန်မာပြည်ကိုလည်း ဗြိတိသျှတို့၏ အရေးကိစ္စသက်သက် တစ်ခုအဖြစ် သဘောထားကြပုံ ရသည်။ သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်က ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေး ရုံးသည် အထက်မြန်မာပြည် စစ်ပွဲပြီးအောင် စောင့်ဆိုင်းရုံမျှသာ ရှိတော့ကြောင်း၊ ထိုစစ်ပွဲပြီးမှသာလျှင် မြင်ကွန်းမင်းသား နန်းတင်ရေးကိစ္စကို စဉ်းစားနိုင်ရန် အခွင့်သာတော့ မည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထင်မြင်ချက်ပေးသည်။ နောက်တစ်နေ့ဖြစ်သည့် နိုဝင်ဘာလ ၁၃-ရက်နေ့တွင် သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဖရက်စီဇေး ထံ ကြေးနန်းတစ်စောင်ကို ရိုက်ကြားလိုက်ပြန်သည်။

“အကယ်၍ ဗြိတိသျှတို့က အထက်မြန်မာပြည်အား (တိုက်ရိုက်သိမ်းပိုက်ခြင်း မဟုတ်ဘဲ) အစောင့်ရှောက်ခံ နယ်မြေတစ်ခုအဖြစ်သာ ထားရှိခဲ့ပြီး မြင်ကွန်းမင်းသား ဘက်မှလည်း နောက်ထပ် အများများကို ကျူးလွန်ခြင်း မရှိခဲ့ပါက မြင်ကွန်းမင်းသားအတွက် အခွင့်အား ရှိနိုင်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်အနေနှင့် ပြောရမည်ဆိုလျှင် ယခင်က တင်ပြပြီးသော ထင်မြင်ချက်ကိုသာ ထပ်မံ တင်ပြလိုပါသည်။ ယင်းမှာ ကျွန်ုပ်တို့အနေဖြင့် ရေကို စားဖြင့်သာ ခုတ်ပြနိုင်သော အခြေအနေမျိုးတွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ ဗြိတိသျှတို့နှင့် အာဏာခွဲဝေပူရန်ဆိုသည့် စိတ်ကူးကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရန်သာ ဖြစ်သည်ဆိုသည် အမြင် ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အင်ဒိုချိုင်းနားကို အုပ်စိုးထားလိုက်ခြင်းဖြင့် ဩဇာနယ်ပယ်ကို သီးခြား ထူးထောင်သင့်ပါသည်’ဟု သူ့ ကြေးနန်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၁၆-ရက်နေ့တွင် သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန်သည် လော့ဒ်ဆောလ်စ် ဘာရီနှင့် နောက်တစ်ကြိမ် ထပ်မံ တွေ့ဆုံပြန်သည်။ ထိုစဉ်းထေးပွဲတွင် လော့ဒ်ဆောလ်စ် ဘာရီက မိမိတို့အစိုးရသည် ယခုအချိန်တွင် မြင်ကွန်းမင်းသားအား နန်းတင်ရန် စဉ်းစားခြင်း ပြုနိုင်တော့မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။ သီပေါမင်း၏ နေရာတွင် အခြားမင်းသား တစ်ပါးပါးဖြင့် အစားထိုးရေးကိစ္စသည် နောက်တွင်ပေါ်ပေါက် လာနိုင်ကြောင်း၊ ထိုအခါကျမှသာလျှင် မြင်ကွန်းမင်းသားကို အခြားသော မင်းသားများနှင့် အတူ တစ်ပါတည်း ထည့်သွင်း စဉ်းစားမိမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အကျိုးစီးပွား နယ်ပယ် ခွဲဝေရေးဟူသော သံအမတ်ကြီး ဝက်ဒင်တန် တင်ပြသည့် ကိစ္စကိုလည်း ထိုအခါကျမှသာ စဉ်းစားနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် လော့ဒ်ဆောလ်စ်ဘာရီက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့လေသည်။

(၅၇)

ငိုနေသော ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ စုပုရားလတ်နှင့်
ဖန်ချက်ဝန်ထောက်

ထိုအတောအတွင်း၌ကား မန္တလေးသည် လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်နေသည်။ အခြားကြောင့် မဟုတ်။ အောက်တိုဘာလ ၂၆-ရက်နေ့တွင် ရောက်ရှိလာသော “စုဝံ”သင်္ဘောနှင့်အတူ မန္တလေးသို့ ပေးပို့လိုက်သည့် ရာဇသံတစ်ခု ပါလာသည်ဆိုသော သတင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ အမှန်အားဖြင့် ရာဇသံသည် စုဝံ သင်္ဘောဖြင့် ပါလာခြင်း မဟုတ်ပါ။ “အက်ရှလေအိဒင်” သင်္ဘောဖြင့် ပါလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် စုဝံက စက်အားကောင်းပြီး မြန်မြန် ခုတ်နိုင်သဖြင့် မန္တလေးသို့ စောပြီး ရောက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ “စုဝံသင်္ဘော”နှင့်အတူ မန္တလေးသို့ ပုံမှန် သွားလာနေကြသော ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီမှ သင်္ဘောများလည်း ပါလာကြသည်။ ထိုသင်္ဘောများသည် ဆိပ်ကမ်းတွင် မကပ်ကြဘဲ ရေလယ်တွင် ကျောက်ချထားကြသည်။ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးနှင့် ဥရောပတိုက်သား စုစုပေါင်း ရှစ်ဆယ်ကျော်တို့ကို မန္တလေးမှ ပြန်ခေါ်ရန် ဖြစ်သည်။

ရာဇသံသည် အောက်တိုဘာလ ၃၀-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်သည် ဝါတွင်းဖြစ်၍ မြန်မာတို့ ဥပုသ်သီတင်းသီလ၊ ဆောက်တည်ကြရန် ဖြစ်သည်။ မြန်မာအစိုးရ၏ ပြန်ကြားချက်ကို ရသည်ဖြစ်စေ၊ မရသည်ဖြစ်စေ “အက်ရှလေအိဒင်” သင်္ဘောသည် နိုဝင်ဘာလ ၆-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ ပြန်လည်ထွက်ခွာရန် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးအဖို့ အချိန်များများ မရှိ။ ရွေးစရာလမ်း မရှိ။ ထိုရာဇသံကို အောက်တိုဘာလ ၃၁-ရက်နေ့တွင် လွှတ်တော်သို့ တင်ပြရတော့မည်သာ ဖြစ်သည်။ ရာဇသံကို ဖတ်ကြားပြသည့်အခါတွင် သီပေါမင်းသည် အလွန်စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်လျက် စကားပင် ကောင်းကောင်း မပြောနိုင်တော့ဟု အဆိုရှိသည်။

ရာဇသံသည် ၁၈၈၀-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှစ၍ ဗြိတိသျှတို့ ကျင့်သုံးခဲ့သော ပေါ်လစီနှင့် ကိုက်ညီခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီး လွှတ်တော်သို့ တင်ပြသည်။ သူ့တင်ပြချက်ကို အခြားသော ဝန်ကြီးများကလည်း သဘောတူကြသည်။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင့်

သည် ရာဇသံကို ပို့အောင် တိုက်တွန်းသည်ဟု သိရသည့်အခါတွင် သူတို့သည် မယုံနိုင်အောင် ဖြစ်နေကြသည်။ လောဒ်ကင်ဘာလီ လက်ထက်မှစ၍ အဆက်ဆက်သော အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ အတွင်းဝန်များသည် မြန်မာပြည်အား လွတ်လပ်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် သဘောထားခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် ထောက်ပြကြသည်။

တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် သူ့ရိုဏ်းသားများကမူ လက်နက်ကိုင်၍ ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် တင်ပြကြသည်။

ထိုစဉ် သီပေါမင်းသည် ညီလာခံမှ ရုတ်တရက် ထကာ အတွင်းဆောင်ထဲသို့ ဝင်သွားသည်။ သဘောမှာ လွတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ပြောဆို ဆွေးနွေးနေသမျှတို့ကို သဘောကျခြင်းမရှိဆိုသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းက ထိုအကြောင်းအချက်တို့ကို သာသနာပိုင်ကြီးကို ပင့်ဖိတ်၍ လျှောက်တင်သည်။ သာသနာပိုင် ဆရာတော်ကြီးက ရာဇသံကို လက်ခံရန် တိုက်တွန်းသည်။ အီတလီကောင်စစ်ဝန် အန်ဒရေနိုနှင့် ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် ဖရက်ဒရစ်အားစ်တို့ကလည်း သာသနာပိုင် ဆရာတော်ကြီး၏ အယူအဆကို ထောက်ခံကြသည်။ နောက်တစ်နေ့ဖြစ်သည့် နိုဝင်ဘာလ ၁-ရက်နေ့တွင် လွတ်တော်သည် သီပေါဘုရင်နှင့် စုပုရားလတ်တို့ထံ အစစားဝင်ပြန်သည်။ ထိုစဉ်က စုပုရားလတ်မှာ ကိုယ်ဝန်ငါးလခန့်သာ ရှိနေပြီဖြစ်နေသည့်တိုင် ဆွေးနွေးပွဲတွင် ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျွ ပါဝင် ဆွေးနွေးသည်။ (နန်းတော် တစ်ခုလုံးကမူ သားတော် အိမ်ရှေ့ဥပရာဇာကလေး တစ်ပါး ပွားမြင်မည်ဟု ဖျော်လင့်နေကြသည်။ သို့ရာတွင် သမီးမိန်းကလေး ဖြစ်သည်။)

ထိုသို့ အရေးကြီးသော အချိန်မှာပင်လျှင် လွတ်တော်သည် ဂိုဏ်းနှစ်ဂိုဏ်း ကွဲ၍ အကြောင်းရာ ထင်နေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် သူ့အစုက အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်ထံ ပျော့ပျောင်းသော အပြေကို ပေးလိုကြောင်း၊ ထိုနည်းအားဖြင့် "ကုလား"တို့၏ အဖျက်ဒေါသကို ဈေးသိပ်လိုကြောင်း၊ ယခင်ကလည်း ထိုအတိုင်း လုပ်ခဲ့ဖူးကြောင်းဖြင့် ပြောကြသည်။ တိုင်တား၏ အစုကမူ "ကုလား"တို့၏ တောင်းဆိုချက်ကို မပြေကြားရန်မှာ စစ်တိုက်သည့်နည်းသာလျှင် ရှိတော့ကြောင်းဖြင့် တင်ပြကြသည်။

ထိုအစုနှစ်စု ကွဲနေသည့် ကိစ္စသည် နိုင်ငံရေး ပြဿနာမျှသာမက ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပြဿနာတွေလည်း ပါဝင်နေသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့ ရိုဏ်းသည် "ကုလား"များနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် တစ်လျှောက်လုံး အဆင်ပြေနေခဲ့သည်။ ရာဇသံတွင်ပါသည့် တောင်းဆိုချက်များအရ ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို လက်ခံလိုက်လျှင် သူတို့ဩဇာ ကြီးလာမည်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့လူလိုက် ကောင်းကောင်း သိကြသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ခဲ့လျှင် မိမိတို့ရည်မှန်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုကို ရေးဆွဲနိုင်မည်။ အခြားသော မြူပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို လုပ်ကြရန် ဆုံးဖြတ်ပြီးသော်လည်း ၁၈၇၉-ခုနှစ်တွင် ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ၁၈၇၉-ခုနှစ်၌ ဗြိတိသျှ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ ပြန်လာတော့မည်။ သို့ပြန်လာလျှင် မိမိတို့ မြူပြင် ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်း စီမံကိန်းသည် အသာစီးရထားပြီ။ သို့ဆိုလျှင် တိုင်တားမင်းကြီးနှင့်တကွ အခြားသော လမ်းစဉ်ဟောင်းသမားတို့သည် ထိတ်လန့်သွားကြမည်ဟု ကင်းဝန်မင်းကြီးတို့လူလိုက် ယူဆကြသည်။

မိမိတို့သည် "ကုလား" များအကြားတွင် နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားနေသူများ ဖြစ်ကြောင်း တိုင်တားမင်းကြီးတို့ ဂိုဏ်းကလည်း သိရှိနေကြသည်။ သူတို့သည် ဘုံသောဘားမားကုမ္ပဏီ ကိစ္စတွင် ဘားနတ်၏ မြန်မြေရေးအဆိုကို ပယ်ချခဲ့ကြသူများဖြစ်ရာ တို့သို့ ပယ်ချခဲ့ဖူးသည့်အတွက် သူတို့အား အိန္ဒိယအစိုးရက ခွင့်လွှတ်မည်မဟုတ်ကြောင်း ကိုလည်း သူတို့ ကောင်းကောင်း သိကြသည်။ သစ်ကုမ္ပဏီကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ အောက်တိုဘာလ ၆-ရက်နေ့တုန်းက ပေါက်ပြိုင်အတွင်းဝန်သည် အီတလီကောင်စစ်ဝန် အန်ဒရေနိုနှင့် အပြင်ဘက်တွင် တရားမဝင်ကိစ္စတစ်ချေရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ဖူးရာ ထိုကြိုးပမ်းချက်များ အတွက်လည်း အိန္ဒိယအစိုးရသည် သူတို့အပေါ်တွင် အလိုမကျ ဖြစ်သည်ကိုလည်း သူတို့ သိကြသည်။

နန်းတော်ထဲတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ ဂိုဏ်းနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့ ဂိုဏ်းအပြင် အခြားသော အဖွဲ့များလည်း ရှိသေးသည်။ သူတို့မှာ နန်းတော်ထဲတွင် အခွင့်ထူးများကို ရရှိနေသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ရာဇသံကို လက်ခံလိုက်လျှင် သူတို့၏ အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးမည်ကို စိုးရိမ်နေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သီပေါမင်းထံတွင် အမှုထမ်းနေသည့် ပြင်သစ်လူမျိုးနှင့် အီတလီလူမျိုးများသည် လစာ မရသည်မှာ နှစ်နှစ်ကျော် ရှိနေလေပြီ။ အကယ်၍သာ ဗြိတိသျှတို့၏ ရာဇသံကို လက်ခံလိုက်လျှင် မိမိတို့ရရန်ရှိသည့် လစာများနှင့် အခွင့်အရေးများ ရရှိလာတော့မည်မဟုတ်ဟု သူတို့အားလုံးနှင့် စုဖုရားလတ်၏ "ကုလားမ များ" (နိုင်ငံခြားသူလူမျိုး)က ယုံဆဲနေကြသည်။ ဤတွင် သူတို့ကလည်း ရာဇသံသည် ဘာမျှ အရေးမကြီးလေဟန် ခပ်ပေါ့ပေါ့ တင်လျှောက်ကြသည်။ သူတို့က ကင်းဝန်မင်းကြီး နှင့် တိုင်တားမင်းကြီး အစုနှစ်စုသည် ၁၈၈၅-ခုနှစ်တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ဆင်းမလားစာချုပ် ကိုလည်း ပျက်ပြယ်အောင် လုပ်ခဲ့ကြသူများ ဖြစ်သည်ဟု သတိပေးကြသည်။

သို့ရာတွင် ယင်းအစုသုံးစုတို့ထက် အရေးကြီးသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဟစ်ဦးလည်း ရှိသေးသည်။ ယင်းမှာ စုဖုရားလတ် ဖြစ်သည်။ စုဖုရားလတ်သည် သားတော်ကလေး မွေးလျှင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သားတော်ကလေးကိုလည်း ရတနာပုံ ရွှေနန်းတွင် ဆက်လက် မင်းပြုစေလိုသည်။ သူ့ရည်ရွယ်ချက်သည် အလွန်တာသွားသည့် ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်သည်။ ရာဇသံကို လက်ခံသင့်မသင့် ဆွေးနွေးကြရာတွင် ထိုအချက်သည် အဓိကကျသော နေရာမှ ပါခဲ့သည်။

လွတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ပထမဆုံး စကားပြောသူမှာ တိုင်တားမင်းကြီး ဖြစ်သည်။ သူက ဘီဘီတီစီသည် သီပေါဘုရင်ကို လိမ်ညာခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ရာဇသံကို ပယ်သင့်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယအစိုးရသည် သစ်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ စစ်မှန်သော ငုံ့စမ်းစစ်ဆေးမှုများကို ဘယ်အခါကမျှ မလုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ သူတို့ ရာဇသံကိုသာ လက်ခံ လိုက်ပါက အသစ်ရောက်လာမည့် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်သည် မြန်မာတို့၏ဘုရင် ဖြစ်လာတော့မည်သာဖြစ်ကြောင်း၊ ကမ္ဘာကြီးတစ်ခုလုံးက သိကြသည့်အတိုင်း ဗြိတိသျှ တို့သည် ဂုဏ်သိက္ခာမရှိ၊ တရားမရှိသော တိရစ္ဆာန်များသာဖြစ်ကြောင်း၊ သူတို့ကို ခံယူဖြင့် အခြေပေးသင့်ကြောင်း၊ လက်နက်ကိုင်တပ် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု၏ စစ်ဦးစီးချုပ်

အဖြစ် မိမိပြောလိုကြောင်း၊ ယင်းမှာ မိမိတို့ တပ်သားများသည်လည်း နိုင်ငံခြားသားများ ကဲ့သို့ လက်နက်နှင့် နည်းဗျူဟာတွင် ကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကျယ်တဝင့် ပြောဆိုတင်ပြသည်။

ထိုသို့ တင်ပြပြီးသည့်အဆုံးတွင် တိုင်တားမင်းကြီးက “သည်စစ်ပွဲမှာ ကျုပ်တို့ရဲ့ ဘုန်းတော်ကြီးသော အရှင် နိုင်ရမယ်”ဟု ကြွေးကြော်သည်။

ဗုဒ္ဓရာဇာလတ်နှင့် ဝန်ကြီးအများကပင် တိုင်တားမင်းကြီး၏ တင်ပြချက်များကို ဩဘာ ပေးကြသည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းကမူ ဘာမျှ ပြောဆိုခြင်းမရှိ။ ရာဇသံကို လက်ခံသင့်သလော၊ ငြင်းပယ်သင့်သလောဟု ကင်းဝန်မင်းကြီးကို မေးသည်။ ကင်းဝန် မင်းကြီးက ရာဇသံပါ အချက်အလက်များမှာ တရားမျှတခြင်း မရှိဘဲ ဇော်ကားရာရောက် ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မိမိသည် ဥရောပကို နှစ်ခေါက်ရောက်ခဲ့ဖူးပြီး ဗြိတိသျှတို့ ဧစ် အင်အားကို မြင်ခဲ့ရကြောင်း၊ တိုင်တားမင်းကြီးမှာ မြန်မာပြည်အပြင်ဘက်သို့ တစ်ခေါက်မျှ မရောက်ဖူးကြောင်း၊ မြန်မာစစ်တပ်တို့၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို ကွပ်ကဲရသည့် စစ်ဦးစီးချုပ် တစ်ဦးအနေဖြင့်ကြည့်လျှင် မြန်မာစစ်သည်တို့သည် အိန္ဒိယစစ်တပ်များကို ခုခံနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ယခုလောလောဆယ်တွင် ဗြိတိသျှတို့၏ ရာဇသံကို လက်ခံသင့်ကြောင်း၊ နှစ်အနည်းငယ်အတွင်းတွင် မြန်မာစစ်သားတို့ကို လေ့ကျင့်သင်ကြား ပေးရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအခါတွင် အောင်ပွဲကို ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယခုလောလောဆယ်တွင်ပင် အောင်ပွဲကို မရနိုင်ကြောင်း၊ ရာဇသံပါ အချက်အလက်များကို ပြည့်စွမ်းရန်အတွက် လိုအပ်လာလျှင် ပြည်ပြည် အချိန်ဆွဲ၍ ပြည့်စွမ်းသွားသင့်ကြောင်း၊ ထိုအတောအတွင်းတွင် မိမိတို့၏ ပြင်ဆင်မှုများကို ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးက နိဂုံးချုပ်သည်။

ဗုဒ္ဓရာဇာလတ်က ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ တင်ပြချက်ကို ရွတ်ချသည်။ ဝန်ကြီးများ ကလည်း ကုလားတို့၏ ရာဇသံကို လက်ခံလျှင် ရွတ်ချခံရမည်ကို စိုးရိမ်နေကြသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ရွတ်ချသူများထဲတွင် သူ့ကို အမြဲတမ်းထောက်ခံခဲ့သူ လှေသင်း အတွင်းဝန်လည်း ပါလာသည်။ လှေသင်းအတွင်းဝန်သည် ယောက္ခမဖြစ်သူ တိုင်တား မင်းကြီး၏ ဖိအားပေးမှုကြောင့် မိမိတို့ အနိုင်အမာရပ်၍ ခုခံသင့်ကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးက ဗုဒ္ဓရာဇာလတ်၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် တင်ပြရာ၌ မိမိတို့သည် အောက် မြန်မာပြည်တွင် သူပုန်ထအောင် လှုံ့ဆော်နိုင်သည့် အခြေအနေရှိကြောင်း၊ အထက်မြန်မာ ပြည်မှ “လူဆိုးဓားပြ” များကို အင်္ဂလိပ်ပိုင်နယ်ထဲသို့ ဧစေလွှတ်ပြီး ဆူပူထကြွအောင် အလုပ်ခိုင်းနိုင်ကြောင်း၊ မိမိတို့ စစ်ဖြစ်လာလျှင် ပြင်သစ်ကလည်း မြန်မာတို့ဘက်မှ ကူညီမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုသည်။

ပြင်သစ်ပြည်တွင် ဆယ်နှစ်ကြာနေထိုင်ခဲ့ပြီး ခရီးသည် သံတမန်အဖြစ် ပါရီသို့ နှစ်ခေါက်သွားခဲ့ဖူးသည့် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ပြင်သစ်တို့အကြောင်းကို ကောင်းကောင်း သိသည်။ သို့ရာတွင် သူသည် တိုင်တားမင်းကြီးကိုသော်လည်းကောင်း၊ လှေသင်းအတွင်းဝန် ကိုသော်လည်းကောင်း ဆန့်ကျင်၍ မပြောရဲ။ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည်လည်း လှေသင်း အတွင်းဝန်ကဲ့သို့ပင် ယောက္ခမဖြစ်သူ တိုင်တားမင်းကြီး၏ ဖိအားပေးမှုကို ခံနေရသူ

ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ယခုတစ်ကြိမ်တွင်မူ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ထောက်ခံသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်သည် ကျွန်ကျွမ်းအောင် ငိုကာ ယောက္ခမဖြစ်သူ တိုင်တားမင်းကြီးကို ခိုက်ကြည့်ပြီး “သည်တစ်မျိုးတော့ ခမည်းတော်ကြောင့် အားလုံး ကိုယ်ကျိုးနည်းပြီး တိုင်းပြည်ကြီး ဆုံးရှုံးတော့မှာပဲ” ဟု ရှိုက်သံဖြင့် ပြောသည်။

ထိုအချိန်ထိ သီပေါမင်းသည် ဆွေးနွေးပွဲထဲသို့ ဝင်ရောက် ဆွေးနွေးခြင်း မပြု။ စကားလည်း တစ်လုံးမျှမဆို။ လွှတ်တော် အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်လာသည် ဝန်ကြီးများ၏ သဘောထားများကိုသာ မေးမြန်းသည်။ နောက်ဆုံးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး သည် လွှတ်တော်တစ်ခုလုံးနှင့် ဆန့်ကျင် ဆွေးနွေးရန် နောက်ဆုံးအကြိမ် ကြိုးစားခြင်း ပြုသည်။ သူက ရှေးဘိုးတော်ဘေးတော်များသည် ပထမ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတွင် အသံ၊ မဏိပူရ၊ ရခိုင်နှင့် တနင်္သာရီတို့ကို ဆုံးရှုံးပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ဒုတိယစစ်ပွဲတွင် ပဲခူးနှင့် ရန်ကုန်ကို ဆုံးရှုံးခဲ့ကြောင်း၊ ဘဝရှင်မင်းတရားသည် ကျွန်ရှိနေသေးသော မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို ဆုံးရှုံးစေသူဟု ရာဇဝင်တွင် စာအတင်ခံမည်လောဟု တင်လျှောက် သည်။

ထိုသို့သော သိက္ခာပျက်မှုကို တွေးလိုက်သည့်အခါတွင် သီပေါသည် ကင်းဝန် မင်းကြီးဘက်သို့ ယိုင်လာသည်။ သီပေါသည် တိုင်တားမင်းကြီး၏ စစ်အုပ်စုဘက်တွင် မရှိသည်မှာ ထင်ရှားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မိမိ၏ ကြင်ယာတော်ဖြစ်သူ ဘုရင်က ရာဇသံကို လက်ခံလိုက်လျှင် မိမိ မွေးဖွားမည့် သားတော်ကလေးသည် မည်သည့်အခါမျှ ထီးနန်းကို မရတော့ဟု ခိုးရိမ်လာသည်။

ဓုပုရားလတ်က ကြားဖြတ်၍ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် သူရဲဘောကြောင်းသူဟု ခြုံဆိုကာ “ဘိုးဘိုးက ထဘီဝတ်ပြီး ကျောက်ပျဉ် ကောင်းထားဖို့ပဲ ကောင်းတော့တယ်” ဟု လျှောက်သည်။ နောက် အပျိုတော်များဘက်သို့ လှည့်ကာ “ဟဲ့ ထဘီနဲ့ ကျောက်ပျဉ် ယူခဲ့ကြစမ်း၊ အဲဒီတော့မှ ကင်းဝန် ဘယ်လိုလူစားလဲဆိုတာ ကမ္ဘာက သိမယ်” ဟု ပြောသည်။ ထို့နောက်၌ “ဓုပုရားလတ်သည် မိန်းမတို့၏ နောက်ဆုံးလက်နက်ဖြစ်သော ငိုခြင်းအမှုကို ပြုလေသည်။ မိန်းမတို့၏ မျက်ရည်များသည် အောင်ပွဲကို ရလေရှိသည့် ထုံးစံအတိုင်း ဓုပုရားလတ်၏ မျက်ရည်များသည်လည်း အချေအတင် ဆွေးနွေးပွဲကို အဆုံးသတ်ပေးခဲ့လေသည်” ဟု သမိုင်းဆရာ ကိုတန်က ရေးခဲ့သည်။

ဤတွင် သီပေါက စစ်တိုက်ရန်မှအပ အခြားနည်းလမ်း မရှိတော့ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း ပြုသည်။ အစဉ်အလာ ထုံးစံအတိုင်း ညီလာခံ ခံပြီးသည့်နောက်တွင် လွှတ်တော် အစည်းအဝေးကို ငြိတိုက်၌ ကျင်းပကာ တရားဝင် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချမှတ် လိုက်သည်။ သို့ရာတွင် အနီးတွင် ဓုပုရားလတ် မရှိတော့သည်နှင့် ဝန်ကြီး အများစုက ရာဇသံကိုလည်း လက်မခံရလေအောင်၊ စစ်ကိုလည်း မတိုက်ရလေအောင် ချစ်ကြည် ရင်းနှီးစွာ အကြောင်းပြန်စာတစ်စောင်ကို ပေးပို့သင့်သည်ဟု ထုတ်ဖော် ပြောဆိုကြသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ကုလားတို့၏ အဖျက်ဒေါသကို ပြေငြိမ်းစေမည့် အလားတူ ပြန်ကြားစာများကို ရေးခဲ့ဖူးပြီး ယခုလည်း ထိုအတိုင်း ရေးနိုင်ပါ၏။ မိမိတို့၏ ခုလည်ကြောင်ပတ် ပြေကြားချက်ကို ကုလားတို့က ငြင်းပယ်ခဲ့လျှင် မိမိတို့၏

ဝန်ကြီးရာထူး ဆုံးရှုံးရုံသာ ရှိမည်။ ရာဇသံကို အတိအလင်း ငြင်းပယ်လိုက်ပါက မိမိတို့သည် စစ်တိုက်ပြီး အရာရာကို ဆုံးရှုံးရတော့မည်ဟု သူမြင်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ငိုနေလေသည်။ မိမိသည် ဝန်ကြီးတို့ အရေးခိုင်းသမျှကိုသာ ရေးတော့မည်ဟု ဆိုသည်။

အန်ဒရေနိုဇ် သစ္စာဖောက်မှု

အင်္ဂလိပ်တို့ထံ ပြန်ကြားချက်ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးအား အရေးခိုင်းရသည့်တိုင် ဝန်ကြီးများသည် အခက်ကြုံနေကြရသည်။ မြန်မာထီးနန်း ထုံးစံမှာ ဘုရင်သည် လွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပယ်ချနိုင်သည့် အခွင့်အရေးရှိသည်တိုင် လွှတ်တော် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို လက်ခံရရှိ ထုံးစံရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဘုရင်နှင့် လွှတ်တော်တို့ကြားတွင် အပုအထစ် မရှိစေရန်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခု ချမည်ဆိုလျှင် ဘုရင်ထံ ကြိုတင် လျှောက်ထားပြီးမှ ချမှတ်ရိုးထုံးစံရှိသည်။ ဘုရင်ကလည်း မိမိသဘောတူပြီးမှ ချမှတ်လိုက်သော လွှတ်တော် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို တရားဝင် လက်ခံလိုက်သည်။ ဤနည်းအားဖြင့် ဘုရင်နှင့် လွှတ်တော်ကြားက လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ချောမွေ့နေခဲ့သည်။

ယခု ဝန်ကြီးတို့ အခက်ကြုံနေပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်သည်။

သီပေါမင်းသည် ရာဇသံကို လက်ခံချင်သည်။ စစ်ကို ရှောင်လွှဲချင်သည်။ သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးအများစုက စစ်တိုက်လိုသည်ဟု ထင်သဖြင့် ရာဇသံကို ပယ်ချခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ယခုမူ ဝန်ကြီးများသည် စုပုရားလတ် ကွယ်ရာတွင် သူတို့ ဆန္ဒအမှန်ကို ဖော်ထုတ်ခဲ့ကြပြီ။ အမှန်ကတော့ သူတို့လည်း သီပေါမင်းနည်းတူ စစ်မတိုက်လိုကြ။ ရာဇသံကို လက်ခံလိုခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် သီပေါမင်း၏ တရားဝင် အမိန့်နှင့် ဆန့်ကျင်လွှဲနေကြလေပြီ။ ထို့ကြောင့် အခက်ကြုံနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။

စုပုရားလတ်သည် ဝန်ကြီးအဖွဲ့၏ ဆုံးဖြတ်ချက် (လွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်)ကို သိရသည့်အခါတွင် ဒေါသအမျက် ချောင်းချောင်း ထွက်နေသည်။ လွှတ်တော်သည် ဘုရင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ဆန့်ကျင်ရာသလော (ဘုရင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်မျှမက သူ့ဆုံးဖြတ်ချက်လည်း ဖြစ်သည်။) ဟုတွေးကာ ယမ်းပုံမီးကျ ဖြစ်သည်။ သီပေါဘုရင်သည်လည်း အခက်တွေ့ကာ စကားတစ်လုံးမျှ မဆိုနိုင်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ စုပုရားလတ်၏ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်က လွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဘုရင်၏ ထီးနန်းကို ထိန်းသိမ်းရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း ရာဇသံကို လက်ခံသင့်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ စုပုရားလတ်က မယ်တော်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီး၏

စကားကို နားယောင်ကာ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တစ်ကျိတ်တည်း တစ်ညာဏ်တည်း ဖြစ်နေကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် လက်ထပ်ပြီး တောရကျောင်းတစ်ကျောင်းသို့ သွားနေသင့်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

သီပေါမင်းသည် စိတ်ဆင်းရဲစရာ ကောင်းလှသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကြီးတစ်ခုကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဝန်ကြီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အတိုင်း ရာဇသံကို လက်ခံခဲ့လျှင် သူ့ ထီးနန်းကိုတော့ ဆုံးရှုံးမည်မဟုတ်။ သို့ရာတွင် အညံ့ခံသည့် ဘုံရင်ဟု ရာဇဝင် တွင်ရတော့မည်။ ဝန်ကြီးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ငြင်းပယ်လိုက်လျှင် နာမည်တော့ ပျက်မည်မဟုတ်။ သို့ရာတွင် စစ်ပွဲကြီး ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကာ ထီးနန်းကို ဆုံးရှုံးရတော့မည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စာရေးဆရာ ဖီးလ်ဒင်းဟောက

“ယင်းသို့ ဝန်ကြီးများက ဘုရင်၏ အမိန့်ကို ဆန့်ကျင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမှာ တစ်ခါမျှ မကြုံဖူးသော ကိစ္စဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးအများစုသည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို လိုလားကြ သည်ဟု စောစောက သိခဲ့လျှင် မိမိသည်လည်း ထိုအတိုင်း ဆုံးဖြတ်မိပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် မိမိသည် စစ်တိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်ပြီးခဲ့လေပြီ။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို ပြင်၍မရတော့။ ပြောင်းလွဲ၍ မဖြစ်တော့။ မိမိသည် စစ်တိုက်မည်ဟု ပြောခဲ့ပြီးပြီ။ သို့ဆိုလျှင် စစ်ကို တိုက်ရတော့မည်သာ ဖြစ်သည်”ဟု ရေးခဲ့သည်။

တိုင်းပြည်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် တိုင်တားမင်းကြီးကို စစ်ဝန်ကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်လိုက်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးကိုလည်း ရာဇသံကိုလည်း ပယ်၊ စစ်ကိုလည်း ရှောင်သော ပြန်ကြားချက်မျိုးကို အရေးခိုင်းသည်။ ကင်းဝန်ဂိုဏ်းသားတစ်ဦးဖြစ်၍ အထက်မြန်မာပြည်တွင် အတော်ဆုံး ဗိုလ်ချုပ်တစ်ဦးဖြစ်သည့် လှေသင်းအတွင်းဝန်ကို မင်းလှသို့လွှတ်၍ ကာကွယ်ရေးအစီအမံများကို ပြင်ဆင်ရန် ညွှန်ကြားသည်။ လှေသင်း အတွင်းဝန်သည် မင်းလှတွင်ရှိသည့် တပ်အင်အား ၆,၀၀၀ကို တပ်ကွဲဖြည့်ရန်အတွက် အင်အား ၆၀၀ ဖြင့် မင်းလှသို့ ခုန်သည်။

မင်းလှမှ အချို့တပ်များကို အခြားခံတပ်နှစ်ခုဖြစ်သည့် ဆင်ပေါင်ဝဲခံတပ်နှင့် ညောင်ပင်မှော် ခံတပ်တို့သို့လည်း ခွဲပို့သည်။ အမှန်အားဖြင့် ထိုပြင်ဆင်မှုများသည် ဟန်ပြုမှုသာ ဖြစ်သည်။ တိုင်တားမင်းကြီးသည် စစ်အတွက် ဘာကိုမျှ ပြင်ဆင်ခြင်း မပြုခဲ့။ ဗြိတိသျှတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်မည်ဟု တိုင်တား မင်းကြီး လူဆခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့် သမိုင်းဆရာတို့က ဆိုကြသည်။ အင်္ဂလိပ်သည် နယ်စပ်တွင် စစ်အင်အားများကို ချထားခြင်းမှာ ဗြိတိသျှတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ဆယ်ရန်မျှသာဖြစ်သည်ဟု ထင်ပုံရသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးသည် နိုဝင်ဘာလ ၁၄- ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်တပ်တို့က နယ်စပ်ကို မကျော်ဖြတ်မချင်း စစ်ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်မထားခဲ့။

ထိုအတောအတွင်း၌ကား ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီမှ သင်္ဘောခြောက်စင်း တို့သည် မန္တလေးမှ ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံလူမျိုး အရပ်သားများနှင့် ဥရောပတိုက်သား ရှစ်ဆယ်ခန့်ကိုပြန်ခေါ်ရန် မြစ်လယ်တွင် ကျောက်ချ စောင့်ဆိုင်းနေကြသည်။ အီတလီ

ကောင်စစ်ဝန်ဖြစ်၍ ဘုံဘောဘားမား သစ်ကုမ္ပဏီ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည့် အန်ဒရေနို သည်လည်း မန္တလေးမှ ထွက်ခွာရန် ပြင်ဆင်သည်။ သို့ရာတွင် တိုင်တားမင်းကြီး၏ လူများက မန္တလေးမှ ထွက်ခွာခြင်းမပြုမီ သစ်မှုအတွက် ပေးရမည့် လျော်ကြေးစုစုပေါင်း အနက် လေးပုံတစ်ပုံဖြစ်သော ကျပ်ငွေ နှစ်သိန်းကို ပေးရမည်။ ထိုနှစ်သိန်းပေးမှသာလျှင် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာခွင့်ပြုမည်ဟု ဆိုနေကြသည်။ မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ပြင်သစ်၊ ဂျာမန်နှင့် အီတလီလူမျိုး အများစုမှာ သူတို့နိုင်ငံများနှင့် မန္တလေးတို့ မဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုထားကြသဖြင့် အစတွင် ခပ်ပေါ့ပေါ့ ခပ်အေးအေး ဖြစ်နေကြသည်။

သီပေါမင်းထံတွင် အမှုထမ်းနေကြသော ဒါဇင်ပေါင်းများစွာရှိသည့် ပြင်သစ်နှင့် အီတလီလူမျိုး အမှုထမ်းများမှာ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာရန် ပို၍ ဝန်လေးနေကြသည်။ သူတို့ ထွက်ခွာသွားလျှင် သီပေါမင်းသည် သူတို့ထံကို ပေးရန်ရှိသည့် လစာဟောင်းများ၊ အခြားသော ငွေရေးကြေးရေးဆိုင်ရာ တောင်းဆိုမှုများ၊ ဘုရင့်အမှုတော်ထမ်း လုပ်သက်များ ကို ပယ်ဖျက်ပစ်ရန် အခွင့်အရေးရသွား။ အကြောင်းပြချက် ရသွားလိမ့်မည်ဟု ယူဆနေ ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ပြင်သစ်လူမျိုးများမှာ မန္တလေးတွင် နေရစ်ခဲ့ရန် ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ သူတို့တစ်တွေ မန္တလေးတွင် ကျွန်ရစ်ခဲ့ခြင်းကြောင့် အိန္ဒိယအစိုးရတွင် အခက်အခဲ တွေ့လိမ့်မည်ဟု သူတို့ ထင်နေကြသည်။

အကယ်၍ ခုဝံသဘောသည် ဥရောပတိုက်သား ရှစ်ဆယ်ကျော်ကို တင်ဆောင်ပြီး ထွက်ခွာသွားခဲ့၍ မန္တလေးနှင့် ဆင်ပေါင်ဝဲကြားတွင် တစ်စုံတင်ရာ ဖြစ်မည်ဆိုပါက မိမိ တာဝန်မယူနိုင်ကြောင်းဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးက အန်ဒရေနိုကို ခေါ်ပြောသည်။ သို့ရာတွင် ခုဝံသသည် မန္တလေးတွင် ကျောက်ချရုပ်နားနေခဲ့ပါက သဘောပေါ်တွင် ရှိနေ သူများ အားလုံး၏ လုံခြုံရေးအတွက် မိမိ အာမခံကြောင်းဖြင့်လည်း ကင်းဝန်မင်းကြီးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။

သို့ရာတွင် ရန်ကုန်မှ ရာဇသံ ရောက်မလာမီ ဥရောပတိုက်သားများအား ခုဝံ သဘောဖြင့် ထွက်ခွာသွားရန် လိုက်လံ လှုံ့ဆော်နေသည့် အန်ဒရေနိုကို တိုင်တားမင်းကြီး တို့ အစက စိတ်ဆိုးနေကြသည်။ အန်ဒရေနိုက ထိုသို့ လိုက်လံ သတိပေးနေခြင်းသည် မန္တလေးအစိုးရ (တစ်နည်း တိုင်တားမင်းကြီးတို့ လူစု)ကို သိက္ခာချနေသည်ဟု ယူဆ ကြသည်။ အန်ဒရေနိုမှာလည်း လွတ်မြောက်ဖို့ အခက်အခဲ ရှိကြောင်းကို သူကိုယ်တိုင် သိနေသည်။ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာရန် စာဖြင့် ရေးသားပြီး ဥရောပတိုက်သားများအား အကြောင်းကြားလျှင် မိမိ၏ရန်သူဖြစ်သော ပြင်သစ်တို့သည် ထိုစာကို တိုင်တားမင်းကြီးထံ သွားပြမည် မှချဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆိုလျှင် တိုင်တားသည် သူ့ကို ချက်ချင်း သတ်ပစ်မှာ သေချာသည်။

ထိုအချိန်တွင် အန်ဒရေနို က်ဆိုးချင်တော့ ပြင်သစ်-မြန်မာ စာချုပ်များနှင့် ကန်ထရိုက်စာချုပ်များကို ခိုးယူသည်ကို စွဲ ဘူးပေါ်သလို ပေါ်တော့မည်ပုံ ဖြစ်နေသည်။ “ပိုင်ဆိုင်ခိုးယား” သတင်းစာ၏ ရန်ကုန် သတင်းထောက်သည် သူ့ပြိုင်ဘက် သတင်း ထောက်များကို အနိုင်ရရန်အတွက် ရန်ကုန်တွင် လူသိရှင်ကြား ဖြစ်နေသော ထိုသတင်းကို

ကြေးနှုန်းရိုက်ပို့လိုက်သည်။ ထိုသတင်းတွင် အန်ဒရေနိုသည် ပြင်သစ်-မြန်မာစာချုပ်နှင့် ဘဏ်တိုက်ပွင့်လှစ်ရေး၊ မီးရထားလမ်း ဖောက်လုပ်ရေးနှင့် ပတ်သက်သော ကန့်သတ်ရိုက် စာချုပ်များကို နှုန်းတော်ထံရှိ သူလျှို့များမှတစ်ဆင့် ခိုးယူခဲ့ကြောင်း၊ ထိုသတင်းကို ဖော်ထုတ်ရခြင်းမှာ အခြားကြောင့် မဟုတ်၊ ယခုသတင်းဦး ဖော်ပြသည့်အချိန်လောက်တွင် အန်ဒရေနိုနှင့် ဥရောပတိုက်သားများသည် ဓူဝံသဘောဖြင့် ရန်ကုန်သို့ ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်လာလောက်ပြီဖြစ်ကြောင်း၊ သူတို့အား မန္တလေးတွင် ရှိနေသေးလျှင် မိမိသည် ထိုသတင်းဦးကို ပေးပို့မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့်လည်း သတင်းထောက်က အပိုစာသားကလေးတွေ ရေးထားလိုက်သေးသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၄-ရက်နေ့တွင် ဆောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် ပိုင်ဆိုင်နီးယား သတင်းစာ အယ်ဒီတာ ဂျီအယ်လင်ထံသို့ ဆူပူ ကြိမ်းမောင်းသော စာ တစ်စောင်ကို ရေးလိုက်သည်။ ထိုသတင်းကို ရေးသည့်အချိန်တွင် အန်ဒရေနိုသည် မန္တလေးတွင် ရှိနေသေးသည်ကို သတင်းထောက် သိမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သတင်းထောက်သည် ထိုအကြောင်းကိုတော့ အယ်ဒီတာထံသို့ မရေးဘဲ သူ့သတင်းကြောင့် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် အန်ဒရေနိုနှင့် ဥရောပတိုက်သားများ မည်သို့မျှ အန္တရာယ်မရှိလေဟန် ကြွားဝါ ရေးသားထားကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ထိုသတင်းထောက်ကို ရန်ကုန်မှ ပြန်ခေါ်ပြီး အခြား သတင်းထောက်တစ်ယောက်ကို ပေးပို့သင့်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုသတင်း ပါလာသည့်နောက်တွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် ထိုသတင်း မန္တလေးသို့ မရောက်စေရန်အတွက် အထက်မြန်မာပြည်သို့ပို့သော ကြေးနှုန်းများ အားလုံးကို ဆင်ဆာ လုပ်ခိုင်းလိုက်သည်။ ပိုင်ဆိုင်နီးယား သတင်းစာတွင်ပါသည့် သတင်းအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မန္တလေးသို့ ပေးပို့သည့် ကြေးနှုန်း တစ်စောင်ကိုမျှ မတွေ့ရကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ထိုသတင်းသည် အခြားသောနည်းများဖြင့်လည်း မန္တလေးသို့ ရောက်နိုင်ကြောင်း၊ ရန်ကုန်မှ မင်းလှသို့ သဘော၊ ရထား စသည်တို့ဖြင့် သွားလျှင် လေးရက်ကြာကြောင်း၊ မင်းလှမှတစ်ဆင့် မန္တလေးသို့ ကြေးနှုန်းရိုက်လျှင် တစ်နာရီ ကျော်ကျော်ကြာကြောင်း၊ ထိုနည်းအတိုင်း သတင်းပို့လျှင် ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ ကြေးနှုန်းဖြင့် ပို့သည်ထက် နှစ်ရက် ပိုမြန်ကြောင်းဖြင့်လည်း ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် ရန်ကုန်တွင်ရှိသည့် မြန်မာ အထောက်တော်သည် လက်မနှေးပါ။ ပိုင်ဆိုင်နီးယားသတင်းစာတွင်ပါသည့် အန်ဒရေနို၏ သတင်းကို မန္တလေးသို့ ပို့လိုက်ရာ တိုင်တားမင်းကြီးတို့အရက ရရှိသွားပြီး အန်ဒရေနိုကို ဖမ်းရာ အန်ဒရေနိုမှာ သီသီကလေး လွတ်သွားခဲ့သည်။ တိုင်တားမင်းကြီး၏ တပ်များသည် နိုဝင်ဘာ ၁၄-ရက်နေ့တွင် အန်ဒရေနို၏ အိမ်ကို တက်ရောက်ရှာဖွေကြရာ အန်ဒရေနိုမှာ ရှောင်ပုန်းနေရသည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် အန်ဒရေနိုမှာ စိတ်ဆိုးနေသော လူအုပ်ကြီးများက နှစ်ကြိမ်တိုင် ရိုက်နှက်မည်ပြုသဖြင့် အနိုင်နိုင် ထွက်ပြေး လွတ်မြောက်သွားခဲ့သည်။

ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် မန္တလေးရှိ အခြားသော ဥရောပတိုက်သားများမှာလည်း အန္တရာယ် မကင်းဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းက ယင်းတို့၏ အသက်

နှင့် စည်းစိမ်ဥစ္စာများကို ထိပါးနှောင့်ယှက်ခြင်း မပြုရန် အမိန့်ထုတ်လိုက်သည်။ သိပေါမင်း၏ အမိန့်ကြောင့် ငြိတ်သျှလက်အောက်ခံများဖြစ်ကြသည့် အိန္ဒိယကုန်သည်နှင့် ဈေးဆိုင်ပိုင်ရှင် ၉၀၊ နန်းတော်အမှုထမ်း ဖြစ်နေကြသည့် အိတလီလူမျိုး ၁၈ယောက်၊ အာမေးနီးယန်း လူမျိုး ၁၅-ယောက်၊ ဥရောပ-တရုတ် ကပြား ရှစ်ယောက်၊ ပြင်သစ်လူမျိုး ၂၈-ယောက်၊ တရုတ်ကုန်သည်ကြီး ၂၅-ယောက်၊ ဂရိလူမျိုး ရှစ်ယောက်၊ ရုပူဒီလူမျိုး ခြောက်ယောက်၊ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး လေးယောက်၊ အမေရိကန်လူမျိုး နှစ်ယောက်နှင့် ဂျာမန်လူမျိုး နှစ်ယောက်တို့ သက်သာရာ ရခဲ့ကြသည်။

ဘုရင်က ထိုသို့ အမိန့်ထုတ်ပြန်ထားသည့်တိုင် မန္တလေးရှိ နိုင်ငံခြားသားများသည် စိတ်မချနိုင်ကြသဖြင့် အသီးသီးစု၍ နေကြရသည်။ ဥရောပတိုက်သားများက ခေါက်လာ ဘာဘီယာရီ၏ အိမ်တွင် အခိုင်အလုံ ခံတပ်ဆောက်၍ စုနေကြသည်။ အိန္ဒိယ အမျိုးသား များမှာ မူလာအိစမန်၏ ခံတပ်အိမ်တွင် စုနေကြသည်။ တရုတ်ကုန်သည်များက တရုတ်အမျိုးသား ၇,၀၀၀ ခန့်ရှိသည့် တရုတ်တန်းသို့ ပြောင်းရွှေ့နေကြ သည်။ ထိုအချိန်က ဝန်ကြီးအမျိုးက မန္တလေးတွင်ရှိသည့် နိုင်ငံခြားသားများ၊ အထူးသဖြင့် အိတလီနှင့် ပြင်သစ် ကောင်စစ်ဝန်တို့ကို ပမ်းဆီးမည်ဆိုသည့် သတင်းများ ပေါ်ထွက်နေ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မန္တလေးမှ နောက်ဆုံး သတင်းသည် တာလီဖူး သင်္ဘောဖြင့် နိုဝင်ဘာလ ၁၁-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်သို့ ရောက်လာသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် တာလီဖူးကို မန္တလေးမှ မထွက်စေလိုသော်လည်း တာလီဖူးမာလိန်သည် အရဲစွန့်၍ ထွက်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က မန္တလေးတွင် လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်နေသည်။ ရပ်ကွက် အနံ့အပြားတွင် စစ်သားများ ချထားသည်။ ရန်ကုန်တွင်ရှိသည့် သိပေါ၏ ကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်သည့် ဦးကြည် ပေးပို့လိုက်သည့် သတင်းကြောင့် မန္တလေးတွင် ထိုမျှ လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်နေ ခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုသတင်းမှာ အခြားမဟုတ်။

အိန္ဒိယအစိုးရ၏ တပ်သား ၁၀,၀၀၀ တို့ ၈ရာဝတီ ပလိတ်တီလာ သင်္ဘောများ၊ သမ္ဗန်များဖြင့် သရက်မြို့သို့ ရောက်လာကြပြီး၊ ထိုတပ်များသည် နယ်စပ်ကို ကျော်ဖြတ်၍ အထက်မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်ရန် အမိန့်ကို စောင့်နေကြပြီဆိုသည့် သတင်းဖြစ်သည်။

မာလိန်ကူးပါး၏ အမတ်လာခရီး

တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတွင် အိုင်အက်စီအယ်ခေါ် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီသည် အရေးကြီးသော အခန်းမှ ပါခဲ့လေသည်။ ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရသည် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီကို ၁၈၆၅ ခုနှစ်တွင် ပုဂ္ဂလိကပိုင် လုပ်ငန်းတစ်ခုအဖြစ် လွှဲပြောင်းပေးလိုက်သည်။ ၁၈၆၅ ခုနှစ်မှ ၁၈၈၅ ခုနှစ် ကာလသည် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ၏ သမိုင်းတွင် အရေးကြီးသော ကာလဟုလည်း ဆိုနိုင်သည်။ ထိုကာလအတွင်းတွင် သီပေါဘုရင်၏ အထက်မြန်မာနိုင်ငံတော်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး ကင်းမဲ့နေချိန် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖက်တွင် သီပေါဘုရင်၏ အစိုးရနှင့် ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရတို့၏ ဆက်ဆံရေးသည် တင်းမာနေချိန် ဖြစ်သည်။ ၁၈၈၄-ခုနှစ် ကုန်ခါနီးတွင် ဧရာဝတီဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ၏ မန်နေဂျာဖြစ်သူ ဖရက် ကင်နေဒီက ဗြိတိသျှ မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရထံ သူ၏ စိုးရိမ်မှုကို ဤသို့ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သည်။

“အထက်မြန်မာပြည်၏ အခြေအနေမှာ ဆိုးရွားလျက်ရှိကာ စားပြတိုက်မှုများမှာ အတင့်ရဲသလောက် မကြာခဏ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသဖြင့် ကျွန်ုပ်၏ ကုမ္ပဏီမှ မာလိန်များနှင့် သင်္ဘောသားများသည် မိမိတို့၏ လုံခြုံရေးအတွက် များစွာ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြလျက် ရှိကြသဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ကာကွယ်ရန် လက်နက်များ ထုတ်ပေးရန် ကျွန်ုပ်ထံ တောင်းဆိုလာကြသည်အထိဖြစ်ကြောင်း စိတ်မကောင်းစွာဖြင့် အသိပေးရပါသည်။ အချို့သော ကိစ္စများတွင် ထိုလက်နက်များကို အသုံးပြုမိသဖြင့် အထင်လွဲမှုများ ခေါ်ပေါက်လာမည် ခိုးသည်အတွက် ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် ထိုသို့ လက်နက်များ ထုတ်ပေးလိုသော ဆန္ဒ မရှိပါ။ သို့ရာတွင် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ သင်္ဘောများမှာ အရှင်ဧကရာဇ် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ချောစာများကို သယ်ဆောင် ပေးပို့နေသည်ဟူသော အချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလိုက်သည်အခါ၌ ယင်းတို့အားလုံးသည် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ စိတ်ဓာတ် ရေးရာအရ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုကို ရထိုက်သည်ဟု ကျွန်ုပ် ယူဆပါသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မန္တလေးအစိုးရနှင့် ဆက်သွယ်ဆွေးနွေးမည် ဖြစ်ပါသည်။”

“အထက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် လုံခြုံမှုမရှိဟူသော စိုးရိမ်မှု ပေါ်ပေါက်ရသည့် အကြောင်းရင်းနှင့် သာဓကတစ်ရပ်မှာ မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက် မြို့များမှာ မြို့ဝန်များက ဧရာဝတီသင်္ဘောများကို ညအချိန်တွင် ကမ်းသို့ ဆိုက်ကပ်ခြင်းမပြုဘဲ မြစ်လယ်တွင် ကျောက်ချ ရုပ်နားထားရန် မာလိန်မှုများကို ပြောဆိုလာကြသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်တစ်ချက်တစ်ရပ်မှာ လွန်ခဲ့သောဆယ်ရက်ခန့်အတွင်းက မန္တလေးအနီးတစ်ဝိုက်တွင် ရှိသော မြင်းမူတွင် ဦးရေ ၇၀၀ခန့်ရှိ လူဆိုးဓားပြတို့က အနီးတဝိုက်တွင် စခန်းချနေသော မြန်မာဘုရင်၏ စစ်သည် ၁,၀၀၀ တို့ကို ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ရန် စိန်ခေါ်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့သော ဆူပူထကြွမှုများသည် ကုန်သွယ်ရေး ကိစ္စများကို ထိခိုက်လာစေ နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် နယ်စပ် မြောက်ဘက်ရှိ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့ကို ခြိမ်းခြောက်လာခဲ့ပါသည်”ဟု ဖရက်ကင်နေဒီ၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

တစ်ဖန် ဒီဇင်ဘာလ ၃၀-ရက်နေ့တွင် ဖရက်ကင်နေဒီထံမှ နောက်ထပ် စာတစ်စောင် ရောက်လာခဲ့ပြန်သည်။ ထိုစာမှာ ရန်ကုန် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒီထံမှ မေးမြန်းချက်ကို ပြန်လည်ဖြေကြားသည့် စာဖြစ်သည်။

“စလေမြို့အနီးတွင် မငြိမ်မသက် ဖြစ်နေသဖြင့် စလေမြို့ဝန်က သင်္ဘောများ အားလုံးမှ မာလိန်များအား မိမိတို့ သင်္ဘောများကို ကမ်းသို့ မကပ်ဘဲ မြစ်လယ်တွင် ကျောက်ချ ရုပ်နားထားရန် အကြောင်းကြားခဲ့ပါသည်။ စလေမြို့ဝန် ကိုယ်တိုင်မှာလည်း နေ့ခင်းကြောင့်တောင် သူ့ရုံးတွင် ဓားပြဝင်တိုက်သဖြင့် လက်လွတ်ထွက်ပြေးခဲ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် စလေမြို့ဝန်က ကိုယ်ချင်းစာမှာသောအားဖြင့် အကြောင်းကြားခဲ့ခြင်း ဖြစ် ပါသည်။ မိမိနယ်တွင် ထိုဖြစ်ပျက်နေသော အကြောင်းများကို ဥရောပတိုက်သား သင်္ဘောမာလိန်များကို အသိပေးသည်ဟု မန္တလေး နန်းတော်သို့ သတင်းပေါက်ကြားလျှင် မြို့ဝန်မှာ အန္တရာယ် ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြို့ဝန်၏ အမည်နှင့်ပတ်သက်၍ တစ်စုံ တစ်ရာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခြင်းမပြုရန် မေတ္တာ ရပ်ခံပါသည်။”

မကွေးမြို့မှာလည်း အခြေအနေ မငြိမ်သက်သည့် နေရာတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ယခင်က ပထမ စာတစ်စောင် ရေးပေးပြီးသည့်နောက်တွင် မကွေးမြို့သူကြီးမှာ လူဆိုး ဓားပြတို့၏ သတ်ဖြတ်ခြင်းကို ခံရသည်ဟု ကြားရပါသည်။

လူဆိုးဓားပြ ၇၀၀-ခန့်တို့က ဘုရင်၏ စစ်သည် ၁,၀၀၀ ခန့်တို့ကို ယှဉ်ပြိုင် တိုက်ခိုက်ရန် စိန်ခေါ်သည်ဟူသော သတင်းကို ပေးပို့သူမှာ မန္တလေးတွင် နေထိုင်သည့် မစ္စတာကာလိဂ်ရီဒီဆိုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပြီး အချင်း ဖြစ်ပွားချိန်က သူသည် မြင်းမူတစ်ဝိုက်တွင် ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ကျွန်ုပ်ကိုယ်တိုင်မှာလည်း မကြာသေးမီကပင် မန္တလေးမှ ပြန်လည် ရောက်ရှိလာခဲ့ ပါသည်။ မန္တလေးထောင် အနီးအနားတစ်ဝိုက်ရှိ ဒေသများမှာ အတော်အတန် ငြိမ်သက် အေးဆေးသည့်တိုင် ဗန်းမော်တွင် ဆူပူမှုများကြောင့် စစ်သည်များကို မြောက်ပိုင်းသို့ ပို့နေရသည့်အတွက် လူဆိုးဓားပြများအဖို့ အခွင့်ကောင်းရသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးမှ ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် ဒီဇင်ဘာလ

၁၉-ရက် နေ့စွဲဖြင့် ပေးပို့သည့် ကျွန်ုပ်၏စာတွင် ဖော်ပြသော အချက်များကို ဝန်ရှင် တော်မင်းကြီးထံ ထပ်မံ တောင်းဆိုလိုပါသည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအနေဖြင့်လည်း အထက်ပါ အချက်အလက်များကို ဖော်ပြကာ မန္တလေးနှင့် မြောက်ဘက်ရှိ ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများ၏ အသက်အိုးအိမ်များကို ကာကွယ်ပေးစေလိုကြောင်း အင်းဝအစိုးရထံ အကြောင်းကြားသင့်ပါသည်”ဟု ကင်နေဒီ၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် အထက်ပါ အချက်များကို ဖော်ပြကာ မန္တလေး အစိုးရ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးထံသို့ စာတစ်စောင် ပေးပို့ခဲ့သည်။ ထိုစာ၌ ယင်းသို့သော အခြေအနေကို ဆက်လက် ခွင့်ပြုထားပါက မန္တလေးနှင့် ဗြိတိသျှ မြန်မာ နိုင်ငံအကြားရှိ ကုန်သွယ်ရေးကို ထိခိုက်နှစ်နာစေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မကြာမီက ဗန်းမော်မြို့ကို တရုတ်နှင့် ကချင် သူပုန်များက တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသဖြင့် မန္တလေးနှင့် ဗန်းမော်ကြားတွင် ရောင်းဝယ်မှု ရပ်တန့်သွားခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို အမြန်ဆုံး ပြန်လည် ထူထောင်သင့်ကြောင်း၊ မြန်မာဘုရင်၏ နယ်ပယ်အတွင်း တွင် အလုပ်လုပ်ကိုင်နေကြသော ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့၏ အသက်စည်းစိမ်ကို ထိခိုက်ခြင်း မရှိရလေအောင် ကာကွယ်ပေးစေလိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

သူ့စာမှာ ယဉ်ကျေးသော်လည်း နိုင်မာပြတ်သားသည်။

၁၈၈၄-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလထဲတွင် ကချင်နှင့် တရုတ် သူပုန်များက ဗန်းမော်မြို့ကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ထိုအဖြစ်အပျက်သည် အထက်မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ နယ်ပယ်များ တွင် ငြိမ်သက်မှု မရှိကြောင်းကို ပြသည့် သက်သေ အထောက်အထား ဖြစ်သည်ဟု ဗြိတိသျှတို့က ယူဆကြသည်။ သူပုန်များသည် ငြိမ်သက်မှုမရှိသော အခြေအနေကိုကြည့်၍ အတင့်ရဲလာခဲ့ကြကာ ဗန်းမော်မြို့ကို သိမ်းပိုက်ထားပြီးနောက် မြို့ထဲရှိ ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ကို လုယူကြသည်။ ဤတွင် မြို့သူမြို့သားတို့သည် ဧရာဝတီ မြစ်ကမ်းရှိ သောင်ပြင်များသို့ ထွက်ပြေး ပုန်းရောင်ကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဧရာဝတီဖလိုတ်လာ ကုမ္ပဏီမှာ ဒီနန်းမတ်လူမျိုး မာလိန် ယန်တန်းဒရတ် ပုံကိုင်သည့် ကဖြူသင်္ဘောသည် လာနေကျအတိုင်း ဗန်းမော်မြို့ အနီးသို့ ချဉ်းကပ်လာခဲ့သည်။ ကဖြူသည် မူလက ချင်းတွင်းမြစ်ကြောင်းဘက်သို့ ကူးပြောင်း ပြေးဆွဲနေသည်။ ကဖြူမှာ နှစ်ထပ်သင်္ဘော တစ်စင်းဖြစ်ပြီး ကုန်းပတ်ကလည်း ကျယ်ပြန့်သည်။ သူနှင့်အတူ နှစ်ထပ် သမ္ဗန်တစ်စင်းကိုလည်း ဆွဲလာခဲ့သေးသည်။

သောင်ပြင်တွင် စုဝေးနေကြသည့် ဒုက္ခသည်များသည် သူတို့ကို တခြားသို့ ခေါ်ဆောင်သွားရန် တောင်းပန်ကြသည်။

ဒီနန်းမတ်လူမျိုး မာလိန် တန်းဒရတ်သည် အသက် နှစ်ဆယ့်လေးနှစ်မျှသာ ရှိသေးသည့် လူငယ်ကလေးတစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ မာလိန် ဖြစ်သည်မှာလည်း မကြာ သေး။ မာလိန် တန်းဒရတ်သည် သတ္တိကောင်းသူ ဖြစ်သည်။ သူသည် အထက်သို့ လိုက်ပါမည့် ခရီးသည်များအား တစ်နေရာတွင် ချပစ်ခဲ့ပြီး ဗန်းမော်ဆိပ်ကမ်းသောင်ပြင်တွင် စုရုံးနေသည့် ဒုက္ခသည်များကို နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် သွားရောက် ကယ်ဆယ်ပြီး အောက်ဘက်သို့ စုန်ဆင်း ပို့ခဲ့သည်။ ထိုအထဲတွင် ဥရောပတိုက်သား သာသနာပြုများ၊ ကုန်သည်များနှင့်

မိမိတို့အိမ်များ မီးရှို့ခံကြရသည့် မြန်မာအမျိုးသားများ အများအပြား ပါကြသည်။ မာလိန် တန်းဒဂ္ဂုတ်သည် ဒုက္ခသည်များကို လုံခြုံအေးကင်းရာသို့ ပို့ပစ်ခဲ့ပြီးနောက် အခြေအနေကို အစီရင်ခံရန် မန္တလေးသို့ စုန်ဆင်းလာခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ဗန်းမော်-မန္တလေး သင်္ဘော အဆက်အသွယ်ကို ကာလအတန်ကြာမျှ ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့ပြီး ဗန်းမော် မှ သူပုန်တို့ ထွက်ခွာသွားသည့် အခါတွင်မှ ပြန်လည် ပြေးဆွဲခဲ့သည်။

၁၈၈၅-ခု၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀ရက်နေ့၌ ရန်ကုန်ရှိ ဧရာဝတီပလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ အကြီးအကဲ ဖရက်ကင်နေဒီသည် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်ထံမှ အရေးကြီးသော စာတစ်စောင်ကို ရရှိခဲ့သည်။

ဘားနဒ်၏ စာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

“ယနေ့ နံနက်ပိုင်းက ကျွန်ုပ်တို့ ပြောဆိုခဲ့သော စကားများအရ မန္တလေးမှ ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးများကို သယ်ဆောင်ရန်အတွက် မီးသင်္ဘောတစ်စင်းကို မီးအပြည့်ထိုး၍ မြစ်လယ်တွင် အဆင်သင့် ပြင်ဆင်ထားပေးပါရန် စာရေး အကြောင်းကြား လိုက်ပါသည်။ မန္တလေးမြို့တွင် နောက်ထပ် ဆက်လက် နေထိုင်ခြင်းပြုရန်မှာ လုံခြုံမှု မရှိတော့ပါ။ သင်္ဘောကို မည်သည့်အချိန်တွင် ထွက်ခွာရမည် ဆိုသည်ကိုမူ မစွတာ အန်ဒရေနိုက ဆုံးဖြတ်ပေးပါလိမ့်မည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် မန္တလေးရှိ ဥရောပတိုက်သား များနှင့် ဗြိတိသျှလက်အောက်ခံ လူမျိုးတို့အား ထိုအကြောင်းကို အသိပေးမည်နည်းဆိုသည် ကိစ္စကိုလည်း မစွတာ အန်ဒရေနိုကပင် ဆုံးဖြတ်ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ စာပို့တိုက် အရာရှိများနှင့် ငွေများကိုလည်း သူနှင့်အတူ ပါလာမည် ဖြစ်ပါသည်။

နောက်သင်္ဘောပတ်တွင် ပြင်းထန်သည့် ရာဇသံတစ်စောင် ပါလာမည် ဖြစ်ကြောင်း ကို မစွတာ အန်ဒရေနိုအား ပြောပြပါ။ ထိုရာဇသံကို လက်ခံမခံ စဉ်းစားရန်အတွက် မန္တလေးအစိုးရကို ရက်အနည်းငယ် ပေးထားမည်ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယမှ အားကောင်းသည့် တပ်တစ်တပ်လည်း ပို့ပေးမည် ဖြစ်ကြောင်းကို မစွတာ အန်ဒရေနိုအား ပြောပြနိုင်ပါသည်။ ယခုအချိန်ထိမူ ထိုတပ်များ ထွက်ခွာလာပြီဟု မကြားရသေးပါ။

မန္တလေးဆိပ်ကမ်းတွင် မီးသင်္ဘောကို မီးပေါင်အပြည့် ထိုးထားချိန်မှစ၍ ဒုက္ခ သည်များကို တင်ဆောင်ကာ ပြည်သို့ ရောက်ရှိလာသည့်အချိန်အထိ ထိုမီးသင်္ဘောကို အိန္ဒိယအစိုးရက ငှားရမ်းထားသည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လူများ အကြောင်းမဲ့ ပြောင်းရွှေ့ကြမည့် ကိစ္စကို တားဆီးရန်အတွက် လိုက်ပါလာသည့် ငွေကြေးတတ်နိုင်သူ ခရီးသည်များထံမှမူ ထုံးစံအတိုင်း သင်္ဘောများကို ကောက်ခံရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာပါ အကြောင်းအချက်များကို မန္တလေးရှိ (ဧရာဝတီ ပလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ်) မစွတာ ဝါဒ်ထံသို့ ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားနိုင်ပါသည်။ သို့ရာ တွင် သင်္ဘောမထွက်မီဖြစ်စေ၊ ထွက်ပြီးသည့်အချိန်မှာဖြစ်စေ ထိုအကြောင်းအရာများကို မည်သူ့ကိုမျှ ပြောဆိုခြင်း မပြုရန် မစွတာဝါဒ်အား သတိပေးစေလိုပါသည်။ ထိုသတင်း ပေါက်ကြားသွားခဲ့လျှင် မစွတာ အန်ဒရေနိုနှင့် အခြားသော ဥရောပတိုက်သားများ၏ လုံခြုံရေးကို များစွာ အန္တရာယ် ရှိလာနိုင်ပါသည်။

သင်နှင့် မစ္စတာ ဂျွန်း (ရန်ကုန်ရှိ ဘီဘီတီစီ ကိုယ်စားလှယ်)တို့အနေဖြင့် ထို သတင်းကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မပေါက်ကြားရန် ထိန်းသိမ်းစေလိုပါသည်။ ဂျွန်းက အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ဘီဘီတီစီအမှုထမ်းများ ပြောင်းရွှေ့ရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သူ့နည်းနှင့်သူ လုပ်ပါလိမ့်မည်။

အစိုးရအမှုထမ်း မဟုတ်သူများမှာ မိမိတို့ သဘောအတိုင်း ထွက်ခွာလိုက ထွက်ခွာနိုင်ပြီး ဆက်လက် နေထိုင်လိုပါကလည်း နေနိုင်ပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့်မူ ယင်းတို့အား လုံခြုံစောင့်ရှောက် ပြောင်းရွှေ့ပေးလိုသော ဆန္ဒ ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် မိမိတို့ မန္တလေးမှ ချက်ချင်း ထွက်ခွာသွားရသည့်အတွက် ကုန်ကျမှုမည့် ငွေများ၊ ကုန် အရောင်းအဝယ် ဆုံးရှုံးမှုများအတွက်မူ အစိုးရ၏ ငွေတိုက်က တာဝန်ယူရန် အကြောင်း မရှိကြောင်းကို သိစေအပ်ပါသည်။”

ထိုနေ့၌ပင် ရန်ကုန်-မန္တလေး စာပို့ မီးသင်္ဘောဖြစ်သည့် “အက်ဂလေအီဒင်” သင်္ဘောမာလိန်မှူး ဂျေ၊ ဂျော့ကျားပါးသည် ရုံးချုပ်မှ စာတစ်စောင်ကို ရရှိခဲ့သည်။ ကူးပါးသည် သူ့သင်္ဘောဖြင့် ထုံးစံအတိုင်း မန္တလေးသို့ ဆန်တက်ရန် ပြင်ဆင်နေချိန် ဖြစ်သည်။ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ ဌာနချုပ်သို့ သူ ရောက်သွားသည့် အခါတွင် အကြီးအကဲဖြစ်သူ ကင်နေဒီကို တွေ့ရသည်။ ကင်နေဒီက မိမိသည် ဓုခံမီးသင်္ဘော မာလိန်မှူး မက်သယူးကိုလည်း တွေ့ဆုံပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ မက်သယူးသည် မန္တလေးသို့ ဆန်တက်ကာ ဥရောပတိုက်သားများကို မန္တလေးမှ ပြောင်းရွှေ့ပေးရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေ ကြောင်း၊ မာလိန်ကူးပါးအဖို့မှာမူ ထို့ထက်အရေးကြီးသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုကို လုပ်ရမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ ကူးပါးသည် သီပေါမင်းထံ ပေးမည့် ရာဇသံကို အက်ဂလေအီဒင် သင်္ဘောဖြင့် မန္တလေးသို့ နှစ်ရက်အတွင်း အရောက်ပို့ဆောင်ပေးရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးသို့ ရောက်သည့်အခါတွင်လည်း ထိုရာဇသံကို နန်းတော်သို့ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သွားရောက် ပေးပို့ရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မန္တလေးတွင် နိုဝင်ဘာလ ၅-ရက်နေ့အထိ ပြန်ကြားချက်ကို စောင့်ဆိုင်းရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအတောအတွင်းတွင် မိမိ၏ သင်္ဘောကို မီးပေါင်ထိုးကာ အသင့်ပြင်ထားရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ၅-ရက်နေ့ ကျော်သည်နှင့် ပြန်ကြားချက် ရသည်ဖြစ်စေ၊ မရသည်ဖြစ်စေ ရန်ကုန်သို့ စုန်ဆင်းလာခဲ့ရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

ဓုခံနှင့် အက်ဂလေအီဒင် မီးသင်္ဘောနှစ်စင်း လုပ်ရမည့် တာဝန်နှစ်ခုစလုံးသည် တော်တော် အန္တရာယ်ကြီးသော တာဝန်များ ဖြစ်သည်။ သင်္ဘောနှစ်စင်းစလုံးမှ မာလိန် များနှင့် သင်္ဘောသားများသည် ထိုတာဝန်ကို စေတနာ့ဝန်ထမ်းသဘောဖြင့် လုပ်နိုင်သည်။ မလုပ်လိုကလည်း ငြင်းပယ်နိုင်သည်ဟု အခွင့်အရေးပေးသည်။ သင်္ဘောနှစ်စင်းစလုံးမှ မာလိန်များနှင့် သင်္ဘောသားများ (ဗြိတိသျှနှင့် စစ်တကောင်း လူမျိုး သင်္ဘောသားများ) အားလုံးကပင် သူတို့ တာဝန်ယူမည်ဟု စေတနာ့ဝန်ထမ်း စာရင်းပေးကြသည်။

ထိုသင်္ဘောများဖြင့် မည်သည့် အစိုးရအရာရှိမှ လိုက်ပါသွားခြင်း ရှိမည်မဟုတ်။ ရာဇသံကို ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီမှ မာလိန်ကို အပေးခိုင်းခြင်းမှာ အစီအစဉ်ရှိရှိ

လုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှ အိန္ဒိယအစိုးရသည် ကာဗူးလ်တွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ် တို့အား အာဖဂန် တိုင်းရင်းသားများက သတ်ဖြတ်ကြသည့်ကိစ္စကို ယခုတိုင် မမေ့နိုင်ကြ သေး။ သည်တစ်ချို့တွင် ဗြိတိသျှ၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို အထိခိုက် မခံနိုင်။ အကယ်၍ မြန်မာတို့က ရာဇသံကို သွားပို့သူ မာလိန် ကူးပါးကို သတ်ဖြတ်ပစ်လိုက်သည်ဆိုလျှင်လည်း အစိုးရအရာရှိ မဟုတ်သည့်အတွက် ဗြိတိသျှတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို အကြီးအကျယ် ထိခိုက်စရာ မရှိဟု ယူဆသည်။

သို့ရာတွင် မာလိန်ကူးပါးသည် ဘာမျှ မဖြစ်ခဲ့ပါ။ သူ မောင်းနှင်သည့် အင်္ဂလိပ် လေဒီအင် မီးသင်္ဘောသည် ဆောက်တိုဘာလ ၂၂-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မှ ထွက်ခွာလာခဲ့ပြီး သရက်မြို့တွင် ခဏနားသည်။ ထို့နောက် ဆောက်တိုဘာလ ၂၉-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ ချောမောစွာ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ နယ်စပ်ဖြစ်သည့် သရက်မြို့အထက် ဧရာဝတီမြစ်ပြင်တွင် မြန်မာတို့က ရေကြောင်းပြဇောများကို နှုတ်ယူထားသည်ကို တွေ့ခဲ့ရသည်။

ဧရာဝတီ ဆိပ်ကမ်း (ဂေါ်ဝိန်ဆိပ်)နှင့် နန်းတော်သည် သုံးမိုင်ခန့် ဝေးသည်။ မာလိန် ကူးပါးသည် ရွှေနန်းတော်ကြီးသို့ သွားရောက်ကာ ရာဇသံကို ကိုယ်တိုင် သွားရောက် ပေးပို့ခဲ့သည်။

သူတို့စနက်လည်း ပါခဲ့သည်

ရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင် “ဗုဝံ” သဘောသည် သူ့ခရီးစဉ်ဇယားအတိုင်း (၁၈၈၅ ခုနှစ်) ဆောက်တိုဘာလ ၂၇-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ မရူးမနောင်းမှာပင် မန္တလေးသို့ ပုံမှန် ခုတ်မောင်းနေသည့် “ရန်ကုန်” သဘော၊ “တာလီဖူးသဘော” နှင့် “ရွှေမြို့” သဘောတို့လည်း မန္တလေးသို့ ဆိုက်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ မန္တလေး-ဇနီးမော် မြေးဆွဲနေသည့် “အုတ်ပို” နှင့် “ပလော” တို့မှာမူ ခါတိုင်းကဲ့သို့ပင် သူတို့ခရီးစဉ်ကို မြေးဆွဲနေကြသည်။ “ရွှေမြို့” သည် မန္တလေးသို့ ရာစသံ ရောက်မလာမီတွင် ရန်ဆင်းလာခဲ့ကာ နိုဝင်ဘာ ၁-ရက်နေ့တွင် နယ်စပ်မြို့ဖြစ်သည့် သရက်မြို့သို့ ရောက်သည်။ “ရန်ကုန်” သည် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဥရောပတိုက်သားများနှင့် ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ လူမျိုးများကို တင်ဆောင်ကာ နိုဝင်ဘာလ ၃-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ မန္တလေးဆိပ်ကမ်းတွင် ရာစသံကို ယူဆောင်လာသည့် “အက်ဂျလေဒီအင်” သဘော၊ “တာလီဖူး” သဘောနှင့် “ဗုဝံ” သဘော စသည့် သဘောကြီး သုံးစင်းသာ ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် သရက်မြို့တွင် မြေးဆွဲနေသည့် ကုန် သဘောများ အားလုံးကို ရုပ်ဆိုင်းထားလိုက်ကာ စစ်အတွက် အသင့် ပြင်ဆင်ထားသည်။ သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက “ဤသည်မှာ ဗြိတိသျှအင်ပါယာ၏ သမိုင်းတွင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းဌာနတစ်ခုကို အရေးကြီးသည့် တာဝန်ကြီးတစ်ရပ် အပ်နှင်းခြင်း ဖြစ်သည်” ဟု မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။

ရာစသံကို ပေးပို့လိုက်ပြီးနောက် ကာလကတ္တားနှင့် ရန်ကုန်တို့တွင် စစ်ပြင်ဆင်မှု များကို အပူတပြင်း လုပ်လာခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ မြေလွှင့်တပ်ရင်းများနှင့် အမြောက် တပ်ရင်းများကို ကာလကတ္တားနှင့် မဒရပ်မြို့များတွင် သဘောများပေါ်သို့ အသင့်တင်ပြီး သိမ်းပိုက်ရေး စစ်တပ်၏ အကြီးအကဲ ဗိုလ်ချုပ် ဆာဟယ်ရီပရင်ဒါဂတ်စ် (ဦး စီ) ကို အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒဲပ်ဖရင်က ခန့်အပ်လိုက်သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် အရှေ့အိန္ဒိယ ကုမ္ပဏီတွင် နှစ်ပေါင်း တစ်ရာမျှ အမှုထမ်းခဲ့သည့် မျိုးရိုးမှ ဆင်းသက်လာခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သူသည် ၁၈၃၄ ခုနှစ်တွင်

အိန္ဒိယပြည်တွင် မွေးဖွားခဲ့ပြီး အိန္ဒိယ တပ်တွင်းသူပုန်ကြီး ဖြစ်ခဲ့စဉ်က အိန္ဒိယမြင်းတပ် ဝိုင်းကလေးအဖြစ် သက်စွန့်ကြိုးပမ်း အမှုတော်ထမ်းခဲ့သဖြင့် ဝိတိုရိယဘုရင်မကြီး၏ ကြက်ခြေတံဆိပ်ကြီးကို ရခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် မဒရပ်ဆက်ပါးတပ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ အမှုထမ်းကာ ၁၈၈၂-ခုနှစ်တွင် မြန်မာတပ်မကြီးကို ကွပ်ကဲသည့် ဝိုင်းချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသည်။ သူသည် ပထမနှင့် ဒုတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ စစ်ပွဲများတုန်းက မြန်မာပြည်တွင် နှစ်နှစ်တိုင်တိုင် အမှုထမ်းခဲ့ဖူးသည်။ ထို့ကြောင့် လော့ဒ်ဒ်ပရင်က သူ့ကို ခန့်အပ်လိုက်သည့်အခါတွင် သူသည် မြန်မာပြည်တွင် သူ ရင်ဆိုင်ရမည့် စစ်ရေးနှင့် သံတမန်ရေးရာ ပြဿနာများကို အကျွမ်းဝင်ပြီး ဖြစ်သည်ဟု ယူဆရသည်။ လော့ဒ်ဒ်ပရင်၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ ပေးစာထဲတွင် မြန်မာဘုရင်အပေါ်တွင် စစ်ကြေညာ ခြင်း ပြုမည်ဆိုသည့် အချက်မှာ မသေချာသေးကြောင်း၊ သို့ရာတွင်

“အကယ်၍ မန္တလေးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ တောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျောခြင်း မပြုပါက ချက်ချင်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရန် အဆင်သင့် ဖြစ်နေရမည်။ သို့တိုင် ကျွန်ုပ် တို့သည် ရန်သူကို အလွန်အမင်း အထင်သေးခြင်း မဖြစ်စေရန် သတိထားရမည်။ ထို အချက်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားကာ လိုအပ်သည့် အရေးအတွက်ထက်ပိုသော တပ်အင်အားကို သင့်အား ပေးလိုက်သည်။ အထက်မြန်မာပြည်ကို သွေးထွက်သံယိုမှု မရှိဘဲ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ လျှင် သင့်အတွက်လည်း ပိုမို ဂုဏ်ရှိပြီး အနီးရအတွက်လည်း စစ်မြေပြင်တွင် အောင်ပွဲ များစွာ ရရှိသည်ထက် အကျိုး များပေလိမ့်မည်”ဟု စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

နိုင်ငံရေးအရာရှိအဖြစ် ရခိုင်ပြည်နယ်တွင် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက် လျက်ရှိသော ဝိုင်းချုပ်ကြီး စလေဒင်အား ခန့်အပ်လိုက်ကြောင်းကိုလည်း ထိုစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

နိုဝင်ဘာလထဲတွင် ဝိုင်းချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ တပ်များသည် ရန်ကုန်သို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ သူ့တပ်များမှာ တပ်သား ၁၀,၀၀၀၊ စခန်းချောက်လိုက်ဟုခေါ်သော အထမ်းအပိုးနှင့် အချက်အပြတ်သမား ၇,၀၀၀၊ လားကောင်ရေ ၅၀၀နှင့် တောင်ပေါ်ပစ် အမြောက်တပ်စု နှစ်စုတို့ ဖြစ်သည်။ ပထမဆုံး ရောက်လာသည့် တပ်များကို ပင်လယ်ကူး သင်္ဘောပေါ်မှ ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင်သော “သူရိယ”နှင့် “အလောင်းဘုရား” သင်္ဘောများပေါ်သို့ တိုက်ရိုက် ပြောင်းရွှေ့သည်။

အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနတ်သည် သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များ အတွက် အသုံးပြုရန် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီကို အကြောင်းကြားထားပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီတွင် သင်္ဘော ၃၅ စင်း၊ ဘေးတွဲ သမ္ဗန် ၆၃ စင်းအပြင် မော်တော်ဘုတ်ကလေးများလည်း ရှိသေးသည်။ “(ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ) ကုမ္ပဏီသည် မိမိပိုင်ပစ္စည်းများကို အောက်မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရထံ ကြိုက်သလို အသုံးပြုရန် ခြွင်းချက်မရှိ ပေးအပ်ထားပြီး တပ်များ ပြောင်းရွှေ့ရေးအတွက် အဓိက ဦးစားပေး အသုံးပြုသည်ဟု ကြားသိရကြောင်း” စသည်ဖြင့် ထိုစဉ်က ရန်ကုန်တွင် ရှိသည့် လန်ဒန်တိုင်း သတင်းစာကြီး၏ သတင်းထောက်က သတင်းပို့ခဲ့သည်။

ဤသည်တို့မှာ ရာဇသံကို ပေးပို့ပြီးနောက် ဗြိတိသျှတို့ဘက်က ပြင်ဆင်နေပုံများ ပြစ်သည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ “မက်ရှလေဒီအင်” သင်္ဘောမာလိန် ကူးပါးသည် မှာဇသံနှင့် ပတ်သက်သည့် သီပေါဘုရင်၏ ပြန်ကြားချက်ကို သတ်မှတ်ထားသည့် နောက်ဆုံးရက် ပြစ်သည့် နိုဝင်ဘာ ၅-ရက်နေ့တွင်မှ ရရှိခဲ့သည်။ ထိုအတောအတွင်း မန္တလေးနန်းတော်မှ ဝန်ကြီးများသည် ရာဇသံပြန်ကြားရန် ကိစ္စကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနေကြသည်။ မန္တလေး တစ်မြို့လုံးမှာလည်း ကောလာဟလတွေ ပျံ့နှံ့ကာ အခြေအနေမှာ တင်းမာနေသည်။ ပြန်ကြားချက်ကို ရသည့်နှင့် မာလိန် ကူးပါးသည် “အက်ရှလေဒီအင်”ကို ပြန်၍ နှိပ်စားခဲ့သည်။ လမ်းတွင် ထူးထူးခြားခြား ဘာမျှမတွေ့ရ။ သို့ရာတွင် ဘေးများကို ခြိတ်ထားပြီး မြန်မာရေကြောင်းပြများကိုလည်း ပြန်ရုပ်သိမ်းသွားပြီး ဖြစ်သဖြင့် စမ်းစမ်း စမ်းစမ်းဖြင့်ပင် စုန်ဆင်းလာခဲ့ရသည်။ သို့သော်လည်း သုံးရက်အကြာတွင် ပြည်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ပြည်တွင် စောင့်ဆိုင်းနေသည့် ဗြိတိသျှအရာရှိတစ်ဦးက ပြန်ကြားချက် ကို ရန်ကုန်သို့ မီးရထားဖြင့် ယူဆောင်သွားခဲ့သည်။ ထိုပြန်ကြားချက်သည် နိုဝင်ဘာလ ၉-ရက်နေ့တွင် အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးလက်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ သူက အိန္ဒိယပြည်ရှိ ဘုရင်ခံချုပ်ထံ ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားသည်။ သူ ရိုက်သော ကြေးနန်းမှာ မြန်မာဘုရင်၏ ပြန်ကြားချက်သည် ပေးပို့သော ရာဇသံကို ဝယ်ချသည့်သဘော သက်ရောက်သည်ဟု ပါရှိသည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်က မြန်မာပြည်ကို စစ်ကြေညာလိုက်သည်။ ထိုသတင်းကို အင်္ဂလန်ရှိ ဂလတ်စတီကာရံ သတင်းစာက “သီပေါဘုရင်ကို စစ်ကြေညာလိုက်လေပြီ။ ယခုလတွင် အရောင်းအဝယ် လုပ်ငန်းများ ရှိဖွယ်မမြင်။ နောင်တွင် အလားအလာကောင်းမည်ဟု ဖျော်လင့်ပုံရသည်”ဟု ရေးထားသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်မှာ ရန်ကုန်မှ ပြည်သို့ မီးရထားဖြင့် ရောက်လာပြီး ပြည်မှ သရက်မြို့သို့ ကူတို့ သင်္ဘောဖြင့် လိုက်လာကာ သူ့ကွပ်ကဲမှု ရုံးဖွင့်ထားသည့် “သံဗြာဒိုင်း” သင်္ဘောပေါ်သို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

သရက်မြို့တွင် တပ်တွေ စုံနေပြီ။ ဒိုက္ခာပစ္စည်းများ၊ လက်နက်များ၊ တပ်သားများ သည် သင်္ဘောများ၊ သမ္ဗန်များပေါ်သို့ အဆင်မပြေ ရောက်ကုန်ကြပြီ။ သို့ဖြင့် နိုဝင်ဘာ ၈ ၁၅-ရက်နေ့တွင် ဧရာဝတီဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီမှ သင်္ဘောများ၊ သမ္ဗန်များနှင့် အိန္ဒိယအစိုးရရေတပ်မှ ကမ်းတက်သင်္ဘော “ကက်သလင်း”နှင့် ဧရာဝတီတို့ ပါဝင်သော တပ်ဦးသည် နောက်တစ်နေ့တွင် ချီတက်ရန် အဆင်မပြေ ဖြစ်နေပြီ။

မန္တလေး-ဇနီးမော်လမ်းတွင် ပြေးဆွဲ ကျန်ရစ်ခဲ့သည့် “တာလီဖူး” သင်္ဘော၊ “ခုဝံ” သင်္ဘောတို့သည် မန္တလေးသို့ အရောက်တွင် ဖမ်းဆီး ချုပ်နှောင်ထားခြင်းခံကြ ရသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသင်္ဘောနှစ်စင်းသည် မန္တလေးမှ ကျောက်ဆူးနှုတ်ကာ တိတ်တဆိတ် ထွက်ပြေးလာခဲ့ကြရာ မင်းလှ အရောက်တွင် ထပ်မံ ဖမ်းဆီးခြင်း ခံရပြန်သည်။ မင်းလှ တွင်လည်း ထိုသင်္ဘောနှစ်စင်းသည် တိတ်တဆိတ် ကျောက်နှုတ်၍ ထွက်ပြေးလာခဲ့သည်။

နိုင်ငံဘာ ၁၁-ရက်နေ့တွင်မှ သရက်ဖြိုအနီးသို့ ရောက်လာခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ နှင် သင်္ဘောမာလိန် ဘယ်လင်တိုင်းထံမှ အဖိုးတန်သော သတင်းများကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ သူ့အဆိုအရ အန်ဒရေနို ခေါင်းဆောင်သည့် မန္တလေးတွင် ကျွန်ရစ်ခဲ့သော ဥရောပတိုက်သား အနည်းစုသည် ဧရာဝတီ ဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ်၏ အိမ်တွင် ခံတင် တံတိုင်းကာ၍ နေကြသည်ဟု သိရသည်။ (အန်ဒရေနိုမှာ ဘုံဘောဘားမားကုမ္ပဏီ၏ သစ်ကိုယ်စားလှယ်လည်း ဖြစ်သဖြင့် မြန်မာအစိုးရက သူ့ကို ပြန်မလွှတ်ဘဲ စားစာခံအဖြစ် ဖမ်းထားသည်။) ထို့ပြင် ကြေးစား အီတလီအရာရှိ နှစ်ဦးဖြစ်သည့် ကပ္ပတိန်ကိုမိုတိုနှင့် ကပ္ပတိန် မိုလီနာရိုတို့က မင်းလှအနီးတွင် မြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ဆို့ရန် စီစဉ်နေကြောင်း မင်းလှနှင့် တစ်ဖက်ကမ်းရှိ ကူလီကုန်းရွာ အနီးတွင် မြန်မာတပ်သား ၈,၀၀၀ခန့် ရောက်ရှိနေကြောင်းဖြင့် သူ့ထံမှ သိရသည်။

နိုင်ငံဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ဘုရင်မ၏အိန္ဒိယ ကမ်းတက်သင်္ဘောမှ ဖြစ်ကြသော “ကက်သလင်း”နှင့် “ဧရာဝတီ” တို့သည် နယ်စပ်ကို ကျော်ဖြတ်ကာ မြန်မာနယ်ထဲသို့ မိုင်အနည်းငယ်ခန့် ဝင်ပြီး ကင်းထောက် ထွက်လာခဲ့ကြသည်။ ဤတွင် ဆင်ပေါင်ဝဲအနီးတွင်မြစ်ကြောင်း ပိတ်ရန်အတွက် သင်္ဘောပျက်များ၊ လှေဘူမီ များကို ဖြုလုပ်နေကြသော မြန်မာတပ်များနှင့် ထိတွေ့ကာ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားသည်။ မြန်မာတို့ကို မောင်းနှင်လိုက်ပြီးနောက် အီတလီ အင်ဂျင်နီယာတစ်ဦးဖြစ်သည့် ကိုမိုတိုဆို ဖမ်းဆီးခဲ့ကြသည်။ ကိုမိုတိုသည် သင်္ဘောပေါ်မှ ခုန်ချပြီး ကမ်းပေါ်သို့ တက်ပြေးသည်။ သူ ကျွန်ရစ်ခဲ့သော စာရွက်စာတမ်းများအရ သူ့တာဝန်မှာ ရေကြောင်း ပိတ်ဆို့ရန်ဖြစ်ပြီး မိုလီနာရို၏ တာဝန်မှာ မင်းလှခံတပ်နှင့် ကူလီကုန်းခံတပ်တို့ကို အဆိုအမာ စီရင်နှံ့ ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ဗြိတိသျှ စစ်သင်္ဘောများက မြန်မာတို့၏ မီးသင်္ဘောတစ်စင်းနှင့် လှေများ၊ သမ္ဗန်များကို သရက်ဖြိုသို့ဆွဲ၍ စုန်ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။

ထိုအတောအတွင်း မန္တလေးအထက်တွင် ပိတ်မိနေသော “ဗုဝံ”သင်္ဘော “အုတ်ဖို” သင်္ဘောနှင့် “ပလော” သင်္ဘောတို့သည် မန္တလေး အထက်မြစ်ညာတွင် ရောက်နေကြသည်။ ထိုသင်္ဘောများ၏ ကံကြမ္မာနှင့် ပတ်သက်၍ ရန်ကုန်တွင်လည်း ကောင်း၊ ကုမ္ပဏီဌာနချုပ်ရှိရာ ဂလက်စကိုတွင်လည်းကောင်း စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်နေကြသည်။ မန္တလေးတွင် စစ်ဖြစ်ပွားနိုင်သည်ဟူသော ကောလာဟလများ ရှိသည့်တိုင် “အုတ်ဖို” သင်္ဘောမာလိန် ရက်ဒမင်းသည် နိုဝင်ဘာလ ၉-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ စန်းမော်သို့ သူ့ထုံးစံအတိုင်း ဆန်တက်သွားခဲ့သည်။ (ယင်းမှာ စစ်မကြေညာမီ တစ်ရက်အလို ဖြစ် သည်။) ထိုနေ့မှာပင် အောက်သို့ စုန်ဆင်းလာသော “ပလော” သင်္ဘောနှင့် လမ်းတွင် ဆုံမိသည်။ ဤတွင် “အုတ်ဖို” ကို ကျောက်ချကာ “ပလော” ကို အချက်ပြု၍ အရပ်ခိုင်း သည်။ မာလိန်ရက်ဒမင်းနှင့် “ပလော” သင်္ဘောမာလိန် ဘက်ကက်တို့သည် ရေလယ်တွင် ကျောက်ချကာ အခြေအနေကို တိုင်ပင် ဆွေးနွေးကြသည်။

သူတို့ ဘာလုပ်ကြရမည်နည်း။

နောက်ဆုံးတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခု ချလိုက်ကြသည်။ အောက်သို့ စုန်ဆင်းသည့်

“ပလော”သည် မန္တလေးသို့ ရောက်လျှင် ကမ်းသို့မကပ်ဘဲ ရေလယ်တွင် ကျောက်ချ ရုပ်နားနေရန်၊ အကယ်၍ စစ်ဖြစ်ပွားလာပါက ကျောက်ကိုနှုတ်၍ မြန်နိုင်သမျှ မြန်မြန် အောက်နယ်စပ်သို့အရောက် စုန်ဆင်းသွားရန် ဖြစ်သည်။ “အုတ်ဖို”မှာမူ သူ့အစီအစဉ် အတိုင်း ဝန်းမော်သို့ ဆက်လက် ဆန်တက်မည်။ ဝန်းမော်ရောက်၍ စစ်ဖြစ်နေလျှင်လည်း “တတ်နိုင်တော့ပြီ။ အကောင်းဆုံးကိုသာ ပျော်လင့်ရတော့မည်။

မာလိန်ဘက်ကကပ်သည် “အုတ်ဖို”ကို စုန်ဆင်းလာခဲ့ရာ မှောင်ရီရီတွင် မန္တလေးသို့ ရောက်သည်။ ရေလယ်သို့အရောက်တွင် ကျောက်ချပြီး အင်ဂျင်နီယာချုပ်၊ ပထမအရာရှိနှင့် ဒုတိယအင်ဂျင်နီယာ စသည့် ဥရောပတိုက်သား အရာရှိများကို ခေါ်ကာ အခြေအနေကို ရှင်းပြသည်။ ထိုညတွင် “အုတ်ဖို”သည် ကမ်းသို့ မတက်ဘဲ ရေလယ်တွင် ကျောက်ချထား မည်။ မီးပေါင်ကို အဆင်သင့် ထိုးထားမည်။ မနက်လင်းလျှင် သင်္ဘောတွင်ပါသည် မြန်မာအမျိုးသား သင်္ဘောစာရေးက ကမ်းသို့တက်ပြီး အခြေအနေကို စုံစမ်းသည်။

ထိုညက “ပလော” သင်္ဘောမာလိန် ဘက်ကကပ်သည် အိပ်မောကျနေစဉ် တပည့်တစ်ယောက် လာနှိုးသဖြင့် အိပ်ရာမှ နိုးလာခဲ့သည်။ စည်သည်တစ်ယောက် နောက်လာသဖြင့် လာနှိုးခြင်းဖြစ်သည်။ စည်သည်မှာ မြန်မာစည်သည်တစ်ယောက် ဖြစ်သည်။ မာလိန် ဘက်ကကပ်သည် မြန်မာအဝတ်အစားဖြင့် ကမ်းမှ သင်္ဘောဆီသို့ လှေဖြင့် ရောက်ရှိလာသော စည်သည်ကို တွေ့ရသဖြင့် များစွာ အံ့သြခြင်း မဖြစ်ပါ။ ထိုစည်သည်မှာ မြန်မာအဝတ်အစား ဝတ်ထားသည့် (အိတ်လီကောင်စစ်ဝန်၊ ဘုံဘောဘားမား ကုမ္ပဏီ ကိုယ်စားလှယ်နှင့် ဧရာဝတီမလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ၏ ကိုယ်စားလှယ်) အန်ဒရေနို ဖြစ်ပါသည်။

အန်ဒရေနိုက နံနက်မိုးသောက် အလင်းရောက်သည်နှင့် မြန်မာတို့ကို စစ်ကြေညာ တိုက်ခိုက်တော့မည် ဖြစ်ကြောင်း၊ “ပလော”သင်္ဘောကို မန္တလေးမှ အမြန်ဆုံး ထွက်ခွာ မောင်းနှင်သွားကြရန်လည်း အကြံပေးသည်။ ထို့ပြင် သင်္ဘောဦးတွင် မြန်မာစာရေး တစ်ယောက်ကို ဝန်ထောက်အဖြစ် ထိုင်၍ လိုက်သွားရန်လည်း ပြောသည်။ ထိုမြန်မာ စာရေး ဝတ်ဆင်ရန်အတွက် ဝန်ထောက် အဝတ်အစားများကိုလည်း သူနှင့်အတူ ယူဆောင်လာခဲ့သည်။

အန်ဒရေနို၏ အစီအမံသည် အောင်မြင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ မာလိန် ဘက်ကကပ် သည် “ပလော”သင်္ဘောကို နေ့ခင်းကြောင်တောင်မှာပင် မြန်မာခံတပ်များကို ဖြတ်၍ စုန်ဆင်းလာခဲ့ရာ နိုဝင်ဘာ ၁၁-ရက်နေ့ မှောင်ရီရီဖျံတွင် နယ်စပ်ဖြို့ဖြစ်သည့် သရက်မြို့သို့ ဆိုက်ရောက်လာခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်း နိုဝင်ဘာလ ၁၁-ရက်နေ့ မနက်တွင် “ကက်သလင်း”နှင့် “ဧရာဝတီ”တို့ ဦးဆောင်သည့် ဗြိတိသျှသင်္ဘော တပ်စုသည် နယ်စပ်ကိုကျော်ဖြတ်ကာ အထက်သို့ ဆန်တက်လာခဲ့ကြသည်။ မကြာမီ အောက်သို့ စုန်ဆင်းလာနေသည့် သင်္ဘောကြီးတစ်စင်းကို မြင်ရသည်။ သင်္ဘောတွင် ဘေးတွဲ လေးတွဲလည်း ဆွဲလာသည်။ ဗြိတိသျှ စစ်သင်္ဘောများသည် ရှေ့သို့ တက်လာကာ စုန်ဆင်းလာသည့် မီးသင်္ဘောကြီး

နားသို့ ကပ်လာခဲ့ကြသည်။ အနားရောက်၍ ကြည့်လိုက်သည့်အခါတွင် ထိုသင်္ဘောမှာ မြန်မာတို့၏ သင်္ဘောမဟုတ်ဘဲ မန္တလေးမှ စုန်ဆင်းလာသည့် နောက်ဆုံးသင်္ဘောဖြစ်သော “ဗုဝံ”ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မာလိန် မက်သယူးသည် ဆန်တက်လာသည့် ဗြိတိသျှသင်္ဘောတပ်စုကို မြင်သည့်အခါတွင် “ဗုဝံ”ကို ကျောက်ချရုပ်လိုက်သည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သူ စီးနင်းလိုက်ပါလာသော “သံဖြာဒိုင်း” သင်္ဘောကို ဘေးချင်းယှဉ်၍ အရပ်ခိုင်းပြီးနောက် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒင်နှင့်အတူ “ဗုဝံ”သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်လာခဲ့သည်။

“ဗုဝံ”မှာ များစွာ ကံကောင်းသည်ဟု မဆိုနိုင်။ သူ့ဘေးတွင် မြန်မာတို့၏ ကမ်းခြေခံတပ်များမှ ပစ်သဖြင့် အပေါက်အပြဲတွေ ပြည့်နှက်နေသည်။ မာလိန် မက်သယူးက သူ့အဖြစ်အပျက်ကို ပြောပြသည်။

ဗြိတိသျှတို့က စစ်ကြေညာသည့်အခါတွင် သူ့သင်္ဘောသည် မန္တလေးတွင် ပိတ်မိနေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် နောက်တစ်နေ့တွင် သူ့သင်္ဘောသို့ ဝန်ကြီးတစ်ဦး ပေါက်လာကာ မြန်မာအစိုးရက အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးထံသို့ ပေးရန် စာတစ်စောင်ကို ယူလာသည်။ ထိုစာ၌ “ဧရာဝတီဖလိုတီလာ ကုမ္ပဏီ သင်္ဘောများသည် ခါတိုင်းကဲ့သို့ ပြေးဆွဲနေသင့်ကြောင်း၊ ထိုသင်္ဘောများ မရှိခဲ့လျှင် မန္တလေးတွင် ဒုက္ခ ရောက်နေမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ‘ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို ခါတိုင်းကဲ့သို့ ပြေးဆွဲစေလိုကြောင်း’ ဖော်ပြထားသည်။ ထိုသို့ ရေးထားသောစာကို ပေးပြီးနောက် မြန်မာတို့သည် မာလိန် မက်သယူးကို မန္တလေးမှ ပြန်လွှတ်လိုက်ကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် “ဗုဝံ” အောက်သို့ စုန်ဆင်းနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာ့ပြိုကွဲမှု၏ အကြောင်းရင်းများ

တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲသည် နှစ်ပတ်တိတိ ကြာသည်။ “သီပေါမင်းနှင့် ဓုပုရားလတ်တို့ကို ဆောင်ယူရာတွင် အောင်နိုင်သူတို့ အနည်းငယ် ခဲပေါက်ခံရသည်မှအပ အခြား ဘာအခက်အခဲမျှ မရှိ” ဟု ၁၈၈၅-ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၄-ရက်နေ့ထုတ် လန်ဒန်တိုင်း သတင်းစာက ရေးသည်။

မန္တလေးတွင် အခက်အခဲ မရှိသည် မှန်သော်လည်း လမ်းတစ်လျှောက်တွင်မူ ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်များသည် ပြင်းထန်သော ခုခံမှုများကို တွေ့ခဲ့ရသည်။

ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်သည် နိုဝင်ဘာလ ၁၄-ရက်နေ့တွင် သရက်မြို့အထက်ရှိ နယ်စပ်ကို ကျော်ဖြတ်ခဲ့ပြီးနောက် အထက် မိုင်နှစ်ဆယ်အကွာရှိ ဆင်ပေါင်ဝဲနှင့် ညောင်ပင်မော်သို့ရောက်ရန် နှစ်ရက် ချီတက်ခဲ့ရသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး ရောဘတ်ကာရေ၏ ၆၄ ပေါင် အမြောက်ကြီးများ၏ ပစ်ခတ်မှုကြောင့် ထိုခံတပ် နှစ်ခုလုံးသည် သုံးလေး နာရီအကြာတွင် ကျဆုံးခဲ့ကြသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၇-ရက်နေ့တွင် သရက်မြို့အထက် မိုင်လေးဆယ်အကွာရှိ ရွေးချောင်းမြို့နှင့် မင်းလှခံတပ်တို့ ကျဆုံးခဲ့ကြသည်။ မင်းလှခံတပ် တိုက်ပွဲမှာ တတိယစစ်အတွင်းတွင် အကြီးဆုံး တိုက်ပွဲနှစ်ပွဲအနက် တစ်ပွဲဖြစ်သည်။

လမ်းတစ်လျှောက်တွင်ရှိသည့် ခံတပ်ငယ်ကလေးများမှာလည်း တစ်ခုပြီးတစ်ခု ကျသွားခဲ့ကြသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂၁-ရက်နေ့တွင် ပုဂံကို အလွယ်တကူ သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂၅-ရက်နေ့တွင် လှေသင်းအတွင်းဝန်သည် ခံတပ်များကို ဇွန်ခွာ ခြင်းမပြုမီ တစ်နေ့လုံးနှင့် တစ်ညလုံး အမြောက်ကြီးများဖြင့် ပြန်လှန် ပစ်ခတ်ခဲ့သေးသည်။ နောက်နှစ်ရက်အတွင်းတွင် မန္တလေး အောက် ၁၁ မိုင်အကွာရှိ စစ်ကိုင်းနှင့် အင်းဝ ခံတပ်များသည် သေနတ်တစ်ချက်မျှ မဖောက်ကြဘဲ လက်နက်ချခဲ့ကြသည်။ ထောင်ပေါင်း များစွာသော မြန်မာစစ်သားတို့ကို လက်နက်ဖြတ်လိုက်ကြသည်။

နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားခြင်းမရှိဘဲ မန္တလေးကို သိမ်းပိုက် ခဲ့ကြသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၂၉ ရက်နေ့တွင် သီပေါနှင့် ဓုပုရားလတ်တို့ကို သူရိယ သင်္ဘောပေါ်သို့ ယူဆောင်သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် သူရိယသည် သီပေါနှင့်

စုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို တင်ဆောင်ကာ အောက်သို့ စုန်ဆင်းလာခဲ့သည်။

ရာတနာဂီရိတွင် အနှစ်သုံးဆယ်ကျော်မျှ ကြာသော အရှင်နှစ်ပါး၏ ပြည်နှင်ခဏ် ခရီးသည် အပြုလေပြီ။

“မြန်မာပြိုကွဲမှု”ဟု အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာတို့ ခေါ်ကြသော မန္တလေး ကျဆုံးခြင်း အကြောင်းရင်းများကို ရှုကြည့်လျှင် စစ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေး အကြောင်းနှစ်ရပ်ကို တွေ့နိုင်သည်။

စစ်ရေးအရ ကြည့်လျှင် မြန်မာတပ်တို့သည် တစ်စုတစ်စည်းတည်း မရှိဘဲ နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် ပြန့်ကျဲနေသည်။ အရှေ့ဘက် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ခြမ်းသည် မိုးခဲ ဖော်ဘွားနှင့် ကျိုင်းတုံဖော်ဘွားတို့၏ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်တွင် ၁၈၇၅-၈၀ ခုနှစ်လောက်မှ စ၍ သီပေါမင်းကို ပုန်ကန်နေကြသည်။ ရှမ်းတို့၏ ပုန်ကန်မှုသည် သုမသာ ကိုယ်မသာ အခြေအနေမျိုးတွင် ရှိနေသည့်တိုင် ထိုဒေသတို့ မြန်မာစစ်သည် စုစုပေါင်း ၃၀,၀၀၀ ပိုထားရသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ မြောက်ဘက် ဝန်းပေါ်နှင့် မိုးကောင်းတို့တွင်လည်း ကချင်နှင့် တရုတ် ပန်းသေးစားပြုများက ထိုမြို့များကို ဒုတိယအကြိမ် သိမ်းပိုက်မည် နိုးသည့်အတွက် မြို့စောင့်တပ်များကို ထပ်မံ အင်အားပြည့်ထားရသည်။ ထိုဒေသများသည် မန္တလေးနှင့် အလှမ်းဝေးသည်။ ထိုဒေသများသို့ သွားလိုလျှင် တစ်ခါတစ်ရံမျှသာ ဘေးတတ် လာတတ်သော မီးသဘောနှင့် လားဝန်တင်တို့ကိုသာ အားကိုးရသည်။ အရေးကြီးလာသည့်အခါတွင် ထိုအဝေးရောက် တပ်များကို မန္တလေးသို့ နိုင်ငံဘာလ မကုန်မီ သို့မဟုတ် ဒီဇင်ဘာလ ပထမပတ်နှင့် ဒုတိယပတ်အတွင်း အရောက်ပြန်ခေါ်ရန်မှာ လုံးဝ မဖြစ်နိုင်။ ရောက်နိုင်သည့်တိုင် ထိုဒေသများကို ဟင်းလင်းဖွင့်ပစ်ထားခဲ့ဖူး ဆိုသည်မှာလည်း ဖြစ်နိုင်ဖွယ် အကြောင်းမရှိ။ မြန်မာတပ်တို့ ဆုတ်ခွာသွားသည်နှင့် ဒေသခံစားပြုတို့က ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်ကြမည်မှာ သေချာသည်။ မိမိတို့သည် ထိုတပ်များကို ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ ထားပြီး ရှိသမျှနှင့် ခုခံတိုက်ခိုက်ရမည်ကို မန္တလေး စစ်အာဏာ ပိုင်တို့ သဘောပေါက်ကြသည်။

ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်တို့ကို ရင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်ရသည့် တပ်များမှာ ဧရာဝတီ မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက် ဆင်ပေါင်ဝဲနှင့် မန္တလေးကြားရှိ ခံတပ်များတွင် အမြဲတမ်း တပ်ခွဲထားရသည့် တပ်များဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာတို့၏ အဆိုအရ ထိုတပ်များသည် ကောင်းမွန်သော ၁၈ ရာစုနှစ် စစ်တပ်တစ်တပ်ဖြစ်ပြီး တပ်သားဦးဆူ ၁၅,၀၀၀ ရှိ၍ ပြောင်းထိုး မြင်းစီးသေနတ်များနှင့် တူမီးသေနတ်များကို ကိုင်ထားကြသည်။ ထို့ပြင် မာတီနီ-ဟင်ဒရီ၊ စနိုက်ဒါး စသည့် ရိုင်ဖယ်သေနတ် ၁,၀၀၀ ခန့် ရှိသည်။ ၁၇၈၅ ခုနှစ်ကဆိုလျှင် မြန်မာတပ်များသည် ထိုလက်နက်များဖြင့် ကောင်းကောင်း ခုခံ တိုက်ခိုက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် နောင်နှစ်တစ်ရာအကြာ ဖြစ်သည့် ၁၈၈၅-ခုနှစ် တွင်မူ တစ်မိနစ်လျှင် ခုနစ်ချက် ရှစ်ချက် ထွက်သော အင်္ဂလိပ် သေနတ်များကို ခုခံ တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်း မရှိတော့ပြီ။

၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးသို့ ရောက်လာကာ မြန်မာတို့၏ ကာကွယ်ရေး

အစီအမံများ။ တပ်အင်အား အခြေအနေများကို ခုံစမ်း ထောက်လှမ်းခဲ့သည့် ဝိုလ်မူး ဒက်ကလတ်စ်ကမ်ကနီး၏ အဆိုအရ သီပေါဘုရင်ထံတွင် အမှုထမ်းနေသည့် နိုင်ငံခြားသား အင်ဂျင်နီယာ ဆောက်လုပ်သည့် အုတ်နှင့် အင်္ဂတေတို့ဖြင့် တည်ဆောက်သော ခေတ်သစ်ခံတပ်များမှာ ရှေးမြန်မာတို့ ဆောက်လုပ်ခဲ့သော သစ်လုံးတပ်များထက် အဆင့်အတန်း နိမ့်သည်ဟု ဆိုသည်။ သူက “ရှေးသစ်လုံးတပ်များသည် အမြောက်ကြီးများ၏ ဒဏ်ကို ခံနိုင်သော်လည်း ခေတ်သစ် အုတ်-အင်္ဂတေ ခံတပ်များမှာ အမြောက်ဆန် ထိလိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ပြိုကျကာ အုတ်ကျိုးအုတ်ပွဲများအဖြစ် ချက်ချင်း အသွင်ပြောင်းသွားမည်သာ ဖြစ်သည်” ဟု ပြောခဲ့သည်။ အကယ်၍သာ အင်ဂျင်နီယာများက သစ်လုံးတပ်များကို တည်ရာတွင် ဥရောပခံတပ်များ ပုံသဏ္ဍာန်အတိုင်း ဘေးတောင်ပံများနှင့် နောက်ကျောဘက်ပါ အစွန်းထုတ်၍ တည်ဆောက်ခဲ့လျှင် မြန်မာခံတပ်များသည် ကမ္ဘာတွင် အကောင်းဆုံးသော ခံတပ်များ ဖြစ်လာပေလိမ့်မည်ဟုလည်း သူက ဆက်၍ ပြောခဲ့သည်။ မြန်မာခံတပ်တို့၏ တည်ရာအနေအထားသည် ကောင်းမွန်သည်တိုင် ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်တို့၏ အမြောက်များကို ပြန်လည် တုံ့ပြန်ရန်အတွက် အမြောက်ကြီး ကောင်းကောင်းမရှိ။ ထို့ပြင် မြန်မာတပ်များသည် ဟင်းလင်းဖြစ်နေသော လွင်ပြင်တွင် ကတုတ်ကွင်းကလေးများ တူး၍ စစ်ဆင်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ လားဝန်တင်များဖြင့် ထောက်ပံ့လုပ်ငန်းများ လုပ်ရာတွင်လည်းကောင်း ကျွမ်းကျင်သူများ ဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မြန်မာတို့ဘက်က ထိုကျွမ်းကျင်မှုများကို အသုံးချချိန် မရခဲ့ကြောင်း၊ နောက်ပိုင်း ပုန်ကန်ထကြွမှုများတွင်သာ အသုံးပြုလာခဲ့ကြကြောင်း ဝိုလ်မူး မက်ကနီးက ရေးခဲ့သည်။

တစ်ဖက်၌ ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်များမှာ တပ်အင်အား ၁၀,၀၀၀ ရှိပြီး နောက်ဆုံးပေါ် နိုင်ငံပယ်သေနတ်များကို ကိုင်ခွဲထားကြသည်။ ပို့ဆောင်ရေးယာဉ်များမှာ ဧရာဝတီပလိုတီလာ ကုမ္ပဏီပိုင် သင်္ဘောများနှင့် ဘေးတွဲများဖြစ်ပြီး တစ်နေ့လျှင် ပျမ်းမျှ မိုင်ခြောက်ဆယ်မှ မိုင်ရှစ်ဆယ်အထိ သွားနိုင်ကြသည်။ “အမေကာရေ၏ ကြောက်ကလေးများ” ဟု အမည်ပေးထားသည့် ဝိုလ်မူးကြီး ကာရေ၏ ၆၄ ပေါင် အမြောက်ကြီးများမှာလည်း အထူးပြင်ဆင်ထားသည့် သမ္ဗန်ကြီးများအပေါ်တွင် တင်ထားပြီး ရန်သူကို အသင့်ပစ်နိုင်သော အနေအထားတွင် အမြဲ ရှိနေသည်။ မြန်မာတို့၏ အမြောက်များမှာ အများအားဖြင့် သုံးပေါင်နှင့် ရှစ်ပေါင် အမြောက်များသာဖြစ်လျက် တပ်ဆင်ထားပုံမှာလည်း ခေတ်နောက်ကျ ညံ့ဖျင်းသည်။ အမြောက်များမှာ ပစ်လိုက်လျှင် ပေါက်ကွဲတတ်သဖြင့် အမြောက်တပ်သား တော်တော်များများကပင် ထိုအမြောက်ကြီးများကို ‘သုံးရဲအောင် ဖြစ်နေကြသည်။

ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်များဘက်တွင် စက်သေနတ် အင်အားကလည်း အလွန် ကောင်းသည်။ သမိုင်းဆရာတစ်ဦး၏ အဆိုအရ ယခင်က အိန္ဒိယပြည်တွင် ထိုမျှလောက် များပြားသော စက်သေနတ် အရေအတွက်ကို တစ်နေရာတည်းတွင် တစ်ခါမျှ မသုံးပေးသေး။ အိန္ဒိယပြည်တွင်လည်း ထိုမျှလောက် များပြားသော စက်သေနတ် အရေအတွက် တစ်ခါမျှ မရှိပေးသေးဟု ဆိုသည်။ ဗြိတိသျှတို့သည် စက်သေနတ်ကြီး ၁၆ လက်တို့ကို

မီးသင်္ဘောများပေါ်တွင် တင်ကာ ထိုးစစ်လက်နက်များအဖြစ် ရှေ့ဆုံးမှ လွတ်လိုက်ကြသည်။ မြေပြင် စစ်ဆင်ရေး တစ်ခုတွင် မြင်းတပ်ကို ရှေ့ဆုံးက လွတ်လိုက်သကဲ့သို့ ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်သည်လည်း ထိုစက်သေနတ်ကြီးများကို မြစ်ကြောင်းတွင် ရှေ့ဆုံးမှ လွတ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အနောက်တိုင်း စစ်တပ်များသည် စစ်သေနတ်ကို ထိုးစစ်လက်နက်အဖြစ် လည်းကောင်း၊ ခံစစ်လက်နက်အဖြစ် လည်းကောင်း နည်းနှစ်နည်းဖြင့် စမ်းသပ်သုံးလျက် ရှိရာ တတိယစစ်ပွဲသည် ထိုနည်းနှစ်နည်းကို စမ်းသပ်သည် ပထမဆုံး စစ်ပွဲများအတွက် တစ်ပွဲ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ယခင်က မြေပြင်စစ်ပွဲတွင် စက်သေနတ်ကို ခံစစ်လက်နက် အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း မရှိသေး။ ၁၈၉၈ ခုနှစ်က ဖြစ်ပွားသည့် စပိန်-အမေရိကန် စစ်ပွဲ တုန်းက စက်သေနတ်ကို ခံစစ်လက်နက်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ဖူးသေးသည်။ ထိုစဉ်က စက်သေနတ် တပ်သားတစ်ယောက် မိမိတပ်စုရှေ့မှ ကွဲထွက်သွားစဉ် ရန်သူတို့က ဝိုင်းပစ်ရာ စက်သေနတ်တစ်လက်တည်းဖြင့် ခံရှုပ်ကာ လွတ်မြောက်အောင် ဆုတ်လာခဲ့ ဖူးသည့် အဖြစ်အပျက်တစ်ခု ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအဖြစ်အပျက်ကို မည်သည့် စစ်ပါရဂူကမျှ သတိမထားမိကြ။

၁၉၃၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအထိ စက်သေနတ်ကို ခံစစ်လက်နက်အဖြစ် စစ်ပါရဂူ များက ယူဆထားခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၈၈၅ ခုနှစ် တတိယ စစ်ပွဲတွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်က စက်သေနတ်ကို ထိုးစစ်လက်နက်အဖြစ် ရှေ့ဆုံးမှတင်၍ အသုံးပြုလာခြင်း သည် အသစ်တီထွင် စမ်းသပ်လာသော စစ်သေနတ်မျှသာ တစ်ရပ်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က သတ်မှတ်ကြသည်။

အကယ်၍သာ ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်က နောက်မှ လျှင်မြန်စွာ တိုက်ခိုက် နှိတ်ခတ်ခဲ့ခြင်း မပြုလျှင် ထိုနည်းမျှသာသည် များစွာ အသုံးကျမည်မဟုတ်။ အကယ်၍သာ မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်ကို ပိတ်ဆို့ထားခဲ့လျှင် ဗြိတိသျှသိမ်းပိုက်ရေး တပ်ကြီးတစ်ခု လုံးသည် တန့်နေမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဗြိတိသျှတို့တွင် တပ်သားပေါင်း ၁၀,၀၀၀ အတွက် မြင်းကောင်ရေ ၁၀၀ သာ ပါလာခဲ့သည်။ ဤမြင်းကောင်ရေ ၁၀၀ ပါလာခြင်း မှာလည်း ဗိုလ်မှူး ဘရောင်း၏ တစ်ဦးတည်း အစီအမံကြောင့် ပါလာခြင်းဖြစ်သည်။ အိန္ဒိယမှ စစ်ထောက်ချုပ်ရုံးသည် သူတို့တပ်များအတွက် မြင်းမလိုဟုဆိုကာ မြင်းတစ်ကောင် မှ မပေးလိုက်ချေ။ ရန်ကုန်ရောက်မှ ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက ကုမ္ပဏီများနှင့် စက်ရုံများမှ ဥရောပနှင့် မြန်မာအရပ်သားများကိုခေါ်ကာ မြင်းကောင်ရေ ၁၀၀ ဖြင့် မြင်းတပ်စုကလေး တစ်ခုကို ခွဲခဲ့ရခြင်း ဖြစ်သည်။ “စစ်ထောက်ချုပ်ရုံး အလိုအတိုင်းသာဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ ဗိုလ်ချုပ်တွေ ကုန်းကြောင်း လျှောက်နေရမှာ”ဟု ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက နောင်တွင် အပြောင်အပြက် ပြောခဲ့သည်။

နိုဝင်ဘာလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ကက်သလင်းသင်္ဘောနှင့် ဧရာဝတီ သင်္ဘောရှိ တပ်သားများသည် စက်သေနတ်များကို ဆင်ကာ တပ်ဦးရှေ့မှ သွေးတိုးမမ်းကင်းဦး ထွက်လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့ကို မြင်သည့်အခါတွင် မြစ်ကြောင်းကို သမ္မန်ကြီးနှစ်စင်းဖြင့်

ပိတ်ဆို့ရန် ပြင်ဆင်နေကြသည့် သီပေါ၏ အမှုထမ်း အီတလီ အင်ဂျင်နီယာများဖြစ်သော အိုမိုတိုနှင့် မိုလီနရီတို့သည် အံ့အားသင့်နေကြသည်။ မြန်မာတို့က ထိုသမ္မန်ကြီး နှစ်စင်းကို မြစ်အောက်ကြမ်းပြင်တွင် ဖိုက်ထားသည့် သစ်လုံးချွန် ဆယ်လုံးတန်းနှစ်တန်းဖြင့် ထိုးဖောက် နှစ်မြှုပ်ထားကြသည်။ ပထမဆုံး ရောက်လာသည့် သင်္ဘောသည် ထိုသစ်လုံးချွန် တန်းများ၊ သမ္မန်ပျက်ကြီးနှင့် တိုက်မိကာ ထိုနေရာတွင် နှစ်မြှုပ်သွားမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခါတွင် နောက်မှ လိုက်လာသော သင်္ဘောများ ဆန်တက်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ဘဲ ရပ်ဟန့်သွားကြမည် ဖြစ်သည်။

ဗြိတိသျှ ကင်းဦးက စက်သေနတ်များဖြင့် စတင် ပစ်ခတ်သည့်အခါတွင် အိုမို တိုနှင့် မိုလီနရီတို့သည် သမ္မန်ပေါ်မှ ခုန်ချထွက်ပြေးကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့က အိုမိုတို၏ ခံတပ်မြေပုံများကို ရရလိုက်သည်။ နောက်တွင် အင်ဂျင်နီယာ နှစ်ဦးကိုလည်း ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ သည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် နာရီအနည်းငယ် နောက်ကျပြီး စစ်ဆင်ရေးကို ဆင်နွှဲခဲ့လျှင် မြစ်ကြောင်းသည် ပိတ်သွားတော့မည် ဖြစ်သည်။ သို့ဆိုလျှင် အီတလီ အင်ဂျင်နီယာ နှစ်ဦးနှင့် လှေသင်းအတွင်းဝန်တို့သည် မင်းလှတစ်ဦးကို ခံတပ်များကို သည့်ထက်သည် အခိုင်အမာ စီရင်ပြီးသား ဖြစ်သွားပြီး အထက်ပိုင်း မြစ်ကြောင်း တစ်လျှောက်ကိုလည်း ပိတ်ဆို့ချိန် ရသွားနိုင်သည်။

လှေသင်းအတွင်းဝန်သည် မြင်းမြဲတွင် ဗြိတိသျှစစ်ကြောင်းကို ရပ်တန့်အောင် လုပ်ရန်၊ သို့မဟုတ် နောင်နေ့ ကြန့်ကြာအောင်လုပ်ရန် စိတ်ကူး ရှိဟန်တူသည်။ အကယ်၍ မြင်းမြဲမှ ဆုတ်ခွာခဲ့ရသည့်ဆိုလျှင်လည်း အင်းဝတွင် အကြီးအကျယ် ခုခံရန် ပြင်ဆင်စိတ်ကူး ရှိဟန်တူသည်။ မိုလီနရီသည် အင်းဝ ခံတပ်တွင် အမြောက်ကြီး ၁၀၀ ကို ဆင်ထားပြီး တောင်ပံနှင့် နောက်ကျောတွင်လည်း တပ်ကူများကို အသင့်ပြင်ထား သည်။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံဘာလ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ စက် သေနတ်များကို မြင်လိုက်ရသည့်အခါတွင် အီတလီ အင်ဂျင်နီယာနှစ်ဦးသည် ကြက်သေ သေသွားကာ မကြံတတ်အောင် ဖြစ်သွားကြသည်။ ထို့နောက်တွင် သူတို့နှစ်ယောက်လည်း အဖမ်းခံကြရသည်။ ဤတွင် အင်းဝကိုလည်း နဂိုအစီအစဉ်အတိုင်း အခိုင်အမာ ပြင်ရန် အချိန်မရဘဲ ဖြစ်သွားခဲ့ကြသည်။

မြန်မာတို့သည် အင်းဝအထက်တွင် အတားအဆီး တစ်ခုကိုလုပ်ရန် ပြင်ထားကြ သည်။ မြန်မာ မီးသင်္ဘော နှစ်စင်း၊ သမ္မန်ကြီး သုံးစင်းနှင့် အနည်းဆုံး မြန်မာလှေကြီး ဆယ်လေးစင်းတို့ကို ကျောက်တုံးများ၊ သဲများ တင်ကာ မြှုပ်ထားကြသည်။ အမှန်အားဖြင့် ထိုအတားအဆီးများသည် အင်းဝအထက်တွင် မရှိသင့်ဘဲ အင်းဝ၏ အောက်တွင်သာ ရှိသင့်သည်။ သို့ရာတွင် အင်းဝအထက်တွင် သွားထားသဖြင့် ကာရေ၏ အမြောက်များသည် အင်းဝ ခံတပ်အနီးသို့ စိတ်ကြိုက် ချဉ်းကပ်နိုင်လာခဲ့ကာ အင်းဝ ခံတပ်ကို လှမ်းထုနိုင်ခဲ့ သည်။ ထိုမျှမက မြန်မာတို့က မြှုပ်ထားသည့် လှေ၊ သင်္ဘောများသည် ရေအောက်သို့ ခုန်းစုန်း မြှုပ်ပေးသွားဘဲ ဦးပိုင်းပေါ်နေသဖြင့် ဗြိတိသျှ သင်္ဘောများအဖို့ ရေကြောင်းပြုနေသည့် ဘော့များနှင့်ပင် တူနေသေးသည်။

ဤနည်းဗျူဟာ အမှားများသည် မန္တလေးကို ကာကွယ်ရန်ဟူသော ကြိုးပမ်းချက်များကို ပြိုကွဲစေသည့် အကြောင်းရင်းများထဲတွင် တစ်ကြောင်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ အတိုချုပ်ပြောရလျှင် မြန်မာတို့၏ ခံစစ်သည် ဘာမျှ အရာမရောက်ချေ။ စာရေးဆရာ ဂရက်တန်ဂရီယာရီကမူ "မြန်မာအမျိုးသမီး အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ ပင်လျှင် ထို့ထက် ထိရောက်သော ခံစစ်တစ်ခုကို ဆင်နွှဲနိုင်ဦးမည်" ဟု ရေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ကမူ ထိုသို့ မမြင်ပါ။

"ဗြိတိသျှ စစ်တပ်သည် ကောင်းစွာ လေ့ကျင့်ထားသော၊ စည်းကမ်းသေဝပ်သော နည်းဗျူဟာတွင် ကျင့်သားရသော၊ ခေတ်ပေါ်လက်နက်များ သုံးစွဲရေးတွင် အတွေ့အကြုံ ရှိသော ခေတ်မီ စစ်တပ်တစ်တပ် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သော အရည်အချင်းများရှိသည့် ဗြိတိသျှစစ်တပ်သည် ထိုသို့သော အရည်အချင်းများ ဘာတစ်ခုမျှ မရှိသည့် မြန်မာစစ်တပ်ကို အလွယ်တကူ အနိုင်ယူနိုင်မည်သာ ဖြစ်သည်။"

သို့ရာတွင်

အကယ်၍ မြန်မာတို့၏ လက်နက်အင်အားနှင့် ခံတပ်အနေအထားများသည် ပြောင်းလဲသွားခဲ့လျှင် မည်သို့ ရှိမည်နည်း။ ယင်းသို့သော အခြေအနေများအောက်တွင် စစ်တိုက်ရသည်မှာ လွန်စွာ ခက်ခဲ တင်းကျပ်လှပေရာ ကျွန်ုပ်တို့သည် မြန်မာတို့အား သူရဲဘောကြောင်သူများဟု ခေါ်ထိုက်ပါ၏လော။ မြန်မာတို့သည် အကြီးဆုံးသော တည်ငြိမ်မှုဖြင့် သေခြင်းကို ရင်ဆိုင်သွားခဲ့ကြလေသည်။ ဟု ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က ရေးခဲ့သည်။

(၆၂)

လက်ချင်းတွဲခဲ့ကြသော ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်
တိုင်တားမင်းကြီး

ဗြိတိသျှ သမိုင်းသုတေသီတစ်ဦးဖြစ်သူ ချားလ်စ်ကီတန်က မြန်မာ့ခုခံမှု ပြိုကွဲရခြင်း၏ နိုင်ငံရေးအကြောင်းရင်းများကို ဤသို့ ဖော်ပြထားခဲ့သည်။

(၁) မြန်မာတို့သည် ဗြိတိသျှ သင်္ဘောအုပ်စုဖြင့် ပါလာသည့် မင်းသားအတူကို မိမိတို့ လေးစားသော ညောင်ရမ်းမင်းသားဟု ထင်မှတ်သွားခြင်း၊ ထို့ကြောင့် တပ်သားများနှင့် အရပ်သားများက ခုခံတိုက်ခိုက်မှု မပြုကြတော့ခြင်း

(၂) အထူးသဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့က မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်ရှိ မြန်မာတပ်များအား တစ်ယောက်တစ်မျိုးစီ ညွှန်ကြားချက်များ ပေးနေကြခြင်း၊ ထိုအခါတွင် နင်းကြမ်းသစ်တောတစ်ဝိုက်ရှိ မြန်မာတပ်များနှင့် အရပ်သားများက တတိယ စစ်ပွဲကို မိမိတို့နှင့် မဆိုင်သည့်နယ် လှစ်လှူရုံနေကြခြင်း

(၃) နောက်ဆုံးအားဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့သည် သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့အား ဗြိတိသျှတို့လက်သို့ အပ်မည့် အင်အားစုများနှင့် ပူးပေါင်းသွားကြခြင်း

စသည်တို့ကြောင့် မြန်မာတို့သည် ဗြိတိသျှတို့၏ ကျူးကျော်မှုကို စစ်ရေးအရ လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးအရလည်းကောင်း အပြင်းအထန် ခုခံမှု မပြုတော့ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချသည်။

သရက်မြို့ရှိ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ သင်္ဘောပေါ်တွင် မင်းသားတူတစ်ပါးကို တင်ဆောင်လာခြင်းသည် ခုခံမှု ပြိုကွဲရသည့် အဓိက အကြောင်းဖြစ်သည်ဟု သူက ဆိုသည်။ သင်္ဘောပေါ်တွင် မင်းသားတူတစ်ပါးကို တင်ဆောင်လာခြင်းမှာလည်း ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ စစ်ဦးစီးအဖွဲ့မှ အချို့၏ ချက်ချင်း ပေါ်လာသောအကြံ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဗြိတိသျှတပ်များနှင့်အတူ မင်းသားတစ်ပါး ပါလာသည်ဟု ကြားလျှင် မြန်မာတို့၏ တိုက်ခိုက်ရေး စိတ်ဓာတ်ကို အများကြီး ပြိုကွဲစေနိုင်ကြောင်း သူတို့ ကောင်းကောင်းကြီး သိကြသည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးကလည်း (ဗြိတိသျှတို့၏ အစီအမံကို မသိဘဲ) ဗြိတိသျှတို့သည် သီပေါမင်း၏ နေရာတွင် ညောင်ရမ်းမင်းသား သို့မဟုတ် အခြားမင်းသား တစ်ပါးပါးကို နန်းတင်ရန် လာရောက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သူ့သဘောနှင့်သူ ဝါဒဖြန့်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ညောင်ရမ်းမင်းသားမှာ ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၆ ရက်နေ့က ကွယ်လွန်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း ကင်းဝန်မင်းကြီး သိပြီးသားဖြစ်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် မိမိဩဇာကို နာခံသော အောက်အရပ်ရှိ မြို့ဝန်များနှင့် တပ်မှူးများအား ဗြိတိသျှတို့ထံ အမြန်ဆုံး လက်နက်ချရန် လျှို့ဝှက် ညွှန်ကြားချက်များ ပေးပို့ထားပြီး ဖြစ်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးက ထိုသို့ လက်နက်ချရန် လျှို့ဝှက် ညွှန်ကြားခြင်းမှာ အကယ်၍ လက်နက်ချလိုက်ပါက ဗြိတိသျှတို့သည် အထက်မြန်မာနိုင်ငံအား အပြည့်အဝ သိမ်းပိုက်ခြင်း၊ အိန္ဒိယ အင်ပါယာထဲသို့ သွတ်သွင်းခြင်း ပြုမည်မဟုတ်ဟု ယူဆသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ဆိုလျှင် ဗြိတိသျှတို့သည် သီပေါမင်းကိုဖြစ်စေ၊ အခြား မင်းသားတစ်ပါးပါးကို ဖြစ်စေ နန်းတင်ကာ အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသားတစ်ပါးအဖြစ် ထားရှိပြီး အိန္ဒိယ အစိုးရ နိုင်ငံခြားရေးဌာန၏ အကြံပေးချက်အောက်တွင် ဆက်လက် ရပ်တည်ခွင့် ရှိရမည်ဟု ယုံကြည်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖက်တွင် တိုင်တားမင်းကြီးကလည်း မိမိဩဇာခံ မြို့ဝန်များနှင့် တပ်မှူးများအား အပြင်းအထန် ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် ညွှန်ကြားထားသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးက ကုလားစစ်သား ၂၀၀၀ လောက်သာ သဘော သုံးလေးစင်းဖြင့် ရောက်လာမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သူတို့ကို ဖမ်းဆီးရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ညွှန်ကြားသည်။ အမှန်အားဖြင့် တိုင်တားနှင့် သူ့အစုသည် ထိုထက်မက ပို၍ သိန်ခိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ခေတ်သစ် စစ်ပွဲတစ်ခုကို တိုက်ရန် မိမိတွင် အင်အားရှိသည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ရာဇသံကို ပယ်ချခဲ့ခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ယခုအချိန်တွင် ထိုအတိုင်းပင် ဆက်လက် ရပ်တည်ခြင်းမပြုလျှင် သူနှင့် သူ့အစုအတွက် အသက်အန္တရာယ် ကျရောက်လာနိုင်သည်။

သို့ဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ တပ်မှူးများသည် မန္တလေးမှ ဝန်ကြီးနှစ်ဦး၏ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ဆန့်ကျင်နေသော အမိန့်နှစ်ခုကြားတွင် ရွပ်ထွေးနေကြသည်။ သရက်မြို့အထက်ရှိ ပထမဆုံးသော ခံတပ်ဖြစ်သည့် ဆင်ပေါင်ဝဲ ခံတပ်မှ အရာရှိငယ်တစ်ယောက်သည် ဗြိတိသျှတပ်နှင့်အတူ မင်းသားတစ်ပါး ပါလာသည်ဟူသော ကောလာဟလကို ခုံစမ်းရန် သရက်မြို့သို့ စုန်ဆင်းလာခဲ့သည်။ တော်တော်များများကပင် ထိုသတင်း မှန်ကြောင်းကို အတည်ပြုကြသည်။ သို့ရာတွင် အကောက်ဝန်ကမူ ထိုသတင်းကို သံသယ ဖြစ်သည်။

အကောက်ဝန်၏ မိတ်ဆွေ တစ်ယောက်တွင် အသက် ဆယ့်လေးနှစ်သားအရွယ်ရှိ သားတစ်ယောက် ရှိသည်။ ထိုလူငယ်ကလေးမှာ ရန်ကုန်အစိုးရ အထက်တန်းကျောင်းတွင် စာသင်နေသဖြင့် အင်္ဂလိပ်လို အတန်အသင့် ပြောနိုင်သည်။ သူငယ်ကလေးသည် သူ့အဖေနှင့် အကောက်ဝန်တို့ ပြောနေသည့် စကားကို ကြားသည့်အခါတွင် သူကိုယ်တိုင် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အုပ်စိုးမည့် မင်းလောင်းကို သွား၍ ကြည့်လိုသည်။ ဗြိတိသျှ တပ်များ သင်္ဘောများကြား ရွပ်ယှက်ခတ်နေသည့် ကြားထဲတွင် မင်းလောင်း လိုက်ပါလာ

သည့် ခုဝဲသဘောကို သုငယ်ကလေး ရှာတွေ့သွားသည်။ သုငယ်ကလေးသည် အင်္ဂလိပ်စကားကို အသုံးပြုကာ သဘောပေါ်သို့ ရောက်သွားသည်။ ကြည့်လိုက်သည့် အခါတွင် မင်းသား အဆောင်အယောင်များကို ဝတ်ထားသူသည် မင်းသားအစစ် မဟုတ်ဘဲ မိမိတို့ကျောင်းမှ ကျောင်းသားဟောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်နေသည်ကို အံ့ဩစွာ တွေ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုကျောင်းသားမှာ မောင်ဘသန်း ဆိုသူဖြစ်ပြီး ရန်ကုန်အစိုးရ အထက်တန်းကျောင်းမှ အထက်တန်း အောင်မြင်ပြီးနောက် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်၏ ရုံးတွင် စာရေးအဖြစ် အမှုထမ်းနေသူ ဖြစ်သည်။ သုငယ်ကလေးက အကျိုး အကြောင်းကို သူ့ဖခင်နှင့် အကောက်ဝန်ကို ပြောပြသည်။ အကောက်ဝန်က သုငယ်ကလေး ကို သေသေချာချာ မေးမြန်း စစ်ဆေးသည်။ ထို့နောက် ဆင်ပေါင်ဝဲသို့ ပြန်လာခဲ့ကာ သတင်းအမှန်ကို အထက်မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက် တပ်ဖူးများထံ ကြားနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားသည်။ အကောက်ဝန်သည် ရရာလူသူနှင့် လက်နက်တို့ဖြင့် ခုခံသော်လည်း ဆင်ပေါင်ဝဲပျို့မှာ နိုဝင်ဘာလ ၁၆-ရက်နေ့တွင် ကျသွားခဲ့သည်။ အကောက်ဝန်သည် မင်းလှခံတပ်သို့ ကူးသွားသည်။ လက်တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ဓားလွတ်တစ်လက်စီကို ကြီးချည်၍ ဗြိတိသျှတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်သော်လည်း နိုဝင်ဘာလ ၁၇-ရက်နေ့တွင် ကျဆုံးသွားခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှတပ်များနှင့်အတူ မင်းသားတစ်ပါး ပါလာဘည်ဆိုသည့် သတင်းမှာလည်း ဆက်လက်၍ ပြန့်နှံ့နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အချို့ကလည်း သူတို့ကိုယ်တိုင် မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်ဟု ဆိုကြသည်။ မြင်ကွန်းမင်းသား၊ ညောင်အုပ်မင်းသားနှင့် ကွယ်လွန်သူ ညောင်ရမ်းမင်းသား တို့ကို ပျော်နေကြသူများကလည်း ဗြိတိသျှတို့နှင့်အတူ ပါလာသည့် မင်းသားသည် သူတို့မင်းသားဟု အသီးသီး ထင်နေကြသည်။ ဤတွင် ထိုမင်းသားသုံးပါးကို ထောက်ခံသူ တို့ကလည်း မိမိတို့ အင်အား ကောင်းလာစေရန်အတွက် သဘောဖြင့် လိုက်ပါလာသည် မိမိတို့ မင်းသားဖြစ်သည်ဟု တွင်တွင်ကြီး ဝါဒဖြန့်ကြသည်။

ဤသို့ "မင်းသား"နှင့် ပတ်သက်သော သတင်းမျိုးစုံသည် မြန်မာတပ်တို့၏ တိုက်ခိုက်ရေး စိတ်ဓာတ်ကို ကျဆင်းစေသည်။ သီပေါမင်းကို ပြုတ်ချပြီး မင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်မည့်အတူတူ မိမိတို့သည် အဘယ့်ကြောင့် အသေခံ၍ တိုက်နေကြဦးမည်နည်း ဆိုသည့် စိတ်သည် မြန်မာတပ်များ အကြားတွင် ပြန့်နှံ့ ကြီးစိုးနေသည်။

ထိုအချိန်၌ တိုင်တားမင်းကြီးသည်လည်း စစ်တိုက်ရန်အတွက် ဘာကိုမျှ ပြင်ဆင်ထားခြင်း မရှိဟု ဗြိတိသျှ သမိုင်းသုတေသီ ကိတန်က ရေးခဲ့သည်။ တိုင်တား မင်းကြီးသည် နိုဝင်ဘာလ ၇-ရက်နေ့တွင် စစ်ကြေညာသည့်အမိန့်နှင့် နိုဝင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် စစ်သားစုဆောင်းရေး အမိန့်တို့ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့်တိုင် ဗြိတိသျှတို့သည် အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို တကယ် ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်မည် မဟုတ်ဘဲ အင်အားပြရုံလောက်သာ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု တွက်ဆထားခဲ့ဟန် တူသည်။ ဓားများကို လုပ်ခိုင်းပြီး အီတလီ အင်ဂျင်နီယာနှစ်ယောက်ကို မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်သို့ လွှတ်လိုက်သည့်တိုင် နိုင်နိုင်မာမာ ခံတပ် ဆောက်လုပ်ရန် ဘာမျှ စီစဉ် မပေးလိုက်ချေ။ မြန်မာတို့၏ အမြောက်တင်သဘော

ဖြစ်သည့် ဗန္ဓုလတွင်လည်း ဘာမျှ ပြင်ဆင်မထားချေ။ ဗန္ဓုလ၏ မာလိနိပျံ့သည် သဘောသို့ ဆင်းလာသည့်အခါ၌ သူ့သဘောမှ သွင်လာအိုးများနှင့် ပိုက်များသည် သံချေးတက်ကာ ပေါက်ပြဲနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမြောက်ပြောင်းများထဲတွင်လည်း အပိုက်များ၊ ငှက်သိုက်များ ပိတ်ဆို့နေသည်ကို တွေ့ရသည်။

တိုင်တားမင်းကြီးသည် မိမိတို့ဘက်မှ စစ်ရေးအရ အဆင်သင့် မဖြစ်ကြောင်းသို့ စစ်ပွဲ စတင် တိုက်ခိုက်သည့် အချိန်အထိ သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့ မသိအောင် ပုံးကွယ်ထားခဲ့သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ မင်းလှစံတပ် ကဏ္ဍသွားသည့်အခါတွင် ထိုတိုက်ပွဲသည် မိမိတို့ အောင်ပွဲဖြစ်ပြီး ဧရာဝတီ သဘောများကိုလည်း သိမ်းဆည်းရမိခဲ့သည်။ သူ့ မန္တလေးတွင် ကြေညာခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှ သဘောများ မြင်းခြံသို့ ရောက်လာသည့် အခါတွင်မူ တိုင်တားမင်းကြီးသည် အခြေအနေမှန်ကို ပုံးကွယ်နိုင်ခြင်း မရှိတော့ပေ။ မြင်းခြံဆိပ်ကမ်းကို ပစ်နေသော ဝိုလ်မူး ကာရေ၏ အမြောက်သံများကို သုံးဆယ့်ငါးမိုင် ကွာဝေးသော မန္တလေးမှ စုဖုရားလတ် ကြားရသည့်အခါတွင် တိုင်တားမင်းကြီးသည် အမြစ်မှန်ကို ပုံးကွယ်၍ မရတော့။ ဤတွင် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကို စစ်တိုက်နေ့ အကြံပေးခဲ့သူ၊ စစ်ပြင်ဆင်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသူမှာ တိုင်တား မြစ်သည့်အတွက် တိုင်တားအဖို့ ဓားနှင့် နီးသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်သွားခဲ့သည်။

တိုင်တား၏ တပ်များသည် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့၏ စံနန်းကို အကာအကွယ် ပေးနေကြသူများဖြစ်ပြီး မည်သူ့ကိုမျှ အဝင်မခံ၊ မည်သည့် မကောင်းသတင်းကိုမျှ မပေါက်ကြားရအောင် ပိတ်ဆို့ထားခဲ့ကြသည်။ လှေသင်းအတွင်းဝန်သည် နိုဝင်ဘာ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မြင်းခြံကို စွန့်ခွာခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မိမိသည် အောင်ပွဲရခဲ့သည်။ မန္တလေးသို့ ကြေးနန်းဖြင့် သတင်းပို့ခဲ့သည်။ ဤတွင် တိုင်းပြည် အခြေအနေမှန်ကို ဘာမျှ မသိသော သီပေါဘုရင်ကလည်း မြန်မာတပ်များကို ဆုချရန်အတွက် ရွှေတံဆိပ် ၂၇၀ နှင့် ရွှေခွက်၊ ရွှေဖလားများကို လှေသင်းအတွင်းဝန်ထံ ပေးပို့ခဲ့သည်။ နိုဝင်ဘာ ၁၅ ရက်နေ့တွင် “ရန်သူတပ်များသည် ရန္တပိုရွာရှိ ငြိမ်းချမ်းရေး သစ်ပင်ဆိပ်မှာ ကျောက်ဆူးနတ်၍ ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ကြသည်” ဟု သတင်းပို့ခဲ့သည်။

တိုင်တားမင်းကြီးသည် မိမိ၏ လှေယုံတော်များမှအပ အခြား မည်သူ့ကိုမျှ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားအနီးသို့ ဝင်ခွင့် မပေးခဲ့။ သို့ရာတွင် စုဖုရားလတ်၏ အပါးတွင် ခဏ နေသည့် အပျိုတော်ကလေးများ မိမိတို့၏ မိဘထံသို့ ပြန်ကြသည်ကိုမူ တားဆီးရန် သတိမရခဲ့။ စုဖုရားလတ်သည် တိုင်တားမင်းကြီး၏ အပြုအမူကို သံသယ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤတွင် စုဖုရားလတ်သည် သူတို့ထံမှ သတင်းပလင်းများကို စုံစမ်းကြည့်သည်။ အပျိုတော်ကလေး ငါးဦးတို့က သူတို့ သိခဲ့၊ ကြားခဲ့ရသည့် သတင်းများကို ပြောပြသည့် အခါတွင်မူ သီပေါဘုရင်နှင့် စုဖုရားလတ်တို့သည် အခြေအနေမှန်ကို သိလာခဲ့ကြောင်း ဖြစ်သည်။

ဤတွင် စိတ်ညစ်နေသော တိုင်တားမင်းကြီးသည် အရှိန်ဩဇာ ပြန်လည် ကောင်းစပြုနေသော ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် ဓနုစပ်ရေး လုပ်ရသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးအ

ဗြိတိသျှတို့သည် စစ်တိုက်၍ သိမ်းပိုက်ရန် မန္တလေးသို့ ရောက်လာခြင်း မဟုတ်ကြောင်း၊ သီပေါဘုရင်နှင့် စာချုပ်သစ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုရန် ရောက်လာခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် စီစဉ်ထားသည့်အတိုင်း သီပေါမင်းအနေဖြင့် ထွက်မပြေးသင့်ကြောင်း၊ အင်းဝသို့ ဓလေ့တံ့၍ စစ်ပြေငြိမ်းရေး စကား ကမ်းလှမ်းသင့်ကြောင်း တင်ပြသည်။ တိုင်တားမင်းကြီး ကလည်း ထိုအချက်ကို သဘောတူလိုက်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးက သီပေါမင်းနှင့် ဖုပုရားလတ်တို့ မန္တလေးမှ မထွက်ခွာစေလိုခြင်း (၇) သူ့အကြောင်းနှင့် သူ့ ဖြစ်သည်။ မန္တလေးကို ဗြိတိသျှတို့ လုံးဝ ဥသယံ သိမ်းပိုက် သည်ဖြစ်စေ၊ အစောင့်အရှောက်ခံ နယ်အဖြစ် သွတ်သွင်းသည်ဖြစ်စေ သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့ကို ဗြိတိသျှတို့လက်သို့ အပ်နိုင်လျှင် မိမိအဖို့ ဗြိတိသျှတို့ထံတွင် မျက်နှာကောင်း ရနိုင်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

တိုင်တားမင်းကြီးက ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကို မန္တလေးမှ မထွက်ခွာစေလိုခြင်းမှာလည်း သူ့အကြောင်းနှင့် သူ့ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ မင်းနှင့် မိဖုရားတို့ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာ သွားလျှင် မြစ်ကြောင်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် မိမိတို့ တပ်များက အနိုင်ရခဲ့သည်ဟူသော အချက်သည် မုသားစကားဖြစ်ကြောင်း သိသွားမည်။ သို့ သိသွားခဲ့လျှင် မိမိအဖို့ ရာဇဝတ်ဘေး သင့်တော့မည်။ ထို့ပြင် ပြင်သစ်တို့နှင့် စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်း၊ ဘီဘီတီစီ သစ်မှုတွင် မြန်မာတို့က တင်းမာခြင်းမှာ မိမိ၏ ပယောဂကြောင့်ဟု ဗြိတိသျှအရာရှိ များနှင့် သတင်းစာများက ယူဆလျက်ရှိရာ အကယ်၍ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို အပ်နိုင်လျှင် မိမိအတွက် မျက်နှာကောင်းရနိုင်သည်။ အပြစ် ကျေနိုင်သည်ဟု ယူဆဟန် တူသည်ဟု ကိတိန်က ရေးခဲ့သည်။

မူလက သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့သည် ဆင်အစီး ၅၀၊ မြင်းကောင်ရေ ၂၀၀ တို့နှင့်အတူ ပစ္စည်းများကို တင်ဆောင်၍ ရွှေဘိုဘက်သို့ ထွက်ခွာရန် ပြင်ဆင်ပြီး ဖြစ် သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့သည် တစ်သဘောတည်း ဖြစ်သွားကြကာ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာခြင်း မပြုသင့်ကြောင်း၊ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာလျှင် ထီးနန်းတစ်ခုလုံး ဆုံးရှုံးနိုင်ကြောင်း၊ ယခု ကုလားဖြူတို့ လာရောက်ခြင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်သစ် ချုပ်ဆိုရန်သာ ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မန္တလေးတွင် ဆက်လက် စံနေတော်မူပြီး ဗြိတိသျှဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၊ နိုင်ငံရေးအရာရှိ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်တို့နှင့် ဖေစပ် ဆွေးနွေးသင့်ကြောင်းဖြင့် လျှောက်တင်ကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့သည် ပြည်ပုကားချကာနီးတွင် လက်ချင်း တွဲခဲ့ကြလေသည်။

မန္တလေး၏ ကမ်းလှမ်းချက်

၁၈၈၅ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ ညသန်းခေါင်ကျော် နိုဝင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့ အကူး၌ မန္တလေးရှိ ပြင်သစ်ကောင်စစ်ဝန် ဖရက်ဒရစ်အားစ်သည် မိမိနေအိမ်၌ အိပ်ပျော်နေစဉ် ရွှေနန်းတော်ကြီးမှ အရာရှိတစ်ယောက် ရောက်လာပြီး သူ့ကို နန်းတော်ကြီးသို့ ခေါ်သွားသည်။ နန်းတော်ဝင်းထဲရှိ လွှတ်ရုံးထဲတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ တိုင်တာမင်းကြီးနှင့် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်တို့ သူ့ကို စောင့်ကြိုနေကြသည်။ ကိစ္စမှာ အခြားမဟုတ်၊ မန္တလေးသို့ ချီတက်လာနေကြသော ဗြိတိသျှတပ်များနှင့် စစ်ပြေငြိမ်းရေး စာချုပ်တစ်ခု မူကြမ်း ရေးသားရာတွင် ဝိုင်းဝန်းကူညီရန် ဖြစ်သည်။ ဖရက်ဒရစ်အားစ်က ပြင်သစ်လုံ အကြမ်းရေးထားသည့် စာချုပ်ကို ချက်ချင်း မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်သည်။

ဖန်ချက် ဝန်ထောက်နှင့် ဝက်မစ္စတ ဝန်ထောက်တို့သည် ထိုစာချုပ်မူကြမ်းကို ကိုင်ကာ အင်းဝ အောက်သို့ စုန်ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတပ်မှူး ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါ ဂတ်စ်သည် တပ်သား ၈,၀၀၀ ဖြင့် အခိုင်အမာ ကာကွယ်ထားသည့် မြန်မာခံတပ်များကို အမြောက်ကြီးများဖြင့် ထုရန် ပြင်ဆင်နေချိန် ဖြစ်သည်။

နိုဝင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့ ညနေ လေးချက်တီးအချိန်၌ အင်းဝအောက် နွားစုရွာ အနီးတွင် စခန်းချနေသည့် အိန္ဒိယ ရှေ့ပြေးကင်းများသည် သူတို့ဆီသို့ စုန်ဆင်းလာသော ရွှေလှေကြီး တစ်စင်းကို မြင်ရသည်။ လှေဦးတွင် စစ်ဆိုင်းအလံဖြူကို တင်ထားပြီး ပဲပိုင်းတွင် မြန်မာခေါင်းအလံကြီးကို လွှင့်ထားသည်။ လှေပေါ်တွင် ပဲသူကြီးတစ်ဦးနှင့် လှော်ခတ်သူ လေးဆယ့်လေးယောက်တို့ ပါလာကြသည်။ သီပေါ၏ တမန်နှစ်ဦးသည် ကြီးမားလှသော ထီးကြီးများအောက်တွင် ထိုင်လျက် လိုက်ပါလာကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ မော်တော်ဘုတ်ကလေး တစ်စင်းက သူတို့ကို သွားရောက် တွေ့ဆုံပြီးနောက် လှေကြီးကို ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် ရုံးခိုက်ထားရာ ခုဝဲ သင်္ဘောဘေးသို့ ဆွဲခေါ်လာခဲ့ကြသည်။ တမန်နှစ်ဦးသည် ပီနပ်စီးလျက်ဖြင့် သင်္ဘောပေါ်သို့ တက်လာခဲ့ကြသည်။

“မြန်မာသံတမန်နှစ်ဦးမှာ ပါးနပ် ထက်မြက်ဟန်ရှိပြီး ခေါင်းဆောင်ဖြစ်သူ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်မှာ နိုင်မာ ပြတ်သားသော မျက်နှာထားရှိသည်”ဟု ဗြိတိသျှတို့၏

အစီရင်ခံစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာတို့က အောက်တိုဘာလ ၂၂ ရက်နေ့ ရာဇသံတွင် တောင်းဆိုထားသော အချက်အားလုံးကို လိုက်လျောကြောင်း ဖော်ပြထားသည့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်း မရှိသော စစ်ပြေငြိမ်းရေး ကမ်းလှမ်းချက် စာတစ်စောင်ကို ယူလာခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ တောင်းဆိုချက်များ အားလုံးကို လိုက်လျောမှု မပြုခဲ့ခြင်းမှာ “ကျွန်ုပ်တို့အား စဉ်းစားရန် လုံလောက်သော အချိန်ကို ပေးမထားသောကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းကို ဗြိတိသျှတို့ သိသင့်သည်”ဟု စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာအစိုးရ၏ ပြန်ကြားချက်တွင် သုံးနှုန်းထားသည့် အသုံးအနှုန်းများကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် မြန်မာတို့သည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် မဟာမိတ်များအဖြစ် ဆက်လက် နေထိုင်သွားလိုသော ဆန္ဒရှိကြောင်း သိသာနိုင်သည်ဟုလည်း စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

မန္တလေးတွင် ရာဇသံကို လုံးဝ ပယ်ချခဲ့ခြင်း မဟုတ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ပြန်ကြားချက်ကို ရလျှင်ရချင်း မိမိတို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့်အတွက် မြန်မာတို့ အနေဖြင့် ယူကူးမရ ဖြစ်မိကြောင်း၊ ကျွန်ုပ်တို့က ခုခံရခြင်းမှာ ကျွန်ုပ်တို့ ဘုရင့်နိုင်ငံတော်၏ ဂုဏ်သတင်းနှင့် မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိန်းသိမ်းရန် ခုခံရခြင်းသာဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့သည် တရားမျှတသော အပြုအမူများအတွက် နာမည်ကြီးကြောင်း၊ မန္တလေး အစိုးရသည် တရားမျှတမှုနှင့် ထိုက်တန်သည့်အလျောက် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ရန် မလိုအပ်ကြောင်း၊ အထူးသဖြင့် ဝိတိုရိယ ဘုရင်မကြီး ကိုယ်တိုင်က လုံလောက်သော အကြောင်းမရှိခဲ့လျှင် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ရန် ဆန္ဒမရှိဟု ထုတ်ဖော်ကြေညာခဲ့ပြီး ဖြစ်ကြောင်း၊ ယခု ထိုသို့သော အကြောင်းမရှိသဖြင့် ဥရောပနိုင်ငံကြီးများက ဧကရီ ဘုရင်မကြီး၏ ကြေညာချက်ကို လိုက်နာခြင်းမရှိဟု ပြောနိုင်ကြသော အခွင့်အရေး မရှိသေးကြောင်း၊ မန္တလေးသည် မိမိ အတိုက်ခိုက်ခံရသည့် အခါမှသာလျှင် ပြန်လည် ခုခံခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိတို့သည် တိုက်ခိုက်မှုများကို ရပ်ဆိုင်း၍ မဟာမိတ်စာချုပ်ကို ပြန်လည် ချုပ်ဆိုရန် ဆန္ဒရှိကြောင်းဖြင့် စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

သံတမန်နှစ်ဦးတို့က မန္တလေးမှ စစ်ပြေငြိမ်းရေး ကမ်းလှမ်းစာကို ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ကို ပေးအပ်ကြသည်။ စာတွင် လက်မှတ်ထိုးထားခြင်း မရှိသဖြင့် အတုလော၊ အစစ်လောဟု အငြင်းပွားကြရသည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က ထိုစာမှာ အစစ်ဖြစ်ကြောင်း၊ သဘောမှာ မြန်မာတို့အနေဖြင့် လက်နက်ချခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

ထို့ပြင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က မြန်မာဘုရင်တို့သည် စာကို လက်မှတ်ရေးထိုးလေ့ မရှိကြောင်း၊ မြန်မာဝန်ကြီးတို့သည်လည်း ဘုရင့်ကိုယ်စား ထုတ်ပြန်သည့် ကြေညာချက်များကို လက်မှတ်ထိုးလေ့ မရှိကြောင်း၊ လက်မှတ်အစား မြန်မာဘုရင်၏ ဒေါင်းတံဆိပ် အမှတ်အသားကိုသာ ရိုက်နှိပ်လေ့ရှိကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် စာမှာ အတု မဟုတ်ဘဲ အစစ်ဟု ယူဆကြောင်းဖြင့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ကို ရှင်းပြသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က ခံတပ်များအား အမြောက်ကြီးများဖြင့် ပစ်ခတ်ရန် အမိန့်ကို ရွှေ့ဆိုင်းထားလိုက်သည်။ အစပထမတွင် တိုက်ခိုက်လိုစိတ် ပြင်းထန်နေကြသည်။

သူ့တပ်များသည် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ အမိန့်ကို ငြင်းဆန်ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က ထိုသို့ ပစ်ခတ်ရန် အမိန့်မပေးခြင်း၊ နောက်တစ်နေ့တွင် ခံတပ်အား ငြိမ်းချမ်းစွာ လက်နက်ချရန် အဆိုကို လက်ခံလိုက်ခြင်း စသည့် အကြောင်းနှစ်ခုသည် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ စစ်မှုထမ်း ဘဝကို အဆုံးသတ်ရန် ဖန်တီးသော အကြောင်းများ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဗြိတိသျှ အာဏာပိုင်တို့က အင်းဝကို မတိုက်ခိုက်သည့် ကိစ္စသည် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ အားနည်းချက်ဟုဆိုကာ သူ့ကို ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။ အင်းဝနှင့် သပြေ တန်း ခံတပ်တို့ကို တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုခဲ့သဖြင့် မြန်မာတို့သည် လက်နက် အမြောက်အမြား ဖြင့် ထွက်သွားနိုင်ခဲ့ကြကြောင်း၊ ဤသို့ဖြင့် နောင် မြန်မာပြည်အနှံ့အပြားတွင် ပေါ်ပေါက်လာသည့် ဓားပြတိုက်ပွဲများ၏ အမြဲတေကို မွေးထုတ်ပေးခဲ့ရာ ရောက်ကြောင်း၊ အတိုချုပ် ဆိုရလျှင် အင်းဝခံတပ်တွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် ဆုံးဖြတ်ချက် အချမှားခဲ့ သောကြောင့် ၁၈၈၅-၁၈၉၀ နှစ်များတွင် ဓားပြပြဿနာ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် သူတို့က ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ထိုစစ်ပွဲတွင် ပါဝင် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည့် ဗိုလ်မှူး ဘရောင်းကမူ ထို ဝေဖန်ချက်များကို လက်မခံ။ ဗိုလ်မှူး ဘရောင်း၏ အမြင်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်သည်။

မိမိတို့က အင်းဝနှင့် သပြေတန်း ခံတပ်များကို အမြောက်များဖြင့် ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်ခဲ့လျှင် ကျဆုံး ဒဏ်ရာရသည့် မြန်မာစစ်သား ၂၀၀၊ ၃၀၀၀ ထံမှ လက်နက် ပေါင်း ၂၀၀၊ ၃၀၀ လောက်ကိုသာ ရရှိမည်။ ကျန်မြန်မာစစ်သား ၈,၀၀၀ တို့၏ လက်နက်များမှာမူ စစ်သားများနှင့် အတူပါသွားကြမည်သာ ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်းစွာ လက်နက်ချသည်ကို လက်ခံလိုက်ခြင်းကြောင့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တပ်သား ၈,၀၀၀ ကျော်တို့၏ လက်နက် တစ်ဝက်ကျော်ကျော်တို့ကို ရရှိလိုက်သည်။ ထို့ထက် အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ အမြောက်သံ၊ သေနတ်သံများကို ကြားလျှင် သံပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့အား တစ်နေရာသို့ တိမ်းရှောင်ရန် အချက်ပေးလိုက်သလို ဖြစ်မည်။ အကယ်၍ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားနေစဉ် သူတို့ တိမ်းရှောင်သွားခဲ့လျှင် အနယ်နယ်တွင် ဆူပူလှုပ်ရှားနေသော ဓားပြတိုက်ပွဲများသည် ရုဝေးမိသွားကာ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကို အမျိုးသားရေးဝါဒ၏ သင်္ကေတများအဖြစ် ထင်ကာ တစ်နိုင်လုံး အတိုင်းအတာ ဆောင်သော အုံကြွမှုကြီးအဖြစ်သို့ ရောက်သွားနိုင်သည်။

မည်သို့ဖြစ်စေ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် အင်းဝတွင် မြန်မာတို့ လက်နက် ချသည်ကို လက်ခံကာ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို ဆောင်ယူခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ငြိမ်းချမ်းစွာ လက်နက်ချသည်ကို လက်ခံခြင်းဖြင့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် တကယ် စစ်မှန်သော အမျိုးသားရေး၊ ခုခံတော်လှန်မှုကြီး တစ်ခုကို ရှောင်လွှဲနိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ဓားပြတိုက် ပွဲများမှ အရှိန်ကိုလည်း တန့်သွားအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ဤသို့ဖြင့် လူပေါင်းများစွာ၏ အသက်ကို ကယ်ဆယ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ တတိယစစ်ပွဲအစမှ အဆုံးတိုင် အိန္ဒိယတပ်မတော်

သည် တပ်သား အကျအဆုံး ၆၂ ဦးသာ ရှိခဲ့ကြောင်းဖြင့် ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက ရေးခဲ့သည်။

နိုဝင်ဘာလ ၂၆-ရက်နေ့ ညနေ ခြောက်ချက်တီး အချိန်၌ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် ဝက်မရွတ်ဝန်ထောက်တို့သည် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ သင်္ဘောပေါ်မှ ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။ သံတမန်နှစ်ဦးတို့သည် မန္တလေးသို့ ကြေးနန်းရိုက် အကြောင်းကြားရန်အတွက် အင်းဝတွင် ဆင်းသွားကြသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ ပြန်ကြားချက်၌ “မိမိသည် မန္တလေးသို့ ချီတက် သိမ်းပိုက်ရေးကို နောင်နေ့စေမည့် အဆိုပြုချက်များကို ဆွေးနွေးရန် အခွင့်အာဏာ မရှိကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မည်သည့် စစ်ပြေငြိမ်းရေး ကမ်းလှမ်းချက်ကိုမျှ လက်ခံနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် သီပေါဘုရင်ကိုယ်တိုင် လက်နက်ချ အပ်ခဲ့လျှင်မူ ဘုရင်၏ စစ်တပ်၊ ဘုရင်၏ ဖြိုတော်နှင့် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဥရောပတိုက်သားများ ထိခိုက် နစ်နာခြင်း ရှိမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ မိမိသည် ဘုရင်၏ အသက်ကို အန္တရာယ်ပြုမည် မဟုတ်သည့်အပြင် ဘုရင့်မိသားစုကိုလည်း လေးစားမည် ဖြစ်သည်”ဟု ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က ကတိပြုကြောင်း၊ ထို့ပြင် မိမိသည် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်ဖို့ လိုအပ် သည်ထက်ပို၍ တိုက်ခိုက်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ထို့နောက်တွင်မူ နှစ်ဖက် ရေစပ်ညှိနှိုင်းစော ရှိသည်တို့ကို အိန္ဒိယအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်းစေလိုကြောင်း၊ သို့ ညှိနှိုင်းရာတွင် အိန္ဒိယအစိုးရက ချမှတ်ထားသည့် စည်းကမ်းချက်များအတိုင်း ညှိနှိုင်းရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မနက်ဖြန်မနက် လေးချက်တီးအထိ အကြောင်းတစ်စုံတရာ ပြန်ကြားချက် မရခဲ့လျှင် တပ်သားပေါင်း ၈,၀၀၀ ဖြင့် ကာကွယ်ထားသော အင်းဝခံတပ်ကို အမြောက်များဖြင့် ပစ်ခတ် တိုက်ခိုက်ရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ ပြန်ကြားချက်များကို အင်းဝမှ ကြေးနန်းဖြင့် သတင်းပို့လိုက်သည်။

သတ်မှတ်ထားသည့် နောက်တစ်နေ့မနက် လေးချက်တီးအထိ မန္တလေးမှ အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာ ပြန်ကြားချက်မရ။ ဗြိတိသျှ စစ်သင်္ဘောများသည် အင်းဝအနီးသို့ ဆန်တက်လာခဲ့ကြကာ မနက် ၁၀ ချက်တီး အချိန်တွင် အင်းဝကို အမြောက်များဖြင့် ပစ်ခတ်ရန် ပြင်ဆင်ကြသည်။ ထိုစဉ် မြန်မာလှေကြီးသည် အင်းဝမှ ထွက်လာခဲ့ကာ သင်္ဘောဆီသို့ လှော်ခတ်လာနေသည်။ လှေပေါ်မှ ဖန်ချက်ဝန်ထောက် ဆင်းလာကာ မန္တလေးမှ အကြောင်းပြန်သော ကြေးနန်းစာကို ပေးအပ်သည်။ ကြေးနန်းစာထဲ၌ ဗြိတိသျှတပ်များအား ပစ်ခတ်ခြင်းမပြုရန် အင်းဝခံတပ် တပ်မှူးကို အတိအလင်း အမိန့် ပေးထားကာ ဘုရင်မင်းမြတ်သည် အင်္ဂလိပ်တို့ တောင်းဆိုသော အချက်များကို ခြွင်းချက်မရှိ သဘောတူကြောင်း၊ ဖန်ချက် ဝန်ထောက်သည် ထိုအကြောင်းကို ဗြိတိသျှ တပ်မှူးအား မြန်နိုင်သမျှ မြန်မြန် အကြောင်းကြားရမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အင်းဝခံတပ် တပ်မှူး ဗိုလ်မှူး ကင်းအတွင်းဝန်သည် ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် ဝက်မရွတ် ဝန်ထောက်တို့ ထက် အဆင့်ကြီးသူ ဖြစ်သည်။ ကင်းအတွင်းဝန်က အင်းဝခံတပ်ကို မအပ်နိုင်ကြောင်း၊ မိမိ၏ တပ်သား ၈,၀၀၀ တို့ကိုလည်း လက်နက်ချခွင့် ပြုမည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့်

ခြင်းဆိုသည်။ မိမိသည် ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့ထံမှ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဖိလာဆန့်ကျင်နေသော ညွှန်ကြားချက်များကို ရရှိနေကြောင်း၊ ယခုအချိန်မှစ၍ မန္တလေးမှ မည်သည် အမိန့်ကိုမျှ နှာခံတော့မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ဘုရင်ကိုယ်တိုင်ထံမှ တိုက်ရိုက် လာသော ကြေးနန်းမိန့်ကိုသာ လက်ခံတော့မည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန်သည်။

သို့ဖြင့် ဘုရင်အဖြစ် သိပေါ်ဘုရင် နောက်ဆုံး ဆောင်ရွက်သွားခဲ့သော ကိစ္စမှာ မိမိအား ထောက်ခံသူများအား လက်နက်ချရန် အမိန့်ထုတ်သွားခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့ မနက် ကိုးချက်တိုးအချိန်တွင် ဗြိတိသျှသင်္ဘောများသည် မန္တလေး ဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ရောက်ကြသည်။ ကမ်းပေါ်မှ လူအုပ်များသည် သင်္ဘောများကို စောင့်ကြည့်နေကြသည်။ ဘုရင့်အစိုးရက အင်္ဂလိပ်တပ်များ ကမ်းပေါ်သို့ တက်လာလျှင် ခုခံတိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုရန် လူထုကို အမိန့်ပေးထားပြီး ဖြစ်သည်။ “လူထုများမှာ ကျေကျေအုပ်နပ်ကြီး အမိန့်ကို နှာခံကြသည်” ဟု သမိုင်းဆရာတစ်ယောက်က ရေးခဲ့သည်။ မနက် ၁၁ ချက်တိုး အချိန်၌ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က နိုင်ငံရေးအကြံပေး အရာရှိအနေဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးထံ စာတစ်စောင် ရေးသား ပေးပို့လိုက်သည်။ ထိုစာ၌ ၁၅ ချက်တိုးတွင် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် ခုဝံသင်္ဘောပေါ်သို့ အလည်လာရောက်စေလိုကြောင်း၊ သူနှင့်အတူ သိပေါ်မင်းပါ လိုက်ပါစေလိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြပါရှိသည်။

၁၂ ချက်တိုးသည်အထိ နန်းတော်မှ မည်သည့် ပြန်ကြားချက်မျှ ရောက်မလာ။ နာရီပြန် တစ်ချက်ခွဲတွင် တပ်များကို သင်္ဘောပေါ်မှ ကုန်းပေါ်သို့ချကာ ဘင်ခရာ တီးမှုတ်လျက် အလံတော်ယမ်းလျက် မြို့တွင်းသို့ ချီတက်လာခဲ့သည်။ “လမ်းတစ်လျှောက် တွင် မြို့နေလူထုက ပျော့ပွဲ အခမ်းအနားတစ်ခု လှည့်လည်လာသည်ကို ကြည့်သကဲ့သို့ လမ်းဘေးမှ တန်းစီ၍ ကြည့်ကြသည်” ဟု ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။

ညနေ သုံးချက်တိုးတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်သည် နန်းတော်ဝင်းထဲသို့ ရောက်ရှိလာသည်။ သူ့ကို ကင်းဝန်မင်းကြီးက ကြိုဆိုခြင်းပြုသည်။ စလေဒင်သည် မိနပ်ချွတ်ခြင်း မပြု၊ မိနပ်ပြဿနာသည် ထာဝစဉ် ဖြေရှင်းပြီးသား ဖြစ်သွားလေပြီဟု သမိုင်းဆရာတစ်ဦးက ရေးခဲ့သည်။

ထွက်တော်မူ နန်းကခွာ

ထိုစဉ်က စုပုရားလတ်မှာ ကိုယ်ဝန်အရင်းအမာနှင့်ဖြစ်သည်။ စုပုရားလတ်သည် ဟင်္သာ
ပြဒါးရောင် သုတ်ထားသည့် နန်းမြင့်ပေါ်သို့ ကြောင်လိမ်လှေကားအတိုင်း တက်လာခဲ့သည်။
နန်းမြင့်မျှော်စင်မှ လှမ်းကြည့်လိုက်လျှင် တစ်ဖက်တွင်ရှိသည့် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးနှင့်တကွ
ဧရာဝတီမြစ်ကြီးကို မြင်ရသည်။ မြစ်ထဲတွင် ဗြိတိသျှသင်္ဘောများသည် မြစ်ကြောင်းအတိုင်း
ဆန်တက်လာခဲ့ပြီးနောက် ဆိပ်ကမ်းတွင် ရပ်နားကာ စစ်သားများကို ကမ်းပေါ်သို့
ချနေကြသည်။ စစ်သားများသည် နန်းတော်သို့ ချီတက်လာနေကြောင်းကို ကြားသည့်အခါ၌
စုပုရားလတ်သည် မှန်ထဲတွင် လူးလိမ့်ကာ "ငါ့အရှင်နဲ့ ငါတိုင်းပြည်ကို ပျက်စီးအောင်
လုပ်တာ" ဟု အော်ဟစ် ငိုယိုကြောင်းဖြင့် ၁၈၈၅-ခုနှစ် ကာလကတ္တားတွင် ထုတ်ဝေသည့်
အင်္ဂလိပ်မင်း သတင်းစာပါ "အကျဉ်းခံ သီပေါဘုရင်" ဆိုသည့် ဆောင်းပါးတွင်
ရေးသားခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ဤတစ်ကြိမ်တွင်လည်း စုပုရားလတ်သည် သီပေါမင်းအား မန္တလေးမှ
ထွက်ပြေးရန် တိုက်တွန်းပြန်သည်။ သီပေါမင်းတွင် ဆင် အစီး ၅၀၊ မြင်း အစီး ၂၀၀
တို့ဖြင့် ပစ္စည်းများကို အသင့်တင်ဆောင်ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုဆင်းမြင်းစိုလ်ပါတို့ဖြင့်
အထက်မြန်မာပြည် တစ်နေရာသို့ တိမ်းရှောင်နေရန် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် စုပုရားလတ်မှာ
ကိုယ်ဝန် အရင်းအမာနှင့် ဖြစ်သည့်အတွက် ဆင်စီးရန် မသင့်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ သီပေါ
မင်းကလည်း စုပုရားလတ်ကို ထားပြီး မသွားနိုင်။

သီပေါဘုရင်သည် ကိုယ်လေးလက်ဝန်နှင့် ဖြစ်နေသည့် စုပုရားလတ်အတွက်
များစွာ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ ဖြစ်နေဟန်တူသည်ဟု ထိုစဉ်က မှတ်တမ်းဆရာတို့က ရေးခဲ့
ကြသည်။ သီပေါမင်း၊ စုပုရားလတ်နှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့သည် ဥယျာဉ်တော်ထဲတွင်
စိုလ်မှုကြီး စလေဒင်ကို အတွေ့ခံကြသည်။ စုပုရားလတ် ကလေးငယ် ဖွားမြင်ပြီး
သုံးလေးလ ကြာသည့်အထိ မိမိနှင့် စုပုရားလတ်တို့ ဤဥယျာဉ်တော်ထဲတွင် ဆက်လက်
နေထိုင်ခွင့် ရှိမရှိကို သီပေါမင်းက မေးမြန်းသည်။ သီပေါမင်းအဖို့ မိမိတိုင်းပြည်၊ မိမိ
နန်းတော်မှ အမြန်ဆုံးထွက်ခွာလျှင် ကောင်းမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် စိုလ်မှုကြီး စလေဒင်က

လိမ္မာပါးနပ်စွာဖြင့် သွယ်ဝိုက်၍ ပြောဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ယနေ့ညတွင် စစ်တပ်များ နန်းတော်ထဲသို့ ဝင်ရောက်မည် မဟုတ်ကြောင်း၊ စစ်တပ်များသည် အန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ရန်နှင့် နန်းတော်ဝင်းထဲတွင် စခန်းချထားမည် ဖြစ်ကြောင်းလည်း ပြောသည်။

သီပေါမင်းမှာ များစွာ စိတ်သက်သာသွားဟန် ရှိသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်နှင့် တွေ့ဆုံနေသည့် အချိန်တွင် သီပေါမင်းမှာ မျက်ရည်ဝဲနေသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်မှာ ၁၈၆၅ ခုနှစ်မှ ၁၈၆၉ ခုနှစ်အထိ မန္တလေးတွင် သံကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆောင်ရွက် သွားခဲ့သော်လည်း သူ့ကို ဗိုလ်မှူးကြီးစလောင် မှတ်မိမည် မဟုတ်ဟုလည်း ထင်နေသည်။ သီပေါမင်းက မိမိအနေဖြင့် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုများဖြစ်မည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင် ပြောသလို နန်းတော်မှ ဇွာပြီး သင်္ဘောပေါ်သို့ ဆင်းကာ လက်နက်ချရမည်ကို များစွာ စိုးရိမ်မကင်း ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော် ပြောဆိုသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်က ညအချိန်တွင် ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်ရန် ကြိုးစားခြင်း မပြုသင့်ကြောင်းဖြင့် သတိပေးသည့်အခါတွင် သီပေါမင်းက “ကျွန်ုပ်က ဘယ်ကို ထွက်ပြေးရမှာလဲ၊ ဘယ်ကိုမှလဲ သွားချင်တဲ့ဆန္ဒ မရှိပါဘူး” ဟု ပြောသည်။ မည်သို့ဖြစ်စေ ညတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်သည် လွတ်တော်ခန်းဆောင်ထဲတွင် သူ့ကိုယ်တိုင် စောင့်အိပ်သည်။ ဝန်ကြီးများက သီပေါမင်း ထွက်ပြေးလျှင် သူတို့အသက်ကို လျော်မည်ဟု အာမခံကြသည်။

ထိုနေ့ည၌ တိုင်းတာမင်းကြီးနှင့် သူ့အပေါင်းအပါ အချို့တို့သည် အစေခံများ အသွင် ဝတ်ဆင်ကာ အစောင့်အကြပ်များကြားမှ ဖြတ်၍ နန်းတော်အပြင်သို့ ခိုးထွက် ကြသည်။ သို့ရာတွင် မြို့ရိုးတံခါးဝသို့ အရောက်တွင် နန်းတော်ထဲသို့ ပြန်အဖို့ခံကြရ သည်။ မနက်လင်းသည် အခါတွင်မူတိုင်တာမင်းကြီးသည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် ပူးပေါင်းရန် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။

ထိုညတွင် တိုင်းတာမင်းကြီးသည် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်ကို နီးပြီး သီပေါမင်းသည် တပ်သားများက ပြန်လှန် တိုက်ခိုက်မည်ကို စိုးရိမ် ကြောင့်ကြလျက်ရှိကြောင်း၊ မိမိ မှာလည်း အသက်အန္တရာယ် စိုးရိမ်ရသည့် အခြေအနေတွင် ရှိနေကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင် သွားရောက်ကြည့်ရှုသည့်အခါ၌ သီပေါဘုရင်၊ စုပုရားလတ်နှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့မှာ အစောင့်အရှောက်ဟူ၍ မရှိဘဲဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ဆယ့်လေးနာရီက သူတို့အနီးတွင် အခြွေအရံ သုံးရာခန့် ရှိခဲ့သော်လည်း ယခုအချိန်တွင် လက်ပါးစေ မိန်းကလေး ၁၆ ယောက်ခန့်သာ ကျန်တော့သည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်က မိမိတို့ အိမ်ရှိရာသို့ ပြန်လိုလျှင် ပြန်နိုင်သည်ဟု ဆိုသဖြင့် ကျန်အမျိုးတော်များ၊ အခြွေအရံများသည် အနောက်ဘက် မြို့တံခါးမှ ပြန်သွားကြသဖြင့် အနည်းငယ်သာ ကျန်ရစ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ပြန်သွားကြသော အမျိုးတော်များ နေရာတွင် မြို့ထဲမှ အမျိုးသမီး သုံးရာခန့် ရောက်လာကြကာ ပြင်သစ်နိုင်ငံလုပ် ပိုးထည်များ၊ လက်ဝတ်ရတနာများ၊ ရေမွှေးများနှင့် အခြား အဖိုးတန် ရတနာပစ္စည်းများကို ဖောက်ထွင်း ယူငင်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

ထိုအမျိုးသမီးများ နန်းတော်ထဲသို့ အတားအဆီးမရှိ ဝင်ရောက်နေလျှင် ယင်းတို့နောက်မှ လူသတ်သမားများလည်း လိုက်ပါလာနိုင်ကြောင်းဖြင့် သိပေါမင်းက ပြောသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်က သူ့တင်ပြချက်ကို သဘောတူကာ ဟန်ရှိုင်းယား တပ်သားများကို ခေါ်ပြီး ထိုလူယက် သောင်းကျန်းနေသော အမျိုးသမီးများကို နန်းတော်ထဲမှ မောင်းထုတ် လိုက်သည်။ ဘုရင်၊ မိဖုရားနှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ကိုလည်း နွေရာသီ စံနန်းတော်ထဲသို့ ပြောင်းရွှေ့ထားလိုက်သည်။ ဘုရင်၏ လက်ဝတ်ရတနာများနှင့် ပစ္စည်းများအတွက်လည်း တပ်သား ၂၅ ယောက်ကို အစောင့်ချထားလိုက်သည်။

ညနေပိုင်းတွင် အရှင်နှစ်ပါးနှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ ရောက်ရှိနေသည့် နွေရာသီ ဥယျာဉ်တော်ထဲသို့ ဗြိတိသျှ စစ်တပ်များ ဝင်ရောက်လာကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဝန်ကြီးများလည်း သိပေါဘုရင်၏ အပါးတွင် ခစားနေကြသည်။ သိပေါဘုရင်က ဝန်ကြီးအနက် မိမိနှင့် မည်သူ လိုက်ပါမည်နည်းဟုမေးသည့်အခါတွင် အသက်ကြီးကြီး အရာရှိကြီး တစ်ဦးသာလျှင် လိုက်ပါမည်ဟု ပြောသည်။ သိပေါမင်း၏ သေးငယ်သော မျက်လုံးများထဲတွင် လှောင်ပြောင်သော အကြည့်များ ပေါ်လာသည်။ ထို့နောက် ခေါင်းကိုရမ်းကာ မိမိအနေဖြင့် ဘာမျှ မပြောလိုကြောင်း၊ ကိုယ့်သဘောနှင့် ကိုယ် ဆုံးဖြတ်နိုင်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

ထို့နောက် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်မှာ မိမိ၏ မိတ်ဆွေဟောင်းကြီး တစ်ဦးဖြစ်သည့် အတွက် မိမိနှင့်အတူ လိုက်ပါနိုင်မည်လောဟု မေးသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်မှာ မိမိ မန္တလေးတွင် တာဝန်များရှိသဖြင့် လိုက်ပါနိုင်မည် မဟုတ်ကြောင်း ယဉ်ကျေးစွာ ငြင်းပယ်သည်။ မိမိတို့နှင့် အရှင်နှစ်ပါးကို သူရိယသဘောပေါ်သို့ တင်ဆောင်ရန် သုံးမိုင်ခန့် ချီတက်ရဦးမည် ဖြစ်သဖြင့် သူတို့ ဆွေးနွေးပွဲကို မြန်မြန် အပြီးသတ်ရန် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က တိုက်တွန်းသည်။ သိပေါမင်းက မိမိ ဤနေရာတွင် ဘယ်လောက် ကြာကြာ နေနိုင်ဦးမည်နည်းဟု မေးသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က အိတ်ဆောင်မှာရိုက် ထုတ်ကြည့်ပြီး ၁၀ မိနစ်ဟု ပြောသည်။

သို့ရာတွင် သိပေါဘုရင်သည် နောက်ထပ် လေးဆယ့် ငါးမိနစ်ကြာမျှ ဆိုင်းနေ သည်။ ရှေ့တွင် တွေ့ရမည့် မသိနိုင်သော အန္တရာယ်များအတွက် များစွာ စိတ်သောက ရောက်နေဟန်လည်း ရှိသည်။ မိမိ၏ နန်းစံ ခုနစ်နှစ်ကာလအတွင်း သိပေါဘုရင်သည် နန်းမြို့ရိုးအပြင်သို့ သုံးကြိမ်မျှသာ ရောက်ဖူးပြီး မိမိ တစ်သက်လုံးတွင် မန္တလေးမှ ငါးမိုင်အကွာထက် ပို၍မရောက်ဖူး။ ထို့ကြောင့် သိပေါ ဆုတ်ဆိုင်းနေခြင်းကို နားလည်နိုင် သည်ဟု မှတ်တမ်းဆရာတစ်ယောက်က ရေးသားခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး၌ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်နှင့် အရာရှိနှစ်ယောက်တို့သည် လှေကားထစ်များအတိုင်း စံနန်းပေါ်သို့ တက်လာခဲ့ကြသည်။ သူတို့သည် သိပေါမင်းကို အပေါ်မှဖိုး၍ ငုံ့ကြည့်နေကြသည်။ သိပေါမင်း၏ တစ်သက်တွင် ထိုသို့ အပေါ်မှ ငုံ့ကြည့်ခြင်းမျိုးကိုလည်း တစ်ခါမျှ မခံရ ပေ။ သိပေါမင်းသည် ထိုင်နေရာမှ ထလိုက်သည်။ သူတို့က သိပေါမင်းအား အောက်သို့ ဆင်းရန် ပြောကြသည်။

သီပေါမင်းအတွက် အတွေ့အကြုံသစ်တွေ စောင့်ဆိုင်းနေသည်။ သီပေါမင်းသည် ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည် ကြီးမားလှသော ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် လက်ဆွဲ နှုတ်ဆက်သည်။ ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် မြန်မာဘုရင်တစ်ပါးနှင့် လက်ဆွဲနှုတ်ဆက်ရသော ပထမဆုံး ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ သို့ဖြင့် သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့သည် အခြေအရာများ ခြုံငုံလျက် တန်းစီ ထွက်လာကြသည်။ သူတို့နောက်မှ အစေအပါး အခြေအရာများသည် အထုပ်အဖိုး များကို ရွက်၍ လိုက်ပါလာကြသည်။ သီပေါဘုရင်သည် ဣန္ဒြေသိက္ခာကို ပြနိုင်ခဲ့ကာ စုဖုရားလတ်အပေါ်တွင် ကြင်နာစွာ ပြုမှု ဆက်ဆံသည်။ ထိုသို့သော အချိန်မျိုးတွင် ထိုသို့သောအမှုအရာမျိုးကို ပြနိုင်သည်မှာ ယဉ်ကျေး၍ (ရိုဗာဂ်) ဖြစ်သည်ဟု ဗိုလ်မှူးချုပ် ဂျော့ဂိုက်က သူ့မှတ်တမ်းတွင် ရေးခဲ့သည်။

မြို့ရိုးအပြင်သို့ ရောက်သည့်အခါတွင် မြို့သူမြို့သားများက သူ့ထက်ငါ ... ။ တိုးတိုး၍ ကြည့်ကြသည်။ သိမ်းပိုက်ရေး တပ်များကသာ ထိန်းသိမ်း၍ နောက်သို့ ပြန်ဆုတ်ခိုင်းခြင်း မပြုလျှင် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို တိုးတိုး ပွတ်တိုက်မိတော့မည်လောဟုပင် ထင်ရသည်။ အထုပ်အဖိုးများထဲမှ အချို့မှာ အဖိုးတန် ရတနာများ ဖြစ်မည်ထင်ကြောင်း၊ အစေတော်တစ်ယောက်မှာ အစောင့် စစ်သားများကို တိုးတိုး ပြီး အပြင်သို့ ထွက်သွားကာ လူအုပ်ထဲတွင် ပျောက်ကွယ်သွားကြောင်း၊ အဖိုးတန်ပစ္စည်း တော်တော်များများ ပါသွားမည် ထင်ကြောင်းဖြင့် ဗိုလ်မှူးချုပ် ဂိုက်က ရေးခဲ့သည်။

သီပေါမင်းနှင့် အခြေအရာများကို သယ်ယူ ပို့ဆောင်ခြင်းအတွက် ယာဉ်ရထားများ မလုံလောက်ဘဲ ဖြစ်နေသည်။ ပြုပြင်မွမ်းမံထားသည့် ဆေးရုံသုံး ထမ်းစင်များကို ယူလာသော်လည်း သီပေါဘုရင်က ထိုထမ်းစင်များဖြင့် မလိုက်လံဟု ငြင်းကာ ခြေကျင့် လျှောက်သည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းမှာ ကြာကြာ လျှောက်နိုင်ဟန် မတူပါ။ ဤတွင် နွားလှည်းများကို စီစဉ်ပေးရသည်။

မြစ်ဆိပ်သို့ သွားရာတွင် ရှေ့ဆုံးမှ အိန္ဒိယခြေလျင်တပ်ရင်း နှစ်ရင်း၊ ထိုနောက် အမြောက်တပ်စု တစ်စု၊ ထိုနောက် ဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို ခါတိုင်းကဲ့သို့ ထီးဖြူကိုးစင်း မမိုးဘဲ၊ ရှစ်စင်းသာ မိုးလာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ သီပေါမင်းသည် ဘုရင်မဟုတ်တော့ဆိုသည့် သဘောကို လူထုအများသိအောင် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ဘေးတစ်ဖက် တစ်ချက်တွင် လှံစွပ်ကိုင် တပ်သားများ၊ ဘင်ဓရာတပ်သားများ လိုက်ပါလာကြပြီးနောက် တွင် ဟန့်ရှိုင်းယားတပ်များ လိုက်ပါလာကြသည်။ မြန်မာလူထု အများအပြားက လမ်းဘေးမှထိုင်ကာ ဦးချပြီး ငိုကြွေးကြသည်ဟု "အင်္ဂလိပ်မင်း" သတင်းစာ သတင်း ထောက်က ရေးသည်။ မြို့သူမြို့သားများသည် ဦးချကာ ကလေးများ အပါအဝင် အများအပြားက ဟစ်အော်ငိုကြွေးကြသည်ဟု ပိုင်းအိုးနီးယား သတင်းစာ သတင်းထောက်က ရေးသည်။ "သီပေါဘုရင် မြို့တွင်းသို့ ဖြတ်သန်းသွားပုံသည် လွန်စွာ ထူးခြားသော ရှုခင်းကြီးတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသမီးများ၏ ငိုကြွေးသံများမှာ လွန်စွာ စိတ်ထိခိုက်စရာ ကောင်းလှသည်" ဟု ထိုသတင်းထောက်က သတင်းပေးသည်။

ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက အပျိုတော်လေးများမှာ လေးလံလှသော အထုပ်အဖိုးကြီးများကို

ရွက်၍ တစ်လျှောက်လုံး လိုက်ပါလာကြသဖြင့် များစွာ သနားစရာကောင်းကြောင်း၊ စစ်သားများနှင့် စကားပြောလာကြောင်း၊ သို့ရာတွင် စစ်သားများမှာ သူတို့ပြောသည့် စကားကို တစ်လုံးမျှ နားမလည်သဖြင့် ရယ်၍သာ နေကြကြောင်းဖြင့် ရေးခဲ့သည်။ တစ်နေရာတွင် စုပုရားလတ်သည် ဝီရိလှည်း ပြတင်းပေါက်မှ ခေါင်းပြူးကာ အနီးတွင် လိုက်ပါလာသော စစ်သားတစ်ဦးထံ မီးခြစ်တောင်းသည်။ စစ်သားက နားမလည်ဘဲ ပြစ်နေသည်။ “ထိုနေရာတွင် စုပုရားလတ်က ဆေးပေါ့လိပ်ကို ထောင်ပြသည်။ ဤတွင် စစ်သားက ပြေး၍ မီးခြစ် ခြစ်ပေးသည်။ စုပုရားလတ်သည် ထိုစစ်သားကိုပြီး၍ ဆုလာဘ် ချီးမြှင့်ပြီးနောက် ဆေးပေါ့လိပ်ကို ဖွာနေသည်”ဟု ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ဆိပ်ကမ်းသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် လာရောက်ကြည့်ရှုသူများမှာ များသည်ထက် များလာသည်။ စစ်သားများသည် သီပေါမင်း၏ ဝီရိလှည်း သွားနိုင်ရန် လူအုပ်များကို ရှေ့မှကြို၍ ရှင်းနေကြရသည်။ အချို့က စစ်သားများကို ခဲများဖြင့် ပေါက်သေးသည်။ သို့ရာတွင် လူထုအများစုမှာ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကိုသာ ငေးစိုက်ကြည့်နေကြသည်။ လူထုများမှာ သူတို့ဘုရင်နှင့် မိဖုရားကို ပထမဦးဆုံးအကြိမ်နှင့် နောက်ဆုံးအကြိမ် မြင်လိုက်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

ရေလယ်တွင်ဆိုက်ထားသည့် သူရဲယသင်္ဘောကို မြင်လိုက်သည့်အခါတွင် စုပုရားလတ်သည် တုံ့ဆိုင်းသွားသည်။ “ငါ မလိုက်ချင်ဘူး”ဟု စုပုရားလတ်က ငြင်းသည်။

သင်္ဘောကုန်းဘောင်ခြေရင်းသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် သီပေါမင်းသည် တန်နေလေသည်။ သက်ဆိုင်ရာအရာရှိများက ကုန်းဘောင်ပေါ်သို့တက်ရန် သူ့ကို နှစ်ကြိမ် တိုင်တိုင် အချက်ပြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် စုပုရားလတ်သည် ရှေ့သို့တက်လာကာ သီပေါမင်း၏ လက်ကို ဆွဲခေါ်လာသည်။ “အမေက ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်နေသော ကလေးငယ် တစ်ယောက်ကို ဆွဲခေါ်လာသကဲ့သို့တည်း”ဟု ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက ရေးခဲ့သည်။

(၆၅)

မင်းပြောင်းမင်းလွဲ ခေတ်ဆိုးကြီး

မြန်မာတို့ စစ်ရှုံးရသည့် စစ်ရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းများ၌ အောက်ပါအကြောင်းများ ပါဝင်သည်ဟု သမိုင်းဆရာတို့က ကောက်ချက်ချသည်။

ယင်းတို့မှာ

(၁) အိန္ဒိယစစ်တပ် (ဗြိတိသျှစစ်တပ်) တွင် စစ်အင်အား အဆမတန် သာလွန် များပြားခြင်း၊ (၂) ဗြိတိသျှ ပြည်သိမ်းတပ်များ စရာဝတီမြစ်ကို ဆန်တက်လာခဲ့ရာ တွင် အံ့ဩစရာကောင်းလောက်အောင် မြန်ဆန်ခြင်း၊ (၃) မန္တလေးအနီးရအဖို့ မြစ်ကြောင်းကို ပိတ်ဆို့ရန် အချိန်မရလိုက်ခြင်းနှင့် (၄) မြစ်ညာတွင် တည်ဆောက်နေသည့် ခံတပ်များ အခိုင်အမာ အပြီးအစီး မဆောက်လုပ်နိုင်ခဲ့ခြင်း စသည့် အကြောင်းများ ဖြစ်သည်။

စစ်ရှုံးရသည့် နိုင်ငံရေး အကြောင်းများကိုလည်း သမိုင်းဆရာတို့က အောက်ပါ အတိုင်း ထောက်ပြကြသည်။

ယင်းတို့မှာ

(၁) ဗြိတိသျှတို့က မင်းသားအတုကို သဘောဦးတွင် တင်လာခဲ့သဖြင့် မြန်မာ လူထုက သူတို့ မျှော်လင့် တောင့်တနေသော မင်းသား လာပြီဟု ယူဆကာ စိတ်ဓာတ် အရ ဗြိတိသျှတို့ဘက်သို့ ယိုင်နေခြင်း၊ (၂) ဤတွင် မြန်မာတပ်တို့ကလည်း တိုက်ခိုက် ရေးစိတ်ဓာတ် လျော့ပါးနေခြင်း၊ (၃) ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့က ကြားနန်းဖြင့် ဆန့်ကျင်ကွဲလွဲသော အမိန့်များကို ပေးနေကြသဖြင့် ဗိုလ်များ၊ တပ်သားများ ကြားတွင် ရှုပ်ထွေးနေခြင်း၊ (၄) နင်းကြမ်းသစ်တော တစ်ဝိုက်ရှိ ပြည်သူများနှင့် တပ်များက စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍ စိတ်အားထက်သန်မှု လျော့နည်းနေခြင်း၊ (၅) ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့က သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားအား ဗြိတိသျှတို့ လက်သို့ အပ်ရန် သဘောတူသွားကြခြင်း စသည့် အကြောင်းများ ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် သီပေါမင်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သည်လည်း ဗြိတိသျှတို့ ထိုမျှ မြန်မြန်ဆန်ဆန် သိမ်းပိုက်နိုင်ရေးအတွက် အထောက်အကူ ပေးလိုက်သကဲ့သို့ ရှိနေသည်ဟု ဆိုကြသည်။

အမှန်အားဖြင့် သီပေါမင်းသည် မန္တလေးမှ အချိန်မီ ထွက်သွားကာ ခုခံရေးစစ်ပွဲတစ်ခုကို ခေါင်းဆောင်တိုက်ရန် အချိန်ရသေးသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအချိန်က စုပုရားလတ်တွင် ကိုယ်ဝန် ရှိနေသဖြင့် သီပေါမင်းသည် စုပုရားလတ်ကို မန္တလေးတွင် ထားပစ်ခဲ့ရန် ငြင်းဆိုနေခဲ့သည်။ နောက်တစ်ချက်မှာ သီပေါမင်းသည် အန်ဒရေနှင့် နိုင်ငံခြားသားများကို မန္တလေးတွင် အပြစ်ပေး အရေးယူနိုင်သော အခွင့်အရေး ရှိခဲ့သည်။ ထိုနှစ် နိုဝင်ဘာလလယ် လောက်တွင် အန်ဒရေ၏ သစ္စာဖောက်မှုသည် ဘူးပေါ်သလို ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် အန်ဒရေနှင့် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် နိုင်ငံခြားသားများကို ပြင်းထန်စွာ အရေးယူမည်ဆိုကာ ယူနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းသည် ဘာမျှ မလုပ်ခဲ့ချေ။ ဤတွင် မြန်မာတို့၏ ခုခံရေးစိတ်ဓာတ်သည် ကျဆင်းသွားခဲ့ကာ လူထုသည် စစ်ပွဲကို ဘေးက ထိုင်ကြည့် ပရိသတ်အဖြစ်သို့ ရောက်သွားခဲ့ရသည်။

အင်္ဂလိပ် သမိုင်းဆရာ ကီတန်က မြန်မာအုပ်စိုးသူများသည် နိုင်ငံခြားသား ဘီလူးသဘာက် အရိုင်းအခိုင်းများကို လက်ညှိုးထိုးပြကာ မိမိတို့၏ ရာဇပလ္လင်ကို ထိန်းသိမ်းခဲ့ကြသော အစဉ်အလာများ ရှိခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် နိုင်ငံခြားသား ကျူးကျော် သူများကို ခုခံ ဆန့်ကျင်ရန် စည်းရုံးခဲ့သော အစဉ်အလာရှိခဲ့သည်။ သီပေါမင်းသည် ထိုအချက်ကို လုပ်ဆောင်ခြင်း မပြုခဲ့။ အချို့ဝန်ကြီးများက ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် တိုက်တွန်း ခဲ့ကြသေးသော်လည်း သီပေါက လက်မခံခဲ့ချေဟု ရေးခဲ့သည်။

ထိုသို့ မလုပ်ခဲ့ရုံမျှမက သီပေါမင်းသည် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် နိုင်ငံခြားသားများကို နန်းတော်ထဲသို့ ဆင့်ခေါ်ကာ သူတို့၏ အသက်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ပစ္စည်းများကိုလည်း မီးရှို့ ဖျက်ဆီးခြင်း ပြုမည်မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ကတိပေးခဲ့သည်။ သီပေါမင်းသည် သူ့ကတိကို ထိန်းသိမ်းခဲ့သည်။

သမိုင်းဆရာ ကီတန်က သီပေါမင်းနှင့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်တို့ နှစ်ဦးစလုံးသည် ထက်ထက်မြက်မြက် ရှိသူများ မဟုတ်ကြဘဲ ရွတ်ကြမ်းရေကျိုများသာ ဖြစ်ကြသည်။ သူတို့နှစ်ဦးသည် မန္တလေးနှင့် အင်းဝတွင် ရှိသည့် နိုင်ငံခြားသားများကို (အပြန်အလှန်) အစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့မည်ဆိုပါက သူတို့အခြေအနေကို ထိန်းသိမ်းကောင်း ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့မည် ဖြစ်သော်လည်း သူတို့နှစ်ဦးစလုံးသည် ထိုအခွင့်အရေးကို လက်လွှတ်ခဲ့ ကြလေသည်ဟု ရေးခဲ့သည်။

၁၈၈၅ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် မန္တလေးကို သိမ်းပိုက်၍ သီပေါဘုရင်နှင့် မိဖုရားတို့ကို ဆောင်ယူပြီးနောက် အထက်မြန်မာပြည်နှင့် ပတ်သက်၍ ဘာလုပ်မည်နည်း။

ထိုပြဿနာကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် အဓိက တာဝန်ရှိသူမှာ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ဖြစ်သည်။ သူ့ရေးရာမည့် လမ်းမှာ နှစ်လမ်း ရှိသည်။ တစ်ခုမှာ အခြေခံ အားဖြင့် မြန်မာအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဆက်လက်ထားရှိပြီး အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသား တစ်ပါးကို နန်းတင်မည်လော၊ သို့တည်းမဟုတ် အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ကာ အခြေခံအားဖြင့် ဥရောပဆန်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် တစ်ခုကို တည်ထောင်မည်လောဆိုသည့် ပြဿနာ

မြစ်သည်။

လန်ဒန် နိုင်ငံခြားရေးရုံးက စိုးရိမ်နေသော အချက်တစ်ချက် ရှိသည်။ ယင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်က ဆယ်နှစ်လျှင် တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်ပဏ္ဍာ ပေးရမည်ဟု တရုတ်တို့က တောင်းဆိုနေသည်ဆိုသော မပြည့်မစုံ ကြားရသည့် သတင်းဖြစ်သည်။ ၁၈၈၅ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် မြန်မာပြည်အား အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရန် ဒပ်ဖရင်က ဆုံးဖြတ်ခဲ့ခြင်းမှာကား ထိုသတင်းကြောင့် မဟုတ်ပါ။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို သူ့ အစောကြီး ချခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၁၈၈၆ ခု၊ ဇူလိုင်လ ၂၆ ရက်နေ့၌ ပီကင်းတွင် လက်မှတ်ထိုး ချုပ်ဆိုသောစာချုပ်အရ ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်ပဏ္ဍာ ပေးရမည် ဆိုသည်ကိုစွသည် ဖြေရှင်းပြီးသား ဖြစ်သွားခဲ့သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ မှန္ဒလေးဆောင်ပွဲသည် သပ်ရပ်ပြည့်စုံလွန်းသည့်အတွက် အောက်မြန်မာပြည်ရှိ မြို့ပြဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများ အမြင်၌ အထက်မြန်မာပြည် စစ်ပွဲသည် လုံးဝ ပြီးဆုံးသွားပြီဟု ထင်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် အမှန်အားဖြင့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ တပ်အင်အား ၁၀,၀၀၀ သည် တောင်ဘက် ဆင်ပေါင်ဝဲမှ မြောက်ဘက် ဝန်းမော်အထိ ဖြန့်ချထားရသဖြင့် စစ်ကြောင်းသည် ပါးလွန်းနေသည်။ ထို့ပြင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ တပ်များသည် မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်တွင်သာ အခြေအနေကို ထိန်းထားနိုင်ပြီး မြစ်ကမ်း အတွင်းဘက်ပိုင်းများအထိ အာဏာမသက်ရောက်ခြင်း မရှိဘဲ ဖြစ်နေသည်။ သူ့တပ်များတွင် စုစုပေါင်းမှ မြင်းတပ်အင်အား ၁၀၀ မှသာ ရှိသည်။ ထိုမျှသော တပ်အင်အား၊ ထိုမျှသော ပို့ဆောင်ရေးအင်အားဖြင့် အာဏာစက်ကို ယှဉ်နှိုင်းနိုင်ခြင်းအောင် လုပ်ဖို့ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်။ အောက်မြန်မာပြည်ရှိ မြို့ပြအရာရှိများသည် ထိုအချက်ကို သတိမပြုမိဘဲ ဖြစ်နေကြသည်။

သို့ဖြင့် ၁၈၈၅ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့မှ ၁၈၈၆ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလအထိ အထက်မြန်မာပြည်တွင် နိုင်ငံရေး လေဟာနယ်ကြီးတစ်ခု ဖြစ်သွားခဲ့သည်။ ထိုအတော အတွင်းတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်သည် မြန်မာလွတ်တော်နှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့၏ အရှိန်အဝါဖြင့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကို ထူထောင်ခဲ့သည်။

စလေဒင်၏ အမြင်၌ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် တိုင်တားမင်းကြီးတို့သည် ကြာရှည် လက်မေ့သွဲနိုင်ဟု ယူဆသည်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားလိုလျှင် တစ်နည်း အထက်မြန်မာပြည်တွင် သောင်းကျန်း ထကြွနေကြသော ဓားပြများကို နှိမ်နင်းလိုလျှင် ပြတ်ပြတ်သားသား လုပ်တတ်သော တိုင်တားမင်းကြီးကို အားကိုးမှ ဖြစ်မည်ဟု စလေဒင် ယူဆသည်။ ထို့ပြင် တိုင်တားမင်းကြီးတွင်လည်း သူ့နောက်လိုက် ဓားပြကြီးများ ရှိသည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို ငြိမ်ဝပ်ပိပြားအောင် လုပ်လိုလျှင် ကင်းဝန်မင်းကြီးထက် တိုင်တားမင်းကြီးသည် သူ့အတွက် ပို၍ အသုံးဝင်မည် ဟု စလေဒင် ယူဆသည်။

ထို့ကြောင့် ၁၈၈၅ ခု၊ နိုဝင်ဘာလထဲမှာပင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်သည် ကင်းဝန်မင်းကြီးကို ရန်ကုန်သို့ နယ်နှင်ခံစား ပေးလိုက်သည်။

ကင်းဝန်မင်းကြီးအား ရန်ကုန်သို့ နယ်နှင်သည့် ကိစ္စကို ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်တို့က သဘောမတူကြ။ သို့ရာတွင် မည်သို့မျှ ကန့်ကွက်ခြင်း မပြုဘဲ တိုင်တားမင်းကြီးအား ဒီဇင်ဘာလ ကုန်ခါနီးအထိ မန္တလေးတွင် နေခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ထို့နောက်တွင်မူ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် တိုင်တားမင်းကြီးကို ရန်ကုန်သို့ နယ်နှင်ခံရ ပေးလိုက်ကာ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို မန္တလေးသို့ ပြန်ပို့လိုက်လေသည်။

ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်သည် တိုင်တားမင်းကြီးကို မန္တလေးတွင် ထားမိသည့်အတွက် ဗြိတိသျှ အသိုင်းအဝိုင်းမှ ဝေဖန်သံများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ စလေဒင် ဖွဲ့စည်းပြီး တိုင်တားမင်းကြီး ဦးဆောင်သည့် လွှတ်တော်သည် ဗြိတိသျှဆန့်ကျင်ရေး သဘောထား ရှိသည်ဟု ဝေဖန်သံတွေ ထွက်လာသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးကို ရန်ကုန်သို့ ပို့ပြီး ကင်းဝန်မင်းကြီးကို မန္တလေးသို့ ပြန်ခေါ်သည့်တိုင် ထိုဝေဖန်သံများသည် ပျောက်မသွားချေ။ ထိုအတောအတွင်းတွင် လန်ဒန် တိုင်းမ် သတင်းထောက် မျှင်လန်ကလည်း ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ကို တစ်ဖက်သတ် ဝေဖန် တိုက်ခိုက်ကာ မြန်မာတို့သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ပေးလောက်အောင် ယုံကြည်စိတ်ချရသော အခြေအနေတွင် မရှိကြောင်းဖြင့် တစ်ဖက်သတ် သတင်းတွေ ရေးပို့နေသည်။

ဤတွင် ဗြိတိသျှတို့က လွှတ်တော်ကို ဆက်လက်ထားရှိရေးနှင့် အစောင့်အရှောက်ခံ မြန်မာမင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်ရေး စိတ်ကူးကို လုံးဝ စွန့်လွှတ်လိုက်ကြသည်။

ဗြိတိသျှ အုပ်စိုးသူများနှင့် အချို့သော အနောက်တိုင်း သမိုင်းဆရာတို့က ဓားပြဟု ခေါ်ကြသည့် ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ အီရန်နယ်ပွား သမိုင်းဆရာ ဆားကစ်ယန်းစ်က ၁၈၈၅-၁၈၉၀ ခုနှစ်အတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် မြန်မာတို့၏ ခုခံ ဆန့်ကျင်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ကွန်ပီ ထုတ်နုတ်တင်ပြသော အချက်အလက်များကို ဗြိတိသျှ သမိုင်းဆရာတို့ သိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယခု အချက်အလက်များသည် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ပြီး ရုံမျှမက အရေးကြီးသော အချက်အလက်တို့ကို မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ သက်သေတစ်ဦး ဖြစ်သည့် ဂရက်တန်ဂရိယာရီက မှတ်တမ်း တင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ဗြိတိသျှ မျက်မြင်သက်သေ က ၁၈၈၆ ခုနှစ်ကတည်းက ဗြိတိသျှတို့၏ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး လုပ်ဆောင်မှုနည်းလမ်းများကို သောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့ပါသည်ဟု ဆိုကာ ဗြိတိသျှ တပ်တို့က မသက်သာသုတို့ကို ချက်ချင်း ပစ်သတ်ခဲ့ကြပုံ၊ လူထု ကြောက်လန့်သွားအောင် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ပြပုံ၊ အကျဉ်းသားဟူ၍ မထားဘဲ တစ်ချက်တည်း သတ်ဖြတ်ပစ်လိုက်ကြပုံ စသည့် ဂရက် တန်ဂရိယာရီ၏ ဓာအုပ်တွင် ရေးသားချက်များကို ကောက်နုတ် ဖော်ပြထားသည်။

သမိုင်းဆရာ ကီတန်ကမူ ထိုနိုင်ငံရေး လေဟာနယ်ကြီး ဖြစ်ပွားသောအခါ၌ ကျေးရွာများတွင် လူယက် တိုက်ခိုက်မှုများ ပေါ်ခဲ့ကြောင်းဖြင့် မျှတစွာ ရေးခဲ့သည်။

သုက

၁၈၈၆ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့ နောက်ပိုင်းတွင် ဓားပြများ ပေါ်လာသည်

ဆိုသည့် ကိစ္စသည် ရှောင်လွှဲ၍မရနိုင်သော ကိစ္စ ဖြစ်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး ပျက်ပြားသွားပြီး တစ်ဖွဲ့နှင့်တစ်ဖွဲ့ အဆက်ပြတ်သွားသဖြင့် လူယက်တိုက်ခိုက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာရခြင်း ဖြစ်သည်။ နေရာတော်တော်များများ၌ ကျေးရွာအုပ်ချုပ်ရေးထက် အဆင့်မြင့်သော အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့များသည် ဘုရင်နှင့် မိဖုရား ပါတော်မူပြီးနောက်တွင် လုံးဝ ပြိုကွဲသွားခဲ့ကြသည်။ ဗြိတိသျှအစိုးရစစ်တပ်များ လုံလောက်စွာမရှိသော နေရာများ အားလုံးလောက်၌ပင် ဓားပြအစုများ ပေါ်လာခဲ့ကြသည်။ အတိုချုပ်ပြောရလျှင် ဓားပြ တိုက်မှုဆိုသည်မှာ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့ နောက်ပိုင်း ကျေးလက်ဒေသများတွင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည် မင်းမဲ့ အခြေအနေကြီးကို ထိန်းသိမ်းကျော်လွှားရန် ဒေသဆိုင်ရာတို့က သူ့နည်းနှင့်သူ ပြုလုပ်သော ကြိုးပမ်းမှုများသာ ဖြစ်လေသည်ဟု ရေးခဲ့သည်။

ထိုအချိန်တွင် လမ်းပန်း အဆက်အသွယ် ပြတ်သွားကာ အငတ်ဘေး ဆိုက်လာကြ သည်။ ကုန်စည်ကူးသန်းမှု မရှိတော့သည့်အတွက် ငွေကြေး လှည့်ပတ်မှုလည်း ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့သည်။ ဤသို့ ဓားရမဲ့ သောက်ရမဲ့ ဖြစ်လာသောအခါတွင် တစ်ရွာနှင့်တစ်ရွာ အုပ်လိုက်ချီ၍ ဝင်လိုကြသည်။ အလှစံရသည့် ရွာက ပြန်၍ လက်စားချေကြသည်။

ရွာအနီးအနား တစ်ဝိုက်တွင် လယ်များ ရှိသော်လည်း ထိုလယ်များကို မရိတ်ရဲ ကြ။ စပါးကို ရိတ်သိမ်းပြီး ရွာသို့ယူလာလျှင် ဓားပြကို ဖိတ်ခေါ်သည့်နည်း ရှိနေမည်။ ဤတွင် ရွာများတွင် ငတ်မြဲငတ်နေကာ ကုန်စည်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်မှုသည်လည်း ရပ်ဆိုင်းပြီ ရပ်ဆိုင်းနေကြသည်။ သို့ဖြင့် ထိုကာလအတွင်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ပြိုကွဲမှုကြီး ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ထိုစီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေး ပြိုကွဲမှုကြီးကို ဂရက်ဂရီယာရီက အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့သည်။

သာမန်အချိန်များ၌ မြန်မာအိမ်တိုင်းသည် ဈေးဆိုင်တစ်ဆိုင် ဖြစ်၏။ တစ်စုမဟုတ် တစ်စုခုတော့ ရောင်းလေ့ရှိ၏။ ယခုမူ ကျေးလက်တွင် မင်းမဲ့စိုးမဲ့၊ ကာလပျက်နေသည့် အတွက် အသေးစား ကုန်သွယ်မှုသည် လုံးဝ ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့သည်။

ဂရက်တန်ဂရီယာရီက ထိုအခြေအနေကို သဘောမပေါက်သည့် တရုတ်လူမျိုး ကုန်သည်တစ်ယောက် အကြောင်းကို ရေးပြသွားသည်။ တရုတ်ကုန်သည်မှာ သူ၏ ဆန်အိတ်ပေါင်း ၂၈၀ ကို ရောင်းရန် ပခုက္ကူ ဆိပ်ကမ်းတွင် ချသည်။ ခါတိုင်း သူ့ဆန် များကို လက်လီဆန်သည်ကလေးများက လာရောက်ယူကြသော်လည်း ယခုမူ သူ့ဆန် များကို မည်သူမျှ လာမဝယ်ကြဘဲ တစ်မြို့လုံး ခြောက်ကပ်နေသည်ကို တွေ့ရ သည်။ အိမ်ရှေ့ ဈေးဆိုင်များလည်း ပိတ်ထားကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဗြိတိသျှတရဂိုဏ်းနှင့် မြန်မာ့အနာဂတ်

“၁၈၈၅ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလထဲတွင်မူ ‘ဓားပြမှုများ’ သည် မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်နှင့် လည်းကောင်း၊ လူယက်ခြင်း စသည်ကိစ္စနှင့်လည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်တို့ကို တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် လည်းကောင်း သက်ဆိုင်ခြင်းမရှိတော့ဘဲ အစားအစာအတွက် တိုက်ခိုက်ခြင်းသက်သက်မျှသာ ဖြစ်နေ တော့သည်” ဟု ထိုစဉ်က ဗြိတိသျှအစိုးရ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ အိန္ဒိယစစ်တပ်သည် မိမိလက်သို့ ကျရောက်လာသည့် “ဓားပြများ” အား ဖြိုဖြတ်ရာရုံး များတွင် စစ်ဆေးပြီးနောက် ပစ်သတ်ခဲ့သည်။ ဓားပြဟု ခေါ်သူများအား ခွဲခြား ရွေးထုတ်ခြင်း မပြုဘဲ ထိုသို့ပစ်သတ်ခြင်းသည် ခုခံရေးလှုပ်ရှားမှု ပေါ်ပေါက်ရသည့် တစ်ခုတည်းသော အကြောင်းရင်း မဟုတ်သည့်တိုင် အဓိကကျသော အကြောင်းရင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု အစီရင်ခံစာက ဆက်ရေးခဲ့သည်။

၁၈၈၅ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ကုန်လောက်တွင်ကား မြန်မာ ရွာသူရွာသားတို့သည် တစ်ခုလျှင် လူ ၅၀၀မှ ၁,၇၀၀ အထိပါဝင်သော အစုများ ဖွဲ့စည်းလာမိကြကာ အခြားသော ရွာများကို ဝင်ရောက် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ အိန္ဒိယစစ်တပ် ကင်းများကို ချုံခို တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ကျေးရွာတောနယ်များတွင် စခန်းချနေသော တပ်အင်အား ငါးဆယ်ခန့်သာရှိသည့် အစောင့်တပ်များကို လာရောက် နှောင့်ယှက်ကြသည်။

“၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ အကုန်လောက်တွင်မူ ဧရာဝတီမြစ်နှင့် ကွာလှမ်းသည့် အထက်မြန်မာပြည် အတွင်းပိုင်း ဒေသများတွင် အလားတူ ‘ကွန်ပက်ဒရေစီများ’ နှင့် အဖွဲ့ငယ်များ အလျှိုလျှို ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ကြသည်။ အသီးသီးသော ခေါင်းဆောင်များက လည်း ထီးနန်းကို ဆက်ခံ စိုးစံပိုင်ခွင့် ရှိသည်ဟု ပြောလာခဲ့ကြသည်။ ဓားနှစ်ရိက္ခာနှင့် မိမိတို့ နယ်ပယ်များတွင် တည်ငြိမ်မှုရသည်နှင့် ထိုအစုများသည် မန္တလေးမြို့ကြီးနှင့်တကွ မြေပြင် မြင့်မိုရ်တောင်ဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ကြသော နန်းတော်ကြီးကို သိမ်းပိုက်ရန် ရည်မှန်းချက်ထားကြသည်။ ထိုသို့ သိမ်းပိုက်နိုင်ရန်အတွက် အစုများသည် (၁) အခြား သော ကွန်ပက်ဒရေစီများကို တိုက်ခိုက် ချေမှုန်းရန် (၂) ‘ဓားပြ’ များအဖြစ်သို့ လျှော့ကျသွားသော မြန်မာဘုရင်၏ တပ်ဖြူးများကို တိုက်ခိုက်ရန်နှင့် (၃) မြင့်မိုရ်တောင်ကို

သိမ်းပိုက်ထားသည့် အိန္ဒိယတပ်မတော်ကို တိုက်ခိုက်ရန် ပြင်ဆင်လာခဲ့ကြသည်။

“ထိုလကျန်တွင် ဗြိတိသျှအာဏာပိုင်များက ထိုသို့သော ဆူပူထကြွမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာ အံ့ဩစရာ မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ပြောလာခဲ့ကြသည်။ သူတို့အဆိုအရ ဒုတိယစစ်ပွဲ ပြီးစကတည်းက အောက်မြန်မာပြည်တွင် အလားတူ ဓားပြတိုက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သဖြင့် နှိမ်နင်းရန် တပ်အင်အား ၂၅,၀၀၀ မှ ၃၀,၀၀၀ ခန့် လိုခဲ့ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးအောင် လုပ်ဖို့အတွက် တပ်အင်အား ၆၀,၀၀၀ ခန့် လိုသည်ဟု ဗြိတိသျှ အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိတစ်ဦးက ပြောခဲ့ကြောင်း”ဖြင့် ဂရက်တန်ဂရီယာရီက ရေးခဲ့သည်။

ထိုအတောအတွင်း၌ ကာနယ် စလေဒင်သည် ဥရောပတိုက်သားများအကြားတွင် လည်းကောင်း၊ မြန်မာများကြားတွင်လည်းကောင်း လူကြိုက်နည်းလာခဲ့သည်။ ဥရောပ တိုက်သားများကြားတွင် လူကြိုက်နည်းလာခြင်းမှာ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် လွှတ်တော်ကို ဆက်လက် ထောက်ခံနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် တိုင်တားမင်းကြီးကို နယ်နှင့်ဒဏ် ပေးလိုက်သည့်အခါတွင် လွှတ်တော်သည် ယခင်ကထက် တိုး၍ “ဓားပြများ”ကို နှိမ်နင်းရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အကယ်၍ နှိမ်နင်းရန် ဖျက်ကွက်ခဲ့လျှင် ဝန်ကြီးများ၏ အသက်စည်းစိမ်လည်း အန္တရာယ်ရှိကြောင်းဖြင့် ကာနယ်စလေဒင်က လွှတ်တော်ကို သတိပေးခဲ့သည်။

၁၈၈၆ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလထဲတွင်မူ လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းမည့် အရိပ်နိမိတ်များ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ်မရင်ဒါဂတ်စ်သည် “ဓားပြများ” ၏ပြဿနာကို ဖြေရှင်းခြင်း မပြုနိုင်ဟု ဥရောပတိုက်သားအသိုင်းအဝန်းနှင့် မြန်မာအသိုင်းအဝန်းက ယူဆလာခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော်နှင့် အထက်မြန်မာပြည် အနာဂတ်သည် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်တစ်ဦးတည်း၏လက်ထဲသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် တစ်ဦးတည်း၏ သဘောထားမှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ပြီး ဗြိတိသျှအင်ပါယာ အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခြင်း မပြုလို၊ အကြောင်းမှာ အိန္ဒိယအင်ပါယာသည် များစွာ ကျယ်ဝန်းလွန်းပြီး အိန္ဒိယ အခွန်ထမ်းများတွင် တာဝန်တွေ ကြီးလွန်းနေသည်။ ယခု အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်လျှင် စစ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအရ ပို၍ တာဝန်ကြီးလာမည်။ ထိုအကြောင်းကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို မသိမ်းလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့အနေဖြင့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် “အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသားတစ်ပါး”ကို နန်းတင်လိုသည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က အထက်မြန်မာပြည်ကို မသိမ်းပိုက်ရေးအတွက် အကြောင်းလေးချက်ပြသည်။ ယင်းတို့မှာ-

(၁) အထက်မြန်မာပြည်ကို (ဥရောပအုပ်ချုပ်ရေး ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော) အနီးရ ကောင်းကောင်းဖြင့် အုပ်ချုပ်လျှင် ကြွယ်ဝသော သယံဇာတပစ္စည်းများကို ထုတ်လုပ်နိုင်မည်။ သို့ရာတွင် အုပ်ချုပ်ရေး စရိတ်များကို ကာမိစေရန်အတွက် နှစ်ပေါင်းများစွာ စောင့်ရှောက်မည်။

(၂) မြန်မာတို့မှာ ရဲရင့်သော လူမျိုးများဖြစ်သည်တိုင် စစ်စည်းကမ်းကို နားလည်သော လူမျိုး မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်ကို အုပ်ချုပ်ရန်အတွက်

မြန်မာစစ်သားများကို အချိန်များစွာယူ၍ လေ့ကျင့် သင်ကြားပေးရဦးမည်။ ထိုအတောအတွင်းတွင် အိန္ဒိယတပ်များကို ချထားရဦးမည်။ သို့ရာတွင် အိန္ဒိယအစိုးရသည် အနောက်မြောက်ဘက်မှ ရုရှား၏ ငြိမ်းခြောက်မှုနှင့် အီရတ် ပုန်ကန်မှုကြီး ပေါ်ပေါက်နေသည့်အတွက် မိမိ စစ်သားများကို အရှေ့ဘက် (မြန်မာပြည်ဘက်)သို့ မြန်မာ့ရထားနိုင်သော အခြေအနေ မရှိ။

(၃) သီပေါ၏ မြောက်ဘက် နယ်နိမိတ်များသည် ဘာမျှ သေချာရေရာခြင်း မရှိ။ သို့ဖြင့် မြောက်ဘက်ရှိ လူမျိုးစုများသည် နောက်တက်လာမည့် အစိုးရအဖို့ အမြဲတမ်းလိုလို ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်နေမည်။

(၄) လန်ဒန်ရှိ တရုတ် သံအမတ်နှင့် ပီကင်းရှိ တရုတ်နိုင်ငံခြားရေး ဌာနတို့က မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်း ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်မှုကို လွန်ခဲ့သည့် အောက်တိုဘာလအတွင်းက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ဖူးသ်။ မြန်မာပြည်မြောက်ပိုင်း နယ်စပ်များတွင် တရုတ်တို့နှင့် ပြဿနာပေါ်ခဲ့ပါက သို့မဟုတ် အကြောင်းတစ်ရပ်တစ်ရာကြောင့် တရုတ်တို့နှင့် လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါက အလားအလာကောင်းရှိနေသည့် တရုတ်ပြည်ထောင်စုပိုင်းနှင့် ယူနန်ပြည်တို့သို့ တိုးချဲ့မည့် ဗြိတိသျှ ကုန်သွယ်မှုကို ထိခိုက်နိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် တင်းမာနေသော အခြေအနေကို လျော့ပါးသွားစေရန်အတွက် အစောင့်အရှောက်ခံ နယ်မြေတစ်ခုကို ဖန်တီးသင့်သည်ဟု လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ယူဆသည်။ ဒပ်ဖရင်က သီပေါမင်းမှာ ဗြိတိသျှတို့၏ ရာဇသံကို ပယ်ချခဲ့ပြီး ဖြစ်သည့်အတွက် သူ့ကို နန်းမှချကာ ညောင်အုပ်မင်းသားကိုဖြစ်စေ နန်းတင်သင့်သည်ဟု ဒပ်ဖရင်က အဆိုပြုသည်။

ထိုအချိန်၌ ဆာရန်းဒေါ့ချာချီသည်လည်း မြန်မာပြည်နှင့် ပတ်သက်၍ လန်ဒန်တွင် သီးခြား စုံစမ်းလေ့လာမှုများကို ပြုလုပ်နေသည်။ မိမိသည် မန္တလေးတွင် နှစ်ဆယ့်သုံးနှစ် တိုင်တိုင် နေခဲ့ဖူး၍ တစ်ခါက မန္တလေးတွင် ဗြိတိသျှသံကိုယ်စားလှယ် လုပ်ခဲ့ဖူးသော ဗိုလ်ချုပ် ဒန်ကန်နှင့် ဆွေးနွေးခဲ့ကြောင်း၊ ဗိုလ်ချုပ် ဒန်ကန်ကလည်း မြန်မာတို့မှာ ဘုရင်ကို သစ္စာရှိသော လူမျိုးဖြစ်၍ အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ခြင်းမျိုးကို မပြုလုပ်သင့်ဟု တင်ပြကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ကြီးမားသည့် အိန္ဒိယစစ်တပ်ကြီးကို ချထားရသဖြင့် စရိတ်စကလည်း များစွာ ကုန်ကျမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ပထမနှင့် ဒုတိယ စစ်အပြီးတွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးရအောင် ဆယ်နှစ်စီမျှ လုပ်ခဲ့ရကြောင်း၊ အောက်မြန်မာပြည်တွင် နေထိုင်သော လူမျိုးများမှာ ကရင်၊ မွန် စသည့် လူမျိုးများဖြစ်ပြီး အထက်မြန်မာပြည်တွင်မူ မြန်မာများသာ အများစု ဖြစ်သည့်အတွက် ဘုရင်ကို ပို၍ သစ္စာခံကြကြောင်း၊ အောက်မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေး စရိတ်မှာ ယခုတိုင် မကျေသေးကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင်မူ ထို့ထက် စရိတ်ပို၍ ကုန်ကျနိုင်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်မှာ ထွက်ကုန် များများစားစား မရှိသည့်ပြင် ဆန်ကိုယ်လျှင် နှစ်စဉ် တန်ချိန် ၆၈,၀၀၀ အောက်မြန်မာပြည်မှ တင်သွင်းနေရသေးကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူမည့်အစား

မင်းသားတစ်ပါးပါးကို နန်းတင်ကာ ထိုမင်းသားကို ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်၏ အုပ်ထိန်းမှုအောက်တွင် ထားရှိသင့်ကြောင်း ဝိုင်းရံချုပ်ဒန်ကန်က တင်ပြသည်ဟု ချာချီ၏ စာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဝိုင်းရံချုပ် ဒန်ကန်၏ တင်ပြချက်မှာ ကျိုးကြောင်းယုတ္တိ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ထိုတင်ပြချက်အတိုင်း လုပ်လျှင် ပြဿနာ နှစ်ခုရှိသည်။ တစ်ခုမှာ သင့်လျော်သော မင်းသားတစ်ပါးကို ရှာ၍ ရပါမည်လော။ ရလျှင်လည်း ပြင်သစ်နှင့် အခြားသော ဥရောပနိုင်ငံများ၏ အကြံအစည်များကြားတွင် ဗြိတိသျှ သံကိုယ်စားလှယ်သည် မြန်မာမင်းသားကို ချုပ်ကိုင်နိုင်ပါမည်လောဆိုသည့် ပြဿနာ ဖြစ်သည်။

ထိုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် ချာချီက လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်ထံ စာတစ်စောင် ပေးပို့လိုက်သည်။ ထိုစာ၌ မန္တလေးတွင် နောက်မင်းသားတစ်ပါး နန်းတင်ရေးကိစ္စကို ဆောလစ်ဘာရီက ကန့်ကွက်လျက်ရှိကြောင်း၊ သူ၏ အကြောင်းပြချက်မှာ မြန်မာပြည်တွင် ပြင်သစ်နှင့် အီတလီတို့၏ အန္တရာယ်ရှိနေကြောင်း၊ ပြင်သစ်သည် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်း ဒေသတွင် ယင်း၏ ဩဇာကို တိုးချဲ့လာခဲ့ရာ ထိုအန္တရာယ်သည် မြန်မာပြည်ဘက်သို့လည်း ကူးလာနိုင်ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ထိုသို့ ဥရောပအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံကို ထူထောင်ခဲ့လျှင် မြန်မာအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံကို ဆက်လက် ထားရှိသည်ထက်ပို၍ ငွေကုန်ကြေးကျ များမည် ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သူ့စာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဤတွင် ဆောလစ်ဘာရီက ချာချီ၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်ထံ အဆိုတစ်ခု တင်ပြပြန်သည်။ ယင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် လက်ထောက် ဘုရင်ခံ မင်းကြီး၊ သို့မဟုတ် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး တစ်ဦးခန့်ထားပြီး သူ့အောက်တွင် မြန်မာအုပ်ချုပ် ရေးပုံစံကို ဆက်လက်ထားရှိရန် ဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောထားကို ပြန်လည်တင်ပြရန် ဒပ်ဖရင်ထံ တောင်းခံထားသည်။

ဒပ်ဖရင်က တန်ပြန်အဆိုတစ်ခုကို တင်ပြသည်။ ယင်းမှာ ခြောက်နှစ်အရွယ် မင်းသားကလေးတစ်ပါးကို ရင်ခွင်ပိုက် မင်းသားအဖြစ် နန်းတင်ရန် ဖြစ်သည်။ ဒပ်ဖရင်၏ စာထဲတွင် ခြောက်နှစ်ရွယ်မင်းသားဆိုသည်မှာ မည်သူမည်ဝါဟု ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခြင်း မရှိသော်လည်း ညောင်ရမ်းမင်းသား၏ သားတော်ကလေးကို ဗြိတိသျှ ဘဏ္ဍာရေး အတွင်းဝန်တစ်ဦးက စောင့်ရှောက်ကူညီမည်။ ကာကွယ်ရေး ကိစ္စတွင်မူ အိန္ဒိယတပ်မတော်ကို ဆက်လက် ထားရှိမည်။

ဒပ်ဖရင်၏ နောက်တင်ပြချက်တစ်ခုမှာ ဇနီးမော်တွင်ရှိသည့် မြန်မာရာဇာ တစ်ပါးကို နန်းတင်ကာ တရုတ်တို့က တောင်းခံသော “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် ပေးနေကျ လက်ဆောင်ပဏ္ဍာ”ကို သူ့အား ပေးစေလျှင် မည်သို့ ရှိမည်နည်းဟု စုံစမ်းသည်။

ယင်းစာကို အောက်မြန်မာနိုင်ငံတော် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က အကြောင်း ပြန်ရာ၌ ယင်း ဇနီးမော်ရာဇာကို နန်းတင်ရေးမှာ လက်တွေ့တွင် မဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ ဇနီးမော်ရာဇာသည်လည်း အခြားဒေသများရှိ လူထုများ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုကို ရရှိမည် မဟုတ်ကြောင်း၊ ဇနီးမော်ရာဇာသည် တိုက်ရေးခိုက်ရေး ကျွမ်းကျင်သော ကချင်များနှင့်

အခြားသော လူနည်းစုများကိုလည်း အုပ်ချုပ်နိုင်စွမ်း ရှိမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ ဗန်းမော် ရာဇာသည် နယ်ပယ်ကို အုပ်ချုပ်နိုင်ရန်အတွက် အိန္ဒိယတပ်မတော်၏ အကူအညီကို ယူရမည်သာဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့ပြင် ဗန်းမော်ရာဇာသည် အလောင်းဘုရား၏ မျိုးနွယ်ထံမှ ဖြစ်လျှင် အိန္ဒိယ ဆန့်ကျင်သော နိုင်ငံခြားသားများက သူ့ကို သိမ်းသွင်းကာ ဗြိတိသျှ ဆန့်ကျင်ရေးအင်အားစုများ၏ ဗဟိုချက်မ ဖြစ်လာနိုင်ကြောင်းဖြင့် အကြောင်းပြန် သည်။

ထို့ပြင် ဘားနဒ်၏ စာထဲတွင် ဖော်ပြထားသည့် ထူးခြားသော အချက်တစ်ရပ်မှာ တရုတ်ပြည်သို့ “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်ပစ္စာ” ဆက်ရသည်ဆိုသည့်ကိစ္စ ဖြစ် သည်။ ထိုအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ပထမဆုံး တွေ့ရသည့် တိကျသော သတင်းပို့ချက် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဘားနဒ်၏ စာအရ မြန်မာတို့က တရုတ်တို့ကို “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်” ပေးရခြင်းမှာ အထူးအထွေ မဟုတ်ဘဲ တရုတ်ဘုရင်နှင့် မြန်မာဘုရင်တို့ ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် စာသဝဏ်ချင်း အလဲအလှယ်လုပ်သည့် ကိစ္စကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ကြောင်း။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း ၁၈၇၄ ခုနှစ် မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်က သံအဖွဲ့ စေလွှတ်သကဲ့သို့ သံအဖွဲ့ စေလွှတ်ခြင်းမျိုးသာဖြစ်ကြောင်း၊ ထုံးစံမှာ တရုတ်ဘုရင်က ပထမစ၍ စာသဝဏ် နှင့် အသေးစား လက်ဆောင်များ ပေးပို့လေ့ရှိကြောင်း၊ ထို့နောက်မှသာ မြန်မာဘုရင်က ပြန်ပို့ကြောင်း၊ ဤတွင် မြန်မာဘုရင်က တန်းတူဆက်ဆံကာ ‘အဆွေ တော်’ဟု သုံးနှုန်းလေ့ရှိကြောင်း၊ လက်ဆောင်များမှာမူ တရုတ်လက်ဆောင်တို့ထက် အဖိုးတန်သည် လက်ဆောင်ဖြစ်ကြောင်း၊ အတိုချုပ်ရလျှင် “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်” သည်ဆိုသည် ကိစ္စသည် ဘာမျှ အရေးမကြီးသော သံတမန် လုပ်ထုံးတမ်းစု ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ လက်ဆောင်ပို့သည့်အတွက် တရုတ်က မြန်မာတို့အပေါ်တွင် နိုင်ငံရေးအရ ထိန်းချုပ် ထားသည့် သဘောလည်း မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ဘားနဒ်၏စာထဲတွင် “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်” ကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသည်။ ရင်ခွင်ပိုက် မင်းသား တစ်ပါးကို နန်းတင်ရေးကိုမူ ဘားနဒ်က ထောက်ခံထားသည်။

သို့ရာတွင် နောက်စာတစ်စောင်တွင်မူ ဘားနဒ်သည် “အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်ရေး” အဆိုပြုချက်ကို ပြန်၍ ရုပ်သိမ်းသွားခဲ့သည်။ ထိုစာထဲတွင် ဘားနဒ်က မိမိသည် လွှတ်တော်၏ ရုပ်တည်ချက်ကို မနှစ်သက်ကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ထကြွသောင်းကျန်းမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်သည် ဘာမျှ ထိထိရောက်ရောက် မလုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထို့ပြင် လွှတ်တော်ထဲတွင် တိုင်တားမင်းကြီး၏ “ဗြိတိသျှ ဆန့်ကျင်ရေးအစု”သည် လွှတ်တော်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ကျဆင်းစေကြောင်း၊ ကာနယ်စလေဒင်က ကန့်ကွက်သည့်တိုင် မိမိသည် တိုင်တားကို နယ်နှင့်ဒဏ်ပေးကာ ကင်းဝန်မင်းကြီးကို မန္တလေးသို့ ပြန်ခေါ်လိုကြောင်း၊ အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်စေလိုသလော၊ သို့တည်းမဟုတ် အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်လိုသလောဆိုသည့် ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာအရာရှိတို့ကြားတွင် ဆန္ဒ ကောက်ယူကြောင်း၊ အများစုက “အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသားတစ်ပါးကို” နန်းတင်လို

သည်ဟု ဆန္ဒပေးခဲ့ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အကယ်၍ တိုင်းပြည်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးရပြီး ကုန်သွယ်မှု လွှင့်မြန်စွာ တိုးတက်လာမည်ဆိုလျှင် “အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရေး” ကိုလည်း ပြင်းထန်စွာ ကန့်ကွက်ခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့် ဒပ်ပရင်ထံ အစီရင်ခံခဲ့သည်။

မန္တလေး-ပီကင်း-လန်ဒန် သုံးပွင့်ဆိုင်

ကာနယ်လောဒင်၏ အစီရင်ခံစာထဲ၌ မြန်မာမင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်လျှင် "တိုင်းပြည် ငြိမ်သက်အေးချမ်းမည်" ဟု ပါရှိရာ ထိုအဆိုကို ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က သဘော မတူခဲ့ချေ။ မင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်သည့်တိုင် အိန္ဒိယအစိုးရ အနေဖြင့် အထက်မြန်မာပြည် အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်များကို ယူသင့်ကြောင်း၊ ထိုသို့ တာဝန်ယူနိုင် ခဲ့လျှင် ၁၈၈၆ ခုနှစ်လောက်တွင် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးနှင့် ပုံမှန်ကုန်သွယ်မှုကို ပြန်လည် တည်ဆောက်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုအခါတွင် မြန်မာတို့သည်လည်း "မြန်မာပြည်အား ဘုရင်မကြီး၏ နယ်ပယ်ထဲသို့ ပူးပေါင်းသွတ်သွင်းသည်ကို ကျေနပ်စွာ သဘောတူကြမည်" ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

သို့ရာတွင် လော့ဒ်ဒ်ပရင်ကမူ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည့်အတွက် ပေါ်ပေါက်လာမည့် စစ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး တာဝန်များကို အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်လိုသော ဆန္ဒ မရှိခြင်းမှာ အဓိကအားဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးအကြောင်း ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ မင်းသားတစ်ပါးကို နန်းတင်၍ အုပ်ချုပ်စေခြင်းသည် ဗြိတိသျှတို့ကိုယ်တိုင် အပြီးအပိုင် ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက် အုပ်ချုပ်ခြင်းထက် စရိတ်သက်သာမည်ဟု သူ ယူဆသည်။

လော့ဒ်ဒ်ပရင်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ခြင်း မပြုရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အကြောင်းပြရာတွင် တစ်လျှောက်လုံး "ဘဏ္ဍာရေး" ကိစ္စကိုသာ အကြောင်းပြ ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဒီဇင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့ ပေးစာထဲတွင်မူ လော့ဒ်ဒ်ပရင်သည် အကြောင်းပြချက် အသစ်တစ်ခုကို ထပ်မံ ဖော်ထုတ်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ "အထက်မြန်မာ ပြည်ကို သိမ်းပိုက်ခြင်းကြောင့် တရုတ်ပြည်အပေါ်တွင် ရရှိမည့် အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ကျွန်ုပ် စဉ်းစားမိပါသည်" ဟူသော စကားရပ်များ ဖြစ်သည်။

ထိုစာမူစ၍ ၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလထဲအထိ ပေးစာများထဲ၌ လော့ဒ်ဒ်ပရင်သည် "ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် ပေးပို့ရသည့် လက်ဆောင်များ" ကိစ္စကို တစ်လျှောက်လုံး အလေး ထား၍ တင်ပြလာသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုသို့ ဖော်ပြလာခြင်းမှာ အကြောင်းနှစ်ချက်

ရှိသည်ဟု ယူဆရသည်။ လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ် မူလက နိုင်ငံခြားရေးဌာန ဝန်ထမ်းတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့ရာ “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်ပေးပို့ရသည့် ကိစ္စ” သည် အခြားသူများအတွက် အရေးမကြီးဟု ယူဆနိုင်သော်လည်း သူ့အဖို့မူ ထိုသို့သော သံတမန်လုပ်ထုံးများသည် အရေးတကြီးကိစ္စ ဖြစ်နိုင်သည်။ နောက်တစ်ချက်မှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ခြင်း ကြောင့် အိန္ဒိယ အခွန်ထမ်းများအပေါ်တွင် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်နိုင်သည်ဆိုသော အချက် ကို ဗြိတိသျှ ခေါင်းဆောင်များကရော ဗြိတိသျှလူထုကပါ အရေးတကြီး မထားကြောင်းကို လေ့လာရသောကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သည်။

ဤတွင် လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ် ဘဏ္ဍာရေးကိစ္စကို အလေးတင်း၍ မပြောတော့ဘဲ “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်ပေးရသည့် ကိစ္စ”ကို အလေးတင်း ပြောလာခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ထိုလက်ဆောင်ကို အစောင့်အရှောက်ခံ မြန်မာမင်းသားတစ်ပါးက ပေးလျှင် အကြောင်းမဟုတ်သော်လည်း ဗြိတိသျှအစိုးရက ပေးသည်ဆိုလျှင် သိက္ခာကျမည် ဟု သူက အကြောင်းပြသည်။ သို့ဖြင့် လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ် “အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရေး”ကို ဆန့်ကျင်ကာ “အစောင့်အရှောက်ခံ မင်းသားတစ်ပါးအား နန်းတင်ရေး” ပေါ်လစီကို ဆက်၍ တင်နေသည်။ လန်ဒန်ရှိ နိုင်ငံခြားရေးရုံးကလည်း သူနှင့် သဘောတူလိမ့်မည်ဟု လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ် ပျော်လင့်သည်။

လော့ဒ်ဒ်ဒ်ဒ်ဒ် ကြာကြာ မစောင့်လိုက်ရပါ။

၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂ ရက်နေ့တွင် ပီကင်းရှိ ဗြိတိသျှဘုရင်မကြီး၏ သံမှူး ဖြစ်သူ အင်၊ အီး အိုကော်နာသည် လန်ဒန် နိုင်ငံခြားရေးရုံးသို့ သံကြီးတစ်စောင် ပေးပို့ လိုက်သည်။ “အကယ်၍ ပြဋ္ဌာန်းထားသော အခွင့်အရေး တစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ဆယ်နှစ် တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်ပေးပို့သည် အစဉ်အလာ”ကို ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားမည်ဆိုလျှင် တရုတ်အစိုးရသည် (အထက်မြန်မာပြည်) ပြည်တွင်း အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံခြား ဆက်ဆံရေး ကိစ္စများတွင် ကျွန်ုပ်တို့အား လွတ်လပ်စွာ လုပ်ကိုင်ခွင့် ပေးလိုသော ဆန္ဒ ရှိသည်”ဟု အိုကော်နာ၏ သံကြီးစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ပီကင်းအစိုးရသည် သီပေါမင်းကို နှစ်သက်ခြင်း မရှိသော်လည်း သူ့နေရာတွင် အမည်ခံ ဆက်ခံသူတစ်ဦးကို ထားရှိစေလိုကြောင်း၊ မြန်မာပြည်တွင် ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ခြင်းကြောင့် တရုတ်တို့ထံ ပေးပို့လျှက်ရှိသော “ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်” အစဉ်အလာကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ရာ ရောက်သည့်အတွက် တရုတ်တို့၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိပါးစေသည်ဟု ယူဆကြောင်းဖြင့်လည်း အိုကော်နာ၏ ကြေးနန်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၁၈၈၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရက အထက်မြန်မာပြည် အား ဗြိတိသျှ အင်ပါယာအတွင်းသို့ သွတ်သွင်းကြောင်းကို ကြေညာလိုက်ရာ ထိုကြေညာ ချက်အပေါ် တရုတ်တို့၏ တုံ့ပြန်ချက်ကိုလည်း အိုကော်နာက ဇန်နဝါရီလ ၂ ရက်နေ့ ကြေးနန်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ထိုနေ့၌ တရုတ်ဘုရင် အတွင်းဝန်ချုပ်နှင့် တရုတ် အစိုးရ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးတို့သည် အိုကော်နာ၏ထံသို့ လာရောက်ကာ ထိုကြေညာချက်နှင့်

ပတ်သက်၍ တရုတ်အစိုးရအနေဖြင့် စိတ်မသက်မသာ ပြစ်မိကြောင်းကို ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုကြောညာချက်သည် လန်ဒန် နိုင်ငံခြားရေးရုံးက လန်ဒန်ရှိ တရုတ်သံအမတ်ကြီး နယ်စားကြီး စိန်ကို ပေးထားသည့် အာမခံချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်း မရှိကြောင်းဖြင့်လည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

အိုကော်နာက ပြန်လည် မေးမြန်းသည့်အခါ၌ တရုတ်ဝန်ကြီးနှစ်ဦးက မြန်မာပြည် နှင့်ပတ်သက်သည့် တရုတ်တို့၏ အခွင့်အရေးမှာ "ဆယ်နှစ်တစ်ကြိမ် လက်ဆောင်" ဟူသာ ဖြစ်ကြောင်း၊ ပီကင်းသည် အိန္ဒိယအစိုးရက ထုထောင်ပေးသည့် မည်သည့်ဘုရင်ကိုမဆို အသိအမှတ်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မြန်မာပြည်၏ ပြည်တွင်းရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး ကိစ္စများအား အိန္ဒိယအစိုးရ ထိန်းချုပ်သည်ကို သဘောတူကြောင်း၊ အနာဂတ် မြန်မာပြည်ရေးရာများနှင့် ပတ်သက်လာလျှင် ချက်ချင်းသိရှိနားလည်လိုကြောင်းဖြင့် ဝန်ကြီးနှစ်ဦးတို့က ထုတ်ဖော် ပြောဆိုကြသည်။

ဇန်နဝါရီလ ၈ ရက်နေ့တွင် အိုကော်နာထံမှ ကြေးနန်းတစ်စောင် ရောက်လာပြန် သည်။ ထိုကြေးနန်း၌ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်ပြီး သည့်နောက်တွင်လည်း တရုတ်တို့အနေဖြင့် "လက်ဆောင်" ပို့ရန် လိုသည်ဟု တရုတ်တို့က ယူဆလျက်ရှိကြောင်း၊ မြန်မာမင်းသား တစ်ပါးကို နန်းတင်သည်ဆိုလျှင်လည်း လက်ဆောင်ကို သူ့ထံမှ ဆက်လက် ရယူလိုကြောင်းဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင့်သည် စရိတ်စက ကုန်ကျမည့်အတွက် အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရန် ဆန့်ကျင်နေသော်လည်း နောက်ဆုံးတွင်မူ ဩဇာရှိသည့် သတင်းစာကြီးများနှင့် အထက်အာဏာပိုင်တို့၏ ဆန္ဒကို မလွန်ဆန်နိုင်တော့။ သူက အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရေးကို ကန့်ကွက်နေစဉ်တွင် သတင်းစာကြီးများနှင့် အထက် အရာရှိကြီးများသည် အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရေးကို အားတက်သရော လှုံ့ဆောင်နေကြသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နှင့် ၃၀ ရက်နေ့တွင် တိုင်းမ် သတင်းစာက အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရန် တိုက်တွန်းရေးသားခဲ့ သည်။ မြန်မာပြည်ရောက် တိုင်းမ်သတင်းစာ သတင်းထောက် အီး၊ ဂေ၊ မြိုင်လန်ကဆိုလျှင် ဘာမျှ မသိနားမလည်သည့် အုပ်ချုပ်မှု (လွတ်တော်)ကို လှောင်ပြောင် သရော်သည့် ဆောင်းပါးများစွာကို ရေးသား ပေးပို့ခဲ့သည်။ ၁၈၈၆ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ အလယ်ပိုင်းလောက် တွင် မြိုင်လန်က အိန္ဒိယစစ်တပ်က "ဓားပြ" များအား ရက်ရက်စက်စက် သတ်ဖြတ် နေကြောင်းဖြင့် သတင်းများ ပေးပို့ခဲ့သည်။ ၁၈၈၆ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၅ ရက်နေ့တွင် တိုင်းမ် သတင်းစာက မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် လျင်မြန်စွာ သိမ်းယူရန် ပြင်းထန်သော စကားလုံးများဖြင့် ခေါင်းကြီးပိုင်းမှ တိုက်တွန်း ရေးသားခဲ့သည်။

မြန်မာပြည်နှင့် ပတ်သက်၍ ပျော့ပျောင်းသော သဘောထားရှိခဲ့သည့် လစ်ဘရယ် ပါတီကပင်လျှင် အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရန် ထောက်ခံလာခဲ့သည်။ ထိုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ဂလက်စတန်း ခေါင်းဆောင်သည့် လစ်ဘရယ်ပါတီသည် ဆော်လ်စ်ဘာရီစ် ကွန်ဆာဗေးတစ်အစိုးရကို ဖြုတ်ချကာ အာဏာရလာခဲ့သည်။ ဂလက်

စတုန်းမှာလည်း တတိယအကြိမ် နန်းရင်းဝန်ကြီး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဇန်နဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် နန်းရင်းဝန်ကြီး ဂလက်စတုန်းက အောက်လွှတ်တော်တွင် မိန့်ခွန်းပြောရာ၌ တတိယမြန်မာစစ်ပွဲကို တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် အိန္ဒိယစစ်တပ်များအား အိန္ဒိယပြည်ပသို့ စေလွှတ်နိုင်မည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ကို မကြာမီ ချမှတ်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အထက် မြန်မာပြည်ကို ခြိတ်သွယ်အင်ပါယာအတွင်းသို့ သွတ်သွင်းရန် ဆုံးဖြတ်ချက်လည်း တစ်ပါတည်း ပါရှိမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောဆိုကာ “ဒီပြဿနာမှာ လွှတ်တော်က ဘယ်လို ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို ပေးမယ်ဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်လို့ ကျွန်တော့်မှာ သံသယ စိုးစဉ်းမျှ မရှိဘူး”ဟု ပြောသွားသည့် အခါတွင် လွှတ်တော်က သောင်းသောင်းဖြဖြ သြဘာပေးကြသည်။

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်ယူခြင်း မပြုရန်အတွက် “တရုတ်ပြဿနာ”ကို အကြောင်းပြ ကန့်ကွက်ခဲ့သော်လည်း သူ့ ကန့်ကွက်ချက်သည် ဘာမျှ အရာမထင်ခဲ့။ သို့ဖြင့် “တရုတ်ပြဿနာ”ကို လန်ဒန်က ပယ်ချလိုက်သည့်အခါတွင်မူ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ခံတပ်များ အားလုံးသည် ပြိုလဲသွားကြလေပြီ။

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရေးကိစ္စကို ထောက်ခံရမည်ခိုးသဖြင့် သူ၏ အထက်မြန်မာပြည် ခရီးစဉ်ကို မကြာခဏ ရွေ့ဆိုင်းခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ယခု ရွေ့ဆိုင်း၍ မရတော့ပြီ။ ထို့ကြောင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်နှင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်တို့သည် ၁၈၈၆ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၂ ရက်နေ့၊ မနက် ၁၀ နာရီ အချိန်တွင် မန္တလေးသို့ ရောက်လာခဲ့ ကြကာ ကြီးကျယ်သော အခမ်းအနား၊ အဆောင်အယောင်တို့ဖြင့် မြို့တွင်းသို့ ဝင်ခဲ့ကြသည်။ (ဒပ်ဖရင်၏ မန္တလေးခရီး အကြောင်းကို တစ်နေရာတွင် အသေးစိတ် ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ် သည်။ စာရေးသူ)

မန္တလေးသို့ သူ ရောက်လာပြီး နောက်တစ်ရက်ဖြစ်သည့် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၃ ရက်နေ့တွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် သူ့သဘောထားကို ပြောင်းကာ မြန်မာပြည်အား အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရေးကို ထောက်ခံလိုက်လေသည်။ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ထိုမျှ မြန်မြန်ဆန်ဆန် အဘယ့်ကြောင့် သဘောထား ပြောင်းသွားရပါသနည်း။

အကြောင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်သည်။

ပထမ - လစ်ဘရယ်တို့ ကြီးစိုးသော ဘီလပ်ပါလီမန်ကို ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် ကျင်းပတော့မည်။ ပါလီမန်လွှတ်တော် ကျင်းပလျှင် မန္တလေးတွင် “ဓားပြ”များကို စစ်တပ်က ရက်စက်စွာ သတ်ဖြတ်နေသည့် ကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ လွှတ်တော်ထဲတွင် ဝေဖန်သံတွေ ပေါ်ထွက်လာတော့မည်။ မြန်မာပြည် ပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ ရေရာသော ဆုံးဖြတ်ချက်ကို မချနိုင်သေးသည့်အတွက် ဝေဖန်ပြစ်တင် ခံရဖွယ်ရှိသည်။ ထိုဝေဖန်ချက်များကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန်အတွက် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အထက်မြန်မာပြည် သိမ်းပိုက်ရေးသဘောထားကို မြန်ဆန်စွာ ထောက်ခံခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။

ဒုတိယ - ပြင်သစ်တို့ လက်အောက်တွင် ရောက်နေသည့် မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ပြင်သစ်ပိုင် ပွန်ဒီချယ်ရီမြို့မှ လွတ်မြောက်သွားခဲ့သည်။ ယင်းကိစ္စတွင် ပြင်သစ်တို့၏

အကူအညီလည်း ပါနိုင်သည်။ အကယ်၍ မြင်ကွန်းမင်းသားသည် ရှမ်းပြည်နယ်ထဲသို့ ရောက်သွားလျှင် ရှမ်းစော်ဘွားများနှင့် မြန်မာ “စားပြုများ”သည် သူ့ကို ဗဟိုပြု၍ စုရုံး လာနိုင်သည်။ သို့ဆိုလျှင် မြင်ကွန်းသည် အိန္ဒိယစစ်တပ်ကို တကယ်ငြိမ်းခြောက်လာနိုင်သော အန္တရာယ်ရှိသည်။ ထိုမျှမက ဗြိတိသျှတို့၏ အစောင့်အရှောက်ခံအဖြစ် တက်လာသော အခြား မြန်မာမင်းသား တစ်ပါးပါးကိုလည်း ဖြုတ်ချနိုင်သောအင်အား ရှိလာနိုင်သည်။

ထိုအခေါက်က မြင်ကွန်းမင်းသားသည် သင်္ဘောပေါ်တွင် လှိုင်းပူးကာ နေထိုင် မကောင်းဖြစ်ပြီး ပွန်ဒီချယ်ရီသို့ ပြန်လာခဲ့သည်။ သို့တိုင်အောင် တစ်နေ့တွင် မြင်ကွန်း သည် ပြင်သစ်တို့၏ အကူအညီဖြင့် အင်ဒိုချိုင်းနားသို့ ရောက်လာကာ မြန်မာထီးနန်းကို ပြန်လုမည့် အန္တရာယ် ရှိနေသည်။

တတိယ - လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်တို့ ဇနီးမောင်နှံ မန္တလေးလာစဉ် မြန်မာမှုမတ်တို့က ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိသည့် အမူအရာမျိုးကို ပြသခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

သို့ဖြင့် မန္တလေးသို့ရောက်ပြီး နောက်တစ်ရက်တွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အပြီးအပိုင် သိမ်းယူရေးကို ထောက်ခံကြောင်းဖြင့် လန်ဒန်သို့ ကြွေးနန်း ရိုက်လိုက်လေသည်။ ထိုကြွေးနန်း၌ အထက်မြန်မာပြည်ကို ငြိမ်ဝပ်ပိပြားအောင် လုပ်ရန်အတွက် ၁၈၈၅-၈၆ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ကျပ်ငွေ သိန်း ၃၀ မှ ၃၅ သိန်းအတွင်း ကုန်ကျမည်ဟု ခန့်မှန်း ကြောင်းဖြင့်လည်း ဖော်ပြထားသည်။ “ကျွန်ုပ်တို့၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ ရေရာရှင်းလင်းခြင်း မရှိသေးသမျှ မြန်မာတို့၏ ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သော အကူအညီကို ဖျော်လင့်နိုင်ဦးမည် မဟုတ်ပါ”ဟု သူ့ကြွေးနန်းစာတွင် ဖော်ပြထားခဲ့သည်။

(၆၈)

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ စီမံကိန်းများ

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇ရက်နေ့တွင်မူ အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်မည်ဆိုသည့်သတင်းသည် မန္တလေးတွင် လူတိုင်းသိသည့် လျှို့ဝှက်ချက်တစ်ရပ် ဖြစ်နေလေပြီ။ ထိုနေ့မှာပင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်က သူ့စီမံကိန်းအစီအစဉ်တစ်ခုလုံးကို ဘီလပ်သို့ ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းကြားလိုက်သည်။ ထိုကြေးနန်းအရ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အထက်မြန်မာပြည်၏ နိုင်ငံရေး ကြံ့မြာနှင့် ပတ်သက်၍ သူ့စီမံကိန်းများကို ဖော်ပြ ထားသည်။ ယင်းကြေးနန်းကို ကြည့်လျှင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အခြေအနေကိုလိုက်၍ ကျင့်သုံးနိုင်မည့်နည်းလမ်း တစ်မျိုးမဟုတ်တစ်မျိုးကို ရွေးချယ်ထားကြောင်း သိနိုင်သည်။

ပထမစီမံကိန်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို “ကြားခံနယ်မြေ တစ်ခုအဖြစ်” ထားရန် စီမံကိန်း ဖြစ်သည်။ ထိုစီမံကိန်းအရ အထက်မြန်မာပြည်တွင် သီပေါမင်းကိုဖြစ်စေ၊ အိန္ဒိယအစိုးရက ရွေးချယ်ပေးသည့် အခြားသော ဆက်ခံသူတစ်ဦးဦးကိုဖြစ်စေ နန်းတင်မည်။ သူ၏ နိုင်ငံခြားရေးဝါဒကို အိန္ဒိယအစိုးရ နိုင်ငံခြားရေးဌာနက ချုပ်ကိုင်မည်။ အထက်မြန်မာပြည်သည် အိန္ဒိယအင်ပါယာ၏ အရှေ့ဖျားနယ် အစွန်ဆုံးဖြစ်ပြီး အင်ဒိုချိုင်းနားမှနေ၍ အနောက်ဘက်သို့ တိုးချဲ့လာနေသည့်အပြင် ပြင်သစ်၏ အန္တရာယ်ကို တားဆီးထားသည့် “ကြားခံနယ်” ဖြစ်နေမည်။ ဤသို့ဖြင့် အာဖဂန်နစ္စတန် ခေတ်ဘွား အဓွန့်ရာန်သည် အိန္ဒိယအင်ပါယာ အနောက် နယ်စွန်နယ်များနှင့် ရုရှားတို့ကြားတွင် “ကြားခံနယ်မြေ”ဖြစ်သည့်နည်းတူ အထက်မြန်မာပြည်သည်လည်း အိန္ဒိယအင်ပါယာ အရှေ့ဖျားနှင့် ပြင်သစ် အင်ဒိုချိုင်းနားတို့ကြားတွင် “ကြားခံနယ်” ဖြစ်နေမည်။

သို့ရာတွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် ထို “ကြားခံနယ်” စီမံကိန်းကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည်။ စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည့် အကြောင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်သည် ကြားခံနယ်မြေအဖြစ် ပြုလုပ်ရန် မသင့်လျော်ကြောင်းကို တွေ့ရှိလာရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကြားခံနယ်မြေဆိုသည်မှာ ပျော့ပျောင်းမှု ရှိရမည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် တစ်ဖက်ရန်သူက လာတိုက်သည့် အခါမျိုးတွင် စုခံတွန်းလှန်နိုင်သော အားရှိရမည်။ အထက်မြန်မာပြည်သည် ထိုသို့သော အနေအထားတွင် မရှိ။ နောက်တစ်ချက်မှာ ထိုသို့ လုပ်လိုက်လျှင် ယူနန်စသည့် တောင်ပိုင်း တရုတ်ပြည်နယ်များနှင့် ကုန်စည် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရာတွင် အတားအဆီး

သဖွယ် ဖြစ်နေမည်။ ထိုသို့ ဖြစ်နေလျှင် ပီကင်းက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လာနိုင်သည်။
 ထိုအကြောင်းများကြောင့် အထက်မြန်မာပြည်အား "ကြားခံနယ်မြေ"အဖြစ်
 ထားရှိရေး စီမံကိန်းကို စွန့်လွှတ်လိုက်သည်။ ဒုတိယစီမံကိန်းမှာ "အစောင့်ရောက်ခံ
 တစ်ပိုင်း" နိုင်ငံအဖြစ် ထားရှိရန်ဖြစ်သည်။ ထိုစီမံကိန်းကိုလည်း စွန့်လွှတ်လိုက်ရသည်။
 စွန့်လွှတ်ရသည့်အကြောင်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ထကြွလျက်ရှိသော "စားပြုများ"ကို
 နှိမ်နင်းရန်အတွက် အိန္ဒိယစစ်တပ်ကို အသုံးပြုရမည်။ သို့အသုံးပြုလျှင် ငွေအား
 လူအား သုံးရမည်။ ကိုယ်က ငွေအား လူအား သုံးရသော်လည်း ထိုစစ်တပ်များကို
 ထိန်းချုပ်ရေးကို မြန်မာမင်းလက်အောက်တွင် ထားရှိနေရမည်။ ထို့ပြင် စောင့်ရောက်ခံ
 ဘုရင်တစ်ပါးသည် ဗြိတိသျှတို့၏ ဧကန်ဖက်မှုကို မခံမရပ်နိုင် ဖြစ်လာမည်။ ထိုအခါတွင်
 မိမိအပေါ်တွင် သစ္စာစောင့်သိမှု ကင်းမဲ့လာမည်။ အစောင့်အရှောက်ခံ ဘုရင်တစ်ပါးသည်
 တရုတ်၊ ယိုးဒယား (ထိုင်း)၊ ပြင်သစ်၊ အင်ဒိုချိုင်းနားတို့ တစ်စုံတစ်ခု ပြဿနာဖြစ်လာလျှင်
 ထိုပြဿနာထဲသို့ အိန္ဒိယအစိုးရကိုပါ ဆွဲသွင်းလာနိုင်သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရသည်
 ကိုယ်နှင့် ဘာမျှ ပတ်သက်ခြင်း မရှိသော အရှုပ်အထွေးထဲသို့ ရောက်သွားနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် ထိုစီမံကိန်းကို စွန့်လွှတ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

တတိယစီမံကိန်းမှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို လုံးဝ အစောင့်အရှောက်နိုင်ငံ
 တစ်နိုင်ငံအဖြစ် သွတ်သွင်းရန် ဖြစ်သည်။ ထိုစီမံကိန်းအရ အထက်မြန်မာပြည်ကို
 မြန်မာဘုရင်၊ မြန်မာအရာရှိများဖြင့် အုပ်ချုပ်မည်။ သို့ရာတွင် ယင်းတို့ကို ဗြိတိသျှဌာနေ
 သံကိုယ်စားလှယ်အောက်တွင် ထားရှိမည်။ ထိုသံကိုယ်စားလှယ်က ပြည်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေး
 နှင့် ပြည်ပဆက်ဆံရေးကိုစွဲ အဝဝတို့ကို ချုပ်ကိုင်မည်။ ကာသိုယ (ကက်ရှမ်းယား)၊
 နိပေါ၊ မိုက်စို စသည့် အိန္ဒိယပြည်ထဲက ခော်ဘွားပြည်နယ်မျိုး ဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ခက်သည်မှာ အထက်မြန်မာပြည်သည် ထိုခော်ဘွားပြည်နယ်များနှင့်
 အနေအထားချင်း မတူသည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အလောင်းဘုရား မင်းဆက်မှ
 ဘုရင်များသည် အိန္ဒိယခော်ဘွားများလို စိတ်ချရသူများ မဟုတ်။ မြင်ကွန်းမင်းသားသည်
 ပြင်သစ်တို့၏လူ ဖြစ်နေသည်။ ဦးရီးတော် (ကနောင်မင်း)ကို လုပ်ကြံခဲ့ပြီး ခမည်းတော်
 မင်းတုန်းမင်းကိုလည်း လုပ်ကြံရန် ကြံစည်ခဲ့သဖြင့် မြန်မာတို့အကြားတွင် လူကြိုက်နည်း
 နေသည်။ ညောင်အုပ်မင်းသားမှာလည်း မန္တလေးတွင် လူကြိုက်နည်းနေသည်။ ဤတွင်
 လော့ဒ်ဒ်ပရင်သည် အသက်ခြောက်နှစ်သာ ရှိသေးသည့် ညောင်ရမ်းမင်းသား၏
 သားတော်ကလေးကို နန်းတင်ရန် စိတ်ကူးသည်။ သူ့ကို အသက် ၁၅ နှစ်အရွယ်
 ရောက်သည်အထိ ဗြိတိသျှအရာရှိများက အုပ်ထိန်းသွားမည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့
 အုပ်ချုပ်လျှင် "အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ခြင်း" မဟုတ်ဘဲနှင့် အပြီးအပိုင် သိမ်းပိုက်ရသကဲ့သို့
 ကိုယ်က အစစအရာရာ အားလုံးတာဝန်ယူနေရမည်။

စတုတ္ထစီမံကိန်းမှာ "ဂရင်းလားမား" စီမံကိန်းဖြစ်သည်။ ထိုစီမံကိန်းအတွက်
 တိဘက်တွင် လားမား ရဟန်းတော်များက အုပ်ချုပ်သကဲ့သို့ အထက်မြန်မာပြည်တွင်
 သာသနာပိုင် တစ်ဦးဦးအား အစဉ်အဆက် အုပ်ချုပ်ရန် ရွေးကောက်သည့်နည်းဖြစ်သည်။

လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် ထိုနည်းကိုလည်း ချက်ချင်း စွန့်လွှတ်လိုက်သည်။ ထိုစမ်းသပ်နည်းသည် စမ်းတဝါးဝါး လုပ်ရသည့်နည်းဖြစ်သဖြင့် ဘာမျှရေရာခြင်း မရှိ။ မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် တောင်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာတို့သည် အနှစ်သာရအားဖြင့်လည်း မတူသဖြင့် ထိုစမ်းသပ်မှုသည် ဘာမျှသေချာခြင်း မရှိသည့် စမ်းသပ်မှုမျိုး ဖြစ်နေသည်။

သို့ဖြင့် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးပိုင် သိမ်းပိုက်ကာ တိုက်ရိုက် အုပ်ချုပ်သည့်နည်းကို ရွေးချယ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သူ့ကြေးနန်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၇ ရက်နေ့ ညစာ စားပွဲ၌ အထက်မြန်မာပြည်ကို အပြီးအပိုင် သိမ်းယူမည်ဖြစ်ကြောင်း ကြေညာပြီး နောက်တစ်နေ့၌ လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်သည် သူ့အတွင်းဝန်ကို စေလွှတ်ကာ သူ၏ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ကို စိတ်ပျက်လက်ပျက်ဖြစ်နေသော လွှတ်တော်တွင် အဖတ်ခိုင်းသည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်သည် ရန်ကုန်သို့ ပြန်ရောက်ပြီး ဆယ်ရက်အတွင်းတွင် လွှတ်တော်ကို ပျက်သိမ်းကြောင်း ကြေညာမည်ဟုလည်း အတွင်းဝန်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။

ထိုအတောအတွင်း လန်ဒန်ရှိ အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး လော့ဒ်ကင်ဘာလေက လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ထောက်ခံချက်ကို အတည်ပြုကာ ထိုသို့ အတည်ပြုကြောင်းလည်း ကြေးနန်းဖြင့် အကြောင်းပြန်ကြားလိုက်သည်။

“ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ သင်၏ အကြံကို လက်ခံကာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် အစောင့်အရှောက်ခံနယ်မြေ ထူထောင်ရေး အကြံကို စွန့်လွှတ်လိုက်ရုံမှတစ်ပါး အခြား မရှိတော့ပြီ”ဟု သူ့ကြေးနန်းစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

နောက်တစ်နေ့ဖြစ်သည့် ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၂ ရက်နေ့တွင် နန်းရင်းဝန် ဂလက်စတုန်းနှင့် အိန္ဒိယပြည်ဆိုင်ရာဝန်ကြီး လော့ဒ်ကင်ဘာလီတို့သည် မြန်မာပြည်သို့ ပို့ထားသော အိန္ဒိယတပ်များ ကိစ္စကို လွှတ်တော်တွင် ခပ်သုတ်သုတ် တင်ပြီး အတည်ပြုချက်ကို ရယူကြသည်။ ၁၈၈၆ ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် အထက်မြန်မာပြည်ကို အိန္ဒိယအင်ပါယာအတွင်းသို့ သွတ်သွင်းကြောင်း ကြေညာသည်။ လွှတ်တော်သစ်တွင် ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ ဖန်ချက်ဝန်ထောက်နှင့် အခြားသော အရေးကြီးသည့် မြန်မာအရာရှိကြီးများကို အုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့သစ်ထဲတွင် ထည့်သွင်းထားသည်။

သို့ဖြင့် မြန်မာတို့၏ ထီးနန်းသည် အပြီးအပိုင် ပျက်သုဉ်းသွားခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင်၏ ပြဿနာသည် မဆုံးသေး။ အထက်မြန်မာပြည်ကို အုပ်ချုပ်ရေး ပြဿနာ၊ “ဓားပြ” ဆိုသူများကို နှိမ်နင်းရေးပြဿနာတို့နှင့် စတင် ရင်ဆိုင်လာခဲ့ရသည်။

“ယင်းမှာ မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့်အတွက် လော့ဒ်ဒပ်ဖရင် ပေးရသည့် တန်ဖိုးဖြစ်သည်။ မြန်မာပြည်ကို သိမ်းပိုက်သည့်ကိစ္စသည် တရားမျှတခြင်း မရှိသည့် အပြုအမူတစ်ရပ် ဖြစ်သည်”ဟု ၁၈၈၆ ခု၊ နိုဝင်ဘာ ၁၅ ရက်နေ့ထုတ် “ဟိန္ဒူမျိုးချစ်” သတင်းစာက ခေါင်းကြီးပိုင်းမှ ကန့်ကွက် ရေးသားခဲ့လေသည်။

သမိုင်းဆရာနှင့် သစ်တောများ

“၁၈၈၅ ခုနှစ် တစ်ဝိုက်တွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတို့ ကျဆင်းပျက်ပြားခြင်းများအနက် တစ်ခုမှာ အထက်မြန်မာပြည်တွင် သစ်တောများ ပြုန်းတီးသောကြောင့် ဖြစ်သည်”ဟု သမိုင်းဆရာ ပေါလ်ကီတန်က ရေးခဲ့သည်။ ကီတန်၏အဆိုသည် ရှည်ဝေး ကွာလှမ်းသည်ဟု ထင်ရသည်တိုင် စဉ်းစားစရာအချက် တော်တော်များပါသည်။ သူ့အဆိုမှန်ကြောင်း သက်သေထုရန် ကြိုးစားသောအားဖြင့် သူက သစ်တောပြုန်းတီး၍ ပြိုကွဲသွားရသော ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှု လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပြသွားခဲ့သည်။

ဂေဟဗေဒပါရုတို့က မြေကြီးကို ပုံးအုပ်ထားကြသော သစ်နှင့် အခြားအရာဝတ္ထုတို့ သည် ခန္ဓာကိုယ်ကြီးအား ပုံးအုပ်ထားသော အရေပြားနှင့် အလားတူကြောင်း၊ အရေပြားကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းသည် အသားကို ခန်းခြောက် ပျက်စီးစေသကဲ့သို့ သစ်တောများနှင့် အခြားသော အပုံးအကာများကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းသည်လည်း မြေကြီးကို ခန်းခြောက်စေ ကြောင်းဖြင့် ဆိုကြသည်။ သမိုင်းဆရာ ကီတန်က သူ့အဆိုကို သက်သေပြသည့်အနေဖြင့် တောင်အမေရိကတိုက်မှ ရှေးဟောင်း အင်စတက် လူမျိုးနှင့် မာယာလူမျိုးတို့၏ ယဉ် ကျေးမှုကြီးများ၊ အလယ်ပိုင်းအာရှနှင့် တရုတ်ပြည်အမှောက်မြောက်ပိုင်းဒေသမှ ယဉ်ကျေးမှု များ ပြိုကွဲသွားရပုံကို ထောက်ပြသည်။ မြေထဲပင်လယ်တစ်ဝိုက်မှ ရှေးဟောင်း ယဉ် ကျေးမှုကြီးများသည်လည်း သစ်တောပြုန်းတီးမှုဒဏ်ကို ခံခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ မက်ဆိုပိုတေးမီးယား ယဉ်ကျေးမှု၊ ပေါလ်မိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှု၊ ရောမ အင်ပါယာအောက်မှ အာဖရိက ယဉ်ကျေးမှု၊ ဖိုနီးရှန်း ယဉ်ကျေးမှု၊ အီဂျစ် ယဉ်ကျေးမှု၊ ၁၇ ရာစုနှစ် စပိန် ယဉ်ကျေးမှု၊ (အိန္ဒိယ) ဟာရပ္ပ ယဉ်ကျေးမှုတို့ ဖြစ်သည်။

သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ပျက်စီးသွားရသည့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အနက် ဟာရပ္ပ ယဉ်ကျေးမှုသည် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည်။

ဂေဟဗေဒ ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ဆာမော်တီမာ ဝိုးလားက (အိန္ဒိယပြည်နယ်) ဟာရပ္ပဒေသ၌ လယ်ယာစိုက်ပျိုးမှု အခြေအနေများ ဆုတ်ယုတ် ပျက်ပြားသွားရခြင်း အကြောင်းများအနက် သစ်တောပြုန်းတီးမှုသည် အဓိကကျသော အကြောင်းတစ်ပါး

ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ သစ်တောပြုန်းတီးရခြင်းမှာလည်း မိုးခေါင်ခြင်း၊ မြေကြီးခြောက်သွေ့ခြင်း စသည့် ရာသီဥတုဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့ကြောင့် မဟုတ်ဘဲ လူ၏ ပယောဂ (သစ်ခုတ်လှဲမှု)နှင့် လူက သစ်တောများကို ထိန်းသိမ်းခြင်းမရှိဘဲ လျစ်လျူရှုထားမှုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု သူက ထောက်ပြသည်။

ဦးလား၏ အဆိုအရ သစ်တောပြုန်းတီးခြင်းသည် မိုးရွာသွန်းမှုကို လျော့စေသည်ဟု ဆိုသည်။ အချို့သော ကျွမ်းကျင်သူများကမူ မိုးရွာသွန်းမှု လျော့ခြင်းသည် သစ်တောပြုန်းတီးမှုတစ်ခုတည်းကြောင့် မဟုတ်။ အခြားသော အကြောင်းများလည်း ရှိသည်ဟု ဆိုကြသည်။ သို့ရာတွင် မည်မျှ သဘောကွဲလွဲကြစေ၊ သစ်တောပြုန်းတီးမှုသည် မြေကြီးကို ခြောက်သွေ့စေသည်ဆိုသည့် အချက်ကိုမူ အငြင်းမပွားကြ။ သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် မိုးရွာသွန်းမှု မလျော့သည်တိုင် မိုးရေကို စုပ်ယူမည့် သစ်ရွက်များ၊ အကိုင်းအခက်များ၊ ပင်စည်များ၊ အမြစ်များ မရှိတော့သဖြင့် အနီးအနားရှိ ဇိုက်ခင်းများသို့ ရေစိမ့်ဝင်ခြင်း မရှိတော့ဟု လက်ခံကြသည်။

မြေကြီးတွင် စုပ်ယူနိုင်သည့်ဓာတ် မရှိတော့သဖြင့် ရွာချလိုက်သော မိုးရေတို့သည် လျှင်မြန်စွာ ခန်းခြောက်သွားကြသည်။ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း အနီးရှိ ချောင်းများ၊ မြောင်းများထဲသို့ ချက်ချင်း စီးဆင်းသွားခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြင့် မိုးရာသီ ကုန်ဆုံးသွားသည်နှင့် လယ်မြေများမှ ကောက်ပဲသီးနှံတို့အတွက် ရေဓာတ် မရှိတော့ပြီ။ ရေစီးဖြင့်ပါသွားသော နန်းမြေများသည် မကြာမီတွင် တူးမြောင်းများ၊ ကန်များ၊ ဆည်များတွင် သွားတင်ကာ ယင်းတို့ကို တဖြည်းဖြည်း ပို့လာခဲ့သည်။ ဤတွင် ပင်ပန်းနွမ်းနယ်နေသော လူထုများကလည်း ဆည်များ၊ မြောင်းများ၊ ကန်များကို ဆယ်ယူခြင်း မပြုကြတော့။ ငတ်ပြတ်မှုတွေ ပေါ်လာသည်။ ပုန်ကန်ထကြွမှုတွေ ပေါ်လာသည်။ ဟာရပ္ပ ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ဖိုဟင်ဂျီဝါရီ ယဉ်ကျေးမှုကဲ့သို့မှာ ဖြစ်သကဲ့သို့ ပြင်ပရန်သူများ တိုက်ခိုက်လာသည့်အခါတွင် ခုခံနိုင်အား မရှိတော့ဘဲ ပြိုကွဲသွားခဲ့ကြရသည်။

ဂေဟဗေဒပညာရှင်များနှင့် သမိုင်းဆရာများက ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခု ပြိုကွဲပုံကို ဤသို့ ခြေရာကောက်၍ ပုံဖော်ခဲ့ကြသည်။

ယခုခေတ်တွင် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် အရှေ့နိုင်ငံများတွင်ပါ သစ်တောပြုန်းတီးမှု ပြဿနာသည် ရှေ့တန်းသို့ ရောက်လာခဲ့သည်။ ယခုခေတ်သစ်တွင် သစ်တော ပြုန်းတီးမှုကြောင့် ၁၉၃၀-ပြည့်လွန်နှစ်များ တစ်စိုက်က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ရုရှားပြည်မှ မိုးခေါင်မှုကြီးကို သာဓက ပြကြသည်။ ထိုဒေသများတွင် မြက်တောကြီး ၈က သန်းပေါင်းများစွာနှင့် သစ်တော ၈က သန်းပေါင်းများစွာ တို့သည် ပြုန်းသွားခဲ့ကြကာ အနှစ် ၂၀ အတွင်းတွင် သဲကန္တာရကြီးတွေ ထွန်းလာခဲ့သည်။

ယင်းတို့ကို သက်သေပြကာ ၁၈၆၂ ခု နောက်ပိုင်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် သစ်တောများ ပြုန်းတီးခဲ့ပုံကို သမိုင်းဆရာ ကီတန် ရေးခဲ့သည်။

သူ့အဆိုအရ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက် (၁၈၅၂-၁၈၇၈)ခုနှစ်အတွင်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် အထူးသဖြင့် သီပေါမင်းလက်ထက် (၁၈၇၈-၁၈၈၅)ခုနှစ်တွင် မိုးရွာသွန်းမှု

သည် သိသိသာသာကြီး လျော့ကျလာခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ အထက်မြန်မာပြည် ကျေးရွာ တော်တော်များများမှ လယ်များမှာ မိုးရေချိန် လုံလောက်စွာ မရသဖြင့် ပျက်စီးခဲ့ကြရသည်။ သို့မဟုတ် မချိန်နိုင်ဘဲ ပစ်ထားခဲ့ကြရသည်။ ၁၈၈၃-ခုနှင့် ၁၈၈၅-ခုနှစ်များအတွင်းတွင် အထက်မြန်မာပြည်၌ မိုးရေချိန်ရွာသွန်းမှု လျော့ခဲ့သည့်တိုင် ရေရှည်ရွာသွန်းမှု လျော့ခြင်းမျိုး မဟုတ်သေးကြောင်း၊ ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင် မိုးရွာသွန်းမှုသည် ပုံမှန်အခြေသို့ ပြန်ရောက်လာ ခဲ့ကြောင်း၊ ထို့နောက်တွင် မိုးခေါင်မှုစက်ဝိုင်း တစ်ပတ် ပြန်လည်လာခဲ့ပြီး ၁၈၉၅ ခုနှစ်မှ ၁၈၉၇ ခုနှစ်အထိ မိုးကြီးခေါင်ခဲ့ကြောင်းဖြင့် ကျွမ်းကျင်သူက ထောက်ပြကြသည်။

၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် မိုးခေါင်မှုစက်ဝိုင်း တစ်ပတ်လည်ခဲ့စဉ်က တစ်နှစ်လျှင် ပျမ်းမျှမိုးရေချိန် ၅ လက်မ ကျဆင်းခဲ့ရာ တစ်နှစ်လုံးမှ ပျမ်းမျှမိုးရေချိန် ၂၀ လက်မနှင့် ၄၀ လက်မသာရှိသော အထက်မြန်မာပြည်တွင် ထိုလျော့နည်းမှုသည် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်း လျော့နည်းသည်သဘော ဖြစ်နေသည်။ သို့ဖြင့် သဲကန္တာရတစ်ဝိုင်း ဖြစ်နေသော အထက်မြန်မာပြည် နေရာအနှံ့အပြားတွင် မိုးခေါင်ခဲ့သည့်တွင် ကောက်ပဲသီးနှံ ပျက်စီးခြင်း၊ သရောခိုင်းခြင်း၊ ဆူပူမှုများ ပေါ်ပေါက်ခြင်းတို့ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၈၈၃-၁၈၈၅ ခုနှစ်အတွင်း ယာယီမိုးခေါင်ခဲ့ခြင်းမှာ ၁၈၆၂ ခုနှစ်တုန်းက အထက်မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်းတွင် သစ်တောများကို အကြီးအကျယ် ခုတ်လှဲခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟုလည်း ကျွမ်းကျင်သူများက ဆိုကြသည်။ ၁၈၆၂ ခုနှစ် မတိုင်မီတုန်းက အထက်မြန်မာပြည် တောင်ပိုင်းဒေသများတွင် ရှားပင်၊ ကျွန်းပင်၊ ပီတောက်ပင်နှင့် အခြား သစ်မာပင် အများအပြား ရှိသည့်အတွက် မိုးရေကို ထိန်းနိုင်ခဲ့သည်။

၁၈၆၂ ခု နောက်ပိုင်းတွင် မင်းတုန်းမင်းက နှင်းကြမ်း၊ ရွှေလီ၊ တော၊ ပခုက္ကူ၊ ယော၊ ချင်းတွင်း၊ တောင်တွင်းကြီး၊ ပြောင်းရွှေ၊ မလွန်နှင့် အခြားသော သစ်ကွက်များကို အငှားချထားပေးခဲ့ရာ ၁၈၈၃ ခုနှစ်လောက်တွင်မူ ထိုသစ်ကွက်များမှ သစ်တောများမှာ တော်တော်ပါးသွားလေပြီ။ သို့ဖြင့် မိုးရေများသည် အငွေ့အဖြစ်သို့လည်းကောင်း၊ ချောင်းမြောင်းထဲသို့လည်းကောင်း ပါသွားကြကာ နှုန်းမြေများမှာလည်း ချောင်းများ၊ မြောင်းများ၊ ကန်များ၊ ဆည်များထဲသို့ ရောက်သွားကာ ရေလှောင်ကန်များ တဖြည်းဖြည်း ကောလာခဲ့ကြသည်။ မင်းတုန်းမင်းနှင့် သီပေါမင်းတို့လက်ထက်တွင် လယ်ယာမြေ တော်တော်များများ ထွန်ယက်ခြင်း မပြုနိုင်ခဲ့ခြင်းမှာ ထိုသို့ သစ်တောများ ပြုန်းတီးမှုကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ကိတိက ဆိုသည်။

မိုးခေါင်သည့်အတွက် လယ်ယာများ ကောကုန်သည့်အပြင် သစ်ပင်များ ခုတ်သည့်အတွက် ရှားစေး တင်ပို့မှုလည်း ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ ၁၈၈၃-၈၄ ခုနှစ်တွင် အထက်မြန်မာပြည်မှ အောက်မြန်မာပြည် အာလံမြို့(မြေထဲမြို့)သို့ တင်ပို့သည့် ရှားစေး အချိန်မှာ ၁၅၀,၀၀၀ မောင်းရှိပြီး ၁၈၈၄-၈၅ ခုနှစ်တွင် ၁၀၄,၀၀၀ မောင်း ရှိသည်။ ၁၈၈၅-၈၆ ခုနှစ်တွင် ၇၀,၀၀၀ မောင်းသာ တင်ပို့နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၈၈၆-၈၇ ခုနှစ်တွင်မူ ၅၄,၀၀၀ မောင်းသာ တင်ပို့နိုင်ခဲ့ရာ လေးနှစ်အတွင်း ရှား တင်ပို့မှုသည် သုံးပုံနှစ်ပုံ ကျဆင်းသွားသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ (တစ်မောင်းလျှင် ၈၂ ၂/၇ ပေါင်။)

အာလုံမြို့မှတစ်ဆင့် တင်ပို့သော ရှားစေးတန်ဖိုး ငွေသည် ၁၈၈၃ ခုနှစ်တွင် ငွေ ၁၁ သိန်းရှိရာမှ ၁၈၈၆-၈၇ ခုနှစ်တွင် တန်ဖိုးငွေ ၆:သိန်းဖိုးမျှသာ ရှိတော့သည်။ ဤသို့ ရှားစေးတင်ပို့မှု ကျဆင်းသွားသည့်အကြောင်းမှာ “ရှားစေးထုတ်လုပ်ရာတွင် စနစ်မရှိဘဲ အရမ်းကာရာ ထုတ်လုပ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်”ဟု အိန္ဒိယ သစ်တောစောင့် ကျွန်ုပ်က ထိုစဉ်က ရေးခဲ့သည်။ သီပေါမင်းလက်ထက်တွင် သစ်တောထိန်းသိမ်းရေးစနစ် မရှိခဲ့သဖြင့် သစ်တောများ၊ သစ်ကွက်များကို အငှားချထားရာတွင် အမြင့်ဆုံး လေလံ ဆွဲနိုင်သူ၊ သို့မဟုတ် အများဆုံး လာဘ်ထိုးနိုင်သူတို့သာ ရခဲ့ကြသည်ဟု သမိုင်းဆရာများက မှတ်ချက်ချကြသည်။

သစ်တောခုတ်ခွင့်လိုင်စင်ရထားသူများကလည်း တွေ့သမျှ သစ်ပင်များ အားလုံးကို အကုန်ခုတ်ပစ်ကြသည်။ စံချိန်မမီ၊ လုံးပတ်မမီ၊ အမြင့်ပေရှည်မမီသည့် သစ်ပင်များကိုလည်း မချန်ပါ။ သူတို့က မခုတ်လျှင်လည်း နောက်လူများက ခုတ်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ရှားပင်များကို ခုတ်ရာတွင် အခြားသောအပင်များ ထိခိုက်ခြင်းမရှိ၍ များစွာ မထောင်းသာ လှသော်လည်း ကျွန်းကိုခုတ်လှဲရာတွင်မူ တခြားအပင်များပါ ပါသွားခဲ့ကြသည်။ သာမန် သစ်တောထဲတွင် ကျွန်းပင်တစ်ပင် ပေါက်သည့် အချိုးနှုန်းမှာ အခြားအပင် ၅၀၀ လျှင် တစ်ပင်မျှသာ ရှိသည်။ ကျွန်းတောထဲတွင်ဆိုလျှင် ကျွန်းပင် ပေါက်နှုန်း အချိုးအစားသည် အခြားအပင် ၃၀၀လျှင် တစ်ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်းပင်တစ်ပင်ကို ခုတ်လိုတိုင်း အခြားအပင် ၃၀၀၊ ၅၀၀ ကို ခုတ်ထွင် ရှင်းလင်းရသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၈၆၂-ခု နောက်ပိုင်းတွင် ရှားစေးနှင့် ကျွန်းသစ်ကို အကြီးအကျယ် ထုတ်လုပ်ရောင်းချ ခဲ့သည်တွင် သစ်တောများ ပြုန်းတီးခဲ့ကာ ၁၈၈၃-၈၅ ခုနှစ်တွင် အထက်မြန်မာပြည် ကုန်သွယ်မှုနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုသည် ပျက်ပြားခဲ့ရသည်ဟု ပေါလ်ကီတန်က ကောက်ချက်ချသည်။

အထက်မြန်မာပြည်တောင်ပိုင်းတွင် သစ်တောများပြုန်းတီးခဲ့သည့်နည်းတူ မန္တလေး ၏ မြောက်ဘက် ချင်းတွင်းတစ်ဝိုက်တွင်လည်း တောများ ပြုန်းတီးခဲ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် မန္တလေး ကျဆုံးပြီးနောက် ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီကို သစ်ကွက်များ ချပေးလိုက်သည့်အခါတွင် သစ်တောများကို အများအပြား ခုတ်လှဲထုတ်ယူခဲ့သဖြင့် တောများ ပြုန်းတီးခဲ့ရပြန်သည်။

သို့ဖြင့် တောပြုန်းရခြင်း အကြောင်းရင်းများကို လိုက်ရှာသည့်အခါတွင် သစ်ကုမ္ပဏီ များက သစ်များကို စည်းကမ်းမရှိ ခုတ်လှဲ ထုတ်ယူကြခြင်း၊ တောမီးများလောင်ခြင်း၊ လူထုက ထင်းအဖြစ် တောခုတ်ကြခြင်းနှင့် ကောက်ပဲသီးနှံများ စိုက်ပျိုးရန် တောရှင်းကြ ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့လာရသည်။ ထိုသို့ တောပြုန်းနေသည့်အထဲတွင် ၁၈၈၃-၈၅ ခုနှစ်တွင် မိုးလျော့နည်းမှု စက်ပိုင်းတစ်ပတ် ပြန်လည်လာသည့်အခါ၌ အထက်မြန်မာပြည်တွင် မိုးကြီးခေါင်သည့်အခြေသို့ ဆိုက်ခဲ့ရသည်။

ယင်းတို့နှင့်အတူ သီပေါမင်း၏ အုပ်ချုပ်မှု ညံ့ဖျင်းခြင်းတို့သည်လည်း မန္တလေးကျဆုံးရခြင်း အကြောင်းများအနက် အကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်ဟု သမိုင်းဆရာ ပေါလ်ကီတန်က ရေးခဲ့လေသည်။

ပုတ်သုံမြစ်တစ်စင်း၏ ရင်ခုန်သံ

၁၈၈၅ ခု တစ်ဝိုက်၌ သစ်တောပြုန်းတီးမှုသည် မန္တလေး၏တောင်ဘက် အစွန်းအဖျား ဒေသများတွင်သာမက မန္တလေးမြောက်ဘက် ချင်းတွင်းတစ်လျှောက်တွင်လည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ချင်းတွင်းမြစ် ဘေးတစ်လျှောက်ရှိ သစ်တောများနှင့် မူးမြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်ရှိ သစ်တောများ ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းနှင့် သီပေါမင်းတို့၏ အစိုးရများသည် ထိုသစ်တောများကို ဘီဘီတီစီကုမ္ပဏီသို့ အငှားချထားခဲ့ရာ ထိုဒေသတစ်ဝိုက်၌ သစ်များ ခုတ်လှဲသဖြင့် မြေကြီးသည် အဖုံးအကာမဲ့ကာ လွင်တီးခေါင်ကြီး ဖြစ်သွားခဲ့ရသည်။

“အောက်ချင်းတွင်း ဒီစကြိတ်ဂေဇက်တီးယား” စာစောင်က တောပြုန်းခြင်း၏ “လက္ခဏာချက်” လေးရပ်သည် အထင်အရှား ပေါ်လွင်နေခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုလက္ခဏာချက်များမှာ

၁။ လူဦးရေထူထပ်သည့် နေရာများမှာပင်လျှင် စွန့်ပစ်သွားသော လယ်ယာများ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း။

၂။ လူဦးရေ လျှင်မြန်စွာ တိုးတက်လာသဖြင့် မြေသစ်များ ထုတ်ဖော်လာခဲ့ကြသည့်တိုင် ထိုလယ်သစ်များတွင် ကန်သင်းရိုးများ မရှိတော့ခြင်း။

၃။ ရေတိုသီးနှံများ စိုက်ပျိုးလာသဖြင့် စပါးအထွက် လျော့လာခြင်းနှင့်

၄။ လူး၊ ဆတ်နှင့် နှမ်းလျှင်ကို စိုက်ပျိုးလာသဖြင့် တောင်ပေါ်စပါးများ အထွက်နည်းလာခြင်းတို့ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

မင်းတုန်းမင်းနှင့် သီပေါမင်းတို့လက်ထက် အထက်မြန်မာပြည်တွင် ကောက်ပဲသီးနှံများ ဆွဲရှားသွားခြင်းမှာ သစ်တောပြုန်းတီးမှုကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤတွင် ရာသီဥတုသည်လည်း ပို၍ ပူပြင်းလာခဲ့သည်။

တောပြုန်းခြင်းကြောင့် လယ်ကွက်များ ကောကုန်ခြင်း၊ ရာသီဥတု ပူပြင်းခြောက်သွေ့ခြင်း၊ မိုးခေါင်ခြင်းတို့အပြင် ချောင်းများတွင် ရေခန်းသွားခြင်းနှင့် မြစ်များတွင် ရေကြီးလာခြင်း စသည့်ရလဒ်ဆိုးများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ၁၈၈၃-၈၅ ခုနှစ်အတွင်း၌ အထက်မြန်မာပြည်ရှိ ချောင်းများအားလုံးလောက်သည် ခန်းခြောက်သွားခဲ့ကြသည်။ အချို့ချောင်းများတွင်လည်း ရေသည် အနည်းငယ်မျှသာ ကျန်ရစ်ခဲ့သဖြင့်

ခုတ်ထားသော သစ်လုံးများကိုမျှောရန် အခက်အခဲတွေ့လာခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် ထိုသစ်လုံးများကို နောင်နှစ် မြစ်ရေကြီးချိန်ကျမှ မျှောရန် ပြင်ဆင်ကြရသည်။ အမှန်အားဖြင့် အထက်မြန်မာပြည် ချောင်းများနှင့် ဧရာဝတီမြစ်၏ ရေလှံမှုအရှိန်သည် အလွန်ကြီးသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ထိုစဉ်က အောက်မြန်မာပြည်တွင်ရှိသည့် ရေလှံမှုထိန်းသိမ်းရေး အင်ဂျင်နီယာဖြစ်သူ ရောဘတ်ဂေါ်ဒွန်က ဧရာဝတီမြစ်သည် တိဘက်ပြည်တွင် “လျှို့ဝှက်မြစ်လက်တက်”တစ်ခု ရှိမည်ထင်ကြောင်းဖြင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ဂေါ်ဒွန်၏ “လျှို့ဝှက်မြစ်လက်တက်” အယူအဆသည် ၁၈၈၅ ခုနှစ်တွင် မှားယွင်းကြောင်းကို တွေ့လာခဲ့ရသည်။ သို့တိုင် သူ့အယူအဆကို ကာကွယ်တင်ပြသည့် ဂေါ်ဒွန်၏ စာတမ်းမှာ စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသည်။ သူက ဧရာဝတီမြစ်ကြီးသည် နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ရေကုစကိုက်ပေါင်း ၅၂၁,၇၉၄ သန်းကို ထုတ်လွှတ်ပေးနေကြောင်း၊ ယင်းမှာ မစ္စစပီမြစ်ဝတွင် လွှတ်သည့် ရေထု၏ ၀.၁ ပုံစုလေးပုံနှင့် ညီမျှကြောင်းဖြင့် သူက တွက်ပြသည်။

“သို့ရာတွင် မစ္စစပီမြစ်မှ ရေထုတ်လွှတ်မှုသည် တစ်နှစ်ပတ်လုံး ညီမျှနေသော်လည်း ဧရာဝတီမြစ်၏ ရေထုတ်လွှတ်မှုမှာမူ ညီမျှခြင်း မရှိဘဲ ဇူလိုင်၊ ဩဂုတ်နှင့် စက်တင်ဘာလတို့တွင် မြစ်ရေသည် စုရပေါင်း ရေထု၏ လေးပုံသုံးပုံကို လွှတ်ပေးနေသည်။ တစ်နည်းပြောရလျှင် ထိုသုံးလအတွင်း ဧရာဝတီမြစ်က ထုတ်လွှတ်သော ရေထုသည် ဖျမ်းဖျားအားဖြင့် (မှတ်သုံးမြစ်တစ်မြစ်ဖြစ်သော) မစ္စစပီမြစ် ထုတ်လွှတ်သည့် ရေထုထက် နှစ်ဆများနေသည်” ဟု ဂေါ်ဒွန်က ဆိုသည်။

သူ့အဆိုအရ ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင် ဧရာဝတီက ထုတ်လွှတ်သည့် ရေထုသည်သည် တစ်စက္ကန့်လျှင် ကုစပေ ၂,၀၀၀,၀၀၀ ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ တစ်နေ့လျှင် အမြင့်ဆုံးသော ရေထုထုတ်လွှတ်မှု စံချိန်သည် မစ္စစပီမြစ်က ထုတ်လွှတ်သော ရေထုထက် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ပိုများပြီး ဥရောပတိုက်မှ မြစ်များထက် နှစ်ဆ ပိုများသည်ဟု ထောက်ပြသည်။

“ဧရာဝတီသည် ဒင်းညမြစ်ထက်လည်းကောင်း၊ အခြားသော ဥရောပတိုက်မှ မြစ်များထက်လည်းကောင်း ရေလွှတ်အား ပိုများသည်။ ဟန်ကောအထက်နားရှိ ယန်စီမြစ်ထက်လည်း ရေလွှတ်အား ပိုများသည်။ ဗြဟ္မပုတ္တရမြစ် ရေထုအမြင့်ဆုံးရောက်ချိန်၊ ဂင်ဂါမြစ် ရေထုအမြင့်ဆုံးရောက်ချိန်တွင် ထုတ်လွှတ်သည့် ရေထုထက်လည်း ရေလွှတ်အား ပိုများသည်။ မွန်ထရိုရယ်အနီးရှိ စိန့်လောရင့်စံမြစ် ရေလွှတ်အားထက်လည်း ရေလွှတ်အား ပိုများသည်” ဟု ဂေါ်ဒွန်က မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

သူ့အဆိုအရ ဇူလိုင်၊ ဩဂုတ်နှင့် စက်တင်ဘာလများတွင် ဧရာဝတီမြစ်ရေ၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် စီးဆင်းသွားခဲ့ကြပြီး ဒီဇင်ဘာမှသည် မေလအထိ မြစ်သည် ခြောက်သွေ့ရာသီ ခြောက်လအတွင်းတွင်မူ ဧရာဝတီမြစ်ရေ၏ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသာလျှင် စီးဆင်းသွားကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ၁၈၇၇ ခုနှစ်တွင် အနိမ့်ဆုံးသော ရေထုထုတ်လွှတ်နှုန်းမှာ တစ်စက္ကန့်လျှင် ကုစပေ ၅၀,၀၀၀ သာ ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ဂေါ်ဒွန်၏ အဆိုအရ ဧရာဝတီမြစ်တွင် ရေထုကြီးလာခြင်း (ရေကြီးခြင်း)၊ ရေထုနည်းသွားခြင်း (ရေနည်းခြင်း)

စသည့် အဖြစ်အပျက်များသည် သစ်တောများပြုန်းတီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ သမိုင်းဆရာ ပေါလ်ကီတန်က အထက်မြန်မာပြည်တွင် သစ်တောများ ပြုန်းတီးရခြင်း၊ ယင်းတို့နှင့်အတူ ရလဒ်များအဖြစ် မြစ်ရေကြီးခြင်း၊ မြစ်ရေနည်းခြင်းတို့သည် သီပေါမင်း၏ ဝန်ကြီးများနှင့် ဘီဘီတီစီ ကုမ္ပဏီတို့၏ လောဘရမ္မက်ကြောင့် ဖြစ်ရသည်ဟု ဝေဖန်ခဲ့သည်။

သူက

“အထူးသဖြင့် ၁၈၆၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်း အနှစ် ၂၀ အတွင်း အထက်မြန်မာပြည် တောင်ဘက်ဒေသများတွင် တောများ ပြုန်းတီးခဲ့ခြင်းအတွက် အဓိကတာဝန်ရှိသူများမှာ တိုင်တားမင်းကြီး၊ ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့် အခြားသော ဝန်ကြီးများ၏ ပေါ့လျောမှုတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ သစ်တောခုတ်ခွင့် လိုင်စင်ဆွဲသူတို့ကလည်း ကျွန်းသစ်များ ခုတ်လှဲခွင့်ရရန် အတွက် လောဘတကြီးဖြင့် လာဘ်ထိုးခဲ့ကြသည့်”ဟု ရေးခဲ့သည်။

ထိုသို့ သစ်ခုတ်လှဲသူများက ဝန်ကြီးများ၊ အရာရှိများကို လာဘ်ထိုးသည့်အတွက် ဝမ်းနည်းဖွယ်ကောင်းသည့် ရလဒ်များ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပုံကို အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ဝန်ရှင်တော် မင်းကြီးဖြစ်သည့် ဆာချားလ်စ်ဘားနာ်က အောက်ပါအတိုင်း တင်ပြအစီရင်ခံခဲ့သည်။

“အချို့သော သစ်ကွက်များကို ငှားရမ်းပုံမှာ ဘာမျှ ရေရေရာရာမရှိ၊ သတ်မှတ်ချက် မရှိ။ ဤတွင် သစ်ပင်များ အများအပြား ဆုံးရှုံးပျက်စီးကာ အဖိုးတန် သစ်တောများ အလဟဿ ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ အတွေ့အကြုံများအရ ထိုသို့ သစ်ကွက်များကို ငှားရမ်းခြင်း၊ ကန်ထရိုက်များက အရမ်းကာရော သစ်ပင်များကို ခုတ်လှဲခြင်းတို့ကြောင့် သစ်တောများ ပြုန်းတီးလာခဲ့သည်။ သဘာဝအရ ပြန်လည်ရှင်သန်မှုကို တားဆီးပျက်ဆီးပစ်ခဲ့သည်။ သစ်တော ထိန်းသိမ်းရေးကို လုပ်၍မရအောင် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ သစ်တောရင်းမြစ်များ ပြန်လည်ထုတ်ဖော်ရေးကို အဟန့်အတား ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် တိုင်းပြည်သည် ဟာလာ ဟင်းလင်းဖြစ်ကာ ကြီးမားသော ထာဝရ ဆုံးရှုံးမှုကြီးကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့”ဟု ရေးခဲ့သည်။

အထက်မြန်မာပြည်ကို ခြံတိုသူတို့ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် သစ်တောများ၏ အခြေအနေကို လေ့လာ စုံစမ်းကြည့်သည့်အခါတွင်မူ ၁၈၈၅ ခု မတိုင်မီက စည်းမဲ့ကမ်းမဲ့ ခုတ်လှဲခဲ့ကြသဖြင့် ကျွန်းတောများမှာ အတော် ပြုန်းတီးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သစ်တောမင်းကြီး ဂျွန်နစ္စဘတ်၏ အဆိုအရ တောမီးများလောင်ခြင်း၊ ဒေသခံ လူထုများက ထင်းအလိုငှာ တောခုတ်ခြင်း၊ လယ်ယာကိုင်းကျွန်း ခိုက်ဖျိုးရန် မြေသစ်တည်ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် တောပြုန်းခဲ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။

တောပြုန်းသည့် လက္ခဏာချက်များကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရာတွင် “ချင်းတွင်း ဒီဇတြိုက်ဂေဇက်တီးယား”က အချက်လေးချက်တို့ကို ပြသည်ဟု အထက်တွင် ပြောခဲ့ပါသည်။ ထိုအချက်ကို သုံးသပ်ရာတွင် “ဂေဇက်တီးယား”က ဤသို့ ရေးခဲ့သည်။

“မြန်မာတို့သည် သာမန်အားဖြင့် မိမိတို့ ဓားမညှိုးချ လုပ်ကိုင်ခဲ့သော လယ်မြေကို တော်ရုံတန်ရုံဖြင့် စွန့်ပစ်ခြင်း မပြုကြ။ လယ်ကို တည်သည်နှင့် ကန်သင်းရိုးကို အကျအန ဖို့ကာ အခိုင်အခံ ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိကြသည်။ သို့ရာတွင် ထိုလယ်မြေမှ

နောက်ထပ်သီးနှံတို့ ထွက်ခြင်း မရှိတော့ဟု ယူဆလာသည့်အခါတွင်မူ ထိုလယ်မြေကို စွန့်ပစ်ခဲ့ကြသည်။ လယ်ကွက်တစ်ကွက်သည် တစ်ကြိမ် သီးနှံ ထုတ်ပေးပြီးသည်နှင့် နောင်တွင် ရေ ပိုလိုလာခဲ့သည်။ ယခု မြန်မာလယ်သမားက သူ့လယ်ကို စွန့်ပစ်၍ တခြားအရပ်သို့ သွားရောက် လုပ်ကိုင်ခြင်းမှာ ရေလုံလောက်စွာ ရနိုင်စရာ အကြောင်း မမြင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်”ဟု ရေးခဲ့သည်။

တစ်နည်းပြောရလျှင် လယ်သမားက လယ်ကို စွန့်ခွာသွားကာ အခြားတစ်နေရာ သို့ သွား၍ လုပ်ခြင်းသည် ရေမရခြင်း (တောပြွန်းခြင်း)၏ နိမိတ်လက္ခဏာတစ်ရပ် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။

ဒုတိယလက္ခဏာချက်မှာ အထက်မြန်မာပြည်ကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် ချင်းတွင်း ဒီစတြိတ် အနောက်တောင်ဘက်ရှိ မြေများမှာ ရွံစေးမြေ၊ တနယ်မြေများ ဖြစ်သည်။ မြေအနေအထားကလည်း လွင်ပြင်များ ဖြစ်သည်။ ဆန်စပါးစိုက်ရန် ကောင်းသည်မှန်သော်လည်း ထိုမြေယာများကို လယ်ကန်သင်းလုပ်၍ လယ်တည်ဖို့ဆိုလျှင် လူအင်အားများစွာ လိုလိမ့်မည်။ ထိုဒေသတစ်ဝိုက်တွင် ဆန်စပါးစိုက်ခင်းဆို၍ ပြောလောက်အောင် မရှိ။ သို့မရှိသည်ကို ထောက်လျှင် မိုးရေအလုံအလောက် မရခြင်း (တောပြွန်းခြင်း) ကြောင့်သာလျှင် ထိုလယ်မြေများကို စွန့်ပစ်ထားသည်ဟု ယူဆရကြောင်းဖြင့် “ဂေဇက်တီးယား”က သုံးသပ်သည်။

တတိယအချက်။ အထက်မြန်မာပြည်တွင် ရက်တိုနှမ်းများကို စိုက်ပျိုးလာခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်အားဖြင့် ရက်တိုနှမ်း စိုက်ရခြင်းသည် စပါးစိုက်ရခြင်း၊ ရက်ရှည်နှမ်းကြီး စိုက်ရခြင်းထက် စရိတ်စကများသည်။ အထွက်နှုန်းသည်။ သို့ရာတွင် မိုးရေ သိပ်များများ မလို့ ထိုဒေသတွင် နှမ်းကြီးနှင့် စပါး မစိုက်ဘဲ နှမ်းလျှင် စိုက်ခြင်းသည် ရေရှားသည် (တောပြွန်းခြင်း၏) လက္ခဏာချက် ဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်သည်။

စတုတ္ထအချက်။ အထက်မြန်မာပြည် ဆန်စပါး စိုက်ပျိုးရေး ဆုံလည်စက်ဝိုင်း (တစ်နှစ် ဆန်စပါးစိုက်၊ နောက်တစ်နှစ် နှမ်းစိုက်၊ နောက်လေးငါးနှစ် မြေကောမြစ်သည် စက်ဝိုင်းလှည့်ပတ်မှု) လည်နိုင်ရန် မြေလွတ်များများ ရှိဖို့လိုသည်။ သို့ရာတွင် လူဦးရေ များလာသဖြင့် မြေလွတ်တွေ နည်းသွားသည်။ ယင်းသို့ မြစ်လာရခြင်းမှာ မိုးရေနည်းပါးလာခြင်း (တောပြွန်းခြင်း)ကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု “ဂေဇက်တီးယား”က ကောက်ချက်ချသည်။

၁၈၈၅ ခုနှစ်တစ်ဝိုက်က မြန်မာပြည်၏ မိုးရေချိန်ကို ပြသရာတွင် ရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ စစ်တွေတွင် မိုးရေချိန် ၂၀၃ ဒသမ ၈ လက်မ၊ မော်လမြိုင် အပါအဝင် ကမ်းရိုးတန်း တစ်လျှောက်တွင် ပျမ်းမျှမိုးရေချိန် လက်မ ၁၀၀၊ ရန်ကုန်တစ်ဝိုက်တွင် မိုးရေချိန်လက်မ ၉၈ ဒသမ ၃ လက်မ၊ ပြည်တွင် ၄၇ လက်မ၊ သရက်မြို့တွင် ၃၇ ဒသမ ၈ လက်မ၊ မင်းဘူးတွင် ၃၅ ဒသမ ၃ လက်မ၊ ချင်းတွင်းနှင့် ဧရာဝတီမြစ်ဆုံအောက် မိုင် ၈၀ ပတ်လည်တစ်ဝိုက်တွင် ၂၀ နှင့် ၂၅ လက်မအကြား၊ မန္တလေးတစ်ဝိုက်တွင် ၃၃ ဒသမ ၁ လက်မ၊ အထက် ရွှေဘို၊ မြစ်ကြီးနား တစ်ဝိုက်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ဝိုက်တို့တွင် ၈၀ လက်မအထိ မြင့်တက်သွားခဲ့သည်။

၁၈၈၃ ခုနှစ်နှင့် ၁၈၈၅ ခုနှစ်ကြားတွင် အထက်မြန်မာပြည်တွင် မိုးကြီးခေါင်ခဲ့ရာ ထိုမိုးခေါင်ရပ်ဝန်းသည် မြောက်ဘက်တွင် ရွှေဘို၊ တောင်ဘက်တွင် အထက်မင်းလှအထိ ကျယ်ဝန်းခဲ့လေသည်။

ဤသို့ဖြင့် အထက်မြန်မာပြည်တွင် တောပြုန်းသည် ရလဒ်ကြောင့် ဧရာဝတီမြစ် ရေကြီးခြင်း၊ နည်းခြင်း၊ ချောင်းဖျား ခန်းခြောက်ခြင်း၊ လယ်များကောခြင်း၊ လူများ ငတ်မွတ်ခြင်း၊ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေး ပျက်ပြားလာခြင်းတို့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ထိုအခြေအနေတွင် နိုင်ငံခြား ကျွေးကျော်မှုတစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာသည်အခါ၌ မန္တလေးသည် အမှည့်လွန်နေသည့် သစ်သီးတစ်လုံးကို လက်ဖြင့် တို့ထိလိုက်ရုံဖြင့် ကြွေကျသွားခဲ့ရလေသည်။

(၇၁)

သီပေါရုပ်ပုံလွှာ

သီပေါမင်းသည် ဘုရင်ဖြစ်သဖြင့် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ်ပွဲ ဖြစ်ပွားခြင်းနှင့် မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေး ဆုံးရှုံးရခြင်းတို့အတွက် သူ့တွင် တာဝန်ရှိသည်ဟု သီပေါမင်း အပေါ်တွင် ပုံချမည်ဆိုလျှင် တရားရာ ရောက်မည်မဟုတ်ပါ။ အခြေအနေကို ထိန်းချုပ်လို သည့် ဆန္ဒရှိသည့်တိုင် သီပေါမင်းသည် အခြေအနေအရပ်ရပ်ကို ထိန်းချုပ်၍ ရနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ စင်စစ် သီပေါမင်းသည် အခြေအနေနှင့် ကံကြမ္မာ၏ သားကောင်မျှသာ ဖြစ်ခဲ့ရသည်ဟု သမိုင်းဆရာ ဒေဆိုင်းက ရေးခဲ့ဖူးသည်။

သူ့ကောက်ချက်ကို သက်သေထူသည့်အနေဖြင့် သမိုင်းဆရာ ဒေဆိုင်းက သီပေါမင်းသည် ပြင်ပ ကမ္ဘာလောကကြီး အကြောင်းကို မသိခဲ့ကြောင်း၊ သူ၏ ဆောင်ရွက်ချက်တို့မှာ နန်းတော်တွင်း ကိစ္စများသာဖြစ်ကြောင်း၊ ဝန်ကြီးများသည် ဘုရင်အမည်ဖြင့် အမိန့်များကို ထုတ်ပြန်ကာ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြကြောင်း၊ နောက်ပိုင်းတွင် ဝန်ကြီးများ ကိုယ်တိုင်သည်လည်း သူတို့ အလိုဆန္ဒဖြင့် အုပ်ချုပ်နိုင်ခြင်း မပြုနိုင်တော့ဘဲ နောက်ကျယ်မှ ကြီးဆွဲနေသော ဆွေတော်မျိုးတော်တို့၏ အလိုကို လိုက်ခဲ့ရကြောင်း၊ သူတို့ ကိုယ်တိုင်မှာလည်း ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ ဥပဒေဖြင့် ရွေးကောက် တင်မြှောက်ထားသော ဝန်ကြီးများ မဟုတ်သဖြင့် နီးရာဓားကို ကြောက်နေကြရကြောင်း၊ တိုင်းပြည်အခြေအနေ ယိုယွင်းလာပြီဟု သဘောပေါက်သည့် အချိန်၌ ဝန်ကြီးများသည် ဗြိတိသျှတို့နှင့် စေ့စပ် ကျေအေးရန် ဆန္ဒရှိခဲ့ကြကြောင်း၊ သို့ရာတွင် အချိန် နှောင်းသွားပြီ ဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့သည် အထက်မြန်မာပြည်ကို သိမ်းယူကာ ပေါင်းစည်းထားသော မြန်မာပြည်ကို အိန္ဒိယအင်ပါယာထဲသို့ သွတ်သွင်းရန် ဆုံးဖြတ်ပြီးဖြစ်ကြောင်း၊ ဗြိတိသျှတို့ သည် ထိုအခွင့်အရေးကို လက်မလွှတ်နိုင်တော့ကြောင်း၊ မြန်မာပြည်ကိစ္စတွင် ဝင်ရောက် စွက်ဖက်မည်သူ၊ သို့မဟုတ် အသံကျယ်ကျယ်ဖြင့် ကန့်ကွက်ပြောဆိုမည့်သူဆို၍ 'ကမ္ဘာတွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်ခုမျှ မရှိတော့ကြောင်း၊ ပြင်သစ်တို့၏ အန္တရာယ်ကိုလည်း မစိုးရိမ်ရတော့ကြောင်း၊ ဗြိတိန်သည် ထိုအချိန်က ကမ္ဘာတွင် အင်အားအကြီးဆုံး နိုင်ငံ ကြီး ဖြစ်နေပြီး သူ၏ ရေတပ်သည်လည်း ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာ အားလုံးကို လွှမ်းမိုးထားနိုင်

သည် အခြေအနေတွင် ရှိနေခဲ့ကြောင်း၊ ကမ္ဘာတွင် သူ့ကို ပြိုင်မည်သူလည်း မရှိတော့ကြောင်း၊ ထိုအချိန်တွင် ဗြိတိသျှတို့သည် လက်မြန်ခြေမြန် လှုပ်ရှားလာကာ မန္တလေးသို့ ရောက်လာပြီး သီပေါမင်းကို နန်းချ၍ အိန္ဒိယသို့ ပို့ခဲ့ကြောင်းဖြင့် သမိုင်းဆရာ ဒေဆိုင်က ရေးခဲ့သည်။

တစ်ဘက်၌ သီပေါ၏ အုပ်ချုပ်ရေးသည် ယိုယွင်းလာခဲ့ကြောင်း၊ နန်းတွင်း အကောက်ကြံ့မှုများ၊ တော်လှန် ပုန်ကန်မှုများ၊ နယ်များတွင် လူဆိုး ဓားပြတို့ ထကြွသောင်းကျန်းမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြောင်း၊ ရှမ်းပြည်နယ်တွင် အချင်းချင်း တိုက်ခိုက်နေသော ပြည်တွင်းစစ်များ ပြစ်ပွားနေကြောင်း၊ ကချင်သူပုန်များက ဝန်းပတ်တစ်ဝိုက်ကို လုယူဖျက်ဆီးကာ မန္တလေးနားအထိ ရောက်လာခဲ့ကြောင်းဖြင့် မှတ်တမ်းများတွင် တွေ့ရသည်။ ထို့ပြင် အဇာတ်၊ ရေငတ်ဖြစ်သဖြင့် သီပေါ၏ ထောင်ပေါင်းများစွာသော မြန်မာလူမျိုး လက်အောက်ခံတို့သည် ဆောက်ပြည်အောက်ရွာသို့ အစုလိုက် အပြုံလိုက် ပြောင်းရွှေ့နေကြသည်။ အခွန်ငွေများမှာလည်း နည်းလာသည်။ သတင်းစာများ၏ အဆိုအရ အစိုးရတွင် ဝင်ငွေ ရရှိမှုအတွက် မန္တလေးတစ်မြို့လုံးတွင် ထိရဲတွေ ပြည့်နှက်နေသည်။ သီပေါမင်းသည် ငွေကြေးကို အပူတပြင်း ရှာနေရသည်။ ကုန်သွယ်မှုသည် လုံးဝ ရပ်စဲသလောက် ဖြစ်နေသည်။ သီပေါမင်းသည် အိုင်ယာလန် ထိအကြောင်းကို ကြားဖူးနေသည်။ အစိုးရတွင် ဝင်ငွေရရှိမှုအတွက် ထိဖွင့်လှောင် ကောင်းမည်ဟု အကြံရကာ မန္တလေးမြို့လေးပြင်လေးရပ်တွင် ထိရဲများကို တည်ထောင်စေ သည်။ သီတင်းပတ်တိုင်း ထိဖွင့်သည်။ သို့ဖြင့် မန္တလေးတစ်မြို့လုံးသည် ထိုကိစ္စဖြင့် လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်နေကြသည်။ ထိရဲများကို ပိတ်ပစ်ရန် ဘုရင်ကို လျှောက်ကြားဟန်တူသည်။ သီပေါမင်းက ငွေနှစ်ကျပ်ဖြင့် ငွေနှစ်သောင်းရအောင် မည်သူ လုပ်ပေးနိုင်သနည်းဟု မေးသည်။ ဈေးများတွင် ဈေးရောင်း ဈေးဝယ်ဟူ၍ မရှိတော့ဘဲ ထိရဲများတွင်သာ ကြိတ်ကြိတ်တီးနေကြသည်ဟု ထိုစဉ်က မျက်မြင်တစ်ဦးက မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

ယင်းတို့မှာ ကျဆုံးခါနီး မန္တလေး၏ ရုပ်ပုံလွှာ ဖြစ်သည်။

သမိုင်းဆရာ ဒေဆိုင်က မန္တလေး ကျဆုံးရခြင်းအတွက် သီပေါကို အပြစ်မတင်၊ စုမှားလတ်ကိုလည်း အပြစ်မဆို၊ ဝန်ကြီးများကိုလည်း အပြစ်မဖို့၊ မန္တလေး ကျဆုံးရခြင်းသည် အတွင်းအကြောင်းနှင့် အပြင်အကြောင်းများ ပေါင်းဆုံသွားသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့သည်။ အတွင်းအကြောင်းများမှာ မန္တလေး၏ ဇီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေး အခြေအနေများနှင့် နန်းတွင်း ပြဿနာများဖြစ်ပြီး အပြင်အကြောင်းများမှာ ဗြိတိသျှတို့၏ ဖိအားဖြစ်သည်ဟု သူက ယေဘုယျ ထောက်ပြသည်။

မင်းတုန်းမင်း နတ်ရွာ စံခါနီးသည်အချိန်တွင် ထီးနန်း အရိုက်သရာကို ဆက်ခံရေးပြဿနာ ပေါ်လာခဲ့သည်။ မူလတုန်းက မင်းတုန်းမင်းသည် ထီးနန်း အရိုက်အရာကို ဆက်ခံသူအဖြစ် အိမ်ရှေ့စံ ကနောင်မင်းသားကို ရွေးချယ်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ကနောင်မင်းသား လုပ်ကြံသတ်ဖြစ်ခံရသည့်အခါတွင် ဆက်ခံရေးပြဿနာသည် မပြီးမပြတ် ကျန်နေသည်။ မင်းတုန်းမင်း၏ သားတော်များ အားလုံးသည် လုပ်ရည်ကိုင်ရည်၊

ကြံ့ရည်ဖန်ရည်နှင့် ပြည့်စုံသည့် သားတော်တွေချည်း ဖြစ်သည်။ ထိုသားတော်များကြားမှ မည်သူ့ကို အလိုက်အရာ ပေးရမည်ဆိုသည် ကိစ္စသည် မင်းတုန်းမင်း ကိုယ်တိုင်အတွက် သာမက ဝန်ကြီးများအဖို့လည်း အရှင်းရခက်သည် ကိစ္စဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် မန္တလေး နန်းတော်ထဲတွင် အစုအသီးသီးသည် ကိုယ်နှင့်နီးစပ်သူ မင်းသား နန်းရအောင် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်တွင် သားယောက်ျားလေး မရှိဘဲ သမီးတော် သုံးဦးသာ ရှိသည်။ မိမိ၏ သမီးတော် တစ်ပါးပါး သို့မဟုတ် အားလုံးကို သီပေါမင်းသားနှင့် စုလျားရစ်ပတ်ပြီး သီပေါကို နန်းတင်ရန် ဖြစ်သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်သည် သူ့စီမံကိန်းကို အကောင်အထည် ဖော်ရန်အတွက် ဝန်ကြီးများနှင့် တိုင်ပင်သည်။ ဝန်ကြီးများကလည်း သဘောတူကြသည်။ ဤတွင် မင်းညီမင်းသားများကို “သတ်ဖြတ်မှု” ဆိုသည့် ကိစ္စ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

ဤသို့ဖြင့် မင်းတုန်းမင်း နတ်ရွာစံသည့်အခါ သီပေါမင်းသားသည် ဘုရင် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်သည် သီပေါမင်းကို ချုပ်ကိုင်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း သမီးတော် ငှမုရားလတ်သည် မိမိ၏ ကြင်ယာတော်ဖြစ်သော သီပေါမင်းကို ကြီးကိုင်းခဲ့ သည်ဟု သမိုင်းဆရာများနှင့် ပါးစပ်ရာဇဝင်များက ဆိုကြသည်။

ဘုရင်မဖြစ်မီ သီပေါမင်းသား အကြောင်းကို များများစားစား မသိရ။ သီပေါ မင်းသားသည် လောင်းရှည်မိဖုရား၏ သားတော် ဖြစ်သည်။ လောင်းရှည်မိဖုရားသည် မင်းတုန်းမင်း၏ အငြိအငြင် ခံရသဖြင့် မထင်မရှား နေခဲ့ရသည်။ (မင်းတုန်းမင်းတွင် မိဖုရားကလည်း အလွန်များသည်။ ကုန်ဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်ကြီး၏ အဆိုအရ မင်းမိဖုရား ငါးကျိပ်၊ သားတော် ငါးကျိပ်နှစ်ပါး၊ သမီးတော် ငါးကျိပ် ခြောက်ပါး၊ မြေးတော် ယောက်ျား လေးကျိပ်တစ်ပါး၊ မြေးတော်မိန်းမ လေးကျိပ်နှစ်ပါး၊ မင်းမိဖုရား၊ သားတော်၊ သမီးတော်၊ မြေးတော်ယောက်ျား၊ မြေးတော်မိန်းမ၊ စုစုပေါင်း နှစ်ရာလေးကျိပ် တစ်ပါး ရှိသည်ဟု ဆိုသည်။) ထိုစဉ်က သီပေါမင်းသားသည် ကိုရင်ဘဝဖြင့် နန်းဦး စံကျောင်းတွင် စာသင်နေသည်။ သုဓမ္မာဓာပြန်ပွဲတွင် မြေဆိုပြီး ပထမကြီး အောင်ခဲ့သည်။ ခမည်းတော် နတ်ရွာစံ၍ ထီးနန်းအရာကို ဆက်ခံသည့်အခါတွင် သီပေါမင်းသားသည် အသက် ၁၉ နှစ်သာ ရှိသေးသည်။ သီပေါမင်းသားသည် ပါဠိဘာသာကို ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာကိုလည်း အခြား ညီတော်၊ နောင်တော် ၇ ဦးတို့နှင့်အတူ ခင်ကြီးမတ်၏ သံတံကျောင်း (ဒေါက်တာမတ်၏ အင်္ဂလိပ်ဘာသာနာပြုကျောင်း) တွင် တက်ရောက် သင်ကြားနေသည်။ ကျောင်းတွင် စာတော်ပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို ကောင်းစွာ ပြောတတ်၊ ဖတ်တတ်သည်ဟု အဆိုရှိသည်။ ကရစ်ကက် ဘောလုံး ကစား ရာတွင်လည်း တော်သည်ဟု ဆိုသည်။

သီပေါမင်းနှင့် ငှမုရားလတ်တို့အပါအဝင် ခစားခဲ့ရသော အပျိုတော်တစ်ဦးက “မိဖုရားခေါင်ကြီး (ငှမုရားလတ်) သိပ်ထက်မြက်လွန်းတယ်။ သူ့ကို ဘယ်သူမှ ရင်မဆိုင်ရဲကြဘူး။ ဝန်ကြီးတွေလည်း ရင်မဆိုင်ရဲဘူး။ ဘုရင်ကိုယ်တိုင်လည်း ရင်မဆိုင်ရဲ ဘူး။ ဘယ်သူမှ ရင်မဆိုင်ရဲကြဘူး။ ကျားကို ရင်ဆိုင်လိုက်ချင်သေးတယ်။ သူ့ရှေ့ကို

ရောက်ရင် အားလုံး ကြောက်နေကြရတယ်။ သူပေးတဲ့ အမိန့်ကို ချက်ချင်း လိုက်လုပ်ကြ တယ်။ သူ့ရှေ့ရောက်ရင် ဘုရင်ဟာ ကျောင်းသားကလေးလို ဖြစ်နေတယ်။ စိတ်ဆိုးရင် သူပဲ ဘုရင်၊ သူပဲ ဘုရင်မ ဖြစ်နေတယ်” ဟု စာရေးဆရာ ဖီးလ်ဒင်းဟောကို ပြောပြ သည်။

သီပေါ၏ အင်္ဂလိပ်စာသင် ဆရာဖြစ်သူ ဒေါက်တာ မတ်ကလည်း

“ကျောင်းတက်နေတုန်းက သီပေါမင်းသားဟာ အလွန် အေးတယ်၊ ရိုးရိုးကုပ်ကုပ် ကလေးပဲ နေတာပဲ။ သူ့မှာ တခြားမင်းသားတွေထက်သာတဲ့ အရည်အချင်းလည်း မရှိဘူး။ ကျောင်းမှာ ဆရာမကားကို နားထောင်တယ်။ စည်းကမ်းရှိတယ်။ ဘာပြဿနာမှ လည်း မရှိဘူး။ မင်းသားဆိုပြီး အခြားသူတွေထက် အခွင့်အရေးယူတာတို့ ဘာတို့လည်း မရှိဘူး။ နှိမ့်ချပြီး တစ်ဖက်သားကို ယုံကြည်တတ်တယ်။ ဆိုးတာဖြစ်စေ၊ ကောင်းတာ ဖြစ်စေ တစ်ခုခုလုပ်ဖို့ သွားသွေးဆောင်ရင် အလွယ်တကူ နားဝင်သွားနိုင်တယ်။ သီပေါမင်းသား ဘုရင်ဖြစ်တဲ့အခါမှာ ကျွန်တော် သီပေါမင်းသားကို သွားပြီးတွေ့ဖို့ ကြိုးစားသေးတယ်။ ဒါပေမယ့် ကင်းဝန်မင်းကြီးက တွေ့ခွင့်မပေးလို့ မတွေ့ခဲ့ရဘူး။ သီပေါမင်း ပါတော်မူပြီးလို့ နောက်တစ်နှစ်မှာ ထားဝယ်မှာရှိတဲ့ မယ်တော်ဆင်ဖြူမရှင်နဲ့ ဇုနုရားကြီးတို့ကို ကျွန်တော် သွားတွေ့တယ်။ သူတို့က သီပေါမင်းက ကျွန်တော်အကြောင်း ခဏ ခဏ မေးတယ်တဲ့။ သူ့ကို လာပြီး အခစားမဝင်တဲ့အတွက်လည်း တအံ့တဩ ဖြစ်နေတယ်လို့ ကျွန်တော်ကို ပြောပြတယ်။ ၁၈၇၉ ခုနှစ်ကတည်းက ကျွန်တော်ကို မန္တလေးကို မလာရဘူးလို့ ကင်းဝန်မင်းကြီးက အမိန့်ထုတ်ထားတာကို သီပေါမင်း သိသွားပုံ မရဘူး” ဟု ပြောခဲ့သည်။

မန္တလေးတွင် ထိရဲများဖွင့်ချိန်က သီပေါမင်းကို တွေ့ခဲ့ရသည့် မျက်မြင်သက်သေ တစ်ဦးက

“သီပေါဘုရင်သည် သာမန် အရပ်သားတစ်ဦးကဲ့သို့ ပုဆိုးအဝါရောင်၊ အပေါ်အင်္ကျီ အဖြူရောင်တို့ကို ဝတ်ဆင်ထားသည်။ ယောင်တွင် စိန်ဆံထိုးတို့ကို ထိုးထားပြီး လက်တွင် နီလာလက်စွပ်တစ်ကွင်းကို ဝတ်ဆင်ထားသည်။ သို့ရာတွင် ရုပ်မှာ များစွာ ကျသွားခဲ့လေပြီ။ လွန်ခဲ့သည့်တစ်နှစ် အောက်တိုဘာလ သူ့ နန်းတက်စဉ်က သီပေါမင်းသည် နက်မှောင်စူးရှသည့် မျက်လုံး၊ သံလွင်ရောင် အသားတို့ဖြင့် ခန့်ညားချောမောသည့် လှလင်ပျိုတစ်ယောက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ယခုမူ သူ့မျက်နှာသည် ပွဖောင်းဖောင်း ဖြစ်နေပြီး မျက်လုံးများသည် ချိုင့်ဝင်ကာ အသက်ကင်းမဲ့နေပြီ။ သို့ရာတွင် နန်းကျပြီး ရတနာအိမ်တွင် ရောက်နေသည့်အခါ၌ သီပေါမင်းသည် အရက်သေစာတို့ကို သောက်စားခြင်း မရှိရှိမျှမက ယခင်ကလည်း အရက်သေစာတို့ကို သောက်စားခဲ့သည့် လက္ခဏာတို့ကို မတွေ့ရ။ ဝက်သားကိုမို့ တော်တော် ကြိုက်သည်” ဟု ရေးခဲ့သည်။

သီပေါမင်း၏ မန္တလေးမှ ထွက်တော်မူခန်းမှာလည်း ပြဇာတ်တစ်ပုဒ်နှင့် တူသည်။ ဗြိတိသျှတို့၏ သင်္ဘောများသည် ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၇ ရက်နေ့၊ မနက် ၉ နာရီ အချိန်တွင် မန္တလေးဆိပ်ကမ်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြသည်။ ပြီး တပ်များ

ကို ကမ်းပေါ်သို့ ချသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က သီပေါမင်းနှင့် နန်းရင်းဝန်ကြီးတို့ သူ့ကို လာရောက် တွေ့ဆုံလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားသည်။ သို့ရာတွင် မည်သူမျှ ရောက်မလာကြပါ။ ကင်းဝန်မင်းကြီးက သူ့ကိုယ်တိုင် သင်္ဘောဆိပ်သို့ ဆင်းလာမည်ဟု ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ကို အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ ယခုမူ ကင်းဝန်မင်းကြီး၏ အရိပ်အရောင်ကိုလည်း မတွေ့ရ။

နိုင်ငံရေးအရာရှိ ဗိုလ်မှူးကြီး (ကာနယ်) စလေဒင်နှင့် သူ့အခြွေအရံ နှစ်ဦးတို့သည် မန္တလေးနန်းတော်ထဲသို့ ရဲရဲတင်းတင်းဖြင့်ပင် ဝင်ရောက်လာကြသည်။ ထိုအချိန်တွင် နန်းတော်မြို့ရိုး တံခါးဝတွင် အစောင့်များ ရှိသည့်တိုင် အစောင့်များကလည်း သူတို့နှစ်ဦးကို တားဆီးခြင်း မပြုကြ။ ထိုစဉ် သူတို့ဆီသို့ ဆင်ဖြင့်လာနေသော ကင်းဝန်မင်းကြီးကို မြင်ရသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးက “နန်းတော်ထဲသို့ ဗြိတိသျှတပ်သားများ ဝင်ခွင့်မပေးပါနှင့်၊ စလေဒင်တစ်ဦးသာ သူနှင့် လိုက်ခဲ့ပါ”ဟု ခေါ်သည်။

ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်အတူ လွတ်တော်ထဲသို့ လိုက်လာခဲ့သည်။ သီပေါမင်းမှာ သူ့ကို ကြိုဆိုရန် လွတ်တော်ထဲတွင် ရောက်နေသည်။ သူနှင့် အတူ စုပုရားလတ်နှင့် ဆင်ဖြူမရှင်တို့လည်း ရှိနေသည်။ သီပေါမင်းမှာ စကားစပြောသည့် အခါတွင် စိတ်လှုပ်ရှားနေဟန်ရှိကြောင်း၊ ထိုနောက်မှ တည်ငြိမ်သွားကာ “ကျွန်ုပ်နှင့်တကွ ကျွန်ုပ်၏ တိုင်းပြည်ကို သင့်ထံ အပ်လိုက်ပြီ။ ကျွန်ုပ်အား နန်းတော်မှ ချက်ချင်း တခြားသို့ ခေါ်မသွားရန်ကိုသာ ကျွန်ုပ် ပြောလိုသည်။ ပြင်ဆင်ရန်အတွက် တစ်ရက် နှစ်ရက်ခန့် အချိန်ပေးစေလိုသည်။ ယခု လောလောဆယ်တွင်မူ နန်းတော်မှ ထွက်ခွာပြီး နွေရာသီခံနန်းတွင် ခဏ ခံနေတော်မူမည်”ဟု ပြောသည်။

ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က တပ်မတော်၏ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသာလျှင် အာဏာ အပိုင်ဆုံးဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိအနေဖြင့်မူ တင်းမာစွာ ဆက်ဆံလိုသော ဆန္ဒမရှိကြောင်း၊ သို့ရာတွင် မြို့တော်နှင့် တိုင်းပြည်မှ အမြန်ဆုံး ထွက်ခွာရန် ပြင်ဆင်စေလိုကြောင်းပြင် ပြောသည်။

သီပေါမင်းသည် ထွက်ပြေးရန် ဆင်အစီးငါးဆယ်ကို အသင့်ပြင်ထားကြောင်း စသည့် ကောလာဟလများ ရှိနေသဖြင့် ဗြိတိသျှတပ်များက နန်းတော်မြို့ရိုးတံခါးများနှင့် အပြည်စည်းမှ အဆောက်အအုံများ အားလုံးကို သိမ်းပိုက်ထားလိုက်ကြသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားမည့် အရိပ်လက္ခဏာများ ရှိကြောင်းကို သီပေါမင်းအား အရိပ်အမြက် ပြောပြသည်အခါတွင် သီပေါမင်းက “ကျွန်ုပ် ဘယ်ကို သွားနိုင်မှာလဲ။ ဘယ်ကိုမှ သွားလိုတဲ့ ဆန္ဒလည်း မရှိပါဘူး။ ခု သင် ရောက်လာပြီ ဖြစ်တဲ့အတွက် အဲသည်နေရာမှာပင် နေလိုသည် ဆန္ဒသာ ရှိတော့တယ်။ ကျွန်ုပ်အား ကောင်းမွန်စွာ ဆက်ဆံအောင်သာ ကြည့်ပေးပါ။ သင် ခေါ်ရာသို့လိုက်ရန် အဆင်သင့် ရှိပါတယ်။ ကျွန်ုပ်ကို ခေါ်ဆောင်သွားကြသည့်အခါတွင် သင်လည်း အတူ လိုက်ခဲ့စေလိုပါတယ်”ဟု သီပေါမင်းက ပြောသည်။

ဝန်ကြီးများကလည်း မိမိတို့သည် နောက်တစ်နေ့ မနက်တွင် သီပေါမင်းကို

ဝိုင်းမှုကြီး စလေဒင် လက်သို့ အပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မအပ်ခဲ့လျှင် မိမိတို့ အသက်ကို စီရင်နိုင်ကြောင်းဖြင့် အာမခံကြသည်။

ထိုနေ့ည၌တွင် ဗြိတိသျှတပ်များသည် လွတ်တော်ကို သိမ်းပိုက်လိုက်၍ ထိုဝိုင်းမှုကြီး စလေဒင်မှာလည်း ထိုနေ့ညတွင် လွတ်တော်ထဲမှာပင် အိပ်လေသည်။

ပါတော်မူရှုခင်း

ထိုနေ့ ညနေ (၁၈၈၅ ခု၊ နိုဝင်ဘာလ ၂၈ ရက်)၌ ကျွန်ုပ်သည် သီပေါဘုရင်ကို ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်ထံ အပ်နှံသည်။ လိုအပ်သည့် ပြင်ဆင်မှုများကို ပြုလုပ်ပြီးနောက် နန်းကျ သီပေါဘုရင်သည် သူ၏ မိဖုရား (မိဖုရားလတ်)၊ မယ်တော်ဖုရား (ဆင်ဖြူမရှင်)တို့ အပြင် အမျိုးတော် အနည်းငယ်တို့နှင့်အတူ နန်းတော်ကြီးမှ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့သည် နန်းတော်လှေခါးရင်းမှ အရှေ့ဘက် မြို့တံခါးအထိ တစ်ဘက်တစ်ချက်စီ တန်းရပ်နေကြသော ဥရောပတိုက်သား စစ်သည်များ၏ကြားမှ ဖြတ်လျှောက်လာကြသည်။ ထိုနေရာတွင် ၎င်းတို့ကို သင်္ဘောဆိပ်သို့ တင်ဆောင်သွားမည့် ရထားများက အသင့် စောင့်နေကြသည်။ သင်္ဘောဆိပ်ဆီသို့ ညနေအချိန်ကျမှပင် ရောက်တော့သည်ဟု ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က သူ၏ အစီရင်ခံစာတွင် သီပေါမင်းအား ဆောင်ယူခဲ့ပုံကို ဖော်ပြထားသည်။

“သင်္ဘောဆိပ်တွင် လူအများ စုရုံးရောက်ရှိ နေကြလေပြီ။ ညဉ့်အမှောင် ရောက်လာပြီဖြစ်သဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ တာဝန်မှာ ပို၍ ကြီးလာသည်။ နေရာ အနံ့အပြားမှာ အမျိုးသမီးတို့၏ ငိုကြွေးသံများကို ကြားရသည်။ လူအုပ်ကြီးမှာလည်း မိမိတို့ မြင်လို သည့် အရာကို မတွေ့မြင်ရသဖြင့် စိတ်မရှည်သည့် အမူအရာများကို ပြုလာလေပြီ။ (ဆန္ဒပြခြင်းဟု ခေါ်နိုင်မည်ဆိုလျှင်) ထိုဆန္ဒပြမှုသည် အားနည်းသော ဆန္ဒပြမှုတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့အား သင်္ဘောပေါ်သို့တင်သည့် ကိစ္စမှာ နောက်ထပ် အနောင်အယုက် အတားအဆီး တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ ပြီးစီးသွားခဲ့သည်”ဟု ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က ရေးခဲ့သည်။

ဗိုလ်ချုပ် ပရင့်ဒါဂတ်စ်နှင့်အတူ မန္တလေးသို့ ချီတက်လိုက်ပါလာခဲ့သည့် ဗိုလ်မှူး အက်ခမန်ချားလ်စ်ဘရောင်း၏ မှတ်တမ်းမှာလည်း စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီးစလေဒင်၏ မှတ်တမ်းမှာ အစီရင်ခံစာ သဘောမျှသာ ဖြစ်သည့်အတွက် သူ့မှတ်တမ်းတွင် အချုပ်လောက်သာပါသည်။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်မှူးဘရောင်း၏ မျက်မြင် မှတ်တမ်းမှာ အလွတ်သဘော ဖြစ်သည့်အတွက် အသက်ဝင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက ပါတော်မူပြင်ကွင်းကို ရေးရာ၌-

“မန္တလေးမြို့ကို ရေဘေးမှ ကာကွယ်ရန် တည်ဆောက်ထားသည့် တာရီးကြီးနှင့် မြစ်ဆိပ်အကြား ကျယ်ပြန့်သည့် ကွက်လပ်တွင် တပ်များကို တပ်ဖွဲ့အလိုက် နေရာချထား လိုက်သည်။ စစ်ကြောင်းများကို လေးကြောင်းပြန့်၍ လေးဖက်လေးတန်မှ နန်းမြို့ရိုးထဲသို့ ဝင်ရန် စီစဉ်သည်။ မြင်းတပ်များမှာ စစ်ကြောင်း’ အသီးသီးက လိုချင်နေကြသဖြင့် ကျွန်ုပ်ပါဝင်သည့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏အဖွဲ့ လုံခြုံရေးကို စောင့်ကြပ်ရန်အတွက် မြင်းတပ်ဗိုလ်တစ်ယောက်နှင့် မြင်းတပ်သား နှစ်ဆယ်ခန့်ကို မနည်း ချန်ထားရသည်။”

“မွန်တိမ်းပြေသည်နှင့် ဘင်ဓရာတီးပိုင်းမှ တီးမှုတ်သံ ပေါ်လာကာ ချီတက်ပွဲလည်း အပြေတောသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အလမ်းဟုခေါ်သည့် လမ်းမတစ်လျှောက် ချီတက်လာခဲ့ ကြကာ လက်ဝဲဘက်သို့ ချိုးလိုက်ပြီးနောက် ထိုမှတစ်ဖန် တောင်တံခါးတည့်တည့်မှ ဝင်ရန်အတွက် ယာဘက်သို့ ချိုးလိုက်ကြသည်။”^၁

“ကိုက် ငါးဆယ်လောက် ကျယ်ပြန့် အမှိုက်အမျိုးမျိုး၊ အညစ်အကြေး အမျိုးမျိုးတို့ ဖြင့် ဝက်များ၊ ခွေးများ ၂၃ဟို သွားလာနေသည့် လမ်းမကြီးတစ်လျှောက် တစ်နာရီခန့် ချီတက်လာခဲ့ကြပြီးသည့်နောက် မြို့ရိုးကြီးကို ကျွန်ုပ်တို့ရှေ့တွင် ဘွားခနဲ တွေ့လိုက်ရသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ထိုမြို့ရိုးကြီးကို လွန်ခဲ့သည် နှစ်များမကြာမီက မြင်ခဲ့ဖူးပါသည်။ သို့ရာတွင် ယခုအချိန်တွင် မြို့ရိုးကြီးကို ပြန်၍ ပြင်ဆင် မွမ်းမံထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထိုစဉ်ကမူ ထိုမြို့ရိုးကြီးသည် ထိုမျှလောက် ကြီးမား၍ ထိုမျှ ခမ်းနားလိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ် မထင်ခဲ့ ကြောင်း ဝန်ခံလိုပါသည်။ မြို့ရိုးကြီးမှာ ကျယ်ပြန့်ကြီးမားပြီး စိတ်ရွှင်လန်းဖွယ်ရာ ကောင်းလှပါသည်။ လှပသည့် ပြာသာဒ်များ ကြိုကြားကြိုကြား တည်ဆောက်ထားသည့် နိကြန့်သော အုတ်တံတိုင်း မြင့်မြင့်ကြီးများ၊ ထိုတံတိုင်းကြီးများအောက်ခြေမှ (နောင်တွင် မြင်းပြိုင်ကွင်းလုပ်ခဲ့သည့်) စိမ်းလန်းကျယ်ပြန့်သော မြက်ခင်း၊ ထို့နောက် ကြည်လင် ငြိမ်သက်သည့် ကိုက်ရှစ်ဆယ်ခန့်ကျယ်သော လှပသည့် ကျွဲ၊ ထို့နောက် ကျုံးအပြင်ဘက် မြို့ထဲသို့ ထွက်သည့် ကိုက်ငါးဆယ်ခန့် ကျယ်သောလမ်း စသည်တို့ကို မြင်ရသည်။ ရှုခင်းထက် အခြေအနေက ပို၍ပင် ခမ်းနားကြီးကျယ်ကာ လေးနက်နေသည်။ နောက် ဘာဖြစ်မည်ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ ခမ်းနားဂုဏ်ပြောင်သော မရေရာမှု ရှိနေသည်။ ထိုမရေရာမှုတိုင်းသည်လည်း အမြဲတမ်းလိုလို စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းနေသည်။ မြို့ရိုး တံခါးများကို ဖွင့်ထားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ စစ်သားများကလည်း လက်နက်ချကြမည်ဖြစ် ကြောင်း၊ ဘုရင်ကလည်း သူ့ကိုယ်သူ အပ်နှင်းမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ သိထား ခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ငြားနားသော ကြိုဆိုမှုကို ရင်ဆိုင်ရန်လည်း အသင့် ပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်သည်။ ဘာဖြစ်မည်ကို မည်သူမျှ မသိနိုင်။ ကျွန်ုပ်တို့ မြို့ရိုးအတွင်းသို့ ရောက်သည်နှင့် သေနတ်များဖြင့် ဆီး၍ ခုခံပစ်ခတ်မည်လောဆိုသည့် အချက်မှာ ဘာမျှ ရေရာခြင်း မရှိ။ သို့ရာတွင် ဘာမျှ မဖြစ်ပါ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် တစ်ခုသော တံတားကို ဖြတ်ကာ နိုင်ငံခြား မြို့တော်သည် ကျွန်ုပ်တို့ပိုင် နယ်အဖြစ် နှစ်ပေါင်း တစ်ရာခန့်က တည်ရှိခဲ့သည့်နယ် စိုးရိမ် ကြောင့်ကြမှု ကင်းရှာဖြင့် “ဘုရင့်မြို့တံခါး”သို့

ဝင်လာခဲ့ကြသည်။ နန်းမြို့တွင်းရှိ လမ်းကျယ်ကြီးများပေါ်တွင် လူရိပ်လူရောင်ကို မတွေ့ရ။ တွေ့ရသမျှ လူများမှာလည်း အိမ်ရှေ့တွင် ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ကာ ကျွန်ုပ်တို့ကို ဘာမျှ မထူးခြားသည့်နယ် ငေးကြည့်နေကြသည်။ နန်းတော်တွင် အချို့သော စစ်သားများ စောင့်ကြပ်လျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် လက်နက်ချရန် ပြောသည်နှင့် သူတို့သည် ချက်ချင်း လက်နက်ချကာ လက်နက်များကို တစ်နေရာတွင် လာရောက် စုပုံကြသည်။ ကျွန်ုပ်၏ မြင်းတပ်သားများကို မြို့ရိုး အပြင်ဘက်တွင် နေရာချထားရန် ကျွန်ုပ်ကို အထက်က ညွှန်ကြားသည်။ နောက်ဆုံးအချိန်တွင် ဘုရင်ကို ဆောင်ယူ ထွက်ပြေးကြမည် စိုးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့သော ကြိုးစားမှုများကို မတွေ့ရပါ။ ကျွန်ုပ်တို့သည် မြို့ရိုးအရှေ့ဘက်နှင့် မြောက်ဘက် တစ်လျှောက်ကို မြင်းဖြင့် လျှောက်ကြည့်ပြီး မြောက်ဘက်မြို့ရိုး အလယ်ပေါက်မှနေ၍ နန်းမြို့ထဲသို့ ဝင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့် နန်းတွင်းမြို့ရိုးထဲရှိ ခံတပ်အနီးတွင် ရပ်လိုက်ကြသည်။

“ထိုနေရာတွင် တပ်များအားလုံးကို စုရုံးပြီး တန်းဖြုတ်လိုက်ကြသည်။ ကျွန်ုပ်လည်း ဘုရင့်နန်းတော် တံခါးဝ အပြင်ဘက်တွင် ရှိနေသော ဗိုလ်ချုပ် မရင်ဒါဂတ်စ်၏ အဖွဲ့ ရှိရာသို့ လာခဲ့သည်။ နောက်ထပ် ဘာလုပ်ရမည်ကို မည်သူမျှ သိကြမဟန် မတူပါ။ ဘုရင့်အနီးတွင် ရှိနေသည့် နိုင်ငံရေးအရာရှိ (ဗိုလ်မှူးကြီးစလောဒ်) အပေါ်တွင်သာ တည်နေပါသည်။

“အတန်ကြာသည့်အခါတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒ် ရောက်လာပါသည်။ ဘုရင်နှင့် တွေ့ဆုံပြီးနောက်၌ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒ်မှာ တော်တော် စိတ်လှုပ်ရှားနေဟန် တူသည်။ သူက ဘုရင်အား နောက်ထပ် တစ်ရက်လောက် လွတ်လပ်စွာ နေခွင့်ပေးဖို့ လိုအပ်ကြောင်း တိုက်တွန်းသည်။ ဘုရင်က တည်ငြိမ်နေပြီး လုံးဝ ဣန္ဒြေ မပျက်ဘူး။ ဒါပေမယ့် မဏ နေချင်သေးတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ခွင့်ပြုသလောက်တော့ အချိန်ယူချင်သေးတယ်” ဟု ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒ်က ပြောသည်။ ကျွန်ုပ်တို့တိုင်ပင်ကြပြီးနောက် ဗိုလ်ချုပ် မရင်ဒါ ဂတ်စ်က နောက်တစ်ရက် အချိန်ပေးရန် သဘောတူသည်။ သို့ရာတွင် နောက်တစ်နေ့ မွန်းတည့်အချိန်တွင် လက်နက်ချရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေဖို့လိုကြောင်း ဘုရင်ကို ရှင်းလင်းစွာ ပြောကြားရန် လိုကြောင်းကိုမူ ဗိုလ်မှူးကြီးစလောဒ်ကို ပြောသည်။ အစောင့် တပ်ရင်း နှစ်ရင်း (ဟန်ပရိုင်းယားတပ်ရင်းနှင့် မဒရပ်စ် ပိုင်းဒိုင်းယား တပ်ရင်းတို့ ဖြစ်သည်။)ကို နန်းတော်ထဲတွင် ချထားလိုက်ပြီး မြို့တံခါးများတွင်လည်း အစောင့် အခိုင်အလုံ ချထားလိုက်သည်။ ကျွန်ုပ်တပ်များမှာ သဘောတူသည့် ပြန်လာခဲ့ကြသည်။

ထိုနေ့ ညနေ၌ မနက်ဖြန်တွင် ဒုတိယအကြိမ်နှင့် အောင်ပွဲခံအဖြစ် နန်းတော်သို့ ဝင်ရန် တပ်များကို အမိန့် ထုတ်လိုက်သည်။

“နောက်တစ်နေ့မနက် ၁၀ နာရီတွင် ယမန်နေ့က ချီတက်လာခဲ့သည့် လမ်းကြောင်းအတိုင်း စစ်ကြောင်းအသီးသီး ထွက်ခွာလာခဲ့ကြသည်။ နန်းတော်ရှေ့ သတ်မှတ်ထားသည့် စုရပ်တွင် ဆုံမိရန် တပ်များသည် မြို့ရိုးတံခါး အသီးသီးမှနေ၍

မြို့တွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် သူ့အဖွဲ့သည် နန်းတော် ဗဟိုတံခါးအဝတွင် စုဝေးကြသည်။ ထို့နောက် နန်းကျဘုရင်သည် သူ့ကိုယ်သူ အပ်နှင်းရန် အဆင်သင့် ဖြစ်ပြီဆိုသည့် ဗိုလ်မှူးကြီးစလောဒင်၏ အကြောင်းကြားချက်ကို စောင့်ဆိုင်းကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် အပြင်တွင် စောင့်ဆိုင်းနေကြသည်။ ကျွန်ုပ် စိတ်တွင်မူ ရှည်ကြာလှချည်ဟု အောင်းမေ့မိသည်။ ကြာသော် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်၏ အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော တည်ငြိမ်မှုနှင့် အေးဆေးမှုတို့ပင်လျှင် ပျောက်ကွယ်တော့မည့် အရိပ်အရောင်တို့ ပေါ်ပေါက်လာလေပြီ။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် စစ်သားကောင်းနှင့် လူကြီးလူကောင်းတစ်ယောက် ပီသစွာ (တကယ်လည်း ထိုအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။) မိမိ၏ လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုကြောင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့၍ စိတ်ထိခိုက်ဖွယ်ကောင်းသော အချိန်တွင် ဘုရင်အား မရိုမသေ၊ မစာမမှာ ပြုမိမမည်ကို လိုလာခြင်း မရှိပါ။

“နောက်ဆုံးတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒင် ထွက်လာကာ ဘုရင်က တရားဥပဒေ၏ သက်ညှာခွင့်ကို နောက်ထပ် တစ်ရက်လောက် လိုချင်သည်ဟု ပြောသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က ထိုအချက်ကို ပြတ်ပြတ်သားသား ငြင်းဆိုလိုက်သည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒင်သည် နန်းတော်ထဲသို့ ပြန်ဝင်သွားသည်။ ခဏအကြာတွင် ပြန်ထွက်လာကာ ဘုရင်က ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်အား ဆီးကြိုရန် အဆင်သင့်ဖြစ်ပြီဖြစ်ကြောင်း ကြေညာသည်။

“ယခုအချိန်၌ မြို့ရိုးတံခါးများ အားလုံး ပွင့်သွားလေပြီ။ ဟန့်ပရိုင်းယား တပ်ရင်းသည် နန်းတော်ထဲသို့ ဝင်လာသည်။ တပ်ဦးက ညီလာခံသဘင်ခန်းမ ကျောက်တုံး လှေခါးရင်းသို့ ရောက်လာသည့်အခါတွင် တပ်များသည် တန့်ရပ်လိုက်ကာ အသင့်တပ်ထားသော လှံစွပ်များကိုင့်လျက် တစ်ဖက်တစ်ချက် မျက်နှာချင်းဆိုင်၍ ရပ်လိုက်ကြသည်။ အဖမ်းခံ သီပေါဘုရင်သည် ထိုစစ်သားတန်းများကြားမှ ဖြတ်သန်းလာ ရမည် ဖြစ်သည်။

“နန်းတော်ဦး၏ လှေခါးထပ်တွင် စစ်သားတန်းကြီး တန်းစီပြီးသား ဖြစ်နေလေပြီ။”

“ညီလာခံ ခန်းမအဝင်ဝတွင် ဘုရင်လူတန်းကြီး ပေါ်လာလေပြီ။ လူတန်းကြီးကို ဝန်ကြီး ရှစ်ဦးတို့က ခေါင်းဆောင်လာသည်။ သူတို့အားလုံး၏ အမူအရာမှာ ခန့်ညား၍ တည်ငြိမ်သည်။ မျက်နှာထားကောင်းသူ တစ်ယောက်နှစ်ယောက်ကိုလည်း တွေ့ရ၍ မျက်နှာဆိုးသူ တစ်ယောက်နှစ်ယောက်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ သူတို့အားလုံးမှာ အဖြူရောင် သိုရင်းအင်္ကျီကြီးများကို ဝတ်ထားကြပြီး ခေါင်းတွင် ပဝါပေါင်းထားကြသည်။ ၎င်းတို့အထဲတွင် အထူးခြားဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကင်းဝန်မင်းကြီး ဖြစ်သည်။ သွက်လက် ဖြတ်လတ်သည့် အဘိုးကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် နန်းရင်းဝန်အဖြစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ အမှုထမ်းခဲ့ဖူးသည်။ နောက်တစ်ဦးမှာ ကျွန်ုပ် မသိမ်းပိုက်မီ ကာလကရော သိမ်းပိုက်ပြီးနောက်တွင်ပါ လူထု၏ နှုတ်များတွင် ရေပန်းစားခဲ့သည့် တိုင်တားမင်းကြီး ဖြစ်သည်။ တိုင်တားမင်းကြီးမှာ အရပ်ပြတ်ပြတ်၊ ကိုယ်လုံးကိုယ်ထည် တောင့်တောင့်၊ ဧည့်စိမ်းရှိရှိ နေထိုင်ခဲ့ရဟန်တူပြီး အသက်လေးဆယ်အရွယ်လောက် ဖြစ်သည်။

“အားလုံး အဆင်သင့် ဖြစ်သည့်အခါတွင် လူတန်းကြီးသည် နိုင်ငံရေးအရာရှိ ခေါင်းဆောင်၍ ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့လည်း နန်းတော်ရှေ့ ကွက်လပ်ကို ဖြတ်သန်းကာ လှေခါးခြေရင်းသို့ လာခဲ့ကြသည်။ လှေခါးခြေရင်းတွင် အနည်းဆုံး ပေနှစ်ဆယ်ခန့် ရှည်သော အမြောက်ကြီးနှစ်လက်ကို ချထားသည်။ ဝပြီးနေသည့် ဝန်ကြီးများသည် လှေခါးထစ်များကို ပြည်းညှင်းစွာ ဆင်းသက်လာကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ ညီလာခံသဘင် ခန်းမကြီးကို ဖြတ်လာခဲ့ကြသည်။ (ခန်းမပေါ်တွင် ပြာသာဒ်တစ်ဆောင် တပ်ထားပြီး ယင်းကို ‘ခကြေဝဠာ၏ ဗဟို’ဟု ခေါ်သည်။ ညီလာခံခန်းမဆောင် တိုင်လုံးကြီးများကို ရွှေပိန်းချထားသည်။ ခန်းမဆောင် အဆုံးတွင် ဘုရင်၏ ရာဇပလ္လင် ရှိသည်။ ကျွန်ုပ်တို့သည် ရာဇပလ္လင်၏ ဘယ်ဘက်မှဖြတ်ကာ ဝက်ပါလို ကွေ့ကောက် ရွပ်ထွေးသော စကြိုလမ်းကလေးများ၊ အဆောက်အဦများ ကြားထဲသို့ လာခဲ့ကြသည်။ ရွှေပိန်းချ ခန်းမဆောင်များ၊ မှန်ချပ်ကြီးများ စီးထားသော တောက်ပပြီးပြက်သည့် ခန်းဆောင်များကို ဖြတ်ခဲ့ပြီးနောက် လှေခါးထစ် တစ်ခုအတိုင်း ဆင်းလာခဲ့သည်တွင် အုတ်ခင်း စကြိုများ၊ ရေကန်များ၊ ရေပန်းများ၊ သစ်ပင်များရှိပြီး အုတ်တံတိုင်း ကာရံ ထားသည့် အကန့်လေးများကို ဖြတ်၍ ဥယျာဉ်တစ်ခုထဲသို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။

“ထိုသို့သော အကန့်ကလေး သုံးလေးခုကို ဖြတ်သန်းပြီးနောက် ကျွန်ုပ်တို့သည် ဥယျာဉ်အဆုံးတွင်ရှိသည့် နွေရာသီခံအိမ်ကလေးတစ်ဆောင်ကို လှမ်းမြင်ကြရသည်။ ခံအိမ်ရှေ့၊ ဝရန်တာတွင် ခပ်ငယ်ငယ် မြန်မာတစ်ဦး ထိုင်နေသည်။ သူ့ကို ကြည့်ရသည်မှာ အေးအေးဆေးဆေးပင်။ သူ့အနီးတွင်လည်း အမျိုးသမီးနှစ်ဦး ထိုင်နေကြသည်။ တစ်ဦးမှာ အသားအရေ ကြိုလိုနေသည့် အသက်ကြီးကြီး အမျိုးသမီးတစ်ဦးဖြစ်ပြီး နောက်တစ်ဦးမှာ အသက်ငယ်ငယ် ရုပ်ရည်မဆိုးသော အမျိုးသမီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ သူတို့နောက်တွင်မူ တံခါးကြားမှ လှမ်းကြည့်နေသော အမျိုးသမီးသုံးလေးယောက်ကို တွေ့ရသည်။ ခိုလှုံကြီးစလောဒင်က ဦးထုပ်ကိုချွတ်ကာ ဦးညွှတ်နှုတ်ဆက်ပြီး ဝန်ကြီး များက ဖြေမြင်တွင် ဝပ်တွား၍ နေကြသည်ကို ထောက်လျှင် ထိုသူမှာ ‘ဘုရင်တို့၏ ဘုရင်’ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ကျွန်ုပ် ခန့်မှန်းသည်။ ပါးစုန့်ဖောင်းဖောင်းနှင့် လူငယ်သည် မလှုပ်မယှက် ထိုင်မြဲ ထိုင်နေသည်။ သို့ရာတွင် အနီးကပ်၍ သေသေချာချာ ကြည့် လိုက်သည့်အခါတွင်မူ သူ့မျက်နှာတွင် ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်သည့် အသွင် ပေါ်နေသည်ကို မြင်ရသည်။

“အစောင့်တပ်များက မနီးမဝေးတွင် နေရာယူကြသည်။ ခိုလှုံချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် သည် ရှေ့သို့ တက်လာပြီး ဘုရင်ကို ရိုသေစွာ ဦးညွှတ်သည်။

“အမျိုးသမီးငယ်မှာ ဘုရင်၏ မိဖုရား ဇုပုရားလတ်ဖြစ်ပြီး အသက်ကြီးကြီး အမျိုးသမီးမှာ သီပေါမင်း၏ အုပ်စိုးမှုကို နှာမည်ပျက်အောင် လုပ်ခဲ့သည့် အနုလိုက် အပြိုလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများကို လှုံ့ဆော်ခဲ့သော မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင် ဖြစ်သည်။ ဆင်ဖြူမရှင်မှာ သေးသေးညက်ညက်၊ ကြိုလိုပိန်ချုံးလျက်ရှိပြီး အများသူငါ ပြောကြသည့် ပြတ်သားမှု၊ ဉာဏ်အမြော်အမြင်ရှိမှု၊ လုပ်ရဲကိုင်ရဲရှိမှု စသည်တို့ကို သူ့မျက်နှာပေါ်တွင်

မတွေ့ရပါ။ အမျိုးသမီးများ၏ ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့နေသော မျက်လုံးများသည် ခိုလှုံမှုကြီးစလေ၍ ထိုမှ ခိုလှုံချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်၊ ထိုမှ အစောင့်တပ်သားများနှင့် သူတို့၏ ပြောင်လက်နေသော လှံစွပ်များကို တစ်လှည့်စီ ကြည့်နေကြသည်"ဟု ခိုလှုံမှု ဘရောင်းက သူ့မျက်မြင် ပါတော်မူ ရှုခင်းကို မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးအရုဏ်

သီပေါမင်းနှင့် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်တို့ အပြန်အလှန် စကားပြောကြပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ဗိုလ်မှူးဘရောင်းက အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သည်။

“ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်နှင့် သီပေါဘုရင်တို့သည် အတန်ကြာမျှ စကားပြောဆိုကြသည်။ သူတို့နှစ်ဦး ပြောဆိုသည့် စကားများကို ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သို့ ဘာသာပြန်ပေးရသည်။ သူတို့နှစ်ဦး၏စကားမှာ အောက်ပါသဘောအတိုင်း ဖြစ်သည်။

စလေဒင်။ ယခု လာရောက်သူမှာ အင်္ဂလိပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဖြစ်ပါသည်။ ယမန်နေ့က သင်ပေးခဲ့သည်ကတိအတိုင်း ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် သင့်ကိုယ်သင် သူ့ထံတွင် အပ်နှံဖို့ မေတ္တာရပ်ခံရန် လာရောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သီပေါမင်း။ ။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးက ကျွန်ုပ်၏ အသက်နှင့် ကျွန်ုပ်မိသားစုများ အသက်ကို ချမ်းသာပေးမည်လား။

စလေဒင်။ ချမ်းသာပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် သင့်အား လေးစားမှု၊ ကြင်နာမှုဖြင့် ဆက်ဆံမည် ဖြစ်ပါသည်။ သင် ကြိုက်နှစ်သက်သော သူ့ကို ခေါ်ခွင့် ရှိပါသည်။ လင်၏ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်းများကိုလည်း ယူခွင့် ရှိပါသည်။

သီပေါမင်း။ ။ အင်္ဂလိပ်စစ်သားများသည် ကျွန်ုပ်အား ကျွန်ုပ် တိုင်းသူပြည်သား တို့၏ ရန်မှ ကာကွယ်ပေးမည်လား။

စလေဒင်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးသည် သင်တော်ဆိပ်သို့ သင် သွားသည့်အခါတွင် စစ်သားများ စောင့်ရှောက် လိုက်ပါစေရန် စီစဉ်ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

အတန်ကြာမျှ တိတ်ဆိတ်နေသည်။

စလေဒင်။ သင်နှင့်အတူ မည်သည့်ဝန်ကြီးကို လိုက်ပါစေလိုသော သဘောဆန္ဒ ရှိပါသနည်း။

ထိုအချိန်တွင် လက်အုပ်ချီကာ မျက်နှာကို မြေကြီးတွင်အပ်၍ စကားနေကြသော ဝန်ကြီးများ လှုပ်လှုပ်ရွရွ ဖြစ်သွားသည်။

သီပေါမင်း။ ။ ကျွန်ုပ် အဖမ်းခံရသည့်အခါတွင် ကျွန်ုပ်အား ချစ်ခင်နှစ်သက်သူတို့

လိုက်ကြလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်ထက် မိမိကိုယ်ကိုမိမိ ချစ်ခင်သူတို့မှာ လိုက်ပါခြင်း မပြုဘဲ သူတို့၏ စည်းစိမ်ဥစ္စာများကိုသာ တွယ်တာကာ နေကြပေလိမ့်မည်။

“စလောင်က ဝန်ကြီးများဘက်သို့ လှည့်ကာ ဘုရင်နှင့်အတူ ရန်ကုန်သို့ လိုက်ပါလိုသူ ရှိသလောဟု မေးမြန်းသည်။ အတန်ကြာမျှ ငြိမ်သက်နေပြီးနောက် တစ်ယောက်ထ၍ မိမိသည် မိမိ၏ အရှင်သခင်နှင့် လိုက်ပါလိုကြောင်း ပြောဆိုပြီးနောက် တစ်စုံတစ်ရာကို ရွတ်ဆိုနေသည်။ သီပေါမင်းသည် ဝန်ကြီးများအား သေးငယ်သော မျက်လုံးများဖြင့် လှောင်ပြောင်၍ မယုံနိုင်သော အကြည့်ဖြင့် ကြည့်နေသည်။ ထို့နောက် လက်ကို ခပ်ပြင်းပြင်း လှုပ်ရှမ်းလိုက်သည်။ ယင်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ မည်သို့မျှ ပြောလိုခြင်း မရှိဟူသော သဘောဖြစ်သည်။

သီပေါမင်း။ ။ စလောင်၊ အသင်သည် ကျွန်ုပ်မိတ်ဆွေဟောင်း ၊ ယခု အလျောက် ကျွန်ုပ်နှင့်အတူ လိုက်ပါစေလိုသည်။

စလောင်။ ။ မဖြစ်နိုင်သည့်အတွက် ဝမ်းနည်းပါသည်။ တာဝန်အရ ကျွန်ုပ်မှာ ဤတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

တပြည်ပြည်ဖြင့် အချိန်နှောင်းလာပြီ ဖြစ်သည့်အတွက် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က နန်းတော်မှ ထွက်ခွာဖို့ သီပေါမင်းကို ပြောရန် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်ကို တိုက်တွန်းသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်ကလည်း တိုက်တွန်းသည်။ သို့ရာတွင် သီပေါမင်းမှာ ထွက်ခွာမည့် အရိပ်အရောင် မပြသေးချေ။ ဤတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလောင်က ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သီပေါမင်းကို များစွာ လေးစားလိုကြောင်း၊ သို့ရာတွင် နောက်ထပ် ဆိုင်းငံ့ရန်ကိုမူ သဘောမတူနိုင်တော့ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

သီပေါမင်း။ ။ ဒီလိုဆိုလျှင် ကျွန်ုပ် ဒီမှာ ဘယ်လောက်ကြာကြာ နေခွင့်ရသေးလဲ။
ပရင်ဒါဂတ်စ်။ ။ (နာရီကို ငဲ့ကြည့်၍) ဆယ်မိနစ်။

“ထို့နောက်တွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်သည် သီပေါမင်းကို ဦးညွှတ် အရိုအသေ ပေးပြီး နောက်သို့ ဆုတ်သွားသည်။ ကျွန်ုပ်တို့မှာလည်း လူစုခွဲကာ ဥယျာဉ်ထဲတွင် လျှောက်သွားနေကြပြီး အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်နေကြသည်။

“ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် ဘယ်နေရာတွင် ရှိကြောင်း ယူနီယန်ဂျက် အလံကို လှမ်းကြည့်ခြင်းဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ သိနိုင်သည်။ ကိုယ်ရုံတော်တပ်ကို ကွပ်ကဲလာသည့် ဗိုလ်ကြီး လင်ဒယ်က အလံကို လွှင့်တင်ပြီး ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ် သွားရာနောက်မှ လိုက်ပါနေသည်။”

“သို့ဖြင့် ဆယ်မိနစ်ဟုသာ ဆိုသော်လည်း တစ်နာရီ ကြာသွားလေပြီ။ သို့တိုင် သီပေါမင်းနှင့် အခြေအရံများမှာ တုတ်တုတ်မျှ မလှုပ်ကြသေး။ ဘုရင်၏ ပစ္စည်းများကို တင်ရန် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ယာဉ်ကိုလည်း ပြင်ဆင်ပြီးလေပြီ။ ဘုရင်၏ အမျိုးသမီး အခြေအရံများကိုလည်း တင်ရန် ဆေးရုံမှ ထမ်းစင်များကို ပြင်ဆင်ပြီးလေပြီ။”

“အတန်ကြာသည်အခါတွင် ဘုရင်နှင့် အခြေအရံများသည် ကျွန်ုပ်တို့ဆီသို့ လာနေသည်ကို မြင်ရသည်။ ၎င်းတို့မှာ နွေရာသီစံနန်းငယ်မှ ထွက်ကာ သမံတလင်း

ခင်းထားသော လမ်းကလေးအတိုင်း ကျွန်ုပ်တို့ဆီသို့ လျှောက်နေကြသည်။ သီပေါမင်း၊ မိဖုရားနှင့် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်တို့မှာ ရှေ့ဆုံးတန်းတွင် ရှိသည်။ မိဖုရားနှင့်မယ်တော်က သီပေါမင်း လက်ကို တွဲထားသည်။ ယင်းတို့နောက်တွင် ဝန်ကြီးနှစ်ပါးသုံးပါးခန့်နှင့် နိုင်ငံရေးအရာရှိ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်တို့ လိုက်ပါလာကြသည်။ ထို့နောက်တွင် အမျိုးသမီးနှင့် မိန်းမငယ် နှစ်ဆယ်ခန့် လိုက်ပါလာကြသည်။ အချို့မှာ ကလေးငယ် များကို ချီထားကြသည်။ အချို့မှာ လှလှပပ ဝတ်ဆင်ထားကာ ခေါင်းတွင် နှင်းဆီပန်းများ၊ သဇင်ပန်းများကို ပန်ထားကြသည်။ ယင်းတို့အားလုံးမှာ မိမိတို့ပိုင်ဆိုင်သော ပစ္စည်းများကို ထည့်ထားသည့် သေတ္တာများကို ပိုက်ထားကြသည်။ လူတန်းကြီးသည် အခန်းခန်း အဆောင်ဆောင်ရှိသော နန်းတော်ကြီးထဲမှ ဗြဟ္မာ့ကောသလကျောင်းတော်များအတိုင်း လျှောက်လာခဲ့ပြီးနောက် မှန်ကြီးတွေ တပ်ထားသော ရွေ့ပိန်းချွန်ရုံများကို ဗြဟ္မာ့သန်းလာခဲ့သည်။ ထို့နောက် လူတန်းကြီးသည် ညီလာခံခန်းမသို့ ဝင်လာခဲ့ကာ ရာဇပလ္လင်အနီးမှ ဗြဟ္မာ့သန်းလာခဲ့သည်။ နန်းဦးလှေကားထိပ်သို့ ရောက်သည့်အခါတွင် လူတန်းကြီးသည် မြေပြင်သို့ ဆင်းမလာသေးဘဲ ရုပ်တုလိုက်သည်။ လှေကားရင်းတွင် စစ်သားတန်းကြီးသည် တိတ်တဆိတ် ငြိမ်သက်စွာ ရပ်နေသည်။ သေနတ်တွင် တပ်ထားသည့် လှံစွပ်များသည် နေရောင်ထဲတွင် တလက်လက် တောက်ပနေကြသည်။ တစ်စုံတစ်ရာ စစ်ဆေးခြင်း မရှိသည်မှာ ဘာမျှ အံ့ဩစရာမဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် များစွာ မကြာလိုက်ပါ။ ကြင်နာသော စကားအနည်းငယ်ကို ပြောလိုက်သော အခါတွင် လူတန်းကြီးသည် စစ်သားတန်းများထံသို့ ဗြဟ္မာ့သန်း လျှောက်လာပြီးနောက် မကြာမီတွင် နန်းတော်အပြင်သို့ ထွက်လာခဲ့သည်။ နန်းမြို့တံခါးအပြင်ဘက်တွင် လှည်းကလေးနှစ်စီး ရပ်ထားသည်။ ပထမ အစီးတွင် ဘုရင်၊ မိဖုရားနှင့် မယ်တော်တို့ စီးနင်းလိုက်ပါကြပြီး ဒုတိယအစီးတွင် အရာရှိမှီသူတို့ လိုက်ပါကြသည်။ အပျိုတော်များမှာမူ ဆေးရုံသုံးသည့် ထမ်းစင်များကို ကြည့်၍ နှာခေါင်းရှုံ့ကြပြီး မြေကျင်လိုက်ပါမည်ဟု ဆိုကြသည်။ ကျွန်ုပ် ကွပ်ကဲသည့် အစောင့်တပ်များနှင့် ဝေလလူမျိုး တပ်သားများက စီရိုလှည်းများကို စောင့်ကြပ်လိုက်ပါလာခဲ့ကြသည်။ ဘင်ခရာများ စတင်တီးသည်နှင့် ကျွန်ုပ်တို့ တပ်ကလည်း စတင် ချီတက်လာခဲ့သည်။

“ကျွန်ုပ်တို့မှာ နန်းတော်ထဲတွင် အချိန်အတော် ကုန်ခဲ့ကြပြီဖြစ်သဖြင့် မြစ်ဆိပ်သို့ တိုက်ရိုက် ချီတက်လာခဲ့လျှင်ပင် နေဝင်မှ ရောက်တော့မည် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထုံးစံအတိုင်း လမ်းတွင် မကြာခဏ ရပ်နားရသည်များလည်း ရှိသည်။ လမ်းများမှာ ကြောက်စရာကောင်းအောင် ဆိုးရွားပြီး မြောင်းများနှင့် တံတားများမှာလည်း ပိတ်ဆို့ ညစ်ပတ်လျက် ရှိသည်။ ထိုအထဲတွင် ထိပ်ဆုံးစစ်ကြောင်းက လမ်းမှားပြီး ချိုးကျွေးသွား သဖြင့် နောက်ထပ် နှစ်မိုင်လောက် ပိုလျှောက်ရသေးသည်။ ညအချိန် ရောက်လာကာ လှည်းများကလည်း တာရှုန်းရှုန်း ဖြစ်နေသည်။ မှောင်လာသည်နှင့် လူအုပ်များလည်း များသည်ထက် များလာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုလူအုပ်များမှာ မြို့ရွာကျေးလက်မှ လူအုပ်ဖြစ်သဖြင့် များစွာ အန္တရာယ် မရှိလှပါ။ အကယ်၍ တစ်စုံတစ်ခုသာဖြစ်လျှင်

လှည်းများ မှောက်ပြီး ကိုးရိုးကားရား ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဘို့ရာတွင် ဘာမျှတော့ မဖြစ်ခဲ့ပါ။ နောက်ဆုံးတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် သင်္ဘောမှ မီးရောင်များကို မြင်ရသောနေရာသို့ ရောက်လာခဲ့ကြသည်။ ကျွန်ုပ်သည် မိရိုးလှည်းဘေးမှ မြင်းစီး၍လိုက်ပါလာရင်း ဒေါလိမြို့က မင်းညီမင်းသား မဟာရာဇာများအကြောင်းကို တွေး၍ လိုက်လာမိသည်။

“ကျွန်ုပ်တို့သည် ‘အပျိုတော်’ ကလေးများအတွက် စိတ်မကောင်း ဖြစ်ကြရပါသည်။ သူတို့သည် တစ်လမ်းလုံး ခြေကျင်လိုက်ပါလာခဲ့ကြပါသည်။ သူတို့ကို ကြည့်ရသည်မှာ လွန်စွာ ပင်ပန်းနွမ်းနယ်လျက် ရှိပါသည်။ သင်္ဘောသို့ ရောက်သည့်အခါတွင်ကား အတော်ပင် နွမ်းနယ်နေကြလေပြီ။ သို့ရာတွင် သူတို့ အထုပ်ကလေးများကို ပိုက်မြဲ ပိုက်ထားကြပါသည်။ ထူးဆန်းသည်မှာ တစ်လမ်းလုံး ကျွန်ုပ်တို့ စစ်သားများနှင့် ရယ်ကမောကာ စကားပြောလာကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တော်မီအက်ကင်းမှာ သူတို့ ပြောသည့် စကားကို တစ်လုံးမှ နားမလည်သဖြင့် တစ်လမ်းလုံး ရယ်၍ လိုက်လာပါသည်။ မိန်းကလေးများမှာ လွန်စွာ ကြောက်လန့် ထိတ်လန့်လျက် ရှိကြသဖြင့် ယခုကဲ့သို့ ပြုံးပြုံးရွှင်ရွှင်ဖြင့် စကားပြောလျှင် စစ်သားများက သူတို့ကို အကာအကွယ် ပေးလိမ့်မည်ဟု ထင်ကြရှာပါသည်။

“လမ်းတွင် ရယ်စရာ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို ကြုံရသေးသည်။ မြန်မာအမျိုးသမီးများ အားလုံးလောက်မှာ ဆေးလိပ် သောက်ကြပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင်မူ ယောက်ျားများ ထက်ပင် သောက်ကြပါသေးသည်။ သင်္ဘောဆိပ်သို့လာစဉ် မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် စိတ်ကို ငြိမ်သက်စေရန် ဆေးလိပ်ဖွာချင်ဟန် တူပါသည်။ သူ့တွင် ဆေးလိပ်ပါသော်လည်း မီးခြစ်မပါပါ။ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် မြန်မာတို့၏ ပွင့်လင်းသောထုံးစံအတိုင်း စီရိလှည်း အပြင်ဘက်သို့ ခေါင်းပြုထွက်ကာ အနီးတွင် လိုက်ပါလာသည့် စစ်သားတစ်ယောက်ထံမှ မီးခြစ် တောင်းပါသည်။

“ဘာပြောတာလဲ” ဟု စစ်သားက မေးသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးက ဆေးလိပ်ကို ထောင်ပြပြီး မီးညှိလိုကြောင်း ပြသည်။ ထို့နောက် ဆေးလိပ်ကို မီးညှိပြီး အားရပါးရ ဖွာနေပါသည်။

“သင်္ဘောသို့ ရောက်သည့်အခါတွင် မင်းနှင့် မိဖုရားတို့ကို သင်္ဘောပေါ်သို့ တင်ပါသည်။ သင်္ဘောခန်းကလေးမှာ အမျိုးသမီးတွေနှင့် ပြည့်သွားပါတော့သည်။ ဘုရင်မှာမူ သင်္ဘောပေါ်သို့ ရောက်သည်နှင့် ဦးခန်းသို့ သွားပါတော့သည်။ သူ့အား လိုလေသေးမရှိ ပြင်ဆင်ပေးပါသည်။ ဘုရင်သည် လုံးဝ ဣန္ဒြေသိက္ခာ ကျခြင်းမရှိဘဲ မန္တလေးမှ ထွက်ခွာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နောက်တစ်နေ့ မနက်တွင် ‘သူရိယ’လည်း ရန်ကုန်သို့ ထွက်ခွာလာခဲ့လေသည်။”

သီပေါမင်း၏ နောက်ဆုံးနေ့များနှင့် ပတ်သက်၍ အခြား စာရေးဆရာတစ်ဦး ဖြစ်သည့် ဖီလဒင်းဟောကလည်း သူ၏စာအုပ်တွင် “နောက်ဆုံးအရက်” ဆိုသည့် ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အခန်းတစ်ခန်း သက်သက် ရေးခဲ့သည်။

ဖီလဒင်းဟော၏ စာအုပ်မှာ “သီပေါ၏ မဟေသီ” ဖြစ်ပြီး အပျိုတော်ကလေး

တစ်ယောက်၏ ပြောဟန်ဖြင့် ရေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။

“ထိုစဉ်က ကျွန်မမှာ ကလေးသာသာ အရွယ်ဖြစ်၍ အချို့စကားများကို ကောင်းကောင်း နားမလည်ပါ။ အမှောင်သို့ တိုးလာခဲ့ပြီး မိဖုရားခေါင်ကြီးနှင့် မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်တို့ ပြောနေသောစကားများကို ကျွန်မ အသာနားထောင်နေပါသည်။ ‘၇ နှစ်သာ ဆိုတယ်၊ ၇ ရက်လောက်ပဲ ကြာလိုက်တယ် ထင်တယ်’ဟူသော စကားများ ဖြစ်ပါသည်။ မယ်တော်နှင့် သမီးတော်တို့သည် ထိုစကားများကို ထပ်ပြန်တလဲလဲ ပြောနေကြပါသည်။

“ဤသို့ဖြင့် မယ်တော်နှင့် သမီးတော် (ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် စုဖုရားလတ်)တို့သည် မန္တလေးမြို့၏ နောက်ဆုံး အရက်ကို လှမ်းကြည့်နေကြပါသည်။ အဝေး ရှမ်းရိုးမ တောင်တန်းကြီးများ နောက်ကွယ်မှနေ၍ ကြည့်လင်လန်းဆတ်သည် မနက်ခင်းသည် ရောက်လာကာ ငွေရောင် စမ်းချောင်းကလေး တစ်သွယ် စီးဆင်းလာသကဲ့သို့ ထင်ရပါ သည်။ ငွေရောင်သည် ရွှေရောင်၊ ထိုမှ ပန်းရောင်၊ ထိုမှ မရမ်းရောင်အဖြစ်သို့ ပြောင်း သွားပါသည်။ ကျွန်မတို့သည် ဥယျာဉ်ထဲတွင် နေရောင် ပြာကျလာသည်ကို ကြည့်နေကြပါ သည်။

“တစ်ခါတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီးက တစ်ခါနှစ်ခါ လှမ်း၍ စကားပြောပြီး ကျွန်မ တို့တစ်တွေ အပါးမှ ထွက်သွားနိုင်ကြောင်း ပြောပါသည်။ ‘မျက်နှာဖြူ စစ်စာရီတွေ လာရင် ဘာဖြစ်မယ်ဆိုတာ ဘယ်သူမှ မပြောနိုင်ဘူး။ သည်တော့ ညည်းတို့လည်း သွားချင် သွားနိုင်တယ်။ ငါ့အဖျိုတော်တွေ တစ်ခုခု ပြစ်တာကို ငါ မမြင်ချင်ဘူး။ အိမ်ကို ပြန်ချင်သူတွေ ပြန်ကြ၊ တခြားမှာ နေစရာရှိတယ် ဆိုရင်လည်း သွားကြ။ နှင်တို့ကို ငါသည်မှာ လုံခြုံမှု မပေးနိုင်ဘူး။ သည်မှာ နေတာထက် တခြားမှာ သွားနေ ကြတာက ပိုကောင်းမယ် ထင်တယ်။ တခြားမှာ သွားစရာ နေစရာ မရှိရင်တော့ ငါနဲ့ အတူနေကြ။ ငါကတော့ ဘုရင့်အပါးမှာ နေရမယ်’ဟု ပြောပါသည်။

“ကျွန်မတို့ တခြားသို့ မသွားလိုကြပါ။ အပါးတွင် မနေလိုသူတို့မှာ အစောကြီး ကတည်းက ထွက်သွားခဲ့ကြပြီး ဖြစ်ပါသည်။ (ယခု ကျွန်နေရစ်သူများမှာ တမင် နေရစ် ခဲ့သူများသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်မတို့က အရှင်နှစ်ပါးနှင့်အတူ နေခွင့်ပြုရန် လျှောက်ထားကြပါသည်။

“သို့ရာတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီးက ခွင့်မပြုပါ။ သွားစရာဆွေမျိုးမိဘရှိသည့် အဖျို တော်များအားလုံး သွားရမည်ဟု ဆိုပါသည်။ ထို့နောက် ကျွန်မတို့ အားလုံးကို နာမည် သိသဖြင့် တစ်ယောက်ချင်း ခေါ်ပါသည်။ နန်းတော် မြို့ရိုးတံခါးသို့ အင်္ဂလိပ်စစ်တပ် များရောက်လာသည်နှင့် ကျွန်မတို့တစ်တွေ သွားကြရမည်ဟု အမိန့်ထုတ်လိုက်ပါသည်။

“မိဖုရားခေါင်ကြီးက အမိန့်ထုတ်လိုက်သည်နှင့် မည်သူမျှ ပြန်လှန် မပြောရပါ။ နားမထောင်ဘဲလည်း မနေရပါ။ ထို့ကြောင့် ကျွန်မ ဘာမျှ ပြန်မပြောပါ။ သို့ရာတွင် လည်ချောင်းထဲတွင် နှင့်နေပါသည်။ ကျွန်မသည် မိဖုရားခေါင်ကြီးကို ချစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

“-- ဗြိတိသျှ စစ်တပ်တို့ နန်းတော်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာကြပြီဟု ကြားရသည် အခါ၌ မိမိတို့သည် တကယ် ဆုံးရှုံးရလေပြီ ဆိုသည်ကို မိဖုရားခေါင်ကြီး သိလိုက်လေပြီ။ သို့မတိုင်ခင်ကမူ မျှော်လင့်ချက် ရှိနေသလောက် ရှိခဲ့သေးဟန် တူသည်။ ယခုမူ မျှော်လင့်ချက် ဆုံးပြီ။ အင်းဝ ရွှေနန်းသည် ပျက်သုဉ်းခဲ့လေပြီ။ ယင်းနှင့်အတူ အရှင် နှစ်ပါးတို့သည်လည်း မရှိတော့ပြီ။ ဗြိတိသျှစစ်တပ်တို့ နန်းတော်ထဲသို့ ရောက်လာသည့်အခါ တွင် မည်သို့ ပြစ်မည်ကို မည်သူ ပြောနိုင်မည်နည်း။”

“မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ရုတ်တရက် မြေကြီးပေါ်တွင် အားလျှော့မှောက်ချလိုက်ကာ ရိုက်ကြီးတင် ငိုကြွေးလျက် ရှိသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီး ထိုသို့ ဦးဆံဖားလျားဖြင့် လူးလှိမ့် ငိုကြွေးနေသည်ကို မြင်သည့်အခါတွင် လူကြီးများသည်လည်း ရှောင်ထွက်သွားကြ ပါသည်။ အနီးတစ်ဝိုက်တွင် မိဖုရားခေါင်ကြီးနှင့် ကျွန်မတို့တစ်သိုက်သာ ကျန်ရစ်ခဲ့ပါသည်။”

“မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ဒူးထောက်၍ထိုင်ကာ ရင်ကိုထု၍ငိုနေပါသည်။ မိမိ၏ ကြင်ယာတော် ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့် တိုင်းပြည်ကြီး ပျက်စီးရသည်မှာ သူ့ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟု တဖဗ္ဗ ပြော၍ ငိုနေပါသည်။ မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ထိုသို့ ပြောဆိုပြီးနောက် မြေကြီးပေါ်သို့ လူးလှိမ့် ငိုကြွေးနေပြန်ပါသည်။”

“ကျွန်မတို့ တစ်တွေလည်း မည်သို့ လုပ်ရမည် မသိဘဲ ဖြစ်နေကြပါသည်။ ကျွန်မတို့ အားလုံးမှာ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဤသို့ ဖြစ်ပျက်နေသည်ကို မမြင်ရက်၊ မကြည် ရက်နိုင်အောင် ဖြစ်နေကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်မတို့ ဘာတတ်နိုင်မည်နည်း။ သို့ဖြင့် ဥယျာဉ် မြေတလင်းတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ငိုကြွေးနေသည်မှာ ထမင်းအိုးတစ်လုံးထုတ် နီးပါးခန့်ကြာလိမ့်မည် ထင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကျွန်မတို့အဖို့မူ နှစ်တာမျှ၍ ရှည်ကြာ သည်ဟု ထင်မိပါသည်။”

“နောက်ဆုံးတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီးသည် ကျွန်မတို့ဘက်သို့ လှည့်၍ ယခု နိုင်ငံ ခြားသားတို့ နန်းတော်ကြီးထဲသို့ ရောက်လာကြပြီ။ နှင်တို့တွင် ထွက်ပြေးရန် အချိန် ရှိသေးသည်။ ယခုပင် မြန်မြန် ထွက်ပြေးကြလော့။ နှင်တို့ဒုက္ခရောက်သည်ကို မြင်ရလျှင် ပို၍ စိတ်ဆင်းရဲရရမည်ဟု ပြောပါသည်။”

“ကျွန်မလည်း မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ အမိန့်ကို မလွန်ဆန်ရဲတော့ဘဲ ကျွန်မတို့ အဆောင်သို့ ပြန်၍ ပစ္စည်းတို့ကို ထုပ်ပိုးကာ အိမ်သို့ ပြန်လာခဲ့ပါသည်။ အရှင်နှစ်ပါးကို သယ်ဆောင်သွားတော့မည်ဟူသော ကောလာဟလများသည် မြို့ထဲတွင် ဖွံ့ဖြိုးနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်မလည်း မိဘနှစ်ပါးနှင့်အတူ သင်္ဘောဆိပ်သို့ သွားကြည့်ပါသည်။”

“သင်္ဘောဆိပ်သို့ အရှင်နှစ်ပါး ရောက်လာသည့်အခါတွင် အတော်မှောင်မုပါပြီ။ ထို့ကြောင့် မီးအိမ်တစ်လုံးကို ထွန်းထားပေးထားရပါသည်။ အရှင်နှစ်ပါးတို့ကို သယ်ဆောင် လာသည့် ဝိရိလှည်းကလေးသည် လှည်းပေါ်မှ ဆင်းလာကာ အနီးတွင် ရပ်နေကြပါသည်။ သူတို့ ဖြစ်ပျက်နေသည့် အခြေအနေကို နားမလည်နိုင်ဟန် ဖြစ်နေကြပါသည်။ အနီးတွင် အင်္ဂလိပ်တပ်များက ဝန်းရံလျက် အဝေးတွင်မူ အရှင်နှစ်ပါးကို လာရောက် ပူးမြော်ကြသည့် လူအုပ်ကြီးကို ကြည့်လေရာရာတွင် မြင်နေရပါသည်။”

“အရှင်နှစ်ပါးတို့ကို ခေါ်ဆောင်လာသော အရာရှိက အရှင်နှစ်ပါးအား ကုန်းဘောင် ပေါ်သို့ တက်လာရန် အချက်ပြပါသည်။ သို့ရာတွင် ဘုရင်မှာ တုံ့ဆိုင်းနေပါသည်။ သူ၏နိုင်ငံ၊ သူ၏မြေပေါ်မှ မြေနှုတ်ရမည်ကို ဝန်လေးနေဟန် ရှိပါသည်။ ထိုသို့ တုံ့ဆိုင်းလျက် ရှိသဖြင့် တာဝန်ကျအရာရှိမှာ စိတ်တိုလာဟန်ဖြင့် ကုန်းဘောင်ပေါ်သို့ တက်လာရန် အချက်ပြ ပြန်ပါသည်။ ဤတွင် မိဖုရားခေါင်ကြီး ရှေ့သို့တက်လာကာ ဘုရင်လက်ကို ဆွဲပြီး ကုန်းဘောင်ပေါ်သို့ တက်လာပါသည်။ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်နေသော ဘုရားငယ်တစ်ယောက်ကို မိခင်က လက်ဆွဲလာသကဲ့သို့ ဖြစ်ပါသည်။”

ကန့်လန့်ကာချလေပြီ

အင်္ဂလိပ်မှတ်တမ်းဆရာ အီး၊ စီ၊ ခွီ၊ ဖူးကာက သူ၏ “ရွှေမန္တလေး” ဆိုသည့် မှတ်တမ်းစာအုပ်တွင် “သီပေါမင်းနှင့် စုပုရားလတ်တို့အတွက် ကန့်လန့်ကာချလေပြီ” ဆိုသည့် ခေါင်းစဉ်ဖြင့် သီပေါမင်း ပါတော်မူပြီးစ မန္တလေး၏ရှုခင်းကို ရေးခဲ့ပါသည်။ ထိုအခန်းတွင် သူက အောက်ပါအတိုင်း ရေးခဲ့ပါသည်။

“-- မင်းနေပြည် ရွှေမြို့တော်ကြီးသည် အပြောင်းအလဲများစွာကို ကြုံရသည်။ ခေတ်ဟောင်းသည် ပျောက်ကွယ်ခဲ့လေပြီ။ အရာဝတ္ထုတို့၏ ပုံစံဓယားသစ်တွင် မိမိအတွက် နေရာမရှိတော့ပြီကို သဘောပေါက်သည့်အလျောက် ဘဝသည်လည်း နေပျော်ခြင်း မရှိတော့ဆိုသည့် အချက်ကို ဆင်ဖြူ အရှင်သခင် သိမြင်ခဲ့လေပြီ။ မိမိသည် မိမိ၏ ရွှေနန်းတော်ကြီးကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏ ရွှေပန်းကန်တို့ကိုလည်းကောင်း ဖျော်လင့်တောင့်တ၍ မရနိုင်တော့ပြီ။ မိမိ၏ ထီးဖြူတော်များနှင့် မိမိ၏ ဂုဏ်ကျက်သရေကို ဆောင်သော ဘွဲ့မည်ရည်တို့သည်လည်း ကြည်နူးစရာ အောက်မေ့သတိရဖွယ်တို့အဖြစ်သာ ကျန်ခဲ့လေပြီ။ မိမိသည် တပ်ထောက်၏ ရုံးမှ လားတစ်ကောင်ကဲ့သို့ ခွဲတမ်းချသမျှကိုသာ ခံစားရတော့မည်။ မိမိအဖို့ လဲလျောင်းပြီးနောက် နတ်ရွာခံရုံမှအပ အခြားလမ်း မရှိတော့ပြီကို သိခဲ့သည့်အလျောက် သီပေါသည် ထိုသို့ပင် နတ်ရွာခံခဲ့လေပြီ။

“သူတို့သည် သီပေါမင်းကို ရှက်ဖွယ်ကောင်းသော ဈာပနအခမ်းအနားဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့ကြသည်။ ဈာပနစီတန်း လှည့်လည်ပွဲမရှိ။ အလောင်းတော်ကိုတင်မည့် ခမ်းနားသော ရထားမရှိ။ သူ့ဈာပနသီချင်းကို တီးခတ်သည့် စည်မောင်းမရှိ။ ယက္ခင်း မရှိ။ ထိုအစား ဟန်ပရိုင်းယား တပ်ရင်းမှ အလုပ်ကြမ်းလုပ်နေရသည့် တပ်သားများနှင့် ကူလီအချို့ကသာ သူ့အလောင်းတော်ကို မြို့၏ ဖုံထူသော လမ်းမများတစ်လျှောက်မှ မြို့ပြင်သို့ သယ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။

“ကင်းဝန်မင်းကြီး ခေါင်းဆောင်သည့် ဝန်ကြီး အများစုသည် ဗြိတိသျှတို့ထံတွင် အမှုထမ်းရန် သဘောတူခဲ့ကြသည်။ သူတို့သည် သူတို့၏ ဘွဲ့မည်ရည်များကို ရုပ်သိမ်းပေးလိုက်ပြီးနောက် အသုံးဝင်သော အလုပ်ကို လုပ်ပေးခဲ့ကြသည်။ သို့တိုင်အောင်

အခမ်းအနား၊ အဆောင်အယောင်တို့ ကျင်းပသည့်အခါများတွင် သူတို့သည်လည်း သူတို့၏ ကုန်ဆုံးသွားခဲ့သော နေ့ရက်များအတွက် သက်ပြင်းချစ်ကြပေလိမ့်မည်။ ဗြိတိသျှတို့က သူတို့ကို လစာကောင်းကောင်းပေးပြီး ထိုလစာများကို ချက်ချင်း ထုတ်ပေးခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့ အုပ်ချုပ်ရေးမှာ စိတ်ပျက်စရာ ကောင်းလောက် အောင် ညံ့ဖျင်းလှသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးမှာမူ သစ္စာခံရန် အခွင့်အရေးပေး ခံရသူများ ထဲတွင် ပါဝင်ခြင်း မရှိခဲ့။ သူ့ကို အိန္ဒိယပြည်ရှိ ကတ္တက်မြို့သို့ ခေတ္တနယ်ခံခံရသည်။ သို့ရာတွင် နောက်ပိုင်း၌ ရန်ကုန်သို့ ပြန်လာခွင့် ပြုခဲ့ကာ ရန်ကုန်မှာပင် ကုန်သည် တစ်ယောက်အနေဖြင့် အသက်ထက်ဆုံး နေထိုင်သွားခဲ့သည်။ သူ၏ စီးပွားရေးဇီဝသည် သီပေါမင်း လက်ထက်တွင် များစွာအသုံးဝင်ခဲ့ရာ သူ၏ အလုပ်သစ်အတွက် ကောင်းစွာ အရည်အချင်းရှိသူ ဖြစ်ပါပေသည်။

“လက်တွေ့ကျသည့် ဗြိတိသျှတို့ကမူ နန်းတော်ကြီးကို အလေးအမြတ် သဘော မထားကြပါ။ မင်းတုန်းမင်းကြီးက ခမ်းနားစွာ မွမ်းမံခဲ့သည့် ဟင်္သာပြားမရောင် ယွန်းချပ်များနှင့် ရွှေပိန်းတို့သည် သူတို့အား ချစ်ခင်နှစ်သက်သော စိတ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ပါ။ နေရာထိုင်ခင်း အမျိုးမျိုးတို့ ဝမ်းနည်းဖွယ် ကင်းမဲ့နေသည့် နန်းမြို့တွင်း၌ ဟာလာဟင်းလင်း ဖြစ်နေသော အဆောက်အဦကြီးတွေ အများကြီး ရှိပါသည်။ ထို အဆောက်အဦများကို အသုံးပြုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ညီလာခံခန်းမကြီးသည် မြို့စောင့်တပ်၏ ဘုရားရှိခိုးခန်းမအဖြစ် များစွာ အသုံးတည့်နေပါသည်။ ချက်ချင်းပင် ထိုခန်းဆောင်သည် ဘုရားဝတ်ပြုရာခန်းမဖြစ်လာခဲ့ကာ တရားပလ္လင်ကို သီဟာသနပလ္လင် ရှေ့တွင် ပြင်ဆင် ထားလိုက်ပါသည်။ ဒေါက်တာမတ်သည် လာရောက်စုစေးကြသော တပ်သားများကို ထိုနေရာတွင် တရားဟောခဲ့ပါသည်။ ထိုအချိန်သည် သူ့ဘဝတွင် ဂုဏ်ယူဖွယ်ကောင်းသည့် အချိန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကြောင့် ထိုအချိန်က ဟောကြားသည့် သူ့တရား၏ သဘာဝကိုလည်း အလွယ်တကူ ခန့်မှန်းနိုင်လောက်ပါသည်။ ထို့ပြင် တပ်ဖိုလ်တပ်သားများဖို့ ကလပ် တစ်ခုလည်း လိုနေပါသေးသည်။ သီပေါဘုရင် နောက်ဆုံး သူ့ကိုယ်သူ အပ်နှင်းခဲ့သည့် နေရာသီခံနန်းထက် သင့်လျော်သည့်နေရာ ရှိပါဦးမည်လော။ ထိုနေရာသည် ညနေခင်း အတင်းအဖျင်း စကားပြောရန်အတွက် အကောင်းဆုံးနေရာ ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော နေရာများမှာလည်း ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးနှင့်သူ့လက်အောက်မှ အရာရှိများအဖို့ သင့်လျော် သော နေရာများ ဖြစ်နေပါသည်။ ပိုးသားကဲ့သို့ နူးညံ့ပျော့ပျောင်းသည့် ရွှေနန်းသူတို့ ရယ်မောရာ၊ ချစ်တင်းစကားဆိုကြရာနေရာတွင် မျက်မှန်တပ်ထားသည့် အိန္ဒိယဘာဘူ ကြီးများသည် လယ်ဂျာများ၊ ဖိုင်တွဲများကို လှန်လှောနေကြပါသည်။ ညစ်ပတ်နေသော ကြော်ငြာစာရွက်များ၊ တပ်တွင်စည်းကမ်းကို ထုတ်ပြန်သည့် စာရွက်များသည် ယွန်းခံရ များပေါ်တွင် ကြည့်၍မလှသော အဆင်အယင်များ ဖြစ်နေကြပါသည်။ အနုပညာ ပစ္စည်းတို့ကို လှယက်ခိုးဂုဏ်မှုများသည် နန်းမြို့ထဲတွင် သောင်းကျန်းနေကြပါသည်။

“သို့ရာတွင် နန်းတော်ကြီးတစ်ခုလုံး အဖတ်ဆယ်မရအောင် မပျက်စီးမီ အနုပညာ ပစ္စည်း ခိုးဝှက်လှယက်သူများကို မောင်းနှင်ထုတ်နိုင်ခဲ့သဖြင့် တော်ပါသေးသည်။

သူတို့သည် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် လောဘိကာစုန် လာရောက်လည်ပတ်သည်အထိ နန်းတော်ကြီးထဲတွင် ဆယ့်လေးငါးနှစ် နေထိုင်ခဲ့ကြသူများဖြစ်ပါသည်။ လောဘိကာစုန်သည် အမြော်အမြင်ကြီးသူပီပီ အနုပညာပစ္စည်း ခိုးဝှက်လုယက်သူများကြောင့် ဖျက်စီးရသည့် အခြေအနေကို သိမြင်ကာ နန်းတော်ကြီးအား နဂိုမူလ အခြေအနေအတိုင်း တတ်နိုင်သမျှ ထိန်းသိမ်းထားရန် ချက်ချင်း အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ထိုအခါကျမှပင် အနုပညာတို့ကို လုယက်ဖျက်ဆီးသူ ဘာဘူတို့သည် သူတို့၏ လယ်ကျာ စာရင်းစာအုပ်များ၊ ဒိုင်တွဲများကို ကြီးနီများဖြင့် ထပ်ပိုးကာ သူတို့၏ အရက်မန်ခွက်များနှင့် အင်္ဂလိပ်စာနယ်ဇင်းတို့ကို စုဆောင်းပြီး အခြားသော စားကျက်များကို ရှာဖွေရန် ဝမ်းနည်းစွာ ထွက်ခွာသွားခဲ့ကြသည်။

“ရွှေရေတို့သည် စွန်းထင်း ပေကျံကုန်ကြပြီ။ ဟင်္သာပြဒါးရောင်ယွန်းတို့လည်း ကွဲအက်ကာ ပေးဖိုန်ကုန်ကြပြီ။ ရွှေနန်းတော် အဆောင်အယောင် အခန်းခန်းတို့နှင့်တကွ ညီလာခံသဘင် ခန်းဆောင်တို့သည်လည်း အလှအပ အပြောက်အမွမ်းတို့ ပျက်ပြယ်ကုန်ကြပြီ။ မင်းတုန်းမင်း၏ နန်းတော်ကြီးသည် သူ့ခေတ် သူ့အခါနှင့်အတူ ကြီးကျယ်သော နိုင်ငံတော်ဖြစ်စဉ်က ရှိခဲ့သော ရွှေနန်းတော်ကြီး၏ အရိပ်အယောင်မျှသာ ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။ သို့ရာတွင် စိတ်ကူးဉာဏ် ထက်သန်သူတစ်ဦးအဖို့ကား ကုန်လွန်လေပြီးသော ခမ်းနားမှုတို့ကို တွေးကြည့်နိုင်ပါသည်။ ထိုခမ်းနားမှုသည် အပေါ်ယံခမ်းနားမှု ဖြစ်သည်တိုင် ပြီးပြီးပြတ်ပြတ် အရောင်များ၊ လှုပ်ရှားမှုများ၊ ဆူညံသော ဂီတအသံများဖြင့် ဖြမ်းသည့် ခမ်းနားမှု ဖြစ်ပါသည်။ ချီးမြှင့် ဖြောက်စားမှုများနှင့် သောဏီတို့ ပြီးပြီးနောက် ခမ်းနားမှု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအရာအားလုံးတို့သည် ပြန်မလာတော့ပြီ။

“သီပေါမင်းနှင့် ဓုပုရားလတ်တို့သည် မည်သို့ ဖြစ်သွားကြသနည်း။ ‘သူရိယ’ သဘောသည် သူတို့နှစ်ဦးကို ရန်ကုန်သို့ တင်ဆောင်သွားခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်သို့ရောက်သည့်အခါတွင် သူတို့နှစ်ဦးကို ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောကြီး တစ်စင်းပေါ်သို့ ရွှေပြောင်းလိုက်ကြပါသည်။ ထိုသင်္ဘောကြီးသည် အိန္ဒိယပြည်သို့ ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ သူတို့၏ ရှည်လျားသော ခရီးသည် ဘုံဘေးကမ်းရိုးတန်းရှိ ရတနာဂီရိ ခံတပ်မြို့သို့အရောက်တွင် အဆုံးသတ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုနေရာတွင် သူတို့နှစ်ဦးသည် အနှစ်သုံးဆယ်မျှ အစိုးရအကျဉ်းသားအဖြစ် မိမိတို့နှင့် အမျိုးဘာသာခြားသောလူစိမ်းများကြားတွင် နယ်နှင့်ခံရသူများအဖြစ် မိမိတို့ ကံကြမ္မာကိုမေ့ပျောက်ကာ နေထိုင်သွားခဲ့ကြပါသည်။ သီပေါမင်းသည် ၁၉၁၆ ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာခံခဲ့ပါသည်။ နောက်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ဓုပုရားလတ်ကို ရန်ကုန်သို့ ပြန်ခွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဓုပုရားလတ်သည် ရန်ကုန်တွင် အေးချမ်းစွာ နေထိုင်သွားခဲ့ပါသည်။

“သူ့အတွက် အိန္ဒိယအစိုးရ ထောက်ပံ့ငွေမှာ တစ်လလျှင် ကျပ်ငွေ နှစ်ထောင်သာ ဖြစ်ပြီး မည်သည့်ရွှေထောင့်မှကြည့်ကြည့် များသည် မဆိုနိုင်ပါ။ ထိုကိစ္စတွင် မိမိသည် မလော့မကန် ပြုမှုခံရကြောင်းဖြင့် ဓုပုရားလတ်က တစ်လျှောက်လုံး တိုင်တန်းခဲ့ပါသည်။ အသက်အရွယ် ကြီးရင့်ခြင်းနှင့် နှစ်ရှည်လများ ဖမ်းဆီးခြင်း ခံခဲ့ရသည့်တိုင် ဓုပုရားလတ်၏ စိတ်ဓာတ်မှာ ကျဆင်းခြင်း မရှိခဲ့ပါ။ အဘွားအိုသည် သူနှင့် ဆက်ဆံသူ အရာရှိများအား အပြစ်တမ်း ထုတ်ဖော်ကန့်ကွက်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာတို့၏ စိတ်ဓာတ်သည် သူ့ဘက်တွင်

ရှိနေပါသည်။ သို့ရာတွင် အစစအရာရာ ချွေတာသည့် အစိုးရတစ်ခုသည် သူ့လစာကို တိုးမြှင့်ရန်အတွက် အကြောင်းရှာမရဘဲ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ထက် များများ ရပါစေဟုသာ ဆုတောင်းရပါသည်။

“သို့ဖြင့် တော်သင့်ရုံမျှသာရှိသော အိမ်နိမ့်တွင် စုပုရားလတ်သည် သူ၏ဘဝကို နိဂုံးချုပ်ခဲ့ရပါသည်။ သူ့အဖို့ အောက်မေ့သတိရစရာများမှအပ အခြားဘာမျှ မရှိတော့ပါ။ ငယ်ရွယ်သော သီပေါမင်းသားထံ တိတ်တိတ်ခိုးသွားခဲ့ရပုံ၊ မင်းတုန်းမင်း နတ်ရွာခံခဲ့ပုံ။ အလောင်းမျက်နှာနှင့် လက်ပေါ်တွင် ရွှေပြားတို့ကို ပုံးအုပ်ထားပုံ၊ အသတ်ခံရသူတို့၏ အော်သံများ၊ ငိုကြွေးသံများကို နှစ်မြှုပ်သွားအောင် ဆူညံသော ဂီတသံများကို ကြားရပုံ၊ သီဟသူနုပလ္လင်ထက်တွင် သီပေါမင်းနှင့် အတူယှဉ်တွဲ ထိုင်ခဲ့ရပုံ၊ မိမိတို့ကို ဝပ်စင်း ခစားနေကြသော မင်းညီမင်းသားမှူးမတ်များ ကိုယ်တွင် ဝတ်ဆင်ထားသော ပိုးဖဲနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာတို့ မနက်ခင်းနေခြင်းတွင် ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် တောက်ပနေကြပုံ၊ အပျိုပေါက်ကလေး မိခင်ကြီးနှင့် သူ့ အရေးနိမ့်သွားခဲ့ရပုံ၊ မြင်းမြဲဆိပ်ကမ်းဆီမှာ အမြောက်သံများကို ကြားရပုံ၊ မြစ်ဆိပ်တွင် ဆိုက်ထားသော သင်္ဘောဆီသို့ မန္တလေးမြို့တော် လမ်းမများတစ်လျှောက် ဝီရိလှည်းကလေးဖြင့် လာခဲ့ရပုံ--။”

“ထိုအရာများသည် ရှည်ဝေးသောအတိတ်၏ ပုံတင်သံများအဖြစ် ကျွန်ရစ်ခဲ့လေပြီ။ အချိန်သည် ထိုအရာများကို မှေးမှိန်စေခဲ့လေပြီ။ ရတနာဂီရီတွင် အနှစ်သုံးဆယ်ကြာ နေခဲ့ရသည့် ကာလများသည် အခြားသော အရာများကိုလည်း သတိရအောင် လှုံ့ဆော် လေးနေသည်။ အိန္ဒိယတွင် ညှိုးငယ်မှေးမှိန်စွာနေရသည့် နေ့ရက်များ။ နောက်မှ မုတ်သုံ ရာသီ လိုက်လာသဖြင့် ကမ်းခြေသို့ တက်ရိုက်နေသည့် လှိုင်းလုံးကြီးများ၏ အသံများ၊ မုတ်သုံကြောင့် မိုးရေစိုစွတ်ကာ ယိမ်းထိုးနေကြသော အုန်းပင်များ၊ သီပေါမင်း တဖြည်းဖြည်း အိုမင်းလာပုံ၊ မြန်မာပြည်သည် မိမိတို့ကို မေ့လျော့နေပြီဆိုသည့် အသံ၊ ရည်ရွယ်ချက် မရှိသော ဘဝ၏ အဓိပ္ပာယ်ကင်းပဲ့မှု --။”

“ထိုအရာများမှာ ရတနာဂီရီနှင့် ပတ်သက်သော သတိရစရာများ ဖြစ်သည်။ စုပုရားလတ်သည် မန္တလေးရွှေနန်းတော်ကြီးမှ အဝေးကြီးသို့ လာခဲ့ပြီးပြီ။ သူ သိခဲ့သော မန္တလေးသည် ဒဏ္ဍာရီပုံပြင်ထဲက မန္တလေးလို ဖြစ်နေသည်။ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်တွင် သူ့အတွက် နေရာမရှိတော့။ နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်၏ အုပ်စိုးသူများသည် သူ့စိမ်းပြင်ပြင် ဖြစ်နေသော ပုံစံများ ဖြစ်နေကြသည်။”

“သို့တိုင်အောင် သူ့နတ်ရွာစံသည့်အခါတွင်ကား မြန်မာပြည်သူတို့သည် မန္တလေး တွင် သီပေါ၏မဟေသီဖြစ်စဉ်က ရှိခဲ့သော အဆောင်အယောင်၊ အခမ်းအနားတို့ဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့ကြသည်။”

ကျွန်တော်သည် ပူးကား၏မှတ်တမ်းကို ဖတ်ရင်း ရတနာဂီရီမှ ပျက်စီးနေပြီ ဖြစ်သော သီပေါ၏ ဝှာသင်္ချိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ ရွှေတိဂုံခြေရင်းမှ ဟောင်းနွမ်း၍ ရေညှိတို့ တက်နေသော စုပုရားလတ်၏အုတ်ဂူကိုလည်းကောင်း မြင်ယောင်နေသည်။

သီပေါ၏ နောက်ဆုံးည

သီပေါ၏ နောက်ဆုံးနေ့များနှင့် ပတ်သက်၍ အင်္ဂလိပ် မှတ်တမ်းဆရာတို့က အမျိုးမျိုး ရေးခဲ့ကြရာ ယခု တစ်ပတ်တွင် မှတ်တမ်းဆရာ အီး၊ စီ၊ ဝွီ၊ ပူးကား၏ “ရွှေမန္တလေး” အမည်ရှိ စာအုပ်ထဲမှ မှတ်တမ်းကို ကောက်နုတ် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ပူးကားက သူ့မှတ်တမ်းတွင် ဤသို့ ရေးခဲ့ပါသည်။

“နိုဝင်ဘာ ၂၈ ရက်နေ့ မနက် နေထွက်ပြီး မကြာမီမှာပင် ဗြိတိသျှစစ်တပ်များ ကမ်းပေါ်သို့ တက်မည့် ဧရာဝတီ မြစ်ကမ်းတစ်လျှောက်တွင် လာကြည့်သူတွေ တဖွဲဖွဲ ရောက်လာကြသည်။ လူများသည် အစုကလေးတွေဖွဲ့ထိုင်ရင်း စစ်တပ်များက ကမ်းပေါ် တက်မည့်အချိန်ကို စောင့်နေကြသည်။ စားသောက်ဖွယ်များနှင့် ဆေးလိပ်ဘန်းများတို့ကို ခေါင်းပေါ်တွင် ရွက်ထားသည့် မိန်းကလေးများနှင့် အမျိုးသမီးများလည်း လူအုပ်ထဲသို့ ရောက်လာကြကာ ဆေးလိပ်နှင့် စားစရာများကို ရောင်းချနေကြသည်။ ကလေးများသည် ရေခဲတွင် ပြေးတမ်းလိုက်တမ်း ကစားနေကြရာမှ တစ်ခါတစ်ရံတွင် လူအုပ်ကြားထဲတွင် ဆော့နေကြသည်။ ဤနေရာတွင် ရုံးခိုမှ်သွားသော လူမျိုးတစ်မျိုး၏ အရိပ်လက္ခဏာဆို၍ ဘာတစ်ခုမျှ မတွေ့ရ။ ရုတ်တရက် တုန်ခါသွားပြီးနောက် ယခုစစ်ပွဲ (တတိယ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲ)သည် နန်းတော်ကြီးနှင့်သာဆိုင်သည့် ကိစ္စတစ်ခုဟု သဘောပေါက် သွားခဲ့ကြသည်။ ထိုစစ်ပွဲသည် ဘုရင်၊ ဝန်ကြီးများနှင့် သူတို့၏ နောက်လိုက်နောက်ပါတို့ အား ထိခိုက်ကောင်းထိခိုက်နိုင်မည်။ သို့ရာတွင် သာမန်လူထုကို မထိခိုက်ဟု မြင်သွား ကြသည်။ ယခုရောက်လာမည့် မျက်နှာဖြူကျူးကျော်သူတို့သည် တရားမျှတသူများ ဖြစ်ခဲ့လျှင် သူတို့အဖို့ ကြီးလေးလှသော အခွန်အတုပ်မှ သက်သာဖွယ်တစ်ရပ်ဟု ယူဆ ကြသည်။ မန္တလေးသို့ သူတို့ရောက်လာခြင်းသည် သွားကြည့်ဖို့ကောင်းသည့် အသစ်အဆန်း ရှုခင်းတစ်ရပ် ဖြစ်မည်ဟုလည်း ထင်နေကြသည်။

“နန်းတော်ထဲတွင်မူ အပျိုတော်နှင့် လူပျိုတော်သား အခြွေအရံတို့သည် တဖြည်း ဖြည်း နည်းပါးပြေနေလေပြီ။ ပန်းခုံတော်များနှင့် ယာယီစံနန်းငယ်တို့တွင် လှုပ်ရှားမှုသည် မကြုံဖူးအောင် နည်းပါးနေသည်။ ထိုနေ့၌ မျက်နှာသာရအောင် ကြိုးစားမည်သူမရှိ။

ဘုရင့်ထံ သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးများထံ အခစားဝင်မည်သူ မရှိ။ ပတ်ဝန်းကျင် တစ်ခုလုံးသည် သောကစိတ် လွမ်းနေသည်။ တထိတ်ထိတ်ဖြင့် စောင့်ရသည်အဖြစ်မျိုး ပြစ်သည်။”

“ထိုနေ့၌ စုပုရားလတ်သည် အိပ်ရာမှ စောစီးစွာထသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ရက် အနည်းငယ်ခန့်ကမူ အဆန်းတကျယ် အဖြစ်ကြီးတစ်ခု ရုတ်တရက် ပေါ်လာကာ ရွှေမြို့တော်ကို မဆုံးရှုံးရလေအောင် ကာကွယ်ပေးလိမ့်မည်ဟု သူ ဖျော်လင့်ခဲ့သေးသည်။ မိမိသည် ဗြိတိသျှတို့ကို မုန်းတီးကြောင်း ဆက်လက်ပြောဆိုနေကာ အရည်အချင်းရှိသည့် ဇိုလ်ချုပ်ကောင်းတစ်ဦးရှိလျှင် သင်းတို့ကို မောင်းထုတ်ပစ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သီပေါမင်းသည် မိမိ၏ ကျေးတော်မျိုး၊ ကျွန်တော်မျိုးတို့၏ သစ္စာဖောက်ခြင်းကို ခံရကြောင်းဖြင့် အတိအလင်း ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခဲ့သေးသည်။ ယခုတိုင်ပင်လျှင် ဘုရင့်နှင့် မိမိတို့ကို လုံခြုံမှုပေးနိုင်မည့် အပြောင်းအလဲတစ်ခုကို ဖျော်လင့်လျက် ရှိသေးသည်။

“အင်္ဂလိပ် သင်္ဘောများ လာသည်ကို နန်းမြင့်မျှော်စင်ပေါ်မှ မြင်နေရပြီဆိုသည့် သတင်းများသည် စုပုရားလတ်ထံသို့ ရောက်လာသည်။ စုပုရားလတ်သည် ထိုသတင်းကို မယုံနိုင်။ တာဝန်ကျ အစောင့်အကြပ်တို့ မျက်စိမှားခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ထင်နေသည်။ စုပုရားလတ်သည် အခြေအရာများ လိုက်ပါလျက် သူ ကိုယ်တိုင် ကြောင်းလိမ်လှေကားအတိုင်း မျှော်စင်ပေါ်သို့ တက်လာခဲ့သည်။ အစောင့်အကြပ်တို့ သတင်းပို့မှားလျှင် သင်းတို့ကို ပြစ်ဒဏ်ပေးရမည်။ ရန်သူသင်္ဘောတို့ကို မြင်ရသည်ဆိုသည်မှာ မဖြစ်နိုင်။

“သို့ရာတွင် ငွေရောင်ဒိုင်းကြီးတစ်စင်းလို ဖြစ်နေသည့် ရာဝတီမြစ်ပြင်ကြီး၏ မျက်နှာပြင်ကို တစ်ချက် လှမ်းကြည့်လိုက်ရုံဖြင့်ပင် လုံလောက်နေပြီ။ မည်းမှောင်သည့် မြစ်ရေပြင် နောက်ခံတွင် ဆိပ်ကမ်းဆီသို့ တပြည်းပြည်း ကပ်လာနေကြသော မီးသင်္ဘောများ နှင့် ဘေးတွဲသမ္ဗန်များကို မြင်နေရလေပြီ။ ကိုယ့်ကိုကိုယ် လှည့်စား၍ မရနိုင်တော့ပြီ။ စုပုရားလတ်သည် မျှော်စင်မှ ပြန်ဆင်းလာခဲ့သည်။ နောက်လိုက်နောက်ပါတို့သည်လည်း မလှမ်းမကမ်းမှ တိတ်ဆိတ်စွာ လိုက်ပါလာခဲ့ကြသည်။ လှေကားခြေရင်းသို့ ရောက်သည့် အခါတွင် စုပုရားလတ်သည် ရပ်နေသည်။ သူ့မျက်နှာမှာ စိတ်ပျက်အားငယ်သည့် အသွင်ကို ဆောင်လျက် မိမိ၏ အကာအကွယ် အားလုံးတို့သည် ပြိုပျက်သွားလေပြီ။ မဟောသီတစ်ပါး၏ မောက်မာသည့်ဟန်နှင့် မော်ကြားသည် အသွင်တို့ မရှိကြတော့ပြီ။ စုပုရားလတ်သည် ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့နေသော မိုးကိုးရာမဲ့ မိန်းမတစ်ယောက် ဖြစ်သွားလေပြီ။ စုပုရားလတ်သည် အသံထွက်၍ တစ်ချက်ငိုနှိုက်လိုက်ပြီးနောက် မြေကြီးပေါ်သို့ လှဲချကာ လူးလိမ့် ငိုကြွေးနေတော့သည်။ စိတ်ပျက်လက်ပျက်ဖြင့် စုပုရားလတ်သည် သီပေါနှင့် အင်းဝရွှေနန်းတော်၏ အုပ်ချုပ်မှုအတွက် သူ့ကိုယ်သူ အပြစ်ဆိုသည်။ အခြေအရာများသည် မျက်နှာမထားတတ်အောင်ဖြစ်ကာ အပါးမှ ခွာသွားကြသည်။ ထိုအချိန်ကလေးသည် သူ့ကိုယ်သူ ဖွင့်လှစ်ပြလိုက်သည့် တဒဂ်လေး ဖြစ်သည်။

“ထိုခံစားချက်သည် ချက်ချင်း ပျောက်ကွယ်သွားသည်။ စုပုရားလတ်သည် လူးလိမ့်ရာမှ ထကာ ပြေငြိမ်နေသော ဆံထုံးကို ပြင်ထုံးသည်။ ထို့နောက် မိမိ ခံရာ အဆောင်သို့ ပြန်လာခဲ့သည်။

“ထိုအချိန်သည် သူ၏ စိတ်ပျက်အားငယ်မှုကို လှုပ်အလယ်တွင် ဖော်ပြသည့် ပထမဆုံးနှင့် နောက်ဆုံးအကြိမ် ဖြစ်သည်။

“ထိုနေ့မနက်က ရွှေပြိုင်တော်ထဲတွင် စောစောစီးစီး နိုးနေသည့် နောက်တစ်ဦးလည်း ရှိသေးသည်။ ရဲစေးလီယာ အန်ဒရေနိုအတွက် ထိုနေ့သည် အလွန်အလုပ်များသည့် နေ့လည်းဖြစ်သည်။ ခိုးရိမ်ကြီးစွာနှင့် စောင့်ခဲ့ရသော လများသည် အဆုံးသို့ ရောက်လာ လေပြီ။ မိမိ၏ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာကို ဗိုလ်မှူးကြီး စလောဒင်ထံသို့ ပေးအပ်ရဦးမည်။ သို့ရာတွင် ဗြိတိသျှတို့ ကမ်းပေါ်သို့ ဖြေချမိသည်အထိ သူသည် အဖြစ်အပျက်များနှင့် မကင်းကွာအောင် နေရဦးမည်။ ထိုနေ့မနက်အထိပင် သူ့ ‘သတင်းပေး’များသည် သူ့ထံ သတင်းများကို ယူလာခဲ့ကြသည်။ သီပေါနှင့် ဝန်ကြီးအချို့တို့သည် ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားနေကြကြောင်း၊ ရွှေဘိုသို့ ထွက်ပြေးရန်အတွက် ပြို့စွန်တွင် ဆင်များကို အသင့် ပြင်ထားကြကြောင်းဖြင့် ကောလာဟလများ အနှံ့အပြား ထွက်ပေါ်နေသည်။ အန်ဒရေနို၏ သူလျှိုများကမူ သီပေါမင်းနှင့် စုပုရားလတ်တို့သည် ယခုတိုင် နန်းတော်ထဲတွင် ရှိနေ သည်ဟု အခိုင်အမာ ဆိုကြသည်။ ထို့ပြင် မန္တလေးရွှေပြိုင်တော်သည် ငြိမ်သက်လျက် ရှိပြီး ဗြိတိသျှတို့အား ခုခံတိုက်ခိုက်မည့် အရိပ်အရောင်များကိုလည်း မတွေ့ရဟု သတင်းများက ဆိုသည်။

“အန်ဒရေနိုသည် ဘန်ဂလိုတွင် ထိုင်ကာ ဗြိတိသျှသင်္ဘောတပ် ချီတက်လာမည့် သတင်းကို စောင့်နေရင်း ထိုသတင်းအချက်အလက်များကို သေချာစွာ မှတ်သားနေသည်။ ထိုနောက် ဗြိတိသျှသင်္ဘောများ မန္တလေးဆိပ်ကမ်းသို့ ကပ်လာပြီဟု ဆိုသည့်အခါတွင် အန်ဒရေနိုသည် နေကာသံခမောက်ကို ဆွဲကာ ဗြိတိသျှတို့ ကမ်းပေါ်သို့ တက်သည်ကို ကြည့်ရန်နှင့် သတင်းပို့ရန် ထွက်လာခဲ့သည်။

“ဗြိတိသျှတို့ ကမ်းပေါ်သို့ တက်လာသည့်အခါတွင် မနက် ဆယ့်တစ်နာရီခန့် ရှိလေပြီ။ သို့ရာတွင် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်နှင့် တွေ့ဆုံရန် မှာကြားထားသည့် ကင်းဝန်မင်းကြီး ရောက်မလာသေးသဖြင့် အချိန်အတော် ကြာသွားသည်။ ထိုကာလမျိုးတွင် ဖြစ်လေ့ဖြစ်ထ ရှိသည့်အတိုင်း ပေးပို့သောသတင်းများမှာ လိုရာသို့ ချက်ချင်းမရောက် သဖြင့် ကင်းဝန်မင်းကြီးမှာ အရောက်မရောက်ကျပေးခြင်း ဖြစ်သည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးက မန္တလေးမြို့တော်ကို သိမ်းပိုက်ရေး ကိစ္စအဝဝအတွက် ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်ထံ အပြန် လာရောက်မည်ဟု အကြောင်းကြားထားပြီး ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် တော်တော်နှင့် ရောက်မလာသည့်အတွက် တပ်မှူးက တပ်များကို ကမ်းပေါ်သို့ တက်ရန် အမိန့်ထုတ်ပြန် လိုက်သည်။ သီပေါမင်း၏ ဝန်ကြီးချုပ် ကူညီစောင့်မမှု မပါဘဲ မန္တလေးကို မိမိတို့ဘာသာ ဝင်တော့မည်။”

“ယခုမှ စောင့်ဆိုင်းနေသော လူအုပ်များ ကြည့်ချင်သည့်အရာကို မြင်ရတော့မည်။ ကာကီဝတ်စုံများကို ဝတ်ထားကြသည့် ဗြိတိသျှ တပ်သားများနှင့် အိန္ဒိယ တပ်သားများသည် သင်္ဘောများ၊ သမ္ဗန်များပေါ်မှနေ၍ ကုန်းဘောင်တစ်လျှောက် ဆင်းလာခဲ့ကြသည်။ သူတို့၏ ဝတ်စုံမှာ ထိရောက်မှုမရှိဘဲ ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည့် မြန်မာတပ်တို့၏ ရောင်စုံ

ဝတ်စုံများနှင့် အခြားနားကြီး ငြားနားနေကြသည်။ တပ်အသီးသီးသည် မိမိတို့ အလံများကို အခမ်းအနားဖြင့် ကမ်းပေါ်သို့ လွှင့်တင်လာကြသည်။ မြစ်ဆိပ်ရှိ ကျယ်ပြန့်သော တာရီးကြီးပေါ်တွင် တပ်များကို စုစည်းကြသည်။ ဘင်ခရာများကို တီးမှုတ်ကြသည်။ မြို့ထဲသို့ ချီတက်သွားလာရာတွင် တတ်နိုင်သမျှ ခမ်းနားအောင် လုပ်ရမည် မဟုတ်လော။ ဗြိတိသျှတို့၏ တပ်မဟာသုံးတပ်သည်လည်း တစ်လမ်းစီခွဲ၍ နန်းတော်ကြီးသို့ ချီတက်ကြရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့အားဖြင့် မြို့တံခါးများကိုလည်း ပိတ်ဆို့ပြီးဖြစ်စေ၊ မြို့ရိုးကိုလည်း ဝိုင်းပတ်ပြီးသား ဖြစ်စေဆိုသည့်သဘော ဖြစ်သည်။

“စစ်တီးဝိုင်းက ဘင်ခရာ တီးမှုတ်လိုက်သည့်အခါ၌ တပ်များသည် မန္တလေးမြို့ဘက်သို့ ချီတက်သွားကြသည်။ ခွေများက ဟောင်နေကြပြီး ကိုယ်လုံးတီးကလေးငယ်များက စစ်သားတန်းကြီးဘေးမှ ဖျော်ရွှင်စွာ ခုန်ပေါက်လိုက်ပါလာကြသည်။ ဗြိတိသျှစစ်သားများက မိန့်ကလေးများကို ပြီးရယ်ပြုပြီး မိမိတို့ အချင်းချင်း နောက်ပြောင်သွားကြသည်။

“ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်မှာမှ မိမိ၏စကားပြန် မစ္စတာ နီကလတ်နှင့် ဧရာဝတီပလိုတီလာကုမ္ပဏီမှ မာလိန်တစ်ဦးဖြစ်သူ မာလိန်မော်ဂင်တို့နှင့်အတူ တပ်ဦးရှေ့မှ ကြိုသွားနှင့်သည်။ မော်ဂင်မှာ ရွှေနန်းတော်ကြီး အတွင်းအပြင်နေရာများကို ကောင်းစွာ သိသူ ဖြစ်သဖြင့် သီပေါမင်းနှင့် ချက်ချင်း တွေ့ဆုံနိုင်အောင် သူ့ကို လမ်းပြအဖြစ် ခေါ်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။ သူတို့တစ်သိုက်သည် သီပေါမင်း၏ တပ်သားများ စောင့်ကြပ်နေသော မြို့တံခါးတစ်ခုမှနေ၍ နန်းမြို့တွင်းသို့ ဝင်လာခဲ့ကြသည်။ အစောင့်တပ်သားများကလည်း အလွယ်တကူပင် ခွင့်ပြုလိုက်ကြသည်။ တောက်ပသော ဝတ်စုံ၊ စေ့စွေးသုတ်ထားသည့် စမောက်တို့ကို ဆောင်းထားသည့် မြန်မာအစောင့်များသည် ကုန်လွန်သွားသော ခေတ်ကြီးတစ်ခေတ်၏ လက်ကျန်မြင်ကွင်းတစ်ခုထက် ဘာမျှ မပိုတော့ပြီ။

“ခရာသံများသည် အဝေးတွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ကြသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်နှင့်အဖွဲ့သည် နန်းတော်ဆီသို့ လာခဲ့ကြသည်။ အရှေ့ဘက်တံခါးတွင် သူတို့ဆီသို့ လာနေသော ကင်းဝန်မင်းကြီးကို တွေ့ရသည်။ ကင်းဝန်မင်းကြီးမှာ ဆင်ပေါ်တွင် လိုက်ပါလာပြီး နန်းမြို့အတွင်းတွင် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်ကို လိုက်ရှာနေခြင်း ဖြစ်သည်။

“ကင်းဝန်မင်းကြီး တောင်းပန်ပြီး ဘုရင့်အနေဖြင့် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်ကို ချက်ချင်း တွေ့ဆုံခွင့် ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်သည် အကျိုးအကြောင်းကို ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ထံ စာရေးသားခဲ့ပြီး ကင်းဝန်မင်းကြီးနှင့်အတူ လိုက်ပါလာခဲ့သည်။

“သီပေါဘုရင့်သည် သီဟာသနုပလ္လင်ပေါ်တွင် နှို၍ ထိုင်နေသည်။ အင်းဝရွှေနန်းကို အုပ်စိုးသည့် ဘုရင့်တစ်ပါး ထိုပလ္လင်ပေါ်တွင် ထိုင်ခွင့်ရခြင်းမှာ ထိုအကြိမ်သည် နောက်ဆုံးအကြိမ် ဖြစ်သည်။ သီပေါမင်းသည် ဗိုလ်မှူးကြီးစလေဒင် ဝင်ရောက်လာသည်ကို ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့သော မျက်လုံးများဖြင့် လှမ်းကြည့်နေသည်။ သီပေါမင်းသည် ဆေးပေါ့လိပ်ရည်ကြီးတစ်လိပ်ကို ကောက်ဖွာရင်း ဣန္ဒြေမပျက်ဟန် ကြီးစားနေသည်။ သူ့ဘေးတွင်မူ ကျောက်မျက်ရတနာတို့ကို ဝတ်ဆင်ကာ မပူသောအနေအထားဖြင့်

စုပုရားလတ် ထိုင်နေသည်။ ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်သည် နန်းတော်ထဲသို့ အလည်လာခြင်း မဟုတ်ဆိုသည်ကို မသိသည့်နယ် ဣန္ဒြေမပျက် ရှိနေသည်။ စုပုရားလတ်သည် သီပေါမင်းကို တစ်ချက် လှမ်းကြည့်လိုက်ကာ ဣန္ဒြေမပျက်ရန် ခပ်တိုးတိုး ပြောလိုက်သည်။

“အစောင့်တပ်များသည် ထုံးစံအတိုင်း ညီလာခံခန်းမ ဘေးပတ်ပတ်လည်ကို ဝိုင်းထားလိုက်သည်။ အနည်းငယ်မျှသာရှိသော ဝန်ကြီးများနှင့် လူမျိုးတော်သားများသည် ရွှေဘွားတော်အောက်တွင် ပြားပြားဝပ်မျှ ခစားနေကြသည်။ သို့ရာတွင် ကြီးမားသော သီဟာသနပလ္လင်ကြီးရှေ့တွင် မားမားကြီး ရပ်နေသော စလေဒင်ကား အဆောင်အယောင် အခမ်းအနားအားလုံး နိဂုံးချုပ်ပြီဆိုသည် အချက်ကို ပြသနေသော သက်သေသာဓကကြီး တစ်ရပ် ဖြစ်နေလေပြီ။ ဗိုလ်မှူးကြီးစလေဒင်သည် တစ်ချက်ကြည့်လိုက်ရုံမျှဖြင့် သီပေါမင်း၏ ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် စုပုရားလတ်၏ ပမာမခန့်သော လှောင်ပြောင်သင်္ကေတမျက် ချက်ခြင်း သတိပြုလိုက်မိသည်။

“ထို့ပြင် သူတို့အနီးတွင် ထိုင်နေသော ဆင်ဖြူမရှင်၏ မျက်လုံးထဲတွင်လည်း အမှန်းကို သူ ပြင်လိုက်သည်။ မိမိ၏တွေ့ဆုံခြင်းသည် ခဏတစ်ပြတ်မျှသာဖြစ်မည်ကို အကြောင်းကြောင်းကြောင့် စလေဒင် သိလိုက်သည်။ မိမိသည် ကြောက်လန့်နေသော လူရွယ်တစ်ယောက်နှင့် စိတ်ဆိုးမာန်ဆိုးဖြစ်နေသော အမျိုးသမီးနှစ်ယောက်ကို တွေ့နေရ ပါပကော။ မိမိတို့ အလုပ်ကိစ္စကို တို့တို့နှင့်လိုရင်း ပြောရမည်ကို စလေဒင် သိလိုက်ပြီ။

“သီပေါမင်းသည် သူ့ခန္ဓာကိုယ်နှင့် သူ့နှိုင်းကို အပ်နှင်းသည်။ သို့ရာတွင် အချိန်တစ်ချိန်ကို တောင်းခြင်းဖြင့် သူ့အပ်နှင်းမှုကို သိက္ခာဆယ်သည်။ မိမိသည် မန္တလေးမှ ချက်ချင်း မထွက်ခွာနိုင်သေးကြောင်း ထွက်ခွာမှုအတွက် ပြင်ဆင်ရန် အချိန် ယူရဦးမည် ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ ယင်းမှာ မှောင်မည်းသော အနာဂတ်ကို စိုးရွံ့ နေသည့် သဘောဖြစ်သည်။ ဗိုလ်မှူးကြီးစလေဒင်သည် သူ့မေတ္တာရပ်ခံချက်ကို မလိုက်လျှာ နှိုင်း။ သူ အတတ်နိုင်ဆုံး လုပ်နိုင်သောအရာမှာ သီပေါမင်းကို မနက်ဖြန် ညနေအထိ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းမပြုဆိုသည့် ကတိသာဖြစ်သည်။ ထိုညတွင်မူ သီပေါသည် မိမိ၏ ရွှေနန်းတော်ကြီးတွင် အကျဉ်းသားအဖြစ် နေထိုင်နိုင်သေးသည်။ တိုင်တားမင်းကြီးနှင့် အခြားသော ဝန်ကြီးများသည် သီပေါမင်း၏ လှုံ့ဖြိုးရေးကို သူတို့အသက်ဖြင့် လဲထားရမည်။ ထို့နောက် ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်က ညီလာခံ ပြီးဆုံးကြောင်း အသိပေးကာ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်ဆီသို့ ထွက်ခွာသွားသည်။

“ထိုအချိန်၌ နန်းတော်ကြီးအပြင်ကို ဗြိတိသျှတပ်များက ဝိုင်းထားပြီးလေပြီ။ ထိုနေ့ညတွင် နန်းတော်ကြီးကို စောင့်ကြပ်ရမည့်သူမှာ ဗိုလ်မှူးချုပ် ပိုက် ကွပ်ကဲသည် တပ်မဟာ ဖြစ်သည်။ အပြင်ဘက်ကို သိမ်းပိုက်ထားပြီး ဖြစ်သော်လည်း နန်းတော်ထဲသို့ မဝင်ရဟု တပ်များကို အမိန့်ထုတ်ထားသည်။

“ညမိုးမချုပ်ခင် ဝန်ကြီးများက ဗိုလ်မှူးကြီး စလေဒင်ထံ ချဉ်းကပ်ကာ မိပုရား အား နန်းတော်ထဲသို့ အစစ်အဆေးမရှိ လွတ်လပ်ခွာ ဝင်ထွက်ခွင့်ပြုရန် တင်ပြကြ သည်။ စလေဒင်က ထိုကိစ္စကို ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်ကို တင်ပြမည်ဟု အကြောင်းပြန်

သည်။ ထိုသို့ တောင်းဆိုခြင်းမှာ အနည်းငယ်ထူးဆန်းနေသယောင် ရှိသည်။ ရွှေဘိုသို့ ထွက်ပြေးရန် ကြိုးစားနေသည်ဟူသော ကောလာဟလများ ရှိနေသည်။ အလောင်းဘုရား၏ အဆက်အနွယ်များရှိရာ ရွှေဘိုသို့ရောက်လျှင် သီပေါမင်းသည် မိမိ၏ အလံအောက်တွင် အစုအဝေးသိမ်းသွင်းကာ စစ်ပွဲကို ဆက်လက် တိုက်ခိုက်စေရာ အကြောင်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က သီပေါမင်းသည် အမျိုးသမီးယောင်ဆောင်၍ ထွက်ပြေးနိုင်ပါသလောဟု သူတို့ကို မေးသည်။ ဤတွင် ဝန်ကြီးတစ်ဦးက နန်းတော်သို့ ဝင်ထွက်သူများအား အမျိုးသမီး ဟုတ်မဟုတ်ကို အစောင့်များက တစ်ဦးချင်း သေသေချာချာ စစ်ဆေးနိုင်ကြောင်းဖြင့် တင်ပြသည်။ ထိုသို့သော ကိစ္စမျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ဝန်ကြီးများက တာဝန်ယူရလိမ့်မည်ဟု ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က ပြောသည်။ ဗိုလ်ချုပ် ပရင်ဒါဂတ်စ်က ပြောသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ပရင်ဒါဂတ်စ်က နောက်ဆုံးတွင် သူတို့ တောင်းဆိုချက်ကို လိုက်လျောလိုက်ကာ နောက်တစ်နေ့ မနက်ဆိုလျှင် ထိုအခွင့်အရေးကို ပေးတော့မည် မဟုတ်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။

“မြတ်သျှ တပ်များသည် စုရုံးကာ ထိုညတွင် သင်္ဘောများပေါ်သို့ ပြန်လည် ထွက်ခွာသွားကြသည်။ နန်းတော်တွင် ဗိုလ်မှူးချုပ် ရှိုက်၏ တပ်မဟာတစ်ခုသာလျှင် ကျန်ရစ်ခဲ့သည်။”

“ထိုအတောအတွင်း၌ကား မန္တလေးမြို့ကြီးသည် တိတ်ဆိတ် ငြိမ်သက်လျက် ရှိလေသည်။”

စိန့်ဟယ်လီနာ - ရတနာဂီရိ

သီပေါမင်းကို ဆောင်ယူပုံနှင့် ပတ်သက်၍ သမိုင်းဆရာ ဒီဆိုင်က အောက်ပါအတိုင်း ရေးပါသည်။

“သီပေါမင်းနှင့် အခြွေအရံတို့သည် ဒီဇင်ဘာလ ၂ ရက် (၁၈၈၅ ခု)တွင် ဗြိတိသျှတို့ ပိုင်နက်ဖြစ်သော အာလံဖို့သို့ ရောက်ကြသည်။ ထိုနေ့တွင် အောက်မြန်မာပြည် ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က လူသားချင်း စားနာသော စကားလုံးများဖြင့် ဒေါက်တာ မတ်ထံ စာတစ်စောင် ပေးပို့ခဲ့သည်။ (ကာလကြာမြန်စွာ ကွဲကွာသွားခဲ့ပြီး သင် ချစ်စင် မြတ်နိုးသည့် တပည့်ဟောင်းကို မကြာမီ တွေ့ရတော့မည်ဟု ကျွန်ုပ် မျှော်လင့်ပါသည်။ ဘုရင်(ဟောင်း)သီပေါသည် သူရိယသင်္ဘောဖြင့် ယနေ့ မင်းလှသို့ ဆိုက်ရောက်လာပါသည်။ သူ ရောက်ရှိနေသည့် အခြေအနေကို ကြည့်၍ စာနာသနားသော စိတ် မဖြစ်ပေါ်ဘဲ မနေနိုင်ပါ”ဟု ရေးခဲ့သည်။

“သီပေါမင်းသည် ဒီဇင်ဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်သို့ ရောက်သည်။ ထိုအချိန်က သူ့အဖွဲ့တွင် သူ့မိဖုရားနှစ်ပါး (စုဖုရားလတ်နှင့် စုဖုရားငယ်)၊ သမီးတော် နှစ်ပါး (အရှင်ထိပ်စုမြတ်ဖုရားကြီးနှင့် အရှင်ထိပ်စု မြတ်ဖုရားလတ်)၊ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် သမီးတော်ကြီး စုဖုရားကြီး၊ နန်းတွင်းအပျိုတော် ၁၀ ဦး၊ မိန်းမ အစေ တော်နှင့် ကလေးငယ် ၅၀၊ နန်းတွင်းအမှုထမ်း အရာရှိ ၈ ဦးနှင့် သူတို့၏ နောက်လိုက် နောက်ပါ ယောက်ျား ၅ ဦးတို့ဖြစ်ပြီး စုစုပေါင်း ၈၀ ရှိသည်။ ယင်းတို့အနက် ၆၀ တို့မှာ သီပေါမင်းနှင့်အတူ တိုင်းတစ်ပါးသို့ မလိုက်လိုကြ။ သူ၏ မိဖုရားနှစ်ပါး၊ သမီး တော်များနှင့် မိန်းကလေးငယ်များဖြစ်သည့် အစေတော် ၁၃ ယောက်၊ ပန်းတိမ်ဝန်နှင့် သူ့သားတို့သာ လိုက်ပါလိုသည့် ဆန္ဒရှိကြပြီး စုစုပေါင်း လူ ၂၀ သာ ရှိသည်။

“သီပေါမင်းတွင် စူပီးဇွေ လေးသိန်းမှ ခုနစ်သိန်းကြားတန်သည့် အဖိုးတန် ရတနာများ ပါလာခဲ့သည်။ ယင်းတို့ကို သူတို့နှင့်အတူ ဆက်လက် ထိန်းသိမ်းထားခွင့် ပေးခဲ့သည်။ သူတို့ကိုယ်ပေါ်တွင်လည်း အဖိုးတန် ရတနာတို့ကို ဝတ်ဆင်ထားဟန် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဘာကိုမျှ ရှာဖွေခြင်း မပြုခဲ့ပါ။ သင်္ဘောပေါ်တွင် သီပေါမင်းသည်

ဂုဏ်သရေရှိ၍ သက်သောင့်သက်သာရှိသော ဆက်ဆံမှုမျိုးကို ရသင့်သည်” ဟု အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်က ညွှန်ကြားသည်။

“သီပေါကို မည်သို့ထားမည်နည်း။ သီပေါမင်းကို ချုပ်နှောင်ထားသင့်သလော။ နယ်ခြားသို့ ပို့သင့်သလော။ မိုက်စိုရ်ပြည်နယ်ထဲရှိ ဘန်ဂါလိုမြို့ကလေးမှာ ရာသီဥတု ကောင်း၍ သာယာသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုနေရာတွင် ထားရန် အကြံပြုသည်။ သို့ရာတွင် မသင့်လျော်ဟု အထက်မှ ဆုံးဖြတ်သည်။ ထို့ထက် အေးချမ်းတိတ်ဆိတ်၍ အရေးမကြီးသည့် နေရာတစ်ခုကို ပို၍ လိုလားသည်။ မဒရပ်ပြည်နယ် ဘုရင်ခံက မဒရပ်နယ်ထဲရှိ အားကော့မြို့တွင် ထားရန် တင်ပြသည်။ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က ထိုတင်ပြချက်ကို လက်ခံသည်။ သို့ရာတွင် နောက်၌ သူ့ကို မဒရပ်မှာပင် ခေတ္တထားရန် ပြင်ဆင် ဆုံးဖြတ်လိုက်သည်။ နောက်ထပ် နေရာရှာရဦးမည်။ မဒရပ်တွင်ဆိုလျှင် ပြင်သစ်ပိုင် ပွန်ဒီချယ်ရီနယ်နှင့် နီးသည်။ ထိုနေရာသို့ ထွက်ပြေးရန် ကြံစည်နိုင်သည်။

“ရန်ကုန်သို့ ရောက်သည့်အခါတွင် သီပေါမင်းနှင့် အခြွေအရံတို့ကို ဧရာဝတီ သင်္ဘောပေါ်မှ ကင်းရှင်းအမည်ရှိ ပင်လယ်ကူး သင်္ဘောကြီးပေါ်သို့ ပြောင်းရွှေ့သည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့ ညနေတွင် ရန်ကုန်မှ ထွက်သည်။ သီပေါမင်းနှင့်အတူ သူ့မိသားစု၊ သူ့မိသားစုနှင့်အတူ မိန်းမအစေတော် ၁၇ ယောက်၊ နန်းတော်အရာရှိ နှစ်ယောက်နှင့် စကားပြန်အဖြစ် လိုက်ပါလာသူ တစ်ယောက်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ပြင် လီဇာပူတစ်ရင်းတမျှ အစောင့်တပ်ခွဲ တစ်ခွဲ၊ အခြား စကားပြန် တစ်ယောက်နှင့် မြန်မာ ပြည် ပုလိပ်ဌာနမှ ကောက်ခံဆိုသူ အရာရှိတစ်ဦးတို့လည်း ပါလာကြသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်၊ ကင်းဝန်မင်းကြီး၊ မြို့သစ်အတွင်းဝန်နှင့် ကျောက်မြောင်းအတွင်းဝန်တို့မှာ ရန်ကုန်တွင် ကျန်ရစ်ခဲ့ကြသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်နှင့် သမီးတော်ကြီး ခုဖုရားကြီးတို့နှင့် မိန်းမအစေတော် ၁၂ ယောက်တို့ကိုမူ ထားဝယ်သို့ ပို့လိုက်ကြသည်။

“ပင်လယ်ကူး သင်္ဘောကြီးပေါ်သို့ ရောက်၍ ဆိပ်ကမ်းမှ ထွက်ခွာလာသည် အခါတွင် သီပေါမင်း မည်သို့ ခံစားရသည်ကိုမူ ဘာမျှ မသိရ။ သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရား တို့သည် မျက်ရည်ကျမိပေလိမ့်မည်။ သူတို့သည် ကမ္ဘာကြီးအကြောင်း မသိကြ။ ကမ္ဘာ ကြီးအကြောင်းကို မဆိုထားနှင့်။ မြန်မာပြည်အကြောင်းကိုပင် ကောင်းကောင်း သိကြမည် မဟုတ်။ မန္တလေးအကြောင်းကိုပင် သိကြမည် မထင်။ သူတို့သည် နန်းတော်ကြီးအကြောင်း ကိုသာ သိကြသည်။ ယခုမူ သူတို့သည် တစ်သက်တွင် ပင်လယ်ကြီးကို ပထမဆုံးအကြိမ် မြင်နေကြရလေပြီ။ နန်းကျရသည့် ခြောက်အိပ်မက်ကြီးနှင့်အတူ သီပေါမင်းသည် ပြည်နှင့်ဒဂုံပေးခံရသူ တစ်ဦးအဖြစ် တစ်သက်လုံးနေထိုင်သွားရန် မသိသည့် ဓရိပန်းတိုင် ကို သွားနေရလေပြီ။ ထိုစဉ်က သီပေါမင်းသည် အသက် ၂၇ နှစ်မျှသာ ရှိသေးသည်။ သီပေါမင်းသည် ဥရောပကို ကိုင်လှုပ်ခဲ့သည့် စစ်ဘုရင် နပိုလီယန်အကြောင်းကို သူ့ဆရာ ဒေါက်တာမတ်ထံမှ ကြားဖူးကောင်း ကြားဖူးပေလိမ့်မည်။ နပိုလီယန်၏ ရည်မှန်းချက်မှာ ဥရောပတိုက်ကို စိုးမိုးရန် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မြီတီသူတို့၏ ဇွဲနပဲ ကြီးမှု၊ စီးပွားရေး အားသာမှုနှင့် သံတမန်ပရိယာယ် ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကြောင့် ရှည်ကြာ

ပြင်းထန်သည့် တိုက်ပွဲအဆုံးတွင် နပိုလီယန်သည် ကျဆုံးခဲ့ရလေပြီ။ နပိုလီယန်သည် ဥရောပတိုက်ကြီးကို အောင်နိုင်ခဲ့သည် မှန်ပါ၏။ သို့ရာတွင် ကြာရှည် ထိန်းသိမ်း မထားနိုင်ခဲ့။ နောက်ဆုံးတွင် စိန်ဟယ်လီနာကျွန်း အမည်ရှိ ကျောက်ဆောင်ကလေးပေါ်တွင် နယ်နှင့်ဒဏ် ခံခဲ့ရသည်။ ထိုအချိန်က နပိုလီယန်သည် အသက် ၄၆ နှစ်မျှသာ ရှိသေး သည်။ ဩဂုတ်လ တစ်မနက်တွင် ဗြိတိသျှ စစ်သင်္ဘော တစ်စင်းပေါ်သို့ ဆောင်ယူသည့် အခါ၌ နပိုလီယန်သည် သူ ချစ်၍ နောင် ဘယ်တော့မှ မြင်ရတော့မည် မဟုတ်သော ပြင်သစ်ကမ်းခြေကို မြှူရှင်းတွေ ကြားမှ ဖျော်ကြည်မိပေလိမ့်မည်။ အမှန်အားဖြင့် နယ်နှင့်ခံရသော ဘုရင်နှစ်ပါးကို နှိုင်းယှဉ်ပြစရာ အကြောင်းမရှိပါ။ ဘုရင်တစ်ပါးမှာ ဘုရင်ဧကရာဇ်တို့ မိန့်မိန့်တုန်အောင် ကြောက်ခဲ့ရသူဖြစ်ပြီး အခြားတစ်ပါးမှာ ဘုရင် ဖြစ်သည်တိုင် မိမိနန်းတော်ကိုပင် ဩဇာပေးနိုင်သူ မဟုတ်ခဲ့ပါ။ သူတို့နှစ်ဦးစလုံးသည် ဗြိတိသျှတို့၏အကျဉ်းသား ဖြစ်ခဲ့ကြရပါသည်။ နပိုလီယန်သည် သူ၏ နောက်ဆုံးနေ့များကို ဗြိတိန်တွင်လည်းကောင်း၊ အမေရိကန်ပြည်တွင်လည်းကောင်း ကုန်ဆုံးသွားချင်ပါသည်။ သီပေါမှာမူ ရတနာဂီရိတွင် သက်သောင့်သက်သာဖြင့် နေရသည်တိုင် မြန်မာပြည်သို့သာ ပြန်ချင်နေပါသည်။ သို့ရာတွင် သူတို့နှစ်ဦးစလုံး ဆန္ဒမပြည့်ခဲ့ပါ။ နပိုလီယန်သည် လှသူကင်း မဲ့သည့် ကျွန်း အကျဉ်းစခန်းတွင် ဆင်းဆင်းရဲရဲ၊ ညှိုးညှိုးငယ်ငယ်ဖြင့် နေခဲ့ရသော်လည်း သီပေါမင်းမှာမူ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်နှင့် ဘုံဘောဘုရင်ခံတို့၏ စာနာမှု၊ ကြင်နာမှုတို့ကြောင့် ကောင်းမွန်စွာနေခဲ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် သူ့ကိုစောင့်ကြပ်သော ဗြိတိသျှနှင့် အိန္ဒိယအမျိုး သား အရာရှိတို့၏ ကြင်နာမှုဖြင့် နှစ်ပေါင်း သုံးဆယ်လုံးလုံး နေသွားခဲ့ရပါသည်။

“-- ဗြိတိသျှတို့သည် မဒရပ်မြို့ကို သီပေါမင်းအား ချုပ်နှောင်ရန် ရွေးချယ်ခြင်း မပြုခဲ့ကြပါ။ အာဏာပိုင်များသည် သီပေါမင်းကို နေရာချပေးရေးနှင့် ပတ်သက်၍ အထူး စဉ်းစားခဲ့ကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင်မူ ဘုံဘောမြို့တောင်ဘက် မိုင် ၁၂၀ ဝေးသော ရတနာဂီရိကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် စုပုရားလတ်မှာ ကိုယ်ဝန်အရင့်အမာနှင့် ဖြစ်သဖြင့် ရတနာဂီရိသို့ ချက်ချင်း မပို့နိုင်သေး။ သီပေါမင်းနှင့်အဖွဲ့သည် ၁၈၈၅ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် မဒရပ်သို့ ရောက်လာကြသည်။ ဆိပ်ကမ်းသို့ရောက်လျှင် ကြိုဆိုရေး အရာရှိချုပ်က ဆိပ်ကမ်းပေါ်သို့ ခေါ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ ဆိပ်ကမ်းတွင် မဒရပ်ပြည်နယ်အစိုးရ အတွင်းဝန်က ဆီးကြိုခေါ်ပြီး မြင်းစီးပုလိပ်များ ခြံရံလျက် သီပေါမင်းအား ထားမည့်အိမ်သို့ ခေါ်ဆောင်လာခဲ့ကြသည်။ အိမ်တွင် အိန္ဒိယပြည်အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေးဌာနအတွင်းဝန်ချုပ်၊ ပုလိပ်မင်းကြီးနှင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များက ကြိုဆိုကြသည်။ အိမ်မှာ ကျယ်ဝန်းပြီး ပရိဘောဂတို့ဖြင့် ကောင်းစွာ ပြင်ဆင်ထားသည့် အိမ်ဖြစ်ပြီး မြေရှင်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ဟန်ရှိသည့် ရာဇာဂဓာပတိရောင်း၏ အိမ်ဖြစ်၍ နောင်တွင် 'ခဲအိမ်တော်'ဟု ခေါ်ကြသည်။

“သီပေါမင်းသည် သင်္ဘောပေါ်ခရီးကိုလည်းကောင်း၊ ရတနာဂီရိကို ကြိုဆိုပုံကို လည်းကောင်း များစွာ ကျေနပ်ကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည်။ မြန်မာပြည် ပုလိပ်ဌာန၊ လက်ထောက်ပုလိပ်မင်းကြီးဖြစ်ပြီး မြန်မာစကားကို ကောင်းစွာ တတ်ကျွမ်းသည့်

မစ္စတာ ကောက်စိအား သီပေါမင်း၏ ကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ စီမံခန့်ခွဲရန် တာဝန်ပေးထားသည်။ သီပေါမင်းနှင့် မိဖုရားတို့အား ပြန်မာပြည်နှင့် နေရာအနံ့အပြားရှိ ၎င်းတို့၏ ဆွေတော်မျိုးတော်များ၊ အသိမိတ်ဆွေများအား နိုင်ငံရေးဌာန၏ ခွင့်ပြုချက်အရ ကြေးနန်းများ၊ စာများကို ပေးပို့ခွင့် ပေးထားသည်။ တစ်ဖက်မှ ကြေးနန်းများ၊ စာများကိုလည်း လက်ခံခွင့်ပေးသည်။ ဆင်ဖြူမရှင်ထံ ပေးပို့သော ကြေးနန်း၌ 'မဒရပ်သို့ ချောမောစွာ ရောက်ရှိသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ကောင်းစွာ ဆက်ဆံ၍ ခံအိမ်ပြင် ကောင်းစွာထားသည်။ နောက်တွင် စာရေးမည်' ပါရှိသည်။ သူ၏ဝန်ကြီးဟောင်းများထံ ပေးပို့သည့် ကြေးနန်းတွင်မူ 'ချောမောစွာ ရောက်ရှိသည်။ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ကောင်းစွာထားသည်။ မြို့ထံသို့ မြင်းရထားဖြင့် လှည့်ပတ်သွားလာခွင့်ရသည်' ဟု ပါရှိသည်။ မယ်တော် ဆင်ဖြူမရှင်က ပြန်ကြားသည့် ကြေးနန်း၌ 'ကြေးနန်းကို ရရှိသည်။ ကျွန်ုပ်တို့လည်း ကလိုက်သင်္ဘောဖြင့် ရောက်သည်။ မယ်တော်-ထားဝယ်' ဟု ပါရှိသည်။ မယ်တော်ထံမှ ကြေးနန်းစာများမှာ ရုတ်တရက် မရောက်လာသည့်အတွက် သီပေါမင်းသည် စိတ်ပူကာ နောက်ထပ် ကြေးနန်းတစ်စောင် ရိုက်သည်။ 'ကျွန်းမာရေးအခြေအနေနှင့် မည်သည့်နေရာ ရောက်နေသည်ကို အကြောင်းကြားပါ' ဟု ကြေးနန်းတွင် ပါသည်။

"၁၈၁၈ ခုနှစ်၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေ ၃ ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ ၁၈၈၅ ခု၊ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့ခွဲဖြင့် အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ်က သီပေါမင်းအား ပမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခွင့် ဝရမ်းကို ထုတ်ပြန်သည်။ ထိုဝရမ်းကို တစ်နှစ်တစ်ခါ ထုတ်ပြန်ရသည်။

"သီပေါမင်းနှင့် နီးကပ်စွာ နေထိုင်ခဲ့ရသည့် လက်ထောက် ပုလိပ်မင်းကြီး ကောက်စိ၏ အဆိုအရ သီပေါမင်းသည် သာမညောင်ည လူတစ်ဦးဖြစ်သည်ဟု သူကြားခဲ့သော သတင်းများမှာ မဟုတ်မှန်ကြောင်း၊ သီပေါမင်းသည် မျက်နှာထားက ဖော်ပြသလို ရိုးရိုးအအ၊ နားမလည် ပါးမလည် လူတစ်ယောက်ဖြစ်သည် ဆိုသည်မှာလည်း မဟုတ်မှန်ကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ သူ့အဆိုအရ သီပေါမင်းသည် ပန်းများကို ချစ်တတ်သည်။ သူ တွေ့ရှိသည့် အသစ်အဆန်းများကို သေချာစွာ လေ့လာသည်။ ပြတိုက်များသို့ သွား၍ လေ့လာလိုသော်လည်း ကောက်စိက ခွင့်မပြု။ ထိုသတင်းကို ဘုရင်ခံချုပ်ကြားရသည့်အခါတွင် ကောက်စိကို အပြစ်ဆိုကာ သီပေါမင်းအား အစောင့်အရှောက်ဖြင့် မြို့ထဲသို့ သွားလာလည်ပတ်ခွင့်ပြုရန်၊ အများပြည်သူတို့အတွက် ပိတ်လိုက်သည့်အချိန်တွင် ပြတိုက်သို့ သွားရောက်ကြည့်ရှုခွင့်ပြုရန် ညွှန်ကြားသည်။

"ထိုအချိန်က စုပုရားလတ်မှာ မျက်နှာဖြင့်ခါနီးဆဲဆဲ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သီပေါမင်းက ကလေးအတွက် ဇာတာပွဲရန် မန္တလေးမှ ပုဏ္ဏားတို့ကို ခေါ်ချင်သည်။ သို့ရာတွင် အိန္ဒိယပြည်တွင်လည်း ပုဏ္ဏားများရှိသည်ဆိုကာ ထိုတင်ပြချက်ကို ပယ်ချလိုက်သည်။ အစိုးရက အိန္ဒိယတွင်ရှိသည့် ပုဏ္ဏားတစ်ဦးကို ပင့်ဖိတ်ပေးသည်။ တောင်ပိုင်းက ပုဏ္ဏားတို့၏ ဇာတာပွဲပုံပွဲနှင့် မန္တလေးမှပုဏ္ဏားတို့၏ ဇာတာပွဲပုံပွဲနှင့် တူသည်ကို တွေ့ရသည့်အခါတွင် သီပေါမင်းသည် များစွာကျေနပ်သွားသည်ဟု ဆိုသည်။ သီပေါမင်းသည် ကလေးငယ်ကို ထားရန်အတွက် သုံးပေပတ်လည် ပတ္တမြားစီ ရွှေလင်ပန်း

တစ်ချုပ်ကို အလုပ်ခိုင်းသည်။ လင်ပန်းအလေးချိန်မှာ ရွှေသားတိုလာ ၇၀၀ အလေးချိန်ရှိပြီး ကျပ်ရူးပီးငွေ ၁၃,၀၀၀ တန်ဖိုးရှိသည်။ လင်ပန်း ပတ်ပတ်လည်တွင် ပတ္တမြားအလုံး ၁၅၀ စီထားသည်။ ရွှေနှင့်ပတ္တမြားတို့မှာ သီပေါမင်းပိုင် ပစ္စည်းများဖြစ်ပြီး လင်ပန်းအတွက် လက်ခံကိုမူ အင်္ဂလိပ်အစိုးရက ကျခံရသည်။

“သီပေါမင်းသည် ဝက်ပေါင်ခြောက်ကို အလွန်ကြိုက်သည်။ မဒရပ်မှ ရောက်ခါစ တွင် ဝက်သားအစားများသဖြင့် အစာမကြေရောဂါ ဖြစ်သေးသည်။ သို့ရာတွင် ပြို့နယ် ဆရာဝန်ကြီး ဒေါက်တာ ဘရန်းဖုက ကုသပေးသဖြင့် မကြာခင် ထိုရောဂါ ပျောက်ကင်း သွားသည်။ သတင်းစာများထဲတွင် မန္တလေးတွင်ရှိသည့် ဆင်ဖြူတော်ကြီး သေဆုံးသွားသည့် သတင်းပါလာသည့်အခါ သီပေါမင်းသည် ယူကျွေးမရဖြစ်ခြင်းမရှိ။ ‘အစာငတ်လို့ သေရှာ တယ် ထင်ပါရဲ့’ ဟုသာ ပြောသည်။ ဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး ဘားနဒ်က သီပေါမင်းသည် အင်္ဂလိပ်စကားကို နားမလည်ဟုဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ဘားနဒ်၏စကားသည် မမှန်ပါ။ သာသနာပြုများ၏ အဆိုအရ သီပေါမင်းသည် ဘုရင်မဖြစ်မီကတည်းက အင်္ဂလိပ်စာကို ကောင်းစွာ ရေးနိုင်၊ ပြောနိုင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ နောင်မှသာ အလေ့အကျင့်မရှိသဖြင့် မေ့ပျောက်သွားဟန် တူသည်။ တစ်ခါတွင် ထမင်းစားသောက်ပြီး နောက် ဘဏ္ဍာစိုးအား ‘ဒီဟာတွေယူသွားတော့’ ဟု အင်္ဂလိပ်လိုပြောသံကြားလိုက်ဖူးသည်ဟု ပုလိပ်မင်းကြီးကောက်စ် က ပြောပြသည်။ သီပေါမင်းသည် သူ့အင်္ဂလိပ်စာကို ဆက်သင်ချင်သဖြင့် သူ့အတွက် အင်္ဂလိပ်စာပြဆရာတစ်ယောက်ငှားပေးရန် ပြောသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာရာ အင်္ဂလိပ်လိုပါ တတ်ကျွမ်းသည့် ဆရာကို မဒရပ်နယ်တွင် ရှာမရသဖြင့် မငှားဖြစ်ဟု ဆိုသည်။

“သီပေါမင်းသည် တစ်ခါတစ်ရံတွင် နိုင်ငံရေးစကား ပြောတတ်သည်။ သို့ရာတွင် သူ ပြောသည့် နိုင်ငံရေးစကားမှာ သူ့ထီးနန်း ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည့် အကြောင်းများသာ ဖြစ်သည်။ မိမိတို့နှင့် ဗြိတိသျှတို့ မသင့်မတင့် ဖြစ်ရခြင်းမှာ မြန်မာဘာရာရှိတို့က အင်္ဂလိပ်လူမျိုးတို့၏ ထုံးတမ်းစဉ်လာများကို မသိသောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု သီပေါမင်းက ပြောသည်။ မင်းလှတွင် မြန်မာနှင့် အင်္ဂလိပ်တို့ ပထမဆုံးအကြိမ် တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားရခြင်းမှာ လည်း မြန်မာအမြောက်တပ်သားတို့က ကြောက်ကြောက်နှင့် လန့်ဖျပ်၍ ပစ်ခတ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ သို့မဟုတ်လျှင်လည်း အလေးပြုသည့် သဘောဖြင့် ပစ်ဖောက်ခြင်း ဖြစ်နိုင်ကြောင်း၊ မိမိသည် ဝန်ကြီးများ လုပ်သမျှအတွက် တာဝန်မရှိကြောင်း၊ တစ်ခါက ခမည်းတော် မင်းတုန်းမင်းသည် သားတော်တစ်ပါးကို ထောင်သွင်း အကျဉ်းထားခိုင်း ကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ဝန်ကြီးက ထောင်သွင်းရုံမျှသာမကဘဲ ခေါင်းဖြတ်ပစ်ကြောင်း၊ နောင်မှသာ မင်းတုန်းမင်း သိရကြောင်း၊ ထိုအခါတွင် လွန်ပြီးဖြစ်၍ ဘာမျှ မတတ်နိုင်တော့ ကြောင်းဖြင့် သီပေါမင်းက မစွတာကောက်စ်ကို ပြောပြသည်။

“မစွတာကောက်စ်၏ နေရာတွင် ရောက်ရှိလာသည့် မစွတာ ဖန်းရှောအား ပြောပြရာတွင်မူ သီပေါမင်းက မန္တလေးသို့ ပြင်သစ်လူမျိုးတစ်ယောက် ရောက်လာပြီး မိမိ၏ ဝန်ကြီးများအား သမ္မတနိုင်ငံ အတွေ့အခေါ်များကို သွတ်သွင်းပေးကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် လွတ်တော်တွင် နှစ်စု ကွဲသွားခဲ့ကြောင်း၊ သစ္စာမဲ့သူများ၊ လူလိမ်လူကောက်

များက သူ့အား အင်္ဂလိပ်အစိုးရနှင့် ကွဲအောင် ကြံစည်ခဲ့ကြကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ထိုသူများကို အင်္ဂလိပ်အစိုးရက သူ့ကောင်းပြုနေသည်ကို မြင်ရသည်အတွက် စိတ်မကောင်း ဖြစ်ရကြောင်း၊ အပြစ်မရှိသည့် မိမိမှာမူ ဂုဏ်သိက္ခာကျကာ တိုင်းတစ်ပါးတွင် နယ်နှင့် ခံရကြောင်း၊ သို့ရာတွင် ဤအချက်ကို စာဖြင့် ရေးသားခြင်း မပြုလိုကြောင်း၊ စာဖြင့် ရေးသားလျှင် ထိုစာကို အသုံးချကာ မိမိအပေါ်တွင် အကောက်ကြံစည်ဖြစ်ကြောင်း၊ မိမိသည် အင်္ဂလိပ်တို့အပေါ်တွင် သစ္စာရှိကြောင်း၊ မိမိတွင် အပြစ်မရှိကြောင်းကို နှုတ် ဖြင့်သာ ပြောလိုကြောင်း၊ ဥရောပသို့ သံအဖွဲ့များ စေလွှတ်ခဲ့ခြင်းမှာ သစ္စာမရှိသော ဝန်ကြီးများ၏ သမ္မတနိုင်ငံ သဘောထားများကို စမ်းသပ် စစ်ဆေးကြည့်လို၍ဖြစ်ကြောင်း၊ အိန္ဒိယဘုရင်ခံချုပ် ပေးပို့သည့် အင်္ဂလိပ်တို့၏ ရာဇသံနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုရာဇသံကို ဝန်ကြီးများက မိမိအား တစ်ခါမှ မပြုခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် ပြောသည်။ သို့ရာတွင် ဘုရင်ခံ ချုပ်သို့ ပြန်ကြားသည့် မိမိ၏ ပြန်ကြားချက်သည် အပြီးအပိုင် လက်နက်ချသည့် စာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည့်အချက်ကို သိပေါမင်းက ငြင်းဆိုသည်။ ထို့ပြင် ထိုရာဇသံပြန်ကြားချက် ကို မိမိ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မပြုခဲ့ကြောင်း၊ လက်မှတ်မထိုးခြင်းမှာ ဘုရင်ခံချုပ်၏ ရာဇသံကို ဘုရင်ခံချုပ် လက်မှတ်မထိုးသောကြောင့် မိမိကလည်း လက်မှတ်မထိုးခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၊ ဝန်ကြီးများသည် မိမိ၏ ရာဇသံအကြောင်းပြန်ချက်ကို ပြင်ဆင်ခဲ့ကြကြောင်း ဖြင့် ပြောသည်။

“နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်သည့် ကင်းဝန်မင်းကြီးသည် အင်္ဂလန်နှင့် ပြင်သစ် နိုင်ငံတို့၏ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံ ဥပဒေများကို လွန်စွာ စိတ်ပါဝင်စားကြောင်း ပြသခဲ့သည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်သည်။ သီပေါထံသို့ ပို့သည့် ရာဇသံတွင်လည်း အိန္ဒိယ ဘုရင်ခံချုပ်က လက်မှတ်မထိုးဘဲ ဝန်ရင်တော်မင်းကြီးက လက်မှတ်ထိုးထားသည်မှာ အမှန်ဖြစ်သည်။ သီပေါက သူသည် ရာဇသံကို မမြင်လိုက်ရသော်လည်း ထိုအထဲတွင် ဘုရင်ခံချုပ်က လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိကြောင်းကို သိနေကြသည်ဟု ပြောပြသည်။ လက်ထောက်ပုလိပ်မင်းကြီး ကောက်စံက အစီရင်ခံရာတွင် သီပေါ၏ ချေပချက်သည် ရေငွေ့ကရာကို ငှားသွားသည့် အိုင်းရစ်လူမျိုး ပက်၏ ချေပချက်နှင့်တူကြောင်း၊ ရေငွေ့ကရာကို ပြန်မပေးသည့်အတွက် ပက်ကို တရားစွဲဆိုသည့်အခါ၌ ပက်က သူသည် မည်သည့် ရေငွေ့ကရာကိုမျှ မငှားဟု ကျိန်တွယ် ထွက်ဆိုကြောင်း၊ နောက် ပိုင်းတွင် သူသည် ရေငွေ့ကရာကို အကောင်းပကတိအတိုင်း ပြန်ပေးလိုက်ပြီဟု ထွက်ဆိုကြောင်း၊ တတိယစစ်ချက်၌ မိမိ ငှားလာခဲ့ခဲ့ကလည်း ရေငွေ့ကရာတွင် အပေါက်ကြီး ပါလာသည်ဟု ထွက်ဆိုခဲ့ကြောင်း၊ သီပေါ၏ ချေပချက်တွင်လည်း သူသည် ရာဇသံကို တစ်ခါမျှ မတွေ့ခဲ့ရကြောင်း၊ ထို့နောက် မိမိ၏ ပြန်ကြားချက်သည် အပြီးအပိုင် လက်နက်ချခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဝန်ကြီးများက ပြင်ဆင် ရေးသားသည်ဟု ပြောကြောင်း၊ ထို့နောက် ပြန်ကြားချက်ကို မပို့ရန် တားမြစ်ကြသည်ဟု ပြောကြကြောင်းဖြင့် တင်ပြခဲ့သည်။

မြသန်းတင်
(၁၉၂၉-၁၉၉၈)

၁၉၂၉ခုနှစ်၊ မေလ ၂၃ ရက်နေ့တွင် ပခုက္ကူခရိုင်၊ မြိုင်မြို့၌ အဖရှေ့နေ ဦးပေါ်တင်၊ အမိဒေါ်လှိုင်တို့မှ မွေးဖွားသည်။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဝိဇ္ဇာဘွဲ့နှင့် ဥပဒေဘွဲ့ရရှိသည်။

၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် 'ဒုက္ခသည်' ဝတ္ထုတိုကို စတင်ရေးသားခဲ့ပြီး ပဒေသာ၊ သွေးသောက်၊ ရွှေဝ၊ ဂျာနယ်ကျော်၊ လင်းယုန် စသည့် မဂ္ဂဇင်း ဂျာနယ်များတွင် ဝတ္ထု၊ ပြဇာတ်၊ ဆောင်းပါးများရေးသားခဲ့သည်။

'စာပေသစ်' မဂ္ဂဇင်းကို ကိုသန်းတင်၊ ဒဂုန်တာရာ၊ မောင်ကြည်လင်း၊ အောင်လင်းတို့နှင့်အတူ ဦးဆောင်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး၊ စာရေးဆရာအသင်း၏ 'စာပေမဂ္ဂဇင်း' တွင် တာဝန်ခံအယ်ဒီတာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ 'ပြည်တော်သစ်' ဂျာနယ်တွင် အယ်ဒီတာချုပ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ 'တိုးတတ်ရေး' သတင်းစာတွင် နိုင်ငံခြားရေး အယ်ဒီတာအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဆောင်ရွက်သည်။

'နွဲ့ထဲကကြာ' ဝတ္ထုမှစ၍ ကလောင်အမည်ကို 'မြသန်း' မှ 'မြသန်းတင်' သို့ပြောင်းသည်။

ပင်ကိုယ်ရေးနှင့် ဘာသာပြန်စာအုပ် (၁၀၀) ခန့်ရေးသားခဲ့သည်။ ပင်ကိုယ်ရေးဝတ္ထုများအနက် 'နွဲ့ထဲကကြာ'၊ 'အမှောင်ရိပ်ဝယ်'၊ 'မာယာဘုံ'၊ 'စားတောင်ကိုကျော်၍ မီးပင်လယ်ကိုဖြတ်မည်' တို့သည် ထင်ရှားသည်။ ဘာသာပြန်ဝတ္ထုများအနက်၊ 'စစ်နှင့်ငြိမ်းချမ်းရေး' သည် ၁၉၇၂ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆု၊ 'လေ့လျားသန်သန်' သည် ၁၉၇၈ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆု၊ 'ခန်းဆောင်နီအိပ်မက်' သည် ၁၉၈၈ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆု၊ 'သုခမြို့တော်' သည် ၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆု၊ 'အချစ်မိုးကောင်းကင်' သည် ၁၉၉၅ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားစာပေ ဘာသာပြန်ဆုများ ရရှိခဲ့သည်။

ဆရာမြသန်းတင်သည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၈ ရက်နေ့၊ ည (၉း၁၅) နာရီတွင် ကွယ်လွန်သည်။